
PVTABAM NOS LIGARE MANIPVLOS IN AGRO,
ET QVASI CONSVRGERE MANIPVLVM MEVM, ET STARE,
VESTROSQVE MANIPVLOS CIRCVMSTANTES ADO
RARE MANIPVLVM MEVM. GENES. CAP. XXXVII
P. Zucchi Inu.
A. Zan: del.

ILLVSTRISSIMI, AC REVERENDISSIMI

D. D. Fr. PETRI

DE GODOY

Ex Ordine Prædicatorum:

SALMANTICENSIS ACADEMIÆ

IN SACRA THEOLOGIA MAGISTRI:

EIVSDEMQVE VNIVERSITATIS QVONDAM CANCELLARII.

Diù Vespertinæ, & Primariæ Cathedræ Moderatoris:

Concionatoris Regij: & nùnc Episcopi Oxomensis.

DISPVTATIONES THEOLOGICÆ

IN PRIMAM PARTEM DIVI THOMÆ.

Tomus Primus.

VENETIIS, M. DC. XCVI.

Apud Ioannem Iacobum Hertz.

DE SVPERIORVM LICENTIA, & PRIVILEGIO.

Reuerendissimo Patri

F. ANTONINO CLOCHE
MAGISTRO GENERALI
ORDINIS PRÆDICATORVM.

Io: Iacobus Hertzius fel.

INsignis Godoy volumina Typis nostris non exiguis sumptibus, & summo studio recusa lucem publicam affectabant, cum tu summus Dominicanæ Familiæ Præsul Roma, atque Orbe plaudente renuntiatus opportunè Patronus, & Mœcenas clarissimus affulsisti. Cuius enim inuidiam pertimescerent magni nominis tui vmbra protecta, dignitate illustrata, fama secura? Alliciebat etiàm LEO AVREVS, non tam Gentis, quam animi tui Stemma, qui præsidium simul, & lucem prodituro operi promitte-

mittebat. Multùm enim facere ſtemmata, ſecùs ac Satyricus cenſuit, exiſtimo, maximè cum ad animorum dotes relata, illas aut adumbrent, aut repræſentent. Quod enim in Leone robur, quod tu ingenij viribus non exuperes, quæ magnanimitas, quam tumultuantium affectuum heroico contemptu non exæques? Vterque Princeps, vterque Rex, niſi quod illum Natura Principem, & quidem immanium Ferarum, te Virtus mitiſſimorum hominum, & ſacris addictorum facit. Aureus etiam vterque, tu tamen magis aureus, quòd & ſtirpis fulgore, & morum integritate, indoliſque ſynceritate auro quam ſimillimus es. Quid de dignitate, & præſenti faſtigio dicam, quod tibi pleno ſuffragiorum cumulo à diuerſarum nationum hominibus coniunctis animis delatum eſt? Cum Hiſpani ſimul, & Galli, rara concordia, communem Principem, & ſacrum Dynaſtam creauerint, tanto animorum, votorumque conſenſu, vt hoc vno tardiùs ad tantam dignitatem euectus videri poſſis, quòd in omnium animis iamdiù Præſul eſſes, antequam fieres. Eximiæ ſcilicèt hoc virtuti tuæ datum, quæ cum vna apud omnes gentes, & vbique terrarum ſit, ſtudia omnium, affectuſque coniunxit, æmulationem omnem, ſimultatemque perdomuit. Vt feliciſſimo planè recuſa, atque edita ſydere Godoy volumina videri poſſint, quæ Leonem hunc aureum Magnanimum vindicem, & doctiſſimum Præſulem Patronum clariſſimum nacta ſint. Age itaque, Reuerendiſſime Pater, quæ tua erit humanitas, tuis Aris dicatam hanc tabellam propitius ſuſcipe, eamque, Leo Aureus, ab impuris Ariſtarcorum conuicijs vindica, Præſulque ornatiſſimus, dignitatis, & ſummi faſtigij tui fulgentiſſima luce foue, atque exorna. Vale.

OPERIS CENSVRA COMMITTITVR.

DOctor D. Franciscus Berdeces & Tamayo, Prouisor, & Vicarius Generalis Oxomensis, & eius Episcopatus, ab Illustrissimo, & Reuerendissimo *D. D. Fr. PETRO DE GODOY*, Episcopo Oxomensi Domino meo, Regioque Consiliario, &c. *Has Disputationes Theologicas in Primam Partem D. Thomæ, in Tres Tomos diuisas*, ab eodem Illustrissimo Domino elaboratas, committo perlegendas R. A. P. M. F. Andreæ à Matre Dei, olim in Salmanticensi Collegio Patrum Discalceatorum Carmelitarum Theologiæ Primario Lectori, postmodum pro Prouincia Lusitana Definitori Generali, & modò in Oxomensi Cænobio B. Mariæ de Monte Carmelo Priori; vt quid senserit, pandat, dicat, & subscribat. In Villa del Burgo de Osma 4. Iunij 1669.

Dr. D. Franciscus Berdeces Tamayo.

De mandato Domini Prouisoris.

D. Gabriel Parron, Notarius.

CENSVRA, ET APPROBATIO R. P. Fr. Andreæ à Matre Dei, olim in Salmanticensi Collegio Patrum Discalceatorum Carmelitarum Theologiæ Primarij Lectoris, Postmodum pro Prouincia Lusitana Definitoris, Generalis & modò in Oxomensi Beatæ Mariæ de Monte Carmelo Cænobio Prioris.

VIderam, & iam pridem demiratus fueram, clarissimos Commentarios ad Tertiam Partem Angelici Doctoris D. Thomæ, felicibus euulgatos auspicijs ab Illustrissimo, & Sapientissimo D. D. Fr. Petro de Godoy, olim Salmanticensis Lycœi Primicerio Lumine, nunc Oxomensis Ecclesiæ infulato Coryphœo. In quorum lectione quanta dulcedine pastus, quanta iucunditate perfusus, quanta admiratione defixus fuerim, testatum tametsi non satis expressum, reliqui incrisi, quæ ad limen prædicti operis prostat; verum quicquid dulcedinis, atque lœtitiæ conceperam, non leui supplicio, sed suspicioso satis timore dependi: verebar enim, ne Doctissimus Antistes, dum versat extremum Theologiæ caput, alia intacta, graui cum iactura relinqueret: & dum illustrat vltima, prætermitteret initia, ibique illius consisteret labor, vbi D. Thomas inocciduus Ecclesiæ Sol occidit æternitati oriturus. Sed longè abestote timores, procul exulate curæ. Gratiam, & quantam maximam animus meus capere valet, refero D. D. Francisco Berdeces & Tamayo, Oxomensis Ecclesiæ Vicario Generali, qui metu illo me vacuum reddidit, quando insigne opus, in diuersa distributum volumina super Primam D. Thomæ Partem, ab eodem Sapientissimo & Illustrissimo Do-

mino elaboratum, nunc examinandum, & approbandum, ad me deferri mandauit. Dij superi! Quo gaudio cumulor! Quanta lætitia gestio! Cum fatum illud, quod suspicabar timoris omen, suspicio fœlicitatis mysterium. Ab vltima hercle Theologiæ parte fecit Illustrissimus Presul exordium: non vt inibi quiesceret, sed vt se perfusum vltima, perfecta nempè Aquinatis Solis assereret luce: & inde albesceret suæ Doctrinæ dies, vbi valuit pati crepusculum. Nam, qui illius Solis completam instar argenteæ Lunæ lucem imbiberat, non cornu dubio, sed micanti splendoribus rota, oportuit vt in Ecclesiæ cælo Scriptorum radijs (iam fama fulgebat) primitus appareret. *Minimè ignorandum est* (deprædicat Damascenus) *plenam, atq; perfectam Lunam à summo illo rerum Parente procreatam esse* hoc est) *qualis est decima quinta die*. Quod firmat Aquinas: oportuit enim lucem factam esse perfectam, sicut *& herbæ* (inquit) *factæ sunt in sua perfectione facientes semen, & similiter animalia, & homo; licet enim naturali processu ab imperfecto ad perfectum deueniatur; simpliciter tamen perfectum prius est imperfecto*. Ergo, qui perfectissimus, & consummatissimus Theologus, innumeris temporis, ingenij, atque studij, asserebatur suffragijs, non à doctrinæ incunabulis proæmium fecit; sed in ipso coronato sapientiæ culmine, inuenit exordium. Ne tamen Orbis aliorum Scriptorum defraudaretur obtutu, nunc irrequieta luce post plenilunium splendidissima Luna nostra nouilunium auspicatur: & à Tertia, ac vltima Theologiæ Parte, ad principium reuertitur: & lineam primam illustrat. Primigenæ profecto lucis illius imitatur indolem, quæ vbi producta, ibi à tenebris discreta fuit, non antea auroram, & postea vesperum fecit, sed inuerto tramite, prius in vespere, quo diem complet, quam in mane quod ipsum orditur, claritatis relaxauit abyssum, testante Moise: *Diuisit lucem à tenebris: factumque est vespere, & mane dies vnus*. Oriebatur lux, vt tenebrarum cuneos longè proscriberet, & vt infatigabili cursandi ambitu, Sapientissimi Doctoris nostri, vel emula, vel prænuntia, antistaret, aut imitaretur studia: *Si lux* (inquit Augustinus) *facto vespere paulatim tota periret, & rursum mane paulatim creata resurgeret; non iam in mane diei sequentis; sed potius in vesperam primi, vnum diem diceret esse perfectum. Vnde nunc magis vesperam, & mane quam noctem, & diem, factum dicere maluit, vt insinuaret, tunc primæ lucis actum esse circuitum* Appareat igitur lux Sapientissimi GODOY in vespera Tertiæ partis, in qua Sol D. Thomas occubuit; sed regrediatur, necesse est ad Auroram: vt facto mane inchoet instruendi diem, ostendatque sui ingenij actum, atque indolem esse perennem in docendo, ac illustrando circuitum.

Damasc. lib. 1. de fide cap. 7.

D. Tho. 1. parte quæst. 70. art. 2. ad 5.

Genes. 1.

Aug. de Gen. ad literam.

Cæterum vt munere mihi demandato perfungar nihil in hoc opere reperi expongiæ obnoxium; sed omnia cedro, & immortalitate digna: *Tanta quippe legenti eum* (vt Auctorem nostrum ijs verbis commendem, quibus Maphæus Augustinum) *occurrit doctrinarum omnium eruditio, tanta eloquij ubertas, tanta ingenij vis, & altitudo, quanta satis omnium iudicio peruulgata prædicantur. Tam callidus est Disputator, tam Doctus dicendi artifex, vt quo velit quorumcumque animos ducat, & vnde nollit esse, facile pro arbitrio suo deducat*. Quod vel inuitus concedet, qui eius commentaria ad Tertiam Partem perlegerit, vltroneusq; prædicabit, qui hæc acutissima, clarissima, & profunda scripta super Primam Partem euoluet. Nihil hic absoletum, nihil hiulcum, nihil exscriptum, nihil aliunde expilatum; sed omnia vegeta, omnia cothurnata, omnia propria, & quæ iugi Lectorem admiratione detineant. Si quid in Angelico Præceptore censetur abstrusum, explanat; si quid debile, corroborat; quicquid sublime inclinat, auditorisque menti coaptat; cuncta verò S. Doctori obsistentia destruit; cuncta fallaciarum velo laruata, diuulgat, cunctas aduersariorum techinas subtiliter extricat; ipsosque proprijs retibus quaqua versus implicat. Iniustè equidem extorquetur à me iudicium: quem non censorem in hac causa; sed Panegyristam potius, operis Maiestas ipsa compellit. *Proinde accipe quod super tuis scriptis sentiamus* (verbis vtor Sydonis Apolinaris) *Legimus opus operosissimum, multiplex, acre, sublime. Scripsisti grauia maturè, profunda sollicitè, dubia constantèr, argumentosa disputatoriè quædam seuere, quæpiam blande, cuncta moralitèr, lectè, potenter, eloquentissimè: experietur quisque* (hoc scilicet opus deuoluens) *Stoicos Cynicos, Peripateticos, proprijs armis, proprijs quoque concuti machinamentis. Nam sectatores eorum, Christiano dogmati, ac sensui si repugnauerint* (si veritati Thomisticæ contradixerint) *mox te Magistro ligati, vernaculis implicaturis in retia sua præcipites implagabuntur, syllogismis tuæ propositionis vncatis volubilem tergiuersantium linguam in hamantibus, dum spiris Cathegoricis lubricas quæstiones tu*

Maph. lib. 1. de educat. liber. c. 1.

Sydon. Apolin. lib. 9. epist. 9.

potius

potius enodas, acrium more Medicorum, qui remedium contra venena, cum ratio compellit, & de serpente conficiunt. In quo procedendi genere quantum, Illustrissime Præsul emineas, applaudunt tui, nec diffiteri queunt aduersarij, vel periculum proprium edocti: nam inter præclaras tui ingenij dotes, ea singularissimè prædicantur, quod obsistentes Anti-Thomistarum phalanges, suismet armis sæpè numero repercutias; & eo, quem aduersus veram Doctrinam distringebant, mucrone confodias. Quod tibi solemne est, aduersarijs summi periculi, argumentum & vulgatum tuæ ingeniosissimæ dexteritatis indicium.

Quæ cum ita se habeant, iniurius rei litterariæ foret, qui de summa vtilitate, in operis meæ censuræ expositi editione posset ambigere. Nihil quippe continet Sanctis fidei, aut ortodoxæ doctrinæ decretis, aduersum; sed omnes potius illius apices veritatem, atque Religionem spirant. Vnde censoriam virgam, & criticas faces venerationi supplantans, iterum cum Sydonio Illustrissimum Dominum alloquor, & censuræ vale dico: *Hoc temporibus nostris sub tuæ tantum, vel conscientiæ, vel virtute doctrinæ. Nam quis æquali vestigia tua sequatur gressu, cui datum est soli, loqui melius, quam didiceris, viuere melius quam loquaris. Quo circa meritò te Beatissimum boni omnes, idque supra omnes, tua tempestate concelebrant. Cuius ita dictis vita, factisque dupliciter, inclaruit vt quandoquidem tuos annos iam doctrina numerauerit, sæculo prædicatus tuo, desideratus alieno, vtraque laudabilis actione decedas, te relicturus externis, tua proximis.* Ita sentio in Carmelo Oxomensi B. Virgini Sacro Idibus Iunij Anno 1669. Sydon. vbi sup.

Fr. Andreas à Matre Dei.

CEN.

CENSVRA, ET APPROBATIO

facta iussu Supremi Castellæ Senatus à Doctore D. Didaco Ros de Medrano, insignito Toga Collegij Maioris D. Ildephonsi Vniuersitatis Complutensis, in eaque Cathedram Theologiæ S. Th. Primariam actu Regente post alias quinque, vnam Phylosophiæ, cæteras Theologiæ, quas in prædicta Vniuersitate Moderatus fuit, & in Ecclesia Magistrali Sanctorum Martyrum Complutensium Iusti, & Pastoris Canonico.

ILlustrissimus, ac Reuerendissimus D. D. Fr. Petrus de Godoy nunc Episcopus Oxomensis, & quondam in Vniuersitate Salmantina Primarius, huius nostræ Hispaniæ, & sæculi florentissimus, & meo iudicio Primus Theologus verbis, & scriptis, non solum insignes doctrinas mundo dedit· verum etiam qualis scriptor, & Magister esse debeat: nos vno suo exemplo mirificè docet, dum ex semitis Antiquis vias rectas, & legitimas Sacris Oraculis, mentique D. Thomæ magis consentaneas diligenter inquirit; & perscrutatur, inuentisque, non quiescit, sed ita subtiliter, & studiose pertractat vt tanquam nouas, & proprias sibi illas gloriosè arrogare possit. Talem, in omnibus quæ disputat, se ostendens, qualem Doctorem esse iubet Spiritus Sanctus apud Hieremiam. *Hæc dicit Dominus* (inquit Propheta) *interrogare de semitis antiquis, quę sit via bona, & ambulate in ea.* (Cap. 6. vers. 16.) Dixit *de semitis antiquis*, vt eos, qui nouitates affectant, reijceret, nam isti sunt in opinando periculosi, & suspecti. Dixit *ambulate in ea*, vt excluderet homines ferreos, vetustatis Idolatras, illi ita affixos, & adhærentes, vt immane crimen ipsis videatur Antiquas Sententias, flexis genibus, quasi in ora inspectas, non intactas relinquere, quia isti in discurrendo nulli sunt. Neque vno, neque altero modo procedere debet viuus Magister, & veritatis amator, sed ita se gerere, vt de semitis antiquis, quæ sit via bona indagare conetur, eaque inuenta minimè conquiescat, sed in illa & pro illa firmiter illustranda, iuxta temporum argumentorum, & cauillationum quotidie insurgentium, necessitatem insudet, & accuratè discurrat. Eiusmodi reperitur magnus iste Theologus, qui ex alto suæ mentis, speculando vias antiquas intra Scholam Diui Thomæ receptas, amplectitur: etsi quid in illis inuenit, quod appareat non adeò fundatum, illud fulcit: si quid obscurum, & lucem desideras, illustrat: si quid durum, delinitum, reddit, & liquefacit: si quid incultum, componit: si quid leue, ponderat: si quid in digestum, ordinat, distinguit, & formalizat: & vt vno verbo dicam, tantam vim Thomistarum sententijs tribuit, adeoquæ illas perficit, vt eius studio, ingenio, & diligentia Doctrinæ Thomisticæ in vltimo perfectionis gradu sint constitutæ; & iam appellari possint: *Vetustate nobiles, & nobilitate fœlices.* (Tertullianus.)

Istis plena sunt præfati Authoris scripta, & inter illa præcipuè hoc præclarissimum Opus *Disputationum Theologicarum in Primam Partem Diui Thomæ*, quod ad meas manus peruenit iussu Supremi Castellæ Senatus remissum, vt quid de illo sentiam, proferrem: quod legi, cognoui, & approbaui; & nunc, vt par est, etiam, atque etiam probo, & commendo tanquam grauissimum, vtilissimum, ab omnibus placidè suscipiendum, & suo Auctore valdè gloriosum, nihilque continens contra Fidem Catholicam, & bonos mores, nec aliud quidquam, quod impedimento, adhuc leuissimo esse possit, vt prælo tradatur, & monumentis mandetur. Datis in hoc Maiori Diui Ildephonsi Collegio Vniuersitate Complutensi Sancti Hispaniarum Cardinalis mei Domini, Anno 1669. Die verò 19. Augusti.

Dr. D. Didacus Ros de Medrano.

INDEX
DISPVTATIONVM,
Et breuis insinuatio eorum, quæ in ipsis continentur.

Littera P. significat Paginam. Littera N. Numerum marginalem denotat.

TRACTATVS PRIMVS.

De Deo vno, & illius attributis.

DISPVTATIO PRIMA PRÆAMBVLA.

An D. Thomas recto ordine processerit incipiendo à Deo vno.

§. I.

Rationes dubitandi proponuntur. *Pag.* 1.

§. II.

Resolutio affirmatiua probatur. *Pag.* 1.

§. III.

Rationibus dubitandi fit satis. *Pag.* 2.

DISPVTATIO II.

An Deum esse sit per se notum?

§. I.

Deum esse Auctoritate probatur, & reijcitur sententia Enrici. *Pag.* 4.

§. II.

Referuntur sententiæ. *Pag.* 5.

§. III.

Obiectionibus occurritur. *Pag.* 6.

Denique arguitur argumento antiquiorum, ex eo quod nulla veritas per se nota potest esse demonstrabilis, Deum autem esse demonstrabile est vt infra constabit. Solutio communis est, obstare propositioni per se notae secundum se, esse à priori demonstrabilem; secus autem esse à posteriori demonstrabilem. num. 42. *Contra quam solutionem dupliciter insurgitur.* num. 43. & 44. *Et ad primam replicam fit satis.* num. 45. *Ad secundam autem assignatis solutionibus ex Magistro Bañez, & Magistro Ioanne à Sancta Thoma, quæ contra illas militant obijciuntur, & vera solutio obiectionis remittitur ad §. vltimum huius disputationis.* num. 46. 47. & 48.

§. IV.

Dei existentiam nobis per se notam, non esse varie ab auctoribus probatur. *Pag.* 8.

S*Ecunda conclusio:* Hæc propositio, *Deus existit*, non est per se nota viatoribus, nec omnibus, nec sapientibus. *Hæc conclusio statuitur pro auctoribus quinta sententiæ, & est D. Thom. cuius auctoritatibus probatur* num. 49.

In reddenda ratione discordant Authores. Durandus probat conclusionem, ex eo quod illa propositio non est per se nota nobis, in qua non statim apparet connexio terminorum, Talis autem est ista propositio, Deus est num. 50.

Insufficientia verò huius rationis ostenditur num. 51.

Vazquez reiectis aliorum rationibus, & impugnata ea, qua vtitur D. Tho. eo probat, quia nimirum Deus non potest à viatoribus cognosci sine respectu ad creaturas; vnde infert, non per se, sed per alia, scilicet, per creaturas Dei existentiam nobis innotescere; ac per consequens Deum per se existere non esse per se notum nobis. nu. 52.

Hæc tamen ratio, quæ solo placuit suo Authori, displicet omnino, tum, quia falsum assumit; tum etiam, quia illo dato, malam consequentiam infert, vt ostenditur nu. 53. 54. 55. & 56.

Recentiores quidam Thomistæ ex eo probant, quia solum id potest immediatè à nobis cognosci, quod immediatè potest nostrum intellectum mouere; Deus autem nequit immediatè nostrum intellectum, &c. num. 57. & 58.

Hæc tamen ratio nisi aliunde iuuetur, inefficax est, vt ostenditur. num. 58. & 59.

Denique Recentiores quidam Societatis probant, ex eo quod existentia vt conueniens exercitè, Deo non potest immediatè cognosci, nisi per notitiam intuitiuam; nullo autem viator cognosci Deum intuitiuè. num. 60.

Nec tamen ratio impugnatur a num. 61. vsque ad num. 64.

§. V.

Ratio D. Thom. proponitur, & defenditur. *Pag.* 9.

P*Robatur ergo conclusio ratione D. Tho. quia nimirum, propositio per se nota nobis, est illa, quæ constat terminis per se notis nobis; hæc autem propositio,* Deus est, *non constat terminis nobis per se notis.* a nu. 65. vsque ad num. 69.

Quæ contra hanc rationem D. Thomæ obijcit Vazquez, proponuntur num. 69.

Solutio, quæ ab aliquibus adhibetur, impugnatur. num. 70. 71. & 72.

Vera solutio assignatur a num. 73. vsque ad num. 76. *Et explicatur quid dicendum sit de hac propositione,* incorporalia non sunt commensuratiuè in loco.

Plures replicæ proponuntur, & soluuntur. a num. 77. vsque ad num. 83.

§. VI.

Argumentis in contrarium occurritur. *Pag.* 11.

A*Rguitur primo, ex eo quod cognitio quam habemus de Deo est nobis naturaliter insita à natura habita, & qua nemo carere potest, cognito significato huius nominis* Deus, *vt docere videntur Nazianzenus, Damascenus, Hieronymus, & Anselmus.* numero 84.

Respondetur explicando prædictos Patres, a num. 86. vsque ad num. 93. *Vbi plures replicæ dissoluuntur.*

Secundo arguitur ex Aureolo, quia nimirum Deum existere sine aliquo instructore venit in omnium hominum mentem, & deductione syllogistica tempore imperceptibili habetur, &c. num. 93. *Respondetur dupliciter.* num. 94.

Tertio arguitur ex eodem, quia hæc propositio, Deus est colendus *includit hanc,* Deus est; *illa autem per se nota omnibus: ergo, & ista;* Deus est. num. 95. *Resp. tripliciter* num. 96.

Quarto arguit Aureolus, quia illud est per se notum esse, quod non potest cogitari non esse, Deum autem non esse nequit cogitari, nec mente concipi, quia ex ipsis terminis habet repugnantiam. n. 97. *Resp.* 1. *ex D. Tho.* num. 98. & 99.

Secundo respondetur ex doctrina eiusdem Angelici Doctoris. a num. 100. vsque ad 108. *Vbi plures replicæ notandæ dissoluuntur.*

§. VII.

Cæteris argumentis occurritur. *Pag.* 14.

Q*Vinto arguitur, ex eo quod hæc propositio,* Deus est Deus, *est nobis per se nota, etiam est identica, nam existentia est de essentia Dei, sicut, & hæc,* quod existit, *& hæc,* ens necessarium est ens necessario existens: *at nomen Dei proprium est* qui est, *vel* qui existit *Et similiter Deus est ens necessarium; consequenter ergo hæc propositio,* Deus existit, *est per se nota nobis.* num. 109.

Respondetur dupliciter. a num. 110. vsque ad 113. & a num. 114. vsque ad 118. *Dissoluuntur plures replicæ notandæ.*

Denique arguitur; ex eo quod nobis est per se notum existere vltimum finem, ac per consequens Deum existere; qui est vltimus finis, est per se notum nobis. Assumptum ostenditur: nam quod omnes naturaliter desiderant, naturaliter etiam cognoscunt; omnes autem naturaliter desiderant summum bonum, quod idem est ac vltimus finis. Secundo ex Augustino asserente, omnes homines naturaliter desiderare beatitudinem, beatitudo autem in adeptione summi boni, & vltimi finis consistit. Tertio ex D. Thom. plurimis in locis asserente, quod homo ad vsum rationis perueniens tenetur sub culpa mortali ad Deum, vt vltimum finem conuerti, & illum super omnia efficaciter diligere: at si nobis per se notum non esset, vltimum finem existere, non omnes dicta lege tenerentur. nu. 119. & 120.

Soluitur hoc argumentum, & plures replicæ dissoluuntur, & alia valde notanda traduntur. a nu. 121. vsque ad 129.

§. VIII.

Quid de intellectu Beatorum? *Pag.* 16.

T*Ertia Conclusio,* Deum existere est per se notum beatis. *Probatur in primis auctoritate D. Thom. Secundo ratione: nam propositio cuius prædicatum clauditur in ratione subiecti, quatenus cogniti ab aliquo est per se nota tali cognoscenti; existentia autem est de ratione Dei, vt à Beatis cogniti* num. 130. & 131.

Contra quam rationem opponitur quod attributa sunt Deo vt in se essentialia; & consequenter sunt de conceptu Dei vt in intellectu beati ipsum prout est in se concipientis, & tamen propositiones in quibus attributa prædicantur, non sunt per se notæ Beatis; nam vt dicetur tractatu de scientia Dei, Deus, ac per consequens Beati, habent scientiam strictè dictam, non solum creaturarum, sed etiam attributorum. num. 13.

Si tenuemus existentiam esse metaphysicum constitutiuum essentiæ Dei, peruia est argumenti solutio, nu. 133.

Quia tamen opposita sententia est inter Thomistas probabilis, & forsan verior, quibusdam notatis, & præsuppositis aliter soluitur argumentum. a num. 134. vsque ad nu. 137. a num. *autem* 138. vsque ad 141. *duabus instantijs aduersus solutionem occurritur. Secunda solutio argumento facto assignatur.* a nu. 142. vsque ad 146.

§. VLTIMVS.

Ex dictis vnum corrolarium infertur. *Pag.* 17.

E*X dictis in hac disputatione, colligitur veram esse Angelici Præceptoris doctrinam diuidentem propositionem per se notam, in per se notam secundum se tantum, & secundum se, & quoad nos. Quod probatur, & auctoritate Aristotelis, & ratione: quia scilicet stat prædicatum esse de ratione subiecti in se ipso; non tamen prout cognitum a nobis, quia subiectum imperfectè cognoscimus: ac proinde stat propositionem aliquam esse per se notam secundum se, & non per se notam nobis.* num. 148.

Quod ipsum aliter explicatur. nu. 149.

Solutiones quæ assignantur à contrarijs proponuntur, & confutantur a num. 150. vsque ad nu. 155.

Sed arguunt primo Scoti Discipuli, ex eo quod veritas per se nota, idem est quod veritas per se nota secundum se; ergo non est capax vt diuidatur in per se notam secundum se tantum, & per se notam quoad nos. n. 157. & 158. *Respondetur.* a num. 159. vsque ad 162.

Secundo arguit Arriaga, quia propositio per se nota secundum se, & non quoad nos, dicit repugnantiam in terminis, num. 163. *Respondetur.* num. 164 & vsque ad 168. *ostenditur in quibus hallucinetur arguens.*

Tertio arguit Molina, ex eo quod propositio quæ diuersis conceptibus subest, non est eadem, sed diuersa; hæc autem propositio, Deus est, *prout à beatis, & à viatoribus concipitur, subest diuersis* con-

conceptibus; ac proinde non est eadem. Ex quo infert non stare eandem propositionem esse notam secundum se, & non quoad nos. N. 169. & 170.

Respondetur primo. N. 171. & 172. *Secundo respondetur.* N. 173. *Sed adhuc aduersus solutiones replicatur.* num. 174. & 175. *Respondetur.* a num. 176. vsque ad 179.

DISPVTATIO III.

An Deum esse sit demonstrabile, & quibus demonstrationibus?

§. I.

Deum posse viribus naturæ aliqua ratione cognosci, fides catholica est. Pag. 21.

P*Osse Dei existentiam cognosci absolute per rationem naturalem abstrahendo à cognitionis modo, extra controuersiam est. Et probatur ex Paulo ad Romanos* 1. *quæ auctoritas expenditur.* a num. 1. vsque ad 5.

Duæ obiectiones sumptæ ex Auctoritatibus Augustini, & Prosperi proponuntur, & soluuntur. a num. 6. vsque ad 9.

Tertio obijcitur ex eo quod nihil per sibi dissimile potest cognosci: creaturæ autem licet Deo assimilentur in communibus prædicatis, nempe entis substantiæ, viuentis, &c. in eo autem quod proprium est Dei sunt ipsi dissimiles. num. 10. *Respondetur.* Ibidem. a num. *autem* 11. vsque ad 26. *plures replicæ, & instantiæ notatum dignæ proponuntur, occasione quarum expenditur, quæ species, siue impressæ, siue expressæ repræsentantes Deum possint formari à viatoribus.*

§. II.

Referuntur sententiæ circa primam partem dubij, & prima conclusio statuitur. *Pag.* 23.

Q*Vod ergo in examen vertitur est: an Deum esse: possit euidenter demonstratiue cognosci viribus naturæ?* num. 27.

Prima sententia est negatiua. Secunda docet, posse existentiam diuinam à priori demonstrari de Deo à beatis per visionem intuitiuam, & à viatoribus per cognitionem euidentem abstractiuam supernaturaliter pro statu vitæ possibilem. Hæc tribuitur Scoto, & eius discipulis.

Tertia docet, posse existentiam à priori demonstrari de Deo viribus naturæ pro hoc statu: ita Suarez. Vltima docet, demonstrari posse à nobis in statu viæ à posteriori ex effectibus creatis: non autem demonstratione à priori: ita communiter Theologi. nu. 28. 29. & 30.

Prima Conclusio. Si existentia est primum prædicatum, diuinam essentiam constituens nullo modo à priori potest demonstrari de Deo. Si autem ratione, & virtualiter ab essentia distinguatur, non potest demonstrari de Deo demonstratione à priori secundum se; bene tamen demonstratione à priori quoad nos. *Prima pars huius conclusionis est certissima, quia demonstratio à priori supponit prædicatum prius, ratione cuius conueniat subiecto de quo demonstratur.* num. 31.

Secunda pars ostenditur: nam Deum existere est per se notum secundum se, ac per consequens indemonstrabile secundum se à priori. Tum etiam, quia licet existentia non sit primum prædicatum essentiam metaphysicè constituens; inter illam tamen, & essentiam nullum prædicatum mediat, quod sufficit vt secundum se sit indemonstrabile. Hac enim ratione Caietanus, Ferrara, Scoto, & frequenter Thomistæ affirmant primam passionem non posse à subiecto demonstrari, demonstratione à priori secundum se. num. 32.

Tertia pars conclusionis, probatur ex doctrina Capreoli sumpta ex D. Thom. 2. *Posteriorum cap.* 1. *à fine iß de prima passione.* num. 33. & 34.

Deinde probatur. num. 35. *Ex eo quod demonstratio à priori quoad nos est in qua prædicatum aliquod demonstretur de subiecto, media definitione subiecti, quæ est à priori; quia medium est causa, vel ratio conueniendi prædicatum; ideo autem dicitur à priori tantum quoad nos, quia medium non differt à subiecto, nec reali, nec virtuali distinctione, sed tantum penes explicitum, & implicitum.* num. 35.

Quod amplius confirmatur, & vrgetur. num. 36 & 37.

§. III.

Argumentis in contrarium occurritur. *Pag.* 24.

C*Ontra secundam conclusionis partem arguitur primo ex D. Thom. in præsenti art.* 2. *& alijs in locis.* num. 38. *Respondetur explicando D. Thom.* num. 39. 40. & 41.

Secundo obijciunt Recentiores, quod ad demonstrationem à priori requiritur vt à demonstrante habeatur definitiuus conceptus subiecti: talis autem nequit haberi de Deo in hoc statu. num. 42. & 43.

Respondetur in primis, argumentum, si quid probat, conuincere, nec Theologiam, siue metaphysicam posse aliquid à priori demonstrare de Deo, quod falsum est. Dicendum ergo est ad demonstrationem à priori sufficere conceptum definitiuum Dei imperfectum, & connotatiuum. num. 44. 45. & 46.

Tertio arguitur ex Arriaga, ex eo quod pro priori ad existentiam Dei nullum prædicatum diuinum potest præconcipi existens, vnde colligit prædictus Auctor, existentiam diuinam non posse à priori demonstrari de Deo. num. 47. *Respondetur.* num. 48. 49. *Aliter, & dupliciter efformatur prædictum argumentum; & cum maiori apparentia.* num. 50. & 51. & *Et soluitur.* num. 52. & 53.

Denique arguitur, ex eo quod vt existentia Dei à priori demonstretur, deberet esse per definitionem Dei, vel essentia diuinæ quod repugnat pro hoc statu; tum, quia vt docet D. Thom. 1. Contra Gentes cap. 25. *Deus à nobis definiri non potest, cum definitio constet ex genere, & differentia; Deus autem sub genere non continetur. Tum, quia vt docet idem D. Tho. de Deo in via non possumus cognoscere quid est, sed quia est; ac per consequens existentia per se ipsam probabitur. Tum denique, quia demonstratio debet procedere à notioribus; essentia autem Dei non est nobis notior quam eius existentia* a num. 54. vsque ad 58. *Respondetur ad hoc argumentum.* a num. 59. vsque ad 71 *Et in eius solutione doctrina valdè notanda continetur.*

§. IV.

Posse à posteriori ex creaturis demonstrari Deum esse, auctoritate, & ratione probatur: *Pag.* 27.

S*Ecunda Conclusio.* Deum existere potest ex creaturis ratione euidenti, & demonstratiua cognosci à posteriori. *Est communis Theologorum in eo gradu certitudinis, vt oppositum à quibusdam hæreticum, ab alijs erroneum, ab alijs parum tutum in fide, vel errori proximum, aut saltim temerarium iudicetur. Et prob. ex Paulo ad Rom.* 1. Inuisibilia Dei, &c. *Et ex illo Sapientiæ* 13. A magnitudine speciei, & creaturæ cognoscibiliter poterat creator omnium videri. num. 72.

Euasiones Vazquez, & Francisci de Lugo, contendentium ex prædictis Auctoritatibus non probari posse haberi de Deo in hoc statu demonstratiuam cognitionem, referuntur. a num. 73. vsque ad 77. *Præcluduntur autem, & confutantur.* a n. 78. vsque ad 85.

Deinde probatur conclusio ratione, ex eo quod si non posset existentia demonstrari de Deo, sequeretur, non esse aliquam scientiam naturalem, quæ est ratio D. Thomæ 1. *Contra gentes cap.* 12. num. 86. & 87.

Solutio autem, quæ huic rationi adhiberi potest impugnatur. a num. 88. vsque ad 91.

§. V.

Argumentis in contrarium occurritur. *Pag.* 29.

P*Rimum argumentum procedit ex eo quod omnis nostra cognitio in hac vita à sensu ducit originem: Deus autem vtpote omnino immaterialis, non continetur in sensibus. Solutio D. Th. est quod licet Deus omnia sensibilia, & omnes sensus excedat, illius tamen effectus ex quibus sumitur demonstratio, materiales, & sensibiles sunt.* num. 92.

Aduersus quam solutionem tripliciter insurgitur. a n. 93. vsque ad 96. *Obiectionibus vero occurritur.* a n 97. vsque ad num. 104.

Secundum argumentum procedit ex eo quod in Deo idem est essentia, & esse; at non potest per rationem naturalem cognosci quid Deus sit; ergo nec demonstrari Deum esse. num. 105.

Respondetur ibidem solutione D. Thom. quæ explicatur, & defenditur. nu. 106. & 107.

Tertium argumentum procedit, ex eo quod causa per effectum sibi improportionatum, & ab illa deficientem demonstrari non potest: effectus autem Dei sunt illi improportionati. Soluitur ex D. Thom. num. 108.

Aduersus solutionem tripliciter arguitur. num. 109. & num. 110. *Respondetur.* a num. 111. vsque ad 115. *Vbi redditur ratio cur ex effectibus creatis, non possit demonstrari Trinitas personarum.*

§. VI.

Secunda pars disputationis resoluitur. *Pag.* 31.

F*Ere omnes Theologi conueniunt in eo quod per demonstrationem sumptam ex diuina efficientia, Dei existentiam demonstrari, in alijs vero demonstrationibus diffident, & præcipuè in ea, quæ sumitur ex motu. Pro decisione veritatis est* 1. *conclusio.* Ex motu rectè probatur demonstraturque à posteriori existere primum principium immobile. *Ita D. Thom. & eius discipuli & alij contra Suarez in metaphysica, quem sequuntur frequen-*

ter Recentiores Societatis, existimantes illud principium, cui demonstratio innititur, omne quod mouetur, ab alio mouetur, falsum esse. N. 116. & 117.

Nostra vero conclusio probatur formando demonstrationem hoc modo; omne quod mouetur ab alio mouetur, sed non potest in motibus, & motis dari processus in infinitum; sistendum ergo est in principio mouente, & immobili. a n. 118. vsque ad 123.

Contra principium, cui innititur hac ratio plura opponunt contrarij: quod scilicet grauia, & leuia a se ipsis mouentur, & aqua calida se ipsam reducit ad pristinam frigiditatem: similiter essentia se ipsa causat, & recipit proprietates, respondetur num. 124.

Deinde obijciunt, quia intellectus absque reali distinctione efficit, & recipit intellectionem, quod etiam in voluntate prout se mouet ad actum intentionis, amplius vrgetur num. 124. 125. & 126.

Quadam solutio Thomistarum, licet veram contineat doctrinam, ad mentem tamen phylosophi, prout in præsenti, non est, vt ostenditur. à num. 127. vsque ad 131. Vbi vera solutio assignatur.

Contra solutionem tamen obstat primo primo; nam motus cordis est verus, strictus motus, & tamen à corde elicitur, & in eo recipitur ac proinde non repugnat quod aliquid eliciat, & recipiat secundum idem, motum physicum num. 132.

Variæ solutiones referuntur. num. 133. & 134.

Quarum difficultates ostenduntur. a nu. 135. vsque ad 143.

Omissis ergo prædictis solutionibus, vera solutio negat talem motum esse elicitiue à corde, & explicatur ex doctrina D. Thom. quo sensu motus cordis vitalis sit, & quo sensu non sit vitalis. Quæ doctrina de notanda est a num. 144. vsque ad num. 146.

§. VII.

Recentiorum obiectionibus contra istam resolutionem occurritur. Pag. 34.

PRimo arguitur ex duplici auctoritate, altera Aristotelis, altera D. Thom. num. 147.

Sed ex dictis auctoritatibus nihil contra resolutionem colligi, ostenditur. num. 148. & 149.

Arguitur secundo, ex eo quod motus cordis est verus, & proprie motus, conueniens ab intrinseco ratione formæ vitalis, vnde infertur esse vitalem num. 150.

Respondetur ibidem Et à num. 151. vsque ad 161. pluribus replicis, & instantijs valdè notandis occurritur.

Alia principalis obiectio contra resolutionem tradita est: quia ex illa sequitur Aristotelem non demonstrasse principium omnino immobile, sed tantum immobile motu corporum; consequens autem falsum videtur, tum, quia vt docet D. Thom. manifestior via ad probandum Deum esse est, quæ sumitur ex parte motus: sed si ex hac ratione non inferatur principium omnino immobile, non erit via manifestior cum esse immobile motu physico conueniat alijs à Deo, scilicet, substantijs separatis. Tum, quia si Aristoteles tantum probaret dari principium immobile motu physico, non posset colligere, hac ratione Dei existentiam, &c. num. 162. & 163.

Respondetur a num. 164. vsque ad 167.

Et contra solutionem dupliciter insurgitur. num. 167. & 168.

Et ad primam obiectionem respondet, labitur concedendo Phylosophum in physica non demonstrasse Dei existentiam. numero 169.

Hæc tamen si solutio impugnatur. nu. 170. à num. 171. vsque ad 175. Veræ solutiones assignantur, & ab obiectionibus liberantur.

§. VIII.

Aliter ratio sumpta ex motu proponitur. Pag. 37.

SEcunda Conclusio: Ratione sumptam ex motu probatur primum mouens omnino immobile: Pro cuius probatione notatur principium illud; omne quod mouetur, ab alio mouetur, dupliciter sumi posse: primo vt ly ab alio accipiatur exclusiuè, vt sit sensus quod idem à se ipso realiter moueri non possit in quo sensu solum immobilitatem physicam in primo mouente demonstrat. Secundo, ita vt ly ab alio, accipiatur positiuè, idest, quod licet idem à se ipso realiter moueri possit; non tamen à se solo, vt à causa vnica motus sui. In quo sensu non solum est verum de motu physico, qui est actus imperfecti; sed in omni genere motus. Et ex illo sic accepta asserit conclusio, deduci, & demonstrari existentiam primi principij omnino immobilis. Quod probatur proponendo rationem ex motu sumptam, tripliciter. num. 176.

Primo: sic omne quod mouetur, ab alio applicatiuè saltim mouetur, sed non potest dari processus in infinitum in mouentibus, & motis, aut in causis subordinatis per se; igitur necessario deueniendum est ad principium mouens omnino immobile quocumque genere motus, aut mutationis. num. 177. & 178.

Quæ contra hanc rationem sic explicatam militare possunt, proponuntur, & diluuntur. a num. 179. vsque ad 183.

Quia tamen ratio sic disposita solum procedit in principijs Thomistarum, formatur aliter in hunc modum. Omne quod mouetur, ab alio antecedenter, & virtualiter saltim mouetur; sed in mouentibus, & motis non potest dari processus in infinitum, &c. nu. 184.

Vel tertio potest eadem ratio in hunc modum formari: omne quod mouetur, ab alio concomitanter saltim mouetur; sed non potest dari processus, &c. num. 185.

Quæ contra hos duos modos proponendi rationem sumptam ex motu, militare possunt, obijciuntur, & soluuntur. a num. 186. vsque ad num. 191.

§. IX.

Secunda demonstratio explicatur. Pag. 39.

TErtia Conclusio. Via efficientiæ demonstratur existentia primæ causæ, & entis a nullo causati; est communis inter Theologos, & probatur ratione D. Tho. ad hanc formam reducta. Omne quod fit, & causatur, ab alio causatur, & sic ita vt nihil possit seipsum efficere, vel causari: sed in causis efficientibus per se subordinatis, non potest dari processus in infinitum: deueniendum ergo necessario est ad aliquam primam causam, quæ a nullo possit causari. num. 192. 193. & 194.

Efficacia huius rationis defenditur contra Aureolum, & Suarez, cui hæc ratio D. Th. displicuit, & eorum obiectionibus occurritur, a nu. 193. vsque ad nu. 204. a nu. autem 205. vsque ad n. 209. Quibusdam replicis aduersus solutionem fit satis.

§. VLTIMVS.

Obiectionibus contra rationem istam occurritur. Pag. 41.

PRimo arguitur ex eo quod idem potest seipsum efficienter immediatè producere, ac per consequens prædicta ratio falso innititur fundamento. num. 210. & 211.

Respondetur. num. 212. 213. & 214.

Secundo arguitur ex eo quod, dato nihil posse seipsum efficienter causare: potest tamen causa efficiens alicuius effectus vicissim ab illo effici, per quod vitatur processus in infinitum. Assumptum probatur ex eo, quod iuxta doctrinam D. Thom. causæ sunt inuicem sibi causæ. Quod quadrupliciter confirmatur a nu. 215. vsque ad nu. 218.

Solutio Recentiorum, qui argumento conuicti vniuersaliter negant posse inter duo dari mutuam causalitatem, refertur, & refellitur. a num. 219. vsque ad num. 224.

Vera solutio consistit in eo quod repugnat mutua causalitas in eodem genere causæ, non autem in diuerso genere. Et ad argumentum, cum suis confirmationibus fit satis. a num. 225. vsque ad 230.

Cæterum contra solutionem secundæ, & tertiæ confirmationis replicatur. num. 231. 232. & 233.

Respondetur. a num. 234. vsque ad 239.

Quarto arguitur contra rationem, quia in Capreolo impugnata est solutio Aureoli; quia stat benè omnes causas secundas esse productas, & non esse productas ab aliquo determinatè. num. 239.

Respondetur. num. 240. & 241.

Quinto arguitur, quia stat omnes causas collectiuè, & diuisiuè sumptas esse causatas, & motas, & collectionem ex illis compositam esse incausatam: sicut stat omnes creaturas possibiles diuisiuè sumptas excedi, & totam collectionem creaturarum non excedi. num. 242.

Solutio P. Arriaga negantis omnem creaturam possibilem excedi ab alia creatura, sed necessario in creaturis possibilibus dari aliquam, quæ sit omnibus, saltim negatiuè maior. Refertur, & refutatur. num. 243. & 244.

Vera solutio assignatur. a num. 245. vsque ad nu. 249.

Denique arguitur: nam dato, quod via efficientiæ demonstretur existentia causæ incausatæ, adhuc non probatur Deum existere, quia de ratione Dei, non solum est, quod à nullo causetur: sed etiam quod omnia ab ipso causentur, quod ratione facta non conuincitur.

Respondetur ex Caietano rationes, quibus D. Th. vtitur ar. 3. nec seorsim, nec simul sumptas conuincere immediatè, existentiam Dei sub ratione Deitatis; sed tantum sub aliquibus prædicatis, quæ Dei sunt propria, & cum ipso conuertuntur. num. 250.

Quod autem ens improductum, & a se: solum possit esse vnum probatur ex D. Th. alijs in locis. num. 251.

Ex dictis colligitur, quod licet existentia Dei possit ignorari inuincibiliter ignorantia sumpta pro carentia scientiæ strictè sumptæ; si autem accipiatur pro carentia omnis cognitionis Dei, non potest etiam pro breuissimo tempore ab aliquo rationis compote ignorari. Probatur quoad vtramque partem. num. 252. & 253.

DISPVTATIO IV.

Per quid Dei essentia, & natura metaphysicè constituatur?

§. I.

Quibusdam præsuppositis difficultatis status aperitur. Pag. 45.

§. II.

Referuntur sententiæ, & statuitur prima conclusio. Pag. 46.

§. III.

Argumentis in contrarium occurritur. Pag. 50.

§. IV.

Argumentis contra secundam partem conclusionis occurritur. Pag. 55.

§. X.

Index Disputationum.

§. X.

Excluditur existentia a constitutione metaphysica essentiæ diuinæ. *Pag.* 74.

Quarta conclusio. Existentia non constituit essentiam diuinam, vt vltima, vel quasi vltima differentia. *Statuitur contra Auctores quintæ sententiæ.* num. 327.

Et funditur testimonijs D. Th. a num. 328. vsque ad num. 333.

Ratione autem probatur; nam existentia non est id, quod in Deo primo intelligitur cum fundamento in re, cum ratione ratiocinata distinguatur ab essentia, & illam supponat. a num. 334. vsque ad 337.

Tertio probatur, impugnando aduersariorum fundamentum, nam ex eo quod Deus sit actus purus omnem potentialitatem excludens, non sequitur, quod metaphysicè constituatur diuina existentia, sicut non sequitur, ex eo quod intellectus diuinus, v. g. sit actus purus, quod debeat existentia constitui in ratione intellectus. nu. 338. vsque ad num. 342.

Denique probatur conclusio, ostendendo, sine existentia ingrediente constitutionem naturæ diuinæ; concipi diuinam intellectualitatem distinctam ab intellectualitate creata, num. 343. & 344.

§. XI.

Diluuntur contraria argumenta. *Pag.* 75.

Contra conclusionem arguitur primo ex illo. Exodi 3. Ego sum qui sum. Qui est misit me ad vos: *unde inferunt hoc esse nomen proprium Dei; ac per consequens significare vltimam eius differentiam. Quod auctoritatibus Hilarij, D. Thom. Chrisost. Origenis, Nazianz. & August. confirmatur.* a nu. 345. vsque ad nu. 348.

Respondetur, ex verbis Exodi tantum colligi, existentiam Deo conuenire essentialiter, quod non negamus; non tamen conuenire constitutiuè in ratione essentiæ, & naturæ; nec ex vno sequitur aliud. nu. 349. & 350.

Ad confirmationes autem. a num. 351. vsque ad num. 354. *Vbi mens Patrum explicatur.*

Imo existentiam diuinam, non primario, sed secundario Deum a creaturis distinguere, ostenditur. num. 335.

Secundo principaliter arguunt, quia vltima differentia alicuius est id per quod primo distinguitur ab alijs; quod habet existentia, vt Deo essentialiter conueniens: nam ratio entis substantiæ spiritualis, viuentis, & intellectualis; quæ sunt prædicata Deo conuenientia, etiam conueniunt creaturis. num. 356.

Hoc argumentum in primis in aduersarios retorquetur, num. 357.

Deinde instatur in intellectu diuino. num. 358.

Et effugium, quod excogitari potest, refertur. num. 359.

Praecluditur vero. num. 360.

Ad argumentum ergo directè respondetur primo. num. 361. & 362.

Respondetur secundo. num. 363. num *autem* 364. *cuidam replicæ emergenti fit satis.*

Tertio arguunt, ex eo quod Deitas in ratione essentiæ constituitur summa immaterialitate: hæc autem constituitur existentia essentiali. num. 365.

Respondetur num. 366.

Et contra solutionem duplex obiectio proponitur. num. 367. & 368.

Ad primam respondetur. num. 369. & 370.

Ad secundam. num. 471. vsque ad num. 373.

Quarto arguunt: nam eo ipso, quod essentia diuina distinguatur virtualiter, & ratione ab existentia, non potest non esse potentialis potentialitate obiectiua, & indifferens ad esse, & non esse: talis autem potentialitas, & indifferentia, naturæ diuinæ repugnant. num. 374. & 375.

Quod amplius vrgetur, & confirmatur. num. 376.

Respondetur num. 377.

Et quibusdam replicis, & instantijs, respondetur, à nu. 378. vsque ad num. 380.

Ad confirmationem vero principalis argumenti, respondetur, nu. 381. & 382.

Denique arguitur ab inconuenienti; nam si essentia Dei non constitueretur per existentiam, sequeretur excedi ab existentia in perfectione num. 383.

Respondetur, negando sequelam: ad cuius primam probationem respondetur primo iuxta sententiam asserentium, essentiam in creatis, simpliciter excedere existentiam; licet ab illa excedatur secundum quid. a num. 284. vsque ad nu. 287.

Secundo respondetur iuxta sententiam asserentium in creatis existentiam simpliciter in perfectione excedere essentiam, nu. 388. & 389.

Ad secundam probationem respondetur. num. 390.

Et ad quandam replicam, innitentem authoritati D. Thom. quæ proponitur. num. 391. *Resp.* nu. 392. & 293.

§. XII.

Respondetur directè quæstioni, explicaturque in quo Dei essentia, & natura consistat. *Pag.* 80.

Vltima conclusio. Essentia, & natura Dei non constituitur vltimo differẽtialiter per rationem entis a se, sed per rationem substantiæ spiritualis, aut immaterialis a se radicaliter intellectiuæ, intellectione comprehensiua Dei. num 394.

Quibusdam prænotatis, a num. 395. vsque ad num. 398.

Probatur prima pars conclusionis ex D. Thom. infra q. 13. ar. 8. docente, hoc nomen Deus *esse nomen naturæ diuinæ. Et art. 11. asserente, hoc nomen,* qui est, *esse nomen magis proprium Dei quantum ad id a quo nomen imponitur; non autem quantum ad id ad quod significandum imponitur: ac per consequens nomen* qui est, *quod id est ac ens per essentiam, non est nomen naturæ, aut essentiæ diuinæ.* num. 399.

Quæ ratio prosequitur, & explicatur vsque ad num. 403.

Secundo probatur ex alia doctrina D. Th. infra q. 93. art. 2. asserente, solas creaturas intellectuales esse factas ad imaginem Dei, eo quod illi assimilantur in ratione intellectualis, quæ est quasi vltima differentia Dei, num. 404.

Quæ ratio expenditur, & euasiones præcluduntur. a n. 405. vsque a num 410.

Tertio probatur: nam gradus intellectualis est vltima differentia Deitatis. Tum, quia gradus intelligendi, est perfectior gradibus viuendi, & essendi. Tum etiam, quia essentialiter conuenit Deo, & non quasi attributum, nec tanquam ratio communis: conuenit ergo quasi vltima differentia. nu. 411.

Quod explicatur, & defenditur vsque ad num. 414. *Vbi ostenditur, non repugnare Deo compositionem ex ratione communi analogica, & ratione impropriè differentiali.*

Deinde secunda pars conclusionis probatur. Nam D. Th. infra q. 14. art. 1. probauit, Deum esse summè cognoscitiuum, quia est summè immaterialis; Deitas ergo sub conceptu inadæquato essentiæ summa immaterialitate constituitur, idem autem est summè immateriale, ac summè spirituale. num. 415.

Tertia vero pars, quod scilicet constituatur per rationem substantiæ spiritualis radicaliter intellectiuæ. Probatur; nam constituitur per rationem substantiæ intellectiuæ, non in vltimo actu, vt probatum relinquitur; ergo radicaliter intellectiuæ, non vtcumque, sed comprehensiua Dei, quia in radice intelligendi conuenit cum creaturis intellectualibus ordinis naturæ; in ratione verò radicis connaturalis amandi, & videndi Deum vt est in se cum gratia habituali. num. 416.

§. VLTIMVS.

Argumentis in contrarium occurritur. *Pag.* 83.

Contra primam conclusionis partem arguitur primo ex D. Th. infra q. 4. art. 2. ad 3 vbi ait Esse Dei includere in se vitam, & sapientiam, quia nulla de perfectionibus essendi potest deesse ei, quod est ipsum esse per essentiam; *Sensit ergo essentiam Dei consistere in esse a subsistente, & includente gradum viuendi &c.* a nu. 417. vsque ad num. 420.

Respondetur ad argumentum cum suis confirmationibus. a num. 421. vsque ad num. 427.

Secundo arguitur. Nam id quod primo in Deo intelligitur, cum fundamento in re, est ratio entis per essentiam: igitur id erit constitutiuum. num. 428.

Respondetur. num. 429.

Obiectio notanda proponitur, num. 430.

Soluitur. num. 431. & 432.

Duæ difficultates in Doctrina D. Thom. proponuntur. num. 232. & 233.

Enodantur autem a num. 435. vsque ad num. 437.

Tertio arguitur, quia conceptus omnes perfectiones Dei radicans, non est ratio intellectualis a se, sed ratio entis a se, & per essentiam, eo quod gradus intellectiuus, vt talis non videtur radicare voluntatem: immensitas etiam, & æternitas sunt attributa Dei, & non radicantur in intellectualitate, sed in ratione entis per essentiam. Denique, nam omnia attributa radicantur in conceptu perfectissimo; gradus autem essendi, est perfectissimus conceptus. num. 438. & 439.

Resp. a num. 440. vsque ad num. 443.

Ex dictis sequitur, subsistentiam in Deo ab existentia, & *essentia virtualiter, & ratione distingui, quod probatur eodem argumento, quo conuincitur existentiam in Deo, virtualiter distingui ab essentia.* num. 444.

§. V.

Index Disputationum.

Tertio,

sed solum extrinsecè, & terminatiuè; ac per consequens nequit vniuocè conuenire in ratione hominis cum illo. num. 30. & 31.

Respondetur, num. 32. 33.

Denique arguitur, ex eo, quod quamuis Deo, & creaturis repugnet conuenire in genere intelligibilis. Proponitur, & soluitur. nu. 34.

§. IV.

Secunda ratio D. Thom. proponitur. *Pag.* 119.

R*Atio secunda D. Thom. est*: Essentia Dei est ipsum esse eius, quod nulli formæ creatæ competere potest, non potest igitur aliqua forma creata esse similitudo repræsentans videnti essentiam Dei.

Hæc ratio dupliciter potest formari. Primò sic, essentia Dei est suum esse: ergo identificat suam vltimam actualitatem in omni genere; ac per consequens in genere intelligibili passiuo: ergo nequit reddi intelligibilis passiuè per aliquid distinctum a se, &c. num. 35.

Hæc ratio sic formata explicatur, & defenditur. a num. 36. vsque ad num. 48.

Secundo, & magis communiter ratio D. Thom. ad hanc formam reducitur: species, & obiectum debent in eodem gradu immaterialitatis constitui; sed est implicatorium formam creatam esse in eodem gradu immaterialitatis cum Deo, &c. a num. 49. vsque ad num. 51.

§. V.

Obiectionibus contra rationem istam fit satis. *Pag.* 121.

A*Rguitur primo, ex eo quod lumen gloriæ absque conuenientia in gradu immaterialitatis cum Deo præcisè, per hoc quod sit in ordine supernaturali, est principium eleuans potentiam; & connaturaliter tendens in visionem beatificam: pariter ergo species, &c. Proponitur, & soluitur*. num. 52.

Secundo arguitur, ex eo quod species qua Angelus inferior quidditatiuè cognoscit superiorem, imò, & comprehensiuè in multorum sententia, non est eiusdem immaterialitatis cum Angelo superiori, cum species repræsentans non excedat immaterialitatem Angeli inferioris; Angelus verò superior maiori gaudeat immaterialitate. num. 53.

Respondetur ad argumentum, cum suis instantijs à num. 53. vsque ad num. 57.

Tertio arguitur: nam ex eo quod potentia sensitiua quæ pertinet ad vltimum gradum immaterialitatis non possit eleuari ad attingendum vitaliter spiritum, non rectè colligitur intellectum creatum eleuari non posse ad videndum Deum: pariter ergo ex quo species sensibilis non possit repræsentare Angelum, non licebit colligere speciem quamcumque creatam, non posse Deum repræsentare. Proponitur, & soluitur. num. 58.

Quarto arguitur, ex eo quod si daretur intellectus supernaturalis creatus, posset videre Deum connaturaliter, & tamen non esset actus purus, &c. Proponitur, & soluitur. num. 59.

Denique arguitur, ex eo quod species non est virtus obiecti, quæ potentiæ redditur, vt ad intellectionem concurrat; ac per consequens ex falso principio deduci debere cum illo in gradu immaterialitatis conuenire. num. 60.

Respondetur. num. 61.

§. VI.

Tertia ratio D. Thom. proponitur. *Pag.* 122.

T*Ertia ratio D. Thom. est*. Diuina essentia est quid incircumscriptum continens in se supereminenter, quidquid ab intellectum creato significari, vel intelligi potest; sed quæcumque forma creata, & creabilis est finita, & limitata ad aliquam peculiarem rationem, vel sapientiæ, vel virtutis, &c. ergo per nullam formam creatam repræsentari potest quidditatiuè.

Quæ ratio explicatur num. 62. vsque ad num. 64.

Sed aduersus illam obijcitur, quod bene stat, speciem esse finitam in genere physico, & infinitam in genere intelligibili, & repræsentatiuo: sicut bene stat, quod gratia Christi in genere physico finita sit, & in genere moris sit infinita, quod etiam in satisfactione Christi, & in offensa apparet, &c. num. 65.

Respondetur, num. 66.

§. VII.

Alia ratione communis sententia suadetur. *Pag.* 123.

Q*Varta ratione probatur conclusio, ex eo quod species ab intrinseco ordinatur ad supplendum defectum obiecti, vel vnionis cum potentia; sed repugnat Deo defectus proportionis, cum intellectu illustrato lumine gloriæ: repugnat ergo species per se ordinata ad supplendum istum defectum* num. 68. & 69.

Contra illam arguitur primo, ex eo quod quamuis natura Angelica sit in se ipsa proportionata cum proprio intellectu, & illi vnita, non repugnat species impressa naturæ Angelicæ ab illo distincta in proprio intellectu recepta: ergo similiter, &c. num. 70.

Respondetur ad argumentum cum suis replicis. a num. 71. vsque ad num. 74.

Secundo arguitur, ex eo quod quamuis humanitas Christi sit sancta sanctitate increata, datur locus sanctificationi per gratiam habitualem, & quamuis obiectum sit vnitum media specie supernaturali: datur locus vnioni media specie naturali: & quamuis Deus instrumentis non egeat potest vti instrumentis. num. 75.

Respondetur ad argumentum cum suis replicis. a num. 76. vsque ad nu. 81.

Denique arguitur, ex eo quod sicut Deus potest concursum effectiuum suspendere, ita poterit sine essentia vt obiecto concurrente ad beatificam visionem concurrere, &c. num. 82.

Respondetur. Ibid.

§. VLTIMVS.

Diluuntur argumenta contraria. *Pag.* 125.

T*Ria præcipua contrariorum fundamenta, nimirum, ex solutione, & impugnatione rationum D. Tho. Ex paritate luminis, & visionis. Et ex paritate Verbi, quod in eorum sententia a beatis formatur, omittuntur: quia duo priora euersa sunt inter probandam nostram sententiam. Tertio vero fiet satis disp. sequenti, nunc vero arguitur 4. ex eo quod quoties in aliquo ordine est possibilis actio, est etiam possibile in eodem ordine actionis principium: at in ordine supernaturali creato est possibilis actio tendens in Deum sicuti est, nempè visio beatifica, &c.* num. 85.

Respondetur. num. 86. & 87.

Denique obijciunt; nam ad repræsentandum infinitum obiectum finito modo, non requiritur infinitas in specie repræsentante; species autem quidditatiua Dei finito modo Deum repræsentaret, &c. n. 88.

Respondetur. num. 89. & 90.

Ex dictis infertur contra Molinam non posse beatos diuinam essentiam videre, quia ipsa ratione sui cum ipsis vniatur per modum speciei. num. 91. 92.

DISPVTATIO. XII.

An Beati in Visione Beatifica Verbum producant?

§. I.

Relatis sententijs vera eligitur, & probatur. *Pag.* 126.

P*Rima sententia affirmat. Secunda distinguit, & concedit Verbum inadæquatum alicuius attributi: negat vero producere posse Verbum adæquatum. Tertia negat de facto aliquod Verbum a Beatis produci, imo nec de possibili. Ita communiter Recentiores Thomistæ*. num. 1.

Conclusio est Repugnat de absoluta potentia, Verbum, seu species expressa repræsentans quidditatiuè diuinam essentiam. *Est mens expressa D. Thom reputantis impossibilem omnem similitudinem Dei se tenentem ex parte obiecti*.

Et probatur ostendendo rationes quibus impossibilitas speciei impressæ repræsentantis quidditatiuè diuinam essentiam, minori efficacia conuincere impossibilitatem Verbi, seu speciei expressæ, a num. 2. vsque ad 14.

Ex quibus infertur primo non posse dari in visione beatifica Verbum inadæquatum alicuius, scilicet, attributi. num. 15.

Colligitur secundo, non posse beatum ex vi visionis beatificæ verbum creaturarum formare, nec Caietanus oppositum docuit quidquid alij dicant.

§. II.

Argumentis ab authoritate occurritur. *Pag.* 127.

A*Rguitur primo ex authoritate D. Augustini*. num. 18.

Explicatur Augustinus num. 19. 20. & 21.

Secundo ex D. Thom. illis verbis. Omne intelligens, eo ipso quod intelligit, format verbum. *Et in illis*; Omne intelligere nostrum propriè loquendo est dicere. nu. 22.

Respondetur. num. 23. & 24.

§. III.

Cætera argumenta diluuntur. *Pag.* 128.

T*Ertio arguitur ratione, ex eo quod quamuis diuina essentia per se ipsam sit præsens intellectui beati, non obstat quatenus per creatum verbum intelligatur: nam Angelus est præsens per se ipsum proprio intellectui, & tamen format verbum*. num. 25.

Ad hoc argumentum cum suis probationibus, & triplicis, resp. a num. 26. vsque ad num. 30.

Quar-

Prima

§. II.

Sententia opposita cum suis fundamentis proponitur. Pag. 149.

§. III.

Statuitur secunda conclusio, & probatur. Pag. 151.

§. IV.

Vlterior nostræ conclusionis probatio. Pag. 153.

§. V.

Tribus fundamentis contrariorum ab auctoritate sumptis occurritur, & explicatur, an voluntas immediatè per propriam virtutem influat in actus supernaturales. Pag. 156.

§. VI.

Index Disputationum.

sentiam vnitam per modum speciei, rationem vero cur inter illas plures, & pauciores, istæ determinatæ præ alijs videantur ad solam diuinam essentiam reducendam esse, vt voluntariè vnitam per modum speciei. num. 50.

Probatur a num. 51. vsque ad num. 55.

Sed aduersus resolutionem obijcitur primo, quod maior luminis intensio, non est ratio plura videndi, sed idem videndi modo perfectior. num. 56.

Respondetur. num. 57. & 58.

Obijcitur secundo, ex eo quod habitus attingens aliquam rationem formalem, potens est attingere omnia obiecta materialia sub illa contenta. num. 59.

Respondetur. ibid.

Replicatur. num. 60.

Respondetur. num. 61. & 62.

Obijcitur tertio, ex eo quod per quemlibet gradum luminis intensi, vt octo videntur omnes creaturæ, quæ per tale lumen videbantur eadem creatura. num. 63.

Respondetur. Ibid.

Denique contra secundam partem resolutionis arguitur ex D. Thom. quæst. 8. de Veritate art. 4. num. 64.

Respondetur. num. 65.

§. VLTIMVS.

Vltimum argumentum contra secundam partem conclusionis diluitur, & aliqua inferuntur ex dictis. *Pag. 188.*

D*Enique contra secundam conclusionis partem arguitur, ex eo quod essentia diuina non connectitur necessario cum creaturis futuris, aut existentibus: ergo nequeunt in illa tanquam in obiecto prius cognito attingi. Si dicatur, connecti cum illis, prout determinatam per liberum decretum. Insurgitur contra tripliciter.* a num. 66. vsque ad 68.

Solutio P. Granados, refertur, & reijcitur. a nu. 70. vsque ad 73.

Ex dictis infertur primo, non posse quidditatiuè diuinam essentiam videri non cognitis creaturis possibilibus. num. 74.

Colligitur secundo, posse dari de potentia absoluta aliquam visionem beatificam ita remissam, vt per illam nulla creatura in particulari videatur. num. 75.

Colligitur tertio, creaturas possibiles videri a beatis, vt in obiecto prius cognito, non solum in omnipotentia, sed etiam in actu simplicis intelligentiæ, & in actu simplicis complacentiæ, si datur, & in misericordia, & iustitia, & in alijs, quæ concernunt creaturas.

DISPVTATIO XXI.

Quas creaturas videant beati in Verbo?

§. I.

Quæ certa sunt præmittantur. *Pag. 189.*

D*Vo tanquam certa supponuntur: primum est, quod beatos non videre omnia possibilia de facto.* num. 1.

Secundum est, nullum beatum, præter Christum, videre omnes creaturas, præteritas, existentes, & futuras. num. 3. 4. & 5.

An Beata Virgo diem iudicij cognouerit? Respondetur negatiuè. numer. 6.

Obijcitur aduersus secundum quod supponitur, quod omnes beati cognoscunt omnia decreta libera Dei; ac per consequens cognoscunt omnia præterita, præsentia, & futura, num. 7.

Respondetur. num. 8. 9. & 10.

§. II.

Statuitur prima conclusio. *Pag. 190.*

H*Is suppositis in re præsenti, satis dubia, & incerta, est prima conclusio.* Beati omnes vident in Verbo mysteria nostræ fidei. *Sic docet D. Tho. cum D. Augustino. Et probatur, ex eo quod beatitudo satiabit omne rationabile desiderium; sed fideles rationabiliter desiderant videre clarè in patria, quæ in via obscurè crediderunt.* num. 11.

Opponitur primo, sequi ex conclusione omnes beatos in cognitione mysteriorum fidei æquales fore.

Respondetur num. 12.

Opponitur secundo, quod vnum ex his, quæ quilibet beatus per fidem cognoscit, est beatitudinis futuritio, & eius perpetuitas; ac nullus illorum suam beatitudinem cognoscit in Verbo. Tum, quia nulla cognitio potest supra se ipsam reflecti; alia a se ipsa speciem desumeret, & a se ipsa penderet. Tum, quia si beatus perpetuitatem suæ beatitudinis videret in verbo, sequeretur beatitudinem repugnare de potentia absoluta desinere esse. Sequela probatur: nam visio beatifica est infallibilis metaphysicè; ac per consequens, si ipsa sui perpetuam durationem cognoscit, implicat omnino desinere esse. num. 13.

Ad primam probationem respondetur num. 14.

Secunda probatione conuictus quidam Neotericus affirmare ausus est, non repugnare de potentia absoluta visionem beatificam falsificari. Idem a fortiori asserens de habitu fidei: hæc autem sententia iudicio omnium Theologorum est falsa, num. 14.

Alij illa conuicti affirmant, visionem beatificam se ipsam, & sui perpetuitatem non cognoscere. Sed immerito cum idem argumentum in actu fidei, quo visionis perpetuitatem credimus soluendum sit.

Respondetur ergo. num. 15. & 16.

§. III.

Statuitur secunda conclusio. *Pag. 190.*

S*Ecunda conclusio.* Omnes beati de facto vident in Verbo omnia genera, & species, quæ de facto fuerunt producta, non autem omnia indiuidua. *Ita quoad primam partem Doct. Angelicus, & cum eo communiter Theologi, & probatur, ex eo quod beatitudo debet omne rationabile desiderium satiare; sed omnes viatores rationabiliter desiderant cognoscere omnia genera, & species, quæ ad ordinem vniuersi spectant.* numer. 17. & 18.

Probatur secundo a paritate luminis Angelici, inclinante in cognitionem omnium spectantium ad ordinem vniuersi. num. 19.

Si opponatur primo, sequi ex conclusione omnia possibilia cognosci a beatis in Verbo: cum ad omnia cognoscenda naturaliter inclinatur noster intellectus.

Respondetur. num. 20.

Si opponatur secundo, sequi omnes adultos visuros fore aliqua ex possibilibus. Respondetur. 22. & 23.

§. IV.

Tertia conclusio statuitur. *Pag. 191.*

T*Ertia Conclusio.* Omnes beati visuri sunt Verbo indiuidua omnia ad ipsorum statum spectantia. *Ita D. Thom. & Theologi communiter. Quam conclusionem limitat Magister Soto ad præcipuos euentus, non autem ad minutissima quæque; quem merito sequuntur Moderniores communiter. Et probatur ratione insinuata, & insuper ex Concilio Senonense decreto 3. asserente.* In diuinitatis speculo innotescere illis quidquid illorum interfit. *Sed opponitur primo, sequi ex hac conclusione aliquando minus beatum in Verbo cognoscere plura, quam magis beatum, vt si ad statum fundatoris Religionis plura indiuidua spectent, quam ad statum magis beati.* num. 25.

Solutio ibidem assignata reijcitur. num. 26.

Vera solutio traditur. num. 27.

Opponitur secundo, quod beati non successiuè, sed simul cognoscunt omnia, quæ vident in Verbo: sed aliquando beati ignorantiam habent euentuum eorum, quæ sunt suæ curæ commissa, vt patet in pugna Angelorum, quæ refertur cap. 10. Danielis. num. 28.

Respondetur. num. 29. 30. & 31.

§. VLTIMVS.

Declaratur modus, quo visio erga sua obiecta versatur. *Pag. 191.*

V*Ltima Conclusio.* Omnia quæ beati vident in Verbo à principio, & non successiuè vident. *Probatur auctoritatibus D. Thom. & Augustini.* num. 33. & 34.

Ratione D. Thom. probatur, quia minimum hoc est possibile, & aliàs valdè congruum beatifice. num. 35.

Contrarium docuit Molina, leuiter conuictus ex eo quod ex nostra conclusione sequeretur, Beato Petro esse notum diem iudicij; imo, & omnibus beatis: cum Petrus iam nunc cognosceret totum Ecclesiæ militantis decursum ad ipsum spectantem, & beato omnes preces, quæ ad ipsos toto tempore fundenda sunt. num. 36.

Respondetur. num. 37. & 38.

TRA-

TRACTATVS TERTIVS.

De Scientia Dei.

DISPVTATIO XXII.

An ratio qua D. Thom. probat existentiam scientiæ in Deo sit efficax?

§. I.

Statuitur catholica veritas. *Pag.* 192.

DEum esse natura intellectualis; in illoque dari scientiam sumptam pro cognitione certa, & euidenti libera ab omni imperfectione, est veritas catholica. Quam Philosophi lumine natura cognouerunt. num. 1. & 2.

Et probatur Sacra Scriptura. num. 3. *Explicationes autem, quę adhiberi possunt referuntur, & refutantur.* a num. 4. vsque ad 11.

Deinde probatur ratione, ex eo quod est natura viuentis; non vita vegetatiua, vel sensitiua: ergo vita intellectiua. num. 12.

Secundo ex eo quod Deus est agens non a casu: ergo agens propter finem: non alio præfixum: ergo a se, &c. num. 13.

Tertio, quia intellectio est perfectio simpliciter simplex; ac per consequens Deo competens. num. 14.

Contra hanc rationem triplex obiectio proponitur.

Respondetur. a num. 15. vsque ad nu. 19.

§. II.

Ratio D. Thom. proponitur. *Pag.* 194.

VErtitur ergo in dubium, an hæc veritas recte, & efficaciter probetur a D. Thom. Et an ratio ex immaterialitate sumpta ad probandum intellectualitatem sit efficax demonstratio?

Prima sententia est negatiua. num. 20.

Secunda vero affirmatiua, omnium Thomistarum, quos alij communiter sequuntur. Et probatur proponendo rationem D. Thom. sic.

Immaterialitas est ratio cur aliquid sit cognoscitiuum; sed Deus est summè immaterialis: ergo est summè cognoscitiuus. num. 22.

Maior autem, in qua est difficultas, explicatur, & probatur. a num. 23. vsque ad num 29.

§. III.

Primum argumentum proponitur, & examinatur, an intelligens sit res intellecta? *Pag.* 194.

ARguitur primo, ex eo quod etiam non cognoscentia aliorum formas recipiunt; ac per consequens differentia assignata a D. Thō. inter cognoscentia, & non cognoscentia subsistere nequit. nu. 30.

Variè occurritur ab Auctoribus. Prima solutio est, cognoscentia recipere in se aliorum formas per identitatem cum illis, taliter, quod intellectus actuatus specie lapidis identificatur cum lapide secus vero non cognoscentia. Ita PP. Salmanticenses, referentes pro hac sententia, tam Antiquos, quam Moderniores Thomistas. nu. 31.

Hæc doctrina semper visa est difficilis, nec Antiquiores Thomistæ in eo sensu loquitur. Primo nam quæ possunt realiter separari mutua separatione realiter inter se distinguuntur: intellectus autem, & species intelligibilis possunt mutuo separari. num. 32.

Et confirmatur num. 33.

Secundo, nam species educuntur de potentia intellectus; sed eductum petit realiter distingui a subiecto eductiuo, &c. num. 34.

Tertio, nam esse intelligibile speciei realiter identificatur cum illis entitate; sed entitas speciei realiter distinguitur ab entitate intellectus: ergo esse intelligibile speciei realiter intellectu distinguitur. ibid.

Quarto, nam diuina essentia vnitur mentibus beatorum vt species, sed intellectus beati non potest realiter identificari cum Deo. numer. 35.

Dices intellectum creatum non posse identificari cum Deo in genere entis, bene autem in genere intelligibili. Hæc euasio impugnatur ratione. Deinde authoritatibus D. Tho. quæ ad rem apprimè expenduntur. à num 37. vsque ad num. 47.

Ex quibus manet impugnata sententia Ferrariensis, asserentis, intellectum non fieri speciem intelligibilem, bene autem fieri obiectum ipsum, quod intelligitur medus specie. a num 48. vsque ad 50.

§. IV.

Argumentis Recentiorum occurritur. *Pag.* 196.

ARguitur primo ex Arist. 3. de Anima, asserente, intellectum fieri quodammodo omnia intelligibilia. Vnde illud axioma sumptum est: intelligens in actu, est intellectum in actu. num. 51.

Respondetur primo num. 52.

Secundo respondetur num. 53.

Occasione secundi argumenti Doctrina Commentatoris asserentis, ex intellectu, & re intellecta fieri magis vnum, quam ex materia, & forma, *explicatur, & defenditur.* a n. 54. vsque ad num. 59.

Secundo arguitur, species vt in esse intelligibili vnitur cum intellectu, sed non per inhærentiam: ergo per identitatem num. 60.

Respondetur a num. 62. vsque ad 63.

Denique arguitur, nam habens in se quidditatem hominis, v. gr. in esse intelligibili, est in esse intelligibili homo, & idem de alijs obiectis; sed intellectus intelligens hominem habet in se quidditatem hominis in esse intelligibili, &c. num. 64.

Respondetur. num. 65.

Sed replicatur dupliciter. num. 66.

Respondetur. num. 67.

Et replica instatur. num. 68.

Resolutio tradita vlterius explicatur, & expresso testimonio D. Thom. munitur 1. p. q. 55. art. 5. ad 2. num. 70.

Sed adhuc instatur; sequi ex nostra resolutione non aliter intelligens esse intellectum in actu quo volens, est volitum in actu num. 71.

Respondetur num. 72. & 73.

§. V.

Examinantur alij modi dicendi ad principale argumentum. *Pag.* 198.

SEcundo alij respondent ad principale argumentum, distinguendo antecedens, illudque concedendo de formis accidentalibus; negant autem de substantialibus. num. 74.

Hæc tamen solutio, & si vera sit quoad aliquid, non tamen euacuat vim argumenti, vt ostenditur. num. 75. & 76.

Alij respondent, aliud esse recipere alienas formas aliud vero recipere formas aliorum rerum, non cognoscentia recipiunt alienas formas, non tamen easdem cum eis, cognoscentia vero recipiunt easdem formas, specie, & numero easdem. num. 77.

Qui modus dicendi multipliciter probatur a suis Auctoribus; tum ex D. Th. tum ex rationibus. a num. 78. vsque ad 94.

Vbi traditur solutio plurium obiectionum, quæ contra istum dicendi modum efformantur.

§. VI.

Fertur de proposita sententia iudicium; & soluitur principale argumentum. *Pag* 200.

LIcet prædictus dicendi modus probabilis satis sit; tum propter authoritatem suorum Authorum: tum propter rationes, quibus ad illum mouentur. Est tamen difficilis valde: neque enim potest intelligi, quomodo idem a seipso specificetur, causetur, & mensuretur, quamuis modos diuersos subinduat. num. 95.

Deinde nam quod idem a seipso efficienter causetur in intelligibile est: species autem domus quæ est in mente artificis effectiuè concurrit ad efficiendam domum. num. 96. & 97.

Tertio nam quod eadem natura creata seruata reali identitate identificentur realiter extremis realiter distinctis, inauditum est apud Theologos, & metaphysicos; at hoc inconueniens sequitur ex doctrina quam impugnamus, &c. num. 98.

Quarto nam entitas speciei, & esse intelligibile ipsius sunt identificata realiter: ac per consequens, non stat indistinctio realis speciei in genere intelligibili ab illo, in quo in genere entis realiter distinguitur. num. 99.

Ad fundamenta quibus prædictus dicendi modus innititur, respondetur. a num. 100. vique ad 103.

Vnde argumento principale §. 3 proposito respondetur, quod non cognoscentia recipiunt aliorum formas illas indiuidualiter multiplicando non vero easdem indiuidualiter, cognoscentia vero easdem indiuidualiter recipiunt, licet non easdem realiter num. 104.

Sed aduersus hanc solutionem quadrupliciter insurgitur. a num. 105. vsque ad 108.

Sed respondetur. a num. 109. vsque ad 111.

Secundo responderi potest argumento principali, quod non cognoscentia recipiunt aliorum formas modo naturali, & materiali, non vero modo immateriali intentionali, & repræsentatiuo. numer. 112.

Dupliciter fit satis. num. 113. 114. & 115.

obiecta Dei cognitio rationem scientiæ sortiatur, non est vna omnium sententia. Veritatem sequentibus conclusionibus explicabimus. num. 1. *&* 2.

Prima conclusio. Dei cognitio est propriè scientia contrapositiuè ad *metaphoricè*, & contrapositiuè ad *communiter. Est frequens Theologorum: & quoad secundam partem est contra Vazquez: quoad primam vero probatur ex testimonijs Scripturæ attribuentis Deo scientiam, &c.* num. 3.

Quoad secundam vero probatur ex D. Th. in præsenti ad secundum. num. 4.

Et confirmatur ex eodem Angelico Magistro. num. 5. *&* 6.

Deinde probatur ratione, quia nimirum cognitio euidens, & certa rei per causam, & quod illius est causa, & quod aliter se habere non potest, est propriè, & strictè scientia: talis autem reperitur in Deo. num. 7.

Tertio, ex eo quod scientia strictè sumpta est perfectio simpliciter simplex; ac per consequens constituenda in Deo. num. 8.

Dices, cognitionem scientificam includere imperfectionem discursus. num. 9.

Sed hoc excluditur. a num. 9. vsque ad num. 13.

§. II.

Occurritur argumentis in contrarium. *Pag.* 211.

A*Rguitur primo, argumento præcipuo contrariæ sententiæ: quia nimirum de ratione scientiæ est discursus: in Deo autem discursus non datur.* num. 14.

Respondetur primo, ex dictis dari in Deo discursum virtualem, licet non detur formalis, hunc autem sufficere ad scientiam strictè sumptam. num. 15.

Replicatur. num. 16.

Soluitur, & instatur replica. num. 17. *&* 18.

Secundo ad argumentum respondetur, de ratione scientiæ, quæ simul est intellectus principiorum non esse discursum adhuc virtualem. num. 19.

Replicatur num. 21. *&* 22. *Respondetur.* num. 23. *&* 24.

Secundo arguitur, ex eo quod de ratione scientiæ strictæ est attingere primario conclusiones demonstratas: sed cognitio Dei non attingit per se primo conclusiones demonstratas: cum diuina cognitio primo attingat essentiam, & naturam Dei, & in illa attributa, & creaturas. num. 25.

Prima solutio distinguit maiorem, illamque concedit de scientia, quæ tantum est scientia; negat vero de scientia, quæ simul est sapientia. num. 26.

Quæ contra hanc solutionem militant, opponuntur. a num. 27. vsque ad 33.

Et sine solutione relinquuntur. Secundo potest responderi huic argumento veram esse maiorem de scientia, quæ ab intellectu principiorum distinguitur, falsam autem de scientia, quæ formaliter, & virtualiter est intellectus principiorum. num. 34.

Quæ huic solutioni obstant, opponuntur, nec soluuntur. a num. 35. vsque ad 38.

Tertia, & frequentior solutio concedit maiorem, & negat minorem. Nam licet cognitio luminis intellectus per se primo in diuinam essentiam feratur: cognitio scientifica, non per se primo diuinam essentiam, sed attributa attingit. num. 39.

Quæ contra hanc solutionem, cui pro nunc magis acquiescimus militant proponuntur, & soluuntur. a num. 40. vsque ad 46.

§. III.

Scientia in Deo respectu suorum attributorum statuitur. *Pag.* 214

S*Ecunda Conclusio.* Habet Deus scientiam strictam suorum attributorum. num. 47.

Probatur primo ex D. Th. in hac quæst. art. 16. num. 48.

Secundo probatur ratione, ex eo quod sapientia est perfectissima scientia: sed Deus iuxta D. Th. habet de suis attributis sapientiam. a num. 49. vsque ad 51.

Tertio probatur, ex eo quod ad rationem scientiæ a priori sufficit procedere per causam virtualem in essendo; attributa autem diuina, licet non habeant causam formalem, habent tamen virtualem causam. a num. 52. vsque ad 54.

Euasio contrariorum consistens in eo quod diuinus intellectus, cum non faciat distinctionem inter essentiam, & attributa, nequit de attributis scientiam propriè dictam habere, refertur. num. 55.

Et præcluditur. a num. 56. vsque ad 59.

§. IV.

Argumentis contrariorum occurritur. *Pag.* 215.

P*Rimo arguitur, ex quodam testimonio D. Th. quod expenditur, & explicatur* a nu. 60. vsque ad 65.

Secundo arguitur, ex eo quod scientia propter quid procedit per causam in essendo: attributa autem causam in essendo non habent, &c.

Respondetur. a num. 66. vsque ad 76. *Vbi pluribus replicis & instantijs notabilibus occurritur.*

Tertio arguitur, ex eo quod si comparatur in voluntate electio mediorum, & intentio finis: sicut in intellectu scientia & lumen principiorum: sed attributa virtualiter ab essentia distingui, non sufficit, vt essentia terminet intentionem, & attributa electionem: igitur nec sufficiet, vt diuina essentia intellectu principiorum cognoscatur a Deo, & attributa per scientiam propriè dictam. a nu. 77. vsque ad 79.

Propter hoc argumentum Recentiores nonnulli a communi sententia recesserunt, sed immerito cum idem argumentum etiam ipsis restet soluendum. num. 80 *&* 81.

Ad argumentum responderi potest primo, assignando rationem disparitatis, quod electio est de medijs non amatis propter se, quod repugnat diuinis attributis, nulla autem repugnantia est, quod non cognoscatur ratione diuinæ essentiæ. num. 82.

Sed hæc solutio non satisfacit, & eius insufficientia ostenditur. a nu. 83. vsque ad 85.

Secundo responderi potest reddendo aliam rationem discriminis, quod scilicet de ratione electionis est libertas, ac proinde petit pro obiecto aliquid non necessarium, secus autem intellectus, &c. num. 86.

Sed neque ista solutio satisfacit. num. 87.

Pro vera solutione duo prænotantur. num. 88.

Respondetur: ergo attributa diuina non posse terminare electionem puram quia de ratione istius est, quod obiectum propter se ametur: nec possunt terminare intentionem inter mediam sumpta electione adæquatè. Cum quo stat dari in Deo electionem suorum attributorum sumptam pro actu voluntatis, non sistente in proprio obiecto, sed illud propter aliud, vt finem virtualem amantem. Quæ solutio explicatur, & defenditur. a num. 89. vsque ad 94.

Quarto arguitur, ex eo quod fides prout terminata ad attributa Dei, est participatio formalis scientiæ diuinæ: sed prout sic non est scientia strictè num. 95.

Respondetur. ibid.

Quinto arguitur, & instatur contra solutionem, ex eo quod visio beatifica est participatio formalis scientiæ diuinæ sub conceptu scientiæ: & tamen non est scientia strictè, cum scientia petat primario attingere conclusiones demonstratas, &c. num. 96.

Respondetur iuxta duplicem sententiam, iuxta primam. num. 97. *Iuxta secundam.* num. 98.

Denique arguitur, ex eo quod si Deus scientiam strictè de suis attributis haberet, sequeretur suam cognitionem attingere cognitione propriè scientifica: consequens est falsum, cum cognitio scientifica petat virtualiter, saltim a suo obiecto distingui. num. 99.

Si argumentum aliquid probaret, non vinceret, Deum suam cognitionem nulla ratione cognoscere. Solutio eius constabit ex dicendis tractantes de obiecto primario diuinæ cognitionis. ibid.

§. V.

Scientia strictè sumpta in Deo respectu creaturarum statuitur. *Pag.* 218.

T*Ertia Conclusio.* Cognitio diuina rationem scientiæ cum proprietate sortitur, respectu creaturarum secundum illarum essentias, & proprietates, & etiam respectu illarum vt in singulari existentium. *Ita communiter Theologi contra Durandum, & quibusdam notatis.* num. 100.

Probatur quoad omnes partes unica ratione, etenim cognitio euidens, & certa rei per causam, & quod illius est causa, & quod aliter se habere non potest, est cognitio strictè scientifica: Deus autem habet cognitionem certam, & euidentem essentiæ rerum creatarum, & illarum proprietatum, & contingentium in singulari existentium per causam certo, & euidenter cognitam: minor quoad omnes partes probatur. a num. 101. vsque ad 103.

Sed contra conclusionem obstat primum argumentum Durandi, sumptum, ex eo quod scientia in nobis non versatur erga essentias creatas; nec erga res in singulari existentes. num. 104.

Respondetur nu. 105.

Secundo arguitur, ex eo quod essentiæ rerum creatarum a nulla causa dependent; cum essentiæ terminare non possint actionem productiuam. num. 106.

Responderi solet primo. Quod essentiæ rerum in statu possibilitatis, licet non pendeant a Deo, vt a causa efficiente: pendent tamen ab illo vt a fine, & exemplari: solutio est insufficiens, vt ostenditur. num. 107.

Solutio PP. Salmanticensium, negantium maior. argum. refertur, & impugnatur a num. 92. vsque ad nu. 95. nu. autem 96. *instatur argumentum, quo prædicti PP. conuincuntur.*

Tertia solutio Recentiorum refertur, & impugnatur: a num. 97. vsque ad 100.

Vera solutio assignatur. num. 101.

Quomodo autem respondendum sit in sententia asserente, diuinam essentiam intellectione actuali constitui, traditur. a num. 102. vsque ad num. 104.

Secundo principaliter arguitur, ex eo quod diuina essentia est motiuum intellectus diuini, prout est in se: ac prout sic est idem cum attributis, & relationibus, &c. num. 105. & 106.

Respondetur. a num. 107. vsque ad num. 110.

Denique arguitur, quia non solum natura diuina, sed etiam attributa, & relationes diuinæ, ratione sui sortiuntur rationem speciei: ac per consequens ratione sui sunt obiectum motiuum intellectus diuini. num. 111.

Solutio quorundam refertur. num. 112.

Sed reijcitur. a num. 112. vsque ad num. 114.

Vera solutio assignatur. num. 115.

Replicatur aduersus illam. num. 116. & 117.

Respondetur. a num. 118. vsque ad 121.

§. VII.

Obiectum formale terminatiuum intellectus diuini explicatur. *Pag.* 253.

Q*uarta Conclusio.* Obiectum formale primarium terminatiuum intellectus diuini, est diuina essentia, vt distincta virtualiter ab attributis, & relationibus.

Tres rationes, quibus moderniores Thomistæ vtuntur ad probandam conclusionem, non vrget, a num. 122. vsque ad 124.

Quarum inefficacia ostenditur. a num. 125. vsque ad 128.

Alij verò probant conclusionem, ex eo quod attributa, & relationes sunt immaterialia ratione essentiæ, eo quod immaterialitas, & actualitas sunt omnino idem, ratione autem essentiæ habeant actualitatem cum existant existentia illius. num. 129.

Hoc tamen argumentum falsum assumit, quod scilicet, attributa, & relationes ratione illius, quod superaddunt essentiæ non gaudeant propria autoritate. num. 130.

Vnde his omissis, probatur conclusio, ex eo quod essentia diuina ratione sui attingitur ab intellectu diuino: attributa verò, & relationes non nisi ratione essentiæ. Quod latè suadetur. a num. 131. vsque ad 137.

§. VLTIMVS.

Argumentis contra nostram conclusionem occurritur. *Pag.* 254.

A*Rguitur primo, ex eo quod attributa, & relationes in ratione boni, comparantur ad voluntatem, vt obiectum formale: ac per consequens in ratione veri, eodem modo comparantur ad intellectum diuinum.* num. 138. & 139.

Respondetur. a num. 140. vsque ad num. 142.

Secundo arguitur, intendendo, probare, ens diuinum commune per transcendentiam logicam omni perfectioni, & formalitati diuinæ esse obiectum formale terminatiuum intellectus diuini. a nu. 143. vsque ad num. 145.

Respondetur. a nu. 147. vsque ad num. 151.

Tertio arguitur, intendendo probare, attributa, & relationes ratione sui esse obiectum terminatiuum intellectus diuini: quod suadetur quadrupliciter. a num. 152. vsque ad num. 154.

Respondetur. a num. 155. vsque ad 159. *Et instatur duæ probationes.*

Ex dictis concluditur, obiectum formale motiuum, & terminatiuum intellectus diuini esse diuinam essentiam, vt distinctam ab attributis: creaturas vero, & relationes, etsi non sint obiectum formale motiuum, aut terminatiuum, & non tamen esse obiectum secundarium, sed sub primario obiecto diuini intellectus contineri, tanquam obiecta materialia illius. Quod ostenditur. num. 160. 161. & 162.

DISPVTATIO XXVI.

Qua ratione Deus cognoscat creaturas in se ipso, an in seipsis?

§. I.

Referuntur sententiæ, prima reijcitur. *Pag.* 257.

D*Ifficultas non procedit de creaturis, futuris aut existentibus sed tantum de possibilibus.*

Prima sententia docet, Deum non cognoscere creaturas in se ipsis vllo modo: nec etiam ex parte obiecti secundarij terminantis cognitionem, sed adequatè in se ipso. num. 1.

Secunda per extremum affirmat, Deum creaturas non in se ipso vllo modo; sed tantum in se ipsis primario, & per se cognoscere. Tertia docet, Deum cognoscere creaturas in se ipso, non vt causa, vel obiecto prius cognito; sed vt in specie expressa, & Verbo, & immediate in se ipsis per exclusionem medij terminantis cognitionem. Quarta docet, possibilia cognosci a Deo in se ipso, vt in causa, & medio prius cognito: & simul immediate in se ipsis.

Vltima, & vera sententia docet; Deum cognoscere creaturas in se ipso, vt obiecto, & causa prius cognita: non autem immediatè in se ipsis, nec motiuè, nec etiam terminatiuè. num. 1. 2. 3. & 4.

Prima Conclusio. Deus cognoscit omnes creaturas possibiles, non solum secundum esse eminentiale, quod habent in Deo; sed etiam secundum propriam essentiam; non solum in communi; sed etiam secundum proprias, & particulares rationes. *Ita omnes Theologi, præter Aureolum, in eo gradu certitudinis, vt oppositum censeatur erroneum. Et probatur primo, ex sacra Scriptura.* num. 5. & 6.

Secundo probatur, ex eo quod Deus suam omnipotentiam comprehendit, prout est causa creaturarum; sed non stat virtutem causæ comprehendi, nisi cognoscantur illa ad quæ potest se extendere, &c. num. 7. & 8.

Tertio probatur, ex eo quod Deus habet de omnibus creaturis perfectissimam prouidentiam: sed hæc saluari nequit absque cognitione illarum: num. 9.

Duæ obiectiones soluuntur. num. 10. & 11.

Denique probatur, ex eo quod diuina cognitio, vtpote infinita debet terminari actu ad omne obiectum, quod est actu cognoscibile; creaturæ autem possibiles vt a Deo, & inter se distinguuntur, sunt obiectum actu cognoscibile. num. 12. & 13.

Sententia Aureoli est temeraria, & erronea, vel ad minus errori proxima. num. 14. 15. & 16.

§. II.

Argumenta contraria soluuntur. *Pag.* 258.

A*Rguitur primo, ex D. Augustino, cuius authoritas facile explicatur triplici modo* num. 17.

Secundo arguitur ex D. Hieronymo, cuius verba difficilia quidem, referuntur. num. 18.

Reprehenditur Vazquez, asserens, Hieronymum in illa fuisse sententia; vt negaret Deo minimarum rerum distinctam cognitionem. num. 19. & 20.

Duæ explicationes ad testimonium Hieronymi referuntur, & refutantur. num. 21. & 22.

Vera interpretatio traditur. num. 23.

Et obiectioni P. Vazquez, respondetur. num. 24.

Alia obiectio proponitur, & soluitur. num. 25. & 26.

Secundo arguit Aureolus, ex eo quod nulla Dei perfectio potest a creatura pendere; at si Deus creaturas cognosceret secundum suum esse formale, quo distinguuntur a Deo, aliqua diuina perfectio a creaturis penderet, &c. num. 27.

Respondetur. ibid.

Replica Aureolus. num. 28.

Respondetur, & instatur argumentum. num. 29.

Quarto arguitur, ex eo quod ex comprehensione essentiæ Dei, & virtutis causatiuæ creaturarum, non rectè infertur, cognitio illarum distincta in particulari. num. 30. & 31.

Respondetur a num 32. vsque ad 35.

§. III.

Vltimum argumentum proponitur, & examinantur varij modi dicendi. *Pag.* 260.

D*Enique arguitur, ex eo quod id quod in se nō est actu, non est actu cognoscibile: sed creaturæ possibiles in statu possibilitatis, actu non sunt: quia creatura in statu possibilitatis actu sunt nihil; aliàs aliquid creatum existeret necessario ab æterno, & sine Dei causalitate.* num. 36.

Huic argumento variè occurritur a Theologis, iuxta varios modos explicandi possibilitatem creaturarum.

Prima solutio, concessa maiori, negat minorem; licet enim creaturæ possibiles antequam in tempore producantur existentiam non habeant habent: tamen actu extra Deum aliquod verum esse ab æterno ratione cuius actu terminat cognitionem.

Hæc sententia tribuitur Henrico. Illamque vt principijs fidei dissonam reijciunt Theologi. num. 37.

Secunda solutio, concessa etiam maiori distinguit minorem; illamque concedit, in esse physico entitatiuo, & perfecto, & negat in esse cognito, quod est esse diminutum. Hæc tribuitur Scoto, quem sequuntur omnes eius Discipuli. a num. 38. vsque ad 40.

Quæ sententia communiter a cæteris Theologis deseritur prima tamen impugnatio non vrget. num. 41.

Impugnatur ergo primo: nam illud esse diminutum, vel est a cogni- tione

§. IV.

Traditur, & defenditur vera argumenti solutio. *Pag.* 262.

§. V.

Deum in se ipso cognoscere creaturas possibiles. *Pag.* 264.

§. VI.

Argumentis in contrarium occurritur. *Pag.* 267.

§. VII.

Deum cum creaturis possibilibus intrinsecè connecti probatur. *Pag.* 271.

Solu-

Solutio quæ assignari potest, refertur, & impugnatur. a num. 195. vsque ad 202.

§. VIII.

Cognitio immediata possibilium in se ipsis a diuina mente excluditur. Pag. 273.

QVarta Conclusio. Non datur in Deo cognitio creaturarum possibilium in se ipsis, immediatè motiuè, aut terminatiuè.

Probatur primo, ex D. Dionisio. nu. 203. 204. & 205. Secundo probatur ex D. Thom. num. 206. Et euasio præcluditur. num. 207. & 208.

Deinde probatur, ex eo quod creaturæ non cognoscantur per speciem, immediate illas repræsentantem, sed immediatè Deum, & mediante Deo prius repræsentato creaturas repræsentantem. num. 209.

Duplex solutio refertur. num. 210 Sed prima impugnatur. num. 211. & 212. Secunda vero. a num 213. vsque ad 215.

Quarto probatur, ex eo quod nulla cognitio diuina potest habere pro obiecto primario creaturas; at cognitio immediatè ad creaturas terminata haberet pro obiecto primario creaturas. Maior est D. Thom. num. 216.

Duplex solutio insinuatur. num. 217. & 218.

Prima refellitur. num. 219. & 220. Secunda vero cum suis replicis. a num. 221. vsque ad 227.

Denique principaliter suadetur conclusio, ex eo quod bonitas creata nequit ratione sui immediate terminare actum voluntatis diuinæ. ac per consequens nec veritas creata ratione sui poterit immediatè terminare actum diuini intellectus. num. 228.

§. IX.

Argumentis in contrarium occurritur. Pag. 276.

OBijciunt Recentiores primo. Quod propositiones identicas, vt istam, homo est homo immediate in se ipsis Deus cognoscit. nu. 229. Respondetur. num. 230.

Secundo obijciunt, & probare conantur, quod si creaturæ in esse existentiæ darentur necessario ab æterno, Deus illas in se ipsis necessario ab æterno. num. 231. Respondetur. num. 232.

Tertio arguitur, argumento præcipuo contrariæ sententiæ, Quia scilicet, Deus cognoscit veritates creatas omni modo, quo cognoscibiles sunt: sed veritates creatæ sunt cognoscibiles mediatè in diuina essentia, & immediatè in se ipsis. num. 233. Tres solutiones referuntur, & tanquam insufficientes prætermittuntur. a nu. 234. vsque ad 236.

Vera solutio traditur. num. 237. & 238.

Aduersus illam replicatur. num. 239. & 240.

Respondetur à num 241. vsque ad num. 243.

Vlterius instatur. num. 244. & 245.

Respondetur. a num. 246. vsque ad num. 248.

Quarto arguitur, & instatur contra dicta, quia stat bene creaturas ratione sui terminare cognitionem diuinam, quin illam specificant.

Quod probatur ex D. Tho. tripliciter. num. 249. vsque ad nu. 251.

Respondetur. num. 252. 253. & 254.

Quinto arguitur, & contra solutionem instatur, ex eo quod stat bene obiectum ratione sui, & in se ipso immediatè terminare cognitionem, & non vniri cum intellectu per speciem propriam sui, vt constat in cognitione entis rationis. num. 255.

Et confirmatur dupliciter. num. 256. & 257.

Respondetur. a num. 258. vsque ad 263.

§. VLTIMVS.

Corollaria præcedentis doctrinæ. Pag. 279.

EX dictis in hac, & præcedenti disputatione, colligitur primo, obiectum in quo motiuè Deus cognoscit creaturas esse diuinam essentiam, vt distinctam virtualiter ab attributis, & relationibus; obiectum autem in quo terminatiuum, non esse solam essentiam diuinam; sed coalescere ex illa, & alijs, quæ Deum causam creaturarum constituunt. Et probatur. a nu. 264. vsque ad nu. 270.

Colligitur secundo, Deum in scientia speculatiua creaturarum, quatenus reflexe cognita non cognoscere creaturas: nec in actu complacentiæ voluntatis diuinæ. Et probatur. nu. 271. vsque ad 273.

Contrarium tenent plures Recentiores, quorum fundamenta proponuntur, & diluuntur. a num. 274. vsque ad 279.

Tertio colligitur, Deum cognoscere creaturas cognitione directa in se, vt in specie, & Verbo illarum. num. 280.

Colligitur quarto, Deum attributa sua cognoscere in sua essentia, & ex illa, creaturas autem in se ipso, non tamen ex se ipso cognoscere num. 281. & 282.

Quinto colligitur, Deum non solum naturas vniuersales, sed etiam singulares cognoscere. num. 283. & 284.

Sexto colligitur, Deum cognoscere non entia. a num. 285. vsque ad 289.

Contrarium docuit Vazquez ea ductus ratione, quia si Deus ens rationis cognosceret, necessario illud faceret. num. 289.

Hoc tamen non vrget, vt ostenditur. a num. 290. vsque ad 292.

Sed restat explicare, an non entia, quibus ab intrinseco existentia repugnat negationesque, & priuationes per dissensum solum cognoscantur a diuino intellectu: an vero etiam per assensum? Primum docet Vazquez, secundum Thomistæ: quibus adhærendum est, a num 293. vsque ad num. 297.

Motiuis Vazquez occurritur, num. 298. & 299.

Et cuidam replicæ fit satis. num. 300.

Septimo infertur ex dictis, Deum cognoscere mala non immediatè in se ipsis, nec per propriam bonitatem immediatè, sed per bona creata quibus immediatè opponuntur. Et probatur quoad omnes partes. a num. 301. vsque ad num. 306.

Quæ in contrarium obijci possunt, proponuntur, & soluuntur. a num. 307. vsque ad num. 314.

Pro complemento notatur, quod licet Deo nihil priuatiuè opponatur; bene tamen opponitur aliquid contradictoriè, & negatiuè, a num. 315. vsque ad 318.

DISPVTATIO XXVII.

An cognitio diuina diuidatur in diuersa attributa?

§. I.

Relatis sententijs, prima conclusio statuitur. Pag. 284.

SVpponitur cognitionem Dei sumptam in actu primo non distingui in varia attributa iuxta numerum intellectualium virtutum. nu. 1.

Et difficultas procedit de diuina cognitione sumpta per modum actus secundi. In quo duplex versatur sententia: prima negatiua, quam tenet Suarez in Metaphysica, quem sequuntur alij Recentiores eadem familia. Secunda est affirmatiua: pro cuius explicatione.

Prima conclusio est. Scientia Dei per modum actus secundi virtualiter distinguitur a lumine principiorum, non verò à sapientia. Quoad primam partem probatur primo, ex eo quod lumen principiorum, & scientia distinguuntur essentialiter ex proprijs conceptibus, quia earum obiecta formaliter distinguuntur. nu. 2. & 3.

Respondebis, esse distinctionem materialem respectu actus diuini intellectus, quamuis sit formalis respectu actuum intellectus creati. num. 4.

Sed impugnatur hæc solutio. num. 5. & 6.

Secundo probatur, ex eo quod sic comparatur actus ad principium proximum, sicut principium proximum ad radicale: sed in Deo in vna & eadem natura dantur plura principia proxima virtualiter distincta: ergo in vno, & eadem potentia constituendi sunt plures actus virtualiter distincti. num. 7.

Solutio P. Alarcon, refertur. num. 8.

Impugnatur. num. 9.

Tertio principaliter probatur, ex eo quod scientia virtualiter distincta a lumine principiorum nullam dicit imperfectionem, vt probatur. num. 10.

Secunda pars conclusionis, probatur ex D. Tho. num. 11.

Ex dictis infertur artem, & prudentiam, esse attributa distincta inter se, & a lumine principiorum. num. 12.

Contra conclusionem arguitur, ex eo quod diuina scientia est infinita in ratione cognitionis: ac per consequens, se ipsa formaliter attingit omne cognoscibile in Deo. num. 13.

Et confirmatur. num. 14.

Respondetur. num. 15.

Replicatur. num. 16.

Respondetur. a num. 17. vsque ad 20.

§. II.

Vnitas diuinæ essentiæ explicatur. Pag. 285.

SEcunda Conclusio. Scientia diuina non multiplicatur attributaliter iuxta numerum scientiarum, quæ in creatis reperiuntur. Est communis apud Theologos, licet oppositum docuisse Durandum referat Cornejo. Et probatur, ex eo quod scientia diuina est infinita in ratione scientiæ formaliter: ac per consequens absque virtuali multiplicitate se extendit ad omne scibile. a num. 21. vsque ad num. 25.

§. III.

Quid de intellectione sumpta absolutè. Pag. 286.

TErtia Conclusio. In Deo non est ponenda intellectio absoluta, virtualiter distincta ab attributis enumeratis.

Et pro-

Index Disputationum.

§. IV

FINIS.

TRACTA-

TRACTATVS PRIMVS.

De Deo Vno, & illius Attributis.

De quo D. Thomas q.7. de Potentia per decem Articulos. In 1. Sententiar. dist. 2. & 3. 1. Contra Gentes cap. 8. & sequentib. & in hac 1.p. q.2. & 3. vbi Angelicus Præceptor, postea quam quæst. 1. proœmiali, Theologiæ proprietates discussit, eius excellentiam, necessitatem, & obiectum explicuit, variosque modos arguendi assignauit, & principia, ex quibus Theologia argumenta sumit, constituit: acturus de his, quæ cadunt sub consideratione Theologica, exordium sumit à Deo, vtpotè inter illa primarium locum tenente. Cum autem in Deo duplex inueniatur veritas (non quidem ex parte sui, cum simplicissimus sit, sed ex parte nostræ cognitionis, quæ ad diuina capessenda diuersimodè se habet) prima, ratione humana attingibilis, & demonstratiuè cognoscibilis, quæ ad Deum vt Vnum pertinet: secunda, humanum captum excedens, quæ spectat ad Deum vt Trinum; prius Deum vt vnum, eiusque attributa considerat à q.2 vsque ad 26. à q. autem 27. vsque ad 43. meditatur Deum vt Trinum. Igitur q.2. agit de Existentia Dei: docens in primo art. non esse per se notam nobis. In secundo, posse à nobis demonstrari à posteriori. Et in tertio, Dei existentiam demonstrans. Quæst. 3. & deinceps agit de diuinis Attributis, cuius doctrinam, vt explicemus, & defendamus, sequentes Disputationes subijcimus.

DISPVTATIO PRIMA PRÆAMBVLA.

An Diuus Thomas recto ordine processerit, incipiens à Deo Vno?

§. I.

Rationes dubitandi proponuntur.

Num. 1. *Prima ratio dubitandi.* Ratio dubitandi est; vt enim primo Posteriorum docetur, nulla scientia probat sui subiecti, vel obiecti existentiam, nec à priori, nec à posteriori, vt docet Commentator Auerroes *in 2. Physic. comm.* 28. approbatque D.Th. *q.præced. art.7. in corp.* sed subiectum Theologiæ est Deus, vt docet D. Th. *q.præced. art.* 7. ergo illius existentiam non probat, sed supponit: ac proinde D. Th. Dei existentiam examinans, & demonstrans, recto ordine non processit. *Secunda.* Secunda est; vt enim docet D.Thom. *q.præced.art.8.* sicut aliæ scientiæ non argumentantur ad sua principia probanda, sed ex principijs, ad ostendendum alia, procedunt à Theologia ad sua principia probanda non arguit, sed ex eis procedit ad aliquid ostendendum, sicut Paulus ad Corinth. 15. ex Resurrectione Christi argumentatus est ad communem resurrectionem probandam; sed vnum ex principijs Theologiæ est, Deum esse, vt constat ex illo Pauli ad Hebræos 11. *Accedentem ad Deum oportet credere quia est.* ergo Thologia non probat Deum existere: ac proinde nec D. Th. id debuit probare.

2 *Tertia.* Tertia; nam ordo doctrinæ postulat, vt à facilioribus, nobisq; notioribus incipiamus; sed creaturæ sunt nobis notiores Deo, & ex illis in Dei cognitionem assurgimus ergo ordo doctrinæ postulat, quod ab illis; non autem à Deo incipiamus: ac proinde D.Th. exordium sumens à Deo rectum ordinem inuertit. Idemque videtur colligi ex alio communi principio, dicente, ab imperfectioribus esse incipiendum, quia nempe, sunt nobis notiora, etsi minus nota naturæ; sed creaturæ sunt minus perfectæ, Deo, Deus autem perfectissimus est: non ergo à Deo, sed à creaturis debebat D.Th. incipere. *Quarta.* Tandem nam dato, quod à Deo esset exordium sumendum, non tamen oportebat, incipere à Deo, vt vno, sed à Deo vt Trino: ergo D.Th. à Deo vt Vno suum tractatum initians, recto ordine non processit.

Antecedens probatur; exordium sumendum est à subiecto, vel obiecto primario; sed obiectum primarium Theologiæ non est Deus vt Vnus, sed vt Trinus: ergo non à Deo vt Vno, sed à Deo vt Trino incipere debuit, si à Deo erat exordium sumendum. Probatur minor: obiectum primarium Theologiæ est Deus, vt est supernaturalis, sed solum vt Trinus est supernaturalis: nam vt vnus nostram cognitionem non superat; & consequenter non est supernaturalis: ergo non vt Vnus, sed vt Trinus est obiectum primarium Theologiæ.

§. II.

Resolutio affirmatiua probatur.

3 *Ordo rectus D. Th. ostenditur 1.* His tamen non obstantibus, omninò asserendum est, D. Th. rectum ordinem obseruasse. Ad quod probandum, sola D. illius auctoritas esset sufficiens, cuius doctrina inter alia, mirificè præfulsit in ordine. Nec mirum; cum enim sapientis sit ordinare, sapientissimus non fuisset, si eius doctrina ab ordine defecisset. Et ostenditur primo: ordo enim doctrinæ postulat, vt à prioribus exordium sumatur; sed Deus est prior omnibus, de quibus in Theologia tractatur, & secundum se, & prout cadunt sub consideratione Theologica: ergo rectus ordo postulat, quod incipiatur à Deo. Consequentia tenet. Maior constat: nam posteriorum cognitio dependet à notitia priorum; ac proinde illam supponit. Minor pro prima parte, nota videtur: nam Theologia tractat de Deo, & de his, quæ ab ipso procedunt: Deus autem prior est his, quæ procedunt ab illo, vtpote illorum causa efficiens, finalis, & exemplaris: ergo secundum se est prior omnibus, de quibus in Theologia tractatur. Pro secunda parte probatur: nam obiectum secundarium, non attingitur à potentia, vel habitu, nisi dependenter ab obiecto primario, & per habitudinem, & respectum ad illum; aliàs obiectum primarium non adæquaret habitum, vel potentiam; sed obiectum primarium formale, *quod*, respectu Theologiæ est Deus, vt docet, probatque D.Thom. *q.præced art* 7 creaturæ autem, & alia, quæ Theologia considerat, sunt obiecta secundaria illius: ergo non attinguntur ab ipsa, nisi per respectum ad Deum, vt obiectum primariò consideratum, & consequenter Deus est prior omnibus de quibus tractat Theologia, non solum secundum se, sed etiam prout cadunt sub Theologica consideratione.

Confirmatur, & vrgetur primo: quis Deus est obiectum primarium nostræ fidei, cætera, quæ fides attingit, creduntur in ordine ad Deum, & Deus primò per illam attingitur; sed Deus est obiectum, vel subiectum primarium Theologiæ; alia autem, quę ab ipso considerantur pertinent ad secundarium obiectum: ergo primum per illam cognitum, oportet esse Deum; & consequenter primo debet de Deo, & de ad ipsum secundum se pertinentibus agere. Confirmatur, & vrgetur secundo: quia namque ens reale est obiectum primarium nostri intellectus, & habitus Metaphysicæ; ens autem rationis secundario comparatur ad illa: primum cognitum nostri intellectus non est ens rationis, nec abstrahens ab ente rationis, & ab ente reali, sed ens reale determinatè, & similiter primum, de quo Metaphysica passiones demonstrat, non est ens in prædicta abstractione, nec vt contractum ad ens rationis, sed ens reale determinatè; sed obiectum primarium Theologiæ non est reuelabile mediatè abstrahens à creato, & increato, sed reuelabile mediatè increatum ergo primum, à quo incipere debet, est ens increatum; cumque hoc negato, nihil de illo possit demonstrari, oportuit primo eius existentiam statuere: ac proinde recto ordine D. Th processit; tùm de Deo agens priùs, quam de creaturis ab illo procedentibus: tùm etiam illius existentiam probando. 4 *Confirmatur 1.* *Secundo.*

Sed oppones aduersus rationem istam primo; obiectum primarium specificatiuum nostri intellectus est ens commune spirituali, & corporeo; & tamen primum cognitum à nostro intellectu pro hoc statu, non est ens in illa communitate, sed ens materiale, & corporeum concretum quidditati sensibili: ergo primo attactum ab habitu, vel potentia, non est necessarium, quod sit obiectum specificatiuum; & consequenter ex eo quod Deus sit obiectum primarium, & specificatiuum Theologiæ, non sequitur debere prius agere de Deo. Secundo: nam obiectum specificatiuum Logicæ est secunda intentio rationis, vt communiter in Proæmialibus Logicæ à Thomistis docetur; & tamen primum, de quo Logica tractat, non est secunda intentio in communi, sed vel à termino incipit, vel à definitionis, aut demonstrationis natura, vt frequentiùs traditur ab eisdem in Summulis: ergo ex eo quod Deus sit obiectum specificatiuum Theologiæ, non sequitur, quod in illa prius debeat de Deo agi. 5 *Oppones 1. aduersus rationem istam.* *Secundo.*

6 Respondeo ad primam obiectionem primo, concessa maiori, ne-

Resp. ad 1. primo. negando minorem; vt enim in Proœmialibus Philosophię docuimus: primum cognitum nostri intellectus, etiam pro statu coniunctionis cum corpore, est ens materiale, nō sub ratione materialitatis, sed sub gradu entis, materialitate non cognita, nec vt *quo*, nec vt *quod* per primum actum, sed tantum de connotato importata, & antecedenter in phantasmatibus exercita; eo quod ex parte principij cognoscendi, nec vt *quod*, nec vt *quo* comparatur, sed tantum antecedenter. De quo fusè loco allegato.

7 *Secundo.* Secundo respondeo, concessa maiori, & permissa minori, distinguendo consequens; si obiectum specificatiuum sit simul proportionatum proportione habitudinis, & attingibilitatis ab habitu, vel potentia, nego consequentiam: si proportionem non habeat, concedo consequentiam. & quia in sententia, quam admittimus, ens, vt sic, quamuis sit obiectum specificatiuum nostri intellectus; & consequenter proportionatum cum illo proportione essentiali habitudinis; non tamen est cum illo proportionatum pro statu coniunctionis cum corpore, proportione accidentali, & attingibilitatis pro primo actu: fit, quod quamuis intellectum specificet, ab illo tamen per primum actum non attingatur: Deus autem specificat Theologiam, & aliàs proportionem habet cum illa; & ideò terminat primam considerationem illius, etsi verum sit non posse terminare primum actum nostri intellectus, quia cum illo primo actu proportionem non habet; sicut ens reale, vt sic, quamuis nequeat primum actum nostri intellectus terminare in sententia, quam supponimus; potest tamen terminare primum actum habitus Metaphysici.

8 *Ad secundum.* Ad secundam obiectionem dicatur: Logicam duplici modo procedere, doctrinaliter, nempè, & demonstratiuè, hoc est, instrumentorum Logicalium essentias definiendo, & eorumdem passiones demonstrando; in processu doctrinali incipit à termino, quia processus demonstratiuus dependet ab his instrumentis, nempè, à definitione, & demonstratione, & quia hæc ex propositionibus constat, & propositiones ex terminis componuntur; & consequenter in sui cognitione à termini cognitione dependent: fit consequens, quod à termino incipiat, illius naturam, & essentiam declarando. Cæterum in processu demonstratiuo, non à termino, sed à secunda intentione rationis incipiendum est: quia secunda intentio est obiectum formale *quod* Logicæ, vt cum veriori Thomistarum sententia ibi docuimus: Deus autem non dependet à creaturis, sed è contra creaturæ dependent à Deo; & aliàs Deus est obiectum formale *quod* Theologiæ; & ideo non est cur à creatura incipiatur, sed rectus ordo doctrinæ postulat, quod à Deo sumatur exordium.

9 *Secundo prob. intentum.* Secundo suadetur intentum; vt enim docet D. Thom. *qu.* 1. *art.* 6. Theologia est sapientia, & inter sapientias humanas, suprema; sed sapientia procedit per altissimas causas, vt ibi, & passim alibi docet Angelicus Doctor: ergo Theologia, vtpotè suprema sapientia debet per altissimam causam procedere; & consequenter illam primario cognoscere, & considerare; sed causa omnium suprema est Deus: ergo Theologia debet primo considerare Deum.

Tertio. Denique probatur; vt enim docet D. Thom. *q.* 1. *art.* 4. Theologia est scientia speculatiua, & practica; & consequenter ordinat de agendis à nobis; sed ordo nostrarum actionum incipit à fine, in ordine ad quem diriguntur: ergo consideratio Theologica à fine sumit exordium; & consequenter Deum primo considerat, qui est finis vltimus, in quem omnis actio recta dirigitur. His duobus argumentis vtitur M. Bannez *in præsenti q.* 2. *dub. præambulo.*

10 *Si dicas ad 2. probationē.* Ad quæ responderi potest ad secundum dicendo, quod licet sapientia petat per altissimam causam procedere; non tamen petit illam per se ipsam cognoscere, sed illius cognitionem supponere, vt alio lumine habitam; ac proinde ex ratione sapientiæ Theologiæ conueniente, non sequitur à Deo debere incipere. Ad *Si respondeas ad tertiam.* tertium dicendo; cognitionem practicam de agendis, finis cognitionem supponere: non tamen à scientia practica elicitam, sed à superiori lumine, vt patet in prudentia, quæ est habitus practicus de agendis iudicans, & imperans; & tamen Dei, qui est finis vltimus, cognitionem non elicit, sed mediante fide habetur: ac proinde ex conceptu scientiæ practicę in Theologia reperto, tantum colligitur, cognitionem Dei supponere: non autem quod ipsa circa Dei cognitionem versetur.

11 *Vtraque solutio impugnatur.* Sed vtraque solutio ex non penetrata argumentorum vi procedit, quæ sic explicanda est. Theologia ex conceptu sapientiæ petit per altissimam causam procedere; & consequenter, quod cognitio causæ altissimæ effectuum cognitionem præcedat; ex conceptu scientiæ practicæ petit finis cognitionem, mediorum cognitionem præcedentem; sed tam causæ, quam effectuum cognitio, tam cognitio finis vltimi, quam cognitio mediorum sub illius ambitu continentur, vt supponitur ex *q.* 1. *art.* 7. ergo petit cognitionem primę causę, & vltimi finis, mediorum, & effectuum cognitionem præcedere, non vt habitam aliunde, sed vt à Theologia elicitam; & consequenter petit primo Deum considerare, & ab illo exordium sumere.

12 *A Deo, vt Vno esse* Ratio autem cur à Deo, vt Vno, non autem, vt Trino, exordium in Theologia sumatur, paucis verbis dedit Angelicus Doctor 1. *Cont. Gen. c.* 9. sic dicens: *Deinde vt à manifestioribus nobis, incipiendum prob.* *ad minus manifesta fiat processus, ad illius veritatis manifestationem procedemus, quæ rationem excedit.* Ex quibus probatur assumptum: *S. THO.* nam rectus ordo doctrinæ postulat, quod à manifestioribus nobis exordium summamus inter ea, quæ sub obiecto primario continentur, nisi causalitas, aut necessitas intercedens oppositum exigat; sed Deus vt vnus est nobis magis notus, quam vt Trinus; primum namque non excedit naturalem rationem; benè tamen secundum; & aliàs sub vtraque ratione continetur sub obiecto primario Theologiæ, nullaque intercedit causalitas, aut necessitas oppositum ordinem exigens: ergo rectè D. Th. tractaturus de Deo, vt est Vnus, & Trinus, à Deo vt vno sumpsit exordium.

Quod autem, recto ordine seruato, Dei existentiam demonstrauerit, probatur ex eodem D. Tho. *loco nuper allegato*, illis verbis: *Inter ea verò, quæ de Deo secundum seipsum consideranda sunt, præmittendum est, quasi totius operis fundamentum, consideratio, qua demonstratur, Deum esse, quo non habito, supposita omnis consideratio de rebus diuinis necessariò tollitur.* Ex quibus talis elicitur ratio: cognitio proprietatum subiecti, illius cognitionem supponit; de subiecto enim non cognito, nihil potest demonstrari, sed Theologia demonstrat proprietates de Deo; hoc enim est munus proprium scientiæ, de subiecto suo proprietates demonstrare: Theologiæ autem subiectum est Deus; ergo debuit vt necessarium fundamentum, Dei cognitionem præmittere, existentiamque demonstrare. 13 *Rectè processit D. Tho. existentiam demonstrando.*

Sed dices; demonstratio proprietatum subiecti, non supponit, 14 *Dices.* necessario ipsum cognitum, vt existens, sed sufficit præcognitio quidditatiua subiecti, scilicet, quod præcognoscatur possibile, vt constat in Rosa, cuius proprietates in hyeme demonstrantur, quando Rosa non existit, & idem de alijs obiectis, vel subiectis, de quibus demonstrantur passiones, quamuis extra causas non existant, imò si existentia illorum exercita, necessario deberet cognosci non possent scientificè demonstrari proprietates; cum demonstratiua proprietatum cognitio, non sit veritas contingens, sed necessaria: ac proinde à veritate contingente, qualis est illa, qua illorum existentia enuntiatur, dependere non possit: ergo quamuis cognitio Dei possibilis, debeat necessario diuinarum proprietatum demonstrationem præire, cognitio existentiæ Dei, non necessario supponitur: ac proinde necessarium non est, Dei existentiam in Theologia demonstrare.

Respondeo, verum esse antecedens, loquendo de subiectis, & 15 *Respond.* obiectis creatis, in quibus existentia prædicatum essentiale non est, sed contingens, & quæ possunt cognosci quidditatiuè; falsum autem loquendo de Deo. Tùm, quia à nobis in hoc statu non potest quidditatiuè cognosci: ac proinde vt de illo proprietates demonstrentur, præcognosci oportet cognitione quo ad *an est*. Tùm etiam, quia in illo existentia est essentialis: ac proinde non potest cognosci possibilis, quin cognoscatur existens: maneat ergo D. Th. rectum ordinem seruasse in Theologico processu, prius de Deo, quam de creaturis tractando, priusque de Deo, vt Vno, quam de ipso, vt Trino agendo, & tanquam fundamentum dicendorum necessarium, eius existentiam præmittens, atque demonstrans.

§. III.

Rationibus dubitandi fit satis.

NEc rationes dubitandi in oppositum obiectæ alicuius pon- 16 deris sunt. Ad primam quidam Recentiores respondent *Prima solutio ad 1. rationē dubit.* explicando Aristotelem de potissima demonstratione, quæ primam passionem probat, & sic verum est, nullam scientiam sui subiecti essentiam, vel existentiam demonstrare, aut probare; cum quo benè stat, alio genere demonstrationis, scilicet, à posteriori essentiam, vel existentiam proprij subiecti demonstrare. Aliorum *Secunda.* solutio est, Aristotelis doctrinam procedere de scientia aliam superiorem habente: secus autem si superiorem aliam non habeat; hæc namque demonstrare potest proprij subiecti existentiam; & quia Theologia scientiam superiorem se non habet, rectè procedit, Dei existentiam demonstrando.

Sed neutra solutio satisfacit, & contra primam facit primò, 17 *Prima reijcitur primo.* quod ex Commentatore in argumento retulimus, nempè, nec à posteriori, proprij subiecti existentiam posse ab aliqua scientia demonstrari; at demonstratio à posteriori, non est demonstratio potissima, qua prima passio de subiecto demonstratur: ergo prædicta explicatio non sufficit. Deinde; nam ex illa sequitur posse *Secundo.* absolutè dici, nullam scientiam, primam, vel secundam passionem sui subiecti demonstrare; consequens est falsum: ergo & tradita explicatio. Probatur sequela: nam iuxta hanc explicationem, ideò dicitur ab Aristotele, existentiam proprij subiecti à scientia non demonstrari, quia non demonstratur eo modo, quo prima passio de subiecto demonstratur; sed nec etiam prima, vel secunda passio demonstratur eo modo, quo tertia: ergo potest absolutè dici, nullam scientiam demonstrare primam, vel secundam passionem de suo proprio subiecto. Denique: nam primus *Vltimo.* actus, per quem habitus scientificus gignitur, est ille, quo prima, vel

vel secunda passio de subiecto demonstratur; sed si demonstraret essentiam, vel existentiam subiecti primus actus, quo generaretur habitus, esset ista demonstratio, & non illa, qua prima, vel secunda passio demonstratur de subiecto: ergo nulla scientia sui subiecti essentiam, vel existentiam demonstrat, etiam demonstratione diuersa ab ea, qua prima, vel secunda passio de subiecto demonstratur.

18 *Secunda solutio reijcitur primo.* Deinde secunda solutio reijcitur primo: nam ratio ista æquè probat de scientia non habente aliam superiorem se, ac de scientia aliam superiorem habente: ergo sicut hæc non probat proprij subiecti existentiam, vel essentiam, pariter nec illa potest sui subiecti existentiam, vel essentiam demonstrare. *Secundo.* Secundo: nam scientia aliam superiorem habens, non probat proprij subiecti existentiam, quia à superiori probatur; sed etiam potest ab inferiori probari: ergo quamuis superiorem aliam non habeat, non probabit proprij subiecti existentiam. Probatur minor: Metaphysica est scientia inferior Theologia, sed Metaphysica probat existentiam Dei, qui est Theologiæ subiectum: ergo scientia inferior potest existentiam subiecti scientiæ superioris probare.

19 *Ad 1. obiectionem respond.* Quare his omissis solutionibus, ad primam obiectionem respondeo, veram esse maiorem, loquendo per se, & ex proprijs; sic enim nulla scientia, essentiam, vel existentiam proprij subiecti demonstrat, sed præcognitam supponit: falsam autem, loquendo in casu per accidens, & procedendo non ex proprijs, sed ex alienis, & extraneis, idest, alterius scientiæ principijs: sic enim benè potest proprij subiecti existentia ab aliqua scientia probari, & ita in nostro casu contingit; etenim nostra Theologia per se Dei existentiam vt cognitam præsupponit; vnde coniuncta scientiæ beatæ, cui per se subalternatur, non probat existentiam Dei, sed cognitam præsupponit, quia ibi est in statu perfecto, & sibi connaturali: quia tamen in statu viæ, Dei existentia ab intellectu nostro non cognoscitur perfectè, & aliàs cognitio existentiæ Dei præcedere debet ad demonstrationes Theologicas; fit consequens, quod per accidens ob defectum nostri intellectus, Theologia diuinam existentiam demonstret, & hoc non ex proprijs principijs, sed ex alienis cognitis per aliam scientiam, scilicet, per Metaphysicam. Ita Caietanus *in præsenti q. 2. art. 3. in principio, quæst. præcedenti art. 5. circa solutionem ad 2. & art. 8. circa solutionem secundi argumenti.* *Caiet.*

20 *Oppones primo.* Sed oppones primo; sequi ex ista solutione D. Thom. non vt Theologum, sed vt Metaphysicum, Dei existentiam demonstrare; consequens falsum videtur; aliàs non debuisse in præsenti, vbi Theologum, & non Metaphysicum agit, diuinam existentiam probare: ergo & tradita solutio. *Secundo.* Secundo; quia ex illa sequitur, Theologiam à Metaphysica accipere, & illi subordinari, quod derogat dignitati Theologiæ, & excellentiæ, qua præ Metaphysica gaudet, & scientijs naturalibus eminet, vt docet D. Th. *q. 1. art. 5.* Probatur sequela: de Deo cognito existente, Theologia proprietates demonstrat; sed cognitionem Dei existentis accipit à Metaphysica: ergo Theologia accipit sua principia à Metaphysica, & illi subordinatur.

21 *Tertio.* Tertio: nam Theologia, non solum probat existentiam Dei, vt vnius, sed etiam existentiam Dei, vt Trini, vt constat ex D. Tho. *lib. 4. Cont. Gent. cap. 1. & sequentib. & in hac 1. p. q. 27.* vbi processionem personarum, & illarum Trinitatem pluribus congruentijs probat; sed hoc non præstatur à Metaphysica; hæc namque Deum, vt Trinum non attingit: ergo Theologia non ex acceptis ab alia scientia, sed ex proprijs probat sui subiecti existentiam.
Quarto. Deniq; nam D. Th. *infra q. 14. art. 1.* probat, Deum esse naturæ intellectualis, quod prædicatum ad essentiam Dei pertinet; sed hoc non videtur posse à Metaphysica demonstrari: ergo Theologia non ex alienis, sed ex proprijs procedens, probat sui subiecti essentiam, & existentiam.

22 *Resp. ad 1. obiectionem.* Respondeo ad primam replicam, negando sequelam: nam licet Theologia non eliciat assensum demonstratiuum, quo ex creaturis Dei existentiæ assentimur; vtitur tamen demonstratione Metaphysica in ordine ad proprium finem, de quo subtiliter Caietanus *quæst. præcedenti art. 8. circa solutionem secundi*; vnde potest dici Theologiam imperatiuè ad demonstrationem illam concurrere: Metaphysicam autem *elicitiuè*, & *ministerialiter.*

Ad secundam. Ad secundam concedo, quod Theologia aliquid à Metaphysica accipiat, & ab alijs Philosophicis disciplinis; nego tamen quod illis subordinetur subordinatione perfecta. Tùm quia ab illis non accipit sua principia, sed per reuelationem à Deo; vnde quamuis hæc veritas, *Deus est*, sit principium ex quo Theologia Dei proprietates demonstrat, non tamen est principium, vt à Metaphysica demonstrata, sed vt cognita per diuinam reuelationem, vt subtiliter notauit Caietanus *q. 1. art. 8. circa solutionem 2.* *Caiet.* demonstrationibus autem Metaphysicis, & Philosophicis, quibus Dei existētia probatur, vtitur Theologia in ordine ad proprium finē, vt nempè, reuelatis facilius adhæreat, & vt argumentis Philosophorū contra fidei veritates respondeat, non solum ex creditis, hoc est, pro ratione reddendo, quia Deus hoc, vel illud reuelauit, quam responsionē irriderent Philosophi arguentes, sed etiā ex scitis, & ex rationibus Philosophicis, quibus ostendatur, rationi naturali non aduersari, quæ reuelātur à Deo, aut ex reuelatis inferuntur à Theologis: vnde nō accipit à sciētijs naturalibus, vt à superioribus; sed eis vtitur, vt ministris, & sibi inferioribus.

Tùm etiam, quia hoc ipsum, quod sic eis vtitur, non est propter indigentiam Theologiæ, sed propter defectum nostri intellectus, qui ex cognitis naturali ratione, facilius manu ducitur in ea, quæ rationē excedunt. Ita D. Th. *q. 1. art. 5. ad 2. & art. 8. ad 2.*

Sed dices; quandoque conclusio Theologica deducitur ex vna præmissa de fide, & alia demonstrata in Philosophia, vel in Metaphysica, vel in alia scientia naturali, vt in hoc discursu constat: *Omnis homo est risibilis Christus est homo Christus est risibilis.* 23 *Dices.* Cuius minor fide creditur, maior autē demonstratur in Philosophia; sed conclusio huius sillogismi ab vtraq; præmissa procedit, & vtrique, vt principio subordinatur: ergo Theologia aliquando accipit principia à Philosophia, vel Metaphysica; & consequēter illi subordinatur. Respondeo, conclusionem Theologicam nūquam ex vtraq; præmissa demonstrata, aut lumine naturali cognita procedere, ac proinde nunquam adæquata principia, ex quibus procedit, à scientijs inferioribus accipit; vnā autē ex præmissis multoties ab illis venatur, vt in exemplo adducto contingit. *Respondetur.* Cæterum nec tunc illas respicit, vt superiores, sed eis, vt inferioribus vtitur; tùm, quia præmissa, quam accipit ab his scientijs naturalibus, non nisi vt subordinata alteri præmissæ fide creditæ ad assensum conclusionis concurrit. Tùm etiam, quia præmissam, quam accipit, veritati demonstratæ, & mediatè reuelatæ subordinat: ac proinde, etsi aliquando à scientijs naturalibus dependeat conclusio Theologica; illis tamen non subordinatur perfectè, nec illi subalternatur. De quo fusè *q. 1. art. 5. & 8.*

Ad tertiam impugnationem dicatur, congruentias naturales, quibus Trinitas personarum probatur, etsi à Theologis efficiantur, ex principijs, vel notis lumine naturali, vel à Metaphysica demonstratis procedere, vt quod per intellectum diuinum Verbum producatur ad intra, probatur à D. Th. quia omnis intelligens hoc ipso, quod intelligit, Verbum producit: Deus autem est naturæ intellectualis; & ideò producit Verbum, quæ congruētia ex principijs Philosophicis procedit. 24 *Ad tertiā impugnationē respondetur.* Vel potest respōderi secundo, etiam prædictas cōgruentias esse à Philosophia, vel Metaphysica executiuè, vt Theologiæ ministrantibus; à Theologia autē imperatiuè: nam licet ratio naturalis non possit ad demonstrandum mysterium Trinitatis pertingere, illud tamen suadere reuelatione supposita, supra rationem naturalem non est: ac proinde congruentiæ, quibus mysterium Trinitatis suadetur, eius reuelatione supposita, à Metaphysica, vel à Physica possunt executiuè præstari. *Secunda solutio.* Et ex his ad vltimam impugnationem, nego minorem. Cum enim Deum esse naturæ intellectualis, non excedat naturalem rationem, non est cur demonstrari à Metaphysica nequeat, supposito, quòd veritas demonstrabilis sit. *Ad vltimam.*

Et ex his ad secundam rationem dubitandi respondeo, Deum existere, non esse principium Theologicum, idest, ex quo Theologia suas conclusiones deducat, quatenus ratione naturali cognitum, sed quatenus fide creditum, qua ratione non probatur; & licet sub alia probetur, hoc nō præstat elicitiuè Theologia, sed Metaphysica, vt Theologiæ ministrans. 25 *Ad secundā rationem dubitandi respondetur.* Ad tertiā rationem dubitandi respondeo, distinguēdo maiorē: inter contenta sub obiecto primario, concedo maiorem: comparatione facta obiecti primarij, & secundarij, nego maiorem; & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam. Nam licet creaturæ sint nobis Deo manifestiores, non tamen continentur intra obiectum primarium Theologiæ, sed ad secundarium pertinent, & Deus solus est obiectum eius primarium: & ideò non ab illis, sed à Deo incipiendum. *Ad tertiam respond. 1.* Vel secundo, distinguo maiorem: si causalitas non intercedat, concedo maiorem; si intercedat, nego maiorem; & concessa minori, nego consequentiā. Nā creaturæ causantur à Deo; Deus autem à creaturis nō dependet, & ideò quamuis sint notiores nobis, quam Deus, Theologia, quæ scientia est, & sapientia, non à creaturis, sed à Deo, qui est causa creaturarum, petit procedere. *Secundo.*

Si dicas; licet Deus non dependeat à creaturis in essendo, in cognosci tamen à nobis, dependet ab illis: ergo ratione huius dependentiæ, est ab illis incipiendum. 26 *Si dicas. Respondetur.* Respondeo, distinguendo antecedens: in cognosci cognitione Theologica, nego antecedēs: cognitione antecedenti Theologiam, & ad alias scientias pertinente, concedo antecedens, & distinguo consequens: est ab illis incipiendum, vt cognitis cognitione antecedenti Theologiam, & ad alias scientias attinente, concedo consequentiam: cognitione ad Theologiam pertinente, nego consequentiam. Ex quo solum sequitur, scientias alias naturales ad Theologiam præsupponi, non autem quod Theologia à creaturis debeat incipere.

Ad vltimam, nego antecedens. Ad illius probationem, concessa maiori, nego minorem. Ad cuius probationem dicatur, obiectum *quod* formale Theologiæ esse omne ens diuinum, vt cadit sub reuelatione mediata, siuè Deo, vt vni conueniat, siuè vt Trino. 27 *Ad vltimam.* Nec obstat probatio in contra: nam Deus sub omni ratione intrinseca est entitatiuè supernaturalis, quamuis in ratione cognoscibilis abstractiuè vt vnus, supernaturalis non sit; obiectum autem Theologiæ non petit esse supernaturale in ratione cognoscibilis abstractiuè, sed sufficit esse entitatiuè supernaturale. Et hæc de ista Disput. prooemiali sufficiant.

DISPVTATIO SECVNDA:

An Deum esse, sit per se notum.

§. I.

Deum esse, auctoritate probatur, & reijcitur sententia Enrici.

Num. 1. *Exponitur significatio nominis Dei.* D. TH. S. Aug.

DEI Nomine significari ens necessarium à se existens, incausatum, & quod sit aliorum causa, sentiunt omnes, qui illius significationem percipiunt; insuper significari id, quod optimum est, & quo maius, aut melius excogitari non potest, docuit D. Th. *Contra gentes c. 11. in hac 1. p. q. 13. art. 8. ad 2. & in præsenti q. 2. art. 1. ad 2.* ex Augustino *lib. 1. de Doctrina Christiana cap. 6.* vbi ait: *Omnes Latinæ linguæ peritos, cum aures sonus istius vocabuli* Deus *tetigerit mouet ad cogitandum excellentissimam quandam immortalemque naturam.* Quod docet ibidem *c. 7. & lib. 7. confessionum*; & ex Anselmo in prosologio *c. 2. 3. & 4.*

2 *Error aliquorum Gentilium. Ciceron. Plutarc. Lactan. Vazq.*

Huius entis existentiam, quam cœli prædicant, maria resonant, & mundi machina conclamat, in præsenti inquirimus, & in examen vocamus. De illa primus dubitauit Protagoras, eamque expresse negarunt Diagoras, Cidreuaicus, & alij, vt ex Cicerone *lib. 1. de natura Deorum in principio.* Plutharco *lib. de placitis Philosophorum cap. 7.* & Lactantio *lib. 1. diuinarum institutionum cap. 2. & lib. de ira Dei c. 9.* refert Vazquez *in præsenti disp. 20. cap. 1.* Qui Athei, vel Atheistæ dicuntur, quia sine Deo; Athæus namque componitur ex præpositione *A*, & ex hoc nomine *theon*, quod Græcum est, significans, quod Latino Idiomate Deus. Quia ergo Deum negauerunt, Athæistæ, vel Athei dicti sunt. Illis adiungit Vazquez, & meritò, politicos nostri temporis, qui nihil aliud attendentes, quam id quod ad externam reipublicæ gubernationem pertinet, & religiosum cultum ad continendos populos in ciuili disciplina dumtaxat ordinantes, nullum alium Deum cogitant, quam sui conuenientiam, propriamque conseruationem; eisdem etiam adiungendi sunt Hæretici immortalitatem animæ negantes; cum enim, animam hominis, sicut bruti animam mortalem fateantur, facilem in Athæismum, vnum Deum negantes, declinant.

3 *Dei existentia auctoritate probatur, & fide credendum.*

Contra hos omnes firmiter tenendum est, & certa fide credendum, Deum existere, quod rationibus infra ostendemus, modò breuiter testimonijs scripturæ probatur. Genesis 1 illis verbis. *In principio creauit Deus Cœlum, & Terram.* Exodi 3. *Ego sum, qui sum, qui est, misit me ad vos ego sum Deus Abraham, Deus Isac, & Deus Iacob:* quibus locis, & passim alibi, Dei existentia declaratur. Vnde in Symbolo Athanasij primum, quod credendum proponitur est Deus. *Credo in vnum Deum Patrem Omnipotentem, &c.* Et Paulus ad Hebræos 11. *Accedentem ad Deum oportet credere, quia est, & inquirentibus se remunerator est.*

4 *Argumentum in contra proponitur. Minor ostenditur primo. Secundo.*

Sed obstat contra hanc veritatem argumentum difficile; quod fide certum est, fidei assensum valet terminare; sed Deum esse, fidei assensum terminare non potest: ergo fide certum non est. Maior cum consequentia tenet. Minor autem ostenditur primo; fides namque est, *sperandarum substantia rerum argumentum non apparentium*, vt ex Paulo docent Theologi; sed Deum esse, non est aliquid non apparens, sed euidens mediata, vel immediata euidentia vt infra videbimus: ergo Deum esse sub fide non cadit; & consequenter assensum fidei non terminat. Secundo probatur, quod fidei assensum terminat, creditur, quia Deus reuelat; sed Deum esse nō potest credi, quia Deus reuelat: ergo fidei credi non potest. Maior constat; nam Dei veracis reuelatio, est obiectum formale *quo* fidei; sed omne quod fide creditur, cadit sub ratione illius formali, & creditur, quia cadit sub illa: ergo quod fidei assensum terminat, creditur, quia Deus reuelat.

5 Minor autem probatur; vt aliquid credatur, quia Deus reuelat, debet prius credi, Deum id reuelare prioritate formali, vel virtuali, vnde credens veritatem reuelatam à Deo, quasi virtualiter ita discurrit, *quidquid Deus reuelat est verum; sed hoc Deus reuelat: ergo est verum.* In quo virtuali, aut quasi virtuali discursu prius saltem virtualiter datur assensus præmissis, quarum vna est, *Deus reuelat*, quam præbeatur conclusionis; sed antequam Deum esse credatur non potest credi, Deum id reuelare prioritate formali, vel virtuali: ergo Deum esse, credi non potest, quia Deus reuelat. Probatur minor dupliciter; primo, nam Deum reuelare non potest credi, quin saltem simul Deum existere credatur, quia non ens, vel non existens, nec loqui, nec reuelare potest: ergo non potest credi Deum reuelare prius prioritate aliqua formali, vel virtuali, quam credatur Deum esse. Secundo; nam eo modo, quo aliqua se habent ad esse, cōparantur ad cognosci; sed prius est Deum esse, quam loqui, vel reuelare, sicut virtualiter prius est esse, quam operari: ergo quoad cognosci, priùs est, Deum esse quam Deum reuelare: ac proinde priùs creditur Deus existens quam reuelans, cum quo componi non potest, vt prius credatur, Deum reuelare, quam credatur Deum existere.

Minor probatur primo. Secundo.

6 *Vrgetur amplius.*

Quod ampliùs vrgetur nam: quod fide creditur, potest hoc discursu probari, *quidquid Deus reuelat, est verum; sed hoc Deus reuelat: ergo est verum;* sed Deum esse, non potest hoc discursu probari: ergo fide credi non potest. Probatur minor; in discursu probatiuo assensus conclusionis non debet in præmissis haberi; aliàs idem per se ipsum probaretur quod legitima probatio non sustinet; sed in hoc discursu, *quidquid Deus reuelat, est verum; sed Deus reuelat se existere: ergo existit;* Deum existere, cognoscitur in præmissis: ergo existentia Dei non potest hoc discursu probari. Probatur minor; non potest quis assentiri huic propositioni, *Deus reuelat*, quin assentiatur, vel priùs, vel simul huic, *Deus existit;* sed vna ex præmissis est hæc *Deus reuelat se existere;* ergo in præmissis cognoscitur Deum existere; & consequenter ex illis non potest congruè Dei existentia probari.

7 *Respondetur primo.*

Respondeo, concessa maiori, negando minorem. Ad primam probationem responderi potest primò, fidei obiectum non apparere credenti ex vi medij, cui innititur fides: & in hoc sensu dicitur argumentum non apparentium: non autem excluditur, quin possit alio lumine, & medio apparere, aut euidenter cognosci. Vnde ex eo quod Deus vt vnus euidenter ex creaturis cognoscatur, non tollitur, quod possit actum fidei terminare, prout subest testimonio, & reuelationi diuinæ, ex vi cuius non apparet, nec euidenter, sed obscure cognoscitur. Ita Auctores, qui scientiam, & fidem de eadem veritate simul componunt.

8 *Secundo.*

Quia tamen sententia opposita docens, non posse eandem veritatem ab eodem intellectu esse simul scitam, & creditam, probabilior est, ideo respondetur secundo ad primam probationem minoris, distinguendo, & explicando maiorem: est argumentum non apparentium actu subiecto credenti, concedo maiorem: non apparentium habitu, vel in potentia, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam; vel distinguo consequens: in illo, qui actu euidenter Deum esse cognoscit, concedo consequentiam: in eo qui solū in potentia euidentē habet cognitionem de existentia Dei, nego consequentiam; vt enim quis actu credat aliquam veritatem solum petitur, quod actu illam euidenter non cognoscat: ac proinde si Philosophus Christianus actu non exeat in euidentem cognitionem de Deo, poterit per fidem illius existentiæ assentiri.

9 *Ad secundam probationem respondetur.*

Ad secundam probationem concessa maiori nego minorem. Ad illius probationem, concessa maiori, nego minorem. Ad primā probationem dicatur, Deum loqui, diuersam veritatem esse, ac Deum existere, nec vt primū credatur, debet secundū expresse, & formaliter credi, sed sufficit, si credatur virtualiter, & implicitè: sic autem credi Deum existere per assensū, quo creditur Deū reuelare inconueniens nō est, nec tollit, quin per eundē assensū, prout directè terminatum ad veritatem reuelatam, expressè, & formaliter credatur; nam terminatio implicita virtualiter præcedens non impedit expressam terminationem formalem subsecutam. Ad secundam minoris probationem, distinguo, & explico maiorem: ad cognosci quidditatiuum, & à priori, & per medium intrinsecum, concedo maiorem: ad cognosci per medium extrinsecum, vel à posteriori, nego maiorem: & concessa minori, nego consequentiam. Nam cognitio fidei innititur medio extrinseco, ac proinde necessarium non est, quod eundem ordinem seruet in sui terminatione, qui conuenit obiecto in essendo, nec quod priùs terminetur ad existentiam diuinam, quam ad Dei reuelationem, sicut etiam in cognitione à posteriori dictus ordo non seruatur, sed potius oppositus; cum in illa priùs terminet cognitionem, quod in essendo est posterius.

Ad secundam minoris probationem.

10 *Ad confirmationem.*

Et ex his ad confirmationem, concessa maiori, nego minorem. Ad probationem, distinguo maiorem: expressè, & formaliter, concedo maiorem, implicitè, & virtualiter, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam. Nam licet in præmissis assensus conclusionis formaliter, non contineatur, ob rationem insinuatam, virtualiter, & implicitè necessarium est contineri; aliàs ex illis non inferretur. In his autem præmissis, *quidquid Deus reuelat est verum: sed Deus reuelat se existere;* non continetur expressè, & formaliter assensus huius veritatis *Deus existit*, sed tantum implicitè & virtualiter, vnde ex illis legitimè potest deduci. Sed de his plura 2. 2. *quæst. 1. art. 1.* vbi agitur de obiecto fidei, & de illius resolutione.

11 *Refutatur Henricus.*

Deinde reijciendus venit Henricus, qui in summa *quæst. 2. art. 22.* teste Aureolo *vbi infra art. 1.* asseruit, Deum, esse quod primo intellectui nostro obijcitur cognoscendum, ductus primò: nam quod est ratio cognoscendi omnia, oportet primo cognosci; sed Deus est ratio cognoscendi omnia: ergo est primum, quod ab intellectu nostro cognoscitur. Secundo: nam obiectum intellectus est verum; sed Deus est primum verum à quo omnis veritas deriuatur: ergo est primum cognoscibile. Tertio; nam Deus est lux spiritualis: ergo se habet respectu nostri intellectus, sicut lux corporalis respectu potentiæ visiuæ; sed primum quod à potentia visiua videtur, est lux corporalis: ergo primum quod ab intellectu nostro cognoscitur, est Deus.

12 *Sententia Henrici reijcitur primo.*

Verum hæc sententia displicet communiter Theologis, & Metaphysicis, & reijcitur primò; nam obiectum intellectus nostri proportionatum pro hoc statu est ens concretum quidditati sen-

sensibili; cum enim omnis nostra cognitio ortũ habeat à sensu, id, quod ab intellectu nostro cognoscitur, per se ipsum debet præexistere in phantasmatibus, quod soli competit enti concreto quidditati sensibili; sed Deus est ens omninò spirituale, nulli materiæ concretum: ergo proportionatus cum intellectu nostro non est; & consequenter non potest ab illo primo cognosci. Secundò; nam intellectus noster, vtpotè agens imperfectum, exit de potentia ad actum; & consequenter priùs in actum prorumpit circa obiectum potentialius intra obiecta sibi proportionata; sed Deus est ens actualissimum, & inter omnia obiecta perfectissimum: ergo dato quod proportionatus esset, non terminaret primũ actum nostri intellectus. Tertiò; nam, quod primo ab intellectu cognoscitur, debet vel per se ipsum, vel per speciẽ propriã sui ex parte actus primi vniri cũ intellectu, vt simul cum illo ad intellectionem concurrat; sed nullo ex his modis vnitur Deus cum intellectu nostro pro hoc statu: ergo nequit ab illo primo cognosci, sed debent prius cognitionem terminare illa obiecta, per quorum species Deus secundo cognoscitur. Videatur D. Th. 1. p. *quæst. 12. art. 4. quæst. 84. art. 7. & super Boetium de Trinitate quæst. 1. art. 3.*

Secundò. *Tertiò.*

13 *Ad primum motiuum Henrici respondetur.* Nec motiua in oppositum vrgent. Ad primum respondeo, distinguendo maiorem: quod est ratio cognoscendi obiectiuè formaliter, omitto maiorem: quod est ratio cognoscendi causaliter effectiuè, aut exemplariter, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam. Nam Deus non est intellectui nostro ratio cognoscendi obiectiuè; non enim alia cognoscit sub ratione deitatis, sed sub ratione entitatis, à qua suam speciẽ sumit sed tantum est ratio cognoscendi causaliter effectiuè, causando intellectum agentem, medio quo abstrahuntur species à phantasmatibus, & intellectum possibilem, à quo elicitur cognitio, & insuper cognitionem; & ideo non est necessarium quod primò, intellectui nostro obijciatur cognoscendus.

14 *Ad secundum.* Ad secundum, concessa maiori, & minori, nego consequentiam, quæ, teneret, si omnis veritas esset à veritate diuina formaliter; ex eo tamen, quod omnis veritas sit à veritate diuina effectiuè, aut exempiariter, & Deus sit primum verum, à quo omnis veritas isto modo deriuetur: non sequitur, debere primo cognosci. Tum; quia improportionatus est cum nostro intellectu pro hoc statu. Tum etiam, quia licet proportionatus esset, quia tamen perfectissimum, & actualissimum est, non potest primò cognosci. Tum denique; quia necessarium non est, vt intellectus veritatem cognoscens, causam efficientem, aut exemplarem veritatis cognitæ attendat: ac proinde nec est necessarium, quod priùs illam cognoscat.

15 *Dices.* Sed dices; ignorata causa necessariò ignoratur effectus, qui sicut ab illa depẽdet in esse, ita in cognosci; nã vnũquodq; se habet ad cognosci sicut ad esse; sed Deus causa est omnis veritatis creatæ: ergo Deo ignorato, necessariò veritas creata ignoratur; & cõsequenter non potest veritas creata cognosci non præcognito Deo. Ex quo viteriùs sequitur, debere primò ab intellectu nostro cognosci. Respondeo negando maiorem. Nam effectus potest cognosci quidditatiuè per hoc quod intrinseca principia illius cognoscantur, ad quod necessarium non est extrinsecas eius causas cognosci; potest etiã cognosci quoad *an est*, nõ præcognitis causis extrinsecis, imò ex effectu sic cognito surgit intellectus ad cognitionẽ causæ, nec necessum est, quod ab eisdẽ causis à quibus in essendo dependet, vt precognitis, in omni sua cognitione dependeat; sed si extrinsecæ sint, & non essentiales potest effectus comprehensiuè cognosci, illis omnino ignoratis; si autem dependentia à causis extrinsecis sit essentialis, poterit effectus imperfectè cognosci, extrinsecis causis non cognitis, vt verò perfectè, & comprehensiuè cognoscatur, necessum erit extrinsecas causas cognosci ex vi eiusdem cognitionis ad illas, saltem in obliquo terminatæ: non autem quod causæ cognoscantur ante cognitionem effectus; ex quo solum sequitur, non posse effectus creatos comprehendi non cognito Deo, saltem indirectè, & in obliquo, quod libenter fatemur: non autem, quod cognitio Dei præcedere debat illorum cognitionem, etiam perfectã, & comprehensiuam qualis est illa, quã habet intellectus Angelicus de effectibus naturalibus.

Respondetur.

16 *Ad vltimum motiuum Henrici respondetur.* Ad vltimum fundamentum pro sententia Henrici adductum, concesso antecedenti, nego consequentim. Nam lux corporalis est proportionata cum potentia visiua, estque illius obiectiua ratio formalis et; Deus autem quamuis sit lux spiritualis, est improportionatus cum nostro intellectu pro hoc statu; & ideo non potest ratione sui ab illo pro hoc statu cognosci, nec potest esse ratio formalis obiectiua specificans aliquem intellectum creatum. Et quidem si argumentum aliquid probaret, conuinceret, quod sicut lux corporalis perfectè potest attingi à potentia visiua ratione sui absque præuia eleuatione; ita Deum perfectè posse ab intellectu creato non eleuato cognosci, quod hereticum est. Ita D. Th. *in 1. dist. 3. q. 1. art. 2. ad 2.*

§. II.

Referuntur sententiæ.

His igitur præsuppositis, quod in dubium vertimus est, an Deus esse, sit veritas per se nota? Circa quod plures versantur sententiæ. Prima docet, Deum existere non esse per se notum secundum se, nec quoad nos; putant enim istius sententiæ Auctores, fieri non posse, vt aliqua propositio sit per se nota secundum se; & non per se nota nobis. Pro hac referuntur Scotus *in 1. dist. 2. q. 2.* Ochan *dist. 3. q. 3.* Gabriel *quæst. 4. &* Gregorius Ariminensis *in 1. dist. 1. q. 1. art. 2.* Quos sequitur Arriaga: *Tract. de Deo Vno Disp. 2. sect. 1.* distinctionem illam propositionis per se notæ reijciens. 17 *Prima sententia.* *Scotus. Ochan. Gabriel. Arim. Arriaga.*

Secunda per extremum affirmat, esse per se notum, non solum secundum se, sed etiam nobis viatoribus. Hæc tribuitur Alberto *in summa tract. 3. quæst. 7.* Bonauenturæ *in 1. dist. 8. art. 1. qu. 2.* Ægidio *dist. 3. q. 2.* Argentinæ *dist. 3. q. 1. art. 3.* Abulensi *in caput. 5. Exodi quæst. 2.* & Michaeli de Paiacio *quæst. 5. prologi* vbi pro illa refert Damascenum *lib. 1. fidei orthodoxæ cap. 1.* Ciceronem *lib. 1. de natura Deorum*, & Platonem *de legibus lib. 10.* Fauent eidem sententiæ Anselmus *in proslogio cap. 2.* Altisiodorensis *lib. 1. Summæ cap. 1.* Alensis *1. part. q. 3.* & Aureolus *in 1. dist. 2. p. 2. q. 1. art. 6.* 18 *Secunda. Albertus. Bonauẽt. Ægidius. Argent. Abulens. Palacio. Damasc. Ciceron. Platon. Anselm. Altisiodor. Alensis. Aureolus.*

Tertia, inter vtramque media, defendit, Deum existere, esse per se notum, non omnibus, sed sapientibus. Pro hac refert Vazquez plures ex Auctoribus adductis pro secunda sententia. Illam expressè tenet Albertus *1. p. summa tract. 3. q. 17.* quem sequitur Raphael de Auersa *q. 2. de Deo sect. 1. dicto 2.* In eamq; inclinare videtur noster S. Tho. *q. 2. disp. 3 art. 1.* vbi ait, esse per se notam sapientibus, & discurrentibus, idest supposita sapientia, & discursu; sed meo iudicio sapientissimus Magister confundit propositionem notam cum propositione per se nota; cum tamen longissimè distent; nam propositio cognita per discursum, nota est discurrenti, non tamen est per se nota, sed potiùs per aliud, scilicet per medium probatiuũ, cui discursus innititur: ergo si Deum esse soli discurrenti est notũ, non est per se notũ, sed potius per aliud; nisi forte velit, quod supposito discursu, detur in nostro intellectu notitia existentiæ Dei distincta ab illa, quæ per discursum habetur, innitens solis terminis prædictæ propositionis discursu ad hoc deseruiente, vt eius termini explicentur. 19 *Tertia. Vazquez. Albertus. Auersa. S. Thom.*

Quarta sententia, reiecta etiam distinctione illa propositionis per se notæ secundum se, vel quoad nos, docet, Deum esse sub conceptu Deitatis, esse veritatem per se notam, quamuis à nobis viatoribus non possit sub ea ratione cognosci, quod per accidens est ad rationem propositionis per se notæ, non tamen esse per se notum quod Deus sit, quatenus conceptibilis sub ea ratione, qui potest à nobis naturaliter cognosci, scilicet primæ causæ incausatæ, vel simili. Hanc tenet Theodorus Smiling. *Tractatu de Deo Vno disp. 1. q. 1 & 2.* 20 *Quarta. Smiling.*

Vltima, & vera sententia defendit, Deum existere, esse per se notum secundum se, non tamen nobis viatoribus. Hanc tenet D. Th. *in 1 dist. 3. q. 1. art. 2. quæst. 7. de potentia art. 2. ad vltimum argumentum q. 10. de veritate, art. 12. lib. 1. contra gentes cap. 11. & in præsenti q. 2 art. 1.* D. Th. sequuntur Capreolus *in 1. distin. 2. quæst. 2. art. 1.* Hispalensis *ibidem* Ferrara *lib 1. contra gentes cap. 11.* Caietanus *in præsenti artic. 1.* Bannez *in eodem artic. dub. vnico* Zumel *q. vel disp. vnica circa eundem art.* Nazarius *controuersia 1. & 2.* Nauarrete *tom. 1. controuersia 13.* Albeda *disp. 11.* & cæteris Recentiores Thomistæ. Tenet etiam Richardus *in 1. dist. 3. art. 1. q. 2.* & Durandus *in eodem dist. q. 3.* Eandem sententiam ex PP. Societatis sequuntur Molina *in præsenti art. 1.* Etsi distinctionem illam propositionis per se notæ secundum se tantum, & secundum se quoad nos, non admittat; de propositionibus ipsis loquendo, sed tantum de rebus significatis; & cum eadem limitatione Vazquez *disp. 19. cap. 2. & sequentibus.* Sine tali limitatione Valentia *punct. 1.* Granadus *controuers. 1. tract. 1. disp. 1. sect. 2.* Fasolis *in præsenti art. 1. dubitatione 1. & sequentibus* Franciscus de Lugo *lib. 1. de Deo Vno disp. 14. cap. 2.* Quibus frequenter alij Recentiores adhærent. Pro cuius explicatione sit. 21 *Vltima, & vera. S. THO. Capreolus. Hispalens. Ferrara. Caietan. Bannez. Zumel. Nazar. Nauar. Albelda. Richard. Durand. Molina. Vazquez. Valentia. Fasolis. Granad.*

Prima conclusio. Hæc propositio *Deus existit*, est per se nota secundũ se. Ita Auctores, quos pro secunda, tertia, & vltima sentẽtia retulimus. Et probatur ratione D. Th. in præsenti ad hanc formam redacta. Propositio, cuius prædicatum est de intrinseca ratione subiecti, est per se nota secundum se; sed prædicatũ huius propositionis, *Deus existit*, est de intrinseca ratione subiecti; Deus enim est suum esse, vt probat D. Th. *q. 3. sequenti art. 4.* ergo est per se nota secundum se. Minor cum consequentia tenet. Maior autem, quam D. Th. non probat, sed tanquam notã supponit, potest ita declarari, & probari; propositio immediata in materia necessaria est per se nota secundum se; sed propositio cuius prædicatũ est de intrinseca ratione subiecti, est immediata in materia necessaria; ergo est per se nota secundum se. Consequentia tenet, Minor videtur certa; nã propositio immediata, illa est, inter cuius prædicatum, & subiectum, nihil mediat; sed inter subiectũ, & præ- 22 *Probatur primo cõclusio.*

& prædicatum, quod est de intrinseca ratione illius nihil mediat; prædicata namque essentialia sine medio connectuntur: ergo propositio, cuius prædicatum est de intrinseca ratione subiecti, est propositio immediata, & cum interueniat necessaria connexio, est immediata in materia necessaria. Maior autem probatur: illa propositio est per se nota secundum se, quæ quantum est de se, ad sui euidentem cognitionem, medio probatiuo ab extremis distincto non indiget, sed propositio immediata in materia necessaria ad sui euidentem cognitionem medio probatiuo ab extremis distincto, quantum est de se, non indiget; cum eo ipso, quod extrema immediatè connexa perfectè cognoscantur, cognoscatur illorum immediata connexio: ergo propositio immediata in materia necessaria, est per se nota secundum se.

§. III.

Obiectionibus occurritur.

23 *Obijcies primo.* SEd contra rationem istam insurgunt Recentiores primò; propositio, in qua prima passio prædicatur de subiecto, aut saltem de definitione subiecti, est immediata in materia necessaria; & tamen non est per se nota secundum se: ergo falsum est propositionem immediatam in materia necessaria, esse per se notam secundum se; & consequenter ratio nostra efficax esse non potest, vtpote ex falso aliquo principio procedens. Maior constat; nam esto inter subiectum, & primam passionem mediet aliquid, nempè definitio subiecti, inter definitionē subiecti, & primam passionē nihil mediat; & aliàs prima passio necessario cōnectitur cum illa. ergo propositio in qua prima passio prædicatur de subiecto, vel saltem de definitione subiecti, est immediata in materia necessaria. Minor autem probatur; nam iuxta D. Th. in præsenti, propositio per se nota secundum se est illa cuius prædicatum est de intrinseca ratione subiecti; sed prima passio non est de intrinseca ratione subiecti, nec definitionis illius; cum sit extrà essentiam; & consequenter extrà definitionem subiecti, nec de illo prædicetur in primo, sed tantum in secundo modo dicendi per se: ergo non est per se nota secundum se.

24 *Si dicas.* Nec sufficit respondere, propositionem, in qua prima passio prædicatur de subiecto, aut definitione subiecti, v. g. discursiuum de homine, nec immediatam esse, nec per se notam, quia demonstrari potest per definitionem subiecti in hunc modum. *Omne aptum ad discurrendum, est discursiuum; omne animal rationale est aptum ad discurrendum ergo est discursiuum.*

Contra. Non inquā sufficit; nam saltem propositio, in qua definitio passionis prædicatur de definitione subiecti, est immediata, v.g. hæc *animal rationale est aptum ad discurrendum*; & tamen per se nota non est, si argumentum robur habet; cum definitio passionis, sit extra definitionem subiecti, non minus, quàm passio est extra subiecti essentiam: ergo argumentum factum tradita solutione non soluitur.

25 *Fasolis doctrina.* Illo conuictus, Fasolis vbi supra *dubitatione 2. ad 5.* docet, propositionem, in qua prima passio prædicatur de subiecto, aut de illius definitione, esse quidem immediatā, vt argumento conuincitur, non tamen esse per se notam secundum se, vnde non omnia immediata propositio est secundum se per se nota, sed tantum illa, quæ est in primo modo dicendi per se, idest, in qua prædicatum essentialiter, enunciatur, quod probat ex doctrina D. Th. *in hoc art. in corpore*, definientis propositionem per se notam, per hoc quod prædicatum sit de intrinseca ratione subiecti. Sed non placet istius Auctoris doctrina; vt enim proximè

Contra. argumentabamur, esse per se notam aliquam propositionem, consistit in non indigentia medij probatiui ab extremis propositionis distincti ad sui euidentem cognitionem; sed eo ipso quod propositio sit immediata in materia necessaria, quamuis non sit in primo, sed in secūdo modo dicendi per se, quantū est de se non indiget medio probatiuo ab extremis, ex quibus constat, distincto ad sui euidentem cognitionem: ergo omnis propositio immediata in materia necessaria est secundum se per nota.

26 *Vera solutio argumenti.* Quare ad argumentum factum respondeo, concessa maiori, negando minorem. Ad illius probationem responderi potest primo, distinguendo maiorem: cuius prædicatum est de intrinseca ratione subiecti formaliter, aut virtualiter proximè, concedo maiorem: necessariò formaliter, nego maiorem, & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam. Nam licet prima passio non sit de intrinseca ratione subiecti formaliter, hoc est secundū suum esse formale; est tamen de intrinseca ratione subiecti, virtualiter proximè, hoc est secundū id, ratione cuius cū subiecto connectitur; nam ratio proxima conueniendi passionem primam subiecto, est ipsum esse subiecti, & illius prædicata essentialia: ac proinde ipsa, quamuis non ratione sui, ratione tamen illius, quo cum subiecto connectitur, & ratione cuius conuenit, est de intrinseca ratione subiecti, quod sicut sufficit, vt propositio sit immediata, sufficit etiam, vt sit secundum se per se nota, quia sufficit; vt quantum est de se, possit euidenter cognosci absque medio probatiuo ab extremis, ex quibus constat, distincto. Ita Caietanus, & Ferrara vbi supra.

27 *Dices.* Sed dices: hæc propositio *homo existit*; non est per se nota secundum se; & tamen prædicatum est de intrinseca ratione hominis virtualiter proximè: ergo ad rationem propositionis secundum se per se notæ non sufficit prædicatum esse de intrinseca ratione subiecti virtualiter proximè Maior constat ex doctrina D. Th. *quæst. 10 de veritate art. 12. in corpore*; vbi vniuersaliter de omni creatura loquendo, docet, non posse dici de aliqua creatura, quod eā esse, sit per se notum secundū se; eo quod cuiuslibet creaturæ esse, est aliud ab eius quidditate: ergo dicta propositio non est secundum se per se nota. Minor autem probatur; ideo prima passio est de intrinseca ratione subiecti virtualiter proximè, quia immediata ratio conueniendi passionem primam subiecto est ipsa essentia subiecti, sed immediata ratio conueniendi existentiā homini est essentia hominis; nam inter essentiam, & existentiam nullum prædicatū mediat: ergo existentia est de intrinseca ratione hominis virtualiter proximè: Et confirmabis; nam ratio, qua probat D. Th. non posse de aliqua creatura dici, quod eam esse sit per se notum, etiam secundum se est; quia cuiuslibet creaturæ esse, est aliud ab eius essentia; sed intellectus v. g. qui est prima passio intellectualis naturæ est aliud ab essentia naturæ intellectualis, cum in sententia D. Th. realiter distinguatur ab illa: ergo non potest dici de illa, quod esse proximè intellectiuum, sit per se notum, etiam secundum se. *Confirmatur.*

Respondeo, concessa maiori, negando minorem. Ad probationem, nego etiam minorem. Nam ratio conueniendi homini existentiam, non est essentia hominis, cum inter essentiam, & existentiam connexio per se non detur, sed ab extrinseco venit, nempè ab actione extrinseca agentis; quo circa prædicatio existentiæ de creatura, est prædicatio accidentis quinti prædicabilis: ac proinde existentia, nec formaliter, nec virtualiter proximè est de intrinseca ratione hominis. Et ex his ad confirmationem dicatur, ideo creaturā existere, non esse secundū se per se notum, quia est aliud à creatura, tam formaliter, quam virtualiter proximè: intellectus autē etsi secundū esse formale sit aliud à natura intellectuali, sed secundū esse virtuale proximū non est aliud ab illa; nā ratio proxima qua naturæ intellectuali conuenit intellectus est tali naturę essētialis, imo est ipsissima essētia talis naturę. 28 *Respondetur ad replicam.* *Ad confirmationem.*

Instabis; nam inde probatur connexio per se inter proprietatē, & essentiam, quia posita essentia, necessario passio consequitur, nisi Deus effluxum impediat; sed posita essentia hominis, necessario consequitur existentia, tanta necessitate, vt Deus id vitare non possit: implicat enim actualitas essentiæ vt exercita sine actualitate existentiæ: ergo inter essentiam, & existentiam interuenit necessaria connexio, si talis connexio datur inter proprietates, & essentiam; & consequenter sicut ratio conueniendi essentiæ primam passionem, est essentialis naturæ, ita ratio conueniendi existentiam rei creaturæ essentialis. 29 *Instabis.*

Respondeo distinguendo maiorem: quia necessario consequitur ob exigentiam essentiæ, concedo maiorem: præcisè quia necessario consequitur; nego maiorem: & sub eadem distinctionem minoris, nego consequentiam. Nam quod existentia ponatur, posita actualitate essēntiæ, non prouenit ex exigentia essentiæ, nec ex connexione illius cum existentia; sed quia exercitium actualitatis essentiæ non potest sine existentia saluari, quod autem proprietas consequatur, prouenit ex connexione, & exigentia intrinseca essentiæ cum proprietate. Et quidem obiectio ista ab omnibus est diluenda; omnes enim fatentur, proprietates dici de essentia in secundo modo dicendi per se, existentiam verò hoc modo perseitatis de creatura non dici, sed omnino accidentaliter. 30 *Respondetur primo.*

Secundo; responderi potest, ad minoris probationem, distinguendo, & explicando maiorem: conuertibiliter, & adæquatè, nego maiorem; inadæquatè, & inconuertibiliter, concedo maiorem, & concessa minori, nego consequentiam. Nam licet verum sit, & à D. Th. asseratur, propositionem, in qua prædicatū est de intrinseca ratione subiecti, esse per se notam secundum se, non tamen docet solum propositionem illam esse per se notam: ac proinde ex hoc quod propositio, in qua prima passio affirmatur de subiecto, aut de illius definitione, essentialis non sit, non colligitur, non esse per se notam secundum se. 31 *Secundo.*

Sed obijcies contra istam solutionem primo; nam D. Th. præmissa diuisione per se noti, in secundum se, & quoad nos, de ipso diuiso loquens, sic subdit: *Ex hoc enim aliqua propositio est per se nota, quod prædicatum includitur in ratione subiecti*: ergo iuxta D. Th. ideò aliqua propositio est per se nota, quia prædicatum in ratione subiecti includitur. Ex quo vlterius sequitur, solam illam propositionē esse per se notam, quæ constat prædicato essentiali. Prima consequentia patet; nam ly *ex hoc* causalitatem importat; sed D. Th. ait, ex hoc aliquam propositionem esse per se notam, quod prædicatum clauditur in ratione subiecti: ergo ideo est per se nota, quia constat prædicato incluso in ratione subiecti. Secunda consequentia probatur; nam propositio causalis, includit vniuersalem exclusiuam, vt si dicas; *quia aliquid est rationale, est risibile* per bonam consequentiam infertur: *ergo omne, & solum rationale est risibile*: ergo si ideo propositio est per se nota, quia prædicatum clauditur in ratione subiecti, omnis, & sola propositio, quæ constat prædicato incluso in ratione subiecti, erit per se nota. 32 *Obijcies primo.*

Se-

33 *Secundo.* Secundo ex eodem D.Th. *q.10. de veritate art.12. in corpore*, illis verbis: *Ad hoc, quod aliquid sit per se notum, nihil aliud requiritur, nisi vt prædicatum sit de ratione subiecti; tunc enim subiectum cogitari non potest sine hoc, quod prædicatum sibi inesse appareat.* Ergo sentit D.Th. ad per se notum hoc, & nihil aliud requiri, quod scilicet prædicatum sit de ratione subiecti; & consequenter sine illo per se notum non saluatur. Præterea; nam ratio, cur hoc requiratur, & nihil aliud, redditur à D.Th. nempè, quia tunc subiectum cogitari non potest sine hoc, quod prædicatum sibi inesse appareat: ergo est conditio propositionis per se notæ, vt subiectum perfectè cogitari non possit sine apparentia conuenientiæ prædicati; sed eo ipso, quod prædicatum non sit de intrinseca ratione subiecti, potest cogitari perfectè subiectum sine apparentia conuenientiæ prædicati: ergo eo ipso propositio per se nota non est.

34 *Respondetur ad primum.* Hæc tamen non cogent à solutione, quam ex Capreolo, Caietano, & Ferrara frequentius tradunt Thomistæ desistere. Ad primum respondeo explicando D.Th. ex hoc, vt ex causa sufficienti ad rationem per se noti, concedo antecedens: vt ex causa necessaria, nego antecedẽs: & sub eadẽ distinctione primi consequentis, nego consequentiã subillatã; nam licet propositio causalis causã necessariam importans, inferat propositionem vniuersalem affirmatiuam, & exclusiuã, quæ tamen causam sufficiẽtem importat infert quidẽ vniuersalẽ affirmatiuam, non vero exclusiuã, vel exceptiuam; vt si dicas, *quia aliquid est rationale, est intellectiuum proximè*, hinc sequitur; *ergo omne rationale est intellectiuum*; non tamen sequitur, solum rationale intellectiuum esse: nam Angelus, & Deus sunt intellectiui: non autem sunt rationales; quod autem D.Th. non causam necessariam, sed tantum sufficientem acceperit, constat ex eo; nam hoc suo intento sufficiebat, quod erat probare, propositionem enuntiantem existentiam de Deo esse per se notam secundum se; cum enim existentia sit de intrinseca ratione Dei, ad probandum dictam propositionem, esse per se notam, sufficiens erat probare, inclusionem prædicati in subiecto ad per se notum sufficere.

35 *Ad secundum.* Ad secundum admissa antecedenti doctrina, nego consequentiam. Ex eo enim, quod ad per se notum, nihil aliud requiratur, quàm inclusio prædicati in subiecto, non sequitur inclusionem necessariò requiri, sed ad per se notum sufficere, nam eo ipso, quod sufficiat, rectè dicitur nihil aliud requiri; nam hoc, quod est aliquid aliud requiri, non cõpatitur cũ illius sufficiẽtia, sicut, eo quod rationale ad intelligendum sufficiat, non sequitur, nihil prçter rationale sufficere; bene tamen colligitur, nihil à rationali distinctũ ad intelligẽdũ requiri. Et ex his ad id, quod in argumẽta additur, constat solutio; nã subiectũ non posse cogitari perfectè, nõ cognito prædicato, nõ reddit D.Th. pro ratione necessitatis, sed sufficiẽtię ad rationẽ per se noti: ex quo tantum sequitur, propositionẽ, cuius subiectũ non potest cogitari perfectè, non cognito prędicato, rationẽ per se notę obtinere; nõ autẽ conditionẽ illã, necessario ad rationẽ per se noti requiri. Iuxta quam doctrinã, & explicationẽ rationis Angelici Pręceptoris, parum interest dari, vel nõ dari propositiones per se notas accidẽtales vt istas, *homo est albus, Cælũ est, terra mouetur*, & similes, quas quidam per se notas esse, negant, alij affirmãt, alij distinguentes, docent esse per se notas sensibus, nõ vero intellectui, aut esse per se notas nobis, non autem secundum se, à cuius discussione abstinemus. Tum, quia res Logica est. Tum, etiam, quia siuè hoc, siuè illud dicatur; ratio D.Th. vt à nobis explicata in suo robore subsistit.

36 *Obijcies secundo.* Secundo principaliter aduersus illam objiciunt; Deum esse Trinum, à nemine dicitur per se notum secundum se; & tamen Trinitas Deo sine medio conuenit; & est de ratione illius, non minus quam existentia: ergo quod existentia Deo sine medio cõueniat, & sit de ratione illius, vel includatur in ratione subiecti, non probat, Deum existere, esse per se notum secundum se. *Confirmatur primo.* Confirmant primo; prędicatũ huius propositionis, *intellectus est qualitas*, includitur in ratione subiecti; & tamen per se nota nõ est, cũ plures dubitant de veritate illius: ergo prędicatum includi in rationa subiecti, nõ sufficit, vt propositio aliqua sit per se nota. *Secundo.* Cõfirmãt secũdo; prædicatũ huius propositionis, *gratia est possibilis*, immediatè conuenit subiecto; possibilitas namq; remota, immediatè conuenit rebus creatis, & includitur in ratione subiecti; nã licet existentia, & futuritio accidẽtaliter cõueniãt creaturis: possibilitas autem remota, illis conuenit essentialiter; & tamen non est per se nota secundum se; cum non possit ab intellectu creato euidenter viribus proprijs cognosci: ergo idem quod prius.

37 *Responderi potest primo.* Hoc argumentum magnificant Recentiores; mihi tamen nullius ponderis apparet, & quidem, si teneamus, existentiam esse primum deitatis conceptum, quo in ratione assentiæ Metaphysicè constituitur, absq; vllo negotio occurritur, prætermissa maiori, negando minorem. Nam Trinitas personarum etsi cum essentia diuina realiter identificetur, virtualiter tamen distinguitur, illamq; Metaphysicè constitutã supponit, & per id quod supponit, potest demonstrari de Deo, cuius oppositum in existentia inuenitur; est enim in illa sententia, primum quod in diuina essentia intelligitur: ac proindè cum nihil à se distinctum supponat, conuenit immediatè realiter, & virtualiter, & est de ratione deitatis Metaphysicè constitutiuè, nec potest vlla ratione demõstrari de ipsa; vnde minor argumenti est falsa, nempè, Trinitatem esse de ratione deitatis, non minùs, quam existentiam; hæc namque est de ratione deitatis Metaphysicè tanquam primum constitutiuum; Trinitas autem solùm realiter formaliter.

Quia tamen doctrina, supra quam prædicta solutio fundatur, dubia est inter discipulos D.Th. & inferiùs examinanda; ideo respondetur secundo, negando maiorem; quod enim Deum esse Trinum, sit per se notum secundum se, docuit Bannez, & alij docti Thomistæ, vnde mirum est à Recentioribus à nemine dictum asseri, fortè quia maiori probatione carebant, nec video, quid possit in contrarium opponi, nisi quod ab intellectu creato nõ potest proprijs viribus cognosci: hoc autẽ solũ probat, non esse per se notum nobis: non autẽ non esse secundum se per se notum. 38 *Respondetur secundo.* Ex his ad primam confirmationem, concessa maiori; nego minorem; nec obstat plures dubitare de illa propositione; nam ex hoc solum sequitur, non esse per se notam quoad nos; non autem quod non sit per se nota secundum se. Et eadem solutione secunda confirmatio diluitur. *Ad 1. & 2. conf.*

Tertio objiciunt, & contra istam solutionem instatur propositio per se nota secundum se, debet esse immediatè cognoscibilis ab intellectu creato; sed Deum esse Trinum, non est immediatè cognoscibile ab intellectu creato: ergo non est per se notum secundum se. Minor cum consequentia tenet. Maior autẽ probatur; propositio non dicitur nota, vel cognoscibilis in ordine ad se absolutè, sed per respectum ad aliquem intellectum potentem illam cognoscere: ergo etiam per se nota dicetur, per respectum ad aliquem intellectum potentem immediatè illam cognoscere; sed vt sit per se nota secundum se, non sufficit esse immediatè cognoscibilem ab intellectu diuino; ergo debet esse immediatè cognoscibilis ab aliquo intellectu creato. Probatur minor; esse per se notam secundum se, non conuenit omni propositioni veræ; alias vnum membrum diuidens adæquaretur diuiso; sed omnis propositio vera, est per se ipsam immediatè cognoscibilis euidenter à Deo: ergo ad rationem per se noti secundum se, non sufficit esse à Deo immediatè cognoscibile. 39 *Tertio obiectio.*

Respondeo primo, distinguendo maiorem: ab intellectu creato proprijs viribus relicto, nego maiorem: aut per vires proprias aut eleuatione supposita, ommitto maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam. Nam licet Trinitas personarum non sit immediatè cognoscibilis ab intellectu creato viribus propriæ naturæ, ab illo eleuato per lumen gloriæ potest immediatè cognosci, sicq; de facto cognoscitur à Beatis, quod sufficit ad rationem propositionis per se notæ secundum se, vt de hac propositione *Deus est*, docet D.Th. *in præsenti art.* 1. 40 *Respondetur primo.*

Secundo responderi potest, negando maiorem: Ad illius probationem, concesso antecedenti, & prima consequentia, nego minorem subsumptam Ad illius probationem, concessa maiori, nego minorem. Nam licet intellectus diuinus nullã veritatem creatam cognoscat ex parte cognoscentis, hoc est, quod sit causa cognitionis, plures tamen cognoscit per medium ex parte obiecti, nempè, omnes veritates mediatas; cum enim omnia cognoscat, vt sunt veritates, illas, quæ causam, & medium habent, per tale medium ex parte obiecti cognoscit; vnde falsum est, quod Recẽtiores supponunt, scilicet, omnẽ propositionẽ veram immediatè per se ipsam cognosci ab intellectu diuino; imò nullam veritatem creatam immediatè à Deo cognosci, docebimus *Tractat. de scientia Dei*; cum quo qualiter componatur, esse aliquas per se notas respectu intellectus diuini, ex dicendis infra constabit. 41 *Respondetur secundo.*

Deniq; Antiquiores objiciunt, nulla veritas per se nota, esse potest demonstrabilis; sed Deum esse, est demonstrabile, vt ex infra dicendis constabit: ergo non est per se notũ. Quo argumento conuictos Matronum *in 1. dist.2 q.1. a.2. difficult. 4. ad 1.* Arimmensem *q. vnica in dub. incidente a. 1.* & Maiorem *q. 1.* concedere consequentiam, refert Fasolis *vbi sup. dubit. 2. ad 2. arg.* 42 *Obijcies vltimo.* Communis solutio est, propositioni per se notæ secundum se, obstare quidem esse à priori demonstrabilem, non autem quod à posteriori demonstrabilis sit, quod solum pugnat cum per se noto quoad nos; *Respondetur.* quod autem Deus sit, non est demonstrabile à priori, sed tantum à posteriori ex creaturis. Ex quo tantum sequitur non esse per se notum nobis: non autem non esse per se notum secundũ se. Iuxta quam doctrinam respõdeo in forma, distinguẽdo maiorẽ: nulla veritas per se nota secundum se, & nobis, concedo maiorem: nulla veritas per se nota secundum se, subdistinguo maiorem: à priori cõcedo maiorẽ: à posteriori, nego maiorem: & sub eadẽ distinctiona minoris, distinguo consequens: secundum se, nego consequentiam: per se notum nobis, concedo consequentiam.

Obstat tamen contra hanc solutionem primo; nam Deũ esse, est per se notum Beatis, vt docet D.Th. *in præsenti art. 1.* & tamen est ab ipsis demonstrabile à posteriori ex effectibus creatis, vt plures probabiliter docent, imò Deum seipsum non solum immediatè cognoscere, sed etiam à posteriori in creaturis, improbabile non est: ergo per se noto nobis non obstat demõstrabilitas à posteriori; 43 *Oppones contra hanc solutionem primo.* Secũdo; nã existentia Dei est de ipso à priori demonstrabilis: ergo si per se noto secundum se obstat demonstrabilitas à priori, Deum esse non est per se notum secundum se. *Secundo.* Con-

se-

sequentia tenet, & antecedens probatur; existentia Dei distinguitur ratione ab essentia, illamque virtualiter, & ratione nostra, vt priorem præsupponit: ergo est demonstrabilis à priori de Deo. Antecedens docent plures intra Scholam D. Thom. vt videbimus *disp.* 4.

44 Consequentia autem ostenditur primo, quia namque attributa distinguuntur virtualiter, aut ratione ab essentia, illamq; vt priorem virtualiter supponunt, sunt demonstrabilia à priori de Deo: ergo si essentia ab existentia distinguitur, & ad illã præsupponitur, poterit existentia Dei de ipso demonstrari à priori. Secundo; vt enim *Tract. de scientia Dei*, cum communi sententia Thomistarum docebimus, Deum esse naturæ intellectualis, à priori demonstratur de ipso ex conceptu immaterialitatis, quia licet Deo essentialiter conueniat, non tamen est primus conceptus illius, sed immaterialitatem præsupponit, vt priorem ratione: ergo si existentia distinguitur ratione ab essentia, & illam vt priorem supponit, poterit de Deo demonstrari à priori mediante conceptu essentiæ.

45 *Respondetur ad primam replicam.* Respondeo ad primam replicam, concessa maiori, distinguendo minorem: demonstratione necessaria, vt euidenter cognoscatur ab ipsis, nego minorem: demonstratione non necessaria, nec ex necessitate, sed ex fæcunditate, concedo minorem, & nego consequentiam. Nam Deum esse, taliter est demonstrabile, à posteriori ab intellectu viatoris, quod aliter non potest euidenter cognosci, & sic esse demonstrabile à posteriori, pugnat cũ ratione propositionis per se notæ nobis: beati autem quamuis possint Deum cognoscere demonstratiuè ex effectibus creatis, non tamen hoc est necessarium, vt ab illis cognoscatur, sed aliunde habent euidentem, & immediatam cognitionem de Deo; & ideò, quod ab ipsis à posteriori sit demonstrabilis existentia de Deo, non tollitur, quo minus illis per se nota sit.

46 *Ad secũdũ respõdet Bannez.* Ad secundum Magister Bannez, vbi supra, ad secundum argumentum ex positis secundo loco, respondet, attributa non prędicari de Deo propositione immediata, quia licet non habeãt causam essendi, habent tamen virtuale principium, quo mediante possunt demonstrari de ipso, vt Deum esse æternum, probatur, quia est immutabilis, & esse immutabilem probatur à priori, quia est actus purus omnem excludens potentiam: existentia autem, nec habet in Deo causam, nec principium virtuale, vnde caret omni medio, quo possit à priori probari.

Contra. Sed contra istam solutionem videtur argumentum vrgere; supposito namque, quod existentia virtualiter differat ab essentia diuina, non potest negari virtuale principium habere: ergo illa sententia supposita, dicendum est consequenter, posse à priori demonstrari.

47 *Respondet S. Thom.* Magister Sancto Thoma *vbi supra solutione ad* 1. respondet, propositiones, quibus attributa enuntiantur de Deo esse immediatas secundum se, nobis tamen qui diuersos conceptus attributorum, & essentiæ formamus, non esse immediatas, sed ex vno ad aliud demonstrando à priori discurrimus: existentia autem licet à posteriori demonstretur à viatoribus; non tamen potest à priori demonstrari, quia non est aliud attributum prius ipsa existentia, etiam nostro modo concipiendi.

Prima pars impugnatur. Cæterum prima pars doctrinæ huius viri sapientissimi, non videtur congruere cum alia tradita ab ipso *infra quæst.* 14. *disp.* 16. *art.* 3. vbi docet, dari in Deo scientiam, non solum creaturarum, sed etiam suorum attributorum, quia licet non habeant causam, vnum tamen est ratio à priori alterius: ergo non solum à nobis, sed etiam ab ipso Deo à priori cognoscuntur; & consequenter non solum respectu nostri, sed etiam respectu Dei habent medium virtuale.

48 *Secunda.* Contra secundam partem eiusdem doctrinæ facit; nam licet existentia non supponat aliud attributum prius, supponit tamen essentiam sub conceptu essentiæ, dato, quod ab illa virtualiter distinguatur; sed hæc suppositio sufficit, vt à priori demonstretur de Deo mediante conceptu essentiæ: ergo potest sic demonstrari. Maior cum consequentia tenet. Minor autem ostenditur primò; prima passio non supponit aliam, media qua vniatur essentiæ, sed solum supponit essentiam; aliàs prima passio non esset; primum etiam attributum Dei aliud prius non supponit; & tamen primam passionem; & consequenter primum attributum Dei posse à priori demonstrari, docet probabilis Thomistarum sententia: ergo existentiam diuinam supponere Dei essentiam, quamuis non supponat aliud attributum prius, sufficit, vt à priori demonstrari possit de Deo. Secundo; ratio naturæ intellectualis non supponit attributum aliquod prius; & tamen quia ratione nostra supponit conceptum immaterialitatis priorem, demonstratur a priori de Deo, vt cum frequentiori Thomistarum sententia docebimus quæst. 14. ergo existentiam diuinam supponere conceptum essentiæ, quamuis non supponat aliud attributum prius, sufficit, vt à priori demonstrari possit de Deo. Huius obiectionis solutio constabit ex dicendis, *§. vltimo*.

§. IV.

Dei existentiam, nobis per se notam non esse, variè ab Auctoribus probatur.

Secunda conclusio *Hæc propositio*, Deus existit, *non est per se nota viatoribus, nec omnibus, nec sapientibus*. Ita Auctores quintæ sententiæ, & quoad vtramque partem est Diui Thomæ in præsenti, vbi ex eo negat, esse per se notum nobis, Deum esse, quia in via non cognoscimus quidditatiuè Deum; sed cognitio quidditatiua, nulli conuenit sapienti extra visionem beatificam: ergo non est per se nota sapientibus. Deinde: nam D. Thomas *quæst.* 10. *de veritate art.* 3. *in corpore*, ita concludit: *Sed quia quidditas Dei non est nobis nota, ideo quo ad nos Deum esse, non est per se notum, sed indiget demonstratione; sed in patria vbi essentiam eius videbimus, multo amplius erit nobis per se notum, Deum esse, quam nunc sit per se notum, quod affirmatio, & negatio non sint simul vera:* ergo sentit Diuus Thomas solis Beatis esse per se notum Deum esse. Patet consequentia primò; nam exceptio firmat regulam in contrarium; at D. Thomas solos excipit Beatos: ergo de alijs quantumuis sapientes sint, sentit non esse illis per se notum. Secundò: nam D. Thomas non contraponit ignorantibus sapientes, sed viatoribus videntes clarè diuinam essentiam: ergo sentit viatoribus etiam sapientibus non esse per se notam existentiam diuinam. 49 *Secunda conclusio. Probatur ex D. Th. primo. Secundo.*

Licet autem præfati Auctores in sententia conueniant, in ratione tamen reddenda discordant. Durandus *vbi sup. num* 9. sic arguit: illa propositio non est per se nota nobis, in qua, non statim apparet connexio terminorum, cognitis terminis quantum ad id, quod primo occurrit intellectui de significatis illorum; sed cognito eo, quod primo occurrit nobis, de significato huius termini *Deus*, & de significato huius termini, qui est, *esse*, non statim apparet connexio terminorum: ergo Deum esse non est per se notum nobis. 50 *Durand. probat conclusionem.*

Hoc tamen argumentum non vrget; si namque aliquid probat, conuincit, non dari propositionem per se notam sapientibus, quæ tamen omnibus per se nota non sit: hoc autem est falsum, & contra D. Thomam, quem communiter alij sequuntur: ergo Durandi argumentum non vrget. Patet sequela; propositio nota per se ex prima terminorum apprehẽsione, omnibus est per se nota, nec aliquis eius terminos apprehendens, potest dubitare de illa: ergo si id requiritur ad rationem propositionis per se notæ nobis, quælibet propositio per se nota, erit omnibus per se nota; & consequenter corruet prædicta dillinctio. Deinde; nam propositio, cuius veritas apparet, terminis explicatis, absq; medio probatiuo, est per se nota, non solùm secundum se, sed etiam quoad nos, vt constat ex dictis, & pleniùs ex dicendis constabit; sed talis propositio non apparet vera ex prima terminorum apprehensione; cum indigeat illorum explicatione: ergo de ratione propositionis nobis per se notæ, non est, quod illius veritas statim appareat ex prima terminorum apprehensione. Deniq; nam hoc argumento ad summum probari potest, existentiam Dei, non esse per se notam omnibus; non autem quod non sit per se nota sapientibus: hoc autem probandum est, vt communis sententia statuatur: ergo deficit hoc argumentum. 51 *Contra* 1. *Secundo. Tertio.*

Vazquez *disp.* 19. *cap.* 3. post reiectas aliorum rationes, impugnataque illa, qua vtitur Diuus Thomas; sic arguit. Deus non potest à viatoribus cognosci sine respectu ad creaturas per modum Domini, Principis, aut Gubernatoris illarum, si enim audita hac propositione, *Deus est*, absolutè, & sine vlla relatione ad creaturas à nobis cognosceretur, non solum non esset per se notum euidenter, sed nec etiam probabiliter nobis esset per se notum, *Deum esse*: ergo fieri non potest, vt per se, & non per alia, videlicet, per creaturas nobis illius existentia innotescat; ac proinde Deum existere, non est per se notum nobis. 52 *Vazquij argumentum.*

Hæc tamen ratio, quæ sola potuit Gabrieli Vazquez placere, nobis displicet omninò, primò; quia falso principio nititur, nempè, Deum à nobis in hoc statu non posse, nisi relatiuè ad creaturas cognosci, quod falsum esse exindè manifestè colligitur; Deus namq; concipitur à nobis pro hoc statu eo modo, quo nominatur; sed non semper nominatur nomine Deus significante relatiuè ad creaturas, sed aliquando nominibus absolutis, aliquando relatiuis: ergo non semper à nobis relatiuè ad creaturas cognoscitur. Consequentia tenet. Maior est certa; nam voces sunt signa conceptuum, nec nisi medijs conceptibus sunt ad significandum impositæ; vnde rectè D. Thom. *inf. q.* 13. *art.* 1. deduxit, nullum nomen à nobis ad Deum significandum impositum, ipsum quidditatiuè significare, quia à nobis non potest pro hoc statu quidditatiuè cognosci: ergo Deus à nobis concipitur eo modo, quo nominatur. 53 *Contra* 1.

Minor autem constat primò ex Diuo Tho. *inf. q.* 13. *art.* 2. vbi docet, aliqua nomina non relatiuè, sed substantialiter dici de Deo, vt bonus, sapiens, &c. non ergo omne nomen Deum significat relatiuè ad creaturas. Constat secundo ex eodem D. Thom. in eadem *quæst. art.* 8. vbi docet, hoc nomen *Deus*, licet fuerit ab operatione ad significandum impositum, ex parte tamen rei signi- 54 *Minor constat primo. Secundo.*

significata importare diuinam naturam: ergo non significat Deum relatiuè ad creaturas. *Tertio.* Tertio, nam nomen *Deus* diuersum est à nomine *Dominus, Princeps, Causa, Gubernator, &c.* Sed hæc, & alia nomina Deum relatiuè ad creaturas significant: ergo nomen *Deus* non significat Deum relatiuè ad creaturas, sed absolutè.

55 *Reijcitur secundo argumentũ Vazquij. Assumptũ probatur primo.* Deinde reijcitur; nam ex *falso principio* malam consequentiam deducit; dato namque Deum à nobis viatoribus non posse concipi nisi relatiuè ad creaturas, non benè exinde colligitur, necessariò per creaturas cognosci, ergo perperam infertur non posse esse nobis per se notam existentiam Diuinam. Assumptum probatur primò; vnum relatiuùm non potest sine ordine ad aliud cognosci; & tamen non est necessum, vt cognoscatur per aliud: ergo ex eo, quod Deus non possit à nobis concipi, nisi relatiuè ad creaturas, male infertur, non posse, nisi per illas cognosci.

56 *Secundo.* Secundò; nam causa, vt causa, non potest cognosci, nisi relatiuè ad effectum, effectus etiam vt talis non potest cognosci, nisi relatiuè ad causam; & tamen causa vt causa, non semper per effectum cognoscitur, nec effectus, vt effectus semper per causam cognoscitur; nam in cognitione à priori cognoscitur causa vt causa, & tamen non per effectum, sed potiùs effectus per causam, in cognitione à posteriori effectus, vt effectus cognoscitur, & ex illo cognitio causæ colligitur; & tamen non cognoscitur per causam, sed potius causa cognoscitur per effectum. ergo stat, Deum cognosci relatiuè ad creaturas, & tamen non per creaturas, necessariò cognoscatur, non sequitur, necessariò per creaturas cognosci. *Tertio.* Deniq; id ipsum probatur; nam beati Deum intuitiuè videntes, ipsumq; quidditatiuè cognoscentes, illius omnipotentiam relatiuè, & connexiuè ad creaturas cognoscunt; & tamen non cognoscitur per beatificam visionem omnipotentia ex creaturis, nec per illas, sed potius creaturæ per omnipotentiam vt prius cognitam cognoscuntur: ergo idem, quod prius.

57 *Tertio probatur conclusio à Recentioribus.* Tertio, Recentiores quidam discipuli D. Thom. sic arguunt, id solum potest per se notum esse nobis, quod sine medio potest à nobis cognosci; sed Deum esse, non potest à nobis sine medio cognosci: ergo nobis per se notum non est. Maior cum consequentia tenet. Minorem autem sic probant; solùm id potest immediatè ab intellectu nostro cognosci, quod immediatè potest nostrũ intellectum mouere; sed Deus non potest immediatè intellectũ nostrum mouere: ergo non potest à nobis sine medio cognosci. Maior constat; nã eo modo aliquid cognoscitur, quo mouet intellectũ cognoscentẽ: ergo quod immediatè non mouet, nõ cognoscitur immediatè. Minor autem probatur; id solum potest immediatè mouere intellectũ nostrũ pro hoc statu, quod est proportionatũ cum illo, & quod vel per se ipsũ, vel per propriã speciem capax est vnionis cũ intellectu; sed Deus non est obiectum proportionatũ cum intellectu nostro pro hoc statu, nec potest cũ illo vniri per se ipsum immediatè, nec per propriam sui speciem; ergo nequit intellectum nostrum immediatè mouere.

58 *Explicatur ab ipsis D.Th.* Et sic explicandam censent rationem Diui Thomæ in præsenti; cum ex eo quod Deus à nobis non cognoscitur quidditatiuè, infert, illius existentiam, nobis per se notam non esse; Deũ namque non cognosci à nobis quidditatiuè, est non per propriam, sed per alienam speciem cognosci: ideò ergo D. Th. ex non cognitione quidditatiua Dei colligit, nobis per se notum non esse: quia per alienam speciem; & consequenter nõ immediatè, sed mediatè à nobis cognoscitur. Verum hæc ratio, nisi aliunde iuuetur, non vrget. *Hoc argumentũ reijcitur primo.* Et reijcitur primo; sequitur enim ex illa nullam veritatem creatam, esse per se notam Deo: consequens est falsum: ergo hæc ratio deficit. Patet sequela: nulla veritas creata potest immediatè intellectum diuinum mouere, nec cum illo per se ipsam, aut per speciem sibi propriam vniri: imo nec posse Dei intellectũ immediatè terminare; cum veriori Thomistarum sentẽtia docebimus *Tract. de Scientia Dei*: ergo si ad veritatẽ per se notam alicui intellectui exigitur, illum immediatè mouere, vt in ratione facta supponitur, nulla veritas creata erit per se nota Deo.

59 *Secundo.* Deinde reijcitur: nam sequitur ex eadem ratione, nullam propositionem de ente rationis formatam esse per se notam nobis; consequens admittendum non est; cum plures propositiones de ente rationis formatæ ad lumen principiorum pertineant, & non ad lumen scientificum: ergo ratio facta non vrget. Probatur sequela; nullum ens rationis potest immediatè intellectum nostrũ mouere, nec per propriam speciem cum illo potest vniri: ergo si hoc ad propositionem per se notam requiritur, vt ratio facta supponit nulla propositio de ente rationis formata erit per se nota nobis. *Tertio.* Tertiò: nam ex illa sequitur, hanc propositionem: *Incorporea non sunt commensuratiuè in loco*, non esse per se notam sapientibus; consequens est contra D. Thomam *in præsenti art. 1.* ergo ratio facta in via D. Tho. sustineri non potest. Probatur sequela: incorporea non intelliguntur à nobis pro hoc statu per speciem illorum propriam, sed per speciem rei materialis, & corporeæ: ergo non mouent immediatè intellectum, etiam sapientum; sed iuxtà principia rationis, quam impugnamus, veritas immediatè non mouens aliquem intellectum, non potest esse illi per se nota: ergo incorporea non esse commensuratiuè in loco, non est per se notum sapientibus.

60 *Quidam Recentiores, Societatis sic probant nostram conclusionem.* Denique Recentiores quidam Societatis sic arguunt pro Nostra, & communi sententia; existentia, vt conueniens exercitè Deo, non potest immediatè cognosci, nisi per notitiam intuitiuam; sed nullus viator, siuè ignorans, siuè sapiens, Deum potest intuitiuè cognoscere: ergo nulli quantumuis sapienti extra visionem beatificam est immediatè patens existentia diuina, vt exercita: & cõsequenter nulli extra visionem beatam per se notũ est, Deum existere. Prima consequentia ex præmissis colligitur. Secũda patet: nã idem est per se notum, quod immediatè notum: Minor argumenti est certa, & maiorem in hunc modum ostendunt; in hoc enim notitia abstractiua differt ab intuitiua, quod illa ab existentia præscindit; secus verò intuitiua; sed non differunt per præcisionem, & non præcisionem ab existentia, vt cognita signatè; nam sic potest existentia per notitiam abstractiuam cognosci, vt constat in hac propositione, *Existentia est existentia*, per quã existentia signatè cognoscitur; & tamen non intuitiuè, sed abstractiuè: ergo differunt per hoc, quod notitia abstractiua præscindit ab existentia, vt exercitè conueniente subiecto; intuitiua autem existentiam, vt exercitè conuenientiam attingit; & consequenter existentia, vt exercitè Deo conueniens non potest immediatè cognosci, nisi per notitiam, quæ sit intuitiua.

61 *Si opponas illis. Respondent.* Si opponas, Romam esse, & exercitè existere cognoscitur à nobis notitia abstractiua: ergo distinctiuum notitiæ intuitiuæ, & illius constitutiuum, non est attingentia existentiæ, vt exercitè conuenientis. Respondebunt; notitiam, qua Romam esse cognoscimus, non esse claram, sed obscuram: non autem quæuis attingentia existentiæ, vt conuenientis exercitè, constituit intuitiuam notitiam, sed attingentia euidens existentiæ, vt conuenientis exercitè, notitiam intuitiuam constituit, & distinguit à notitia abstractiua.

62 *Si instigas.* Si obijcias; Deum existere exercitè, euidenter cognoscimus demonstratione à posteriori arguendo ex creaturis, vt fatentur Recentiores, qui ratione facta vtuntur, & ex dicendis constabit; & tamen non intuitiuè, sed abstractiuè cognoscimus Deum: ergo euidens, & clara notitia rei, vt existentis exercitè, non constituit intuitiuam notitiam. *Respondebunt.* Respondebunt notitia Dei, vt existentis exercitè ex creaturis à posteriori deductam, esse quidem euidentem, non verò immediatam: non autem quæuis attingentia euidens, sed quæ immediata est, constituit intuitiuam notitiam, & ex notitia clara, & immediata Dei, vt exercitè existentis, deducitur ab ipsis Deum intuitiuè cognosci.

63 *Sed contra.* Sed contra: nam Auctores, qui asserunt, Dei existentiam esse per se notam nobis, non docent immediatè à nobis, & per propriam speciem cognosci; ergo si ad rationem notitiæ intuitiuæ præter euidentiam requiritur immediatio, hoc est, partam esse à specie immediata obiecti, non rectè ex illorum sententia colligitur, Deum intuitiuè cognosci, nec ex eo quod existentia vt Deo exercitè conueniens cognoscatur à nobis, qualiter ab his Auctoribus constituitur, rectè colligitur notitia intuitiua Dei. *Respond.* Respondebis, verum esse, quod ab ipsis non docetur: cæterum argumento facto conuinci: nam vt nobis per se notum sit, Deum existere, debet esse notum immediatè: ac proinde per propriam, & immediatam speciem: ex quo vlterius sequitur, debere cognosci intuitiuè.

64 *Contra.* Sed contra, immediatio exacta ad notitiam intuitiuam, omne medium cognitum excludit, siuè simplex siuè complexum, siuè probatiuum, siuè non probatiuum nisi medium tale sit, vt eminenter perfectissimè obiectum secundo cognitum contineat; immediatio autem petita à propositione per se nota, solum medium complexum ab extremis eius distinctum probatiuum veritatis excludit: ergo ex eo quod Deum exercitè existere, cognoscatur immediatè à viatoribus, sufficiente immediatione ad rationem propositionem per se notæ nobis, non rectè deducitur cognosci ea immediatione, quæ ad rationem intuitionis sufficiat, nec ex eo quod intuitiuè à nobis non cognoscatur existentia diuina, rectè deducitur à nobis per se notam non esse.

§. V.

Ratio D. Thom. proponitur, & defenditur.

65 *Conclusio prob. ratione D. Thom. ad formam redacta.* His igitur prætermissis, vel ad dicenda reductis, nostra, & communis sententia probatur ratione Angelici Præceptoris ad hanc formam redacta. Propositio per se nota nobis est illa, quæ constat terminis nobis per se notis; sed propositio hęc, *Deus existit*, non constat terminis nobis per se notis. ergo nobis per se nota non est. Discursus tenet. Maior est certa; nam propositio per se nota est, quæ ex proprijs terminis, sine medio probatiuo ab illis distincto cognoscibilis est; sed eo ipso, quod termini nobis per se noti non sint, non potest à nobis ex ipsis, sine medio probatiuo cognosci; ergo eo ipso nobis per se nota non est; & consequenter sola illa propositio erit nobis per se nota, quæ constat terminis nobis per se notis. Minor autem probatur; nam significatum huius termini *Deus* nobis per se notum non est; cum in statu viæ non cognoscamus ipsum quidditatiuè: ergo termini prædictæ propositionis nobis per se noti non sunt.

Vel

66 *Aliter formatur ratio D. Tho.* Vel aliter potest ratio D. Thom. proponi; illa est propositio per se nota nobis, quæ à nobis sine medio probatino ab extremis distincto potest euidenter cognosci; sed propositio hæc: *Deus existit*, non potest à nobis sine medio probatiuo ab extremis distincto cognosci: ergo nobis per se nota non est. Illatio est in forma. Maior constat: nam propositio dicitur per se nota per exclusionē indigentiæ medij probatiui distincti ab extremis, ex quibus propositio resultat: ergo sicut dicitur secundum se per se nota, quia secundum se medio probatiuo non indiget: ità dicetur, & erit per se nota nobis, quia vt à nobis euidenter cognoscatur, medio probatino non indiget ab extremis distincto. *Minor prob. 1.* Minor autem probatur primo; nam si Deum existere, posset à nobis sine medio probatiuo cognosci, maximè, quia existentia Deo essentialiter conuenit; at hæc ratio non conuincit: nam etiam Trinitas personarum essentialiter conuenit Deo; & tamen Deum esse Trinum non potest à nobis, sine medio ab extremis distincto cognosci, vel quod probatiuum sit Trinitatis, vt effectus aliqui supernaturales cum Deo vt Trinō connexi, vel quod Trinitatem reuelet: ergo Deum existere nō potest à nobis sine medio probatiuo cognosci.

67 *Secundo.* Secundo probatur minor: nam extremum quidditatiuè non cognitum, non potest per se ipsum ostendere prædicata ipsi quidditatiua; sed Deus à nobis viatoribus non cognoscitur quidditatiuè: ergo vt à nobis cognitus non potest per se ipsum euidenter manifestare existentiam, quamuis sit de quidditate illius: ac proinde, vt à nobis existere cognoscatur, necessarium est medium aliquod ab extremis dictæ propositionis distinctū, & cum illis cōnexum. *Tertio.* Tertiò: quia namq; inter entia naturalia euidenter à nobis per vires naturales cognoscibilia, nullum est cùm Deo vt Trino connexum, non potest à nobis per naturales vires Deus vt Trinus euidenter cognosci: ergo si Deus vt Vnus cognoscitur euidenter à nobis per solas vires naturæ: ideo est, quia entia naturalia cognoscibilia à viatoribus; cum Deo vt Vno connectuntur; & consequenter, vt cognita ducunt in illius cognitionem: ac proinde sine medio ab extremis prædictæ propositionis distincto, non potest euidenter cognosci.

68 *Confirmatur.* Confirmatur: nam existere aliquod ens increatum, euidenter nobis non constat, nisi quia omne, quod mouetur, ab alio mouetur, & quia in per se mouentibus, & motis non potest dari processus in infinitum, vel quia omne quod causatur, ab alio causatur, nec potest dari processus in infinitum in causis subordinatis per se, nec mutua vnius ab alio productio, aut causatio in eodem genere causæ; sed hæc omnia per se nota nobis nō sunt, sed longa indigent discussione, & discursu: ergo Deum esse, per se notum nobis non est. Quo argumento non solùm viatoribus in communi, verùm etiam sapientibus per se notam Dei existentiam non esse, manifestè conuincitur; ignorantibus namq; hoc est, omninò insipientibus, Dei existentia non est nota euidenter euidentia Metaphysica, sed tantum poterit esse nota euidenter, aut certò moraliter ob communem omnium testificationem, & aliorum traditionem, quæ licèt euidentiam, aut certitudinem Metaphysicam de existentia Dei nequeat inducere, benè tamen certitudinem moralem, verùm hæc medio extrinseco innititur: Sapientibus autem euidenter innotescit, quia ex effectibus creatis necessario reducendis ad increatum principium illius existentiam discurrunt; ergo quamuis Dei existentia sapientibus nota sit; non tamen est sapientibus per se nota.

69 *Obijcies 1. contra rationem D. Tho.* Cæterum contra rationem D. Th. obstat primò: nam hæc propositio, *Deus est, vel non est*, est omnibus per se nota; & tamen subiectum istius propositionis nō cognoscitur ab omnibus quidditatiuè; soli namq; Deum videntes ipsum quidditatiuè cognoscunt: ergo ex eo quod subiectum istius propositionis, *Deus est, vel existit*, non innotescat quidditatiuè viatoribus, perperam infertur, non esse illis per se notam. *Secundo.* Secundo; vt enim D. Thomas admittit *in præsenti artic. 2.* immaterialia non esse circumscriptiue in loco, est per se notū, non omnibus, sed sapientibus; at sapientes non cognoscunt res immateriales quidditatiuè; nam quidditatiua cognitio petit propriam speciem obiecti, vel alicuius ipsum eminenter continentis: res autem immateriales non cognoscuntur ab hominibus, quantumuis sapientes sint per species proprias illarum, nec obiecti ipsas eminenter continentis, sed per species rerum materialium: ergo ex eo quod Deus non cognoscatur à viatoribus quidditatiuè, non sequitur Deum existere, non esse illis per se notum.

70 *Ad 1. respondent quidam ex nostris.* His motus Vazquez rationem Diui Thomæ, vt inefficacem reiecit, illamque, quam superiùs reiecimus solam censuit efficacem omnibus alijs repulsis. Leuis tamen esse, vt vir alias magni ingenij rationem Angelici Præceptoris reijciat ex illorum solutione constabit. Ad primum docti quidam ex nostris respondent, non esse eandem rationem de prædicatis negatiuis, ac de positiuis; illis namq; quid sit res, non explicatur; bene tamen positiuis prædicatis: vnde vt propositiones negatiuæ sint per se notæ, quidditatiua cognitio subiecti necessaria non est; bene tamen id exigitur, vt propositiones affirmatiuæ nobis per se notæ sint.

71 *Reijcitur hæc solutio.* Sed contra istam solutionem vniuersaliter intellectam facit; nam licet propositiones negatiuæ non explicent, quid sit res; explicant tamen quid illorum essentijs repugnet; sed non minus requiritur cognitio essentiæ, vt cognoscatur quid tali essentiæ essentialiter repugnet, quam ad cognoscendum quid illi essentialiter conueniat: ergo si essentia non cognita quidditatiuè, potest manifestare absq; medio, quæ illi repugnant essentialiter, poterit etiam absq; medio probatiuo per se ipsam ostendere, quæ illi essentialiter conueniunt. *Confirmatur.* Confirmatur; Differentia, vt faciens differre speciem constitutiuam ab alijs, fundat negationem prædicatorum, quæ à subiecto remouentur, & eadem differentia, vt constituens, fundat affirmationem illorum, quæ de specie constituta affirmantur; sed non potest cognosci differentia, vt faciens differre, non cognita eadem differentia, vt constituente; cum distinguere, sit, quasi actus secundus supra constituere fundatus; ergo non cognita specie constituta quidditatiuè, non potest euidenter immediatè cognosci distinctio illius ab alijs; & consequenter non possunt euidenter immediatè cognosci propositiones essentiales negatiuæ, quibus remouentur ab illa, ea à quibus essentialiter distinguitur.

72 *Si dicas.* Si dicas; ratio naturæ supra rationem essentiæ aliqualiter fundatur, & rationem essentiæ supponit; & tamen notior est nobis ratio naturæ, quæ per motum innotescit, quam ratio essentiæ; ergo quamuis actus faciendi differre supra actum constituendi, in differentia fundetur, poterit nobis esse notior actus secundus, quam primus; & consequenter hoc secundo, vel ignorato, vel non cognito quidditatiuè, poterit actus distinguendi, euidenter immediatè cognosci. *Respondetur.* Respondeo, concessa maiori, distinguendo minorem; cognitione à posteriori, quæ per motum, & effectus habetur, omitto minorem: cognitione à priori, nego minorem; & consequentiam. Nam ad summum infertur, actum faciendi differre, posse esse nobis notiorem cognitione à posteriori; non autem cognitione à priori; cum autem cognitio à posteriori per medium probatiuum habeatur, non sequitur, posse nobis esse per se notam differentiam, vt facientem differre quidditatiuè, non cognita secundum actum constituendi primario illi conuenientem.

73 *Ad primā Vazquij obiectionem respond.* Vnde hac solutione omissa, nisi iuxta inferius dicenda intelligatur. Ad primam obiectionem respondeo, concessa maiori, distinguendo minorem: subiectum materiale, concedo minorē: formale, nego minorem, & consequentiam. Nam in ista propositione, *Deus est*, nec materiale, nec formale illius subiectum cognoscitur quidditatiuè à viatoribus; & ideò non potest connexio prædicati cum ipso ex terminis innotescere. Licèt autem subiectum materiale huius propositionis, *Deus est vel non est*, non sit cognoscibile quidditatiuè extra visionem beatificam; subiectum tamen formale quidditatiuè à nobis cognoscitur; nam Deo quod sit vel non sit disiunctim, non conuenit ratione illius, per quod distinguitur à creaturis, nempè, ratione increati, sed ratione prædicati Deo, & creaturis communi; nempè, ex ratione entis, vt sic, imo ex alio vniuersaliori, nempè, ex conceptu enti & non enti communi; sicut enim implicat ens esse simul, & non esse, ita non enti, copularum hoc repugnat: ac proinde esse, vel non esse disiunctim, est prædicatum enti, & non enti commune; licet autem Deus sub ratione entis increati non innotescat quidditatiuè viatoribus; ratio tamen entis, vt sic ab illis quidditatiuè cognoscitur, & ideò subiectum formale prædictæ propositionis, illi patet quidditatiuè; Deum autem existere conuenit Deo ex ratione à nobis quidditatiuè non cognita, nempè, ex ratione entis increati. Vnde tam materiale, quam formale subiectum istius propositionis *Deus existit*, quidditatiuam viatorum cognitionem excedit; & ideò connexio prædicati cum subiecto, non potest illis ex terminis, sine medio distincto euidenter innotescere.

74 *Ad secundam.* Et ex his ad secundam obiectionem constat solutio: nam licet Angeli, & res spirituales non cognoscantur quidditatiuè ab intellectu nostro pro hoc statu secūdum suas vltimas differentias, sub ratione tamen illis, & entibus rationis communi, nempè, negationis materiæ, & compositionis ex illa, quidditatiuè cognoscuntur ab intellectu nostro pro hoc statu; cum ens rationis quidditatiuè cognoscatur ab illo; quod autem non sint, nec possint esse commensuratiuè in loco competit Angelis, & rebus spiritualibus ex istà communi ratione; & ideò subiectum formale istius propositionis: *Immaterialia non sunt commensuratiuè in loco*, quidditatiuè à nobis cognoscitur, quod sufficit, vt connexio prædicati cum subiecto, ex terminis sine medio probatiuo distincto euidenter innotescat.

75 *Tacita solutio impugnatur.* Mitto illorum solutionem, qui asserunt: *Immaterialia non esse commensuratiuè in loco*, dici à Diuo Thoma per se notum nobis largè, quia scilicet, facile à sapientibus cognoscitur, non tamen strictè, quia nempè, à sapientibus sine vllo medio euidenter cognoscatur. Quæ solutio menti D. Thom. non congruit. Nam rationem per se noti, quam D. Thomas ex Boetio concedit prædictæ propositioni, negat propositioni enuntianti existentiam de Deo; sed Deum existere, non negat facilè posse cognosci: ergo cum docet incorporalia, non esse cōmēsuratiuè in loco esse per se notum sapientibus, non loquitur de per se noto latè, sed strictè.

76 *Aliorum effugium describitur.* Mitto etiam effugium aientium, subiectum istius propositionis: *Incorporalia non sunt commensuratiuè in loco*, cognosci à sa-

sapientibus quidditatiuè connotatiuè, licet non quidditatiuè absolutè, & primum sufficere, vt prædicta propositio illis per se nota sit. Quæ solutio omninò insufficiens est; si namque Angeli, & res spirituales cognoscuntur à nobis quidditatiuè connotatiuè, etiam Deus hoc genere cognitionis, quidditatiuè à nobis cognoscitur: ergo si prædicta cognitio sufficit, vt connexio prædicati cum subiecto ex terminis innotescat in Angelis, sufficiet etiam in Deo; & consequenter Deum existere, erit per se notum sapientibus.

77 *Obijcies 1. contra nostram solutionē.* Sed contra nostram solutionem obijciet aliquis primò: ratio entis Deo, & creaturis communis non cognoscitur à nobis quidditatiuè: ergo nec materiale, nec formale subiectum istius propositionis, *Deus existit*, quidditatiuè à nobis cognoscitur. Probatur antecedens; quidditatiua cognitio petit per propriam speciem haberi, sed solum ens materiale, per propriam speciem cognoscitur ab intellectu nostro pro hoc statu: ergo ratio entis, vt sic, Deo & creaturis communis, non cognoscitur quidditatiuè. *Secundò.* Secundò; nam ens rationis non cognoscitur per speciem sui, sed per speciem entis realis: ergo non cognoscitur quidditatiuè ab intellectu nostro pro hoc statu; & consequenter ratio entis immaterialis Angelis, & entibus rationis communis, non terminat quidditatiuam cognitionem, cuius contrarium in solutione secundæ obiectionis docuimus.

78 *Tertio.* Tertiò; nam existentia conuenit Deo ex ratione sibi, & creaturis communi, nempè, ex ratione entis, vt sic; Deus namque, & creaturæ in existendo conueniunt; ac per consequens existentia conuenit Deo, & creaturis ex ratione ipsis communne: ergo si prædicta ratio quidditatiuè cognoscitur, subiectum formale istius propositionis, *Deus existit*, cognoscitur à nobis quidditatiuè. *Quarto, & vltimo.* Denique: nam Deum non esse creaturam, est viatoribus per se notum; & tamen ratio ex qua Deo conuenit prædicta negatio, nempè, ratio entis increati, non cognoscitur ab illis quidditatiuè: ergo absque quidditatiua cognitione subiecti formalis, & materialis, stat esse per se notam connexionem prædicati cum subiecto.

79 *Respondetur ad 1.* Respondeo ad primam replicam, negando antecedens. Ad probationem, distinguendo maiorem per propriam speciem rei cognitæ, vel alterius ipsam continentis actu, concedo maiorem: rei cognitæ semper, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam. Cum enim gradus entis, actu in ente materiali contineatur, non solum ens materiale, sed etiam gradus enti materiali, & immateriali communis, quidditatiuè cognoscitur; quia vt infra docet D. Th. *qu. 14. art. 5. & 6.* res aliqua perfectè cognoscitur per speciem continentis ipsam in actu, sicut partes per speciem totius, & effectus in causa, actu illos continente, ex quo infert, Deum in se ipso perfectissimè creaturas cognoscere, quia in Deo continentur, sicut actus imperfectus in actu perfecto. Et quidē ens materiale non potest quidditatiuè cognosci non cognitis quidditatiuè illis, ex quibus Metaphysicè coalescit: hoc autem sunt gradus entis, veluti, vt genus & materialitas, vt differentia: cum ergo nullus neget ens materiale quidditatiuè cognosci ab intellectu nostro pro hoc statu, consequenter affirmari debet gradum entis quidditatiuam terminare cognitionē. *Ad secundam* Et ex his ad secundam replicam constat solutio: nam ens rationis in ente reali continetur, vt in causa; & ideò per speciem entis realis quidditatiuè potest cognosci; & consequenter gradus entis communis enti reali, & rationis per speciem entis realis quidditatiuè cognoscitur.

80 *Ad tertiam.* Ad tertiam distinguo antecedens: conuenientia essentiali, nego antecedens: conuenientia abstrahente ab essentiali, & non essentiali, concedo antecedens, & nego consequentiam: vt enim extremum quidditatiuè cognitum se ipso prædicati connexionem ostendat, debet cum illo essentialiter connecti; licet autem existentia Deo, & creaturis conueniat, conuenientia abstrahente ab essentiali, & non essentiali ex ratione Deo, & creaturis communi; conuenientia tamen essentiali non conuenit Deo ex prædicta communi ratione; aliàs etiam creaturis essentialiter conueniret, quod falsissimum est, sed ex ratione Deo propria, illum distinguente à creaturis: vnde ratio illa communis se sola non potest euidenter manifestare existentiam, non ex defectu quidditatiuè cognitionis sui, sed ex defectu connexionis essentialis cū existentia: ratio autem Deum à creaturis distinguens, non potest viatoribus sine medio probatiuo Dei existentiam euidenter ostēdere, non ex defectu connexionis cum existentia, vt exercita, sed quia ab illis non cognoscitur quidditatiuè. *Ad vltimam.* Ad vltimam responderi potest, negando maiorem: idem namque, Deum non esse creaturam, ac Deum esse creatorem, ens à se à nullo causatum. Cum ergo doceat D. Tho. & frequenter omnes Theologi, Deum esse, vel existere, hoc est existere aliquod ens increatum, à se, & à nullo causatum, non esse viatoribus per se notum; consequenter est asserendum, Deum non esse creaturam, esse quidem secundum se per se notum; non autem intellectui viatoris.

81 *Contra hanc solutionem obstat.* Sed obstat contra hanc solutionem: nam hæc propositio, *creatura non est Deus*, est per se nota sapientibus: ergo etiam ista, *Deus non est creatura*; consequentia tenet nam istæ propositione sunt conuertibiles: ergo si vna est per se nota sapientibus, altera etiam est per se nota. Antecedens autem probatur: Angelus comprehendit subiectum prædictæ propositionis, saltem de supremo loquendo; cum comprehendat se ipsum, Angelos sibi inferiores, & omnem aliam creaturam: ergo cognoscit illud, quantum cognoscibile est; & consequenter cognoscit, non solum prædicata positiua, quæ possunt de creatura affirmari, sed etiam prædicata negatiua, quæ à creatura remouentur.

Confirmatur; hæc propositio, *homo non est Deus*, est Angelo per se nota; & tamen prædicatum, quod in illa remouetur ab homine, non cognoscitur ab illo quidditatiuè: ergo sine cognitione quidditatiua extremorum stat propositionem aliquam esse alicui per se notam. Minor cum consequentia tenet. Maior autem probatur: nam Angelus cognoscit comprehensiuè hominem: ergo adæquatè cognoscit hominis differentiam; sed differentia hominis non solum habet, hominem constituere, sed etiam ipsum ab omni alio distinguere: ergo cognoscit differentiam hominis secundum quod illum distinguit à Deo consequenter cognoscit homini repugnare esse Deum. 82 *Cōfirmatur.*

Quare hac omissa solutione ad vltimam obiectionem respondeo, concessis maiori, & minori distinguendo consequens: in propositione purè negatiua non exigente ad sui veritatem, quod subiectum sit, aut quod possibile sit, transeat consequens: in propositione affirmatiua, nego consequentiam, cuius ratio est: nam vt Deus creatura non sit necessarium non est, quod significatum hoc nomine *Deus* sit possibile, aut existens, sed sufficit, quod illius significatio non patiatur secum in obiecto significato rationem creaturæ; hoc autem ita contingit, omnes enim nomine *Dei*, concipiunt aliquod ens increatum extra ordinem rerum creatarum existens, cum qua significatione non compatitur prædicatum creaturæ: ac proinde vt per se nota sit negatio creaturæ de Deo, non est necessaria cognitio quidditatiua illius, sed sufficit cognoscere significationem nominis: vt autem aliquid possibile sit, vel existens, non sufficit nomine ipsum significante importari existentiam, vel possibilitatem; plura namque significantur, quæ nec existunt, nec existere possunt; vnde vlteriùs necessaria est cognitio quidditatiua obiecti significati, vt ex terminis cognoscatur, vt existens, vel possibile, & sic intellectam admittimus solutionem *supra traditam primo argumento*. 83 *Vera solutio vltima obiectionis.*

§. VI.

Argumentis in contrarium occurritur.

Contra istam conclusionem obijciunt contrarij primò: cognitio naturaliter insita à natura habita, & qua nemo potest carere cognito nominis significato, non habetur per discursum, sed ex terminis immediatè; sed cognitio, quam habemus de Deo, est nobis naturaliter insita, à natura habita, illaque nemo potest carere, cognito significato huius nominis *Deus*: ergo non habetur per discursum, sed ex terminis immediatè, & consequenter Deum esse non solum secundum se, sed etiam nobis est per se notum. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur ex Nazianzeno orat. 34. vbi de Deo loquens, sic ait: *Ac de Patre quidem quid dicere, necessè est, cui vno consensu omnibus naturalibus animi notionibus edocti; atque imbuti parent*: ergo iuxtà Nazianzenum, omnes Deum naturali notione cognoscunt. Quod etiam docuit Damascenus lib. 1. de fide cap. 1. vbi ait: *Nemo est mortalium, cui non hoc, à Deo naturaliter insitum sit, vt Deum esse, perspectum habeat. Quin ipsæ quoque res conditæ, earumque conseruatio; atque gubernatio diuinæ naturæ maiestatem prædicant*. Accedit Hieronymus in illud Iob. 36. *Omnes homines vident eum*, vbi ait, *per naturæ bonum notitia creatoris inest cordibus hominum*. Ac denique Anselmus in prosologio cap. 2. & 3. docet: *Taliter Deum esse, quod cogitari nequit non esse*. Et obijciens sibi illud Psalmi 13. *Dixit insipiens in corde suo non est Deus. iam ergo insipiens cogitauit Deum non esse*. Respondet. *Insipientem hoc dixisse, quia non cogitauit rem significatam, per nomen sed tantum nominis significationem attendit*: ergo iuxta Patres cognitio Dei est naturaliter insita, à natura habita, nec potest illa carere, concipiens rem significatam per nomen. 84 *Primum argumentum.* *Nazianzen.* *Damasc.* *D. Hier.* *Anselm.* *Psal. 13.*

Respondeo, concessa maiori, negando minorem. Ad illius probationem duplex solutio ex Diuo Thoma colligitur. Prima, Nazianzenum, Damascenum, & Hieronymum loqui de Deo sub aliqua ratione communi, & confusa, scilicet, sub ratione beatitudinis in communi; cum enim homines naturaliter desiderent esse beati, naturaliter cognoscunt esse aliquam beatitudinem: hoc autem non est cognoscere simpliciter Deum esse; nam aliqui posuerunt beatitudinē in diuitijs, alij in honore, & alij circa veram beatitudinem, variè errauerunt. Ita D. Thomas q. . art. 1. ad 1. Anselmus autem hanc explicationem non patitur: loquitur enim de Deo prout est id, quo maius, nec esse, nec cogitari potest, quod ait significari nomine *Deus*. 85 *Prima solutio*

86 *Secunda.* Secunda solutio, & Patrum interpretatio est, loqui de cognitione naturaliter inserta, non formaliter in se ipsa, sed virtualiter, & in radice, quia omnibus naturaliter insertum est aliquid, vnde possit peruenire ad cognoscendum, Deum esse. Ita Diuus Thomas *quest. 10. de veritate art. 12. ad 1.*

Sed

87 *Obijciet 1. contra hanc solutionẽ.* Sed contra hanc interpretationem obijciet aliquis primo; Damascenum duplicem cognitionem distinguere, vnam insertam natureliter, aliem ex ereaturis habitam ibi: *Quin ipsa queque res condita, earumq; conseruatio Dei maiestatem prædicant*. Sed secunda est neturaliter inserta in radice: ergo prime est natureliter inserta in se ipsa.

88 *Secundo.* Secundo; nem in tadice omnes scientiæ naturales sunt nobis naturaliter insertæ, scilicet, in primis principijs quæ sunt semina scientiarum, & natureliter cognoscuntur à nobis; sed Patres asserentes esse Dei cognitionem hominibus natureliter insertam, aliquid peculiare et tribuunt cognitioni Dei, quod aliarum rerum cognitioni non conuenit: ergo ineptè explicantur de cognitione naturaliter inserta in radice. *Tertio.* Tertio; quia Anselmus taliter nobis insertam Dei cognitionem fatetur, vt à nemine cogitante rem significatam per nomen hoc *Deus*, possit illius existentia negari; sed si solum esset natutalis in radice, posset à cogitante, non solum nominis significationem, sed etiam rem significatam, existentie Dei negari, vt per se est manifestum: ergo sentit, cognitionem esse nobis naturalem, & naturaliter insertam formaliter.

89 *Resp. ad primum.* Respondeo ad primam replicam, tribus modis posse Deum à nobis cognosci. Primo, per humanem fidem ex Parentum, & eliorum doctrina, quam à puetitia didicimus, quæ cognitio ita nostris animis hæret, vt naturalis videatur; cum tamen non à neture immediatè profectum habuerit, sed ex testimonio elieno. Secundo; ex creaturis cognitis Deum cognoscimus, non cognitione Metaphysicè euidente, sed summe probabili, quæ cognitio non oritur immediatè à natura, sed per consequentiem, & discursum hebetur: quia tamen consequentia facillima est, & discursus penè imperceptibilis, & cuiuis patens, nisi præuaricati sit intellectus, hæc cognitio dicitur naturaliter insita. Tertiò; ex creaturis cognitis discursu à posteriori, euidenteque cognitione, Dei existentiam inferimus, & hæc cognitio non est omnibus communis, sed tentum doctis; qui ex eo quod idem nequit à se ipso produci, & quod in causis subordinatis per se, non potest dari processus in infinitum, euidenti ratiocinatione colligunt, debere dari causam aliquam à nullo productam, quæ proinde Deus sit, & huiusmodi cognitio non dicitur naturalis; cum labore, & industrie, solertique consideratione naturalium rerum habeatur, nec omnes illam obtineant, sed tentum docti, vt iam diximus. Damascenus ergo duas priores cognitiones naturales, aut naturaliter insertas vocauit. Tùm, quia ab initio nascentis discursus habitas: tùm etiam; quia sine vllo labore, aut humana industria obtentas. Tertiam eutem ab illis distinxit, quia non, nisi industria, & labore obtinetur, quod rectè animaduertit Vazquez *disputation cap. 19. capite tertio num. 12.*

90 *Ad secundam.* Et ex his ad secundam obiectionem, nego maiorem. Non enim cognitio aliqua natureliter insita dicitur, ex eo præcisè, quod principia, ex quibus potest deduci, sint cognita naturaliter, nisi ex illis, ita facili discursu inferatur, vt industria, & labore non egeat, & quia talis est cognitio existentiæ Dei, quam secundo loco exposuimus; cognitio autem cuiusuis conclusionis scientifica, huius conditionis non est, ideò rectè à Patribus Dei cognitio naturaliter insita dicitur, quin ex hoc inferatur, idem esse de cognitionibus scientificis dicendum: plures nemque per longissimas consequentias, ex primis inferuntur principijs, & iliæ, quæ cum primis principijs immediatè comparantur, non sine labore, & humana industria habentur, & à plutibus ignorantur absque vlla intellectus moralis deordinatione.

91 *Ad tertiam respondent aliqui. Fasolis.* Ad tertiam plures dicunt, Anselmum pro opposita sententia extitisse, cæterum Anselmo præferendos cæteros Ecclesiæ Patres, & Theologos nostræ adhærentes: Ita Fasolis *in præsenti quæst. 2. artic. 1. dubitat. 3. num* 19. quibus fauet Diuus Thomas *quæst. 10. de Veritate art. 12. in corpore*, vbi docet, Anselmum fuisse opinatum, quod Deum esse, sit per se notum, in tantum, vt nullus possit interiùs cogitare, Deum non esse. *S. THO.* Imò addit Gerson relatus à Cartusiano *in primo distinct. 3. quæst. 2. in fine*, discursum, quo Anselmus probat, non posse cogitari Deum quoad rem significatam per nomen, & illius existentiam negari, quia Deus est, quo maius eliquid cogitari non potest, sophisticum esse omninò, his verbis concludens: *Nescio quis insipientior sit, an is, qui putat, hoc sequi, an insipiens, qui dixit in corde suo, non est Deus*.

92 *Anselmus explicatur.* Possumus tamen Anselmum interpretari, ne communi sententiæ aduersetur, & in primis Gerson nimis audax extitit in Anselmum, quis enim absque audaciæ, & temeritatis labe, Doctorem tantum, cum insipiente Deum in corde negante, comparare præsumet? Deinde totum librum præcedentem, quem [Pros]ologium inscripsit, in probanda Dei existentia Anselmus insumpsit, vt quid autem tantum laborem impenderet in probanda Dei existentia, si adeò est omnibus per se nota, & conspicua vt ex ipsis terminis innotesceret? Quare, cum docuit non posse cogitari rem significatam per nomen, & negari Deum existere, interpretandus est de cogitatione orta ex doctrina parentum, vel discursu, quasi imperceptibili ex creeturis illata, vel per fidem habita, vel de illa, quæ humana industria, & labore per discursum euidentem ex rerum creatione, & gubernatione colligitur: cum prima namque, & secunda, quia moraliter sunt certæ non potest, saltem moraliter assensus negans Dei existentiam coniungi; cum tertia autem, & querta, quia sunt Metaphysicè certæ, non potest talis assensus coniungi, etiam Metaphysicè; non vero loquitur de cogitatione ex re significate sine alio medio insurgente, & hoc eret necessarium, vt Deum existere, esset nobis per se notum, & istam rei significetæ cogitationem, quia est imperfecta cognitio per hyperbolem cognitionem significationis nominis dixit, & cum cognitione quid nominis Anselmus recensuit. Quomodo autem cum hac interpretatiune cohæreat, Anselmum, non solum id asseruisse, sed etiam probasse, ex eo quod nomen *Deus* significat id quo maius cogitari non potest; si autem cogitari posset non existens, aliquid Deo maius posset cogitari; ex *infra* dicendis constabit.

Secundo argnit Aureolus; illa est propositio omnibus per se nota, quam necesse est habere quemlibet docendum per se ipsum, vnde instructore non indiget: talis autem est, quæ immediatè venit in mentem, vel ex terminis, vt quodlibet est, vel non est, eut per inductionem ex sensibus, vt nix est alba, aut per deductionem syllogisticam tempore imperceptibili habitam, vt quod omne totum sit maius sua parte, quod natura sit prior existentia, tempore imperceptibili, probatur ex motu; sed Deum existere huius conditionis est; nem sine aliquo instructore venit in omnium hominum mentem; omnis enim gens Deum aliquem sibi est imaginata, & per deductionem syllogisticam tempore imperceptibili habitam, Dei cognitio colligitur: ergo Deum existere est omnibus per se notum. 93 *Secundo, arguit Aureolus.*

Respondeo primo, negando meiorem: nem propositio dicitur per se note, per exclusionem necessitatis medij ab extremis distincti, vnde siuè habeatur sine instructore, siuè discursu tempore imperceptibili eius veritas probetur, dummodò sine medio probatiuo ab extremis distincto non cognoscatur, propositio per se nota non est. 94 *Respondetur primo.* Secundò respondeo, distinguendo maiorem: si euidenter, certoque Metaphysicè cum illis conditionibus cognoscatur, ommitto maiorem: si tantùm probabiliter, aut certo moraliter, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam. *Secundo.* Nam esto admittamus, Dei existentiam eb omnibus probabiliter, vel certo moraliter sine instructore cognosci, & per discursum tempore imperceptibili habitum; vt tamen cognoscatur euidenter, & certo certitudine Metaphysica, instructore indiget, & discursu non facili; cum plures sint, qui post longum tempus insumptum, demonstrationem, que à posteriori Dei existentia euidenter probatur, vel non essequantur, vel non satis percipiant. Vt autem propositio enuntians de Deo existentiam, esset per se nota omnibus, deberet euidenter omnibus innotescere sine extrinseco instructore, & deductione syllogistica tempore imperceptibili habita.

Tertio sic arguit: si propositio includens, est per se nota, propositio inclusa per se nota esse debet; sed propositio includens propositionem enuntiantem exillentiem de Deo, est omnibus per se nota: ergo propositio enuntians de Deo existentiam, est etiam omnibus per se nota. 95 *Tertium argumentum Aureoli.* Maior cum consequentia tenet. Minorem autem probat: hæc propositio, *Deus est colendus*, includit hanc, *Deus existit*; nam quod non existit, coli non potest; sed Deum esse colendum, est omnibus per se notum, & communis omnium conceptio: ergo propositio includens propositionem enuntiantem existentiam de Deo, est omnibus per se nota.

Huic ergumento aliqui negant, Deum esse colendum, esse omnibus per se notum. Ita Maironius *in 1. dist. 2. q. 1. in prin.* 96 *Triplex solutio adhibetur.* Alij distinguentes concedunt esse omnibus per se notum ex suppositione, quod Deus existat, & illius existentia, vel fide credatur, aut euidenti discursu probetur, non vero absolutè: ex quo non colligitur, esse per se notam omnibus existentiam diuinam: nam ad hoc necessum erat, vt propositio, Dei existentiam supponens, esset omnibus per se nota absolute. Tertio respondetur ab elijs, distinguendo maiorem: si propositio includens est per se nota speculatiuè, & practicè, concedunt maiorem: si sit per se nota non speculatiuè, sed practicè tantum, negant maiorem: & sub eadem distinctione minoris, negant consequentiam: nem Deum esse colendum, est practicè per se notum; non autem speculatiuè, ad quod sufficit, vt propositionem probatiuam ad praxim pertinentem non supponat, nec includat, vel si illam includat, & ad praxim pertineat, per se nota practicè sit; propositio autem iste, *Deus est*, non est practica, sed speculetiua; & ideò quamuis per se nota non sit speculatiuè, potest propositio illam claudens per se nota practicè esse. Quæ solutio ferè in idem cum secunda coincidit: nam Deum esse colendum, quod est practicè per se notum, necessario Dei existentiam; & illius cognitionem supponit, & solum ex hac suppositione veritatem practicam continet.

Quarto arguit Aureolus; illud est per se notum nobis, quod non potest cogitari, non esse; sed non potest mente concipi, Deum non esse: ergo Deum esse, est nobis per se notum. Maior 97 *Quarto arguit*

Aureolus. ior est consequentia tenet. Minor autem probatur; hæc propositio, *Deus non est*, habet repugnantiam ex terminis; sed propositio ex terminis immediatè repugnans, non potest mente concipi: ergo Deum non esse, mente cogitari non potest. Minor, & consequentia patent. Maior autem probatur; nam iste terminus *Deus*, significat id quo maius cogitari non potest, vt docent August. *lib.* 1. *de Doctrina Christiana capit.* 7. *S. Aug.* *S. Ansel.* & *lib.* 7. *confessionum* Anselmus *in proslogio cap.* 23 *&* 24. Et *S. TH.* Diu. Thom. *quæst.* 10. *de Verit. artic.* 2. *ad* 2. 1. *Contra Gent. cap.* 11. *in hac* 1. *part. quæst.* 13. *artic.* 8. *in corp. & in præsenti qu.* 2. *art.* 1. *ad* 2. sed ex terminis repugnat non esse id, quo maius cogitari non potest: ergo Deum non esse, repugnat ex terminis. Minor probatur; existens maius est ente non existente: ergo cogitatum existens, cogitatur maius, eo quod cogitatur non esse; sed ex terminis repugnat, cogitari aliquod maius, eo quo maius cogitari non potest: ergo ex terminis repugnat id quo maius cogitari non potest, cogitari non existens. Quo argumento vsus est Anselmus *in prosolog. cap.* 2. *&* 3. ex quo intulit *cap.* 4. insipientem, cum in corde suo dixit, *non est Deus*, non attendisse rem significatam per nomen, sed tantum nominis significationem: nam si significatum nominis cogitasset, non potuisset, inquit Anselmus, Deo existentiam negare.

98 *Respondet D. Tho.* Respondet Diu. Thom. *in præsenti artic.* 1. *ad* 2. *&* 1. *Contra Gentes cap.* 11. *in solutione primæ rationis*, fortè illos, qui Deo existentiam negant, negaturos etiam per nomen *Deus* significari id, quo maius cogitari non potest, quibus verbis videtur Angelicus Doctor, negare hanc esse huius nominis significationem. Cui doctrinæ adhæsit Durandus *in* 1. *distin.* 3. *quæst.* 3. *ad vltim. argum.* vbi docet, non esse per se notum, quod hæc sit ratio nominis, quod est Deus, nempè, Deus est, quo nihil maius cogitari potest, nec Anselmum id accipere, vt per se notum, sed tantum vt fide creditum; ait enim, credimus te esse aliquid, quo nihil maius cogitari potest, & addit Durandus, nec de omni cogitatione veritatem habere, sed tantùm de cogitatione vera; quia licet Deus sit, quo nihil maius esse possit, & quo nihil maius verè cogitari possit, potest tamen, quamuis falsò, cogitari aliquid maius Deo; ex quo sequitur, quod licet Deum esse, sit verum, non tamen est per se notum, quia oppositum per se noti quoad nos, non potest nec verè, nec falsè opinari.

99 *Respondetur in forma. Primo.* Iuxtà quam doctrinam argumentum facile corruit, negando, esse per se notum omnibus nomen *Deus* significare id quo maius cogitari non potest: quia licet re vera id significet, non tamen omnes illam significationem accipiunt, sed tantum fide creditur, vel discursu à posteriori ex effectibus colligitur, nec aliud Augustinus, & Anselmus docuerunt: ex quo tantùm sequitur, à nemine posse negari, supposita cogitatione, aut fide habita, aut humano labore acquisita, de vera significatione huius nominis significantis id, quo nihil maius potest verè cogitari, & in hoc sensu loquitur Anselmus *in proslogio cap.* 4. cum negat insipientem, cum negauit Deum, cogitasse significatum huius nominis *Deus*, quia nempè, non cogitauit cogitatione perfecta, fide habita, aut humana industria acquisita verum nominis significatum. Sic explicat Anselmum D. Th. *in* 1. *dist.* 3 *quæst.* 1. *art.* 2. *ad* 4.

100 *Secundo.* Secundo respondetur, distinguendo maiorem: quod non potest cogitari, nec verè, nec falsè, concedo maiorem: quod non potest verè cogitari non esse, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam. Nam, licet non possit Deus verè cogitari non esse; falsò tamen cogitari potest, & de facto insipiens id cogitauit. Vt autem esset omnibus per se notum Deum esse, necessarium erat, quod nec falsò cogitari posset, non esse; quia vt rectè inquit Durandus, oppositum per se noti omnibus, nec verè, nec falsè cogitari potest. Ad minoris probationem, quatenus distinctioni traditæ obstare potest, distinguo maiorem: habet repugnantiam ex terminis ex parte rei significatæ, vt in se concedo maiorem: habet repugnantiam ex terminis prout notis nobis, nego maiorem; & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam. Nam licet propositio repugnans ex terminis prout notis nobis, nequeat à nobis concedi, quæ vero repugnantiam habet ex terminis ratione rei significatæ prout in se; non autem prout in nostro intellectu, potest à nobis licèt falsò concedi; & ita contingit in hac propositione, *Deus non est*; nam licèt Deus prout in re repugnet negationi existentiæ; & consequenter à concipientibus illum prout in re est, nequeat concipi sub non existentia, prout tamen à nobis in hoc statu concipitur, hanc repugnantiam non explicat; & ideò hæc propositio, *Deus non est*, non est nobis repugnans ex terminis, nec est nobis per se falsa, sicut nec ista, *Deus existit*, est ex terminis per se nota, nec nobis est per se vera, quamuis sit per se nota, & per se vera secundum se.

101 *Ad probationem minoris respond.* Nec distinctionem istam infringit probatio minoris; nominis enim significatio non infert rem significatam existere, imo nec esse possibilem; cum plura significentur, quæ de facto non existunt, nec existere possunt, vt constat in hoc nomine complexo *mons aureus*, quod montem aureum significat, quin ex hoc inferatur, montem aureum existere, vel existere posse; & hoc nomen infinitum *non Deus*, significat negationem existentiæ Dei, quæ tamen impossibilis est: ergo ex hoc, quod nomen *Deus* significet id, quo nihil melius cogitari potest, non sequitur esse in rerum natura id, quo nihil melius, aut maius possit cogitari: ac proinde concepta significatione huius nominis *Deus* ex parte subiecti, potest concipi, licet falsò, sub negatione existentiæ, quod sufficit, vt hæc propositio, *Deus non est*, non sit per se repugnans, aut per se falsa, quoad nos.

102 *Doctrina tradita est Angelici Præceptoris.* Quæ doctrina est D. Thom. *q.* 10. *de Veritate art.* 2. *ad* 2. 1. *Contra Gentes cap.* 11. ad primam rationem; *& in hac q. art.* 1. *ad* 2. & iuxta illam in forma ad probationem minoris, concessa maiori, distinguo minorem: supposito quod id, quo maius cogitari non possit sit in rerum natura, concedo minorem: hac suppositione non facta, nego minorem, & consequentiam: nam licèt supposito, quod existat in rerum natura aliquod ens, quo nihil maius cogitari possit, rectè inferatur, existere necessariò, nec posse non existere ob rationem in probatione adductam, quia nempe, eo ipso quod non existeret, perfectissimum non esset; quia tamen hæc suppositio non habetur ex nominis significatione, sed vel fide creditur, vel discursu, & ratione probatur; fit, vt Deum non existere, non sit nobis repugnans ex terminis.

103 *Dices.* Sed dices; audito hoc nomine *Deus*, saltem est in intellectu nostro id, quo maius cogitari non potest; sed cum existentia in nostro intellectu illius, quo maius cogitari non possit, non potest componi negatio existentiæ, vt concepta: ergo ex vi huius nominis *Deus* exprimitur aliquid repugnans negationi existentiæ, & consequenter hæc propositio, *Deus non existit*, est nobis repugnans ex terminis. Illatio tenet. Maior constat ex D. Thom. 1. *Contra Gentes cap.* 11. *ad primam rationem* *S. TH.* ibi. *Ex hoc autem quod mente concipitur, quod profertur hoc nomine* Deus, *non sequitur Deum esse, nisi in intellectu, vnde nec oportebit, id, quo maius cogitari non potest, esse nisi in intellectu*: ergo iuxta D. Thom. audito nomine *Deus*, supposito eam esse illius significationem, necessario est in intellectu id, quo maius cogitari non potest.

104 *Confirmatur* 1. Et confirmabis primò; non potest cogitari aliquid maius Deo; sed si posset Deus concipi non existens, posset cogitari aliquid maius Deo: ergo non potest sic concipi. Maior constat; nam Deus est id, quo maius cogitari non potest: ergo non potest cogitari aliquid maius Deo. Minor autem probatur; nam existens maius est, & perfectius, non existente; sed plura à nobis concipiuntur existentia: ergo si Deus potest concipi non existens, potest cogitari aliquid maius Deo. Confirmabis secundò; maius est id, quod non potest concipi non existens, eo quod potest non existens cogitari, sed Deus est *Secundo.* maximus omnium, quæ esse vel intelligi possunt: ergo Deus non potest concipi, aut cogitari non existens.

105 *Respondetur.* Respondeo, distinguendo maiorem: in nostro intellectu, vt simpliciter apprehendente, idest in simplici intellectus nostri apprehensione, concedo maiorem: vt compositiuè affirmante, nego maiorem, & sub eadem distinctione minoris; nego consequentiam. Nam licet hæc duo nequeant ab intellectu nostro compositiuè cognosci; Deo in re conuenit, esse id, quo maius cogitari non potest, & Deus non existit, vt argumentum conuincit, quod autem simplici apprehensione cognoscatur id, quo maius cogitari non potest, & de illo existentia negetur, non repugnat ex terminis, quatenus nobis notis, quia ex eo quòd apprehendatur id, quo maius cogitari non potest, non sequitur esse in re; cum plura impossibilia, & quæ implicant contradictionem, à nobis apprehendantur, fiantque in nostra apprehensione, vt hoc coniunctum, *mons aureus*, quod à nobis apprehenditur, sicut etiam à nobis significatur, & tamen est impossibile.

106 *Ad* 1. *confirmationem.* Ad primam confirmationem, distinguo maiorem: conceptione vera habente fundamentum in re, concedo maiorem; conceptione falsa sine fundamento in re cognita, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, distinguo consequens eodem modo. Solum enim sequitur, non posse concipi Deum sub negatione existentiæ, conceptione fundata in imperfectione obiecti: non autem quod non possit, sic concipi conceptione fundata in debilitate nostri intellectus, quo genere conceptionis, inconueniens non est, concipi aliquid melius Deo; vt enim docet Diuus Thomas 1. *Contra Gen-* *S. TH.* *tes cap.* 11. ad primam rationem, *nec est inconueniens quolibet dato, vel in re, vel in intellectu, aliquid maius cogitari posse, nisi ei, qui concedit esse aliquid, quo maius cogitari non possit in rerum natura*. Verba sunt D. Tho. quorum sensus planus est quod licèt, qui concedit, Deum in re ipsa esse id, quo maius cogitari non potest, nequeat concipere, esse aliquid maius Deo; qui autem negat, Deum in re ipsa esse optimum cogitabile, quod ne-

negant, qui Deum non existere affirmant, potest concipere esse aliquid maius Deo, imò necessario id consequitur; cum ens melius sit non ente, ac proinde, qui concipit, Deum non esse, consequenter concipit, vt præstantius Deo quodlibet aliud existens.

107 *Explicatur quorum verba D. Th.* Nec obstant huic doctrinæ verba illa D. Thom. in solutione secundæ rationis: *Nec etiam oportet, vt secunda ratio proponebat, Deo posse aliquid maius cogitari, si potest cogitari non esse.* Quibus negare videtur, concipi aliquid maius Deo, ex eo quod concipiatur, non esse: Non inquam obstat: nam hæc verba accipienda sunt de conceptione vera, & fundata in re cognita; non autem de conceptione falsa, non habente fundamentum in re; quam esse germanam D.Th. intelligentiam, constat primò;

S. TH. quia aliàs sibi ipsi D. Thom. contradiceret, quod admittendum non est, maximè in eodem capite, & verbis ita immediatis. Deinde ex causali, quam assignat, his verbis: *Nam quod possit cogitari, non esse, non ex imperfectione sui esse est, vel incertitudine; cum suum esse sit secundum se manifestissimum, sed ex debilitate nostri intellectus, qui eum intueri non potest per se ipsum, sed ex effectibus eius.* At ex eo quod Deum concipi non existentem, non oriatur ex imperfectione Dei, sed ex debilitate nostri intellectus, solum colligitur non posse cogitari aliquid maius Deo, cogitatione vera, & in Deo ipso fundata: non autem cogitatione falsa, ortaq; ex nostra imbecillitate: ergo sic sunt verba D.Th. accipienda.

108 *Ad 2. confirmationem.* Et ex his ad secundam confirmationem, distinguo maiorem: id quod non potest concipi non existens conceptione fundata in imperfectione obiecti, est maius, eo quod non potest concipi non existens, hoc genere conceptionis, concedo maiorem: conceptione, aut cogitatione non fundata in imperfectione obiecti, nego suppositum: & concessa minori, distinguo consequens: non potest sic concipi cognitione orta ex imperfectione Dei, concedo consequentiam: cogitatione orta ex imperfectione nostri intellectus, nego consequentiam. Nam licet sit dabile ens ita perfectum, vt non possit concipi non existens cogitatione in ipso fundata, & huius conditionis sit Deus; non tamen est dabile ens, quod non possit cogitari non existens, cogitatione orta ex debilitate nostri intellectus: vnde cum in maiori asseritur ens incogitabile non existens, esse perfectius ente quod potest non existens cogitari, si de cogitatione in obiecti imperfectione fundata procedat, conceditur; cæterum Deus tali genere cogitationis non potest sub non existentia apprehendi: si autem de cogitatione non fundata in imperfectione obiecti accipiatur; cum ens huius conditionis non detur, neganda est maior propter falsitatem suppositi.

§. VII.

Cæteris argumentis occurritur.

109 *Quintum argumentum.* QVinto arguitur; hæc propositio, *Deus est existens*, est nobis per se nota: ergo Deum existere nobis per se notum est. Consequentia videtur bona, & antecedens probatur primò;

Antecedens probatur. hæc propositio, *Deus est Deus*, est nobis per se nota; quia est identica; sed hæc, *Deus est existens*, etiam est identica; nam existentia est de essentia Dei, & cum illo identificatur: ergo est nobis per se nota. Secundò probatur; hæc propositio, *quod existit, existit*, est nobis per se nota, sed nomen Dei proprium

Secundo. est; *qui existit*, vel *qui est*, vt constat Exodi 3. ergo propositio;

Tertio. *Deus est existens*, nobis per se nota est. Tertio probatur; hæc propositio, *ens necessarium, est ens necessario existens*, est nobis per se nota; sicut hæc, *existens est existens*, non enim indigemus medio probatiuo prædictæ propositionis, sed explicatis terminis assensum illi præstamus; sed Deus est ens necessarium; ergo hæc, *Deus est existens*, est nobis per se nota.

110 *Respondetur ad primam probationem.* Respondeo, negando antecedens. Ad primam probationem, nego maiorem: nec obstat, quod identica sit; tunc enim propositio identica nobis est per se nota, quando extrema identitatis nobis per se nota sunt, & quia significatum nomine *Dei* nobis per se notum non est, dicta propositio nobis per se nota esse nequit. Quæ doctrina fortiùs militat in hac, *Deus existit*; nam quamuis existentia in re identificetur cum Deo; quia tamen Deum, vt est in se, non cognoscimus, nobis per se nota non est identitas existentiæ cum illo: Ita D. Thom. *quæst.* 10. *de Veritate art.* 12. *ad* 4. ibi: *Dicendum, quod ratio illa procederet, si hoc nobis esset per se notum, quod Deitas sit esse Dei, quod quidem nunc nobis non est notum per se; cum Deum per essentiam non videamus; sed indigemus ad hoc tenendum, vel demonstratione, vel fide.*

111 *Ad probationem resp. 1.* Ad secundam probationem, concessa maiori, distinguo minorem: ita vt nomen illud esse proprium Dei, sit nobis per se notum, nego minorem: ita vt nobis per se notum non sit, concedo minorem, & nego consequentiam: quia quamuis nomen, *qui est*, sit nomen proprium Dei, hoc tamen nobis per se no-

S. TH. tum non est; & ideò consequentia non tenet. Ita D. Thom. *q.* 10. *de Veritate art.* 12. *ad* 10. quod ita procedebat: *Nomen Dei proprium est, qui est, vt patet Exodi 3. sed non potest cogitari, ens non esse: ergo nec potest cogitari Deum non esse.* Cui argumento ita respondet: *Ad decimum dicendum, quod quamuis nomen Dei sit, qui est, non tamen hoc est per se notum nobis, vnde ratio non sequitur.*

Vel secundo responderi potest, concessa maiori, & minori, negando consequentiam; cum enim per nomen significari possit, quod non est in re, ex eo quod hoc nomen *Deus* significet, *qui est*, non sequitur Deum esse in re; sed tantum in apprehensione: ex quo non sequitur esse ita in re, nec D.Thom. aduersatur huic doctrinæ, vt constat ex solutione ad quartum argumentum, vbi vt vidimus, argumento sumpto, ex eo quod nomen *Dei* significat id, quo maius cogitari non potest, ex quo inferebatur; Deum non posse sub non existentia concipi, duplicem solutionem adhibuit: primam, docens, fortè non admitti ab omnibus illam nominis significationem, quod idem est, atque asserere, nobis per se notum non esse nomen *Deus* ita significare. Secunda docens, ex eo quod ità significet, solum sequi id, quo maius cogitari non potest in apprehensione existere; ex quo non sequitur, esse in re: ac proinde nec colligitur, quod non possit concipi sub non existentia: ergo cum argumento sumpto ex hoc nomine, *qui est*, tradita solutione respondet, non excludit secundam à nobis traditam; cum eadem vtrobique sit ratio. 112 *Secundo.*

Ad tertiam, nego maiorem: non enim potest prædicta propositio esse nota absque notitia coniunctionis necessitatis cum ente, quæ ponitur ex parte subiecti; cum per illius non suppositionem possit propositio esse falsa: & consequenter non potest esse nobis per se nota, nisi prædicta coniunctio nobis per se nota sit: non autem est nobis per se notum, dari aliquod ens necessarium, sed id solum fide, aut per discursum cognoscimus: ac proinde hæc propositio; *ens necessarium est ens necessario existens*, nobis per se nota non est. 113 *Ad Tertiam.*

Sed instabis primo; hæc propositio *ens necessarium, est ens necessarium*, est nobis per se nota; cum sit identica; nihil autem nobis notius, quam idem esse sibi idem: ergo hæc etiam est per se nota nobis, *ens necessarium, est ens necessario existens*. Patet consequentia; in prima namque definitum enuntiatur, in secunda definitio: non autem potest contingere, vt propositio enuntians definitum de aliquo, vel nota, vel per se nota sit, & eadem qualitate non gaudeat propositio definitionem enuntians; cum hæc notior sit quam illa, imò sit notificatiua illius: ergo si hæc propositio *ens necessarium, est ens necessarium*, nobis per se nota est, etiam ista, *ens necessarium, est ens necessariò existens*, nobis per se nota esse debet. Secundò: nam hæc propositio, *quod est necessarium, existit*, est nobis per se nota, non minus quam ista, *quod existit, existit*, vel quam ista, *quod necessario existit, existit*: ergo etiam ista propositio, *ens necessarium existit*, vel *necessario existit*, nobis per se nota est. 114 *Instabis primo.* *Secundo.*

Tertio; non enim est minus de essentia necessarij exigentia existendi, quam de ratione impossibilis repugnantia ad existendum; sed hæc propositio, *impossibile non existit*, est nobis per se nota: ergo hæc, *necessarium existit* nobis per se nota est; & consequenter hæc propositio, *ens necessarium existit*, *vel necessario existit*, erit nobis per se nota. 115 *Tertio.*

Denique instabis; nam quod ens necessarium, si non est impossibile, existat nobis per se notum est; sed ens necessarium non potest apprehendi impossibile: ergo ens necessarium existere nobis per se notum est. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur; necessarium namque, & impossibile sunt termini repugnantes: ergo neque ens necessarium, impossibile apprehendi. *Quarto.*

Respondeo ad primam replicam, negando antecedens. Potest enim propositio identica esse falsa per non suppositionem subiecti, & constat in hac propositione, *Petrus hic & nunc exercitè existens, hic & nunc exercitè existit*, quæ identica est, & tamen falsa esse potest, si Petrus, cuius existentia in subiecto supponitur, non existat de facto, imò potest propositio identica esse in materia repugnante, vt constat in hac propositione, *homo necessarius, est homo necessarius*, quæ identica est; & tamen veritati repugnat, ex eo quod coniunctio necessitatis cum homine posita ex parte subiecti, impossibilis est: non ergo valet consequentia, est propositio identica: ergo est nobis per se nota, quandoquidem non valet: ergo est vera; sicut ergo potest propositio identica esse falsa per non suppositionem subiecti; ita potest non esse per se nota, ex eo quod aliquid, quod ex parte subiecti supponitur, nobis per se notum non sit: & ita contingit in hac propositione; *ens necessarium, est ens necessarium*, in qua ex parte subiecti supponitur coniunctio necessitatis cum ente, quæ nobis per se nota non est. 116 *Respond. ad 1.*

Ad secundam replicam, concesso antecedenti, nego consequentiam. Ratio autem discriminis habetur ex dictis: nam in antecedenti non coniungitur necessarium cum ente positiuo, sed quasi in abstracto importatur, vel in communi ad ens, & non ens; sic aut necessarium existere, nobis per se notum est; cum 117 *Ad secundam.*

eo

eo ipso, quod negetur ens necessarium existere, adstruatur necessariò non existere: nam ens necessarium, vel necessariò existit, vel necessariò non existit; eo quod non potest existere contingenter. Ad tertiam, concessis maiori, & minori, & prima consequentia, nego secundam, quæ sub infertur ob rationem nuper traditam: quia nempè, in hac propositione *necessarium existit*, importatur necessarium in communi, abstrahendo ab ente, & non ente, qualiter necessarium existere nobis per se notum est, vt proximè dicebamus; in hac autem, *ens necessarium existit*, coniungitur necessitas cum positiua entitate, quæ coniunctio nobis per se nota non est; quæ doctrina etiam in impossibili tenet: nam licèt loquendo de impossibili in communi, nobis per se notum sit, non existere; si autem contractè sumatur, non est nobis per se notum, quod hoc, vel illud impossibile existentiæ repugnet, vt constat in pluralitate Deorum, quæ impossibilis, & implicans est, & tamen non est per se nota nobis illius impossibilitas, sed fide creditur, & ratione naturali probatur.

Ad tertiam.

118 *Ad quartam.* Ad vltimam, concessa maiori, nego minorem. Ad illius probationem, concesso antecedenti, distinguo consequens: necessitate, & impossibilitate affirmatis, concedo consequentiam: necessitate non affirmata, sed ex parte subiecti ingrediente, & impossibilitate affirmata, nego consequentiam. Nam licèt non possit intellectus de ente, de quo affirmat necessitatem, impossibilitatem affirmare; hanc tamen propositionem, *ens necessarium repugnat, vel est impossibile*, benè potest intellectus cognoscere illique assensum præstare, imò omnis negans enti necessario existentiam illud censet impossibile; nam ens necessarium, vel existit, vel est impossibile, cum non possit existere contingenter.

119 *Sextum argumentum.* Denique arguitur; existere vltimum finem, nobis per se notum est: ergo etiam Deum existere. Consequentia tenet: nam ratio vltimi finis est prædicatum proprium Dei, & cum ipso conuertibile, non minùs, quàm ratio primæ causæ incausatæ; sed quia Deus demonstratiuè cognoscitur sub ratione primæ causæ, Dei existentia demonstratur, vt *Disput. sequenti* videbimus: ergo si Deum existere sub ratione vltimi finis nobis per se notum est, Deum existere, nobis per se notum erit. Antecedens autem ostenditur primò; quod enim omnes naturaliter desiderant, naturaliter etiam cognoscunt; cum desiderium, necessariò supponat cognitionem obiecti desiderati; sed omnes desiderant summum bonum, quod est idem, ac vltimus finis, vt docet Boetius *lib. 3. de Consolatione prosa 11.* ergo summum bonum, quod est idem ac vltimus finis, communi omnium conceptione cognoscitur.

Antecedens probatur primò.

120 *Secundò.* Secundo probatur ex Augustino *lib. de Trinitate cap 4.* asserente, quod omnes homines naturaliter desiderant beatitudinem; sed beatitudo in adeptione summi boni, & vltimi finis consistit: ergo omnes appetunt summum bonum adipisci; & consequenter omnes summum bonum, & vltimum finem cognoscunt.

Tertiò. D.TH. Tertio probatur ex D. Thom. *in 2. Sent. dist. 23. q. 1. art. 3. ad 3. ad 5. & dist. 42. q. 1. art. 5. ad 7. & in 4. dist. 49. q. 1. art. 3. ad 6 q. 5. de Malo art. 2. ad 3. & q. 7 art. 10. ad 8. de veritate q. 24. artic. 12. ad 2. & q. 28. art. 3. ad 4. & 1. 2. q. 89. art. 6. in corpor. & solutione ad 3.* Vbi ait, quod omnis homo ad vsum rationis perueniens, tenetur sub culpa mortali ad Deum, vt vltimum finem conuerti, illumque super omnia efficaciter diligere; quam doctrinam omnes Angelici Præceptoris discipuli vnanimi consensu sequuntur; at si nobis per se notum non est, vltimum finem existere, non omnes ad vsum rationis venientes, dicta lege tenerentur: ergo vltimum finem existere, nobis per se notum est. Probatur minor; si namque vltimum finem existere, nobis per se notum non esset, posset ad minus pro breui tempore illius existentia ignorari inuincibiliter; sed nullus tenetur amare obiectum incognitum, nec ad illud se conuertere; cum cognitio obiecti amandi ex parte actus primi se teneat, vt voluntas possit amare: ergo si nobis per se notum non sit existere finem vltimum, non omnes primò ad vsum rationis venientes, tenentur illum diligere, nec in illum se conuertere.

121 *Si respondeas 1.* Nec sufficit respondere, defectum cognitionis, sicuti & defectum potentiæ, non arguere defectum obligationis; potest namque lex obligare, saltem excusabiliter, per accidens deficiente potentia adimpletiua præcepti, & hoc in casu ignorantiæ finis vltimi contingeret, quod scilicet, illum ignorans in primo instanti rationis dicta lege teneretur; per accidens tamen excusaretur à culpa in illius transgressione. Non inquam, sufficit; nam D. Th. loquitur de lege inexcusabiliter obligante omnes homines primò ad vsum rationis venientes: ergo argumentum factum dicta euasione non soluitur. Antecedens probatur; nam D. Thom. loquitur de obligatione, quam non adimplentes incurrunt culpam mortalem; adimplentes autem statim iustificantur, vt inde probet, non posse culpam venialem cum sola culpa originali coniungi; sed transgressio legis obligantis excusabiliter non est peccatum mortale, nec veniale: ergo loquitur de lege inexcusabiliter obligante.

122 *Si dicas secundò.* Nec sufficit respondere secundo, loqui D. Th. de obligatione regulariter contingente, non autem in omni casu: prædicta autem ignorantia non potest regulariter contingere. Non inquam sufficit: nam hoc effugium ex dictis manet præclusum. Sequitur namque ex illo, quod saltem in aliquo casu, etsi non ita frequenti, posset peccatum veniale cum solo originali coniungi; at hoc non potest admitti in Doctrina D. Th. quod nempè in casu, etsi raro, moraliter tamen possibili, peccatum veniale cum solo originali coniungatur, vt omnes discipuli D. Th. fatentur: ergo solutio tradita non potest in eius doctrina subsistere. *Contra.*

Tertio respondent docti Recentiores Thomistæ, omnes homines, dum primò ad vsum rationis perueniunt, per se teneri ad dilectionem efficacem expressam Dei; vt est vltimus finis, & ad expressam conuersionem in ipsum; posse tamen in aliquo casu excusari à prædicta obligatione ob defectum cognitionis expressæ Dei, vt vltimi finis, quæ potest in aliquo casu contingere, cum contingat, aliquos ad vsum rationis venire, qui nomen Dei numquam audierunt; & consequenter carentes explicita cognitione Dei nedum, vt Auctoris supernaturalis, sed etiam vt Auctoris naturæ: ac proinde non potentes ipsum expressè diligere; voluntas namque non potest amare obiectum incognitum; & consequenter obiectum expressè non cognitum non potest expressè amare. Nullum tamen in illo instanti excusari ab obligatione diligendi Deum, saltem vt finem vltimum naturalem dilectione implicita, & virtuali contenta in amore, quo diligitur bonum honestum in communi, & in propositione efficaci viuendi secundum rectam rationem: nam cum hæc potissimè dictet, & innuat, Deum super omnia diligere, præcipuaque ratio boni honesti consistat in ipso Deo, quisquis efficaciter diligit bonum honestum, & viuere secundum rectam rationem, implicitè, & virtualiter diligit ipsum Deum: ab hac autem obligatione nemo potest excusari, vbi primum ad vsum rationis peruenerit; eo quod omnibus in illo instanti intimatur lex naturalis quoad prima saltem principia, qualia sunt, bonum honestum amplecti, & viuere secundum rectam rationem, & si hoc præceptum impleuerint, statim iustificabuntur, si autem non ad impleuerint, mortalem culpam incurrent, quibus tota doctrina D. Th. saluatur, etiam si admittamus ignorantiam inuincibilem existentiæ vltimi finis. Ita doctissimi P.P. Salmanticenses, *Tom. 4. disp. 20. dub. 1. §. 3.* 123 *Si dicas tertiò.*

Contra hanc tamen doctrinam obstare videtur primò; nam amor boni honesti in communi non est amor boni honesti super omnia; cum iste solum debeatur vltimo fini: bonum autem honestum vt sic, finis vltimus non sit, sed abstrahens à fine vltimo, & non vltimo: ergo in amore efficaci boni honesti in communi non continetur implicitè amor Dei super omnia; & consequenter, si admittitur excusatio ab obligatione amoris efficacis expliciti Dei, vt est vltimus finis, non manet lex inexcusabiliter obligans ad illius efficacem amorem, nec implicitum, nec explicitum. Secundò; nam propositum efficax viuendi secundum rectam rationem, & implendi totam legem, licèt sit virtualiter, & implicitè voluntas reflexa amandi efficaciter Deum, non tamen est virtualiter, aut implicitè amor efficax illius, ergo in obligatione propositi efficacis viuendi secundum rectam rationem, non continetur virtualiter obligatio amoris efficacis Dei; vt Auctoris naturalis. Antecedens probatur; actus, quo aliquis vult expressè legem dilectionis adimplere, non est expressa dilectio: ergo voluntas implicita adimplendi legem dilectionis Dei, non est implicitè dilectio Dei; sed in proposito efficaci viuendi secundum rectam rationem solùm continetur implicitè voluntas adimplendi legem dilectionis: ergo in illo proposito non continetur implicitè, & virtualiter dilectio Dei, vt Auctoris naturalis. 124 *Hæc solutio impugnatur primò.* *Secundò.*

Tertio; nam in attritione efficaci requisita ad valorem sacramenti pœnitentiæ continetur propositum efficax numquam peccandi de cætero, & consequenter propositum efficax adimplendi totam legem; & tamen attritio non est virtualis amor efficax Dei sub ratione vltimi finis; aliàs attritio requisita ad valorem sacramenti pœnitentiæ esset ad iustificationem extra sacramentum sufficiens, quod nullus admittet: ergo in proposito efficaci viuendi secundum rectam rationem, adimplendique totam legem non continetur virtualiter amor efficax Dei, vt conditoris naturæ. 125 *Tertiò.*

Ad hoc argumentum respondeo negando antecedens. Ad primam probationem, concessa maiori, negando minorem. Vt enim explicat D. Thom. *quæstione 10. de veritate artic. 12. ad 5.* Boetius loquitur non de summo bono in se ipso, sed in sui similitudine; & sic omnia summum bonum desiderant; nihil enim est desiderabile, nisi in quantum in eo similitudo summi boni inuenitur: ex hoc autem non habetur, quod Deum esse, aut summum bonum, vel vltimum finem existere sit per se notum. Ad secundam probationem dicatur, D. Thom. loqui de beatitudine in communi, quæ in ratione boni satiantis appetitum consistit, abstrahendo ab eo, in quo ratio huius boni inuenitur; vt sic autem omnes beatitudinem appetunt, quia omnes volunt suum 126 *Vera solutio argumenti.* *Ad 2. probationē.*

appetitum satiari, non autem de beatitudine vera in speciali, quæ in sola Dei adeptione, & fruitione summi boni, & veri vltimi finis consistit, & sic sumptam, non omnes illam appetunt; quia non omnes sciunt cui rei communis ratio beatitudinis conueniat: quæ doctrina est expressa D. Th. *allegati in corpore*; vnde vt docet idem D. Th. 1. 2. q. 2. *a.* 1. aliqui beatitudinem in diuitijs constituerunt, alij in honoribus, alij in fama, & gloria, alij voluptatibus, aut in alijs bonis corporis. Contra quos agit D. Th. tota illa quæst. per plures articulos, concludens in vltimo, in nullo bono creato posse obiectiuam nostram beatitudinem constitui; sed tantum in bono increato, & infinito; quia solùm in hoc bonum potest nostrum appetitum quietare, vtpotè in quo solo plena boni ratio inuenitur, quod est nostræ voluntatis obiectum.

127 *Insurges.* Si opponas; omnis perfectio homini proportionata, terminat naturalem eius appetitum; sed beatitudo naturalis perfecta intra illum ordinem, in Dei amore, aut cognitione consistens, est perfectio homini proportionata: ergo terminat illius naturalem appetitum: ac proinde omnes homines naturaliter appetunt, non solum beatitudinem in communi, sed etiam in speciali. Ex quo vlterius fit, vt omnes Deum vt Auctorem naturalem, qua ratione est obiectum naturalis beatitudinis naturaliter cognoscant, & omnibus sit per se notum finem vltimum existere.

Respondetur. Respondeo, maiorem esse vniuersaliter veram de appetitu naturali innato, qui ad naturam consequitur, & termini cognitionem non supponit, non autem de appetitu naturali elicito, ad quem præter rationem perfectionis, & proportionis obiecti prærequiritur eius cognitio; ex quo solùm sequitur, omnes homines appetitu innato appetere beatitudinem naturalem, vtpotè perfectionem sibi consonam, & proportionatam: non autem quod omnes homines appetitu naturali elicito beatitudinem naturalem in speciali desiderent; quia non omnes illam in speciali cognoscunt. Iuxta quam doctrinam distinguenda est maior, concessa minori, distinguenda est consequens; concedo consequentiam de appetitu naturali innato, negando de elicito, & neganda est vltima consequentia. Nam ex appetitu naturali innato conueniente omni homini respectu beatitudinis naturalis sumptæ in speciali, non sequitur esse in omnibus cognitionem illius, quia huiuscemodi appetitus non sequitur formam apprehensam; sed formam naturalem.

128 *Ad vltimam probationem antecedentis.* Ad vltimam probationem antecedentis, concessa maiori, nego minorem. Ad illius probationem, nego sequelam. Nam licet euidens, & demonstratiua cognitio Dei conditoris naturæ longa discussione indigeat, nec omnibus sit communis, ideoque possit sine culpa non haberi, multique de facto illa sine culpa careant; aliqua tamen cognitio, quæ ad regulandum illius amorem sufficiat, ita cuins præuia; adeòque facilis est, vt in nullo instanti, fi obligatio adsit, qualiter in primo instanti vsus rationis contingit, homo rationis compos, illa possit sine culpa carere, de quo infra; & dato quod in alijs instantibus ignorantia inuincibilis Dei conditoris naturæ admittatur, in primo admittenda non est, in quo omnibus hominibus lex naturæ promulgatur; cumque principium totius legis sit dilectio Dei, saltem vt conditoris naturæ, præceptum diligendi Deum omni homini in prædicto instanti intimatur, imò omnes homines in illo instanti à Deo supernaturaliter illustrari, docent probabiliter plures, iuxta illud Ioannis 1. *Qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.*

129 Quomodo autem cum hoc componatur infidelitas negatiua, quam admittit D. Th. 2. 2. *quæst.* 10. *art.* 1. in illis, qui nihil de fide audierunt: quomodo etiam cum sola obligatione inexcusabili naturalis dilectionis, ad quam solam puerum in syluis nutritum inexcusabiliter in primo instanti obligari ex defectu inculpabili cognitionis Dei, vt Auctoris supernaturalis, plures probabiliter docent, teneat consequentia D. Th. quod non adimplentes, peccant, qui autem præceptum obseruant infallibiliter iustificantur, consequunturque remissionem originalis peccati, vt per hoc excludatur coniunctio peccati venialis cum solo originali, non est huius loci examinare; videantur Discipuli D. Thom. 2. 2. *quæst.* 10. *art.* 1. 1. 2. *quæstione* 89. *art.* 6. *& quæst.* 109. *art.* 3. vbi nos duplici via huic difficultati occurremus, & vtramque doctis Recentioribus placuisse vidimus.

§. VIII.

Quid de intellectu Beatorum.

130 *Tertia conclusio.* TERTIA CONCLVSIO. *Deum existere, est per se notum Beatis.* Ita D. Th. *quæst.* 10. *de Veritate art.* 12. *ad finem corporis*, illis verbis: *Sed in patria vbi essentiam Dei videbimus, multo amplius erit nobis per se notum, Deum esse, quam nunc sit per se notum, quod affirmatio, & negatio, non sunt simul vera.* Quam doctrinam, etsi in præsenti art. 2. non tradiderit expressè, illam tamen satis insinuauit, docens Deum existere, ideo nobis per se notum non esse, quia in hac vita non scimus de Deo, quid sit at beati Dei essentiam quidditatiuè, intuitiuèque cognoscunt: ergo illis per se notum est, Deum existere; sicut enim, negatio est causa negationis, ita affirmatio est causa affirmationis.

131 *Probatur.* Et probatur; nam illa propositio est alicui per se nota, cuius prædicatum clauditur in ratione subiecti, quatenus cogniti ab ipso; sed existentia est de ratione Dei, vt cogniti à Beatis: ergo Deum existere ipsis per se notum est. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur; existentia est de essentia Dei, vt in se; sed Deus vt in se est in intellectu Beatorum: ergo est de essentia Dei, prout est in beatorum intellectu. *Confirmatur.* Confirmatur, Deum existere, est per se notum ipsi Deo, quia si videt, quatenus est; sed etiam beati per beatificam visionem Deum vt in se intuentur: ergo Deum existere ipsis per se notum est.

132 *Opponas.* Sed oppones; attributa sunt Deo, vt in se essentialia; & consequenter sunt de conceptu Dei vt est in intellectu beati ipsum vt in se concipientis; & tamen propositiones, in quibus attributa enuntiantur de Deo, non sunt per se notæ beatis: ergo ratio, qua nostram conclusionem probauimus, nullius efficaciæ est. Consequentia cum maiori tenet Minor autem probatur; vt enim *Tractatu de scientia Dei*, cum frequentiori sententia docebimus, Deus habet scientiam strictè, non solùm creaturarum, sed etiam suorum attributorum; ex quo per bonam consequentiam infertur, etiam beatos scientiam strictè sumptam habere de attributis diuinis, & consequenter illa demonstratiuè, non solùm demonstratione *quia*, sed etiam demonstratione *propter quid* cognoscere; cum scientia, qua beati cognoscunt attributa per essentiam, sit scientia à priori; sed propositio cognita demonstratiuè non est per se nota demonstranti; nam propositio per se nota, idem est, quod propositio immediata; propositio autem cognita demonstratiuè, non est immediata; nam demonstratio est per medium: ergo propositiones, quibus attributa diuina de Deo, aut de illius essentia enuntiantur non sunt per se notæ beatis.

133 *Prima solutio.* Huius argumenti solutio pernia est, si teneamus, existentiam esse primum prædicatum, quod in Deo cum fundamento in ipso noster intellectus concipit, ita vt per illam Dei essentia Metaphysicè constituatur: attributa namque illam constitutam supponunt, in illaq; radicantur, & habent virtuale principium, ob quam causam possunt è priori demonstrari, & de facto à Theologis demonstrantur. Qua doctrina præsupposita, est argumento facto occurrendum, distinguendo maiorem: sunt Deo vt in se essentialia vt primò virtualiter Dei essentiam constituentia, nego maiorem: vt virtualiter supponentia Dei essentiam constitutam, concedo maiorem: & concessa minori, negando consequentiam. Attributa namque sicut in re præsupponunt virtualiter Dei essentiam constitutam, ita vt in intellectu beati illa constituta virtualiter, supponunt; vnde non conueniunt Deo vt à beatis concepto immediatè virtualiter, bene tamen immediatè formaliter; & ideo propositiones, quibus attributa enuntiantur de Deo, non sunt per se notæ, nec secundum se, nec beatis: existentia autem in sententia quam supponimus, est primum prædicatum Dei illum Metaphysicè constituens: ac proinde Deo conueniens immediatè, non solum immediatione formali, sed etiam per exclusionem mediationis virtualis: ideoque propositio enuntians existentiam de Deo, est per se nota secundum se, & per se nota beatis, Deum vt in se concipientibus.

134 *Pro 2. solutione notatur primo.* Quia tamen sententia negans, existentiam esse diuinæ essentiæ Metaphysicè constitutiuam est inter discipulos D. Th. probabilis, & forsan verior, vt sequenti disput. constabit, ideo aliter est argumento facto occurrendum, supponendo primò attributa virtualiter à diuina essentia distingui, vt disput. sequent. constabit: ac proinde quamuis Deo, vt in se essentialiter conueniant, essentialitate, vt ita dicamus formali, non tamen conuenientia essentiali virtuali; vnde sic sumpta non prædicantur de Deo in primo modo dicendi per se, sed in secundo; sicut proprietates prædicantur de essentia. *Secundo.* Notando secundò, non omnia attributa conuenire æquè primo virtualiter Deo, sed cum virtuali ordine, vnum altero mediante, sicut in creatis, non omnes proprietates æquè primo comparantur cum essentia, nec ab illa omnes immediatè dimanant, sed vna mediante alia, mediatione reali formali, quando sunt proprietates realiter inter se, & ab essentia distinctæ, v. g. voluntas conuenit naturæ intellectuali, & ab illa medio intellectu dimanat; intellectus autem est prima proprietas naturæ intellectualis, illi immediatè conueniens, & ab illa absque medio dimanans.

135 *Tertio.* Tertio supponendum est, ex dictis §. 3. quod vt aliqua propositio sit secundum se immediata, & per se nota, non est necessarium, quod illius prædicatum sit essentiale subiecto secundum esse formale, sed sufficit, quod in sui radice immediata essentialiter conueniat, idest, quod radix talis prædicati immediatè essentialiter conueniat subiecto propositionis; vnde propositio enuntians primam passionem, est secundum se per se nota, & immediata, vt ibidem asseruimus; quia cum ratio conueniendi subiecto sit ipsa subiecti essentia, & hæc à subiecto nõ distinguatur, conuenit subiecto absq; medio: ac proinde propositio illam de subiecto enuntians, est secundum se immediata, & per se nota.

Pe-

136 *Quarto.* Denique est supponendum, existentiam si ratione, & virtualiter à diuina essentia distinguitur, non coniungi cum essentia mediatè, etiam virtualiter, quia inter illam, & essentiam, nullum prædicatum mediat virtualiter ab vtraque distinctum: ac per consequens, quamuis existentia secundum esse formale non conueniat Deo essentialiter conuenientia virtuali, in sui tamen radice immediata Deo essentialiter conuenit; quia eius immediata radix est à Diuina essentia indistincta virtualiter: ac proinde Deo, vt est in intellectu beati, conuenit immediatè, immediatione formali, & virtuali; ex quo vlterius fit, vt propositio enuntians existentiam de Deo, sit per se nota, & immediatè, & secundum se, & beatis: secus autem propositiones, quibus enunciantur attributa de Deo, excepto primo attributo, quod Deo immediatè virtualiter conuenit; eo quod inter illud & essentiam non mediat aliquod prædicatum virtualiter distinctum quod sit ratio conueniendi, vel dimanandi ab essentia.

137 *Secunda solutio.* Quibus præsuppositis, ad argumentum respondeo, loquendo de attributis præter primum, distinguendo maiorem. sunt Deo, vt in se essentialia formaliter, concedo maiorem: virtualiter in se, aut radice immediata, nego maiorem: & concessa minori, nego consequentiam. Nam existentia est Deo, vt in se essentialis virtualiter, esto non secundum suum esse formale, bene tamen secundum suam immediatam radicem; ideoque Deo immediatè conuenit formaliter, & virtualiter, tam in se ipso, quam prout est in intellectu beati: ac proinde Deum existere, est per se notum beatis: secus autem Deum esse sapientem, misericordem, iustum, &c. quia huiusmodi prædicata conueniunt Deo virtualiter mediatè.

138 *Instabis primo.* Sed instabis primo; Deum esse iustum, misericordem, &c. est secundum se per se notum; & tamen non est per se notum beatis, Deum, vt in se intuentibus, ergo ex eo quod Deum existere, sit per se notum secundum se, & vt est in se, sit in intellectu beatorum, perperam intulimus, Deum existere, esse per se notum beatis. Consequentia tenet. Minor à Nobis asseritur, & maior probatur; vt enim *§. 3. solutione ad 1. argumentum* ex Mag. Bannez docuimus, Deum esse Trinum, est per se notum secundum se; sed omnia attributa immediatiùs Deo conueniunt quàm relatiuæ proprietates: ergo Deum esse iustum, misericordem, &c. quæ sunt prędicata absoluta, est secundum se per se notum.

139 *Secundo.* Secundo; nam eo ipso, quod existentia Dei virtualiter ab illius essentia distinguatur, non potest primum attributum Diuinum Deo immediatè conuenire: ergo doctrina solutionis traditæ non potest subsistere, nempè, id quo asseruimus, existentiam, & primum attributum Dei de illo enuntiari propositionibus immediatis per se, & secundum se per se notis. Probatur antecedens; nam omnia attributa, etiam primum, Dei existentiam supponunt, & à diuina essentia vt existente virtualiter dimanant: ergo si hæc ab essentia virtualiter distinguitur, primum attributum non est essentiale Deo, nec secundum esse formale, nec in sui radice immediata.

140 *Respondetur ad 1.* Respondeo ad primum, per se notum idem esse, quod sine medio notum: aut cognoscibile; mediatio autem est duplex nempè, formalis, & virtualis vnde per se, & immediatè notum dupliciter dici potest, primò per exclusionem medij realiter formaliter talis; secundo per exclusionem medij virtualis: quando ergo §. 3. asseruimus; *Deum esse Trinum*, esse secundum se per se notum, mediationem realem exclusimus; non autem mediationem virtualem, & hoc genere immediationis, etiam sunt per se notæ secundum se propositiones, quibus perfectiones absolutæ de diuina essentia enuntiantur, & quoad hoc solùm Trinitatem personarum cum diuina existentia æquiparauimus.

141 *Ad secundum.* Ad secundam obiectionem dicatur, iuxta illam sententiam, vel existentiam diuinam esse primum attributum Dei, vel si à ratione attributi aliqua ratione excludatur, de quo *disp. sequenti*, attributa non dimanare ab essentia mediante existentia, vt principio *quo* dimanationis, sed solùm vt conditione principij, quemadmodum ad agendum, non vt principium, sed vt conditio concurrit, quæ mediatio non impedit, quod propositio enuntians primum attributum de Deo, sit secundum se immediata. Sicut non impediretur, quin anima rationalis, aut angelica natura esset immediatum operationis principium, quòd inter operationes, & naturam existentia mediaret; quo circa vt non dicantur immediata operandi principia, necessarium à D. Th. censetur, quod medient potentiæ proximè operatiuæ realiter ab illis distinctæ; & similiter, quod representatio boni media cognitione facta requiratur, vt voluntas operatur, non tollit quin voluntas sit, & dicatur immediatum principium volendi.

142 *Secunda solutio adhibetur.* Secundo principali argumento respondeo notando in frequentiori Thomistarum sententia, scientiam strictè sumptam, quæ in Deo adstruitur respectu attributorum virtualiter esse distinctam à lumine principiorum, quo immediatè suam intuetur essentiam. Nam licet cognitio essentiæ, quæ est luminis principiorum, attributa etiam attingat, non tamen immediatè erga attributa versatur, sed mediante essentia, vt obiecto prius cognito, & vt ratione cognoscendi attributa; cognitio autem attributorum scientifica immediatè attingit attributa; ideòque à priori cognitione, virtualiter distinguitur, de quo fusè *infrà q. 14. a. 1.* Ex quo sequitur, scientiam, quam Beatus habet de attributis diuinis, distingui à visione beatifica, & per hanc non cognoscere demonstratiuè attributa, nec in essentia, aut per essentiam, vt per medium probatiuum existentiæ attributorum; sed illa in essentia attingit, vt in obiecto priùs cognito, & motiuo, rationeque cognoscendi, quæ mediatio non tollit à veritate cognita esse per se, & immediatè cognoscibilem; aliàs nulla veritas creata esset Deo per se nota, cum nullam veritatem creatam cognoscat intellectus diuinus in se ipsa, vt in medio, & ratione cognoscendi.

Ex quibus, argumento facto occurritur, concessa maiori, distinguendo minorem: non sunt per se notæ Beatis, quatenus illas per beatificam visionem cognoscunt, nego minorem: pro vt alio lumine, nempè scientifico vtentibus concedo minorem, & nego consequentiam: Ratio enim nostra procedit de Beatis, vt Beatis id est, cognoscentibus Deum per beatificam visionem, quæ ad Deum vt in se terminatur; ac proinde, quod est Deo in se sumpto essentiale, etiam est essentiale ipsi, vt visioni beatificæ obijcitur, & quod Deo secundum se immediatè conuenit, etiam conuenit immediatè Deo, vt est obiectum visionis; non autem de Beatis, secundùm quod lumine scientifico vtentes, Deo perfectiones proprias attribuunt; cum enim prædictum lumen non sit principium cognitionis ad Deum, vt in se terminatæ, possunt, quæ in Deo in se ipso includuntur, non includi in ipso Deo, vt est talis cognitionis obiectum. An autem existentia diuina, supposito quod ab essentia distinguatur virtualiter, possit per prædictum lumen scientificum cognosci, à prioríque demonstrari de Deo mediante diuina essentia, ex dicendis *Disputatione sequenti* constabit. Nec illa, quibus minorem probauimus, traditæ doctrinæ obstant; nam licèt propositio cognita demonstratiuè non sit immediata demonstranti, vt demonstranti, potest esse per se nota demonstranti, prout alio lumine illius veritatem cognoscenti: itaq; in Beatis contingere, constat ex dictis. 143 *Respondetur in forma.*

Sed dices; non stat vnam, eandemque veritatem esse per se notam Beatis, & ab ipsis demonstrabilem demonstratione à priori: ergo si propositiones enuntiantes attributa de Deo, sunt cognoscibiles demonstratiuè à Beatis, non sunt ipsis per se notæ. Consequentia tenet. Antecedens autem probatur; non stat vnam, & eandem veritatem esse secundum se per se notam, & secundum se à priori demonstrabilem; aliàs esset, & non esset immediata secundum se, quod implicatorium est: ergo pariter, non stabit vnam, & eandem veritatem esse per se notam Beatis, & ab ipsis demonstrabilem; cum par ratio de absoluta, & comparatiua locutione eiusdem veritatis procedat. 144 *Dices.*

Respondeo, distinguendo antecedens: per vnum, & idem lumen, quod sit cognitionis principium, concedo antecedens: per diuersa lumina, & principia cognoscendi nego antecedens, & consequentiam. Nec amplius probatio antecedentis conuincit; nam eo ipso quod immediatio, & demonstrabilitas conueniat eidem veritati comparatæ cum intellectu Beati secundum diuersa principia, non conueniunt eidem propositioni mediatio, & immediatio secundum eandem rationem, sed secundum diuersas, immediatio sub lumine intuitiuo ad rem, vt in se terminato, & mediatio sub alio lumine rem, vt in se non attingente, distinguenteque obiectiuè medium cognitionis à veritate cognita: si autem aliqua veritas esset secundum se per se nota, & secundum se demonstrabilis, esset secundum vnam, & eandem rationem mediata, & immediata, quod implicat. 145 *Respondetur.*

Obiter autem aduerto, quod iuxta istum modum dicendi non potest admitti in Deo scientia strictè sumpta suorum attributorum; siquidem ratio cur Beatus illa demonstratiuè cognoscit est, quia lumine scientifico illa, vt in se non attingunt, & inter essentiam, attributaque distinguunt, & in Deo cognitio attributorum non possit, non esse intuitiua: fit consequens, vt in illo, nequeat iuxta hunc modum discurrendi scientia strictè sumpta respectu attributorum constitui. 146 *Obiter notandū.*

§. Vltimus.

Ex dictis vnum corollarium infertur.

EX dictis in hac disput. colligitur, veram esse Angelici Pręceptoris doctrinam, diuidentem propositionem per se notam, in per se notam secundum se tantum, & secundum se, & quoad nos. Ita Auctores, quos pro vltima sententia retulimus. Et suadetur primò ex Phylosopho 1. Posteriorum cap. 3. vbi propositionem immediatam diuidens in positionem, & dignitatem, ait: *Positionem quidem dico; quam non est demonstrare, neque est necesse habere docendum quemlibet, quam vero necesse est, habere* 147 *Illatio ex dictis.* *Suadetur primo ex Philosopho.*

habere docendum quemlibet, dignitatem, vel maximam propositionem; sunt enim quædam huiusmedi. Pro quorum clariori notitia videndus est Diuus Thomas ibi lectione 5. ex illis apertè constat dari propositionem immediatam, & secundum se indemonstrabilem, cui explicatis terminis quilibet necessariò assentitur, vt *quodlibet est, vel non est*: ac proinde est per se nota secundum se, & quoad nos, & propositiones, quæ secundum se medio carent, nec demonstrari petunt, quibus tamen non quilibet explicatis terminis necessariò assentitur, sed Doctore opus est ad assensum illis præstandum: ac proinde quamuis sint secundum se per se notæ, nobis tamen per se notæ non sunt.

148 *Secundo ratione.* Et quia res logica est, breuiter hac ratione probatur; nam omnis propositio cuius prædicatum est de ratione subiecti est per se nota; sed stat prædicatum esse de ratione subiecti in se ipso, & quatenus cognito à nobis, quia nempè, subiectum perfectè à nobis cognoscitur, vt in hac, *quodlibet est, vel non est: omne totum est maius sua parte*; nam quòd sit totum, & quòd sit ens à nobis clarè cognoscitur; & stat prædicatum esse de ratione subiecti in se ipso, non tamen prout cognito à nobis, quia nempè, subiectum imperfectè cognoscimus, vt in hac *Deus est*, cuius subiectum à nobis in hac vita, non potest perfectè cognosci: ergo stat propositionem aliquam esse per se notam nobis, & secundum se, & per se notam secundum se: nobis autem non per se notam.

149 *Tertio aliter probatur.* Vel aliter hoc ipsum explicatur, & probatur; propositio dicitur per se nota per exclusionem indigentiæ medij probatiui distincti ab ipsa propositione; sed stat propositionem secundum se medio probatiuo non indigere, nec illo nos indigere ad illius cognitionem; & insuper stare potest, vt propositio ex se medio distincto non egeat, nos autem ad illius cognitionem medio probatiuo indigeamus: ergo est dabilis propositio per se nota ex se, & nobis, & propositio per se nota secundum se; nobis autem non per se nota. Consequentia cum maiori tenet. *Minor quo ad secundā partem probatur primo.* Minor etiam quoad primam partem est certa: pro secunda verò in qua esse potest difficultas, probatur primò: nam stat aliquid esse secundum se cognoscibile, & à nobis non cognosci, nec posse, saltem viribus naturæ: ergo pariter poterit stare, veritatem aliquam esse secundum se sine medio cognoscibilem, & non posse à nobis sine medio probatiuo cognosci. Secundo; *Secundo. Arist.* vt enim docet Aristoteles 1. *posteriorum cap. 2. & 3. 1. Physicorum cap. 1. & 1. Metaphysica cap 1.* quædam sunt prius nota natura, quædam prius nota quoad nos, non autem natura: ergo stabit, aliqua esse ex natura sua sine medio cognoscibilia, quæ tamen à nobis sine medio nequeant cognosci: & consequenter erunt secundum se per se nota, non autem per se nota nobis.

150 *Respondebis.* Respondebis, negando consequentiam. Nam priùs notum est indifferens ad priùs notum natura, & priùs notum quoad nos; esse autem per se notum, idem est, quod esse secundum se notum; ac proinde non potest diuidi in per se notum secundum se, & per se notum quoad nos: in bona enim diuisione, diuisum non debet cum aliquo ex membris diuidentibus coincidere; aliàs repugnabit alteri membro, quod in bona diuisione nequit contingere. Et quidem priùs natura notum, non potest rectè diuidi in priùs natura notum secundum se, & priùs natura notum nobis: ergo pariter per se notum non potest rectè diuidi in per se notum secundum se, & in per se notum nobis.

151 *Contra 1.* Sed contra primò ex iam dictis; nam per se notum non est idem, quod secundum se, aut ex natura sua cognoscibile, sed ly *per se*, indigentiam medij excludit; sed stat excludi hanc indigentiam ex parte obiecti attenta natura ipsius, non autem ex parte intellectus cognoscentis: ergo stat aliquid esse secundum se per se notum, quod ab aliquo intellectu non sit per se, idest, immediatè cognoscibile: ac proinde per se notum non est idem, quod notum secundum se, vel quod ex natura sua immediatè est cognoscibile. *Secundo.* Secundo, & explicatur magis hoc ipsum: per se notum, idem est, quod sine medio est cognoscibile, idest, potens, sine medio à se distincto cognosci; sed stat obiectum aliquod posse cognosci quantum est de se, sine medio à se distincto, quod tamen non possit à nobis sine medio cognosci: ergo tale obiectum erit secundum se per se notum, nobis autem per se notum non erit.

152 *Tertio.* Denique; nam Deum esse sub ratione Deitatis, est per se notum, vt fatetur Theodorus Smising. cuius solutionem reijcimus *disput. 1. quæst. 1. num.* 6. & tamen Deum esse sub ratione Deitatis, nobis per se notum non est: ergo stat aliquam veritatem esse secundum se per se notam, quæ nobis per se nota non sit. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur: nam huic propositioni, *Deus existit*, non statim explicatis terminis assentimur, sed fide, aut medio probatiuo indigemus ad assensum ei præstandum: ergo nobis per se notum non est, Deum existere sub ratione Deitatis.

153 *Respondebis primo.* Respondebis ex doctrina huius Authoris *ibid. num.* 14. primò, Deum sub ratione Deitatis non cognosci ab intellectu nostro in hac vita, sed tantum sub conceptu creatoris, vel primæ causæ incausatæ, quæ perfectiones attributales sunt à priori demonstrabiles de Deo per conceptum Deitatis, qui prior est, & attributa radicat; vnde sub priori ratione nobis in hac vita nec notum, nec per se notum est, Deum existere; in patria autem, vbi Deum sub ratione Deitatis cognoscimus, nobis per se notum est. Vel secundò respondebis, quamuis prædicta veritas à nobis in hac vita cognosceretur per medium, & discursum à posteriori, non obstare quo minus sit per se nota: nam ratio per se noti non tollitur per medium à posteriori, sed solum per medium, & discursum à priori. *Secundo.*

Sed neutra solutio satisfacit, & contra primam facit primò; nam Deum in hac vita cognoscimus eo modo, quo ipsum nominamus, sed nominamus ipsum, non solùm nominibus significantibus perfectiones attributales, sed etiam nomine illius significante naturam: nam hoc nomen *Deus*, non rationem aliquam attributalem, sed Deitatem ipsam significat: ergo Deum in hac vita cognoscimus, non solùm secundum perfectiones attributales, sed etiam sub ratione Deitatis. Deinde; nam licet creaturæ immediatè solum repræsentent Deum, quatenus cum illis connexum, nempè, sub ratione exemplaris, finis, & causæ efficientis incausatæ; mediatè tamen ex illis Dei existentiam sub ratione Deitatis cognoscimus discurrendo: ergo in hac vita Deum cognoscimus sub ratione Deitatis. Antecedens probatur; nam facimus hunc discursum: *Ratio causæ incausatæ, & causantis à se, solùm potest enti à se conuenire; sed datur causa incausata, & causans à se: ergo datur ens à se; & consequenter Deus.* In quo discursu maior ex creaturis cognoscitur. Minor euidenti ratione probatur: ergo existentia Dei sub ratione Deitatis, & entis à se existentis, mediatè à nobis ex creaturis in hac vita cognoscitur. 154 *Prima solutio impugnatur primo. Secundo.*

Deinde secunda solutio reijcitur; nam propositio per se nota, idem est, quod immediata: sed ratio immediatè noti, non solum tollitur per medium à priori, sed etiam per medium à posteriori: ergo ratio per se noti per vtrumque medium tollitur, ea ratione, qua medium est necessarium. Secundò; veritas petens, & potens quantum est de se, non aliter quàm per medium à posteriori cognosci, non esset de se immediata; ac per consequens non esset per se nota, nec etiam secundum se: ergo veritas à nobis non aliter cognoscibilis, quam per medium à posteriori, nobis immediata non est: ac per consequens nobis per se nota esse nequit. 155 *Secunda solutio reijcitur primo. Secundo.*

Contrarium huius doctrinæ docent Molina, Vazquez, Arriaga, & Theodorus Smising. vbi supra §. 2. relati, cum hac differentia, quod aliqui eorum, nec ex parte rerum significatarum, nec in propositionibus distinctionem illam per se noti secundum se, vel quoad nos, posse sustineri, defenditur; alij tamen in rebus ipsis distinctionem admittunt, non verò in propositionibus, vnde Diuum Thomam diuidentem propositionem in per se notam secundum se tantum, & per se notam secundum se, & quo ad nos, asserunt impropriè loquutum fuisse; primum tuetur Smising. pro se referens Scotum *in primo distinctione secunda, quæst. secunda*, Aureolum *ibidem quæstione secunda artic.* 1. Aquilam, *quæstione prima artic. primo*. Ocham. *dist.* 3. *quæst.* 3. & Gabrielem *quæst.* 14. Secundum autem defendunt Molina, & Vazquez: Arriaga verò ab omnibus recedens, ideò prædictam reijcit diuisionem, quia censet omnem propositionem veram, esse secundum se notam; cumque propositio per se nota diuidat propositionem veram: fit consequens, vt non possit propositio per se nota diuidi in per se notam secundum se, & in propositionem per se notam nobis, sed ideò aliqua propositio dicitur per se nota, quia à nobis potest sine probatione cognosci. 156 *Smising. Aureol. Aquil. Ocham. Gabriel.*

Contra doctrinam nostram arguunt primo Scoti discipuli; nam veritas per se nota idem est, quod veritas per se nota secundum se: ergo veritas per se nota non est capax, vt diuidatur in per se notam secundum se tantum, & per se notam quoad nos. Consequentia patet. Nam bona diuisio non patitur, vt diuisum conuertatur, vel coincidat cum vno ex membris diuidentibus. Antecedens autem probant primò, quia Aristoteles solum ex natura terminorum descripsit propositionem per se notam: at propositio per se nota ex natura terminorum, est propositio per se nota secundum se, & attenta propositionis natura: ergo veritas per se nota, idem est, quod veritas secundum se per se nota. 157 *Primum argumentum. Antecedens probatur 1.*

Deinde: nam veritatem esse per se notam, non est esse actu cognitam, sed cognoscibilem tanquam euidentem ex terminis: actualis enim cognitio impertinens est ad naturam, & rationem veritatis obiectiuæ: ergo esse per se notam non sumitur per ordinem ad hunc, vel illum intellectum de facto, sic concipientem, sed adæquatè penes naturam ipsius veritatis pensatur; & consequenter idem est veritas per se nota, quòd per se nota secundum se. *Secundo.*

Confirmant, & vrgent primo; nam licet syllogismus necessarius secundum se, apud nos, vel nobis non necessarius, sed probabilis aliquando sit, non tamen diuiditur syllogismus necessarius in necessarium secundum se, & in necessarium secundum se; 158 *Confirmatur 1.*

se; & quoad nos: ergo pariter quamois veritas per se nota, aliquando nobis per se nota non sit; non ideò diuidenda est veritas per se nota in per se notam secundum se tantùm, & secundùm se, & quoad nos, sed solùm in veritatem per se notam, & non per se notam simpliciter. Quod ampliùs explicari potest: veritas demonstrabilis non diuiditur in talem secundùm se, & secundùm se, & quoad nos; esto plures veritates secundùm se demonstrabiles, à nobis demonstrabiles noo sint: ergo pariter veritas per se nota non est diuidenda in secundum se, & quòad nos. Confirmant, & vrgent secuodo; priùs natura notum, noo potest diuidi in prins natura notum secundum se, & prius natura notum quòad nos: ergo pariter per se notum nequit diuidi io per se ootum secundùm se, & per se notum quòad nos.

Secũdo.

159 *Respondetur ad primam probationem.* Respondeo, negando antecedeos. Ad primam probationem explico, & distinguo maiorem: ex natura terminorum secundùm se, vel prout in nostro intellectu obiectiuè, concedo maiorem: præcisè secundum se, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam. Cum enim termini, hoc est, extrema veritatis obiectiuæ, possint dupliciter sumi, vel in se, vel prout nostro obiecta intellectui, & possit contingere, vt prædicatum inclusum in subiecto secundùm se sumpto, non includatur in eodem prout oostro intellectui obijcitur, eo quod subiectum imperfectè à nobis cognoscitur; consequens fit, veritatem aliquam esse per se notam, dupliciter posse contingere, nempè secundùm se tantùm, & secundùm se, & quòad nos: Primum, cum extremorum natura à nobis non penetratur: Secundum, cum perfectè à nobis cognoscitur, oec ex eo quod Aristoteles propositionem per se notam descripserit ex natura termioorum aliquid contra nos infertur, & quidem, quòd Aristoteles stet pro nostra sententia constat ex dictis.

160 *Ad secũdam.* Ad secundam concesso antecedenti; distingoo consequens: per ordinem ad huoc, vel illom intellectum, vt de facto sic cognoscentem, concedo consequentiam: vt potentem sic cognoscere, nego consequentiam: quamuis enim ad rationem per se ootæ in veritate obiectiua, non exigatur de facto per se, & sine medio cognosci, nec vt sit secundùm se per se nota requiratur, qood possit per se cognosci à nostro intellectu, saltèm pro statu aliquo determinato; vt autem veritas aliqua sit nobis viatoribus per se nota, requiritur necessariò, quòd à nobis io hoc statu possit sine medio cognosci. Cum enim cognoscibilitas consequatur entitatem obiecti, & intellectum respiciat, modus cognoscibilitatis ex vtroque capite pensatur; ideòque stat veritatem aliquam per se, hoc est, immediatè secundum se cogooscibilem, ooo esse per se, hoc est, sine medio cognoscibilem ab hoc, vel illo intellectu, vel ab vno, & eodem intellectu secundum diuersos status, qualiter contingere vidimus io hac veritate, *Deus existit*, quæ secũdum se est per se oota, & etiam intellectui nostro in patria, non tamen pro stato hnins vitæ.

161 *Ad 1. cõfirmationem.* Ad primam confirmationem, nego antecedens. Nam licet fortè diuisionem illam Aristoteles non fecerit; à quo nunc abstinemus; cum tamen propositio per se nota ab ipso, vt vidimus, diuidatur in propositionem, & dignitatem, quod est idem, ac in per se notam secundùm se tantum, & secundùm se, & quòad oos: fit consequens, vt etiam sylogismus oecessarius, & veritas demonstrabilis eandem diuisionem admittat, imò prima facta, facere secundam superfluat; si namque veritas maximè cognoscibilis, qualis est veritas immediata potest oobis immediata non esse, & à nobis per se, hoc est, sine medio non cognosci, à fortiori veritas secundum se demonstrabilis, potest nobis demonstrabilis non esse.

162 *Ad secũdam.* Ad secundam confirmationem, coocesso antecedenti, nego consequentiam. Ratio autem discriminis ex natura terminorum desumitur: nam prius natura idem est, quod prius secundum natoram suam; prius secundum suam oaturam idem est, quod prius secundum se, & ideò prius oatura notum coincidit cum priùs noto secundum se: ac proinde incapax est vt in priùs oatura notum quòad nos diuidatur; at vero per se notum, non est idem, quod secundum se per se notum, sed est idem, quod sine medio cognoscibile, & quia hoc contingere potest dupliciter, nempe secundùm se, & ex parte intellectus concipientis: fit coosequens, vt veritas per se nota, rectè diuidatur in per se ootam secundum se tantùm, & per se notam quòad nos.

163 *Secundũ argum.* Secundò arguit Arriaga; propositio per se nota secuodum se, & non quòad nos, dicit repugnantiam io terminis; ergo propositio per se nota non est capax, vt diuidatur in propositionem per se notam secundum se tantum, & secundum se, & qooad oos: Antecedens probatur; etenim per ly *quòad nos*; vel excluditur omnis intellectus, vel solus intellectus humanus: oeutrum dici potest; ergo implicatur io terminis. Minor pro prima parte constat, non enim stat, veritatem aliquam esse per se notam secundum se, & non posse ab aliquo intellectu per se, & sine medio cognosci: ergo ly *quoad nos*, oon potest omnem intellectum excludere. Pro secunda parte probatur; nam si soli homines excludootur, impropriè dicitur nota secundum se, & non quòad nos; sed debuisset dici, alia est nota quòad oos, alia Angelis, & Deo; non tamen quòad nos, & sic clariùs procederetur. Facilè tamen reijcitur; nam cùm diuiditur propositio in notam, & non notam, solum est sermo de nobis; Angelo namque, & Deo omnia sunt per se nota; & consequenter propositio per se nota, non debet diuidi in per se notam nobis, & in per se notam Angelis, aut Deo.

Respondetur. Respondeo, negando antecedens. Ad probationem dicatur, ly *quòad nos* excludere intellectum humanum, & etiam posse excludere intellectum Angelicum, vt proprijs viribus intelligere potentem, cui aliqua veritas per se nota, potest per se nota non esse, vt constat in hac, *Deus est*, quæ est per se nota secundum se; & tamen Angelis per se nota non est, sed illam ex effectibus, vel in effectibus creatis à posteriori cognoscunt. Ad improbationem, nego antecedens: quod nempè, impropriè dicatur, per se nota secundum se, sed proprijssimè id dicitur, non quia propositio à se ipsa cognoscatur, sed quia attenta propria natura potest, & petit per se hoc est, sine priori medio cognosci, sicut proprijssimè dicitur aliquid secundum se cognoscibile, quamuis à nobis nequeat proprijs viribus cognosci; quia quantum est de se, capax est vt cogooscatur. Et sicut non ideò dicitur cognoscibile, quia ab extrinseco potest cognosci, sed quia ex se fundat cognoscibilitatem, & habet suæ cognoscibilitatis principia; ita propositio immediata, est per se nota, quamuis à Deo sit immediatè, & per se cognoscibilis; non tamen ideò dicitur per se nota, & immediata; quia est cognoscibilis immediatè, & per se à Deo, sed quia ipsa ex se talis conditionis est, vt si iuxta merita propriæ cognoscibilitatis attingatur, cognoscatur sine medio. In duobus autem argueos, hallucinari videtur; primo in eo quod censet, propositionem diei secundum se per se notam, quia sibi est nota per se; cum longè diuersum sit, esse secundum se immediatè cognoscibilem, & esse sibi per se cognoscibilem, primumque verissimom sit, & falsissimum secundum.

Arriaga hallucinatur.

Secundò. Secundò; in eo quod existimat, valere istam consequentiam; *propositio per se nota, est à Deo immediatè cognoscibilis: ergo ideò est per se nota; quia à Deo potest immediatè cognosci*; Quod est arguere à simplici assertione ad propositionem causalem. Quamuis ergo propositio immediata, sit à Deo immediatè cognoscibilis, non tamen ideò est immedista, saltem vt ex prima radice, quia à Deo potest immediatè cognosci; sed ideò, quia secundum se caret medio; hoc autem explicatur per esse secundum se per se notum: ergo proprijssimum id dicitor. Falsum etiam est, quod prædictus Auctor addit, nempè, omnia esse per se nota Angelo, vel Deo; in primis namqoe Angelo, non omnia sunt per se nota cum hæc propositio, *Deus existit*, Angelo per se nota non sit. Deinde, propositio ex se mediata quamuis noo cognoscatur à Deo per medium, quod sit causa cognitionis, cognoscitur tameo ab ipso per medium ex parte obiecti.

16[illegible] *Insurges.* Sed contra hanc solutiooem obijcies: nam iuxta illam, ideò aliqua propositio dicitur per se nota secundum se, quia si, vt est in se, cognoscatur, per se nota est cognoscenti; at hoc affirmari non potest: ergo doctrina tradita ruit. Probatur minor: omnis propositio vera talis conditionis est, vt si clarè, vt in se est, cognoscatur, appareat per se nota cognoscenti; sed non omnis propositio vera, est per se nota secundum se: oam propositio vera est, quæ diuiditur in per se ootam, & non per se notam: ac proinde non omnis propositio vera, est per se nota: ergo non ideò propositio aliqua dicitur per se nota secundum se, quia si clarè cognoscatur, apparet per se nota cognoscenti.

16[illegible] *Respondetur.* Sic arguit prædictus Auctor, in qoo etiam manifestè hallucinatur, confundens veritatem notam cum veritate per se nota; cum longè diuersissima sint, & stat benè veritatem aliqnam esse ootam, & euidenter notam, non tamen per se notam. Ad primum namque sufficit, clarè cognosci. Ad secundum autem requiritur cognosci ratione sui, & non per medium à se distinctum. Vndè ad obiectionem respondeo, concessa maiori, negando minorem. Ad illius probationem, nego maiorem. Nam cooclusio demonstrata clarè cognoscitur; & tamen non est per se nota cognoscenti; cum cognoscatur per medium cognitum prius, probatiuumque veritatis demonstratæ: ergo non omnis propositio vera talis conditionis est, vt si clarè cognoscatur, sit cognoscenti per se nota, quamuis illi nota sit.

16[illegible] *Tertium argum.* Denique arguit Molina; nam esto loquendo de rebus ipsis, vera sit doctrina tradita; non tameo est vera loquendo de propositionibus, quod nempè, detur propositio per se nota secundum se, quæ nobis per se nota non sit: ergo D. Th. prædicta diuisione diuidens propositionem, vel falsò, vel saltèm minùs propriè fuit loquutus. Consequentia tenet. Assumptum autem sic probat; vt enim propositio diuidatur in per se notam tantum, & in per se ootam secundum se, & quoad nos, necessum est, quod vna, & eadem propositio sit secundum se per se oota, & non per se nota, quo ad nos; sed non est dabilis vna, & eadem propositio per se nota secundum se, & non per se nota quoad nos: ergo nequit sic diuidi propositio. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur; nulla enim propositio est eadem, nisi eisdem conceptibus subsit; voces namque non faciunt propositionem, nisi pront subsunt conceptibus; sed stantibus eisdem cooceptibus, cuilibet illos formanti, propositio est per se nota: ergo stante idan-

identitate propositionis, non stat esse per se notam secundum se, & non esse nobis notã. Maior cum consequentia tenet. Et minor probatur: conceptus ex quibus componitur propositio per se nota, faciunt naturaliter manifestam complexionem prædicati, & subiecti: ergo cuilibet illos formanti talem connexionem manifestant; & consequenter stante identitate conceptuum, non stat propositionem esse secundum se notam, & nobis non notam, aut vni, & non alteri notam.

170 *Explicatur, & confirmatur.* Explicatur, & augetur difficultas; hæc propositio, *Deus est*, prout à beatis profertur, & prout profertur à nobis, non est eadem, sed diuersa: ergo non est verum de vna, & eadem propositione, quod sit per se nota secundum se, & non per se nota nobis. Consequentia patet: nam vt eadem propositio sit per se nota secundum se, & non quòad nos; requiritur, quod eadem propositio sit per se nota illam concipienti, vt in se; ergo si respectu beati illam veritatem, vt est in se concipientis, non est eadem propositio, non datur vna, & eadem propositio secundum se per se nota, & non per se nota nobis. Antecedens autem probatur: nam voces non faciunt propositionem, nisi prout subsunt conceptibus; sed conceptus, quem beatus format de Deo, cui subordinatur hæc propositio, *Deus est*, quatenus ab ipso profertur, non est idem cum conceptu à nobis in hoc statu formato de Deo, cum ille sit quidditatiuus, & proprius, noster autem connotatiuus, & per alienas species formatus: ergo non est eadem propositio, quatenus à beato profertur, & prout profertur à nobis.

171 *Responsetur primo.* Huic argumento, quod ex Aureolo sumpsit Molina, respondeo, negando antecedens. Ad probationem, concessa maiori, nego minorem. Ad illius probationem distinguo maiorem: non est eadem propositio, nisi sub eisdem conceptibus, quoad formale propositionis; concedo maiorem: quoad materiale propositionis, & quoad veritatem significatam, nego maiorem: & concessa minori, distinguo consequens; stante identitate formali, concedo consequentiam: stante identitate materiali, & obiectiua quòad veritatem significatam, nego consequentiam. Ita Capreolus 1. *dist.* 2. *q.* 2. *ar.* 3. *ad* 1. Aureolus *contra* 2. *conclus.* vbi ex D. Th. *quodlib.* 9. *art.* 2. notat, quod in propositione vocali, vel scripta, tria considerantur, nempè vox ipsa propositionis, & sui termini. Secundò, conceptus mentis, quem vox immediatè significat. Tertiò, res ipsa, quam significat mediante conceptu.

172 Si ergo in propositione sint eædem voces, & idem conceptus intellectus, erit eadem propositio formaliter, & materialiter: si autem ijdem conceptus, sed aliæ voces, vt contingit in Synonimis, tunc erit eadem propositio formaliter, sed non materialiter: si verò cum diuersitate conceptuum formalium circa eandẽ veritatem, sit identitas vocum erit diuersa propositio formaliter; eadem tamen materialiter, & ex parte veritatis significatæ: cum ergo docet D. Th. vnam, & eandem propositionem esse secundum se per se notam; non autem per se notam nobis, loquitur de vna, & eadem propositione quòad materiale propositionis, & quòad veritatem significatam, non autem de identitate quòad formale propositionis; nam sic certum est, illum, cui propositio non est per se nota, non formare eosdem conceptus, quos format ille, cui est nota, quod maximè verum tenet in hac propositione, *Deus est*; ille namq; cui est per se nota, format visionem intuitiuam, & quidditatiuam Dei, quæ longè diuersa est à cognitione, & conceptu, quem viatores formant de Deo; ac proinde diuersa est propositio formaliter ab ea, qua viatores eandem veritatem significant; est tamen eadem materialiter, nempè, quòad vocem, & obiectiuè, nempè, quòad veritatem significatam: ex quibus constat solutio confirmationis.

173 *Secundo.* Vel secundò respondetur, negando iterum antecedens. Ad probationem, concessa maiori, nego minorem. Ad illius probationem, distinguo maiorem: nulla propositio significatiua, & formalis, concedo maiorem: obiectiua, nego maiorem, & concessa minori, distinguo consequens distinctione maioris. Sicut enim propositio significatiua coalescit ex conceptibus formalibus, & ad sui vnitatẽ, illorũ vnitatem exposcit, ita obiectiua coalescit ex obiectiuis: & vt vna sit, non in formalibus, sed in obiectiuis conceptibus petit vnitatem. Cum ergo docet Diuus Thomas, vnam, & eandem propositionem esse secundum se per se notam; nobis autem non per se notam, non loquitur de propositione formali, sed de propositione obiectiua, hoc est, de veritate significata, & de connexione, quæ in obiecto repetitur inter subiectum, & prædicatum; sic autem verum est, esse vnam, & eandem propositionem, quæ secundum se, & ipsam intuenti, est per se nota, & nobis non intuitiuè, nec clarè, sed abstractiuè, & confusè ipsam concipientibus, per se nota non est; nam veritas huius propositionis, *Deus existit*, eadem est in se, & in intellectu beati, & in intellectu viatoris; & tamen secundum se, & beatis est per se nota: intellectui autem viatoris non est per se nota.

174 *Obijcies primo.* Sed obijcies primò; veritas obiectiua non dicitur propriè propositio: ergo si Diuus Thomas in prædicta diuisione loquitur de propositione obiectiua, cum impropriétate loquitur. Antecedens probatur, ex definitione propositionis communiter à Dialecticis tradita, nimirum, quod est, *oratio verum, vel falsum significans*. Iuxta quam diffinitionem, sola propositio vocalis, aut mentalis, propriè propositio est, quæ sola propriè significat. Secundò; nam dato, quod propositio obiectiua propriè propositio sit, adhuc de illa non potest verificari de vna, & eadem propositione esse secundum se per se notam, & non per se notam nobis: ergo in quocumque sensu accipiatur, propositio est incapax diuisionis prædictæ. Consequentia est bona, & antecedens probatur, nam res significata non est propositio obiectiua, nisi prout objicitur conceptibus mentis, sed res significata prout objicitur conceptui quidditatiuo, & claro, & prout objicitur conceptui connotatiuo, & confuso, quamuis sit eadem in esse rei, in ratione tamen propositionis obiectiuæ est diuersa: ergo non est eadem propositio obiectiua per se nota secundum se, & ipsam intuitiuè cognoscenti, & non per se nota cognoscenti, confusè, & abstractiuè; sed diuersa. *Secundo.*

175 *Minor probatur.* Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur; variata ratione obiecti, variatur ratio propositionis obiectiuæ in quantùm talis, cum propositio obiectiua in quantum talis intra lineam sit obiecti; sed in re significata, vt obiecta conceptui quidditatiuo, & conceptui connotatiuo, non est eadem ratio obiecti: ergo nec est eadem ratio propositionis obiectiuæ. Probatur minor: nam conceptus specificantur ab obiectis; & consequenter conceptibus essentialiter distinctis, debet respondere diuersitas in obiectu, & etsi non entitatiua, saltem in ratione obiecti: sed conceptus quidditatiuus, & clarus, & conceptus confusus, & connotatiuus distinguuntur essentialiter: ergo in re cognita, & significata, prout terminat conceptum quidditatiuum, & clarum, & prout terminat confusum, & connotatiuum, non est eadem ratio obiecti in esse obiecti formaliter.

176 *Resp. ad primam.* Respondeo ad primam replicam, negando antecedens. Ad probationem dicatur: deffinitionem illam esse dialecticam, & quia dialecticus solùm considerat voces, & conceptus formales, in quantùm sunt signa obiectiorum, ideò propositionem ita deffiniuit: Logicè autem loquendo, in obiectia propositio inuenitur, sicuti, & ratio prædicabilis, & subijcibilis, ratioque prædicati, & subiecti, ex quibus propositio consurgit, nec oportet vtrique propositioni obiectiuæ, nempè, & formali vnam assignare deffinitionem, sed duas, quarum vna ex alia facili ratione colligitur: ità vt propositio formalis sit oratio verum, vel falsum significans, & obiectiua dicatur connexio verè, aut falsò significata; sicut quamuis ratio veritatis in intellectu, & in obiecto inueniatur, non datur vna vtriusque deffinitio, sed veritas formalis dicitur adæquatio intellectus cum re; obiectiua autem dicitur adæquatio rei cum intellectu.

177 *Adjectidam resp. primo.* Ad secundam respondeo, negando antecedens. Ad probationem, concessa maiori, nego minorem. Ad illius, probationem responderi potest primò, distinguendo maiorem: variata ratione obiecti *sub qua*, vel modi attingibilitatis passiuæ, nego maiorem: ratione formali *qua* obiecti, concedo maiorem: & sub eadẽ distinctione minoris, nego consequentiam: Quia vt conceptus formales circa idem obiectum essentialiter distinguantur, non est necessaria diuersitas in ratione obiectiua formali, *qua*, sed sufficit diuersitas in ratione *sub qua*: nam eadem veritas, quæ est ratio formalis *qua* obiecti, si sub diuersis abstractionibus attingatur, specificat actus essentialiter distinctos, & similiter eadem veritas attacta, quia reuelata, & attacta ratione sui, actus specie distinctos terminat; & similiter sub eadem abstractione, si diuerso modo attingatur, distinguit obiectiuè specificè actus vt actus scientiæ & actus opinionis erga eandem propositionem, & sub eadem abstractione distinguuntur specificè ob diuersum modum tendendi, se tenentem ex parte ipsorum actuum, & ob diuersum modum terminandi, se tenentem ex parte obiecti; & tamen propositio obiectiua in ratione propositionis obiectiuæ non variatur, vt in eisdem exemplis conspicitur: nam hæc propositio, *Deus est*, fide credita, visa in patria, & demonstrata in via, eadem est in ratione propositionis, eo quod licet rationes *sub quibus* obiectiuæ varientur, ratio tamen formalis *qua* obiecti eadem est: idem ergo dicimus in propositione per se nota, & immediata secundum se, vt objicitur cognoscenti immediatè, & intuitiuè, & cognoscenti, mediatè confusè, & abstractiuè; quod nempè, est eadem in ratione propositionis obiectiuæ; quia licet rationes *sub quibus* obiectiuæ sint diuersæ, quod sufficit ad distinguendos actus, & conceptus formales; ratio tamen *qua* formalis, nempè connexio prædicati cum subiecto, & veritas obiectiua eadem est.

178 *Secundo.* Vel secundo responderi potest, distinguendo illam maiorem; variata ratione obiectiua intrinseca, & terminatiua in obiecto, concedo maiorem: ratione motiua, & extrinseca, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: quia vt conceptus intuitiuus huius veritatis *Deus est* v. g. distinguatur essentialiter à conceptu abstractiuo, & connotatiuo, quem viatores illius veritatis habemus, non requiritur diuersa ratio formalis terminatiua in obiecto, sed sufficit diuersa ratio motiua, quæ de facto reperitur; nam cognitio intuitiua terminatur ad Deum, vt est in se, & à veritate increata, vt est in se ipsa, mouetur: cognitio autem de existentia Dei habita à nobis

bis in via etsi terminetur ad veritatem increatam, non tamen mouetur ab illa, sed à veritate creata, ad cuius instar, & per cuius speciem cognoscitur, vt autem in veritate cognita sit diuersitas in ratione propositionis, non sufficit diuersa ratio motiua, præsertim extrinseca, vt constat in hac propositione, *Deus est*, quæ non est diuersa propositio, vt terminat fidem, à se ipsa, vt terminante notitiam intuitiuam. Et iuxta hanc doctrinam accipiendum censeo Caietanum *lib. 1. posteriorum cap. 3.* cum docet, distinctionem penes conceptus distinctos, vel confusos propositionis, quæ est secundum se immediata, non posse talem propositionem variare, quia sunt posteriores illa.

Maneat ergo verum, rectè à D. Th. diuidi propositionē per se notam, in per se notam secundùm se tantum, & secundùm se, & quoad nos, & insuper hanc subdiuidi in per se notam, quoad omnes, & per se notam non omnibus, sed sapientibus. Prima est, cuius termini immediatè cōnectuntur, nobis tamē noti non sunt Secunda, cuius termini omnibus sunt manifesti. Et tertia, cuius termini sunt noti solis sapientibus; & propositionem istam, *Deus est*, esse in primo genere collocandam, scilicet, propositionis per se notæ secundum se tantum respectu intellectus nostri pro hoc statu, quæ est doctrina D. Th. *in præsenti art. 1.* Et hæc de illa Disputatione applicanda litteræ Magistri *in 1. dist. 3. §. 1. & 2.* vbi à D. Th. *qu. 1. art. 2.* agitatur.

DISPVTATIO TERTIA,

An Deum esse sit demonstrabile, & quibus demonstrationibus.

§. I.

Deum posse viribus naturæ aliqua ratione cognosci, fides catholica est.

Num. 1. *Deum cognosci per rationem naturalē supponitur.* VIso iam in præcedenti disp. Dei existentiam nobis per se notam non esse, restat, vt examinemus qualiter à nobis viatoribus possit viribus naturæ cognosci, & quidem posse cognosci absolutè per rationem naturalem abstrahendo cognitionis modo, extra controuersiam est apud Theologos, & præterquamquod ex dicendis a fortiori constabit, probatur apertè ex Paulo ad Romanos 1. illis verbis: *Quia quod* (*Ad Rom. 1.*) *notum est Dei, manifestum est in illis, Deus enim illis manifestauit; inuisibilia enim ipsius à creatura mundi per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque eius virtus, & diuinitas, ita, vt sint inexcusabiles, quia cum cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt.* Quibus verbis, vt communiter exponunt interpretes, & præcipuè D. Th. ibidem *lect. 6.* in- (D. TH.) uehitur in Gentiles, illosque impietatis reprehendit; ita vt excusari non possint: *quia cum cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt.*

2 Quod autem cognouerint, probat, *quia quod notum est Dei*, idest, quod cognoscibile est de Deo ab homine per rationem *manifestum est in illis*, idest, manifestum est eis, ex eo quod in eis est, (*Psal. 4.*) idest, ex lumine intrinseco iuxta illud Psalm. 4. *Multi dicunt, quis ostendit nobis bona? signatum est super nos lumen vultus tui Domine.* Et causam efficientem huiusmodi cognitionis exponens, ait; Deus enim in illis manifestauit, interiùs lumen naturale infundendo, & exteriùs proponendo signa suæ sapientiæ exteriora, scilicet creaturas sensibiles, in quibus sicut in quodam libro, Dei cognitio legeretur, quæ autem cognouerint, ait esse *inuisibilia Dei*, idest, quæ à nobis in præsenti vita videri clarè non pos- (*Ioan. 1.*) sunt. Ioannes 1. *Deum nemo vidit vnquam*, scilicet, per essentiam, (*Timoth. 1.*) viuens in hac vita mortali, & ad Timotheum 1. *Regi seculorum, immortali, & inuisibili.*

3 Dicit autem in plurali *inuisibilia*, quia quamuis diuina essentia vna sit, à nobis ex analogia ad creaturas sub multiplici ratione cognoscitur, nempè, sub ratione sapientiæ, bonitatis, virtutis, &c. ait ergo: *Inuisibilia enim ipsius à creatura mundi* idest, à nulla creatura, siue homine, siue Angelo; nulla enim creatura, siue homo, siue Angelus potest ex proprijs viribus Dei essentiam (*Is. 6.*) in se ipsa videre, vnde de Seraphin dicitur Isaiæ 6. *Quod duabus alis velabant* vel à creatura mundi, idest ab homine, qui dicitur creatura mundi, quia cum omni creatura communicat; habet enim commune cum lapidibus esse, viuere cum arboribus, sentire cum animalibus intelligere cum Angelis, vt exponit Grego- (*Marci vltimo.*) rius super illud Marci vltimo: *Prædicate Euangelium omni creaturæ.* Vel dicitur mundi creatura, propter suam excellentiam, (*Psal. 8.*) quia solum minoratus ab Angelis omnibus alijs excellit, iuxta illud Psalm. 8. *Minuisti eum paulò minus ab Angelis, omnia subiecisti sub pedibus eius.*

4 Medium autem cognitionis exterius explicans ait: *Per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur*; sicut enim ars, inquit D. TH. (*Sapient. 13.*) manifestatur per artificis opera, ita Sapientia supremi artificis Dei per creaturas manifestatur, iuxta illud sapientiæ 13. *A magnitudine speciei, & creatura, cognoscibiliter poterit creator horum videri*; & Psalm. 18. *Cæli enarrant gloriam Dei*: ergo iuxta Paulum, homo naturali ratione Dei vnius existentiam cognoscit: Patet (*Psal. 18.*) consequentia primò, nam Paulus distinguit inter id, quod Dei est notum, inquiens, *quod notum est Dei*, & id quod ignotum est, (*Cōsequētia patet primo.*) nempe inter Deum vnum, & Trinum; at nisi accipiatur de eo quod notum est, idest, cognoscibile per rationem naturalem, vt exponit D. Thomas, & communiter interpretes, nequit hæc distinctio subsistere; cum per gratiam omnia sint cognoscibilia: ergo existentia Dei vnius, vel vnius primæ causæ, potest ratione naturali cognosci.

Secundo; nam cognitio Dei, quæ ex effectibus naturalibus, & 5 sensibilibus potest haberi, est cognitio naturalis; sed loquitur (*Secundo.*) de cognitione Dei habita per effectus sensibiles: ergo sentit esse naturalem. Denique; nam reprehendit gentiles, eo quòd cum cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt, docetque (*Tertiò.*) inexcusabiles fuisse, sed gentiles fide supernaturali caruerunt: ergo cognitio Dei qua potuerunt regulari ad illum glorificandum, illique gratias agendum, non fuit supernaturalis: in eandem veritatem conspirant Ecclesiæ PP. quos suprà retulimus, & inferiùs ponderabimus, Chrisostomus, & Ambrosius in prædicta verba Pauli, Augustinus *lib. 10. confessionum cap 6.* Prosper *lib. de vocatione gentium cap. 4.* Fulgentius ad Monimum *cap. 18.* alijque PP. dicta verba Pauli explicantes.

Si opponas primò; Augustinum *lib. 2. de ciuitate Dei cap. 7.* vbi 6 de Philosophis agens ait: *Quidam eorum quædam magna de Deo,* (*Si opponas primo.*) *quantùm diuinitùs adiuti sunt inuenerunt*; sed ad cognitionem naturaliter possibilem speciale Dei adiutorium necessarium non est: ergo cognitio, quam Philosophi habuerunt de Deo, non erat viribus naturæ possibilis. Resp. August. solum adiutorium Dei exigere, non autem adiutorium speciale, quod specialis gratia (*Respondetur.*) sit; sed generale, quod specialis gratia non est, sed inclusa in dono creationis: hanc autem exigi ad cognitionem naturalem de Deo non negamus. Vel si ad talem cognitionem adiutorium speciale ab Augustino exigatur, non est Dei, vt Auctoris supernaturalis, sed vt conditoris naturæ, cuius indigentia cognitioni naturali non obstat; nam adiutorium speciale Dei conditoris naturæ ad aliquos actus bonos entitatiuè naturales requiri, docet communis sententia 1. 2. *quæst.* 109. vt ad dilectionem efficacem Dei vt finis naturalis, & ad victoriam grauis tentationis ex honesto naturali motiuo.

Si opponas secundo, Prosperum *lib 2. de vocatione gentium cap.* 7 17. illis verbis *Tam acerbo humana natura vulnere sauciata est, vt* (*Si opponas 2.*) *ad cognitionem Dei neminem spontanea contemplatio valeat erudire, nisi obumbrationem cordis vera lux discusserit*: ergo iuxta Prosperum vires naturæ ad Dei cognitionem sufficientes non sunt aliàs veræ lucis discussio ad illam necessaria non esset. Resp. Prosperum loqui de cognitione Dei qualiter ad salutem oportet; ad hanc autem gratiam requiri, nec sufficere vires naturæ certum est; & eodem modo accipiendi sunt Damascenus *lib. 1. fidei ortodoxæ c. 2.* Dei gratiam exigens ad omninò cogitandum de Deo, alijque PP. si aliquando gratiæ Dei, ipsius referant cognitionem. Vel nomine gratiæ, non donum supernaturale, sed adiutorium generale inclusum in dono creationis, vel speciale Dei conditoris naturæ accepisse, poterunt explicari.

Si obijcias; nam Diuus Prosper vulneri contracto ex peccato 8 originali refert indigentiam gratiæ in nobis ad diuinam cogni- (*Insurges.*) tionem; sed indigentia gratiæ ad cognitionem salutarem, & prout ad salutem oportet, non oritur in homine ex vulnere contracto ex peccato originali, quo humana natura est sauciata, sed extrinseca in sufficientia naturæ; cum cognitio salutaris supernaturalis sit: ac proinde supra vires naturales in quocumque statu considerentur: ergo non bene explicantur de cognitione salutari, & ad salutem proficua.

Respondeo, homini in quocunque statu fuisse necessariam su- 9 pernaturalem ad opera salutaria; cæterùm in homine sano hæc (*Respond.*) gratia pertinebat ad auxilia generalia, non ordinis naturæ, sed gratiæ; at vero in homine lapso specialis gratia est adhuc intra illum ordinem. Et insuper ex peccato contracta fuit vberioris gratiæ indigentia ad opera salutaria, quæ in homine integro sano necessaria non est, & huius gratiæ vberioris indigentiam in homine lapso refert Prosper, vulneri, quo humana natura fuit ex peccato originali sauciata; sed de his 1. 2. *quæst.* 109. vbi de necessitate gratiæ ad rectè operandum tractatur.

Oppones tertiò; nihil enim per sibi dissimile potest cognosci; 10 at creaturæ licet Deo assimilentur in communibus prædicatis, (*Oppones tertio.*) nempè entis, substantiæ, viuentis intellectualis; in eo autem quod proprium est Dei, sunt ipsi dissimiles, ergo ex creaturis non potest Deus secundum sibi propria cognosci. Respondeo distinguendo maiorem: vt per medium *formale*, & *in quo*, concedo (*Respondetur.*) maiorem: vt per medium per *quod*, & *instrumentale*, nego maiorem: & concessa minori, distinguo consequens, distinctione maioris; solùm enim sequitur Deum, vt à creaturis distinctum non posse per illas vt per speciem impressam, vel expressam, quæ sunt medium cognitionis *formale*, & *in quo* cognosci: non autem quod per illas cognosci non possit, vt per medium per *quod* & *in-*

stru-

ftrumentale; licet namque formalis representatio in similitudine petat fundari, vt docet D. Th. *infra quæst.* 12. *art.* 2. representatio tamen instrumentalis non petit pro fundamento similitudinem representantis cum obiecto representato, sed supra dependentiam fundatur; vnde quamuis creaturæ Deo dissimiles sint in prædicatis peculiaribus Dei, quia tamen ab illo dependent, possunt ducere in illius cognitionem, vt obiecta cognita, & vt signa instrumentalia.

11 *Si dicas.* Si dicas; omnis cognitio præsupponit speciem obiecti cogniti: ergo si Deus ex creaturis cognoscitur, necessario debet aliqua species Deum representans supponi; eumque species increata non sit, erit necessario creata; sed vt in solutione docuimus, species vt representet, debet assimilari cum obiecto representato in eo, quod representat: ergo debet dari species, & forma creata cum Deo in prædicatis proprijs conueniens, vt ex creaturis Dei cognitio secundum propria Dei prædicata habeatur; at nulla forma creata potest cum Deo in prædicatis proprijs conuenire, aut Deo in proprijs assimilari: ergo ex creaturis non possumus in Dei cognitionem venire:

12 *Respondetur.* Respondeo, concesso antecedenti, & prima consequentia, distinguendo minorem subsumptam; species immediata rei prout in se, concedo minorem: species mediata, & in alio, nego minorem, & consequentiam. Cum enim Deum in creaturis, & ex creaturis cognoscimus, species, quæ est istius cognitionis principium, non est species immediata Dei, sed species representans immediatè creaturas, & in illis Deum vt illarum causam, ratione dependentiæ creaturarum ab ipso; licèt autem species representans rem aliquam immediatè in se ipsa, debeat illi assimilari; quando species immediata non est, non est necessarium quod cum illa assimiletur, sed sufficit, quod habeat similitudinem cum obiecto primario representato *in quo*, vel *ex quo* res illa secundò representatur; hinc intellectus noster per speciem entis realis, ens rationis cognoscit, quamuis talis species non assimiletur enti rationis, & Deus per propriam essentiam vt speciem, comprehensiuè cognoscit creaturas, quamuis diuina essentia illis non assimiletur. Videatur D.Th. *quæst.* 2. *de veritate art.* 3. *ad* 5. *super Boetium de Trinitate quæst.* 1. *art.* 2. & pluribus alijs locis, quos lato calamo refert Capreolus *in* 1. *dist.* 2. *quæst.* 1. *art.* 1. *&* 3.

13 *Instabis.* Sed instabis; non potest Deus per creaturas cognosci sine specie expressa Dei immediatè ad ipsum terminata; sed non minus repugnat species expressa, quæ sit immediata Dei, quam species impressa: ergo non potest Deus per creaturas cognosci. Consequentia est bona. Minor videtur certa; non enim minus est de ratione speciei expressæ conuenientia cum obiecto, & similitudo cum illo, quam de ratione speciei impressæ: ergo si repugnat species impressa Deum immediatè representans, etiam repugnabit expressa. Maior autem probatur, non stat Deum per creaturas ab intellectu nostro cognosci, quin detur duplex cognitio, vna Dei, & altera creaturarum, quarum prima ex secunda procedit ad Deumq; immediatè terminatur; sed cognitio illa, quæ immediatè terminatur ad Deum non stat sine specie expressa, quæ sit immediata Dei: ergo non potest Deus per creaturas cognosci sine specie expressa immediata ipsius Dei. Maior cum consequentia tenet; Minor autem probatur, cognitio immediata Dei non solum est contemplatio, sed etiam est dictio, & consequenter proprium conceptum producit, in quo Deum abstractiuè contéplatur; sed cõceptus hac cognitione productus representat immediatè Deũ, sicut cognitio, quam terminat immediatè, terminatur ad Deum: ergo cognitio Dei per creaturas immediatè ad ipsum terminata, non stat absque specie expressa, quæ sic immediata Dei.

14 *Respondetur.* Respondeo, distinguendo maiorem; sine specie expressa Dei immediata motiuè, & terminatiuè, nego maiorem: immediata terminatiuè tantum, concedo maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam. Nec probatio maioris obstat traditæ distinctioni; nam cognitio Dei ex cognitione creaturarum deducta, etsi ad Deum immediatè terminetur, quia nempè inter illam, & Deum non mediant creaturæ, vt cognitæ; quia per illam non cognoscuntur, sed cognitæ supponuntur per aliam, ex qua per discursum Dei cognitio causatur; non tamen à Deo mouetur, sed à creaturis, ad quarum instar, & per quarum speciem causatur, vnde non est cognitio Dei immediata motiuè, & terminatiuè, sed terminatiuè tantum; ac proinde non petit conceptum, vel speciem expressam producere, quæ sit immediata Dei motiuè; & terminatiuè, sed quæ sit Dei terminatiuè immediatè; eo quod inter illam, & Deum non mediant creaturæ, vt obiectum per ipsam repræsentatum, quæ tamen à creaturis mouetur, quia ad illarum instar, Deum quoad *an est*, representat, & quia per illarum speciem producitur; dari autem speciem expressam immediatè Deum representantem, hoc genere immediationis, nullum inconueniens est: imò esse necessario admittendam, docet Capreolus *in* 1. *dist.* 1. *quæst.* 2. *articulo* 1. *conclus.* 8. probatque ex D. Thom. 1. *Contra gentes cap.* 14. vbi docet, quod licet de Deo in hac vita non sciamus de Deo quid sit; potest tamen considerari in quodam conceptu composito ex aliquo communi conceptu, & ex multis differentijs negatiuis, per quas cognoscimus eius differentiam à creaturis. *Capreol.* *S. TH.*

15 *Tacita obiectionis resp.* Nec sequitur posse dici, Deum in se ipso per talem speciem cognosci; vt enim docet D. Th. *quæst.* 2. *de veritate art.* 2. *ad* 5. *Tunc aliquid in se ipso cognoscitur, quando ex ipsa re intellecta, vel cognita formatur acies intuentis.* Prædicta autem species, etsi ad Deum terminetur, non tamen ex ipso formatur, sed ex creaturis prius cognitis à quibus ad Dei representationem mouetur: vel potest dici terminari ad Deum in se ex parte rei representatæ; non autem ex parte medij; sicut de creaturis loquens D. Th: *infra qu.* 14. *art.* 5. docet cognosci à Deo in se ipso ex parte medij, & in se ipsis ex parte rei cognitæ, terminantisque cognitionem.

16 *Instabis primo.* Sed instabis primò; species expressa Deum secundum prædicata propria representans terminatiuè immediatè, debet continere in genere intelligibili prædicata propria Dei; sed non potest forma creata Deum hoc modo continere: ergo nec ipsum immediatè adhuc terminatiuè representare. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur; continentia intelligibilis speciei expressæ fundatur in similitudine vniuoca illius cum obiecto representato, vt ex D. Th. *infra quæst.* 12. *art.* 2. docent frequenter Thomistæ; ex quo inferunt, repugnare speciem expressam creatam Deum quidditatiuè representantem; sed hæc cõuenientia vniuoca, vel vniuoca similitudo cum Deo, repugnat formæ creatæ, adhuc in linea, & genere intelligibili, ex communi Thomistarum doctrina, cum D. Th. vbi proximè: ergo nequit forma creata Deum intelligibiliter continere; & consequenter, nec potest illum immediatè, terminatiuè representare.

17 *Instabis Secundo.* Instabis secundo; nam sequitur ex tradita solutione, esse possibilem speciem impressam creatam immediatè Deum representantem abstractiuè, & quoad *an est*; consequens aduersatur communi Thomistarum doctrinæ 1. *p. quæst.* 12. *a.* 2. ergo est insufficiens solutio. Probatur sequela, non minùs est de ratione speciei expressæ conuenientia cum obiecto in eo quod representatur per ipsam, quàm de ratione speciei impressæ: imò verbum, aut species expressa, cum expressiùs representet, strictiori titulo illam conuenientiam petit; sed hoc non obstante potest dari species expressa immediata Dei abstractiua: ergo etiam erit dabilis impressa.

18 *Respondetur ad* 1. Respondeo, distinguendo maiorem: continentia intelligibili imperfecta, & quoad *an est*, concedo maiorem: continentia intelligibili perfecta, & quidditatiuâ, nego maiorem, & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam. Cui distinctioni non obest probatio in contra; Nam licèt continentia perfecta, & quidditatiua petat perfectam similitudinem formæ continentis cum obiecto representato; imperfecta autem, & quoad *an est*, non petit in forma sic continente similitudinem vniuocem cum obiecto; quod representat, sed sufficit similitudo imperfecta, analoga cum illo; tum, quia aliàs non solùm quoad *an est*, sed etiam quoad *quid est*, & quidditatiuè ipsum representaret, cuius contrarium supponitur. Tum etiam, quia cum non moueatur ab illo immediatè, sed tantùm terminatiuè illud obiectum respiciat; motiuè autem creaturam; ex qua causatur, non tam cum Deo illius habitudinem terminante, quàm cum creatura mouente, petit commensurari.

19 *Ad secundam.* Ad secundam replicam respondeo, distinguendo consequens: speciem impressam Deum representantem immediatè motiuè, & terminatiuè, nego sequelam: immediatè tantùm terminatiuè, concedo sequelam, & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam. Cum enim 1. *p. quæst.* 12. *art.* 2. negant discipuli D. Thomæ possibilitatem speciei impressæ immediatè Deum representantis, loquuntur de specie immediata Dei motiuè, & terminatiuè, qua Deus prout est in se, quidditatiuè possit cognosci non autem de specie impressa, quæ licet immediatè terminetur ad Deum, non tamen ab illo moueatur, qualem nos fatemur possibilem cum Capreolo *in* 1. *dist.* 2. *quæst.* 1. *art.* 1. *conclus.* 8.

20 *Assignatur differentia inter species impressas.* Et ratio differentiæ inter vnam, & alteram speciem est; nam species impressa est virtus obiecti sub ratione motiui ad intellectionem, & consequenter cum illo, vt motiuo petit conuenientiam habere in gradu immaterialitatis, ideoque Deus in ratione obiecti motiui non potest per speciem creatam ad sui cognitionem concurrere, quia omni formæ creatæ repugnat in gradu immaterialitatis cum Deo conuenire: species autem ad Deum quoad *an est* immediatè terminata, non tamen ab ipso mota, sed à creatura, non petit conuenire cum Deo terminante, sed cum creatura mouente in gradu immaterialitatis, & idcirco non repugnat.

21 *Intellectus in via potest formare speciem impressã.* Modum autem, quo intellectus noster in via formare potest speciem impressam Dei, quæ immediatè ad ipsam terminetur, licet à creaturis moueatur, colligo ex D. Th. 1. *p. q.* 12. *art.* 9. *ad* 2. vbi docet quod sunt aliquæ potentiæ cognoscitiuæ, quæ ex speciebus primo conceptis aliàs formare possunt, sicut imaginatio ex præconceptis speciebus montis, & auri format speciem montis, aurei & intellectus ex præconceptis speciebus generis, & differentiæ format rationem speciei, & similiter ex similitudine Imaginis formare possumus in nobis similitudinem eius, cuius est imago.

Vbi

22 *Intentio probatur ex D. Th.* Vbi D. Tho. loqui non de specie expressa, sed impressa, patet. Nam loquitur de specie, quæ est cognitionis principium: hæc autem est species impressa. Sicut ergo intellectus ex similitudine imaginis format speciem exemplaris, vel prototypi, ita ex similitudine creaturæ dependentis à Deo adiuncta cognitione Dei, potest intellectus elicere speciem impressam immediatè terminatam ad Deum, ipsum repræsentantem quoad *an est*, quæ quidem erit immediata Dei terminatiuè; eo quod inter illam, & Deum non mediat creatura, vt obiectum *quod* per illam repræsentatum: non tamen motiuè: sed illius obiectum motiuum erunt creaturæ, ex quarum speciebus causatur, & ad quarum instar per talem speciem Deus repræsentatur; sicut species impressa entis rationis elicita ab intellectu, media specie entis realis, quam plures Thomistæ admittunt, etsi ad ens rationis immediatè terminetur, non ab illo, sed ab ente reali mouetur; quia ens rationis ad instar entis realis repræsentat, & ex illius specie causatur.

23 *Si oppo-nas 1.* Si opponas; Diuum Thomam loco proximè allegato, vbi ex tradita doctrina sic intulit: *Et sic Paulus, vel quicumque alius videns Deum ex ipsa visione essentiæ diuinæ potest formare in se similitudines rerum, quæ in essentia diuina videntur, quæ remanserint in Paulo, etiam postquam desijt Dei essentiam videre; ista tamen visio qua videntur res per huiusmodi species sic conceptas, est alia à visione qua videtur res in Deo.* Ex quibus verbis hoc argumentum consurgit; species formatæ de creaturis mediante visione Dei, non à Deo, sed à creaturis obiectiuè mouentur; & tamen formantur mediante specie diuinæ essentiæ, quæ est principium visionis beatificæ: ergo si intellectus creatus mediante specie creaturæ format speciem repræsentantem Deum, non mouebitur obiectiuè talis species à creatura, etsi per illius speciem formentur, sed à Deo, ad quem immediatè terminatur: Consequentia tenet à paritate rationis.

24 *Maior probatur primo.* Minor supponitur, & maior probatur primo; nam vt docet D. Tho. mediantibus prædictis speciebus non videntur creaturæ in Deo, sed immediatè in se ipsis, cum cognitionem creaturarum mediantibus illis speciebus elicitam distinguat à visione, qua creaturæ videntur in Deo; sed si species illæ Deum haberent pro obiecto motiuo, cognitio ex illis causata non esset creaturarum in se ipsis, sed in Deo obiectiuè mouente: ergo species illæ formatæ de creaturis mediante visione Dei, non à Deo, sed à creaturis mouentur.

25 *Secundo.* Secundò; si enim Deus est obiectum motiuum talium specierum, cum illo, & non cum creaturis, deberent in gradu immaterialitatis conuenire, sicut species terminata ad Deum, quia mouetur à creaturis, non cum Deo, sed cum creaturis commensuratur in gradu immaterialitatis, vt paulò ante dicebamus; sed species illæ non conueniunt cum Deo in gradu immaterialitatis, sed cum creaturis; aliàs implicarent: ergo non Deum, sed creaturam habent pro obiecto terminatiuo, & motiuo.

26 *Respondetur.* Respondeo concessis maiori, & minori, negando consequentiam. Ratio autem discriminis est; nam Deus sicut in essendo; ita etiam in repræsentando continet perfectissimè creaturas, & est obiectiuum illarum, & sicut ob hanc rationem potest per se ipsum causare efficienter species impressas rerum, illas in se ipsis terminatiuè, & motiuè attingentes vt patet in speciebus Angelicis, quæ à solo Deo causantur, & Angelos in seipsis repræsentant, non minus perfectè, quam si ab illis deriuarentur: ita mediante diuina essentia mentibus beatorum vnita, quæ est principium visionis Dei, & in illo creaturarum, possunt ab intellectu beati formari species creaturarum, illas in se terminatiuè, & motiuè referentes, non minus perfectè, quam si tales species essent deriuatæ à rebus; creaturæ autem non continent Deum repræsentatiuè perfectè, sed imperfectè, nec repræsentant Deum, nisi quatenus cum illis in ratione causæ connexum, & ideo medijs speciebus creaturarum non potest elici species, Deum perfectè repræsentans, sed imperfectè, & quoad *an est*, nec repræsentans ipsum absolutè, sed connotatiuè ad creaturas, & ad instar illarum; eo autem ipso quod species sic elicita, Deum ad instar creaturarum repræsentet, ex quarum speciebus fuit causata, non potest à Deo, sed à creaturis moueri, nec principiare cognitionem Dei in ipso, sed Dei in creaturis, vel ex creaturis.

§. II.

Referuntur sententiæ circa primam partem dubij, & prima conclusio statuitur.

27 *Sensus difficultatis aperitur, & proponitur prima sententia.* HOc igitur ita supposito; quod in examen vertimus est, an Deum esse possit euidenter demonstratiuè cognosci, ita vt ratio, qua ex viribus naturæ Deum esse probamus, sit demonstratiua, & euidens? Qua in re quatuor referuntur sententiæ. Prima negat, posse à nobis pro hoc statu Dei existentiam demonstrari, & ratione naturali euidenti cognosci. Ita quidam, quos sine nomine refert D. Thomas 1. *Contra gentes cap* 12. Illam tenet Aliacensis *in primo dist.* 3. *quæst.* 3. Gabriel *q.* 10. *art.* 2. *conclus.* 2. *&* 3. Maior *q.* 1. *conclus.* 2. Andræas Castro *q.* 4. & Cisteciensis *q. vnica art.* 2. Tribuitur etiam Caluino *lib.* 1. *institutionum cap.* 2. *sect.* 2. vbi rationes, quibus vsi sunt Scholastici ad probandum Deum esse, vocat frigidas speculationes. *D. TH. Aliacens. Gabriel. Maior. Castro. Cisterc. Caluino.*

28 *Secunda. Fasolis. Scotus. Ochan. Gabriel. Rubion. Smising.* Secunda sententia docet, posse existentiam diuinam à priori demonstrari de Deo à beatis per visionem intuitiuam, & à viatoribus per cognitionem euidentem abstractiuam supernaturaliter pro statu viæ possibilem. Pro hac refert Fasolis *in præsenti art.* 2. *dubit.* 1. Scotum *in* 1. *d.* 2. *q.* 2. *§ sed si quæritur, & ibidem* Scoti discipulos Ochamum *dist.* 3. *q.* 4. *littera f.* Gabrielem *q.* 4. *a.* 2. *conclus.* 3. Rubionem *distinctione* 2. *q.* 1. *art.* 2. *conclus.* 4. Quam sententiam sequitur Theodorus Smising. *Tract.* 1. *de Deo disp.* 1. *q.* 5. *nu.* 74. loquendo de existentia Dei non sub ratione loquendo. Deitatis, sed sub ratione attributalis primæ causæ incausatæ, entisque necessarij, sub qua à nobis viatoribus ex effectibus cognoscitur, addens sub hac ratione posse ab Angelis à priori demonstrari non solum per visionem beatam, sed etiam per conceptum definitiuum, abstractiuum, quem iuxta Scotum habent à primo suæ conditionis instanti.

29 *Tertia. Suarez. Dionis.* Tertia docet, posse existentiam à priori demonstrari de Deo viribus naturæ pro hoc statu. Hanc tenet Suarez 2. *tom. metaphysica disp.* 29. *sect.* 3. vbi docet, quod licet simpliciter loquendo, non possit demonstrari à priori Deum esse. Tum; quia esse Dei causam non habet. Tum etiam; quia quamuis illam haberet, non tamen ita exactè, & perfectè à nobis cognoscitur Deus, vt illam ex proprijs principijs assequamur, quo sensu interpretatur Dionysium *cap.* 7. *de diuinis nominibus*, dicentem, nos non posse Deum ex propria natura cognoscere; nihilominus tamen postquam à posteriori est aliquid demonstratum de Deo ex vno attributo possumus aliud à priori demonstrare, & hoc genere demonstrationis potest, Deum esse, à priori demonstrari; ita vt priùs ex effectibus creatis demonstretur à posteriori dari ens per se necessarium, de quo primò cognoscatur esse, deinde esse ab intrinseco necessarium, & ex hoc, esse vnicum in tali ratione, & modo essendi; ac tandem ex hoc concludatur, tale ens necessarium, esse Deum.

30 *Vltima sententia. Capreolus. Hispal. Durand. Caietan. Molina. Valent. Vazqu. Tannerus. Fasolis. Granad. Lugo. Arriaga.* Vltima sententia docet, demonstrari posse à nobis in statu viæ demonstratione à posteriori ex effectibus creatis, non autem demonstratione à priori. Ita communiter Theologi Capreolus *in* 1. *dist.* 3. *quæst.* 1. *art.* 1. Hispalensis ibidem, Durandus *quæst.* 1. Caietanus, Bannez, Zumel, Nazarius, S. Thomas, Andræas à cruce, & alij Thomistæ *in præsenti art.* 2. *&* 3 ex PP. Societatis Molina *art.* 2 *in commento*, Valentia *punct.* 2. Vazquez *disp.* 20. *cap.* 3. & quoad primam partem Suarez, *Tom.* 2. *Metaphysica disp.* 29 *sect.* 1. *& sequentibus, &* 1. *p. lib.* 1. *de essentia Dei cap.* 1. Tannerus *Tomo* 1. *in* 1. *p. disp.* 2. *quæst.* 1. *dub.* 3. Fasolis *art.* 2. *dubit.* 1. *&* 2. Granadus *contrau.* 1. *tract.* 2. *disp.* 1. *sect.* 1. Franciscus de Lugo *lib.* 1. *de Deo vno disp.* 4. *cap.* 2. *dicto* 3. *&* 4. Arriaga *Tract. de Deo vno disp.* 2. *sect.* 2. quos alij Recentiores ex eadem familia sequuntur.

31 *Prima conclusio.* PRIMA CONCLVSIO. *Si existentia est primum prædicatum diuinam essentiam constituens, nullo modo à priori potest demonstrari de Deo, si autem ratione, & virtualiter ab essentia distinguatur, non potest demonstrari de Deo demonstratione à priori secundum se, benè tamen demonstratione à priori quoad nos.* Prima pars huius conclusionis certissima est; nam demonstratio à priori supponit prædicatum prius, ratione cuius subiecto, de quo fit demonstratio, formalitas demonstrata conueniat: ergo si existentia est primum prædicatum diuinam essentiam metaphysicè constituens non potest à priori demonstrari de Deo.

32 *Secunda pars ostenditur 1. Secundo.* Deinde secunda pars conclusionis ostenditur primo; vt enim docet D. Th. *in præsenti a.* 1. Deum existere, est per se notum secundum se; sed propositio per se nota secundum se non potest demonstrari à priori per medium secundum se: ergo sic non potest demonstrari existentia de Deo. Secundò, nam estò existentia non sit primum prædicatum Dei essentiam metaphysicè constituens, inter illam tamen, & essentiam nullum prædicatum mediat virtualiter ab vtraque distinctum, ratione cuius existentia Deo conueniat; sed demonstratio à priori secundum se alicuius prædicari, procedit per medium saltèm virtualiter distinctum à subiecto, de quo fit demonstratio, & à prædicato, quod demonstratur: ergo existentia nequit demonstrari de Deo hoc demonstrationis genere.

Tertiò. Denique; nam prima passio non potest de subiecto demonstrari demonstratione à priori secundum se, quia inter illam, & subiectum, inspectam secundum se, medium non intercedit, vt docent Caietanus 1. *posteriorum cap.* 2. *&* 3. Soto *quæst.* 2. *ad* 9. Ferrara 1. *Contra gentes cap.* 11. & frequenter nostri Thomistæ; sed hæc ratio omninò militat in existentia diuina, estò per rationem distinguatur ab essentia; vt constat ex dictis: ergo adhuc prædicta distinctione admissa, non potest demonstrari de Deo demonstratione à priori secundum se. *Caietan. Soto. Ferrara.*

33 *Vltima pars nostræ conclusionis probatur 1.* Tandem vltima pars nostræ concl. ostenditur 1. vt enim docet Capreolus *in* 1. *dist.* 12. *q.* 2. *art.* 2. *ad* 1. Aureoli *contra* 1. *concl.* prima passio potest de subiecto à priori, demonstrari quod probat ex D. Th. 2. *posteriorum c.* 1. vbi ait: *Oportet concludere passionem de subiecto per definitionem passionis, & vlterius definitionem passionis*

S.TH. *nis, concludere de subiecto, per definitionem subiecti.* Quæ doctrina intelligenda est de demonstratione à priori, non secundum se, sed quoad nos, expressè tradunt Caietanus, Ferrariensis, & Soto, vbi proximè, quos refert, sequiturque Magister Prado
M. Pr. olim Primarius Complusensis dignissimus *lib. 6. Logicæ q. 3. §. 4.* & probat ex D. Th. *Opusc. 38. in principio Opusc. 39. ca. 12. Opusc. 48. tract. de demonstratione cap. 5. & 1. posteriorum lectione.* At prima passio sine medio secundum se ab illa, & essentia distincta, connectitur cum subiecto: ergo quamuis existentia diuina sine medio connectatur, copuleturque cum Deo, poterit demonstrari de ipso demonstratione à priori, non secundum se, sed quoad nos.

Secundo probatur; nam vel intellectus, vel scientia, vel vo-
34 *Secunda.* luntas sunt primum attributum Dei; at intellectum, vel scientiam, probat D. Thomas de Deo *infra q. 14. art. 1.* & voluntatem probat *q. 19. art. 1.* cuius rationes vt demonstratiuas à priori communiter accipiunt Thomistæ: ergo supposita distinctione rationis existentiæ ab essentia diuina, potest à priori demonstrari de Deo demonstratione à priori quoad nos. Patet consequentia primò; non enim alia ratione primum attributum potest demonstrari à priori de Deo, nisi quia per rationem ab essentia distinguitur: ergo admissa simili distinctione in existentia ab essentia, poterit similiter demonstrari. Secundò; nam primum attributum immediatè cum essentia connectitur; aliàs primum attributum non esset; & tamen demonstratur demonstratione à priori quoad nos: ergo pariter quamuis existentia diuina immediatè conueniat essentiæ, poterit demonstrari à priori hoc demonstrationis genere.

Denique probatur; etenim demonstratio à priori quoad nos,
35 *Tertio. probatur.* illa est, in qua prædicatum aliquod demonstratur de subiecto media definitione subiecti, quæ ideò dicitur demonstratio à priori, quia medium quod assumitur, causa est, vel ratio conueniendi prædicatum; ideò autem dicitur à priori tantum quoad nos; quia medium, nempè deffinitio, non differt in re à subiecto, nec reali, nec virtuali distinctione, sed tantùm ratione nostra penès explicitum, v.c. in hoc discursu: *Omne animal rationale est proximè intellectiuum, homo est animal rationale,* in quo animal rationale, quod assumitur pro medio, est deffinitio hominis; solùmque penès implicitum, & explicitum differt ab homine; at existentia, supposito quod ratione differat ab essentia in Deo, potest demonstrari de ipso mediante deffinitione essentiæ: ergo potest demonstrari demonstratione à priori quoad nos. Consequentia est bona. Maior certa, supposito quod sit dabile illud genus demonstrationis. Minor autem probatur; ideò intellectus potest demonstrari de Deo mediante deffinitione naturæ diuinæ quia natura est radix intellectus, & hanc radicationem explicat deffinitio naturæ diuinæ, sed supposito, quod essentia distinguatur ratione, & virtualiter ab existentia, hæc in illa radicatur, & rationem huius radicationis explicat deffinitio essentiæ, ergo potest existentia demonstrari de Deo mediante deffinitione essentiæ.

Confirmatur, & vrgetur; quod intellectus diuinus sit semper
36 *Confirmatur.* in actu intelligendi, potest demonstrari à priori, supposito quod actualis intellectio virtualiter, & ratione distinguatur ab illo: ergo supposita simili distinctione inter essentiam, & existentiam, potest etiam demonstrari, quòd essentia semper sit in actu essendi. Consequentia patet: nam supposita distinctione essentiæ, & existentiæ, eodem modo comparatur existentia ad essentiam, quo intellectio ad intellectum, nempè, vt vltima actualitas, quælibet in propria linea. Antecedens autem probatur. Nam hæc consequentia est bona: *Intellectus summè immaterialis, & summè actualis, necessariò est in actu intelligendi; sed intellectus diuinus summè immaterialis, & summè actualis est: ergo necessariò est in actu, secundo intelligendi.* At supposita distinctione virtuali intellectionis ab intellectu nihil deficit prædicto discursui, vt obtineat rationem demonstrationis: ergo distinctione illa supposita, potest demonstrari à priori, intellectum diuinum semper esse in actu intelligendi.

Confirmatur, & vrgetur secundo. Supposito namque existen-
37 *Secundo.* tiam distingui ab essentia diuina potest hic discursus formari. *Omne ens summè actuale, actualitate essentiæ, necessariò est in actu existenti; Deus est summè actualis actualitate essentiæ: ergo necessariò existens.* At supposita distinctione actualitatis essentiæ, & actualitatis existendi in Deo, nihil deficit discursui facto, vt si demonstratio, à priori: ergo illa distinctione supposita, potest existētia à priori, demonstrari de Deo. Cumque non sit demonstratio à priori secundum se, erit demonstrabilis demonstratione à priori quoad nos. Quod ampliùs ex solutione argumentorum constabit.

§ III.

Argumentis in contrarium occurritur.

38 *Primum argument.* CONtra secundam partem nostræ conclusionis arguitur primò ex Diuo Thoma *in præsenti art. 2.* vbi distinguens, demonstrationem *quia,* & *propter quid,* seu demonstrationem à *sum contra 2. partem conclusionis.* priori, & per causam, & demonstrationem à posteriori, & per effectus, docet, demonstrari posse ex effectibus creatis, quod est demonstrari à posteriori, omittens alium demonstrationis modum: ergo sentit, nullatenus posse demonstrari demonstratione à priori. Patet consequentia primò; quia aliàs D. Thom. *Patet cōsequentia primo.* diminutè processisset, vnum demonstrationis modum explicans, & alium omittens. Secundò; nam expressam mentionem faciens illius duplicis modi demonstrandi, vnumque affirmans, & *Secundo.* alium omittens, illum videtur excludere. Confirmatur primò; nam iuxta D. Thom. *in præsenti art. 1.* Deum esse est, per se notum secundum se; sed propositio per se nota secundum se, etsi *Confirmatur primo.* possit demonstrari à posteriori; à priori tamen indemonstrabilis est, vt *Disp. preced.* dicebamus: ergo existentia non potest vllo modo à priori demonstrari de Deo. Confirmatur secundo; vt *Secundo.* enim docet D. Th. *q. 3. sequenti art. 4.* existentia conuenit essentialiter Deo; sed prædicata essentialia non possunt à priori demonstrari de subiecto, cui sunt essentialia: ergo nequit existentia aliquo modo demonstrari à priori de Deo.

Respondeo, D. Thom. *in præsenti art. 2.* loqui de demonstra- 39 *Respondetur.*
tione à priori simpliciter per causam, quæ realiter causa est; sic autem non potest existentia demonstrari de Deo, quia existentia Dei causam sui realem non habet; quod autem sic accipiendus sit, patet; nam *1. contra Gentes cap. 25.* proximè ad finem, ex hoc, quod Deus deffiniri à nobis non potest, quia deffinitio est ex genere, & differentia, quæ in Deo non inueniuntur infert, quod non potest demonstratio de Deo fieri, nisi per effectum; quia principium demonstrationis est deffinitio eiusdem, de quo fit demonstratio. Verba sunt D. Thomæ, quibus respectu omnis prædicati diuini excludit à Deo demonstrationem à priori, docens, solùm posse demonstrationem de Deo fieri per effectum, quæ verba necessario sunt accipienda de demonstratione à priori simpliciter, hoc est, per causam realem conclusionis demonstratæ, quæ sola simpliciter causa est; nam quòd possint attributa demonstrari de Deo demonstratione à priori, non per causam, sed per rationem virtualem, non potest in doctrina D. Th. negari; cum ipse vt vidimus, intellectum, & voluntatem demonstret à priori de Deo, & *quæstione præcedenti,* doceat, Theologiam esse verè, & propriè scientiam, & articulo septimo habere pro obiecto, vel subiecto Deum, ex quo manifestè infertur, aliquid à priori demonstrare de Deo; cum omnis scientia à priori proprietates de suo subiecto demonstret. Pariter ergo in præsenti, diuidens demonstrationem *in quia,* & *propter quid,* loquitur de demonstratione *propter quid,* tali simpliciter, idest per causam veram, & realem, & quia hæc locum non habet respectu existentiæ Dei; ideò absolutè conclusit, posse demonstrari ex effectibus, alium demonstrationis modum omittens.

Nec sequitur, D. Thom. diminutè processisse; nam in præ-
senti D. Th. solum inquirebat medium necessarium ad cogni- 40 *D. Thom. diminutè non processit.*
tionem euidentem existentiæ diuinæ, & quia demonstratio ex effectibus medium necessarium est, sine quo nequit à viatoribus euidenter, Deum existere, cognosci: demonstratio autem à priori, quam nos possibilem iudicamus, medium necessarium non est, ideò D. Thomas eius mentionem non faciens, diminutè non processit.

Ad primam confirmationem dicatur, rationem per se notam secundum se alicuius propositionis, si sit per se nota, solum rea- *Ad 1. confirm.*
liter excludere medium reale realiter ab extremis distinctum; si autem sit per se nota virtualiter, qualis est hæc, *Deus existit* excludere medium virtuale, quod sit à subiecto virtualiter distinctum; & consequenter demonstrationem à priori secundum se, non tamen excludere medium quoad nos: ac proinde, nec quod sit demonstrabilis demonstratione quoad nos à priori.

Ad secundam dicatur, D. Thomam posse explicari de identitate reali formali existentiæ cum diuina essentia, cum quia id- 41
entitate compatitur distinctio virtualis, & rationis ratiocina- *Ad secundam.*
tæ, quæ sufficit, vt possit demonstrari à priori. De qua autem identitate sit accipiendus, *Disput. sequenti* videbimus: modò namque solùm resoluimus, posse existentiam demonstrari à priori de Deo sub conditione, quòd ab illius essentia ratione, & virtualiter distinguatur.

Secundò Recentiores obijciunt; etenim ad demonstrationem à priori requiritur, vt à demonstrante habeatur deffinitiuus con- 42
ceptus subiecti; sed in hoc statu non habemus deffinitiuum con- *Secundū argum.*
ceptum de Deo: ergo non possumus de illo existentiam demonstrare, demonstratione à priori: Consequentia tenet. Minor supponitur. Et maiorem probant primò ex Philosopho *6. Meta-* *Maior probatur primo.*
physica cap. 1. 2. de anima cap. 2. & 1. posteriorum cap. 17. asserente, deffinitionem subiecti esse medium in demonstratione potissima, & à priori; quod etiam docuisse videtur D. Thom. *2. posteriorum cap. 1.* vbi ait: *Oportere concludere passionem de subiecto per deffinitionem passionis, & deffinitionem passionis per deffinitionem subiecti:* ergo iuxta Aristotelem, & D. Thom. omnis demonstratio à priori, tandem reducitur in deffinitionem subiecti; & consequenter sine conceptu deffinitiuo subiecti, nihil potest à priori concludi de ipso.

Secun-

43 *Secundò.* Secundò probant maiorem; nam tertia passio demonstratur à priori immediatè per secundam, hæc per primam, & prima non potest euidenter demonstrari, nisi assumpto pro medio deffinitione subiecti; at sine euidentia omnium præmissarum, à quibus proximè, vel remotè dependet conclusio, non potest conclusio euidenter cognosci, quod requiritur, vt demonstretur demonstratione à priori: ergo in demonstrante à priori necessariò prærequiritur deffinitiuus, & quidditatiuus conceptus subiecti. *S. TH.* Quæ ratio fundamentum habet in Diuo Thoma *primo Contra Gentes capite vigesimo quinto*, illis verbis: *Ex hoc etiam patet, quod Deus deffiniri non potest, quia omnis deffinitio est ex genere, & differentia. Patet etiam, quòd non potest demonstratio de ipso fieri, nisi per effectum, quia principium demonstrationis est deffinitio eiusdem, de quo fit demonstratio.*

44 *Respondetur.* Respondeo hoc argumentum, si quid probat, conuincere, nec Theologiam, nec Metaphysicam posse aliquid à priori demonstrare de Deo, quod falsum est; nam Metaphysica demonstrat plures Dei proprietates, & similiter Theologia: aliàs vera scientia non esset, contra Diuum Thomã *quæst. præcedenti art. secũdo*, sicut ergo vt Metaphysica demõstret aliqua attributa Dei sufficit conceptus deffinitiuus Dei imperfectus, & connotatiuus, qui ex naturæ viribus potest haberi, cognoscendo, Deum esse ens à se, actum purum, summeque actualem; ita sufficit, vt demonstrare possit à priori existentiam; & sicut Theologia easdem proprietates demonstrat ex principijs Fide creditis, ita & existentiam poterit demonstrare à priori; quomodo autem cum hoc stare possit, quod Theologia sit cum proprietate scientia, discutitur *vbi proximè*: nobis namque ad rem præsentem sufficit, quod sicut Metaphysica, & Theologia aliquas Dei proprietates demonstrat, ita possit demonstrare existentiam, nec Philosophus aduersatur: nam vel loquitur de demonstratione perfectissima, quæ petit tandem in quidditatiuam subiecti deffinitionem resolui, vel accipiendus est de deffinitione subiecti imperfecta, & connotatiua.

45 *Nec D. Th. nobis refragatur.* Nec similiter Diuus Thomas potest nobis refragari; cùm iuxta ipsum *quæst. præcedenti art. secundo*, Theologia verè sit scientia, & habeat Deum pro obiecto, vt docet idem Diuus Thomas *questione præcedenti articulo septimo*, & consequenter à priori Dei proprietates demonstret; vnde loco in contrarium adducto, vel explicandus est de demonstratione perfectissima, quæ vt *proximè* dicebamus, petit vltimo resolui in deffinitionem quidditatiuam subiecti; vel accipiendus est de demonstratione à priori per causam veram, & realem conclusionis demonstratæ, quo genere demonstrationis, nihil potest demonstrari de Deo.

46 *Deffinitione connotatiua demõstratur aliquid à priori de Deo.* Quod autem deffinitio connotatiua sufficiat, vt aliquid possit à priori demonstrari de Deo, constat ex Diuo Thoma *quæstione præcedenti articulo 7. ad 1.* quod ita procedebat: *In qualibet scientia oportet supponere de subiecto, quid est, secundum Philosophum in primo posteriorum; sed hæc scientia non supponit de Deo quid est; dicit enim Damascenus, in Deo, quid est, dicere impossibile est: ergo Deus non est subiectum huius scientiæ.* Cui argumento ita respondet: *Ad primum dicendum, quod licèt de Deo non possimus scire, quid est; vtimur tamen eius effectu in hac doctrina, vel naturæ, vel gratiæ loco deffinitionis, ad ea, quæ de Deo in hac scientia considerantur, sicut in aliquibus scientijs Philosophicis demonstratur aliquid de causa per effectum, accipiendo effectum loco deffinitionis causæ.* Hæc D. Thomas: quorum sensus est, quod licèt in hac vita non possimus, Deum quidditatiuè cognoscere, vel deffinire; quia deffinitio quidditatiua est per speciem propriam rei, cuius est deffinitio, & non possumus habere speciem propriam de Deo, ipsum tamen per effectus cognoscimus, & de illo per effectus cognito, potest aliquid demonstrari, & in hoc effectus gerit locum deffinitionis; nam per deffinitionem cognoscimus deffinitum, & de illo cognito aliqua demonstramus.

47 *Tertio obijciunt.* Tertiò obijciunt; medium à priori alicuius veritatis debet præexistere ad illam aliquo genere prioritatis; sed pro priori ad existentiam Dei nullum prædicatum diuinum potest præconcipi existens: ergo existentia diuina non potest à priori demonstrari de Deo. Consequentia tenet. Minor est certa; non enim potest concipi effectus, vel quasi effectus formalis non concepta forma; sed effectus, vel quasi effectus formalis existentiæ diuinæ est existens diuinum: ergo nullum prædicatum Dei potest concipi, vt existens, non concepta diuina existentia; & consequenter ante illam, vel pro priori ad illam, non potest concipi existens aliquod prædicatum diuinum. Maior autẽ probatur; vt enim probetur existere prædicatum aliquod radicatum in alio, debet prius probari, vel concipi existens prædicatum in quo radicatur, sed medium à priori probatiuum alicuius veritatis radicat talem veritatem: ergo debet præconcipi, vt existens ad illam.

48 *Hoc argumentũ procedit ex falso principio.* Sic arguit Arriaga alijs argumentis reiectis vbi *supra nu. 12.* vt probet existentiam diuinam nõ posse à priori demonstrari de Deo vllo genere demonstrationis; eius tamen argumentum ex falso principio procedit, quod nempè, medium à priori probatiuum alicuius veritatis debeat præexistere ad illam, quod esse falsum patet; nam scientiæ de obiectis creatis à priori, illorum proprietates demonstrant, vnam proprietatem per illam, & primam per deffinitionem subiecti; & tamen nec prima proprietas, quæ est medium probatiuum secundæ, nec essentia subiecti, per cuius deffinitionem, vt per medium à priori prima passio demonstratur, supponuntur existentes: aliàs de rebus non existentibus scientia non esset: ergo principium, cui argumentum factum fidit, nempè, medium à priori probatiuum alicuius veritatis debere ad illam præexistere, est falsum; & consequenter ex illo nullum argumentum conficitur.

49 *Explicatur hoc, & redditur ratio.* Et ratio est in promptu; nam cognitio scientifica non nititur existentiæ subiecti, de quo demonstrat passiones; sed tantum connexioni necessariæ extremorum cum medio, ex qua infert necessariam connexionem extremorum inter se, mediante hoc verbo *est*, non vt importante existentiam, sed tantum connexionem prædicati cum subiecto; aliàs hæc propositio, *homo est animal rationale*, & aliæ, quæ necessariæ sunt, æternæ veritatis non essent: ergo medium probatiuum à priori alicuius veritatis non petit præexistere ad illam, nec concipi, vt ad illam præexistens; aliàs sicut existentia contingenter conuenit cuilibet enti creato: ita etiam veritas cognitionis scientificæ, cuiusuis obiecti creati contingens deberet esse, quod nullus hucusque dixit.

50 *Hoc argumentũ proponitur aliter primò.* Potest tamen aliter hoc argumentum proponi, & dupliciter: primò absolutè de omni medio probatiuo loquendo, in hunc modum. Nam estò medium à priori non petat actu præexistere, petit tamen posse præexistere ad veritatem probatam; sed diuinæ formalitates, non solum non præexistunt, sed nec etiam possunt præexistere ad diuinam existentiam, aut concipi pro priori ad illam existentes: ergo nullum prædicatum diuinum potest esse medium, per quod à priori diuina existentia probetur.

Minor, & consequentia patent. Maior autem probatur; nam medium à priori est causa veritatis demonstratæ per ipsum; sed causa petit, posse ad effectum præexistere; cum sit prior illo, nec nisi vt existens possit exercitium causæ obtinere: ergo medium à priori petit posse præexistere ad veritatem, quæ per ipsum à priori demonstratur.

51 *Aliter 2.* Vel aliter, & proximius ad rem nostram potest idem argumentum formari; nam estò medium à priori creatum non petat præexistentiam ad veritatem demonstratam per ipsum: prædicatum tamen diuinum, vt sit medium à priori talem præexistentiam petit; sed respectu diuinæ existentiæ, huiusmodi præcedentia repugnat in diuinis prædicatis: ergo nullum prædicatum diuinum potest esse medium, quo à priori Dei existentia probatur. Maior, quæ sola probationem desiderat, ita probatur; medium enim à priori causa est formalis, aut virtualis veritatis demonstratæ: ergo debet illam præcedere in aliquo genere causæ; & consequenter præconcipi, vt existens, aut possibile; sed prædicata diuina non possunt, vt possibilia cognosci, cum illis sit essentialis existentia: ergo necessariò debent præconcipi, vt existentia ad veritatem, quæ per illa demonstratur.

52 *Resp. ad argumentum 1. modo propositum.* Cæterùm, nec etiam aliquo ex his modis propositum contra nostram conclusionem conuincit: non primo modo; nam medium à priori solum petit veritatem demonstratam præcedere prioritate causalitatis; hæc autem stat sine prioritate existendi: ergo de ratione medij à priori alicuius veritatis non est, quod præintelligatur, vel possit præintelligi existens ad illam. Et quidem materia pro priori ad formam non concipitur existens, vt *in 2. Physicorum* docetur à nostris Thomistis; & tamen pro illo priori causalitatem exercet in formam: essentia etiam, quæ in sententia Diui Thomæ realiter ab existentia distinguitur, est causa existentiæ, nodum materialis, verùm etiam effectiua per modum principij dimanadationis, vt plures Thomistæ docent; & tamen pro priori ad existentiam non concipitur, nec potest concipi existens: stat ergo præcedentia causalitatis ad medium à priori sufficiens, sine eo quod medium præintelligatur, nec possit præintelligi existens ad veritatem demonstratam per ipsum.

53 *Ad arg. 2. modo formatũ.* Et ex his ad idem argumentum, prout secundo modo formatur, occurritur, negando maiorem: etenim essentia creata, quæ realiter ab existentia distinguitur, illam realiter radicat, vt plures probabiliter docent, quin præintelligatur existens: ergo pariter essentia diuina, si virtualiter ab existentia distinguatur, erit virtualis radix illius, quin ad hoc sit necessarium, quod præintelligatur existens, nec sub actu existentiæ, sed solum sub actualitate entitatiua essentiæ. Nec vrget probatio in contra; sicut enim in communi Thomistarum doctrina distinguentium realiter essentiam ab existentia in creaturis, datur medium inter statum puræ possibilitatis, & statum existentiæ, nempè, signum illud, in quo essentia concipitur sub actualitate essentiæ, nondum concepta vt existens, sed vt causans realiter existentiam: ita essentia diuina distincta virtualiter ab existentia, pro signo, pro quo intelligitur virtualiter existentiam præcedere, non concipitur vt existens formaliter, nec concipitur vt possibilis, sed sub actualitate entitatiua essentiæ radicantis actu existentiam, & ad hoc, quod diuinis prædicatis possibilitas repugnat, sufficit, quod illis sit essentialis existentia vt in radi-

te, & actu in illis implicata, quamuis de illorum essentia non sit Metaphysicè constitutiuè, nec vt importata explicitè, de quo Disputatione quarta. Et quidem si supponatur, existentiam diuinam virtualiter ab essentia distingui, hæc doctrina necessariò est admittenda, quandoquidem, eo ipso quod virtualiter distinguantur, virtualiter essentia præcedit; & aliàs illam infallibiliter infert, & totum hoc verificatur sine eo quod præintelligatur existens: ero illa sententia supposita, præconcipi, vt existens, vel posse vt ex istens præconcipi, in medio à priori probatiuo, necessarium non est, ac proinde ex hoc principio nihil contra Nos concluditur.

54 *Quartū argum.* Denique arguitur; demonstratio à priori quoad nos, illa est, in qua pro medio assumitur definitio subiecti, quæ quia à subiecto non distinguitur in re, nec formaliter, nec virtualiter, sed solum ratione nostra, dicitur medium quoad nos, non tamen secundum se, & demonstratio constans ex deffinitione subiecti, dicitur demonstratio à priori solùm quoad nos: ergo vt existentia demonstretur à nobis naturaliter de Deo, hoc demonstrationis genere, debet pro medio assumi deffinitio Dei, vt media deffinitione, Deum existere probetur; sed hoc fieri naturaliter non potest: ergo nequit naturaliter demonstrari existentia de Deo demonstratione à priori quoad nos. Prima consequentia non indiget probatione. Antecedens probatur, & explicatur in demonstratione, qua prima passio demonstratur de subiecto, v. c. *Omne animal rationale est proximè intellectiuum; homo est animal rationale; ergo est proximè intellectiuus.* In qua pro conclusione infertur potentia proximè intellectiua, quam supponimus, esse primam hominis passionem; subiectum de quo demonstratur, est homo; medium autem est illius definitio, nempè, animal rationale, quæ quia ab homine non distinguitur in re, nec formaliter, nec virtualiter, non est medium à priori secundum se: quia tamen per rationem nostra deffinitio hominis differt ab homine: ideò dicitur medium à priori, quoad nos; & demonstratio intellectus per illam dicitur demonstratio à priori, non secundùm se, sed quoad nos.

55 *Minor sub sũpta ostēditur 1.* Minor autem subsumpta, ad quam tota difficultas deuoluitur, ostenditur primò, vt enim docet Diuus Thomas 1. *Contra Gentes cap. 25.* verbis superiùs relatis, Deus à nobis deffiniri non potest; cum enim deffinitio constet ex genere, & differentia; Deus autem sub genere non contineatur, est deffinitionis incapax: ergo non potest aliquid demonstrari de Deo media illius deffinitione.

Secũdo. Secundo; vt enim docet Diuus Thomas *quæst. 2. de Veritate art. 3. 1. Contra Gentes cap. 14. & super Boetium de Trinitate quæst. 1. a. 2.* de Deo in via non possumus cognoscere, quid est sed quia est, sed vt media deffinitione Dei existentia probaretur; deberet cognosci de Deo, quid est; aliàs existētia per se ipsam probaretur; nam cognitio Dei, quia est, idem est, ac cognitio existentiæ: ergo nihil potest à nobis demonstrari de Deo, media illius deffinitione.

56 *Tertiò.* Denique probatur; estò namque admittatur cognitio aliqualiter deffinitiua Dei viribus naturæ habita, hæc tamen non potest esse medium probatiuum existentiæ diuinæ: ergo non potest viribus naturæ media deffinitione Dei, illius existentia à priori probari. Consequentia est bona, & antecedens probatur; nam de ratione demonstrationis est, vt à notioribus ad minùs nota procedat; aliàs argumentum inutile esset, vnde Diuus Thomas *in præsenti articulo secundo in corpore,* inde probat, Deum posse à nobis demonstrari à posteriori, quia causa quæ habet effectus notiores se, potest ex illis à posteriori cognosci demonstratiuè, & quia Deus, causa huius conditionis est, infert, posse à nobis illius existentiam demonstratiuè cognosci ex effectibus creatis, clarè indicans de ratione demonstrationis esse à notioribus ad minus nota procedere: ergo demonstratio à priori secundum se, petit procedere à notioribus secundùm se: demonstratio autem à priori quoad nos petit à notioribus procedere; sed quamuis possit Deus à nobis per hoc statu aliqualiter definiri cognoscendo de ipso connotatiuè, quod sit ens increatum, & à se, nobis tamen notius est, quod existat, quàm quid sit: ergo existentia non potest à priori demonstrari per deffinitionem essentiæ.

57 *Minor ostēditur 1.* Minor ostenditur primò; nam iuxta Phylosophum 1. *posteriorum,* quæstio *an est,* in nobis præcedit quæstionem *quid est,* quia vniuersaliter de rebus respectu nostri loquendo, facilior est prima, quàm secunda quæstio; & consequenter prima, quàm secunda cognitio; ergo Deum existere notius nobis est, quàm quid sit.

Secũdo. Secundò; nam Deus à nobis pro hoc statu non nisi ex effectibus creatis naturaliter innotescit; sed effectus creati manifestè Deum existere indicant, secùs autem quid Deus sit: ergo Deum existere, notius nobis est, quam quid sit: adhuc illo modo, quo potest à nobis imperfectè, connotatiuèque definiri.

58 *Amplius vrgetur.* Quod ampliùs vrgetur; nam cognitio quid sit Deus, necessariò supponit cognitionem, *an sit:* ergo cognitio deffinitiua essentiæ diuinæ imperfecta, quæ a nobis in hoc statu potest haberi, necessariò præsupponit cognitionem euidentem existentiæ Dei; sed cognitio demonstratiua non supponit necessariò cognitionem euidentem veritatis demonstratæ; aliàs demonstratio prorsus inutilis esset; cum actum ageret, quod contra ratione demonstrationis esse videtur: ergo existentiam Dei non potest à nobis demonstrari per deffinitionem Dei; ac per consequens nullo modo potest à nobis demonstratiuè à priori cognosci.

Respondeo, concesso antecedenti, & prima consequentia, negando maiorem subsumptam. Ad primam probationem dicatur Diuum Thomam loqui de propria deffinitione, quæ petit ex genere, & differentia constare, & quia Deus sub genere non continetur, vt docet Diuus Thomas ibidem, ideò deffinitione, quæ propriè fit definitio, definiri non potest; non tamen negat, quod definiri possit deffinitione, quæ impropriè sit definitio quę constat ex aliquo prædicato, in quo cũ creaturis conueniat & alio, quo ab illis differat, Deoque sit proprium, quatenus à creaturis distincto, v. c. cognoscendo, quid sit ens increatum, & à se, & quid sit causa incausata, in quibus definitionibus datur aliquid, in quo cum creaturis conuenit analogicè, nempè, ratio entis, & ratio causæ, & aliud, quo ab illis distinguitur, nempè ratio à se, increati, & ratio incausati; & quod iste deffinitionis modus ad demonstrationem à priori sufficiat; constat, primò in ente, de quo Metaphysica proprietates à priori demonstrat, & tamen ens propriè definiri non potest: cum non sit, genus, nec ex genere, & differentia componatur. Deinde; quia aliàs, nec Metaphysica, nec Theologia aliquid posset a priori demonstrare de Deo, quod est contra D. Thom. vt vidimus *supra* in solutione secundi argumenti. 59 *Resp. ad primam probationem minoris subsumpta.*

60 *Ad 2. probationem.* Ad secundam probationem, concessa maiori, nego minorem: nec sequitur existentiam Dei per se ipsam demonstrari. Nam cognitio illa, qua quid sit, de Deo in hoc statu cognoscimus, non dicitur cognitio *quia est,* quia sit cognitio existentiæ, sed quia quamuis sit cognitio essentiæ, & quidditatis diuinæ, non tamen habetur, per speciem propriam, nec alicuius Deum perfectè continentis, sed per species creaturarum imperfectè, & inadæquatè Deum repræsentantes. Tunc autem solum aliquid quidditatiuè cognoscitur, & tunc intellectus noster dicitur de aliquo scire, quid est, quod idem est, atque ipsum quidditatiuè cognoscere, quando concipit aliquam formam de ipsa rei quidditate, quæ per omnia ipsi respondet; quidquid autem intellectus noster cōcipit in hoc statu de Deo, est deficiens à repræsētatione eius, & ideò nō cognoscimus in hoc statu quidditatiuè Deū.

61 *Tota hæc doctrina est D.Th.* Quæ doctrina est D. Thom. *quæst. 2. de Veritate art. 1. ad 9.* ex qua rectè intulit Capreolus 1. *Sentent. dist. 2. quæst 1. art. 2. solutione* Scoti *contra 5. conclus.* omnem cognitionem, quam de Deo habemus in via, dici cognitionem, *quia est;* non verò *quid est,* non quia non sit cognitio quidditatis, sed quia non est cognitio quidditatiua, & hoc ideò, quia non per speciem propriam perfectè continentem quidditatem obiecti, sed per species effectuum, diuinum esse, & Deum imperfectè repræsentantes. Et quidem illæ duæ probationes minoris, non solum procedunt contra demonstrationem à priori existentiæ de Deo, sed etiam contra demonstrationem à priori attributorum, *vt in solut. ad 2.* notauimus.

62 *Sed dices.* Sed dices, Deus in statu viæ non potest à nobis cognosci, ita vt de eo, sciatur, *quid est,* sed *quid non est,* vt docet D. Thomas 3. *Contra Gentes cap. 44. 1. Sentent. dist. 8. q. 1. art. 1. in corp.* Et *dist. 22. q. 1. art. 2. & q. 10. de Veritate art. 11. ad 4. & 5. argumentum,* illis verbis: *Ad quintum dicendum, quod intellectus noster, etiam in statu viæ diuinam essentiam aliquo modo cognoscere potest, non vt de ea, quid est, sed solum quid non est.* Sed admisso Deum à nobis pro hoc statu cognosci cognitione deffinitiua connotatiuè, non stat veritas prædictæ doctrinæ, & discrimen statutum inter *quid sit,* & *quid non sit,* quantum ad cognosci à nobis: ergo Deus pro hoc statu neutiquam potest deffinitiuè cognosci. Probatur minor, quid non sit Deus, non cognoscitur à nobis quidditatiuè, sed tantum connotatiuè, cum non per speciem propriam, vel alicuius Deum continentis perfectè prædicta cognitio habeatur ergo si Dei *quid est,* à nobis in hoc statu connotatiuè cognoscitur, nullum est discrimen quantum ad cognosci à nobis inter *quid sit,* & *quid non sit:* ac proindè, vt hoc discrimen subsistat asserendum est, Deum à nobis neutiquam quoad suam quidditatem cognoscit. S. TH.

63 *Respondeo primo.* Respondeo primo, nec *quid sit Deus,* nec *quid non sit,* nobis pro hoc statu quidditatiuè cognosci, sed tantum connotatiuè; est tamen hæc differentia, quod propositiones affirmatiuæ explicantes *quid sit Deus,* verificantur de ipso quoad rem significatam tantùm non verò quoad modum significandi; & quia, vt essent cum omni proprietate veræ, debebant quoad vtrumque verificari. fit consequens, vt non verificentur de ipso omni modo propriè; negatiuæ autem explicantes *quid non sit,* quia remouent quoad vtrumque, nempè, quoad rem significatam, & quoad modum significandi, ea quæ de Deo negantur, sunt cum maior proprietate veræ, & ob hanc maiorem proprietatem dicit Diuus Thomas de Deo à nobis cognosci, *quid non sit* non autem *quid sit.* 64 *Hec etiam est doctrina D.Th.*

Quæ doctrina est Diui Thomæ *in 1. distinct. 22. quæst. 1. artic. 2. ad 2.* Quod ita procedebat: *Nihil propriè dicitur de aliquo, quod ve-*

verius negatur de ipso quam affirmetur; sed secundum Dyonisium secundo capite Celestis Hyerarchiæ, veriùs omnia nomina, quæ de Deo dicuntur, de ipso negantur, quam affirmantur, vnde dicit, quod negationes in diuinis sunt vera, affirmationes incompacta: ergo &c.

65 Cui argumento ita respondet: *Ad primum dicendum, quod cum in nomine duo sint, modus significandi, & res significata semper secundum alterum potest remouiri à Deo, vel secundum vtrumque; sed non potest dici de Deo, nisi secundum alterum tantùm, & quia ad proprietatem, & veritatem affirmationis requiritur, quod totum affirmetur: ad proprietatem autem negationis sufficit, si alterum desit; ideò dicit Dionysius, quod negationes sunt absolutè vera, sed affirmationes, non nisi secundum quid, quia quantum ad significatum tantùm, & non quantù ad modum significandi.* Id ipsum docet D. Th. *in hac 1. p. infra quæst. 13. art. 3. ad 2.* vbi cum sibi obiecisset eandem auctoritatem Dionysij, his verbis respondet: *Ad secundum dicendum, quod ideo huiusmodi nomina dicit Dionysius negari a Deo, quia id quod significatur per nomen, non conuenit eo modo ei, quo nomen significat, sed excellentiori modo, vnde idem dicit Dionysius, quod est super omnem substantiam, & vitam.* Id ipsum docet *art. 12. ad 1.*

66 *2. Resp. ponderatur.* Secundò respondeo, admissa doctrina Diui Thomæ, negando minorem. Ad illius probationem, admisso antecedenti, nego consequentiam. Ratio autem discriminis est; nam cognoscere quid sit res, dicit non solam cognitionem quidditatis; sed etiam modum perfectum cognoscendi, scilicet, per propriam speciem adæquatè repræsentantem obiectum, vt ex Diuo Thoma vidimus: cognoscere autem, quid non sit, modum istum non importat, sed solam remotionem alicuius predicati, & ideò quamuis *quid non sit Deus*, non cognoscatur à nobis quidditatiuè, dicitur à nobis absolutè cognosci quòad *quid non sit*; non autem absolutè dicitur à nobis pro statu viæ Deum *quòad quid sit* cognosci.

67 *Hæc doctrina etiam desumitur ex D. Tho.* Quæ doctrina est Diui Thomæ, adiuncto commento Caietani *infra q. 13. art. 2. ad 1.* quod tale erat: *Dicit Damascenus, oportet singulum eorum, quæ de Deo dicuntur, non quid sit, secundum substantiam significare, sed quid non est, ostendere, aut habitudinem quandam, aut aliquid eorum, quæ sequuntur naturam, vel operationem.* Ex quo inferebat D. Thomas nullum nomen impositum à nobis ad Deum significandum, de Deo dici substantialiter. Cui argumento ita respondet. *Ad secundum dicendum, quod Damascenus, ideo dicit, quod hæc nomina non significant, quid est Deus quia à nullo istorum nominum exprimitur Deus perfectè: sed vnumquodque imperfectè eum significat sicut, & creaturæ imperfectè eum repræsentant.*

68 Vbi Caietanus *in responsione ad 2. aduerte, quod apud excellentes Doctores non est idem significare, quid est, & esse nomen substantiale, quoniam ad primum exigitur perfectio, ad secundum non vt in littera dicitur*: ergo iuxta D. Thomam, excellentes Doctores, significare quid est, dicit, non solùm significare substantiam, vel quidditatem, sed illam perfectè significare; & consequenter, cognoscere quid est rei, non solam cognitionem quidditatis, sed etiam modum perfectum cognitionis importat; cognoscere autem, quid non sit, de aliqua re, modum istum perfectionis non dicit.

69 *Ad vltimã probationẽ minoris Respondetur:* Ad vltimam probationem, minoris, nego antecedens. Ad illius probationem, concesso antecedenti, nego consequentiam pro secunda parte consequentis; Demonstratio namque, non ideò dicitur a priori quoad nos, quia procedat à notioribus nobis, sicut demonstratio a posteriori, sed quia medium probatiuam non distinguitur à subiecto de quo fit demonstratio inspecto secundùm se, & sumpto, prout in re, nec distinctione reali, nec formali, nec virtuali, sed solùm distinctione rationis penes implicitum, & explicitum, & quia vt esset demonstratio à priori secundùm se, oportebat, vt medium non solum distingueretur à veritate demonstrata, sed etiam a subiecto, aliquo ex prædictis modis; ideò talis demonstratio dicitur à priori, quòad nos; non quia à notioribus nobis procedat. Et quidem secunda passio nobis est notior, quam prima, cum possit per illam à posteriori probari, & prima passio nobis notior est, quam essentia, cum essentia per primam passionem à posteriori monstretur: & tamen secunda passio demonstratur à priori per primam, & hæc à priori quoad nos demonstratur per essentiæ deffinitionem: ergo ex quod Deum existere, nobis notius sit, quàm quid est, perperam infertur, non posse existentiam demonstrari de Deo per deffinitionem ipsius.

70 *Ad confirmationem.* Ad confirmationẽ, concesso, antecedenti, & prima consequẽtia, distinguo minorem subsumptam: non supponit cognitam veritatẽ demonstratam omni cognitionis modo, concedo minorem aliquo modo cognitionis, nego minorẽ, & consequentiã. Vt enim demonstratio inutile argumentũ non sit; sufficit, quod non supponat veritatẽ demonstratam cognitam eo modo, quo per demonstrationem cognoscitur: si demonstratio sit à priori: sufficit quòd non supponat illam cognitam a priori: si autem sit demonstratio a posteriori, quod non supponat veritatem demonstratam cognitam à posteriori, & hoc in existentia diuina contingit, licet enim cognitio deffinitiua connotatiua Dei, illam cognitam a posteriori ex creaturis supponat, non tamen illam necessariò præsupponit cognitam a priori.

Vnde ex illa argumentum vtile sit, vt à priori existentia cognoscatur; & quidem facta demonstratione à posteriori essentiæ hominis per primam passionem, potest eadem prima passio à priori per definitionem hominis demonstrari; & tamen iam supponitur euidentes cognita prima passio: ergo huiusmodi suppositio non obest. Hinc etiam plures docent, Deum primò in se, & ex se à priori cognoscens creaturas; ex creaturis, & in creaturis se ipsum à posteriori cognoscere, quæ sententia quamuis Nobis grata non sit, non tamen ex inde reijcitur, quia creaturæ cognitæ supponantur, sed quia ex creaturis non potest Dei perfecta cognitio consurgere, Deo autem imperfecta cognitio repugnat.

§. IV.

Posse à posteriori ex creaturis demonstrari Deum esse, auctoritate, & ratione probatur.

72 *Secunda conclusio.* Secunda Conclusio, *Deum existere, potest ex creaturis ratione euidenti, & demonstratiua à posteriori cognosci.* Ita communiter Theologi in eo gradu certitudinis, vt oppositam sententiam quidam hæreticam censeant, alij erroneam, alij parùm in fide securam, alij errori proximam, alij denique temerariam, quorum censuras referunt, approbantque Tannerus, Fasolis, & Arriaga vbi supra. Probatur conclusio primò ex illo Pauli ad Romanos 1. *Inuisibilia enim ipsius; id est, Dei à creatura mundi per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur.* Ex quibus verbis, vt communiter explicantur à Patribus constat, Deum posse ex creaturis cognosci; at cognitio de qua Paulus ibi loquitur, est cognitio clara, & euidens, vt constat ex illo verbo *conspiciuntur*, quod claram, euidentemque cognitionem significat; ergo iuxtà Paulum, potest ratione euidenti naturali sumpta ex creaturis, Dei existentia cognosci. Quod etiam probatur ex illo Sapientiæ 13. *A magnitudine enim speciei, & creaturæ cognoscibiliter poterat creator omnium videri*, vbi ponderanda sunt illa verba, *cognoscibiliter poterat creator omnium videri*, quibus clara, & euidens cognitio creatoris, ex creaturis habita denotatur: ergo iuxta hæc, aliaque testimonia videtur necessariò asserendum, posse Deum per creaturas, & ex illis euidenti cognitione quòad existentiam cognosci.

Probatur conclusio primo ab auctoritate.

Secundo.

47 *Respõdetur Vazquez.* Huic argumento ex scriptura sumpto, quo Auctores nostræ sententiæ ad oppositam variè damnandam, mouentur; respondet Vazquez *vbi supra cap. 3. num. 8.* quod licèt nostra sententia sit vera, & communis iam apud Theologos, non tamen eius veritas his testimonijs probatur. Nam verbum illud *conspicio*, & illud verbum *videri cognoscibiliter*, quibus clara, & euidens conditoris cognitio insinuatur, possunt non pro clara, & euidenti cognitione vsurpari, sed pro quadam notitia intellectus cum assensu determinato, estò euidens, & clara non sit, sed probabilis, aut certa moraliter: ac proinde ex prædictis testimonijs non rectè opposita sententia damnatur; cuius iudicio subscribunt Franciscus de Lugo *vbi supra*, & Theodorus Smising. *tract. 1. disp. 1. de existentia Dei quæst. 4. nu. 61.* vbi addit, posse oppositam sententiam, non solùm absque erroris, & temeritatis in fide periculo sustineri, sed etiam absque temeritate in Theologia; solùmque esse temerariam in phylosophia; eò quòd est contra communiorem Scholasticorum, quatenus Philosophorum sententiam firma satis ratione subnixam.

Vazquiũ subscribit Franciscus de Lugo, & Smising.

74 *Primum motiuũ.* Ducuntur hi Auctores primò; nam verbum *videri* indifferenter in scriptura vsurpatur, etiam pro notitia ineuidenti, siuè certa fidei diuinæ, siuè coniecturali, aut fidei humanæ. Sic Ioann. 14. *Philippe, qui videt me, videt & Patrem*, id est, credit, vnde subditur, *non credis, quia ego in Patre, & Pater in me est? &c.* & Genesis 3. *Vidit mulier: quod lignum esset bonum ad vescendum*, id est, ex odore, & colore coniecit, quæ coniectura solum probabilis est. Verbum etiam *conspici* quandoque pro notitia ineuidenti vsurpatur, quandoquidem verbum manifestari, quod idem significare videtur, ac verbum conspici, quandoque accipitur pro notitia ineuidenti fidei diuinæ, vt constat Ioannis 17. *Pater manifestaui nomen tuum hominibus, quos dedisti mihi*, necnon etiam fidei humanæ, iuxta illud Ecclesiast. 8. *Non omni homini cor tuum manifestes*: ergo ex testimonijs adductis non probatur possibilis notitia euidens, & clara Dei habita ex creaturis.

Ioan. 14.

Gen. 3.

Ioan. 17.

Eccl. 8.

75 *Secundũ motiuũ.* Deinde; nam Paulus de ea cognitione loquitur, quæ sufficit, vt homines Deum non colentes, nec vt Deum glorificantes, inexcusabiles sint, vt constat ex verbis adiunctis ibi: Ita vt sint inexcusabiles, qui cum Deum cognouissent, non sicut Deum glorificauerunt; sed ad hoc non requiritur euidens cognitio creatoris, sed sufficit cognitio moraliter certa, vel probabilissima, & prudens: ergo hac concessa, rectè prædicta verba saluantur; ac proinde non colligitur ex illis notitia euidens, clara, & demonstratiua creatoris, possibilis ex creaturis. Consequentia tenet. Maior videtur certa; nam intentum Pauli erat reprehendere Gentiles; eò quòd cum cognouissent Deum, ipsum non glorificauerunt: quod autem cognouerint, probat, *nam inuisibilia Dei à creatura mundi*, id est, ab homine, vt in principio disputationis exposuimus, *per ea, quæ facta sunt intellecta conspiciuntur*: ergo de ea notitia loquitur, quæ sufficit vt excusationem ignorantiæ non

habeant Gentiles, Deum non glorificantes,

76 *Minor probatur primò.* Minor autem ostenditur primò; nam si aliquis, modo Christum negaret, excusari non posset; at non quia euidentem notitiam illius habere posset, sed quia fide, & notitia prudenti credere potuisset: ergo notitia ineuidens, vel certa moraliter, vel probabilissima, & prudens creatoris habita, vel possibilis haberi ex creaturis, sufficit, vt gentes Deum non glorificantes, eique verum cultum negantes, inexcusabiles fuerint.

Secundò. Præterea; nam inexcusabilitas in non colendo, nec glorificando Deum, non solùm huius sæculi, aut gentilitatis sapientibus conuenit, sed omnibus etiam insipientibus, & ignorantibus est communis; sed notitia euidens creatoris habita ex creaturis, in solis sapientibus de facto inuenitur, & aliquibus non est possibilis; plures enim inter Gentiles erunt incapaces formandi discursum euidentem, quo ex creaturis ineuidentem Dei notitiam assurgant, sicut modo plures sunt huius notitiæ incapaces ob ingenij hebetudinem, qui tamen non excusantur, si Deo cultum debitum non tribuant, aut ipsum, vt par est non glorificent: ergo euidens, clara, & demonstratiua Dei cognitio, nec vt habita de facto, nec vt possibilis haberi ex creaturis, necessaria est, vt homines Deum non colentes inexcusabiles sint.

77 *Tertium motiuū.* Denique arguit Vazquez ex Gregorio Nazianzeno *Oratione* 34. quæ est secunda de Theologia non longè à principio, vbi ait: *Etenim quod Deus sit, ac princeps quædam causa, quæ res omnes procreauit, atque conseruet, Tum, oculi ipsi, Tum lex naturalis docet. Illi, dum rebus in aspectum cadentibus aciem affigunt: hac autem Deum per res oculis subiectas, ac recto ordine collocatas, auctorem earum coniectura quadam colligis.* Vbi inquit Vazquez, non dixit Nazianzenus euidenti ratione, sed coniectura quadam ex rebus visis colligi Deum esse, hac ergo coniecturali notitia concessa, sufficienter testimonia adducta explicantur; & consequenter ex illis perperam infertur possibilis euidens, & demonstratiua Dei conditoris cognitio possibilis ex creaturis.

78 *Hæc doctrina reijcitur 1.* Huic tamen doctrinæ non acquiescunt Auctores nostræ sententiæ, & reijcitur primò; nam verba Scripturæ accipienda sunt iuxtà communem Patrum, aut Scholasticorum sensum, sed ferè omnes Scholastici, exceptis illis, quos pro prima sententia retulimus, verba Pauli accipiunt de cognitione euidenti, arguentes ex illis verbis, vt probent, posse Dei existentiam ex creaturis demonstrari: ergo sic sunt accipienda. Deinde; nam verba scripturæ accipienda sunt in toto rigore absque inconuenienti possibili; sed ex

Secundò. eo quod accipiantur pro cognitione euidenti Dei habita ex creaturis, nullum inconueniens sequitur: ergo sic accipi debent. Præ-

Tertiò. tereà, nam verbum *conspicere* & verbum *videre* rigorosissimè accepta, denotant claram intuitiuamque notitiam, & in sensu minùs stricto proprio tamen, denotant euidentem cognitionem, esto intuitiua non sit, at vero pro ineuidente, aut probabili, non nisi impropriè accipiuntur; at nulla est ratio cogens, vt in sensu improprio accipiantur, relicto secundo sensu, qui proprius est etsi non omninò strictus, & rigorosus: ergo absque vllo fundamento in sensu ita lato explicantur.

79 *Vrgetur amplius primò.* Quod amplius vrgetur; nam verba illa quandoque in scriptura accipiuntur pro notitia coniecturali, non probabilissima, nec moraliter certa, vt constat ex illo Genesis 3. *Vidit mulier lignum, quod esset bonum ad vescendum, &c.* idest, ex odore, & colore coniecit, vt contrarij Auctores explicant, quæ coniectatio moraliter certa non est, cum sæpè illa signa fallant; & tamen verba Pauli non possunt in hac acceptione vsurpari; alias ex tali notitia Deum non colentes, non essent inexcusabiles; ad hoc enim, vt contrarij Auctores fatentur, requiritur notitia certa metaphysicè, aut moraliter, vel saltem probabilissima, & prudens assensus: ergo ex eo quòd, quandoque in Scriptura accipiantur pro notitia ineuidente probabilissima, aut certa metaphysicè, aut moraliter, non licet colligere, sic esse in præsenti accipienda. Confirmatur, & vrgetur

Cōfirmatur 2. secundò; verbum *conspicere* & verbum *vidert*, nullibi in Scriptura vsurpantur pro notitia ineuidenti, nisi ex eò quòd pro notitia euidente sumantur, aliquod inconueniens sequatur; sed ex eo quod in testimonijs adductis pro euidenti notitia vsurpentur, nullum inconueniens sequitur: ergo sic sunt vsurpanda.

80 *Arguitur ad hominē contra Theodorū Smiting.* Denique argumentor ad hominem contra Theodorum Smiting. nam vt hic Auctor fatetur, asserere, Dei existentiam non posse ex creaturis cognitis euidenter demonstrari, est temerarium phylosophycè; & hoc ideo, quia est contra communiorem sententiam Scholasticorum, vt Phylosophorum firma ratione phylosophyca subnixam; sed etiam est contra communiorem sententiam Scholasticorum, vt Theologorum vt entium firma ratione Theologica sumpta ex prædictis testimonijs Scripturæ: ergo etiam est temerarium Theologicè. Confirmatur. Auctores pro prima sen-

Confirmatur. tentia adducti, & Phylosophi, & Theologi erant; Auctores etiam omnes pro nostra sententia relati, & Philosophi, & Theologi sunt, & vt tales nostram sententiam tuentur: ergo si contra illos opinari, vt Phylosophos, est phylosophyce temerarium, contra illos vt Theologos ire, erit temerarium Theologicè.

81 *Si dicas.* Si dicas; discrimen esse; nam ratio, qua vt Philosophi vtuntur, firmissima est, nec potest, nisi proterue illius vis declinari, & ideò contrarium censentes temerariè in phylosophia opinantur: ratio autem Theologica vrgeris non est, & quæ facilè diluitur, & ideò contraria sententia non est temeria in Theologia. Sed contra primò: nam iuxtà hanc solutionem tota temeritas contrariæ sententiæ ex ratione, cui opponitur, sumitur; non verò ex auctoritate Doctorum veræ sententiæ fauentium: ergò superflue hic Auctor temeritatem in phylosophycam probat, ex eo quod sententia negans demonstrabilitatem existentiæ diuinæ ex creaturis, opponitur communi sententiæ Phylosophorum. *Contra 1.*

Secundò; nam Theologi probantes ex prædictis testimonijs Scripturæ demonstrabilitatem existentiæ diuinæ ex creaturis, existimant, se firma ratione Theologica vti, illiusque vim non nisi proteruè posse declinari: nec obstat hoc à prædicto Auctore negari; nam etiam qui primam sententiam tenet, proteruitatem negabunt: ergo nullum est fundamentum, vt prædictus Auctor asserat, esse temerarium phylosophycè, negare demonstrabilitatem diuinæ existentiæ ex creaturis, & neget temeritatem Theologicam. Quod ampliùs vrgetur; nam ad negandam demonstrabilitatem prædictam suppetunt contrarijs Auctoribus rationes aliquæ Phylosophycæ, quæ licèt non conuincant, habent tamen aliqualem apparentiam; at ex Scriptura, nec apparens argumentum potest sumi pro demonstrabilitate neganda; & pro illa suadenda, firmum argumentum adest, vt constat ex dictis: ergo potiori iure debet contraria sententia Theologicè, quam Phylosophycè temeraria censeri. Vnde Diuus Thom. *quæst.* 10. *de veritate art.* 12. contrariam sententiam manifestè falsam dixit 1. *Contra Gent. cap.* 12. illam vocauit temerariam. 82 *Secundò.* *Confirmatur.*

Nec motiua, quibus contrarij Auctores ducuntur alicuius ponderis sunt. Ad primum cōstat ex dictis. Tunc enim alijs locis Scripturæ verba illa in laxiori sensu vsurpantur, cum textus alium strictiorem non permittit, & cum ex illo inconueniens aliquod sequitur, quorum neutrum in præsenti contingit, & ideò necessum non est, illa verba à proprio ad improprium sensum detorquere. Ad secundum, nego maiorem, quòd de illa sola cognitione loquatur, quæ sufficit, vt homines Deum non colentes inexcusabiles sint; nam licèt scopus Pauli hic esset, nempè, reprehendere Gentiles, eò quòd Deum non glorificauerunt, & ex hoc fine tantùm, cognitio euidens creatoris non inferatur possibilis; quia tamen verba, quibus cognitionem istam explicuit euidentem denotant cognitionem, si propriè accipiantur, vt vidimus, ideo de hoc genere cognitionis sunt accipienda. 83 *Respondetur ad primum motiuum cōtrariorum.* *Ad secūdū respōdetur 1.*

Vel secundò dicatur; Paulum reprehendere Gentiles, inter quos plures erant sapientes, quibus cognitio euidens creatoris ex effectibus creatis erat possibilis, illamque habuerunt de facto, licet autem cognitio euidentiam non attingens, sufficiens sit ad inexcusabilitatem, in Deum non colendo, inducendam, cognitio tamen euidens creatoris fortiùs inexcusationem inducit, & aggrauat culpam, ideòque vt illos magis inexcusabiles redderet, & illorum culpam augeret, fuit de cognitione euidente loquutus. 84 *Secundò.*

Ad tertium dicatur; ex creaturis posse Deum euidenter, & probabiliter etiam cognosci; ac proinde, ex eo quod Nazianzenus cognitionem probabilem, & coniectualem affirmet, non sequitur, euidentem negare. Vel secundò dicatur, Nazianzenum retorico stylo magis, quam Scholastico vtendo cognitionem Dei ex creaturis, coniecturam appellare, quia per discursum habetur. Et quidem auctoritas Nazianzeni, si aliquid probaret, conuinceret, non posse Deum ex creaturis euidenter cognosci; ad hoc autem non potuit à prædicto Auctore induci; aliàs contra se ipsum argueret, qui licet contendat, cognitionem euidentem creatoris non colligi ex verbis Pauli, illam tamen fatetur cum communi sententia possibilem: ergo extra rem, vel contra se ipsum vtitur argumento ex Nazianzeno desumpto. 85 *Ad tertium respondetur primò.* *Secundò.*

Deinde probatur rationibus primò in hunc modum; si non posset existentia demonstrari de Deo; sequeretur, non esse aliquam scientiam supra scientiam naturalem, hæc est supra phylosophiam, consequens est falsum; omnes enim Phylosophi, & Theologi præter physicam naturalem, & supra illam, scientiam aliam esse fatentur, videlicet, metaphysicam: ergo potest, Deum existere, à posteriori demonstrari. Probatur sequela; si suprà substantias sensibiles non esset alia scibilis, id est, de qua possunt proprietates scientificè demonstrari, non esset alia scientia suprà physicam naturalem, sed si non posset existentia demonstrari de Deo, non esset alia substantia scibilis supra substantias sensibiles: ergo non esset alia scientia supra physicam naturalem. Consequentia tenet. Maior est certa; quia ad considerationem substantiarum sensibilium, sufficit phylosophia: ergo si non est alia substantia supra sensibiles, non daretur supra illam alia scientia. Minor autem probatur; de subiecto non cognito euidenter, saltem quoad *an est*, non potest aliquid scientificè naturaliter demonstrari; sed si non posset à posteriori demonstrari existentia de Deo, Deus non esset cognoscibilis euidenter quòad *an est*; cum talis cognitio ex terminis non habeatur, vt constat ex dictis, & fatentur illi, contra quos nostra conclusio procedit: ergo si de Deo non potest existentia demonstrari, non erit alia substantia scibilis præter substantias sensibiles; & consequenter alia scientia supra Phylosophiam non erit. 86 *Conclusio probatur primo ratione.*

Qua ratione vsus est D. Thomas 1. *contra Gentes cap.* 12. his verbis: *Tum ex ipso scientiarum ordine; nam si non sit aliqua scibilis substantia* 87 *Hac ratione*

tione vsus est D. Tho. *substantia supra substantiam sensibilem, non erit aliqua scientia supra naturalem.* sumpta ex Phylosopho 6. metaphysicæ textu 3. apud Diuum Thomam lectione: ibi: *Si igitur non est aliqua alia substantia prater eas, quæ natura consistunt, naturalis profectò prima scientia esset, &c.*

88 Sed dices; ad hoc quod detur scientia naturalis; supra phylosophiam sufficit dari substantias spirituales creatas, quæ sunt motrices cœlorum: ergo ex hoc incoouenienti non probatur demonstrabilitas existentiæ Dei, qui est substantia spiritualis increata. *Antecedens probatur 1.* Probatur antecedens primò; substantia spiritualis creata non est scibilis per physicam naturalem, nec de illa possunt passiones demonstrari à phylosophia, cuius obiectum est ens materiale concretũ quidditati sensibili: ergo per hoc, quod detur substantia spiritualis creata scibilis, necessariò adstruitur scientia supra Philosophiam, quæ talem substantiam consideret, & de illa passiones demonstret. *Secundo.* Secundò idem antecedens probatur; ens creatum commune substantiæ sensibili, & substantiæ spirituali non consideratur à physica naturali, nec potest directè considerari; & consequenter alia scientia est necessaria, quæ circa tale obiectum versetur, & supra physicam sit, vtpotè nobilius attingens obiectum; sed per hoc, quod detur substantia spiritualis creata, necessariò datur gradus entis vtrique substantiæ communis: ergo necessariò adstruitur scientia supra phylosophiã existens.

89 *Respondetur 1.* Respondeo primò, concesso antecedenti, distinguendo consequens, non probatur demonstrabilitas existentiæ Dei secundum vltimam differentiam, vel quasi differentiam deitatis, concedo consequentiam: secundum rationem substantiæ immaterialis, & immobilis motu corporeo, nego consequentiam: hac autem ratione non intendit D. Thom. probare demonstrabilitatem existentiæ Dei, secundum quod à substantia immateriali creata distinguitur, sed secundum gradũ immaterialitatis, & immobilitatis Deo, & substantiæ immateriali creatæ communem. *Secundo.* Secundò respondeo: distinguendo antecedens: ad hoc, quod detur scientia supra phylosophiam, quæ diuina sit obiectiuè qualiter est metaphysica, nego antecedens: quæ diuina obiectiue non sit cõcedo antecedens, & nego consequentiam. Nam scientia, quæ supra phylosophia adstruitur, videlicet metaphysica, est diuina obiectiuè inadequatè habens pro primario obiecto ens cõmune creato, & increato: ac proinde ens increatũ, & diuinum sub obiecto sui specificatiuo cõprehendens: hæc autẽ de medio tollitur, nisi detur substantia spiritualis increata scibilis; & consequenter destruitur, nisi Dei existentia à posteriori sit demonstrabilis, & de huiusmodi scientia intelligitur inconueniens à D. Thoma illatum; ex eo quod Dei existentia demonstrabilis non sit.

90 *Tertiò.* Tertiò responderi potest, concesso antecedenti, negando cõsequentiam. Si namque Dei existentia demonstrari naturaliter non posset, nec existentia Angelorum posset naturaliter demonstrari; & consequenter si substantia immaterialis increata scibilis non est, nec etiam erunt scibiles substantiæ immateriales creatæ; & consequenter si existentia Dei non posset demonstrari ex creaturis, rectè infert Diuus Thomas, non dari scientiam supra phylosophiam naturalem. Assumptum probatur; nam præcipua ratio mouens Phylosophos, quos Diuus Thomas impugnat, vt negarent demonstrabilitatem existentiæ Dei ab intellectu viatoris, erat; quia principia demonstrationis à sensu originem sumunt, sensus autem vltra sensibilia non ascendit, quæ ratio æquè militat respectu substantiæ immaterialis increatæ, atq; respectu creatæ: ergo ad hominem contra illos rectè arguit Diuus Thomas, quod si non detur substantia increata scibilis, non dabitur scientia supra physicam naturalem; per consequentiam mediatam, altera subintellecta, quod nempè, si illa scibilis non est, nec substantia immaterialis creata erit naturaliter scibilis, ex quo rectè inconueniens illatum deducitur.

91 *Vltimo probatur conclusio ratione D. Th.* Denique probatur conclusio ratione Diui Thomæ *in præsenti art. 2. in corpore;* nam causa habens effectus notiores se, potest ex illis a posteriori euidenter cognosci, & quòad *an est* demonstrari; sed Deus habet effectus se ipso nobis notiores: ergo ex illis potest Dei existentia euidenter demonstrari. Consequentia est bona. Minor certa; nam effectus creati omnes causantur à Deo, & sunt nobis Deo notiores: ergo Deus est causa habens effectus notiores. Maior autem probatur; nam licet causa cum effectu, vt existente connexionem necessariam non habeat effectus tamen existens necessariò causam existentem supponit, & cum illa vt existente connectitur; ergo ex illo cognito euidenter existentia causæ deducitur; & consequenter si intellectui notior sit effectu, notior sit effectus, quam causa, poterit ex illo cognito, existentiæ causa demonstrari.

§. V.

Argumentis in contrarium occurrit.

92 *Primum argumentum:* Contra istam conclusionem obstat primo argumentum quod §. 1. diluimus. Deinde arguitur omnis nostra cognitio in hac vita à sẽsu ducit originẽ ob depẽdentiã, quã anima vnita corpori habet à sẽsibus in intelligẽdo, iuxtà illud cõmune axioma: *Oportet intelligentẽ, phãtasmata speculari;* sed Deus, vtpotè omninò immaterialis, non continetur in sensibus, quorum obiecta sunt

aliquid materiale, & sensibile: ergo nequit à nobis in præsenti vita cognosci; & consequenter illius existentia non potest euidenter demonstrari. Huic argumento respondet D. Tho. 1. *Contra Gentes cap. 12. in fine*, concessis maiori, & minori, negando consequentiam: quia licet Deus omnia sensibilia, & omnes sensus excedat, illius tamen effectus, ex quibus sumitur demonstratio ad probandum Deum esse, sensibiles, & materiales sunt, & sic nostræ cognitionis origo, etiam de his, quæ sensum excedunt, in sensu est, & ex illo desumitur. *Solutio D. Thom.*

93 *Insurges primo.* Sed contra primò; licet res sensibiles sint effectus Dei, & percipiantur à sensu, non potest ex illis, aut in illis Deus per sensum cognosci: ergo quamuis res sensibiles sint effectus Dei, & cognoscantur ab intellectu, non potest ex illis Deus cognosci ab intellectu. *Secundo.* Secundò; res sensibiles non possunt Deum repræsentare: ergo in effectibus sensibilibus, aut ex illis, non potest Deus aut illius existentia cognosci. Consequentia tenet; quia ex obiecto cognito non potest aliud cognosci, nisi ab illo repræsentetur. Antecedẽs autẽ probatur; quia phantasmata sunt sẽsibilia, & materialia non possunt Deũ repræsentare; aliàs sensus interiores possent cognoscere Deum: ergo nulla res sensibilis potest Deũ repræsentare.

94 *Tertio.* Tertiò; species, quibus intellectus noster intelligit pro hoc statu coniunctionis animæ ad corpus, sunt in repræsentando materiale; sed media specie materiali in repræsentando, non potest res immaterialis cognosci: ergo ex effectibus sensibilibus non potest sumi demonstratio ad probandum Deum esse. Consequentia patet; vt enim ex effectibus sensibilibus sumeretur demonstratio, oportebat, vt species illæ, quibus effectus sensibiles cognoscuntur, essent cognitionis Dei principium: ergo si tales species nequeunt cognitionem Dei causare, non potest ex effectibus sensibilibus sumi demonstratio Dei: Maior videtur certa; nam species pro hoc statu sunt abstractæ à phantasmatibus: ergo solùm repræsentant naturam contentam in illis, licèt in vniuersali, & in communi. Minor autem probatur primò; quia namque phantasmata sunt in repræsentando materialia, non possunt rem immaterialem repræsentare: ergo species in repræsentando materiales non possunt repræsentare obiectum immateriale. *Minor prob. 1.*

95 *Secundo.* Secundò; potentià in cognoscendo materialis non potest rem immaterialem cognoscere: ergo species in repræsentando materialis, non potest rem spiritualem repræsentare. *Tertio.* Tertiò, & à priori; nulla enim potentia, nullus habitus, & nulla species potest extra suum obiectum specificatiuum exire; quo circa potentia sensitiua non potest percipere Angelum, nec intellectus noster posset Deum quidditatiuè cognoscere, si Deus vt cognoscibilis quidditatiuè, esset extra obiectum specificatiuum illius, vt docetur ab omnibus *infra q. 12. art. 1.* sed res spiritualis non continetur intra obiectum specificatiuum speciei, quæ in repræsentando est materialis; cum illius obiectum specificatiuum sit natura materialis in communi: ergo nequit per illam repræsentari.

96 *Cõfirmatur 1.* Confirmatur primo ex D. Tho. 3. *Contra Gentes cap. 45.* illis verbis: *Sequitur itaque quod intellectus noster possibilis nullo modo possit intelligere substantias separatas.* Quæ verba procedunt de intellectu nostro possibili pro statu coniunctionis cum corpore: ergo multò minus potest intelligere substantiam increatam, vtpotè, quæ magis distat ab obiectis sensibilibus, quam substantiæ creatæ immateriales. *Secundo. S. TH.* Confirmatur secundò ex D. Tho. *in hac 1. p. q. 88. art. 2. ad vltim.* illis verbis. *Vnde per similitudines rerum materialium aliquid affirmatiuè potest cognosci de Angelis secundum rationem communem, licèt non secundum rationem speciei: de Deo autem nullo modo;* at per demonstrationem existentiæ Dei aliquid de Deo affirmatiuè cognoscitur: ergo per species, quæ sunt similitudines rerum corporalium, non potest haberi de Deo cognitio demonstratiua.

97 *Resp. ad primam impugnationem.* Ad hoc argumentum respondeo solutione data ex Diuo Thoma, quæ optima est, nec obiectionibus factis infirmatur. Ad primam, concesso antecedenti, nego consequentiam. Ratio autem discriminis est; nã sensus, vtpotè potentiæ materiales, adequantur cum obiecto materiali, & sensibili; ideòque nec imperfectè ex proprijs, nec perfectè ex eleuatione possunt attingere Deum, de quo D. Thomas *infra q. 12. art. 3.* obiectum autem intellectus nostri est ens in quantũ ens, sub quo Deus continetur; ideòque ex effectibus creatis, à quibus repræsentatur, potest Deus ab intellectu nostro imperfectè cognosci, ad illumque perfectè cognoscendum eleuari. *Ad secundam.* Ad secundum, nego antecedens. Ad probationem, concesso antecedenti, nego consequentiam. Ratio autem discriminis est; nam repræsentatio phantasmatis, sicuti, & repræsentatio speciei fundatur in similitudine, quæ inter phantasma, & Deum non reperitur, nisi tantùm analoga, & in ratione entis, quæ ad repræsentationem formalem non sufficit: repræsentatio autem effectuum sensibilium respectu Dei, fundatur in dependentia, est enim repræsentatio non formalis, sed instrmentalis, & quia quamuis effectus sensibiles sint materiales essentialiter dependent à Deo: fit consequens, vt ipsum sufficienter repræsentent, ad hoc, vt quod ex illis cognitis Dei existentia à posteriori inferatur.

98 *Ad tertiam.* Ad tertiam, concessa maior, nego minorem. Ad primam probationem, concesso antecedenti, distinguo consequens: non possunt repræsentare formaliter, concedo consequentiam: virtualiter subdistinguo consequens: absolutè, & quidditatiuè,

concedo consequentiam: connotatiuè, & quoad *an est*, nego consequentiam: itaque phantasma, quia repræsentat aliquid immatariale modo materiali, nec formaliter, nec virtualiter, potest Deum repræsentare: species autem abstractæ à phantasmatibus, etsi non possint repræsentare Deum perfectè, & quidditatiuè, nec formaliter immediatè: mediatè autem, & virtualiter Deum repræsentare possunt, repræsentando effectus creatos dependẽtes ab ipso, ex quorum cognitione Dei cognitio quoad existentiam deducitur; & hoc ideò, quia quamuis rem materialem in communi repræsentant, illam tamen repræsentant modo immateriali, ex quo nascitur vt sint principia cognitionis spiritualis attingẽtis effectus, vt effectus secundũ ordinẽ, quem dicunt ad Deũ, & mediante ista cognitione causare possunt cognitionem Dei.

99 *Ad secundam minoris probationẽ. Ad tertiam.* Et ex his ad secundam minoris probationem constat solutio: potentia namque materialis in cognoscendo, materiali modo cognoscit obiectum, non attingendo ordinem effectus ad causam, ideòque non potest Deum vllo modo cognoscere, quæ ratio cessat in specie impressa rei materialis, vt constat ex dictis. Ad tertiam, concessis maiori, & minori, distinguo consequens: non potest res spiritualis per speciem rei materialis repræsentari immediatè, & formaliter, concedo consequentiam: virtualiter, & mediatè, nego consequentiam. nec per hoc, quod species materialis virtualiter, & mediatè repræsentet rem spiritualem, transcendit suum specificatiuum obiectum, quia rem spiritualem representat virtualiter per ordinem ad rem corporalem, & ad instar illius: sic autem benè potest habitus, vel potentia versari erga id, quod non continetur formaliter intra suum specificatiuum obiectum, quin excedat illud.

100 *Aliqua exempla adducuntur.* Vt constat in charitate specificata à Deo, & tamen attingente proximum ratione Dei, & in ordine ad illum; in nostro intellectu specificato ab ente reali; & tamẽ attingente ens rationis per ordinẽ, & connotationẽ ad ens reale, & in intellectu diuino specificato à diuina essentia adæquatè, & tamen attingente creaturas in essentia, & ratione essentiæ diuinæ: & omnium ratio eadem est; quia, nempè, vt potentia, species, vel habitus non exeat extra suum obiectum specificatiuum, sufficit, vt si circa aliquid intra obiectum, à quo specificantur, non contentum, versentur, illud attingant per ordinem ad obiectum, à quo suam specificationem accipiunt: igitur ex eo quod species abstractæ a sensibus specificentur ab ente materiali, & sensibili, solum sequitur, quod nec formaliter, nec virtualiter, possint repræsentare substantias immateriales in se, & ratione sui: non autem, quod virtualiter, mediatè, & in ordine ad ens materiale, & per connotationem illius substantias immateriales repræsentare non possint.

101 *Ad 1. confirmationem.* Ad primam confirmationem dicatur, D. Th. illis verbis non negare, quod intellectus noster possibilis per species abstractas à phantasmatibus cognoscat substantias immateriales imperfectè, & connotatiuè, sed tantum quidditatiuè; vnde cum ait, nullo modo cognosci, sic est accipiendus nullo modo sufficiente ad cognitionem quidditatiuam substantiarum separatarum a primo genere vsq; ad vltimas differentias illarũ. Quod dixit quia *c.41.* probauerat, non posse a nobis pro hoc statu substantias immateriales cognosci quidditatiuè per studium, & inquisitionem scientiarum speculatiuarum, vt Abem pace asserebat *cap.42.* non posse quidditatiuè cognosci per vnionẽ intellectus agentis, vt formam cum intellectu possibili, vt docebat Alexander. Et *cap.43.* non posse id fieri per intellectum possibilem incorruptibilem, à nobisque separatum, vt volebat Auerroes. Tandem *cap.45.* concludit intellectum nostrum possibilem nullo modo posse substantias separatas intelligere, id est, nullo modo sufficiente ad cognitionem quidditatiuam, de qua prædicti philosophi loquebantur, & quam D. Tho. in illis capitibus reijcit.

102 *Ad secundam confirmationem.* Ad secundam confirmationem dicatur: per cognosci affirmatiuè, intelligi a Diuus Thomas cognosci quidditatiuè, & statuit hanc differentiã inter Angelos, & Deum, quo Angeli conueniunt in genere cum substantijs materialibus, quas quidditatiuè per species a phantasmatibus abstractas cognoscimus; & consequenter substantias immateriales creatas cum his quidditatibus genericè conuenientes, quidditatiuè cognoscimus secundum gradum genericum: Deus autem cum nulla substantia creata conuenit in genere physico nempè, in materia, nec etiam in genere Logico; nam vt docet Diuus Thomas *infra qu. 13. art. 5.* omnia, quæ Deo, & creaturis sunt communia, analogicè dicuntur; & ideò Deum, nec secundum genus, nec secundum vltimam differentiam possumus per species materiales quidditatiuè cognoscere, & in hoc stat differentia à D. Th. assignata, cum qua rectè compatitur doctrina tradita à D. Th. *in præsenti*, quod Deum ex creaturis cognitis per species abstractas à sensibus cognoscamus quoad *an est* & ex illis Dei existentia demonstratiuè à posteriori attingatur.

103 *Opponitur contra hanc doctrinam alia eiusdem D. Th.* Sed obstat contra hanc doctrinam alia eiusdem D. Th. 3. *Contra Gentes c.41.* vbi supponens ex his, quæ *lib.2. c.98* docuerat intellectuales substantias separatas cognoscendo essentiam suam, Deum qui est illarum causa, per modũ cuiusdam visionis cognoscere, intulit, quod si intellectus noster possibilis per species abstractas a phãtasmatibus, posset quidditatiuè substãtias separatas cognoscere, Deum videret eo modo, quo substantiæ separatæ Deum in se ipsis vident: *Si autem*, concludit Diuus Thomas *per cognitionem, quæ est ex phantasmatibus, nullo modo possit peruenire ad intelligendas substantias separatas, non erit possibile, quod homo in statu huius vitæ prædictum modum diuinæ cognitionis assequatur*; at homo in statu huius vitæ non potest substantias immateriales creatas prædicto modo cognoscere, scilicet, quidditatiuè, de quo modo cognitionis loquebatur, vt expresè docet D. Thom. *cap. alleg. & seqq* ergo non potest modum illum cognoscendi Deum assequi; at modus ille cognitionis Dei, quem medijs substantijs separatis cognitis quidditatiuè homo consequeretur, non esset cognitionis Dei quidditatiuæ, sed quoad *an est*, & demonstratiuè à posteriori: ergo ex sensibilibus, quæ per species abstractas quidditatiuè cognoscit intellectus noster pro hoc statu, non cognoscit Deum euidenter quoad *an est* à posteriori.

Respondeo admissa vt iacet doctrina D. Tho. & concessa minori, distinguendo consequens: non potest modum illum cognoscendi assequi sumptum veluti genericè, nego consequentiam: specificè, concedo consequentiam: & concessa minori sub sumpta, distinguo vltimum consequens: ea perfectione, qua Deum cognosceret, si substantias separatas quidditatiuè cognosceret, concedo consequentiam: cum minori perfectione nego consequentia; vt enim docet D. Tho. *in hac 1. par. qu. 57. art. 3.* Angelus cognoscendo suam essentiam cognoscit Deum, cuius essentia Angeli est similitudo, & effectus, perfectiori modo, quam nos Deum ex sensibilibus cognoscamus; cuius ratio est: nam quo effectus cognitus est perfectior, eò magis ostendit virtutem causæ, & quo similitudo cognita maior est eò perfectius in cognitionem sibi similis dicit: Angelus autem est perfectior similitudo Dei, & perfectior effectus, quam sensibiles creaturæ, vtpotè, in quo Imago Dei reperitur; secus autem in rebus sensibilibus, in quibus solum ratio vestigij inuenitur vt docet D. Thom. *1. par. quæst. 44. art. 7. & q. 103. art. 2. & seqq.* & quamuis in homine Dei imago reperiatur, Angelus magis est ad Imaginem Dei, quam homo, vt docet D. Thom. *proximè relata art. 3.* Ideoque Angelus cognoscendo suam essentiam, perfectius Deum in illa cognoscit, quam Deus cognoscatur a nobis in effectibus sensibilibus: si ergo homo ex sensibilibus posset substantias separatas quidditatiuè cognoscere, posset cognoscere Deum ea perfectione, qua cognoscitur ab Angelo, & quia ad hoc peruenire non potest, nequit Deum ea perfectione cognoscere, & hoc est, quod docet D. Thom. vbi in argumento obijcitur: ex hoc tamen non colligitur; quod ex effectibus sensibilibus Deum quoad *an est*, demonstratiuè non cognoscat. 104 *Respondetur.*

105 *Secundum argumentum.* Secundò arguitur; in Deo namque idem est essentia, & esse; sed non potest per rationem naturalem cognosci, quid Deus sit; ergo nec potest ratione naturali, Deum esse demonstrari. Probatur consequentia: nam eo ipso, quod in Deo idem sint essentia, & esse, idem est scire *quid sit*, & scire *an sit*: ergo si non potest ratione naturali sciri *quid sit*, non potest sciri *an sit*; & consequenter non poterit demonstrari Deum existere. *Solutio D. Tho.* Ad hoc argumentum respondet D. Tho. *1. Contra Gentes cap. 12.* ad primam rationem quod *esse* dupliciter sumitur: primò vt significat existentiam, qua res aliqua existit in se: secundò, vt significat compositionem intellectus; priori modo sumptum, est idem quod essentia Dei, & sic non cognoscitur à nobis per rationem naturalem; nam quale sit esse Dei nobis in hac vita est ignotum; secundo autem modo sumptum, non est idem, quod essentia in Deo; & sic acceptum cadit sub demonstratione.

106 *Insurges contra hanc solutionem.* Sed contra hanc solutionem objicies; demonstratio non cadit supra compositionem intellectus, sed supra ipsam existentiam quatenus est in re; sed existentia Dei in re, idem est, quod essentia: ergo demonstratio cadit supra existentiam Dei, vt est idem quod essentia; & consequenter non poterit cognosci Deum existere, nisi quid sit, cognoscatur. Minor cum consequentia tenet. Maior autem probatur; demonstratio cadit supra id, quod demonstratur; sed per demonstrationem existentiæ Dei, non demonstratur compositio intellectus, sed ipsa existentia prout in re; non enim demonstratur, quod intellectus existentiam Dei concipiat, sed quod Deus existat in re: ergo demonstratio non cadit solum supra compositionem intellectus, sed supra existentiam Dei, quatenus est in re. *Respond.* Respondeo, demonstrationem cadere supra vtrumque, supra compositionem intellectus, & supra existentiam enunciatam de re; demonstratur namque veritas formalis, quæ consistit in compositione intellectus, & veritas obiectiua, in qua enuntiatur existentia de Deo, hæc tamen demonstratur, prout subest compositioni intellectus; & quia existentia Dei, prout subest compositioni nostri intellectus distinguitur ab essentia: fit consequens, vt quatenus demonstrata, non sit idem cum essentia, & quod possit demonstratiuè de Deo sciri, quod sit, quin de illo cognoscatur, quid sit.

107 *In forma.* Ex qua doctrina ad obiectionem in forma respondeo, distinguendo maiorem pro secunda parte: demonstratio cadit supra existentiam quatenus est in re adæquatè, nego maiorem: inadæquatè concedo maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam. Nam licet existentia Dei in re, idem sit quod essentia; & consequenter non possit concipi prout est in re, quin essen-

essentia concipiatur, & quidditatiuè cognoscatur, quia tamen per demonstrationem non cognoscitur existentia Dei, quatenus est in re, sed prout objicitur nostro intellectui distinguenti existentiam ab essentia: fit, vt quatenus demonstratur, non fit idem, quod essentia, & quod possit de Deo demonstrari quod sit, quin de illo cognoscatur quid sit. Vnde quando D. Th. negauit demonstrationem cadere supra esse Dei, sic intelligendus est, quod non cadit supra esse Dei, ipsum prout in se concipiendo quidditatiuo, & perfecto conceptu: non autem negauit cadere supra esse Dei, vt conceptum connotatiuè, & imperfectè, & vt obiectum compositioni nostri intellectus.

108 *Tertium argumentum.* Tertiò arguitur; causa namq; per effectum sibi improportionatum, & ab illa deficientem demonstrari non potest; sed effectus Dei sunt improportionati Deo; ab illoq; deficientes; cum Deus sit infinitus per essentiam, creaturæ verò finitæ: finiti autem ad infinitum proportio non est, & finitum infinitè deficit ab infinito: ergo demonstrari per effectus non potest; & consequenter existentia Dei est indemonstrabilis à posteriori ex creaturis. *Respond. ex D. Th.* Respondebis cum D. Tho. *in præsenti art. 2. ad 3.* per effectus improportionatos causæ, & ab illa deficientes, non posse perfectè cognosci causam, hoc est, quidditatiua, aut comprehensiua cognitione: imperfectè autem, & quoad *an est*, ex quocumque effectu, etiam improportionato potest optimè cognosci; eo quod cum effectus à causa dependeat, posito effectu, necesse est causam præexistere: vnde ex eo quod creaturæ sint effectus improportionati Deo, solum sequitur, quod per illas, aut ex illis Deus perfectè, & quidditatiuè cognosci non possit.

109 *Oppones 1.* Sed contra primò; non minùs petit imago suum exemplar repræsentare, & ducere in illius cognitionem, quam effectus in cognitionem causæ; sed quamuis in imagine perfecta possit exemplar perfectè cognosci, in imagine imperfecta, deficienteq; ab exemplari, non potest imperfecta exemplaris cognitio haberi: ergo esto effectus proportionati cum causa, & ab illa non deficientes, possint perfectam causæ cognitionem efficere, qui tamen à causa deficiunt, & cum illa proportionem non habent, nec imperfectam causæ cognitionem causabunt. Consequentia tenet: Maior constat à paritate rationis, & insuper; nam imago perfecta, quia perfecta imago est, perfectè suum exemplar repræsentat, non minus quàm effectus adæquans virtutem causæ repræsentat suam causam: ergo non minùs est de ratione imaginis exemplar repræsentare, quam de ratione effectus repræsentare causam. Minor autem probatur: vt enim docet D. Tho. *in hac 1. p. q. 93. art. 5,* in homine est imago Dei quantum ad Trini- *S. TH.* tatem personarum, & tamen vt idem D. Th. docet *in eadem 1. p. q. 32. art. 1. & art. 5. citato ad 3. argumentum*, non potest in homine Trinitas personarum cognosci, non solum cognitione quidditatiua, sed etiam cognitione imperfecta, & quoad *an est*; & hoc ideò, vt docet D. Th. quia homo perfecta imago Trinitatis non est: ergo in imagine imperfecta, deficienteque ab exemplari, non potest haberi cognitio adhuc imperfecta exemplaris.

110 *Secundò.* Secundò; nam si effectus duceret in cognitionem causæ, quia talis effectus magis causæ; hoc est, causæ perfectioris, magis duceret, & maximè duceret in cognitionem maximè causæ, hoc est, perfectissimæ causæ, iuxta illud commune axioma, *sicut se habet simpliciter ad simpliciter, ita magis ad magis*, sumptum ex *Arist.* Philosopho *lib. 2. Topicorum cap. 4.* vbi docet. *Quod si voluptas, bonum, magis voluptas, magis bonum, et si iniuriam facere malum, & magis iniuriam facere, magis malum*; sed vt idem Philosophus docet *lib. de causis propositione 1.* prima causa est maximè causa: ergo si effectus duceret in cognitionem causæ, effectus primæ causæ maximè duceret in eius cognitionem: ac proinde ex effectibus creatis posset haberi cognitio perfecta, & quidditatiua Dei, cuius contrarium ab Angelico Doctore docetur.

Tertiò. Tertiò; nam effectus existens, non necessario petit causam existentem formaliter in se ipsa, sed ad summum virtualiter, hoc est, in aliqua sui virtute, vt constat in prole genita medio semine deciso, postquam generans est mortuum: ergo ex effectibus Dei non potest illius existentia in se ipso formaliter demonstrari.

111 *Respondetur ad primam oppositionem.* Respondeo ad argumentum solutione data à D. Tho. Ad primam replicam explico, & distinguo maiorem: exemplar per se exactum ab imagine, & à quo per se dependet quarto modo perseitatis, concedo maiorem: exemplar non per se tale attenta exigentia imaginis, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: nec probatio minoris obstat traditæ distinctioni. Pro cuius explicatione est notandum ex D. *Aduerte primò.* Th. *infra q. 113. art. 1.* ad rationem imaginis requiri similitudinem, & insuper expressionem ab alio, hoc est, quod imago causetur, vel procedat ab eo, cuius est imago: ex quo per euidentem illationem colligitur ad rationem per se imaginis requiri per se causari, vel per se procedere ab eo, cuius est imago. Se- *Secundò.* cundo aduertendum est, creaturas, etsi à Deo Vno, & Trino causentur; per se tamen non exigere Trinitatem in principio, sed tantum per se à Deo vt Vno dependere, vnde quamuis Deo conueniat per se esse Trinum perseitate entitatiua, non tamen conuenit ipsi per se, vt principio creaturarum qui est quartus modus perseitatis, ex quo D. Tho. *inf. q. 32. art. 1.* intulit, posse nos per rationem naturalem ex effectibus creatis, Deum vt vnum cognoscere: secus autem Deum vt Trinum.

Ex quibus clarè colligitur, hominem, & Angelum, qui sunt intellectualis naturæ, esse per se factos ad Imaginem Dei, vt vnius; Dei autem vt Trini non per se quarto modo perseitatis, quod etiam non obscurè insinuatur à D. Th. *infra q. 113. art. 5.* vbi docet, in homine esse Imaginem Dei, & quantum ad diuinam naturam, & quantum ad Trinitatem personarum; quia in ipso Deo, in tribus personis vna existit natura; at naturam diuinam existere in tribus personis, ab homine non exigitur per se: ergo nec per se homo est imago imperfecta Trinitatis, ideoque ex vi cognitionis hominis, quamuis sit Trinitatis imago, non potest Trinitas personarum cognosci; benè tamen Deus vt vnus, qua ratione per se est causa creaturarum, & creaturæ ab illo per se dependent, potest euidenter cognosci. 112 *Angelus, & homo per se tantum sunt Imago Dei vt vni.*

Si opponas, D. Th. *q. 113. art. 5. ad 3.* ideò asserere, non posse Deum vt Trinum in homine cognosci, quamuis in illo sit Trinitatis Imago; quia est Imago Trinitatis imperfecta; non autem, quia non sit per se imago Trinitatis: ergo solutio à nobis tradita menti Angelici Præceptoris non congruit. Respondeo, concedendo primam partem antecedentis, & negando secundam. Nam licet id D. Th. istis verbis non expresserit, implicitè tamen id docuit; nam vna ex imperfectionibus Imaginis Trinitatis, quæ in homine reperitur, est non exprimi, nec causari per se à Deo quatenus Trino, & hæc sola est, quæ sufficit, & requiritur, vt ex vi cognitionis hominis non possit euidens cognitio Trinitatis haberi: quod probo; nam etiam Dei vt vnius homo perfecta imago non est, vt omnibus est manifestum, docetque D. Th. *q. citata art. 1. in corpore*; & tamen existentia Dei vnius ex homine euidenter cognoscitur: ergo quod Deus vt Trinus in illo, aut ex illo nequeat euidenter cognosci non procedit ex quauis imperfectione, sed ex illa, quam assignauimus, nempè, quia per se imago Trinitatis non est; eo quod per se à Deo vt Trino non exprimitur, nec causatur: ac proinde D. Tho. id reducens ad imperfectionem in ratione imaginis Trinitatis, fuit de hac imperfectione loquutus, quandoquidem alia non sufficit. 113 *Si oppo- nas. Respond.*

Ad secundam, qua Scotus apud Capreolum *in 1. dist. 2. q. 1. art. 2.* leuiter fuit conuictus ad asserendum posse substantias separatas cognosci quidditatiuè ex effectibus sensibilibus Respondeo, negando sequelam, quam non conuincit probatio sumpta ex auctoritate Aristotelis; quod namque effectus possint ducere in suæ causæ cognitionem, non pensatur solum penes rationem causæ, sed etiam penes perfectionem effectus, & penes proportionem cum causa, vnde quamuis Deus sit in ratione causæ perfectior, quam exteræ causæ secundæ, quia tamen cum istis possunt proprij effectus adæquari, & illarum exhaurire virtutem: secus autem causæ primæ: fit consequens, vt possit à nostro intellectu perfectiùs causa secunda, quàm prima per suos effectus cognosci; vt enim docet D. Th. *in hac 1. p. q. 12. art. 12.* quia creaturæ sensibiles sunt effectus, Dei virtutem non adæquantes, non potest ex illis tota Dei virtus cognosci; ac proinde nec illius essentia videri, aut quidditatiuè cognosci; quia tamen sunt effectus à prima causa dependentes, possumus ex illis existentiam Dei, vt est prima causa cognoscere. 114 *Ad secundam obiectionem resp.*

Ad vltimam obiectionem, concesso antecedenti, loquendo de causa vt sic, nego consequentiam. Tùm, quia prima causa non potest operari per virtutem distinctam à se: ac proinde vt operetur, requiritur, quod existat in se ipsa formaliter. Tum etiam, quia de ratione causæ efficientis, vt sic est, quod aliquando extiterit; aliàs non posset virtutem à se diffundere, in qua existeret virtualiter: causa autem prima non potest extitisse, & non existere, quod ratione naturali probatur ex illius summa actualitate, ideoque semel illius existentia ex effectibus demonstrata, cognoscitur, quod existat de facto. 115 *Ad Tertiam.*

§. VI.

Secunda pars disputationis resoluitur.

Circa secundum, quod in hac Disputatione examinandum proposuimus videlicet, quibus demonstrationibus demonstretur, Deum existere, ferè omnes Theologi conueniunt in demonstratione sumpta ex diuina efficientia: in alijs autem demonstrationibus diffident, & præcipuè in ea, quæ sumitur ex motu: quibusdam asserentibus, ex motu, non posse Dei existentiam demonstrari, alijs è contra affirmantibus, quos dabimus nostram exponentes sententiam. Pro quo sit. 116

PRIMA CONCLVSIO. *Ex motu rectè probatur, demonstraturque à posteriori, existere primum principium immobile.* Ita D. Th. *1. Contra Gentes cap. 3. & in hac q. art. 3.* Capreolus *in 1. dist. 3. q. 1. art. 1. ratione 2.* Ferrara *1. Contra Gentes cap. 13.* Caietanus, Banez, Zumel, Nazarius, Sancto Thoma. Aliique discipuli Diu. Tho- 117 *Prima conclusio. S. TH. Capreol.*

Granad. Fasol. Suarez. Smising. Thomæ, circa istum articulum; cum discrimine infra explicando. Eandem conclusionem sequuntur ex PP. Societatis Granadus *controu. 1. tract. 1. disp. 2.* Fasolus *art. 3. dubitat. 7.* & nonnulli alij Recentiores, contra Suarez in Metaphysica *disput. 29. sect. 1. & 8.* quem frequentiùs Societatis Recentiores sequuntur, quibus adhæsit Theodorus Smising *tract. 1. de existentia Dei disput. 1. q. 6. num. 76.* existimantes, ex motu non posse vlla ratione Dei existentiam demonstrari; eo quod falsum est illud principium, cui innititur demonstratio sumpta ex motu, nimirum, *omne quod mouetur, ab alio mouetur.*

118 *Prob. conclusio formando axioma Philosophi.* Contra quos non aliter nostra conclusio probatur, quam demonstrationem formando in hunc modum; nam omne quod mouetur, ab alio mouetur; sed non potest in mouentibus, & motis dari processus in infinitum: ergo necessario est sistendum in principio mouente, & immobili; & consequenter existentia primi mouentis immobilis; rectè ex motu demonstratur. Secunda consequentia ex prima claré colligitur, prima ex præmissis deducitur. Minor ex dicendis in simili *§. sequenti* constabit. Maior autem, quam contrarij negant, & ad quam tota difficultas deuoluitur, est Philosophi *lib. 7. Physicorum ferè per totum. Et lib. 8. à textu 27.* adeòq; certam censuit sapientissimus Magister Soto *lib. 8. Physicorum q. 3.* vt dicere non dubitauerit, esse quasi dignitatem in Physica.

119 *Maior probatur primò à Philosopho inductione.* Et probatur primò à Philosopho inductione; quæ namq; violenter mouentur citra omne dubium est, quod non à se, sed ab alio moueantur, similiter non viuentia, vt grauia, & leuia, non à se, sed à generante mouentur, quod docet Philosophus *text. 27. 28. 29. & 30.* vbi quatuor rationibus probat, non à se, sed ab alio moueri, & 32. concludit, moueri per se à generante: & patet; vt enim docet Philosophus *textu 20.* moueri à se, est peculiare, & proprium viuentium, per idque à non viuentibus differunt, quod indubitatum semper Philosophis extitisse, docet Magister Soto, vbi *supra*, probaturque ex Platone in Phædro, vbi nullum aliud inter viuentia, & non viuentia discrimen constituit, quàm quòd viuentia habent internum motorem, res verò inanimæ non nisi externum.

Deinde; in viuentibus, quæ à se ipsis mouentur, assignatur pars per se mouens à parte per se mota distincta, vt in homine, cor est mouens, & cæteræ partes, motæ: ergo verum est vniuersaliter, quod omne, quod mouetur ab aliquo principio distincto mouetur.

120 *Secunda prob. maior ab eodem Philosopho.* Secundò maiorem probat; nam quod mouet, est in actu vnum quodque enim agit in quantum est in actu; quod mouetur est in potentia, vnde motus à Philosopho *lib. 3. Physicor.* definitur, quod sit actus entis in potentia secundum quod in potentia; sed idem secundum idem non potest esse in actu, & in potentia respectu eiusdem formæ; cum esse in actu dicat possessionem formæ, esse autem in potentia dicat carentiam illius, & implicatorium sit vnum, & idem, prout vnum, & idem est, eandem formam habere, & simul illa carere: ergo idem secundum quod idem, non potest esse mouens, & motum; & consequenter omne quod mouetur, mouetur ab aliquo à se distincto.

121 *Resp. contrarij huic vltimæ probationi.* Huic vltimæ probationi respondent contrarij Auctores, esse in actu formali, & in potentia formali, vnum, & idem, & respectu eiusdem formæ implicationem inuoluere: secus autem esse in actu virtuali, aut eminentiali, & in potentia formali: hoc namque, tam longè distat, vt implicatorium sit, vt in multis reperiatur, quod varijs exemplis probant, quæ à Discipulis D. Thom. in Physica examinantur, nec Nobis in præsenti recensere licet; quia merè Philosophica sunt, aliqua tamen in decursu attingemus.

122 *Contra 1.* Euasio ista variè à Thomistis reijcitur, à Nobis tamen breuiter præluditur, primò; nam si vera est solutionis doctrina, sequeretur, absq; vlla necessitate in viuentibus partem per se mouentem à parte per se mota distingui: consequens est falsum; natura namque sicut in necessarijs non deficit, ita nec in superfluis abundat: ergo falsum est, quod in tradita solutione docetur. Patet sequela; nam iuxta hanc solutionem, idem secundum idem, hoc est, absque reali distinctione, potest efficere, & recipere motum per continentiam in actu virtuali, aut eminentiali, & per carentiam formalem: ergo vt viuens efficienter causet motum, & illum in se recipiat, necessaria non est prædicta realis distinctio inter partem mouentem, & motam, sed poterit secundum se totum esse principium effectiuum motus, & eiusdem exceptiuum.

123 *Secundo.* Secundò; nam motus, de quo in præsenti loquitur Philosophus, est actus imperfecti, cuius imperfectio in eo posita est, quod sit in potentia ad formam, ad quam mouetur; sed quod est in actu virtuali, aut eminentiali, non est imperfectum hoc genere imperfectionis, quamuis careat forma secundum esse formale: ergo quod mouetur motu, qui est actus imperfecti non potest esse in actu, aliquo ex prædictis modis. Probatur minor; intellectio non est motus qui sit actus imperfecti, imò contra intellectionem, & alios similes actus, motus, qui est actus imperfecti diuiditur, & hoc non alia ratione, nisi quia intellectus in actu virtuali ad intellectionem supponitur; & tamen pro priori ad intellectionem est ad illam in potentia formali: ergo quod est in actu virtuali, aut eminentiali, quamuis sit in potentia formali, non est imperfectum ea imperfectione, quæ ad motum, qui est actus imperfecti, requiritur.

124 *Obijciunt 1. aduersarij contra principium Philosophi. Secundo. Tertio. Respond. ad 1. & 2.* Contra principium, cui innititur hæc demonstratio, nimirum, omne quod mouetur, ab alio mouetur, plura opponunt Auctores oppositi: primò; nam grauia, & leuia à se ipsis mouentur in sua loca naturalia. Secundò; aqua calida à se ipsa, & non ab alio mouetur; cum recuperat pristinam frigiditatem. Tertiò; essentia se ipsa causat, & recipit proprietates: falsum ergo est, idem non posse à se ipso moueri. Ad quæ facilè à Thomistis respondetur, negando primum exemplum; vt enim ex Aristotele vidimus, grauia, & leuia non à se, sed à generante mouentur. Nec obstat, generans quandoque non existere, cum grauia mouentur: sufficit namque, quod existant virtualiter in grauitate sicut generans per existentiam virtualem in semine, efficienter concurrit ad prolis generationem. Et eodem modo ad secundum respondent. *Ad tertium.* Ad tertium dicatur; essentiam non esse principium effectiuum suarum proprietatum, sed efficienter à causante essentiam, ad quam consequuntur, ipsa essentia concurrente, non vt principio effectionis, sed tantum dimanationis. Sed de his plura *2. Physicorum*, vbi agitur, an substantia sit operatiua immediatè. Et *8. Physicorum*, vbi latè de motu inanimatorum tractatur.

125 *Obijcies quarto.* Deinde obijciunt; intellectus secundum vnam, & eandem rationem intelligendo se mouet: ergo idem potest à se ipso moueri: Probatur antecedens; intellectus absque reali distinctione efficit, & recipit intellectionem; sed in quantum efficit, mouet, & in quantum recipit intellectionem, mouetur: ergo absq; reali distinctione est mouens, & motum. *Resp. ab aliquibus Thomistis.* Huic argumento occurrunt nostri Thomistæ, negando antecedens; intellectus namq; sub specie, est principium effectiuum intellectionis; nudè sumptus, illam recipit; cumque intellectus cum specie realiter à se ipso nudè sumpto distinguatur, fit consequens, vt saluetur realis inter mouens, & motum distinctio.

126 *Si oppones.* Si opponas, voluntas respectu volitionis secundum vnam, & eandem rationem, est principium effectiuum, & subiectum receptiuum illius: ergo secundum idem, est mouens, & motum, & consequenter frustra in intellectu ad prædictam distinctionem recurritur. Antecedens probatur; nam voluntas se sola est principium effectiuum; nam finis non concurrit efficienter ad volitionem, & est subiectum receptiuum: ergo absque reali distinctione efficit, recipitque volitionem. *Respond. Soncinas.* Respondent aliqui, negando antecedens: nam licet finis non concurrat ad actum voluntatis efficienter, apprehensio tamen obiecti ad illam efficienter concurrit, vnde voluntas sub notitia obiecti est principium effectiuum, & nudè sumpta subiectum: ac per consequens iam datur distinctio inter mouens, & motum. Ita Soncinas *lib. 9. Metaphysica q. 13.* & probat ex D. Thoma *in 2. dist. 24. q. 2. art. 1.* vbi docet, quod ratio elicit actum voluntatis.

127 Hæc tamen solutio displicet frequenter Thomistis, qui, nec fini, nec notitiæ finis concursum effectiuum in actum voluntatis attribuunt, sed tantum obiectiuum fini: apprehensioni autem concursum per modum conditionis concedunt. *Alij respondent Secundo.* Secundò alij respondent; voluntatem sub intentione finis, & ratione illius se mouere ad electionem, & undè sumptam illam recipere; inter voluntatem autem, vt stat sub electione, & voluntatem nudam, realis intercedit distinctio; at in ordine ad intentionem voluntatem non se mouere, sed moueri ab Auctore naturæ: *Si obijcias.* Si obijcias; Intentio est actus vitalis: ergo actiuè à voluntate procedit; & consequenter voluntas est principium efficiens illius; aliàs illam recipit: ergo efficit, & recipit intentionem. *Respond.* Respondent; intentionem esse à voluntate elicitiuè, non applicatiuè, & primum ad rationem actus vitalis sufficere: ex quo solum sequitur, quod voluntas se moueat per intentionem: non autem quod se moueat ad illam: quia ad hoc necessarium erat, quod per aliquid à se distinctum, & à se ipsa causatum antecedens intentionem finis se applicare, & determinaret ad intentionem.

128 *Hæ solutiones ad mentem Philosophi non sunt.* Hæc tamen omnia, quæ à Thomistis docentur de intellectu, & voluntate, etsi veram contineant doctrinam, de qua 1. 2. *q. 9. & 10.* ad mentem tamen Philosophi in præsenti. Quod probo; etenim ex mente Philosophi, non sufficit distinctio realis includentis ab incluso, vt aliquid possit esse mouens, & motum; sed iuxta doctrinam traditam hæc distinctio est sufficiens: ergo & si vera sit, mentem tamen Aristotelis in præsenti non saluat. Consequentia tenet. Minor constat; nam intellectus cum specie, & intellectus nudè, solum distinguuntur distinctione reali includentis ab incluso, voluntas etiam vt stat sub intentione à se ipsa nudè sumpta, sola hac distinctione distinguitur: & tamen intellectus cum specie mouet, & nudè, mouetur, voluntas sub intentione est mouens, & nudè sumpta mota: ergo iuxta doctrinam traditæ solutionis, distinctio includentis ab incluso est sufficiens inter mouens, & motum.

129 *Maior probatur primo.* Maior autem constat primò; nam ex eo quod idem non potest à se ipso moueri, infert Aristoteles assignandam esse in viuente, vt se moueat, partem per se mouentem distinctam à parte

te

te per se mota; at hæc consequentia est nulla, si ad rationem mouentis, & moti illa distinctio sufficeret, ergo ad saluandam mentem Philosophi insufficiens est distinctio realis includentis ab incluso, ad hoc, quod aliquid possit esse mouens, & motum.

Secundo. Deinde; nam ex eo quod idem non potest à se ipso moueri, infert Aristoteles, & cum illo discipuli D. Thomæ, grauia, & leuia non à se, sed à generante moueri; at si distinctio includentis ab incluso sufficeret, hæc consequentia esset nulla; possent namque Auctores contrarij dicere, substantiam grauis ratione grauitatis, & vt stat sub illa, mouere, & ratione sui, seorsim à grauitate moueri, & recipere motum: ergo idem quod prius.

130 *Secundo probatur assumpt.* Præterea probatur assumptum; nam iuxta doctrinam traditæ solutionis, etsi idem vt idem absque reali distinctione non possit se ipsum applicariuè mouere, potest tamen elicitiuè; nam voluntas se ipsa absque reali distinctione intentionem elicit, & recipit; & consequenter se mouet elicitiuè, quamuis non applicatiuè, eo quod non se applicat ad intentionem finis per aliquid à se ipsa causatum antecedenter; at iuxta Aristotelem nequit idem à se ipso elicitiuè moueri: ergo doctrina traditæ solutionis non saluat mentem Philosophi. Probatur minor; nam ex eo quod idem à se ipso moueri secundum idem non potest, infert Aristoteles, & cum illo nostri Thomistæ, grauia, & leuia non posse moueri à se ipsis; eo quod in illis non datur pars per se mouens distincta à parte per se mota; at non solum negatur grauia, & leuia à se ipsis applicatiuè moueri, sed etiam, quod a se ipsis moueantur elicitiuè: ergo principium hoc, quod idem nequit secundum eandem partem a se ipso moueri, prout ab Aristotele sumitur, accipiendum est non solùm de mouente applicatiuè, sed etiam elicitiuè.

131 *Explicatur.* Explicatur, & vrgetur, motu physico non potest idem a se ipso etiam elicitiuè moueri: alias res inanimatæ essent principia effectiua suorum motuum naturalium, quod vt vidimus expressè Aristoteli aduersatur; at motu intentionali, qui non est motus physicus, idem potest a se ipso elicitiuè moueri, vt fatentur nostri Thomistæ in primo actu voluntatis, qui a voluntate elicitiuè causatur, & in eadem recipitur absque reali distinctione: ergo quoad hoc, quod est idem a se ipso non posse moueri, dispar ratio est inter motum intentionalem, & physicum. Iuxta quam

Resp. ad argumentum. doctrinam ad argumentum respondeo, prætermisso antecedenti, distinguo consequens: ergo idem potest a se ipso moueri motu non stricto, qualis est actio intellectus transeat consequens: motu stricto, nego consequentiam: & de hoc motu loquitur Aristoteles *lib. 7. & 8. Physicorum*; cum docet, idem a seipso secundum idem moueri non posse, vt ex hoc principio inferat, deueniendum esse ad primum mouens immobile.

132 *Insurgit 1. contra hanc solutionem.* Sed contra hanc solutionem obstant adhuc aliquæ obiectiones; primò contra illam arguitur; motus cordis est verus, & strictus motus; & tamen est a corde elicitiuè, & in eodem corde recipitur: ergo idem secundum idem potest se ipsum elicitiuè mouere non solùm motu intentionali, & non stricto, sed etiam stricto, & corporeo motu. Maior, & consequentia non indigent probatione. Minor autem probatur; nam motus cordis est vitalis vt ex D. Thoma *Opusc. 35. & 1. 2. quæst. 17. art. 9. ad 2.* ex

S. TH. Capreol. Ferrar. Caietan. Soto. Arauio. Prado. Capreolo *in 2. dist. 7. quæst. 2. art. 3. circa solutionem secundi argumenti*, Ferrariensi *lib. 1. contra Gentes cap. 97. versu ad 2. dicendum*, Caietano *1. p. q. 66 art 2.* Soto *lib. 8. Physicorum quæst. 3. ad 3.* docent Illustrissimus noster Arauio *lib. 9. Metaphysicæ quæst. 3. art. 4.* & Magister Prado *1 tomo Metaphysicæ 2. p. controuersia 13. artic. 2. §. 7.* quos alij Recentiores *lib. 8. Physicorum sequuntur*; sed de ratione motus vitalis est, esse a principio intrinseco se mouente, vt constat ex definitione vitæ, & viuentis, qua dicitur, viuere consistere in se mouere, & viuens esse, quod a se habet motum: ergo motus cordis non solum in illo recipitur, sed etiam a corde effectiuè elicitiuè procedit; & consequenter idem secundum idem absque reali distinctione efficit, & recipit motum; & se mouet motu corporali, & stricto; esto non applicatiuè, ad minus elicitiuè.

133 *Prima solutio.* Huic obiectioni Recentiores nostri Thomistæ censentes motum cordis esse vitalem per modum actus secundi, & cor verè, & propriè viuere per illum motum, diuersimodè respondent, quidam docent, quod sicut primus actus voluntatis est a Deo applicatiuè, & a voluntate elicitiuè, & hoc sufficit, vt sit vitalis, voluntarius, & liber: ita motus cordis applicatiuè tribuitur generanti, cordi autem elicitiuè; & sicut in voluntate inconueniens non censetur, quod eadem absque reali distinctione sit eliciens, & recipiens motum: ac proinde, quod elicitiuè se moueat; ita in corde absque inconuenienti id conceditur.

134 *Secundo.* Aliorum solutio est, quod actus vitæ animalis debent esse a principio intrinseco; actus autem merè vitalis est quidem ab anima, verum quia non fit actione media, sed naturali resultantia, ideo agens, *quod* illius, est ille qui dedit formam, per quod non tollitur quod sit ab anima actiuè, non solum eo modo quo passiones ab essentia dimanant. Ita Magister Prado *vbi sup. num. 60.*

Tertio alij respondent. Tertio alij respondent, motum cordis infimum locum tenere inter motus vitales, & ad istum modum vitalitatis sufficere, quod sit a principio intrinseco dimanatiuè, & effectiuè ab extrinseco; vt autem discrimen inter viuentia, & non viuentia consistens in hoc, quod viuentia mouentur a se, secus autem non viuentia, saluetur; sufficit, quod viuentia a se ipsis moueantur in motibus, quibus totum mouetur, licet in motu alicuius partis non a se ipsis, sed a generante moueantur Ita Illustrissimus Arauio *vbi sup. in 2. probatione 2. conclusionis, & solutione ad 3.*

Omnes tamen istæ solutiones difficiles sunt, & contra primam facit primo D. Tho. *Opusc. 35.* illis verbis: *Sic igitur, & animal in quantum habet talem formam, quæ est anima, nihil prohibet, habere aliquem motum naturalem, & mouens hunc motum est, quod dat formam: dico autem motum naturalem animalis, eum, qui est cordis*: ergo iuxta D. Th. causa efficiens motum cordis, non est cor, sed agens, quod dedit formam. Patet consequentia; nam iuxta D. Th. mouens motum cordis est, quod dat formam; sed mouens motum cordis, idem est, quod efficiens motum cordis: ergo efficiens motum cordis, est agens, quod formam dedit. 135 *Prima solutio reijcitur 1.*

Idipsum expressissimè docuit D. Tho. *quæst. vnica de anima artic. 9. ad 6.* cuius solutionem ita concludit: *Sic ergo prima pars, in qua talis motus inuenitur, nempè cor, non est mouens seipsam, sed mouetur naturaliter, sicut ignis; sed ista pars mouet aliam, & sic totum animal est mouens seipsum, cum vna pars eius sit mouens, & alia sit mota*: ergo sentit D. Thom. motum cordis ab ipso elicitiuè non esse. Patet consequentia primò; quia si est elicitiuè a corde, moueret seipsum cor; ad hoc enim Auctores primæ solutionis attribuunt cordi elicientiam sui motus, vt per illum se moueat; at D. Th. docet primam partem, in qua primus motus residet, non mouere seipsam, quæ pars prima iuxta D. Th. cor est: ergo talis pars non efficit elicitiuè illum motum. 136 *Explicatur hoc amplius.* *Consequentia patet primò.*

Secundò; nam docet D. Tho. quod prima pars, alias mouens, mouetur naturaliter a generante; sicut ignis cum mouetur sursum; sed primum efficiens motus in igne est generans, non autem ignis: ergo primum efficiens motus, quo prima pars mouens in animali mouetur, non est pars mota, sed generans, causans formam, & ex consequenti motum. Quod etiam docuit D. Th. *1. 2. q. 17. art. 9. ad 2.* ibi: *Principium corporalis motus est à motu cordis, vnde motus cordis secundum naturam est, & non secundum voluntatem; consequitur enim sicut per accidens vitam, quæ est ex vnione corporis, & animæ; sicut motus grauium, & leuium consequitur formam substantialem ipsorum, vnde, & à generante moueri dicuntur Philosophum in 8 Phys. & propter hoc motus iste vitalis dicitur.* Hæc D. Th. ex quibus sic infero, motus cordis consequitur formam, sicut motus grauium, & leuium; cum hoc tamen discrimine, quod forma, quam motus cordis consequitur vitalis est: secus autem forma grauium, & leuium, sed hæc non elicitiuè, sed vt principium dimanationis ad motum concurrit in virtute generantis: ergo forma animalis non elicitiuè, sed dimanatiuè tantum ad motum cordis in virtute generantis concurrit. 137 *Secundo.*

Deinde; nam in corde cum homogeneum sit, proindeque non sit compositum ex partibus diuersæ rationis, non datur pars per se mouens distincta a parte per se mota; sed vt constat ex Aristotele lib. 7. & 8. Physicorum, in omni quod se mouet, debent pars mouens, & pars mota distingui, ne idem secundum idem sit mouens, & motum: ergo cor non se mouet; & consequenter non concurrit efficienter elicitiuè ad motum. Nec sufficit respondere, distinctionem istam esse necessariam in toto se mouente: secùs autem in parte, vt se moueat. Nam contra est; ideo namque in toto se mouente requiritur dicta distinctio, ne idem secundum idem, sit in actu quatenus mouet, & prout mouetur in potentia, sed hęc ratio non minus militat in parte, quam in toto: ergo sicut in toto requiritur illa distinctio, ita in parte se mouente. 138 *Tertio.* *Si dicas primo.* *Contra.*

Nec sufficit, si secundo respondeas, distinctionem illam requiri in toto, vt se moueat, non solùm elicitiuè per elicientiam motus, quem recipit, sed etiam applicatiuè, se applicando ad talem motum, ex quo solum sequitur, cor, in quo distinctio partium mouentis, & motæ non datur, non concurrere ad proprium motum applicatiuè, sed tantùm elicitiuè. Non inquam sufficit; nam ex eo quod in rebus inanimatis non datur prædicta distinctio, infert Aristoteles *lib. 8. Physicorum à textu 27. vsque ad 33.* non a seipsis, sed a generante moueri. Quæ doctrina vt communiter a Thomistis accipitur, non solum negat rebus inanimatis concursus applicatiuum, sed etiam effectiuum, & elicitiuum in ordine ad proprios motus, ergo iuxtà Aristotelem, distinctio illa partis per se mouentis, & per se motæ, non solum est necessaria in se mouente applicatiuè, sed etiam, vt aliquid elicitiuè se moueat; alias quamuis grauia, & leuia, aliaque inexpertia vitæ, non se applicarent ad motum, illum tamen elicitiuè causarent illumque in se per veram efficientiam efficerent, quod Auctoribus traditæ solutionis repugnat. 139 *Si respondeas 2.* *Contra.*

Explicatur difficultas: grauia, & leuia, nec etiam elicitiuè, sunt principia illorum motuum, quibus mouentur ad propria loca occupanda, vt docent omnes Thomistæ, sentientes id esse de mente Philosophi, locis proximè citatis, & D. Tho. eum ipso in eisdem locis, & alibi; sed hoc non alia ratione à Philosopho probatur, nisi quia in illis non datur pars per se mouens, à parte per se mota distincta: ergo huiusmodi distinctio requiritur, non solùm vt aliquid se moueat applicatiuè, sed etiam purè eli- 140 *Explicatur hac difficultas.*

elicitiuè; & consequenter in corde, in quo talis distinctio non datur, non solum negari debet concursus applicatiuus, sed etiam purè elicitiuus in ordine ad proprium motum.

141 *Secunda solutio reijcitur 1.* Nec magis secunda solutio satisfacit, contra quam obstat primò; nam distinctiuum vitalis à non vitali conuenire debet, non solùm actibus vitæ animalis, sed etiam purè vitalibus: alias vitales non essent, cum nihil vitale esse possit, sine distinctiuo vitalis à non vitali; sicut nec animal sine distinctiuo animalis a non animali, nec homo sine distinctiuo inter hominem: & non hominem; sed distinctiuum motus vitalis à non vitali est conuenientia ab intrinseco ratione principij intrinseci actiui, vt constat ex dictis, & ex deffinitione vitæ: ergo si motus cordis non conuenit animali ab intrinseco ratione principij intrinseci *Secunda.* actiui, vitalis esse non potest. Deinde; nam vel motus cordis est à corde effectiuè, vel tantum dimanatiuè; si primum, hæc solutio cum prima coincidit; si secundum, non aliter est ab intrinseco, quam proprietates dimanantes ab anima; cum istæ ab intrinseco dimanatiuè conueniant: ergo incompossibilia sunt, quæ in tradita solutione asseruntur, nempè, motum cordis esse ab anima sine media actione, naturali resultantia, ita vt agens *quod* motus cordis sit generans; & alias esse ab anima actiuè, alio modo ab illo, quo proprietates ab essentia dimanant.

142 *Vltima solutio reijcitur 1.* Et ex his vltima solutio impugnatur primò; quia vt motus cordis sit vitalis, etiam in infimo gradu vitæ, debet illi conuenire distinctiuum vitalis à non vitali, alias vitalis non erit, vt proximè dicebamus; sed distinctiuum vitalis à non vitali est processus, conuenientiaque ab intrinseco ratione principij effectiui: ergo vt vitalis sit motus cordis etiam in infimo gradu vitæ, debet cordi conuenire ab intrinseco effectiuè. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur; vt enim docet Aristoteles *lib. 8. Physicorum textu* 20. & Diuus Thomas 1. *p. quæst.* 18. *artic.* 1. viuens in hoc à non viuente differt, quod illud habet internum sui motus principium, quæ doctrina teste Soto *lib.* 8. *Physicorum quæst.* 3. fuit communis Philosophorum omnium confessio, etiam sequentium Platonem, constatq; ex deffinitione viuentis, qua dicitur viuens est, quod se mouet, & viuere esse, habere motum, aut perfectionem à se: ergo distinctiuum motus vitalis à non vitali consistit in conuenientia, seu egressu ab intrinseco ratione principij actiui; at non sufficit conuenire ab intrinseco ratione principij dimanationis; alias motus grauium, & leuium essent vitales; cum illis ab intrinseco dimanatiuè conueniant, vt fatentur discipuli D. Thom. ergo requiritur conuenientia, & egressus ab intrinseco ratione principij effectiui.

143 *Secundo.* Secundò; vt enim motus cordis sit vitalis, non sufficit, quod animal habens cor, se moueat in alijs motibus, sed necessario requiritur, quod per ordinem ad hunc motum, animali deffinitio viuentis conueniat: alias etiam posset dici motum cordis vita sensitiua gaudere, per hoc, quod animal, cuius cor mouetur, alijs actibus sentiret; sed nisi effectiuè propriè, & non solum dimanatiuè, motum cordis à se habeat, non conuenit animali ratio, & deffinitio viuentis per ordinem ad hunc motum: ergo sine concursu effectiuo cordis in ordine ad proprium motum, non potest hic motus esse vitalis per modum actus secundi, nec cor viuere per ipsum. Probatur minor; grauia & leuia, aliaque inexpertia vitæ habent à se dimanatiuè motus, quibus in propria loca mouentur; & tamen quia prædictos motus non habent à se effectiuè, illis motibus non viuunt: ergo vt animal sit viuens per motum cordis, eique in ordine ad illum motum deffinitio viuentis conueniat, non sufficit, quod illum habeat à se ratione principij dimanationis, sed necessariò requiritur quod illum habeat à se ratione principij effectiui.

144 *Vera solutio traditur. Et explicatur quomodo motus cordis sit vitalis.* Vnde his omissis solutionibus, & in sua probabilitate relictis. Ad obiectionem respondeo, concessa maiori, negando minorem. Ad illius probationem explico, & distinguo maiorem: motus cordis est vitalis formaliter per modum actus secundi, nego maiorem: vitalitate proprietatis consequentis formam vitalem, & vitalitate principij, concedo maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam. Vt enim sit vitalis vitalitate principij, & proprietatis consequentis formam vitalem, non petitur, quod à principio effectiuo procedat, sed sufficit, quod dimanet à forma vitali, & quod mediante illo animal se moueat ad operationes vitæ, vt constat in potentijs vitalibus: Quod autem motus cordis sit solùm prædicto modo vitalis *Probatur primo.* iuxta mentem D. Thomæ, patet ex doctrina ipsius D. Thom. *q. vnica de anima art.* 9. *ad* 6. vbi docet, primam partem animalis, in que primus motus reperitur, non esse mouentem se ipsam, sed moueri naturaliter, sicut ignem: si autem motus ille esset vitalis per modum actus secundi, pars illa animalis, in qua talis motus residet, esset se mouens per illum. Deinde constat ex eodem D. Thom. *opusc.* 35. vbi loquens de motu cordis, *Secundo.* docet, esse naturalem consequentem ex vnione animæ ad corpus, sicut motus grauium proprias illorum formas consequitur, causamque efficientem hunc motum, esse illum, qui dedit formam quæ cum vitalitate huius motus per modum actus secundi, & exercitij vitæ non cohærent, benè tamen cum vitalitate proprietatis, & principij.

Denique ex eodem D. Thoma 1. 2. *quæst.* 17. *art.* 9. *ad secundum*, illis verbis: *Principium corporalis motus est à motu cordis; vnde motus cordis secundum naturam est, & non secundum voluntatem; consequitur enim sicut per se accidens vitam, quæ est ex vnione corporis, & animæ, sicut motus grauium, & leuium consequitur formam substantialem ipsorum, & propterea motus iste vitalis dicitur.* 145 *Tertio.* Vbi præmenda, & ponderanda sunt ista verba: *Consequitur enim sicut per se accidens vitam, quæ est ex vnione corporis, & animæ, &c. & propterea motus iste vitalis dicitur* Sentit ergo D. Thom. motum cordis esse vitalem vitalitate accidentis per se consequentis vitam, seu per se consecuti ad vitam; at vitalitas accidentis per se consecuti ad essentiam viuentis, solum est vitalitas per modum proprietatis, & principij vitalis: ergo solum iste modus vitalitatis in prædicto motu inuenitur, iuxta mentem Angeli Præceptoris.

146 *Capreolus Ferrara, & Caiet. pro nostra sunt sententia.* Nec Capreolus, & Ferrara fauent nostris recentioribus; vt enim ipsos legenti constabit, nec leuiter insinuant, motum cordis esse vitalem, imò in oppositum locis citatis inclinare videntur; cum Capreolus expressè doceat motum cordis ab extrinseco, nempè, à generante causari, sicut motus grauium, & leuium. Et Ferrara etiam fateatur, cor non mouere se ipsum; quod si alicubi vitalem illum appellant, sunt cum D. Thom. explicandi. Nec magis illis fauet Caietanus; vbi enim refertur, nec Verbum habet, quo insinuet, motum cordis esse vitalem. Imo oppositum satis insinuat versu *Ad argumentum aliorum negatur sequela*, vbi docet, *formam cordis ad motum cordis concurrere medio modo inter purè passiuum, & actiuum.* Si autem cor in se effectiuè prædictum motum causaret, non se haberet medio modo: ergo sentit, motum cordis, à corde effectiuè non esse. Ex quo si aliquid est inferendum, non est vitalitas huius motus, sed potius negatio vitalitatis, vnde nescio, quo fundamento docti Recentiores Thomistæ Capreolum, Caietanum, & Ferraram referunt pro sua sententia.

§. VII.

Recentiorum obiectionibus contra istam resolutionem occurritur.

147 *Arguitur primo contra istam resolutionem ex Aristot.* OPponunt primo Recentiores, Aristotelem *lib. de motu animalium cap.* 8. *& lib.* 3. *de partibus animalium cap* 4. vbi dicit cor esse, quasi quoddam animal separatum quasi in se habens vitam, & motum vitalem: ergo sentit Aristoteles, motum cordis esse vitalem. *Secundo ex D. Th.* Deinde D. Thom. *Opusc.* 35. illis verbis: *Et propter hoc Medici distinguunt operationes vitales ab operationibus animalibus, & dicunt, quod cessantibus animalibus, remanent vitales; vitales appellantes, quæ motum cordis concomitantur, quibus cessantibus, cessat vita.* Ergo iuxta Diuum Thomam motus cordis est vitalis.

148 *Aristot. fauet nostræ resolutioni.* Hæc tamen nihil vrgent, imò ex illis oppositum debet inferri; si namque motus cordis esset vitalis formaliter per modum actus secundi, simpliciter esset vitalis; quamuis non moueretur ad illum, sed tantum per illum; vt quid ergo Aristoteles illum diceret quasi vitalem, & cor illum habens, diceret, quasi habens vitam; sicut primus actus voluntatis quamuis ad illum, non se moueat voluntas, sed tantùm per illum, non est quasi vitalis, sed absolutè est vitalis, nec voluntas, quasi viuit, sed absolutè, & simpliciter viuit; ideo ergo Aristoteles cor vocat, quasi quoddam animal separatum, & quasi habens vitam, & motum vitalem, quia motus cordis conuenit illi ab intrinseco dimanatiuè, non effectiuè, & aliunde mediante motu cordis animal se mouet, & applicat ad operationes alias vitales, quod est, esse vitalem per modum proprietatis naturæ viuentis, & principij vitalis.

149 *Etiam D. Thom. pro nobis est.* Nec magis vrgent verba Angelici Præceptoris; non enim dicit Medicos appellare motum cordis operationem vitalem; sed illas operationes, quæ motum cordis concomitantur, in quo potius oppositum insinuare videtur; si namque sentiret, motum cordis in sententia Medicorum esse operationem vitalem, non diceret Diuus Thomas operationes illas dici à Medicis vitales; quæ motum cordis concomitantur, sed etiam ipsum motum cordis: hoc autem non dixit, vt ex eius verbis constat: ergo ex illis non colligitur motum cordis esse operationem vitalem, sed potiùs oppositum. Et quidem sic arguentes expressè docent, motum cordis non esse ab anima media operatione, sed naturali resultantia: sicut motus rerum inanimatarum ab illis naturali resultantia sequuntur: ergo contra se ipsos inducunt Angelicum Præceptorem, & ex ipso male inferunt, motum cordis esse operationem vitalem.

150 *Arguet tertio.* Denique obijciunt; nam motus cordis est verus, & proprius motus, & aliàs conuenit ab intrinseco ratione formæ vitalis: ergo est motus vitalis. Quod amplius vrgeri potest; nam ex vna parte est motus, & ex alia est vitalis: ergo est motus vitalis. Respondeo, distinguendo secundam antecedentis partem: ratione formæ vitalis, vt effectiuè propriè influentis in ipsum, nego antecedens: vt principij dimanationis, concedo antecedens, & distinguo consequens: est vitalis, vt proprietas viuentis, & vitalitate *Vrgetur amplius. Respond.*

litate principij, concedo consequentiam: vitalitate per modum operationis & exercitij in actu secundo vitæ: nego consequentiam. Quæ distinctio constat ex dictis, & ex illa ad confirmationem constat solutio; solùm enim sequitur esse motum aliqua ratione vitalem, quod libenter fatemur. non autem quod sit vitalis per modum actus secundi, & vt exercitium vitæ formaliter.

151 *Dices.* Sed dices; motus cordis est vitalis per modum motus, per quem cor in actu secundo mouetur: ergo est vitalis vitalitate actus secundi, & exercitij vitæ non per modum actus primi, sed per modum actus secundi. Patet consequentia; nam principio *quo* vitali non mouetur viuens in actu secundo; sed est potens se mouere: ergo si motu cordis, cor mouetur in actu secundo, non est vitalis vitalitate principij, sed vitalitate actus, & exercitij vitæ in actu secundo. *Respond.* Respondeo, distinguendo antecedens: est vitalis per modum motus, quo mouetur cor à se ipso, nego antecedens: quo mouetur à generante, concedo antecedens, & nego consequentiam. Ad vitalitatem namque per modum actus secundi, non sufficit actu moueri, sed requiritur actu moueri à se ipso, vt principio effectiuo motus; quia ergo licet cor per talem motum moueatur, non tamen à se, sed à generante effectiuè mouetur: fit consequens, vt quamuis illius motus sit vitalis, & per illum cor moueatur, non sit vitalis per modum actus secundi, & actualis exercitij vitæ, sed per modum principij vitalis.

152 *Tacita obiectioni respōdetur.* Nec obstat; quod viuens per alia principia vitalia non moueatur in actu secundo, benè tamen per suum motum; hoc enim tantum probat substratum denominatum vitale, esse diuersum, scilicet, potentiæ, quæ dicuntur vitales, & motus cordis, qui etiam vitalis dicitur: non autem probatur modus vitalitatis diuersus, nec quod vitalitas motus cordis sit per modum actus secundi, & exercitij vitæ actualis; nam ad hoc requirebatur, quod non solum esset motus actualis, sed etiam quod actu ab intrinseco conueniret.

153 *Instabis.* Instabis; sufficit, quod conueniat ab intrinseco dimanatiuè, etsi non conueniat ab intrinseco effectiuè, vt sit prædictus motus vitalis per modum actus secundi; sed sic est, quod conuenit ab intrinseco dimanatiuè: ergo est vitalis per modum actus secundi, & exercitij vitæ actualis. Consequentia cum minori tenet. Maior autem probatur, si non sufficeret, maximè quia motus grauium, & leuium illis ab intrinseco dimanatiuè conueniunt, & vitales non sunt; at hæc ratio non conuincit, non sufficere: ergo sufficit modus ille conueniendi ab intrinseco, vt motus cordis sit vitalis per modum actus secundi, & exercitij actualis vitæ. Consequentia tenet. Maior continet rationem, qua nos probauimus, non esse vitalem per modum actus secundi. *Maior ostenditur primo.* Minor autem ostenditur primò; etsi grauitas conueniat graui ab intrinseco dimanatiuè, intellectus, v. gr. naturæ intellectuali conueniat ab intrinseco solùm dimanatiuè; stat intellectum esse vitalem per modum actus primi; secus autem grauitatem: ergo pariter quamuis motus rei grauis illi ab intrinseco dimanatiuè conueniat, & motus cordis solùm conueniat dimanatiuè ab intrinseco, stare poterit, quod primus non sit vitalis per modum actus secundi: motus autem cordis sit isto modo vitalis: ac proinde ratio illa non conuincit, quod conuenientia motus cordis ab intrinseco dimanatiuè non sufficit, vt vitalis sit per modum actus secundi.

154 *Secundo.* Deinde probatur minor, supponendo sententiam inter Thomistas probabilem, quæ asserit, actionem transeuntem esse in agente subiectiuè, qua sententia præsupposita probatur illa minor secundò; ex eo quod calefactio, quæ est ab igne propriè effectiuè, & in eodem igne recipitur, vitalis actio non sit, non sequitur, primum actum voluntatis, qui in sententia Thomistarum solum effectiuè à voluntate procedit, & in eadem voluntate recipitur, non esse vitalem: ergo pariter ex eo quod motus grauis illi ab intrinseco dimanatiuè conueniens, & in eodem graui receptus, non sit vitalis, non sequitur motum cordis, quia solùm dimanatiuè ab intrinseco conuenit cordi, non esse vitalem. *Vrgetur primo.* Explicatur, & vrgetur; ex eo quod ignis effectiuè calefactionem causans, & illam in se recipiens non dicatur mouens se per calefactionem à se causatam, & in se receptam, & ideo viuens per illam non constituatur, non sequitur voluntatem, quæ in ordine ad primum actum solum effectiuè, & receptiuè comparatur, non se mouere per illum, & quod per talem actum non viuat: ergo pariter ex eo quod graue dimanatiuè causans, & recipiens proprium motum per illum non se moueat, nec viuat, non sequitur quod cor, quia dimanatiuè solum, & receptiuè ad proprium motum concurrit, non se moueat per hunc motum, & viuens per illum non constituatur.

155 *Vrgetur secundo.* Vrgetur, & confirmatur secundò; non enim potest alia discriminis ratio assignari inter calefactionem prout ab igne, supposito, quod in illo recipiatur, & primum actum voluntatis, vt iste vitalis sit; secus autem calefactio, nisi quia primus actus voluntatis procedit à natura vitali, & per illum redditur potens voluntas, vt se moueat in ordine ad alios actus, quorum neutrum conuenit calefactioni; at hæc ratio discriminis etiam militat inter motus grauium, & leuium ex vna parte, & motum cordis ex alia, vt consideranti constabit: ergo ob illam potest dici, motum cordis esse vitalem per modum actus secundi: non autem motus rerum inanimatarum, quamuis tam isti, quam illi, solùm ab intrinseco dimanatiuè conueniant.

Respondeo, neg. mai. vt enim aliquid viuens constituatur in actu secundo per motum; requiritur, quod per illum se moueat, vel quod se moueat ad illum, quo absque vera efficientia non fit; nam se mouere, est in se efficere motum; principium autem dimanationis non est propriè efficiens: ac proinde dimanatiuè concurrere ad motum, non est propriè efficere motum; & consequenter non est propriè se mouere, nec propriè viuere. 156 *Respondetur.* Ad primam probationem minoris concessa maiori, nego minorem. Ad illius primam probationem, concesso antecedenti, nego consequentiam. *Ad 1. probationem minoris.* Ratio autem discriminis est; nam vitalitas principij non petit conuenientiam à principio intrinseco effectiuo, sed tantum a principio intrinseco dimanationis: hęc tamen non sufficit, sed insuper est necessarium, quod constituat naturam proximè potentem se vitaliter mouere; & quia intellectu constituitur natura intellectualis potens proximè se mouere: grauitate autem non constituitur graue potens se mouere vitaliter: fit consequens, vt quāuis, tam grauitas, quam intellectus cōueniant proprijs naturis ab intrinseco dimanatiuè, intellectus sit vitalis vitalitate principij, & grauitas vitalis non sit: vitalitas autē per modum actus secundi petit egressum a principio intrinseco propriè effectiuo, quod principio solius dimanationis non conuenit, vnde negata hac ratione vitalitate motibus grauium, & leuium, quia scilicet, non conueniunt grauibus, & leuibus a principio intrinseco effectiuo, quod etiam in motu cordis reperitur, consequenter huic motui vitalitas per modum actus secundi negatur.

157 *Ad secundam probationē.* Ad secundam probationem prætermisso antecedenti, nego consequentiam. Ratio autem discriminis est; nam Auctores illius sententiæ ad rationem actus vitalis præter conuenire a principio intrinseco effectiuo, aliquid aliud requirunt, quod calefactioni non conuenit; benè tamen primo actui voluntatis, cæterum in Nostro casu consequentia facta tenet; eo quod motibus grauium, & leuium, & motui cordis negatur vitalitas per modum actus secundi ex negatione alicuius essentialiter requisiti ad actum secundum vitalem, quia scilicet, illis non conuenit egressus a principio intrinseco propriè effectiuo, in quo egressu ratio se mouentis, & viuentis in actu secundo consistit.

158 *Ad primam cōfirmationem.* Et ex his ad primam confirmationem, concesso antecedenti, nego consequentiam. Nam in sententia supposita, ratio cur ignis efficiens, & recipiens calefactionem, non se moueat per illam est, quia calefactio manet in agente in ratione actionis: non autem in ratione motus, quæ ratio non militat in primo actu voluntatis; hic namque non solum in ratione actionis, sed etiam in ratione motus, eo modo, quo in actibus voluntatis ratio motus reperitur, manet intra voluntatem: ac proinde ex eo quod ignis non se moueat per calefactionem, non sequitur voluntatem per primum actum non se mouere, nec viuere. Ratio autem ob quam graue non se mouet per proprium motum, est, quia illum in se non causat propriè effectiuè, sed tantum dimanatiuè, quæ propriè efficientia non est, & quia hæc ratio etiam militat in motu cordis: fit consequens, vt ab vno ad alium motum bona consequentia fiat.

159 *Ad secundam.* Ad secundam confirmationem, prætermissis maiori, & minori, nego consequentiam. Nam disparitas illa inter calefactionem, & primum actum voluntatis, redditur ab Auctoribus prædictæ sententiæ, supposito, quod vtrique conueniat requisitum essentiale ad rationem vitæ actualis, nempè, egressus a principio intrinseco propriè effectiuo; nam etsi requisitum conueniat, si alia non adsunt in vno ad rationem vitæ exacta; benè tamen in alio, rectè discrimen statuitur vt vni, & non alteri ratio actus vitalis conueniat. Cæterum inter motum cordis, & motus grauium, & leuium discrimen illud statuitur, supposito, quod negatur de omnibus egressus à principio intrinseco propriè effectiuo, quod essentialiter requiritur ad rationem vitæ per modum actus secundi, quo negato, nulli ex illis potest ratio actualis vitæ competere, ad quam saluandam in vno, & non in alio, debent in vno, & non in alio omnia requisita inueniri; ideoque licet motus cordis in prædictis conditionibus à motu grauium, & leuium discriminetur, non rectè colligitur, esse vitalem per modum actus secundi.

160 *Instabis adhuc.* Sed adhuc instare quis poterit; nam sequitur ex nostra resolutione, animal in ordine ad alios motus à motu cordis distinctos, illumque præsupponentes, non se mouere perfectè hoc est, nedum elicitiuè ab intrinseco, sed etiam applicatiuè, in quo se mouere perfectè à nostris Thomistis statuitur; consequens est falsum: ergo & nostra resolutio. Consequentia est bona. Minor certa in sententia Thomistarum communiter asserentium, inter primum actum vitalem, & alios, hoc interuenire discrimen, quod ad primum elicitiuè solum, non autem applicatiuè viuens concurrit; ad alias autem operationes vitales, & elicitiuè, & applicatiuè concurrere: ex quo inferunt se per primum actum mouere: non autem moueri à se ad illum. Sequela autem

autem probatur; nam ſe mouere ad aliquem actum, eſt à ſe applicari ad illum, ideſt, applicari per aliquid cauſatum à ſe effectiuè elicitiuè; ſed ſi motus cordis non ſit elicitiuè à corde, animal non habebit à ſe elicitiuè, & effectiuè motum cordis, quo applicatur, vt in ſe cauſet alios motus, motum cordis ſupponentes: ergo non ſe mouebit ad illos. Conſequentia cum minori tenet. Maior autem probatur: viuens ſe mouere ad actum eſt à ſe habere id, quo applicatur ad actum illum; ſed non ſufficit, à ſe habere dimanatiuè id quo ad actum applicatur: ergo requiritur id habere ſe effectiuè, & elicitiuè. Minor, in qua eſt difficultas, probatur; vt enim communiter à noſtris Thomiſtis docetur 1.2. *quæſt.* 9. & 1. *par. quæſt.* 61. homo, aut Angelus non ſe mouet ad primum actum voluntatis, nec ad primum actum intellectus; & tamen habent à ſe dimanatiuè potentias, nempè intellectum, & voluntatem, quibus ad primum actum proximè potentes conſtituuntur: ergo vt animal ſe moueat ad motus à motu cordis diſtinctos, illumque præſupponentes, non ſufficit habere à ſe dimanatiuè motum cordis, per quem applicatur ad illos.

161 *Reſpondetur.* Reſpondeo, negando ſequelam. Ad illius probationem, nego maiorem. Licet namque requiratur, vt aliquid ſe moueat ad actum, à ſe habere applicationem ad illum; non tamen eſt neceſſarium, prædictam applicationem habere à ſe elicitiuè, ſed ſufficit illam habere à ſe dimanatiuè, qualiter motus cordis conuenit à ſe animali. Ad maioris probationem, conceſſa maiori, nego minorem. Ad illius probationem, conceſſis maiori, & minori, nego conſequentiam. Ratio autem diſcriminis eſt; nam intellectus, & voluntas conuenientes à ſe dimanatiuè viuenti intellectuali, non concurrunt applicatiuè ad primum actum intellectus, & voluntatis, ſed tantum elicitiuè; ideòque per hoc, quod ab intrinſeco dimanatiuè conueniant, non ſaluatur, viuens intellectuale ab intrinſeco ſe applicare in ordine ad illos actus: motus autem cordis eſt applicatio illius ad alios motus cauſandos, & ideò per hoc, quod animali conueniat dimanatiuè ab intrinſeco, ſaluatur in ordine ad alios motus motum cordis ſupponentes, non ſolum elicitiuè ab intrinſeco, ſed etiam applicatiuè ab intrinſeco concurrere, etſi non ita perfectè, ac intellectus, & voluntas in ordine ad alios actus primum actum ſupponentes; eo quod primus actus intellectus, & primus actus voluntatis, medijs quibus voluntas, & intellectus ſe ad cæteros actus applicant, ipſis ab intrinſeco elicitiuè, & effectiuè conueniunt.

162 *Aliud principale argumentum contra reſolutionē noſtram.* Secunda principalis obiectio contra reſolutionem traditam eſt: etenim ex illa ſequitur, Ariſtotelem non demonſtraſſe principium omninò immobile, ſed tantum immobile motu corporum, qui eſt actus imperfecti; conſequens falſum videtur: ergo & noſtra reſolutio. Sequela patet; nam demonſtratio Ariſtotelis, vt à nobis explicata, procedit ex eo quod idem à ſe ipſo ſecundum idem nequit moueri, ex quo infert, vel dandum eſſe proceſſum in infinitum, quod cenſet implicatorium in mouentibus, & motis, vel deueniendum eſſe ad aliquod principium immobile; at principium illud, iuxta doctrinam à Nobis hucuſque traditam, ſolum eſt verum loquendo de motu corporum, qui eſt actus imperfecti: ergo ex illo ſolùm infertur, deueniendum eſſe ad principium mouens immobile motu corporeo: non autem ad omninò immobile.

163 *Minor prob. 1.* Minor autem oſtenditur primò; vt enim docet D. Thom. *in præſenti art.* 3. prima, & manifeſtior via ad probandum Deum eſſe, eſt, quæ ſumitur ex parte motus; at ſi ex motu non inferatur principium omninò immobile, ſed tantum immobile motu phyſico, prima, & manifeſtior non erit; cum alijs vijs inferatur principium omninò immobile, quæ ratio cum Deo conuertitur; ſecùs autem immobilitas phyſica, quæ competit alijs à Deo: ergo falſum eſt, Ariſtotelem ſua ratione ſolùm concludere, principium mouens immobile motu phyſico. Deinde; nam Ariſtoteles ex motu infert Dei exiſtentiam; at ſi ſolùm probaret principium mouens immobile motu phyſico, Dei exiſtentiam non colligeret: ergo ex motu infert principium omninò immobile. *Secundo.* Conſequentia cum minori tenet. Minor autem probatur: nam immobilitas phyſica conuenit alijs à Deo, nempè Angelis qui motu corporeo, qui motus phyſicus dicitur, & eſt actus imperfecti, moueri nequaquam poſſunt: ergo ſi ex motu non probatur principium omninò immobile, ſed tantùm immobile motu phyſico, non probatur ex motu exiſtentia Dei.

164 *Reſpondetur.* Reſpondeo, concedendo ſequelam, & negando minorem; quod enim Ariſtoteles hac ratione ſumpta ex motu ſolùm probare contenderit principium mouens immobile motu phyſico, conſtat ex ipſo 8. *Phyſicorum textu* 34. vbi ex eo quod idem non poteſt à ſe ipſo moueri, intulit, deueniendum eſſe, vel ad aliquod mouens extrinſecum, quod immobile ſit, vel ad aliquod principium mouens alia, quod à ſe ipſo moueatur, per quod etiam proceſſus in Infinitum excluditur; quia tamen in mouente ſe ipſum, neceſſario eſt diſtinguenda pars mouens à parte mobili, ne idem a ſeipſo ſecundum idem moueatur, quod in ſententia Philoſophi implicat: poſtea *textu* 43. intulit, partem mouentem debere immobilem eſſe, eo quod non poteſt moueri a ſe ipſa moueret compartem, & ab illa moueretur, idem eſſet, quod a ſe ipſa moueri: ex quo infertur tandem deueniendum eſſe ad aliquod mouens immobile, quod Plato negabat, docens, omne quod mouet, moueri, & Ariſtoteles ſuo argumento conuincere prætendebat; ſed pars mouens eſt intelligentia motrix, quæ abſque dubio mobilis eſt motu ſpirituali, nempè, actibus intelligendi, & volendi realiter ab ipſa diſtinctis: ergo ſolum loquebatur Ariſtoteles de immobili motu phyſico, ſolumque hanc immobilitatem in primo mouente ex motu contendebat probare.

165 *Ad 1. probationem minoris.* Nec obſtant probationes minoris: non prima ſumpta ex Diu. Thom. ideò namque viam ex motu appellat manifeſtiorem, quia res moueri ad ſenſum conſtat, & ex motu, rerum nouitatem cognoſcimus, ex qua ad Dei exiſtentiam probandam ſumitur argumentum: non autem, quia ex motu efficacior ratio ſumatur, nec ad probanda prædicata propria Dei, quibus ab omni re creata diſtinguitur.

Ad ſecundam. Ad ſecundam probationem dicatur, verum eſſe, Ariſtotelem intendere probare exiſtentiam Dei, & primi mouentis, quod omninò immobile ſit; hoc tamen non ſtatim, nec vno ictu, ſed paulatim per diſcurſum; primo inferens contra Platonem deueniendum eſſe, vel ad aliquod mouens extrinſecum, quod in ſe immobile ſit, vel ad aliquod mouens alia, quod a ſe ipſo moueatur. Et hoc habito, quia in mouente ſe ipſum, neceſſario eſt diſtinguenda pars mouens a parte mobili, ne idem a ſe ipſo ſecundum idem moueatur, & pars mouens motu phyſico moueri a ſe ipſa, nec a toto, nec a comparte mota poteſt, vt probat Ariſtoteles 8. *Phyſicorum textu* 43. intulit contra Platonem deueniendum eſſe ad aliquod mouens immobile, nempè, ad partem mouentem, quæ neceſſario eſt immobilis motu phyſico; quia autem nondum concluſerat, ſiſtendum eſſe in primo mouente, quod ſit immobile omninò: vlterius in Metaphyſica *lib.* 12. *textu* 36. ex hoc motore, qui eſt pars mouentis ſe ipſum, pergit ad inueſtigandum motorem ſeparatum, & primum omninò immobilem, qui eſt Deus, & probat iſto diſcurſu; nam illud mouens ſe ipſum, mouetur propter appetitum alicuius appetibilis ſuperioris in mouendo; ſed appetens mouetur ab appetibili. appetibile autem eſt mouens omninò immotum: ergo deueniendum eſt mouens omninò immotum: ergo deueniendum eſt ad mouens omnino immobile; & conſequenter ad Deum.

166 *Auctores pro hac explicatione.* Ita explicant rationem iſtam Philoſophi Caietanus *in præſenti art* 3. vbi ait, ex motu, & ex eo quod idem non poteſt à ſe ipſo moueri, ſolum immediatè probari primum mouens immobile, ſicut anima cœli, nempè, intelligentia motrix, quæ abſq; dubio eſt mobilis motu non ſtricto, nempè actibus intelligendi, & volendi. *Ferrar.* Ferrara *lib.* 1. *Contra Gentes cap.* 13. verſ. *Vlterius ſciendum eſt*. *Iabell.* Iabellus *lib* 12. *Metaphyſica q.* 3. & *q.* 5. *Nazar.* Nazarius *in præſenti art.* 3. *controuerſia* 2. & quod magis eſt D. Thom. *lib.* 1. *Contra Gentes cap.* 13. ibi: *Sed quia Deus non eſt pars alicuius mouentis ſe ipſum, vlterius Ariſtoteles in ſua Metaphyſica inueſtigat ex hoc motore, qui eſt pars mouentis ſe ipſum, alium motorem ſeparatum omninò, qui eſt Deus*. *S. TH.* Sentit ergo D. Tho. Ariſtotelem in Phyſica, ex eo quod idem a ſeipſo ſecundum idem nequeat moueri, ſolùm intuliſſe deueniendum eſſe ad mouens immobile motu phyſico, vel ad aliquid ſe mouens per partem phyſicè immobilem, & ex hoc motore, qui eſt pars mouentis ſe ipſum, vt per appetitum mouet, intuliſſe in Metaphyſica, motorem omninò immobilem, etiam motu Metaphyſico.

167 *Oppones primo.* Duo tamen contra iſtam reſolutionem poſſunt opponi: primò; nam ex illa ſequitur Ariſtotelem in Phyſica non probaſſe Dei exiſtentiam, vt diſtinguitur ab alijs Intelligentijs, quæ ſunt motrices cœlorum; conſequens eſt falſum: ergo & reſolutio tradita. Falſitas conſequentis conſtabit. Sequela autem probatur; vt enim argumentum ſoluentes docuimus, ratione ex motu deſumpta, ſolùm monſtrauit Philoſophus, primum mouens immobile motu phyſico, & corporeo, in qua ratione conueniunt Deus, & intelligentiæ, quæ ſunt motrices cœlorum; ſed à Philoſopho, vt tali, non poteſt exiſtentia Dei, aliter, quàm ex motu probari: ergo Ariſtoteles in Phyſica, & vt Philoſophus arguens, non probauit Dei exiſtentiam, prout diſtinguitur ab intelligentijs creatis, quæ ſunt motrices cœlorum.

168 *Secundo.* Secundum quod obſtat, eſt; nam ex eo quod pars primi mouentis ſe ipſum debeat mouere per appetitum, & propter aliquod appetibile, non infertur deueniendum eſſe ad mouens omninò immobile: ergo ſi ex motu phyſico non intulit Ariſtoteles primum mouens, quod ſit immobile omninò, nullibi Dei exiſtentiam demonſtrauit. Conſequentia patet ex dictis. Antecedens autem probatur; nam pars illa mouens cœlum, nempè, intelligentia motrix, poteſt moueri à ſe ipſa vt appetibili, operando propter ſe; ſed ipſa non eſt immobilis in omni genere motus: ergo ex eo quod pars primi mouentis ſe ipſum, operetur propter appetitum alicuius appetibilis, non ſequitur deueniendum ad mouens omninò immobile.

169 *Reſpondet Iabel.* Ad primam ex his obiectionibus reſpondet Iabellus *lib.* 12. *Metaph. q.* 3. concedendo ſequelam: nec in hoc aliquod eſt inconueniens; nam licet probare ſubſtantias ſeparatas in genere quoad hoc

hoc, quod est existere in rerum natura, ad Philosophiam spectet: probare autem substantiam separatam in specie, videlicet primam causam, vel primum mouens penitus immobile existere, non ad Philosophiam, sed ad Metaphysicam spectat, vnde Aristoteles in Physica Dei existentiam non demonstrans, prout distinguitur ab intelligentijs creatis, diminutè non processit, quam doctrinam repetit labellus *in eodem lib. q. 13. ad finem*.

170 *Contra 1. Arist.* Sed contra istam solutionem obstat primò; vt enim docet Aristoteles 12. *Metaph. textu* 41. & D. Thomas *ibidem lect.* 8. de eadem substantia, de qua determinatur 12. *Metaph.* mouere vt finem desideratum, & amatum, ostensum est 8. *Physic. textu* 78. quod nullam habet magnitudinem; sed substantia, de qua *in* 12. *Metaphysica*, est Deus, prout ab intelligentijs creatis distinguitur: ergo de Deo sic sumpto, loquutus est Aristoteles *in* 8. *Physicorum* illius existentiam demonstrans. *Secundo.* Deinde; nam Aristoteles *in* 8. *Physicorum textu* 48. probat duplici ratione, dari vnum primum motorem; sed intelligentiæ creatæ, quæ sunt motrices cœlorum, sunt plures: ergo monstrauit in Physica existentiam Dei, vt distincti ab intelligentijs creatis. *Tertio.* Denique; nam 8. *Physicorum cap. 10. textu* 78. probat; primum motorem existere, qui sit infinitæ virtutis ex infinitate motus; sed intelligentiæ creatæ infinitæ virtutis non sunt, nec in veritate, nec in sententia Aristotelis: ergo non solùm probauit, existere substantias separatas in genere, sed etiam in speciali Dei existentiam demonstrauit in Physica, prout distinguitur ab alijs intelligentijs creatis, & hoc intulit ex motu.

171 *Respond. ad 1.* Vnde hac solutione ommissa. Ad primam obiectionem respondeo, negando sequelam. Ad illius probationem, concessis maiori, & minori, nego consequentiam. Nam licet Aristoteles, ex eo quod idem à se ipso nequeat moueri, non probauerit in primo motore immobilitatem omnimodam, sed hanc in Metaphysica ostenderit, vt ex D. Thom. vidimus; quia tamen ex motu intulit, in primo motore debere esse infinitam virtutem, hæc autem virtus infinita intelligentijs creatis non conuenit: fit consequens, vt in Physica probauerit, non solùm existere substantias separatas in genere, sed etiam substantiam primam, idque ostenderit ex motu, nempè, ex illius infinitate, quia nempè, censuit Philosophus, motum extitisse ab æterno; & consequenter esse infinitum à parte antea: virtus autem causans infinitum motum, oportet esse infinitam; nec ex hoc sequitur, virtutem cœlestis corporis debere infinitam esse, eo quod mouet tempore infinito, quia vt notauit D. Thom. *lib. 12. Metaph. lect. 8. ad finem*, hanc obiectionem præcludens cœlum non mouet, nisi motum, & ista influentia est ex virtute primi mouentis, sed nec etiam dici potest in corpore cœlesti esse infinitam virtutem, etsi infinito tempore esse habeat; quia id non habet à se, vnde infinita eius duratio ostendit infinitam virtutem, non sui, sed exterioris principij.

172 *Prima ratio cur Aristotel. solam immobilitatem physicam monstrauit.* Quantæ autem efficaciæ sint rationes, quibus Philosophus ostendit in primo motore infinitatem virtutis, non vacat in præsenti examinare, videantur Philosophi *lib. 8. Physicorum*, & *Metaphysici lib. 12. Metaphysica*. Duplex autem ratio esse potest, cur Aristoteles in Physica monstrauerit in primo mouente solam immobilitatem physicam: prima, quia Philosophi, contra quos Aristoteles disputabat, docentes, omne mouens esse mobile de motu physico loquebantur; ideò sufficiens fuit Aristoteli disputanti contra ipsos, ostendere esse necessariò sistendum in motore immobili motu physico. *Secunda.* Secunda; quia solus motus physicus pertinet per se ad physicæ considerationem; & ideò immobilitatem physicam in primo motore ostendere, illamque ex motu colligere, est proprium munus Phylosophi: motus autem largè sumptus ad Metaphysicam spectat; & ideò Metaphysico incumbit immobilitatem Metaphysicam in primo motore ostendere, illamque accuratè inuestigare.

173 *Ad 2. obiectionem respond.* Ad secundam obiectionem respondeo; negando antecedens. Ad cuius probationem, distinguo maiorem: potest moueri à se ipsa proximè concedo maiorem: vltimò, nego maiorem: & concessa minori, nego consequentiam. Nam licet intelligentia creata mouens cœlum possit propter se operari, tanquam propter finem proximum, & proximum appetibile, non tamen potest à se vt vltimo fine, & appetibili moueri, sed hoc modo solum mouetur à primo mouente simpliciter. Tum, quia eo modo potest à se ipso moueri vt à fine, quo causat in genere causæ efficientis, non autem causat tanquam prima causa efficiens, sed tanquam secunda causa. non ergo potest à se vt ab vltimo fine, & vltimo appetibili moueri, sed à Deo primo mouente, in quo ratio primæ causæ efficientis, & ratio vltimi finis identificatæ inueniuntur. Tum etiam, quia cum appetibile moueat vt bonum, solùm optimum bonum potest vltimo mouere; intelligentiæ autem vnitæ cœlis vt formæ, in quorundam antiquorum falsa opinione, vel motrices illorum, vt vera tenet sententia, non obtinent rationem optimi boni; ac proinde, nec rationem vltimi finis, & appetibilis possunt sortiri. Moueri autem ab vltimo appetibili consistit in eo, quod mouendo cœlos, & mediante motu cœlorum influendo in hæc inferiora, quælibet per proprium motum intendit Deo, qui est optimum appetibile, finis vltimus, & prima & vniuersalis omnium causa, assimilari, vt explicat D. Thom. 12. *Metaphysica lect. 7.*

Sed dices; hæc explicatio non congruit menti Philosophi: ergo non est sustinenda. Antecedens probatur ex Aristotele vbi proximè, illis verbis: *Mouet autem sicut appetibile, & intelligibile; hæc enim sola mouens immota*. Ex quibus tale argumentum conficitur, iuxta Aristotelem solùm mouens vt appetibile, & intelligibile, mouet non motum; at si solum appetibile vltimum moueret non motum, vt in Nostra solutione, & explicatione asseruimus, hæc doctrina vera non esset, nec discrimen inter mouens, vt appetibile, & mouens vt efficiens subsisteret: ergo explicatio à Nobis tradita non congruit menti Aristotelis. Probatur minor; prima causa efficiens mouet non mota, vt compertum est in doctrina Philosophi, & Fides Catholica docet: ergo si solùm appetibile vltimum mouet non motum, nullum discrimen est inter mouens vt appetibile, & mouens vt efficiens, quoad hoc quod est mouere non motum. Patet consequentia; nam in vtroq; genere, & ordine, primum mouet non motum, & secundum in vtroq; ordine mouet motum: ergo nullum est discrimen; quod Aristotelis menti aduersatur, docenti hæc sola mouere non mota, nempè, mouens sicut appetibile, & mouens sicut intelligibile. 174 *Dices.*

Respondeo, negando antecedens. Ad probationem dicatur, mouens, vt appetibile, & mouens vt intelligibile, mouere non mota, sumpta in quantum talia formaliter; vnde nec primum, nec secundum mouens in quantum talia mouentur, sed omninò immota remanent; vnde rectè dixit Aristoteles, hæc sola mouere immota, loquendo de illis in genere, & sub ratione communi, nam licet causa prima efficiens moueat realiter non mota, id non habet ex ratione causæ efficientis, sed ex tali ratione, videlicet primi efficientis: mouens autem vt appetibile ex conceptu sic mouentis, habet mouere realiter immotum formaliter; cum hoc tamen stat vt appetibile, & intelligibile creatum identicè sumptum moueatur, non ea ratione, qua mouet vt appetibile, sed ea ratione, qua mouet, vt appetibile à se. Nam licet non moueatur, nec mutetur realiter, quatenus appetibile, mouetur tamen vt appetens, in quo distinguitur à primo mouente simpliciter, & ab vltimo appetibili, quod nec quatenus appetibile à se vlla ratione mouetur, eo quod se ipsum appetit per actum à se indistinctum: ex quibus ad argumentum ex verbis Aristotelis sumptum constat solutio. 175 *Respondetur.*

§. VIII.

Aliter ratio sumpta ex motu proponitur.

SIT secunda Conclusio. *Ratione sumpta ex motu probatur primum mouens omnino immobile*. Hanc tenent Magister Bannez, S. Thom. Granadus, & Fasolis locis vbi supra relatis. Ante cuius probationem aduerto, principium illud, *omne quod mouetur, ab alio mouetur*, dupliciter sumi posse; primo, vt ly *ab alio* accipiatur excluſiuè, ita vt idem à se ipso realiter moueri non possit, in quo sensu acceptum, solùm de motu physico, qui est actus imperfecti, est verum, & solùm immobilitatem physicam in primo mouente demonstrat, vt §. 6. & 7. fusè monstrauimus. Secundo, ita vt ly *ab alio* accipiatur positiuè, idest, quod licet idem à se ipso realiter moueri possit, non tamen à se solo, vt à causa vnica motus sui, sed ab alio debet moueri, in quo sensu non solùm est verum de motu physico, sed etiam in omni genere motus; & ex illo sic accepto, asserit nostra conclusio, deduci, & demonstrari existentiam primi principij, quod debet esse immobile omninò, quod probatur proponendo rationem ex motu sumptam tripliciter. 176 *Secunda conclusio.*

Primò in hunc modum; omne quod mouetur, ab alio applicatiuè, saltem mouetur; sed non potest dari processus in infinitum in mouentibus, & motis, aut in causis subordinatis per se: ergo deueniendum est necessario ad principium mouens non motum vllo motu, siue mutationis genere: ac proinde ratione ex motu desumpta probatur, debere aliquod principium existere, quod sit immobile omninò. Secunda consequentia ex prima colligitur, hæc ex præmissis. Minor ex dicendis constabit. Et maior, in qua est difficultas, est expressa Diui Thomæ *q. 3 de Potentia artic. 7. 1. p. q. 105. art. 5.* quibus locis, & passim alibi docet; omne operans creatum, & omnem causam secundam dependere à prima, vt dante virtutem, & conseruante virtutem, & vt illam applicante ad operationem; ergo omnis motus, siue strictè, siue largè sumptus est à Deo, vt applicante; & consequenter, omne quod mouetur, quocumque genere motus, ab alio applicatiuè saltem mouetur. 177 *Ratio ex motu proponitur primo modo.* *Maior prob. 1.*

Secundò probatur: nam omne quod mouetur quocumque genere motus est, in potentia passiua, & receptiua motus; sed omne quod est in potentia reducitur ad actum per aliquod ens in actu: ergo omne quod mouetur quocumq; genere motus, siue mutationis, ab alio mouetur. Si dicas, quod mouetur motu spirituali, qui in operatione consistit, & motus strictus non est esse quidem in potentia receptiua sui motus, simul tamen esse in actu virtuali, aut eminentiali in ordine ad illum: ac proinde ex eo 178 *Secundo.* *Si dicas.*

quod omne quod eſt in potentiâ, reduci debeat ad actum ab aliquo ente in actu, non ſequitur debere ad actum reduci ab aliquo à ſe diſtincto, ſed poterit reduci à ſe ipſo.

179 *Contra.* Sed contra; nam eo ipſo, quod ſit in actu virtuali, ſimulque in potentia formali, non eſt purus actus, ſed actus admixtus potentiæ: ergo licet vt in actu virtuali effectiuè ſe reducat ad actū, non tamen ſe reducit, vt primum efficiens, ſed vt efficiens ſecundum. Tùm ſic; ſed efficiens ſecundum non agit, niſi vt applicatum à primo efficiente: ergo ſe mouet, vt applicatum à primo efficiente; & conſequenter mouetur applicatiuè ab alio, etſi à ſe effectiuè moueatur. Probatur minor; ſecundum efficiens non agit, niſi vt ſubordinatum primo in agendo, ſed niſi agat, & ſe moueat vt applicatum a primo, non agit, nec ſe mouet, vt illi ſubordinatum: ergo agens ſecundum non agit, niſi vt applicatum, & motum a primo. Maior cum conſequentia tenet. Minor autem probatur; ſi non agat, & ſe moueat, vt à primo applicatum, ſolùm dependebit a primo, vt a ſimultaneo in operationem cum ſecundo influente; ſed hoc non ſufficit, vt ſubordinetur primo in agendo, & operando: ergo niſi ſecundum agens, & ſe mouens, agat, & ſe moueat, vt applicatum à primo efficiente, non aget vt ſubordinatum primo in agendo. Probatur minor: primum agens non poteſt actum vitalem efficere, etiam de potentia abſoluta, ſine conſenſu agentis vitalis creati in frequentiori, & vera ſententia; & conſequenter primum afficiens, dependet a ſecundo efficiente in ordine ad actum vitalem, vt ſimul cum illo concurrente; & tamen nullus dicet, nec dicere audebit, primam cauſam efficientem ſubordinari cauſæ ſecundæ vitali in ordine ad actum vitalem: ergo quod ſecunda cauſa prima indigeat, vt ſimul in operationem propriam influente, non ſufficit, vt cauſa ſecunda influat in propriam operationem, vt ſubordinata primæ, & conſequenter vt agat, & ſe moueat vt ſubordinata Deo, oportet, vt ſe moueat quatenus ab ipſo præuiè applicata.

180 *Si oppo-nas.* Si opponas; vt agens ſecundum ſe moueat, vt ſubordinatum primo, ſufficit, quod ab illo virtutem agendi, atque ſe mouendi recipiat: ergo ad ſubordinationem ſaluandam neceſſarium non eſt, quod ſe moueat vt applicatum à primo. Conſequentia tenet. Antecedens autem probatur: quod graue à generante recepit grauitatem, qua deſcendit in centrum; ſufficit vt graue moueatur a generante, illique ſubordinetur in motu, quo centrum occupat: ergo pariter vt agens ſecundum ſe moueat, vt ſubordinatum primo, ſufficit, quod ab illo virtutem, qua ſe mouet, receperit.

Reſpon-detur. Reſpondeo, negando antecedens; vt enim vidimus ex D.Th. Deus in omni operante creato, & in omni ſe mouente, operatur cauſando, & conſeruando virtutem; & inſuper virtutem a ſe cauſatam applicando ad operationem, & motum. Quæ omnia neceſſaria ſunt, vt ſaluetur perfecta ſubordinatio agentis ſecundi ad primum in ordine ad propriam operationem.

181 *Inſtatur.* Ad probationem, conceſſo antecedenti, nego conſequentiam. Inſtoque in ſimili, ſic arguendo: *Vt graue à generante moueatur, illique in motu ſubordinetur, non requiritur, quod à generante dependeat, vt à conſeruante virtutem, ſed ſufficit, quod ab illo, vt virtutem dante, habuerit dependentiam. ergo vt ſaluetur dependentia in agendo agentis ſecundi à primo, neceſſarium non eſt, quod dependeat ab illo, vt conſeruante virtutem*; cuius antecedens eſt verum conſequens autem eſt falſum, vt ex Diuo Thoma vidimus, & omnibus eſt in confeſſo. Pariter ergo conſequentiá iſta non tenet; *Vt graue moueatur à generante, & ab illo in motu, quo acquirit centrum, dependeat, ſufficit vt à generante virtutem, qua mouetur acceperit; ergo id etiam ſufficiet, vt ſaluetur ſubordinatio agentis ſecundi à primo.* Et omnium ratio eſt; nam ſubordinatio per ſolam acceptionem virtutis eſt ſubordinatio imperfecta, & ſolum eſt virtualis: ſubordinatio autem agentis ſecundi a primo perfecta, & formalis debet eſſe.

182 *Dices.* Sed dices; ſtat ſubordinatio formalis agentis ſecundi ad primum, per hoc, quod ab illo virtutem agendi acceperit, & ſimul vtrumque influat in operationem; ergo per hoc ſolum ſaluatur perfecta ſubordinatio: & conſequenter vt perfectè ſecundum agens ſubordinetur primo, non requiritur, quod ab illo vt præuiè applicante, dependeat, vel quod ab illo applicatiuè moueatur. Vtraque conſequentia eſt bona. Antecedens autem probatur; intellectus vt influens in intellectionem, ſubordinatur animæ ſubordinatione formali; calor etiam vt influens in generationem ignis, formaliter igni ſubordinatur; cum calor non poſſit, niſi in virtute ignis, ignem producere, vtpotè instrumentum illius, nec intellectus poſſit in intellectionem influere, niſi virtute naturæ, quæ eſt principium radicale vitale, a quo eſſentialiter vita actualis dependet; & tamen nec calor applicatur a ſubſtantia ignis per aliquid ab illa productum antecedens operationem, nec intellectus ad intellectionem applicatur per aliquid deriuatum in intellectu ab anima, antecedens intellectionem; alias ſubſtantia ſe ipſa eſſet immediatè operatiua, quod D. Thom. aduerſatur: ergo abſque præuia applicatione ſaluatur formalis ſubordinatio, & dependentia vnius ab alio in agendo.

183 *Reſpondetur.* Reſpondeo, negando antecedens. Ad probationem, nego vtramq; partem maioris: intellectus namque non ſubordinatur animæ ſubordinatione formali per ordinem ad intellectionem; alias hæc propoſitio eſſet vera: *Intellectus influit in intellectionem, quia anima influit in illam*; ſed ex anima vt radice, & intellectu vt potentia, adæquata cauſa intellectionis coaleſcit, cum dependentia intellectus ab anima vt principio dimanationis: calor etiam non ſubordinatur igni in producendo ignem ſubordinatione formali, ſed tantum virtuali, quatenus eſt virtus ignis; ideoq; dicitur agere in virtute ignis *intranſitiuè*, ideſt, ſine eo quod ab igne in ipſum aliquid à calore diſtinctum deriuetur, ſed quia ex ſua propria entitate, eſt igni vt virtus ſubordinatus, quæ eſt ſola ſubordinatio antecedens, & virtualis: non autem formalis: vt autem docet D. Thomas *q. 3. de Potentia artic. 7.* agens primum propter ſuam perfectionem, petit, vt ſecundum, illi plenè, & perfectè in agendo ſubordinetur; & ideo non ſufficit ab illo accepiſſe virtutem, nec quod virtus accepta ab illo in ſui conſeruatione dependeat, nec inſuper, quod ſimul vtrumque ad operationem concurrat, ſed inſuper eſt neceſſarium, quod ab illo applicetur. Sed de his plura 2. *Phyſicorum*, vbi agitur de ſubordinatione cauſarum ſecundarum ad primam, & *tract. de Auxilijs*, vbi fusè à noſtris Thomiſtis contra profeſſores Scientiæ Mediæ validiſſimis argumentis monſtratur neceſſitas auxilij præuij, phyſicè præmouentis in ordine ad omnem operationem, tam ordinis naturæ, quam gratiæ.

184 *Secundo formatur ratio ſumpta ex motu.* Quia tamen ratio ſic diſpoſita, ſolum in principijs Thomiſtarum procedit, quæ ab alijs non admittuntur, poteſt aliter ratio ſumpta ex motu formari in hunc modum. Omne quod mouetur, ab alio antecedenter, & virtualiter ſaltim mouetur; ſed in mouentibus, & motis non poteſt dari proceſſus in infinitum: ergo ſiſtendum eſt in principio aliquo immobili. Conſequentia tenet. Minor inferius monſtrabitur. Maior eſt D. Thom. locis vbi ſupra relatis, vbi & paſſim alibi docet, omne agens ſecundum, à primo habere virtutem ad operandum; & patet; quod enim mouetur non habet à ſe virtutem, per quam mouetur ergo illam habet ab alio; & conſequenter, omne quod mouetur, ab alio, ſaltem virtualiter, mouetur. Secunda conſequentia patet; nam ab alio virtualiter moueri, eſt ab alio virtutem accipere. Prima ex antecedenti conſtat; non enim datur medium inter habere virtutem à ſe, vel ab alio: ergo ſi quod mouetur, non habet à ſe virtutem, neceſſario habet illam ab alio. Antecedens autem probatur; quod mouetur eſt potentiale, & conſequenter non eſt actus purus: ergo non eſt ens à ſe, ſed ab alio; ergo non habet entitatem à ſe, ſed neceſſario illam habet ab alio, ſed virtus operatiua, aut motiua conſequitur entitatem: ergo quod mouetur habet ab alio virtutem motiuam, & operatiuam; & conſequenter, omne quod mouetur, ſaltem virtualiter, ab alio mouetur; cumque non poſſit dari proceſſus in infinitum, neceſſario eſt deueniendum ad aliquod mouens immobile, quod à ſe, & non ab alio habeat virtutem mouendi; & conſequenter, quod ſit ens à ſe. Rectè ergo ex motu probatur exiſtentia mouentis immobilis.

185 *Tertio.* Vel tertio poteſt eadem ratio proponi in hunc modum; omne quod mouetur, ab alio concomitanter ſaltim mouetur; ſed non poteſt dari proceſſus in infinitum in mouentibus, & motis: ergo deueniendum eſt ad mouens omninò immobile. Probatur maior; omne, quod mouetur; cum ſit in potentia ad motum, non habet entitatem à ſe, ſed moueri, & operari conſequuntur ad eſſe, & cum illo proportionem habent in modo conueniendi ſubiecto: ergo omne quod mouetur non habet motum, & operationem à ſe tanquam à prima, & adæquata cauſa: & conſequenter omne quod mouetur, ab alio, concomitanter ſaltem mouetur, de quo videantur Philoſophi lib. 2. Phyſicorum, & Theologi tract. de auxilijs; vbi late contra Durandum probatur neceſſitas concurſus concomitantis primæ cauſæ cum omni cauſa ſecunda in eo gradu certitudinis, vt oppoſitum cenſeant erroneum. De quo etiam videndus eſt Diuus Thom. *q. 3. de potentia art. 7. & 1. p. q. 105. art. 5.*

186 *Oppones primo contra iſtam rationem.* Duo tamen contra rationem iſtam his modis propoſitam obſtant, primum; nam ratio ſic propoſita coincidit cum ſecunda, quam §. ſequenti explicabimus; at Diuus Thomas ſemper vtramque diſtinguit: ergo ratio ſumpta ex motu, non poteſt ita explicari. Minor cum conſequentia tenet. Maior autem probatur; nam ſecunda ratio ſumitur ex dependentia ſecundarum cauſarum à prima, quia nempè, idem à ſe ipſo nequit efficienter cauſari, nec poteſt dari proceſſus in infinitum in cauſis ſubordinatis per ſe; at ratio ex motu ſumpta prout his modis explicata, in eadem dependentia fundatur: ergo prout ſic explicata coincidit cum ſecunda. 187 *Secundo.* Secundum quod obſtat eſt; nam ratio ſic explicata non eſt ad mentem Phyloſophi; ſed Diuus Thom. rationem ſumptam ex motu, tradit ex mente Philoſophi: ergo ſic explicanda non eſt. Minor, & conſequentia tenet. Maior autem probatur; nam Philoſophus *lib. 7. & 8. Phyſicorum*, principium illud, *omne quod mouetur, ab alio mouetur*, ſumit ſemper negatiuè, & excluſiuè, ita vt idem ſecundum idem non poſſit à ſe ipſo moueri; ſed ex hoc principio ſic ſumpto, non probatur princi-

pium

pium omnino immobile, sed tantum immobile motu physico, vt constat ex dictis §. precedenti: ergo ratio sic explicata ad mentem Philosophi non est.

188 *Confirmatur.* Quod amplius confirmari potest; nam dependentia agentis secundi à primo, non potest à Philosopho, vt tali probari; sed ratio sumpta ex motu traditur ab Aristotele, vt Philosopho arguente: ergo non fundatur in dependentia agentis secundi à primo; at vt his modis explicata in prædicta dependentia fundatur; ergo sic sumpta de illius mente non est. *Maior suadetur primò.* Maior ostenditur primò; nam dependentia à prima causa in agendo non solum conuenit causæ secundæ corporeæ, sed etiam agenti spirituali, quod motu tantùm intentionali mouetur; sed Philosophus, vt talis, non probat, nec potest probare dependentiam agentis spiritualis secundi à prima causa in agendo; cum obiectum Philosophiæ solum sit ens materiale corporeum, & mobile motu physico: ergo dependentia agentis secundi à primo, non potest à Philosopho in quantum tali probari. *Secundò.* Secundò; nam dependentia agentis secundi à primo in causando, & in agendo, fundatur in ratione entis ab alio, & in dependentia in essendo; sed ratio entis ab alio, quæ communis est enti spirituali, & corporeo, est extra considerationem Philosophi in quantum talis, cum sit extra obiectum Philosophiæ: ergo dicta dependentia non potest à Philosopho vt tali monstrari.

189 *Respond. ad primã.* Ad primam obiectionem respondeo, negando maiorem. Ad probationem dicatur, secundam rationem sumi ex dependentia causarum secundarum à prima in essendo; eo quod idem non potest à se ipso primo produci ratio autem sumpta ex motu, prout à nobis explicata, fundatur in dependentia causarum secundarum à prima in causando quæ dependentia probatur ex motu; eo quod, ex ipso arguitur potentialitas causæ secundæ, quæ non potest à se ipsa in actum reduci licet autem dependentiæ istæ connexæ sint, vna tamen ab alia distinguitur: ac proinde etiam prima ratio distinguitur à secunda. *Ad secũdam.* Ad secundam obiectionem dicatur, rationem sumptam ex motu, prout his modis explicatam, non esse ad mentem Philosophi *lib. 7. & 8. Physicorum*, quod probatio facta conuincit, & constat ex dictis supra, est tamen ad mentem illius *lib. 2. metaphysica textu 5. & 6.* vbi Aristoteles docet, causas secundas à prima, vt mouente dependere, & necessario deueniendum esse ad primam omninò immobilem. Et lib. 1. metaphysicæ, vbi id ipsum Aristoteles ostendit via motus intentionalis in genere appetibilis, & finis.

190 *Ad confirm.* Et ex his ad confirmationem constat solutio; nam licet Aristoteles *lib. 7. & 8. Physicorum*, vt Philosophus tradiderit rationem sumptam ex motu, in metaphysica tamen eandem rationem vt metaphysicus tradidit, & nos eius sequentes doctrinam, illam vtroque modo explicuimus. Pro quo est aduertendum, in motu corporeo, & physico, duplicem rationem attendi, peculiarem vnam ipsi conuenientem, prout à motu non strictò distinguitur, & aliam motui corporeo, & intentionali communem: prima ratio, in qua distinguitur est, quod idem secundum idem absque reali distinctione non potest à se ipso moueri, & ex motu sic accepto arguebamus §. præcedenti, deueniendum necessariò esse ad aliquod mouens immobile motu Physico, & corporeo; ne detur processus in infinitum in mouentibus, & motis, & hoc est, quod Philosophus *lib. 7. & 8. Physic.* intendit, vt ibi ex D. Thom. explicuimus, & quod stando in principijs Philosophicis potest ex dicto principio inferri.

191 Id autem in quo motus physicus, & motus intentionali; conueniunt, est dependentia à prima causa, vt dante virtutem, & vt illam applicante ad motum, & vt simul concurrente, & ex motu sic accepto, rectè infertur deueniendum esse ad primum principium, quod sit immobile omninò, vt constat ex dictis, quia tamen hęc dependentia sumitur ex principijs communibus, ad metaphysicam spectat illius consideratio, vnde ratio sumpta ex motu, prout his modis explicata, ad metaphysicam spectat.

§. IX.

Secunda demonstratio explicatur.

192 *Tertia conclusio.* SIT tertia Conclusio. *Via efficientia demonstratur existentia primæ causæ; & entis à nullo causati.* Hæc conclusio communis est apud Theologos, & non aliter probatur, quam explicando, & ad formam reducendo secundam rationem D. Thomæ in hunc modum. omne, quod fit, & causatur, ab alio causatur, & fit: ita vt nihil possit se ipsum efficere, vel causare; sed plura sunt in hoc vniuerso effecta: ergo efficiuntur, & causantur ab alio. Tunc sic; sed in causis efficientibus per se subordinatis, non potest dari processus in infinitum: ergo deueniendum est necessariò ad aliquam primam causam, quæ à nullo possit causari; ac proinde via efficientiæ demonstratiuè concluditur existentia primæ causæ, & entis à nullo causati. Secunda consequentia probatione non indiget. Prima etiam constans est cum minori, quæ ab experientia innotescit, vnde tota difficultas ad maiorem primæ consequentiæ, & ad minorem subsumptam reducitur.

193 Maior est expressa Augustini *lib. 1. de Trinitate cap. 1.* illis verbis: *Nulla enim res se ipsam gignit, vt sit.* Cyrilli Alexandrini *lib. 1. in Ioannem cap. 2.* vbi de Diuino Verbo loquens, sic ait: *Genitum à Patre scriptura predicat, & veritas ità se habet, quod necessario à generante genitum reipsa distinguitur.* Est etiam expressa omnium Patrum Ecclesiæ, & omnium Scholasticorum, non aliunde probantium distinctionem realem personarum, & quod Pater ingenitus sit, nisi quia idem nequit à se ipso produci, & quia Filius procedit à Patre, & Spiritus Sanctus à Patre, & Filio, & probatur manifesta, & euidenti ratione; producens enim, vel causans præintelligitur existens pro priori naturæ, vel originis ad terminum, vel effectum: effectus autem, vel terminus, aut causatus, aut productus, non potest ante productionem concipi sub existentia: ergo idem nequit à se ipso produci: alias idem secundum idem, esset existens, & non existens pro priori ad productionem; quod ex ipsis terminis implicat. *Maior probatur.*

194 *Minor subsumpta prob.* Deinde minor subsumpta probatur à D. Thom. 1. *Contra Gentes cap. 13. & in præsenti art. 3.* in hunc modum. Etenim in causis per se subordinatis, primum est causa medij, & medium est causa vltimi, sine media sint plura, siue vnum tantum; sed remota causa remouetur effectus; ergo si in causis efficientibus non fuerit primum, non erit medium, nec vltimum; & consequenter non erit effectus; sed admisso in causis efficientibus processum in infinitum remouetur prima causa, in infinitum namque, cum in pertransibile sit, non est assignare primum, nec vltimum: ergo dato processu in infinitum, non manet effectus; & consequenter in causis efficientibus admitti non potest.

195 *Respondebis 1.* Respondebis primo ex Aureolo apud Capreolum *in 1. dist. 3. quæst. 1.* rationem hanc non conuincere; nam causa media, etsi dependeat à causa priori, non tamen à causa prima, quod probat; non enim dependet à causa prima ex conceptu causæ: alias etiam causa prima dependeret; cum vtrique sit conceptus causæ communis; & consequenter id quod vni ex conceptu causæ conuenit vtrique debeat competere, nec ex conceptu medij, cui sufficit supponere causam priorem, & ab illa dependere; cum hoc ipso mediet vt causa inter aliam causam, & effectum, in quo ratio causæ mediæ consistit; non ergo est de ratione causæ mediæ dependere à causa prima, sed tantum dependere à causa priori; & consequenter, ex eo quod processus in infinitum, auferat causam primam; non sequitur, quod auferat causam mediam, nec effectum. Quam solutionem refert etiam supresso Auctoris nomine Caietanus *in præsenti artic. 3. vers. vnde sciendum est secundo.*

196 *Solutionem Aureoli impugnat Caietan.* Illamque in hunc modum reijcit Caietanus, causa media, in quantum causa media, essentialiter, dependet à prima; sed processus in infinitum, tollit causam primam: ergo tollit causam mediam, & effectum. Consequentia cum minori tenet. Maior autem probatur; causa media dicitur causa ab efficacia in causando, sed vt efficax in causando dependet essentialiter à causa prima: ergo dependet à prima, vt causa media essentialiter. Maior constat; nam in præsenti sumitur causa media, vt causa in actu secundo, qualiter certum est, dici ab efficacia in causando. Minor autem probatur; causa media, vt causet, essentialiter petit suæ causalitatis complementum, sed complementum causalitatis causæ mediæ, essentialiter dependet à causa prima, vt prima: ergo causa media vt efficaciter causans, essentialiter dependet à causa prima. Minorem probat Caietan. nam processus in infinitum in ascensu, vel descensu repugnat complemento, sed nisi causa prima assignetur, datur infinitus ascensus in causis: ergo rollitur complementum causalitatis causæ mediæ: & consequenter, vt illius efficacia compleatur, essentialiter dependet à prima.

197 *Respondetur Suar.* Huic obiectioni Suarez, cui ratio ista D. Thomæ displicuit *disp. 32. metaphysica, vbi supra*, respondet, ascensum, aut descensum in infinitum, non posse successiuè pertransiri ex quo rectè sequitur, non posse causam mediam, ait, illius effectum dependere à causis infinitis successiuè vnam post aliam causantibus: non autem quod non possit dependere ab infinitis causis causantibus sine successione, & simul in vno, & eodem instanti: si autem possibile infinitum in actu, posset à Deo in vno instanti causari, & causæ infinitæ existentes possent omnes simul in vnum, & eundem effectum influere: ergo ratio Diui Thomæ non conuincit, nisi in sententia negante, esse possibile infinitum in actu quod admittendum non est, vt enim docet Diuus Thomas, hactenus demonstratum non est, quod implicet infinitum in actu: & consequenter si ab ista sententia ratio Diui Thomæ dependet, demonstratiua non erit.

198 *Contra 1.* Hæc tamen solutio insufficiens est, & reijcitur primò; vt enim efficacia causæ mediæ compleatur, debet dependentia illius ab alijs causis terminari; sed si in infinitum procedatur in causis subordinatis, non poterit dependentia causæ mediæ, quam ab illis habet, terminari: ergo nec illius efficacia compleri. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur; non potest dependentia terminari, nisi ei terminis constituatur, sed admisso processu in infinitum in causis subordinatis, non potest dependentiæ terminus præfigi: ergo nec potest dependentia ter-

terminari. Probatur minor; dato proceſſu in infinitum in cauſis ſubordinatis, non poteſt aſſignari cauſa in actu ſecundo cauſans, qua prior alia in actu ſecundo cauſans non detur: ergo nequit aſſignari cauſa à qua incipiat dependentia; ſed terminus *à quo* dependentiæ idem eſt, quod cauſa in actu ſecundo cauſans, ergo admiſſo proceſſu in infinitum in cauſis ſubordinatis, non poteſt terminus dependentiæ præfigi; & conſequenter non poteſt dependentia terminari.

199 *Secundo.* Secundo, & explicatur magis efficacia argumenti: ſi cauſæ infinitæ agerent ſucceſſiuè ſucceſſione inſtantis realis, & temporis, ideò non poſſet dependentia effectus compleri, vel terminari, quia non eſt aſſignabile inſtans temporis à quo, vel in quo inciperet cauſarum influxus: ſed ſi cauſæ ſubordinatæ ſint infinitæ, non poteſt aſſignari inſtans, vel ſignum naturæ, à quo incipiat operatio: ergo cum infinitudine in cauſis ſubordinatis non poteſt dependentia effectus compleri, vel terminari. Maior conſtat: non enim poteſt alia ratio aſſignari. Minor etiam non minus aperta videtur: ideo namque in ſucceſſione temporis infinita cauſarum, non poteſt aſſignari inſtans temporis, in quo incipiat operatio, quia ante quodlibet inſtans ſignatum, reſtat ſemper aliud prius: ſed data infinitudine in cauſis ſubordinatis, ante quodlibet inſtans naturæ, ſemper datur aliud prius: ergo hac infinitudine admiſſa, non poteſt aſſignari inſtans, vel ſignum naturæ, à quo incipiat operatio. Conſequentia autem probatur; non enim minus dependet effectus ab inſtantibus, vel ſignis naturæ, quam ab inſtantibus temporis, ergo ſi non aſſignato primo temporis inſtanti non poteſt dependentia effectus compleri, non aſſignato primo inſtanti, vel ſigno naturæ, non poterit terminari.

200 *Motiuo Suarez, & Aureoli ſit ſatis.* Et ex his ad argumentum Suarez conſtat ſolutio, data namque infinitudine cauſarum actu exiſtentium, poſſent omnes ſimul tempore influere in diuerſos effectus, vel in vnum, & eundem, ſine ſubordinatione vnius ad aliam, ad modum cauſarum partialium, vel totalium in ſententia id iudicante poſſibile; non autem poſſent omnes in eundem effectum influere cum ſubordinatione eſſentiali ob rationem aſſignatam. Ex his etiam corruit argumentum Aureoli; dicimus namque, cauſam mediam dependere à cauſa prima, non ex conceptu cauſæ, nec ex conceptu mediæ, ſed ex vtroque, videlicet cauſæ mediæ, & hoc ideo, quia niſi cauſa prima aſſignetur, non poteſt illius dependentia compleri; & conſequenter, nec ipſa poteſt cauſare ob rationem D. Thom. & Caietani.

201 *Vlterius Aureoli ſolutione reijcitur.* Deinde Aureoli ſolutio reijcitur, probando cauſam mediam, non ſolum à cauſa priori, ſed etiam à cauſa prima eſſentialiter dependere, in hunc modum. Etenim cauſa media eo exigit cauſam priorem, quia ſe ſola inſufficiens eſt ad effectum: ergo à cauſa priori dependet, vt ab illa ſua inſufficientia iuuetur, & cum illa ſufficiens cauſa ſui effectus conſtituatur; at à ſola priori non poteſt inſufficientia ſuppleri, nec completa ſufficientia præſtari: ergo eſſentialiter dependet, non ſolum à cauſa priori, ſed etiam à cauſa prima. Probatur minor, cauſa eſſentialiter ſufficiens non poteſt ſe ſola inſufficientiam ſupplere, & completam ſufficientiam præſtare; ſed cauſa prior non prima, ſe ſola eſſentialiter eſt inſufficiens: ergo à cauſa ſola priori non prima, non poteſt inſufficientia cauſæ mediæ ſuppleri, & compleri ſufficientia. Conſequentia tenet. Maior ex ipſis terminis claret, & minor probatur; cauſa prior non prima, ſed media, eſt cauſa eſſentialiter dependens ab alia; ſi namque eſſet cauſa omninò ab alia independens, non media, ſed prima eſſet; cum ratio cauſæ primæ in conceptu cauſæ independentis conſiſtat; ſed cauſa eſſentialiter ab alia dependens, eſt ſe ſola eſſentialiter inſufficiens; cum eſſentialiter iuuamine alterius indigeat: ergo cauſa prior non prima, ſed media, eſt ſe ſola eſſentialiter inſufficiens.

Confirmatur, & vrgetur primò; quia accidens ex ſua eſſentia dependet à ſuſtentante, implicat, quod ſe ſolo aliud accidens ſuſtentet; ſed cauſa media non prima, eſt cauſa eſſentialiter ab alia dependens, illaque indigens: ergo non poteſt ſe ſola inſufficientiam cauſæ mediæ ſibi ordinatæ ſupplere, illique ſufficientiam præſtare. Confirmatur, & vrgetur ſecundò, quia cauſa inſtrumentalis ex ſuo conceptu eſſentiali ab alia cauſa dependet, non poteſt ſe ſola aliam cauſam inſtrumentalem iuuare, eiuſque inſufficientiam ſupplere; ſed cauſa media, vt talis, eſt cauſa eſſentialiter ab vlteriori cauſa dependens: ergo implicat, quod ſe ſola cauſam ſibi ſubditam, iuuet, & illius ſuppleat inſufficientiam.

202 *Confirm. 1.* *Confirm. 2.*

203 *Vltimo reijcitur ex Capr.* Denique contra eandem ſolutionem arguit Capreolus vbi ſupra. Nam accepta tota collectione cauſarum, præter illam, quæ eſt proxima effectui, vel datur in illa aliqua pars mouens non mota, & cauſans non cauſata, vel talis pars in illa collectione non datur; quodcumque dicatur; concluditur neceſſitas cauſæ primæ: ergo cauſa media, quæ eſt proxima effectui eſſentialiter dependet, non ſolum à cauſa priori, vt tali, ſed etiam à cauſa prima. Maior cum conſequentia tenet. Minor pro prima parte eſt certa: nam illa cauſa collectionem componens, mouens non mota, & cauſans incauſata, eſt primum mouens, & cauſa prima: ergo iam in illa collectione cauſarum ingreditur mouens non motum, & cauſa incauſata ingreditur cauſa prima. Pro ſecunda parte probatur; ſi namque in tota illa collectione non eſt cauſa mouens non mota, & cauſans incauſata: ergo tota collectio cauſarum eſt mota, & cauſata ab aliquo non contento in collectione, ſed extra illam exiſtente; at hoc extra collectionem exiſtens, & totam collectionem mouens, & cauſans, eſt mouens immotum, & cauſans incauſatum: ergo eſt cauſa prima, ac proinde data ſecunda parte minoris concluditur cauſa prima.

Minor ſubſumpta eſt clara; nam tota collectio ſupponitur mota, & cauſata: ergo cauſa extra totam collectionem exiſtens, eſt cauſa non mota, & cauſa immediata; & conſequenter eſt cauſa prima. Quod autem ſi tota collectio eſſet mota, & cauſata, debeat ab aliquo extra collectionem cauſari, & moueri, probatur; non enim poteſt tota collectio cauſarum ab aliquo intra illam contento cauſari: aliàs idem cauſaret ſe ipſum, quod implicat: ergo neceſſario cauſatur ab aliquo extra collectionem. Probatur ſequela; cauſans totam collectionem, cauſat omnes collectionis partes: ergo ſi cauſans totam collectionem, eſt pars collectionis, talis pars cauſat ſe ipſam, & conſequenter ſi tota collectio cauſarum præter illam quæ eſt proxima effectui eſt mota, & cauſata ab aliquo in collectione contento, ſequitur, idem ſe ipſum cauſare, & primò mouere, quod implicat. 204 *Minor ſubſumpta patet.*

Reſpondebis primò; non ſequi idem ſe ipſum cauſare; nam poterit vna pars aliam cauſare, & ab eadem parte cauſari, ac proinde abſque eo, quod idem ſui ipſius ſit cauſa, poterit tota collectio cauſarum eſſe mota, & eſſe cauſata. Vel ſecundò reſpondebis, collectionem totam cauſarum eſſe immotam, & incauſatam, omnes tamen collectionis partes, eſſe cauſas cauſatas, nec in hoc aliqua contradictio intercedit, cum plura collectioni ex multis conueniant, quæ partibus collectionis ſeorſim acceptis repugnant, & è contra; ſicut plura de toto enuntiantur, quæ nequeunt enuntiari de partibus componentibus totum, & è conuerſo. 205 *Reſpond. 1.* *Secundo.*

Sed neutra ſolutio ſatisfacit, & contra primam facit, nam eadem repugnantia inuenitur in mutua illa cauſalitate, atque in eo, quod idem ſit cauſa efficiens ſui ipſius; ſed hoc implicatorium ab omnibus iudicatur, ergo primum repugnans debet cenſeri. Conſequentia cum minori tenet. Maior autem probatur; idem namque ſe ipſum primo producere, inde implicare, probatur: quia cauſa efficiens præintelligitur exiſtens pro ſigno priori ad actionem, & effectum: effectus autem pro illo ſigno exiſtens non intelligitur, ſed potius, vt non exiſtens, eſt autem implicatorium, quod pro vno, & eodem ſigno idem concipiatur exiſtens, & non exiſtens; at hæc ratio æquali efficacia militat, vt idem non poſſit eſſe cauſa efficiens, & effectus, ſui effectus in genere cauſæ efficientis: ergo eadem repugnantia, & implicatio inuenitur in hac cauſalitate reciproca; atque in eo quod idem efficiat ſeipſum. Probatur minor; cauſa efficiens præſupponitur, præintelligiturque exiſtens pro ſigno priori ad effectum: ergo ſi idem cauſat efficienter effectum, & ab illo viciſſim efficitur, præintelligitur exiſtens ea ratione, qua eſt cauſa, & non præintelligitur exiſtens pro ſigno priori ad effectum, quandoquidem ab illo producitur; & conſequenter ad eius exiſtentiam, vt præſuppoſitam, & præ intellectam conſequitur. 206 *Prima reijcitur.*

Quod amplius vrgetur; non enim ſola cauſa immediata, *ſed* etiam cauſa mediata efficiens; præſupponitur ad ſuum effectum exiſtens, ſed data mutua cauſalitate effectiua, idem ſe ipſum mediatè ſaltem efficeret: ergo præſupponeretur exiſtens pro illo priori, vtpotè ſui ipſius cauſa efficiens, & non præſupponeretur exiſtens vtpotè effectus mediatus ſui: ac proinde idem inconueniens ſequitur ex mutua cauſalitate effectiua duorum, atque ex eo quod idem ſit cauſa efficiens immediata ipſius. 207 *Vrgetur*

Deinde ſecunda ſolutio reijcitur: implicat collectio ſpiritualis, cuius omnes partes materiales ſint, & corporeæ, implicat etiam collectio viuens, cuius nulla pars ſit viuens, nec non collectio rationalis, cuius omnes partes ſint rationis inexpertes, ac inſuper collectio ſubſiſtens, cuius nulla pars ſubſiſtat; ac denique implicat collectio ſubſtantialis, cuius nulla pars ſit ſubſtantia; ſed omnes ſint accidentia: ergo pariter implicat collectio incauſata, aut incauſabilis, cuius omnes partes ſint ab alio dependentes, & cauſatæ, & collectio immota, aut immobilis, cuius omnes partes ſint motæ. Antecedens quoad omnes partes eſt notum. Conſequentia autem probatur à paritate rationis, non enim minor oppoſitio inuenitur inter cauſatum, & incauſabile, quam inter prædicata antecedentis; ergo ſi hæc non poſſunt in collectione, & partibus collectionis componi, pariter ratio incauſati, aut incauſabilis non poteſt collectioni competere, ſi ſunt omnes partes collectionis cauſatæ. 208 *Secunda ſolutio reijcitur.*

Confirmatur primò vltimum exemplum vrgendo: non minus opponuntur ratio entis à ſe, & ab alio, quam ratio entis in ſe, & in alio, quod idem eſt, ac ratio accidentis, & ſubſtantiæ, ſed implicat collectio, quæ ſit ens in ſe, id eſt ſubſtantia, ſi omnes collectionis partes ſint accidentia, & ens in alio: ergo implicat collectio, quæ ſit ens à ſe, & non ab alio, ſi 209 *Confirmatur 1.*

omnes

Secundo. omnes illins partes sint entia non à se, sed ab alio. Explieatur, & vrgetur secundò, noo minus inter se pugnat dependentia a subiecto inhæsionis; & independentia ab ilio, quam depeodeotia a causa efficienti, & iodependentia ab illa; sed collectio, cuius omnes partea dependeot a subiecto inhæsionis, nequit esse a subiecto independens: ergo collectio, cuius omnes partes depeodent à causa efficiente, noo potest esse a causa efficiente independens: ac proiode si omoes causæ siot motæ, & causatæ ab alio, tota collectio causarnm, ab alio est mota, & causata; cumque non possit ab aliquo iotra collectionem esse causata, & mota, debet esse mota, & caosata ab aliquo existeote extra illam, quod sit incausabile, & immobile, in quo ratio primæ causæ consistit. Rectè igitur via efficientiæ existeotia primæ causæ demonstratur. Circa alias rationes, quibos D. Th. Dei existentiam demonstrat, videantur Capreolus, Caietanus, Ferrara, Nazarius, & Magister S. Thoma locis vbi supra relatis.

§. Vltimus.

Obiectionibus contra rationem istam occurritur.

210 *Arguitur primo.* COotra rationem istam argumentari possumos primò; idem namque potest seipsum efficieoter immediatè producere: ergo falsum est principium, cui innititur ratio facta; oempe; *omne quod fit, ab alio fit*; & consequenter ratio in illo fundata, est nulla. Anteeedens ostenditur primo; idem potest seipsum *Antecedens suadetur 1.* efficienter conseruare, vt doeet Suarez, plures referens *Tom. 3. in 3. p. disp. 50. sect. 4.* vbi ait: actionem conuersiuam panis in corpus Christi, a corpore Christi, vt instrumeoto procedere, esseque cooseruationem corporis Christi sub speciebus Sacramentalibus: ergo idem etiam potest seipsum efficienter immediatè *Consequentia patet primo.* causare. Patet consequentia primò; quia conseruatio est continuata productio: ergo si idem potest efficienter conseruare seipsum, poterit etiã idem seipsũ efficere. Secundò; oam sicut producens supponitur pro priori naturæ ad productionem, ita conser- *Secundo.* uans pro priori naturæ ad actionem conseruantem supponitur; sed hoc non obstante, potest idem conseruare efficiẽter seipsum: ergo etiam id non obstabit, vt idem possit seipsum producere.

211 *Secundo antecedẽs probatur.* Secundò idem antecedeos probatur; nam idem potest seipsum efficienter reprodocere: ergo & poterit seipsum primo effectiuè producere. Consequeotia patet, tum a paritate rationis. Tum etiam, quia sicnt producens præsupponitur productiooi, ita, & reproductiooi: ergo si hoc oon obstante, potest idem esse principium reproductionis sui poterit etiam esse suæ primæ productionis principium. Antecedens autem probatur; vt enim docent aliqui, quos sine nomine refert Cornelio *Tom. 2. q. 75. art. 4. disp. 2. dub. 5.* conuersio panis in corpus Christi existentis sub speciebus Sacramentalibus est reproductio corporis Christi; & tamen est ab eodem corpore Christi, vt à causa instrumentali: ergo idem potest esse principium reproductioois sui.

212 *Resp. 1.* Respoodeo negaodo anteeedens. Ad illius probationem, oegandum est antecedens cum frequentiori, & vera sententia asserente, sicut implicat idem à seipso produci: ita implicare, quod idem à se ipso conseruetur: Auctores autem dictam senteotiam tenentes respoodeot, concesso antecedenti, negando consequentiam, & discrimen assignant, quia nempè, ante productionem res producta non supponitur, & consequenter non potest esse productionis sui priocipium: ad conseruationem autem supponitur res producta ex vi suæ productionis, idemq; potest vt instrumentum asumi ad sui conseruationem, oon quæ sit actio eadem cum prima productione, sed ab illa distincta, vnde in corpore Christi distinguuot duplicẽ actiooem conseruatiuam, alteram cõnaturalem, qua cooseruatur in cęlo, & aliam miraculosam, qua conseruatur, & in Sacrameoto ponitur, primam terminat, & illius principium nõ est, & vt hanc termioans supponitur ad secũdã, & est principium illius, cuius doctrinæ veritatem discutere, nostrnm io præsenti non est, videaotur Theologi loco allegato.

Posset etiam quoad rem nostram aliter argumento facto oc- *213 Aliter potest responderi, & simul instaurari ratio nostra.* curri, prætermisso antecedenti, distinguendo consequens: ergo potest idem seipsum producere primò, vt causa principalis, & secundum leges naturæ, nego consequentiam: de poteotia absoluta, & vt instrumentum obedientiale, traoseat consequens: nec ex eo quod hoc modo possit aliquid seipsum producere, ratio sumpta ex efficientia infirmatur; nam potest sic instaurari, nihil potest seipsum connaturaliter saltem, & vt causa priocipalis producere: ergo omne quod producitur ab alio, vt à caosa principali, & coonaturaliter producitur; sed in causis subordioatis non potest processus in infinitum admitti: ergo deueoiendum est ad causam, quæ improducta sit, & à se.

214 *Si respondeat. Contra.* Nec poterit responderi, negando ea, quæ producta suot, connaturaliter esse producta: ac proinde non constare, quod à se producta non siot. Nam hæc euasio facili negotio præciuditur. Nam producens non coonaturaliter, necessariò dependere debet ab aliquo superiori, in cuius virtute producit, & causa instrumeotalis à priocipali oecessario dependet: ergo si causæ secundæ creatæ seipsas instrumentaliter, & non connaturaliter causant, necessariò dependent à causa superiori, in cuius virtute causanr, & cum oon possit dari processus in infioitum, deueniendum est necessariò ad causam incausatam, & existentem à se. Et ex his ad secundam probationem eadem potest duplex solutio adhiberi, sed primæ magis fidendum.

Secundò arguitur; estò idem onn possit seipsum efficieoter *215 Arg. 2.* causare potest tameo causa efficieos alicuius effectus vicissim ab illo effici; sed per hoc vitatur processus in infinitum, qoin detur causa efficieos iocausata, & à se existeos: ergo ex efficientia rerum oon concluditur existentia causæ incausatæ, nec entis à se existeotis. Consequentia cum minori tenet: Maior autem pro- *Arist.* batur; vt enim ex Aristotele *2. Physicorum textu 3.* docet D. Tho. *S. TH.* *ibi lect. 5. lib. 5. Metaphysicæ lect. 2. opusc. 31. §. Viso autem, q. 28. de Veritate art. 8. & 1. 2. q. 113. art. 8.* causæ sibi inuicem sunt causæ, vt deambulatio, quæ est causa efficiens sanitatis, causatur à sanitate in genere causæ finalis, materia causat formam in genere caosæ materialis, & ab illa causatur; expulsio peccati est prior introductione gratiæ in genere causæ materialis, & posterior illa in genere causæ formalis, & vt plures teoent, estque in via D. Thomæ frequentius, gratia habitualis caosat contritionem io geoere causæ efficientis, ab illaq; causatur in genere causæ dispositiuæ, & materialis: ergo poterit caosa efficieos à suo effectu causari in eodem geoere causæ efficieotis. Patet consequentia; nam ratio cur ooo potest in genere causæ efficientis à suo effectu causari, est, quia cum sit causa sui effectus, est prior illo; ideoq; noo potest ab illo effici; alias respectu vnius, & eiusdem esset prior, & posterior, quod à nobis impossibile ceosetur; sed hæc ratio est nulla, dato posse inter duo interueoire mutuam causalitatem in diuerso genere causæ: ergo hoc concesso, non debet implicatoria censeri mutua causalitas in eodem genere causæ. Probatur minor; nam de ratiooe cuiusuis causæ est, priorem esse effectu, non quidem prioritate *in quo*, vel temporis, sed prioritate naturæ, & *à quo*: ergo concessa mutua causalitate, licet in diuerso genere inter duo, datur ioter illa motua prioritas, idemque respectu eiusdem prius, & posterius est: ac proinde in hoc nulla repugnantia inuenitur.

Confirmatur primò; actio creatiua in sententia illam consti- *216 Confir. 1.* tuente in aliquo transeuote, quæ extra Scholam D. Th. est probabilis, recipitur in termino a se producto; & consequenter causat sui causam receptiuam, & materialem: ergn etiam poterit res aliqua efficieoter causare sui causam efficieotem. Confirmatur, *Secundo.* & vrgetur secundò; oam gratia habitualis, cum sit principium *quo* radicale vitale actus charitatis, & contritionis, est etiam principium *quo* receptiuum illius in prioeipijs communibus Thomistarum; & consequenter est causa materialis actus contritionis, & tamen causatur ab illa dispositiuè, quæ causalitas pertinet ad genus causæ materialis: ergo oedum in diuerso, sed etiam in eodem geoere causæ est dabilis mutoa causalitas: ac proiode non repugnabit duo se inuicem causare in genere causæ efficientis.

Confirmatur tertio; vt eoim docet D. Th. *q. 28. de Veritate ar-* *217 Confir. 3.* *tic. 8. ad 2.* cootritio, si secundum se consideretur, non se habet ad gratiam, nisi per modum dispositioois, sed si consideretur, vt habet virtutem clauium io voto, sic Sacramentaliter operatur in virtute Sacramenti Pœniteotiæ: iuxta quam doctrinam contritio in virtute Sacramenti Pœnitentiæ, vel vt est pars Sacramenti instrumeotaliter physicè gratiam producit; causalitas enim Sacramentorum physica est io communi Thomistarum doctrina, & tamen vt frequentiùs a Thomistis docetur, contritio efficienter procedit a gratia habituali: ergo in genere causæ efficientis datur inter duo mutua causalitas: ac proinde potest aliquid sui causam efficientem efficere.

Confirmatur, & vrgetur vltimò; ex eo quod aliquid causet ef- *218 Vltimo.* ficienter causam efficientem, non sequitur, causare seipsum efficienter mediatè: ergo nulla est repugnantia. Consequentia tenet ex dictis. Antecedens autem probarur; ex eo quod aliquid causet sui causam fioalem, non sequitur, quod se causet mediatè, similiter ex eo quod materia causet formam ipsam causantem, non sequitur, se causare mediatè; ex eo etiam, quod gratia efficienter causet actum contritionis vltimo dispooentem ad ipsam, oon sequitur, à seipsa causari mediatè: ergo ex eo quod aliquid efficiat causam efficieutem sui, non sequitur, se efficere efficientia mediata. Patet coosequentia. Tùm à paritate rationis: tùm etiam vltimũ exemplũ vrgendo; licet namq; causans vltimam dispositio- *Vltimum exemplũ vrgetur.* nem ad formã, ipsam efficienter causet, quando agit per formam a forma introduceoda distinctã; cum verò forma, quæ efficienter causat vltimã dispositionẽ, est eadem cum illa, quæ terminat causalitatem dispositiuã, causans vltimam dispositiooẽ, non causat formã efficienter, etiam mediatè: qua ratione vtũtor Nostri Thomistæ, vt defeodant, gratiam, seipsã non efficere, quamuis efficiẽter causet actum contritionis vltimo disponentem ad illam: ergo pariter, licet causaos efficienter causam efficientem effectus à priori causa distiocti, illum efficiat mediatè, si verò effectus non distinguatur à causa causæ efficientis, non causabitur ab illa mediatè; & cõsequẽter ex eo quod aliquid efficiat causam efficientẽ

se, non sequitur, quod in se mediatè efficienter influat.

219 *Respond. quidam Recentiores.* Argumento principali quidam Recentiores conuicti, negant vniuersaliter posse inter duo mutuam dari causalitatem, etiam in diuerso genere causæ, non valentes, aut nolentes percipere aliquam rationem discriminis inter mutuam causalitatem in diuerso genere; atque in eodem genere causæ, excepta causa finali, quam inquiunt, posse in sui causam efficientem finaliter exerceri; addunt tamen causam finalem non esse cum proprietate causam; & ideò hoc potest in causa finali contingere.

Contra 1. Hæc tamen solutio, & doctrina in primis est contra D. Thom. qui, vt vidimus, non solum inter causam finalem, & efficientem mutuam admittit causalitatem, sed etiam inter materiam, & formam *Opusc.* 31. & inter expulsionem peccati, & introductionem gratiæ, *quæst.* 28. *de Veritate*, mutuam concedit causalitatem in genere causæ materialis, & formalis.

220 *Secundo. Tertio.* Deinde; nam falsum est, causam finalem causam propriam non esse, de quo 2. *Physicorum*, imò, vt plures ibi docent, in ratione, & genere causæ, alijs causis antecellit, quia est prima, & independentior. Præterea; nam forma corruptibilis à materia dependet in genere causæ materialis, & ex alia parte materia à forma in genere causæ formalis causatur: ergo datur mutua causalitas, non solum inter causam efficientem, & finalem, sed etiam inter causam materialem, & formalem. Antecedens pro prima parte est certum; pro secunda probatur: ideò namque forma materialis à materia dependet, quia nequit existere sine illa; sed materia, saltem connaturaliter, sine aliqua forma ipsam informante non potest existere: ergo dependet ab illa in genere causæ formalis.

221 *Si dicas.* Si dicas; dependere à posteriori, quæ stricta dependentia non est; non autem dependentia priori, eo quod materia præsupponitur ad formam, non autem è contra; forma namque non præcedit materiam, quod necessum erat, vt materia dependeret ab illa in genere causæ formalis. In contrarium obstat; licet namque forma non præcedat materiam prioritate *in quo*; illam tamen prioritate *à quo* antecedit; at hæc præcedentia sufficit, vt materia à forma dependeat dependentia stricta, & a priori: ergo ita dependet. Minor cum consequentia tenet. Maior autem probatur; si forma non esset prior materia prioritate *à quo*, ideò esset, quia materia est prior forma; at hoc obstare non potest: ergo est prior à prioritate *à quo*.

Contra.

Minor, in qua est difficultas probatur in sententia aduersariorum docente, creationem esse actionem transeuntem receptam in termino per illam producto, qua sententia præsupposita, probo minorem: nam iuxta illam creatio vtpotè de prædicamento actionis, est verum accidens reale; sed omne accidens dependet a subiecto, in quo recipitur in genere causæ materialis: ergo terminus creationis, in quo creatio recipitur, est causa materialis actionis creatiuæ; & consequenter illam prioritate *à quo* præcedit; & tamen creatio est prior termino per illam producto in genere causæ efficientis: ergo quod materia sit prior forma materiali in genere causæ materialis, non obstat, quo minus forma sit prior *à quo* materia in genere causæ formalis: ac proinde minor est vera.

222 *Vlterius tradita doctrina reijcitur.* Et ex his vlteriùs tradita doctrina reijcitur; etenim in sententia supposita; creatio est verum, & reale accidens in termino creato receptum; sed de ratione accidentis est dependere à subiecto in genere causæ materialis; cum accidentis esse, sit inesse, quò circa non tam dicitur ens, quam entis ens, vt communiter fatentur Philosophi, & Metaphysici: ergo creatio dependet a suo termino in genere causæ materialis; & alias terminus ab illa dependet in genere causæ efficientis: ergo datur mutua causalitas, non solum inter causam efficientem, & causam finalem, vt asserunt præfatæ solutionis Auctores, sed etiam inter causam efficientem, & materialem; & consequenter admittenda etiam erit in alijs causarum generibus.

223 *Respondebis.* Respondebis cum contrarijs Auctoribus, inhærentiam non esse de ratione omnis accidentis, sed vel inhærere subiecto, vel illi adhærere, ad quod sufficit, quod licet a subiecto non dependeat, dependentia stricta, vt ab aliquo priori, dependeat dependentia a posteriori, vt ab aliquo ad illud secuto, & sine quo esse non potest, & hoc totum in creatione saluatur, quæ sine suo termino nequit existere ratione connexionis cum illo, vt cum aliquo necessariò ad ipsum secuto, non quia illum præsupponat prioritate aliqua *à quo*.

Contra 1. Hæc tamen solutio in primis aduersatur communi Philosophorum, & Metaphysicorum doctrinæ asserentium, de ratione accidentis esse inhærere aptitudinaliter subiecto, & per hanc aptitudinalem inhærentiam accidens definientium: non autem licet recedere a definitionibus rerum ab Antiquioribus traditis; alias nihil fixum erit; cum negatis rerum essentijs, quæ non aliter, quam ex ipsorum deffinitionibus possunt cognosci, prima principia negentur.

224 *Secundo.* Deinde; nam dependentia accidentis a subiecto arguit imperfectionem in illo, & inferioritatem respectu substantiæ; at dependentia a substantia à posteriori, quæ non in inhærentia, sed in adhærentia consistit, non imperfectionem arguit, sed potiùs perfectionem, nec inferius substantiæ constituit, sed potiùs illa superius; cum talis dependentia consistat in connexione cum substantia, vt cum termino ab accidenti producto, ab illoque à priori dependente: ergo talis dependentia, & adhærentia ad substantiam; nequit accidens in ratione accidentis constituere.

Denique principalis solutio reijcitur; nam quod mutua efficientia principalis repugnet, est omnium Theologorum, & Metaphysicorum, nullo discrepante, sententia, quod autem possit dari mutua inter duo causalitas in diuerso genere causæ a pluribus tam intra, quam extra Scholam D. Thom. cum Angelico Præceptore docetur: ergo hæc sententia deserenda non est, vt illa defendatur, & oppositum facientes potius oneri argumenti succumbunt, quam illud soluant. *Vltimo principalis solutio reijcitur.*

Vnde, hac solutione, vt omninò insufficiente relicta, ad argumentum respondeo, negando antecedens. Ad probationem, concesso antecedenti, nego consequentiam. Ad illius probationem, concessa maiori, nego minorem. Ad illius probationem, concesso antecedenti, distinguo consequens: datur mutua prioritas, & posterioritas in diuerso genere causæ, concedo consequentiam: in eodem, nego consequentiam: repugnantia autem non est in hac mutua prioritate, sed solum in mutua prioritate in eodem genere causæ sicut namque, quod vnum aliud excedat, & ab illo excedatur in vno, & eodem genere, est omninò repugnans: mutuus autem excessus in diuersis generibus, sed diuersis perfectionibus, ita vt quod in vno excedit, excedatur in alio, nullam repugnantiam dicit, sed multoties contingit; ita, quod in vno genere causæ detur mutua prioritas inter duo, implicat contradictionem; quod autem, quod in vno genere causæ præcedit, subsequatur in alio, & quod in vno causæ genere est prius, sit in alio genere posterius respectu eiusdem, nullam repugnantiam includit. 225 *Vera solutio argumenti.*

Et quidem, quod vnus, & idem effectus à duplici causa adæquata eiusdem generis, & ordinis simul procedat, implicat contradictionem in veriori sententia, & quod naturaliter id non possit contingere, docetur ab omnibus; & tamen à pluribus causis adæquatis diuersæ conditionis, & generis, non solùm non repugnat, sed est necessarium, vt constat in composito materiali dependente a materia, a forma, ab efficiente, a fine, & a causa exemplari, vt a causis in suo genere adæquatis. Sicut ergo hoc præstatur a sola diuersitate generis, & conditionis causatum, ita eadem diuersitas præstat, vt non repugnet in vno respectu alterius mutua prioritas, & posterioritas, quamuis in vno, & eodem genere sit omninò repugnans. 226 *Instatur.*

Ex quibus ad confirmationes constat solutio; creatio namque est prior termino in genere causæ efficiētis, illoq; posterior in genere causæ materialis: gratia autem, & contritio, se mutuò præcedunt iuxta illam sententiam, non in eodem genere infimo causę, sed in eodem genere subalterno, & diuisibili in diuersos modos causandi; nam licet causalitas dispositiua, & receptiua pertineant ad genus causæ materialis; hoc tamen genus non infimum, sed subalternum est; & licet repugnet mutua causalitas in eodem genere infimo causæ; non tamen in eodem genere subalterno, & diuisibili per diuersos modos causandi, vt constat in potentia vitali, quæ actum vitalem specificat, & vicissim ab illo specificatur; & consequenter datur inter potentiam, & actum vitalem mutua causalitas formalis extrinseca specificatiua, quia quamuis se mutuò specificēt, non tamen eodem modo; nam potentia specificat, vt principiū actiuū; actus autē potentiam specificat vt finis illius. 227 *Ad 1. & 2. confir.*

Et ex his ad tertiam confirmationem constat solutio; nam contritio, vt pars Sacramenti causat gratiam, vt causa instrumentalis, non ipsi gratiæ subordinata, sed Deo eleuanti Sacramenta, vt sint causæ gratiæ; & à gratia causatur in genere causæ efficientis principalis, quæ causalitas, etsi conueniat in genere causæ efficientis, hoc tamen vt diuiditur in causam principalem, & instrumentalem, non est genus infimum, sed subalternum; cum causa efficiens principalis, & instrumentalis, longè distent in modo causandi: sed de his plura 1. 2. *quæst.* 113. *artic.* 8. vbi agitur, an contritio, & actus charitatis, vltimo disponentes ad gratiam habitualem, ab illa procedant, in genere causæ efficientis; & licet vtraque pars, tam affirmans, quam negans sint in via D.Th. probabiles; affirmanti tamen frequentiùs adhærent Thomistæ, quibus fauere videtur D.Th. *quæst.* 28. *de Veritate art.* 8. *præcipuè solutione ad quartum ex argumentis positis secundo loco*, si solutio rectè cum argumento conferatur. 228 *Ad tertia.*

Ad vltimam confirmationem, nego antecedens. Ad illius probationem, concesso antecedenti, nego consequentiam. Ad cuius primam probationem, nego paritatem rationis. Disparitas autem est, vt enim causa causæ, sit causa mediata effectus; requiritur, quod causa effectus, sit effectus alterius causæ in eodem genere causæ; cum autem genus causæ variatur, consequentia non tenet; sicut mutuus excessus inter duo in eodem genere, eademque perfectione, si daretur, inferret idem se ipsum excedere: secus autem si excessus sit mutuus non in eodem, sed in diuerso genere, & diuersa perfectione, v. g. si Petrus in sapientia excederet Paulum, & in eadem sapientia excederetur ab illo, rectè inferretur, Petrum seipsum excedere; secus autem ex eo quod 229 *Ad vltimam.*

quod Petrus excedens in sapientia Paulum, ab illo in fortitudine, in virtute, aut nobilitate excedatur, sic in præsenti, ex eo quod Petrus efficienter Paulum causaret, & in eodem genere causæ efficientis causaretur ab illo, rectè infertur, fore vt Petrus seipsum efficienter mediatè causaret; secus autem in exemplis in argumento adductis contingit, quia intercedit mutua causalitas, mutuaque prioritas in diuerso genere causæ.

230 *Ad 2. probationem.* Ad secundam probationem dicatur; causam ab effectu distinctam, efficientem vltimam dispositionem, non influere effectiuè in effectum propter mediatam causalitatem, scilicet, mediantibus vltimis dispositionibus, sed quia ex hoc fine, vltimo disponit materiam, & in illa efficiat formam, ad quam dispositiones ordinantur; cum autẽ forma, quæ terminat dispositiuã causalitatem, supponitur ex parte principij, non causantur à principio illa forma constituto in actu primo dispositiones, eo fine, vt formam efficiat, ideoque non influit efficienter in illam, sed infunditur à Deo medijs illis dispositionibus, qui est potens formam infundere.

231 *Contra solutionem 2. & 3. confirmationis insurges 1.* Cæterum contra solutionem secundæ, & tertiæ confirmationis objicies; vt enim asserebamus, etsi repugnet mutua inter duo causalitas in eodem genere infimo causæ, non tamen repugnat mutua causalitas inter duo in eodem genere causæ sub alterno, & diuisibili per diuersos modos causandi; sed genus causæ efficientis principalis non est infimum, sed subalternum, & diuisibile per diuersos modos causandi, nempè, causæ primæ, & secũdæ, causæ vniuersalis, & particularis: ergo poterunt causæ creatæ se mutuo efficienter producere; & consequenter poterunt omnes causæ esse causatæ, sine eo quod detur processus in infinitum.

232 *Secundo.* Et vrgebis ex doctrina, qua occurrimus vltimæ confirmationi; etenim ex illa sequitur, posse causam efficientem creatam effici à suo effectu, quin se ipsam efficiat, etiam mediatè; consequens est contrà dicta: ergo & doctrina à nobis vltimæ confirmationi in solutionem exhibita. Probatur sequela; vt enim asserebamus, ideò materia prima, v.g. ex eo quod causet formam substantialẽ, & ab illa causetur, non sequitur, se adhuc mediatè causare, quia causat, & causatur in diuerso genere causæ. Ideoq; quamuis gratia habitualis receptiuè causet contritionẽ, & ab illa dispositiuè causetur, nõ sequitur, seipsã materialiter causare, quia licet causet, & causetur in eodẽ genere causæ, nẽpè, materialis, non tamẽ causat, & causatur in eodẽ genere infimo, sed subalterno, & diuisibili per diuersos modos causandi; sed etiã genus causæ efficientis nõ infimũ, sed subalterũ est, vt probauimus: ergo ex eo quod causa efficiens creata in alio modo, & quasi genere causæ efficientis à suo effectu causetur nõ sequitur, seipsam efficere adhuc mediatè.

233 *Tertio.* Quod amplius vrgetur; licet namq; contritio, vt pars Sacramẽti efficienter influat in gratiã habitualem, & ab eadẽ gratia efficiatur, non sequitur, contritionẽ seipsã mediatè efficere; & licet gratia habitualis efficienter causet contritionem, & ab illa efficienter causetur, non sequitur, gratiã habitualẽ seipsam efficere, efficiẽtia adhuc mediata; & hoc ideò, quia licèt se mutuo efficiant in genere causæ efficientis, non tamen se efficiunt in eodem genere infimo, sed subalterno: ergo pariter, ex eo quod causa efficiens creata, à suo effectu efficeretur, non fieret, vt se adhuc mediatè causaret per hoc solùm, quod se mutuò casarent in eodem genere subalterno causæ efficiẽtis, nõ verò in eodẽ genere infimo.

234 *Respondetur.* Respondeo ad obiectionem, concessa maiori, & minori negãdo consequentiam. Nam licèt genus causæ efficientis, non sit infimũ sed subalternum, est tamen talis conditionis, vt in ipsa diuisione importetur repugnantia mutuæ causalitatis; nam eo ipso, quod causa diuidatur in particularẽ, & vniuersalẽ; cũ repugnet, causã vniuersalem; à particulari effici, in ipsa diuisione inuoluitur repugnantia mutuæ causalitatis. Præter quã quod; cum causa particularis in ratione causæ subordinetur causæ vniuersali, causetq; in virtute illius; implicat, quod vniuersalis, ve talis, à causa particulari efficiatur; aliàs causa vniuersalis seipsam efficiẽter causaret cũ causet omne id, quod a causa particulari in illius virtute causatur; vnde licet diuersitas in modo causãdi, intra genus subalternũ causæ, permittat mutuã causalitatem, non tamen illã exigit positiuè, sed potest repugnare quandoq; ob aliquã specialẽ rationẽ, idq; in genere causæ efficientis cõtingit, vt explicuimus.

235 *Ad 1. confirmationem.* Et ex his ad confirmationẽ primam, nego sequelam. Ad illius probationẽ, concessis maiori, & minori, nego consequentiam. Ratio autẽ discriminis est; nam causa particularis, etsi distincta in ratione causæ sit à causa vniuersali, distinctio tamẽ in subordinatione consistit, nẽpè in eo quod particularis subordinatur vniuersali, causatq; in virtute illius; non autẽ est possibile, vt effectus ab vna causa procedens, vt in virtute alterius causante, non causetur ab illo, in cuius virtute causat; quo circa implicat, effectum causæ instrumentalis non causari efficienter à causa principali tribuente instrumento, virtutem: ac proinde eo ipso, quod causa vniuersalis à particulari efficienter procederet, non posset non procedere efficienter à seipsa. In alijs autẽ generibus causæ, in quibus à nobis mutua admittitur causalitas, etsi vnũ ab alio dependeat, & è conuerso, nõ tamen ita, vt vna causa alteri subordinetur in ipsa ratione causæ, causetq; in virtute illius, v.g. forma à materia dependet in sua entitate, non tamen causat formaliter forma in virtute materiæ, nec materia causat materialiter in virtute formæ, nec contritio causat dispositiuè in virtute gratiæ habitualis; ideòque ex eo quod materia causet formam, & forma materiam: gratia autem dispositiones, & dispositiones gratiam, non sequitur materiam se causare mediatè, nec quod gratia seipsam mediatè, causet.

Ex qua doctrina ad secundam confirmationem constat solutio; contritio namque non causat efficienter instrumentaliter gratiam per virtutem acceptam à gratia, nec in virtute illius, sed per virtutẽ acceptam à Deo, cui vt instrumentum subordinatur, tanquã causæ principali; ideòq; ex eo quod gratia contritionem efficiat, & hæc effectiuè instrumentaliter ad gratiã concurrat, non sequitur, gratiam se mediatè efficere; similiter, quãuis contritio instrumentaliter causet gratiã, & gratia efficiat contritionẽ, non sequitur, contritionem se efficere efficientia mediata; quia gratia non efficit in virtute contritionis, nec illi vt efficiens subordinatur. Et quidem si contritio esset instrumentũ gratiæ, non posset gratiã efficere, & effici ab illa, vt à principio *quo* principali, quamuis causa instrumentalis, & principalis non conueniant in genere infimo causæ: sicut calor, qui est instrumentum ignis, agitq; in virtute illius, implicat quod instrumentaliter causet ignẽ, cuius est virtus, cuique in agendo subordinatur, estò genus causæ in quo ignis, & calor conueniunt, non infimũ sed subalternum sit; & hoc non alia ratione, nisi quia cũ calor influat in virtute ignis, si ignem, cuius est virtus, efficeret, ignis in cuius virtute influit, esset sui causa efficiens; idemq; in causa particulari, & vniuersali contingit; illa namq; huic subordinatur in ipsa ratione causæ, causatque in virtute illius, & in hac subordinatione illarum distinctio est posita: ac proinde quamuis non sint eiusdem infimi generis causæ efficientis, implicat mutua inter illas causalitas. 236 *Ad 2. confirmationem.*

Tertiò arguitur; si mundus fuisset ab æterno, quod Aristoteles censuit de facto, & D. Th. 1. p. q. 46. *art.* 2. censuit possibile de potentia absoluta, generationem Petri v.g. infinitæ generationes præcessissent; cum non posset initium generationum assignari; & cõsequẽter Petrus v.g. esset genitus ab alio, & sic ab alio in infinitum; sed pater est causa efficiens filij, vt 2. *Physicorum textu* 29. docetur: ergo in causis efficientibus est dabilis processus in infinitũ, & consequenter minor demonstrationis est falsa. Huic argumẽto respondet D. Th. loco proximè allegato *ad septimum*, processum in infinitũ in causis efficientibus per se subordinatis, idest quarũ vna in agendo alteri subordinatur, & ab illa per se dependet, esse impossibilẽ, & omninò repugnare, eo quod cum omnes per se ad effectũ concurrant, & vna influat prius alia, non potest efficientia compleri, vel terminari, vt superiùs explicuimus, impugnantes Aureoli solutionem ad rationem D. Tho. pater autem, auus, & proauus, non sunt causæ subordinatæ per se: non enim filius efficienter generat alium formaliter, & per se in quantũ filius, sed in quantũ homo; vnde per accidens est, quod vnus homo, alium generans, ab alio genitus sit, & quod in causis non subordinatis per se sed per accidens detur processus in infinitum, nullum inconueniens est. Contra quam doctrinam plura opponi solent *lib.* 8. *Physicorum* ab alijs, qui etiam in causis subordinatis per accidens, impossibilem reputant processum in infinitum, videantur ibi; nobis namque in illorum solutione modo immorari non vacat, nec ad præsens spectat, illa ad vnguem examinare. 237 *Tertiò arguitur.*

Sed dices; stat cum dependentia per se processus in infinitum in extremo *à quo* dependentiæ: ergo stabit etiam in causis efficiẽtibus subordinatis per se; & consequenter nulla est differentia à D. Th. assignata inter causas efficientes per se, aut per accidens subordinatas. Consequentia tenet à paritate rationis. Antecedens autẽ probatur; continuũ per se dependet à partibus cõponentibus, & tamen partes continui procedunt in infinitum; cum nulla pars possit assignari in illo, quæ vlterius non sit diuisibilis; aliàs ex indiuisibilibus esset compositũ, contra communem, & veram Aristotelis, & D. Th. sententiam: ergo stat cum dependentia per se, processus in infinitũ in extremo *à quo* dependentiæ. Respondeo, negando antecedens. Ad probationẽ dicatur; continuum per se integraliter, non autem per se essentialiter à partibus dependere; partes autem continui sunt in duplici differentia, nempè, aliquotæ, & proportionales, illæ finitæ sunt: illæ autem infinitæ, quia verò continuũ ex his nõ componitur, nisi vt in aliquotis inclusis, & partes aliquotæ determinatæ sunt, & finitæ: fit consequẽs, vt in extremo *à quo* dependẽtiæ per se, non detur processus in infinitũ. 238 *Dices.* *Respond.*

Quarto arguitur contra rationem, qua ex Capreolo impugnauimus Aureoli solutionem; stat benè omnes causas secundas esse productas, & non esse productas ab aliquo determinatè: ergo ex eo quod omnes causæ secundæ sint motæ, causatæ, & productæ, non sequitur, productas esse ab aliqua causa improducta, quę sit extra collectionem, nec quod aliqua pars contenta in collectione causarum totam collectionem; & consequenter seipsam produxerit. Consequentia est bona; vt enim aliquid ex illis inferatur, necessum est, quod producens collectionem, sit vnum determinatè. Antecedens autem probatur; stat omnem multitudinem numerorum excedentium excedi; & tamen à nullo determinate; alias in collectione specierum numeri, daretur aliqua omnes excedens, & à nulla excessa, quod implicat; cum non sit 239 *Quartũ argumentum.*

sit dabilis multitudo ita magna, qua non sit dabilis maior: ergo stabis, omnes causas mouentes, & causantes, esse motas, & causatas; & tamen non esse causatas, nec motas ab aliquo determinatè.

240 *Respondetur.* Respondeo, negando antecedens. Ad illius probationem, concesso antecedenti, nego consequentiam. Ratio autem discriminis est; nam multitudo numerica excedens, non ideò excedit, quia exceditur, vnde non excedit, vt subordinata excedenti se, nec dependenter ab illa: ex quo fit, quod ad hoc vt excedat, non exigat determinationem in excedente; causæ autem causantes, & mouentes, mouent, & causant, quia motæ, & causatæ, & cum subordinatione ad superius mouens, & causans; ideoque, vt illorum causalitates compleantur, requirunt determinationem causæ superioris, cui subordinantur iuxtà dicta, explicando rationem D. Tho. ex Caietano.

241 *Alia ratio discriminis.* Aliam rationem discriminis assignat Capreolus; quia nempè, mouens in quantum mouens est in actu, motum etiam aliqualiter est in actu, vnde omnes causæ mouentes, & motæ, in actu esse debent; atque adeò possunt accipi per modum vnius, & vt aliquid determinatum, & cùm determinato mouente, & causante petunt comparari: multitudo autem numerorum excedentium, & excessorum, non est in actu, sed in potentia, & vt in potentia infinita: ex quo fit, quod non possit per modum vnius accipi, nec determinari, nec cum determinato excedente petat comparari.

242 *Quintum argumentum.* Quinto arguitur; stat omnes causas collectionis, diuisinè sumptas, esse causatas, & motas, & collectionem ex illis compositam, esse incausatam: ergo impugnatio illa, qua vltimo, contrarios vrgebamus, falsò fundamento nititur; & consequenter est nulla. Consequentia tenet. Antecedens autem probatur; stat omnes creaturas possibiles diuisiuè sumptas, excedi, & totam collectionem creaturarum non excedi: ergo stabit omnes causas diuisiuè sumptas, esse causatas, & totam collectionem causarum collectiuè sumptam non esse causatam. Consequentia videtur bona à paritate rationis. Antecedens autem probatur; non enim est assignabilis aliqua creatura possibilis adeò perfecta, qua non sit possibilis alia perfectior: omnes creaturæ possibiles diuisiuè excedu ntur; & tamē tota collectio creaturarum possibilium non exceditur: ergo stat, singulas creaturas collectionis excedi, collectionēque non excedi.

243 *Respōdet Arriaga.* Huic argumento Pater Arriaga *disput. 2. de Deo vno sect. 4. subsectione 2 num.* 31. respondet, negando, omnem creaturam possibilem excedi ab alia creatura; sed necessario in creaturis possibilibus dari aliquam, quæ sit omnibus saltem negatiuè maior, idest qua alia maior esse non possit, quod si datur à Deo necessario cognoscitur, potestque ab ipso produci, nec aliter censet demonstrationis principia, quibus ex efficientia probatur existentia primæ causæ, posse subsistere.

Contra 1. Cæterum contra huius Auctoris doctrinam facit primò; non enim bona demonstratio esse potest, quæ subsistere non valet, nisi communi doctrina negata; at sententia docens, non esse assignabilem aliquam creaturam possibilem, qua maior, & maior sine termino non sit possibilis, est inter Philosophos, & Metaphysicos communis: ergo vel demonstratio existentiæ Dei sumpta ex efficientia non est bona, vel cum illa est componenda.

244 *Secundo.* Deinde; vt enim communis sententia docet, species sunt, sicut numeri vnde sicut duo numeri specificè distincti, eo ipso sunt inæquales, ita duæ species essentialiter distinctæ, æquales esse non possunt; sed species possibiles sunt sincathegorematicè infinitæ; & consequenter non est assignabilis vltima: ergo nec est dabilis aliqua creatura possibilis, qua non sit possibilis alia perfectior.

Tertio. Denique; nam in speciebus numerorum possibilium, non est assignabilis aliqua, qua non sit possibilis alia maior: ergo pariter in alijs speciebus. Consequentia tenet. Tum à paritate rationis. Tum etiam; quia hoc admisso redit idem argumentum contra nostram demonstrationem; & consequenter si cum hac doctrina in genere numeri efficacia dictæ demonstrationis componitur, etiam poterit conciliari, & sustineri cum impossibilitate creaturæ adeò perfectæ, qua non sit perfectior possibilis in alijs generibus. Antecedens autem probatur: non est possibilis adeò magnus rerum numerus, quo maior numerus esse non possit; sed numerus quo maior, eo est in ratione numeri perfectior: ergo non est possibilis species numeri adeò perfecta, qua perfectior esse non possit. Consequentia cum minori tenet. Maior autem probatur; si esset possibilis adeò magnus numerus rerum, quo maior esse non posset, posset talis numerus de facto fieri à Deo, vt prædictus Auctor admittit de creatura omnium perfectissima, & de se est manifestum; sed hoc implicat, ergo implicat adeò magnus rerum numerus, quo maior esse non possit. Probatur minor; vt enim docet D. Tho. *quæst.* 2. *de veritate art.* 5. & sustinent communiter Theologi, implicat, omnipotentiam in rerum productione exhauriri; sed si esset possibilis numerus adeò perfectus, quo perfectior non esset dabilis, illo producto, Dei potentia exhauriretur, quandoquidem, illo producto, Deus non posset alium producere: ergo prædictus numerus est omninò implicatorius.

245 *Vera solutio argumenti.* Quare, omissa solutione istius Auctoris vt omninò insufficienti, ad argumentum respondeo, negando antecedens. Ad illius probationem, concesso antecedenti, nego consequentiam. Ratio autem discriminis est; nam quæ collectioni conueniunt, ex eo, in quo à partibus collectionis distinguitur, non possunt enuntiari de partibus collectionis; sicut nec prædicata, quæ de partibus enuntiantur, pro vt à collectione distinctis, & ratione illius in quo à collectione differunt, possunt de collectione enuntiari. Quæ doctrina in toto, & partibus physicis etiam est vera, vnde partes dicuntur componere totum, quod de toto non enuntiatur; totum dicitur componi ex partibus, quod de partibus non dicitur; collectio etiam creaturarum dicitur infinita numericè, & in se ambiens omnes creaturas, quæ de nulla ex creaturis in collectione contentis, possunt verificari.

Est ergo hæc differentia inter excessum, & non excessum, & causatum, & non causatum, quod collectionem creaturarum non excedi, illi conuenit, quia est infinita numericè, & ambiens omnem perfectionem possibilem, quæ prædicata sunt collectioni propria, & non communia partibus collectionis, nulla enim pars collectionis creaturarum continet omnem perfectionem creatam, ideoque, quælibet pars collectionis exceditur: collectio autem creaturarum nequit excedi; quod autem singulæ causæ collectionis ab alio causentur, illis conuenit; quia sunt entia non per essentiam, quod prædicatum non est proprium partibus collectionis, sed etiam ipsi collectioni commune; ideoque benè valet omnes partes collectionis causantur: ergo tota collectio est causata; non tamen valet; omnes partes componentes collectionem creaturarum exceduntur ab aliquo: ergo exceditur tota collectio, vel potest excedi. Et quidem ista consequentia non tenet: *Partes omnes collectionis excedantur, quin tota collectio excedatur: ergo possunt omnes partes collectionis inhærere, denderéque à subiecto, quin tota collectio inhæreat, & à subiecto dependeat.* ergo pariter ex eo quod partes collectionis excedantur, quin tota collectio excedatur, non sequitur, posse partes collectionis omnes dependere à causa efficienti quin tota collectio à causa efficienti dependeat. 246 *Differentia statuitur.*

Sed instat Arriaga; non minus implicat, idem seipsum excedere, quam idem seipsum primo causare, nec minus implicat mutuus excessus simpliciter inter duo, quam mutua inter duo efficientia, imò fortè implicat magis; cum saltem in diuerso genere causæ mutua inter duo causalitas à pluribus admittatur; nullus tamen admittat, nec possit mutuum excessum simpliciter inter duo; sed ex eo quod omnes creaturæ possibiles sint excedentes, & excessæ sequitur, vel idem seipsum excedere, vel mutuus excessus simpliciter inter duo: ergo non minus implicat, omnes creaturas possibiles excedere, & excedi, quam omnes causas esse causantes, & causatas; & consequenter, vt hæc sustineatur implicatio, illud etiam debet implicatorium censeri. Consequentia cum maiori tenet. Minor autem probatur; ex eo, quod omnes causæ sint causantes, & causatæ illatum à nobis fuit, vel idem seipsum causare, vel dandam esse mutuam causalitatem effectiuam inter causas: ergo pariter, ex eo quod omnes creaturæ sint excedentes, & excessæ, colligitur, vel idem seipsum excedere, vel dandum mutuum excessum simpliciter inter duo. 247 *Instat Arriaga.*

Respondeo, concessa maiori, negando minorem. Ad cuius probationem, concesso antecedenti, nego consequentiam. Ratio autem disparitatis sumitur ex dictis ad tertium argumentum; nam causa causat, inquantum est in actu: ergo si omnis causa causans, causatur, necessum est, quod causetur ab aliquo ente in actu; & consequenter ab aliquo determinato; eo autem ipso, quod omne quod causatur, ab aliquo determinato, & existente causetur, vel hoc determinatum debet esse incausatum, vel debet causare seipsum, vel aliquo à se causato, vt supra dicebamus; creaturæ autem alias excedentes, non oportet, vt excedantur ab alia creatura existente, sed tantum à creaturis possibilibus, in quibus terminus assignabilis non est; atque adeò, ex eo quod omnes creaturæ sint excedentes, & excessæ, non sequitur, vel idem excessurum seipsum, vel dandum mutuum excessum simpliciter inter duo; quod si omnes creaturæ existentes deberent excedere; & excedi ab aliqua creatura existente, idem inconueniens sequeretur. 248 *Respondetur.*

Ex quo, quæ hucusque dicta sunt, confirmari possunt in hunc modum; si omnes creaturæ existentes essent excedentes, & excessæ ab aliqua creatura existente: sequeretur, vel idem excessurum seipsum, vel dandum, inter aliqua duo mutuum excessum simpliciter; sed omnes causæ actu causantes, si causantur, debent causari ab aliquo ente in actu secundo existente: ergo si omnes causæ sunt causantes, & causatæ, vel dicendum est, aliquid causare seipsum, vel aliqua inuicem esse causata, quorum vtrumque est omninò implicatorium. 249 *Confirmantur hucusque dicta.*

Denique arguitur; nam dato, quod via efficientiæ demonstretur existentia causæ incausatæ, adhuc non probatur Deum existere: ergo existentia Dei nullatenus demonstratur. Probatur antecedens; nam de ratione Dei est non solùm quod à nullo causetur, sed etiam quod omnia causentur ab ipso; sed via efficientiæ solùm colligitur existentia causæ, quæ ab alio non sit causata: ergo existentia Dei via efficientiæ non habetur. 250 *Vltimum argumentum.* Respondeo ex Caietano *in præsenti art.* 3. rationes quibus Diuus Thomas vtitur in hoc art. nec seorsim, nec simul sumptas conuincere immediatè, & directè existentiam Dei sub ratione deitatis, sed *Respond.*

tantùm

tantùm sub aliquibus prædicatis, quæ Dei propria sunt, & cum ipso conuertuntur, ex quibus immediatè demonstratis à posteriori ex creaturis per mediatam consequentiam, Dei existentia conuincitur. Iuxta quam doctrinam distinguendum est antecedens: non probatur Deum existere secundum prædicatum conuertibile cum ipso, nego antecedens: sub ratione Deitatis, subdistinguo antecedens: directè, & immediatè, concedo antecedens: mediate, & indirectè iunctis alijs consequentijs, nego antecedens, & consequentiam. Ad antecedentis probationem, quatenus distinctioni traditæ obstare potest, cōcessa maiori, distinguo minorem: immediatè, & directè, concedo minorem: indirectè, mediatè, nego minorem, & consequentiam, Nam licèt via efficientiæ immediatè solum inferatur existentia causæ incausatæ, & entis à se existentis, quia tamen ens existens à se, & necessariò; & causa à nullo causata, solum potest esse vna: fit consequens, vt per consequentias mediatas inferatur ex creaturis existentia causæ primæ, à qua dependeat omne causabile.

251 *Ens à se existens solum posse esse solum probatur.* Quod autem ens à se existens solum esse possit vnum probatur à D. Thoma *primo dist. 2. quæst. 1. art. 1. in 2. distinct. 2. q. 1. art. 2. de potentia q. 3. art. 6. opusc. 3. cap. 15. Metaphysica in fine. 1 Contra gentes cap. 42. & in hac 1. p. q. 11. art. 3. vbi agit de vnitate Dei. Et de veritate quæst. 5. artic. 2. in* §. *hac 1. parte quæst.* 103. *art.* 3. vbi probat, omnia creata ab vno gubernari debere; potestque breuiter hoc discursu probari; nam eo ipso, quod causa prima sit, incausata, & à se existens, est idem cum sua existentia, & omninò est immutabilis: ac per consequens actus purus; quod autem est actus purus, omnemque potentialitatem excludit, non habet vnde limitetur: ac per consequens est infinitum per essentiam, & simpliciter, de quo Diuus Thomas, *inferius quæst. 7. art. 1. & 2.* ex quo vlterius fit, vt sit infinitè perfectus, omnemque perfectionem in se continens eminenter, aut formaliter, vt probat D. Tho. *quæst. 4. art. 1. & 2.* at cum continentia formali, aut eminentiali omnis perfectionis possibilis, non stat dari perfectionem realiter à prima causa distinctam, quæ ab illa non efficiatur: ergo ex eo quod sit aliqua causa incausata, & à se existens, per mediatas consequentias deducitur, non solum quod ipsa incausata sit, sed etiam quod omnia ab illa causentur, & quod non detur nisi vnum primum principium, de quo vt dixi locis citatis tractatur, ideò id insinuasse in præsenti sufficiat.

252 *Vnum corollarium ex dictis.* Ex dictis in hac, & in præcedenti disp. colligitur, quod licet existentia Dei possit ignorari inuincibiliter, ignorantia sumpta pro carentia scientiæ strictè sumptæ; si tamen accipiatur pro omnis cognitionis Dei carentia, non potest etiam pro breuissimo tempore ab aliquo, qui rationis compos, sit ignorari. *Prima pars corollarij.* Primum patet; nam cognitio existentiæ Dei scientifica, longa indiget, & difficili excussione, vt ex discursu nostræ disputationis satis percipitur: ergo possunt plures tali cognitione sine omni culpa carere. Secundam partem corollarij probant latè noster Albeida *in præsenti disp. 11. conclus. 4.* Magister Raphael de la Torre 2. 2. *quæst. 94. art. 2. disp. 3.* & Granadus *in præsenti controuers. 1. generali disput. 1. sect. 3.* *Secunda suadetur primò.* & breuiter suadetur primò; vt enim *disput. præcedenti* §. 6. vidimus. Hieronymus; Damascenus, & Nazianzenus, cognitionem Dei vocant naturaliter insertam, quod vt ibidem explicuimus, non potest esse verum de cognitione Dei formaliter in seipsa, sed in radice; & hoc ideò, quia ita facili ratiocinatione colligitur, vt ferè naturaliter inserta videatur: ergo nulli quantumuis ignoranti, dummodo rationis compos sit, potest esse adeò difficilis: vt ab illa habenda ex impossibilitate excusetur: ac proindè ignorantia, in carentia illius cognitionis consistens, non potest esse inuincibilis.

253 *Secundò.* Deindè suadetur; vt enim communiter docetur à Theologis 1. 2. *q.* 76. in homine rationis compote non admittitur ignorantia inuincibilis, non solum circa prima principia practica, *vt bonum esse sequendum, malumque fugiendum; quod tibi non vis, alteri ne feceris*; sed nec etiam circa conclusiones, quæ ex his principijs facili, & immediata consequentia inferuntur, *vt Deum esse colendum, parentes esse honorandos*: ergo idem in speculatiuis dicendum, quod nempè, non sit admittenda ignorantia inuincibilis illorum, quæ immediata, & facili consequentia ex primis inferuntur principijs; at huiusmodi est cognitio existentiæ Dei, non scientifica, & perfecta; hæc namque ex naturaliter notis, facillima consequentia deducitur, vt constat ex dictis: ergo ignorantia in eius carentia consistens, nequit esse inuincibilis. Et hæc de ista disputatione applicanda littera Magistri *in 1. sententiarum dist.* 3. vbi disputatio præcedens, &c.

M. Sent.

DISPVTATIO QVARTA.

Per quid Dei essentia, & natura Methaphysicè constituatur?

§. I.

Quibusdam præsuppositis difficultatibus status apperitur.

Antequam ad huius grauissimæ difficultatis resolutionem accedamus, aliqua supponere oportet, vt appareat, in quo difficultatis punctus consistit. Primò supponendum est, vt omninò indubitatum, reperiri in Deo formaliter omnem perfectionem simpliciter simplicem, idest, quæ in suo conceptu formali nullam dicit imperfectionem. Quod patet, vt enim fides docet, Deus est *summè, infinitèque* perfectus; at si careret aliqua perfectione quæ in suo conceptu formali nullam diceret imperfectionem *summè, infinitèque* perfectus non esset: excederetur namque à conflato ex Deo, & tali perfectione: ergo omnis talis perfectio est in Deo *formaliter* constituenda, ad differentiam illarum perfectionum, quæ in suo conceptu formali imperfectionem important; quas solum eminenter in Deo contineri est communis Theologorum sententia, cum D. Tho. *infra q. 4. art.* 2. de quo omninò videndus noster Albelda *disp.* 12. Num. 1. *In Deo reperiatur formaliter omnis perfectio simpliciter simplex.*

Ex quo clare infertur, rationem entis, substantiæ, viuentis, & intellectualis, in Deo reperiri formaliter, de ipsoque formaliter prædicari. Quod patet: nam licèt istæ rationes, prout in creaturis contractæ multis sint inuolutæ imperfectionibus, ex se tamen, & suis conceptibus formalibus nullam dicunt imperfectionem: ac proindè sunt in Deo formaliter constituendæ, ita, vt istæ prædicationes, *Deus est ens, substantia, viuens, & intellectualis*, sint veræ in sensu formali, ad differentiam istarum, *Deus est homo, & Angelus &c.* quæ solum in sensu causali sunt veræ, eo quod perfectiones Angeli, & hominis, quia dicunt imperfectionem ex suis conceptibus formalibus, solum eminenter, vt in causa, continentur in Deo. 2

Fit secundò, intellectum, intellectionem, sapientiam, & scientiam Deo conuenire formaliter quia vt *infra qu.* 14. probatur, sunt perfectiones sine imperfectione admixtæ, si secundum suos conceptus formales sumantur; idemquè dicendum de voluntate volitione, misericordia, & alijs perfectionibus voluntatis; quod nempè in Deo formaliter reperiantur, eo quod, vt *infra quæst.* 19. fusè probatur, sunt perfectiones simpliciter simplices, hoc est, non dicentes aliquam imperfectionem ex suo esse formali, quamuis in creaturis cum multis imperfectionibus inuolutæ reperiantur. 3

Secundo est præsupponendum, quod licet omnes istæ perfectiones realiter identificentur in Deo, distinguuntur tamen, tum inter se; tum etiam ab essentia, & natura diuina aliquo genere distinctionis, vt contra Nominales communiter docetur à Theologis, de quo *infra*, vbi examinabimus distinctionis qualitatem, an nempè, sit formalis, vt voluit Scotus, an virtualis intrinseca, an solius rationis ratiocinatæ; nisi enim aliqua distinctio inter perfectiones diuinas supponatur, non adest quæstioni præsenti locus; omnes enim diuinæ formalitates ingrediuntur naturæ constitutionem. Ex quo fit, vt nonnulli Recentiores sentientes cum Nominalibus, nec inter perfectiones absolutas comparatas inter se, nec inter attributa, & relationes dari aliquam distinctionem obiectiuam, sint à præsenti controuersia excludendi, & *infra* impugnandi. 4 *Istæ perfectiones in Deo identificatæ, distinguuntur aliquo distinctionis genere.*

Tertiò supponendum est quæstionem non procedere de reali constitutione, hoc est de constitutione Dei, secundum quod est in se realiter; sic namque omnes Dei formalitates ipsum realiter constituunt. Quod patet: nam constitutio, sic sumpta, est per realem identitatem; sed omnes formalitates conuenientes Deo formaliter, sunt idem realiter cum Deo: ergo omnes ipsum constituunt, non solum loquendo de constitutione reali secundum formalitates absolutas, sed etiam relatiuas. Ex quo fit vt relationes diuinæ, non solum *identicè* sint Dei essentia realiter considerata, sed etiam sint Deo essentiales, & de illo essentialiter prædicentur, vt fusè ostendemus *Tract. de Trinitate quæst.* 28. vbi includi *implicitè* in conceptu essentiæ Dei, illamque *implicitè* inuoluere, adhuc per rationem nostram cum veriori sententia docuimus, quin ex hoc inferatur, Deitatem non posse prædicari de Patre, de quo in sensu formali filiatio non enuntiatur, vt *ibi* sufficientissimè probatur. 5 *Omnes Dei formalitates ipsum reali constitutione prout est in se, constituunt.*

Quartò est præsupponendum, iuxta qualitatem distinctionis inter prædicata diuina mensurandam esse qualitatem constitutionis, hoc est, quod si inter se ex natura rei *formaliter* distinguuntur, poterit vna perfectio formaliter constituere, altera non constituente formaliter: si distinguuntur distinctione reali, non formali, sed virtuali poterit vna constituere virtualiter essentiā, & na- 6 *Prædicata diuina eo modo constituunt,*

quo distinguuntur. & naturam diuinam, altera *virtualiter* non constituente; si autem solum per rationem distinguuntur, vna poterit per rationem constituere, & alia per rationem non constituere.

7 *Probatur.* Quod patet, nam, vt videbimus, de ratione constitutiui naturæ, est prioritas ad illa, quæ non constituunt; sed prioritas non potest qualitatem distinctionis excedere: ergo pariter nec constitutio. Ex quo fit, vt si distinctio rationis inter Dei formalitates sit cum mutua exclusione conceptuum, prædicata non constituentia, nec *implicitè*, nec *explicitè* erunt per rationem de conceptu prædicati constituentis naturam, si autem distinctio sit penes implicitum, & explicitum, vt nos veritati conformius censemus, prædicata non constituentia, *implicitè* includuntur in prædicato constituente, non autem *explicitè*; per quod sufficienter saluabitur, vnum constituere, & alia non esse de constitutione metaphysica diuinæ essentiæ, & naturæ. Ex quo nonnulli Recentiores vtrumque sensum confundentes, censentesque eo ipso, quod attributa essentialiter de diuina essentia enuntientur, Dei essentiam *metaphysicè* constituere, à præsenti difficultate excluduntur.

8 *Prædicata transcendentia omnem formalitatem diuinam constituere non possunt Dei naturam, vel essentiam.* Denique aduertendum est, prædicata transcendentia omnem formalitatem, vel perfectionem diuinam; quæ consequuntur rationem entis diuini, & non posse Dei essentiam, vel naturam constituere, prout in præsenti loquimur de illius constitutione. Quod patet: nam in præsenti non loquimur de constitutione sub ea ratione, & conceptu, quo distinguitur à creaturis, sed sub ea ratione, qua essentia, & natura Dei ab attributis, alijsque diuinis formalitatibus distinguitur; at prædicata sic transcendentia, licet Deum à creaturis distinguant, non tamen distinguunt essentiam ab attributis, & alijs diuinis formalitatibus: ergo non sunt constitutiua naturæ. Minor, cui soli inest difficultas, probatur: nam prædicatum, in quo duo extrema conueniunt, non potest vnum ab alio distinguere, quod ex terminis est verum; constatque exemplo huius prædicati *animal*, quod non potest hominem ab equo distinguere, eo quod in illo equus, & homo conueniunt: ens etiam, quamuis sua inferiora transcendat, non potest substantiam ab accidenti distinguere, eo quod accidens, & substantia in ratione entis conueniunt; *Probatur.* at prædicta prædicata sunt essentiæ, attributisque communia per logicam transcendentiam, & consequenter in illis conueniunt attributa, & natura, vel essentia diuina: ergo non possunt naturam ab attributis distinguere, & consequenter nequeunt Dei naturam constituere sub ea ratione, qua ab attributis distinguitur.

9 *Prædicata, quæ Dei naturam constituere non possunt, recensentur.* Ex quo perula, & facili consequentia deducitur, nec rationem entis à se per exclusionem causæ, nec rationem veri, aut boni, nec rationem infiniti, Dei naturam, vel essentiam constituere. Quod patet: nam omnis Dei perfectio est ens à se, per exclusionem causæ; aliàs diuina non esset; cum dependentia à causa, maxima imperfectio sit; perfectio autem eo ipso, quod diuina, nullam imperfectionem admittat: omnis etiam diuina perfectio est bona, & vera veritate, & bonitate diuina, necnon etiam est infinita; cum huiusmodi prædicata consequantur ens diuinum; & consequenter conueniant omni, de quo ens diuinum prædicatur: ergo essentia, & attributa in his prædicatis conueniunt, & consequenter per illa nequit essentia ab attributis distingui: ac proinde nec constitui sub ea ratione, qua natura ab attributis distinguitur.

Sensus quæstionis explicatur. Inquirimus ergo in præsenti, quodnam sit prædicatum ex his, quæ in Deo formaliter reperiuntur, per quod natura, vel essentia diuina *metaphysicè* constituatur sub ea ratione, sub qua ab attributis distinguitur.

§. II.

Referuntur sententiæ, & statuitur prima conclusio.

QVA in re variæ sunt Theologorum sententiæ. Prima docet, diuinam essentiam, & naturam *metaphysicè* constitui collectionem omnium attributorum, & perfectionum; quæ sunt *simpliciter* simplices, hoc est nullam in suis conceptibus dicentes imperfectionem, essò attributa inter se *virtualiter*, aut ratione distinguantur. Hanc tenet Ruiz *disp. 8. de Trinitate sect. 5. dicto 3.* quem sequuntur aliqui Recentiores ex eadem familia, pro se referentes Suarez *lib. 1. de essentia Dei c. 11.* Molinam *quæst. 28. art. 2. disp. 4.* Valentiam *quæst. 12. puncto 6. quæst. 2.* eo quod hi Auctores docent attributa esse de conceptu essentiæ diuinæ, de illaque *essentialiter* prædicari: quo iure etiam possent omnes D. Thomæ discipulos referre; cum omnes, nullo que excepto, in ea sententia sint; quod nempè attributa sint de conceptu essentiæ, & hæc de conceptu attributorum. Et eidē sententiæ adhærere videtur Amicus *disp. 3. sect. 4. num. 79.* vbi docet, formale constitutiuum Dei esse ipsum, esse secundum totam plenitudinem essendi, prout importat perfectiones sapientiæ, volitionis, iustitiæ, omnipotentiæ, &c. Pro qua refert Gilium *lib. 2. tract. 1. cap. 14.*

(10 *Prima sententia.* — *Ruiz. Suarez. Molin. Valent. Amicus. Gillius.*)

11 *Secunda sententia. Albis.* Secunda sententia docet, essentiam Dei *metaphysicè* constitui intellectione actualique volitione. Hanc tenet Albis *tract. de scientia Dei disp. 2. sect. 6.* Cui ex Recentioribus adhæsit Martinus Perez *tract. de Trinitate disp. 11. sect. 6.* pro illa referens Zunigam *de Trinitate disp. 2. dubit. 20. membro 8. & dubitat. 4. memb. 2. num. 3.* & Beccanum *1. p. cap. 1. quæst. 7.* quia docet attributa in diuina essentia includi, quibus fauere videtur Suarez *disp. 30. metaphysica sect. 16. num. 13.* vbi docet, volitionem actualem solùm ex modo significandi distingui à natura diuina; si namque *obiectiuè* non distinguitur volitio à natura, illam *obiectiuè* constituet, solùmque ex modo significandi à constitutione excludetur. (*Perez. Zunig. Beccan. Suarez.*)

12 *Tertia sententia. Salm. S. Tho. Albelda.* Tertia sententia docet, non volitione, sed intellectione actuali Dei essentiam, & naturam constitui. Hanc tenent PP. Salmanticenses *tract. 3. de scientia Dei disp. 4. dub. 1. & 2.* Mag. Sancto Thoma *Tom. 1. in 1. p. disp. 16. art. 2.* in eamque inclinare videtur Albelda *disp. 16. conc. 5.* vbi docet, intelligere in actu vltimo per se subsistens, esse quasi gradum differentialem Dei naturam constituentem; cum tamen *conc. 3.* actionem intelligendi à constitutione diuinæ naturæ excluserit, quæ duo non videntur facilè componi posse: sola namque actio intelligendi est vltimum in linea intelligendi actiua: ergo si hæc Dei natura non constituit, non constituitur per intelligere in actu vltimo. Eidem sententiæ frequentiùs adhærent nostri Recentiores in manuscriptis, & disputationibus publicis, illam ex PP. Societatis tenent Fasolis *Tom. 1. in primam part. quæst. 4. art. 2. dubit. 8.* Herice *Tract. 1. disp. 3. cap. 3.* sequuti Aureolum apud Capreolum *in 1. distinct. 35. quæst. 1. articulo 2.* (*Fasolis. Herice. Capreol.*)

13 *Quarta sententia. Gilius. Recupit. Aversa. Arriaga.* Quarta sententia docet, *formaliter* constitui Dei essentiam & naturam per rationem entis à se. Pro qua refertur Gilius *lib. 2. tract. 1. cap. 3. & 14.* Recupitus *lib. 2. quæst. 14. cap. 4.* Auersa *qu. 2. sect. 2.* illamque sequitur Arriaga *Tract. de scientia Dei disp. 16. sect. 4. num. 23.* vbi docet, primum prædicatum, quod in Deo cum fundamento in re à nostro intellectu concipitur, tanquam cæterorum radicem, & naturæ Dei proprium, prout ab attributis distinguitur, esse rationem entis spiritualis subsistentis à se.

14 *Quinta sententia. Bannez. Smising. Lezana.* Quinta docet, Dei essentiam, & naturam constitui per existentiam. Pro hac refertur Mag. Bannez *in hacque art. 4. in commento*, eo quod ibi asserit existentiam esse de quidditate Dei, ex hoc tamen non infertur in ea fuisse sententia, nam etiam cætera attributa sunt de quidditatiuo deitatis conceptu, quin ex hoc inferatur Dei essentiam, vel naturam per attributa *metaphysicè* constitui. Illam expressè tenet Theodorus Smising. *Tract. 1. disp. 2. q. 2. num. 65.* & loquendo de essentia sub ratione, & conceptu essentiæ; illam sequitur Magister Lezana Carmelitanus *Tract. 2. disp. 1. quæst. 3.* non autem sub conceptu naturæ; sub qua ratione *Tract. 4. disp. 1. quæst. 3. concl. 4.* docet, per intellectiuum radicale constitui.

15 *Sexta sententia. Cornejo. Cruz. Lugo.* Sexta sententia distinguit inter essentiam Dei sub ratione essentiæ, & sub ratione naturæ: asseritque in ratione essentiæ constitui per rationem entis spiritualis à se; in ratione autem naturæ per actualem intellectionem. Hanc tenet Mag. Cornejo *Tom. 1. q. 14. art. 4. disp. 1. dub. 3. & 4.* quem sequitur, & transcribit Andræas à Cruce *disp 83. dub. 1. 2. & 3.* Eandē sententiam tenet Franciscus de Lugo *Lib. 1. de Deo vno disp. 16. cap. 7.* cum duplici tamen discrimine: nam hic Auctor nomine *entis à se* constituentis Dei essentiam, intelligit actualem existentiam; Cornejo autem existentiam censet essentiam constitutam supponere. Secundum discrimen est, quod Lugo distinguit tria, nempè essentiam, principium operandi, vel operationem, & naturam, asseritque principium, essentiam, & operationem in Deo distingui virtualiter inter se, naturam autem diuinam ex vtroque isto conflari, ad modum quo in homine distinguuntur animal, & rationale, & humanitas ex vtraque cōflatur: Cornejo autem, & illius asseclæ, naturam, & essentiam virtualiter distinguunt in Deo, docentque, essentiam constitui per rationem entis spiritualis à se naturam vero actuali intellectione. Vt veram sententiam explicem, sit.

16 *Prima conclusio.* Prima Conclusio. *Ratio essentiæ, & ratio naturæ in Deo, non distinguuntur virtualiter, aut distinctione rationis adæquata, & quamuis distinguerentur, non posset natura Dei sub conceptu naturæ per intellectionem actualem constitui.* Prima pars huius conclusionis ostenditur primò, quæ namque in creaturis *virtualiter* non differunt, non distinguuntur virtualiter in Deo; sed ratio essentiæ, & ratio naturæ non differunt virtualiter in creaturis: ergo in Deo hac distinctione non gaudent. *Prima pars prob. primo.* Consequentia tenet; maior est certa; quæ namque in creaturis sparsa inueniuntur, *adunatè* continentur in Deo: vnde quamuis possit contingere, vt non distinguantur in Deo, quæ in creaturis distinguuntur, è contrario tamen euenire non potest, vt perfectiones, quæ in creaturis sine distinctione inueniuntur, in Deo distinctæ inueniantur.

17 *Minor prob. 1.* Minor autem ostenditur primò: nam vltima differentia hominis, quæ est rationalitas, non solum dicit rationem essentiæ, sed etiam rationem naturæ; cum rationalitas concipi nequeat sine ordine radicali ad rationalem operationem; sed vltima differentia alicuius rei, etsi possit in duos conceptus inadæquatos partiri, duas tamen rationes adæquatè distinctas, etiam virtualiter, importare non potest: ergo ratio essentiæ, & ratio naturæ in creatis non distinguuntur virtualiter *adæquatè*.

18 *Secundò.* Secundò probatur: ratio *proximè* intellectiui, & ratio essentiæ in intellectu creato non differunt virtualiter, quamuis intellectus

30 ræ; dummodo conceptus essentiæ sit prior, & conceptus natu-
Secunda ræ, conceptum essentiæ supponat, non tollitur, quin sit proprie-
ratio im- tas, & attributum essentiæ.

pugnatur primo. Deinde secunda ratio reijcitur primò: quia voluntariè, & sine vllo fundamento ad conceptum attributi vltra hoc, quod, est esse perfectionem necessariam subiecti, illi iam constituto in suo esse aduenientem, exigi illam maiorem determinationem, nec huius superadditæ conditionis potest, vel apparens ratio dari; quod enim hæc maior determinatio in intellectu, & voluntate inueniatur, quæ sunt proprietates hominis, & principia proxima operandi, non probat, id debere omni attributo, & proprietati competere; sicut nec ex eo quod intellectus, & voluntas sint proprietates hominis realiter ab illius essentia distinctæ, probatur, distinctionē realem à subiecto, debere omni proprietati competere.

Secundo. Præterea impugnatur; nam ratio veri, & passiuè cognoscibilis æquè latè patet, ac ens; & tamen est entis proprietas in nobis, & veritas diuina attributum entis diuini: ergo quod conceptus naturæ, non sit determinatus, sicut intellectus, & voluntas, & quod æquè latè pateat ac conceptus essentiæ, non excludit illum à ratione attributi, & proprietatis essentiæ.

31 Denique tertia ratio reijcitur; nam licet ita sit, quod de ratio-
Contra 3. rationem factis. ne proprietatis est supponere subiectum constitutum in ratione essentiæ, & in ratione naturæ, hoc ideò est, quia conceptus naturæ, & conceptus essentiæ adæquatè non distinguuntur, sed sunt duæ expressiones inadæquatæ eiusdem vltimæ differentiæ; si tamen supponatur inter illos virtualis adæquata distinctio, nulla ratio illius doctrinæ potest, vel apparens dari: ergo tali distinctione supposita, absque fundamento negatur conceptum naturæ rationem attributi, & proprietatis respectu essentiæ obtinere.

Confirm. Quod insuper hac paritate conuincitur: nam loquendo in generali de ente, quidquid illud in ratione entis constitutum supponit, si perfectio sit completa, rationem proprietatis sortitur, vt constat in vero, & bono, quæ ens in linea entis supponunt constitutum, & entis attributa sunt: ergo idem est de quouis ente particulari asserendum, quod nempè, omnis absoluta perfectio cum illo necessariò connexa, illudque in linea essentiæ constitutum supponens, rationem proprietatis, vel attributi sortiatur.

32 Deindè secunda solutio reijcitur primò; si namque ratio natu-
Secunda solutio impugnatur. 1. ræ, & essentiæ in creatis non distinguuntur adæquatè virtualitèr, sed solum inadæquatè, non possunt in Deo adæquata distinctione gaudere, vt constat ex dictis, sed vt prædictus Mag. *resolutione tradita*, docet, ratio naturæ, & essentiæ in creatis solùm distinguun-
Secundo. tur secundum inadæquatum conceptum: ergo in Deo, non possunt virtualiter adæquatè distingui. Secundo reijcitur: si namque conceptus naturæ in Deo esset attributum essentiæ, sequeretur in essentia sub conceptu essentiæ, prout distincto à conceptu naturæ, & pro priori virtuali ad illum intelligi rationem naturæ; consequens est falsum, & in terminis complicatorium: ergo natura in Deo non est attributum essentiæ. Probatur sequela: ratio naturæ consistit in principio radicali, & remoto operationum; sed si natura esset attributum essentiæ, in essentia pro priori ad conceptum naturæ, intelligeretur ratio principij radicalis operationum: ergo pro illo priori intelligeretur in essentia ratio, & conceptus naturæ. Consequentia cum maiori tenet.

33 Minor autem probatur, si natura est attributum essentiæ, na-
Minor probatur. tura radicatur in essentia; cum omnis proprietas radicetur realiter, aut virtualiter in eo, cuius est proprietas; at non potest essentia constitui in esse radicis conceptus naturę per ipsum conceptum naturæ, sicut nec causa in ratione causæ potest per effectum constitui; ergo essentia ratione sui pro priori ad conceptum naturæ radicaret conceptum naturæ. Sed radicans conceptum naturæ est principium remotum operationum prouenientium à natura: ergo essentia pro priori ad conceptum naturæ intelligeretur principium radicale, & remotum diuinarum operationum; & consequenter in essentia pro priori ad conceptum naturæ intelligitur ratio naturæ: quod non minus est complicatorium in terminis, quàm esse sine albedine album, sine intellectione intelligentem, & sine rationalitate rationale.

34 Huic argumento, quo viginti sex ab hinc annis hanc senten-
Respond. tiam impugnabam, respondet prædictus Magist. *loco citato num.* 141. neutiquam conceptum essentię, posse dici naturam respectu conceptus naturæ, quia essentia dicitur per respectum ad esse; natura autem explicatur per ordinem ad operationem: vnde dum fit transitus de conceptu essentiæ ad conceptum naturæ, fit transi-
Contra. tus de genere ad genus. Hæc tamen enasio argumentum in suo robore prorsus relinquit, & ex dictis manet præclusa: nam eo ipso, quod conceptus naturæ sit attributum essentiæ, debet radicari in illa, & essentia sub conceptu essentiæ esse radix conceptus naturæ; at radix conceptus naturæ, non potest ab operatione præscindere; cum connectatur cum conceptu naturæ connexò cum operatione; & consequenter de primo ad vltimum connectatur remotè cum operatione: ergo eo ipso, quod conceptus naturæ sit attributum essentiæ non potest essentia, vt essentia, sistere in ordine ad esse, nec præscindere ab operatione: ac proinde in illa, vt sic saluatur ratio naturæ. Ex quo vlteriùs fit, vt inter essentiam, & naturam non detur, nec dari possit differentia, quæ versatur inter genus, & genus, quod nostrum argumentum contendit.

Denique principaliter suadetur prima pars conclusionis essen- 35 *Vltimo prob. 1. pars conclusionis.*
tia sub conceptu essentię consistit in Deo in ordine ad existentiam virtuali, aut per rationem, ratio naturæ consistit in connexione cum potentijs, quæ sunt proxima principia diuinarum operationum; sed inter istos duos conceptos non datur virtualis inadæquata distinctio: ergo ratio essentiæ, & ratio naturæ in Deo non distinguuntur virtualiter adæquatè. Maior cum consequentia te- *Minor*
net. Minor autem ostenditur primò: in intellectu diuino est ordo *prob. 1.*
suo modo ad existentiam, & etiam ordo principij proximi ad intellectionem; & tamen isti duo conceptus non distinguuntur virtualiter adæquatè: ergo pariter ordo ad existentiam, & connexio cum potentijs proximè operatiuis, non distinguuntur virtualiter adæquatè in diuina essentia, & natura.

Secundò probatur, supponendo frequentiorem Thomistarum 36
sententiam 1. *p. q.* 25. asserentium, omnipotentiam non esse at- *Secundo.*
tributum virtualiter ab intellectu distinctum; qua sententia præsupposita, probatur secundò minor: intellectus diuinus sub conceptu, & ratione intellectus, solùm exprimit ordinem ad diuinam intellectionem, non autem connexionem cum effectibus possibilibus, quam omnipotentia exprimit, & in qua omnipotentia formalissimè consistit; & tamen ordo ad diuinam intellectionem, à prædicta connexione præscindens, & connexio cum possibilibus, non exprimens ordinem ad diuinam intellectionem, non distinguuntur adæquatè virtualiter: ergo ordo ad existentiam non exprimens connexionem cum operatione, in quo ratio essentiæ consistit, & connexio cum operationibus, in qua consistit ratio, & conceptus naturæ, non distinguuntur adæquatè virtualiter.

Tertiò probatur: in ente diuino *logicè* transcendente attributa, 37
& relationes, datur ordo ad existentiam, & connexio cum attri- *Tertio.*
butis, scilicet cum veritate, bonitate, & alijs, quæ transcendunt formalitates diuinas, inter quos duos conceptus, nemo hucusque distinctionem virtualem constituit; ergo pariter ordo ad existentiam, in quo ratio essentiæ consistit, & connexio cum proprietatibus *proximè* operatiuis, in qua ratio naturæ consistit; virtualiter non distinguuntur.

Denique probatur, supponendo doctrinam expressè à Cornejo 38
traditam, & à pluribus alijs admissam, videlicet, dari in Deo at- *Quarto.*
tributa, quæ sequuntur ad essentiam sub conceptu essentiæ, & attributa consequuta ad naturam sub concepto naturę. Qua doctrina præsupposita sic argumentor: in essentia sub conceptu essentiæ datur ordo ad existentiam, & connexio cum attributis non operatiuis; quandoquidem illa sub concepto essentiæ radicat; & tamen illi duo conceptus non distinguuntur virtualiter adæquatè: ergo pariter ordo ad existentiam, & connexio cum attributis operatiuis, in quibus conceptibus essentia, & natura consistunt, non distinguuntur virtualiter adæquatè.

Deinde secunda pars nostræ conclusionis ostenditur primò: vt 39
enim Mag. Cornejo expressè fatetur, actio intelligendi virtuali- *Secunda*
ter egreditur ab essentia diuina, indeque probat, non posse illam *pars concl.*
in ratione essentiæ constituere: sed egreditur virtualiter ab essen- *prob. 1.*
tia diuina, vt natura: ergo illam in ratione naturæ non constituit. Consequentia tenet. Maior continet doctrinam huius Mag. Minor autem probatur; vt enim constet ex definitione naturæ, illius ratio consistit in principio primo, & radicali motus, aut operationis; sed eo ipso, quod intellectio egrediatur virtualiter ab essentia diuina, hæc est principium virtuale illius; non enim esse, aut intelligi potest actus virtualiter egrediens ab aliquo, quin id, à quo egreditur, sit, & intelligatur virtuale principium: ergo eo ipsò egreditur ab essentia, non solum vt essentia, sed etiam vt natura, & consequenter sicut, quia egreditur virtualiter ab essentia, non constituit essentiam, ita quia à natura egreditur, non potest constituere naturam diuinam sub ratione naturæ.

Respondebis primo ex doctrina Magistri Cornejo vbi supra 80
dub. 4. *nu.* 27. *vers. Ratio autem à priori*, quod licet natura creata *Resp. 1.*
constituatur per rationem principij radicalis, & primi operandi, *M. Corn.*
natura diuina non potest per rationem principij intellectionis constitui, eoquod nisi actuali intellectione constituatur, non poterit distingui à natura intellectuali creata, nisi enim intelligatur identificata cum actuali intellectione, non apparet per quid distinguatur ab illa.

Sed contra primo: nam per hoc præcisè, quod principium ra- 41
dicale intellectionis diuinæ petat illam, vt sibi realiter identifica- *Contra 1.*
tam, aut in suo conceptu obiectiuo *implicitè* inclusam, sufficienter distinguitur à natura intellectuali creata, nec in se actum secundum claudente, nec cum illo identificabilem; at totum hoc saluatur sine eo, quod natura in ratione naturæ constituatur per intellectionem actualem; aliàs etiam constitui deberet natura sub conceptu naturę per omnia alia attributa; cum ex eo quod natura perfectissima est, petat illa in suo concep. *implicitè* includere, vel saltèm realiter identificari cum illis: ergo vt distinguatur natura diuina, sub conceptu naturæ à natura intellectuali creata, non est necessarium *metaphysicè* constitui in ratione naturæ per actualem intellectionem.

Contra secundò: vt enim prædictus Mag. docet *dub.* 3. *num.* 25. 42
in fine, existentia diuina non constituit essentiam in ratione essen- *Contra 2.*
tiæ,

tiæ, sed illam, nostro modo intelligendi, cum fundamento in re, vltimè, & quasi *specificè* per spiritualitatem summam constitutam supponit; & consequenter essentia Dei sub conceptu essentiæ, ab essentijs creatis sufficienter distinguitur, non ingrediente existentia vt constituente, nec vt distinguente: ergo pariter natura Dei sub ratione naturæ sufficienter distinguetur à natura intellectuali creata, non ingrediente actuali intellectione *constitutiuè* in ratione naturæ; & consequenter, nec formaliter, vt distinguente. Patet consequentia: tum à paritate rationis. Tùm etiam: nam sicut actualis intellectio est vltima actualitas in linea intelligendi actiua, ita existentia est vltima actualitas in linea essendi: ergo si diuina essentia sub ratione essentiæ distinguitur ab essentijs creatis, per solam identitatem cum existentia, vel per implicitam inclusionem illius, quin existentia, sub expresso existentiæ conceptu, talem distinctionem præstet, ita natura diuina sufficienter distinguetur in ratione naturæ à natura intellectuali creata per realem identitatem actualis intellectionis, vel implicitam inclusionem illius, quin intellectio actualis sub expresso intellectionis conceptu *constitutiuè*, & *distinctiuè* ingrediatur.

43 *Contra* 3. Contra tertiò ex alia eiusdem doctrina *num* 29. vbi admittit, intellectum in Deo virtualiter ab intellectione distinctum; & consequenter non constitutum in ratione intellectus per intellectionem actualem; nihil enim in eo, in quo ab alio distinguitur potest constitui per extremum distinctionis. Tùm sic, non solùm natura diuina distinguitur in ratione naturæ à natura intellectuali creata, sed etiam intellectus diuinus in ratione intellectus est ab intellectu creato distinctus, & tamen non constituitur in ratione intellectus per actualem intellectionem: ergo pariter natura diuina distinguetur in ratione naturæ a natura intellectuali creata, quin constituatur formaliter *Metaphysicè* per actualem intellectionem.

44 *Contra* 4. Denique; non enim solùm natura diuina in ratione naturæ distinguitur à natura intellectuali creata, sed etiam principium radicale intelligendi, quod prædictus Magist. admittit in Deo, in ratione principij intelligendi distinguitur à principio intellectiuo creato; & tamen in ratione principii virtualis intellectionis, non potest per intellectionem ipsam constitui: ergo etiam poterit distinctio in ratione naturæ subsistere, quin in ratione naturæ per actualem intellectionem *Metaphysicè* constituatur.

45 *Resp.* 2. *ex eodem Auctore.* Respondebis secundo ex prædicto Auctore *dub.* 4. *num.* 29. *in fine*, quod licet actualis intellectio supponat in Deo intellectum virtualiter ab illo distinctum, & similiter radicalem intellectualitatem, per quæ quasi *incohatiuè* Deitas constituitur in ratione naturæ: quia tamen constitui debet nobiliori modo excogitabili ex possibilibus, ideò constitutiuum formale, & adæquatum Deitatis in ratione naturæ non est intellectualitas radicalis, aut proxima, sed intellectio actualis.

46 *Reijcit.* 1. Sed contra primò ex iam dictis: non enim minùs perfecta est Deitas in linea essentiæ, quam in linea naturæ, & tamen vt in linea essentiæ sit, & intelligatur perfectissima, non est necessarium, quod constituatur *Metaphysicè* per existentiam, quæ est vltima actualitas in linea essendi: ergo vt perfectissima sit, & intelligatur in linea, & ratione naturæ, necessarium non est, in tali ratione constitui per intellectionem, quæ est vltima actualitas in linea intelligendi actiua.

47 *Secundo.* Contra secundò, non minùs perfectus est intellectus diuinus in linea intellectus, quàm diuina natura in linea naturæ; sed primum saluatur absque eo quod intellectio diuinum intellectum constituat in rationem intellectus, vt probatum manet: ergo etiam in Deo saluabitur perfectissima ratio naturæ absque eo quod intellectio constitutionem Metaphysicam diuinæ naturæ ingrediatur.

Tertio. Tertiò reijcitur: etenim natura diuina, non solùm est perfectissima in ratione naturæ intellectiuæ, sed etiam in ratione naturæ volitiuæ, & tamen ex hoc non sequitur, quod debeat volitione constitui, vt fatetur Magister Cornejo: ergo ex eo quod in ratione naturæ intellectiuæ perfectissima sit, non colligitur per intellectionem actualem constitui.

48 *Quarto.* Denique, vt alia, de quibus *infra*, interim omittamus; vt Deitas concipiatur perfectissima in linea naturæ, sufficit, quòd intelligatur perfectissimum principium radicale, & primum perfectissimæ operationis; sed in ratione perfectissimi principij perfectissimæ operationis, non constituitur intellectione actuali: ergo in ratione perfectissimæ naturæ per illam non constituitur. Consequentia tenet. Minor constat ex iam dictis, & facili ratione probatur: sicut enim principium realiter influens nequit constitui in ratione principij per terminum, vel effectum formaliter realiter: ita principium, quantumuis perfectissimum virtuale, nequit constitui virtualiter per actum, cuius est virtuale principium: ergo Deitas in ratione principij virtualis radicalis perfectissimi perfectissimæ operationis, nempè, intellectionis diuinæ, nequit per illam virtualiter *Metaphysicè* constitui.

49 *Maior prob.* 1. Maior autem ostenditur primò ex dictis. Deitas namque in ratione essentiæ concipitur perfectissima per conceptum radicis virtualis, perfectissimæ existẽtiæ, intellectus etiã Dei concipitur perfectissimus in linea intellectus per rationẽ principij proximi perfectissimi perfectissimæ operationis; ergo pariter in ratione perfectissimæ naturæ constituetur per rationem perfectissimi principij radicalis perfectissimæ operationis. Secundò, & à priori natura namque vt sic consistit in ratione principij primi, & radicalis operandi: ergo per hoc, quod intelligatur contracta, aut quasi contracta per rationem perfectissimi principij radicalis, intelligitur constituta in ratione perfectissimæ naturæ; sicut quia intellectus vt sic consistit in principio proximo intellectiuo, per hoc quod contrahatur per rationem perfectissimi principij proximi intellectionis; intelligitur constitutus in ratione perfectissimi intellectus, & quia ratio intellectionis, vt sic consistit in perceptione obiecti, per rationem perfectissimæ perceptionis perfectissimi obiecti intelligitur perfectissima intellectio. *Secũdo.*

Si fortè dicatur, rationem naturæ creatæ consistere in principio radicali; non autem ratio naturæ abstrahentis à creata, & increata; nam sic sumpta non consistit in principio radicali, sed abstrahit à natura constituta per rationem principij, quæ est natura creata, & à natura constituta per actualem operationem, qualis est natura diuina. 50 *Si Resp.*

In contrarium obstat; natura namque diuina concipitur à nobis adinstar naturæ creatæ, & per speciem illius; sed natura creata consistit in principio primo radicali operationis realiter ab illa distincto: ergo natura diuina, vt à nobis in hoc statu intellecta, concipitur constituta, non per actualem operationẽ, sed per principium remotum, & virtuale illius; & consequenter ratio naturæ abstrahentis à creata, & increata non consistit in aliquo abstrahente à principio radicali, & actuali operatione, sed in principio abstrahente à principio reali, & principio virtuali operationis. Patet consequentia; non enim alia ratione intellectus diuinus constituitur ratione nostra, non per actũ intelligendi, sed per rationem proximi principij virtualis illius, nisi quia concipitur à nobis adinstar intellectus creati, & per illius speciem, & intellectus creatus in principio reali proximo intellectionis consistit, nec alia de causa intellectio diuina ratione nostra consistit, nõ in principio actus sed in actu, nisi quia intellectio creata, ad cuius instar, & per cuius speciẽ concipitur, consistit in actu secundo nõ autem in principio, aut actu primo; sed natura creata per cuius speciem, & ad cuius instar à nobis concipitur Dei natura, non in actu consistit, sed in principio reali radicali actus: ergo natura diuina constituitur ratione nostra, non per actum secundũ intelligendi, sed per rationem principij virtualis radicalis illius. 51 *Contra.*

Confirmatur, & vrgetur: quia namque essentia diuina concipitur à nobis viatoribus adinstar essentiæ creatæ, & hæc consistit non in actuali existentia, sed in aliquo ab illa distincto, essentia diuina constituitur ratione nostra, non per actualem existentiam, sed per aliquid ab illa distinctum in ratione essentiæ, vt Mag. contra quem disputamus, fatetur: ergo si natura diuina à nobis in hoc statu concipitur adinstar naturæ intellectualis creatæ, & hæc non in actu intelligendi, sed in principio illius radicali reali consistit; natura Dei constituetur ratione nostra, non per actum secundum intelligendi, sed per rationem principij radicalis virtualis illius. Scio alios Auctores hanc defendentes sententiam non admittere in Deo principium radicale virtuale intelligendi, contra quos non vrget hoc argumentum. Cæterum contra illos in sequentibus agemus probantes debere in Deo principium virtuale intellectionis constitui. 52 *Confirmatur.*

Secundò principaliter suadetur secunda pars conclusionis, impugnando præcipuum fundamentum, quo prædictus Mag. ad hanc sententiam mouetur: exinde enim probat naturam Dei sub conceptu naturæ per actualem intellectionem constitui, quia per Verbo ex vi processiones communicatur natura, ideoq; iuxta D. Thomam *infra q.* 27. *art.* 2. processio Verbi est generatio. Verbo autem diuino ex *vi* suæ processionis communicatur intellectio in actu secundo. Ex quo per legitimam consequentiam deducit, naturam Dei saltem sub ratione naturæ per actualẽ intellectionem constitui; at hæc ratio, vel nihil probat, vel contra suum Auctorem, conuincit: ergo fateri tenetur esse ex aliquo capite nullam. Probatur minor: hæc ratio, vel probat essentiam Dei in ratione essentiæ per intellectionem actualem constitui, vel non probat per intellectionem actualem constitui in ratione naturæ, sed primum est contra prædictum Magist. ergo vel nihil probat, vel contra ipsum conuincit. Minor est certa: vt enim *superius* vidimus, essentia diuina in ratione essentiæ non constituitur actuali intellectione in sententia Mag. Cornejo: ergo si argumentum factum probat debere per actualem intellectionem constitui in ratione essentiæ, probat contra suum Auctorem. 53 *Secũdo prob.* 2. *pars concl.*

Maiorem autem probo: etenim de ratione geniti, & Filij est, quod illi ex vi processionis communicetur, nõ solùm natura sub conceptu naturæ, sed etiam sub conceptu essentiæ: ergo vt processio verbi sit generatio, & Verbum genitum, & Filius debet illi ex vi processionis conuenire natura diuina sub vtraque ratione, nempè naturæ, & essentiæ; & consequenter si ex eo quod Verbo ex vi processionis communicatur natura sub conceptu naturæ infertur sub hac ratione per intellectionem constitui, debet etiam inferri per intellectionem constitui Deitatem, nedum in ratione naturæ, sed etiam in ratione essentiæ. Secunda consequentia ex 54

prima euidenter colligitur. Prima ex antecedenti. Antecedens autem probatur: quod enim de ratione Filij sit communicatio naturæ, non aliunde potest probari, nisi quia Filio in creatis natura communicatur à Patre ex vi suæ generationis; sed Filio in creatis, non solùm communicatur natura sub conceptu naturæ, sed etiam sub conceptu essentiæ, imò priùs sub conceptu essentiæ, quam sub ratione naturæ, si istæ duæ rationes in creaturis distinguuntur: ergo de ratione Filij est, quod ex vi generationis accipiat naturam Patris, non solùm sub ratione naturæ, sed etiam sub conceptu essentiæ.

55 *Tertio probatur.* Denique pro eadem parte conclusionis argumentor ad hominem contra Mag Corn. vt enim ipse docet *dub. 4. in solut. ad 1.* cognitio diuina quatenus intuitiua, & comprehensiua Dei, non constituit diuinam naturam. Ex quo sic arguitur; in intellectione Dei non possunt distingui virtualiter ratio notitiæ sui obiecti, & ratio intuitionis, & comprehensionis ipsius; sed vt intuitio, & comprehensio Dei non constituit naturam diuinam, sed est attributum illius; ergo vt notitia Dei absolutè, non potest Dei naturam constituere. Consequentia tenet. Minor traditur expressè ab ipso. Maiorem autem probo: in intellectione Dei non possunt virtualiter distingui ratio perfectissima intellectionis, & ratio notitiæ; est enim ex suo conceptu differentiali, aut quasi differentiali perfectissima in linea cognitionis; sed est comprehensio Dei, quatenus perfectissima: ergo ratio comprehensionis, & ratio notitiæ Dei non possunt virtualiter distingui, itaut in ratione notitiæ Dei absolutè sit constituitiua naturæ diuinæ, & vt comprehensio sit attributum.

56 *Confirmatur 1.* Confirmatur, & vrgetur primò; intellectio, quæ naturam Dei constituit, debet esse perfectior intellectione non constituente, sed supponente naturam constitutam; cum hæc attributum sit, illa verò natura, & natura diuina virtualiter excedat attributa, sicut natura creata realiter suas proprietates excedit; sed notitia comprehensiua Dei, perfectior est in ratione notitiæ cognitione non comprehensiua: ergo si notitia comprehensiua est attributum naturæ, notitia, quæ formaliter comprehensio Dei non est, non potest esse natura.

57 *Confirmatur 2.* Confirmatur, & vrgetur secundò: cognitio Dei est ipsius comprehensio, quatenus est adæquata modò cognoscibilitatis passiuæ; sed intellectio Dei naturam constituens ex suo formali conceptu adæquat modum cognoscibilitatis passiuæ: ergo ex suo formali
Confirmatur 3. conceptu est comprehensio Dei, & consequenter si vt comprehensio non constituit naturam, sub nulla ratione constituit. Confirmatur, & vrgetur tertio: nam cognitio, vel est quoad an est, vel quidditatiua, vel comprehensiua, quæ diuisio est per differentias cognitionis specificas; sed cognitio Dei naturam constituens, non est cognitio Dei, quoad an est, nec tantum quidditatiua; esset enim imperfecta: ergo est formaliter comprehensiua; & consequenter, si vt comprehensiua excluditur à constitutione naturæ diuinæ nullatenus illam constituit.

§. III.

Argumentis in contrarium occurritur.

58 *Contra primam partem conclusionis arguitur 1.* COntra primam partem conclusionis arguitur primo: conceptus radicis operationum in anima rationali, virtualiter adæquatè distinguitur à conceptu essentiæ: ergo etiam in Deo essentia, & natura distinguuntur virtualiter. Consequentia tenet: vt enim ex distinctione reperta inter aliqua prædicata in creaturis inferatur virtualis distinctio inter illa, prout reperiuntur in Deo, non est necessarium, quod in creaturis realiter distinguantur, vt constat in veritate, bonitate, & entitate, quæ in nobis realiter non distinguuntur, sed solum virtualiter, aut per rationem; & tamen in Deo ratione, aut virtualiter differunt: ergo si ratio naturæ, & ratio essentiæ in creaturis distinguuntur virtualiter adequatè, eandem retinent distinctionem in Deo.

59 *Antecedens probat. 1.* Antecedens autem ostenditur primò: Aristoteles namque *lib. 2. de anima* duplici definitione animam definiuit, primò in ordine ad materiam, & ad esse, hoc modo: *Anima est actus corporis physici organici potentia vitam habentis.* Secundò per ordinem ad operationem, hoc modo: *Anima est, qua viuimus, sentimus, mouemur, & intelligimus primo.* Per primam definitur anima in ratione essentiæ; per secundam, in ratione naturæ; at, quæ differunt definitione, differunt essentiæ; cum definitio explicet essentiam rei, & consequenter distingui debent ad minus virtualiter, aut per rationem: ergo natura, & essentia in anima rationali virtualiter distinguuntur.

60 *Secundo.* Secundò: vt enim Aristoteles docet *lib. 2. de anima cap. 2. textu 12.* hæc secunda definitio datur per obscura secundum se, & notiora quoad nos, quod est proprium definitionis descriptiuæ, & consequenter est descriptiua. Ex quo vlterius fit vt ratio principij *quo* remotè operandi in anima rationali, per quod definitur hæc secunda defintione, sit passio animæ rationalis: nam definitio descriptiua alicuius, datur per eius proprietatem; sed passio, & essentia, cuius est passio, ad minus virtualiter distinguuntur: ergo ratio principij remoti *quo* operationum, virtualiter distinguitur à ratione essentiæ in anima rationali, & consequenter in ... ratio naturæ, in principio *quo* remoto operandi consistens, ... io essentiæ virtualiter distinguuntur.

Tertiò probatur: vt enim docet D. Tho. *ubi proximè* ... 3. Aristoteles primam definitionem per hanc secundam ... onstrat per effectum, & à posteriori: verba D. Tho. sunt: *In... demonstrare definitionem animæ superius positam, nempè, l. 2. Physicorum textu 1. modo prædicto, scilicet, per effectum, & vtitur tali demonstratione; illud quod est primum principium viuendi, est viuentium corporum actus & forma; sed anima est primum principium viuendi his, quæ viuunt: ergo est corporis viuentis actus, & forma. Manifestum est autem, quod hæc demonstratio est à posteriori: ex eo enim quod anima est forma corporis viuentis, est principium operum vitæ, & non è conuerso.* Hęc D. Tho. ex quibus aperte constat, Angelicum Pręceptorem sensisse demonstrationem istam Philosophi, qua primam definitionem demonstrat per secundam, esse demonstrationem per effectum, & à posteriori; sed prima definitio est animæ secundum cōceptum essentiæ, secunda autem est animę secundum conceptum naturæ: ergo ratio naturæ in anima est effectus eiusdem animæ secundum conceptum essentiæ, & consequenter ratio naturæ, & ratio essentiæ in anima rationali virtualiter saltem distinguuntur. 61 *Terti.*

Quartò probatur: priùs enim conuenit animæ rationali esse principium essendi, quàm principium operandi: ergo esse principium essendi, est quidditas, & essentia animæ; esse autem principium radicale operandi est eius proprietas, & consequenter ratio naturæ, quæ in conceptu radicalis principij operandi consistit, virtualiter à ratione essentiæ in anima rationali distinguitur. Secunda consequentia ex prima euidenter infertur; nam proprietas saltem virtualiter distingui debet ab essentia. 62 *Quar.*

Prima ex antecedenti. Antecedens autem probatur primò: nam in quacumque re priùs est esse, quàm operari: ergo in anima rationali priùs est esse principium essendi, quàm principium etiam radicale operandi. Secundò: vt enim docet D. Thom. verbis *proximè* relatis, ex eo quod anima est forma corporis viuentis, est principium operum vitæ, non è conuerso; sed in quantum est forma corporis viuentis, est principium essendi: ergo prius est in anima esse principium essendi, quàm principium etiam radicale operandi. Tertiò: nam corpus animatum non ideò animatum est, quia est operandi principium, sed à conuerso, ideò est principium *quod* operandi, quia est animatum: ergo anima rationalis ideo est principium *quo* operandi radicale, quia est principium *quo* essendi, & consequenter priùs in illa intelligitur esse principium *quo* essendi, quàm principium *quo*, etiam radicale operandi. Confirmatur, & vrgetur: nam ex eo quod res creata habeat talem essentiam talemque, ac tantam perfectionem, oritur, probaturque habere talem, ac tantam virtutem operatiuam, etiam radicalem: ergo virtus radicalis operatiua extra essentiam est rei creatæ. 63 *Antecedens probat. 1. Secundò. Tertiò. Confirmatur.*

Huic argumento docti PP. Salmanticenses vbi supra *dub. 1.* respondent concesso antecedenti: vel illud ex alibi à se traditis supponendo, & negando consequentiam: rationemque discriminis reddunt, quod essentia creata non est in summo gradu immaterialitatis, benè tamen essentia diuina, ideoque quamuis in creaturis essentia, & natura distinguantur virtualiter, in Deo autem sunt idem absque virtuali discrimine, quia alia, essentia sub conceptu essentiæ *summè* actualis non esset. Ex quo *dub. 2.* inferunt, Dei essentiam, & naturam in actu intelligendi *Metaphysicè* consistere, quia de ratione actus puri est sibi identificare omnia ab actu primo vsque ad vltimum, nec aliter potest non intelligi aliqualiter potentialis. 64 *Patrum Salmanticensium soluti.*

Hæc tamen solutio non placet; primò, quia si linea essentiæ, & naturæ sunt distinctæ, saluabitur actualitas summa in linea essentiæ absque identitate virtuali cum his, quæ pertinent ad lineam naturæ, quod *infrà fusè* ostendemus; at, vt prædicti PP. docent, essentia, & natura, diuersas lineas constituunt: ergo vt deitas in linea essentiæ sit *summè* actualis, non petitur, quod sibi re, & ratione, aut virtualiter identificet lineam naturæ. 65 *Obstat contra illam primo.*

Secundò: si namque in creaturis probatur virtus radicalis operatiua per rationem essentiæ, ideoque in illis, talis ac tanta vis radicalis operandi inuenitur, quia sunt talis, tantæque perfectionis; non est cur etiam in Deo vis radicalis operandi per rationem essentiæ, non probetur, & cur illi quantitas virtutis radicalis operandi non conueniat, quia est talis, tantæque perfectionis; sed quod virtus radicalis operandi distinguatur à ratione essentiæ in creaturis, probant prædicti PP. quia virtus radicalis operandi probatur ex conceptu essentiæ, & quantitas virtutis radicalis operatiuæ ex quantitate perfectionis: ergo tenentur eandem distinctionem inter essentiam, & naturam recognoscere in Deo. 66 *Secundò.*

Tertiò, & explicatur magis hoc ipsum, sicut hæc est vera propositio: *Creatura est principium operandi operatione finita, quia habet finitam essentiam, finitamque perfectionem* ita hæc est vera propositio: *Deus est principium operandi operatione infinita, quia est infinita essentia, infinitaque perfectionis;* sed ex veritate primæ propositionis inferunt virtualem distinctionem inter essentiam, & naturam in creaturis: ergo debent inferre ex veritate secundæ propositionis similem distinctionem in Deo. 67 *Tertiò.*

Vnde,

68 *Vera, argumenti solutio. Ad primã antecedentis probationem.* Vnde, hac solutione omissa, & in sua probabilitate, quæ maxima est ob tantorum PP. auctoritatem, relicta, ad argumentum respondeo, negando antecedens. Ad primam antecedentis probationem, concessa maiori, distinguo minorem: quæ differunt definitione adæquata, concedo minorem: quæ differunt inadæquata definitione, nego minorem, & consequentiam: nam definitiones istæ non sunt *adæquatè* distinctæ, eo quod vna datur de anima secundum ordinem ad materiam, & corpus, altera de eadem anima secundum connexionem radicalem operationum, quorum vtrumque essentialiter animæ conuenit: ac proindè neutrum est adæquata ratio animæ, sed ex vtroque *adæquatè* coalescit: vnde definitiones adæquatæ non sunt, sed inadæquatæ. Ex quibus non licet inferre inter rationem principij radicalis, & rationem essentiæ plus, quam virtualem inadæquatam distinctionem, quam non negamus; ratio autem doctrinæ traditæ constat ex dictis inter probandam primam partem nostræ conclusionis.

69 *Ex diuersa definitione si adæquata non fit, nõ colligitur distinctio virtualis adæquata inter duos conceptus.* Et quidem etiam intellectus definiri potest duplici definitione, scilicet per ordinem ad animam, cuius est actus, & forma accidentalis, & per ordinem ad operationem, cuius est principium proximum; & tamen ex hoc non colligitur adæquata virtualis distinctio in intellectu sub vna, & alia ratione, his definitionibus explicatis: ergo pariter ex eo, quod Aristoteles duplicem illam definitionem de anima rationali tradiderit, non colligitur virtualis adæquata distinctio inter rationes per vtramque definitionem explicatas. Quod autem intellectus ita definiri possit constat: non enim alia ratione anima sic definitur, nisi, quia est actus corporis in genere causæ formalis, & est principium remotum operandi in genere causæ efficientis; sed intellectus est actus accidentalis animæ, & forma illius, & insuper est principium proximum operandi: ergo est capax vtriusque definitionis.

70 *Ad secundum.* Ad secundam probationem respondeo, negando secundam definitionem esse descriptiuam; est enim quidditatiua, & essentialis, vt cum Caietano *lib. 2. de anima cap. 2. q. 4.* & Magistro Bannez *in hac 1. p. q. 75. art. 1. docet.* Mag. S. Thoma *quæst. 1. de anima art. 2.* Nec obstat doctrina Philosophi asserentis dari per notiora nobis, & minùs nota, natura. *Quomodo quæ definitiones animæ inter se comparentur.* Hoc enim est intelligendum de his, quæ dictam definitionem ingrediuntur in obliquo, nempè, operationes vitæ; non autem de his, quæ in recto dictam definitionem componunt, nempè, ratio principij radicalis, & remoti operandi: hæc namque essentialis est animæ, sicuti, & ratio naturę prędicta definitione explicata: vnde definitio est essentialis, sicut definitio intellectus data per rationem principij proximi intelligendi, nõ descriptiua, sed essentialis est, quamuis detur per actum intelligendi, quia iste definitionem ingreditur *extrinsecè*, & in obliquo; ratio autem principij in recto, & quia hæc est essentialis, definitio tradita intellectus, non descriptiua, sed essentialis est.

71 Præterquam quod, etiam ratio principij radicalis, & remoti conueniens animæ rationali notior nobis, est ordine, quem dicit ad corpus, eo quod expressiùs operationes indicant, & manifestant animam sub ratione principij *quo* operandi, quam secundum ordinem, quem dicit ad corpus; ex hoc tamen non licet argumentari per rationem principij animam definiri *descriptiuè*, quia quamuis vtraque ratio animæ sit essentialis, & consequenter per vtramque *quidditatiuè* definiatur, potest vna esse notior nobis, quàm alia.

72 *Ad tertiam.* Ad tertiam probationem dicatur, secundam definitionem animæ traditam à Philosopho, duo importare, vnum in recto, nempè, quod sit principium *quo* remotum operationum vitalium; aliud *extrinsecè*, & in obliquo, nempè, operationes vitales per ordinem, ad quas definitur: inspecta secundum id, quod in obliquo, & *extrinsecè* importat, est effectus animæ, & consequenter illam secundum ordinem, quem dicit ad corpus à posteriori *strictè* demonstrat; inspecta autem secundum rationem principij *quo* radicalis, & remoti, quam importat in recto, non est propriè effectus animæ, vt informatiuæ corporis; est tamen quædam inadæquata formalitas *virtualiter inadæquatè* supponens ordinem animæ ad corpus, & rationem informatiui; cum autem aliqua essentia ex duplici inadæquato conceptu constatur, quorum vnus alium ratione nostra supponit, potest per secundum primus demonstrari à posteriori, & per primum secundus à priori potest aliqualiter demonstrari, vt *infra* dicemus. *Prima definitio animæ, per secundam à posteriori, non strictè, sed largè, demonstratur.* Quia ergo ratio principij remoti operationum vitalium, etsi essentialis sit animæ, vt inadæquata differentia, supponit ratione nostra ordinem, quem dicit ad corpus, potest anima, secundum quod est forma corporis demonstrari à posteriori per rationem principij *quo* operationum vitalium, & in hoc sensu loquutus est D. Thomas, cum dixit, primam definitionem animæ prout est forma corporis, à posteriori per secundam demonstrari non propriè, nempè à posteriori effectu, sed à posteriori largè, nempè ab vna formalitate aliam, ratione nostra supplente intra eandem animæ essentiam.

73 *Idem in duplici definitione intellectus cõtingit.* Et quidem etiam hæc demonstratio potest de intellectu fieri: *Principium quo proximum intellectionis, necessario est forma principij quod operantis; sed intellectus est principium quo proximum intelligendi: ergo est forma accidentalis animæ rationalis, vel hominis intelligentis*; quæ est similis demonstrationi, qua Philosophus probat animam, formam corporis esse, quia est principium, quo viui-

mus, sentimus, mouemur, & intelligimus, & sicut hæc dicitur à posteriori eo quod in anima prius est, quod corpus informet, quam quod ad operationem comparetur vt principium *quo* remotum, & radicale illius; ita demonstratio in intellectu formata, à posteriori etiam infert esse formam animæ per ipsum intelligentis, & tamen ex hoc non licet inferre rationem principij *quo* proximi distingui virtualiter à ratione formæ animam informantis in intellectu, nec esse proprietatem illius: ergo pariter ex eo quod à Philosopho probetur animam esse actum corporis, quia est principium *quo* operandi, & à D. Thoma asseratur demonstrari à posteriori, non sequitur rationem principij *quo* radicalis operatiui in anima rationali *virtualiter adæquatè* distingui à ratione formæ corporis, esseque proprietatem illius sumptę secundum rationem essentiæ.

74 *Ad quartam antecedentis probationem.* Ad quartam antecedentis probationem, distinguo antecedens: est prius, prioritate inadæquata, concedo antecedens: prioritate adæquata, nego antecedens, & consequentiam. Vt enim rectè inferretur rationem principij *quo* radicalis esse in anima rationali proprietatem eiusdem secundum ordinem, quem dicit ad Corpus, necessarium erat, quod ordo, quem dicit ad corpus, esset prior prioritate adæquata; non autem sic est prior, sed tantum *inadæquatè*, vt quædam prior expressio, & inadæquatus differentialis conceptus, ideòque nec sequitur, quod sit animæ proprietas, nec quod *adæquatè virtualiter* differat à ratione essentiæ, sed tantum *inadæquatè*, vt conceptus inadæquatus differentialis, ex quo, & conceptu ordinis ad corpus, quidditas animæ *inadæquatè* coalescit.

75 *Ad primam vltimi antecedẽtis probationem.* Nec ampliùs conuincunt antecedentis probationes; non prima: nam licet esse existentiæ realiter supponatur ad operari, & ab illo *realiter adæquatè* distinguatur, esse tamen essentiæ, non est prius realiter, quam esse principium radicale operandi, nec prius *virtualiter adæquatè*, sed *inadæquatè* tantùm, & ideò nec est proprietas essentiæ, nec *virtualiter adæquatè* à ratione essentiæ distinguitur.

76 *Ad 2. & 3.* Nec magis cęteræ probationes conuincunt: nam ly *ex eo* in illis propositionibus causam realem, aut virtualem effectiuam, aut dimanatiuam non dicit, sed tantùm prioritatem per modum rationis formalis vnius conceptus inadæquati ad alium inadæquatum. Ex quo nec colligi potest vnum esse proprietatem alterius, nec ab illo *virtualiter adæquatè* distingui. *Ad confirmationem.* Et ex his ad confirmationem constat solutio. Et quidem prius est intellectum esse, quam operari, & quod informet animam, vt actus accidentalis illius, quam quod illam constituat potentem *proximè* operari, & quia est tantæ perfectionis, & immaterialitatis, est tantæ virtutis proximæ operatiuæ; & tamen ex his non infertur virtualis adæquata distinctio inter conceptum essentiæ, & conceptum virtutis *proximè* operatiuæ conuenientes intellectui: ergo nec potest inferri in anima rationali distinctio adæquata virtualis inter rationem essentiæ, & rationem principij *quo* remoti, & radicalis operationum vitalium; quæ doctrina ex dicendis amplius constabit.

77 *Secundo arguitur.* Secundò principaliter objiciunt contrariæ sententiæ Auctores D. Tho. *1. p. quæst. 39. art. 2. ad 3.* illis verbis: *Dicendum, quod quia natura designat principium actus, essentia verò ab essendo dicitur, possunt dici aliqua vnius naturæ, quæ conueniunt in aliquo actu, sicut omnia calefacientia. Sed vnius essentiæ dici non possunt, nisi quorum hoc vnum esse. Et ideo magis exprimitur vnitas diuina per hoc quod dicitur, quod tres personæ sunt vnius essentiæ, quam si diceretur, quod sunt vnius naturæ.* Ex quibus verbis sic arguitur pro contraria sententia: essentia dicitur ab essendo, & ab operatione præscindit, natura autem non præscindit ab operatione: ergo diuersus est conceptus essentiæ à conceptu naturæ, & alias cum fundamento in re: ergo differunt ratione ratiocinata, quod & nil amplius intendunt contrarij Auctores.

78 *Confir. 1.* Confirmatur: ex hac differentia inter conceptum obiectiuum naturæ, & conceptum obiectiuum essentiæ, infert D. Thomas, posse aliqua dici vnius naturæ, quæ non possunt dici vnius essentiæ; sed si natura, & essentia differrent vt conceptus inadæquati differentiales, hoc verum esse non posset: non enim stat conuenire aliqua in vno conceptu differentiali, & non in alio, cum se habeant *conuertibiliter adæquatè*: ergo non distinguuntur, vt duo inadęquati conceptus vnius differentię specificę, & consequenter differunt *adæquatè obiectiuè*. *Confir. 2.* Confirmatur, & vrgetur secundò: si ordo ad existentiam, & connexio cum operatione, essent conceptus inadæquati differentiales vnam quidditatem constituentes, se haberent, sicut in relatione, prædicamentali ordo ad subiectum, & ordo ad terminum; sed non stat aliqua conuenire in vno, & eodem ordine ad terminum, & disconuenire in ordine ad subiectum: ergo nec stare posset aliqua conuenire in ratione naturæ, & non in ratione essentiæ, cuius contrarium docet Diuus Thomas.

79 *Respondetur.* Ad hoc argumentum respondeo, ex eo quod essentia non exprimat ordinem ad operationem, vel connexionem cum illa, quam exprimit conceptus naturæ, etsi colligatur distinctio rationis, non tamen infertur adæquata distinctio, vt constat in cõceptu *in*, & conceptu *ad* relationis creatæ, quorum primus non exprimit ordinem ad terminum, sed ad subiectum, secundus autem ordinem ad subiectum non explicat, sed tantum ad terminum; & tamen isti duo conceptus non distinguuntur ratione adæquata,

sed ex illis vltima relationis differentia conflatur: constat etiam in ratione naturæ, & libertatis, ex quibus voluntas differentialiter constituitur, & consequenter *adæquatè obiectiuè* non differunt, & tamen voluntas sub conceptu inadæquato naturæ, indifferentiam non exprimit, bene tamen conceptu liberæ in actu primo: constat etiam in conceptu intellectul principiorum sine discursu, & conceptu discursiui in ordine ad conclusiones, ex quibus intellectus noster coalescit, & consequenter *obiectiuè adæquatè* non differunt; & tamen intellectus vt intellectiuus principiorum, nec exprimit ordinem ad conclusiones, nec rationem discursiui: pariter ergo in præsenti, ex eo quod essentia sub conceptu ordinis ad existentiam, & sub conceptu essentiæ, ab operatione præscindat *explicitè*, hoc est, non exprimat ordinem ad operationem, vel connexionem cum illa, benè tamen sub conceptu naturæ, non sequitur distinctio obiectiua adæquata, sed distinctio rationis inadæquata est sufficiens.

80 *Ad 1. confirmationem.* Ad primam confirmationem distinguo, & explico maiorem propriè vnius naturæ, nego maiorem: impropriè vnius naturæ, concedo maiorem, & nego minorem: licèt enim cum differentia solum inadæquata inter conceptum essentiæ, & cõceptum naturæ, non stet conuenientia in re, & propriè in ratione naturæ, sine conuenientia in essentia, vt argumentum conuincit, quia tamen essentia dicitur per ordinem ad existentiam, & natura per ordinem ad actum, vel operationẽ, ex his diuersis expressionibus sumitur fundamentum, vt possint aliqua dici eiusdem naturæ, quia conueniunt in aliquo actu, & non dici eiusdem essentiæ, quia non conueniunt in vna existentia; non tamẽ ideò dicuntur vnius naturæ, quia *propriè* vna natura in illis saluetur, dicuntur tamen vnius naturæ *impropriè propriè*, quia vnus actus illis correspondet. Quod autem hæc sit mens D. Thomæ, patet clarè docet enim omnia calefacientia dici vnius naturæ, quia conueniunt in actu calefaciendi: ergo Sol, & ignis vnius naturæ dicuntur; & tamen Sol, & ignis non sunt *propriè* vnius naturæ secundum prædicata intrinseca naturæ, nec aliquis vnquam hoc docuit: ergo D. Thomas accipiendus est iuxta nostram explicationem.

81 *Ad secundam. Instatur argumentum in doctrina aduersariorum.* Et ex his ad secundum confirmationem constat solutio. Et quidem contrariæ sententiæ Auctores non possunt huic doctrinę refragari, sed necessariò illi debent acquiescere, licet enim inter conceptum naturæ, & conceptum essentiæ distinctionem virtualem adæquatam constituant, asserunt, naturam esse attributum, vel proprietatem essentiæ, & quamuis aliqui hoc negent, docent rationem naturæ consequi ad conceptum essentiæ, & *conuertibiliter* cum illo se habere; sicut autem stare non potest conuenientia in vno conceptu inadæquato differentiali sine conuenientia in alio; ita stare nequit conuenientia *verè*, & *propriè* talis in proprietate consequuta ad essentiam, sine conuenientia in essentia, cuius est proprietas; aut cõuenientia in vna formalitate conuertibili cum alia, sine conuenientia in illa ergo necessariò fateri tenentur, non stare veram, propriamque conuenientiam duorum in natura sub conceptu naturæ sine conuenientia in eadem essentia; & consequenter tenentur D. Tho. Nobiscum interpretari.

82 *Replicatur.* Sed dices; ratio qua probat D. Th. dici posse aliqua eiusdem naturæ, quæ non sint eiusdem essentiæ, conuincit propriam, veramque conuenientiam in vna, & eadem natura: ergo accipiendus est D. Th. de vera, propria, realique conuenientia, & non tantum de conuenientia impropria, & quòad dici. Consequentia tenet. Antecedens autem probatur: nam quod dici possint aliqua eiusdem naturæ, quæ non sint, nec dicantur eiusdem essentiæ, probat, quia possunt conuenire in vno, & eodem actu, & non in vna existentia; at hæc ratio probat conuenientiam veram, propriamque in ratione naturæ: ergo ratio, qua vtitur Angelicus Doctor, propriam conuenientiam conuincit. Probatur minor: natura namque est primum principium motus, vel operationis: ergo naturę distinctio ex distinctione motuum est desumenda: ac proindè, quæ in motu, actu, vel operatione conueniunt, non possunt in ratione naturæ distingui: sicut quia potentię constituuntur per ordinem ad actus, & distinguuntur ex distinctione illorum, ideò si duæ potentiæ in eodem actu conueniant necessariò conueniunt in ratione potentiæ.

83 *Confirmatur.* Et confirmabis, supponendo quorumdam Thologorum sententiam cum Caietano asserentium intellectus omnium Angelorum esse in ratione potentiæ intellectiuæ eiusdẽ speciei athomæ, quamuis Angeli inter se *specificè* distinguantur. Qua sententia præsupposita sic potest contra nostram sententiam instari: duo Angeli distinguuntur *specificè* in ratione essentiæ, & tamen in ratione naturæ *specificè* conueniunt: ergo ratio naturæ, & ratio essentiæ, non se habent vt duo conceptus differentiales inadæquati. Consequentia tenet ex dictis. Maior est certa in via D. Thom. asserentis, omnes Angelos specie distingui imò implicare duos Angelos eiusdem essentiæ specificæ, numero tantum distinctos.

84 *Minor prob. 1.* Minor autem probatur primò: natura sub conceptu naturæ consistit in ratione radicis potentiarum, quæ sunt proxima operandi principia: ergo si potentiæ *proximè* operatiuæ eiusdem sunt speciei; natura, quæ est illarum radix, est eiusdem speciei in ratione naturæ; at in sententia supposita potentiæ intellectiuæ Angelorum sunt eiusdem speciei athomæ in ratione potentiæ: ergo naturæ Angelorum sunt eiusdem speciei.

Secundò probatur minor: natura est primum principium motus, vel operationis: ergo naturæ, quæ sunt principia motus, vel operationis eiusdem speciei, *specificè* conueniunt in ratione naturæ: at eo ipso, quod intellectus omnium Angelorum sint eiusdem speciei athomæ in ratione potentiæ intellectiuæ actus intelligendi, penes ordinem ad quos ratio naturæ intellectiuæ pensatur, eiusdem sunt speciei: ergo: eo ipso, quod intellectus omnium Angelorum *specificè* conueniant in ratione potentiæ *proximè* intellectiuæ, necessarium est omnes Angelos esse eiusdem naturæ sub conceptu, & ratione naturæ; cumque supponantur non eiusdem, sed distinctæ essentiæ specie, euidenter infertur, cum conuenientia specifica in natura sub conceptu naturæ dari diuersitatem specificam in essentia sub conceptu essentiæ; cum quo stare nequit rationem naturæ, & rationem essentiæ se habere vt conceptus differentiales *inadæquatè* solum distinctos. 85 *Secundo.*

86 *Confir. 2.* Confirmabis, & verbis secundò; licet stare nequeat conuenientia in vno conceptu inadæquato differentiali, sine conueniẽtia in alio; stare tamen potest conuenientia in proprietate sine conuenientia in essentia, quam consequitur proprietas: ergo malè contrarios Auctores redarguebamus in solutione argumenti, asserendo, illud soluere debere, eo quod rationem naturæ docent esse proprietatem essentiæ, non minùs, quàm nos asserentes distingui solùm *inadæquatè* vt duo conceptus differentiales eiusdem athomæ quidditatis. Consequentia tenet, & antecedens probatur: nam cognoscibilitas entitatem consequitur vt proprietas illius; & tamen plura, quæ in ratione *essentialiter* differunt, conueniunt in ratione cognoscibilis essentialiter: accidens namque & substantia *genericè* in linea entis distantia, in ratione cognoscibilis à nostro intellectu, & in ratione scibilis à Metaphysica, conueniunt *specificè*: ergo stare potest conuenientia in proprietate radicata absquè conuenientia in radice, vel in essentia radicante proprietatem.

87 *Respondetur.* Respondeo ad argumentum, negando antecedens: ad probationem explico, & distinguo maiorem: quia possunt conuenire in vno actu sumpto *entitatiuè*, nego maiorem: sumpto *terminatiuè*, concedo maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam; cum enim docet D. Thomas, dici aliqua eiusdem naturæ, quia in eodem actu conueniunt; quæ tamen eiusdem essentiæ non sunt, quia non habent idem esse non intelligitur de conuenientia in eodem actu, motu, vel actione *entitatiuè*, & *intrinsecè*, sed *extrinsecè*, & *terminatiuè*, quia nempè, effectum eiusdem speciei producunt, quod in exemplo ab Angelico Præceptore apposito, clarè conspicitur: actio enim, qua ignis producit calorem, non est eadem in ratione actionis cum actione, qua Sol calorem producit; cum enim actio à principio specificetur, & principia sint diuersa, non potest actio esse eadem secundùm prædicata intrinseca: vnde solùm dicuntur omnia calefacientia conuenire in eodem actu *terminatiuè*, quia ab igne, & à Sole potest produci calor eiusdem speciei: ex quo non infertur vera, & propria conuenientia, sed tantùm secundùm dici in eadem natura.

88 *Ad 1. confirmationem* Ad primam confirmationem dicatur; sententiã illam, cuiuscumque sit: veram non esse; cum enim Angeli sint specie essentiali distincti in linea intellectuali actiua, non possunt non differre specie in ratione naturæ, quæ in Angelis intellectiua est; cum quo non stat, nec identitas specifica intellectuum in ratione potentiæ, nec identitas specifica actionum intelligendi. Præterquam quòd: cum intellectualitas consequatur in materialitatem, & immaterialitas in Angelis varietur, & multiplicetur *specificè*, non potest ratio intellectualitatis, in qua consistit ratio naturæ esse eiusdem athomæ speciei. Et præterea: nam sicut immaterialitas substantialis est in Angelis specie diuersa; etiam immaterialitas accidentalis intellectus Angelici specie diuersa est in diuersis intellectibus: & sicut immaterialitatem substantialem specie diuersam, necessariò consequitur intellectualitas radicalis diuersæ speciei; ita immaterialitatem accidentalem specie multiplicatam in intellectibus Angelorum, non potest non consequi intellectualitas proxima specie distincta; cum quo non stat intellectus Angelicos esse eiusdem speciei in ratione potentiæ intellectiuæ.

89 *Quia sit dicendũ, iuxta oppositæ sententiæ principia?* Quòd si illa sententia admittatur, consequenter est asserendum, naturam sub conceptu naturæ sufficienter variari per distinctionem potentiarum in ratione proprietatum; cum quibus immediatè connectitur; & quia Auctores dictæ sententiæ, etsi asserant intellectus Angelorum *specificè* conuenire in ratione potentiæ; docent tamen *specificè* in ratione proprietatum distingui, fit, vt naturæ Angelorum, non solùm in ratione essentiæ, sed etiam in ratione naturæ essentialiter distinguantur. Qualiter autem hæc doctrina componatur cum definitione naturæ, quæ explicatur, non per ordinem ad proprietates immediatè dimanantes ab ipsa, sed per ordinem cum tamen supponatur intellectiones Angelicas esse eiusdem speciei: viderint ipsi.

Vel dicendum cum alijs, intellectum in ea sententia non consequi formaliter ad naturas Angelicas *specificè* sumptas, sed vt

vt conuenientes in eodem gradu immaterialitatis: vnde ratio naturę, quæ in radice proprietatum, & operationum consistit, non consequitur formaliter ad vltimas differentias, quibus Angeli inter se *specificè* distinguuntur, sed ad gradum omnibus communem: vnde non cum differentijs specificis, sed cum gradu immaterialitatis completæ omnibus Angelis communi, virtualiter identificatur, vt conceptus inadæquatus essentiæ intellectualis completæ, ad modum, quo solet dici, potentiam obedientialem actiuam *remotè* visiuam Dei, non consequi formaliter vltimas differentias, quibus homo, & Angelus differunt, sed rationem intellectiui creati in communi, ideòque homo, & Angelus sunt eleuabiles ad visiones eiusdem speciei.

91 *Si oppones 1.* Contrà quam doctrinam obstat primò; sequi ex illa, Gabrielem v. g. secundum suam vltimam differentiam formaliter intellectiuum non esse; consequens videtur absurdum: ergo doctrina tradita est falsa. Patet sequela: est enim intellectiuus, quatenus intellectum radicat; cum sit intellectiuus radicaliter: ergo si non radicat intellectum formaliter secundùm vltimam differentiam, qua ab alijs Angelis specie distinguitur, non est formaliter intellectiuus secundùm vltimam differentiam.

92 *Si oppones 2.* Secundò contra illam obstat: nam gradus immaterialitatis completæ communis omnibus Angelis, in ratione immaterialitatis non est vnus specie, sed genere; est namque diuisibilis *formaliter* per differentias, quibus Angeli distinguuntur *specificè*: sed ratio naturæ intellectualis non distinguitur à ratione immaterialitatis complens *virtualiter adæquatè*, vt supponimus; sed tantùm *inadæquatè*, vt conceptus differentialis, quasi partialis: ex quo, & alio vna quidditas, & essentia consurgit: ergo non potest esse vnus *specificè atbomè*, sed tantùm *genericè*; & consequenter Angeli illum gradum contrahentes, non solùm in ratione essentiæ, sed etiam in ratione naturæ distinguuntur *specificè*. Secunda consequentia ex prima euidenter colligitur. Prima autem probatur: non enim stare potest vt vnus conceptus inadæquatus sit formaliter diuisibilis; & alius eiusdem essentiæ sit vnus *specificè*; sed conceptus naturæ, & conceptus essentiæ in ratione illa communi sic comparantur: ergo si in ratione essentiæ est vnus tantùm *genericè*, in ratione naturæ non est vnus *specificè atbomè*.

93 *Ad 1. obiectionem respondebunt illius sententiæ Auctores.* Ad quæ contrarij Authores, vt loquantur consequenter, respondebunt ad primam, distinguendo consequens: *formaliter vt quo*, concedo consequentiam: *formaliter*, vt *quod*, nego consequentiam; sicut homo inquantùm rationalis est beatificabilis, & potens remotè videre Deum, non ly *vt* reduplicante rationem *qua* eleuabilitatis, & potentiæ remotæ; hæc enim est ratio communis Angelo, & homini; benè tamen ly *vt* dicente rationem *qua* eleuabilem, & potentem Deum videre *remotè*.

94 *Ad secundam.* Ad secundum respondebunt; cum duo conceptus inadæquati, ita inter se comparātur vt vnus consequatur ad alium secundum suam rationem explicatam sumptam *explicitè*, & ratione illius, quod actu importat, prout distinguitur ab his, per quæ contrahi potest, non esse inconueniens, vt vnus *specificè* sit diuisibilis, aliusque *specificè* diuidi nequeat, vt constat in conceptu radicis potentiæ obedientialis eleuabilis ad videndum Deum, qui consequitur rationem intellectiui creati communem homini, & Angelo; & tamen ratio radicis potentiæ obedientialis est vna *specificè athomè*; non enim variatur in illis *specificè formaliter*; & tamen ratio communis intellectiui creati specie in illis multiplicatur, & hoc ideò, quia radicare eleuabilitatem conuenit prædicto gradui communi secundùm conceptum communem sumptum *explicitè*, & sub ea ratione, qua distinguitur ab inferioribus, per quæ contrahi potest: idem ergo dicent Authores illius sententiæ de conceptu naturæ, & conceptu essentiæ in gradu communi immaterialitatis completæ.

95 *Ad 2. confirmationem.* Ad secundam confirmationem dicatur: cum proprietas, & essentia pertineant ad genus entis, non stare differentiam in essentia, cum conuenientia in proprietate ad essentiam consequuta; benè autem, quando proprietas intra genus entis non continetur, & quia ratio veri, genus diuersum à genere entis constituit; fit consequens, vt possint accidens, & substantia distingui in ratione entis, quin eodem modo differant in linea veri; natura autem, si esset essentiæ proprietas; intra genus entis esset, ideòquè cum differentia in essentia, non posset stare duo inter se conuenire in ratione naturæ, cum distinctione essentiali in essentia.

96 *Tertio arguitur.* Tertiò objiciunt: nam D. Th. *infra quæst. 14. art. 1.* probat Deum esse intellectiuum, quia est immaterialis; quæ ratio vt demonstratiua à priori accipitur communiter à Thomistis, mediumque est immaterialitas; ratio autem intellectiui, quæ eadem ac ratio naturæ in Deo, est perfectio demonstrata, sed medium in demonstratione à priori petit saltem *virtualiter* à perfectione demonstrata distingui: demonstratio namque à priori est demonstratio per causam, vel realem, vel ad minùs virtualem: ergo immaterialitas, vel spiritualitas diuina, in qua Dei essentia consistit, *virtualiter* distinguitur a diuina intellectualitate, in qua consistit natura Dei.

97 *Respondent aliqui.* Hoc argumentum difficultate caret in quorundam sententia asserentium, D. Th. non demonstrasse radicalem intellectualitatem, sed vel proximam, nempè, intellectum, vel actualem intellectionem, vel scientiam *formaliter* sumptam, quæ omnia, vel saltem illorum aliquod est attributum diuinum, iuxta varia Thomistarū placita, quibusdam asserentibus intellectum, intellectionem, & scientiam, rationem attributi obtinere. Deiquè naturam constitutā præsupponere. Alijs id concedentibus de actuali intellectione, & scientia; alijs denique asserentibus, quòd licet intellectus, actualisque intellectio *absolutè* sint de constitutione Metaphysica naturæ; scientia verò, quæ specialem modum cognitionis importat, naturam Dei *Metaphysicè* constitutam supponit: ac proindè potest demonstrari à priori de Deo, assumpto pro medio diuina immaterialitate, in qua Dei essentia, & natura consistit: iuxtà quam doctrinam non sequitur essentiam, & naturam *virtualiter* distingui; cum perfectio demonstrata non sit radicalis intellectualitas, in qua natura consistit, sed illa, quæ in linea intellectuali actiua rationem attributi sortitur.

Hæc tamen doctrina displicet primò: quia ex principijs incertis in sententia Thomistarum procedit; cum tamen ratio D. Thomæ, vt recta, & artificiosa sustineri debeat in omni sententia probabili inter Thomistas. Tùm etiam; quia licet titulus articuli inquirat, an in Deo sit scientia; conclusio tamen, non de scientia, sed de cognitione absolutè procedit, vt constat ex illis verbis, quibus Angelicus Doctor concludit corpus articuli: *Vnde cum Deus sit in summo immortalitatis (ut ex superioribus patet) sequitur; quod ipse sit in summo cognitionis*. Vbi vt clarè constat, non loquitur de aliquo modo speciali cognoscendi, sed de cognitione absolutè. 98 *Displicet 1. hæc solutio, & doctrina. Secundò. S.THO.*

Deindè: nam quamuis conclusio de cognitione summa procedat, dicendo: *Deum esse in summo cognitionis*, non sequitur, solam actualem cognitionem demonstrasse: nam sensus legitimus istius propositionis: *Deus est in summo cognitionis*, est, Deum esse *summè* cognoscitiuum, vel in summo cognitionis gradu; summus autem cognitionis gradus denotat naturam *summè* cognoscitiuam: ergo D. Thomas probat Deum esse in supremo gradu naturæ cognoscitiuæ, & consequenter probat rationem naturæ intellectualis in Deo, siuè in hoc, siuè in illo natura diuina consistat. 99 *Tertio.*

Præterea: nam si D. Thomas probaret intellectum, vel scientiam, vel actualem intellectionem in Deo, assumpsisset pro medio naturam sub conceptu naturæ, nempè sub ratione intellectiuæ radicaliter, sic namque est radix attributorum, & medium illorum probatiuum à priori; at hoc non fecit, sed pro medio sumpsit immaterialitatem sub conceptu immaterialitatis, hoc est, separationis, & independentiæ à materia, eleuationisque supra illam: ergo non solùm probauit intellectum, scientiam, & intellectionem, sed etiam Deum esse naturæ intellectualis in quacumque perfectione constituatur ratio naturæ. 100 *Quarto.*

Deniquè: nam principium à Diuo Thoma assumptum, est, quod immaterialitas alicuius rei, est ratio quod sit cognoscitiua; ex quo infert primò, sensum esse cognoscitiuum, quia est receptiuus specierum sine materia; in sensu autem esse receptiuum specierum sine materia, & esse cognoscitiuum, non distinguuntur *virtualiter adæquatè*. Secundò infert, intellectum esse magis cognoscitiuum, quia est magis separatus à materia: ergo immaterialitas ipsa intellectus creati est medium, quo Diuus Thomas probat intellectum creatum esse intellectiuum; cum tamen in intellectu immaterialitas, & ratio *proximè* intellectiui non differant *virtualiter adæquatè*: ergo etiam immaterialitas naturæ intellectualis, erit ratio probans intellectualitatem radicalem illius, quamuis inter illa non detur virtualis adæquata distinctio. 101 *Quinto.*

Vnde ad argumentum respondeo, concessa maiori, distinguendo minorem: *virtualiter adæquatè*, nego minorem: *adæquatè*, vel *inadæquatè*, concedo minorem, & nego consequentiam: vt enim ratio cognoscitiui, etiam radicaliter, aliqualiter à priori, per immaterialitatem probetur, non requiritur virtualis adæquata distinctio, sed inadæquata sufficit; licet autem inter illas formalitates non detur virtualis adæquata distinctio quam contrarij Auctores volunt; datur tamen distinctio inadæquata virtualis, eò quòd immaterialitas, non exprimit ordinem ad operationem, in quo ratio naturæ cognoscitiuæ consistit, sed ordinem ad esse, & elongationem à materia, eleuationemque supra illam. 102 *Vera tertij argumenti solutio.*

Et hæc distinctio inadæquata conceptuum, & expressionum, sufficit, vt vna formalitas per aliam probetur aliqualiter à priori, sicut dicebamus *supra* ex Angelico Doctore rationem informatiuæ corporis in anima rationali, probari ab Aristotele, ab illoque demonstrari à posteriori per rationem principij *quo* remotè operandi; cum tamen inter illas duas rationes non detur virtuali adæquata distinctio, sed tantùm inadæquata, penes vnam, & aliam expressionem; & sicut immaterialitatis intellectus probat aliqualiter à priori esse *proximè* cognoscitiuum, quin ex hoc inferatur inter vim *proximè* cognoscitiuam intellectus, & illius immaterialitatem distinctio adæquata virtualis; & sicut esse principium *quo* proximè intellectiuum probat à posteriori, intellectum esse formam accidentalem animæ rationalis, quin liceat ex hoc inferre rationem formæ accidentalis animæ, & vim *proximè* intellecti- 103 *Distinctio virtualis inadæquata inter duas formalitates, sufficit, vt vna, per aliam à priori probetur.*

uum in intellectu distingui *adæquatè virtualiter*, vt *superiùs* arguebamus.

104 *Replicabis 1.* Sed oppones primò eo ipso quod ratio naturæ intellectiuæ probetur in Deo à priori per immaterialitatem, non potest intellectualitas esse de essentia Dei, vt conceptus differentialis, aut quasi differentialis illius: ergo eo ipso erit attributum Dei; & consequenter *virtualiter adæquatè* ab essentia Dei distinguitur. Probatur antecedens: prædicata essentialia *Metaphysicè* constituentia, cognoscuntur lumine principiorum; sed conclusio à priori demonstrata non cognoscitur lumine principiorum, sed lumine scientifico: ergo eo ipso, quod intellectualitas radicalis à priori demonstretur de Deo per immaterialitatem, non potest esse de essentia Dei vt differentia, aut quasi differentia *Metaphysicè* illius constitutiua.

105 *Secundò.* Secundò: nam demonstratio à priori debet esse per causam realem, aut virtualem; sed causa virtualis petit *virtualiter adæquatè* ab effectu distingui, sicut causa realis *realiter adæquatè* ab effectus distinguitur: ergo si ratio naturæ intellectualis in Deo probatur à priori per immaterialitatem aut spiritualitatem diuinam, in qua Dei essentia consistit, intellectualitatem, in qua consistit natura, & essentiam Dei, datur virtualis adæquata distinctio.

106 *Tertiò.* Tertiò: nam si conceptus naturæ esset demonstrabilis à priori de Deo, & non esset attributum ipsius, sequeretur primum attributum Dei posse demonstrari de ipso demonstratione à priori non solùm quoad nos, sed etiam secundùm se; consequens est contra dicta supra *Disputatio secunda*, ergo vel ratio naturæ non potest à priori demõstrari de Deo vel est eius attributũ, & non differentia *Metaphysicè* ipsum constituens. Minor cum consequentia tenet. Maior autem probatur: ideò secundum attributum est demonstrabile de Deo demonstratione à priori secundùm se, quia inter illud, & Deum de quo demonstratur, mediat primum attributum *virtualiter* ab vtroque extremo distinctum, vt vidimus *Disput. secunda §. tertio*. At si ratio naturæ demonstraretur a priori de Deo, & non esset attributum illius, inter primum attributum, verbi gratia intellectum, & Deum, mediaret prædicatum ab vtroque extremo *virtualiter* distinctum, videlicet ratio naturæ, quæ ab intellectu distinguitur; *virtualiter*; quandòquidem illum radicat, & etiam distinguitur *virtualiter*; à Deo, quandòquidem à priori demonstratur de ipso: ergo ex doctrina tradita sequitur primum attributum posse demonstrari de Deo demonstratione à priori, non solum *quoad nos*, sed etiam demonstratione à priori *secundum se*.

107 *Ad 1. replicam respond.* Respondeo ad primam replicam, negando antecedens: ad probationem dicatur, quod quando aliqua differentia ex duplici inadæquato conceptu conflatur, quorum vnus alium ratione nostra supponit, etsi ille, qui primus est absolutè non possit vllo modo à priori demonstrari; ille verò, qui alium priorem ratione nostra supponit, potest demonstrari per primum demonstratione à priori, non secundùm se, sed demonstratione à priori *quoad nos*, & quia conceptus naturæ in Deo huius conditionis est, quod supponit conceptum essentiæ, & immaterialitatis vt ratione nostra inadæquatè priorem; fit consequens, vt possit demonstrari de Deo hoc demonstrationis genere, quamuis non sit attributum, sed de constitutione Metaphysica Dei per modum differentiæ, aut quasi differentiæ inadæquatæ. Cui doctrinæ non obstat antecedentis probatio: nam demonstrabilitas à priori quoad nos, sicut non obstat, vt aliqua propositio sit secundum se immediata, vt diximus *Disputatione citata*; ità non obstat, vt possit formalitas demonstrata lumine principiorum cognosci, non quidem vt demonstrata, sed inspecta secundum se, & ab intellectu illam vt in se cognoscente.

108 *Ad secundam.* Ad secundam replicam dicatur; causam virtualem efficientem, aut *dimanatiuè* radicantem distingui *virtualiter adæquatè* ab effectu; aut perfectione radicata; ideòque inter attributa radicata in essentia, & essentiam radicantem attributa, datur virtualis adæquata distinctio; causa autem virtualis formalis non petit virtualem adæquatam distinctionem ab effectu virtuali, sicut nec causa formalis realis, *realiter adæquatè* à suo effectu distinguitur; forma namque est causa materiæ in genere causæ formalis à qua tamen non distinguitur distinctione adæquata, sed inadæquata, & partialis, nec ab effectu suo formali *adæquatè* distinguitur cum in illo includatur: effectus enim formalis est forma subiecto capaci communicata, immaterialitas autem diuina non est medium à priori demonstrans intellectualitatem per causalitatem virtualem efficientem, aut radicantem illam, vt principium dimanationis, sed per modum causæ formalis duos effectus, aut quasi effectus ordine quodam præstantis, nempè, rationem spiritualis, & omninò independentis, & insuper remotam intellectualitatem, & quia hæc secunda formalitas, primam ratione nostra supponit, demonstratur aliqualiter à priori per illam, quin ad hoc requiratur virtualis adæquata distinctio, sed sufficit distinctio inadæquata virtualis.

109 *Instatur replicas.* Et quidem eodem modo, & genere demonstrationis à priori, quo D. Thomas probat, Deum esse naturæ intellectiuæ, quia est immaterialis, probat sensum esse aliqualiter cognoscitiuum quia immaterialis est, & intellectum esse altiori modo cognoscitiuum, quia immaterialis est altiori modo; & tamen ex hoc non colligitur immaterialitatem imperfectam sensus, & perfectiorem immaterialitatem intellectus *virtualiter adæquatè* distingui à vi *proximè* cognoscitiua imperfecta sensus, & perfecta intellectus: ergo pariter non sequitur virtualis adæquata distinctio inter immaterialitatem, vel essentiam diuinam, & intellectualitatem, vel naturam Dei.

110 *Ad tertiam replicam respondes.* Ad vltimam, nego sequelam: ad illius probationem, concessa maiori, nego minorem: nam ratio naturæ non mediat inter Deum, de quo primum attributum demonstratur, & primum attributum, vt enim inter hæc extrema mediaret, neutrum constituere deberet; conceptus autem radicis intelligendi, constituit *Metaphysicè* Deum: ac proinde non mediat, benè tamen primum attributum, per quod demonstratur secundum, mediat inter illud, & Deum, quia nec constituit Metaphysicè attributum secundum demonstratum, nec Deum de quo demonstratur.

111 *Vltimò cõtra eãdem partem conclusionis arguitur.* Deniquè contra eandem partem conclusionis arguitur: quæ ad diuersum genus spectant *virtualiter adæquatè*, distinguuntur; sed ratio naturæ, & ratio essentiæ spectant ad diuersum genus: ergo distinguuntur in Deo *virtualiter adæquatè*. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur: ratio essentiæ pertinet ad genus entitatiuum, ratio naturæ intellectualis pertinet ad genus intelligibile; sed genus entis, & genus intelligibile diuersa genera sunt: ergo ratio essentiæ, & ratio naturæ ad diuersa genera spectant; & consequenter distinguuntur in Deo distinctione virtuali adæquatè.

112 *Hoc argumentũ à M. Bãnez insinuatur.* Quæ ratio insinuatur à Mag. Bannez *infra quæst. 14. art. 8.* vbi docet, totum esse intelligibile comparari ad esse entitatiuum vt proprietatem in Deo, factaque comparatione ad esse entitatiuum Dei hanc prædicationem: *Intelligere diuinum, est diuinum esse*; non esse tam formalem, ac quidditatiuam, sicut ista: *Iustitia Dei est esse diuinum*, quia iustitia, & cætera attributa sunt veluti partes quædam essentiales diuini esse entitatiui; intelligere autem respectu esse entitatiui Dei se habet quasi proprietas: nam sicut immutabilitas in Deo est ratio æternitatis, ita diuinum esse entitatiuum est ratio in Deo diuini esse intelligibilis; si autem intellectio, & intellectualitas comparentur ad essentiam Dei prout amplectitur totum esse entitatiuum, & intelligibile, hæc propositio: *Intelligere est esse Dei*, est formalior, quàm ista: *Iustitia est esse Dei*, quia iustitia dicit quandam rationem peculiarem entitatis, intelligere autem dicit rationem quandam vniuersalem, nempè, totum genus esse intelligibilis.

113 *Eius doctrina displicet 1.* Sed, vt fatear verum, non satis percipio sapientissimum Magistrum primò: si namque intelligere diuinum est proprietas esse entitatiuè Dei, erit illi essentiale, non minùs, quàm misericordia, & iustitia, & quàm cætera attributa: ergo non minùs formalis erit ista propositio: *Intelligere est esse entitatiuum Dei*, quàm ista: *Misericordia est esse entitatiuum Dei*. Consequentia patet; nam ideò hæc est formalis, quia misericordia est essentialis esse entitatiuo Dei: ergò si intelligere est esse entitatiuo essentiale, erit non minùs formalis hæc propositio: *Intelligere est esse Dei*, quã ista: *Misericordia est esse Dei*. Antecedens autem probo: misericordia, & iustitia non alia ratione possunt esse, quasi partes essentiales diuini esse entitatiui, nisi quia sunt attributa, & proprietates illius, de ratione autem diuinæ essentiæ sunt omnia eius attributa vt prædicata essentialia: ergo si intelligere est proprietas esse entitatiui Dei, est etiam prædicatum illi essentiale.

114 *Secundò.* Deinde: nam si esse entitatiuum, & esse intelligibile, tàm passiuum, quàm actiuum distinguuntur virtualiter in Deo, iustitia, & misericordia non sunt attributa Dei secundum esse entitatiuum, sed secundum esse intelligibile: ergò non magis formaliter prædicabitur esse Dei entitatiuum de iustitia, & misericordia, quàm de diuino intelligere. Consequentia patet: nam maiorem formalitatem istius secundæ prædicationis fundat sapientissimus Mag. in eo quod sunt attributa pertinentia ad esse entitatiuum, illudque integrantia tanquàm partes essentiales. Antecedens autem probatur: misericordia, & iustitia sunt perfectiones voluntatis diuinæ; & consequenter sunt attributa Dei sub eadẽ ratione sub qua voluntas est ipsius attributum; sed voluntas Dei est attributũ naturæ, quatenùs intellectualis, medio intellectu ad illam, vt intellectiuã consequutum: ergo misericordia, & iustitia sunt attributa Deitatis, non vt spectat ad lineam entitatiuam, sed vt pertinet ad lineam intelligibilem, si semel linea intelligibilis, & linea entitatiua distinguuntur virtualiter in Deo.

115 *Ad argumentũ respond.* Quidquid tamen sit de istius sapientissimi Magistri doctrina, ad argumentum respondeo, concessa maiori, negando minorem: ad illius probationem, distinguo secundam partem maioris: ratio naturæ pertinet ad genus intelligibile actiuum, concedo maiorem: ad genus intelligibile passiuum, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: nam licet genus cognoscibile passiuum; quod in ratione veri consistit, sit attributum in Deo sequutum ad rationem entis diuini; & consequenter distinctum genus constituat à genere entitatiuo, intelligibile tamen actiuũ radicale, in quo ratio naturæ consistit, non est genus ex æquo à genere entis distinctum, sed gra-

gradus distinctus à gradu entis sub genere entis contentus, sicut ratio viuentis non est genus à genere entis distinctum, sed gradus distinctus à gradu entis, ita ratio viuentis intellectualis non est genus à genere entis distinctum, sed gradus distinctus à gradu entis sub genere entis contentus; ratio autem naturæ *radicaliter* intellectiuæ idem est, quod natura viuens vita intellectuali; ac proinde intellectiuum radicale non est genus distinctum à genere entis: ex quo vlteriùs fit, vt in Deo non debeat ab esse entitatiuo, nec ab essentia sub conceptu essentiæ *virtualiter adæquatè* distingui.

116 *Instabis.* Sed dices; passiuum intelligibile est genus distinctum à genere entitatiuo, nempè verum, quod est passio entis; genusq; ab illo distinctum: ergo intelligibile actiuum, quod idem est, atque intellectiuum proximum, vel radicale, est genus distinctum à genere entis. Antecedens supponimus, & consequentia probatur: ideò passiuum intelligibile constituit genus distinctum à genere entis, quia exprimit connexionem cum intellectu, quam non exprimit genus entis, sed tantum ordinem ad existentiam; sed etiam intellectuale, vel intelligibile actiuum exprimit connexionem cum operatione intellectuali, quam genus entis non exprimit: ergo est genus condistinctum à genere entitatiuo.

117 *Confirm.* Explicatur, & vrgetur: quamuis passiuum intelligibile, non ordinetur *per se* ad intelligi passiuum: quia tamen in connexione cum illo consistit, quam genus entis non exprimit, sed ordinem ad existentiam, quæ est vltima actualitas diuersa ab intelligi passiuo, ens, & verum, seu passiuum cognoscibile constituunt diuersa genera; sed intelligere actiuum est vltima actualitas ab existentia distincta: ergo quamuis intellectiuum radicale ad illud non ordinetur: quia tamen consistit in connexione cum illo, quam connexionem ens, in quantum ens, non exprimit, sed ordinem ad existere, constituent diuersa genera.

118 *Respond.* Respondeo, concesso antecedenti, negando consequentiam. Ad illius probationem, distinguo maiorem: quia genus intelligibile passiuum exprimit connexionem cum intellectu, quam non exprimit genus entis, nec in se, nec aliquo sibi essentialiter inferiori, concedo maiorem: tantùm in se, & in communi, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: nam licet ens in communi, non exprimat connexionem cum intellectione, vt principium *quo* remotum, illam tamen exprimit in aliquo sibi essentialiter inferiori, nempè, in viuente intellectuali, quod essentialiter diuidit ens, estque illi inferius essentialiter, & intelligi non potest constitutum in se ipso, & ab alijs inferioribus entis non viuentibus vita intellectuali distingui, nisi per connexionem remotam cum intellectione, vt principium radicale illius; ideòque radicale intellectiuum in prædicta connexione consistens, non est genus à genere entis distinctũ, sed gradus sub ente contentus: sicut viuens non est genus distinctum à genere entis, sed gradus distinctus à gradu entis sub genere entis contentus, licet viuens in quantum tale exprimat connexionem cum operatione vitali, quam non exprimit genus entis in se, & in communi sumptum, quia illam connexionem exprimit in aliquo sibi inferiori: & sicut relatio prædicamentalis non est genus à genere entis, & accidentis distinctum, sed intra illum contentum, quia ordo ad terminum, per quem constituitur, etsi non exprimatur ab ente, nec ab accidenti in communi, exprimitur ab ente, & ab accidenti in aliquo suo inferiori; connexio tamen cum intellectu, vel cum intelligi passiuo, in qua ratio veri, & cognoscibilis passiuè consistit, non exprimitur ab ente vt sic, nec in se sumpto in communi, nec in aliquo sibi inferiori, ideoque ex tali connexione consurgit, genus condistinctum à genere entis.

119 *Vrgebis.* Instabis: etsi viuens intellectuale, sit inferius essentiale ad ens, & exprimat connexionem cum intellectione actuali, non tamen illam exprimit prout est inferius ad ens, sed sub alia ratione: ergo ens dictam connexionem non exprimit, nec in se sub conceptu communi, nec in aliquo sibi inferiori. Consequentia tenet, quia vt genus entitatiuum in aliquo sibi inferiori connexionem illam exprimeret, opportebat, vt inferius, inquantum inferius exprimeret connexionem. Antecedens autem probatur: viuens namque est inferius ad ens sumptum sub ratione essentiæ; at non exprimit connexionem cum intellectione sub conceptu essentiæ, sed sub conceptu naturæ: ergo non exprimit illam *formaliter* vt inferius: dicere namque etiam esse inferius ad ens formaliter, etiam sub ratione naturæ, est petitio principij; hoc enim contrarij Auctores negabunt, Nobisque incumbit probare, nisi incurrere velimus vitium petitionis principij.

120 *Respondetur.* Respondeo, negando antecedens: ad probationem, distinguo maiorem: solùm sub ratione essentiæ, nego maiorem: sub ratione essentiæ, & sub ratione naturæ, concedo maiorem: & concessa minori, nego consequentiam: ratio autem cur viuens intellectuale, nedum prout exprimit ordinem ad existentiam, sed etiam prout exprimit connexionem cum operatione, *formaliter* contineatur sub ente, est: nam solus ordo ad existentiam non potest rationem entis contrahere, eo quod contrahit ens illud multiplicando essentialiter, & constituendo inferius essentialiter distinctum ab ente non viuente vita intellectuali; hanc autem distinctionem non præstat sola expressio ordinis ad existentiam, nec potest illam præstare, nisi exigendo alium compartialem conceptum connexionis cum operatione intellectuali, vt principium radicale illius, nisi enim hæc connexio ingrediatur, vt contenta *implicitè* in ordine ad existentiam, & ab illa exacta, non potest intelligi sub ratione viuentis vita intellectuali, quod consistit in posse habere intellectionem à se, ideòque solus ordo ad existentiam secundum id quod explicat sumptus, non potest *adæquatè* ens contrahere.

Ex quo vlteriùs fit, vt necessariò ingrediatur connexio cum intellectione, vt compartialis conceptus differentialis, sicut ordo ad terminum est conceptus differentialis simul cum ordine ad subiectum in relatione prædicamentali, nec solus ordo ad subiectum potest esse differentia adæquata, eò quòd solus, non potest accidens relatiuum distinguere ab accidenti absoluto.

Et quidem solus ordo formæ ad materiam non potest distinguere formam vitalem à non vitali: ergo nec solus ordo ad existentiam distinguere potest formam, & essentiam vitalem vita intellectuali, à viuente vita vegetatiua, aut sensitiua; & consequenter sicut connexio remota cum operatione vitali necessariò ingreditur ad distinguendum ens viuens à non viuente, & ad contrahendum ens ad esse viuentis, ità connexio remota cum operatione intellectuali necessariò ingreditur; tum ad distinguendum viuens intellectuale à viuente non intellectuali: tum etiam, ad contrahendum genus entis, & genus viuentis ad esse viuentis vita intellectuali. 121 *Corroboratur solutio, & instatur obiectio.*

§ IV.

Argumentis contra secundam partem conclusionis occurritur.

CONtra secundam partem nostræ conclusionis arguit Magister Cornejo primò ex D. Thom. *infra q. 14. art. 8.* vbi probat Angelicus Doctor, Deum per intellectum res ad extra causare, quia intelligere Dei est esse Dei; at si hæc propositio non accipiatur in sensu omninò formali, non conuincit: ergo iuxtà D. Thom. intelligere, est esse Dei, non solùm *identicè formaliter realiter*, sicut aliæ perfectiones sed *formaliter constitutiuè*; cumq; hoc verum non sit de esse essentiæ Dei (inquit Mag. Cornejo) erit verum de esse Dei sub conceptu naturæ: ac proinde actualis intellectio constituit naturam Dei: Minorem, in qua est difficultas, probat: relationes sunt esse Dei *realiter formaliter*; & tamen ex hoc, non infertur, Deum per relationes creaturas causare: ergo ex identitate solùm reali formali intellectionis cum diuina natura, non infertur, Deum per intellectum causare creaturas, & consequenter, vt consequentia à D. Thoma facta sit bona, debet assumi pro medio identitas omninò formalis, & constitutiua intellectionis cum diuina natura. 122 *Contra primam partem conclusionis arguitur 1. M.Corn.*

123 *Respondetur.* Respondeo, hoc argumentum non posse Mag. Cornejo fauere: nam ipse *virtualiter* distinguit inter intellectum diuinum, & actualem intellectionem, docens, esse illius principium, & per intellectionem, diuinam naturam constitui; ergo ex identitate intellectionis cum natura diuina, etsi posset inferri intellectionem Dei esse causam rerum, non tamen infertur Deum per intellectum causare creaturas innitendo identitati formali, & constitutiuæ. Ad argumentum ergo respondeo, vt consequentia Diui Thomæ sit bona, non requiri, quod intelligere sumptum pro actuali intellectione, sit *constitutiuè* Dei essentia, vel natura, sed sufficit, quod sumptum pro radice intellectionis constituat naturam Dei, quia hoc ipso Deus est naturæ intellectualis per essentiam. Ex quo rectè infertur, Deum per intellectum causare creaturas; tùm, quia eo ipso, quod Deus sit intellectualis per essentiam, debetur illi perfectissimus modus causandi, & quia perfectior modus causandi est per intellectum, & voluntatem, quam per naturam, rectè ex illo principio colligitur, Deum non per naturam, sed per intellectum, & voluntatem ad extra causare. Sic explicat consequentiam D. Thom. Caietanus *art. 8.* relato. Tum etiam, quia eo ipso, quod Deus sit naturæ intellectualis per essentiam, sequitur, res creatas in illo intelligibiliter contineri, & quia modus agendi sequitur modum continentiæ effectuum in causa sequitur Deum modo intelligibili creaturas producere, quod est illas per intellectum causare.

124 *Replicabis 1.* Sed contrà primam explicationem objicies: relationes sumptæ in radice, sunt de constitutione metaphysica Dei essentiæ, vel naturæ; & tamen ex hoc non infertur Deum per relationes, creaturas producere: ergo ex eo quod intellectio, vel intellectus sumpta in radice, sint Dei essentia, vel natura *constitutiuè formaliter*, non sequitur Deum per intellectum, vel intellectionem creaturas causare.

125 *Secundo.* Deinde contra secundam explicationem consequentiæ objicies: nam Deus non solum *intelligibiliter* continet creaturas; sed etiam illas continet *entitatiuè* continentia eminentiali: ergo ex continentia creaturarum in Deo non magis probatur, quod illas modo intelligibili causet, quam quòd eas causet modo entitatiuo, & naturali, & consequenter, vt ratio D. Thom.

con-

concludat, ad aliud est recurrendum, quod non potest esse, nisi identitas formalis, & constitutiua intellectionis cum diuina natura.

126 *Ad primam replicam respond.* Respondeo ad primam replicam, concessis maiori, & minori, negando consequentiam, cuius ratio est: nam ex eo quòd intelligere *radicaliter* sumptum, sit esse Dei *constitutiuè*, & sumptum *formaliter* sit esse Dei per realem formalem identitatem, sequitur esse intellectualem per essentiam, illique consequenter deberi perfectissimum modum causandi; & quia modi causandi sunt duo, scilicet naturaliter, aut per naturam, & liberè, scilicet per intellectum, & voluntatem, quorum secundus perfectior est, fit, vt rectè inferatur creaturas per intellectum causare, non autem inferatur causare illas per relationes, quia inter modos causandi non continetur per relationes causare.

127 *Ad secundam.* Ad secundam, quæ contra secundum modum explicandi illationem Angelici Præceptoris procedit, dicatur, verum esse contineri creaturas in Deo continentia eminentiali, cæterum quia Deus illas continens, est naturæ *purè* intellectualis, debetur illi modus intellectualis causandi, qui consistit in causando per intellectum, & voluntatem, imò quia natura Dei spiritualis, & intellectualis est, colligitur, & probatur infra *q. 25. artic. 1. & q. 14. art. 8.* potentiam executiuam non distingui ab intellectu.

128 *Secundo arguit M. Corn.* Secundò arguit ex eodem Diuo Thoma infra *quæst. 27. art. 2.* vbi ex eo probat, Verbum procedere in identitatem naturæ, ideoque Filium esse, & illius processionem esse generationem, quia procedit per intellectionem, quæ est esse Dei; & 4. *Contra Gentes cap. 11.* quia intelligi est esse Verbi, & intelligere est esse Dei; at intellecta causali de identitate reali formali, non virtuali, & constitutiua, non probat intentum: ergo iuxtà Diuum Thomam intelligere actuale, est constitutiuum naturæ diuinæ. Probatur minor: Spiritus Sanctus procedit per velle, quod *identicè realiter* est natura diuina, & tamen non procedit in identitatem naturæ sufficienti modo vt sic genitus, & illius processio sit generatio: ergo vt ratio D. Thomæ rectè probet in Verbo, debet accipi de identitate, non solùm reali formali, sed etiam virtuali, & constitutiua inter intelligere actuale, & diuinam naturam, saltem sub conceptu naturæ.

129 *Respondetur. Ad rationem geniti & filij quatuor conditiones desiderantur.* Huic argumento infra *quæst. 27. art. 2.* respondebimus, ad rationem geniti, & Filij quatuor conditiones desiderari. Prima, quod à viuente, viuens procedat. Secunda, quod à principio coniuncto. Tertia, quod in similitudinem naturæ, ex vi, & modo processionis. Quarta, quod consubstantiale sit cum principio, & quod D. Thomas ratione obiecta, non tertiam, sed quartam probauit, nempè, consubstantialitatem Verbi cum principio, & ad istam inferendam sufficit realis identitas intellectionis, per quam Verbum procedit, cum diuina natura, & quia volitio est etiam idem *realiter* cum natura Dei, etiam terminus illius consubstantialis est suo principio. Nec ex isto capite excluditur Spiritus Sanctus à ratione geniti, & Filij, nec illius processio à ratione generationis, sed ex eo quod non procedit, vt similis ex vi, & modo suæ processionis, cuius signum manifestum est D. Thomam *q. 27. art. 4.* non ex eo probare Spiritum Sanctum non esse genitum, quia velle Dei non sit esse Dei, sed quia voluntas assimilatiua non est, & infra *quæst. 30. art. 2. ad 2.* eadem ratione vtitur D. Thomas, vt probet processionem per modum naturæ, non esse diuersam à processione per modum intellectus, benè tamen ab illa quæ est per modum voluntatis, quia *id quod procedit per modum intellectus, vt Verbum, procedit secundum rationem similitudinis, sicut etiam id, quod procedit per modum naturæ: & ideo supra dictum est* (inquit D. Thom. se referens ad quæst. 27. artic. 2.) *quod processio Verbi diuini est ipsa generatio per modum naturæ. Amor autem in quantum huiusmodi, non procedit vt similitudo illius à quo procedit, licet in diuinis amor sit consubstantialis, in quantum est diuinus, & ideò processio amoris non dicitur generatio in diuinis.*

Explicationem esse de mente D. Thom. prob. 1.

130 *Secundo.* Cuius solutionis doctrinam cum argumento collatam *infra* ponderabimus, vt ex illis euidenter (ni fallor) inferamus iuxtà D. Thom. nec intellectum, nec intellectionem, Dei essentiam, vel naturam constituere. Ex illis apertè constat, non ideò processionem tertiæ personæ excludi à ratione generationis, quia velle non sit esse Dei, sed quia voluntas assimilatiua non est; ac proinde cum D. Thom. probat Verbum procedere in naturæ identitatem, quia intelligere est esse Dei, solum probat consubstantialitatem, quæ est vna ex conditionibus requisitis ad generationem, non autem probat, nec intendit probare ex illo principio adæquatam rationem generationis in processione Verbi, sed quia per intellectum, qui est assimilatiuus procedit, & ex negatione istius conditionis in voluntate, excludit illius terminum à ratione geniti, & Filij, non autem quia velle Dei non sit esse Dei: imò 4. *Contra Gentes cap. 23. §. vlt.* Ex eo quod esse Dei est velle ipsius, probat Spiritum Sanctum procedentem per voluntatem procedere in identitatem naturæ: quando ergo vtitur D. Thom. argumento ex identitate inter intelligere, & esse desumpto, solùm contendit consubstantialitatem probare, quæ est vtrique processioni communis, non autem id quod est processioni secundæ personæ proprium, & per quod generatio vltimò constituitur.

Sed contra istam doctrinam arguit tertiò hac ratione: Verbo ex vi processionis communicatur formaliter & primariò diuina intellectio actualis; sed communicatur illi primario ex vi processionis natura sub conceptu naturæ: ergo in actuali intellectione consistit formaliter diuina natura. Consequentia probatione non indiget. Minor constat: nam de ratione geniti, & Filij est, quod illi ex vi processionis communicetur natura generantis; quo circa, vt communiter à discipulis D. Thomæ docetur infrà *quæst. 27 art. 2. & 4.* Spiritus Sanctus non est genitus, nec Filius; quia illi ex vi processionis non communicatur natura diuina formaliter, Verbum autem Filius est, & illius processio generatio, quia terminus *quo* formalis, & primarius illius est natura Patris generantis. 131 *Tertio arguit, & replicat contra dicta.*

Maiorem autem probat primò: nàm Verbum ex vi processionis est sapientia genita: ergo ex vi processionis communicatur illi *formaliter* diuina sapientia, & consequenter diuina intellectio. Secundò, nam id communicatur *formaliter* ex vi processionis Verbo, quod *formaliter* ex parte principij ingreditur; at Verbum per se *formaliter* ex cognitione Patris actuali, qua se, & omnia perfectissimè cognoscit, procedit: ad differentiam Verbi creati, quod non procedit ex cognitione actuali, sed ab intellectu vt in actu primo fæcundo per speciem intelligibilem, de quo infra *q. 27. & 34.* ergo diuina cognitio per modum actus secundi communicatur Verbo ex vi processionis formaliter. 132 *Maiorem prob. 1. Secundo.*

Tertiò probatur: nam Pater sub eadem ratione est generans, & dicens; alias essent plures, quàm quatuor relationes reales prædicamentales in Deo, quod communi sententiæ aduersatur; sed Verbo vt terminanti dictionem, per se primò, & formaliter communicatur diuina intellectio actualis: ergo eadem communicatur formaliter, & per se primò Verbo vt terminanti generationem: Probatur minor: Pater, vt dicens, & loquens exprimit per se primò, & formaliter mentem; sed non mentem habitualem, valut in actu primo: ergo mentem actualem, quæ idem est quod actualis cognitio; & consequenter hæc per se primò communicatur Verbo à Patre, vt dicente, & loquente. 133 *Tertio.*

Confirmatur primò: dictio, & generatio in Patre, non differunt *obiectiuè*, sed ad summum ex modo significandi: ergo terminus formalis dictionis, non differt *obiectiuè* à termino formali generationis: at terminus formalis rationis, est intellectio vt Verbo communicata, & terminis formalis generationis, est natura Dei sub conceptu naturæ: ergo intellectio, & natura diuina non distinguuntur *obiectiuè*; & consequenter natura in actuali intellectione consistit. 134 *Confir. 1.*

Confirmatur, & vrgetur secundò: si namque natura diuina integrè supponeretur constituta ad actualem intellectionem, sequeretur, secundam Trinitatis personam, prius virtualiter procedere vt Filium, quàm vt Verbum; consequens est falsum: ergo natura diuina in actuali intellectione consistit: Probatur sequela: communicaretur illi priùs natura, quàm notitia actualis; & consequenter priùs procederet vt similis Patri in natura, quam vt similis eidem in actuali notitia; sed est Filius ratione assimilationis Patri in natura, & Verbum ratione assimilationis dicenti in notitia actuali: ergo priùs ratione, aut virtualiter procederet secunda persona vt Filius, quam vt Verbum. 135 *Confir. 2.*

Falsitatem autem consequentis probat Magist. Cornejo primò, quia secunda Trinitatis persona non accipit naturam diuinam per actionem distinctam à dictione, seu productione Verbi; cum illius processio per intellectum sit, & per emanationem intelligibilem, sed terminus per se primò terminans dictionem, est Verbum, vt Verbum: ergo non procedit priùs virtualiter vt Filius, quàm vt Verbum. Secundò, quia si priùs virtualiter vt Filius, quàm vt Verbum procederet, ratio Filij in diuinis non esset formalissimè eadem cum ratione Verbi, quod omnes Theologi (inquit Magist. Cornejo) censent periculosum in fide. Tertiò; quia sequeretur relationem Filij ad Patrem esse in diuinis diuersam à relatione Verbi ad dicentem, seu loquentem; & consequenter essent constituendæ in Deo quinque relationes reales, contra D. Thom. *infra quæst. 28. art. 4.* quem communiter sequuntur Theologi. 136 *Minor prob. 1.* *Secundo.* *Tertio.*

Hoc etiam argumentum proponemus loco *proximè* allegato, ibique aliquas illius solutiones reijciemus, quibus pro nunc prætermissis, respondeo, negando maiorem: imò nec Verbum in creatis in intellectione actuali consistit, sed in termino intellectionis realiter per illam sub conceptu dictionis producto, & in quo intellectio vt contemplatio terminatur ad obiectum; quæ doctrina est expressa D. Thomæ *quæst. 8. de Potentia art. 1. quæst. 3. de Veritate art. 2. quæst. 4. art. 1. & 2. 1. Contra Gentes cap. 54. lib. 4. Contra Gentes cap. 11. & in hac 1. p. quæst. 34. art. 1. ad 2.* eique sic intellectæ communiter adhærent Thomistæ: vnde in frequentiori sententia apud ipsos Beati Verbum non formant, nec est possibilis, etiam de potentia absoluta, species expressa creata Dei essentiam *quidditatiuè* repræsentans, de quo *infra quæst. 12. art. 2.* cum tamen intellectionem creatam quidditatiuam Dei negare non possint; quare Diuino communicaretur diuina intellectio, 137 *Respondetur.* *S. TH.*

ctio, non id haberet, quia est Verbum per intellectum procedens, sed quia diuina intellectio Dei naturam constitueret: ac proinde non est probanda constitutio diuinæ naturæ per actualem intellectionem, ex hoc quod Verbo ex vi processionis competat actualis notitia, sed potiùs è contrà, quod Verbo ex vi processionis conueniat intellectio actualis est probandum, quia actualis intellectio Dei naturam metaphysicè constituat, subsumendo pro minori, quod Verbo, vt Verbo, debeat communicari natura diuina *formaliter*, eò quòd vt Verbum sit Filius.

138 *Ad primam probat. min.* Ad primam maioris probationem respondeo ex Diuo Tho. 4. *Contra Gentes cap.* 12. sapientiam sumi tripliciter: primò pro principio sapientiæ: secundò pro actuali sapientia: tertiò pro termino ex sapientia producto: Verbum ergo dicitur, & est sapientia genita ex vi processionis formaliter, in prima, & tertia acceptione; in prima quidem, quia ex vi processionis accipit naturam Patris, quæ est principium virtuale sapientiæ actualis; & in tertia quia ex sapientia Patris procedit, non autem in secunda acceptione loquendo in sensu formali; non enim terminat per se primò processionem ratione prædicati sapientiæ, sed ratione naturæ, quæ illi per se primò communicatur.

139 *Ex D. Th. confirmatur doctrina.* Quæ doctrina est expressa D. Thomæ *infra quæst.* 34. *art.* 1. *ad* 2. illis verbis: *Cum ergo dicitur, quod Verbum est notitia, non accipitur notitia pro actu intellectus cognoscentis, vel pro aliquo eius habitu, sed pro eo quod intellectus concipit cognoscendo. Vnde, & Augustinus dicit, quod Verbum est sapientia genita. Quod nihil aliud est, quàm ipsa conceptio sapientis. Quæ etiam pari modo notitia genita dici potest. Et per eundem modum potest intelligi, quod dicere in Deo sit cogitando intueri, inquantùm scilicet intuitu cogitationis diuinæ concipitur Verbum Dei.* Hæc Diuus Thomas, ex quibus apertè constat Verbum Dei dici sapientiam, vel notitiam genitam, non quia *formaliter* in sapientia, vel notitia actuali consistat, sed quia ex sapientia, & notitia Patris procedit. Et quidem hæc probatio plus conuincit, quàm prædictus Magist. intendat, qui licet teneat Dei naturam in actuali intellectione, sumpta *absolutè* consistere; sapientiam tamen, quæ specialem modum diuinæ cognitionis importat, à constitutione diuinæ naturæ metaphysica relegat: ergo Verbum, esto ex vi processionis intellectionem naturam constituentem acciperet per se primò, non acciperet per se primò sapientiam.

140 *Secundo respond.* Vel secundò dicatur: esse sapientiam genitam ex vi processionis per se secundò, non autem per se primò: nam hoc modo non sapientiam, sed essentiam, & naturam Patris ex vi processionis, quodcumque illud sit, in quo Dei essentia & natura consistet, accipit. *Instabis.* Nec refert, si obijcias, per se secundò ex vi processionis, etiam accipere amorem; & tamen amor genitus non dicitur: ergo vt genita sapientia dicatur, non sufficit per se secundò sapientiam ex vi processionis accipere, sed requiritur, quod per se primò, vt subsistens in sapientia procedat, & quod sapientia sit terminus formalis primarius processionis secundæ personæ. Non inquam refert; cum enim cognitio sit primus actus naturæ in- *Respondetur.* tellectualis, amor autem sit actus secundus necessariò cognitionem supponens, cum maiori perfectione illi conuenit esse sapientiam, quam esse amorem, quod sufficit vt quamuis dicatur sapientia genita, amor genitus non dicatur.

141 *Ad secundam probat. maioris respond.* 1. Ad secundam probationem maioris, distinguo maiorem: quod se tenet ex parte principij vt fæcundans, ratione naturæ, qua fæcundatur principium, concedo maiorem: secundum conditionem principij, & modum illius, nego maiorem: & concessa minori, distinguo consequens: debet Verbo communicari actualis cognitio ratione sui, & secundùm conceptum cognitionis, nego consequentiam: secundum naturam, quem continet, & repræsentat, concedo consequentiam. Itaque sicut Verbo procedenti ab intellectu fæcundo per speciem obiecti per modum actus primi, non communicatur species secundum rationem, & conditionem speciei, sed secundum naturam, quam *obiectiuè* repræsentat, & continet; ita Verbo diuino procedenti ab intellectu, vt intelligente in actu secundo, non debet per se primò communicari intellectio actualis secundum conceptum intellectionis, sed natura, quam cognitio *obiectiuè* repræsentat,

142 *Secundo respond.* & continet. Vel secundò dicatur, Verbo communicari per se primò, non principium proximum, sed radicale; intellectio autem est principium proximum non radicale, quod est natura diuina sub conceptu naturæ: vnde hæc, & non cognitio actualis communicatur Verbo per se primò ex vi processionis.

143 *Ad tertiam.* Ad tertiam probationem, omissa maiori, nego minorem. Ad cuius probationem dicatur, loquentem, non intendere per se primò exprimere in Verbo mentem, seu conceptum formalem ratione sui, sed ratione obiecti cogniti, & in mente contenti: vnde cum obiectum primarium diuinæ cognitionis sit diuina natura, hæc est, quam Pater in Verbo producto exprimere intendit illamque per se primò communicare. Quomodo autem Verbo diuino communicetur per se primò ex vi processionis natura diuina secundum modum naturalem, non autem intelligibilem, & intentionalem, quod requiritur vt sit Filius, & illius processio sit generatio, ad præsens non pertinet, id fusè explicabimus *infra quæst.* 27. pro nunc autem icire sufficiat, id Verbo diuino conuenire, quia per intellectum perfectissimum procedit: nam licet intellectus creatus solùm producat Verbum intentionaliter simile obiecto, & intellectus, vt sic non petat *positiuè* terminum similem in esse naturali; id tamen permittit, & in sui perfectissimo anologato, nempè in diuino intellectu id sortitur: vnde intellectus, vt sic, ebstrahit à producente terminum similem in esse intelligibili, & intentionali, & à producente terminum similem in esse naturali. Quæ *loco allegato* fusè prosequemur, videantur ibi: non enim in illis vacat, nec licet in præsenti immorari, sed insinuasse sufficiat.

Ad primam confirmationem, prætermisso antecedenti, & prima consequentia, nego minorem subsumptam: dictio namque, vt dictio, etiam intellectus creati, non communicat Verbo actualem intellectionem, sed naturam obiecti in esse intelligibili, & intentionali; dictio autem increata ex eo quod est perfectissimi intellectus producentis terminum similem in esse naturali, communicat Verbo diuino, non actualem intellectionem, sed naturam cognitam, & per illam repræsentatam, non secundum modum tantùm intelligibilem, sed per se primò secundum modum naturalem, & per se secundò secundùm esse intelligibile repræsentatiuum, & intentionale. 144 *Ad primam cõfirmat.*

Et ex his ad secundam confirmationem; respondeo, negando sequelam. Ad illius probationem, concessa maiori, nego secundam partem minoris, quòd nempè diuinum Verbum, vt Verbum, procedat vt simile Patri in notitia actuali, sed tàm vt Verbum, quàm vt Filius, per se primò procedit vt simile Patri in natura secundum modum naturalem, licet vt Verbum secundariò importet eandem naturam vt repræsentatiuam sui, & creaturarum; & hoc ideò quia est Verbum, non ex necessitate, sed ex fæcunditate productum, vnde sicut intellectus non ex necessitate, sed ex fæcunditate Verbum producens, per se primò intendit communicare naturam sub conceptu naturæ, & secundùm modum essendi naturalem, & per se secundò rationem repræsentatiui; ità Verbum ex fæcunditate, & non ex necessitate productum, per se consistit in termino per se primò simili dicenti in natura secundùm modum essendi naturalem, & per se secundò importat rationem intelligibilis, & repræsentatiui. 145 *Ad secundam.*

Quam doctrinam *loco allegato* latè prosequimur. Vbi etiam alia via, & non minùs probabili incedimus, distinguendo in secunda persona per nostram considerationem, & ratione ratiocinata, rationem Verbi, & rationem Filij, non pro eo quod Verbum, & Filius dicunt in recto, nempè relationem, sub qua ratione nulla est in Verbo, & Filio distinctio: vnde Augustinus *lib.* 7. *de Trinitate cap.* 2. de secunda Trinitatis persona loquens, ait: *Eo Filius, quo Verbum, eo Verbum, quo Filius.* Et in hoc sensu est communis Theologorum doctrina rationem Verbi non esse à ratione Filij distinctam. At verò secundùm id, quod in obliquo important, nullum est inconueniens, quòd ratio Verbi distincta sit à ratione Filij, quæ distinctio in hoc consistit, quòd vt Filius, dicit relationem vt subsistentem in natura sub conceptu naturæ, & vt Verbum eandem relationem, vt subsistentem in natura, vt passiuè intellecta, & vt repræsentatiua; & quia est probabile naturam diuinam sub conceptu naturæ ratione obiectiua distingui à se ipsa, vt intelligibili, & vt repræsentatiua; fit consequens, quod etiam probabile sit, Verbum in ratione Verbi, & in ratione Filij ratione distingui secundum id quod Verbum, & Filius importat de connotato, & in obliquo; nec in hoc sensu potest ab aliquo iudicari periculosum in fide. 146 *Alia via occurrit potest confirmationi.*

Iuxta quam viam, etiò concederemus. Verbum diuinum in ratione Verbi per actualem intellectionem constitui, illique in ratione Verbi primariò communicari, non inde fieret naturam in intellectione consistere, nec eidem per se primò intellectionem communicari, considerato vt Filio, nec sequeretur dari in Deo plures processiones, quàm duas; nam processio Verbi est vna, & eadem, vt generatio, & vt dictio solùm differentes munere; est enim generatio secundùm primarium conceptum, & secundùm primum munus; dictio autem secundariò, & sub primo munere terminatur ad Filium, vt Filium, sub secundo munere terminatur ad secundam personam, vt Verbum. De quibus plura *infra* agentes de Trinitate. 147 *Tribus tacitis obiectionibus occurritur.*

Denique arguit à priori: nam intellectualitas est ratio specifica, vel quasi specifica diuinæ naturæ; sed non est talis ratione principij radicalis intelligendi: ergo ratione actualis intellectionis; & consequenter diuina natura in actuali intellectione consistit: Maior supponitur *inferius* examinanda: Minor autem probatur: natura diuina non distinguitur à natura intellectuali creata per intellectualitatem radicalem, sed tantum per actualem intellectionem: ergo non per radicale intelligere, sed per intellectionem actualem constituitur: Consequentia patet: nam constitutiuum, & distinctiuum, est idem. Antecedens autem probatur: per id enim, in quo duæ naturæ conueniunt, non potest vna ab alia distingui; sed natura creata, & diuina conueniunt in intellectualitate radicali; cum vtraque sit radicaliter intellectiua: ergo diuina natura non distinguitur per radicale intelligere à natura intellectuali creata. 148 *Vltimo, & à priori arguitur.*

Respondeo, concessa pro nunc maiori, negando minorem. Ad illius 149

Respond. illius probationem, nego antecedens. Ad cuius probationem, concessa maiori, distinguo minorem: in intellectualitate radicali in communi *analogicè* abstrahente à radice creata, & increata, concedo minorem in radicali intellectualitate increata nego minorem, & consequentia: nam licet in conceptu communi intellectualitatis radicalis conueniant natura creata intellectualis, & natura diuina distinguuntur, tamen per rationem talis radicis: natura namque diuina est intellectiua per modum radicis, non *realiter*, sed *virtualiter* radicantis intellectionem sibi *realiter* identificatam *summè* actualem, & comprehensiuam Dei, quæ prædicata non competunt naturæ intellectuali creatæ ideòque sufficienter intra lineam radicis distinguitur natura diuina à natura creata, absque eo quod actualis intellectio ingrediatur vt distinguens. Sicut in sententia istius Magist. intellectus diuinus, vt distinctus ab actuali intellectione distinguitur ab intellectu creato, & non per actualem intellectionem, & essentia diuina in ratione essentiæ distinguitur ab essentia creata, non per actualem existentiam *formaliter*, sed per radicem illius, eo quod essentia diuina petit existere existentia actualissima sibi realiter identificata.

150 *Replicat M. Corn.* Sed instat contra hanc solutionem: natura diuina constituenda est modo perfectissimo ex cogitabili; sed perfectiùs constituitur per actualem intellectionem, quam per radicem virtualem illius ergo constituitur actuali intellectione. Probat minorem: principium virtuale intelligendi concipitur in potentia ad actualem intellectionem: ergo per principium virtuale intellectionis, non ita perfectè intelligitur constitui, ac constituta per actualem intellectionem. Patet consequentia: nam eo aliquid perfectiùs intelligitur, quo concipitur vt magis actuale; sed quod in potentia intelligitur, non concipitur vt magis actuale: ergo non concipitur vt perfectissimum, & consequenter perfectiùs intelligitur constituta natura diuina per actualem intellectionem, quàm per principium virtuale illius.

151 *Respondetur.* Respondeo, concessa maiori, negando minorem; nam eo ipso, quòd admittatur in Deo principium virtuale radicale intelligendi, vt prædictus Auctor admittit, & *infra* admittendum esse monstrabimus, non potest natura diuina per actualem intellectionem constitui, sed per radicem actualissimam illius, eo quod iste conceptus est prior, & sufficiens contrahere, aut quasi contrahere conceptum naturæ intellectualis, vt sic ad esse naturæ diuinæ, vt §. 2. arguebamus; nec virtuale principium intellectionis concipitur, vt potentiale, ex eo quòd concipiatur, vt actuabile, per actualem intellectionem, vt ex *infra* dicendis constabit. Nec natura diuina sub actuali intellectione concipitur vt magis actualis *intensiuè*; quam concepta vt virtuale principium, quia cum sit principium actualissimum, continens virtualiter totam actualitatem actualis intellectionis, non concipitur, vt actualior *intensiuè* sub illa.

152 *Nō quælibet vltima actualitas constituit naturam diuinā, sed tantum vltima in linea naturæ.* Nec ex eo quòd actualis intellectio sit vltimior actualitas, sequitur debere per illam constitui; quia non per quamlibet vltimam est constituenda, sed per vltimam in linea naturæ; actualis autem intellectio est extra lineam naturæ, quia est extra lineam radicis. Nec oppositum probatur, ex eo quòd intellectio actualis concernatur ab intellectualitate radicali, ex quo infert Cornejo pertinere ad lineam naturæ, quæ illatio mala est: nam concernitur vt operatio, consequenterque vt supponens constitutum principium, ac proinde est actus extra lineam naturæ. Et quidem etiam existentia concernitur, connotaturque ab essentia, & tamen non sequitur esse vltimam actualitatem intra lineam essentiæ, alias constitueret essentiam diuinam in ratione essentiæ, cuius contrarium docet Magister Cornejo, vt vidimus *supra*. Sed de his plura in sequentibus.

§. V.

Quid de collectione attributorum, actualique volitione?

153 *Secunda cōclusio.* SEcunda Conclusio. ***Natura diuina non constituitur collectione attributorum nec volitione actuali.*** Hæc conclusio ex dicendis à fortiori constabit; cum namque actualis intellectio sit à constitutione metaphysica naturæ, & essentiæ diuinæ excludenda, à fortiori collectio attributorum, actualisque volitio. Et quoad

Prima pars probatur 1. primam partem ostenditur primò: etiam natura diuina, nostro modo concipiendi, per id constituitur, quod primò in illa intelligitur cum fundamento in re, tanquam radix cæterorum; at non primò concipitur attributorum collectio, sed aliqua vna formalitas, & perfectio, in qua aliæ radicantur; ergo non constituitur collectione attributorum. Consequentia est bona. Maior constat: loquimur namque de constitutione non physica, sed metaphysica naturæ diuinæ, prout à nobis viatoribus *imperfectè* in hoc statu concipitur ad modum naturæ creatæ; at natura creata per id *metaphysicè* constituitur, quod primò illi conuenit, & in quo cætera radicantur: ergo natura diuina per id constituitur *Metaphysicè*, quod primò in illa concipitur cum fundamento in re, & in quo aliæ perfectiones radicantur. Minor autem probatur: nam attributa concipiuntur à nobis ad instar similium perfectionum, quæ inueniuntur in creaturis, sed perfectiones creatæ, ad quarum instar, & per quarum species attributa concipiuntur, non æquè primò conueniunt enti creato, sed ordine quodam, v. c. homini priùs conuenit intellectus, & deinde voluntas: vnde voluntas de homine medio intellectu demonstratur, & voluntas, & intellectus, hominis essentiam supponunt, & in illa radicantur: ergo perfectiones diuinæ prout à nobis concipiuntur, non omnes æquè primò conueniunt enti increato, sed ordine per rationem, ità vt omnibus attributis præintelligatur essentia, in qua radicantur.

154 *Resp. 1.* Huic argumento duplex adhibetur solutio: prima est; perfectiones omnes diuinas ordinem inter se non habere, sed omnes Deo æquè primò conuenire, eò quòd vna in alia non radicatur; nam radicatio importat imperfectionem. Nec obstat concipi à nobis ad instar similium perfectionum, quæ in creaturis repeiuntur, & per species illarum; hoc enim sicut non arguit concipi vt accidentia Dei, quamuis concipiantur per speciem accidentium, ita nec arguit, quod habeant ordinem obiectiuum, taliter, vt vnum attributum in alio obiectiuè radicetur, nec omnia in essentia, sed solùm, quod ex modo concipiendi prædictum ordinem seruent.

155 *Respon. 2.* Secunda solutio; negat argumenti maiorem, nempè, quod natura, & essentia Dei in prima perfectione consistat; sed in omni perfectione absoluta, estò vna sit alia prior; non enim repugnat vnam essentiam ex duplici perfectione constitui, quarum vna aliam præcedat, quod exemplis *infra* adducendis confirmant, & quamuis in creaturis vera esset maior in Deo vera esse nequit, eo quòd essentia, & natura diuina; cum sit infinita *simpliciter*, petit continere *formaliter* omnem perfectionem *simpliciter* simplicem, & omni tali perfectione constitui: vnde, quamuis inter tales perfectiones ordo aliquis constituatur; vnaque aliam præcedat, nulla illarum *adæquatè* Dei essentia constituitur, sed omnibus *collectiuè*.

156 *Prima solutio reijcit. 1. S. Chris.* Neutra tamen solutio argumento satisfacit, & contra primam facit Chrysostomus de Incomprehensibili Dei natura *homilia prima prope medium*, illis verbis: *Prophetas non solùm, quod substantia Deus sit ignorare videmus, sed etiam de sapientia eius quanta sit planè ambigere, quamquam non à sapientia substantia est, sed ex substantia sapientia.* Sentit ergo Chrysostomus inter rationem substantiæ, & rationem sapientiæ, virtualem ordinem esse, ita vt sapientia, substantiam supponat, & ex illa sit, non autem è contra: non ergo omnes perfectiones æquè primò Deo conueniunt.

157 *Secundò.* Secundò: nam Diuus Thomas *infra quæst.* 19. *art.* 1. probat in Deo esse voluntatem; quia est in illo intellectus, cuius ratio vt demonstratiua à priori communiter acceptatur. Et *quæst.* 10. *art.* 2. probatur Deum esse æternum, quia est immutabilis, quæ ratio etiam accipitur vt demonstratio à priori; at si omnes perfectiones æquè primò Deo conuenirent sine vlla prioritate obiectiua, non posset vna perfectio à priori demonstrari per aliam, nec esset maior ratio cur voluntas per intellectum, & æternitas per immutabilitatem quam intellectus per voluntatem, & per æternitatem immutabilitas demonstraretur: ergo non omnes æquè primò Deo conueniunt, sed cum ordine obiectiuo.

158 *Tertiò.* Tertiò: nam in eo quod vna Dei perfectio, aliam *obiectiuè virtualiter* supponat, nulla imperfectio importatur: ergo neganda non sunt obiectiuus ordo, & obiectiua prioritas, suppositioque vnius perfectionis ad aliam. Antecedens probatur; in eo quod vna perfectio diuina ad aliam comparetur vt actus *virtualiter* actuans, & in eo quod vna perfectio ab alia *virtualiter* distinguatur, nulla inuoluitur imperfectio; & tamen si vna ab alia *realiter* distingueretur, & vna aliam *realiter formaliter* actuaret, imperfectio maxima foret: ergo pariter, quamuis realis prioritas vnius perfectionis ad aliam diceret imperfectionem, virtualis obiectiua prioritas nullam imperfectionem importat.

159 *Quartò.* Quartò reijcitur; nam eo ipso, quod intellectio actualis distinguatur virtualiter à natura diuina, egreditur ab illa vt à virtuali principio; sed intellectio distinguitur à natura diuina; vt inferiùs ostendemus: ergo egreditur virtualiter ab illa; & consequenter datur ordo virtualis prioris, & posterioris inter perfectiones diuinas.

Maior prob. 1. Maior probatur primò: nam intellectio actualis realiter à natura distincta, realiter ab illa egreditur: ergo intellectio actualis virtualiter à natura distincta, virtualiter egreditur à natura cuius est intellectio. Secundò: natura namque intellectualis, vel

Secundò. debet consistere in actu, vel in principio actus; sed si natura diuina virtualiter distinguitur ab actuali intellectione, non potest prout sic virtualiter distincta consistere in actu intelligendi: ergo consistit in principio virtuali actus; & consequenter eo ipso, quòd intellectio actualis virtualiter distinguatur à natura diuina, ab illa egreditur vt à virtuali principio.

160 *Tertiò.* Tertiò: quia natura diuina vt virtualiter ab intellectione distincta, est viuens vita intellectuali: ergo vt sic distincta est potens habere actualem intellectionem à se; sed non est potens illam à se habere per virtualem identitatem: ergo per egres-

egressum virtualem, & consequenter eo ipso quòd inter illa detur virtualis distinctio, egreditur intellectio actualis à natura egressu virtuali, vt à virtuali principio.

Quarto prob. maior. Denique probatur maior: intellectio namque actualis, vt virtualiter à natura distincta, est actus vitalis; & consequenter debet conuenire naturæ viuenti ab intrinseco sed non conuenit illi ab intrinseco per virtualem identitatem; supponitur namquè inter illas virtualis distinctio, ergò conuenit ab intrinseco *egressiuè* per egressum virtualem; & consequenter eo ipso, quòd inter naturam intellectiuam Dei, & actualem intellectionem detur virtualis distinctio, necessariò est constituendus inter illas virtualis ordo obiectiuus, obiectiuaque prioritas.

161 *Denique reijcitur 1. solut.* Deniquè reijcitur: etenim natura diuina est radix virtualis relationum; & tamen ex hoc nulla imperfectio admittitur in diuinis relationibus: ergo sine imperfectione poterunt perfectiones absolutæ vna in altera radicari, illamque obiectiuè tanquam priorem supponere. Consequentia cum minori tenet. Maior autem probatur: natura diuina non consistit formaliter in relationibus, vt Auctores, quos impugnamus, fatentur; aliàs vt argumentantur ipsi, in Patre v. c. non esset tota essentia, nec tota natura diuina; sed debet continere aliquo modo relationes: ergo illas continet radicaliter; & consequenter est illarum radix virtualis. Probatur minor; natura vt constituta, esto non sit infinita in omni linea formaliter debet esse infinita in omni linea, etiam relatiua eminenter, aut virtualiter: sed non potest esse eminenter, aut virtualiter infinita in linea relatiua, nisi virtualiter relationes contineat: ergo illas virtualiter continet, & consequenter est radix virtualis illarum.

162 *Cuiusdā Recētioris effugium.* Per quod præcluditur cuiusdam Recentioris effugium, asserentis, essentiam diuinam esse principium filiationis, & passiuæ spirationis, quia in Patre est principium *quo* generandi, & in Patre, & Filio est principium *quo* spirandi, producendique passiuam spirationem; non autem esse principium, nec reale, nec virtuale paternitatis, nec actiuæ spirationis, & primum sufficit, vt in Deo saluetur ratio, & conceptus essentiæ.

Præcluditur 1. Hoc tamen effugium ex dictis manet præclusum; etenim natura diuina prout constituta in linea absoluta est infinita, non solùm in linea filiationis, & passiuæ spirationis, sed etiam in linea paternitatis, & spirationis actiuæ; sed non est infinita *formaliter* in ratione paternitatis, & spirationis actiuæ: ergo est infinita eminenter, aut virtualiter; & consequenter illas virtualiter continet, quod stare nequit absquè virtuali illarum radicatione.

163 *Respondebis. Contra.* Nec sufficit respondere esse infinitam in prædictis lineis identicè, eo quod identificatur cum illis. Non, inquam, sufficit; aliter namque est adstruenda natura diuina infinita in linea paternitatis, atque adstruitur paternitas infinita in linea naturæ; sed paternitas est infinita in linea naturæ identicè: ergo natura aliter, quam identicè infinita est in linea paternitatis, quæ alietas non potest in alio consistere, quam in eo quòd natura sit eminenter, aut virtualiter infinita.

164 *Secundo reijcitur Rec. doct.* Deindè Recentioris doctrina reijcitur: si namque vt saluetur ratio essentiæ, necessaria est prioritas, radicatioquè alicuius perfectionis, non saluatur conceptus essentiæ in Patre per hoc, quod illius essentia sit principium *quo* filiationis: ergo debet esse principium *quo* alicuius prædicati in Patre: & consequenter erit radix virtualis ad minùs paternitatis. Consequentia tenet. Antecedens autem probatur primò: nam in Spiritu Sancto est tota Patris essentia, & natura, & similiter in Filio, & tamen prout in Filio, & in Spiritu Sancto non est principium *quo* filiationis: ergo quod sit, & obtineat conceptum essentiæ in Patre, non consistit in ratione principij *quo* filiationis, & passiuæ spirationis. Secundò: nam si radicatio perfectionis requiritur ad conceptum essentiæ debet esse radicatio perfectionis in illo, respectu cuius rationem essentiæ sortitur; sed filiatio non est in Patre, vt prædicatum enuntiatum de illo: ergo non saluatur conceptus essentiæ in Patre per rationem principij *quo* filiationis; & consequenter debebit perfectionem aliquam enunciatam de Patre radicare.

165 *Tertio.* Deniquè reijcitur: quod enim essentia in Patre virtualiter paternitatem, radicet, nulla est imperfectio: ergo sine fundamento negatur virtualis radicatio paternitatis in essentia. Cōsequentia tenet. Antecedens autem probatur; in eo quòd paternitas virtualiter actuet essentiam, illam virtualiter modificet, & determinet, nulla inducitur imperfectio in essentia; & tamen si realis actuatio, realis modificatio, & determinatio esset, maxima imperfectio foret: ergo pariter etsi radicatio realis paternitatis in essentia foret; in paternitate imperfectio virtualis radicatio nullam in paternitate imperfectionem inducit; & consequenter sine fundamento negatur.

166 *Secunda solutio reijcitur primo.* Deinde secunda solutio reijcitur: nam eo ipso, quod inter diuinas perfectiones ordo admittatur, detúrque vna prior alijs virtualiter, illasque virtualiter radicans; in illa, quæ omnes præcedit saluatur conceptus essentiæ diuinæ: ergo cæteræ non constituunt Metaphysicè diuinam essentiam, sed constitutam supponunt. Consequentia tenet. Antecedens autem probatur: saluatur in illo conceptu sufficienter ratio naturæ diuinæ: ergo etiam conceptus, & ratio essentiæ. Consequentia patet: nam conceptus naturæ, vel est idem cum conceptu essentiæ, vel conceptum essentiæ, supponit; ergo si in illa perfectione primò concepta cum fundamento in re in Deo saluatur ratio naturæ diuinæ; & ratio diuinæ essentiæ saluatur in illa. Antecedens autē probatur: per rationē infinitæ, & perfectissimæ radicis, perfectissimæ operationis sufficienter cōstituta intelligitur ratio naturæ diuinæ sub conceptu naturæ; sed illa prima perfectio concipitur, vt radix perfectissima perfectissimæ operationis; ergò intelligitur cōstituta in ratione naturæ diuinæ. Minor cum consequentia tenet. Maior autem ostenditur primò; etenim ratio naturæ consistit in principio radicali operandi: ergò ratio perfectissimæ naturæ in radice perfectissima perfectissimæ operationis consistit; & consequenter per rationem perfectissimæ radicis constituitur sufficienter perfectissima natura.

Secundò: nam per id natura diuina sufficienter constituitur per quod distinguitur à natura creata; sed ratio perfectissimæ radicis perfectissimæ operationis sufficienter illam distinguit à natura creata: ergò illam sufficienter in ratione naturæ constituit. 167 *Secundo.*

Tertiò: quia namquè intellectio consistit in attingentia apprehensiua obiecti, & volitio intendentia affectiua, intellecta perfectissima attingentia apprehensiua perfectissimi obiecti cognoscibilis, & perfectissima tendentia effectiua in perfectissimum obiectum amabile, intelliguntur sufficienter constitutæ intellectio diuina, & diuina volitio; sed ratio naturæ consistit in principio radicali operandi: ergò per rationem perfectissimi principij *quo* radicalis perfectissimæ operationis constituitur sufficienter natura Dei in ratione naturæ. *Tertio.*

Respondebis negando consequentiam, & disparitatem constitues: nam intellectio, & volitio important speciales perfectiones in Deo, ideòquè sufficienter constituuntur per speciales rationes; cæterum natura, & essentia diuina est in omni linea infinita, ideoquè petit *formaliter* in ratione essentiæ, & naturæ constitui per omnem perfectionem, quæ in suo conceptu imperfectionem non dicit; eamque perfectiones posteriores, illam primā supponentes, non dicant imperfectionē, petit natura, & essētia Dei formaliter per illas cōstitui; ideò perfectione, omnes alias præcedente, non nisi inadequatè Dei essentia constituit. 168 *Respondebis.*

Hæc est (ni fallor) tota mens contrariæ sententiæ, & vnicum fundamentum illius. Quod ex dictis reijcitur, vt enim essentia, & natura Dei constituta adæquatè intelligatur, sufficit radicalis continentiam omnium perfectionum non dicentium imperfectionem; sed in perfectione prima *radicaliter* præhabetur omnis perfectio imperfectionē non dicens: ergo se sola sufficienter Dei essentiam, & naturam *Metaphysicè* constituit. Consequentia probatione non indiget. Minor constat; sic enim prima perfectio constituitur à nobis, cumquè radicatio non repugnet perfectionibus diuinis, vt contra primam solutionem monstrauimus, non est cur omnium radicatio in prima perfectione negetur. Maior autem probatur: per radicalem continentiam omnium perfectionum non dicentium imperfectionem, sufficienter distinguitur à natura, & essentia creata, quæ in ratione radicis est limitata; & etiam ab alijs perfectionibus particularibus Dei, v. g. misericordia, iustitia, &c. Hæ namquè solùm explicant infinitatem propriæ lineæ *formaliter*, aliàs autem non *radicaliter*, sed tantum *identicè* important; ergò per hanc radicalem continentiam sufficienter constituitur natura, & essentia Dei, & quidquid aliud additur sine fundamento exigitur. 169 *Contra.*

Secundò probatur non enim alia ratione sapientia v. c. diuina sufficienter constituitur per rationem perfectissimæ sapientiæ, nisi quia concipitur à nobis per speciem sapientiæ creatæ: sed etiam natura, & essentia diuina concipitur à nobis per speciem naturæ creatæ: ergò intellecta ratione perfectissimæ radicis omnium perfectionum non dicentium imperfectionem, intelligitur sufficienter constituta in ratione perfectissimæ naturæ, & consequenter in ratione essentiæ, & naturæ diuinæ: Tertiò: nam licet Deus in re sit infinitus in omni linea *formaliter*, sicut etiam sapientia diuina in re est *formaliter* in omni linea infinita; natura verò diuina, prout à nobis in hoc statu concipitur, non est infinita in omni linea *formaliter*, sed tantùm in linea essentiæ, & naturæ: ergò vt constituta intelligatur in ratione naturæ diuinæ sufficit conceptus perfectissimæ radicis *radicaliter* cōtinentis omnem perfectionem non dicentem imperfectionem. 170 *Secundo probatur 1. pars conclus.* *Tertio.*

Præterea: nam significatum formale huius termini *Deus*, qui est nomen naturæ diuinæ, est vnum ratione obiectiua, aliàs nomē vnum non esset: sed si natura diuina, prout obijcitur huic nomini, diceret *explicitè* omnes perfectiones diuinas, significatum formale huius termini, vnum *obiectiuè* non esset, sed plura: ergo non importat *explicitè* omnes perfectiones diuinas, sed primam importat *explicitè*, cæteras vero *implicitè*, & *radicaliter*, ac proindè natura diuina, quæ est illius significatum formale sufficienter constituitur, per primam perfectionem, quam concipimus, vt cæteras perfectiones radicaliter continentem. 171 *Quarto*

Deniquè: nam Deus in re, non solùm est infinitus in linea absoluta, sed etiam est *realiter formaliter* infinitus in linea relatiua 172 *Quinto.*

tua; & tamen natura diuina sufficienter constituitur perfectione *radicaliter* tantùm lineam relatiuam importante, quin relationes illam *formaliter Metaphysicè* constituant: ergò pariter quamuis Deus in re sit in omni linea infinitus, natura tamen diuina constituetur sufficienter prima perfectione absoluta cæteras continente *radicaliter*, quin, quæ posteriora, sunt ingrediantur secundum esse formale, illius constitutionem.

173 *Respond.* Respondebis, negando consequentiam, & disparitatem constitues, eo quòd linea absoluta, & linea relatiua in Deo distinguuntur virtualiter; ideoque vt essentia Dei constituta intelligatur, non necessariò debent relationes intelligi, sed sufficit omnis absoluta perfectio, vt perfectè constituta intelligatur. Sed

Contra. contrà: nam etiam intra lineam absolutam dantur plures perfectiones *virtualiter*, quarum vna aliam supponit, & vna est omnium prima: ergo ista vt *virtualiter* alias radicans, sufficienter Dei essentiam, & naturam constituet, quin aliæ secundùm esse formale *constitutiuè* ingrediantur, sicut perfectio absoluta, vt virtualiter lineam relatiuam continens, sufficienter diuinam naturam constituit.

174 *Respond.* Respondebis, negando consequentiam; nam licet linea absoluta in plura *virtualiter* distincta suo modo diuidatur; omnia tamen ad lineam absolutam spectantia, debent ingredi formaliter naturæ constitutionem, secus autem linea relatiua; tum, quia prædicata absoluta sunt perfectiones *simpliciter* simplices, Dei autem natura est *formaliter* omnis huiuscemodi perfectio; relationes autem non sunt perfectiones *simpliciter* simplices ideoque natura Dei non petit per illas *Metaphysicè* constitui. Tum etiam, quia essentia repetitur in Patre, de quo non prædicatur *constitutiuè* filiatio, ex quo rectè sequitur, filiationem non constituere essentiam, quia nulla essentia potest in aliquo reperiri, in quo non sit omne, quod essentiam constituit; perfectiones autem absolutè omnes sunt in eo, in quo inuenitur essentia, ideoque diuina essentia, omni absoluta perfectione *Metaphysicè* constituitur, secus autem relatiuis perfectionibus.

175 *Contra.* Sed contrà: nam quidquid sit, an relationes diuinæ sint perfectiones *simpliciter* simplices, quod inter contrarios Auctores est dubium; omnes tamen docent esse perfectiones in suo conceptu non dicentes imperfectionem, & omnes tenentur docere, Deum prout in se essentialiter petere illas, vt sibi identificatas, nec Deus in se foret infinitè perfectus, nisi identificaret sibi perfectiones relatiuas, & tamen natura, & essentia Dei sub conceptu essentiæ, & naturæ, non petit per illas constitui, sed sufficienter constituitur per aliquid antecedens *virtualiter* relationes: ergo quamuis esse Dei prout in se petat sibi identificare omnem perfectionem absolutam; natura tamen diuina non petet omni perfectione absoluta constitui, sed aliqua omnes *virtualiter* præcedente, & in qua cæteræ *radicaliter* contineantur.

176 *Confir. 1.* Quod ampliùs vrgetur primò; nam PP. eodem modo loquuntur de identitate relationum cum essentia, ac de identitate attributorum; sed identitas relationum cum essentia talis non est, vt illam *Metaphysicè* constituat; ergo nec attributorum identitas cum essentia est formalis constitutiua. Consequentia videtur bona. Minor à contrarijs tradita, & maior constat ex pluribus, quæ adducit Ruiz *disp. 8. de Trinit. sect. 7. & seqq.* Iustinus *q. 144. ad Orthodox.* sic habet: *Dei simplicitas tota est filius, & tota est habens Filium, & tota est consilium, & tota est habens consilium.* Quibus verbis eodem modo loquitur Iustinus de identitate Filij cum natura diuina, ac de identitate consilij, quod est perfectio absoluta. Eodem modo loquitur Richardus Victorinus *lib. 3. de Trinit. c. 21. & 22.* vbi post multa concludit. *Non solùm itaque idem ipsum est totum, quod est qualibet persona, verùm etiam idem ipsum est quauis vna, quod qualibet alia.* Et c. damnamus de summa Trinit. sic dicitur: *Id quod est Pater, est Filius, & Spiritus Sanctus idem omnino.* Non autem potest attributorum identitas strictioribus verbis explicari, quàm asserendo esse omninò idem cum essentia: cum ergo ex identitate omnimoda relationum, personarumq; cum essentia, quæ in prædictis verbis exprimitur, non inferatur identitas constitutiua, & virtualis, nec ex similibus verbis, quibus PP. explicant attributorum cum essentia identitatem, potest colligi essentiam collectione attributorum constitui.

Ruiz. Iustin.

Richard.

177 *Confir. 2. S. Aug.* Confirmatur, & vrgetur secundo: nam PP. eodem modo loquuntur de identitate attributorum inter se, ac identitate illorum cum essentia, vt constat ex Augustino *lib. 6 de Trinit. cap. 7.* ibi: *Eadem magnitudo Dei est, qua sapientia, eadem bonitas, qua sapientia, & magnitudo, & eadem veritas, qua illa omnia, & non est ibi aliud beatum esse, aliud magnum esse, aut sapientem, aut verum, aut bonum esse, aut omnino ipsum esse.* Quibus verbis August. eodem modo exprimit identitatem vnius attributi cum alio, atque cum esse diuino; sed identitas inter attributa non est constitutiua, & virtualis: ità vt bonitas veritate, aut sapientia constituatur: ergo pariter identitas attributorum cum essentia, constitutiua non erit, ità vt essentia Dei *Metaphysicè* constituatur collectione attributorum.

178 *Confir. 3.* Confirmatur, & vrgetur tertiò: inde namq; contrarij Auctores mouentur principaliter, vt probent Dei essentiam in collectione attributorum consistere, & per illam constitui, quia Dei essentia consistit in esse, iuxta illud Exodi 3. *Ego sum, qui sum,* non autem in hoc, aut illo determinato esse, sed in esse illimitato, & interminato, vt explicant PP. ex quo ipsi inferunt, constitui per omne esse non dicens imperfectionem, sed vt verba, & PP. intelligentia subsistant, non est necessarium, essentia Dei omni attributali perfectione constitui, sed sufficit consistere in aliqua perfectione omnes illas *virtualiter* radicante: ergo deficit vnicum fundamentum, cui contrarij Auctores fidunt. Probatur minor: esse, in quo diuina natura, & essentia consistit, est omninò illimitatum, & consequenter amplectitur omne esse: ergo etiam esse relatiuum, & non solum esse absolutum: sed eius vniuersalitas, & omnimoda interminatio subsistit absq; eo, quod sit esse relatiuum *constitutiuè*, sed tantùm identicè, & *radicaliter*; ergo etiam subsistet absq; eo quòd sit omne esse absolutum *constitutiuè formaliter*, per hoc quod in aliqua absoluta perfectione consistat, in qua cæteræ absolutæ perfectiones radicentur.

179 Nec id, quod secundò additur pro ratione discriminis, nempè, essentiam reperiri in Patre sine filiatione; secus autem sine attributis, aliquid iuuat. Solum enim probat à posteriori, essentiam non constitui relationibus *Metaphysicè*, quod à nobis supponitur, non autem ex illo infertur aliqua ratio discriminis à priori cur in attributis consistat, non autem in relationibus & aliàs semel concesso, non consistere essentiam in relationibus, instantur omnia argumenta, quibus à contrarijs probatur consistere in attributis, vt constat ex dictis; ergo in illis Dei essentia *Metaphysicè* non consistit.

180 *Secunda pars conclusionis prob. 1. ex D. Thom.* Ex dictis etiam secunda pars conclusionis, quam fusè ostendemus *tract. de Volunt. Dei*, manet probata, & breuiter ostenditur primò ex D. Th. *q. 4. de Veritate art. 3. ad 3.* illis verbis; *Dicendum, quod notitia est de ratione Verbi, quasi importans essentiam Verbi, sed amor est de ratione Verbi, non quasi pertinens ad essentiam Verbi, sed quasi concomitans ipsum*; sed si amor, aut velle actuale esset constitutiuum Metaphysicum diuinæ naturæ, esset de essentia Verbi Diuini, cui primò, & per se communicatur diuina natura: ergo iuxtà D. Th. amor, seu volitio actualis non constituit Metaphysicè naturam diuinam. Vbi obiter est aduertendum pro consequentia doctrinæ, & vt tacitæ obiectioni occurratur, cum docet D. Tho. notitiam importare, quasi essentiam Verbi non loqui de notitia secundùm conditionem notitiæ, sed secundùm naturam primò, & per se in notitia, ex qua Verbum procedit, contentam, consequenter ad ea, quæ diximus §. 4.

Tacita obiectioni occurritur.

181 *Secundo probatur.* Deinde suadetur; vt enim probatum *in hoc §.* relinquimus essentia, & natura Dei *Metaphysicè* constituitur per id, quod primò in Deo cum fundamento concipimus; sed volitio actualis non concipitur à nobis in Deo cum fundamento in re, primò: volitio namque supponit cognitionem *virtualiter*, in Deo, sicut *realiter* in nobis iuxtà illud commune axioma: *Nihil volitum, quin præcognitum*, quod accipiendum est de præcedentia cognitionis reali, aut virtuali, iuxtà qualitatem distinctionis, quæ inter cognitionem, & volitionem versatur: ergo non constituit *Metaphysicè* Dei essentiam, & naturam. Quam rationem fusè *loco alleg.* explicabimus, vbi euasiones contrariorum reijciemus, & ex dictis inter probandam primam partem conclusionis facilè præcluduntur, & ampliùs ex *infra* dicendis illius vis, & efficacia constabit.

182 *Tertio prob.* Denique, alijs omissis, probatur secunda pars conclusionis ad hominem contra aliquos Recentiores, qui in prima parte nostræ conclusionis conueniunt, probantes, vel vt melius dicam, vt rem notam supponentes, Dei essentiam, & naturam non constitui collectione attributorum, benè tamen volitionem actuali, eo quòd, est vita in actu secundo; Dei autem natura, vtpotè perfectissimè vitalis, debet in illa consistere. Contra quos ità argumentor: non minùs infinita est Dei essentia in linea entis, quam Dei natura infinita in linea vitæ; sed ex prima infinitudine, non sequitur consistere essentiam Dei in omni perfectione entitatiua: ergo ex infinitate naturæ in linea vitalis non sequitur debere consistere in omni perfectione vitali: ac proinde quamuis volitio actualis sit vita in actu secundo, & natura Dei perfectissimè vitalis, non colligitur debere in illa *Metaphysicè* consistere.

183 *Confir. 1.* Explicatur, & vrgetur: non enim alia ratione essentia Dei non consistit in omni perfectione entitatiua secundùm Metaphysicam considerationem, & constitutionem, nisi quia non omnis perfectio entitatiua, quamuis absoluta sit, est primaria, sed aliqua alias supponunt, & in prima perfectione cæteras inferente est Dei essentia constituenda; sed actualis volitio, quamuis vita sit, non est prima, sed secunda præsupponens cognitionem, per quam Deus primò concipitur viuens: ergo in volitione non consistit Metaphysicè essentia, & natura diuina.

184 *Confir. 2.* Confirmatur, & vrgetur secundò: semel namque admisso, volitionem, cognitionem supponere, & nihilominus Dei naturam intellectione, & volitione constitui, non repugnat vnam essentiam duplici perfectione *constitutiuè* constare, quarum vna aliam supponat, & quarum quælibet sit in sua linea completa; sed illa doctri-

doctrina admissa, non est cur Dei essentia non constituatur collectione attributarum: ergo inconsequenter præfati Auctores procedunt, negantes ex vna parte, constitui omnibus attributis, & asserentes ex alia, constitui intellectione, & volitione actuali. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur: nam tota, & adæquata ratio ducens, vt non constituatur collectione attributorum, est, quia non omnia æquè primò Deo conueniunt, sed ordine virtuali, & quia perfectionem aliquam priorem supponunt; sed hæc ratio est nulla, dato constitui naturam Dei volitione, & intellectione, quamuis volitio præsupponat cognitionem: ergo etsi omnia attributa supponant perfectionem priorem, & vnum supponat aliud, poterit essentia Dei tota attributorum collectione constitui.

§. VI.

Obiectionibus in contrarium occurritur.

185 *Arguitur primò.* Contra istam conclusionem objiciunt contrarij Auctores primò: nam essentia Dei consistit *formaliter* inesse infinito *simpliciter*: ergo consistit in omni esse non dicente imperfectionem; & consequenter consistit in collectione attributorum. Secunda consequentia ex prima colligitur: nam attributa Dei sūt perfectiones *simpliciter* simplices nullam in suis conceptibus dicentes imperfectionem. Prima ex antecedenti; nam infinitum *simpliciter*, est in omni linea infinitum; ergo si essentia Dei consistit *formaliter* in esse infinito *simpliciter* consistit in omni esse nō dicente imperfectionem. Antecedens autem probat ex illo Exodi 3. *Ego sum, qui sum, hæc dices filijs Israel, qui est, misit me ad vos.* Ex quibus verbis infert D.Thom. *infra quæst.13. art.11.* hoc nomen, *qui est*, esse nomen maximè proprium Dei, illisq; significatur, solùm Deum esse, de cuius essentia sit esse, vt exponunt Hilar. *lib.1. de Trinit. col.*4. Hieron. *ad Ephes.* 3 ad illud; *Ex quo omnis paternitas.* August. *in Psalmum* 9. ad illud: *Et sperent in te, qui nouerunt nomen tuum. Tract.*38 *in Ioannem cap.*8. *lib.*3. *contra Maximum cap.*26. *lib* 2. *de moribus Manichæorum cap.* 1. *& de vera religione cap.*49. *& lib. de fide, & Symbolo cap.* 4. Ambrosius *lib.* 8. *epistolar. epist.*63. *propè medium*. Chrysost. *hom.* 14. *in Ioannem, & sermone de Trinitate*. Gregorius *lib.* 16. *Moralium cap.* 16. *in fine*, *& lib.*18 *cap.*37 & alij Patres. *Exod.* 3. S. TH. *Hilar. Hieron. Aug. Ambr. Chrysost. Gregor.*

186 *Verba PP. ponderantur, & exponuntur. Nazianz. Damasc. Hilar. Aug. Bernar.* Deinde eisdem verbis exprimitur infinitas esse diuini, quod est interminatum, immensum, totum esse in se comprehendens, vt exponunt Nazianzenus *orat.*38. *de Natiuit. Domini*. Damascenus *lib.*1. *Orthodoxa fidei cap.*12. Hilarius *lib* 12. *de Trinitate*. Augustinus *lib.*12. *de Ciuitate Dei cap.*2. Ac tandem Bernardus *lib.*5. *de consideratione ad Eugenium propè medium*, dicta ponderans, ait: *Nihil competentius æternitati, quæ Deus est. Si bonum, si magnum, si beatum, si sapientem, vel quidquid tale de eo dixeris, in hoc verbo instauratur, quod est esse: nempè, hoc est ei esse, quòd hæc omnia esse. Si & centum talia addas, non recessisti ab esse. Si ea dixeris, nihil addidisti: si non dixeris, nihil minuisti.* Ergo iuxta mentem PP. prædicta verba exponentium, Dei essentia consistit *formaliter* in esse simpliciter, & in omni genere infinito amplectente omne esse, non dicens imperfectionem; aliàs Deum dicendo Sapientem, Bonum, Omnipotentem, &c. aliquid adderemus ad esse, in quo illius essentia consistit, & non dicendo, aliquid minueremus, cuius contrarium à Doctore melliflue verbis relatis docetur.

187 *Respondetur.* Respondeo, negando antecedens: nam essentia Dei sumpta prout à nobis sumitur, secundùm Metaphysicam constitutionem, non est *formaliter* infinita in omni genere, & linea, sed est infinita in genere, & linea essentiæ *formaliter*; in alijs autem *identicè*, sicut sapientia diuina, solum est *formaliter* infinita in linea sapientiæ, & in alijs lineis, vel generibus est *identicè* infinita, & idem est de alijs attributis dicendum.

188 Nec ampliùs antecedentis probatio conuincit, nec ex verbis Exodi infertur: fatemur namque nomen *qui est* esse nomen Dei proprijssimum; illo tamen non Dei natura significatur, sed aliquid naturæ, & omni perfectioni diuinæ commune, vt *infra* explicabimus. Fatemur etiam illis verbis significari existentiam soli Deo esse essentialem, quod qualiter sit accipiendum, ex *infra* dicendis constabit.

189 Fatemur insuper ex illis verbis inferri Deum in re, esse infinitum *simpliciter*, amplectique omnem perfectionem non dicentem imperfectionem, quod PP. illa verba explicantes contendunt, nec à Nobis negatur. Ex his tamen non colligitur Dei essentiam, prout à nobis in hoc statu concipitur constituta, esse *formaliter* in omni linea infinitam, nec consistere formaliter in omni perfectione non dicente imperfectionem, nec PP. hoc intendebant, sed tantùm realem Dei infinitatem omnimodam explanare; aliàs, vt *suprà* arguebamus, Dei essentia *Metaphysicè* consisteret, non solùm in omni perfectione absoluta, sed etiam in relationibus, maximè in sententia asserente, quod in propria linea perfectionem relatiua important, & superaddunt essentiæ, absolutisq; perfectionibus. Nec Bernardi verba vrgent: nam esse Dei, prout in re, omnem perfectionem dicit: ac proinde tali esse, prout sic sumpto, nihil additur cum Deus sapiens vocatur, sumpto tamen esse Dei, pro esse essentiæ, & naturæ, qualiter à nobis sumitur, cum Deus dicitur sapiens, aliquid quoad expressionem additur, implicitè tamen in prædicto esse contentum, vt *Disput. sequenti* dicemus.

Sed dices; Deus essentialiter est infinitus *simpliciter*, ergo essentia Dei est essentia entis infiniti *simpliciter*; sed essentia entis infiniti *simpliciter*, est essentialiter *simpliciter* infinita: ergo essentia Dei essentialiter est infinita *simpliciter*; & consequenter essentialiter consistit in omni perfectione non dicente imperfectionem. Consequentiæ probatione non indigent. Antecedens autem probatur: nam esse infinitum *simpliciter*, non conuenit accidentaliter Deo: ergo illi conuenit essentialiter; & consequenter Deus essentialiter est ens infinitum *simpliciter*. 190 *Instabis.*

191 *Respondetur.* Respondeo, concesso antecedenti, & prima consequentia, distinguendo minorem subsumptam: essentia entis infiniti *simpliciter*, est infinita simpliciter, *explicitè*, & *constitutiuè* sub conceptu essentiæ, nego minorem: per identitatem, & implicitam inclusionem, concedo minorem, & distinguo consequens eodem modo; solùm enim sequitur, essentiam, & natura Dei sub conceptu essentiæ, & naturæ *identicè*, *& implicitè* esse infinitam in omni genere entis; & consequenter identificari cum omnibus attributis, illaq; *implicitè* inuoluere, quod libenter fatemur, & *Disput. seq.* monstrabimus; non autem quod sub conceptu essentiæ *explicitè* sit infinita simpliciter, & importet attributa, quod necessarium erat, vt in collectione attributorum consisteret, illsq; *Metaphysicè* constitueretur, quod §.1. aduertimus.

192 Et quidem in mea sententia, & communi apud Thomistas, non solùm attributa, sed etiam relationes actu in essentia diuina includuntur, eique sunt essentiales; & tamen non ideò relationibus constituitur in ratione essentiæ, & naturæ, vt communiter docetur à Theologis, & hoc ideò, quia *explicitè* non importantur in essentia sub conceptu essentiæ: idem ergo dicimus de attributis. Et instatur argumentum: nam de essentia entis *simpliciter* infiniti, non solùm est omnis absoluta perfectio, sed etiam perfectio relatiua, vel entitas relatiua; & tamen essentia Dei relationibus non constituitur: ergo pariter, quamuis de essentia entis infiniti *simpliciter* sit omnis perfectio absoluta, non sequitur omni perfectione absoluta constitui. *Instatur argumentum.*

193 *Secundò arguitur.* Secundò arguitur: non repugnat collectioni attributorum constituere *Metaphysicè* Dei essentiam, & naturam: ergo illam *Metaphysicè* constituunt. Consequentia est bona, & antecedens probatur, si namque repugnaret; ideò esset, quia supponunt perfectionem priorem; sed ex isto capite non repugnat: ergo ex nullo repugnat. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur: non enim repugnat vnam essentiam duplici perfectione constitui, quarum vna prior sit, & alia subsequens, & posterior: ergo ex eo quòd attributorum collectio priorem perfectionem supponat, non probatur repugnantia, vt *Metaphysicè* diuinam essentiam constituat. Antecedens probatur multis exemplis: relatio namque secundùm vltimam differentiam consistit in ordine ad subiectum, & etiam in respectu ad terminum, & tamen priùs subiectum, quàm terminum respicit: essentia hominis secundùm vltimam differentiam est simpliciter apprehensiua, compositiua, & discursiua; & tamen priùs est apprehensiua, quàm compositiua, & priùs compositiua, quàm discursiua, sicut priùs est, quòd simpliciter apprehendat, quàm quòd componat, & priùs componere propositionem, & postea discurrere; essentialiter etiam est intellectiua, & volitiua; & tamen priùs intellectiua, quàm volitiua, sicut priùs intelligit, quàm vult, & vt Nos §.4. docuimus, conceptu essentiæ prior est conceptu naturæ; & tamen ex vtroque essentialiter constituitur natura viuentis, & natura intellectualis: ergo non repugnat vnam, eandemque essentiam duplici ratione constitui, quarum vna prior sit, & alia subsequens, & posterior: ac proinde ex eo quòd perfectiones attributales priorem perfectionem supponant, non probatur repugnantia, vt Dei naturam *Metaphysicè* constituant.

194 *Confirmatur.* Confirmatur, & vrgetur: physica constitutione potest aliquid duplici perfectione, aut entitate constitui, quarum vna *Physicè* aliam præcedat: ergo etiam *Metaphysicè* potest vna essentia, & natura duplici perfectione constare, quarum vna alia *Metaphysicè* sit prior. Consequentia tenet à paritate rationis. Antecedens autem etiam exemplis probatur: equus namque ex materia, & forma componitur, & tamen materia *Physicè* præcedit formam: cum sit causa materialis illius: beatitudo nostra formalis, in sententia extra Scholam D. Thomæ probabili, constituitur *Physicè* per visionem, & amorem, & tamen visio præcedit amorem: prædestinatio in sententia, etiam probabili extra Scholam D. Thomæ consistit, & quasi *Physicè* constat ex electione, quæ actus voluntatis est, & iudicio subsecuto ad electionem, vel consistit in iudicio electionem regulante, & electione mediorum, quæ posterior est iudicio. Item si volitio diuina realiter esset ab intellectione distincta, simul cum intellectione Deum *Physicè* causaret; & tamen tunc casus intellectio diuina *realiter*, & *Physicè* præcederet volitionem. Christus etiam est persona *Physicè* ex humanitate, & personalitate diuina cōposita, & ex natura humana, & di- 195

diuina, quamuis persona diuina sit prior natura humana, vtpotè causa efficiens illius: Anima etiam, quamuis esset causa vnionis sui ad corpus, & corpus causaret *Physicè*, & consequenter præcederet *Physicè*, nihilominùs cum corpore componeret hominem. Et denique hoc vniuersum *Phisicè* componitur collectione creaturarum, quarum vna aliam præcedit prioritate physica causæ, vt cælum elementa causat: & tamen ex cælo, & elementis hoc vniuersum conflatur: ergò non repugnat phyca vnius constitutio ex priori,& posteriori entitate,aut perfectione.

196 *Respondetur.* Respondeo negando antecedens: ad probationem distinguo maiorem: quia supponit collectio attributorum perfectionem in sua linea completam, radicantemque collectionem, concedo maiorem: ex sola ratione suppositionis, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: Nos enim non probamus attributa non constituere naturam, & essentiam diuinam, quia supponunt priorem perfectionem præcisà, sed quia talem perfectionem supponut; & quia taliter supponunt, nempè vt illa radicantē, & vt perfectionem in sua linea completam. Ex quo sic arguimus: perfectio in sua linea completa omnes alias perfectiones radicans perfectissima radicatione, est perfectissima natura, & consequenter perfectissima essentia, & hoc ideò quia natura vt sic consistit in radice operationis, & proprietatum naturæ, & consequenter perfectissima natura in radice perfectissima;sed pro priori ad attributa intelligimus in Deo perfectionem in sua linea completam, omnes alias Dei perfectiones perfectissimè radicantem: ergo pro priori ad attributa constitutam Dei essentiam intelligimus.

197 *Ad exempla in contrarium adducta respondetur.* Contra quam doctrinam non obstant exempla in contrarium adducta: ordo namque ad subiectum est non radix ordinis ad terminum, nec perfectio in linea relatiua completa; cum non possit ab ordine absoluto distingui, nisi per exigentiam respicientiæ termini, & implicitam inclusionem illius: vis apprehensiua in homine non radicat vim compositiuam, nec vis compositiua radicat vim discursiuā, nec radicale intellectiuū radicat radicale volitiuum;nec similiter conceptus essentiæ radicat conceptum naturæ, aliàs vt *supra* arguebamus saluaretur ratio naturæ in conceptu essentiæ pro priori ad conceptum naturæ, & daretur processus in infinitum, quod implicat: exempla ergo in contrarium adducta non obstant nostræ doctrinæ.

198 *Ad confirmationem.* Ad confirmationem, distinguo antecedens: si entitas præcedens completa sit, & posteriorem radicaliter contineat, nego antecedens: si sit partialis, & incompleta, posterioremque radicaliter non continens, concedo antecedens, & distinguo consequens distinctione antecedentis: solùm enim sequitur posse vnam essentiam *Metaphysicè* constitui ex duplici inadequato conceptu, quorum vnus alium aliqua ratione præcedat, quod non inficiamur; non autem ex duplici perfectione completa, quarum vna aliam *radicaliter Metaphysicè* contineat, & hoc est, quod nos negamus.

199 Nec exempla in contrarium adducta distinctioni, & doctrinæ traditæ obsistunt equus namque constat ex materia, & forma, neutra tamen est completa, sed incompleta, & partialis, nec vna in alia *radicaliter* continetur. Secundum, tertiumque exemplum negamus. Nec obstat esse sententias extra Scolam D. Thomæ probabiles; ex hoc enim ad summum inferri potest, etiam esse extrà Scholam D. Thomæ probabile Dei essentiam collectione attributorum constitui, quod à nobis non negatur. Præter quàm quòd, adhuc illis sententijs admissis, poterit discrimen ad rem sufficiens constitui, asserendo, nec iudicium regulans electionem, illam *radicaliter* continere, nec visionem radicare amorem, sed tantùm vt conditionem obiecti ad illum concurrere, cuius oppositum in præsenti contingit: ac proinde, dictis sententijs admissis poterit consequentia negari.

200 *Ad 4. exemplum.* Ad quartum exemplum dicatur: si volitio *realiter* ab intellectione distingueretur in Deo, nec intellectione, nec volitione Deum *realiter* constituendum constitutione essentiali, sed sicut homo *essentialiter* constituitur per radicem realem intelligendi, & volendi, intellectu, & voluntate se habentibus, vt passionibus, & intellectione, & volitione vt actionibus vitalibus, idem in prædicta hypotesi est asserendum in Deo. In Christo autem ex personalitate, & humanitate non resultat vna essentia, vel natura, sed tantum vna persona, nec personalitas, prout cum humanitate personam humanam constituit, humanitatem radicat, nec diuinitas illam causat, quatenus Christi compositionem ingreditur, sed prout Deum constituit, vt tribus personis cummunem. *Ad quintum.* Ad illud de anima rationali dicatur esse ex sua essentia entitatem incompletam, & per se ad hominis constitutionem ordinatam: vnde si quod supponitur, cum hac in completione supponatur, non obstabit quominùs ex illa, & corpore possit hominis essentia componi. Vltimum exemplum omninò præter rem est: vniuersum namque est totum collectiuum sola vnitate ordinis gaudens, ac proindè collectione multorum constans, quorum vnum est altero prius, Deus est vnus vnitate perfectissima, & vnius simplicis naturæ, cuius conceptus in perfectissima radice attributorum saluatur.

201 Sed insistunt Recentiores: nam id omne, *formaliter* rei essentiam constituit, quod est de principali consideratione ratione illius: si nāq; deest aliquid, quod est de principali æstimatione secundum nostrā considerationem, nondum tota rei essentia concipitur; sed potest aliquid posterius alio, esse de principali æstimatione essentiæ totius, quamuis non sit de principali consideratione prioris: ergo potest quamuis posterius sit, ingredi essentialem rei constitutionem. *Replicabis. 1.* Probant minorem primò: etenim in vniuerso non solum Sol, qui prior est, sed etiam homo posterior Sole, principaliter æstimatur: in discursu etiam hominis assensus conclusionis principalem considerationem ingreditur, quamuis sit assensu permissarum posterior *Minor prob. 1.*

Deindè: nam potest posterior perfectio, priorem excedere, vt constat in iudicio supponente, & excedente simplicem apprehensionem: ergò poterit posterior perfectio principaliter æstimari. *Secūdo.* Denique: nam potest perfectio posterior notabiliter rei æstimationem augere, quamuis non tantum ac prima: ergò potest ingredi principalem rei æstimationem. *Tertio.*

202 *Respondetur.* Respondeo, concedo maiorem, minorem, & consequentiam: ex hoc tamen non infertur, attributa Dei essentiam *Metaphysicè* constituere: nam licèt Deus magni æstimetur, quia sapiens, magni etiam æstimetur, quia volens, & quia misericors; nulla tamen ex his perfectionibus est de principali consideratione Dei, hoc est, de primaria consideratione illius: nam præcedenter ad illas concipitur constitutus *completè* in ratione essentiæ, & naturæ illa perfectione, quæ cæteras perfectiones radicat ob ea, quibus §. 5. nostram sententiam monstrauimus, ideoque, licèt quandòquè contingat, vt prædicatum posterius aliudquè supponens prius, simul cum priori totius essentiam constituat, non sequitur, Deum collectione attributorum constitui, eo quod in perfectione priori attributa radicante saluatur quidquid requiritur ad conceptum essentiæ, & naturæ. Et quidem eodem argumento, si quid probatur, conuincitur, constitui essentiam diuinam perfectionibus relatiuis, cum ex illis Deo magna æstimatio proueniat, sicuti, & perfectio infinita in sententia contrariorum concedente relatiuas perfectiones. Conuincitur etiam hominem *Metaphysicè* constitui collectione proprietatum; cum etiam ex proprietatibus hominis æstimatio augeatur.

203 *Tertio argum.* Tertiò obijciunt: cum alicuius rei conceptus pluralitatem importat, nondùm illius essentia intelligitur constituta, quamuis prima perfectio apprehendatur, si non omnes concipiuntur; sed formalissimum Dei significatum exprimit perfectionum pluralitatem: ergò prima perfectione non constituitur *adequatè*, sed in omnium collectione illius essentia *Metaphysicè* consistit. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur: nam primus conceptus Dei, est ratio actus puri, infiniti *simpliciter*, & optimi, quo nihil melius excogitari potest; sed ratio actus puri dicit actualitatem in omni linea, ratio infiniti *simpliciter* continentiam omnis perfectionis *simpliciter* simplicis, & de ratione optimi includere omnem formalitatem, qua concipitur vt melius: ergò primus conceptus Dei, & formalissimum eius significatum exprimit pluralitatem perfectionum.

204 *Confirmatur. 1.* Confirmatur, & vrgetur primò: si Deus non constitueretur omni perfectione tali *simpliciter*, posset cogitari aliquid melius Deo; sed hoc est fulsum: nam Deus est id, quo melius nec esse potest, nec cogitari: ergò constituitur omni perfectione tali *simpliciter*. Probatur sequela: si essentia Dei non constitueretur volitione v. g. conflatum ex essentia, & volitione esset melius cogitatione, quam essentia sola: ergò Deus non esset id, quo melius cogitari non potest. Idemque argumentum fiet de alijs attributis Dei: vt ergò Deus sit, quo melius nihil cogitari potest, debet omni perfectione attributali constitui.

209 *Confir. 2.* Confirmatur, & vrgetur secundò, quia diuina scientia est optima in ratione sapientiæ, petit constitui *quidditatiuè formaliter* omni scientiæ perfectione, & quia omnipotentia diuina optima est ratione omnipotentiæ, consistit *quidditatiuè* in continentia omnis, quod contradictionem non implicat; sed essentia Dei est optima in linea entis: ergò petit constitui *formaliter* omni perfectione entis non dicente imperfectionem, & consequēter *quidditatiuè* primariò in omni tali perfectione consistere.

276 *Respondetur.* Respondeo, concessa maiori, negando minorem: nam licet Deus in se omnem habeat perfectionem, absque vlla distinctione, quia tamen à nobis multipliciter concipitur, diuersisquè nominibus nominatur, non per quodlibet illorum omnis Dei perfectio *expressè* significatur, tametsi omnis Dei perfectio quolibet ex illis significetur *simpliciter*: vndè sicut nomine scientiæ diuinæ, non omnis perfectio *expressè* significatur, nec nomine intellectus diuini, sed tantùm ea, quæ spectant ad lineam intellectus, & scientiæ; cęteræ autem *identicè*, & *implicitè* importantur; ità hoc nomine *Deus*, quod iuxtà D. Tho. infra *quæst.* 13. *art.* 8. est nomen naturæ, & essentiæ diuinæ non explicatur omnis diuina perfectio, sed tantum perfectio essentiæ, & naturæ, quæ est prima, quam concipimus in Deo, sumpto fundamento ex ipso, aliæ autem perfectiones solùm importantur *identicè*, *implicitè*, & *radicaliter*. Ex quo fit, vt nec ex ratione actus puri dicat *expressè*, & *formaliter* omnis lineæ actualitatem, sed solū actualitatem naturæ, nec ex ratione infiniti omnem exprimat perfectio-

ctionem, sed tantùm summam perfectionem naturæ, nec ex ratione optimi omnem perfectionem exprimat, quia Deus, vt hoc nomine significatur, non est *formaliter* in omni linea infinitus, nec optimus in omni comparatione, sed est *formaliter* infinitus in linea essentiæ, & naturæ, & optimus optimitate essentiæ, & naturæ. Ex quibus ad probationem minoris constat solutio.

207 *Ad primam cõfirmationem.* Ad primam confirmationem, distinguo consequens: posset cogitari aliquid melius Deo *realiter* distinctum ab ipso, nego sequelam: aliquid ratione distinctum, subdistinguo consequens: aliquid melius excessu naturæ, nego sequelam: excessu conflati ex natura, & superaddita perfectione ad naturam sumptam seorsim, concedo sequelam, & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: nam licèt de ratione Dei sit, quòd nihil *realiter* ab illo distinctum possit cogitari ipso melius, & insuper quòd, vt correspondet huic nomini, illius significanti naturam, sit vt nihil ratione ab ipso distinctum cogitari possit melioris essentiæ, & naturæ, non tamen est de ratione Dei, vt hoc nomine significatur, vt non possit concipi aliquid perfectius ipso conflatum ex natura, & superaddita perfectione; aliàs deberet constitui in ratione naturæ, non solùm perfectionibus absolutis, sed etiam relatiuis; quod contrarij Auctores negant.

208 *Instatur argumentũ.* Quòd autem sequatur, patet: nam conflatum ex absolutis, & relatiuis perfectionibus, perfectius quid est absolutis sumptis *præcisè*: ergo si debet constitui perfectione, qua quid maius cogitari nequeat, constitui debet conflato ex linea absoluta, & relatiua: cum ergo, vt contrarij Auctores fatentur natura non constituatur perfectionibus relatiuis, tenentur consequenter fateri de ratione Dei secundùm essentiam, & naturam diuinam *Metaphysicè* consideratam, solùm esse, quod eo nihil possit cogitari melioris naturæ, non autem quòd non possit aliquid melius cogitari consurgens ex natura, & perfectione superaddita naturæ; licet autem conflatum ex natura, & volitione sit melius natura seorsim, non autem est melioris naturæ, & ideò in perfectione volitionem non exprimente consistit diuina essentia, & natura.

209 *Ad secundã.* Ad secundam confirmationem, concessa maiori, distinguo minorem: est optima in linea entis per modum naturæ, concedo minorem: in linea entis transcendentis *Logicè* omnes perfectiones diuinas, nego minorem, & consequentiam: nam licèt essentia Dei sumpta *realiter* sit in omni linea infinita, sumpta verò, vt obtinet rationem essentiæ, & naturæ, ratione, aut *virtualiter* ab alijs perfectionibus distinctæ, non est *formaliter* infinita in linea entis communis, & transcendentis, sed in peculiari linea, scilicet in linea naturæ: ac proinde solùm petit *quidditatiuè* consistere in perfectione pertinente ad lineam naturæ, & essentiæ, non autem in omni perfectione entitatiua. Nec amplius exempla adducta conuincunt, imò oppositum ex illis suadetur: scientia namque, & omnipotentia non consistunt in omni perfectione, sed in omni suæ lineæ: ergo essentia, & natura Dei, non in omni perfectione entitatiua, sed in perfectione essentiæ, & naturæ consistere debet. Argumenta, quæ contra secundam partem conclusionis militare possunt, fusè diluemus *tract. de voluntate Dei*, & ex dictis solutionem accipiunt.

§. VII.

Statuitur tertia Conclusio, & examinatur mens D.Th.

210 *Tertia conclusio.* TERTIA CONCLVSIO. *Essentia diuina non constituitur metaphysicè intellectione actuali.* Hanc tenent Antiquiores Thomistæ, *Capreol.* Capreolus *in* 1. *dist.*8. *quæst.*4. *art.*1. vbi eodem modo distinguit, intellectionem, & intellectum ab essentia diuina, quo cætera omnia attributa. *Distinct.* 35. *quæst.*1. *artic.* 2. *ad argumenta Aureoli contra secundam Conclusionem*, *& quæst.* 2. *artic.*1. *ad finem*, vbi inter intellectum, & diuinam intellectionem distinctionem rationis constituit. *Et distinct.* 45. *articulo* 1. *ad* 1. *&* 2. *argumentum Aureoli contra tertiam conclusionem*, vbi distinctionem statuit rationis inter voluntatem, & diuinam volitionem. *Caiet.* Caietanus *in hac* 1.*par. quæst.*1. *art.* 7. *quæst.*13. *art.*11. *q.*14. *art.*5. *§. ad hoc dicitur*, vbi illam propositionem D. Thomæ, *intelligere est esse Dei*, explicat in sensu identico. *Quæstione* 26. *art.*1. vbi intellectum à Dei substantia, & natura distinguit, & *q.* 41. *artic.* 5. vbi intellectum diuinum inter attributa constituit. *Ferrara.* Ferrara 1. *Contra Gentes cap.*45. vbi in sensu identico explicat illam propositionem, *intelligere est esse Dei*, & capitulo 73. vbi quoad identitatem cum essentia æquiparat intellectionem cum volitione. Eandem sequuntur ex Recentioribus *Ledes.* Thomistis Ledesma *de esse Dei quæst.*2. *art.* 2. *ad* 5. *argum.* *Serra.* Serra *in præsenti q.* 3. *art.* 3. & infra *q.*14. *art* 4. *Lezana.* Lezana *tract.* 4. *disput.*1. *q.*3. *concl.* 1. *&* 2. *Araujo.* Illustrissimus Araujo *lib.*12. *Metaphysicæ quæstione* 1. *art.*2. *concl.*3. *Curiel.* Curiel, Aluarez, Choquetius, Baptista, Syluius, & alij, quos refert, & sequitur Magist. Idelfonsus, Miguel *Aluar.* infra *q.*14. *art.*4. *dub. vnic. concl.*1 Tenent etiam ex PP. Societatis *Choq.* Granadus *tom.*1. *in* 1.*p. controuers.*2. *tract.*1. *disput.*3. *sect.* 2. Ar- *Baptista Silu.* rubal *disp.*28. *cap.*3. *&* 4. Albertinus *corollario* 14. *ex prædicamento ad aliquid dubit.*2. *difficult.*2. *num.* 16. & Arriaga loquendo *Ild. M.* de constitutione Dei ratione nostra infra *disp.*16. *sect.*4. Tenent

Granad. Arrubal. Albert. Arriag. Smising. Fœlix. etiam ex Scotistis Theodorus Smising. vbi supra, & Franciscus Fœlix *de scientia Dei cap.* 1. *difficult.* 3.

Et quia Recentiores Nostri, oppositæ sententiæ adhærentes, vim præcipuè faciunt in doctrina D.Th. ex illa est nostra conclusio accuratè suadenda, primò ex D.Th. *quæst.* 1 *de potentia art.*1. illis verbis: *Est autem de ratione operationis habere principium, non autem de ratione essentiæ: vnde licèt diuina essentia non habeat aliquod principium, nec re, nec ratione, tamen operatio diuina habet aliquod principium secundùm rationem*; sed vt docet D. Th. *in hac* 1.*p q.*14 *in proœmio*, intellectio Dei, operatio est: ergo habet principium secundum rationem; & consequenter non primò, in illo intelligitur, nec Dei naturam *Metaphysicè* constituit. Quod roboratur ex eodem D.Th *in hac* 1. *p. q.* 41. *art.*4. *in fine corporis*, & expressiùs *solut. ad* 3. vbi hæc habet verba: *Generatio actiua significatur vt egrediens à persona Patris, & ideò præsupponit proprietatem personalem Patris*: ergo sentit D. Tho. actionem non posse constituere id, cuius dicitur actio, si personæ personam, & si naturæ naturam; sed intellectio est actio, & operatio naturæ: ergo nequit illam constituere, sed præuiè constitutam supponit. 211 *Probatur primo Auctoritatibus D.Thom. Prima est. Confirmatur.*

212 *Secunda D.Thom. Auctoritas. Confirmatur.* Secundò eadem conclusio colligitur ex D. Th. *in hac* 1. *part. quæst.*26. *art.*2. *in corpore*, ibi: *In Deo autem non est aliud esse, & intelligere secundùm rem, sed tantùm secundum intelligentiæ rationem*. Et solut. ad 1. ibi: *Dicendum, quod ex illa ratione probatur, quod Deus sit beatus secundùm suam essentiam, non autem quod beatitudo ei competat secundùm rationem essentiæ, sed magis secundùm rationem intellectus*. Sentit ergo D. Th. intellectionem, & intellectum distingui ratione in Deo, & consequenter quamuis vtrumque essentialiter Deo conueniat, neutrum tamen Dei essentiam *Metaphysicè* constituit. Quod ampliùs vrgetur ex eodem D.Tho. *in eodem artic. solut. ad* 2. ibi: *Dicendum, quod beatitudo, cum sit bonum, est obiectum voluntatis: obiectum autem præintelligitur actui potentiæ: vnde secundùm modum intelligendi prius est beatitudo diuina, quàm actus voluntatis in ea requiescentis*. Ergo iuxta D. Thom. obiectum præsupponitur actui, cuius est obiectum, nec per illum potest constitui, sed præuiè ad illum re, vel ratione constitutum supponitur; sed iuxta eundem D.Th *quæst.*14. *art.*5. *ad* 3. intellectio diuina ab essentia Dei tanquam ab obiecto, & specie sumit specificationem; ergo essentia Dei prior est intellectione, nec per illam constituitur, sed præuiè ratione nostra constituta supponitur.

Præterea colligitur ex eodem D Thom. *infra quæst.* 19. *art.* 1. 213 *Tertia Auctoritas.* *in corpore*, quod ita concludit: *Et sic oportet in Deo esse voluntatem; cum sit in eo intellectus, & sicut suum intelligere est suum esse, ita suum velle*. Sed iuxta D. Thom. velle actuale, solùm *identicè* est esse Dei, non autem *formaliter*, aut *constitutiuè*: ergo intelligere, non *constitutiuè*, sed *identicè* est esse, vel essentia diuina. Minor traditur à nostris Thomistis, & probatur ex D.Th. in eadem *quæst. art.*2. *ad* 1. illis verbis: *Dicendum quòd licèt diuinum velle sit eius esse secundùm rem, tamen differt ratione secundùm diuersum modum intelligendi, & significandi*: Ergo iuxta D. Thom. volitio actualis differt ratione ab essentia, & consequenter Dei essentiam per rationem non constituit, nec est esse, vel essentia diuina *formaliter constitutiuè*, sed tantùm *formaliter realiter*. Et augetur difficultas ex dicta solutione ad primum, quam *Confirmatur* 1. ita concludit. *Et ideò, licèt non sit aliquid aliud à se, vult tamen aliquid aliud à se*, vbi ex discrimine secundùm rationem, quod inter esse Dei, & illius velle versatur, infert verificari Deo, quod velit aliud à se, non tamen, quod sit aliud à se: ergo sentit ad hæc verificanda, necessariam esse prædictam differentiam: at etiam est verum Deum aliam à se intelligere, & non esse alia à se: ergo eadem differentia, quæ inter velle, & esse inuenitur, reperitur inter intelligere, & esse.

214 *Confirmatur* 2. Confirmatur, & vrgetur secundò ex D. Th. 1. *Contra Gentes cap.* 73. vbi probat, Deum identificare sibi suum velle: *Quia vult in quantum intelligit; sed intelligit per suam essentiam: ergo vult per illam; & consequenter sua essentia est suum velle*: ergo iuxta Diuum Thom. identitas essentiæ cum intellectione, est aptum medium, vt probet identitatem essentiæ cum volitione, & consequenter si esset suum intelligere *constitutiuè formaliter*, eodem modo esset suum velle actuale. Confirmatur, & vr- *Confirmatur* 3. getur tertiò ex eodem D.Th. 1. *Contra Gentes cap* 45. vbi probat, Deum identificare sibi suam intellectionem: *Quia intellectio est actus intelligentis in ipso existens; quidquid autem est in Deo, est diuina essentia*: ergo sentit D. Tho. intelligere identificari cum Deo, eo modo, quo alia, quæ in Deo sunt, identificantur cum ipso; at cætera attributa non *constitutiuè*, sed tantùm *formaliter realiter* identificantur cum essentia diuina: ergo idem est de actuali intellectione dicendum.

215 *Confirmatur* 4. Denique vrgetur ex doctrina D. Tho. 2. *Contra Gentes cap.*9. ratione prima, qua probat, quòd potentia Dei sit sua actio, in hunc modum; *Quæ enim vni, & eidem sunt eadem, sibi inuicem sunt eadem: diuina autem potentia, est eius substantia vt ostensum est cap. præcedenti, eius etiam actio, est eius substantia, vt in* 1. *lib. ostensum est de intellectuali operatione; eadem enim ratio in alijs competit, igitur in Deo non est de potentia, & aliud actio*: ergo sentit

D. Th. eodem modo identificari alias operationes immanentes cum Deo, quo identificatur cum illo actualis intellectio: patet consequentia ex illis verbis: *Eadem enim ratio in alijs competit;* at aliæ operationes non identificantur cum Deo *constitutiuè formaliter*, sed tantùm *formaliter realiter*: ergo nec intellectio actualis.

216 *Quarta Auctoritas D. Th.*

Quartò colligitur, & efficaciter satis probatur nostra conclusio ex D. Th. *in 1. distinct. 22. quæst. 1. art 3. ad 4.* illis verbis. *Dicendum, quod differunt nomina attributorum secundùm rationem, non tamen quæ sit solùm in ratiocinante sed quæ saluatur in ipsa re secundùm veritatem, & proprietatem rei. Quod sic patet: omnia enim huiusmodi dicuntur de Deo, & creaturis, non æquiuocè, sed secundùm vnam rationem analogicè: vnde cum in creatura ratio sapientiæ, non sit ratio bonitatis, oportet quod etiam hoc in Deo sit verum: Sed in hoc differunt, quòd in Deo idem sunt re, in creaturis autem differunt re.* Quod etiam docuit *in 1. dist. 2. q. 1. artic. 2. in corp. & art. 3. in corp. dist. 35. q. 1. art. 1. ad 2. & q. 7. de potentia art. 6.* Ex qua doctrina tale argumentum conficio: quia sapientia, & bonitas dicuntur de Deo, & creaturis, non *æquiuocè*; sed secundùm vnam rationem *analogicè*, & in creaturis ratio sapientiæ non est ratio bonitatis; bonitas, & sapientia distinguuntur ratione cum fundamento in re, & consequenter distinctione rationis ratiocinatæ; sed essentia, seù natura, & intellectio actualis dicuntur de Deo, & creaturis non *æquiuocè*, sed secundum vnam rationem *analogicè*, & ratio essentiæ in creaturis, non est ratio intellectionis: ergo essentia, seù natura, actualisque intellectio, distinguuntur in Deo ratione ratiocinata, & consequenter actualis intellectio non constituit ratione nostra essentiam, nec naturam diuinam.

217 *Quinta Auctoritas.*

Deniq; & efficaciter satis eadem conclusio colligitur ex Angelico Doctore *in hac 1 p infra q 30 art. 2. ad 2.* quod ita procedebat: *Non plus natura in Deo à voluntate differt, quàm natura ab intellectu; sed in diuinis est alia persona, quæ procedit per modum voluntatis, vt amor, & alia, quæ procedit per modum naturæ vt Filius: ergo est etiam alia quæ procedit per modum intellectus vt Verbum, & alia quæ procedit per modum naturæ, vt Filius. Et sic iterum sequitur, quod non sunt tantùm tres personæ in diuinis.* Cui argumento ita respondet Angelicus Doctor: *Ad secundum dicendum, quod id, quòd procedit per modum intellectus vt Verbum, procedit secundum rationem similitudinis, sicut, & id, quod procedit per modum naturæ. Et ideò supra dictum est, quod processio Verbi diuini est ipsa generatio per modum naturæ. Amor autem in quantum huiusmodi, non procedit vt similitudo illius, à quo procedit, licèt in diuinis amor sit coessentialis in quantum est diuinus, & ideo processio amoris non dicitur generatio in diuinis.*

Ponderatur Auctoritas.

Ex cuius solutionis doctrina cum argumento collata, tale argumentum conficio: si essentia Dei in actuali intellectione consisteret, deberet maior argumenti negari, illaq; negata, totaliter eius efficacia corrueret; sed D. Th. maiorem argumenti non negat, sed illa admissa, ad aliud principium recurrit, nempè, ad hoc, quòd intellectus assimilatiuus est; secùs autem voluntas: ergo sentit D. Th. Dei naturam, & essentiam non constitui intellectione actuali. Consequentia est bona. Minor constat ex doctrina solutionis. Maiorem autem probo, voluntas in sententia Thomistarum, non constituit Dei essentiam, sed est eius attributum; sed si intellectio Dei naturam constitueret, intellectus attributum non esset, sed de primo conceptu Dei: ergo plus differret natura à voluntate, quàm ab intellectu in Deo, & consequenter maior argumenti, quæ asseritur, non plus differre in Deo naturam ab intellectu esset falsa.

218 *Consequentia prob. 1.*

Patet consequentia primò: nam plus differt natura ab attributo, quàm à sui constitutiuo: ergo si intellectus esset de constitutione Metaphysica naturæ, minus ab illa differret quàm voluntas quæ attributum est. *Secundò.* Secundò: nam si intellectio, & intellectus *Metaphysicè* diuinam essentiam, & naturam constituerent, non distinguerentur ab illa ratione ratiocinata, & *obiectiuè*, sed tantùm ratione ratiocinante, & ex modo significandi, & concipiendi; at volũtas differt à natura in Deo ratione ratiocinata, & *obiectiuè*, vt nostri Thomistæ fatentur: ergo plus differret natura à voluntate, quam ab intellectu in Deo; & consequenter maior argumenti deberet negari; cum ergo D. Th. maiorem argumenti non neget, signum manifestum est, Angelicum Doctorem sentire, tàm intellectum, quàm voluntatem rationem attributi sortiri, & Dei essentiam, & naturam *Metaphysicè* constitutam præsupponere.

219 *Opponũt Opposita sententia Auctores D. Th. Primo. Illũ ponderat 1.*

Contrà hanc doctrinam opponunt contrariæ sententiæ Auctores, D. Th. *in hac 1 p. q. 14. art 4. in corp.* quod ita concludit: *Et sic patet ex omnibus præmissis, quod in Deo intellectus, intelligens, & id quod intelligitur, & species intelligibilis, & ipsum intelligere sunt omninò vnum, & idem. Vnde per hoc, quod Deus dicitur intelligens, nulla multiplicitas ponitur in eius substantia.* Quæ verba sic ponderant primò: quæ sunt vnum, & idem omninò, nec virtualiter distinguuntur: nam ly *omnino* quamlibet distinctionem excludit; distinctio autem virtualis, aliqua distinctio est; sed intellectio, & Dei substantia sunt omnino vnum, & idem, vt asserit D. Thom. ergo intellectio actualis, nec *virtualiter* adhuc, à Dei substantia distinguitur. *Secundo.* Secundò: nam si intellectio actualis *virtualiter* à Dei substantia differret, per hoc quod Deus diceretur intelligens, aliqua multiplicitas in illius substantia poneretur; cum multiplicitas virtualis, aliqua sit multiplicitas, sicut virtualis distinctio aliqua distinctio est; sed vt D. Thom. docet, per hoc, quod Deus dicatur intelligens, nulla multiplicitas in eius substantia ponitur: ergo actualis intellectio ab essentia Dei *virtualiter* non differt. *Tertio.* Tertiò ex eisdem verbis sic arguit Herice: identitas inter intelligere, & esse colligitur ab Angelico Doctore ex identitate speciei cum essentia diuina, vt constat ex verbis *immediatè* ad relata præcedentibus, ibi: *Vnde cum ipse sua essentia sit, etiam species intelligibilis, vt dictum est, necessariò sequitur, quòd ipsum eius intelligere sit eius essentia*; sed ratio speciei idem est nedum *formaliter*, verum etiam *virtualiter* cum natura diuina: ergo actualis intellectio *virtualiter* ab essentia non differt.

220 *Respondetur. Primum solutionis motiuũ.*

Respondeo, D. Tho. cum docet intelligere esse omnino vnũ, & idem cum essentia, & esse in Deo, non loqui de identitate virtuali, & constitutiua, sed de identitate reali formali: quod patet primò; quia cum D. Thom. *locis à nobis adductis*, ita clarè agnoscat inter essentiam, & actualem intellectionem in Deo distinctionem rationis ratiocinatæ, quæ apud nos idem est, quod virtualis, sibi ipsi manifestè aduersaretur. *Secundũ.* Prætereà: nam, vt ex D. Tho. vidimus, eo modo identificatur volitio cum esse in Deo, quo identificatur cum esse, actualis intellectio; volitio autem non identificatur cum essentia Dei, omninò per exclusionem distinctionis rationis, & virtualis, sed tantùm distinctionis realis formalis: ergo cum docet intelligere identificari omnino cum esse, solam illam distinctionem excludit.

221 *Tertium.*

Deinde: nam identitas realis formalis, sufficit intento D. Th. *in art. allig.* quod erat saluare in Deo simplicitatem in linea intelligendi, sicut illam in linea essendi probauerat *q. 3. art. 4.* ad hoc autem sufficit indistinctio realis formalis, nec identitas virtualis, & constitutiua exigitur; Deus enim volens, est *simplex*, & tamen volitio non identificatur cum Deo *virtualiter*, & *constitutiuè*, sed tantùm formaliter.

Quartũ.

Denique; nam ratio, qua D. Thomas suadet identitatem, quia nempè, actus intelligendi manet in intelligente: ac proinde si à Deo distingueretur, Deus esset in potentia ad aliquid aliud à se, solùm probat identitatem realem formalem, non autem constitutiuam, & virtualem: volitio namque non identificatur cum essentia *virtualiter constitutiuè*, sed tantùm identitate reali formali; & tamen est actus in Deo manens, quin ex hoc inferatur, esse Deum in potentia ad aliquid aliud à se: vnde Diuus Thomas *infra quæstione 28. artic. 2.* eadem ratione vtitur contra Gilbertum, vt probet relationes non distingui ab essentia; cum tamen relationes ab essentia *virtualiter* distinguantur: cum ergo docet actum intelligendi, & essentiam, esse omnino vnum, & idem, solùm intendit excludere distinctionem realem entitatiuam, aut formalem, non autem distinctionem rationis, aut virtualem.

222 *Ad 1. põderationem.*

Nec ponderationes vrgent, non prima: nam ly *omnino* accipiendum est, vt cadit supra identitatem realem, sic autem solùm realem distinctionem excludit, quæ simplicitati opponitur. *Ad secũdam.* Nec secunda: nam multiplicitas exclusa ab Angelico Doctore, solùm est multiplicitas realis, quæ simplicitati opponitur, non autem virtualis; cum qua optimè simplicitas Dei compatitur; multiplicitas autem virtualis realis non est, nec simplicitati opposita; ac proinde nec à D. Thoma exclusa. *Ad tertiam.* Nec magis tertia ponderatio vrget: nam, concessa maiori, neganda est minor; sicut enim in linea actiua, intellectus *virtualiter* à natura vt *radicaliter* actiua in nostra sententia distinguitur: ita in linea passiua ratio speciei, per quam essentia est potens *proximè* ad sui intellectionem mouere, *virtualiter* ab essentia distinguitur. Et quidem eidem argumento tenetur occurrere Herice: nam D. Thomas, vt vidimus, probat identitatem volitionis cum Deo ex identitate intellectionis, quæ in sententia Herice est virtualis, & constitutiua; & tamen identitas volitionis cum diuina essentia constitutiua non est in illius Auctoris sententia: ergo ex eo quòd Diuus Thomas probet identitatem intellectionis cum esse ex identitate speciei cum essentia, & hæc sit identitas virtualis, inconsequenter infert identitatem virtualem, & constitutiuam cum essentia diuina.

223 *Secundò opponunt eundem D. Thom.*

Secundò opponunt, testimonium Diui Thomæ *in hac prima parte quæst. 18. artic. 3.* vbi inquirit, an Deo conueniat vita, & pro parte negatiua, sic arguit: *In omnibus, quæ viuunt, est accipere aliquod viuendi principium: vnde dicitur 2. de anima, quod anima est viuentis corporis causa, & principium; sed Deus non habet aliquod principium: ergo sibi non conuenit viuere.* Cui argumento ita respondet: *Ad secundum dicendum, quod sicut Deus est ipsum suum esse, & suum intelligere, ita est suum viuere, & propter hoc sic viuit, quod non habet viuendi principium.* Ergo sentit non solùm non dari in Deo principium reale actus intelligendi, sed nec etiam principium virtuale, & per rationem.

Cõsequentia prob. primo.

Patet consequentia: tùm, quia docet; *sicut non habet principium sui esse, ita nec suæ vitæ, aut suæ intellectionis*; sed Dei essentia, nec virtuale habet principium: ergo vitã actualis,

& actus

Secundo. & actus intelligendi, virtuale principium non habent. Tùm etiam: nam si sentiret dari in Deo principium virtuale intelligendi, & viuendi, distingueret maiorem argumenti, illamque concederet de principio reali, aut virtuali, & negaret de principio determinatè reali; at Diuus Thomas non fuit vsus hac distinctione, sed illam absolutè negauit acceptam vniuersaliter pro viuente creato, vel increato: ergo iuxtà Diuum Thomam actualis intellectio non habet virtuale principium in Deo.

224 *Respondetur. Ad 1. consequentiæ probationem.* Respondeo, negando consequentiam. Ad primam probationem dicatur, similitudinem tenere quoad rationem principij realis, quod nec datur respectu essentiæ, nec respectu intellectionis, non tamen quoad rationem principij virtualis, aut per rationem; vt enim docet D. Thomas *in 1. dist. 7. q. 1. art. 1. ad 2. & quæst. 1. de Potentia art. 1.* de ratione essentiæ non est habere principium, benè tamen de ratione operationis: vnde essentia Dei non habet principium, nec secundùm rem, nec secundùm rationem; operatio autem diuina habet principium secundùm rationem: cum ergo intelligere sit actio non transiens in exteriorem materiam, sed manens in intellectu, vt docet D. Tho. *inf. q. 34. art. 1. ad 2.* fit, quòd in Deo habeat principium secundùm rationem, non autem secundùm rem; & in hoc secundo æquiparatur essentiæ, non autem in primo à D. Tho. *in præsenti*, ne in eius doctrina, vel apparens contradictio admittatur.

225 *Ad secundam.* Ad secundam probationem dicatur; potuisse D. Thomam distinctione illa argumentum diluere, non tamen fuisse necessarium; tùm, quia ly *habere principium* absolutè prolatum, vt sumitur in maiori, denotat principium reale, & ideò potuit maior absolutè negari, imò & debuit. Tùm etiam, quia sumitur in maiori, vt probatur ex Philosopho *lib. 2. de Anima*, sic autem reale principium importat. Tùm denique; nam maior significat principium, quod habere imperfectionem dicit, quod solùm est verum de principio reali, non autem de virtuali, aut per rationem, vt ex dicendis constabit; ideòque D. Thomas maiorem non distinxit, sed absolutè negauit.

226 *Instatur 2. probatio.* Et quidem doctrina D. Thomæ intelligitur de omni actu vitali Dei; aliàs argumentum non solueret; sed volitio diuina non potest non habere virtuale principium; cum distinguatur virtualiter à natura; & consequenter virtualiter ab illa procedat, iuxtà dicta §. 5. quod Nostri Thomistæ non negant: ergo cum D. Thom. excludit à Deo principium respectu vitæ, & intellectionis diuinæ, est de principio reali accipiendus. Et eodem modo

D.TH. interpretandus est D. Thomas *in hac 1. p. infra quæst. 34. artic. 1. ad 2. & in corp.* vbi inter intellectionem, & Verbum hoc statuit discrimen, quòd de ratione Verbi est ab intelligente procedere; ob quam rationem solùm personaliter dicitur in diuinis, de ratione autem intellectionis non est ab intelligente procedere. Quæ doctrina, & differentia est de processu reali accipienda; cum quo stat, vt intellectio diuina secundùm rationem procedat ab intellectu, iuxtà illa, quæ ex D. Thoma *quæst. 1. de Potentia art. 1.* proximè ponderabamus, quod *loco allegato* notauit Caietanus.

§. IV.

Eadem conclusio argumentis à ratione probatur.

227 *Deinde prob. ratione conclusio.* PRima ratio sumitur ex doctrina D. Thomæ in hunc modum: actio naturalis non potest constituere naturam; sed actualis intellectio actio naturalis est: ergo non constituit naturam, aut essentiam diuinam. Consequentia tenet. Maior constat primò: nam iuxtà D. Thomam, generatio actiua, quia actio per-

Maior prob. 1. Secundo. sonalis est, non constituit Patris personam, sed illam constitutam supponit: ergo pariter actio naturalis non potest constituere naturam. Secundò: nam iuxtà D. Thomam, actio præsupponit principium à quo procedit; sed eo ipso præsupponit essentiam, & naturam constitutam, vt constat ex dictis in præcedentibus: ergo actioni naturali repugnat constituere naturam,

Tertio. cuius est actio. Tertiò: ablato namque ab actione, quod sit ab alio, non remanet per quid constituatur in ratione actionis; sed eo ipso, quod ab alio fit, non potest esse primum, quod in aliquo intelligitur: ergo actioni ex proprio conceptu actionis repugnat esse primum in re, quæ agit, intellectum; & consequenter ex conceptu actionis repugnat esse constitutiuam naturæ, cuius est actio, de cuius conceptu est esse, quòd primò intelligitur.

228 *Deinde minor prob. 1.* Deinde minor argumenti probatur primò ex D. Thoma *infra quæst. 34. artic. 1. ad 2.* ibi: *Et similiter intelligere, quod ità se habet ad intellectum in actu, sicut esse ad ens in actu, non enim intelligere significat actionem ab intelligente exeuntem, sed in intelligente manentem.* Ergo iuxtà D. Thomam intellectio actualis diuina est actio immanens in Deo. Secundò probatur: nam

Secundo. intellectio diuina est vita perfectissima in actu secundo; sed licèt essentia viuentis non consistat in operatione, vita verò in actu secundo, & exercitium viuendi in operatione consistit: ergo actualis intellectio, qua Deus in actu secundo viuit, in actione, & operatione consistit.

229 Huic argumento tripliciter potest occurri ex doctrina aduersariorum. Prima solutio negat maiorem acceptam vniuersaliter: nam licet operatio creata cum imperfectionibus inuoluta, petat à principio egredi; & consequenter illud constituere nequeat, sed necessariò constitutum supponat; actio tamen increata, qualis est actus intelligendi diuinus, quia habet rationem actionis, & operationis *formaliter*, & *eminenter*, & absque vlla imperfectione, nec egreditur à principio, nec essentiam constitutam supponit, eo quòd debet sibi identificare *formaliter eminenter*, absq; distinctione virtuali, quidquid ad primam lineam intellectualem spectat: vnde non potest à natura, & essentia intellectuali distingui, sed illam primò constituit. Ita doctissimi Patres Salmanticenses *tract. 3. de Scientia Dei disp. 4. dub. 2. n. 77.* *Respondebis 1.*

230 *Reijcitur solutio primò.* Cæterùm contrà hanc solutionem obstat primò doctrina Diui Thomæ *q. 1. de Potentia art. 1.* vniuersaliter asserentis, de ratione actionis esse habere principium: ex quo infert, quòd licet essentia Dei principium non habeat, nec re, nec secundùm rationem, operatio autem diuina ratione principium habet; at omnis Dei operatio ab imperfectione est immunis: ergo quamuis intellectio diuina sit operatio omnem excludens imperfectionem, principium secundùm rationem supponit.

Secundo. Facit secundò: nam iuxtà Diuum Thomam, quia origo actiua est actio personalis, non potest personam Patris constituere, sed illam constitutam supponit; at si doctrina traditæ solutionis esset vera, ratio Diui Thomæ esset nulla: nam responderi posset, originem actiuam esse actionem, non purè *formaliter*, sed *formaliter*, & *eminenter* simul, sicque non necessario supponere constitutam personam: ergo si intellectio diuina est *formaliter* actio: non potest naturam constituere, sed necessario illam constitutam supponit. Explicatur, & vrgetur: actio personalis non

Confirmatur. potest, per hoc, quod sit actio *formaliter eminenter*, excludi à suppositione principij personalis, nec personam constituere: ergo actio naturalis, vel alicuius naturæ, per hoc, quòd sit actio *formaliter eminenter*, non excluditur à suppositione principij, nec redditur habilis ad constituendam naturam.

231 *Tertio.* Tertiò: nam per hoc, quod sit actio *eminenter*, non tollitur, quod sit actio *formaliter*; aliàs solum *eminenter* esset actio: ergo per hoc, quod sit actio *eminenter*, non potest ab illa excludi, quod est de conceptu actionis; sed de conceptu actionis est egressus à principio, formalis, aut virtualis, in re, aut secundùm rationem: ergo si actus intelligendi diuinus obtinet rationem actionis *formaliter*, per hoc, quod simul *eminenter* sit actio, non tollitur, quod principium supponat, & ab illo egrediatur egressu virtuali in re, & secundùm rationem formali.

232 *Quarto.* Quartò: quia namque de ratione volitionis est supponere cognitionem; non potest volitio, per hoc, quod sit talis *formaliter eminenter* excludi ab hoc, quod est cognitionem supponere; aliàs volitio diuina Dei naturam constitueret, per hoc, quòd esset volitio *formaliter eminenter*, indeque cognitionem, nec ratione præsupponeret, quod prædicti Patres negant; sed non minus est de ratione actionis præsupponere principium, quàm de ratione volitionis supponere cognitionem: ergo ex hoc, quod diuina intellectio sit actio *formaliter eminenter*, non potest eximi à suppositione principij.

233 *Quinto.* Denique: nam actus intelligendi eo modo, quo ab essentia Dei distinguitur, egreditur ab eadem essentia; sed siue sit actio *formaliter* solùm, siue *formaliter*, & *eminenter* simul distinguitur ab essentia diuina ratione ratiocinata, vt ex D. Thom *§. præcedenti* monstrauimus: ergo etiam si sit actio *formaliter eminenter*, habet secundùm rationem principium; & consequenter non potest Metaphysicè essentiam, & naturam diuinam constituere.

234 *Ad munitiuum solutionis respondetur.* Nec vrget aliquid doctrina, qua prædicti PP. se muniunt nempè, actionem intelligendi debere sibi *virtualiter* identificare omnia spectantia primariò ad lineam intellectiuam; cum quo non potest componi, quòd principium præsupponat, nec quòd virtualiter ab essentia diuina differat. Non inquam, vrget: nam eo ipso, quòd actus intelligendi sit actio, non potest spectare primariò ad lineam intellectiuam, vt probatum manet: ergo nec debet identificare sibi *virtualiter*, & ratione, illa, quæ primò ad prædictam lineam spectant.

235 *Respondebis 2.* Secunda solutio est, actum intelligendi considerari posse dupliciter, scilicet, per modum actionis, & per modum actualitatis, & gradus; & licet sub prima consideratione, non possit Dei essentiam constituere, benè tamen sub secunda. Ita noster Albelda *disp. 36. concl. 3. & 5.*

236 *Contra 1.* Sed contrà istam solutionem facit primò: nam eo ipso, quod actus intelligendi diuinus, sit actio, debet ab actualitate constituente essentiam Dei, *virtualiter* distingui: ergo eo ipso non constituit essentiam, nec sub ratione actionis, nec sub ratione actualitatis, sed constitutam supponit. Consequentia patet; vt enim de actu intelligendi sit verum constituere essentiam diuinam, debet constituere ratione alicuius prædicati proprij: prædicatum autem *virtualiter* ab illo distinctum, proprium actus intelligendi non est: ergo si distinguitur *virtualiter* ab actualitate constituente, non est verum, actum intelligendi constituere, sicut nec verum est constituere volitionem, vel relationem, quia actualitas constituens *virtualiter*, à volitione, & à relatione distinguitur.

Antecedens autem probatur: eo ipso, quod actus intelligendi sit actio, debet egredi *virtualiter* ab actualitate constituente essentiam, vt prædictus Magist. fatetur, inde excludens actum intelligendi, vt actio, à constitutione naturæ diuinæ, quia vt actio egreditur ab illa; sed actus *virtualiter* ab aliquo egrediens, *virtualiter* distinguitur à principio *à quo* egressionis, sicut actus egrediens *realiter*, reali distinctione distinguitur à principio: ergo eo ipso, quòd actus intelligendi diuinus, sit actio, distinguitur *virtualiter* ab actualitate constituente naturam, & essentiam diuinam; & consequenter non verificatur, actum intelligendi constituere sub conceptu actualitatis, & non constituere sub conceptu actionis.

237 *Confirmatur.* Explicatur difficultas: ideò verificatur paternitatem constituere Patrem sub conceptu formæ hypostaticæ, non autem, vt relatio, vel vt referens, quia vterque conceptus absque distinctione virtuali adæquata in paternitate secundùm vltimam differentiam includitur, quod si conceptus formæ hypostaticæ esset *virtualiter adæquatè* distinctus à conceptu ab relatiuo, non esset verum personam Patris per relationem constitui in ratione personæ; sed eo ipso, quòd actus intelligendi sit actio, non potest non distingui *virtualiter adæquatè* ab actualitate constituente essentiam, & naturam diuinam: ergo non verificatur actum intelligendi, Dei essentiam constituere. Probatur minor; actus, & principium *à quo* egressionis virtualis, *adæquatè virtualiter* distinguuntur, sicut *adæquatè realiter* actus, & principium *à quo realiter* actus egreditur; sed actus intelligendi vt actio, egreditur virtualiter ab actualitate constituente: ergo *virtualiter adæquatè* ab illa distinguitur.

238 *Contra 2.* Facit secundò: nam eo ipso, quòd actus intelligendi non constituat sub ratione actionis, corruit prima ratio, qua prædictus Magist. mouetur, vt doceat, naturam Dei actuali intellectione constitui, quia nempè constitui debet per vltimam actualitatem lineæ intelligendi actiuæ: ergo eo ipso non constituit. Consequentia tenet. Antecedens autem probatur: vltima actualitas lineæ actiuæ intelligendi est actualis intellectio sub ratione actionis: ergo eo ipso, quòd non constituat sub ratione actionis, non debet constitoi natura, & essentia Dei per vltimam actualitatem lineæ actiuæ intelligendi. Consequentia est nota, & antecedens probatur: illa est vltima actualitas in aliqua linea, vltra quam in tali linea non est dabilis vlterior; sed vltra omne, quod non est actio intelligendi, vt actio, est dabilis vlterior actualitas, nempè ipsa actio intelligendi inspecta sub ratione actionis, vltra illam autem sub hac consideratione, vlterior actualitas in linea actiua non datur: ergo sola actio intelligendi, vt actio, est vltima in linea actiua.

239 *Contra 3.* Præterea: nam eo ipso, quòd hæc doctrina admittatur, corruit secundum fundamentum, quo ducitur prædictus Mag. vt probet non constitui naturam, & essentiam diuinam per principium virtuale intelligendi, quia nempè, virtuale intelligendi principium; vt potentiale concipitur; sic arguit *conclus.* 6. ergo minus consequenter procedit. Probatur antecedens: eo ipso quòd admittatur actum intelligendi non constituere vt actio, eo ipso admitti debet in Deo principium virtuale illius inspecti sub ratione actionis; sed Deo nihil potentiale potest attribui, sicut nihil imperfectum: ergo eo ipso, in ratione principij virtualis intelligendi, nulla importatur potentialitas; & consequenter ex capite potentialitatis, non est principium virtuale intelligendi à constitutione naturæ diuinæ excludendum, nec ex hoc principio est probandum, debere per actum intelligendi constitui.

240 *Si respondeatur.* Si fortè dicatur: quod licet principium virtuale intelligendi, in re potentiale non sit, concipitur tamen, vt potentiale, & natura diuina debet constitui per aliquid, quod nec in re potentiale sit, nec vt tale concipiatur.

Contra 1. In contrarium obstat primò: nam si conceditur principium virtuale intelligendi in Deo, esto concipiatur vt potentiale, non est cur natura diuina debeat constitui per aliquid, quod nec potentiale sit in se, nec vt potentiale conceptum: ergo solutio tradita est nulla. Probo antecedens: concesso principio virtuali intelligendi in Deo, esto vt potentiale concipiatur, non repugnat prædicatis diuinis concipi vt potentialia, quamuis realis potentialitas illis repugnet: ergo si tale principium conceditur, nullum est fundamentum, vt asserat prædictus Magister esse de ratione prædicati constituentis naturam, nec esse potentiale in re, nec vt potentiale concipi.

241 *Secundo.* Secundò obstat contrà eamdem solutionem: si semel principium virtuale intelligendi, vt potentiale concipitur, non posse non concipi vt potentialem naturam non constitutam actu intelligendi, vt est actio: ergo solutio tradita, & illius doctrina deficiunt. Probo antecedens: si principium virtuale intelligendi vt potentiale concipitur; ideò est, quia concipitur vt determinabile per actum intelligendi; sed natura diuina concepta, vt non constituta per actum intelligendi sub ratione actionis, necessariò concipitur, vt determinabilis, & actuabilis per actum intelligendi vt actio, quandoquidem est denominabilis ab illa, non extrinseca, sed intrinseca denominatione, & consequenter est *intrinsecè* per illam sub ratione actionis actuabilis: ergo si principium virtuale intelligendi, vt potentiale concipitur, natura diuina concepta vt non constituta per actum intelligendi inspectum in ratione actionis concipitur vt potentialis.

242 *Denique principalis solutio impugnatur.* Denique contrà solutionem principalem facit; non enim stat actionem non esse de constitutione naturæ sub conceptu actionis, & *ab*, & constituere sub alia ratione pertinente ad conceptum actionis: ergo si actus intelligendi est actio, & non constituit sub ratione actionis, & *ab*, sub nulla ratione ad ipsum pertinente potest Dei naturam constituere. Consequentia est bona, & antecedens probatur: excluso namque à constitutione essentiæ, & naturæ primo alicuius conceptu, non potest non excludi secundus, & posterior conceptus eiusdem rei; sed primus conceptus actionis est *ab*: ergo, hoc excluso à constitutione naturæ, & essentiæ diuinæ, sub nullo potest esse constitutiua *Metaphysicè* illius. Consequentia tenet. Maior est certa: nam secundus conceptus præsupponit primum: essentia autem constituta supponitur ad priorem conceptum: ergo, primo excluso à constitutione, non potest essentia per secundum conceptum constitui. Minor autem probatur: nam in actione, siue transiens sit, siue immanens, priùs est egredi à principio, quàm inhærere passo, in quo actio transiens recipitur, vel quàm inhærere, aut immanere in agente; sed præter istos conceptus, alius in actione non datur: ergo primus actionis conceptus consistit in egressu à principio, & consequenter consistit in *ab*, hoc est in ordine egressionis à principio.

243 *Relatio sub conceptu formæ hypostaticæ constituit personam diuinam: actio verò, nec personam, nec naturam constituere potest.* Hinc discrimen deprehenditur inter relationem ex vna parte possit constituere personam diuinam sub conceptu formæ hypostaticæ differentiali relatiuo, & non sub conceptu *ad*, hoc est, expressio respectus ad terminum: & actionem ex alia, vt non possit, nec personam, si personalis sit, constituere, nec si sit actio naturalis, naturam, quia nempè, in relatione, v. g. in paternitate, prior est conceptus *in*, hoc est, respicientiæ subiecti, quàm conceptus *ad*, & expressio respicientiæ termini; & ideò hoc posteriori excluso à constitutione personæ, non inde conceptus *in*, qui prius in relatione intelligitur, excluditur à constitutione personæ; in actione autem, excluso conceptu *ab*, à constitutione personæ aut naturæ, non potest constituere sub alio conceptu, qui proprius actionis sit, quia ille prior est, & omnis alius posterior; ex eo autem quòd primus à constitutione excludatur, omnis alius intelligitur exclusus.

244 *Si opponas 1. Respondetur.* Nec obstat, si aliquis dicat, prius esse aliquid constitui in se, quàm ad aliud comparari, sicut prior est absoluta rei consideratio, quàm inspectio comparatiua: ergo actio priùs in se constituitur, quàm quòd respiciat principium; & consequenter conceptus egressionis, & *ab* nequit in actione esse primus. Non inquam, obstat, quia antecedens solùm est verum in entibus absolutis, non autem in respectiuis, quorum essentia in respectu alterius consistit; actio autem essentialiter est respectiua principij, & ideò prima illius consideratio est in comparatione ad principium, sicut prima consideratio accidentis est in comparatione ad subiectum, quia accidentis esse est inesse, idest posse, inhærere subiecto, illudque respectu inhærentiæ respicere.

245 *Si opponas 2.* Nec obstat, si secundò alius objiciat: in filiatione diuina prius intelligitur, quòd sit origo passiua, quàm conceptus subsistentiæ relatiuæ; cum priùs sit, quod Filius à Patre procedat, quàm quòd sit persona, & Filius; & tamen non constituit Filium in ratione personæ sub conceptu originis, sed sub conceptu formæ hypostaticæ: ergo non est vniuersaliter verum, excluso primo alicuius rei conceptu à constitutione Metaphysica alterius, posteriorem necessariò excludi; & consequenter licet conceptus egressionis, & *ab*, prior sit in actione, & excludatur à constitutione essentiæ diuinæ, non benè à nobis colligitur, non posse ab intellectione sub alio conceptu, esto posteriori, constitui.

246 *Respondetur.* Non inquam, obstat: nam concessis maiori, & minori, distinguendum est primum consequens: si res constituenda petat primum conceptum præcedere, nego consequentiam: si non petat primum conceptum præcedere, nego consequentiam: si non petat primum conceptum præcedere, sed potiùs ad illum subsequi, concedo consequentiam, & deinde secunda consequentia est neganda: nam essentia, & natura, quæ est operandi principium, petit præcedere conceptum *ab*, qui est primus actionis conceptus: vnde si per illum non constituitur, non potest per actionem sub secundo, & posteriori constitui; alias iste esset prior, & posterior, quod implicat; esset posterior, quia supponitur, & prior, quia constitueret essentiam, & naturam, quæ est prior; non enim potest natura præcedere, quin illius cōstitutiuum præcedat.

247 *Origo passiua non constituit filium diuinum licet sit prior conceptu formæ relatiua.* In Filio autem diuino oppositum, opposita ratione contingit; cum enim Filius persona genita sit, petit à Patre accipere esse, & personalitate à Patre producta constitui; cumque passiua productio sit prior termino producto, petit constitui per relationem sub conceptu non præcedente, sed potiùs subsecuto ad conceptum originis, & passiuæ processionis; ideoque quamuis iste prior sit in filiatione, & excludatur à constitutione Filij in ratione personæ, non inde infertur excludi à constitutione illius sub conceptu formæ hypostaticæ posteriori conceptu originis,

nis, & passiuæ processionis. Hinc videmus consequentiam nostram tenere in Patre diuino, quia Pater est generationis principium; & consequenter petit constitui per aliquid præcedens generationem actiuam sub conceptu egressionis, & originis; & quia in origine actiua conceptus egressionis est prior, arguit D. Thomas, & rectè, vt ex ipso *supra* vidimus; ex eo quòd origo non constituat sub conceptu originis Patris personam, illam sub nulla ratione constituere. Sed de his fusè *alibi* de constitutiuo diuinarum personarum agentes.

248 *Respondebis tertio principali rationi.* Tertia principalis argumenti solutio, concessa maiori, quod nempè, actio non possit id, cuius est actio constituere, si actio personalis personam, etsi est actio naturalis, aut naturæ, naturam, negat, quod intellectio actualis non possit Dei naturam, & essentiam constituere eo quòd actuale intelligere non est actio aut operatio *obiectiuè*, aut ex parte rei conceptæ, sed tantùm est actio, & operatio ex modo concipiendi, & significandi: vndè *obiectiuè* non habet rationem actionis, vel operationis, sed rationem actus purissimi, seu formæ perfectissimæ ex se subsistentis, ex quo solùm potest inferri, non constitui per intellectionem ex modo concipiendi, & significandi, non tamen quod *obiectiuè* per illam non constituatur.

249 *Ad probationes minoris respond.* Et ad probationes minoris ex D. Thoma desumptas, iuxtà hanc solutionem occurritur, explicando D. Thomam quod intelligere diuinum est actio non *obiectiuè*, sed ex modo significandi, quia nempè, significatur ad modum actionis, & per speciem intellectionis creatæ, quæ actio est, concipitur, & significatur. Et eodem modo explicant prædicti PP. Angelicum Præceptorē 1. *p.* q. 26. *art.* 2. docentem, beatitudinem cuiusuis naturæ intellectualis in intellectuali operatione consistere, ex quo infert, beatitudinem Deo secundùm intellectum competere, & consistere in operatione intellectuali increata: quod nempè, loquatur de operatione ex parte modi significandi, & concipiendi, non autem *obiectiuè*, & ex parte rei significatæ.

250 *Reijcitur primo.* Sed contra istam solutionem facit primò: nam actualis intellectio eo modo obtinet rationem actionis, & operationis, quo ab intellectu diuino distinguitur; sed distinguitur ab illo, non solùm ex parte modi significandi, sed etiam ex parte rei conceptæ, & significatæ: ergo *obiectiuè* obtinet rationem actionis, & operationis. Maior est certa: nam eo ipso, quòd ab intellectu distinguatur, debet egredi ab intellectu, egressu proportionato qualitati distinctionis, iuxtà dicta §. 5. Minor autem probatur: nam distinctio solùm ex modo significandi non est distinctio rationis ratiocinatæ, sed rationis ratiocinantis; at distinctio intellectionis ab intellectu, & essentia diuina, est distinctio rationis ratiocinatæ, vt §. *præcedenti* monstrauimus: ergò est distinctio non solùm ex modo significandi, sed etiam obiectiua, & ex parte rei significatæ.

251 *Secundo.* Secundò; nam generatio actiua est actio, & operatio *obiectiuè*, & ex parte rei significatæ ex mente Diui Thomæ: ergo intellectio non solùm ex modo concipiendi, & significandi, sed etiam *obiectiuè*, & ex parte rei significatæ actio, & operatio est. Consequentia patet à paritate rationis. Antecedens autem probatur: quia namque origo actiua significatur vt actio, probat D. Thomas non constitui illam personam Patris, cuius doctrina, communiter à Thomistis accepta, procedit de constitutione obiectiua; at, si solùm esset actio ex modo significandi, & non ex parte obiecti significati, non posset ex conceptu actionis excludi à constitutione obiectiua personæ, sed solùm ex modo significandi; cum solùm eo modo ex conceptu actionis possit à constitutione excludi, quo rationem actionis sortitur: ergo origo actiua est actio non solùm ex modo significandi, sed etiam ex parte obiecti.

252 *Confirmatur.* Quod ampliùs vrgetur: vt enim frequentius à nostris Thomistis docetur *in hac* 1. *p. infra quæst.* 41. *art.* 4 origo actiua in recto in actu intelligendi consistit; connotata paternitate in obliquo, sicut potentia generatiua est intellectus prout in Patre; sed vt ex D. Thoma deducimus, est actio, & operatio *obiectiuè*, & non solùm ex modo concipiendi, & significandi: ergo actus intelligendi *obiectiuè*, & non solùm ex modo significandi obtinet rationem actionis.

253 *Tertio.* Tertiò impugnatur solutio: vt enim prædicti PP. fatentur, scientia, vt dicit specialem modum cognitionis in Deo *obiectiuè* est operatio: ergo in conceptu operationis obiectiuæ nulla imperfectio importatur, & consequēter non est cur intellectioni actuali conceptus obiectiuæ operationis negetur. *Confir. 1.* Confirmatur primò: si namquè actualis intellectio operatio *obiectiuè* non esset, maximè quia est subsistens, ideòquè nihil prius se ipsa supponit, à quo vt à principio egrediatur, sed hæc ratio est nulla: ergò est *obiectiuè* operatio, & non tantùm ex modo concipiendi, & significandi: Probatur minor: scientia Dei etiam est subsistens, & similiter diuina volitio; cum vtraquè sit substantia, & non accidens in Deo; & tamen ex hoc non amittunt conceptum operationis obiectiuæ: ergo ex eo quòd intellectio pertingat ad rationem subsistentis, non amittit conceptum obiectiuum operationis. *Confir. 2.* Confirmatur secundò: esto relatio ascendat, vt subsistens sit, non amittit conceptum respiciendi terminum, & si amitteret, relatio non esset: ergo pariter, quamuis actio, & operatio ascendat, vt sit subsistens, & non ideò ab alio *virtualiter* saltem non erit, & consequenter, cum intellectio actio, & operatio sit, quamuis sit intellectio subsistens virtualiter erit alio.

Deniquè principalis solutio impugnatur: nā intellectio diuina *obiectiuè*, est actus vitalis; sed de ratione actus vitalis est, quod operatio sit: ergò est *obiectiuè* operatio. Consequentia est bona. Maior certa, aliàs Deus intelligendo non viueret; sed solùm conciperetur à nobis ad modum, & per speciem viuentis. Minor autem probatur: nam viuere in actu secundo consistit in se mouere; sed aliquid se mouere, est esse suæ operationis principium: ergo viuere in actu secundo est esse in actu secundo principium vitalis operationis; & consequenter de ratione actus, qui vitalis est *obiectiuè*, est quòd sit *obiectiuè* operatio. Maior est definitio viuentis ab omnibus acceptata. Minor autem constat: nam se mouens per hoc solùm a moto ab alio distinguitur, quòd hoc se habet tantùm *passiuè*, illud autem *actiuè* comparatur ad operationem, vel motum: ergò se mouere actu est actu esse sui motus, vel operationis principium actiuum. 254 *Tertio reijcitur solutio.*

Respondebis: viuere in actu secundo, vt abstrahit à viuente creato, & increato, non consistere in se mouere per motum, vel operationem à viuente *effectiuè* causatam, hoc namquè solùm conuenit viuenti creato, quod est *realiter* ab actu vitali distinctum; sed in hoc, quòd est habere à se perfectionem abstrahendo ab hoc, quòd est habere perfectionem à se per identitatem; & à se per egressionem, & priori modo conuenit Deo viuere in actu secundo per actualem intellectionem, quam à se habet per summam identitatem. 255 *Respondebis.*

Sed contrà: viuere in actu secundo, etiam in viuente increato, non consistit in habere à se perfectionem per solam identitatem: ergò consistit in habere à se perfectionem per egressum virtualem; & consequenter, vt Deus viuat per intellectionem, requiritur, quòd ab illo *virtualiter obiectiuè* egrediatur, ac proindè quòd *obiectiuè* sit operatio. Consequentia probatione non indiget. Antecedens autem probatur primò: nam Deus habet existentiam, subsistentiam, & alias omnes perfectiones à se per identitatem; & tamen non viuit in actu secundo per existentiam & subsistentiam, nec per omnes perfectiones: non enim omnis diuina perfectio est vita in actu secundo: ergò viuere in viuente increato non consistit in habere à se perfectionem per solam identitatem. 256 *Contra.* *Antecedens probat.* 1.

Secundò: nam ens diuinum transcendens omnes Dei formalitates, habet à se entitatem, attributaque transcendentia per summam identitatem; & tamen ens diuinum sic transcendens, non est formaliter viuens: ergò viuere in actu secundo, etiam in viuente increato, non consistit in habere à se perfectionem per solam identitatem. Consequentia est bona. Maior certa: nam ratio entis diuini transcendentis omnes Dei formalitates, consistit in ratione entis à se per exclusionem causæ dantis entitatem, est quæ suæ essentiæ *summè* identificatum: ergo habet à se per identitatem, suam propriam entitatem. Minor etiam est certissima: nam ens diuinum in illa communitate transcendit transcendentia formali attributa, & relationes; ratio autem viuentis diuini, hac transcendentia non gaudet, aliàs paternitas v. g. esset formalissimè viuens vita intellectuali, essetque actualis volitio, & intellectio actualis eadem formalitate, qua est realitas, & entitas: ex quo vlteriùs fieret, vt sicut realitas, & entitas *realiter* multiplicantur in diuinis relationibus, ratio vitæ, intellectioque, & volitio multiplicarentur *realiter*: ergo ens diuinum transcendens omnes Dei formalitates non est *formaliter* viuens. 257 *Secundo.*

Dices, viuere in actu secundo, non consistere in habere à se quamlibet perfectionem, sed in habere à se perfectionem vitalem, & quæ sit vita actualis, & quia existentia vita non est, nec ratio entis transcendentis diuini in perfectione vitali consistit, nec similiter attributa transcendentia exprimunt rationem vitæ, fit consequens, quòd Deus per existentiam, aut per subsistentiā non viuat, nec ens diuinum transcendens, viuat *formaliter* per entitatem, aut per attributa transcendentia, quamuis Deo, & enti diuino à se per identitatem conueniant; benè tamen Deus per intellectionem, eo quòd perfectio vitalis est, Deoquè conueniens per summam, perfectissimamquè identitatem. 258 *Respondebis.*

Sed contrà: nam quod vna perfectio, & non alia vitalis sit, & vita in actu secundo, est quia vna, & non alia conuenit ab intrinseco; cum in conuenientia ab intrinseco consistat ratio vitæ in actu secundo: ergo, quòd intellectio in Deo perfectio vitalis sit, secus autem existentia, aut alia quæuis perfectio, prouenire debent ex conuenientia, & non conuenientia ab intrinseco; at non prouenit ex conuenientia, & non conuenientia ab intrinseco per identitatem; cum hoc commune sit omni perfectioni diuinæ: ergò prouenit ex ratione essendi ab intrinseco *egressiuè* conueniet intellectioni diuinæ, & non conueniet alijs Dei perfectionibus, quæ vitales in actu secundo non sunt. 259 *Contra.*

Secundò principaliter probatur nostra conclusio: per id constituitur essentia diuina, metaphysica constitutione, quod primo in Deo intelligitur cum fundamento in re; sed quod primo in Deo 260 *Secundo probatur concl.*

Deo intelligitur cum fundamento in re, non est intellectio actualis, sed intellectualitas per modum radicis: ergo intellectio actualis non constituit *metaphysicè* essentiam diuinam. Consequentia tenet. Maior constat ex dictis in præcedentibus. Minor autem probatur: in Deo intelligitur cum fundamento in re principium radicale intelligendi, & volendi: ergò actualis intellectio non est quod primò in Deo cum fundamento in ipso concipitur. Consequentia ipsis aduersarijs est nota, nec posse ab vllo negari; fatetur ex contrarijs Herice, cum enim de ratione principij sit præcedentia ad id, cuius est principium, eo ipso, quòd admittatur in Deo principium virtuale intellectionis, hoc est, quòd primò intelligitur; & consequenter non potest primò in ipso concipi actualis intellectio.

261 *Antecedens probat. 1.* Antecedens autem probatur primò ex communi Thomistarum sententia 1.2. *quæst.* 112. asserente, gratiam habitualem esse formalem Dei naturæ participationem. Ex quo euidenter infertur participare debere prædicatum *formaliter* existens in Deo, aliàs non erit participatio formalis sed virtualis; cum in hoc formalis participatio à virtuali distinguatur, vt *ibi* latè docetur; sed non participat actualem intellectionem, sed rationem principij radicalis videndi, & amandi Deum: ergò in Deo datur principium virtuale radicale intelligendi.

262 *Secundò.* Secundò probatur; vt enim ex Diuo Thoma vidimus §.6. essentia, & intellectio actualis *virtualiter* distinguuntur in Deo; sed hoc non potest saluari, quin admittatur in ipso principium virtuale intelligendi: ergò datur hoc prædicatum in Deo. Probatur minor: essentia Dei, vt ab actuali intellectione *virtualiter* distincta, est viuens vita intellectuali; & consequenter est habens intellectionem actualem à se, sed prout distincta, non habet à se actualem intellectionem per identitatem virtualem: ergò est potens illam habere à se per virtualem egressionem; & consequenter est principium *quo* virtuale intelligendi. Denique antecedens probatur: omnis namquè perfectio non dicens imperfectionem, est in Deo constituenda; sed prædicatum radicis virtualis intellectionis est perfectio, imperfectionem non dicens: ergò inuenitur in Deo.

263 *Respond. Herice.* Respondebis cum Herice, negando minorem: nam principium radicale intelligendi dicit habitudinem principij effectiui, & receptiui actualis intellectionis, & vtrumque est imperfectio, ideòquè non est Deo concedendum. *Reijcitur primò.* Sed contrà primò: nam ad rationem principij radicantis *virtualiter* actum intelligendi, non petitur esse causam *realiter formaliter* illum causantem, & recipientem, sed *virtualiter* tantùm in re, & per rationem *formaliter*; at in hoc nulla imperfectio importatur: ergò in ratione principij radicalis virtualis intellectionis nulla imperfectio importatur. Maior cum consequentia tenet.

264 *Minor prob. 1.* Minor autem constat primò: nam distinctio si realis sit inter absolutas formalitates, imperfectionem importat; & tamen distinctio in re virtualis, & per rationem formalis inter formalitates absolutas Dei absque vlla imperfectione conceditur: ergò pariter, licèt radicatio per influxum realem formalem, imperfectionem inuoluat, radicatio tamen in re virtualis, & per rationem formalis nullam imperfectionem Deo, illiusque absolutis perfectionibus repugnantem importat.

265 *Secundò probatur minor.* Secundò: realis præsuppositio formalis inter prædicata absoluta repugnat ob imperfectionem; Deo; & tamen suppositio in re virtualis, & formalis per rationem absque vlla imperfectione inter perfectiones absolutas conceditur: ergò licèt ratio principij radicalis, *realiter formaliter* radicantis, imperfectionem importet, ideòquè excludatur à Deo, ratio tamen principij radicalis radicantis in re *virtualiter*, & per rationem *formaliter* imperfectio non erit; & consequenter admitti debet in Deo inter perfectiones absolutas.

266 *Secundò reijcitur solutio.* Contrà secundò, & explicatur magis vis præcedentis obiectionis, in Deo datur principium virtuale radicale volitionis actualis, absque vlla imperfectione, vt plures ex aduersarijs fatentur: ergò in ratione principij radicalis virtualis, nulla includitur imperfectio; & consequenter non est negandum in Deo respectu intellectionis actualis. *Respondebis primo ex Herice.* Respondebis primò ex Herice, negando consequentiam, & discrimen est; nam intellectio, quæ in Deo est radix volitionis, comparatur ad illam vt actus purissimus ad actum purissimum, atquè adeò absquè vlla imperfectione potentiæ passiuæ, aut receptiuæ, principium autem radicale intellectionis, non potest non in potentia ad intellectionem comparari, & ideò imperfectionem importat.

267 *Contra 1.* Sed contrà primò: nam in hac solutione committitur petitio principij; & consequenter est nulla; cur enim sicut essentia constituta per actum intelligendi comparatur ad volitionem, vt actus purissimus ad actum purissimum, non poterit sic comparari natura constituta per intellectualitatem radicalem, cum intellectione actuali? *Contra 2.* Secundò, & explicatur magis difficultas: natura constituta per intellectionem actualem, est principium virtuale volitionis absque imperfectione efficientiæ, & subiectum actuatum, & perfectum per illam absquè imperfectione receptionis, & potentialitatis: ergò pariter, essentia Dei constituta per rationem substantiæ spiritualis existentis à se, poterit esse principium virtuale, & subiectum actualis intellectionis absque imperfectione efficientiæ, receptionis, & potentialitatis; & consequenter seruata purissima actualitate.

Respondebis secundò, & est communis solutio: intellectionem esse vltimam actualitatem intra primum conceptum lineæ intellectiuæ, & idcircò debere identificari *formaliter*, & *virtualiter*, cum natura intellectuali, aliàs hæc vt potentialis concipietur, vtpotè concepta sine vltima suæ lineæ actualitate; volitio autem non primariò, sed secundariò spectat ad lineam intellectiuam, ideòquè negatio identitatis virtualis illius cum natura intellectuali, nullam in ea infert potentialitatem; & quia vt detur radix, seu principium virtuale intellectionis, aut volitionis requiritur virtualis distinctio; hinc fit, quod possit dari in Deo virtuale principium, & radix virtualis volitionis, secùs autem intellectionis actualis. 268 *Respondebis 2.*

Sed contrà primò: nam licèt intellectio actualis pertineat ad ordinem intelligendi, qui adæquatè sumptus, prior est volitione, non tamen pertinet ad primum conceptum lineæ intellectiuæ: ergò solutio tradita falso nititur fundamento, & consequenter est nulla. Probatur antecedens: linea intelligendi actiua est diuisibilis in intellectuale per modum naturæ, & intellectuale per modum operationis, quorum primum est primus conceptus lineæ actiuæ intelligendi, secundum autem pertinet ad secundum prædictæ lineæ conceptum: ergò intellectio actualis non pertinet ad primum conceptum lineæ actiuæ intelligendi. 269 *Contra 1.*

Consequentia est bona, & antecedens probatur primò à priori, quia in hoc quòd sic diuidatur, nulla inuoluitur imperfectio: ergò sic est diuidenda. Secundò: nam linea actiua volendi diuiditur in volitiuum radicale, & actualem operationem: ergò pariter linea actiua intelligendi. Tertiò: nam linea personalis diuiditur in personam, & actionem personalem: ergò linea intellectualis, sine imperfectione diuidetur in naturam, & operationem naturæ. Quartò ad hominem contrà PP. Salmanticenses: ipsi namquè agnoscunt diuisionem lineæ actiuæ intelligendi, cum asserant, peculiares modos cognitionis, nempè, luminis principiorum, sapientiæ, prudentiæ, & artis, non ad primum conceptum, sed ad secundum lineæ actiuæ intelligendi pertinere: ergò pariter debet admitti diuisio lineæ actiuæ intelligendi in intellectiuum radicale, & actualem intellectionem. 270 *Antecedens prob. 1. Secundò. Tertiò. Quartò.*

Contrà secundò: vt enim plures ex Auctoribus contrariæ sententiæ admittunt existentia, & subsistentia *virtualiter* distinguuntur ab essentia diuina; & tamen existentia est vltima actualitas in linea entis: ergò quamuis actualis intellectio sit vltima actualitas in linea intelligibili, poterit absque vlla imperfectione à natura intellectiua *virtualiter* distingui; & consequenter datur in Deo virtuale principium radicale actualis intellectionis absquè potentialitate, & absquè vlla imperfectione. Et augetur difficultas: actualis generatio, & potentia *proximè* generatiua, *virtualiter* distinguuntur in Deo sinè vlla imperfectione: ergò pariter imperfectio non erit *virtualiter* distingui actualem intellectionem, & potentiam *proximè* intellectiuam; & consequenter idem à fortiori est dicendum de actuali intellectione, & principio radicali intelligendi. 271 *Contra secundò. Confirmatur.*

§. IX.

Argumentis in contrarium occurritur.

Contra nostram conclusionem objiciunt contrarij Auctores primò: etenim natura diuina est formaliter in linea intellectuali, vt nos fatemur, & *inferius* monstrabimus: ergo nec ratiocinata potest ab vltima actualitate istius lineæ distingui; at intellectio actualis est vltima actualitas in linea intelligibili, ergo natura diuina non distinguitur *virtualiter*, aut ratione ratiocinata ab intellectione actuali; & consequenter per illam *metaphysicè* constituitur essentia, & natura diuina. Secunda consequentia ex prima colligitur: Minor subsumpta constat: nam illa est vltima actualitas in aliqua linea, vltrà quam vlterior actualitas in tali linea non datur; sed vltrà omne id, quod non est actualis intellectio, vlterior actualitas datur, nempè, ipsa actualis intellectio, per quam cætera actuantur, vltrà illam autem, actualitas vlterior non datur: ergo intellectio actualis est vltima actualitas in linea intellectuali. Prima autem consequentia probatur: essentia diuina est actus purissimus omnem potentialitatem excludens; at si distinguatur *virtualiter* ab vltima actualitate lineæ intelligendi actiuæ, erit *virtualiter*, & per rationem potentialis: ergo non potest ab illa *virtualiter*, aut ratione distingui. 272 *Arguitur primò.*

Minor ostenditur primò; si *realiter* distingueretur ab vltima actualitate, esset potentialis *realiter*: ergo si ratione distinguitur, erit per rationem potentialis. Secundò: natura diuina distincta ab vltima actualitate, & concepta vt radix illius, concipitur vt determinabilis per intellectionem actualem, tanquàm per vltimum actum: ergo concipitur vt potentialis in ordine ad illam. Patet consequentia: actui namquè correspondet potentia: ergo si concipitur vt determinabilis per actum, concipitur vt potentia. 273 *Maior prob. 1. Secundò.*

Confir. 1. Confirmatur, & vrgetur primò: si datur principium virtuale intelle-

intellectionis, debet esse virtualis, & immanens: ergo non solùm actiuum, sed etiam receptiuum illius: ergo debet concipi vt eliciens, & vt recipiens intellectionem; sed quod concipitur, vt recipiens actum, concipitur vt potentia passiua; & consequenter vt potentiale: ergo principium virtuale intellectionis non potest non concipi vt potentiale.

274 *Confir. 2.* Confirmatur secundo: constitutiuum essentiæ, & naturæ diuinæ debet esse perfectissimum in linea intellectuali; at nisi constituatur per actualem intellectionem non erit perfectissimum in linea intellectuali: ergo constitui debet intellectione actuali. Probatur minor: intellectio actualis est actus, &, perfectio omnium pertinentium ad lineam intellectualem: ergo est perfectior omnibus pertinentibus ad illam; & consequenter constitutiuum essentiæ omnibus perfectius non erit, nisi constituatur intellectione actuali. *Confir. 3.* Confirmatur, & vrgetur tertio: intellectio est vltima actualitas, & perfectio lineæ intellectualis: ergo quidquid sinè illa concipitur, intelligitur sinè vltima perfectione: at quod sinè vltima perfectione intelligitur, nequit concipi vt summè perfectum: ergò diuina natura concepta per modum radicis, & principij virtualis, actualis intellectionis non concipitur vt *summè* perfecta.

275 *Respōd.* Hoc est præcipuum contrariæ sententiæ argumentū, quod manifestè instatur in volitione actuali, alijsquè attributis Dei, quæ ad naturam comparantur, vt actus, & perfectiones, quin ex hoc imperfectio, aut potentialitas in natura, & essentia diuina inferatur, estò virtualis distinctio intercedat; & tamen si distinctio esset realis, absque dubio foret potentialis, & imperfecta; sicut ergo ob identitatem realem formalem essentiæ cum attributis, & virtualem contentiam illorum, omnis imperfectio excluditur, & omnis potentialitas tollitur, ita in præsenti. Ad illud in forma respondeo, concesso antecedenti, negando consequentiam. Ad probationem, concessa maiori, nego minorem. *Ad 1. probationem minoris.* Ad primam probationem minoris, concesso antecedenti, nego consequentiam: quia hoc ipso quòd realiter identificetur essentia cum intellectione actuali, illamque *virtualiter* actu contineat, est infinita, & actus purus; & consequenter omnem potentialitatem excludens. *Si oppo- nas.* Si dicas, non stare hæc duo, & quod infinita sit, & actus purus, omnem potentialitatem excludens, & quod sit *virtualiter* ab actu intelligendi distincta. *Respon- detur.* Respondeo, negando antecedens: nam sicut hæc duo stant simul loquendo de volitione actuali, de attributis, & diuinis relationibus, quod nempè diuina essentia distinguatur virtualiter ab illis, & nihilominus sit finita, & actus purus omnem potentialitatem, & imperfectionem excludens; ità compariuntur hæc duo in comparatione essentiæ ad actum intelligendi.

276 *Ad 2. minoris proba- tionem* Ad secundam minoris probationem, distinguo antecedens: concipitur vt determinabilis per actum sibi identificatum, & in essentia actu *implicitè* inclusum, concedo antecedens: per actum distinctum *realiter*, & non inclusum acto *implicitè* in essentia, nego antecedens, & consequentiam; quia vt conciperetur vt potentialis, deberet concipi vt determinabilis per actum sibi non identificatum, nec in ipsa essentia *implicitè* inclusum, cuius oppositum in essentia diuina inuenitur: actualis namque intellectio non distinguitur *realiter* ab essentia, & aliàs quamuis in essentia, sub conceptu essentiæ non explicetur actualitas intellectionis importatur actu *implicitè*; & sicut hoc sufficit vt potentialis non sit comparatione volitionis, attributorum, & relationum; ità sufficit, vt non sit, nec concipiatur vt potentialis comparata cum actuali intellectione.

277 *Replica- bis.* Sed dices: gradus genericus concipitur vt potentialis in ordine ad differentias contractiuas; & tamen sunt actus realiter indistincti à gradu generico: ergo, quod actualis intellectio identificetur essentiæ, non obstat vt concepta, quatenus determinabilis, concipiatur vt potentialis. *Respōd.* Respondeo, negando consequentiam; ratio autem discriminis est; nam gradus genericus, etsi identificetur *realiter* cum differentijs, per rationem tamen *adæquatè* ab illis præscindit, ideoque vt potentialis apprehenditur, conceptus vt determinabilis per differentias contractiuas; cæterum essentia diuina, & identificatur *realiter*, cum intellectione actuali, & per rationem actu *implicitè* illam includit, ideoque nec est potentialis *realiter*, nec vt potentialis concipitur.

278 *Instabis.* Instabis: ratio entis concepta vt determinabilis per modos illam contrahentes, concipitur vt potentialis in ordine ad illos; & tamen modi contrahentes ens, identificantur *realiter* cum ente, & actu *implicitè* per rationem includuntur in illo: ergo identitas intellectionis cum essentia, & actualis implicita inclusio per rationē in illa, non tollit, quin concepta essentia vt determinabilis per actualem intellectionem concipiatur vt potentialis. *Respōd.* Respondeo, negando consequentiā; ratio autem discriminis consistit in diuerso modo inclusionis: nā inclusio modorum in ente, non prouenit ex actualitate entis, sed potiùs ex illius potentialitate, ratione cuius est contrahibile per omnes modos, in quibus ob suam transcendentiam includitur; cæterùm intellectio actualis clauditur actu *implicitè* in essentia diuina ratione summæ actualitatis, & vt in principio actualissimo, à quo virtualiter, & per rationem egreditur, ideoque ex tali inclusione actuali omnis potentialitas à diuina essentia excluditur.

Et quidem non potest negari, supposita distinctione relationū ab essentia quam communis sententia admittit, concipi essentiam diuinam vt determinabilem per relationes, & per illas actuabilem, & insuper perfectibilem, si relationes actualitatem addant essentiæ, perfectionemquè relatiuam, quin ex hoc inferatur sic conceptam, concipi vt potentialem in ordine ad relationes, quod non aliunde prouenit, nisi vel ex summa identitate reali relationum cum essentia, vt plures Theologi docent, vel ex hac, & insuper ex implicita actuali inclusione per rationem, vt veriùs à nobis censetur; pariter ergò in præsenti: An autem concedenda sit essentiæ, quatenus sic conceptæ, potentialitas per rationē quoad explicitum? Ex dicendis *disp. sequent.* constabit; est enim difficultas communis respectu omniū attributorū, imò, & respectu relationum: vnde si hæc admittatur in comparatione cum relationibus, & cæteris attributis, non est cur inconueniens debeat censeri in comparatione essentiæ cum actu intelligendi. 279 *Instatur argumē- tum.*

Sed adhùc vrgebis: estò essentia diuina possit concipi, vt non exprimens relationes, & attributa in sui constitutione, absq; vlla potentialitate, non tamen potest sic concipi absque potentialitate comparata cum intellectione: ergò deficit solutio, & instantia, in qua fundatur. Consequentia tenet, & antecedens probatur: quod est in aliqua linea, vt potentiale concipitur nisi intelligatur exprimens vltimam talis lineæ actualitatem; sed vltima actualitas lineæ actiuæ intelligendi, est actualis intellectio: ergo essentia Dei, quæ est in linea intelligendi, vt potentialia concipitur, si non concipitur exprimens actualem intellectionem, estò possit sine vlla potentialitate non exprimere relationes, perfectionesquè attributales, quæ non sunt vltima actualitates lineæ actiuæ intelligendi. 280 *Vrgebis.*

Respondeo negando antecedens: ad probationem, distinguo maiorem: si sit vltima actualitas contenta intra genus lineæ, non autem in specie, nego maiorem: si intra speciem vel quasi speciem lineæ contineatur, concedo maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: nam intellectio actualis, licèt sit actus naturæ intellectualis, illam intelligentem actu constituens, non tamen est actus contentus in linea naturæ, quæ est quasi species lineæ actiuæ intelligendi, eo quod est operatio, de conceptu autem operationis est supponere principium; & consequenter naturam constitutam in esse naturæ ideòque non concipitur imperfecta, aut potentialis natura intellectualis concepta vt exprimens rationem principij intellectionis, & non exprimens actum intelligendi, eo quòd huiuscemodi expressio non est debita naturæ sub conceptu naturæ, imò repugnat expressione intellectionis constitui. 281 *Respon- detur.*

Instoquè argumentum in actione personali in linea personali contenta, vt vltima in illa linea actualitate, non tamen constituente personam, eo quòd est extra lineam illius. Insto etiam in existentia; quæ est actualitas vltima essentiæ intra lineam entitatiuam; quia tamen non est intra lineam essentiæ, essentiam constitutiuam supponit, vt plures ex contrariæ sententiæ Auctoribus docent, quin ex hoc potentialitas in essentia inferatur, & in omnium sententia personalitas diuina constitutam supponit essentiam, & tamen est actus essentiæ intra lineam entis, quia est extra lineam essentiæ: pariter ergo Nos dicimus sine expressione actualis intellectionis constitui essentiam diuinam, quin ex hoc potentialis concipiatur, quia actualitas, quam non exprimit, etsi vltimus actus sit, est actus extra lineā essentiæ, & naturæ intellectiuæ, quamuis non extrà lineā actiuā intelligēdi, sumptam veluti *genericè* qua ratione ambit sub se principium radicale, principium proximum, & actualem intellectionem. 282 *Instatur argumē- tum.*

Et ex his ad primam confirmationem, concesso antecedenti, & prima consequentia, distinguo minorem: quod concipitur, vt recipiens actum *realiter* distinctum, & in se actu *implicitè* non inclusum, concipitur vt potentiale, concedo minorem: actum *realiter* indistinctum, & in recipiente inclusum actu *implicitè* nego minorem, & consequentiam: quia actualis intellectio est ab essentia diuina, tùm *realiter* indistincta, tùm actu *implicitè* in illa inclusa, ideòque illam *virtualiter* recipit absq; vlla imperfectione, & absq; vlla potentialitate. Instoq; in essentia diuina comparata ad volitionem, attributa, & relationes. 283 *Ad primā con- firma- tionem.*

Ad secundam, concessa maiori, nego minorem. Ad cuius probationem concesso antecedenti, nego consequentiam: cum enim actus sit per modum operationis contentæ *virtualiter* in essentia, vt in principio actualissimo quamuis actuet essentiam, non est perfectior essentia, sed potiùs ab illa *virtualiter* exceditur. Nec ex eo quòd essentiā in actualitate excedat, sequitur esse perfectiorem essentia excessu perfectionis *simpliciter*, sed tantùm secundum quid; *simpliciter* autem essentia est illa perfectior, eo quòd essentia est radix, tùm actualis intellectionis, tùm etiam omnium perfectionum, quæ reperiuntur in Deo; & sicut in creatis omnes proprietates dimanant *realiter*, ab essentia, & ad illam vt ad finem ordinantur, quò circa ab essentia exceduntur; id ipsum in Deo contingit, non reali dimanatione, nec reali formali ordinatione, bene tamen virtuali; & sicut in creaturis, quami- 284 *Ad se- cundam.*

quamuis sub lite sit positum, an actualis operatio excedat in perfectione potentiam *proximè* operatiuam, extra controuersiam est, essentiam, operationem excedere, ità in Deo, estò sub lite esse possit excessus inter potentiam proximam intelligendi, & actualem intellectionem, cæterùm comparatione facta inter actum intelligendi, & essentiam, certum est excessum stare pro essentia, in quocumquè constituatur, quod contrarij Auctores necessarium est, vt fateantur, loquendo de essentia diuina, & volitione actuali, de qua restat idem argumentum soluendum.

285 *Ad tertiam confirmationem.* Ad vltimam confirmationem dicatur; intellectionem esse vltimam actualitatem in linea actiua contentam sumpta *genericè*, non tamen in linea naturæ: vndè vt Dei natura *summè* perfecta concipiatur, non est necesse concipi, vt exprimentem actualem intellectionem, sed sufficit concipi, vt actualissimam radicem intellectionis *summè* actualis, nec ex non expressione actualis intellectionis redditur *priuatiuè* imperfecta, sed tantùm *negatiuè*, hoc est non exprimens vltimam actualitatem, & perfectionem lineæ actiuæ intelligendi sumptæ *genericè* quæ non expressio non est priuatiua, sed tantum negatiua imperfectio, quia est carentia perfectionis non debitæ, sicut naturam diuinam non exprimere volitionem, attributa, & relationes, imperfectio priuatiua non est, quia illi non debetur expressio harum perfectionum in sui metaphysica constitutione.

286 *Oppones.* Sed dices: perfectiùs constituta intelligeretur essentia, & natura Dei concepta vt exprimens actualem intellectionem, quàm concepta sub ratione principij virtualis illius: ergò constituta per radicale principium intelligendi sine expressione actualis intellectionis, non concipitur *summè* perfecta in linea naturæ, & essentiæ. *Respondetur primo.* Respondeo primò, distinguendo antecedens: perfectione, & excessu repugnante, omitto antecedens: non repugnante, nego antecedens, & consequentiam: vt enim summè perfecta sit in linea essentiæ, & naturæ, sufficit constitui perfectione summa non repugnante: carentia namque excessus perfectionis repugnantis in aliqua linea, non tollit rationem summi, in tali linea constituto sine tali perfectione, repugnat autem constitui in linea naturæ, & essentiæ per actum, & operationem: ac proindè carentia constitutionis per operationem, non potest inducere carentiam priuatiuam perfectionis maioris, nec facere, quòd essentia constituta per principium virtuale *summè* perfecta non sit in linea essentiæ, & naturæ.

Resp. 2. Secundò respondeo, negando antecedens: nam si conciperetur vt exprimens actualem intellectionem, non conciperetur viuens: ac proindè nec concipi posset in gradu omnium perfectissimo, nempè, in gradu cognoscitiuo. Ex quo vlteriùs fieret, vt non conciperetur ita perfecta, ac concipitur sub ratione principij virtualis radicalis intelligendi; cum sic concipiatur viuens vita intellectuali, qui est gradus omnium perfectissimus.

287 *Secundo arguitur.* Secundò principaliter arguitur: natura diuina secundùm primum conceptum intelligitur viuens in actu secundo; non vita vt sic: ergò vita intellectuali: ac proindè constituitur per actualem intellectionem. Secunda consequentia ex prima euidenter colligitur: nam viuens vita intellectuali in actu secundo, constituitur per actualem intellectionem: ergò si secundùm primum conceptum intelligitur natura diuina viuens in actu secundo vita intellectuali, intelligitur primò, & per se constituta per actualem intellectionem. Prima consequentia probatione non indiget, sicut nec minor. Maior autem, in qua est difficultas, probatur: natura diuina ante radicationem cuiusuis perfectionis concipitur, vt habens in actu secundo perfectionem à se: ergo est viuens in actu secundo. Antecedens est certum: nam prima Dei perfectio non conuenit ipsi ab alio: ergò conuenit ipsi ab alio: ergò conuenit à se: non enim datur medium inter conuenientiam ab alio, & à se. Consequentia verò probatur: nam vita actualis, vt abstrahit à creata, & increata, consistit in hoc, quod est habere à se perfectionem: ergò si sub primo conceptu intelligitur vt habens à se perfectionem, concipitur vt viuens in actu secundo.

288 *Antecedens probatur 1.* Antecedens probatur primò: nam vita in illa abstractione, non potest consistere in motu, nec in hoc, quod est se mouere; cum Deo motus, & moueri repugnet: ergò sic sumpta consistit in habere perfectionem à se; *Secundo.* Secundò idem antecedens probatur: nam per hoc, quod est habere perfectionem à se, sufficienter viuens à non viuente distinguitur; hoc namquè non à se, sed ab alio perfectionem habet: ergò viuere vt sic, & commune ad viuens creatum, & increatum, consistit solùm in habere perfectionem à se.

289 *Respond.* Respondeo negando antecedens: nam licèt natura diuina secundùm primum conceptum sit viuens secundùm essentiam viuentis, non tamen est viuens in actu secundo, & secundùm actuale vitæ exercitium, sed principium virtuale radicale actus secundi vitalis, sicut homo secundùm essentiam non est viuens in actu secundo, & quòad exercitium viuentis, sed principium radicale reale remotum operationis vitalis. Ad probationem antecedentis, distinguo antecedens: concipitur secundùm primum conceptum, vt habens primam perfectionem à se per solam identitatem, concedo antecedens: per egressum formalem, aut virtualem, nego antecedens, & consequentiam: ad cuius probationem, distinguo, & explico antecedens: in habere à se perfectionem per egressum formalem, aut virtualem, concedo antecedens: per solam identitatem, nego antecedens, & consequentiam. nam prima Dei perfectio, etsi Deo à se conueniat per summam identitatem, non tamen ipsi conuenit à se per egressum, nec realem, nec virtualem, quod necessarium erat, vt per illam viueret in actu secundo, vt §. *præcedenti* monstrauimus.

290 *Ad t. antecedentis probationem.* Nec probationes antecedentis distinctioni traditæ obsistunt, non prima. nam licèt vita, vt abstrahit à creata, & increata, non consistat in motu, qui propriè sit motus, consistit tamen in motu accepto pro operatione actuali, de cuius conceptu est egressus à principio, formalis, aut virtualis: ac proindè sine egressu aliquo ex prædictis modis non saluatur ratio viuentis in actu secundo. Nec magis secunda probatio vrget, cuius antecedens est falsum: Deus namquè vt existens; & vt subsistens, est habens à se perfectionem per summam identitatem; & tamen prout sic, non viuit in actu secundo *formaliter*: ens etiam diuinum transcendens, est ens, verum, bonum, & vnum à se; & tamen prout sic non est *formaliter*: viuens: ergò viuens in actu secundo non constituitur sufficienter per hoc, quod est habere à se perfectionem per solam identitatem, quamuis summam, & perfectissimam, nec per id à non viuente distinguitur sufficienter, vt §. *præced.* vrgebamus.

291 *Opponi.* Obijcies: si viuere in actu secundo vt abstrahit à creato, & increato consisteret in habere à se perfectionem per egressum, Deus non esset viuens in actu secundo *formaliter*, sed tantùm *virtualiter*; consequens est falsum: ergò non consistit in habere à se perfectionem per egressum, sed in habere à se perfectionem abstrahendo ab egressu, & identitate. Consequentia tenet. Minor est certa: nam si solùm esset, *virtualiter*, & non *formaliter* viuens, non *formaliter*, sed *virtualiter* tantùm esset intelligens; cum de ratione intelligentis actu, sit viuere in actu; & consequenter ratio intelligentis actu, & viuentis in actu proportionantur quòad conuenientiam formalem; sed falsum est, Deum solùm *virtualiter* esse intelligentem actu: ergò etiam est falsum, non *formaliter*, sed tantùm *virtualiter* esse viuentem. Maior autem, aut sequela probatur: si vita in actu secundo consisteret in egressu, iuxtà qualitatem, & conditionem egressus, esset qualitas, & conditio viuentis in actu secundo: sed egressus intellectionis solùm est virtualis in Deo: ergò vita actualis, & viuere in actu secundo, non conueniet Deo *formaliter*, sed *virtualiter* tantùm; sicut quia intelligere est viuere, non potest saluari ratio intelligentis *formaliter* cum ratione viuentis in actu secundo *virtualiter* tantùm.

292 *Respondetur.* Respondeo, negando maiorem: ad illius probationem, distinguo maiorem: si consisteret in egressu formali, concedo maiorem: si consisteret in egressu non determinatè formali, sed in egressu abstrahente à formali, & virtuali, nego maiorem, & concessa minori, nego consequentiam: vt enim denominatio egressus, & denominatio viuentis in actu secundo se consequerentur, quòad conuenientiam formalem, necessarium erat, quod de ratione vitæ, vt sic, esset egressus formalis, tunc enim rectè inferretur: *Ergo cui non conuenit formalis egressus, non conuenit vita formalis*; sicut cui discursus formalis non conuenit, non est *formaliter* homo, quia de essentia hominis est formalis discursus; quia tamen de ratione vitæ, vt sic in actu secundo, non est egressus formalis, sed abstrahens à formali, & virtuali, vt saluetur viuens *formaliter* in actu secundo, nò requiritur formalis egressus, sed conuenientia formalis egressus abstrahentis ab egressu formali, & virtuali; licèt autem egressus formalis intellectionis non conueniat Deo *formaliter*, conuenit *formaliter* ipsi egressus virtualis, ideòque *formaliter* viuit in actu secundo per intellectionem, non *formaliter*, sed *virtualiter*, egredientem ab ipso.

293 *Instabis primo.* Sed vrgebis adhùc primò: si namquè sinè influxu formali, ratione influxus virtualis saluatur ratio viuentis *formaliter*, poterit etiam saluari ratione influxus, qui nec sit formalis, nec virtualis, sed tantùm eminentialis; sed cum influxu eminentiali essentiæ diuinæ in actualem intellectionem stat per intellectionem actualem *Metaphysicè* constitui: ergò ex ratione viuendi non tollitur, quominùs diuina essentia constituatur intellectione actuali.

Instabis secundo. Secundò: nam sequitur ex hac solutione, posse in Deo vnam perfectionem absolutam respicere aliam relatione reali prædicamentali; consequens est absurdum; aliàs ex mutuo respectu reali diuinarum personarum, non colligetur realis illarum distinctio: ergo doctrina tradita nequit subsistere: probatur sequela: non minùs est de ratione viuentis in actu secundo egressus actus vitalis ab illo, quam de ratione relationis correlatiuum respicere; sed per Nos saluatur ratio viuentis in actu secundo *realiter* per egressum virtualem actus vitalis ab ipso, & per influxum virtualem in actum secundum vitæ: ergò etiam saluabitur realis relatio prædicamentalis *formaliter* per respectum realem virtualem; at quod vna perfectio absoluta Dei, aliam *virtualiter* respiciat, nullam dicit repugnantiam, quandòquidem illam non dicit, quod vna ab alia *virtualiter* egrediatur, & quod vna ab alia *virtualiter* dependeat: ergò sequitur ex nostra doctrina, posse vnam perfectionem absolutam in Deo referri ad aliam relatione reali prædicamentali.

294 *Confirmatur.* Et augetur difficultas: non minùs petit distinctionem extremorum respectus transcendentalis, quam relatio prædicamentalis;

talis; sed si vera est nostræ resolutionis doctrina, datur inter actualem intellectionem, & essentiam, quæ sunt perfectiones absolutæ, respectus realis transcendentalis absquè reali distinctione: ergò etiam poterit dari inter illas relatio realis prædicamentalis. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur egressus vnius perfectionis ab alia est respectus dependentiæ vnius perfectionis; & consequenter est respectus transcendentalis in dependentia consistat; sed datur in nostra doctrina egressus realis vnius perfectionis ab alia, absquè reali distinctione: ergò datur absquè illa realis respectus transcendentalis vnius perfectionis ad aliam.

295 *Instabis tertio.* Tertiò instabis: nam sequitur ex eadem doctrina, posse admitti in Deo compositionem realem *formaliter*; consequens est falsum: ergò doctrina traditæ solutionis subsistere nequit. Minor cum consequentia tenet. Maior autem, aut sequela probatur: ideò excluditur à Deo compositio realis *formaliter*, quia de ratione compositionis realis, est distinctio realis extremorum; sed si doctrina solutionis est vera, poterit saluari compositio realis *formaliter*, per solam distinctionem realem virtualem, quæ non repugnat in Deo: ergò ex illa sequitur posse dari in Deo compositionem realem *formaliter*. Probatur minor: non minus est de ratione viuentis in actu secundo realiter, egressus realis actus vitalis ab ipso, quàm de ratione compositionis realis, realis extremorum distinctio; sed iuxtà nostram doctrinam saluatur ratio viuentis in actu secundo *realiter* in esse formali, per realem virtualem egressum actus vitalis ab illo: ergò saluari etiam poterit compositio realis talis *formaliter*; cum sola distinctione reali virtuali inter extrema, si doctrina traditæ solutionis est vera.

296 *Instabis quarto.* Deniquè, si definitur viuens per egressum vitæ à principio, ita definitur generans per processionem termini à principio generante; sed ad rationem generantis *formaliter*, non sufficit processio virtualis termini è principio, sed requiritur origo, & processio formalis: ergò ad rationem viuentis *formaliter*, non sufficit virtualis egressus, sed est necessarius formalis. Vel aliter potest proponi: *Aliter proponitur instantia.* si de ratione viuentis esset habere à se perfectionem per egressum, ad rationem viuentis *formaliter* non sufficeret, habere à se perfectionem per egressum virtualem; consequens est in nostra sententia falsum: ergò ratio viuentis non consistit in habere à se perfectionem per egressum. Probatur maior: quia de ratione causæ est dependentia termini ab ipsa, non sufficit ad rationem causæ realis *formaliter* dependentia virtualis; alias Deus esset causa realis intellectionis *formaliter*, & intellectio diuina esset *realiter formaliter* effectus diuini intellectus: ergò si de ratione viuentis esset habere à se perfectionem per egressum, ad rationem viuentis *formaliter*, non sufficeret habere à se perfectionem per egressum virtualem.

297 *Ad 1. instantiam resp.* Respondeo ad primam replicam, negando sequelam: nam egressus eminentialis ab egressu virtuali distinctus, in nullo alio consistit, quàm in continentia actiua actus vitalis creati *realiter* à principio creato egredientis; non autem sufficit, vt in Deo cum fundamento in ipso concipiatur à nobis intellectio, vt egrediens ab intellectu; quod Deus eminenter contineat actum intelligendi creatum *realiter* à creatura egredientem, sicut quòd Deus *eminenter* contineat discursum creatum non sufficit, vt à nobis concipiatur, vt discurrens, nec quòd *eminenter* contineat formalem compositionem nostri intellectus, sufficit, vt à nobis, vt componens, concipiatur conceptione in ipso fundata, ideòquè eminentialis egressus distinctus à virtuali, non sufficit ad rationem vitæ actualis in Deo; virtualis autem egressus, vt à nobis constituitur, non consistit in hac continentia eminentiali, sed in fundamento, quod in Deo reperitur, vt nos concipiamus actum intelligendi diuinum, vt egredientem ab intellectu, & essentia; cum quo fundamento non stat vt actualem intellectionem concipiamus, vt constituentem essentiam: ac proindè cum virtuali egressione intellectionis ab intellectu diuino, non stat, quod essentia Dei ratione nostra constituatur per actualem intellectionem.

298 *Ad secundam.* Ad secundam, nego sequelam. Ad probationem, distinguo maiorem: non minùs, & eodem modo, nego maiorem: non minùs, & diuerso modo, concedo maiorem: & concessa minori, nego consequentiam: ratio autem discriminis est: nam de ratione viuentis in actu non est egressus realis formalis *determinatè*, sed *disiunctim* formalis, aut virtualis; & ideò absquè egressu reali formali saluatur ratio viuentis in actu per egressum virtualem actus vitalis ab ipso; de ratione autem relationis prædicamentalis realis non est realis respicientia *disiunctim* virtualis, aut formalis, sed *determinatè* realis formalis; ideòquè respicientia virtualis non sufficit ad rationem relationis realis prædicamentalis.

299 *Ad confirmationem.* Ad confirmationem, concessa maiori, nego minorem. Ad cuius probationem dicatur: egressum realem formalem consistere in respectu transcendentali, & dependentia reali formali; egressum autem virtualem in respectu non formali, nec formali dependentia, sed in respectu, & dependentia virtuali: vndè cum egressus à nobis concessus in Deo non sit formalis, sed virtualis in re, & per rationem nostram formalis, non sequitur, concedendum esse in Deo respectum realem transcendentalem *formaliter*, sed *virtualiter* solùm.

300 *Ad 3. instantiam.* Et ex his ad tertiam obiectionem respondeo, negando sequelam. Ad probationem, concessa maiori, negò minorem: ad illius probationem, distinguo maiorem: non minùs, & eodem modo, nego maiorem, & diuerso modo, concedo maiorem: & concessa minori, nego consequentiam: & ratio discriminis est: nam compositio realis petit distinctionem realem extremorum talem *formaliter*, non autem distinctionem realem *formaliter*, aut *virtualiter* talem, & ideò cum distinctione reali virtuali non stat realis compositio; at verò viuere in actu secundo consistit in habere se perfectionem per egressum, non *determinatè* formalem, sed *disiunctim* formalem, aut virtualem, & ideò saluatur viuens in actu secundo per hoc, quod habeat à se actum secundum vitalem per egressum virtualem.

301 *Ad realem compositionem non sufficit distinctio virtualis extremorum.* Quòd si rationem petas. Respondeo, eam esse, quia definitio compositionis realis sic explicatur ab omnibus, quòd petat realem distinctionem; in nullo enim alio consistit, quàm in hoc, quod sit distinctorum vnio, non autem sufficit esse vnionem distinctorum per rationem; hoc namque ad summam arguet compositionem rationis; & consequenter requiritur ad realem compositionem, realis extremorum distinctio; definitio autem viuentis vt abstrahit à creato, & increato, non potest explicari de egressu reali formali, sed disiunctim formali, vel virtuali; aliàs in suo conceptu imperfectionem Deo repugnantem inuolueret: ac proindè, vt hoc vitetur, explicari debet de egressu in illa abstractione.

302 *Vrgebis.* Si dicas: melius vitatur imperfectio; explicando ly *à se* positum in definitione viuentis, absque vlla ratione egressus, per conuenientiam *à se* per summam identitatem, ergò absque vllo fundamento, & absque vlla necessitate explicatur à Nobis de egressu formali, vel virtuali. Respondeo, negando antecedens; vt enim *Respondetur.* *§. præcedenti* monstrauimus, non potest ratio vitæ saluari, explicando ly *à se* positum in definitione viuentis, per solam identitatem, quantumuis perfectissimam, & summam, absque vlla ratione egressus; aliàs, vt ibi arguebamus, Deus omni sua perfectione viueret in actu secundo; cum omnis Dei perfectio illi conueniat à se per summam identitatem; alias etiam ens diuinum transcendens transcendentia logica omnia Dei prædicata esset *formaliter* viuens; cum habeat entitatem, veritatem, & bonitatem à se per summam identitatem, quod non posse admitti, efficaciter ostendimus: ex quibus rectè deducimus, ly *à se* accipiendum esse ità vt dicat non solam identitatem, sed etiam aliquem modum egressus; cumque egressus realis formalis, non possit esse de ratione viuentis vt sic; aliàs Deo repugnaret; fit consequens, vt de ratione viuentis in illa communitate non sit egressu *determinatè* formalis, sed *disiunctim* formalis, aut virtualis, & quòd definitio viuentis sic debeat necessariò explicari; cumquè nihil horum militet in compositione reali, & relatione reali prædicamentali; fit consequens, vt definitio relationis explicetur per realem termini respicientiam, & definitio compositionis realis per realem distinctionem extremorum talem *formaliter*.

303 *Ad 4. instantiam resp.* Ad vltimam respondeo, negando consequentiam, & ratio discriminis est: nam definitio viuentis explicatur ab omnibus de egressu, non *determinatè* formali, *sed disiunctim* formali, vel virtuali; aliàs in suo conceptu diceret imperfectionem; generans autem, & causa definiuntur per originem, & dependentiam formalem, sicquè ab omnibus accipiuntur illorum definitiones, nec est cur non sic accipiantur. Ex quibus ad idem argumentum, vt alio modo propositum, constat solutio.

304 *Tertio arguitur.* Tertiò arguitur: nullum est prædicatum in actu intellectionis excludens illam à constitutione obiectiua naturæ, sed tantùm à constitutione essentiæ, & naturæ Dei ex parte modi concipiendi, & significandi: ergò *obiectiuè* constituit *Metaphysicè* essentiam, & naturam diuinam. Antecedens probatur: si excluderetur à constitutione obiectiua, esset quia operatio est; at non est actio, & operatio *obiectiuè*: ergò nullum est prædicatum excludens actualem intellectionem à constitutione obiectiua. Consequentia tenet. Maior ex dictis constat, & de se est manifesta; solùm enim excluditur, quia supponit principium; & consequenter non est primum prædicatum, quod in Deo cum fundamento in ipso concipimus; ideò autem præsupponit principium, quia operatio est: ergo præcisè excluditur ratione huius prædicati. Minor autem, cui inest difficultas, probatur: intellectio actualis diuina non est operatio *realiter*: ergò non est operatio *obiectiuè*, sed tantùm ex modo significandi: Consequentia patet; nam intellectioni diuinæ *obiectiuè* solùm conueniunt prædicata realia ipsius: ergò si non est verè, & realiter operatio, est operatio *obiectiuè*, sed tantum ex modo significandi. Antecedens autem probatur: de ratione operationis est conceptus *ab*, & egressus à principio. ergò de ratione operationis, quæ *realiter* est operatio, est esse à principio *realiter*, & realis egressus ab illo; sed intellectio actualis diuina non est ab essentia *realiter*, nec ab illa *realiter* egreditur, aliàs *realiter* distingueretur ab illa; cum inter principium reale, & actionem *realiter* à principio egredientem, realis distinctio intercedat: ergò non est *realiter* operatio.

305 *Respondebis.* Nec sufficit respondere, esse operationem per rationem, eo quod à nobis concipitur, vt egrediens ab essentia, & intellectu diuino, & quià concipitur, vt egrediens *obiectiuè* concipitur vt *obiectiuè* operatio, quamuis realis operatio non sit, sed tantùm ratione no-

Contra 1. ne nostra. Non inquam, sufficit primò: quia operatio non abstrahit ab operatione reali, & operatione rationis, sed est prædicatum *determinatè* reale, sicut intellectus non abstrahit ab intellectu reali, & intellectu rationis, nec similiter voluntas: ergò intellectio diuina, vel est *realiter* operatio, vel nullatenus est operatio *obiectiuè*, sed tantùm ex modo significandi, quia nempè, à nobis concipitur ad modum operationis, & ad instar, & per speciem illius.

Contra 2. Secundo: nam quòd intellectio actualis diuina rationem operationis sortiatur, suadetur, quia est intellectio, & vita actualis; sed non est vita & intellectio tantùm per rationem nostram, sed *realiter*: ergò si est operatio, est *verè*, & *realiter* operatio. Patet consequentia: nam si probatur esse operationem, quia est vita, iuxtà qualitatem vitæ debet esse qualitas operationis; & consequenter si *realiter* est vita, *realiter* debet esse operatio, vel *obiectiuè* operatio non erit.

306 *Respondetur*. Difficultas huius argumenti cum præcedenti coincidit, cum hac solùm differentia, quod præcedens sumitur ex parte principij vitæ, hæc autem ex parte vitæ actualis. Ad illud respondeo, consequenter ad ea, quæ *proximè* dicebamus, negando antecedens: ad probationem, concessa maiori, nego minorem: ad cuius probationem, nego antecedens: ad illius probationem, distinguo antecedens: conceptus *ab*, & egressus *determinatè* formalis, nego antecedens: formalis, aut virtualis, concedo antecedens: & sub eadem distinctione primi consequentis, distinguo minorem: egressu reali formali, concedo minorem: egressu virtuali in re, & per rationem formali, nego minorem, & consequentiam; vt enim actualis Intellectio diuina sit *realiter* operatio, sufficit, quod egrediatur ab essentia, & intellectu egressu virtuali in re, & formali per rationem, sicut vt in Deo saluetur prædicatum naturæ, sufficit esse radicem operationum radicatione in re virtuali, per rationem formali, & sicut vt saluetur in Deo prædicatum intellectus, & potentiæ intellectiuæ, sufficit esse principium intellectionis per influxum in re virtualem, & per rationem formalem; & sicut illa consequentia non valet: *Radicatio operationis conueniens diuinæ essentiæ, in re solùm est virtualis, & formalis per rationem: ergò non est in re naturæ formaliter, sed in re virtualiter, & formaliter per rationem*; eo quòd ad rationem naturæ, quæ sit talis *formaliter realiter*, sufficit radicatio in re virtualis, & formalis per rationem; ità huiusmodi consequentia non tenet: *Egressus intellectioni conueniens solùm est virtualis in re, & formalis per rationem: ergò solùm est operatio in re virtualiter, & per rationem formaliter*; sed est realis operatio *formaliter* ratione egressus in re virtualis, & formalis per rationem, eo quòd de conceptu operationis realis, non est egressus realis formalis, sed realis, aut virtualis.

307 *Quarto arguitur*. Quartò arguitur: nam egressus virtualis in nullo alio in nostra sententia consistit, quàm in fundamento, quod in Deo reperitur, vt à nobis intellectio concipiatur vt egrediens ab intellectu, & essentia; sed in Deo tale fundamentum non datur: ergò diuina intellectio non egreditur à Deo adhuc virtuali egressu. Maior cum consequentia tenet. Minor autem ostenditur primò: in Deo non est fundamentum vt eius intellectioni à nobis aliqua imperfectio attribuatur; sed egredi intellectionem ab intellectu, est in intellectionem imperfectio: nam egredi idem est, quod causari, & esse effectum; ratio autem causati, & effectus imperfectionem importat: ergò non est fundamentum in Deo, vt à nobis illius intellectio, vt ab ipso egrediens concipiatur.

Maior prob. 1.

Secundo. Secundò: non enim minor est imperfectio in intellectione causari, quàm potentialitas in intellectu; sed quia potentialitas est imperfectio, non est fundamentum in Deo, vt à nobis illius intellectus vt potentialis concipiatur: ergò nec est fundamentum in Deo, vt à nobis concipiatur illius intellectio, vt causata; & consequenter nec vt concipiatur egrediens ab intellectu.

308 *Tertio*. Tertiò: non enim est minor imperfectio in cognitione ab intellectu causari, quàm cum intellectu componere; sed non datur fundamentum in Deo, vt eius intellectio, etiam ratione nostra, cum diuino intellectu componat, aliàs Deus esset capax *Metaphysicæ* compositionis: ergò nec vt ratione nostra ab intellectu causetur, vel quòd idem est, egrediatur. Denique non enim stat,

Quarto. quod intellectio diuina ratione nostra ab intellectu egrediatur, conceptione in Deo fundata, nisi vt vera cognitione, vt ab intellectu egrediens, cognoscatur; sed in Deo esse nequit fundamentum, vt vera cognitione illius intellectio cognoscatur, vt ab intellectu egrediens: ergò in ipso fundamentum non est, vt intellectio ab illius intellectu ratione nostra egrediatur. Minor cum consequentia tenet. Maior autem probatur: nam intellectionem egredi ratione nostra ab intellectu diuino, non consistit in eo, quod a nobis cognoscatur ad instar intellectionis creatæ *realiter* ab intellectu egredientis: hoc namque solùm est egredi intellectionem ab intellectu diuino ex modo significandi, non ex parte rei conceptę, sicut Deus conceptus à nobis ad instar corporis non est *obiectiuè* corpus, & conceptus ad instar entis finiti, non est *obiectiuè* ratione nostra finitus: ergò intellectionem diuinam ab intellectu Dei egredi ratione nostra, est vera cognitione cognosci intellectionem egredi ab intellectu diuino.

309 *Respondetur*. Respondeo, concessa maiori, negando minorem: ad cuius primam probationem, concedo maiorem, & distinguo minorem: egredi egressu reali formali est in intellectione imperfectio, concedo minorem: egressu in re virtuali, & per rationem formali, nego minorem, & consequentiam; sicut enim concipi vnam perfectionem absolutam in Deo, vt distinctam ab alia distinctione reali formali, esset concipi vt imperfectam; ideòque non adest fundamentum in Deo ad huiusmodi conceptionem; concipi autem, vt distinctam distinctione in re virtuali, & formali per rationem, non est concipi vt imperfectam, ideòque ad hunc modum concipiendi datur fundamentum in Deo; ità concipi intellectionem diuinam, vt causatam ab intellectu per influxum realem formalem, est concipi vt imperfectam, & vt sic concipiatur non est fundamentum in Deo; concipi autem vt ab intellectu causatam per influxum in re virtualem, & formalem per rationem, non est imperfectio in diuina intellectione, & ad istum modum conceptionis datur fundamentum in Deo.

Ad probat. mi. minoris.

Ad secundam probationem dicatur, veram esse maiorem: loquendo de causalitate, & potentialitate reali, falsam autem de causalitate virtuali comparata cum virtuali potentialitate; & concessa minori, distinguendum est consequens distinction e maioris: ratio autem discriminis est: quia vt intellectus concipiatur potentialis, debet concipi, vt non explicans, nec includens actu intellectionem actualem ad quod requiritur, quod illi non sit essentialis intellectio, quod est imperfectio, ideòquè non datur fundamentum in Deo, vt illius intellectus vt potentialis concipiatur; causalitas autem obiectiua per rationem intellectionis actualis ab intellectu, huiusmodi obiectiuam præcisionē non petit, sed sufficit non exprimi in conceptu essentiæ cum implicita inclusione: vnde sicut ob hanc causam concedimus fundamentum in Deo ad distinctionem rationis inter eius perfectiones sine imperfectione in ipso, quin ex hoc inferatur dari in Deo fundamentum ad potentialitatem obiectiuam; ob eandem, hoc fundamento negato, concedimus fundamentum vt intellectio diuina concipiatur vt causata per rationem. 310 *Ad secundam*.

Ad tertiam probationem, concessa maiori, distinguo minorem: compositione rationis conceptuum mutuò se excludentium, concedo minorē: compositione rationis conceptuū non se excludentiū *implicitè*, sed tantū quoad expressionē nego minorē & consequentiam. Nec sequitur dari in Deo fundamentum ad compositionem Metaphysicam, non enim consistit in quacumque compositione rationis, sed requirit mutuam exclusionem conceptuum, non solùm quoàd expressionem, sed etiam quoàd implicitam inclusionem, vel, vt alij volunt, requirit compositio Metaphysica, quod extrema per rationem se excludant exclusione fundata in obiecti potentialitate, non autem fundata in eminentia obiectiua, & in summa actualitate. 311 *Ad tertiam*.

Ad vltimam probationem, distinguo maiorem: vera cognitione immediata, & directa, nego maiorem: vera cognitione reflexa, & mediata, concedo maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: nam licet repugnat Deo cognitione vera directa, & in ipso immediatè fundata, cognosci illius Intellectionem vt ab intellectu, & essentia egredientem egressu formali, quia cognitio rei directa immediata in re fundata conformatur cum ipsa re prout in se; & consequenter hoc esset diuinam intellectionem egredi ab essentia egressu reali formali, quod sine imperfectione nequit; quòd autem cognitione vera reflexa mediatè fundata in Deo, & immediatè in imperfectione, & modo nostri intellectus, cognoscatur diuina intellectio, vt egrediens ab essentia, nulla est imperfectio in Deo, quia ex hoc non colligitur, quòd in re ipsa egrediatur, sed quòd ob suam eminentiam fundamentum sit, vt à nobis, vt egrediens concipiatur. 312 *Ad quartā*.

Quam doctrinam dedit Nobis D. Th. *in* 1. *dist.* 2. *q.* 1. *art.* 3. *in corpore*, loquendo in simili de distinctione, vel multiplicitate attributorum, quòd nempè, fundatur mediatè in Deo; immediatè autem in modo concipiendi intellectus; & ideò intellectus noster falsus non est cum illam attribuit Deo. Et *q.* 1. *de potentia art.* 1. *ad* 10. loquendo de ratione principij, docuerat D. Thomas *in solutione ad* 9. *argum.* quòd potentia in Deo non est aliud, quàm essentia secundum rem, sed tantùm secundùm modum intelligendi. Contrà quam solutionem opponit 10. *argum.* his verbis. *Omnis intellectus, cui non respondet: aliquid in re, est cassus, & vanus*. Cui argumento ità respondet: *Ad decimum dicendum, quòd intellectui respondet aliquid in re dupliciter. Vno modo immediatè, quando videlicet intellectus concipit formam rei alicuius extra animam existentis, vt hominis, vel lapidis. Alio modo mediate, quando videlicet aliquid sequitur actum intelligendi, & intellectus reflexus supra ipsum responderat illud. Vnde res respondent illi considerationi intellectus mediatè, idest, mediante intelligentia rei, verbi gratia, intellectus intelligit naturam animalis in homine, in equo, & multis alijs speciebus; ex hoc sequitur, quod intelligit eam vt genus. Huic intellectui, quo intellectus intelligit genus, non respondet aliqua res extra immediatè, quæ sit genus: sed intelligentiæ, ex qua consequitur ista intentio respondet aliqua res. Et similiter est de ratione principij, quam addit potentia suprà essentiam. Nam ei respondet aliquid in re mediatè, & non immediatè*. Sentit ergo D. Tho. quod sicut 313 *Ex D. Th. confir. solutionis doctrina*.

intel-

intellectus intellectione vera, mediata, & reflexa concipit animal esse genus, quin ex hoc inferatur animal in re genus esse, & quin illi vt in se intentio generis competat, sed mediatè cognitione intellectus; ità noster intellectus intellectione vera, mediata, & reflexa cognoscit Deum esse suæ intellectionis principium, & intellectionem egredi ab ipso, quin ex hoc inferatur esse re ipsa principium intellectionis, & intellectionem in re ab illo egredi, sed tantùm ratione nostra.

314 *Instabis.* Sed dices; vt intellectus noster intelligat intellectione vera, reflexa, & mediata, quòd animal est genus, necessarium est, quod intentio generis sequatur in animali ex vi alterius cognitionis, qua cognoscitur esse in homine, in equo, & in alijs speciebus, vt constat ex verbis Angelici Præceptoris: ergo pariter, vt intellectus noster cognoscat cognitione vera, reflexa, & mediata intellectionem egredi à Deo, necessarium est, quod diuinæ intellectioni egressus ab intellectu conueniat ex vi alterius cognitionis, qua vt egrediens cognoscatur; sed hoc nequit esse verum: ergò non potest Dei intellectionem cognoscere cognitione vera reflexa, & mediata, vt ab intellectu egredientem: at vt illius cognitionis conueniat intellectioni diuinæ egredi ab essentia Dei, non sufficit cognosci ad instar intellectionis ab intellectu creato egredientis; nam Deus cognoscitur ad instar corporis, ad instar entis imperfecti, finiti; & tamen ex hoc non est ratione nostra corporeus, finitus, & imperfectus: ergo exigitur cognosci, vt re ipsa ab essentia Dei egredientem; & consequenter requiritur cognitio, qua Dei intellectio verè cognoscatur, vt ab essentia egrediens, & ab intellectu diuino, quod implicat, loquendo de cognitione directa.

315 *Respondetur.* Respondeo, concesso antecedenti, & prima consequentia, negando minorem subsumptam: ad illius probationem, concesso antecedenti, distinguo consequens: in actu signato, & cognitione compositiua, nego consequentiam: in actu exercito, & simplici apprehensione, concedo consequentiam; sicut namque animal non fit genus cognitione illa reflexa, & compositiua, qua affirmatur esse genus, sed cognitione simplici comparatiua, qua apprehenditur in ordine ad suas species, ac si esset vnum in illis, quæ cognitio compositiua non est, nec ad intentionem generis terminatur in actu signato, sed tantùm in actu exercito; ità ratio egressus non conuenit intellectioni diuinæ ex vi cognitionis reflexæ, qua affirmatur egredi à diuina essentia, sed ex vi cognitionis directæ, qua cognoscitur, vt distincta ab essentia, & per ordinem ad illam, quæ compositiua non est; ac proindè nec vera, nec falsa, nec in actu signato concipit in intellectione diuina rationem egressionis ab essentia, sed simplex quædam apprehensio, qua intellectio Dei apprehenditur in ordine ad diuinam essentiam, ac si re vera egrederetur ab illa exereita obiectiuè ratione egressionis, non autem importata *signatè*, est tamen cognitio fictiua, & ideò impotens conuenire diuino intellectui.

316 *Hoc argumentum etiam ad uersarios premit.* Et quidem hoc argumentum soluere tenentur omnes, qui admittunt inter attributa diuina distinctionem rationis ratiocinatæ: nam inquiri ab illis potest, qua cognitione fiat huiusmodi distinctio, illa, qua cognoscuntur ad instar similium perfectionum, quæ in creaturis distinguuntur, vel alia, qua cognoscantur *verè*, vt inter se distincta? Non primum ob rationem in argumento assignatam: ergò secundùm, ac proindè erunt re vera distincta: sicut ergo duplex assignatur cognitio multiplicitatis attributorum, vna reflexa, & compositiua, quæ illam Deo attribuit ab intellectu nostro iam factam; alia simplex, & apprehensiua, quæ ad distinctionem *signatè* non terminatur, sed tantùm *exercitè*, & distinctionem confingit: idem etiam est de ratione egressus ab essentia in diuina intellectione dicendum, & sicut cognitioni distinctionem attributorum facienti non respondet ex parte Dei aliqua multiplicitas realis, sed vna simplicissima ratio apprehensa, ac si essent plures, vt docet D. Thomas *quæst.* 1. *de Potentia art.* 1. *ad* 12. *& in* 1. *dist.* 2. *quæst.* 1. *art.* 2. *&* 3. ità cognitioni nostræ, qua concipitur diuina intellectio, vt egrediens ab essentia, aliquid in re diuina respondet, videlicèt summa identitas intellectionis cum essentia, diuersis formis repræsentata, quarum vna apprehenditur, ac si esset aliquid ab essentia causatum, & altera, ac si esset intellectionis principium; sicut enim eo ipso, quod diuersis conceptibus attributa concipiantur, licèt non importetur obiectiua distinctio *signatè*, importatur tamen *exercitè*; ità eo ipso, quod intellectio, & essentia diuina diuersis cognoscantur conceptibus; licèt ratio egressus intellectionis, & principij ex parte essentiæ non importentur *signatè*, importantur tamen *exercitè*, quia concipitur intellectio, ac si re vera ab essentia egrederetur, & essentia, ac si re vera esset intellectionis principium.

317 *Vltimo arguitur.* Denique principaliter arguitur: estò intellectioni repugnet constituere essentiam diuinam sub ratione *ab*, & egressus à principio, non tamen repugnat illi constituere *Metaphysicè* essentiam sub alio conceptu ad eius lineam spectante: ergo illam constituit sub conceptu actualitatis, & gradus, vt asserit noster Albelda. Probatur antecedens: quamuis relationi repugnet constituere personam sub conceptu explicito *ad*, non tamen sub conceptu *in*, & formæ hypostaticæ pertinente ad lineam relationis, vt cum frequentiori Thomistarum sententia docebimus *infra quæst.* 41. *art.* 4. ergò pariter, etsi intellectioni repugnet constituere naturam, & essentiam diuinam sub conceptu expresso *ab*, & vt concipitur ad modum actionis, poterit tamen essentiam constituere sub conceptu actualitatis subsistentis: Probatur consequentia, nam minùs est de conceptu relationis supponere fundamentum, & personam, vel subiectum, quam de rationis actionis præsupponere principium: ergo si diuina relatio, quia subsistens est, quamuis personam supponat sub conceptu explicito *ad*, constituit sub conceptu *in*, aut formæ hypostaticæ subsistentis, pariter intellectio diuina, quia subsistens est, præsupponet quidem principium, naturam, & essentiam constitutam sub conceptu explicito *ab*, & egressionis, non verò sub omni conceptu, sed constituet naturam, & essentiam sub conceptu actualitatis, & gradus.

Confirmatur: etsi origo actiua non constituat Patrem in ratione personæ sub conceptu explicito originis, constituit tamen sub alio indistincto ab illa *virtualiter adæquatè*: ergo pariter, estò intellectio non constituat essentiam diuinam sub conceptu actionis, & *ab*, constituet essentiam sub alio conceptu, quia ab illa sub ratione actionis non distinguitur *adæquatè virtualiter*. 318 *Confir.* 1.

Explicatur, & vrgetur: eadem entitas, & formalitas paternitatis sumpta *adæquatè* secundum conceptus *inadæquatè* solùm distinctos, præstat munus constituendi Patrem in ratione personæ, & actionis personalis, absquè distinctione virtuali adæquata inter ipsum, vt constituit personam, & eandem vt habet rationem originis, & actionis personalis: ergo pariter eadem ratio intellectionis diuinæ constituet essentiam, & naturam in ratione essentiæ, & naturæ, & habebit rationem actionis intelligendi, absque distinctione virtuali adæquata. Antecedens suppono ex frequentiori sententia infrà *quæst.* 41. *art.* 4. aliàs darentur plures relationes prædicamentales, quàm quatuor in Deo; cum paternitas, vt constituit personam, relatio prædicamentalis sit, & similiter origo, vt origo, ad ordinem relatiuum pertineat: ac proinde, si inter illa est adæquata distinctio, erunt duæ relationes. Consequentia autem probatur ex sæpius repetita similitudine inter actionem personalem, & actionem naturalem: Et insuper, quia sicut natura est principium actionis naturalis, ità persona est principium actionis personalis: ergo si hoc saluatur absque distinctione virtuali adæquata inter personam, & actionem egredientem ab illa, poterit primum saluari absque distinctione adæquata virtuali inter naturam, eiusque constitutiuum, & actionem à natura egredientem. 319 *Confir.* 2. *Consequentia probatur* 1. *Secundò.*

Respondeo, negando antecedens: ad probationem, concesso antecedenti, nego consequentiam: & ratio discriminis constat ex dictis *§. antecedenti* inter impugnandam secundam solutionem primæ rationis, quia nempè primum, quod in relatione intelligitur, non est respectus ad terminum, sed respectus ad subiectum in relatione creata, & conceptus subsistentis in diuina, ideòque exclusa relatione à constitutione personæ sub expresso conceptu respectus ad terminum, non inde excluditur sub alio conceptu, qui est prior; in actione autem, siuè immanente, siuè transeunte, primum, quod intelligitur est conceptus, *ab*, seu egressionis à principio, ideòque exclusa à constitutione naturæ sub hoc conceptu, necessariò excluditur sub omni. 320 *Respondetur.*

Ad confirmationem concesso antecedenti, nego consequentiam; ratio autem discriminis est nam personalitas non est principium *quo* respectu actionis personalis, sed tantùm conditio, & complementum principij; natura verò, aut essentia est principium *quo* actionis naturalis; maior autem distinctio petitur inter actionem, & principium, quàm inter complementum principij, & actionem, ideòque potest vna, & eadem forma absque distinctione virtuali adæquata gerere munus personalitatis, & actionis personalis, secus autem munus naturæ, & actionis. Et quidem eodem argumento, si quid probatur, conuincitur, posse vnam, & eandem formalitatem diuinam, & naturæ, & volitionis munus præstare, quod Auctores contrarij non intendunt. Et ex his ad explicationem constat solutio. 321 *Ad primam confirmationem.* *Ad secundam.*

Sed instabis primò: cognitio ad volitionem, solùm vt conditio se habet; & tamen non minus distinguitur cognitio à volitione, quàm natura, quæ est principium *quo* illius: ergo quòd personalitas conditio sit ad actionem personalem, essentia verò principium *quo* respectu actionis naturalis, probat excessum distinctionis inter naturam, & propriam actionem suprà illam, quæ versatur inter personalitatem, & actionem personalem; & consequenter, si hæc est inadæquata virtualis, pariter, & illa inadæquata esse poterit. 322 *Replicabis primo.*

Secundò: nam personalitas solùm est conditio principij generationis, & termini per generationem producti; natura autem est principium *quo* vtriusque; & tamen maior est distinctio personalitatis producentis, à termino genito, quàm naturæ ab eodem termino: ergo quòd conditio sit personalitas ad actionem personalem, natura verò principium ad actionem naturalem, non infert minorem distinctionem requiri inter personalitatem, & actionem personalem, quàm inter naturam, & actionem naturalem. 323 *Secundo.*

Tertiò: nam personalitas Patris est principium *quod* Filij; & 324 *Tertio.* consequenter etiam est principium *quod* generationis Filij; cum idem sit principium termini, & actionis termini productiuæ; sed non minor distinctio requiritur inter principium *quod*, & actionem, quàm inter principium *quo*: ergò non minùs petit personalitas distingui ab actione personali, quam natura ab actione naturali: Maior probatur: principium *quod* Filij, & generationis, est persona Patris; sed persona idem est quod personalitas, cum persona importet proprietatem personalem in recto, & in obliquo naturam: ergò personalitas Patris est principium *quod* Filij, & originis actiuæ.

325 *Ad primam replicam respond.* Respondeo ad primam replicam, concessa maiori, distinguendo minorem; eo quòd est conditio, nego minorem ex alio principio, & ratione; concedo minorem, & nego consequentiam; quòd namque cognitio distinguatur *adequatè* à volitione, non prouenit ex eo quòd ad illam, vt conditio, supponitur, sed quia in sua linea *adequatè* intelligitur, quin ex sua ratione formali petat in se includere volitionem, cuius oppositum in personalitate Patris contingit; cum enim petat à personalitate Filij realiter distingui, & distinctio realis in diuinis non possit à formalitate absoluta præstari; fit consequens, vt ex propria ratione petat sibi identificare conceptum referentis, absq; distinctione virtuali ab illo, & conceptum originis actiuæ, si relatiua est, vt supponitur, aliàs darentur in Patre, vt generante, plures relationes prædicamentales reales contra communem Theolog. sentent. docentem in Deo solùm dari quatuor relationes reales scilicet, paternitatem, filiationem, spirationem actiuam, & passiuam. *Ad secundam.* Ad secundam obiectionem dicatur, paternitatem non ideo realiter à filiatione producta distingui, quia est conditio principij producentis ipsam, sed quia est ipsa relatiua oppositio, expressè quidem sub conceptu referentis, & connexiuè, & implicitè sub conceptu formæ hypostaticæ subsistentis.

326 *ad tertiã* Ad tertiam, nego maiorem: nam principium *quod* Filij, & generationis, non est personalitas, sed persona Patris, nec persona supponit pro personalitate in abstracto, sed in concreto constante ex personalitate in recto, & natura in obliquo, quod quidem concretum distinguitur *realiter* à termino genito, & *virtualiter* ab actione generatiua; cum hac tamen differentia, quod distinctio à termino genito; non est in ratione formali terminandi generationem comparata cum principio *quo*; cum potiùs inter hęc summa identitas petatur, sed in proprietate personali producta comparata cum proprietate personæ producentis; distinctio autem virtualis actionis generatiuæ à principio *quod* generante, non est ratione proprietatis personalis, quæ solùm est conditio, sed ratione principij *quo* generationis, quæ est natura generantis.

§. X.

Excluditur existentia à constitutione Metaphysica essentia diuina.

327 *Quarta conclusio.* *Felix.* *Smising.* QVARTA CONCLVSIO: *Existentia non constituit essentiam diuinam, vt vltima, vel quasi vltima differentia.* Hanc statuo contra Authores quintæ sententiæ, quos sequitur Franciscus Fœlix *Tract. de essentia Dei diff.* 6. docens cum Theodoto Smising. Deum esse essentialiter substantiam spiritualem viuentem vita intellectuali, existentem per essentiam; ita vt prima illa prędicata, quamuis essentialia sint, non tamen sunt vltima differentia, sed hoc modo per existentiam sibi essentialem Dei naturã, & essentiam *Metaphysicè* constitui. Nostram conclusionem tenent Albelda Marcus de la Serra, & Ildefonsus Miguel vbi *supra.* *Albelda.* *Serra.* *Ild. M.* *Granad.* *Mair.* *Bargius,* *Tromo.* *Fabr.* Tenet etiam ex PP. Societatis Granadus *Tom. 1. p. tract. 2. disp.* 2. & à fortiori tuentur eandem sententiam Maironius, Bargius, & Trombeta, qui (vt refert Theodorus Smising *disp. 2. de essentia Dei q. 1.*) censuere existentia ab essentia Dei distingui ex natura rei, quos sequitur Philippus Faber *in 1. disp. 14. cap. 2. num.* 12. vbi ait: *Existentiam realiter sumptam esse de quidditate Dei, quia est idem cum illo, sumptam verò* formaliter *esse modum essentia diuina.*

328 Supponendo tamen existentiam non distingui ex natura rei ab essentia, & insuper esse Deo essentialem, claudique in eius conceptu, quod ex dicendis *disp. sequenti* constabit, probatur nostra conclusio primò testimonijs D. Thomæ. *Probatur primo testimonijs D. Tho. primum.* Primum habetur *in hac 1. p. qu. 14. art. 5. in corpore* illis verbis: *Sicut enim esse consequitur formam, ità intelligere sequitur speciem intelligibilem, in Deo autem non est forma, quæ sit aliud, quàm suum esse: vndè cum ipsa sua essentia sit etiam species intelligibilis, ex necessitate sequitur, quòd ipsum eius intelligere sit eius essentia, & eius esse.* Ex quibus verbis *Prima ponderatio.* colligitur nostræ conclusionis veritas, primò: nam iuxta D. Thomam sicut intelligere consequitur speciem intelligibilem, ita esse consequitur formam: sed intelligere in Deo, etsi non consequatur speciem intelligibilem *realiter*, consequitur tamen *virtualiter*, ideóq; Deum non constituit in ratione speciei, sed constitutum supponit, ergò quamuis esse in Deo non consequatur formam, vel essentiam diuinam per realem consecutionem, vt in præcedentibus monstrauimus, illam tamen consequitur *virtualiter*; & consequenter non est de constitutione metaphysica essentiæ.

Secundò ex eisdem verbis colligitur, & probatur: loquitur namque eodem modo de identitate intellectionis, ac de identitate existentiæ cum essentia diuina, & ex illa probat primam; at, vt vidimus, & vrgenter satis ex D. Thoma *suprà* monstrauimus, 329 *Sec.* identitas intellectionis cum essentia, non est virtualis, & constitutiua per rationem, sed ratione ratiocinata ab illa distinguitur: ergò idem est consequenter dicendum de identitate existentiæ cum essentia.

Secundum testimonium habetur in D. Tho. *q. 10. de veritate art.* 12. *ad 9.* ex argumentis positis secundo loco, quod ità procedebat: 330 *Secundum testim. D. T.* *Inter quæcumq; distinguit ratio, vnum potest sine altero cogitari, sicut Deum esse possumus cogitare sine eo quod cogitemus, eum esse bonum, vt dicit Boetius de hebdomadibus, sed in Deo differunt ratione esse, & essentia: ergò idem quod prius.* Cui argumento ita resp. *Ad nonum dicendum, quod ea quæ sunt à ratione distincta, non semper possunt cogitari ab inuicem separata esse quamuis separatim cogitari possunt. Quamuis enim Deus cogitari possit sine hoc, quod eius bonitas cogitetur, non tamen potest cogitari, quòd sit Deus & non sit bonus: vnde licet in Deo distinguantur quòd est, & esse, ratione, non tamen sequitur, quod possit cogitari non esse.* Ergò iuxta D. Tho. existentia in Deo differt ratione ab essentia; & consequenter illam *metaphysicè* non constituit.

Tertium habetur *in 1. dist. 22. q. 1. art. 3. ad 4.* ibi: *Dicendum, quod differunt nomina attributorum secundum rationem, non tamen quæ sit* 331 *Terti.* *solum in ratiocinante, sed quæ saluatur in ipsa re secundum veritatem, & proprietatem rei. Quod sic patet; omnia enim huiusmodi dicuntur de Deo, & creaturis, non æquiuocè; sed secundum vnam rationem analogicè; vnde cum in creatura ratio sapientiæ non sit ratio bonitatis, oportet, quod etiam hoc in Deo sit verum, sed in hoc differunt, quod in Deo idem sunt re, in creaturis autem differunt re.* Quod etiam docuit *in eodem lib. dist. 2. qu. 1. art. 3. in corp. & art. 3. in corp. dist. 35. q. 1. art. 1. ad 2. & q. 7. de potentia art. 6.*

Ex qua doctrina sic arguitur pro nostra sententia, quia sapientia, & bonitas dicuntur de Deo, & creaturis non *æquiuocè*, sed secundùm vnam rationem *analogicè*, & in creaturis ratio sapientię 332 *Explicatur T. testimonij.* non est ratio bonitatis, bonitas, & sapientia diuina distinguuntur ratione cum fundamento in re; & consequenter distinctione rationis ratiocinatæ; sed essentia, & existentia dicuntur de Deo, & creaturis non *æquiuocè*, sed secundùm vnam rationem *analogicè*, hoc enim nomen *ens*, siue *nominaliter*, sumptum, qua ratione essentiam significat, siue sumptum *participialiter*, qua ratione significat existentiam, dictum de Deo, & creaturis non æquiuocè, sed analogum est analogia proportionis, & in creaturis ratio essentiæ non est ratio existentiæ: ergò existentia, & essentia in Deo distinguuntur ratione cum fundamento in re, quæ est distinctio rationis ratiocinatæ; & consequenter existentia non constituit *Metaphysicè* essentiam diuinam.

Id ipsum deducitur ex alia doctrina D. Tho. 3. *p. q. 17. art. 2.* vbi 333 *Quarti testim.* docet, in Christo esse duas naturas, non tamen duplex esse existentia. Ex quo fit, vt sicut natura humana subsistit subsistentia Verbi, existat existentia Verbi, quæ est eadem cum existentia naturæ, vt docet D. Thom. *ibidem sol. ad 3.* Ex qua doctrina tale argumentum pro nostra sententia resultat: essentia diuina non vnitur *formaliter* naturæ humanæ sub conceptu essentiæ, aliàs illa Deum constitueret, quod est hæreticum, & vnitur *formaliter* sub conceptu existentiæ; quandòquidem per diuinam existentiã existit; sed hoc non potest saluari; quin essentia sub conceptu essentiæ, & existentia sub conceptu existentiæ distinguantur aliquo modo ratione: ergò sic distinguuntur; & consequenter existentia sub conceptu existentiæ non exprimitur in conceptu essentiæ. Ex quo vlteriùs fit, vt essentia diuina, ratione nostra non constituatur per existentiam *formaliter*.

334 *Secundo probatur conclus. ratione.* Deinde probatur ratione, per id constituitur *Metaphysicè*, ratione nostra, essentia Dei sub conceptu essentiæ, quod primò in illa intelligitur cum fundamento in re, sed quòd primò sic à nobis intelligitur in Deo, non est existentia: ergò non constituit ratione nostra, & metaphysicè essentiam sub conceptu essentiæ. Consequentia tenet. Maior constat ex dictis sæpè *in hac disp.* & ab illis, cum quibus disputamus, supponitur. Minor autem probatur: existentia Dei distinguitur ab essentia diuina ratione ratiocinata; sed existentia vt sic distincta, non concipitur à nobis, vt prior essentia: ergò vt posterior essentia concipitur; & consequenter existentia non est, quod primò concipitur in Deo cum fundamento in ipso. Minor, & consequentia tenent.

335 *Minor prob.* Maior autem constat ex doctrina D. Thomæ, vt probauimus, & ostenditur primò: etenim talis distinctio nullam ponit imperfectionem in Deo, dummodò realitèr cum essentia identificetur, in illaque implicitè includatur, vt à nobis constituitur: ergò distinguitur ab essentia ratione ratiocinata. *Secundò.* Secundò: sicut enim existentia est vltima actualitas essentiæ sub conceptu essentiæ, ita intellectio est vltima actualitas essentiæ sub conceptu naturæ; sed intellectio distinguitur à natura diuina ratione ratiocinata, quin ex hoc aliqua imperfectio sequatur, vt in præcedentibus satis ostendimus, & fatentur plures ex illis, contrà

quus

quos nostra conclusio procedit: ergò pariter ex distinctione rationis ratiocinatæ existentiæ Dei ab essentia, nulla sequitur imperfectio.

336 *Tertio.* Tertiò: non enim minus est de ratione termini, rem terminatam supponere, & consequenter ab illa distingui, quàm de ratione actionis præsupponere principium, & distingui ab illo; sed existentia ex propria ratione, & conceptu, est terminus essentiæ, sicut intellectio est actio; quò circa, vt docetur à nostris Thomistis cum Angelico Doctore 3 *p. quæst.* 17 *art.* 2. non repugnat existentiæ diuinæ existentem reddere naturam humanam, quia nempè vt illam existentem constituat, sufficit vniri vt terminum, qui modis vnionis, cum natura creata, non infert imperfectionem in Deo: ergò sicut intellectio, quia vt actio, supponit naturam, ab illa distinguitur, illamque non constituit in ratione naturæ, ità existentia, quia est terminus essentiæ, illam virtualiter terminans, distinguitur ab essentia, illam supponit, metaphysicequè non constituit.

337 *Quarto probatur maior.* Denique probatur maior: vt enim fatentur Scotistæ, existentia attributorum distinguitur ab illis ratione, aut ex natura rei, quod etiam docent Discipuli D. Thomæ, non agnoscentes in Deo, nisi vnicam existentiam, per quam existunt relationes, & omnia attributa. Ex quo euidenter infertur, existentiam ab attributis, & relationibus virtualiter, & ratione distingui, quin ex hoc aliqua imperfectio in attributis sequatur: ergò pariter distinctio rationis ratiocinatæ existentiæ ab essentia diuina; non infert imperfectionem.

338 *Tertio probatur conclusio.* Et ex his suadetur tertiò conclusio: si existentia esset Deo essentialis metaphysicè constitutiuè, maximè quia est actus purus, omnem potentialitatem excludens; sed hæc ratio est nulla: ergò Deo non est prædicto modo essentialis. Consequentia tenet. Maior videtur certa: nam existentia est actus excludens potentialitatem obiectiuam: ergò si Deo essentialis est, vt illum metaphysicè constituens, erit ex conceptu actus puri excludentis omnem potentialitatem. Patet consequentia: nam sub omni potentialitate includitur potentialitas obiectiua: Minor autem probatur: intellectiua v. g. (idemquè est de quouis attributo dicendum) est actus purus omnem potentialitatem excludens, & tamen non est illi essentialis constitutiuè existentia, vt fatentur Auctores oppositi, & patet, aliàs omnia attributa constituerentur vltimò differentialiter existentijs sibi proprijs, & totus Deus in existentias virtualiter distinctas resolueretur: ergò ex ratione actus puri conuenientes essentiæ diuinæ, non probatur, vltimò differentialiter per existentiam constitui.

339 *Confirm.* Et augetur difficultas: enti diuino vt communi attributis, & relationibus, repugnat essentialiter potentialitas obiectiua; & tamen non est illi essentialis constitutiuè existentia: ergò ex eo quòd essentiæ sub conceptu essentiæ essentialiter repugnet potentialitas obiectiua, non probatur metaphysicè per existentiam constitui, illiquè sub conceptu essentiæ esse essentialem existentiam metaphysicè constitutiuè. *Minor prob. 1.* Consequentia benè infertur. Maior est certa: nam potentialitas obiectiua est status rei intra causas, at enti diuino vt sic, status intra causas essentialiter repugnat: ergò illi vt sic essentialiter repugnat potentialitas obiectiua. Minor autem ostenditur primò ex doctrina Thomistarum asserentium, attributa omnia vnica existentia existere, similiterque relationes. Ex quo euidenter sequitur, existentiam non multiplicari, nec in relationibus realiter, nec virtualiter in attributis; at si ens diuinum vt sic, constitueretur metaphysicè existentia, non posset non multiplicari existentia, realiter in relationibus, & virtualiter in attributis; quandòquidem ratio entis diuini in illis multiplicatur realiter, aut virtualiter, implicat autem multiplicari constitutum non multiplicato illius formali, & metaphysico constitutiuo: ergò existentia non est enti diuino in prædicta communitate essentialis metaphysicè constitutiuè.

340 *Secundo.* Secundò probatur contra discipulos Scoti, qui docent, existentiam non esse attributis essentialem; sed si esset de essentia entis diuini in illa communitate essentialis metaphysicè constitutiuè, non posset non esse essentialis attributis: ergò enti diuino, vt sic, non est prædicto modo essentialis: Maior traditur à Theodoro Smising. *vbi supra*: Minor autem non potest negari; non enim stat rationem aliquam essentialiter conuenire, quin essentialiter conueniat illius constitutiuum metaphysicum: quò circa nulli potest conuenire essentialiter animal, cui essentialiter non conueniat ratio viuentis sensibilis, constituens animal metaphysicè; nec homo potest alicui essentialiter conuenire, cui essentialiter non conueniat esse animal rationale constituens metaphysicè hominem; sed ratio entis diuini in illa communitate, essentialiter conuenit attributis: ergò si constituitur metaphysicè per existentiam hæc essentialiter debet conuenire attributis.

341 *Tertio.* Deindè contrà eosdem suadetur; vt enim ipsi contendunt, existentia est vltima differentia, vel quasi differentia essentiæ, prout essentia in Deo ab attributis ex natura rei in illorum sententia, distinguitur; sed hoc nequit esse verum, si enti diuino in illa communicate sit constitutiuè essentialis: ergò sic essentialis non est. Maior illorum sententiam continet. Consequentia est bona, & minor probatur: prædicatum commune per logicam transcendentiam attributis, & essentiæ, non potest vltimò differentialiter essentiam constituere, sicut nec illam ab attributis distinguere; sed existentia constituit metaphysicè ens diuinum, est prædicatum commune per logicam transcendentiam attributis, & essentiæ, non minùs, quàm ens diuinum: ergò non potest distinguere essentiam ab attributis, & consequenter nec illam constituere, vt vltima differentia.

342 *Confirm.* Quod ampliùs vrgetur: ratio entitatis diuinæ non potest esse vltima differentia constitutiua essentiæ, vt ab attributis distinctæ, eo quòd est communis attributis, & essentiæ, sed non minùs est communis existentia diuina, si ens diuinum metaphysicè constituit: ergò existentia non constituit ens diuinum metaphysicè. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur: non stat constitutum metaphysicè per aliquam differentiam esse pluribus commune, & non esse illis communem vltimam differentiam constituentem, vt proximè dicebamus; sed ens diuinum in illa communitate est commune per logicam transcendentiam attributis, & essentiæ: ergò existentia diuina etiam est illis communis, si ens diuinum metaphysicè constituit.

343 *Denique probatur conclusio.* Deniquè probatur conclusio: nam si ob aliquam rationem existentia, vt conueniens essentialiter Deo, esset vltima differentia essentiæ, & naturæ diuinæ, maximè, quia sine illa non potest diuina intellectualitas à creata intellectualitate distingui, sed hoc est falsum: ergò existentia, vt conueniens essentialiter Deo, non constituit vt vltima differentia essentiam, & naturam diuinam. Maior continet rationem aduersariorum: minor autem ostenditur primò: misericordia, & iustitia diuina non minùs distinguuntur à misericordia, & iustitia creata, quàm natura intellectualis diuina à natura intellectuali creata; & tamen, vt distinguantur, non requiritur, quod existentia sit illis essentialiter conueniens, vt vltima differentia: ergò pariter sine existentia, vt conueniente essentialiter ingrediente vt distinctiua, distinguetur sufficienter essentia intellectualis diuina ab essentia intellectuali creata. *Minor prob. 1.*

344 *Secundo.* Secundò: intellectus, & intellectio increata distinguuntur essentialiter ab intellectu, & intellectione creata, quin illa distinguat existentia vt essentialis, aliàs omnia attributa metaphysicè constituerentur per suas proprias existentias, vt illis conuenientes essentialiter, quod contrarij Auctores negant: ergo pariter essentia intellectualis diuina distinguetur sufficienter ab essentia intellectuali creata, sine eo quod illam metaphysicè constituat existentia vt essentialis. *Tertio.* Tertio: intellectus diuinus distinguitur sufficienter ab intellectu creato per rationem principij proximi virtualis identificantis sibi perfectissimam, actualissimamque intellectionem, & Dei comprehensiuam: ergo pariter essentia Dei sub conceptu naturæ, & principij remoti distinguetur à natura intellectuali creata, per rationem principij virtualis remoti identificantis sibi actualissimam, perfectissimamquè intellectionem, Denique comprehensiuam, & sub ratione essentiæ sufficienter distinguetur ab essentia creata per conceptum radicis virtualis existentiæ perfectissimæ, sibique identificatæ; & consequenter, vt essentia intellectualis diuina distinguatur ab essentiam intellectuali creata, non exigitur existentia, vt vltima differentia constituens.

§. XI.

Diluuntur contraria argumenta.

345 *Arguitur primo auctoritate Scripturæ.* Contra nostram conclusionem obijcitur contrarij Auctores primò illud Exodi 3. vbi Moysi quærenti, quod esset nomen Dei, hoc responsum fuit datum à Deo: *Ego sum, qui sum, hæc dices Filijs Israel, qui est, misit me ad vos.* Ex quibus verbis tale argumentum conficiunt: nomen proprium alicuius, est quod significat vltimam differentiam, qua ab alijs distinguitur; sed hoc nomen, *qui est*, est nomen proprium Dei, & existentiam significat: ergo existentia est vltima differentia essentiæ, & naturæ diuinæ. *Confir. 1.* Confirmatur primò ex Hilario *lib. 1. de Trinit.* vbi hæc verba ponderans, ait: *Admiratus sum planè tam absolutam de Deo significationem, quæ naturæ diuinæ incomprehensibilem cognitionem aptissimo, ad intelligentiam humanam sermone loqueretur, non enim aliud magis proprium Deo, quàm esse intelligitur.* Ac si vltima differentia Dei; existentia non esset, aliquid magis proprium Deo intelligi posset, & deberet; cum vltima alicuius rei differentia sit, quæ maximè illi est propria: ergo vltima differentia constitutiua *Metaphysicè* Dei, est existentia, vt ipsi *essentialiter*, conueniens.

346 *Confir. 2.* Confirmatur secundo: vt enim ex prædictis verbis arguit D. Thom. *in hac 1. p. infra qu. 13. art. 11. in argument. sed contra*, hoc nomen, *qui est*, est maximè propriè nomen Dei, at nomen maximè proprium, est quod significat prędicatum maximè proprium: ergo hoc nomen, *qui est*, prout appropriatum Deo, significat prædicatum maximè proprium Dei; at hoc nomen, *qui est*, significat existentiã: ergo existentia est prædicatum maximè proprium Dei: & consequenter est vltima differentia illius. Patet vltima consequentia: nihil enim potest esse alicui magis proprium, quam vltima differentia, ratione cuius primò distinguitur ab alijs, quæ non

sunt ipsum: ergò si existentia est prædicatum maximè proprium Deo est vltima differenria illius.

347 *Confir. 3. Chrysost. Origines. Naz. August. Hieron.* Denique confirmatur, & vrgetur; nam ex prædictis varbis inferunt Ecclesiæ PP. ipsum esse soli Deo verè, & propriè conuenire. Ita Chrysostomus *homilia* 14. *in Ioannem*. Origines *homilia vnica in libros Regum* Nazianzenus *oration.* 4. *de Theologia*. Augustinus 12. *de Trinitate cap.* 2. Hieronymus *in maioribus commentarijs ad Ephesios*, explicans illud *cap.* 3. ex quo omnis paternitas, *&* *epist.* 57. *ad Damasum*, at non potest esse verum; quia creaturis nullatenns esse, vel existentia conueniat; cum verè in rerum natura existant: ergò ideo verum est, quia soli Deo essentialiter conuenit existentia, & consequenter hæc, Dei essentiam *Metaphysicè* constituit.

248 *Explicat.* Et augetur difficultas: nam omne prædicatum Deo, & creaturis conueniens diuerso modo in Deo, & creaturis reperitnr; & consequenter existentia Deo, & creaturis communis, diuerso modo debet Deo conuenire ab illo, quo in creaturis inuenitur; sed hæc diuersitas non potest in existentia saluari, nisi Dei essentiam *Metaphysicè* constituat: ergò asserendum est Dei essentiam *Metaphysicè* constituere. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur: ideo namquè in sapientia v.g. in misericordia, alijsque attributis saluatur differentia in modo conueniendi Deo, & creaturis, quia in Deo substantia sunt, ipsiquè identificata, secus autem in creaturis; sed diuersitas in modo conueniendi existentiam, non potest per hoc saluari: non etiam in creaturis est snbstantialis, & identificata cum illis; ergo vt saluetur, oportet quod existentia Deo conueniat essentialiter: ac proindè, quod essentiam, & naturam diuinam metaphysicè constituat.

349 *Respond.* Respondeo ex verbis Exodi, solùm colligi, existentiam conuenire Deo essentialiter, quod non negamus; non tamen constitutiuè in ratione essentiæ, & naturæ, quod negamus, nec ex vno sequitur aliud, vt falsò aliqui arbitrantur; vt enim essentialiter conueniat, sufficit in conceptu essentiæ includi; vt autem constitutiuè se haberet, deberet in conceptu essentiæ explicari. Et quidem relationes in nostra sententia, & Thomistis frequentiori essentialitèr in conceptn essentiæ includuntur; & tamen non constituunt metaphysicè essentiam, & naturã diuinam: attributa etiam sunt de conceptu implicito essentiæ, & vnum attributũ in conceptu alterius includitur, quin ex hoc inferatur essentiam attributis metaphysicè constitui, aut vnum attributum per alind.

350 *Nomen qui est, non est nomen proprium Dei proprietate adæquata sed tantum inadæq.* In forma ad argumentum ex prædictis verbis sumptũ respondeo, distinguendo maiorẽ: nomen proprium alicuius adæquatè, coucedo maiorem: proprium inadæqnatè, nego maiorem, & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: nam hoc nomen *qui est*, non est proprium nomen Dei proprietate adæquata, sed inadæquata solùm; ratio autem distinctionis, & doctrinæ traditæ est: nam illnd nomen est proprium proprietate adæqnata, per cuius significatnm res differt ab omnibus: illud autem nomen per cuius significatũ res differt ab aliquibus, non tamen ab omnibus, etsi proprinm sit, non tamen est proprium proprietate adæquata, Deus autem, etsi per existentiam vt essentialem differat à creaturis, nõ tamen differt illius essentia ab attributis, & relationibus per illam, quia omnibus essentialitar conuenit; ideoque etsi nomen *qui est*, sit nomen proprium Dei proprietate inadęquata, non est nomen propriũ Dei proprietate adęquata, qnia ad id necessariũ erat, vt existentia distingueret Deum non solùm à creaturis, sed etiam distingueret essentiã ab attributis, vt enim in limine disputationis aduertimus prædicatum constitntiuum essentiæ, & naturæ diuinæ, debet illam ab attributis distinguere.

351 *Ad primã confirm.* Ad primam confirmationem, quæ solutioni traditæ obstare videtur, dicatur, loqui Hilarium de maiori proprietate, non ex parte rei significatæ, sed ex parte illius, à quo nomen imponitur; sic autem nomen Dei proprijssimum, est nomen *qui est*, vt explicat D. Thom. *infra q.* 13. *art.* 11. eo quòd nomen *Deus*, quod ex parte rai significatæ est magis proprium, fnit ex operatione ad significandum impositum; nomen autem *qui est* ab existentia; & quia existentia magis proptia est essentiæ, quàm extrinseca operatio; fit consequens, vt nomen *qui est* excedat in proprietate quòad id à quo nomen imponitur, non autem quòad rem per nomen significatam.

Et ex his ad secundam confirmationem constat solutio,

352 *Ad secundam.* imò ex verbis, & doctrina D. Thom. efficax argumentum contrà oppositam sententiam insurgit; si namque existentia esset constitutiua essentię, & naturæ Dei, hoc nomen *qui est*, esset nomen Deo proprijssimum, non solùm quoad id, à quo fuit impositum, sed etiam quòad rem significatam, vt contrarij arguendo fatentur; at D. Thoma hoc negat: ergò sentit existentiam non esse differentiam Deitatis constitntiuam, nec in ratione essentiæ, nec in ratione naturæ, vt *inferiùs*, ampliùs vrgebimus.

353 *Ad tertiam.* Ad tertiã confirmationẽ, concessis maiori, & minori, & prima consequentia, nego secundam, quæ subinfertur; stat enim existentiã essentialiter conuenire, & tamen non constituere, vt proximè dicebamus, constatque in relationibus, & attribntis, quæ essentialiter cõueniunt, & in essentia actu simpliciter includuntur; & tamen nec naturam sub conceptu naturæ, nec essentiam sub conceptu essentiæ *Metaphysicè* constituunt, modi etiam contrahentes ens, essentialiter includnntur in ente, in communi Thomistarum sententia, & tamen non constituunt ens *Metaphysicè*, qnia in ente non exprimuntur.

354 *Ad explicationem.* Ex hisquè ad explicationem, concessa maiori, nego minorem: ad probationem, concessa maiori, & prætermissa minori, nego consequenriam; dato namquè existentiam realiter identificari cum essentia creaturæ, quod falsum est in doctrina D. Thomæ, adhuc subsistit discrimen, etiam si existentia non sit differentia constituens essentiam Dei per hoc, quod illi essentialis sit, quod in creatura non habet: nam licèt detur existentiam non distingui realiter ab essentia creaturæ, illi tamen essentialis non est, sed ab extrinseco aduenit, scilicet, per actionẽ creantis; Deo autem essentialis est existentia. Nec ex sola identitate duorũ prædicatorũ, sequitur vnum alteri esse essentiale; animal namque realiter identificatur cum rationali, & hoc cum animali, & tamen nec animal essentiale est rationali, nec rationale animali: cum animal à rationali, & hoc ab animali præscindat perfecta præcisione quoad implicitum, & explicitum. Vel potest discrimen subsistere, etiam si existentia non sit essentialis Deo secundùm esse formale, per hoc, quod in radice ipsi essentialiter conueniat: nam licèt demus existentiam sumptã formaliter Deo essentialem non esse, radix tamen existentiæ, seu esse existentiæ radicem, Deo conuenir essentialiter Metaphysicè, & constitutiuè: creaturæ autem, nec quòad esse formale, nec quòad esse radicale conuenit existentia essentialiter, sed ab extrinseco aduenit, nempè à Deo creante, vel producente existentiam.

355 *Existentia diuina distinguit Deum à creaturis, non primariò sed secundariò, & consecutiuè.* Et tamen obiter aduertendum, vt tacitæ obiectioni occurratur, quòd cum asserimus, significatum huius nominis *qui est*, videlicet existentiam, Deum à creaturis distinguere, non est accipiendnm de primaria distinctione, sed secundaria; cum enim existentia, nec Deum sub conceptu essentiæ ab attributis distinctæ, nec sub conceptn entis diuini transcendentis omnes Dei formalitates Metaphysicè primo constituat, non potest primo distinguere, sed secundò, & consecutiuè, quia tamen existentia notior nobis est, quàm entitas, vel essentia, in qna radicatur, ideò hoc nomine *qui est* significante existentiam, textus sacer vsus fuit ad indicandam distinctionem Dei à creaturis.

356 *Secund argumentationes.* Secundò principaliter arguunt: illud est vltima differentia alicuius, per quod primò distinguitur ab omnibus ab illa distinctis; sed hoc solùm habet existentia vt Deo essentialiter conueniens: ergò existentia est vltima differentia Metaphysicè Dei essentiam & naturam constituens. Consequentia est bona. Maior certa, & minor probatur in Deo namque hæc prædicata essentialia inueniuntur, videlicet ratio entis, substantiæ spiritualis, viuentis, intellectualis existentis essentialiter; at per nullum ex his distinguitur ab omni, quod non est Deus præter quã per existentiam: ergò sola existẽtia Deum ab omnibus alijs primo distinguit.

Confirmatio. Probatur minor: nam in primis ratio entis, communis est omni enti, prædicatnm substantiæ, solùm ab accidenti distinguit, in illoque conuenit cum substantia creata, spiritualitas solùm distinguit Deum à substantia corporea, conuenit autem in illo cum substantia spirituali creata, in prædicato viuentis conuenit cum substantia viuente creata, & in prædicato vitæ intellectualis conuenit cum hominibus, & Angelis: ergò per nullum ex illis prædicatis primò distinguitur ab omnibus alijs, sed solũ per existentiam, quatenùs sibi essentialem. Explicatur difficultas: per prædicatum Deo, & creaturis commune non potest Deus primò ab omnibus alijs distingui, vt ex terminis est per se notum; sed prædicata illa nempè ens substantia spiritualis, viuens, & intellectualis, sunt Deo, & creatnris communia; sola autem existentia, vt conueniens essentialiter, Deo conuenit, & creaturis repugnat: ergo nullum ex illis, præterquam existentia, Deum ab omnibus distinguit; & consequenter sola existentia ipsum Metaphysicè constituit, vt vltima differentia.

357 *Retorquetur argumentum in contrarios.* Hoc argumentum in primis in contrarios retorquetur in hunc modum: prædicatum Dei essentiam Metaphysicè constituens, vt vltima differentia, non est, quod Deum à creaturis distinguit, sed quod intra ipsum Deum contrahendo suo modo rationem entis diuini, essentiam distinguit ab attributis, & alijs diuinis formalitatibus; sed existentia vt conueniens essentialiter, astò Deum à creaturis distinguat, non tamen distinguit essentiã ab attributis: ergo existentia vt conueniens essentialiter, non constituit Dei essentiam vt vltima differentia. Consequentia est bona. Minor constat ex dictis §. præcedenti, & maior nequit negari: nam distinctio Dei à creaturis, communis est omni prædicato diuino: ergo prædicatum, Deum à creaturis distinguens, est commune attributis, & essentiæ; sed prædicatum attributis, & essentiæ commune, non potest essentiam constituere, vt ab attributis distinctam; ergo prædicatum, Deum à creaturis distinguens, non est prædicatum Dei essentiam Metaphysicè constituens, vt vltima differentia, sed quod intra ipsum Deum essentiam distingnit ab attributis, vel distinctione reali formali, vt volunt Scoti discipuli, vel virtuali, aut rationis raciocinatæ, vt vera sententia tenet.

Deindè instatur in intellectu diuino de quo potest idem ar- 358

Instatur argum. argumentum ità formari: intellectus diuinus est principium proximum intelligendi, essentialiter existens, sed non distinguitur ab intellectu creato per esse principium proximum intelligendi, quandoquidem hoc prædicatum, etiam conuenit intellectui creato: ergo ab illo per existentiam vt essentialem distinguitur. Cuius syllogismi conclusio falsa est in sententia illorum, negantium existentiam constituere Metaphysicè attributa: ergo tenentur fateri argumentum in hoc non conuincere, vel quia consequentia non tenet, vel quia minor est falsa; & consequenter agnoscere in intellectu diuino prædicatum distinctum ab existentia, ipsum ab intellectu creato distinguens, quamuis inter se analogicè conueniant in ratione principij proximè intellectiui. Ex quo vlteriùs fit, vt quamuis natura intellectualis creata, & diuina conueniant ratione principij *radicaliter* intellectiui, malè inferatur, non posse inter se in linea intellectuali radicali; nisi per existentiam, vt essentialem distingui.

359 *Respond.* Si fortè dicatur: argumentum non tenere in intellectu; benè tamen in natura intellectiua, eo quod in intellectu præter existentiam, datur aliud prædicatum distinguens, scilicet, prædicatum substantiæ conueniens intellectui diuino, & repugnans intellectui creato: vndè quamuis conueniant in ratione principij proximè intellectiui, non sequitur per solam existentiam distingui; in natura autem intellectuali diuina non potest à prædicato substantiæ distinctio essentialis à natura intellectuali creata præstari, quia est prædicatum vtriquè naturæ commune; vnde ex eo quod conueniant in prædictis prædicatis, rectè infertur per solam existentiam distingui.

360 *Contra 1.* In contrarium obstat primò: nam prædicatum substantiæ est transcendens, & commune ad omnem diuinam formalitatem; sed prædicatum sic commune, non potest esse vltima differentia intellectus diuini: ergo præter illud datur alia vltima differentia, intellectum diuinum in sua quasi specie constituens, illumquè ab intellectu creato distinguens, non obstante conuenientia inter vtrumquè intellectum in ratione principij proximè intellectiui. *Secundo.* Secundo; nam distinctiuum vltimum intellectus diuini ab intellectu creato, non potest esse commune voluntati, & intellectui diuino, nec idem cum distinctiuo voluntatis diuinæ à voluntate creata; sed si ratio substantiæ distingueret vltimo intellectum diuinum à creato, esset commune intellectui, & voluntati diuinæ, idemquè cum illo, quod voluntatem diuinam distingueret à creata: ergo prædicatum substantiæ non est, quod vltimo distinguit intellectum diuinum ab intellectu creato. *Tertio.* Denique: nam si prædicatum substantiæ, quia conuenit intellectui diuino, & repugnat creato, inter vtrumque sufficienter distingueret, etiam ratio entis diuini conueniens naturæ diuinæ, & repugnans creatæ, distingueret sufficienter naturam diuinam à natura creata: ergo quamuis conuenirent in illis prędicatis, quę in argumēto adducuntur, non sequeretur per existentiam essentialem vltimò distingui.

361 *Ad argumentum Resp. 1.* Ad argumentum ergo responderi potest primo, distinguendo maiorem: per quod distinguitur ab omnibus contentis in ratione communi immediata, concedo maiorem: à non contentis in ratione communi *immediatè* superiori, nego maiorem; & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam. Itaquè essentia diuina, & distinguitur à creaturis, & distinguitur ab attributis; cum hoc tamen discrimine, quod cum attributis conuenit in ratione entis diuini, vt in ratione superiori immediata: cum creaturis autem in hac ratione non conuenit, sed in ratione entis, vt sic, quod *immediatè* diuiditur in creatum, & in increatum, & à quibus differt per rationem entis diuini, in qua conuenit essentia cum omni perfectione diuina, non autem per differentiam constitutiuam essentiæ: vndè ex eo quod essentia diuina à creaturis per solam existentiam differret, non sequeretur essentiam in ratione essentiæ per existentiam, vt per vltimam differentiam, constitui: sicut enim homo à planta differt per rationem sensibilis; non autem per rationalitatem, & a lapide per rationem viuentis, non autem per sensibilitatem, quia rationalitas est differentia immediatè sub animali contenta in qua non conuenit planta cum homine, & sensibilitas est differentia immediatè contenta sub viuente, in qua homo non conuenit cum planta: ita Deus à creaturis differt, non per differentiam vltimam essentiæ, quia hæc immediatè continetur sub ente diuino, in quo creaturæ non conueniunt cum Deo, sed per rationem entis diuini communem attributis, & essentiæ, quæ est differentia, aut quasi differentia immediatè contenta sub ente, in quo Deus, & creatura analogicè conueniunt.

362 *Cuidam obiectioni occurritur.* Nec sequitur, posse vltimam differentiam essentiæ, & naturæ diuinæ conuenire naturæ creatæ; Cui namquè genus, aut ratio communis sub qua continetur differentia repugnat, non potest non repugnare differentia: cum ergo ratio entis diuini sub qua immediatè continetur differentia constitutiua essentiæ, & naturæ Dei, repugnet naturæ creatę, non potest non repugnare eidem naturæ vltima differentia constitutiua essentiæ, & naturæ diuinæ; sicut quia animal sub quo immediatè continetur rationale, repugnat plantæ, etiam rationalitas plantę repugnat, quamuis non sit differētia hominem à planta distinguens, vt proximè dicebamus.

363 *Secundo respond.* Secundo respondeo, concessa maiori, negando minorem: ad illius probationem, concedo maiorem, & nego minorem; ad cuius probationem dicatur: naturam intellectualem diuinam distingui in ratione naturæ à natura intellectuali creata, non per conceptum intellectualitatis, vt sic, in quo analogicè conueniunt, sed per conceptum talis intellectualitatis, nempè, radicantis virtualiter intellectionem comprehensiuam, qui conceptus naturæ creatæ, siuè ordinis naturalis, siuè ordinis gratiæ, repugnat; etenim natura substantialis ordinis naturalis, quamuis sit intellectiua, & in hoc prædicato analogicè conueniat cum Deo, non tamen est radix connaturalis videndi, & amandi Deum, vt est in se; gratia autem habitualis, etsi connaturaliter radicaliter sit vt *quo* potens videre, & amare Deum, hoc habet per realem radicationem visionis, & amoris realiter distinctorum ab ipsa, & non radicat visionem comprehensiuam, sed tantum quidditatiuam; vndè conceptus radicis virtualis connaturalis, intellectionis indistinctæ, & comprehensiuæ, solùm naturę diuinę conuenit; & consequenter illam ab omni natura creata sufficienter distinguit sine ingressu constitutiuo, & distinctiuo existentiæ vt essentialis. Quæ doctrina instantijs adductis constat.

Si dicas; conceptum radicis virtualis; & comprehensiuæ Dei, estò distinguat naturam Dei sub conceptu naturæ, à natura intellectuali creata, non tamen distinguit essentiam Dei sumptam sub ratione essentiæ ab essentia, & natura creata: ergo sub hoc conceptu sola existentia, vt essentiali distinguitur. Respondeo, Auctores, qui hoc argumento vtuntur, sentire, naturam Dei, etiam sub conceptu naturæ, per solam existentiam constitui, quod argumento facto suadent, & pro hac parte illi tradita doctrina occurrimus. Prout autem ad probandam constitutionem essentiæ sub ratione essentiæ, potest idem argumentum formari, est addendum, quod sicut essentia Dei sub inadæquata expressione naturæ distinguitur à natura creata per conceptum radicis virtualis intellectionis actualissimæ, & comprehensiuæ Dei, quin actualis intellectio constitutiuè ingrediatur; ità sub expressione inadæquata essentiæ distinguitur ab essentia creata per rationem actualissimæ entitatis radicantis virtualiter, sibiquè identificantis perfectissimam, actualissimamquè existentiam. 364 *Replicabis.* *Respondetur.*

Tertiò arguitur: Deitas in ratione essentiæ constituitur summa immaterialitate; sed hæc constituitur existentia essentiali: ergò Deitas in ratione essentię constituitur existentia, vt conueniente essentialiter. Consequentia est bona. Maior est certa: nam immaterialitas idem est, quod spiritualitas; Deitas autem in ratione essentia constituitur summa spiritualitate: est enim Deus substantia spiritualis per essentiam, & ex hoc est in summo gradu cognitionis: ergo summa immaterialitate costituitur: vnde D. Thomas infra *quæst. 14. art. 2* indè probat, Deum esse summè cognoscitiuum, vel in summo gradu cognitionis, quia est summè immaterialis, & cognoscitiuum, immaterialitatem consequitur, & cum illa proportionatur. Minor autem probatur, idem est summè immateriale, quod actus purus omnem potentialitatem excludens; sed ratio actus puri excludens omnem potentialitatem, constituitur existentia vt sibi essentiali: ergò summè immateriale existentia constituitur. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur: de ratione actus puri est exclusio omnis potentialitatis, & consequenter exclusio potentialitatis obiectiuæ; sed potentialitas obiectiua excluditur per existentiam formaliter: ergo de ratione actus puri est existentia formaliter, & consequenter existentia sibi essentiali constituitur. Probat minor: omnis potentialitas excluditur per sibi oppositum actum formaliter, v. g. potentialitas ad albedinem excluditur formaliter per albedinem; potētialitas ad intelligendum, per actualem intellectionem, & sic de alijs: & ratio est, nam potentialitas cōsistit in priuatione actualitatis; & consequenter per actualitatem, vel actum sibi oppositum petit excludi; sed potentialitas obiectiua consistit in potentia ad existendum: ergò excluditur per existentiam formaliter. 365 *Tertio arguitur.*

Respondeo, concessa maiori, negando minorem; ad cuius probationem, concessa etiam maiori, nego minorem; ad illius probationem, distinguo maiorem; de conceptu actus puri est exclusio potentialitatis obiectiuę formalis, aut radicalis, concedo maiorem; formalis præcisè, nego maiorem, & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam; vt enim diuina essentia sit in linea essentiæ actus purus, sufficit vt *radicaliter* omnem potentialitatem, etiam obiectiuam excludat, radicando existentiam, vt sibi identificatam, & in ipsa actu *implicitè* inclusam, ratione cuius *formaliter* potentialitatem obiectiuam excludat; vt autem existentia constitueretur *formaliter*, deberet de ratione essentiæ esse exclusio formalis, & explicata potentialitatis obiectiuę, quod diuinę essentiæ in linea essentiæ non conuenit, sed tantùm, quòd existentiam actualissimam radicet radicatione virtuali, illamque actu *implicitè* includat, quod sufficit, vt sit actus purus actualitate essentiæ, sicut sufficit, vt sit actus purus in linea intellectuali, quod licet non explicet actualem intellectionem, illam radicet in se actualissima radicatione, & actu *implicitè* includat. 366 *Respond.*

Objicies primò: si non explicat exclusionem potētialitatis obiectiuæ essentia sub conceptu essentiæ, sequitur, posse concipi vt potentialem potentialitate obiectiua; consequens est falsum: ergò sub conceptu essentiæ explicat exclusionem potentialitatis obiectiuę. Consequētia tenet. Minor est certa; aliàs posset concipi 367 *Respondetur.*

Sequela prob. 1. vt potens non existere, & vt indifferens ad esse, & non esse, quod implicat. Sequela autem probatur primò: quod potest concipi vt non existens, potest concipi vt potentiale potentialitate obiectiua; sed si sub conceptu essentiæ non explicat exclusionem potentialitatis obiectiuæ, potest concipi vt non existens quandoquidem solus existentiæ conceptus opponitur concept ui negationis existentiæ: ergo si non explicat sub conceptu essentiæ exclusionem potentialitatis obiectiuæ potest concipi vt potentialis potentialitate obiectiua. *Secundo probatur.* Secundo probatur: si essentia sub conceptu essentiæ, non explicat exclusionem potentialitatis obiectiuæ, & existentiam, posset concipi vt indifferens ad existendum, & non existendum; sed in hoc potentialitas obiectiua consistit: ergo posset concipi vt potentialis potentialitate obiectiua. Probatur maior: sola inclusio existantiæ, non tollit, quod concipiatur vt indifferens ad esse, & non esse, vt cōstat in ente, in quo *implicitè* includuntur modi essendi per se, & in alio; & tamen quia non explicantur, concipitur vt indifferens ad modum essendi per se, & modum essendi in alio: ergo si essentia in primo suo conceptu non explicat existentiam, quamuis illam actu implicitè includat, potest concipi vt indifferens ad existendum, & non existendum.

368 *Replica. 2.* Secundo obijcies: assentia sub conceptu primo essentiæ dicit rationem entis à se per exclusionem causæ, & principij virtualis, vt §. *sequenti* dicemus: ergo in suo primo conceptu dicit exclusionem causæ, & repugnantiam ad essendum intrà causas; sed potentialitas obiectiua est status rei intra causas: ergo in suo primo conceptu explicat exclusionem potentialitatis obiectiuæ.

369 *Ad primam replicam resp. Ad 1. probationẽ sequelæ.* Respondeo ad primam replicam, negando sequelam: ad cuius primam probationem, distinguo maiorem: quod potest concipi vt non existens *præcessiuè* quoad explicitum, cum inclusione implicita existentiæ, nego maiorem: *præcessiuè* quoad explicitum, & implicitum, transeat maior: & sub eadem distinctione minoris nego consequentiam; sicut enim *subiectiuè* potentiale non est, quod licèt non explicet actum intelligendi, illum actu *implicitè* includit, vt constat ex *supra* dictis, ita *obiectiuè* potentiale non est, nec vt tale concipitur, quod licèt non explicet existentiam actualam, illam actu *essentialiter implicitè* includit, & quia actualitas essentiæ diuinæ, quamuis non explicet existentiam, illam actu *implicitè* claudit; consequens fit, vt potentialiter obiectiuè non sit, nec vt talis concipiatur.

Ad 2. probationem. Ad secundam probationem, nego maiorem; vt enim aliquid possit concipi vt indifferens ad esse, & non esse, requiritur, vt non solū non explicet existentiā, sed insuper, nec exigentiā essētialē illius; & quia essentia diuina sub cōceptu essentiæ, & actualitatis essentialis, quāuis existentiā non explicet, explicat tamen radicationē virtualem, & exigentiā essentialem illius; fit consequens, vt non possit concipi vt indifferens ad esse, & non esse.

370 *Infirmatur in sententia Scoti.* Quam doctrinā necessariò debent admittere Scotistæ, & etiam nostri Thomistæ, asserentes, existentiam attributis essentialem non esse; & consequenter possunt concipi attributa sine expressione existentiæ. Ex quo tamen non infertur, posse concipi vt indifferentia ad essendum, & non essendum: ergo quia existentiā includunt *implicitè* actu, vel quia illam *essentialiter* exigunt. Nec est simile de ente: hoc namquè nullum ex modis includit, vt sibi adæquatum, ideoquè sub expresso entis conceptu est indifferens ad illos, essentia autem includit existentiam actualam, illamquè vt sibi adæquatam exigit *contrapositiuè* ad non esse, & ideò nequit concipi vt indifferens ad esse, & non esse.

371 *Ad secundā replicā.* Ad secundam replicam distinguo antecedens: rationem entis à se *nominaliter* sumpti, concedo antecedens: sumpti *participialiter*, nego antecedens, & distinguo consequens: exclusionem causæ, & status intra causas *radicaliter*, & inclusione implicita, concedo consequentiam: *formaliter*, & *explicitè*, nego consequentiam: nam exclusio explicita causæ, & status intra causas, importatur solùm ab ente à se *participialiter* sumpto, qualiter est conceptum existentiæ, non autem essentiæ; Deitas autem sub conceptu essentiæ non est ens à se *participialiter* sumptum *constitutiuè* sed tantum *radicaliter*, & actu *implicitè*, *explicitè* verò & *constitutiuè* est ens à se *nominaliter*, sicut est actus purus actualitate entitatiua, & in linea essentiæ, non verò in linea existentiæ, ideòq; non explicat exclusionem causæ *formaliter*, & *completè* sed *inchoatiuè*, & *radicaliter*, sicut essentia creata, quæ in sententia Thomistarum est subiectum existentiæ pro priori ad existentiam non concipitur intra causas, nec extrà causas *completè* sed *inchoatiuè*, & *virtualiter*.

372 *Instabis.* Sed dices; quod in creaturis distinguantur actualitas essentiæ & actualitas existentiæ prouenit ex illarum limitatione; sed hæc ratio cessat in Deo: ergò in illo actualitates istæ sine vllo fundamento distinguuntur. *Respondetur.* Respondeo, veram esse maiorem de distinctione reali, falsam autem de distinctione virtuali sufficiente, vt ratio essentiæ non sit ratio existentiæ: ex quo solùm sequitur actualitates essentiæ, & existentiæ non distingui in Deo *realiter*, non autem, quod *virtualiter*, & ratione non distinguantur, sicut quod misericordia distinguatur *realiter* à iustitia in creatis ex limitatione prouenit, quòd autem ratio iustitiæ non sit ratio misericordiæ, non prouenit ex illo principio, sed ex suis rationibus formalibus ideòque in Deo distinguuntur virtualiter, & ratione ratiocinata, non autem reali distinctione.

Instabis: indigere complemento, vt existat, limitationis argumentum est in essentia, & ex illa oritur; quandoquidem nascitur ex incompletione, quæ sine limitatione non datur; sed existentia est essentiæ complementum: ergo illa indigere ad existendum ex limitatione nascitur; & consequenter non potest diuinæ essentiæ competere: 373 *Vrgebis.*

Respondeo, indigere complemento *realiter* distincto, vt existat, & per existentiam realiter distinctam existere, ex limitatione nasci, Deoquè repugnare; indigere autem complemento *virtualiter* distincto, & per existentiam *virtualiter* distinctam existere, non nasci ex limitatione, nec ex incompletione reali; atquè adeò non repugnat Deo per existentiam *virtualiter* à se distinctam existere, & per aliquid virtualiter distinctum compleri. Et quidem indigere potentijs *realiter* distinctis ad operandum, & per actum *realiter* ab operante distinctum operari; ex limitatione oritur, & Deo nequit competere; indigere autem potentijs *virtualiter* distinctis ab essentia, operariq; per actum *virtualiter* ab operante distinctum, nec imperfectionem, nec limitationem arguit; quandoquidem Deo conuenit, vt plures ex contrarijs fatentur, loquendo de potentijs, quæ sunt proxima principia operandi, & frequentius docetur à Theologis vtriusque sententiæ, loquendo de actuali operatione. *Respondetur.*

Quarto arguitur, & instatur contra dicta: eo ipso quod essentia diuina distinguatur *virtualiter*, & ratione ab existentia, non potest non esse potentialis potentialitate obiectiua, & indifferens ad esse, & non esse; sed talis potentialitas, & prædicta indifferentia repugnant diuinæ essentiæ: ergo etiam repugnat ab existentia virtualiter, & ratione distingui. Consequentia cum minori tenet. Maior autem probatur: quod non habet existentiam à se, sed ab alio, est potentiale potentialitate obiectiua, & indifferens ad esse, & non esse: sed eo ipso, quod essentia diuina distinguatur virtualiter, & ratione ab existentia, non potest existere à se; sed ab alio: ergo eo ipso est potentialis, & indifferens ad esse, & non esse. 374 *Quarto arguitur & replicatur contradicta.*

Minor, in qua sola esse potest difficultas; probatur: essentia diuina, vt distincta *virtualiter* ab existentia, non existit à se ipsa *formaliter*; & *constitutiuè*; sed vt sic distincta non potest à se existere *effectiuè* efficientia formali, nec virtuali: ergo sic distincta non potest existentiam à se habere; & consequenter admissa illa distinctione, necessariò existit ab alio; Consequentia est bona. Maior certa: nam supponitur, quòd constituatur existens per existentiam virtualiter distinctam; & consequenter essentia vt distincta ab existentia, non existit *formaliter* per se ipsam. Minor etiam pro prima parte est certissima: nam effici efficientia reali repugnat omni diuinæ formalitati. Pro secunda parte probatur: nam principium effectiuū, siue reali siue virtuali efficiētia petit præintelligi existens in actu secundo ante effectum, vel realem, vel virtualem, sed essentia pro priori ad existentiam, non potest præintelligi existens; ergo essentia nequit esse principium virtuale existentiæ: & consequenter non potest existere à se per efficientiam existentiæ, nec realem, nec virtualem. 375 *Minor prob.*

Confirmatur, & vrgetur: efficientia virtualis vnius ab alio consistit in eo, quòd si *realiter* inter se distinguerentur, vnum ab alio procederet per efficientiam realem formalem, vel hac cōditionali explicatur: ergo etiam dimanatio virtualis in illa conditionali consistit, vel per illam explicatur: sed si existentia diuina ab essentia *realiter* distingueretur, non dimanaret ab illa dimanatione reali formali: ergo modo nō dimanat *virtualiter* ab essentia diuina. Minor probatur primò: nam si existentia *realiter* distingueretur à Deo, se haberet ad eius essentiam modo quo existentia in creaturis ad essentiam comparatur; sed existentia creata non dimanat ab essentia; tùm, quia aliàs esset passio, & proprietas essentiæ. Tùm etiam, quia effectus dimanationis supponit terminum primarium actionis *essentialiter* completum; actio autem productiua creaturæ, non completur *essentialiter* non intellecta existentia: ergo existentia Dei tunc casus non dimanaret realiter ab essentia. Secundo probatur minor: nam dimanatio vnius ab alio in sententia 1 homistarū non est actio noua, & distincta, sed est extensio, vel secunda terminatio actionis productiuæ essentiæ; sed in illa hypothesi essentia diuina non est per aliquam actionem producta: nam supponitur essentia diuina; & consequenter *essentialiter* producti omi ab alio repugnans: ergo in prædicta hypothesi non posset existentia diuina *realiter* dimanare ab essentia. 376 *Confirmatur.* *Minor probatur primo.* *Secūdo.*

Respondeo, negando maiorem: ad probationem nego minorem; ad illius probationem dicatur: ad efficientiam strictam, & rigorosam requiri in causa efficiente, non solùm existere in re, sed etiā præintelligi existens; secùs verò ad illā, quæ efficientia rigorosa non est; dimanatio autem non est rigorosa efficientia, nec principium dimanationis est causa rigorosa effectiua: vndè etsi requirat existentiā in re, non requirit sub existētia præintelligi. Et quidē hoc argumentū tenētur Auctores contrarij soluere quandoquidē, in illorum sententia, in creaturis existentia ratione, *virtualiter realiter* ab essentia distinguitur; & conse- 377 *Respondetur.*

sequenter existentia ratione nostra subsequitur ad essentiam ; & tamen essentia non præintelligitur axistens pro illo priori: ergo ad istum modum consecutionis per rationem, & virtualem, non est necessaria existentia vt præintellecta. Eodem etiam argumento vrgentur discipuli D. Thomæ distinguentes *realiter* actualitatem essentiæ, ita vt implicet actualitas essentiæ sine existentia, vel ad ipsam consequuta, vel sine existentia aliena vices propriæ existentiæ supplente: ergo existantia consequitur necessaria consecutione ad actualitatem essentiæ ; & tamen actualitas essentiæ pro priori ad existentiam non concipitur existans: ergo ad rationem principij necessariæ consequutionis non requiritur sub existentia præconcipi. Et ratio omnium esse potest, quia sicut tale principium deficit à rigore efficientis, deficit ab exigentia omnium, quæ petuntur à principio *propriè*, & *rigorosè* effectiuo.

378 *Replicabis.* Sed dices: proprietates consequuntur ad essentiam non *rigorosè effectiuè*, sed tantùm *dimanatiuè* ; & tamen illam supponunt conceptam vt existentem: ergo de ratione principij dimanationis est, non solùm in re existere, sed etiam præconcipi existens. *Respondetur.* Respondeo, concessis maiori, & minori, distinguendo consequens: ex ratione principij dimanationis, nego consequentiam: ex ratione talis principij, concedo consequentiam. Cum enim proprietates dimanantes ab essentia in creaturis sint accidentia, accidens autem, vtpotè dans esse *secundum quid* necessariò supponat esse *simpliciter*, fit, vt supponat necessariò existentiam, quæ est actus vltimus, & talis simpliciter. Et quidem, vt materia formam recipiat, illamque *materialiter* causet, non requiritur, quod præintelligatur existens in sententia Thomistarum ; & tamen vt accidentia recipiantur in substantia, exigitur, quod substantia præconcipiatur existens ob rationem assignatam, quia nempè esse *secundum quid*, quod ab accidenti præstatur supponit esse *simpliciter*: sicut ergo subiectum petit præconcipi existens, vt accidentia recipiat, non ex conceptu communi causæ materialis vt sic, sed ex ratione talis causæ, & ex ratione talis effectus, ita principium dimanationis accidentium non ex conceptu communi principij dimanationis, sed ex ratione talis principij petit illam conditionem.

379 *Instabis.* Instabis, attributa Dei non sunt accidentia ; & tamen vt virtualiter ab essentia dimanent, illam præsupponunt conceptam vt existentem: ergo quod proprietates creatæ, vt dimanent ab essentia, illam præsupponant conceptam sub existantia, non prouenit ex ratione accidentis dimanantis in communi; & consequenter, quod substantia debeat præconcipi existens, vt sit principium dimanationis proprietatum, illi conuenit non ex ratione talis principij dimanationis, sed ratione communi principij dimanationis. *Si respondeatur.* Si dicatur attributa Dei non esse accidentia physica, bene tamen accidentia metaphysica ideòque vt dimanent ab essentia, illam præsupponunt conceptam sub existentia. *In contrarium obstat.* In contrarium obstat; nam si attributa diuina sunt accidentia metaphysica, etiam existantia Dei erit accidens metaphysicum: ergo si attributa, quia sunt accidentia metaphysica, supponunt virtualiter essentiam conceptam vt existentem, idem erit de existentia dicendum. Probatur antecedens: si attributa diuina sunt accidentia metaphysica, ideò est, quia essentiam in ratione essentiæ constitutam præsupponunt ; sed etiam existentia Dei essentiam in ratione essentiæ præsupponit constitutam, vt nostra conclusio docet: ergo si attributa sunt accidentia metaphysica, existentia, accidens metaphysicum erit.

380 *Respondetur.* Respondeo iuxtà solutionem datam, ad cuius impugnationem, nego antecedens. Ad illius probationem, nego causalem maioris vt adæquatam, sed ideò attributa sunt accidentia metaphysica, quia ex propria ratione non pertinent ad lineam substantiæ, sed id obtinent in Deo ex capite infinitatis, & quia diuinis perfectionibus physica inhæsio repugnat: vnde essentiam in linea essentiæ non solùm constitutam, sed etiam completam præsupponunt; existentia autem diuina ex conceptu existentiæ complentis essentiam substantialem, substantia est, & quamuis essentiam *metaphysicè* constitutam supponat, non tamen supponit in linea substantiæ completam, sed *virtualiter* illam in linea substantiæ completam, sed *virtualiter* illam in linea substantiæ complet, ideòque accidens metaphysicum non est, nam accidens metaphysicum dicitur ad instar physici, hoc autem non solùm supponit essentiam *essentialiter* constitutam, sed etiam *substantialiter* completam; & consequenter accidens metaphysicum vtrumque debet supponere, & quia attributa hoc habent, secus autem existentia, ideò attributis conuenit ratio accidentis metaphysici, secus autem existentiæ diuinæ.

381 *Ad confirmationem.* Ad confirmationem prætermisso antecedenti, & prima consequentia, nego minorem subsumptam. *Ad primã cõfirmationẽ minoris.* Ad primam probationem, nego maiorem: nam existentia creata non est passio essentiæ, aliàs prædicaretur de illa in secundo modo dicendi per se, quod est falsum, & à nemine assertum, conuenit enim creaturæ ab extrinseco, nempè ab agente, absque eo quod exigatur ab essentia, nec connectatur necessario cum illa, in hypothesi autem admissa, cum supponatur manens essentia diuina, ac per consequens in producta, non potest ab alio habere existentiam, sed illam à se haberet, necessarioque, & ab intrinseco cum illa connecteretur: vnde non se haberet tunc casus respectu essentiæ eo modo, quo existentia in creaturis comparatur cum essentia, atque adeò quamuis demus existantiam in creaturis non dimanare ab essentia, non sequitur existentiam diuinam non dimanaturam dimanatione reali ab essentia, casu in quo ab illa *realiter* distingueretur.

Ad secundam probationem minoris, dicatur, dimanationem vnius perfectionis ab alia consistere in extensione secundaria actionis prout terminatæ ad principium dimanationis, cum tale principium habet esse per actionem, cum verò per actionem non fit, nec ab alio habet esse, non potest in actione consistere, sed in necessitate essendi primò conueniente vni, & dependenter ab illo, & per extensionem alteri: vnde cum in illo casu supponatur manens essentia diuina, & consequenter non habens actualitatem essentialem ab alio per actionem productam, sed à se per exclusionem causæ, & principij, dimanatio existentiæ ab essentia non consisteret in actione vt extensa secundariò ad existentiam ex vi termini primò producti, sed in necessitate essendi primò conuenienti essentiæ secundum actualitatem essentiæ, & secundò existentiæ. Et quidem hæc secunda probatio non militat *specialiter* contra dimanationem existentiæ ab essentia, sed *vniuersaliter* contra dimanationem attributorum, de quibus posse idem argumentum fieri, cuilibet est manifestum, & absque vllo negotio constabit. 382 *Ad secundam.*

Denique arguitur: si essentia Dei non constitueretur per existentiam *formaliter*, sequeretur excedi ab existentia in perfectione ; consequens est falsum: ergo constituitur per existentiam *formaliter*. Probatur sequela primò: existentia in creaturis excedit in perfectione essentiam, quia est vltima actualitas illius ; sed etiam existentia est vltima actualitas essentiæ diuinæ: ergo illam in perfectione excederet. Secundò: nam quod excedit in actualitate, excedit in perfectione; cum actualitas sit perfectio *simpliciter*; sed excederet essentiam in ratione actualitatis; cum comparatur ad essentiam vt actus; ipsa autem à nullo actuetur: ergo excederet in perfectione. Tertiò: nam D. Thomas *infra quæst. 4. art. 1. ad 3.* docet, quod *esse* est perfectissimum omnium; comparatur enim ad omnia vt actus, nihil enim habet actualitatem, nisi vt est: ergo si existentia in Deo *virtualiter* ab essentia distinguitur, erit perfectior virtualiter essentia. 383 *Vltimo arguitur. Sequela probatur primo. Secundo. Tertio.*

Respondeo, negando sequelam. Ad primam probationem responderi potest primò, negando maiorem: licet enim sententiam illam plures ex Thomistis teneant, alij in oppositum inclinant, quos refert Mag. Prado *1. p. metaphysica controuers. 7. artic. 6. §. 1.* docentes, quòd licèt existentia excedat essentiam creaturæ excessu *secundum quid* in ratione actualitatis, exceditur tamen ab illa *simpliciter*. Tum, quia existentia est aliquid incompletum, & modale, essentia autem aliquid completum est; tum etiam, quia existentia est propter essentiam, non autem è contra, natura autem nusquam perfectiora ad minus perfecta vt ad finem ordinauit. Tum denique: nam gratia habitualis, vtpote diuinam naturam participans, perfectior est visione beatifica, & potentiæ simpliciter sunt perfectiores suis actibus in frequentiori sententia, estò ab illis excedantur excessu *secundum quid* in ratione actualitatis. Nec ex eo quòd existentia sit vltima actualitas essentiæ, probatur excessus *simpliciter*, sed tantùm *secundum quid* ob rationem assignatam, quia nempè est actualitas completa, finisque ad quam ordinatur existentia: vnde resarcitur excessus, & præualet ille, quo essentia superat existentiam. Nec ex D. Thoma oppositum huius colligitur, tum quia explicari potest de excessu *secundum quid* in ratione actualitatis, non autem de excessu *simpliciter*. Tum etiam, quia potest accipi non de existentia contraposita actuali essentiæ, ita vt hæc ab existentia excedatur, sed de existentia, vt ambit actualitatem essentiæ contraposita essentijs, vt possibilibus, & in potentia obiectiua; & sic verum est essentiam actualem actualitate essentiæ, & existentiæ esse perfectiorem *simpliciter* essentia vt intra causas, & in potentia obiectiua. Ex quo tamen non sequitur, quòd facta comparatione actualitatis essentiæ cum actualitate existentiæ, hæc illam excedat excessu perfectionis *simpliciter*. 384. *Respondetur. Ad primam probationem sequelæ primo.*

Nec secunda probatio sequelæ oppositum huius conuincit: nam in linea actualitatis datur excessus *simpliciter*, & excessus *secundum quid*, & asserimus, existentiam comparatam cum actualitate essentiæ excedere illam in ratione actualitatis excessu *secundum quid*, scilicet, quia vltima est; excedi autem ab illa, etiam in ratione actualitatis *simpliciter*, quia essentia est completa actualitas, existentia autem incompleta, & modalis. Et quidem vnio gratiæ cum subiecto est actualitas gratiæ, & proximior existentiæ, quam actualitas gratiæ entitatiua, & tamen nemo dicet esse gratiam *simpliciter* perfectiorem; subsistentia etiã, & personalitas, estò vltima actualitas absolutè non sit quia vltra illam, adhuc restat existentia, est vltimior actualitas actualitate entitatiua substantiæ; cum illam vltimò ad existendum disponat, & tamen subsistentiam excedi in perfectione ab essentia, frequentior sententia tenet; operatio denique, substantiam superat in ratione actualitatis, estque actualitas vltimior, quàm exi- 385 *Ad secundam probationem sequelæ.*

existentia cum adueniat suprà illam, & tamen nullus dixit esse substantia simpliciter perfectiorem: pariter ergo nos dicimus, quod, etsi existentia excedat actualitatem essentiæ in ratione actualitatis, quia est vltima, non inde excessum *simpliciter* colligi, sed tantùm *secundum quid*, quia illa est actualitas completa, existentia verò incompleta, & modalis actualitas est.

386 *Si opponas 1. Respond.* Nec refert si dicas, operationem, estò in actualitate excedat, excedi à substantia *simpliciter*, quia operatio accidens est, & accidens minus perfectum est substantia. Non, inquam, refert, quod enim in operatione prouenit ex ratione accidentis, quamuis operatio entitas completa sit, prouenit in existentia ex ratione incompletionis, quamuis sit in linea substantiæ; si namque operatio, quamuis actualior sit, & aliunde entitas completa exceditur à substantia, quia est accidens, excessu perfectionis *simpliciter*, non est cur existentia, quamuis substantialis sit, & aliunde actualior essentia, non excedatur *simpliciter* ex capite incompletionis.

387 *Si opponas 2.* Nec iterum refert, si objicias; modus vnionis hypostaticæ, quia est supernaturalis, & aliunde substantialis, est *simpliciter* perfectior humanitate, quæ est substantia non modalis, sed completa: ergo pariter existentia, quia est actualior essentia quamuis incompleta sit; excedet illam *simpliciter*. *Respondetur.* Non inquam refert: nam supernaturalitas conueniens vnioni comparata cum completione substantiæ ordinis naturalis, meritò præualere censetur, vt illam *simpliciter* superiorem constituat, eo quòd talis conditionis est, vt *physicè* Deo coniungat humanitatem; excessus autem in ratione actualitatis se tenens ex parte existentiæ, quia nempè in ratione actualitatis est vltima, non est cur adeò præualere debeat suprà completionem actualitatis essentiæ, vt talis *simpliciter* debeat censeri, nec cur sicut excessus vltimæ actualitatis competens operationi resarcitur in substantia ex conceptu substantiæ, ita vt hæc operationem excedat excessu perfectionis *simpliciter*, ita excessus vltimæ actualitatis, quo existentia præualet suprà actualitatem essentiæ non resarciatur ex conceptu actualitatis completæ, ita vt essentiæ actualitas, quia completa, & non modalis excedat excessu *simpliciter* existentiam, quæ modalis, & incompleta actualitas est. Hæc obiter dicta sufficiant in quæstione phylosophica, in qua inter se discordant discipuli D. Thomæ, & in extremas diuiduntur sententias.

388 *Secundo respondetur ad primam probationem sequela.* Quia tamen sententia docens, existentiam in creaturis esse perfectiorem essentia, quam tenent Gaietanus *in hac 1. p. q. 4. artic. 1. & 2.* Ferrara *1. Contra Gentes cap. 24.* quos alij recentiores sequuntur, illam explicantes de excessu perfectionis *simpliciter*, est probabilis; ideò ad primam probationem sequelæ respondeo secundò, distinguendo maiorem: quia est vltima actualitas essentiæ non contenta in illa, sed ab extrinseco adueniens, concedo maiorem: quia est vltima actualitas *præcisè*, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam; existentia namque diuina, estò sit ab essentia *virtualiter*, & ratione distincta, continetur actu *implicitè* in essentia, vt in entitate actualissima, & vt in actu purissimo actualitate essentiæ, ideòque, etsi comparetur ad essentiam, vt actus ad subiectum, vel quasi subiectum, non tamen comparatur ad illam vt potentialem: ac proinde non excedit, nec potest excedere essentiam.

389 *Probatur exemplo actus, & potentiæ.* Sicut dici solet de actu, qui quamuis excedat in actualitate potentiam, sumptam prout in actu primo, non tamen excedit potentiam, vt præmotam *efficaciter*, eo quòd in potentia, vt sic præmota, continetur vt in principio actuali tota perfectio, & actualitas actus, & sicut ab alijs dicitur, quòd licèt operatio actualis excedat in actualitate naturam creatam excessu reali formali, operatio tamen diuina nequit virtuali excessu superare, aut excedere naturam ob similem rationem discriminis, quia nempè operatio creata non continetur in natura, vel essentia creaturæ inspecta ratione sui, vt in principio actuali, sed ad illam sic continendam indiget præmotione diuina; actualitas autem operationis diuinæ continetur actu perfectissimè in natura, ideòque, nec etiam in ratione actualitatis potest naturam *virtualiter* excedere, idem nos asserimus, & eadem ratione de existentia comparata cum essentia, quod nempè, estò essentiam creaturæ excedat, quia in illa non continetur, non inde sequitur, quòd excedat, excessu virtuali, existentia essentiam diuinam, in qua, vt in actu perfectissimo continetur.

390 *Ad secundam probationem sequelæ* Et ex his ad secundam probationem constat solutio; quamuis enim existentia diuina vt *virtualiter* distincta ab essentia, ad illam comparetur vt actus, quia tamen in essentia actu *implicitè* continetur, vt in principio actualissimo, fit, vt essentiam non excedat in ratione actualitatis: ac per consequens, nec in perfectione illam superet. *Ad tertiam probationem sequelæ.* Ad tertiam probationem dicatur, loqui D. Thom. de esse, vel existentia comparata cum illis, à quibus distinguitur *realiter*, ad quæ comparatur vt actus *realiter* ab illis distinctus, & in illis non contentus, ideòque illa excedit in perfectione, quæ ratio non tenet in Deo, etsi ab illo *virtualiter* distinguatur, vt constat ex dictis.

391 *Instabis ex D. Th.* Sed instabis ex eodem D. Thoma in eadem *quæst. art. 2. ad 3.* quod ita procedebat: *Viuens est perfectius, quàm ens, & sapiens, quam viuens: ergo & viuere est perfectius, quam esse, & sapere, quam viuere; sed essentia Dei est ipsum esse: ergo non habet in se perfectionem vitæ, & sapientiæ, & alias huiusmodi perfectiones.* Cui argumento ita respondet: *Ad tertium dicendum, quod sicut in eodem capite Dionysius dicit, licèt ipsum esse sit perfectius, quàm vita, & ipsa vita, quàm ipsa sapientia, si considerentur secundum quod distinguuntur ratione, tamen viuens est perfectius, quam ens tantum, quia viuens etiam est ens, & sapiens est ens, & viuens; licèt igitur ens non includat in se viuens, & sapiens, quia non oportet quod illud, quod participat esse, participet ipsum secundùm omnem modum essendi, tamen ipsum esse Dei includit in se vitam, & sapientiam quia nulla de perfectionibus essendi potest deesse ei, quod est ipsum esse subsistens.* Ergo iuxta D. Thom. esse prout ratione distinguitur à vita, & sapientia, est perfectior vita, & sapientia: at per nos esse, aut existentia Dei distinguitur ratione ab essentia, quæ in vita intellectuali radicali consistit, vt §. sequenti dicemus: ergo existentia diuina est perfectior, quam essentia.

Respondeo, D. Thomam in dicta solutione *ad* 3. non loqui de esse existentiæ, sed de gradu essendi quoad essentiam comparato cum gradu viuendi, & cum gradu intelligendi, & asserit istos gradus sumptos in abstractu, & prout distinguuntur ratione, sic comparari, quod primus excedit omnes, & secundus nempè gradus vitæ, excedit gradum intelligendi, licet sumpto gradu viuendi, vt includit gradum essendi sit perfectius viuens, quàm ens, & sumpto gradu intelligendi, prout alios in se excludit, sit etiam illis perfectius, quia viuens includit ens, & aliquid addit; & intelligens includit ens, & viuens, & aliquid addit. Quæ doctrina sic est accipienda, quod gradus essendi, vt abstrahit abstractione totali, excedit alios excessu extensiuo, vt verò abstrahit abstractione formali, excedit in actualitate intensiua, & quia viuens est superius ad intelligens, etiam sub prima abstractione excedit gradum intelligendi *extensiuè*, & sub secunda in actualitate intensiua. Ex quo non infertur existentiam vt *virtualiter* ab essentia diuina distinctam, illam excedere excessu perfectionis *simpliciter*. An autem sequatur Dei essentiam consistere in ente à se; Ex dicendis *infrà* constabit. 392 *Respondetur.*

Mitto illorum solutionem, qui docent, eodem modo esse phylosophandum de essentia, & existentia diuina, ac de essentia, & existentia creata: vnde, si hæc *realiter* excedit essentiam, illa Dei essentiam *virtualiter* excedet excessu perfectionis *simpliciter*, nec Dei essentiam exposcere constitui per rationem, quæ sit omnium perfectissima; sed tantùm in linea formæ & naturæ, quòd verum manet, etiamsi ab existentia in perfectione excedatur; quia existentia in linea naturæ. Mitto, inquam, hanc solutionem, quia ex dictis in nostra resolutione impugnata relinquitur, sicut enim Deus non posset à se habere intellectionem, si intellectio excederet naturam in perfectione; ita nec existentiam habere posset à se, si illius essentia esset inferior existentia in perfectione; sed Deus habet existentiam à se: ergò hæc non excedit essentiam, sed ab illa in perfectione exceditur. 393 *Alia solutio. Relinquitur; & impugnatur.*

§. XII.

Respondetur directè quæstioni, explicaturque, in qua Dei essentia, & natura consistat.

VLtima conclusio sit. *Essentia, & natura Dei non constituitur vltimo differentialiter per rationem entis à se, sed per rationem substantiæ spiritualis, aut immaterialis à se radicaliter intellectiua intellectione comprehensiua Dei.* Hæc conclusio est Gaietani *infrà q. 13. art. 11. §. ad hoc breuiter dicitur*, vbi explicans doctrinam D. Thomæ *solut. ad 1.* ait, ideò hoc nomen *Deus* quoad rem significatam esse magis proprium Dei, quàm nomen, *qui est*, quia Deitas importat naturam Dei quasi secundum vltimam differentiam specificam, secus autem nomen *qui est*. Et infra *q. 93. art. 2.* vbi docet, solas intellectuales creaturas assimilari Deo in quasi vltima differentia, quia illæ solùm assimilantur Deo in quantùm intellectiuo. 394 *Vltima conclusio responsiua quæstio.*

Ante cuius probationem aduertendum est primò, Deo vt præuenit attributa, hæc omnia prædicata competere, nempè ratio entis à se, ratio viuentis à se, & ratio intelligentis, vel alijs terminis, gradus essendi, gradus viuendi, & gradus intelligendi. Quod patet: nam illæ prædicationes sunt veræ: *Deus est ens per essentiam, est viuens per essentiam, & intellectualis per essentiam;* sed huiusmodi prædicata non sunt attributa Dei; quandoquidem ratio entis, viuentis, & intellectualis sunt essentiales creaturæ intellectuali: ergo conueniunt Deo vt præuenit attributa. 395 *Notandum primo.*

Secundò aduertendum est, quod licèt in Deo non sit compositio metaphysica ex genere, & differentia, sunt tamen rationes aliquæ communes, in quibus cum alijs conuenit, conuenientia saltem analoga, & ratio particularis, per quam ab alijs distinguitur, quam vocamus differentiam, non quia propriè talis sit, hæc enim repugnat Deo, non minus, quàm ratio generis, sed quia est ratio distinguendi ab his, cum quibus in rationibus communibus conuenit. 396 *Secundo.*

Tertiò

397 *Tertio.* Tertiò est aduertendum ex dictis in præcedentibus, quod licet ratio essentiæ, & naturæ non distinguantur in Deo virtualiter adæquatè, distinguuntur tamen penes expressiones inadæquatas diuersas; essentia enim explicatur per comparationem ad esse, natura autem explicatur penes comparationem ad operationem, quod etiam esse verum in nobis, ex præcedentibus constat. *Quarto.* Quartò aduertendum est, ly *à se* dupliciter sumi, scilicet *participialiter*, & sic est concretum existentiæ, & *nominaliter*, & sic est concretum essentiæ radicantis existentiam à se. Et hoc modo adhuc dupliciter, scilicet per exclusionem causæ, & per exclusionem virtualis principij.

398 *Conclusio explicatur.* His positis, quod in præsenti asserimus est, Dei essentiam, & naturam, etsi *essentialiter* rationem entis, & viuentis includat, non constitui per illas vltimò differentialiter, sed per gradum intellectualem, qui sub expressione essentiæ, consistit in ratione substantiæ spiritualis à se, & sub expressione naturæ in intellectualitate radicali, non qualibet, sed intellectione comprehensiua Dei. Sic accipiendi sunt omnes Theologi Dei essentiam, & naturam constituentes in intellectualitate radicali; non enim in solo conceptu radicis intelligendi contendunt Dei essentiam consistere, sed in conceptu substantiæ perfectissimæ spiritualis, aut immaterialis *radicaliter* intellectiuæ.

399 *Prima pars conclusionis probatur primo ex D. Thom.* Quibus breuiter notatis, prima pars conclusionis suadenda est primo ex Angelico Doctore *infra q. 13. art. 8.* vbi docet, hoc nomen *Deus* esse nomen naturæ diuinæ, & *art. 11. ad 1* vbi docet, hoc nomen, *qui est* esse nomen magis proprium Dei quantùm addidi, à quo nomen imponitur; non autem quoad id, ad quod significandum imponitur; quia quantum ad hoc est magis proprium hoc nomen *Deus*, quod impositum est ad significandam diuinam naturam: ergo iuxta D. Thomam hoc nomen, *qui est*; quod in sententia aduersariorum idem est, quod ens per essentiam, & à se, non est nomen naturæ, & essentiæ diuinæ. Patet consequentia: nam si hoc nomen, *qui est*, esset nomen naturæ, & essentiæ diuinæ, esset æquè proprium nomen Dei ex parte rei significatæ, ac est istud nomen *Deus*, & aliàs esset magis proprium quoad id à quo fuit impositum ad significandum; sed D. Thomas docet, hoc nomen *Deus*, quia est nomen naturæ esse magis proprium Deo ex parte rei significatæ, quàm nomen *qui est*: ergo hoc nomen *qui est*, quod est idem, ac ens per essentiam, & à se, non est nomen naturæ, & essentiæ Dei; at si natura, & essentia diuina constitueretur vltimò differentialiter per rationem entis à se, & per essentiam, hoc nomen *qui est*, vel hoc nomen *ens per essentiam* esset nomen naturæ, & essentiæ Dei: ergo iuxta D. Thomam Dei natura, & essentia non constituitur vltimò differentialiter per rationem entis per essentiam, & à se. Patet minor: illud namque est nomen essentiæ, & naturæ alicuius, per cuius formale significatum illius essentia differentialiter constituitur; sed significatum huius nominis *ens per essentiam*, est ratio entis à se: ergo si diuina essentia consisteret in ratione entis à se, vt in vltima differentia, hoc nomen *qui est*, vel hoc nomen *ens per essentiam*, esset nomen naturæ, & essentiæ Dei.

400 *Respondebis.* Dices, D. Thomam non asserere hoc nomen *Deus* esse nomen essentiæ, sed naturæ, ex quo tantùm sequitur hoc nomen *qui est*, vel hoc nomen *ens per essentiam*, non esse nomen naturæ; non autem quòd nomen diuinæ essentiæ non sit, ac proinde solùm sequitur, naturam sub conceptu naturæ, non constitui per rationem entis à se, non verò quòd per illam non constituatur *Contra.* in ratione essentiæ. Sed contra: nam præterquàm quòd Auctores, contra quos disputamus, frequentiùs hanc distinctionem reijciunt, nosq; illā in *hac disp §. 2.* impugnauimus, hoc effugium ex dictis manet præclusum; si namque hoc nomen *ens per essentiam* esset nomen essentiæ diuinæ, esset æquè proprium nomen Dei, atque nomen *Deus* quoad rem significatam per nomen; at hoc negat D. Thom. *art. 11. proximè* relato *in solutione ad 1.* ergo hoc nomen *ens per essentiam*, nec est nomen naturæ, nec nomen essentiæ diuinæ: Minor cum consequentia tenet.

401 *Maior prob. 1.* Maior autem probatur primò; vt enim docet D. Thom. *infra q. 39. art. 2. ad 3. Quia natura designat principium actus; essentia verò ab essendo dicitur, possunt dici aliqua vnius naturæ, quæ conueniunt in aliquo actu sicut omnia calefacientia. Sed vnius essentiæ dici non possunt, nisi quorum est vnum esse. Et ideò magis exprimitur vnitas diuina, per hoc, quod dicitur, quod tres personæ sunt vnius essentiæ, quàm si diceretur, quod sunt vnius naturæ.* Verba sunt D. Thomæ ex quibus apertè constat Angelicum Doctorem sentire vnitatem rei, & consequenter illius distinctionem, aptiùs explicari nomine *essentiæ*, quàm nomine *naturæ*: ergo si hoc nomen *qui est* esset nomen essentiæ, vel esset magis proprium, vel ad minus æquè proprium nomen Dei, atque hoc nomen *Deus* significans eius naturam, quoad rem significatam per nomen.

402 *Secundo.* Secundò: nam, estò essentia, & natura virtualiter distinguantur, se habent conuertibiliter in sui prædicatione: ita, vt cui essentia alicuius rei conuenit, illius natura etiam competat, & cui ratio essentiæ repugnat, etiam repugnet ratio naturæ: ergo ita est propria Deo ratio essentiæ, ac ratio naturæ; & consequenter æquè proprium nomen erit illud, quo illius significatur essentia, ac illud, quo illius significatur natura. Tertio nam si in *Tertio.* Deo ratio essentiæ; & ratio naturæ virtualiter distinguuntur, conceptus naturæ erit attributum essentiæ, vt *supra* arguebamus; sed quamuis attributa, & essentia sint propria Deo, magis tamen propria est essentia, quàm attributa; cum illa sit prima ratio distinguendi, & consequenter prima ratio proprietatis: ergo si hoc nomen *qui est* esset nomen essentiæ diuinæ, esset magis proprium Deo, non solum quoad id, à quo fuit, ad significandum impositum, sed etiam quoad rem significatam per nomen, quam hoc nomen *Deus* eius naturam significans, cuius contrarium traditur à D. Thoma.

Mitto, absque fundamento nomina multiplicari, alterum, quo Dei essentia significetur, & alterum eius naturam significans; cum namque Deum nominemus ad instar rerum creatarum, nomina ad illius perfectiones significandas imposita, non debent multiplicari; cum in creaturis vno, & eodem nomine similes perfectiones significentur; sed in creaturis non sunt diuersa nomina imposita, ad significandam essentiam, & naturam alicuius, sed vno, & eodem nomine essentia, & natura significantur, hoc namque nomen *homo*, & essentiam, & naturam humanam significat, hoc nomen *equus* significat equi essentiam, & naturam, & ideò etiam in Angelis eodem nomine essentia, & natura significantur: ergo pariter in Deo vnum, & idem nomen, illius essentiam, & naturam significat, & consequenter si hoc nomen *Deus* est nomen naturæ, etiam est nomen essentiæ, etsi hoc nomen *qui est*, vel *ens per essentiam* nomen naturæ non est, nec etiam est nomen essentiæ. 403 *Quarto.*

Secundò probatur ex alia doctrina D. Thomæ *infra q. 93. artic. 2.* vbi docet solas creaturas intellectuales esse factas ad imaginem Dei, in illisque solis rationem imaginis Dei imperfectam reperiri, eo quòd solùm creaturæ intellectuales imitantur Deum, illique assimilantur in ratione intellectualis, quæ est quasi vltima differentia Dei; de ratione autem imaginis est assimilari exemplari in specie, vel quasi specie. Quam doctrinam desumpsit ex Augustino *lib. 83. q. 51.* ex qua tale argumentum conficitur si Deitas constitueretur vltimo differentialiter per rationem entis, aut per rationem viuentis à se, non solum creaturæ intellectuales, essent ad imaginem Dei, & imago Dei imperfecta; consequens est contra D. Thomam vbi *proximè*: ergo nec per rationem entis à se, nec per rationem viuentis à se, sed solùm per intellectualitatem constituitur, vt per vltimam, aut quasi vltimam differentiam. Minor cum consequentia tenet. Maior autem probatur primò; ad rationem imaginis sufficit similitudo ab altero expressa in specie, vel quasi specie, vt constituta per vltimam differentiam; sed si prædictæ rationes constituerent vltimò differentialiter Deum, non solùm creaturæ intellectuales essent Deo similes in vltima differentia, sed hoc alijs creaturis competeret: nam lapis v.g. Deo est similis in ratione entis, & planta, & bruta animalia Deo in ratione viuentis assimilantur: ergo si gradus entis, & gradus vitæ constituerent Deitatem vt vltimæ differentiæ, non solum intellectuales creaturæ essent ad imaginem Dei, sed hoc alijs creaturis, imò omnibus conueniret; quandoquidem omnes in gradu essendi sunt similes Deo. 404 *Secundo probatur conclusio ex eodem D. Tho.* *Maior prob. 1.*

Secundò probatur maior: quia intellectuales creaturæ Deo imperfectè assimilantur in ratione cognoscitiui, & hæc Deum vt vltima differentia constituit, sunt ad imaginem Dei; sed si ratio entis, aut ratio viuentis à se sunt vltima differentia deitatis, lapis v.g. & planta imperfectè assimilantur Deo in vltima differentia, nempè in gradu essendi, & in gradu viuendi: ergo si rationes istæ ingrediuntur *differentialiter* deitatis constitutionem, aliæ creaturæ, præter intellectualem, sunt ad imaginem Dei. Explicatur, & vrgetur, quia intellectualitas per essentiam, & à se constituit Deum, vt vltima differentia; creatura intellectualis dicitur ad imaginem Dei, quia illi assimilatur in ratione intellectualis, quamuis illi non sit similis in eo, quod est à se: ergo si ratio entis, aut viuentis per essentiam, Deum vt vltima differentia constituit, creaturæ non intellectuales Deo similes in ratione entis, & in ratione viuentis, erunt ad imaginem Dei, quamuis illi non sint similes in ratione entis, & viuentis à se. 405 *Secundo probatur maior.* *Confirmatur.*

Respondebis, negando consequentiam, & ratio discriminis est: nam licèt essentia Dei constituatur vltimò differentialiter per rationem entis à se, viuentis à se, & intellectualis à se, vel per rationem entis à se, vt hæc omnia comprehendit, perfectissimum autem, quod ibi consideratur est gradus intelligendi, & quia creaturæ intellectuales sunt Deo similes in illo; secus autem, quæ intellectuales non sunt, fit consequens, vt solum creaturæ intellectuales, sint ad imaginem Dei, quia illæ solum sunt Deo similes in illo, quod inter conceptus differentiales perfectius consideratur. 406 *Respondebis.*

Sed contra primo, vt enim constat ex doctrina D. Thomæ loco *proximè* allegato, ratio imaginis, aut non imaginis, non prouenit ex assimilatione ad perfectissimum conceptum differentialem, & negatione huius assimilationis, sed ex assimilatione 407 *Cōtra 1.*

in

in genere, aut ratione communi, & assimilatione in specie, aut ratione differentiali; sed si creaturæ non intellectuales Deo assimilantur in aliquo conceptu differentiali, quantumuis non perfectissimo, sunt similes Deo non in ratione generica, aut quasi generica, sed in specie, aut quasi specie: ergò erunt ad imaginem Dei, & non solùm Dei vestigia. Secundo: vt enim D. Thomas *ibi* docet, & communiter acceptatur, similitudo ab alio expressa in specie, vel quasi specie, sufficit ad rationē imaginis: ergo similitudo in gradu differentiali est ad rationem imaginis sufficiens: ergo quāuis assimilatio in gradu differentiali minùs perfecto minuat perfectionem imaginis, non tamen rationem imaginis tollit; & consequenter, licèt creaturæ non intellectuales habeant minùs perfectè rationem imaginis Dei, quàm creaturæ intellectuales, erunt tamen ad imaginem Dei, & ratio imperfectæ imaginis illis conueniet, & non sola ratio vestigij.

408 *Tertio.* Tertio: quia namque homo & Angelus Deo assimilantur in ratione intellectualis, quæ est vltima differentia Dei, illum in specie, vel quasi specie constituens, in vtroque ratio imaginis inuenitur, quàmuis perfectiùs in Angelo, quàm in homine, vt docet D. Thomas vbi proximè art. 4. eo quod gradus, ille, perfectiùs inuenitur in Angelo, quàm in homine: ergo si adæquata differentia, vel quasi differentia Deitatis non est ratio intellectiui, sed etiam ratio viuentis, & ratio entis à se, non solùm in creatura intellectuali participante gradum cognoscitiuum, sed etiam in creaturis non intellectualibus participantibus gradum entis, & gradum viuentis, ratio imaginis reperietur, quamuis perfectiori modo in creaturis intellectualibus, eo quod ex differentialiter constituentibus perfectiorem conceptum participant.

409 *Quarto.* Deinde tradita solutio impugnatur: si namque actualis volitio Deitatem metaphysicè constitueret; & Spiritui Sancto ex vi processionis communicaretur formaliter, esset genitus, Filius, & imago, vt sentiunt nostri Thomistæ communiter infra *q. 19. art. 1. & q. 27. art. 2.* & 4. inde arguentes ad probandum Dei essentiam non constitui actuali volitione; & tamen volitio actualis, pro eo quod exprimit, non adæquat perfectionem actualis cognitionis: ergo ad rationem Filij, & imaginis naturalis sufficit assimilatio habita ex vi processionis in conceptu differentiali, quantumuis minus perfecto; & consequenter ad rationem imaginis imperfectæ, quæ in creaturis inuenitur, sufficiet assimilatio ad Deum in conceptu differentiali, etiam si minùs perfecto.

410 *Quinto.* Denique contrà eandem solutionem sic vrgeo: nam ex illa sequitur, Dei essentiam non constitui per rationem entis à se, vt *implicitè*, importantis gradum essendi, viuendi, & intelligendi, sed per intellectualitatem à se, vt *implicitè* alios gradus importantem; consequens est contra ipsos: ergò solutio non potest in illorum doctrina subsistere. Consequentia est bona. Minor certa: nam Auctores, quos impugnamus, non negant, intellectualitatem radicalem Dei essentiam constituere, sed asserunt, gradum viuendi intelligendi, & essendi *constitutiuè* ad diuinam essentiam se habere, hoc tamen debere explicari per rationem entis à se. Sequelam autem sic probo: ratio entis à se, non explicat gradum viuendi, & intelligendi, sed solum gradum essendi; alios autem gradus solum implicitè importat; at gradus intellectualitatis, etsi non explicitè, implicitè tamen importat gradum viuendi, & essendi: ergo constitutio essentiæ non est explicanda per rationem entis à se, sed per intellectualitatem à se. Probo consequentiam: intellectualitas implicat gradum essendi, sicut gradus essendi, vel ratio entis à se explicat gradum intelligendi; & aliàs explicat perfectiorem rationem, vt tradita solutio fatetur: ergò explicanda est constitutio essentiæ, & naturæ diuinæ, non per rationem entis à se explicantis gradum essendi, & implicantis gradus viuendi, & intelligendi, sed per rationem intellectualitatis à se implicantis gradus viuendi, & essendi, & explicantis perfectissimum gradum, scilicet intelligendi.

411 *Tertiò probatur.* Tertiò probatur: gradus intellectualis est vltima differentia Deitatis: ergò Deitas non constituitur vltimo differentialiter per rationem entis, aut viuentis à se, sed per rationem substantiæ spiritualis à se radicaliter intellectiuæ. Consequentia videtur bona, & antecedens probatur primò: nam gradus intelligendi est perfectior gradibus viuendi, & essendi, vt docet D. Thomas articulo secundo, relato: ergò in illo debet consistere differentia *Metaphysicè* constitutiua Deitatis. *Antecedens probatur. 1.*

Secundo. Secundo: nam gradus iste conuenit essentialiter Deo esse namque substantiam spiritualem radicaliter intellectiuam, non est attributum; cum nihil præsupponat in Deo quod prædicto prædicatio sit prius, sed non conuenit tanquam ratio communis: ergo est vltima, aut quasi vltima differentia, illum in specie, vel quasi specie constituens.

412 *Respond.* Dices; esse vltimam differentiam, cæterum non adæquatam, sed tantùm inadæquatam: adæquata namque differentia conflatur ex gradu essendi, viuendi, & intelligendi. Sed contra: gradus intelligendi contrahit gradum viuendi, & iste contrahit gradum essendi, gradus etiam essendi superior est ad gradum viuendi; quandoquidem extra illum inuenitur, gradus etiam viuendi est superior ad gradum intelligendi, eo quòd aliqua, *Contra.* quæ non intelligunt, viuunt: ergo tres isti gradus in Deo non constituunt vltimo differentialiter, sed gradus intelligendi est vltima differentia adæquata; alij autem gradus prædicata communia; & consequenter vltima differentia, Deitatem metaphysicè constituens in specie, vel quasi specie, non est ratio entis, aut viuentis à se, sed in intellectualitate adæquatè consistit.

Dices antecedens verū tenere in creaturis, in quibus datur cōpositio metaphysica ex genere, & differentia, non autem in Deo, cui huiusmodi compositio repugnat: Vnde gradus essendi, & viuendi, non possunt Deum metaphysicè constituere, vt prædicata communia, sed vltimæ differentiæ inadequatæ, illius constitutionem ingrediuntur. Sed contra: nam licet repugnet Deo compositio metaphysica ex genere, & differentia, non tamen repugnat ipsi compositio ex ratione communi analogicè, & ratione suo modo differentiali: ergo quamuis Deitas non possit ex his gradibus constare, compositione metaphysica ex genere & differentia; poterit ex illis constitui, vt ratione analogicè communi, & ratione impropriè differentiali, quasi illorum contractiua. 413 *Respōd.* *Contra.*

Conseqentia patet, & antecedens probatur, & explicatur: Deus namque cum creaturis conuenit in ratione entis, & ab illis differt per rationem entis à se; & consequenter per rationem constituitur ex ratione entis, in qua conuenit analogicè cum creaturis, & ex conceptu à se, per quem differt à creaturis: paternitas etiam diuina conuenit analogicè in ratione relationis diuinæ, cum filiatione, & passiua spiratione, differtquè ab illis per conceptum peculiarem intra lineam relationis; & consequenter constituitur ex ratione communi, & quasi differentiali: ac denique essentia diuina constituitur per rationem ex conceptu entis diuini communi attributis, & essentiæ, & ex conceptu à se per exclusionem virtualis principij, per quem ab illis distinguitur: ergo licet Deo repugnet compositio ex genere, & differentia, non tamen repugnat constitutio ex vna ratione analogicè communi, & alia differentiali, aut quasi differentiali: ac proinde, etsi repugnet Deum constitui ex illis gradibus per compositionem metaphysicam generis, & differentiæ; non tamen repugnabit constitui prædictis gradibus, vt ex ratione communi, & differentiali, aut quasi differentiali, vndè optimè Caietanus intra q. 93. art. 2. explicans rationem Angelici Præceptoris, qua probat, solùm creaturas intellectuales esse ad imaginē Dei, quia solùm illæ assimilantur Deo in gradu cognoscitiuo, ait, idcircò hoc verum esse, quia solæ creaturæ intellectuales assimilantur Deo secundùm quasi vltimam differentiam gradus ergò intellectiuus, etsi propriè vltima differentia non sit, quia hæc petit esse contractiua generis, quod in Deo non inuenitur, est tamen quasi vltima differentia, quia determinat cæteros gradus, vt rationes analogicè communes. 414 *Non repugnat Deo cōpositio ex ratione cōmuni analogica, & ratione impropriè differentiali.*

Deinde secunda pars conclusionis probatur: vt enim docet Diuus Thomas infra quæst. 14. art. 1. ideò aliquid est cognoscitiuum, quia est immateriale: ex quo intulit, quia Deus est summe immaterialis, esse summè cognoscitiuum: ergò Deitas sub conceptu inadæquato essentiæ summa immaterialitate constituitur; sed summe immateriale idem est, quod substantia spiritualis à se: ergò Deitas in ratione essentiæ constituitur per rationem substantiæ spiritualis à se; at non à se solùm per exclusionem causæ; hoc enim omni perfectioni diuinæ est commune; ergo cōstituitur in ratione essentiæ differentialiter per rationem substantiæ immaterialis, & spiritualis à se per exclusionem virtualis principij. Cum autem ens à se possit accipi dupliciter, videlicet, nominaliter, vt concretum est essentiæ, & participaliter, prout concretum existentiæ, maneatque supra probatum, existentiam non constituere essentiam, accipiendum est primo modo, videlicet nominaliter, & consistit in hoc, quod est esse à se radicando existentiam perfectissimam, sibique identificatam, à nullo etiam vt principio, acceptam. 415 *Secunda pars cōclusionis probat.*

Quod autem constituatur per rationem substantiæ spiritualis radicaliter intellectiuæ, vt asserit tertia pars conclusionis, probatur: nam constituitur substantia spirituali, quatenùs intellectiua, vt probauimus, sed non est intellectiua in actu vltimo intelligendi, vt etiam ex dictis constat: ergo est radicaliter intellectiua. Et quod constituatur vltimo differentialiter radice intellectionis comprehensiuæ Dei, vt asserit vltima pars conclusionis, probatur: nam in ratione intellectiuæ, vt sic conuenit analogicè cum creaturis intellectualibus ordinis naturalis; in ratione autem radicis connaturalis amandi, & videndi Deum, conuenit analogicè cum gratia habituali; quæ etiam est radix connaturaliter tendens in Deum, vt est in se, vt à Thomistis 1. 2. quæst. 110. docetur: ergò nullo ex his prædicatis constituitur Deitas sub expressione naturæ vltimo differentialiter, sed tantùm per conceptum radicis videndi, & amandi Deum connaturaliter, & comprehensiuè, qui conceptus soli Deitati conuenit, & omni alteri repugnat. 416 *Tertia pars probatur.* *Vltima pars probatur.*

§. VI-

§. Vltimus.

Argumentis in contrarium occurritur.

417 *Contra 1. partem conclusionis arguitur ex D. Th.* ARgumenta, quibus contrarij Auctores probant, non dari in Deo principium virtuale intelligendi, sed constitui debere per actum intelligendi, diluimus §. 9. modò contra primam partem nostræ conclusionis arguitur ex D. Thoma *infra q. 4. art. 2. ad 3. argumentum*, quod ita procedebat: *Viuens est perfectius, quam ens, & sapiens, quàm viuens: ergo, & viuere est perfectius, quàm esse, & sapere, quam viuere, sed essentia Dei est ipsum esse; ergo non habet in se perfectionem vitæ, & sapientiæ, & alias huiusmodi perfectiones.* Cui argumento ita respondet: *Ad tertium dicendum, quod sicut in eodem capite idem Dionisius dicit, licèt ipsum esse sit perfectius, quam vita, & ipsa vita, quam ipsa sapientia, si considerentur secundum quod distinguuntur ratione; tamen viuens est perfectius, quam ens tantùm, quia viuens etiam est ens, & sapiens est ens, & viuens, licèt igitur ens non includat in se viuens, & sapiens, quia non oportet, quòd illud, quod participat esse, participet ipsum secundum omnem modum essendi; tamen ipsum esse Dei includit in se vitam, & sapientiam, quia nulla de perfectionibus essendi potest deesse ei, quod est ipsum esse subsistens.* Ergo iuxtà D. Thomam essentia, & natura Dei consistit *formaliter* in ratione entis per essentiam, & à se, prout in se vitam, & sapientiam includit, vel gradum viuendi, & intelligendi.

418 *Consequentia probat. 1.* Patet consequentia primo, ex illis verbis: *ipsum esse Dei includit in se vitam, & sapientiam, quia nulla de perfectionibus essendi potest deesse ei, quod est ipsum esse subsistens*: ergo sentit Diuus Thomas, esse, vel essentiam Dei consistere in esse à se subsistente, ideóq; includente gradum viuendi, & intelligendi; sed esse subsistens à se, idem est, quod ens à se, & per essentiam: ergo sentit consistere essentiam Dei in ratione entis à se, & per essentiam vt includente gradum vitæ, & gradum intelligendi.

Secundò Secundò: vt enim ex prædictis verbis constat, esse, prout ratione distinctum à vita, & sapientia, est perfectius vita, & sapientia: ergo gradus essendi vt ratione à gradu viuendi, & gradu intelligendi distinctus, illos excedit in perfectione; sed vt constat ex dictis §. *præcedenti*, gradus intelligendi in Deo ratione distinguitur à gradu viuendi, & essendi; quandoquidem à Nobis assertum est, gradum intelligendi constituere, vt vltimam differentiam; alij autem gradus ingrediuntur, vt rationes communes, inter differentiam autem, & prædicata communia distinctio rationis datur: ergo non constituitur essentia, & natura Dei per gradum intelligendi, vt distinctum à gradu essendi, sed per gradum essendi vltimo differentialiter. Patet consequentia: nam constituitur, eo quod perfectissimum est; sed vt docet Diuus Thomas, gradus essendi est perfectior: ergo per illum vltimò differentialiter constituitur.

419 *Confirmatur 1.* Confirmatur primò: vt enim docet Diuus Thomas *q. 7. de potentia art. 2. ad 4. & 5. argumentum*, esse Dei distinguitur à quolibet alio esse, per hoc ipsum, quod est esse per se subsistens, & non adueniens alicui naturæ, quæ sit aliud ab ipso esse; sed distinctiuum Dei à quolibet alio à Deo, est ipsius vltimum constitutiuum: ergo esse per se subsistens, est constitutiuum Dei: sed esse per se subsistens idem est, quod ens per essentiam, & à se: ergo constitutiuum metaphysicum Deitatis est ratio entis per essentiam, & à se.

Confir. 2. Confirmatur secundò ex eodem Diuo Thoma *art. cit. in corpore*, vbi probat, quòd esse est de essentia, & natura Dei, quia esse creatum est proprius effectus illius: *Proprius autem effectus alicuius causæ procedit ab ipsa secundum similitudinem suæ naturæ: oportet ergo* (concludit Diuus Thomas) *quod hoc, quod est esse sit substantia, vel natura Dei*: sed similitudo effectus ad causam, vt sit proprius effectus illius debet esse secundùm id, per quod causa constituitur in suo esse specifico, vel quasi specifico: ergo per esse à se, vel per rationem entis per essentiam, & à se constituitur essentia diuina vltimò differentialiter.

420 *Explicatur amplius.* Explicatur difficultas: si esse à se, & per essentiam non esset constitutiuum Deitatis in ratione essentiæ, & naturæ, existentia non esset in Deo ratio formalis causandi in actu primo existentiam creatam, sed tantùm conditio ad illius efficientiam; sed hoc est contra doctrinam D. Thomæ vbi *proximè*: ergo Deitas *metaphysicè* constituitur per rationem entis à se, & per essentiam. Consequentia tenet. Maior videtur certa: nam si ratio entis per essentiam, & à se, non constituit *metaphysicè* Deitatem, existentia erit extra illius constitutionem, vnumquodque autem per sui constitutiuum est potens in actu primo, saltem *radicaliter* ad causandum, vt per rationem formalem: ergo existentia solum erit conditio ad causandum ad extrà. Minor autem probatur: nam similitudo effectus ad causam non est in eo, quod se habet vt conditio ad causandum, sed in eo, quod vt ratio formalis ex parte principij se tenet; sed vt docet D. Thom. ideò existentia creata est proprius effectus Dei, quia solùm Deo assimilatur in aliquo prædicato, quod est eius essentia, & natura, videlicet, existentia: ergò hæc, non vt conditio solùm se habet; sed vt ratio formalis Deum in actu primo constituens in ordine ad existentiam creatam.

421 *Respondetur. Ad 1. cõsequentiæ probationem.* Respondeo ad argumentum, admissa tota Diui Thomæ doctrina, negando consequentiam. Ad cuius primam probationem, concesso antecedenti, distinguo consequens: in esse à se subsistente, accepto pro esse existentiæ, nego consequentiam: accepto pro esse essentiæ existentis, subsistentisque *radicaliter*, concedo consequentiam, & distinguo minorem subsumptam: idem est in re, concedo minorem: idem est ratione nostra, nego minorem, & consequentiam: itaque fatemur Deitatem in ratione essentiæ constitui per esse à se subsistente ly *esse* accepto pro esse essentiæ, esse autem à se subsistens in hac acceptione, idem est, quod ratio substantiæ spiritualis, & omnimodè immaterialis: nam ens ex conceptu entis non explicat subsistentiam, cum sit commune subsistenti, & non subsistenti; substantia autem spiritualis, & immaterialis omnimoda immaterialitate ex propria ratione petit existere, & subsistere à se: vnde Deitas in ratione essentiæ, non constituitur per rationem entis à se, sed per rationem substantiæ spiritualis, & immaterialis à se existentis, & subsistentis, non *formaliter*, sed *radicaliter*; nec ex verbis D. Thom. oppositum huius infertur.

422 *Pro solutione 2. notãdum primo.* Pro responsione ad secundam probationem aduerto primò, Diuum Thomam per ly *esse* non accipere esse existentiæ, sed essentiæ, scilicet gradum essendi comparatum cum alijs gradibus viuendi, & intelligendi. Quod patet: nam docet *esse* acceptum prout ratione distinctum à vita, & sapientia esse illius perfectiorem; sed esse existentiæ non ratione, sed *realiter* à vita, & sapientia distinguitur: ergò non loquitur de esse existentiæ, sed essentiæ, scilicet, de gradu essendi.

423 *Notandum 2.* Aduerto secundò: gradum essendi sic sumptum posse ad alios gradus *dupliciter* comparari, nempè, vt abstractum abstractione totali, & vt abstractum abstractione formali inter quas abstractiones, hoc intercedit discrimen, quod in prima comparatur, vt potentia perfectibilis, & contrahibilis per illorum differentias, vt actus: in secunda autem comparatur vt actus; vndè nascitur, vt quò aliquis gradus vniuersalior est, eo sit potentialior in abstractione totali, quia quò vniuersalior est, eo est indifferens, vt per plura contrahatur, & per illa perficiatur; vt verò abstractum abstractione formali, quò vniuersalior est, eo est actualior, quia cum omnium inferiorum actualitatem in prædicts abstractione contineat, & omnia inferiora actuet, quò à pluribus abstrahit, eò plurium actualitatem continet, & consequenter quo vniuersalior est, eo est actualior; & quia gradus essendi vniuersalior est gradu vitæ, & gradu intelligendi; fit consequens, vt consideratum *esse* vt abstractum abstractione formali à gradu viuendi, & à gradu intelligendi, prout ratione ab illis distinguitur, illis sit actualius, & perfectius.

424 *Notandum 3.* Denique aduertendum est, quod vt gradus, quo superior, abstractus, abstractione formali excedat inferius contrahens, debet in inferiori contrahente potentialitas aliqua reperiri. Quod patet: nam ideò in abstractione formali excedit gradus vniuersalis, inferius sub illo contentum, quia vt sic abstractus sumit, quod actualitatis in inferiori inuenitur, & relinquit potentialitatem: ergò si in inferiori nulla potentialitas inueniatur, non poterit illud excedere: quia ergò gradus intellectiuus in Deo est actus purus omnem potentialitatem excludens; fit consequens, vt licèt gradus entis, vt abstractus abstractione formali excedat in actualitate, & perfectione gradum vitæ, & gradum intelligendi creatum, gradum tamen intellectiuum diuinum, non possit in actualitate excedere.

425 *Ad 2. probationem consequẽtiæ resp.* His positis, ad secundam probationem consequentiæ respondeo explicando, & distinguendo maiorem: comparatione facta inter gradum essendi, & alios, vt in creaturis, concedo maiorem: vt in Deo, nego maiorem: & concessa minori, nego consequentiam: & ratio distinctionis traditæ est, quia gradus essendi comparatus ad gradum viuendi, & intelligendi creatos, præscindit in abstractione formali ab illorum potentialitate, & ideò actualior, indequè perfectior est; comparatus autem cum gradu intelligendi diuino, non præscindit, nec relinquit aliquam potentialitatem, ideoque non potest in actualitate, nec perfectione excedere.

426 *Ad primam cõfirm.* Ad primam confirmationem dicatur, Diuum Thomam *loco allegato* agere de esse existentiæ, sic autem sumptum, distinguit Deum à quolibet alio extra Deum per conuenientiam essentialem à se, non autem distinguit intra Deum essentiam ab attributis, quod necessarium erat, vt per illud Dei essentia constitueretur *Metaphysicè* in ratione essentiæ, & naturæ, iuxta dicta §. 11. *solut. ad primum argumentum*. *Ad secundam.* Ad secundam dicatur: vt existentia creata sit proprius effectus Dei, sufficere, quòd existentia diuina in re sit illi essentialis, & ratione in illius essentia includatur, nec oportet, quod illum constituat, vt vltima differentia; alias vt §. 10. arguebamus, quælibet creatura vt existens, esset ad imaginem Dei; quandoquidem esset illi similis in vltima differentia, scilicèt in existentia.

427 *Ad explicationem* Ad explicationem respondeo, existentiam sumptam *identicè*, esse Deo

esse Deo

esse Deo rationem formalem agendi, quia hæc est essentia in Deo, cum qua *realiter formaliter* existentia identificatur, imò, & *essentialiter* in eius conceptu includitur; si verò sumatur *formaliter*, prout sub conceptu expresso existentiæ ratione ab essentia distinguitur, sic conditionem esse ad producendas creaturas, & existentiam illarum. Nec Diuus Thomas nobis in hac parte aduersatur, cum docet, existentiam creatam esse effectum Dei proprium, quia procedit ab illo secundùm similitudinem in natura, eo quòd illi est similis in existentia, quæ est eius natura; ex quo videtur inferri, existentiam in Deo esse principium quo ex parte Dei in ordine ad existentiam creatam. Hoc namque accipiendum est de existentia sumpta *identicè*, prout identificatur in re cum essentia, vel de existentia in radice, nempè, in actualitate essentiæ radicantis existentiam, sibique illam identificantis.

428 *Secundo arguitur.* Secundò contrà eandem partem conclusionis arguitur; vt enim ex dictis constat, per id constituitur essentia in ratione essentiæ, quod primò in Deo intelligitur cum fundamento in re; sed ratio entis per essentiam, & à se est, quòd primò in Deo intelligitur cùm fundamento in ipso: ergò ratio entis per essentiam, & à se constituit essentiam Dei per modum vltimæ differentiæ. Probatur minor: Deus *essentialiter* est ens à se, & per essentiam; sed antè hoc prædicatum nullum aliud intelligitur: ergò hoc prædicatum est, quod primò intelligitur in Deo.

429 *Respond.* Respondeo, distinguendo maiorem: quod primò in Deo intelligitur vt prædicatum commune, nego maiorem, vt prædicatum proprium, & differentiale cætera prædicata radicans, concedo maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: nam licèt ante rationem entis à se nullum prædicatum concipiatur in Deo, in quo ratio entis à se radicetur, quia tamen hoc prædicatum solùm explicat gradum essendi, & & iste est gradus communis non differentialis Dei: fit consequens, vt per rationem entis à se non constituatur vltimò differentialiter essentia, & natura Dei. Recolantur dicta *§. præcedenti in secunda conclusionis probatione*.

430 *Replicabis.* Objicies; licèt ratio entis sit communis Deo, & creaturis, ratio tamen entis à se non est communis creaturis, sed solùm conuenit Deo: ergò ratio entis à se non solùm primò intelligitur, sed etiam est prædicatum proprium; & consequenter Deitatem in ratione essentiæ constituit vltimò *differentialiter*. *Respond.* Respondeo, distinguendo antecedens: ratio entis à se ex conceptu entitatis, nego antecedens: ex conceptu *à se*, concedo antecedens: & sub eadem distinctione primi consequentis, nego secundam, quæ subinfertur: nam in hoc quasi complexo *ens à se*, & est conceptus entitatis, & est conceptus à se per exclusionem causæ, & principij, primus communis est Deo, & creaturis, & essentiæ, & attributis; secundus autem est proprius diuinæ essentiæ, vt à creaturis distinguitur; & etiam prout differt ab attributis, ex quo solum sequitur ly *à se* differentiam Deitatis explicare, non tamen, quod ens à se Deitatem in ratione essentiæ constituat vltimò *differentialiter*, nec quòd sit prædicatum Dei proprium ea proprietate, quæ petitur vt Deitatem in ratione essentiæ constituat vt vltima differentia.

431 *Instabis.* Instabis, etiam in hoc complexo *substantia spiritualis à se*, ratio substantiæ spiritualis communis est Deo, & creaturis, essentiæque, & attributis, & solum ly *à se* explicat quod est proprium Deitatis, prout à creaturis, & attributis distinguitur; & tamen, vt nos asserimus, Deitas in ratione essentiæ constituitur vltimò *differentialiter* per rationem substantiæ spiritualis à se: ergo quod in ente à se ratio entis gaudeat prædicta communitate, non tollit, quin per rationem entis à se vltimò *differentialiter* constituatur Dei essentia.

432 *Respond.* Respondeo, negando consequentiam; ratio autem discriminis est: nam ratio entis est communior, quàm ratio substantiæ spiritualis, in Deoque gradus essendi suo modo contrahitur per gradum viuendi, & intelligendi consistentem in ratione substantiæ spiritualis, & immaterialis, ideòque differentia vltima Deitatis in ratione essentiæ, & naturæ non est explicanda per ly *à se*, vt coniunctum cum ratione entis, sed cum ratione substantiæ spiritualis, & omnimodè immaterialis, quia vltima differentia alicuius rei, non est explicanda complexo importante rationem communem mediatam, & magis vniuersalem, & rationem vltimò distinguentem ab omnibus, sed complexo importante rationem vltimò ab omnibus distinguentem, vt determinantem rationem immediatè communem, & minùs vniuersalem; sicut meliùs explicatur, & definitur homo per animal rationale constans ex vltima differentia absolutè, & genere sibi immediato, quàm per viuens rationale compositum ex differentia, & genere magis remoto, & magis vniuersali.

433 *Vrgebis primo.* Sed contra hanc resolutionem duæ restant difficultates ex doctrina Angelici Præceptoris *infrà q. 13. art. 11.* Prima est, quia vt *ibi* docet in corpore articuli: *Quanto aliqua nomina sunt minus determinata, & magis communia, & absoluta, tanto magis propriè dicuntur de Deo à nobis.* Ex quibus verbis, supponendo eandem esse rationem nominis, & significati per nomen, sic arguitur contra datam solutionem, sed gradus essendi est minus determinatus, & magis communis, & absolutus, quàm gradus intelligendi: ergo gradus essendi explicatus per ly *qui est*, vel per *ens à se, & per essentiam*, est Deo magis proprius, quàm gradus intelligendi explicatus per *intellectuale à se*; & consequenter non potest hic, vt differentia comparari ad Deitatem, ille verò, vt prædicatum commune.

434 *Secundo.* Secunda difficultas sumitur ex D. Thoma in eodem articulo in corpore, illis verbis: *Intellectus noster non potest ipsam Dei essentiam cognoscere in statu viæ secundum quod est in se, sed quemcumque modum determinet circa id, quod de Deo intelligit, deficit à modo, quo Deus est in se.* *S. TH.* Ex quibus verbis tale argumentum conficitur: intellectus noster determinando, deficit à modo Dei: ergo magis determinando, magis deficit; sed intelligendo Deum sub ratione intellectiui, determinat concipiendo gradum determinatum, intelligendo verò Deum sub ratione entis à se, non determinat: ergo hic secundus conceptus minus deficit à modo, quo Deus est in se, quàm primus; sed conceptus minus deficiens, est magis proprius; ergo conceptus entis à se, est Deo magis proprius, quàm conceptus substantiæ spiritualis *radicaliter* intellectiuæ; & consequenter per rationem entis à se constituitur in ratione essentiæ, & naturæ.

435 *Ad 1. respond.* Respondeo ad primam difficultatem; proprietatem nominis Deum significantis, duplicem esse: prima consistit in distinctione, & hæc, quòd à pluribus distinguit, est maior. Secunda consistit in conformitate modi concipiendi ad modum essendi Dei: cum ergò docet D. Thomas, nomen quò vniuersalius, eò magis proprium esse Dei, non loquitur de priori, sed de secundo modo proprietatis, quia cum Deus vt in se, habeat esse omnimodè illimitatum, & vniuersale in causando, & continendo omnium rerum perfectiones, quo concipitur conceptu vniuersaliori, eò concipitur conceptu magis conformi modo, quem habet in se: ac per consequens magis propriè isto modo proprietatis, non autem conceptu magis proprio proprietate distinctionis. Ex quo solum sequitur, gradum essendi explicatum nomine *qui est*, vel nomine *ens à se, & per essentiam*, esse magis proprium Deo, quàm gradus intelligendi, proprietate consistente in maiori conformitate modi concipiendi ad modum essendi, non autem proprietate distinctionis: nam gradus essendi non distinguit, nisi à non ente, gradus viuendi distinguit à non viuentibus, gradus verò intelligendi, distinguit ab omni eo quod non est intellectiuum: vnde à pluribus distinguit, ac proinde est magis proprius proprietate distinctionis, quæ attendi debet præcipuè ad inuestigandam vltimam rei differentiam.

436 *Ad 2. instantiam.* Et ex his ad aliam difficultatem dicatur, ex maiori determinatione solum colligi minorem proprietatem conformitatis modi concipiendi ad modum essendi, non autem maiorem proprietatem constitutiuam: ac proinde, ex eo, quòd gradus intelligendi sit magis determinatus, ad summum inferri potest conceptum exprimentem gradum intellectualem esse minus proprium Deo proprietate conformitatis modi intelligendi ad modum essendi, non autem proprietate distinctionis, & constitutionis, quæ præcipuè attendi debet in vltima differentia.

437 *Instatur argumentum.* Et quidem hoc nomen *sapientia diuina* deficit à modo, quo sapientia diuina est in se, quia sapientia diuina in se, à nulla Dei perfectione distinguitur, vt autem significatur hoc nomine, concipitur vt particularis perfectio distincta ab alijs, quibus in re summè identificata inuenitur. Ex quo non infertur, non esse nomen proprium sapientiæ diuinæ, imò oppositum colligitur, quia nomen proprium sapientiæ non est quod illam cum alijs perfectionibus confundit, sed potiùs illud quod sapientiam ab alijs perfectionibus ratione nostra distinguit; ita in præsenti dicimus nomen illud esse proprium nomen essentiæ diuinæ, quod illam significat, vt distinctam à cæteris perfectionibus, non autem quod essentiam cum alijs confundit; vnde cum nomen *qui est*, aut *nomen ens per essentiam* non distinguat, sed confundat essentiam cum attributis, nomen autem Deus Deitatem ab attributis distinguat, est nomen magis proprium Dei, quàm nomen *qui est* ex parte rei significatæ, vt docet D. Th. *art. allegato ad primum*, quamuis attendendo ad modum significandi collatum cum modo essendi, nomen minus proprium sit. Quæ doctrina necessariò est accipienda, vt solutio *ad primum* Angelici Præceptoris consonet cum his, quæ docet in *corpore art.*

438 *Tertio arguitur, & est replica contra dicta. Minor prob. 1.* Tertiò arguitur, & instatur contra dicta: essentia diuina consistit in conceptu radicante omnem perfectionem, quæ reperitur in Deo; sed conceptus, omnes Dei perfectiones radicans, non est ratio intellectualis à se, sed ratio entis à se, & per essentiam: ergo iste, non autem ille Dei essentiam *Metaphysicè* constituit. Consequentia cum maiori tenet. Minor autem ostenditur primò: Deo namque non solum conuenire intellectus, sed etiam voluntas est attributum illius; sed gradus intellectiuus vt talis, non radicat voluntatem, sed solum intellectum; aliàs etiam voluntas esset apprehensiua obiecti; cum id, quod radici vt tali conuenit *radicaliter*, conueniat potentia ex tali radice dimananti per modum principij proximi; gradus autem intelle-

ctiuus

ctiuus sit apprehensiuus *radicaliter* : ergò gradus intellectiuus non radicat adæquatè attributa : Secundò : nam immensitas, & æternitas sunt attributa propria radicata in eius essentia ; sed Deus non ideò est æternus, nec immensus, quia est intellectiuus, sed quia est ens per essentiam, & à se : ergo gradus intellectiuus, non est radix omnium attributorum.

Secundo.

439 *Tertio.* Tertiò probatur : nam Deo conuenit radicare omnia attributa ex conceptu perfectissimo ; sed gradus essendi est conceptus perfectissimus, non autem gradus intelligendi : ergo radicatio omnium attributorum conuenit Deo, non ex conceptu intellectualis à se, sed ex conceptu entis à se, & per essentiam. Consequentia cum maiori tenet. Minor autem probatur ex doctrina nostris Thomistis communi, asserente, eo gradum aliquem actualiorem esse ; ac proinde perfectiorem in abstractione formali, quo vniuersalior est, & communior : nam eo ipso ad plura comparatur vt actus, & plurium continet actualitatem ; vnde ens in ratione obiecti metaphysicè excedit obiecta aliarum scientiarum naturalium, quia est obiectum illius vt abstractum abstractione formali, & quia est vniuersalius obiectis omnium aliarum scientiarum, sequitur esse in ratione obiecti perfectius, sed gradus entis vniuersalior est gradu viuendi, & intelligendi : ergo vt abstractus abstractione formali est perfectior ; sed gradus Deum *Metaphysicè* constituens, consideratur vt abstractus abstractione formali ; quandoquidem omnem materiam excludit : ergo gradus entis est perfectior ; & consequenter deitatem in ratione essentiæ constituit.

440 *Respond. ad 1. probationem minoris.* Respondeo, concessa maiori, negando minorem. Ad primam probationem concedo maiorem, & nego minorem : non enim solum intellectus, sed etiam voluntas Deo conueniunt, quia intellectualis est *radicaliter*, nec sequitur voluntati conuenire vim apprehensiuam *proximè* : hæc namque solum participatur à prima potentia orta ex gradu intellectuali ; secunda autem, quæ est voluntas, non participat vim *proximè* apprehensiuam, sed inclinatiuam in obiectum, vt præcognitum, & præapprehensum, ideòque est potentia intellectualis.

441 *Ad secundam.* Ad secundam probationem, concessa maiori distingno minorem: quia intellectiuus sub expressione naturæ intellectualis, concedo minorem: sub expressione essentiæ intellectualis, nego minorem, & consequentiam : vt enim ex sæpè iam dictis constat, gradus intellectualis duplici expressione constat, nempè, naturæ, & essentiæ, sub priori constituitur per conceptum radicis intelligendi, & volendi, sub ratione autem essentiæ constituitur per conceptum substantiæ omnimodè immaterialis, & ex isto habet Deus esse immensum, & æternum : ac per consequens id habet, quia intellectiuus intellectualitate sumpta sub expressione essentiæ, non autem sumpta sub expressione naturæ. Quod autem dicta attributa Deo conueniant ex ratione substantiæ omnimodè immaterialis, patet : nam Deus est æternus, quia immutabilis ; est autem immutabilis, quia est actus purus : ergo quia est omnimodè immaterialis ; ratio autem immaterialis omnimodè idem est, quod ratio substantiæ spiritualis à se : nam omnimoda immaterialitas non coniungitur immediatè cum ente, sed medio prædicato substantiæ ; accidenti namque repugnat esse omninò immateriale : ergo æternitas Deo conuenit ex conceptu substantiæ, spiritualis à se, & idem de immensitate est dicendum, cum Deo conueniat, quia est omnipotens ; est autem, omnipotens, quia est actus purus, & consequenter, quia est substantia spiritualis à se.

442 *Ad 3. probationem respondet. 1.* Ad tertiam probationem, concessa maiori, nego minorem. Ad illius probationem constat ex dictis solutione primi, nempè doctrinam illam esse veram facta comparatione gradus vniuersalioris ad minus vniuersalem vt in creaturis repertum, in quibus semper cum aliqua potentialitate inuenitur ; secus autem comparatione facta ad gradum inferiorem in Deo, cui vt sic omnis potentialitas repugnat. Vel secundo dicatur, excessum illum actualitatis in gradu vniuersaliori, esse tantùm extensiuum, quia eo ipso, quòd vniuersalior sit gradus inspectus sub illa abstractione, ad plura actuanda extenditur, non autem esse intensiuum, & ille debet attendi ad constitutionem Deitatis in ratione essentiæ, & naturæ.

Resp. 2.

443 *Resp. 3.* Vel tertiò dicatur, abstractionem formalem duplicem esse, scilicet, rationis, & realem, illa à nostro intellectu fit, hæc autem in reali repugnantia cum materia, vel potentialitate consistit ; gradus autem Deum constituens, non sumitur, vt abstractus à materia abstractione per rationem, sed vt abstractus abstractione reali, & quia repugnantia materiæ, & potentialitatis Deo conuenit ex ratione actus puri, & hæc consistit ratione substantiæ spiritualis, & immaterialis à se, quæ constituit gradum intellectiuum, non autem ex ratione entis à se, prout ens à substantia præscindit ; fit consequens, vt gradus diuinam essentiam constituens sit gradus intellectiuus.

444 *Subsistentia in Deo distinguitur virtualiter ab existentia, & essentia.* Ex dictis in discursu disputationis colligitur subsistentiam in Deo ab existentia, & essentia *virtualiter*, & ratione distingui. Quod probo : nam inde distinctionem virtualem existentiæ ab essentia probauimus §. 10. quia existentia, & essentia dicuntur de Deo, & creaturis, non *æquiuocè*, sed secundum conuenientiam analogam, & in creaturis ratio essentiæ non est ratio existentiæ ; argumento desumpto ex D. Thom. *in primo dist.* 22. sed subsistentia, existentia, & essentia dicuntur de Deo, & creaturis, non *æquiuocè*, sed secundùm conuenientiam analogam, & in creaturis ratio subsistentiæ non est ratio essentiæ, nec ratio existentiæ : ergo subsistentia in Deo distinguitur ab existentia, & essentia distinctione virtuali, & per rationem. Quæ autem huic doctrinæ obstare possunt, soluta manent ex dictis §. 11. Et hæc de ista disputatione applicanda literæ Magistri *in 1. distinct.* 8 §. 1. ad illa verba : *Et quis magis est, quam ille, qui dixit seruo suo Moysi : ego sum qui sum*, disputando de existentia, an Dei essentiam constituat *dist.* 22. mouendo quæstionem de omnibus attributis §. 1. ad illa verba : *De nominum diuersitate, quibus loquentes de vnitate, &c. dist* 35 §. 1 *quæst.* excitando de scientia. *Et dist.* 4 §. 1. ad illa verba : *Sciendum est ergo, quia voluntas, siue volens de Deo secundum essentiam dicitur*, illam de voluntate excitando. *M. Sent.*

DISPVTATIO QVINTA.

Quo genere distinctionis distinguantur attributa diuina ab essentia, & inter se.

§. I.

Quibusdam præsuppositis referuntur sententiæ.

LAtissimus, vberrimusque disceptandi campus occurrebat, nisi omnia, quæ difficultatem possunt in præsenti ingerere, à nobis *inf q.* 28. in simili essent discutienda. Quare ab hac disputatione breuiter nos expediemus, præmittendo in primis dari in Deo perfectiones, quæ attributales, vel attributa dicuntur, non quia ipsi ab intellectu nostro attribuantur, sed quia re vera ibi sunt, vt essentiæ nostro modo intelligendi aduenientes ; quod ex communi modo loquendi, & sentiendi Theologorum satis probatur. In descriptione autem attributi assignanda variant Theologi, vt cum illa, propria placita concordent, frequentiùs sic definitur. *Attributum est perfectio absoluta, & necessaria superueniens essentiæ iam constitutæ.* Cui addendum censeo, *& in esse substantiali completa*. Qua definitione à ratione attributi excluduntur actus liberi, proprietates relatiuæ, subsistentiaq; & existentia, etsi ab essentia distinguantur *virtualiter*, illamq; *Metaphysicè* constitutam præsupponant, quia nõ præsupponunt illã in linea substantiæ completam. Et ratio prædicti superadditi est: nam attributa à nobis concipiuntur in Deo ad instar accidentium in creatura; hæc autem non solum supponunt constitutam essentiam in suo esse Metaphysico, sed etiam in esse physico, & substãtiali completam: pariter ergo attributa. Nu. 1. *In Deo dantur attributa.* *Attributi definitio.*

2 *Inter attributa, & essentiam dari aliquam distinctionem probatur.* Deinde certum est apud omnes inter attributa, & essentiam, aliquam distinctionem dari, quod probant ad minus argumenta, quibus probari contenditur, distingui ex natura rei, & patet : nam prædicata contradictoria non possunt de vno, & eodẽ omninò verificari; at de intellectu, & voluntate, contradictoria verificantur: nam de voluntate affirmatur esse principium *quo* productionis Spiritus Sancti, quod de intellectu negatur, & de intellectu affirmatur, per illum Verbum procedere, quod negatur de voluntate : ergo intellectus, & voluntas distinguuntur inter se aliquo genere distinctionis; consequenterque ab essentia aliqualiter distinguuntur : si namque omnibus modis essent idem cum essentia, non possent inter se aliqua ratione distingui.

3 *Non distinguuntur realiter entitatiuè ab essentia.* Denique extra controuersiam est, exploratumque inter Catholicos, attributa non distingui ab essentia *realiter entitatiuè*, quod in simili, loquendo de relationibus, definitum est in Concilio Remensi sub Eugenio III. & in Lateranensi sub Innocentio III. contra Gilbertum Porretanum, docentem relationes *realiter* ab essentia distingui, cuius errorem sequutum fuisse Gualterum, & alios innominatos refert Augustinus Nifus *in dilucidario lib.* 12. *Metaphysicæ disp* 13. censentes perfectiones absolutas, ad diuersa prædicamenta spectantes, non posse *realiter* identificari. Nostra tamen suppositio non potest salua fide negari: si namq; attributa *realiter entitatiuè* differrent inter se, & ab essẽtia, ex essentia, & attributis, realis resultaret compositio, quod sũmæ Dei simplicitati, quam fides docet, repugnat, Deus etiam esset in reali potentia ad illa, quod repugnat summæ Dei actualitati, attributaq; essẽt physica accidẽtia, & entitates creatæ; & consequenter Deus per entitatem creatam actuaretur, & perficeretur *intrinsecè*, quæ omnia absurda sunt in Theologia. *Probatur.*

4 *Diuersa prædicamenta nõ petunt realẽ entitatiuã distinctionem.* Nec motiuum Gualteri vrget, tum, quia falsum est, ea, quæ ad diuersa spectant prædicamenta, non posse identificari *realiter* ; cum actio, & passio ad diuersa prædicamenta pertineant ; & tamen *realiter* identificari plures probabiliter doceant, & passiones entis, & ens, quamuis genera primò diuersa consti-

tuant *realiter* inter ſe identificantur. Tum etiam, nam attributa, & eſſentia ad prædicamenta diuerſa non ſpectant, ſed omnia in linea ſubſtantiæ ſunt. Tum denique, nam eſtò in entitate creata, non poſſint prædicamenta diuerſa venire in identitatem malè infertur non poſſe identificari in Deo, quo in ſummam perfectionem, & infinitatem *realitèr* identificantur, quæ in creaturis *realitèr* diſtinguuntur; nec aliundè in Deo poteſt realis diſtinctio conſurgere, niſi ex relatiua oppoſitione, vt docet commune Theologorum axioma, *in diuinis omnia eſſe vnum, vbi non obuiat relatiua oppoſitio*; cumque hæc inter attributa inter ſe, nec eſſentia inueniatur; fit, vt inter ſe, & cum eſſentia *realiter* identificentur. His poſitis, reſtat examinare, quo genere diſtinctionis diſtinguantur attributa ab eſſentia, & inter ſe.

5 *Prima ſententia Scoti.* In quo variæ ſunt Theologorum ſententiæ. Prima docet, diſtingui ante opus intellectus diſtinctione reali formali, quæ alijs terminis vocatur *diſtinctio ex natura rei.* Ita Scot. *in 1. diſt. 8. quæſt. 4.* & licet illum nonnulli explicent de diſtinctione virtuali in re, & per rationem formali, frequenter illius diſcipuli hanc interpretationem non ſuſtinent, ſed eius ſententiam defendunt in ſenſu à Nobis relato; ita Theodorus Smiſing. *in præſenti tract. 2. diſp. 1. quæſt. 2.* pro eadem ſententia ab aliquibus refertur Durandus *in 1. diſt. 2. quæſt. 4. & diſtinct. 33. quæſt. 3.* falſo tamen, nam etſi de relationibus ſentiat ab eſſentia diſtingui modaliter, de attributis autem nuſquam hoc docuit, ſed communi ſententiæ adhæſit. *Smiſing. Durand.*

6 *Secunda.* Secunda ſententia docet, attributa diſtingui ab eſſentia diſtinctione virtuali intrinſeca, quæ non eſt realis formalis, nec fundamentalis rationis, ſed dicitur virtualis, ſed quia æquiualet diſtinctioni reali in creaturis, vel quia eſt principium diſtinctionis realis in Deo, vel quia vna, & eadem formalitas, ita exercet diuerſa munera, ac ſi haberet formalem, aut entitatiuam diuerſitatem, vel quia illi conuenit conſtitutiuum diſtinctionis realis in creaturis, ſcilicet, fundare veritatem contradictionis. Hanc tenet Molina *infrà quæſt. 28. art. 2. diſput. 2.* Ægydius de Præſentatione *tom. 1. de beatitudine lib. 5. quæſt. 6. art. 7.* pro illa referens Valentiam *p. 1. diſput. 1. quæſt. 13. punct. 3.* eo quod in diuinam infinitatem reducit, quod in Deo cum ſumma identitate reali, virtualis contradictio ſaluetur. Eandem ſententiam ſequuntur Puente Hurtado *in Metaphyſica diſp. 6. ſect. 3. & 4.* Herice *1. p. diſput. 12.* Arriaga *diſput. 42.* quibus alij Recentiores adhærent variè diſtinctionem hanc explicantes, omnes tamen eo fine ſtatuentes, vt verificentur de vna, & eadem entitate, & formalitate, abſque diſtinctione reali entitatiua, aut formali, propoſitiones contradictoriæ, vt quod eſſentia communicatur filio, & paternitas communicatur, quod voluntas eſt principium Spiritus Sancti, & non intellectus, & quod intellectus eſt principium proceſſionis Verbi, ſecùs autem voluntas. Inter quos etiam non eſt vnus ſenſus, nec vna ſententia in explicando inter quæ prædicata diuina huiuſmodi diſtinctio intercedat, quibuſdam aſſerentibus ſolùm inter voluntatem, intellectumque inueniri; alijs docentibus eſſe omni attributo communem, cui ſententiæ fauere videtur Caietanus *de ente, & eſſentia cap. 6. quæſt. 12. ad vltimum argumentum Scoti, & in hac 1. p. quæſt. 39. artic. primus ad primum, & ſecundum Scoti argumentum.* *Molina. Aegid. Valent. Hurtad. Herice. Arriag. Caietan.*

7 *Tertia.* Tertia docet, diſtingui non diſtinctione rationis ratiocinatæ, aut diſtinctione rationis obiectiua, ſed ſolum diſtinctione rationis ratiocinantis, quia nempè eſſentia, & attributa diuerſis nominibus nominantur, concipiunturque ad inſtar perfectionum creatarum, & per illarum ſpecies, inter quas realis, aut formalis diſtinctio inuenitur, quod etiam extendunt ad eſſentiam, & relationes. Pro hac referuntur ex Nominalibus Ochan *in 1. diſt. 2. quæſt. 2.* Gabriel *quæſt. 2. art. 2.* Gregorius *diſt. 8. quæſt. 2. art. 1.* Maior *qu. 1. concluſ. 2* Aliacenſis *qu. 6 2.* Aureolus *in 1. diſt. 2. p. 3. art. 4. & diſt. 8. quæſt. 3. artic. 6. & diſt. 45. quæſt. vnic. artic. 3.* Quorum ſententiam aliqui Recentiores ſequuntur. *Ochan. Gabriel. Greger. Maior. Aliac. Aureol.*

8 *Quarta ſententia S. Tho.* Quarta ſententia docet, attributa inter ſe, & ab eſſentia diſtingui ſolùm diſtinctione rationis ratiocinatæ, & virtuali ſumpta pro fundamentali rationis. Hæc eſt communis Thomiſtarum ſententia, cum D. Thoma *in 1. diſt. 2. quæſt. 1. art. 2. & 3 diſt. 22. q. 1. art. 3 ad 4. diſt. 35. quæſt. 1. art. 1. ad 2. & qu. 7. de potentia art. 1. in hac 1. p. q. 13. art. 4. qu. 19. art. 1. ad 1.* loquendo de volitione in ſpeciali, *quæſt. 28. artic. 2. quæſt. 39. artic. 6.* loquendo de eſſentia, & relationibus diuinis. Diuum Thomam ſequuntur omnes eius diſcipuli, Capreolus *in 1. diſt. 8. quæſt. 3. & diſt. 33. quæſt. 1.* Ferrara *1. Contra Gentes cap. 35. & 4. Contra Gentes cap. 14.* Caietanus *in hac 1. p. locis ex D. Thoma allegatis*, & præcipuè *quæſt. 39. ad art. 6 & cap. 6. de ente, & eſſentia quæſt. 12.* Bannez, Zumel, Zanardus, Ripa, PP. Salmaticenſes, Magiſt. Sancto Thoma, Serra, Illuſtriſſimus Araulo, & cæteri Recentiores agentes, tùm de attributis etiam de relationibus. Eandem ſententiæ adhæret maior, & melior pars Societatis, Valentia *in hac 1. p quæſt. 2. punct. 3. & quæſt. 13. punct. 1.* Suarez *lib. 4. de Trinitate cap. 3.* Vaſquez *1. p diſput. 118. cap. 3.* Arrubal. *diſput. 100. cap. 2.* Granadus *tom. 1. in 1. p. tractat. 2. diſput. 5. ſect. 2. & tract. 3. diſp. 3. ſect. 2. & ſequentibus.* Alarcon *tract. 5. diſput. 2. per plura c.* pro illa referens Ruizium, & Gilium, eſtque apud Recentiores Societatis frequentior. Pro cuius explicatione ſit: *Capreol. Ferrara. Caietan. Bannez. Zumel. Zanard. Ripa. Salman. S. Thom. Serra. Araulo. Suarez. Vaſquez. Arrubal. Granad.*

§. II.

Prima ſententia reijcitur.

9 *Prima concluſio.* PRIMA CONCLVSIO. *Attributa non diſtinguuntur inter ſe, nec ab eſſentia diſtinctione reali formali, aut ex natura rei ante intellectus operationem.* Ita Auctores ſecundæ, tertiæ, & quartæ ſententiæ, ex quibus nonnulli ſententiam Scoti grauibus notant cenſuris. Molina *conc. 2.* ait eſſe in fide parùm tutam. Valentia parùm fidei conſentaneam. Arrubal non eſſe in fide ſecuram. Alarcon ab Schola veræ Theologiæ deportandam, & expellendam. Zumel noſtram ſententiam aſſerit fidei, & communi ſenſui Eccleſiæ eſſe conſonam. A quibus cenſuris abſtinens, probo concluſionem primò, argumento, quo huiuſmodi diſtinctio, nedum in Deo, ſed etiam in creaturis communiter impugnatur: etenim ſicut ens adæquatè diuiditur in ens reale, & rationis, ita vnitas, vel diſtinctio, quæ eſt paſſio entis, in realem, & rationis inadæquatè ſecatur; ſed inter ens reale, & rationis, non datur medium, ſed omne ens in rerum natura exiſtens, vel eſt reale, vel rationis: ergò inter diſtinctionem realem, & rationis medium non datur, ſed omnis diſtinctio eſſe debet, vel rationis, vel realis; & conſequenter diſtinctio ex natura rei media inter realem, & rationis non datur. *Probatur primo.*

10 *Reſpondebis.* Dices, & eſt communis ſolutio, inter diſtinctionem realem, & rationis medium non dari, benè tamen inter diſtinctionem realem entitatiuam, & diſtinctionem rationis, ex quo ſolùm ſequitur diſtinctionem ex natura rei eſſe realem non autem realem entitatiuam, ſed formalem, quæ non *abſolutè*, & *ſimpliciter* dicitur realis diſtinctio, ſed cum addito, & *ſecundùm quid.* Sed contrà primò: nulla datur formalitas exiſtens à parte rei ante operationem intellectus, quæ ens reale non ſit: ergò nulla datur diſtinctio exiſtens à parte rei ante operationem intellectus, quæ non ſit diſtinctio realis entitatiua. Patet conſequentia: nam diſtinctio, & vnitas eſt paſſio entis. Secundò, quia omnis formalitas ante operationem intellectus exiſtens eſt realis, ergò diſtinctio formalis ante operationem intellectus exiſtens eſt realis; ſed formalitas ante operationem intellectus exiſtens non ſolùm eſt realitas, ſed etiam eſt entitas: ergò diſtinctio ante operationem intellectus exiſtens, non ſolùm eſt realis, ſed etiam entitatiua. *Contra 1. Contra 2.*

11 *Secundo probatur concluſio.* Deindè, quidquid ſit valore huius rationis ad impugnandam prædictam diſtinctionem in communi, probatur ſecundò concluſio: nam iuxtà Eccleſiæ PP. Deus non ſolùm eſt bonus, ſed eſt ipſa bonitas, non ſolùm ſapiens, ſed ipſa ſapientia, non ſolùm eſt volitiuus, ſed eſt ſua voluntas; ac demùm eſt omnia ſua attributa, non ſolùm prædicatione in concreto, ſed in abſtracto, quæ loquutio debet abſolutè eſſe vera ob PP. auctoritatem; ſed ſi Deitas ex natura rei, & diſtinctione reali formali diſtingueretur ab attributis, non poſſent attributa in abſtracto abſolutè, & in ſenſu proprio prædicari de diuina eſſentia: ergò talis diſtinctio inter attributa, & eſſentiam non datur. Conſequentia patet. Maior conſtat ex Dionyſio *cap. 4. de diuinis nominibus*, Anſelmo *in monologio cap. 15. & cap. 16.* ex Auguſtino *lib. 6. de Trinitate cap. 7. lib. 7. cap. 1. & 2. lib. 11. de Ciuitate Dei cap. 10.* & ſermon. 38. de tempore, illis verbis: *Trinitas vnus eſt Deus, ſolus bonus, magnus, æternus, omnipotens, ipſe ſibi vnitas, Deitas; magnitudo, bonitas, omnipotentia, &c.* Ex Bernardo lib. 5. de conſideratione illis verbis: *Multa dicuntur eſſe in Deo, & quidem ſanè, Catholicèque, ſed multa vnum.* Et ad finem libri illis verbis: *Nobis, quia non poſſumus cum Dei ſimplicitate contendere, dum contendimus apprehendere vnum occurrit quaſi quadruplicatum, facit hoc ſpeculum, & enigma; cum autem videbimus facie ad faciem, videbimus eum ſicuti eſt.* Minor autem probatur: quæ ex natura rei, & *formaliter realiter* diſtinguuntur ab aliquo, non debent abſolutè prædicari de ipſo, ſed potiùs abſolutè negari: vndè in ſententia diſtinguente relationem à fundamento diſtinctione reali formali, iſtæ propoſitiones falſæ abſolutè cenſentur, *albedo eſt ſimilitudo, generatio eſt paternitas*, ergò attributa non diſtinguuntur ab eſſentia diuina ex natura rei diſtinctione reali formali, vel propoſitiones PP. quibus de Deo in abſtracto enunciantur, erunt falſæ abſolutè. *Dionyſ. Anſelm. Auguſt. Bernard.*

19 *Confirmatur 1.* Confirmatur, & vrgetur primò: nam iuxta Bernardum, multiplicitatem, & diſtinctionem diuinarum perfectionum facit ſpeculum, & enigma, cum autem Deum videbimus, multiplicitas non apparebit; at ſi eſſet multiplicitas, & diſtinctio realis formalis, non ab ſpeculo procederet, ſed in re eſſet, & videntibus clarè pateret: ergò talis diſtinctio inter Dei perfectiones admittenda non eſt. Confirmatur, & vrgetur ſecundò; vt enim ex Concilio Remenſi refert Vaſquez *diſput. 120. cap. 2.* in nullo ſenſu catholico poteſt negari, quòd diuinitas ſit relatio, *Confirmatur 2.*

relatio, & relatio diuinitas: ergo pariter non potest in sensu catholico asseri, quòd diuinitas non sit sapientia, bonitas, & quæuis alia attributalis perfectio, at si ex natura rei formaliter distinguerentur, hæc esset vera in sensu aliquo catholico, *diuinitas, sapientia non est*, imò formalior, veriorque sua contradictoria: ergo diuinitas non distinguitur ab attributis distinctione reali formali.

13 Confir. 3. Tertiò vrgetur, & confirmatur: vt enim constat ex Concilio Florentino Sessione 15. & 18. 19. & 34. *Relatio est eadem re, cum natura, solùm verò secundùm modum intellectionis nostræ differt; non re, sed sola ratione paterna hypostasis à substantia seiungitur*; sed attributa non minori identitate gaudent cum essentia, & natura diuina, quàm relatione: ergo non re, sed sola ratione distinguuntur ab essentia; sed si Scoti sententia esset vera, non sola ratione, nec solùm secundùm modum intelligendi ab essentia differrent, sed etiam re; cum idem sit re distingui, quod *realiter*; distinctio autem à Scoto inter essentiam, & attributa posita, realis est, omnem nostri intellectus considerationem præueniens: ergo hæc distinctio admittenda non est.

Con. 4. Quod amplius vrgetur: quia namque Diuus Thomas asseruit, attributa, & relationes solùm distingui ab essentia ratione, aut secundùm modum intelligendi, fatentur Scoti discipuli, se contra D. Thom. sentire, asserendo distingui ex natura rei; sed hoc idem, & eisdem verbis relatis asseritur in Concilio Florentino: ergo distinctio ex natura rei, intellectus nostri considerationem præueniens *formaliter* in re existens inter attributa, & essentiam, illi aduersari videtur.

14 Tertiò probatur conclusio. Tertiò probatur: Pater namque vt constitutus ex essentia, & paternitate, est summè vnus, & omninò simplex, vt constat ex Concilio Lateranensi sub Innocentio III. cap. 2. illis verbis: *Cum substantia Patris indiuisibilis sit, vtpotè simplex omninò*: ergo Deus intelligens, & volens vt constitutus ex essentia, & intellectione, & volitione, idemque est de alijs attributis dicendum, est summè vnus, & simplex omninò. Quæ consequentia à contrarijs non negabitur. Tunc vltrà: ergo est irresolubilis in duas formalitates *realiter formaliter* distinctas. Patet consequentia primò: nam vnitas excludit distinctionem: ergo summa vnitas realis, omnem realem distinctionem excludit. Secundò, quia namque simplicitas excludit compositionem, summæ simplicitati reali opponitur omnis realis compositio; sed vnitas excludit distinctionem: ergo summæ vnitati reali opponitur omnis realis distinctio.

15 Respondetur. Respondebis, in Deo, vt constituto ex essentia, & attributis esse summam vnitatem realem, quia formalitates, ex quibus constat, non distinguuntur *realiter entitatiuè*, nec obstat distinctio formalis realis, quæ inter illas inuenitur, quia hæc distinctio est necessaria, & indistinctio realis formalis inter illas formalitates est impossibilis, non autem tollitur summa vnitas realis per distinctionem necessariam, & indistinctionem repugnantem. Et quidem in *cap. damnamus de summa Trinitate* asseritur, relationes esse idem omninò, & omnimodo, & quod Pater, Filius, & Spiritus Sanctus sunt idem omninò; & tamen ob hoc non excluditur realis relationum, personarumque distinctio, quia hæc necessaria est, pariter ex distinctione reali formali attributorum ab essentia non tollitur summa vnitas ob rationem assignatam.

16 Contra 1. Sed contra primò: nam relationes non dicuntur omnimodè identificari inter se, sed esse omninò vnum, & idem *neutraliter*, id est in essentia; sed in essentia non solum sunt vnum, & idem *entitatiuè*, sed etiam vnum, & idem *formaliter*, id est, essentiæ vnius non solum *entitatiuè*, sed etiam *formaliter realiter*, non possunt dici esse eiusdem omninò essentiæ, si essentia in illis distingueretur distinctione reali formali: ergo pariter, si Deus intelligens, & volens non est vnus vnitate reali formali, non erit summè, & omnimodè vnus.

Secundò. Secundò: nam ad sic accipiendam vnitatem relationum, personarumq; in essentia, cogit fides Trinitatis, quia credimus esse in Deo Trinitatem personarum, distinctionemq; relationum; at vt summam vnitatem inter attributa relationesq; & essentiam, à Concilijs definitam coarctemus ad summam *entitatiuè*, & non intelligamus de summa, omni modo realis identitatis excludente omnem realem distinctionem, nihil in Scriptura, aut Concilijs vrgens inuenitur: ergo sine fundamento, & necessitate, Conciliorum verba attestantia summam illam vnitatem, coarctantur ad summã, solùmmodo *entitatiuè*, nõ autem summam, omni modo realis vnitatis.

17 Tertiò. Tertiò: nam sequitur ex tradita solutione, quòd, qui assereret, Patrem esse compositum compositione reali formali, non se opponeret Concilio Lateranensi, definienti Patrem esse *summè simplicem*, nec ab illo damnaretur; consequens est falsum, aliàs posset, salua fide, defendi compositio realis formalis inter diuinas formalitates, quod nec Scotus, nec aliquis Scotistarum vnquam asseruit, semper negantes ex distinctione reali formali, consequentem esse formalem compositionem: ergo solutio tradita est nulla. Probatur sequela: saluatur summa vnitas realis in Deo non obstante distinctione reali formali, quia hæc distinctio est necessaria, & implicans indistinctio illi opposita; sed qui affirmaret in Deo realem formalem compositionem, assereret esse necessariam, implicantemque in compositionem realem formalem: ergo cum reali formali compositione saluaret summam simplicitatem; ac proinde non se opponeret Concilio Lateranensi, asserenti Deum esse summè simplicem.

Patet consequentia: nam sicut summæ vnitati non opponitur distinctio realis necessaria, nec carentia identitatis realis impossibilis; ita summæ simplicitati non potest opponi necessaria compositio, nec incompositio implicatoria: ergo si Scotus docens distinctionem illam esse necessariam, & indistinctionem realem formalem inter attributa, & essentiam esse impossibilem, saluat veritatem Concilij statuentis summam vnitatem in Deo, ita qui assereret compositionem realem formalem ex formalitatibus distinctis *realiter* esse necessariam, & incompositionem realem formalem in constituto ex illis esse possibilem, saluaret veritatem Concilij asserentis Deum esse summè simplicem; & consequenter potest, salua fide, defendi, Deum esse compositum *realiter* compositione reali formali. 18

Si fortè dicatur, Scotum ad asserendum distinctionem realem formalem inter attributa, & essentiam esse necessariam, & indistinctionem oppositam repugnantem, habere sufficientem rationem; vt autem id de compositione reali formali asseratur fundamentum non esse, & ideò primum potest defendi, salua summa vnitate, secus autem secundum salua summa simplicitate. 19 Respondebis.

In contrarium obstat primò: iam totum litigium non ad auctoritatem Concilij reduci, sed solùm ad rationem, & consequenter asserere realem formalem compositionem in Deo, contra Auctoritatem Concilij non erit, sed contra rationem tantùm. Contra 1.

Secundò: nam ferè omnes Theologi contra Scotum validum argumentum censent, quo ex reali formali distinctione infertur in Deo compositio realis formalis: ergo data sententia Scoti vt probabili asserente realem formalem distinctionem, superest ratio efficax in ferè omnium Theologorum sententia, vt adstruatur in Deo compositio realis formalis; & consequenter, semel admissa sententia Scoti, poterit compositio realis formalis tutò, & saluata fide, defendi. Secundò.

Tertiò: nam etiam, stando rationi, argumentum Scoti, quo probat distinctionem realem formalem inter attributa, & essentiam non est euidens, sed ad summum probabile, & ob tale argumentum summa vnitas in Deo à Concilijs prædicata explicatur de summa vnitate opposita distinctioni reali entitatiuæ, non autem opposita distinctioni reali formali; sed argumentum, quo ex reali formali distinctione infertur compositio realis formalis, estò demus euidens non esse, non potest negari esse vrgens, & valde probabile: ergo eadem ratione, quâ summa vnitas asserta à Concilijs in Deo, explicatur de summa vnitate entitatiua, poterit etiam omnimoda Dei simplicitas à Concilijs definita, de simplicitate entitatiua explicari. 20 Tertiò.

Quòd si propter hæc asseratur, eum, qui doceret realem formalem compositionem in Deo, non ideò contrauenturum Concilijs summam Dei simplicitatem statuentibus. 21 Respondebis.

In contrarium obstat primò: id non tam esse argumentum soluere, quam oneri argumenti succumbere: Contra 1.

Secundò; hoc à Scoto, & illius discipulis vno ore negari: nam Scotus fuit semper in defendenda distinctione reali formali quin ex illa realis formalis compositio inferatur: ergo quia censuit hoc præiudicare summæ Dei simplicitati. Secundò.

Tertiò: nam ex data solutione sequitur, eum, qui pertinaciter assereret, Patrem esse *realiter* compositum ex essentia, & paternitate, docens realem entitatiuam distinctionem essentiæ à paternitate; & consequenter realem entitatiuam compositionem ex illis esse necessariam, non damnari à Concilijs definientibus, Deum esse simplicem omninò, etsi aliunde posset conuinci; consequens absurdum est: ergo tradita solutio sustineri non potest. Tertiò.

Denique: nam id, quo aliquid datur simplicius, summè simplex non est; sed admissa in Patre compositione reali formali ex essentia, & paternitate, essentia, & paternitas carentes reali formali compositione, essent simpliciores Patre *realiter* ex essentia, & paternitate compositio: ergo Pater summè simplex non esset. Denique.

Denique principaliter suadetur conclusio: nam sequitur ex contraria sententia Deum esse in potentia reali formali ad attributa, v.g. ad actum intelligendi, & volendi; consequens est falsum, & contra summam Dei actualitatem: ergo attributa non distinguuntur ab essentia, & inter se distinctione reali formali. Probatur sequela: si *entitatiuè realiter* distingueretur ab attributis, esset ad illa in potentia reali *entitatiuè*: ergo si ab illis distinguitur *realiter formaliter*, erit ad illa in potentia reali *formaliter*. 22 Vltimò probatur conclus.

Respondebis ex doctrina Scoti, negando sequelam: nam eo ipso, quod *entitatiuè realiter* identificetur essentia cum attributis, est ens per essentiam, actus purus, & infinita simpliciter; actui autem puro, & enti per essentiam infinito repugnat esse ad aliquid in potentia reali, ideòque licèt detur formalis realis distinctio, non sequitur inconueniens illatum. 23 Respondebis.

Sed contra primò: ex identitate entitatiua essentiæ cum attributis cum distinctione reali formali, nõ sequitur in formalitate essẽtię, infini- Cõtra 1.

tas per essentiam formalis, sed tantùm entitatiua: ergo non tollitur potentialitas realis formalis, sed tantùm entitatiua; & consequenter essentia in ordine ad attributa, erit in potentia reali formali, quamuis non entitatiua.

24 *Secundò.* Secundò: nam Deus non solùm *realiter entitatiuè* est intelligens, & volens in actu secundo, sed etiam *formaliter realiter*; at prout *realiter formaliter* ab intellectione, & volitione distinctus, non est volens, & intelligens per realem formalem identitatem: ergo est volens, & intelligens, per realem formalem receptionem actionum intelligendi, & volendi: & consequenter est potentia *realiter formaliter* prædictos actus recipiens, quod Nos intelligimus per esse ad prædictos actus in potentia reali formali.

25 *Tertiò.* Tertiò: non enim minus est de ratione entis per essentiam identificare sibi omnem perfectionem simpliciter simplicem, quam de ratione actus puri excludere potentialitatem; sed iuxta Scotum saluatur in diuina essentia ratio entis per essentiam, & à se, per solam identitatem realem entitatiuam cum attributis, quæ sunt perfectiones simpliciter simplices, cum distinctione reali ex natura rei ab illis, seu cum distinctione reali formali: ergo saluabitur in essentia ratio actus puri per exclusionem potentialitatis entitatiuæ, esto sit in potentia reali formali in ordine ad attributa.

26 *Quartò.* Denique: non enim minus est de ratione cuiusuis perfectionis diuinæ ratio entis à se per exclusionem causæ realiter causantis, quàm de ratione actus puri ad nihil esse in potentia, seu exclusio realis potentialitatis; sed ex sententia Scoti colligitur, saluari in actibus intelligendi, & volendi rationem entis per essentiam cum causa *realiter formaliter* tali: ergo etiam ratio actus puri in diuina essentia subsistet per exclusionem potentialitatis realis entitatiuæ, quamuis sit in potentia reali formali. Consequentia cum maiori tenet. Minor autem probatur: in primis namque actus intelligendi, & volendi sunt ens per essentiam, & à se; sed ex sententia Scoti sequitur, habere intra Deum causam *realiter formaliter* illos causantem: ergo sequitur ex sententia Scoti saluari in diuinis attributis rationem entis per essentiam, & à se per exclusionem causæ *entitatiuè* causantis cum causa influente influxu reali formali.

27 *Minor probatur.* Minor, in qua est difficultas, probatur: etenim perfectio absoluta procedens *realiter* ab alia *entitatiuè* distincta, est ab illa vt à causa reali *entitatiuè realiter* influente: ergo formalitas procedens ab alia formalitate, processu reali formali, est ab illa, vt à causa reali influente influxu reali formali; sed volitio v. g. est formalitas absoluta, & in sententia Scoti procedit à formalitate intellectus processu reali formali: ergo est ab intellectu, vt à causa reali influente influxu reali formali. Probo secundam partem antecedentis: formalitas actus intelligendi prout *formaliter* ab intellectu distincta, constituit intellectum intelligentem; & consequenter viuentem: ergo prout sic conuenire debet Deo vt intelligenti à se, vt constat ex definitione viuentis; sed prout distincta ab intellectu distinctione reali formali, non conuenit Deo à se per identitatem realem formalem; ergo conuenit Deo à se per egressum realem formalem ab illo; & consequenter Deus est causa intellectionis, illam causans influxu reali formali. Mitto argumentum sumptum ab inconuenienti compositionis realis formalis, quæ in Deo ex Scoti sententia sequitur, quia illud fusè prosequemur *infra quæst.28.* agendo de relationibus.

§ III.

Argumentis in contrarium occurritur.

28 *Arg. 1. ex auctoritate Patrum. Dionys. Anselm. Damasc. August.* Contra istam conclusionem objiciunt Auctores oppositi primò, auctoritatem Patrum asserentium, esse in Deo multiplicitatem, varietatemque perfectionum. Ita Dionysius *cap. 9. de diuinis nominibus.* Anselmus *in monologio cap. 48.* Damascenus *lib. 1 fidei cap. 4.* Augustinus *lib. 2. de Trinitate cap. 21. lib. 5. cap. 5. lib. 6. cap. 6. & epist. 102.* illis verbis: *Legitur quidem spiritus sapientiæ multiplex, sed rectè dicitur etiam simplex, multiplex, quoniam multa sunt, quæ habet, simplex autem, quoniam non aliud, quam quod habet, est;* sed hæc perfectionum multiplicitas, quæ idem est, quod distinctio, non est realis entitatiua: ergo est realis formalis, aut ex natura rei. *Respondetur.* Respondeo ex PP. nihil nostræ assertioni contrarium posse apparenter inferri; non enim loquuntur de multiplicitate aliquo modo reali, sed de multiplicitate in re virtuali, & per rationem formali; aliàs vt *suprà* arguebamus, Deus sua attributa non esset prædicatione in abstracto absolutè, quod PP. aduersatur.

29 *Secundò arguitur.* Secundò arguunt ratione: ea namq; ex natura rei differunt, quæ *entitatiuè* sunt eadem, & definitione differunt; sed attributa inter se, & collata cum natura, differunt definitione; & aliàs sunt idem *entitatiuè*; ergo differunt ex natura rei; & consequenter distinctione reali formali. Consequentia tenet. Minor est certa: nam intellectus definitur esse id, quo Deus intelligit, voluntas esse id, quo Deus amat per modum principij proximi; essentia autem definitur esse id, quo Deus est, radicaleq; & vniuersale operationum principium; misericordia est id, quo Deus miseretur; iustitia est, qua Deus punit, & sic de alijs attributis, quæ definitiones sunt distinctæ. *Maior probatur.* Maior autem probatur primò: nam definitio explicat naturam rei: ergo definitiones distinctæ, explicant naturas, & essentias distinctas; & consequenter, quæ definitione differunt, ex natura rei distinguuntur.

30 *Secundò.* Secundò id ipsum probatur, & præcedens ratio explicatur: distinctio enim essentialis, non potest dependere ab intellectu fingente; & consequenter intellectus nostri considerationem præcedit; Ex quo vlterius fit, vt sit realis; sed quæ differunt definitione, distinguuntur distinctione essentiali: ergo illorum distinctio existit ante operationem nostri intellectus; & consequenter, distinguuntur distinctione reali formali: Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur: nam definitio explicat essentiam rei: ergo distincta definitio explicat distinctam essentiam; & consequenter, quæ differunt definitione, differunt differentia essentiali.

Confirmatur. Quod amplius vrgetur; quod enim conuenit voluntati, & intellectui, vt sic, necessariò conuenit intellectui, & voluntati diuinæ; sed intellectui, & voluntati vt sic, conuenit distinctio essentialis: ergo intellectus, & voluntas diuina *essentialiter* distinguuntur; & consequenter *realiter*, hoc est, ante omnem intellectus nostri considerationem. Consequentia cum maiori tenet. Minor autem probatur: nam intellectus, & voluntas, vt sic, definiuntur definitionibus essentialiter distinctis; sed quæ differunt definitione essentiali, differunt *essentialiter*: ergo intellectus, & voluntas vt sic, essentialiter distinguuntur.

32 *Respondetur.* Respondeo, distinguendo maiorem: quæ differunt definitione adæquata naturæ rei, secundùm quod est in se, concedo maiorem: definitione non adæquata naturæ rei secundum quod est in se, sed prout à nobis, vt ab alia distincta concipitur, aut est conceptibilis, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: nam intellectus v.g. & voluntas diuina dupliciter definiri possunt, scilicet, definitione data de illis secundum quod sunt in se, qualiter solùm possunt definiri à Deo, vel ad summum ab intellectu beati, vel definitione data de illis, non prout sunt in se, sed prout à nobis viatoribus imperfectè, & per alienas species concipiuntur: si primo modo definirentur, non habet & diuersas definitiones, sed vnam; secundò autem modo diuersis definiuntur definitionibus. Ex quo tamen non sequitur distingui ante intellectus nostri considerationem distinctione reali formali, quia cum definitio à nobis detur de illis, non prout in se sunt, sed prout à nobis concipiuntur, sufficit ratione nostra distingui, vt diuersis gaudeant definitionibus.

33 *Instatur argumentum.* Et quidem personalitas diuina, & diuina relatio diuersis definitionibus definiuntur; quandoquidem persona diuina dicitur ad se, & ad se definitur, relatio autem diuina dicitur, & definitur ad aliud; quò circa, vt pluribus locis docet Augustinus. Pater non dicitur persona Filij, dicitur autem Pater Filij, & tamen non sequitur, personalitatem diuinam ex natura rei à relatione distingui; aliàs personæ diuinæ constituerentur per aliquid absolutum, quod Scotistæ iam recusant: ergo diuersitas definitionum non arguit vniuersaliter distinctionem realem formalem, aut ex natura rei, sed tunc solùm quando definitio adæquatur rei formalitati secundum quod est in se; cum autem formalitati rei vt in se non adæquatur, sed solùm prout à nobis imperfectè concipitur, non arguit distinctionem ex natura rei, nec realem formalem, sicut definitio adæquans entitatem rei, si diuersa sit, arguit distinctionem realem entitatiuam; si verò entitatem rei nõ adæquet, talẽ distinctionem non infert, vt tenetur Scotus fateri.

34 *Ad primam probationem maioris.* Ad primam probationem maioris, quatenus distinctioni traditæ obstare potest, distinguo antecedens: naturam rei, secundùm quod est in se *adæquatè*, vel secundum quod ab intellectu concipitur, concedo antecedens: naturam rei *adæquatè*, secundum quod est in se, subdistinguo antecedens: si detur de illa secundùm quod est in se, concedo antecedens: si sic non detur, nego antecedens: & sub eadem distinctione consequentis, concedo, & nego consequentiam, quæ distinctio constat ex dictis.

35 *Ad secundam.* Ad secundam, distinguo maiorem: distinctio essentialis realis, concedo maiorem: distinctio essentialis rationis, nego maiorem, & distinguo minorem: distinctione essentiali reali, nego minorem: reali, vel rationis, concedo minorem, & nego consequentiam; cum enim res definiantur, vt à nobis concipiuntur, vt definiantur diuersis definitionibus *essentialiter*, sufficit quòd à nobis concipiantur, vt distincta *essentialiter*, quod est distingui distinctione essentiali rationis, secus contingeret, si definirentur à concipiente obiecta secundùm quod sunt in se; tunc enim diuersæ definitiones arguerent distinctionem essentialem realem. Nec amplius probatio antecedentis conuincit: nam definitio explicat essentiam rei prout à definiente conceptam: vnde vt diuersa sit definitio, sufficit, quòd essentia, vt distincta concipiatur, quamuis in re distincta essentia non sit.

36 *Instabis.* Si dicas; vt definitio sit bona, debet esse essentiæ rei definitæ conformis, & cum illa adæquari: ergo non stat diuersitas defini-

finitionum, absque diuersitate essentiali reali. Respondeo, distinguendo antecedens: debet adæquari eum essentia rei definitæ, prout à definiente conceptæ, concedo antecedens: cum essentia rei definitæ vt in se, subdistinguo antecedens: vt sit definitio quidditatiua, & adæquata rei, concedo antecedens: vt sit bona definitio rei *quoad an est*, & imperfecta nego antecedens, & consequentiam: nam à nobis viatoribus, non possunt intellectus, & voluntas diuina definiri definitione, illa vt in se adæquante, nec definitione quidditatiua, sed solùm definitione *quoad an est*, & inadæquata, ad quam sufficit adæquari cum essentia rei definitæ, non prout in se, sed prout à nobis imperfectè concipitur, vt non sit defectuosa *contrariè* attribuendo rei definitæ prædicatum ei repugnans, quamuis sit *negatiuè* defectuosa, hoc est non explicans omnia prædicata, illi prout in re essentialia. Quæ doctrina est D.Thom. *in 1. dist. 2. q. 1. art. 3. in corp.* vers. *Quantum verò ad 4. & in hac 1. p. q. 13. art. 5.* *(margin: Respondetur. — S.THO.)*

37 Ad confirmationem, concessa maiori, distinguo minorem: distinctio essentialis realis, nego minorem: realis, vel rationis, concedo minorem, & distinguo consequens: distinguuntur *essentialiter realiter*, nego consequentiam: distinctione essentiali rationis, concedo consequentiam. Itaque sicut intellectus, & voluntas vt sic, non distinguuntur *entitatiuè*, sed abstrahunt, & in creatis distinguuntur *entitatiuè* in Thomistarum sententia, & in Deo *entitatiuè* sunt idem, vt omnes catholici docent; ità ex se sumpta in communi ad Deum, & ad creaturas, non petunt distingui *formaliter realiter*, nec distinctione essentiali reali, sed abstrahunt à distinctione essentiali reali, & à distinctione essentiali rationis; primam in creaturis sortiuntur; secundùm autem in Deo. Nec minoris probatio oppositum conuincit, vt constat ex dictis: nam ex diuersitate definitionum essentialium, licèt inferatur distinctio essentialis in obiectis definitis, non tamen determinatè realis, sed vel realis, vel rationis. *(margin: Ad confirmationem.)*

38 Et quidem substantia, & relatio, vt sic diuersis definitionibus definiuntur, vt constat illa definienti; & tamen non licet ex hoc inferre, sumpta in communi distingui distinctione reali essentiali; aliàs *relatio* diuina, & diuina hypostasis distinguerentur distinctione reali essentiali, & personalitas Patris, quæ *formaliter* est substantialis, *formaliter* relatio non esset, sed aliquid absolutum: ergò ex eo quod intellectus, & voluntas, vt sic, diuersas habeant definitiones, non sequitur, vt sic sumpta, distingui distinctione reali essentiali. *(margin: Instatur confirmatio.)*

39 Sed dices, intellectus, & voluntas vt sic, definiuntur à nobis definitione adæquata; & tamen gaudent distinctis definitionibus: ergò distinguuntur distinctione reali essentiali. Consequentia patet ex doctrina à nobis tradita. Minor constat, & maior probatur: definiuntur à nobis definitione quidditatiua, & non solùm *quoad an est*: ergò definitione adæquata. Consequentia videtur bona. nam indè asserebamus definitionem intellectus, & voluntatis diuinæ esse inadæquatam; quia est solùm connotatiua, & *quoad an est*. Antecedens autem probatur: vt enim *disp. 2. §. quinto*, docuimus, ens vt sic cognoscitur quidditatiuè ab intellectu viatoris, quia cognoscitur per speciem entis materialis, in quo ens vt sic continetur; cognitio autem alicuius per speciem ipsum continentis, est cognitio quidditatiua; sed intellectus, & voluntas vt sic, continentur in intellectu, & voluntate humana, quæ *quidditatiuè* cognoscimus: ergò cognitio viatorum de intellectu, & voluntate vt sic, est quidditatiua; & consequenter definiuntur à viatoribus quidditatiua definitione. *(margin: Vrgebis.)*

40 Respondeo, distinguendo antecedens: definitione adæquata cum intellectu, & voluntate vt sic, secundùm id quod explicant, & *positiuè* petunt, concedo antecedens, secundùm id quod actu *implicitè* includunt, & *permissiuè* illis conuenit, nego antecedens, & consequentiam: vt enim distinguerentur distinctione reali essentiali necessum erat, quod definitiones essent distinctæ; & adæquatè vtraque adæquatione. Et quidem animal secundùm id, quod actu dicit in suo conceptu formali, definitur definitione adæquata distincta à definitione, qua rationale definitur, & tamen non colligitur animal, & rationale distingui ex natura rei, & distinctione reali essentiali; quia animal est in potentia, vt contrahatur per rationale, cum quo *realiter formaliter* identificatur in sententia omnium Thomistarum, & frequentiori apud alios, præter Discipulos Scoti: ergò ex eo quod definitiones diuersæ datæ de intellectu, & voluntate, vt sic, sint adæquatè cum suis definitis secundùm conceptum illorum explicitum, & actualem, non sequitur distingui inter se distinctione reali essentiali, aut formali, vel ex natura rei. Est tamen aduertendum, quòd cum admittimus attributa definiri diuersis definitionibus, non loquimur de definitione *strictè*, sed *largè*; propriè namque nulla Dei perfectio definibilis est, vt docet D.Tho. *in 1. dist. 2. q. 1. art. 3. dist. 22. q. 1. art. 1. ad 2. q. 8. de potentia art. 2.* & pluribus alijs locis. *(margin: Respondetur.)*

41 Tertiò sic arguunt: de vno, & eodem non possunt verificari propositiones contradictoriæ; sed de intellectu diuino, & diuina voluntate verificantur propositiones contradictoriæ: ergò intellectus, & voluntas non sunt idem *realiter*; cumque identitas realis entitatiua, non possit inter illa negari, fatendum est, distingui distinctione reali formali, aut reali ex natura rei. Consequentia tenet. Maior est certa: etenim propositiones contradictoriæ, non posse esse simul veras; est lumine naturali notum, quod non solùm verum est in creatis, sed etiam in Deo in quo lumine naturali cognoscitur, non posse idem simul esse, & non esse, quod in idem venit, ac non posse in Deo propositiones contradictorias esse simul veras, aut simul falsas. Minor autem probatur: nam hæc propositio est vera: *Intellectus est principium generationis Verbi*, & hæc etiam *voluntas non est principium processionis Verbi*; sicut etiam verum est Spiritum Sanctum procedere per voluntatem, & non per intellectum diuinum, ergo de intellectu, & voluntate verificantur propositiones contradictoriæ, taliter vt quod de intellectu affirmatur, de voluntate negetur, & è contra; & consequenter non sunt vnum, & idem. Patet consequentia; aliàs de vno, & eodem essent veræ propositiones contradictoriæ, quod lumini rationis naturalis repugnat. *(margin: Tertiò arguitur.)*

42 Hoc est argumentum, cui præcipuè Scoti sententia fidit, & quo motus fuit Gilbertus, vt distinctionem realem entitatiuam inter relationes, & essentiam statueret, Durandus vt assereret distingui distinctione reali modali, & Scotus ad suam distinctionem realem formalem, illud formando de relationibus comparatis cum essentia, sicut modo à Scoto inducitur ad probandam distinctionem realem formalem inter intellectum, & voluntatem diuinam. Sed nihil horum conuincit, & in forma respondetur, distinguendo maiorem: de vno, & eodem, re, & ratione, concedo maiorem: de vno, & eodem, re tantum, distinctio tamen ratione, nego maiorem, & concessa minori, nego consequentiam. Solùm enim sequitur, intellectum, & voluntatem diuinam distingui ratione ratiocinata, quod fatemur, non autem distinctione reali entitatiua, aut formali. Quòd autem distinctio rationis sufficiat ad veritatem duarum propositionum de prædicato contradictorio, est doctrina expressa D.Thomæ *in 1. dist. 2. quæst. 1. art. 3. ad 6. & artic. 4. ad 2. & artic. 5. ad 4. dist. 33. quæst. 1. art. 1. ad 2. & 3. argumentum, & dist. 34. q. 1. art. 1. ad 2. in hac 1. p. infra q. 28. art. 3. ad 1. q. 39. artic. 1. ad 2.* & pluribus alijs locis. *(margin: Respondetur. — S.TH.)*

43 Sed contra istam solutionem arguit Scotus instantando argumentum: in quocumque signo contradictoria verificantur de aliquo, debet esse aliqua multitudo; aliàs de eodem penitus contradictoria verificarentur, quod implicat; sed circumscripto omni actu intellectus, memoriæ, idest, intellectus diuinus, & voluntas sic se habent, quòd de ipsis verificantur contradictoria: nam intellectus est principium gignendi Verbum, non autem voluntas: ergo distinguuntur ante omnem actum, & considerationem intellectus; & consequenter distinctione aliqua reali. *(margin: Replicat Scotus.)*

44 Quod ampliùs confirmari potest: nullum enim ens reale præsupponit aliquid fictum ab intellectu; cum de ratione entis realis sit ab intellectus fictione non dependere; sed personæ diuinæ sunt aliquid reale, & præsupponunt distinctionem voluntatis diuinæ ab intellectu: ergo huiusmodi distinctio existit ante operationem intellectus; & consequenter est realis. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur primò: nam ordo realis inter processiones, quòd, nempè priùs origine Filius procedat, quàm Spiritus Sanctus, & quòd Spiritus Sanctus à Filio procedat, prouenit ex ordine inter intellectum, & voluntatem; & consequenter ex illorum distinctione: ergo personæ procedentes præsupponunt distinctionem inter voluntatem, & intellectum. *(margin: Confirmatur. — Minor prob. 1.)*

45 Secundò: nam quod processio Filij sit generatio, secus autem processio Spiritus Sancti, prouenit ex eo quod Verbum procedit per intellectum, & non per voluntatem; tertia autem persona procedit per voluntatem, & non per intellectum; & consequenter, quòd vna processio generatio sit, & non alia, distinctionem intellectus à voluntate supponit; sed personæ vt realiter existentes hoc habent, quòd vna, & non alia terminet generationem: ergo personæ diuinæ procedentes supponunt distinctionem inter intellectum, & voluntatem in Deo. Huic argumento, quod sine dubio difficile est, respondent Auctores tertiæ sententiæ, totum hoc præstari à distinctione virtuali intrinseca reali ante omnem considerationem intellectus existente: vnde hæc sola conuincitur, non autem distinctio realis formalis. Contra quos sic. *(margin: Secundò. — Respondet. Auctores 3. sent.)*

§. IV.

Distinctio virtualis intrinseca excluditur.

46 Secunda conclusio. *Distinctio virtualis intrinseca* realiter *existens ante operationem intellectus, distincta à distinctione fundamentali rationis, non est constituenda in Deo.* Ita Auctores quartæ sententiæ, qui licèt inter relationes, & essentiam, & inter perfectiones absolutas, distinctionem virtualem realem admittant, vt videre est in Capreolo *in 1. dist. 8. quæst. 4. art. 3. ad 1. Scoti contra 1. conclus.* loquuntur tamen de fundamento distinctionis rationis, quod quia à parte rei existit, dicitur virtualis *(margin: Secunda conclus. — Capreol.)*

tualis distinctio per ordinem ad formalem fabricabilem ab intellectu.

47 *Prob. 1. ex Conc. Florent.* Suadetur conclusio primò: vt enim constat ex Concilio Florentino verbis *superiùs* relatis relationes solum secundùm modum intelligendi, aut ratione solum distinguuntur ab essentia, quod idem ex consequenti verum est de essentia, & attributis; sed si distinguerentur distinctione virtuali reali distincta à fundamentali rationis, non differrent solum ratione: ergo talis distinctio non datur inter prædicata diuina. Patet minor: nam dictio exclusiua *solùm* si in rigore accipiatur, vt debet, omnem aliam distinctionem excludit; sed distinctio hæc virtualis, alia est à distinctione rationis, & illius fundamento, vt illius Auctores fatentur: ergo excluditur per dictionem exclusiuam.

48 *Respondebis.* Respondebis; Concilium esse accipiendum de distinctione actuali, sic autem verum est non distingui, nisi distinctione rationis, aut secundùm modum intelligendi, non autem excluditur distinctio virtualis intrinseca realis, quæ licèt actu existat à parte rei, non tamen est distinctio actualis, sed virtualis. *Contra.* Sed contra: nam si hæc solutio admittitur, poterunt etiam Scoti discipuli respondere, vt suam tueantur sententiam, explicando Concilium de distinctione entitatiua, in quo sensu verum est solum ratione distingui, quia solum per rationem multiplicantur entitates in Deo; distinctio autem realis formalis, non entitates, sed formalitates multiplicat, nec entitatiua est, sed formalis; at hoc effugium non admittunt Auctores, quos impugnamus, Scoti sententiam varijs censuris damnantes: ergo illorum explicatio admittenda non est. Maior probatur: nam verba Concilij vniuersalia sunt, & ly *solùm* est vniuersalis exclusiua: ergo si hoc non obstante, licet his Auctoribus illam *limitatè* accipere, vt non omnem distinctionem realem excludat, sed tantùm actualem; licebit etiam discipulis Scoti illa magis limitare, dicendo loqui de distinctione actuali entitatiuo, in quo sensu solam distinctionem realem entitatiuam excludit.

49 *Secundò probatur ex Concil. Lateran.* Secundò probatur ex Concilio Lateranensi vbi *suprà*, statuente summam vnitatem in Patre, vt constituto ex essentia, & paternitate: ex quo intulimus, idem esse dicendum de attributis, & essentia, nempè Deum, vt constitutum ex essentia, & attributis, esse *summè* vnum, & idem; sed summa vnitas, omnem realem distinctionem excludit, solùmque distinctionem rationis, & illius fundamentum admittit: ergo distinctio ista virtualis realis intrinseca distincta à fundamentali rationis inter attributa, & essentiam admittenda non est.

50 *Respondebis.* Nec valet, si dicas, summam realem vnitatem excludere omnem distinctionem realem actualem, non tamen virtualem intrinsecam, quæ realis actualis non est. Non inquam valet: nam si hæc explicatio permittitur, datur locus distinctioni reali formali, explicando Concilium de summa identitate per exclusionem distinctionis realis entitatiuæ, non autem realis formalis; *Contra.* sed hoc non admittunt Auctores tertiæ sententiæ: ergo nec prædicta explicatio est ferenda.

51 *Tertiò prob. ex D. Th.* Tertiò probatur ex D. Thoma *in 1. dist. 2. quæst. 1. artic. 3.* vers. *Quantùm verò ad 4.* vbi inquirens, an diuersitas rationum, quas intellectus noster format de Deo diuersa attributa illi attribuens, sit tantùm ex parte nostri intellectus, an etiam ex parte Dei? Respondet pluralitatem istam contingere, non solùm ex parte nostra, sed etiam ex parte Dei, quia res, quæ Deus est, nostrum intellectum excedit; quòd autem Deus nostrum intellectum excedat, est ex parte ipsius Dei propter plenitudinem perfectionis eius, & ex parte intellectus nostri, qui deficienter se habet ad eam comprehendendam; & concludit corpus articuli, his verbis: *Et sic patet, quod pluralitas istorum nominum, non tantùm ex parte intellectus nostri formantis diuersas conceptiones de Deo, quæ dicuntur diuersæ rationes, sed etiam ex parte ipsius Dei in quantum, scilicet, est aliquid in Deo correspondens omnibus istis conceptionibus, scilicet plena, & omnimoda ipsius perfectio, secundùm quam contingit, quòd quodlibet nominum significantium istas conceptiones de Deo, verè, & propriè dicitur; non autem ità, quòd aliqua diuersitas, vel multiplicitas ponatur in re, quæ Deus est, ratione istorum attributorum.*

52 *Formatur ratio ex verbis D. Th.* Ex quibus verbis tale argumentum formatur: fundamentum distinctionis rationis, quam intellectus noster inter attributa facit, iuxtà D. Thomam, non est aliqua multiplicitas, vel diuersitas se tenens ex parte Dei, sed plenitudo, & eminentia perfectionis Dei comparata cum deficientia nostri intellectus non valentis rem, quæ Deus est, vno conceptu intelligere; sed si inter attributa inter se, & inter attributa, & essentiam daretur distinctio realis virtualis intrinseca, hæc fundaret distinctionem rationum, quas intellectus noster format de Deo, & distinctionem rationis à nobis fabricatam in ipso: ergo iuxta D. Thomam, talis distinctio virtualis realis intrinseca inter perfectiones diuinas non datur.

53 *Aliter suadetur doctrina D. Tho.* Præterea suadetur conclusio ex D. Thom. sequenti consideratione: etenim D. Thomas arguens contra identitatem relationum, & essentiæ, sæpè vsus est argumento sumpto ex prædicatis contradictorijs, quæ de relationibus, & essentia dicuntur, nempè, quòd essentia est communicabilis; paternitas autem incommunicabilis est, quod est vnicum fundamentum, quo ducti fuere Gilbertus ad inferendam distinctionem realem entitatiuam relationum ab essentia, Durandus ad probandam distinctionem realem modalem, & Scotus ad suadendam suam mediam distinctionem inter realem, & rationis, quam vocat formalem realem; & quo Recentiores mouentur ad distinctionem realem virtualem intrinsecam inducendam; tum inter relationes, & essentiam, tum etiam inter perfectiones absolutas; at D. Th. vt hoc argumentum solueret, nunquam recurrit ad distinctionem istam virtualem realem intrinsecam, sed ad solam distinctionem rationis, quæ inter relationes, & essentiam versatur: ergo distinctio hæc virtualis realis intrinseca distincta à fundamentali rationis, iuxtà D. Thomam in Deo admittenda non est. Maior, & minor constant ex D. Th locis *superiùs* adductis; & præcipuè *in hac 1. p. infrà quæst. 28 art. 3. ad 1 & quæst. 39. art. 1. ad 2* quod ita procedebat: *Affirmatio, & negatio simul, & semel non verificantur de eodem; sed affirmatio, & negatio verificantur de essentia, & persona: nam persona est distincta, essentia vero non est distincta: ergo persona, & essentia non sunt idem.* S. TH

54 *Argumentumque vtuntur Recentiores ipsi soluit D. Thom.* En vobis argumentum sumptum ex veritate propositionum contradicentium de essentia, & persona inductum à D. Thoma ad probandum personam in Deo non esse idem, quod essentia. Cui argumento ita respondet: *Ad secundum dicendum, quòd in quantùm essentia, & persona in diuinis differunt secundùm intelligentiæ rationem, sequitur, quod aliquid possit affirmari de vno, quod negatur de altero.* Ex quibus apertè constat veritas vtriusque præmissæ. Consequentia autem probatur: nam distinctio virtualis intrinseca inter prædicata diuina ad hoc tantum constituitur ab Auctoribus tertiæ sententiæ, vt de ipsis verificentur affirmatio, & negatio, vel prædicata contradictoria; sed ad hoc sufficit, iuxta Diuum Thomam, sola distinctio rationis: ergo iuxta D. Thomam talis distinctio non est admittenda inter prædicata diuina.

55 *Quartò prob. conclusio ratione.* Deinde probatur ratione: ad hoc enim illa distinctio statuitur in Deo, vt de intellectu v.c. sumpto prout in re existit, negetur *realiter* prædicatum reale, quod de voluntate *realiter* affirmatur, & è contra v.c. vt hæc sit vera, *realitas intellectus non est principium processionis Spiritus Sancti*, quæ ratio de volūtate affirmatur, & *esse principium generationis Verbi*, quod de intellectu affirmatur, negetur de voluntate, prout à parte rei existit; sed hoc implicat salua reali entitatiua, & formali vnitate, quam prædicti Auctores fatentur inter voluntatem, & intellectum diuinum: ergo distinctio virtualis intrinseca, prout ab his Auctoribus ponitur, est implicatoria, & omninò impossibilis. Consequentia est bona. Maior constat; vt enim de intellectu affirmetur, quod de voluntate negatur, & è contra, sumptis intellectu, & voluntate prout ratione nostra distinctis, distinctio virtualis intrinseca necessaria non est, sed sufficit distinctio rationis, vt fatetur Scotus, & etiam Auctores tertiæ sententiæ: vnde vt Scotus probet distinctionem realem formalem, & præfati Recentiores distinctionem virtualem intrinsecam, arguunt ex veritate affirmationis, & negationis de intellectu, & voluntate, de essentia, & de relationibus sumptis, vt anteuertunt considerationem nostri intellectus: ergo distinctio virtualis intrinseca ad hoc ab ipsis statuitur, vt propositiones contradictoriæ, vel affirmatio, & negatio verè dicantur de realitate intellectus, & de realitate voluntatis sumptis prout à parte rei.

56 *Minor prob. 1.* Minor autem ostenditur primò: quia namque intellectus, & voluntas sunt idem *formaliter realiter*, hæc propositio, *intellectus prout à parte rei existit, non est realiter voluntas*, non potest verificari; sed omne prædicatum, quod de intellectu affirmatur, est idem *realiter* cum voluntate: ergo non potest *realiter* de voluntate negari. *Secundò.* Secundò: non enim stat principium generandi Verbum de voluntate *realiter adæquatè* sumpta negari, quin de illa negetur *realiter* intellectus vt constitutus in aliquo esse reali, nempè, vt constitutus in esse reali principij generandi; cum non stet de aliquo negari constituens in esse reali, quin constitutum in tali esse negetur, vt ex terminis est per se notum, & exemplis potest euidens fieri; sed non potest intellectus, vt constitutus in aliquo esse reali, de voluntate *realiter adæquatè* sumpta negari; aliàs *realiter* ab illa distingueretur; cum eo modo vnum distinguatur ab alio, quo negatur de illo: ergo nullum prædicatum affirmatum de intellectu, potest de voluntate *realiter* accepta negari.

57 *Tertiò.* Tertiò probatur: non enim stat esse principium Verbi (& idem est de quocumque prædicato proprio intellectus dicendum) de voluntate *realiter* sumpta, vt est in se ipsa negari, quin tale prædicatum *realiter entitatiuè*, aut *formaliter* ad minus distinguatur à voluntate; sed nullum prædicatum proprium intellectus potest *realiter formaliter* à voluntate *realiter* sumpta distingui: ergo esse principium Verbi, quod est proprium intellectus, non potest de voluntate realiter accepta prout in se ipsa negari. Consequentia est bona. Minor certa: si namque prædicatum, quod est proprium intellectus, realiter à voluntate distinguitur, non potest non distingui intellectus à voluntate *realiter*; sed supponitur, intellectum non distingui *realiter* à voluntate: ergo nullum

nullum prædicatum, quod sit proprium intellectus, potest *realiter* à voluntate distingui. Maior autem probatur: nam vnum distingui ab alio, est vnum non esse aliud, vt ex terminis est notum, vel assigna in quo alio consistat vnum ab alio distingui: ergò eo modo vnum ab alio distinguitur, quo vnum non est aliud; sed si esse principium Verbi *realiter*, de voluntate *realiter* sumpta negatur, voluntas non est *realiter* principium Verbi: ergò si esse principium Verbi, *realiter* de voluntate negatur, esse principium Verbi *realiter* à voluntate distinguitur; & consequenter non stat esse principium Verbi, *realiter* de voluntate negari, quin esse principium Verbi distinguatur *realiter* à voluntate.

58 *Respondeo.* Nec valet si dicas, sufficere virtualem distinctionem inter esse principium Verbi, & voluntatem, vt *realiter* negetur de illa. Non inquam valet, & ex dictis præcluditur hæc euasio; *Contra 1.* tùm, quia intellectus supponitur *virtualiter* à voluntate distinctus; & tamen nõ potest *realiter* de voluntate negari: ergò virtualis distinctio inter duo, non sufficit vt *realiter* negetur de alio. *Secundo.* Tum etiam: nam *virtualiter* distingui sufficiet ad virtualem negationem prædicati sic distincti de subiecto à quo distinguitur *virtualiter* non autem reali negationi formali; at negatio, quæ adstruitur à contrarijs Auctoribus, principij generandi de voluntate, non est virtualis, sed realis formalis, nec Nos virtualem negationem negamus consistentem in fundamento, vt per intellectum negetur: ergò tali negationi, virtualis distinctio non sufficit.

59 *Opponet.* Si dicas: filiatio *realiter* negatur de paternitate, & non negatur *realiter* de essentia, & tamen essentia, & paternitas sunt vnum, & idem *realiter*, & solùm *virtualiter* distinguuntur: ergò sufficit virtualis distinctio inter duo, vt de vno aliquid *realiter* negetur, quod realiter affirmatur de alio; & consequenter sola distinctione virtuali, quæ inter voluntatem, & intellectum datur, poterit esse principium Filij de voluntate negari, affirmarique de intellectu.

60 *Respondetur.* Respondeo, filiationem negari de paternitate sumpta *formaliter*, vt hoc nomine *paternitas* significatur, vt subsit conceptui diuerso, quo nos illam ab essentia distinguimus; non autem negatur de paternitate sumpta prout in re *adæquatè*; aliàs hæc esset vera, *realitas, quæ est paternitas, non est filiatio*. Ex quo fieret, vt essentia, filiatio non esset, nec illa identificaretur *realiter entitatiuè*, quod est contra fidem. Ex quo solùm sequitur, quod de voluntate, vt significatur hoc nomine, & vt subest conceptui illam distinguenti ab intellectu, negetur esse principium Verbi, quod libenter fatemur, non autem quod negetur de voluntate *realiter* sumpta secundum quod est in re, & hoc est, quod nos negamus. *Testatur argumentum.* Et quidem non minus *realiter* distinguit vnum non esse *realiter* aliud, quam vnum ab alio procedere, sed distinctio virtualis non sufficit, vt vnum realiter ab alio procedat; aliàs inter diuinas personas realis distinctio non esset, cum non aliunde probetur, nisi quia vna *realiter* ab alia procedit, quod non stat absque reali distinctione: ergo nec potest sufficere vt vnum non sit *realiter* aliud.

61 *Vltimo probatur conclusio. Primus modus.* Denique suadetur conclusio impugnando modos, quibus à suis Auctoribus explicatur distinctio ista virtualis intrinseca. Primus illam constituens in æquiualentia ad distinctionem realem in creaturis reijcitur, hæc namque æquiualentia, nec requiritur, nec sufficit ad prædictam distinctionem; ergo non consistit in illa. Antecedens pro prima parte constat: nam inter bonitatem, & veritatem diuinam datur virtualis distinctio, si semel admittitur inter alia prædicata diuina; quandoquidem bonitas specificat voluntatem, non autem veritas, & tamen bonitas, & veritas diuina, non æquiualent distinctioni reali in creaturis; cum veritas, & bonitas creata non distinguantur *realiter*: ergo æquiualentia dicta non requiritur ad virtualem distinctionem in Deo. Pro secunda parte probatur: nam omnipotentia diuina æquiualet pluribus potentijs creatis, Dei scientia omnibus scientijs, quæ in creaturis inueniuntur, personalitas diuina æquiualet relationi, & personalitati creatæ, quæ realiter distinguuntur, & tamen nec in omnipotentia diuina dantur plures potentiæ *virtualiter*, nec in scientia Dei plures scientiæ *virtualiter*, nec personalitas, & relatio diuina *virtualiter* distinguuntur: ergo dicta æquiualentia non sufficit ad distinctionem virtualem intrinsecam.

62 *Secundus modus reijcitur 1.* Deindè secundus modus constituens distinctionem virtualem intrinsecam in eo quod vna, & eadem realis formalitas sit principium distinctionis realis in Deo, reijcitur primò: nam distinctio virtualis datur in Deo inter iustitiam, & misericordiam: nam iustitia Deus punit; non autem misericordia; & tamen non principiant realem distinctionem in Deo: ergò distinctio virtualis non consistit in principio realis distinctionis in ipso. *Secundo.* Secundò: nam paternitas, & essentia *virtualiter* distinguuntur, & tamen nulla distinctio realis principiatur ab essentia, quæ etiam à paternitate non fit, cum vtraque ad personarum processionem concurrat; ergo idem quod priùs. *Tertio.* Tertiò: nam si principiare realem distinctionem in Deo, sufficeret ad distinctionẽ virtualem intrinsecam, etiam principiare realem distinctionem in creaturis ad eandem distinctionem sufficeret; sed hoc est falsum; aliàs omnipotentia, quæ plures distinctiones creatas principiat, esset in plures potentias *virtualiter* distinctas partienda: ergò principiare realem distinctionem in Deo, non constituit distinctionem virtualem intrinsecam.

Præterea, tertius modus constituens distinctionem virtualem intrinsecam in eo quod vna realitas, & formalitas exerceat diuersa munera ac si essent plures formalitates, eisdem exemplis reijcitur: nam omnipotentia in producendo creaturas, ita diuersa munera exercet, ac si essent plures potentiæ: scientia in attingendo omnia, quæ scibilia sunt; ità diuersa munera exercet, ac si essent plures scientiæ: paternitas etiam diuina, ità exercet munera referendi, & constituendi personam: ac si esset distincta in ratione hypostasis à ratione referentis; & tamen in nullo ex his datur distinctio intrinseca virtualis: ergo male prædicto modo explicatur. 63 *Tertius modus.*

Denique quartus modus dicendi reijcitur primò: nam constitutiuum formale distinctionis realis in creaturis, est vnum non esse *realiter* aliud; sed hoc nequit conuenire prædicatis *virtualiter* distinctis in Deo: ergo distinctio virtualis diuina non potest consistere in eo quod prædicatis *virtualiter* distinctis conueniat constitutiuum formale distinctionis realis in creaturis, vt asserit quartus modus dicendi. Consequentia tenet. Minor est certa, aliàs istæ propositiones essent veræ: *Paternitas realiter non est essentia diuina: intellectus non est non in Deo realiter voluntas*, quorum vtrumque est hæreticũ, si negatio *entitatiuè* accipiatur; est falsum in sententia Auctorum tertiæ sententiæ, si accipiatur *realiter formaliter*; cum fateantur contra Scotum inter prædicata diuina non dari distinctionem realem formalem. Maior autem constat primò: nam vnitas entis consistit in diuisione in se; aliquid autem, quod est idem ac esse distinctum, consistit in diuisione à quolibet alio; sed diuisio realis à quolibet alio, consistit in non esse *realiter* aliud: ergò constitutiuum formale distinctionis vnius entis ab alio in creaturis, est non esse *realiter* aliud. Secundò: nam tunc aliqua *positiuè realiter* distinguuntur, cum de illis verificatur, *hoc est realiter, & illud est realiter, & hoc realiter non est illud*: ergo formale constitutiuum distinctionis realis in creaturis, est negatio realis vnius de alio inter entitatem realia positiua. 64 *Quartus modus reijcitur 1.*

Secundò reijcitur: si namquè distinctio virtualis consisteret in eo quod prædicatis *virtualiter* distinctis competeret constitutiuũ formale distinctionis realis in creaturis, hoc ideò esset, quia ad distinctionem virtualem requiritur quòd verificentur prædicata contradictoria; sed ex hoc non sequitur, distinctionem virtualem in tali conuenientia consistere; ergo non consistit in illa. Maior cum consequentia tenet. 65 *Secundo.*

Minor autem ostenditur primò: nam de animali & rationali verificantur contradictoria, nempè, conuenientia, & non conuenientia: equus namque, & homo conueniunt in ratione animalis; non autem in rationalitate; verificatur etiam distinctio, & non distinctio: homo namque per rationalitatem differt ab equo, non autem per animalitatem; & tamen animal, & rationale non distinguuntur *entitatiuè*, imò nec *formaliter realiter*, vt ex frequentiori, & veriori sententia cum Angelico Doctore suppono: veritas etiam, & bonitas in creatis non distinguuntur distinctione reali entitatiua, aut formali, & tamen de illis contradictoria verificantur, nempè, specificare, & non specificare intellectum, & voluntatem: bonitas namquè specificat voluntatem, non veritas, & hæc specificat intellectum, non autem bonitas: deformitas etiam peccati non distinguitur ab entitate physica distinctione aliqua reali, & tamen de illis verificantur contradictoria, nempè, causari, & non causari à Deo: entitas enim physica actus peccaminosi à Deo, vt à prima causa causatur, secus autem deformitas, vt suppono ex sententia Thomist. 1.2. *q.71. art.6. & q.79. & tract. de auxilijs*: ergo ex eo quod ad distinctionem virtualẽ petatur verificari prædicata contradictoria, aut in tali verificatione, aut illius fundamento consistat, non sequitur virtualem distinctionem consistere in conuenientia cõstitutiui formalis distinctionis realis in creaturis; quandoquidem, vt constat in exemplis adductis verificantur in creaturis contradictoria de formalitatibus *realiter* indistinctis. 66 *Minor prob. 1.*

Secundò probatur minor: nam de diuina essentia verè affirmatur vniri sub conceptu speciei cum intellectu beati, vt cum D. Thoma *infra q. 12. art. 2.* frequentiùs docetur à Theologis, & de illa sub conceptu naturæ, verè talis vnio negatur; item diuinitas sub conceptu sanctitatis vtitur humanitate Christi *formaliter*, vt suppono ex communi sententia *3. p. q. 7. art. 1.* quæ vnio de diuinitate sub conceptu naturæ, & vitæ actualis, aut radicalis negatur: ac denique filiatio diuini Verbi sub conceptu subsistentiæ, & personalitatis vnita est humanitati Christi, secùs autem sub conceptu referentis; aliàs illam relatam *physicè* redderet, quod negant communiter Theologi, nullo, quem viderim, dempto; & tandem essentiæ diuinæ sub conceptu essentiæ, & sub conceptu speciei, non conuenit constitutiuum formale distinctionis realis in creaturis, nec essentiæ sub conceptu sanctitatis, & sub conceptu vitalis, nec denique filiationi Verbi sub conceptu subsisten- 67 *Secundo probatur minor.*

stĕtiæ, & personalitatis; aliàs personæ diuinæ nō constituerentur proprietatibus relatiuis, sed absolutis *formaliter*: ergo ex eo quod distinctio virtualis consistat in veritate duarum contradictoriarum, vel in fundamento illius, non sequitur consistere in conuenientia constitutiui formalis distinctionis realis in creaturis.

68 *Tertiò probatur minor.* Deniquè probatur minor: nam distinctio virtualis intrinseca quam Recentiores in prædicta conuenientia constitutiui formalis distinctionis realis in creaturis constituunt, diuersa est à distinctione fundamentali rationis, & longe maior quam illa; sed vt verificentur prædicata contradictoria sufficit distinctio virtualis, sumpta pro fundamento distinctionis formalis rationis, vt constat ex D. Tho. locis vbi *suprà* relatis: ergo ex eo quod virtualis distinctio petat verificari prædicata contradictoria, non sequitur consistere in conuenientia constitutiui formalis distinctionis realis in creaturis.

§. V.

Argumento Scoti, & alijs contrà istam conclusionem occurritur.

69 *Ad argumentū Scoti respondet.* Ad argumentum Scoti respondeo, concessa maiori, & minori, distinguendo consequens: aliqua distinctione formali, nego consequentiam: virtuali, sumpta pro fundamentali rationis, concedo consequentiam: licèt namque distinctio rationis, vt *formaliter* existens, dependeat à consideratione intellectus cognoscentis, & fabricantis illā, vt tamen existens *fundamentaliter*, vel fundamentum illius, non dependet à consideratione intellectus, sed illius confictionem præcedit, & sufficit; vt contradictoria verificentur: animal namq; fundat conuenientia inter hominem, & equum secus autem rationale, quod à parte rei de animali verificatur, & de rationali negatur, & in animali rationali, vt à parte rei existentia, non distinguuntur distinctione formali rationis sed tantùm fundamentali: & similiter bonitas antecedenter ad distinctionem rationis formalem specificat voluntatem, quod de veritate in eodem statu negatur; & tamen vt sic non distinguuntur distinctione rationis *formaliter*, sed tantùm fundamentaliter: idem ergo est de voluntate, & intellectu diuino dicendū, quod nēpè, de voluntate vt distincta distinctione fundamentali rationis potest negari, quod de intellectu sumpto vt *fundamentaliter* ratione à voluntate distincto, affirmatur. Et *Ad confirmationem.* ex his ad confirmationem constat solutio, solùm enim conuincitur distinctio virtualis sumpta pro fundamentali rationis inter intellectum, & voluntatem diuinam præcedens considerationem nostri intellectus, quam, & non aliam nostri Thomistæ concedunt, cum admittunt distinctionem virtualem inter prædicata diuina.

70 *Vrget Scotus.* Sed contra hanc resolutionem vrget Scotus pro sua distinctione reali formali, & Auctores tertiæ sententiæ vt probent distinctionem virtualem intrinsecam: non enim solùm intellectus viatoris Deum *inadæquatè*, *connotatiuequè*, cognoscentis, sed etiam intellectus beati Deum videntis, *intuitiuè*, imò & intellectus Dei, se ipsum comprehendentis, cognoscunt Verbum per intellectum, & non per voluntatem procedere, & è contra, Spiritum Sanctum procedere per voluntatem, & non per intellectum: ergo de intellectu, & voluntate diuina, vt ab ipso Deo cognitis, verificantur contradictoria: & tamen prout obijciuntur intellectui diuino non distinguuntur ratione, nec *formaliter*, nec *fundamentaliter*: ergo prout sic, distinguuntur, vel distinctione reali formali, quod Scotus intendit, vel ad minus distinctione virtuali reali intrinseca distincta à distinctione rationis, & à fundamento illius.

71 Consequentia patet: non enim potest de illis, vt nullo modo distinctis, contradictio verificari: ergo si verificatur de intellectu, & voluntate prout obiectis intellectui diuino, prout sic aliquomodo distinguuntur: ac proinde si prout sic non distinguuntur ratione distinguuntur vel *formaliter realiter*, vel distinctione intrinseca virtuali. Antecedens autem, quod aliqui Auctores negant, probatur: Deus namquè verè cognoscit processionem Verbi esse generationem, & processionem Spiritus Sancti generationem non esse, & Verbum priùs origine procedere, quàm Spiritum Sanctus; at totum hoc ideò est verum, quia Verbum procedit per intellectum, & non per voluntatem, & Spiritus Sanctus è contrà: ergo Deus hanc veritatem cognoscit.

72 *Respondere poterat iuxta doctrinam Capreoli.* Si vera esset sententia Capreoli *in 1. dist. 8. quæst. 4. art. 3. ad 16. argum. Aureoli*, asserentis distinctionem rationis inter attributa diuina fieri non solùm ab intellectu viatoris Deum *inadæquatè*, *imperfectè*, *& connotatiuè* cognoscentis, sed etiam ab intellectu beati *intuitiuè* Deum videntis, & quod magis est, ab ipso Deo, peruia esset huius argumenti solutio: nam iuxtà hanc sententiam, concesso antecedenti, & prima consequentia, minor subsumpta est neganda: licèt enim attributa vt cognita à Deo ab eterno, non distinguantur ratione per intellectum creatum distinguuntur ratione per intellectum diuinum, & sicut de illis vt cognitis ab intellectu creato possunt verificari prædicata contradictoria, quia ratione distinguuntur, etiam de illis poterunt verificari, vt obiectis intellectui diuino, quia etiam prout sic, quamuis sint realiter idem, distinguuntur tamen ratione non humana, sed diuina.

73 *Displicet eius doctrina.* Quia tamen hæc sententia Nobis displicuit in Logica, vbi cum frequentiori Thomistarum sententia docuimus, nullum ens rationis posse fieri ab intellectu diuino, eò quòd ens rationis non fit per quamcumque cognitionem, cui obijcitur, sed petit pro causa efficienti sui cognitionem, quæ sit fictio, rem aliter, ac est repræsentans, videlicèt, non relatum, vt relatū, non distinctum, vt distinctum, quod summæ perfectioni, diuinæ cognitionis repugnat, idemque de intellectu beati est dicendum, quòd scilicèt per beatificam visionem non distinguat attributa, & prædicata diuina, eò quòd Deū vtin se intuetur, & consequenter, ipsum aliter ac est, non cognoscit: vnde Bernardus *lib. 5 de consideratione ad finem*, soli cognitioni enigmaticæ, quæ est cognitio viatorum Deum per alienas species cognoscentium distinctionem perfectionum diuinarum attribuit, ideò.

74 *Vera obiectionis solutio.* Aliter est obiectioni factæ occurrendum, concesso antecedenti, & prima consequentia, distinguendo minorem: prout obijciuntur intellectui diuino, voluntas, & intellectus non distinguuntur ratione *exercitè*, & *effectiuè*, concedo minorem, *obiectiuè*, & *signatè*, nego minorem, & consequentiam: nam licèt distinctio rationis inter intellectum, & voluntatem diuinam non fiat ab intellectu Dei, & ideò prout illi obijciuntur, non distinguantur ratione *exercitè*, & *effectiuè*, cognoscitur tamen ab intellectu diuino distinctio rationis, quæ inter prædicata Dei fit, vel potest fieri ab intellectu creato, & cognoscuntur à Deo voluntas, & intellectus diuinus, vt fundant distinctionem rationis ab intellectu creato factibilem, quod est ab ipso cognosci, vt distincta *signatè*, & *obiectiuè* & consequenter cognoscit per intellectum, vt *obiectiuè* distinguibilem, distinctione facta ab intellectu creato à diuina voluntate, diuinum Verbum procedere, non autem per voluntatem, vt fundat distinctionem rationis ab intellectu, & hoc modo ab intellectu diuino cognosci, sufficit vt de intellectu, & voluntate sic sumptis verificentur affirmatio, & negatio.

75 *Mens Capreoli explicatur.* Et fortè nihil aliud intendit Capreolus *loco allegato*, cum docet attributa distingui prout in intellectu diuino, nempè distinctione signata, non à Deo effecta, sed facta, vel factibili ab intellectu creato, quod verissimum est: nam Deus reuera cognoscit vnam, & eandem formalitatem sui intellectus, & voluntatis, propter suam eminentiam fundamentum intellectui nostro præstare, vt distinctis conceptionibus illa cognoscat, & nominet diuersis nominibus, & insuper etiam cognoscit distinctionem, quam intellectus viatoris format, & potest formare intellectum, & voluntatem, aliaque prædicata diuina.

76 *Instabis primò.* Sed instabis primò: etiam si repugnaret intellectus creatus, Deus cognosceret Verbum per intellectum procedere, & non per voluntatem, & è contra; sed repugnante intellectu creato, non esse distinctio rationis fabricabilis ab illo, nec talis distinctionis fundamentum: ergo veritas illius contradictionis cognita ab intellectu diuino, non dependet à distinctione rationis, nec illius fundamento, vt cognito à diuino intellectu. Consequentia est bona. Minor videtur certa: sicut enim, repugnante effectu, repugnat causa, ita & fundamentum distinctionis repugnat, ipsa repugnante; at implicante intellectu creato, implicaret distinctio ab ipso dependens: ergo & fundamentum illius implicans constitueretur. Maior autem probatur: quòd processio Verbi sit generatio, non autem processio Spiritus Sancti, non dependet à possibilitate intellectus creati, sed quod vna sit generatio, & non alia, pendet, vel quasi pendet ex veritate prædictæ contradictionis: ergo quòd Verbum per intellectum procedat, & non per voluntatem, & è contra, non dependet à possibilitate intellectus creati; & consequenter maneret prædicta veritas, etiam si repugnaret, & redderetur implicans intellectus creatus.

77 *Secundò.* Secundò objicies; quòd voluntas diuina fundet, vel possit fundare conceptum distinctum ab illo, quem terminat intellectus diuinus, & consequenter distinctionem rationis ab illo conuenit voluntati diuinæ, vt in re: ergo, si de voluntate diuina, vt *fundamentaliter* ratione ab intellectu distincta, negatur, quod de intellectu affirmatur, verificantur propositiones contradictoriæ de intellectu, & voluntate sumptis secundùm quod sunt in re; & consequenter deficiunt, quæ contradictionem virtualem intrinsecam *proximè* opponebamus.

78 *Tertiò.* Deniquè: nam essentia non potest fundare distinctionem rationis à se ipsa, benè tamen formalitas, quæ est intellectus, & voluntas; at hoc non ob aliam causam, nisi quia formalitas intellectus, & voluntatis *virtualiter* est multiplex, secus autem formalitas essentiæ diuinæ: ergo multiplicitas virtualis est causa fundandi distinctionem rationis; & consequenter distinguitur à distinctione fundamentali rationis, vel à fundamento distinctionis rationis.

79 *Ad primam instantiam respondetur.* Respondeo ad primam replicam, negando maiorem: repugnante namque intellectu creato, potente distinguere inter voluntatem, & intellectum diuinum repugnaret pluralitas nominum, quæ supponit distinctionē conceptuum: ac per consequens

repu-

repugnarent intellectus diuinus, & voluntas diuina, vt diuersimodè nominabiles, & conceptibiles, ex quo vlterius fit, vt repugnaret verificatio contradictionis. Ad illius probationem distinguo maiorem: non dependet dependentia stricta, & à priori, concedo maiorem: dependentia non stricta, & à posteriori consistente in connexione nego maiorem: & concessa minori, nego consequentiam: vel distinguo consequens distinctione maioris: solùm enim sequitur, verificationem prædictæ contradictionis non dependere à possibilitate intellectus creati, dependentia à priori vt à causa, non autem quod non dependeat dependentia à posteriori, hoc est, quòd non connectatur cum illius possibilitate.

80 Quæ dependentia ab omnibus Thomistis admittitur in omnipotentia respectu creaturarum possibilium, nedum in communi, verum etiam in particulari, de quo *infra quæst. 12. art. 8. quæst. 14. art. 5. & quæst. 34. art. 1.* quibus in locis cum communi sententia Discipulorum D. Thomæ docebimus ex implicatione formicæ, quæ supponitur possibilis, & non implicans fore omnipotentiam destruendam ob connexionem necessariam, quæ in omnipotentia cum creaturis possibilibus inuenitur. Et quidem Auctores statuentes distinctionem virtualem intrinsecam in æquiualentia ad perfectiones creatas distinctas, vel inconuenientia constitutiui realis distinctionis in creaturis, eodem argumento premuntur; cum repugnet æquiualentia, repugnante æquiualentiæ extremo, & repugnet conuenientia constitutiui formalis distinctionis realis in creaturis, repugnantibus creaturis.

81 *Ad secundam.* Ad secundam, concesso antecedenti, distinguo consequens: de illis sumptis, secundùm quod sunt in re *adæquatè* nego consequentiam: sumptis secundùm quod sunt in re *inadæquatè* inadæquatione fundamentali rationis, concedo consequentiam: ex quo non sequitur deficere, quæ contrà Auctores distinctionis virtualis intrinsecæ, opponebamus: nam ipsi accipiunt intellectum, & voluntatem secundum quòd sunt in re præcisa distinctione rationis, & illius fundamento, & consequenter de illis realiter *adæquatè* sumptis contendunt verificari propositiones contradictorias, & quod de intellectu *realiter* sumpto negetur, quod de voluntate *realiter* sumpta affirmatur, & è contrà, quod nos implicatorium censuimus, & probauimus ex eo quòd ad hoc requirebatur realis, vel entitatiua, vel ad minùs formalis distinctio inter prædicatum negatum de voluntate, & ipsam voluntatem, quæ distinctio implicat cum vnitate reali formali, quæ inter intellectum, & voluntatem supponitur.

82 *Replicabis.* Si dicas: non potest intellectus de voluntate negari ratione distinctionis fundamentalis rationis: ergo nec potest, *esse principium quo productiuum Verbi*, quod de intellectu affirmatur, de voluntate ratione huius distinctionis negari. Antecedens constat; hæc namquè propositio, *voluntas est intellectus*, est vera: ergo negatiua est falsa; & consequenter non potest intellectus verè de voluntate negari. Consequentia autem probatur: vt enim *suprà* contra Auctores tertiæ sententiæ arguebamus, quia ratione distinctionis virtualis hæc non potest esse vera, *voluntas non est intellectus*; nec ista verificari potest ratione virtualis distinctionis intrinsecæ, *voluntas non est principium Verbi*: ergo pariter si distinctio fundamentalis rationis non sufficit, vt verè intellectus de voluntate negetur, nec sufficiet vt *esse principium Verbi*, negetur de voluntate.

83 *Respondetur.* Respondeo, concesso antecedenti, negando consequentiam: sicut enim terminare processionem appellat proprium conceptum in termino, ideòque verificatur Verbum terminare ratione naturæ, non autem ratione attributi naturæ, quamuis natura de attributo nequeat negari, quia in prædicatione vnius attributi de alio appellatio non exercetur, ideòq; quando vnũ negatur de alio, negatur realis identitas; ità principare processionem appellat proprium conceptum principij, ideòque vt verificetur vnum, & non aliud attributum esse processionis principium, sufficit obiectiua distinctio, & vt de voluntate negetur esse processionis Verbi principium, sufficit, vt secundùm id, quod explicat, & ab intellectu ratione formali, aut fundamentali distinguitur, principium Verbi non sit; vt autem intellectus de voluntate negetur, requiritur realis inter vtrumque distinctio.

84 *Ad consequentiæ probationem respondetur.* Ad probationem consequentiæ, concesso antecedenti, nego consequentiam; quia Auctores tertiæ sententiæ ad hoc distinctionem virtualem intrinsecam adstruunt, vt ratione illius de voluntate, vt in re, negetur prædicatum, quod de intellectu affirmatur, omni appellatione seclusa, ad hoc autem requiritur realis distinctio inter prædicatum, & subiectum: vndè sicut quia hæc distinctio inter intellectum, & voluntatem non datur, non potest intellectus de voluntate *realiter* sumpta negari; ità quia inter principium *quo* Verbi, & voluntatem non interuenit realis, aut formalis distinctio, non potest *esse principium Verbi*, de voluntate negari; ac proinde contra ipsos tenet argumentum factum, secùs autem contrà Nos.

85 *Confirm. solutionis doct. instatur argum.* Et quidem vnum attributum non potest de alio negari: vnde hæc est falsa propositio, *iustitia non est misericordia*, definitio tamen vnius attributi verè de alio, & de illius definitione negatur: vnde hæc est vera, *id, quo Deus punit, non est id, quo Deus miseretur*, & hæc, *iustitia est, quo Deus miseretur*, est falsa, cuius discriminis, non potest reddi alia ratio nisi quia in affirmatione vnius attributi de alio fit sensus identicus, & consequenter in illius negatione negatur realis identitas; in affirmatione autem definitionis vnius attributi de alio, & de illius definitione, fit sensus reduplicatiuus, & omninò formalis, & consequenter in illius negatione, non remouetur identitas realis formalis, sed identitas rationis.

Ad vltimam obiectionem dicatur: ideò essentiam non posse ratione à se ipsa distingui, quia nomine essentiæ exprimitur, non totum, quod est in Deo, sed vna particularis formalitas, vt ratione ab alijs distincta, & consequenter non restat per quid essentia à se ipsa distinguatur ratione ratiocinata; intellectus verò, & voluntas distinguuntur ratione ratiocinata, quia, licèt significent eandem formalitatem identitate reali formali, non tamen illam explicant sub eadem, sed sub diuersa ratione: vndè concedimus in illa formalitate esse multiplicitatem virtualem, hæc autem non est in re, aliqua realis distinctio, sed vnitas eminentissima in re, & multiplicitas fundamentalis rationis. Ex quo solùm sequitur eminentiam vnitatis esse rationem fundandi distinctionem per rationem, non autem, quod distinctio aliqua realis, nec formalis, nec virtualis, sit ratio prædictam distinctionem fundandi. 86 *Ad vltimam obiectionem respondetur.*

§. VI.

Adstruitur in Deo distinctio rationis ratiocinatæ.

Sit tertia conclusio. *Attributa diuina distinguuntur inter se, & ab essentia distinctione rationis ratiocinatæ*. Ità Auctores quartæ sententiæ, & expressè D. Thomas *quæst. 7. de potentia art. 7. in 1. dist. 2. quæst. 1. art. 2. in corpore & art. 3. etiam in corp. art. dist. 35. quæst. 1. art. 1. ad 2. & dist. 22. qu. 1. art. 3. ad 4.* illis verbis: *Dicendum, quod differunt nomina attributorum secundum rationem, non tamen quæ sit solùm in ratiocinante, sed quæ saluatur in ipsa re secundum veritatem, & proprietatem rei*: at distinctio, cuius fundamentum est non solùm in ratiocinante, sed etiam in ipsa re, est distinctio rationis ratiocinatæ, vt ex logica suppono: ergo attributa inter se differunt ratione ratiocinata; & consequenter eodem distinctionis genere distinguuntur ab essentia. Est tamen obiter aduertendum, quòd cum docet D. Th. distingui attributa Dei distinctione, quæ saluatur in ipsa re secundùm veritatem, & proprietatem, non loqui de distinctione secundum esse formali, sed de illius fundamento. 87 *Tertia conclusio. est expressa D. Th.*

Deinde probatur ratione: nam nomina attributorum, & essentiæ diuinæ non sunt synonima, sicut *Marcus, Tullius, Cicero*, sed sunt diuersæ rationis: ergo licèt omnia eandem perfectionem, entitatem, & formalitatem significent, non tamen illam significant sub eadem omninò ratione; & consequenter conceptibus his nominibus expressis, correspondent in Deo diuersæ rationes obiectiuæ: at huius diuersitatis ratio non sumitur ex nostro intellectu *adæquatè*, sed fundatur in eminentia perfectionis diuinæ comparata cum deficientia intellectus, non valentis illam vno conceptu concipere; & consequenter, nec nominare vno nomine. ergo distinctio attributorum inter se, & ab essentia, non rationis ratiocinantis, sed rationis ratiocinatæ. 88 *Probatur ratione primo.*

Secundò probatur conclusio: relationes ab essentia distinguuntur ratione ratiocinata: ergo attributa ab essentia, & inter se distinguuntur hoc genere distinctionis. Consequentia patet; tùm, quia Nominales, & Recentiores, qui Nominales sequuntur, eodem modo discurrunt de distinctione attributorum ab essentia, & inter se, ac de distinctione relationum ab essentia. Tùm etiam, quia si distinctio rationis relationum ab essentia fundatur, absque imperfectione in Deo; pariter etiam attributorum distinctio poterit in ipso absque vlla imperfectione fundari. Tùm denique à paritate rationis. Antecedens autem probatur: nam de essentia, & relationibus verificantur affirmatio, & negatio: istæ namque propositiones sunt veræ; *essentia communicatur Filio, paternitas non communicatur Filio*; sed affirmatio, & negatio non possunt de eodem omnino verificari; aliàs duæ propositiones contradictoriæ possent esse simul veræ, quod lumini naturalis rationis repugnat; & consequenter nec in Deo est admittendum, cuius perfectio, etsi lumen naturalis rationis excedat, non tamen ipsi aduersatur: ergo essentia, & relatio idem omnimodo non sunt; & consequenter distinguuntur inter se aliquo genere distinctionis; cumque non distinguantur distinctione reali, entitatiua, aut formali, nec modali, vt tenet communis sententia, distinguentur distinctione rationis. 89 *Secundo probatur.*

Respondebis primò: distingui quidem ratione, non tamen ratiocinata sed tantùm ratiocinante, quia distinctis conceptibus formalibus concipiuntur, non tamen quia suis conceptibus correspondeant rationes obiectiuæ diuersæ, quia huius distinctionis datur fundamentum in Deo, sed tantùm in nostro intellectu. Sed contra primò: nam affirmatio, & negatio, vt sint veræ, petunt distinctionem in illo, de quo dicuntur; sed affirmatio, communicabilitas, & illius negatio, non de nostris conceptibus, sed de essentia, & 90 *Respondebis 1. Contra 1.*

tia, & relatione illis obiectis dicuntur: ergo petunt distinctionem, nedum in nostris conceptibus, sed etiam ex parte obiecti; & consequenter non solùm conceptus nostri formales, quibus essentiam, & relationes concipimus, sunt distincti, sed etiam essentia, & relatio distinguuntur obiectiuè. *Secundò.* Secundò: nam quod entitas diuina simul sit communicabilis sub vna ratione, & sub alia incommunicabilis manens indistincta realiter, ex illius prouenit perfectione, & infinitate; sed in hac fundatur veritas affirmationis, & negationis de ipsa: ergo hæc verificatio in illa fundamentum habet; & consequenter distinctio, quæ ad talem verificationem exigitur, non fundatur *adæquatè* in nostro intellectu, sed etiam in ipso Deo.

91 *Respondebis 2.* Respondebis secundò: vt contradictoria *verè* dicantur de essentia, & paternitate, non requiri distinctionem rationis entitatis ab entitate, sed sufficere vnam entitatem indiuisibilem, adhuc ratione, cum diuersis muneribus, & quòd sub munere essentiæ sit in Filio, secùs autem sub munere paternitatis: nam eo ipso Filius erit Deus, & non Pater; idemquè de alijs relationibus erit dicendum, quòd nempè, vt Pater Deus sit, & non Filius, quod illa entitas, & formalitas, quàmuis ratione indiuisibilis sit, vt essentia, & filiatio, sit in Patre sub munere essentiæ, & non sub munere filiationis; sicut plures docent in Deo rationem essentiæ, vel naturæ, & speciei non distingui ratione ratiocinata; & tamen vnitur mentibus beatorum vt species, & non vt essentia, aut natura; & in filiatione Verbi ratio hypostasis, & ratio relationis non distinguuntur ratione, saltem *adæquatè*, & tamen vnita fuit humanitati Christi sub conceptu hypostasis, & non sub conceptu relationis; & in communi Theologorum sententia, potuit vniri personalitas Verbi cum natura bruti sub conceptu subsistentiæ, & non sub conceptu personalitatis, & tamen in illa ratio personalitatis, & ratio subsistentiæ non differunt ratione adæquata.

92 *Reijcitur solutio.* Cæterùm, quidquid sit de his exemplis, contra solutionem arguitur: essentia namquè, & paternitas, non solùm distinguuntur munere, sed etiam in entitate: ergo solutio tradita est nulla: Probatur antecedens: essentia, & paternitas distinguuntur in eo, suprà quod cadit affirmatio, & negatio; sed affirmatio, & negatio cadit suprà illa in ratione entitatis: ergo non solùm munere distinguuntur; sed etiam in ratione entitatis. Consequentia est bona. Maior videtur certa: affirmatio namque & negatio non possunt esse de eodem omni modo identitatis, ergo in eo, suprà quod cadunt affirmatio, & negatio, debet esse distinctio. Minor autem probatur: nam essentia affirmatur de Filio sub ratione entitatis, paternitas autem sub ratione entitatis negatur de Filio: ergo affirmatio, & negatio cadunt suprà essentiam, & paternitatem sub ratione entitatis. Antecedens pro prima parte est certum: nam Filius *entitatiuè* est Deus: ergo Deitas *entitatiuè* & consequenter sub ratione entitatis affirmatur de Filio: Pro secunda probatur: paternitas negatur *entitatiuè* de Filio, quandòquidem distinguitur *realiter entitatiuè* ab illo; distingui autem vnum ab alio idem est, quod de illo negari: ergo paternitas negatur de Filio sub conceptu entitatis. Antecedens est de fide, & consequentia probatur: nam vnum ab alio *entitatiuè* distingui, est entitatem vnius non esse alterius entitatem: ergo si paternitas, & filiatio distinguuntur *entitatiuè*; entitas paternitatis, non est entitas filiationis; & consequenter paternitas sub conceptu entitatis de filiatione negatur; aliàs entitas essentiæ de Filio, & filiatione affirmatur: ergo affirmatio, & negatio cadunt suprà essentiam, & paternitatem sub conceptu entitatis, & consequenter distinguuntur ratione in entitate, & non solùm in munere.

93 *Vltimo probatur conclusio.* Deniquè probatur conclusio ratione D. Thomæ locis vbi *proximè* adducta, & præcipuè *in 1. distin. 22. quæst. 1. art. 3. ad 4.* quæ namque de Deo, & creaturis dicuntur, non *æquiuocè*, sed secundum conuenientiam analogam, & in creaturis ratio vnius non est ratio alterius, in Deo distinguuntur ratione cum fundamento in ipso; & consequenter ratione ratiocinata; sed essentia, voluntas, misericordia, & iustitia, v.g. dicuntur de Deo, & creaturis, non *æquiuocè*, sed secundum conuenientiam analogam, & in creaturis ratio vnius non est ratio alterius: ergo distinguuntur in Deo ratione ratiocinata; idemque argumentum de alijs attributis fit comparatis inter se, & cum essentia; & consequenter omnia attributa inter se, & ab essentia ratione ratiocinata distinguuntur.

94 *Aliorum argumentum vt inefficax omittitur.* Mitto argumentum, quo nonnulli Recentiores vtuntur, vt probent distinctionem rationis inter attributa diuina, & inter se, & ab essentia; quia nempè, æquiualent perfectionibus creatis *realiter entitatiuè* distinctis; cuius inefficacia ex dictis in discursu Disputationis colligitur; dicta namque æquiualentia, nec requiritur, nec sufficit ad distinctionem rationis inter attributa: ergo malè probatur ex illa. Consequentia tenet, & antecedens pro prima parte constat: nam bonitas, veritas, & entitas diuina distinguuntur ratione ratiocinata, vt communiter à nostris Thomistis docetur; & tamen non æquiualent perfectionibus *realiter* in creaturis distinctis: nam bonitas, & veritas creata, nec inter se, nec ab ente creato *realiter* distinguuntur: ergo ad distinctionem rationis in Deo dicta æquiualentia necessaria non est.

Quod autem non sufficiat probatur: nam in omnipotentia diuina continentia actiua hominis, non distinguitur ratione à continentia actiua equi; & tamen æquiualent entitatibus creatis *realiter entitatiuè* distinctis: scientia etiam diuina est vnicum attributum indiuisibile, adhuc per rationem, in plures formalitates; & tamen æquiualet omnibus scientijs creatis *realiter entitatiuè* distinctis: ergo æquiualere perfectionibus creatis distinctis *entitatiuè*, non sufficit ad distinctionem rationis ratiocinatæ inter prædicata diuina.

§. Vltimus.

Argumentis in contrarium occurritur.

Contrà istam conclusionem arguitur primò argumento Nominalium: idem namquè non potest à se ipso ratione ratiocinata distingui, sed solùm ratione ratiocinante, quia idem bis nominatur, vt dicendo *Marcus*, *Tullius*, *Cicero*, vel quia idem prædicatur de se ipso, vt in hac *Petrus est Petrus*; sed attributa inter se, & cum essentia sunt idem: ergo non distinguuntur inter se, nec ab essentia ratione ratiocinata, sed solum ratione ratiocinante. Maiorem probant primò: nam distinctum ab aliquo, non est aliquid illius; sed idem est aliquid sui ipsius: ergo idem à se ipso non potest distingui ratione. Secundò: nam distincta sunt plura; sed idem non potest esse plura: nam de ratione identitatis est vnitas, & de ratione vnitatis est indiuisio: ergo idem à se ipso distingui non potest. Tertiò: nam idem non potest esse plura secundum rem, vt ex terminis est notum, nec plura secundum rationem; aliàs esset plura entia rationis, quod magis implicat, quàm esse plura entia realia: ergo eiusdem à se ipso non potest dari rationis distinctio. Denique; non enim minùs propria est entis rationis distinctio rationis, quàm distinctio realis propria est entis realis; cum distinctio sit passio entis, sicut vnitas; vnitas autem rationis non minus enti rationis est propria, quàm enti reali propria est vnitas realis; sed ens rationis non potest distingui re, vel reali distinctione: ergò ens reale non potest distingui ratione; & consequenter idem *realiter*, non poterit ratione à se distingui. 95 *Arg. 1. argumento Nominalium. Mai probatur primo. Secundò. Tertiò. Quartò.*

Respondeo, distinguendo maiorem: idem *realiter* non potest à se ipso ratione distingui, nego maiorem: idem re, & ratione, non potest à se ipso ratione distingui, concedo maiorem: & sub eadem distinctione, minoris, nego consequentiam; solùm enim sequitur, quod attributa, nec inter se, nec ab essentia possint *realiter* distingui, non autem, quod non possint distingui ratione ratiocinata, sicut nec in sententia Nominalium infertur, non posse distingui ratione ratiocinante. 96 *Respondetur.*

Ad primam probationem maioris, distinguo maiorem: eo modo, quo distinguitur, concedo maiorem: quo non distinguitur, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam; vel distinguo consequens: idem *realiter* non potest ratione à se ipso distingui, nego consequentiam: idem re, & ratione idem, concedo consequentiam: nam licèt sapientia, quia est idem *realiter* cum essentia, sit eiusdem, vel ipsa realiter, potest tamen non esse eadem, vel eiusdem ratione, quia ratione distinguitur. *Ad 1. probationem maioris.*

Ad secundam, concessa maiori, distinguo minorem: idem *realiter* non potest esse *realiter* plura, concedo minorem: idem *realiter* non potest esse plura ratione, nego minorem, & distinguo consequens distinctione minoris: solùm enim sequitur sapientiam, & bonitatem, quia sunt idem *realiter*, non posse esse *realiter* plura; non autem quòd non possint esse plura ratione, aut per rationem plurificari. 97 *Ad secundam.*

Ad tertiam, nego secundam partem antecedentis, quòd nempè idem *realiter*, non possit esse secundùm rationem plura: nam licèt sapientia, & bonitas distinguantur ratione *obiectiuè*, in quo consistit esse plura secundum rationem, non sunt ipsa distinctio rationis, nec relationes rationis, quibus inuicem distinguuntur: vnde ex eo quòd sint plura secundùm rationem, non sequitur, nec quòd sint ens rationis, nec quòd sint plura entia rationis. *Ad tertiam.*

Ad vltimam, distinguo maiorem; distinctio rationis *subiectiuè*, id est, distinctio entis rationis concedo maiorem: distinctio rationis *obiectiuè* talis, nego maiorem, & concessa minori, distinguo consequens distinctione maioris; solùm enim sequitur, ens reale non posse distingui distinctione entis rationis, quod verissimum est, non autem, quod non possit distingui ratione obiectiua, id est, concipi vt distinctum ab alio, à quo *realiter* non distinguitur, nec illo modo distingui ratione proprium est entis rationis, sed enti reali, & rationis commune, sicut vnitas rationis *subiectiuè*, id est ad ens rationis sequuta, propria est enti rationis, nec potest enti reali conuenire; vnitas autem obiectiua rationis, non est propria entis rationis, sed ipsi, & enti reali communis: vnde, sicut inter entia rationis dantur genera, & species, per hoc quòd, quæ in se distinguuntur, ab intellectu adunantur in aliqua vnaratione, vel generica vel specifica; ità inter entia realia datur vnitas rationis obiectiua generica, vt omnium animalium in ratione vna animalis, & vnitas rationis specifica; vt omnes homines in ratione 98 *Ad quartam.*

ctione hominis vna vnitate specifica conueniunt ratione.

Sed instant Nominales primò: intellectus non potest facere ens reale, quod in se ens reale non est: ergò nec potest facere plura entia realia, quæ in se plura non sunt; & consequenter non potest inter entia realia *obiectiuè* distinguere, nec illa ratione multiplicare.

99 *Instans Nominales primo.* Secundò: quia diuina essentia est eadem sibi ipsi, non potest ratione ratiocinata à se ipsa per intellectum nostrum distingui; sed non minùs est idem sapientia v.g. cum essentia diuina, quàm essentia est idem sibi, aliàs identitas sapientiæ cum essentia non esset summa, quandòquidem ab aliquo excederetur in ratione vnitatis, & identitatis; & consequenter Deus sapiens, *summè* vnus non esset, contrà ea, quæ *suprà* diximus, & contrà veritatem catholicam: ergò sapientia ab essentia non potest ratione distingui, idemque deest alijs attributis inter se, & cum essentia comparatis dicendum. *Tertiò.* Tertiò: nam si sapientia distinguitur ratione ab essentia, sequitur, essentiam distingui ratione à se ipsa; sed hoc implicat: ergò sapientia non distinguitur ratione ab essentia. Maior, in qua est difficultas, probatur: hæc consequentia est bona: *sapientia est essentia diuina; sed sapientia distinguitur ratione ab essentia: ergò essentia distinguitur ratione à se ipsa*; at præmissæ per Nos sunt veræ: ergò ex distinctione rationis sapientiæ ab essentia, sequitur distinctio eiusdem essentiæ à se ipsa.

100 *Ad primam replicam respondetur.* Respondeo ad primam replicam, distinguendo consequens: pluralitate reali, concedo consequentiam: rationis, nego consequentiam: nam licèt intellectus non possit facere, quòd sit ens reale, quod in se tale non est, nec pluralitatem realem, illam non habenti, præstare, potest tamen quod in se indistinctum est, & vnum, vt plura, & distincta cognoscere, & consequenter, plura efficere, quæ in se plura non sunt quidem pluralitate reali, benè tamen pluralitate rationis.

101 *Ad secundam.* Ad secundam, distinguo maiorem: quia est eadem re, & ratione sibi ipsi, concedo maiorem: re tantùm, nego maiorem, & distinguo minorem: identitate reali, concedo minorem: rationis nego minorem, & consequentiam: itaquè nomine *essentiæ* significatur *explicitè* quædam formalitas particularis Dei, vt per rationem distincta ab alijs cum quibus identificatur in re: vndè est vna re, & ratione; formalitas autem realis, quæ intellectus est, & voluntas, etsi vna sit in re, est secundùm rationem diuisibilis in duas significabiles nominibus intellectus, & voluntatis: nec ex eo quòd fundet distinctionem rationis tollitur æqualitas identitatis realis cum essentia, & inter se; cum identitate reali, quam habet essentia secum: nam realis vnitas non minuitur per distinctionem rationis, sed solùm per distinctionem realem: vndè ex eo quòd voluntas, & intellectus distinguantur ratione ab essentia; secùs verò essentia à se ipsa, non sequitur esse minùs vnum *realiter* conflatum ex Deo, & intellectu, & voluntate, quàm essentia sola; & consequenter non tollitur, quod tale conflatum sit *summè* vnum *realiter*.

102 *Ad tertiam.* Ad tertiam, nego maiorem: ad probationem, nego antecedens: nam arguitur ab identica ad formalem: nam maior solùm in sensu identico est vera, non autem in sensu formali rationis: vndè ex eo quòd isto modo sit verũ, quòd *sapientia est essentia*, & quòd *sapientia distinguatur ratione ab essentia*, solùm sequitur, rem, quæ est essentia, distingui ratione ab essentia, non autem, quod essentia sub conceptu essentiæ, prout significatur hoc nomine, distinguatur ratione à se ipsa: Sicut ista consequentia non valet; *sapientia est essentia; sed sapientia est attributum essentiæ: ergo essentia est attributum essentiæ* licèt benè inferatur, rem, quæ est essentia, esse attributum essentiæ.

103 *Secundò arguitur ex Aureolo.* Secundò arguitur ex Aureolo: si namquè attributorum distinctio haberet fundamentum in Deo, maximè ob illius eminentiam comparatam cum deficientia nostri intellectus; sed hoc non sufficit: ergò non fundatur in Deo: Maior est doctrina expressa D. Th. vbi *suprà*. Minor autem probatur: non solùm entitas diuina est perfectionis, & eminentiæ infinitæ, sed etiam diuina sapientia *infinitè* eminens est, & *infinitè* perfecta, & tamen comparata cũ deficientia nostri intellectus, fundamentum non præbet, vt à nobis in plures sapientias distinguatur per rationem, nec vt in illa plures formalitates distinguamus: ergo pariter infinitas, & eminentia perfectionis realitatis diuinæ comparata cum deficientia nostri intellectus, non præbet fundamentum, vt in illa plures formalitates per rationem distinguantur.

Confirmatur. Quòd ampliùs vrgeri, & confirmari potest: nam eminentia diuina non potest fundamentum præbere, vt ipsi aliqua imperfectio attribuatur, sed distinctio attributorum inter se, & ab essentia est imperfectio: ergò nequit in illius eminentia fundari.

104 *Si Respondeatur. Contra 1.* Si respondeatur; distinctionem rationis inter perfectiones diuinas, esse imperfectionem nostram, eo quòd rationis distinctio est, non autem esse imperfectionem Dei; ideoq; posse in diuina eminentia fundari, non absolutè, sed vt comparata cum debilitate nostri intellectus. In contrarium obstat primò: nam compositio etiam rationis, non potest in diuina eminentia fundari, vt cõmuniter docent Thomistæ excludentes à Deo, non solũ realem, sed etiam rationis compositionem fundatam in ipso Deo ergò distinctio, etiam si rationis sit, non potest in diuina eminentia, etiam vt cum deficientia nostra comparata fundari.

Secundò, explicatur magis hoc ipsum: non minùs opponitur distinctio vnitati, quàm compositio simplicitati; sed compositio etiam rationis, opponitur summæ simplicitati, quam Deus habet in re; ideòquè non potest in diuina eminentia fundari: ergò distinctio, etiam rationis, opponitur summæ vnitati reali, quam fatemur catholicè in Deo, nec potest in illius eminentia, etiam nobiscum comparata fundari. 105 *Contra 2.* Tertiò: non enim minùs opponitur distinctio vnitati, quàm potentialitas summæ actualitati; sed huic non solùm opponitur potentialitas realis, sed etiam potentialitas rationis, ideoquè nulla diuina perfectio potest cum fundamento in re esse ratione nostra potentialis: ergò summæ Dei vnitati, non solùm opponitur realis distinctio, sed etiam distinctio rationis: ac proindè non poterit distinctio rationis in eminentia diuina fundari, nec vt absolutè sumpta, nec sumpta comparatione ad deficientiam nostri intellectus, illiusquè imperfectionem. *Contra 3.*

106 *Respondetur.* Ad argumentum respondeo, concessa maiori, negando minorem: ad illius probationem dicatur: sapientiam diuinam esse infinitam *formaliter*, vt obijcitur, nostro conceptui, solùm in linea particulari, scilicet, in linea sapientiæ, ideoque non fundat distinctionem rationis, qua possit à nobis in plures sapientias, pluresquè formalitates distingui, quia omnis Dei perfectio concipitur à nobis viatoribus, vt in propria linea *formaliter* infinita, cum quo non stat, vt pluribus concipiatur conceptibus, illam distinguentibus *obiectiuè*; realitas autem diuina est infinita in omni linea *simpliciter*, & continet in se perfectiones ad plures lineas spectantes, vt perfectionem sapientiæ, bonitatis, misericordiæ, & iustitiæ, & in hac eminentia, & infinitate fundatur, vt possit à nobis concipi, vno conceptu, vt infinita sapientia, in quo *expressè* sola perfectio sapientiæ importetur, etsi *implicitè* omnis alia perfectio imbibatur, alio, vt misericordia infinita, in quo exprimatur, quod spectat ad lineam misericordiæ, aliæ verò perfectiones solùm importentur *implicitè*.

107 *Ad confirmationem.* Ad confirmationem dicatur; distinctionem per rationem, tam longè abesse, vt arguat imperfectionem, quod potius attestatur summæ perfectioni diuinæ, ex qua prouenit, vt quia in re excedit omnem perfectionem creatam, omnemquè perfectionem vnitissimè continet, non possit ab intellectu viatoris, Deum per speciem creaturarum cognoscentis: vno conceptu exprimi secundùm omnia, quæ habet: sed ad hoc pluribus egeat conceptibus, quorum vno sub vna ratione, & altero sub alia exprimatur, quod est per rationem distingui: vndè distinctio rationis in diuina eminentia fundatur, quin ex hoc liceat colligere imperfectionem in Deo.

108 *Ad 1. impugnationem respondent aliqui.* Ad primam impugnationem respondetur ab aliquibus, concesso antecedenti, negando consequentiam, & rationem discriminis reddunt: nam ad distinctionem rationis sufficit concipi vnam Dei formalitatem sine alterius expressione; ad quod Deum, fundamentum præstare, imperfectio non est, sed potiùs summa perfectio, quod nempè, ab intellectu viatoris non possit omnis Dei perfectio vno exprimi conceptu; ad compositionem verò, præter hoc, est necessarium, quod vna ex perfectionibus componentibus comparetur ad aliam, vt in potentia, & quia huiusmodi comparatio non potest in Deo fundari, vtpotè in quo nequit fundamentum ad esse concipi vt potentialem; fit consequens, vt non possit compositio rationis habere fundamentum in Deo, & quòd magis repugnet compositio rationis cum reali simplicitate, & potentialitas rationis cum summa Dei actualitate, quàm distinctio rationis cum summa vnitate Dei.

109 *Contra.* Cæterùm contra istam solutionem obstat: nam Deus, vt constitutus ex essentia, & attributis virtualiter, & ratione distinctis, non est omninò simplex simplicitate rationis: ergò est ex illis extremis aliqualiter per rationem compositus. Consequentia tenet: nam omnimoda simplicitas solùm tolli potest per aliquem modum compositionis: ergò si Deus, quatenùs sic constitutus, non est omninò simplex per rationem, est aliquomodo per rationem compositus; & consequenter datur in ipso modus aliquis compositionis per rationem. Antecedens autem probatur: nam simplicitas est species vnitatis: ergò omnimoda simplicitas omnimodam vnitatem importat; sed Deus, vt constitutus ex essentia, & attributis, non est omninò vnus vnitate rationis: ergo nec omnino simplex simplicitate rationis. Minor, in qua est difficultas, probatur: omnimoda vnitas omnem distinctionem excludit: ergò sicut omnimoda vnitas realis excludit omnem distinctionem realem ab eo, quod est omninò vnum realiter: ità omnimoda vnitas rationis excludit omnem distinctionem rationis ab eo, quod est omninò vnum ratione; sed in Deo vt constituto ex essentia, & attributis non est omnimoda vnitas rationis, quandoquidem essentia, & attributa ex quibus prout sic constituitur, distinguuntur ratione ratiocinata: ergò Deus, vt ex illis constitutus, non est vnus omnimoda vnitate rationis.

Confirmatur, & vrgetur primò: nam compositio est vnio distin- 110

Confirmatur 1. stinctorum: ergò compositio realis, est vnio realiter distinctorum, & compositio rationis est vnio distinctorum ratione; sed in Deo, vt constituto, ex essentia, & attributis, est vnio distinctorum ratione: ergò est compositio rationis. *Confirmatur 2.* Confirmatur, & vrgetur secundò: nam præcipuum argumentum, quo Scoti sententia de distinctione reali formali à Thomistis, & ab alijs extrà Scholam D. Tho. impugnatur, est, quia ex illa sequitur esse in Deo compositionem realem formalem ex essentis, & attributis, eo quòd compositio in vnione distinctorum consistit; & consequenter iuxtà qualitatem distinctionis extremorum constituentium consurgit qualitas compositionis: ergò vel fatendum est, argumentum hoc contra Scotum non conuincere, vel asserendum, ex essentia, & attributis ratione distinctis Deum esse aliqualiter per rationem compositum.

111 *Confirmatur 3.* Confirmatur, & vrgetur tertiò: nam contrà Scotum negantem sequi compositionem realem formalem ex essentia, & attributis ex illorum reali formali distinctione, eo quòd essentia non se habet in potentia ad attributa, quamuis ab illis distinguatur distinctione reali formali, arguunt ferè omnes Theologi primò, probando ex distinctione reali formali potentialitatem essentiæ, esseque essentiam diuinam ad attributa in potentia reali formali. Secundò; hoc omisso, admissoque essentiam in potentia reali non esse, nihilominùs non vitari compositionem realem formalem, eo quod ad rationem compositionis hoc non petitur necessariò, sed tantùm quòd sit vnio distinctorum. Quod argumentum ferè ab omnibus Theologis, extrà Scholam Scoti, efficacissimum reputatur: ergò pariter si essentia; & attributa distinguuntur ratione ratiocinata, Deus, vt ex illis constitutus, erit aliquomodo compositus per rationem, estò essentia, vt ab attributis distincta, non sit ad illa in potentia, quia nempè in Deo, vt sic constituto, datur vnio distinctorum per rationem, quæ est ad aliqualem compositionem per rationem sufficiens.

112 *Vera 1. obiectionis solutio.* Vndè ad primam obiectionem respondeo, distinguendo antecedens: compositio rationis ex conceptibus non se mutuo *implicitè* includentibus, quæ est compositio rationis talis *simpliciter*, concedo antecedens: compositio rationis quòad explicitum ex conceptibus non se mutuò explicantibus; mutuò tamen, *implicitè* se includentibus, quæ est talis *secundùm quid* in linea compositionis rationis, nego antecedens: & sub eadem distinctione consequentis, concedo, & nego consequentiam: Itaque compositio est iuxtà qualitatem distinctionis extremorum; est autem duplex modus distinctionis rationis, scilicèt, conceptuum se inuicem actu *implicitè* non includentium, idest, quorum vnus ab alio non explicatur, nec in illo actu *implicitè* includitur, vt animal, & rationale, & ex his vnitis consurgit compositio rationis *simpliciter*: vel conceptuum, quorum vnus ab alio non explicatur, se tamen mutuo actu *implicitè* includunt, vt solet à Thomistis doceri de ente comparato cum modis *per se*, & *in alio*, quòd nempè, solùm distinguuntur penes implicitum, & explicitum, quia nempè, quod vnus explicat in alio tantùm *implicitè* importatur, & ex istis sic distinctis consurgit compositio rationis, quæ est talis *secundùm quid*.

113 Quia ergò attributa diuina, & essentia solùm distinguuntur ratione penes implicitum, quæ est distinctio rationis *secundùm quid*, sequitur Deum, vt constitutum ex essentia, & attributis esse compositum compositione rationis penès implicitum, & explicitum, quæ est *secundùm quid* compositio intrà lineam compositionis rationis, & non in limitatione, sed in eminentia fundatur non autem compositione rationis *simpliciter* ex conceptibus se mutuò excludentibus, quæ est compositio metaphysica in limitatione, & obiecti potentialitate necessariò fundata, & de hac accipiendos existimo Discipulos D. Thomæ, cum negant in Deo compositionem rationis ex essentia, & attributis. *Ad secundam.* Et ex his secundùm replicam constat solutio.

114 *Ad tertiam.* Ad tertiam, nego maiorem: nam ad potentialitatem per rationem exigitur, quòd vna perfectio concipiatur vt per aliam perfectibilis, quam in se actu *implicitè* non includat, est autem de ratione actus puri non posse ab aliqua perfectione præscindere; ideòque illi opponitur esse in potentia ad aliquam perfectionem, nedum reali potentialitate, sed etiam potentialitate rationis; at verò ad distinctionem rationis hæc præcisio non requiritur, sed sufficit non expressio, & quia potest concipi essentia vt attributa non exprimens, & hæc vt non exprimentia essentiam, potest inter attributa, & essentiam dari distinctio rationis, non obstante summa vnitate, qua identificantur *realiter*, non autem potest concipi essentia, vt in potentia in ordine ad attributa, quia licet illa non explicet, actu tamen implicitè includit.

115 *Cōtra solutionem 1. & 2. obiectionis instabis 1.* Cæterùm contra solutionem ad primam, & secundam obiectionem, arguitur primò: substantia namquè vt constituta ex ente, & modo *per se*, solùm est composita compositione rationis penes implicitum, & explicitum; & tamen huiusmodi compositio est imperfectio in substantia: ergo compositio rationis penes implicitum, & explicitum imperfectionem importat; & consequenter debet relegari à Deo. *Secundo.* Secundò: nam Deus est simplex omninò; sed simplicitas omnimoda omnem prorsus compositionem excludit: ergò nulla compositio est in ipso constituenda.

Tertio. Tertiò: nam Theologi absolutè admittunt distinctionem virtualem in Deo, & negant compositionem: ergò quia sentiunt diuersam esse rationem distinctionis, & compositionis, illamque posse in eminentia fundari, secùs verò compositionem. *Quarto.* Quarto: nam compositum causatur à componentibus, & est effectus illorum: ergò compositum per rationem est per rationem effectus, & per rationem causatur; sed in Deo nequit esse fundamentum, vt à nobis concipiatur vt causatur: ergò nec potest in ipso rationis compositio fundari.

116 *Contra solutionem ad tertiam obiectionem, instabis primo.* Deindè contra solutionem tertiæ obiectionis replicari potest primò: nam ens vt contrahibile per differentias, vel modos decem prædicamentorum concipitur vt potentiale, & vt in potentia ad illos, & tamen actu *implicitè* illos claudit, vt docet communis Thomistarum sententia: ergò quod essentia diuina actu claudat attributa, non tollit, quod concipiatur vt potentialis, & vt in potentia ad illa. *Secundo.* Secundò: si attributa non includeret, esset ad illa in potentia secundum explicitum, & implicitum; sed quamuis actu *implicitè* essentia attributa includat, illa tamen *explicitè* non importat: ergò erit in potentia ad attributa secundùm conceptum explicitum, vel concipietur vt *explicitè* potentialis. Patet consequentia: nam conceptus determinabilis per formalitatem actu *implicitè* non inclusam; ideò est in potentia ad illam, quia *implicitè* caret, & potest illam habere, & per illam determinari, quoad implicitum, & explicitum; sed conceptus non explicans formalitatem, per quam est determinabilis, caret tali formalitate *explicitè*, & potest illam habere, & per illam determinari: ergò est ad illam in potentia secundùm explicitum, & *explicitè* potentialis.

117 *Respondebis.* Si respondeatur eo ipso quòd essentia *implicitè* actu omnem perfectionem contineat, & vt sic concipiatur, concipi vt actum purum, cui omnis potentialitas repugnat, ideòque non posse concipi vt *explicitè* potentialem, seù esse ad attributa in potentia secundùm explicitum; *Contra.* In contrarium obstat: nam inclusio implicita actualis attributorum in conceptu essentiæ solùm præstat, quòd concipiatur vt actus purus *implicitè*, non autem quòd *explicitè* ratio actus puri in tali conceptu importetur; sed cum ratione actus puri implicata stat potentialitas secundùm conceptum explicitum ad attributa *explicitè* habenda: ergò solutio tradita non euacuat vim argumenti: Probatur minor ex paritate sæpè repetita: non enim minus opponitur distinctio vnitati, quàm potentialitas actualitati; sed cum vnitate essentiæ cum attributis implicata in conceptu essentiæ, stat distingui ab illis secundùm conceptum explicitum: ergò cum ratione actus puri implicata in conceptu essentiæ, stabit potentialitas explicita, vel secundùm explicitum in ordine ad attributa.

118 *Ad primam replicam respondetur.* Respondeo ad primam replicam, concessa maiori, distinguendo minorem: ratione sui *formaliter*, nego minorem: ratione fundamenti, concedo minorem, & nego consequentiam: compositio namque rationis, quam concedimus in Deo fundatur in summa actualitate, & eminentia, ex qua prouenit, vt non vno, sed diuersis conceptibus, illius perfectiones exprimantur, & vlterius, vt ex illis, vt per rationem vnitis, talis compositio consurgat; in substantia autem non prouenit ex eminentia, & actualitate, sed ex potentialitate, ideoque ratione fundamenti imperfectionem importat huiusmodi compositio in substantia, non ratione sui *formaliter*, sed ratione fundamenti, in Deo autem nullo modo.

119 *Ad secundam.* Ad secundam, concessa maiori, distinguo minorem: omnem compositionem realem, concedo minorem; rationis, nego minorem, & consequentiam; sicut omnimoda vnitas Dei excludit omnem realem distinctionem, præter distinctionem personarum, non autem distinctionem rationis. *Ad tertiam.* Ad tertiam dicatur, Theologos concedentes absolutè distinctionem, negantes autem compositionem rationis, loqui de compositione metaphysica ex conceptibus *obiectiuè* præcisis, non autem de compositione rationis *secundùm quid*, penes implicitum, & explicitum.

120 *Ad quartam.* Ad quartam dicatur, dependentiam realem non posse villi Dei perfectioni competere, dependentia autem virtualis, & per rationem soli diuinæ essentiæ sub conceptu primordiali essentię, & naturæ repugnat, quia est à se per exclusionem nedum causæ, sed etiam virtualis principij attributa; namque *virtualiter* essentiam supponunt, & in nostra sententia *virtualiter* ab essentia dimanat, & ratione nostra ab illa dependent; & similiter actus intelligendi, & volendi *virtualiter* egrediuntur à Deo, & ratione nostra dependent ab ipso, vt constat ex dictis *disputatione præcedenti*: licèt ergò Deo realis dependentia repugnet, non tamen repugnat dependentia virtualis in re, & formalis per rationem; ac proindè ex isto capite non repugnat Deo vt intelligenti, & volenti, ex deitate, & prædictis actibus *virtualiter*, & ratione nostra componi. Et quidem compositionem aliqualem rationis admittit in Deo D. Thomas *in 1. dist. 24. quæst. 1. art. 2. ad 4. & dist. 25. quæst. 1. art. 1. ad 2.* vbi etiam negat in Deo metaphysicam compositionem. Quæ doctrina aliter conciliari non potest, quàm negando compositionem rationis cum mutua præcisione

sione

præcisione obiectiua, admittendoque compositionem rationis penès explicitum, & implicitum.

121 *Ad primam replicam factam cõtra solutionem tertiæ obiectionis, respondet.* Ad primam replicam contra solutionem tertiæ obiectionis concessis maiori, & minori, nego consequentiam: ratio autem discriminis habetur ex dictis, quia nempè continentia implicita modorum in ente, non fundatur in entis actualitate, sed in potentialitate, ideòque secundùm conceptum explicitum est potentiale; continentia autem actualis implicita attributorum in conceptu explicito essentiæ, fundatur in summa actualitate essentiæ, ideòque nec explicitè est potentialis.

122 *Ad secundam.* Ad secundam benè ibi. Ad cuius impugnationem dicatur; cum vnitate implicata stare distinctionem secundùm conceptum explicitum, quia ad hoc sufficit non exprimere perfectionem attributorum, stat autem benè illa actu *implicitè* includere, & explicitè illa non importare; & ideò cum vnitate essentiæ cum attributis implicata, stat distingui ab illis secundùm conceptum explicitum; cæterùm cum ratione actus puri implicata, non stat conceptum explicitum carere perfectione sibi debita eo modo, quo illi debetur; quia hoc esset imperfectio priuatiua, cum qua nulla Dei perfectio concipi potest; esse autem in potentia ad aliquam perfectionem dicit carentiam priuatiuam illius, & ideò non potest conceptus explicitus essentiæ, potentialis esse *explicitè*: vnde concedimus, intellectum v. g. esse potentiam determinabilẽ per actum intelligendi, quia ad hoc sufficit quod secundùm conceptum explicitum sit principium virtuale illius, non autem dicendum, nec concedendum est esse potentialem, nec in potentia ad intellectionẽ, quia ad hoc requirebatur, quod careret intellectione debita, quod non est verum: nã eo modo, quo illi debetur, nempe, *identicè*, *realiter*, & *formaliter*, & per rationem *implicitè*, illa non caret, expressio autem intellectionis non debetur essentiæ sub conceptu essentiæ, nec intellectui sub conceptu principij proximi intelligendi: vnde ex eo quòd essentia sub conceptu essentiæ, alia attributa non exprimat, non sequitur in illa carentia debitæ perfectionis: ac proinde, nec potentialitas, adhùc per rationem.

123 *Instabis.* Instabis: conceptus explicitus essẽtiæ est determinabilis per cõceptũ explicitũ attributorũ; at per talem conceptũ explicitum non concipitur actu determinatus; ergò concipitur vt in potentia determinabilis; & consequenter concipitur; vt *explicitè* potentialis. Respondeo, concessa maiori, distinguendo minorem: non concipitur vt determinatur pro signo virtuali præcedentiæ essentiæ ad attributa pro quo signo non debetur talis determinatio, concedo minorem, & consequentiam: solùm non sequitur nego minorem, & consequentiam: solùm enim sequitur esse potentiam per rationem explicitam receptiuã illorum non autẽ concipi vt potentialem, vel vt in potentia, quia ad hoc requirebatur determinabilitas, & carentia debitæ determinationis.

Respondetur.

124 *Replicabis.* Replicabis: ergò voluntas pro signo actus primi in ordine ad volitionem, licet intelligatur vt potentia *realitèr* receptiua volitionis, non tamen intelligitur vt potentialis, vel vt in potentia reali ad illam. Probo consequentiam, etsi pro illo signo non intelligatur sub actuali volitione, hæc tamen voluntati pro illo signo non debetur: ergò pro illo signo non intelligitur cum carentia actus pro illo signo debiti; & consequenter non concipitur vt potentialis, nec vt in potentia ad volitionem, si vera est nostræ solutionis doctrina. *Respondetur.* Respondeo, negando consequentiam: nam licet voluntas pro signo actus primi non sit capax carentiæ priuatiuæ volitionis pro eodem signo, est tamen pro illo signo indifferens ad carentiam volitionis, & ad volitionem pro signo sequenti, & hoc sufficit, vt pro illo signo sit, non solùm in potentia, sed etiam potentialis intelligatur; essentia autem diuina pro signo prioritatis virtualis ad attributa exprimit, quod illi pro tali signo debetur, & aliàs non est indifferens ad carentiam attributorum pro signo sequenti, ideòque pro tali signo non concipitur vt potentialis.

125 *Tertiò arguitur. Minor probatur primò.* Tertiò principaliter arguitur: si attributa distinguerentur *virtualiter*, & ratione ratiocinata ab essentia, & inter se, sequeretur, esse *virtualitèr*, & ratione inæqualia in perfectione; consequens est falsum: ergò non distinguuntur virtualiter, & ratione. Falsitas consequentis constat primò ex Augustino *libro primo de Trinitate cap. 2. & lib. octauo in principio*, vbi docet tantam esse æqualitatem in Trinitate, vt non solùm Pater non sit maior Filio, sed nec Pater, & Filius simul, maius aliquid sint Spiritu Sancto, ex quo videtur inferri, etiam inter prædicata absoluta tantam esse æqualitatem, vt nec vnum attributum sit maius alio nec omnia simul, vnum attributum excedant in perfectione. *Secundò.* Secundò. nam quodlibet attributum est ens per essentiam, & infinitũ; sed infinito *simplicitèr*, non est dabile maius: ergò vnum attributum maius alio non est. *Tertiò.* Tertiò: quia alias essentia vt volens, esset perfectior *intensiuè* essentia secundum se; consequens falsum videtur, aliàs essentia *infinitè* perfecta non esset: ergò idem quod priùs.

126 *Quartò.* Quartò: nam, vt detur inter duo inæqualitas in perfectione, debet vnum carere alterius perfectione; sed vnum attributum non caret perfectione alterius, sed in nostra sententia, vnum clauditur in alterius conceptu, & in sententia omnium vnum attributum identificatur cum alio: ergò omnia attributa *virtualiter*, & ratione æqualia sunt in perfectione. *Quinto.* Denique: nam quodlibet attributum, etsi alia non includat, includit exigentiam identitatis cum omnibus; sed exigentia identitatis cum alio, etsi non sit *formalitèr* aliud, est aliud æquiualenter; quiuis enim æquè æstimabit exigere identitatem cum aliqua perfectione, ac talem perfectionem habere: nam *virtualitèr* iam illam habet in medio infallibili ad eius consequutionem, & strictiùs illam habet, quàm habens in se actionem dicitur habere terminum; sed ad æqualitatem sufficit æquiualentia: vnde æqualiter diues est, qui habet mille argenteos, ac qui habet centum aureos: ergò omnia attributa sunt æqualia, saltem *implicitè*, estò vnum non includatur in alio.

Sequela autem probatur primò: nam inter distincta *essentialitèr* non est æqualitas: vnde iuxta Philosophum, *species sunt sicut numeri*, inter quos omnes distinctio essentialis infert inæqualitatem; sed attributa vt distincta *virtualitèr*, & ratione inter se, & ab essentia, *essentialitèr* distinguuntur: ergò inter illa æqualitas virtualis, & ratione non est, sed vnum est alio *virtualitèr*, & ratione perfectius. Secundò: intellectus *realitèr* à voluntate distinctus, est *realitèr* voluntate perfectior: ergò intellectus *virtualitèr* à voluntate distinctus, est *virtualitèr* perfectior voluntate. 127 *Sequela prob. 1.* *Secundò.*

Tertiò: intellectus ex se est perfectior voluntate; sed ex contractione, vel quasi contractione voluntatis ad esse diuinam, non resarcitur excessus: ergò intellectus diuinus est ratione, & *virtualitèr* voluntate perfectior. Consequentia tenet: nam si per id, quod additur, non resarcitur excessus, perseuerat necessariò excessus. Minor autem probatur: nam differentia contrahens, aut quasi contrahens voluntatem ad esse diuinam, non est perfectior differentia contrahente intellectum ad esse diuinum: ergò ex differentia contrahente non resarcitur excessus competens intellectui ex se, & ex ratione communi præ voluntate. 128 *Tertiò.*

Quartò: nam vnum attributum, vt *virtualitèr* ab alio distinctum, non est *virtualitèr* infinitum in omni linea, sed tantùm in propria, v. g. intellectus in linea intellectus, & voluntas in linea voluntatis; sed licèt infinito in omni linea non possit dari maius, infinito autem in linea particulari potest dari aliud infinitum perfectius: ergò, non obstante infinitudine attributorum, vnum est virtualiter alio perfectius. *Quinto.* Denique nam infinitas attributorum; eris obstet illorum reali multiplicitati, & distinctioni, non tamen obstat distinctioni illorum virtuali, & per rationẽ: ergò pariter obstabit inæqualitati reali, non autem virtuali, & per rationem. Patet consequentia, quia non minùs est de ratione infiniti per essentiam immultiplicabilitas quàm non posse ab alio excedi: ergò si infinitas per essentiam attributorum compatitur cum virtuali multiplicitate, compatietur etiam cum virtuali excessu. 129 *Quarto.*

130 *Prima solutio. Granad. Scotus. Mairon. Ochan. Molina. Vasquez. Suarez. Zumel. Durand. Gilius. Recupit. Arriaga. Bernal.* In huius argumenti solutione variant Theologi, quidam docent attributa, non obstante distinctione, virtuali, & per rationẽ, esse *virtualiter*, & per rationem omninò æqualis perfectionis, etiam quoad rationes explicitas. Ita Granadus *tom. 1. in 1. p. tract. 2. disp. 9.* pro qua sententia referuntur Scotus *in 1. dist. 8. q. 4. §. ad 4.* Maironius *q. 5. §. bis visis*, Ochan *dist. 2. q. 1.* Molina *1. p. q. 28. art. 2. disp. 4.* Vasquez *disp. 122. cap. 7.* Suarez *lib. 3. de Trinitate cap. 10.* & Zumel *q. 42. art. 1. q. 2. dub. 1.* Secundò alij respondent, concedẽdo inter attributa diuina inæqualitatẽ virtualem eo modo, quo inter se distinguuntur, ità vt essentia sit *virtualiter* omnibus attributis perfectior, intellectus *virtualiter* perfectior voluntate, & sic de alijs. Pro qua sententia referuntur Durandus *in 1. dist. 36 q. 4.* & Gilius *lib. 2. tract. 1. cap. 9.* Recupitus *lib. 3. q. 14.* illam tenent Arriaga *disp. 27. sect. 4. sub sect. 1.* & Bernal *disp. 3. de Incarnatione sect. 1.*

131 *Attributa sumpta realiter non sunt æqualia, nec inæqualia positiuè, sed negatiuè æqualia.* Cui sententiæ adhærendum existimo, dicendo primò, attributa sumpta *realiter* neque esse æqualia, nec inæqualia *positiuè*, bene tamen *negatiuè* æqualia. Primum, & secundum patet: nam æqualitas, & inæqualitas positiua requirent distinctionem extremorum; sed attributa *realiter* sumpta, non distinguuntur, sed sunt omninò idem: ergo non sunt æqualia, nec inæqualia *positiuè*. Tertium probatur: nam æqualitas negatiua consistit in negatione excessus; sed inter attributa sumpta *realiter*, excessus non datur; eiusdem namque ad se ipsum non datur excessus; *realiter* autem sumpta sunt idem: ergo sunt æqualia *negatiuè*.

132 *Si actu implicitè se inuicem, & essentiam includãt sũt æquales perfectionis secundũ* Dicendo secundò, attributa si actu *implicitè* se inuicem, & essentiam includant, esse æqualis perfectionis secundum id, quod *implicitè* important, secùs autem si actu *implicitè* se non includant. Primum patet: nam in illa sententia, essentia, & omnia attributa includuntur actu in voluntate, v. g. (& idem est de quouis alio attributo dicendum:) ergo voluntas secundùm id, quod *implicitè* includit, non potest ab essentia, nec ab attributis, diuisim, nec simul sumptis excedi. Patet consequentia: nam quod in se habet alterius perfectionem, non potest ab illo in perfectione excedi; sed voluntas habet in se actu *implicitè* perfectionem essentiæ, & omnium attributorum: ergo sumpta secundum id, quod importat, *implicitè* nec ab essentia, nec ab attributis etiam simul sumptis exceditur.

133 *Secus autē si actu implicitè non se includat. Probatur.* Secundùm probatur; quod namque voluntas, v.g. *implicitè* dicat exigentiam identitatis cum intellectu, non sufficit, vt adæquet in perfectione intellectum; sed hac sola ratione defenditur æqualitas attributorum ab his, qui mutuam attributorum præcisionem concedunt: ergo in hac sententia voluntas non est æqualis intellectui in perfectiona. *Maior probatur primo.* Maior ostenditur primò: exigentia identitatis cum intellectu non sufficit, vt exigenti *formaliter*, perfectio intellectus conueniat: ergo nec sufficit, vt non excedatur perfectione ab intellectu. *Secundo.* Secundò; exigentia identitatis cum perfectione non sufficit, vt formalitas exigens, sit *formaliter* perfecta, vt constat in paternitate diuina, v.g. quæ vt relatiua, petit identificari cum perfectione essentiæ, & tamen vt relatiua, perfectionem non dicit: constat etiam in deformitate peccati, quæ exigit identificari cum actualitate, & perfectione actus peccaminosi, & tamen perfecta non est: ergo exigentia identitatis cum perfectione intellectus, non sufficit ad esse *æquè* perfectum, ac est intellectus.

134 *Tertio.* Tertiò probatur: si namque prædicta exigentia ad æqualitatem sufficeret, maximè quia ratione illius æquiualenter haberet perfectionem intellectus, & hoc ideò, quia ratione identitatis censetur illam habere in medio infallibili ad eius assequutionem; sed hæc ratio est nulla: ergo exigentia identitatis non sufficit: Probo minorem primo: nam actio productiua hominis est medium infallibile ad existentiam hominis: & tamen, non adæquat, nec *formaliter*, nec *æquiualenter* hominem: ergo quod ratione exigentiæ identitatis cum aliquo extremo infallibiliter extremum habeatur, non sufficit vt exigens identitatem cum illo, sit illud *æquiualenter*. Secundo: nam, si hoc est verum, sequeretur materiam ratione vnionis cum anima rationali adæquatè perfectionem animæ rationalis, cum ratione vnionis habeat medium infallibile ad animam rationalem; consequens est falsum, & nemine vnquam admissum: ergo prædicta exigentia ad æqualitatem non sufficit.

135 *Essentia secundùm conceptū explicitum est perfectior omnibus attributis, & vnum attributū alio.* Dicendum est tertiò, essentiam secundùm conceptum explicitum esse perfectiorem omnibus attributis, & vnum attributum perfectius alio, quod constat rationibus, quibus sequela argumenti probatur, & insuper testimonio expresso Diui Thomæ *quæst. 1. de potentia art. 1. ad 2.* quod ità procedebat: *Omne perfectissimum est Deo attribuendum secundum Anselmum: ergò, quod respicit aliquid perfectiùs, non debet Deo attribui; sed omnis potentia respicit se perfectius, scilicet passiuam formam, & actiuam operationem; ergo potentia, Deo attribui non potest.* Cui argumento ita respondet: *Ad secundum dicendum, quòd licet omne perfectissimum sit Deo attribuendum, non tamen oportet, quod omne illud, quòd Deo attribuitur sit perfectissimum, sed oportet, quod sit conueniens ad designationem perfectissimi, ad quod competit aliquid ratione sua perfectionis, quod habet aliquid perfectius se, cui, tamē deest illa, quam aliud habet.*

136 *Probatur ex doctrina D. Th. primo.* Ex quibus verbis tale argumentum conficio; potentia secundum conceptum potentiæ reperitur in Deo, & exceditur in perfectione ab actu; ergo etiam aliæ perfectiones, quæ *formaliter* reperiuntur in Deo, erunt secundùm explicita inæquales. *Secundo.* Secundò: nam iuxtà D. Thomam, etsi omne perfectissimum sit Deo attribuendum, non tamen omne, quod Deo attribuitur est perfectissimum, sed Deo aliquid potest attribui, quod habet aliquid perfectius se: ergo non omne attributum est perfectissimum, sed vnum erit alio perfectius cumque doctrina D. Thomæ non possit intelligi de excessu perfectionis in re, necessariò est accipienda de excessu perfectionis secundùm conceptum explicitum; consequenterque est asserendum, quòd ea, quæ in creaturis *realiter* excedunt alia, in Deo *virtualiter*, & secundum conceptum explicitum sunt perfectiora.

137 Vndè cum in creaturis essentia perfectior sit *realiter* omnibus quæ subiecto ratione essentiæ conueniunt, quia in essentia radicantur, & ordinantur ad illam, ità in Deo essentia secundum conceptum explicitum, excedit omnes perfectiones diuinas, vtpotè radix, finisque virtualis illarum, & sicut in sententia D. Thomæ intellectus creatus *realiter* voluntatem excedit, ità in Deo *virtualiter*, & sic discurrendum est circà alia attributa, quibus in creaturis similes perfectiones respondent, de alijs autem iuxtà maiorem, vel minorem proximitatem virtualem ad essentiam, ità vt sicut in creaturis proprietas proximior essentiæ iudicatur, alia non ità proxima essentiæ, realiter perfectior, ità in Deo attributum essentiæ proximius virtualiter, erit perfectius, dummodò ex alio capite excessus non resarciatur.

138 *Ad primam probationem minoris supra positam respondetur.* Nec vrgent, quæ in probationem minoris adduximus. Non primum: nā Augustinus est accipiendus de æqualitate reali personarum, quam fides docet, ex quo solùm sequitur, attributa in se, & *realiter* sumpta esse æqualia, quod libenter fatemur iuxtà dicta, scilicet, *negatiuè*. *Ad 2.* Ad secundum dicatur: quodlibet attributum, vt distinctum *virtualiter* ab alio esse infinitum, non in omni linea *formaliter*, sed tantum in propria linea, etsi *identicè*, quodlibet sit infinitum *simpliciter*, ex quo tantùm sequitur, *realiter* non posse excedi, non vero quod *virtualiter* non excedatur. *Ad 3.* Ad tertium, concessa maiori, nego minorem, nec obstat probatio: essentia namque secundùm conceptum essentiæ non est *explicitè* infinita *simpliciter* sed tantùm in propria linea *formaliter*, & in alijs *radicaliter*, cui infinitati non obest excedi à se ipsa vt volente.

139 *Instab.* Sed dices, effectus non potest causam sui adequatam excedere, quod verum est tam de effectu reali, quàm de virtuali; sed concretum hoc, *Deus volens*, est ab essentia diuina, vt à causa virtuali adæquata: ergo nequit illam excedere. *Respon.* Respondeo, in hoc concreto esse essentiam, & volitionem, inter quæ, comparata seorsim, essentia est perfectior, & quia in hoc concreto sola volitio est effectus, iam saluatur, effectum non excedere causam, quamuis comparatione facta concreti ad solam essentiam, illam excedat.

140 *Ad 4.* Ad quartam, concessa maiori, distinguo minorem: non caret *explicitè*, nego minorem: *implicitè*, concedo minorem, & distinguo consequens distinctione minoris; solùm enim sequitur vnum attributum secundùm id, quod implicat non excedi ab alio; non autem quod secundum explicitum non excedatur *explicitè*. *Ad 5.* Ad vltimum, concessa maiori, nego minorem, cuius falsitas constat ex dictis. Quomodo autem cum hoc componatur, quòd relationes diuinæ sint æquales inter se, alterius est loci. Et quidem in mea sententia nullius difficultatis; non enim concedo relationibus diuinis relatiuam perfectionem, sed tantùm absolutam essentiæ, & attributorum, cumque in hac non distinguantur; fit consequens, vt omninò æquales sint. Qui verò relatiuas perfectiones concedunt, & nihilominus esse omninò æquales diuinas relationes tuentur, vt consequenter loquantur, debēt fateri, cum distinctione virtuali attributorum saluari virtualem æqualitatē.

141 *Quar. argum.* Quartò arguitur: *Personalitas diuina, & diuina relatio*, non sunt synonima, nec similiter *Pater, & prima persona*, cum *personæ* nomen sit absolutum, *Pater* verò relatiuum: vndè, vt multoties docet Augustinus, Pater non dicitur persona Filij dicitur autem Pater Filij, & tamen personalitas, & relatio diuina, Pater, & prima persona non distinguuntur ratione ratiocinata: ergo quòd nomina attributorum non sint synonoma, non probat attributa ratione ratiocinata distingui; & consequenter deficit prima ratio, qua ex D. Thoma conclusionem probauimus. Patet minor: si personalitas diuina, & relatio distinguerentur ratione ratiocinata, personalitas, vt ratione distincta; esset aliquid absolutum; consequens est falsum, aliàs personæ diuinæ non constituerentur proprietatibus relatiuis, sed absolutis: ergo personalitas, & relatio diuina non distinguuntur ratione ratiocinata.

142 *Respondetur.* Respondeo concessa maiori, distinguendo minorem: non differunt ratione adæquata, concedo minorem: inadæquata, nego minorem, & consequentiam: nec sequitur personas diuinas constitui modis absolutis: nam licet non constituantur relationibus secundùm conceptum *ad*, & munus referentis, constituuntur tamen relationibus secundùm conceptum *in*, & munus formæ hypostaticæ, qui duo conceptus in diuina relatione, relatiui sunt, distinguuntur tamen *inadæquatè*, quod sufficit, vt *personalitas, & relatio* non sint synonoma, eo quod *personalitas* significat relationem secum vnum ex illis conceptibus, nempè formæ *hypostaticè* subsistentis, *relatio* autem secundùm conceptum *ad*, & respectum ad terminum, de quo *infra q. 41.*

143 *Instab.* Sed dices: ergò ex eo quòd nomina attributorum non sint synonoma, non probatur, attributa distingui ratione adæquata; & consequenter, estò *inadæquatè* distinguantur inter se, & ab essentia; *adæquatè* tamen non distinguuntur, quod nostræ conclusioni non congruit, nec menti Auctorum, quos sequimur, qui distinctionem virtualem, & rationis adæquatam inter attributa, & essentiam, & attributa ad inuicem comparata contendunt. *Respondetur.* Respondeo, ex vi huius rationis præcisè, concedo consequentiam; nec ex hoc sequitur bonam non esse; cum enim contra Nominales à Nobis formata sit, qui solam distinctionem rationis ratiocinantis inter attributa constituunt, probando distinctionem obiectiuam rationis, estò non adæquata, sed inadæquata solùm probetur, rectè, & efficaciter contrà illos arguitur; ratio autem distinctionis adæquatæ inter attributa, & essentiam aliunde petenda est, & sufficienter probatur illa, quam ex D. Thoma *in 1. dist. 22. quæst. 1. art. 3.* adduximus.

144 *Vrgetur, & est tamen argum.* Sed contrà hanc solutionem arguitur vltimò: si attributa, & essentia distinguerentur ratione adæquata, maximè, quia nomina attributorum, & essentiæ dicuntur de Deo, & creaturis, secundùm conuenientiam analogam, & aliàs in creaturis ratio, & definitio vnius non est ratio, & definitio alterius, sed hæc ratio est nulla: ergò non distinguuntur distinctione adæquata rationis. Maior continet rationem, qua ex D. Thoma nostram conclusionem probauimus. Minor autem probatur; persona, & relatio dicuntur de Deo, & creaturis non *æquiuocè*, sed secundùm conuenientiam analogam, & in creaturis ratio personalitatis non est ratio relationis; & tamen personalitas & relatio non distinguuntur in Deo *obiectiuè*, & ratione adæquata; ergò, ex eo quòd intellectus, v. c. & natura diuina dicantur de Deo, & creaturis, non *æquiuocè*, sed secundùm conuenientiam analogam, & in creaturis ratio naturæ, vel essentiæ, non sit ratio intellectus, non probatur distinctio virtualis, aut rationis adequata inter essētiam, & intellectum diuinum; & consequenter nec inter alia attributa inter se, & ab essentia, hac ratione prædicta distinctio probatur.

145 Respondeo concessa maiori, negando minorem. Ad probationem distinguo maiorem pro secunda parte; ratio, & definitio personali-

Respondetur. personalitatis non est ratio, & definitio relationis in creaturis ratione limitationis creatæ; concedo maiorem; ex se, & ex sua ratione formali, nego maiorem, & concessa minori, nego consequentiam; nam ratio Angelici Præceptoris est secundo modo accipienda, itaquè hoc vniuersaliter verum est, omne id, quod perfectionibus, vel formalitatibus in creaturis repertis conuenit ratione limitationis, non conuenit eisdem prout reperiuntur in Deo; est autem hæc differentia inter personalitatem, & relationem ex vna parte, & voluntatem, & intellectum ex alia, quòd sola distinctio realis voluntatis ab intellectu prouenit ex limitatione creata; quòd autem differant definitione adæquata secundùm rationes explicitas; hoc ex limitatione non prouenit sed conuenit illis ex suis rationibus formalibus, quòd, nempè, intellectus secundùm id, quod in propria linea exprimit, *adæquatè* definiatur sine expressione voluntatis; & ideò ad Deum translata, amissa distinctione reali, quæ ex limitatione illis conuenit, retinent differentiam rationis, & quòd ratio vnius, alterius ratio non sit; in personalitate autem, & relatione, non solum realis distinctio, sed etiam distinctio adæquata rationis, & definitionis, ex limitatione oritur, eo quòd in ente infinito sola oppositio relatiua potest realem distinctionem causare; ac proinde quod personalitas sumpta *adæquatè* secúdùm rationem explicitam, non sit relatio, & personam constituat *realiterquè* distinguat, nascitur ex limitatione; & ideò translatæ ad Deum personalitas, & relatio non solum non retinent realem distinctionem, sed nec etiam virtualem, & rationis adæquatam.

146 *Deus est omninò simplex, & omnis cōpositio.* Ex dictis in discursu tractatus colligitur, Deum non esse ex materia, & forma compositum, quia est spiritualis, & immaterialis omninò nec ex accidenti, & subiecto, quia est actus purus, & ad nihil in potentia; nec ex essentia, & existentia, nec ex esse, & subsistentia, quia identificantur in ipso: ac denique esse simplicem omninò, quod D. Thomas per plures articulos probat in præsenti *quæst.* 3. Et hæc de ista disputatione applicanda literæ Magistri *locis vbi* disputatio præcedens. *nis expers. M. Sent.*

Poterat hic disputari an attributa sint de conceptu essentiæ, & essentia de conceptu attributorum, etsi vnum attributum sit de conceptu implicitè alterius? Cui difficultati affirmatiuè respondeo iuxtà ea, quæ latè docebimus *infra quæst. 28. agendo de diuinis relationibus*, vbi cum frequentiori Thomistarum sententia defendemus essentiam esse de conceptu relationum, & relationes de conceptu essentiæ. Poterat etiam disputari, an attributa existant existentiis *virtualiter* distinctis, vel vnica existentia virtuali? Cui difficultati respondeo, existere per vnicam existentiam virtualiter indistinctam, iuxtà ea, quæ latè docebimus *infra quæst.* 28. vbi cum Angelico Præceptore resoluemus, relationes, etsi *realiter* distinguantur; existere vnica existentia essentiæ, iuxta quam doctrinam consequenter est asserendum, attributa, etsi inter se distinguantur *virtualiter*, existere vnica, & *virtualiter* eadem essentiæ existentia. 147 *Attributa sunt de conceptu essentiæ, & essentia de cōceptu attributorū. Licet inter se distinguantur virtualiter, existunt per vnicā existentiā virtualiter indistinctam.*

Deniquè disputari poterat, an attributa superaddant ad essentiam perfectionem, & consequenter gaudeant perfectionibus *virtualiter* distinctis in ratione perfectionis? Cui difficultati *affirmatiuè* respondeo consequenter ad dicenda *quæst.* 28. vbi docebimus, relationes non addere perfectionem ad essentiam, quia totum esse relationis est ad terminum; nec existentiam exprimit, nec ordinem ad existentiam, quod necessarium erat ad rationem perfectionis; sed attributa relatiua non sunt, nec totum suum esse consistit in respicere terminum, & consequenter ad existentiam ordinem exprimunt: ergò, quamuìs existant eadem existentia essentiæ, non tamen sunt perfecta sola essentiæ perfectione, sed sibi propria, & peculiari, & superaddita ad perfectionem essentiæ. Ex quo viterius fit, vt *virtualiter* multiplicetur in illis ratio perfectionis, sicut, & ratio entitatis; Et hæc de Tractatu nostro dicta sufficiant. 148 *Addunt ad essentiam perfectionē, & virtualiter multiplicatur in illis perfectio.*

TRACTATVS SECVNDVS.

De Visione Dei.

DE quo D. Thomas in 4. dist. 49. quæst. 8. de veritate 3. Contra Gentes cap. 54. 1. 2. quæst. 5. ac tandem in hac 1. p. quæst. 12. per tredecim art. in quibus consideratis omnibus, quæ ad Visionem Dei, tam ex parte potentiæ eleuabilis, quàm ex parte luminis eleuantis, speciei determinantis, & obiecti specificantis visionem concurrunt, omnia, quæ ad illius notitiam à viatore Theologo possunt desiderari, Angelico stylo, ea, qua solet profunditate, claritate, & breuitate exactissimè tradit. Docens in primo articulo, posse intellectum creatum Deum videre per essentiam. In secundo, non posse Dei essentiam ab intellectu creato per similitudinem creatam videri. In tertio, non posse videri oculis corporalibus. In quarto, nullum intellectum creatum per sua naturalia posse diuinam essentiam videre. In quinto, intellectum creatum ad videndum Dei essentiam lumine creato indigere. In sexto, inæqualiter à Beatis videri. In septimo non comprehendi ab aliquo intellectu creato. In octauo, videntes Deum per essentiam, non videre omnia, quæ in ipso videri possunt. In nono, secundum illam cognitionem, quæ res cognoscuntur à videntibus Deum per essentiam in ipso Deo, non videri per similitudines creatas, sed solum per diuinam essentiam, per quam Deus ipse videtur. In articulo decimo docet, videntes Deum, simul videre omnia, quæ in ipso vident. In vndecimo, non posse ab homine puro Deum per essentiam videri, dum est in hac vita mortali, quæ doctrina est accipienda de lege ordinaria Dei. In duodecimo articulo docet, posse Deum in hac vita, naturali lumine cognosci, secundum quod est prima, & eminentissima causa, non autem secundùm quòd est in se. Ac tandem in vltimo articulo docet, perfectiorem cognitionem haberi à nobis de Deo per gratiam, quàm per naturalem rationem: Pro quorum explicatione sequentes Disputationes subijcimus.

DISPVTATIO SEXTA.

Vtrùm intellectus creatus possit eleuari ad videndum Deum prout in se ipso?

§. I.

Catholica veritas pro conclusiones statuitur.

Num. 1. *Armenorū error.* NON Posse intellectum creatum nec humanum, nec Angelicum, Deum intuitiuè, & prout est in se ipso videre, sed solùm quemdam illius fulgorem fuit Armenorum error, & aliorum Recentiorum Græcorum, vt Armacanus refert *lib. 14. quæstionum contra illos cap.* 10. eundem errorem adscribit Alphonsus de Castro *lib. de hæresibus verb. Beatitudo hæresi*. Abailardo Arnaldo Brixiensi, ac tandē Almerico, & pluribus Albigensibus Galliæ à quibus non multum distare plures Ecclesiæ PP. tam Græcæ, quàm Latinæ sincerè intellectus, contendit P. Vasquez, & multis conatur ostendere 1. *p. disp. 37. cap. 23. & 24.* Chrysostomum, scilicet Theodoretum, Nissenum, Hieronymum, Ambrosium; & alios, quàm plures, cui, quòad Theodoretū cōsentit Lorca acerrimus Patrū defensor; cùm quo etiam Nissenum annumerat P. Herice contendens nullam veram interpretationem admittere posse 1. *p. tr. 4. d. 36. c.* 3. *astro. Vasquez.*

2 Conclusio affirmatiua est de fide *intellectum, scilicet Angelicum, & humanum posse & de facto Dei essentiam, prout est in se ipso videre*, & quamuis D. Thom. in præsenti solùm asserat, oppositum inconuenienter dici. Infra tamen *art. 4. in argumento* 3. illud errorem vocat. *Et q. 8. de Veritate art. 1. & Contra Gentes cap.* 54. hæreticum appellauit. Quæ multis Sacræ Paginæ testimoniis solet ostendi, nobis tamen illam comprobare sufficiat ex illis verbis 1. Ioannis 3. cap. *Cum apparuerit, similes ei erimus, quia videbimus eum sicuti est*. Videre autem Deum sicuti est, est ipsum intuitiuè videre. Et ex illo Pauli 1. ad Corinthios 13. *Videmus nunc per speculum, & in ænigmate, tunc autem facie ad faciem*, vbi Paulus distinguens inter cognitionem ænigmaticam confusam, & in creaturis, seu ex illis, vt ex speculo diuinitatis habitam, & cognitionem, quam vocat facie ad faciem, & istam concedens Beatis, illam autem Viatoribus, manifestè loquitur de visione intuitiua Dei, prout in seipso: hæc enim sola ænigmaticæ contraponitur. *Veritas affirmatiua est de fide. Prob. 1. auctoris. Sac. Pag. 1. Ioan. 3. 1. ad Corinth. 13.*

3 Si opponas in contra Exodi 33. dici de Moyse, Deum facie ad faciem vidisse; & tamen ipsum intuitiuè non vidit: ergò visio facialis non est idem, quod visio intuitiua: ac proinde ex verbis Pauli, non rectè infertur illius possibilitas. Respondeo, negando istam vltimam consequentiam: nam licèt facialis visio aliquando in Scriptura accipiatur pro visione Dei, non in se ipso, sed in aliqua creata imagine, vt in loco allegato, *& Genes.* 32. *Si opponas. Respondetur.*

cap. in præsenti tamen visionem Dei intuitiuam declarat, cuius ratio est duplex. Tùm communis Sanctorum Patrum interpretatio, qui verba Pauli de intuitiua notitia intelligi docent: verba autem in contrarium adducta non ità. Tùm etiam, ex eo quòd Paulus contraponit facialem visionem contra enigmaticam, & illam, quæ de Deo ex creaturis, tanquam per speculum habetur; licèt autem facialis visio absolutè accepta, non importet intuitiuam visionem; benè tamen illa, quæ enigmaticæ, & confusæ opponitur. In loco autem adducto, sic non contraponitur; imò ex subsequentibus constat, sermonem non esse de intuitiua visione; paulò anim post Moyses hæc verba subiunxit: *Ostende mihi faciem tuam*. Cui respondit Dominus: *Non videbis* S. Aug. *me homo, & viuet*, quod egregiè ad nostrum intentum notarunt S. Greg. Parens August. *in epistola 112. ad Paulinam*. Gregorius *lib. 18. Mo-* S. THO. *ralium cap. 78.* & Doctor Angelicus *in 4. dist. 49. q. 2. art. 1. ad 15. argumentum*.

4 Secundò probatur definitionibus Ecclesiæ, & in primis definitur expressè à Benedicto XII. in Extrauaganti *Benedictus* relata à Castro verbo *Beatitudo hæresi 6.* & multò antè à Bacono *in fine lib. 4. Sententiarum*, & quamuis Castro dictam Extrauagantem. Benedicto XI. attribuat, in quo ipsum sequuntur Vazquez *1. part. disput. 37. cap. 5* & Suarez *lib. 2. de attributis negatiuis cap. 7.* veriùs tamen Bacconus relatus, & Cardinalis Belarminus *tom. 2. lib. de beatitudine cap. 2.* Benedicto XII. illam adscribunt, vt rectè notauit Zanardus in præsenti. Vbi Pontifex expressè definit: *Animas beatas videre diuinam essentiam immediatè intuitiuè, & facialiter, & contrà oppositum defensantes, præcipit, vt tanquam contra Hæreticos procedatur*. Concilium etiam Florentinum in decreto de Purgatorio statuit: *Animas beatorum clare intueri ipsum Deum Trinum, & Vnum prout est in se*.

Secundo ostenditur definitionibus Ecclesiæ. Castr. Benedict. Vazquez Suar. Bacon. Belarm. Bened. Zanard. Côc. Flor.

5 Tertiò probatur testimonijs Sanctorum, & in primis illam expressè tradidit Augustinus *tom. 2. lib. de videndo Deum cap. 2. 5. & 15. epist. 112. cap. 14.* & Gregorius Magnus *lib. 18. moralium cap. 28.* Hieronymus *epist. 61. ad Pamachium cap. 3.* his verbis: *Videbo, inquit Dauid, cœlos opera digitorum tuorum, videbo, non video, videbo, quando facie reuelata gloriam Domini fuero contemplatus: nunc autem ex parte videmus, & ex parte cognoscimus*. Id ipsum docuit epistola 24. ad Marcellam, & epistola ad Eliodorum de Epitaph o Nepotiani cap. 15. quare immeritò Vazquez Armenorum errori adscripsit Hieronymum, Epiphanius *hæresi 70.* Gregorius Nazianzenus *Orat. 2. de Theologia*. Bernardus *serm. 31. in Cantica*, & alij, quam plures, quorum verba ad longum recensent. Moderniores Theologi in præsenti, & eruditè examinat Lorca *13. tract. de beatitudine disp. 27.*

Tertio probat. ex SS. PP. S. Aug. S. Greg. S. Hier. Epiphan. D. Greg. Naz. D. Bern. Lorc.

6 Quartò probatur duplici Diui Thomæ ratione, quarum prima in hunc modum formatur: homo per Dei gratiam potest suam beatitudinem adipisci; aliàs peioris conditionis esset animalibus cunctis, imò, & insensibilibus rebus, quæ suam felicitatem obtinere possunt: sed hominis beatitudo in visione Dei, prout est in se ipso consistit, iuxtà communiorem, & veriorem sententiam, vel in actu voluntatis, qui visionem Dei, prout est in se ipso, supponit: ergo prædicta visio est possibilis. Consequutio est legitima. Maior a nullo rationis compotè potest negari. Minor autem præterquamquòd disiunctiuè accepta est de fide, ostenditur à Doctore Angelico in præsenti in hunc modum: suprema fœlicitas hominis consistit in coniunctione perfectissima cum suo effectiuo, & finali principio; at perfectissima coniunctio hominis, in quantum intellectualis est, cum suo principio effectiuo, & finali in visione Dei, prout est in se ipso, vel in actu voluntatis illam supponente, consistit; cum vnum ex illis sit suprema hominis operatio: ergo in aliquo illorum suprema hominis fœlicitas est constituenda.

Quarto suadetur duplici ratione. D. Th. & formatur prima.

7 Respondebis, concessa maiori, negando minorem: beatitudo namque hominis debet consistere in coniunctione perfectissima ex possibilibus cum Deo, qui est homini primum essendi principium; cumque non sit possibilis visio Dei, prout est in se ipso, sed solùm secundùm fulgorem, aut lucem ab ipso deriuatam, in hac visione illius beatitudo consistet, & non in illa, quæ Deum intuitiuè, & prout est in se ipso, cognoscat. Sed contrà primò: beatitudo hominis consistere debet in aliquo, illius appetitum quietante, & satiante; sed visio Dei secundùm fulgorem, & lucem ab ipso manantem, nequit hominis appetitum satiare, & quietare: ergo in illa beatitudo hominis nequit consistere. Probo minorem; voluntas hominis, vtpotè vniuersalis appetitus, tendit in bonum in vniuersali: ergo solùm in adeptione Dei, qui est principium, & origo omnis boni, potest quietari, non verò in aliquo dimanante ab ipso, quod vtpotè creatum, debet esse bonum particulare.

Respond. Contra 1.

8 Secundò; intellectus hominis potest attingere ex Dei eleuatione saltem, omne illud, quod sub obiecto, à quo specificatur, continetur; sed Deus, vt quidditatiuè, & in se ipso cognoscibilis, continetur sub ente, à quo speciem desumit intellectus humanus: ergo ex eleuatione saltem, illud potest attingere. Tertiò; omnis potentia, quæ ex proprijs viribus attingere valet aliquod obiectum imperfectè, & quo ad *an est*, eleuari potest ad illius attingentiam perfectam; quo circà voluntas ex proprijs Deum imperfectè attingens, ex eleuatione per gratiam, Deum valet amare, prout in se ipso amore perfecto, nec aliqua instantia in oppositum poterit assignari; sed intellectus hominis ex propria natura Deum imperfectè cognoscit, quatenus ex creatis effectibus illius existentiam demonstrat: ergo eleuari poterit ad illius perfectam, & intuitiuam cognitionem.

Secundo. Tertio.

Dices; maiorem vniuersaliter veram non esse, appetitus namque sensitiuus ex se ipso, vt præuenit vsum rationis, potest attingere bonum morale, iuxtà probabilem Caietani sententiam, quæ in illo, ante rationis vsum, admittit veniale peccatum; & tamen ex eleuatione adhuc, nequit attingere bonum rationis consumatum, & perfectum, nempè, Deum: ergo instatur maior assumpta. Respondeo: potiùs pro Nobis esse exemplum adductum. Appetitus namque sensitiuus hominis, si vera est Caietani sententia, solùm attingit bonum, & malum morale circa sensibilia, & istud perfectè attingit ex subordinatione ad voluntatem; cum in illo, prout sic subordinato subiectentur virtutes morales; vndè in forma distinguatur maior: bonum morale, prout in materia sensibili, concedo maiorem: in materia spirituali, nego maiorem, & distinguo minorem: nequit attingere perfectè bonum morale separatum à materia sensibili, concedo minorem; in illa concretum, nego minorem, & nego consequentiam. 9

Dices. Respond.

Secunda D. Thom. ratio in hunc modum formatur; visis effectibus naturalibus, homo desiderat causam videre; ergo visis effectibus Dei, desiderabit homo naturaliter, Deum, prout est in se ipso, videre; at appetitus naturalis hominis, nequit frustrari; ergo visio Dei, prout est in se ipso, est possibilis; aliàs talis appetitus redderetur frustraneus, quam rationem inferiùs ampliùs examinabimus. 10

Secunda ratio D. Tho. formatur.

§. II.

Argumentis ab auctoritate occurritur, & ab opposito errore vindicantur PP.

Modo contra Nostram conclusionem arguitur primò ex multis locis Sacræ Scripturæ, in quibus Deus absolutè dicitur inuisibilis. Primæ ad Timothæum 3. *Regi sæculorum immortali, & inuisibili*. Et cap. 6. *Lucem habitat inaccessibilem, quam nullus hominum vidit, sed nec videre potest*. 1. Ioannis 1. *Deum nemo vidit vnquam*. Ac deniquè Exodi 33. *Non videbit, me homo, & viuet*. Et alibi sæpè. At ex eo quod Deus in Scriptura Sacra incomprehensibilis dicitur, infertur à Theologis, tanquam de fide certum, ab intellectu creato comprehendi non posse; ergo ex verbis adductis inferri debet, non posse ab intellectu creato intuitiuè videri. 11

Arg. 1. loco Sacræ Scrip. 1. ad Timoth. 3. 1. Ioan. 1. Exod. 33.

Ad hoc argumentum respondetur, prædicta loca Scripturæ, non posse interpretari in toto rigore, quia ex rigorosa illorum interpretatione sequitur inconueniens maximum contra fidem. Vndè interpretari debent vno ex quatuor modis, iuxtà intelligentiam Sanctorum. Primò, quòd Deus sit inuisibilis in hac vita mortali, non verò absolutè. Ita Mag. Gregorius *lib. 18. Moralium cap. 28.* Et Augustinus *Epist. 112. cap. 3.* quæ interpretatio congruit maximè loco Exodi vltimò adducto. Secundò, quod sit inuisibilis visu corporeo Ita Cyrillus Hierosolymitanus *Catechesi 9.* D. Th. infra *art. 3. in arg. Sed contra*. Ex Augustino *epist. 112. ad Paulinam cap. 9.* Tertiò, quod sit inuisibilis ab intellectu creato per vires proprias, & naturales. Ita Ambrosius *in 1. caput Lucæ*. Et Epiphanius *hæresi 70.* Quartò, quòd sit inuisibilis comprehensiuè, qualiter à se solo potest cognosci: non autem per exclusionem cognitionis quidditatiuæ, & intuitiuæ, sic D. Th. *in præsenti art. ad 1. argumentum*, alijque plures. 12

Respondetur quadruplici modo explicando loca Scripturæ. Greg. Mag. S. Aug. Cyrill. Hierosol.

Secundò arguitur testimonijs Sanctorum PP. passim asserentium, Deum, nec ab homine, nec ab Angelis posse videri, & licèt plures congerat Vazquez *loco suprà citato*; qui tamen speciali indigent explicatione, sunt Chrysostomus *homil. 14. in Ioannem* antè medium, vbi explicans illud Ioannis 1. cap. *Deum nemo vidit vnquam*, hæc verba subiecit: *Nam id, quod est Deus, non modo Prophetæ viderunt, sed nec Angeli, nec Archangeli, sed si eos percunctaueris, nihil ab his de Dei substantia audies, sed tantùm referentes, gloria in excelsis Deo*. Et paulò inferiùs addidit: *Deum ante Incarnationem fuisse Angelis inuisibilem: per Incarnationem autem factum fuisse visibilem*: ergo ex mente Chrysostomi, Deus ab intellectu creato, prout est in se ipso, videri non potest. 13

Arg. 2. ex SS. PP. S. Chrys. Ioan. 1.

Si respondeatur cum Doctore Angelico *in præsenti ad 1.* Chrysostomum solùm negasse possibilitatem comprehensiuæ cognitionis Dei: non autem intuitiuæ, & quidditatiuæ. In contrarium multipliciter insurgit Vazquez primò: quia Chrysostomus, disputabat contra Anomæos, quos non constat, docuisse, Deum ab intellectu creato comprehendi posse: ergo Chrysostomus, non solùm illam nempè comprehensionem, 14

Si respondeatur cum D. Th. Insurgit Vazquez primo.

sinuem, sed etiam claram, & quidditatiuam cognitionem negat esse possibilem intellectui creato. Secundò: quia Chrysostomus ait, ab Angelis substantiam Dei videri non posse, sed solùm aliquid deriuatum ab ipsa: ergo vtramque cognitionem negat. *Tertiò.* Tertiò; vt Angeli aliquid possent enarrare de Deo, necessaria non erat ipsius comprehensiua cognitio, sed sufficiebat clara, & quidditatiua; at Chrysostomus, ex eo quod negat ab Angelis posse videri, subinfert, quòd si eis percunctaueris, nihil ab eis de Dei substantia audies: ergo sentit, nec quidditatiuè Deum posse videre. *Quartò.* Quartò; eam cognitionem negat Angelis de Dei substantia ante carnem assumptam, quam concedit eisdem post carnem assumptam; sed Angeli, post carnem assumptam à Verbo, ipsum non comprehensiuè, sed solùm clarè, & intuitiuè cognouerunt: ergò sentit Chrysostomus, cognitionem istam intuitiuam, & claram respectu substantiæ Dei ab Angelis haberi non posse.

Chrysostomus vindicatur à noua, & de eius mente esse solutionem D. Tho. prob. His motus Pater Vasquez loco vbi suprà, Chrysostomum, & alios eiusdem Discipulos ex PP. Græcis cum Armenijs censet apertè consensisse. Cæteri tamen Theologi cum Doctore Angelico *in præsenti*, *& in 4. Sententiarum dist. 49. quæst. 1. artic. 1.* Chrysostomum ab hac vindicant nota; vnde standum est traditæ explicationi; quam esse de mente Chrysostomi, ostenditur primò: quia si Chrysostomus non solùm comprehensiuam, sed etiam quidditatiuam Dei cognitionem negaret possibilem esse per gratiam intellectui creato, apertè sibi contradiceret; cum in Epist. 5 ad Theodoretum lapsum, etiam esse possibilem manifestè concedat his verbis: *Si Petrus, qui vidit obscuram quamdam imaginem futurorum, omnia continuò reiecit ab anima propter voluptatem inuitam animæ à tali aspectu, quid dicemus, quandò rerum veritas aderit, quandò Regis cubiculis adapertis, intueri licebit ipsum regem, non per ænigmata, nec per speculum, sed facie, ad faciem.* Quibus verbis ita apertè tradit Chrysostomus possibilitatem visionis clarè, & intuitiuè Dei, prout est in se ipso, ac illam expressit Paulus *loco vbi supra in Epistola 1. ad Corinth. cap. 13.* ergò sicuti de mente dubitari non licet, quamuis alibi Deum inuisibilem appellauerit; ita pariter, nulli de mente Chrysostomi dubitare licebit, etsi in alijs locis verbotenùs, opposito errori fauere videatur, sed explicandus erit sicuti, & Apostolus ab omnibus Theologis explicatur.

16 *Secundò.* Secundò; quia intentum Chrysostomi erat, Anomæorum errorem expungere, qui non errabant, quia visionem Dei quidditatiuam possibilem esse per gratiam assererent, sed quia illius comprehensionem esse possibilem per naturam docuerunt: ergò Chrysostomus illorum errori se opponens, non primæ, sed secundæ, possibilitatem negauit. Minorem iusticiatur Vasquez concedere; non enim ita adeò amentes fuere, Eunomius, & Anomæi, vt assererent possibilem esse hominibus cognitionem Dei ita perfectam, ac Deus habet de se ipso. Sed quis non videat virum aliàs doctum, in hac parte deficere, Chrysostomum amentem faciendo, & Eunomium à dementia liberando? Et quidem Eunomium adeò excutijsse, vt hominibus daret ita perfectam cognitionem de Deo, ac Deus habet de se ipso, testatur Chrysostomus *in quinque homilijs*, quas scripsit contra Anomæos, præcipuè *homilia secunda* multò post initium, vbi Anomæorum errorem recenset, his verbis: *Quod nemo etiam dicere ausus est, ipsi, se ita nosse Deum, quemadmodum Deus seipsum nouit, asserunt.* Et paulò post medium hæc verba subiecit: *Qui eò temeritatis, atque amentiæ peruenisti, vt quem glorificare dumtaxat debes, & adorare, hunc, ceù rem quamdam abiectam, & vilem curiosè scruteris, & contendas penitùs comprehendere.* Idem reperit *homilia tertia, quarta, & quinta.* En vbi Chrysostomus Anomæos amentes appellat, & adeò excutientes, vt concederent intellectui creato possibilem esse per vires naturæ Dei comprehensionem.

17 *Si respondeas. Contra 1. Secundo* Nec sufficit respondere cum prædicto Auctore, nomine comprehensionis, non vsos fuisse Anomæos in rigore, quo illo vtuntur Theologi, sed solùm intellexisse claram Dei visionem. Tum; quia Hæretici numquam explicantur à Theologis, sed verba illorum accipiuntur, vt sonant, & in malam partem semper accipiuntur propter eorum mentem damnatam. Tùm etiam, quia debemus maiorem fidem dare Chrysostomo, qui illos de comprehensione in toto rigore fuisse locutos, apertè testatur illis verbis: *Penitùs comprehendere.* Nec alijs clarioribus potest explicari nomen comprehensionis in rigore Theologorum, & prout à quidditatiua notitia secernitur. Cum ergo iste fuerit error Anomæorum, stemus, oportet traditæ explicationi. Videantur Mag. Albelda *in præsenti disp. 1.* Et Collegium Salmaticense *dub. 2.*

18 *Responde tur ad 1. & motiuum. Vasq.* Nec vrgent, quæ Vasquez opponit, non primum constat namque ex dictis eius solutio. Ad secundam respondeo, negando antecedens; nec enim vnquam asseruit Chrysostomus, solùm à Beatis videri aliquid deriuatum à Deo, sed Dei visionem condescensum appellauit, quia non videtur Deus comprehensiuè, sed limitato modo, & quidditatiuo, se attemperante Deo illorum finito conatui. Ad tertiam, distinguo maiorem: vt aliquid possent enarrare eo modo quo filius enarrat, nego maiorem absolutè, concedo maiorem, & minorem distinguo eodem modo, & nego consequentiam. *Ad tertium.* Itaque non negauit Chrysostomus, Angelos beatos aliquid posse enarrare absolutè de Deo, sed posse id enarrare eo modo, quo filius, qui est in sinu Patris: vt autem eo modo, quo filius enarrat, ipsi enarrarent, necessaria erat illis eadem comprehensiua cognitio, quam filius habet de Patre.

19 *Ad quartum.* Ad quartam respondeo, Chrysostomum negasse Angelis comprehensiuam cognitionem de Dei substantia ante carnem assumptam, hoc statuendo discrimen, quod ante Incarnationem nullatenus Deum comprehendebant, post Incarnationem verò ipsum comprehendebant, non secundum propriam substantiam, sed secundum carnem assumptam à Verbo. Eodem modo interpretandus venit Theodoretus, quem Vasquez prædicto errori apertè consensisse contendit. *Lorca.* Licet P. Lorca nullam explicationem admittere posse fateatur *12. tract. de beatitudine disput. 27.* eo quod Eranisto interroganti. *Si Deus videri non potest ab Angelis, quomodo intelligemus, quod Angeli eorum semper vident faciem Patris?* Respondit Theodoretus *sicut intelligere solemus ea, quæ dicuntur de hominibus, qui Deum vidisse existimati sunt.* *Verba Theodoreti proponuntur.* At homines, qui Deum dicuntur vidisse, non Dei substantiam prout est in se ipsa, sed in aliqua creata imagine Deum viderunt, iuxta communem PP. intelligentiam, Paulo solùm excepto: ergo ex mente Theodoreti, Angeli non Dei substantiam vident, sed solùm aliquam illius creatam imaginem.

20 *Explicatur Theodoretus.* Respondetur tamen, mentem Theodoreti non fuisse, æquiparare in omnibus visionem Angelorum beatorum cum visione, quam de Deo habent Prophetæ, sed solùm quoad negationem comprehensionis, quæ in vtraque inuenitur, non tamen tenet eius similitudo quoad æqualitatem perfectionis; ita vt æquè perfectè viderint Deum Prophetæ, sicut videtur ab Angelis beatis; aliàs sicuti ista beatificat, ita, & illa beatificaret, quod Theodoretus non potuit sentire. Et quod mens Theodoreti solùmmodo fuerit comprehensiuam cognitionem negare, omissis alijs constat, ex eo quòd Deum ab Angelis videri non posse, confirmat ex illis verbis Ioannis 6. cap. *Ioan. 6. c.* *Patrem non vidit quisquam, nisi qui est ex Deo, is vidit Patrem.* Quæ verba communiter interpretari solent de comprehensiua notitia: ergo illam solam negat, & negare contendit Theodoretus intellectui creato.

21 *Verba Nisseni ponderantur. Matth. 5. cap.* Cæteri PP. quos pro eodem errore Vasquez adducit explicandi sunt aliquo ex modis, quibus expliquimus loca Sacræ Scripturæ superiùs adducta. Solus Gregorius Nissenus specialem habet difficultatem *lib. de beatitudinibus oratione* 6. vbi explicans illud Matthæi 5. cap. *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbimus;* sibi opponit loca Sacræ Scripturæ, in quibus Deus inuisibilis nuncupatur: *Quomodo ergò Deus à mundo corde poterit videri, in quo suprema fælicitas ponitur?* Et illis respondens, multoties fatetur, Deum ab intellectu creato, prout est in seipso videri non posse: vnde subinfert, beatitudinem, non in Dei visione constituendam esse, sed in hoc, quod est Deum habere in se ipso, & in illius visione, quæ habetur, non ex qualibet creata imagine, sed ex illa, quam quis participat ratione gratiæ.

22 *Si respondeatur. Insurgit Vasquez primo. Secundo. Vera est interpretatio tradita.* Si respondeatur, loqui Nissenum de beatitudine huius vitæ. In contrarium opponit Vasquez, quod loquitur de beatitudine, quæ sanctis promittitur in præmium laborum; at hæc est beatitudo vltimata: ergo de illa loquitur Nissenus. Secundò; quia ait, quod videre in vsu Scripturæ, idem significat, quod habere, quod multis ostendit: at si sentiret visionem Dei, prout verba sonant; possibilem esse in altera vita, non esset cur ad prædictam interpretationem recurreret; ergò idem quòd priùs. Respondetur tamen Nissenum, ibi loqui de homine Viatore, & de beatitudine huius vitæ, distinguens ibi duplicem cognitionem, alteram, quæ habetur ex effectibus naturalibus, & in hac non consistit beatitudo vitæ præsentis, quin potiùs in illa iniqui homines iustis solent præstare. Alteram, quam quis habet ex gratia, & puritate cordis, quam quis in seipso cognoscit, & in hac huius vitæ beatitudinem statuit, quod constat ex eo quod beatitudinem, de qua loquitur, probat ex illis verbis: *Regnum Dei intra nos est*; at sic nequit significari beatitudo vitæ futuræ, sed ad summum præsentis, cum Christus Dominus cum Viatoribus loqueretur: ergò de ista loquebatur Nissenus.

23 *Ad 1. Vasq. respond.* Ad primum, quod Vasquez opponit, respondeo, etiam istam cognitionem, quam quis habet de Deo, ex eo quod se puro corde meditatur per gratiam, esse præmium iustorum, licet non consummatum, & vltimatum. *Si objiciantur alia verba Nisseni.* Si objiciantur in contrà, illa verba Nisseni: *Promissio quidem tanta est, vt superet supremum terminum beatitudinis*; at præmium quod iustis in hac vita conceditur, illum non superat: ergo non de præmio huius vitæ, sed alterius debet interpretari. Respondeo, potiùs ex hoc oppositum concludi, comparans namque præmium, de quo loquitur, concludi, comparans namq; præmium, de quo loquitur, cum termino beatitudinis, distinguit manifestè inter præmium: ergo duplex præmium agnoscit, alterum in præsenti, alterum in futuro: primum, in cognitione illa quàm quis habet de Deo, ex eo

quod se Dei amicum, & puro corde cognoscit constituit. Secundum, non ita, quando verò ait, superare terminum beatitudinis, loquitur per exagerationem quamdam, non quia re vera excedat. Ad secundum ex dictis constat solutio. Et hæc demente PP. dicta sufficiant, qui plura desiderat, legat Commentatores in præsenti, & Magistrum Lorca vbi *supra* eruditè satis loquentem.

Ad secundum.

§. III.

Cætera argumenta diluuntur.

24 *Tertium argumentum à ratione.* Tertiò contrà præfatam veritatem arguitur: visio quidditatiua Dei non potest non esse infinita; at infinitam visionem intellectus noster nullis viribus valet elicere: ergo nec Deum quidditatiuè potest cognoscere. Minor cum consequentia tenet. Et maior ostenditur; cognitio crescit iuxtà incrementum perfectionis obiecti, quò circa cognitio quidditatiua Angeli excedit quidditatiuam hominis cognitionem, & ista excedit illam, quæ de bruti natura potest haberi: ergo cognitio obiecti infiniti, necessariò debet esse infinita. *Respõd.* Respondetur, distinguendo hoc vltimum consequens: si talis cognitio infinito, & adæquato modo obiectum infinitum attingat, concedo consequentiam: si modo inadæquato, & finito, nego consequentiam: & insto argumentum in cognitione Dei, quoad *an est*, quæ terminatur ad infinitum obiectum; nihilominùs tamen infinita non est, quia non infinito, sed finito modo ergà illud versatur. Pariter ergò in quidditatiua Dei cognitione contingit, quæ finita manet, non obstante obiecti infinitate, quia finito modo ergà illud versatur.

25 *Si insurgas primò.* Si opponatur primò: non solùm adæquata cognitio obiecti perfectionis excedit adæquatam minùs perfecti obiecti cognitionem, sed etiam quidditatiua illius cognitio, estò inadæquata sit, istius quidditatiuam excedit cognitionem, vt constat in cognitione quidditatiua Angeli perfectioris comparata cum cognitione Angeli minùs perfecti: ergo cognitio obiecti infiniti quidditatiua, estò inadæquata cognitio sit, debet excedere excessu infinito quidditatiuam obiecti finiti cognitionem; at infinitus excessus, necessariò exposcit infinitatem in extremo excedente: ergo debet esse infinita.

26 *Respõd.* Respondeo, distinguendo primum antecedens: excedit determinato excessu adæquante, excessum obiecti ad obiectum, nego antecedens: indeterminato, non adæquante excessum obiecti ad obiectum, transeat antecedens, & nego consequentiã: quia vt illatio teneret, priori modo debebat excedere. Itaq; non exigitur, quòd si vnum obiectum excedit alterum vt quatuor, etiam quidditatiua eiusdem cognitio, vt quatuor, excedat alterius obiecti cognitionem, sed poterit gaudere minori, & indeterminato excessu. Vt autem ex obiecti infinitate, in cognitione eius quidditatiua rectè inferretur infinitus excessus, necessarium erat, quòd excessus vnius cognitionis ad aliam deberet esse tantus, quantus esset obiecti ad obiectum.

27 *Si opponas 2.* Si opponatur secundò; non stat; omnes creaturas possibiles collectiuè sumptas, quidditatiuè cognosci, & non cognosci modo infinito: ergo pariter stare non poterit, quod Deus quidditatiuè cognoscatur, & non cognoscatur modo infinito. *Consequentia tenet primò.* Antecedens ex inferiùs dicendis constabit, & consequentia tenet primò; quia Deus infinitè superat perfectionem omnium creaturarum possibilium collectiuè; sed istæ ob sui perfectionem petunt in cognitione quidditatiua ipsarum infinitatem in modo tẽdendi: ergo à fortiori Deus eundem infinitatis modum in sui quidditatiua cognitione, debet exposcere. *Secundò.* Secundò; cognitio Dei secundùm se, estò solùm quidditatiua sit, est perfectior cognitione omnium possibilium extrà verbum: ergo si cognitio omnium possibilium extrà verbum necessariò debet esse infinita, vt communiter à Thomistis docetur, à fortiori cognitio quidditatiua Dei infinitatis modum debet sortiri.

28 *Respõd.* Respondeo, permisso antecedenti, nego consequentiam, & ratio disparitatis est, quòd eo ipso, quòd omnes creaturæ possibiles collectiuè sumptæ cognoscantur, non possunt non comprehendi; cum namque intrà possibilia omnis modus illatum contineatur, si omnia possibilia cognoscuntur, etiam debent cognosci omnes modi possibilium: ac proinde cognoscuntur, quantum cognoscibilia sunt; & consequenter adæquatè, & comprehensiuè cognoscuntur: cognitio autem, quæ adæquatur cum obiecto infinito, participat ab illo infinitatem, vt superiùs dicebam; at vero Deus potest quidditatiuè attingi, quin adæquatè cognoscatur, quia ob sui eminentiam stat cognosci quoad omnia, quæ formaliter habet, quin quoad ea, quæ eminenter continet, cognoscatur: quandò autem cognitio inadæquatè attingit infinitum obiectum, infinitatem non capit ex ipso. *Ad 1. consequentiæ probationem.* Per quod patet solutio ad primam consequentiæ probationem distinguendo minorem: ob sui perfectionem adæquatè attactam, concedo minorem: inadæquatè solùm, nego minorem, & nego consequentiam.

29 *Ad secundam.* Ad secundam probationem, omisso, aut concesso antecedenti, nego consequentiam: quia optimè stat cognitionem finitam, infinitam excedere, quandò ergò diuersa obiecta versantur, quorum vnum alterum excedit, vt in præsenti contingit, sicuti cognitio quidditatiua Angeli perfectior est cognitione comprehendente formicam. Nec obest alterius infinitas in nostro casu, sicuti nec obstaret, si quantitas infinita daretur, quominùs esset minus perfecta, finita substantia. Pariter in præsenti, quamuis cognitio quidditatiua Dei finita sit, perfectior tamen erit cognitione omnium possibilium extrà verbum, si daretur, quamuis ista infinita esset, propter infinitum excessum Dei ad totã possibilium collectionem: si autem comparatio fieret in ordine ad idem obiectum, tunc infinita cognitio illius, necessariò excederet cognitionem finitam eiusdem.

30 *Vltimò arguitur.* Denique principaliter arguitur; plus distat diuina substantia à creato intellectu, quàm Angelus à visu corporeo; sed ob hanc distantiam, nequit visus corporeus eleuari ad attingendum Angelum: ergo à fortiori intellectus non poterit eleuari ad videndam diuinam substantiam, prout est in se ipsa. *Respõdet Angelicus Doctor.* Respondet Angelicus Doctor *in 4. Sententiarum dist. 49. quæst. 2. art. 1. ad 7.* plùs quidem distare quoad entitatem, non autem quoad proportionem habitudinis potentiæ ad obiectum, & hæc secunda proportio est, quæ desideratur, vt intellectus diuinam substantiam possit attingere.

31 *Contra insurgit Herice.* Cæterùm contrà solutionem istam insurgit Herice, habitudo potentiæ ad obiectum est entitas quædam: ergo proportio, & distantia habitudinis, necessariò erit proportio, seù distantia entitatina; & consequenter si Deus plùs distat ab intellectu nostro, quàm Angelus à sensu distantia entitatiua, plùs etiam distabit distantia habitudinis potentiæ ad obiectum. *Secundò insurgit Fassol.* Secundò insurgit alius eiusdẽ familiæ; improportio habitudinis potentiæ ad obiectum nascitur ex improportione entitatiua potentiæ cũ illo: ergo non stat plus quoad istam distare, & non etiam plus distare quoad illam. Consequentia tenet. Antecedens autem probatur; non enim alia ratione poterit ostendi à priori, potentiam visiuam esse improportionatam cum Angelo in proportione habitudinis potentiæ ad obiectum, nisi quia est improportionata cum illo entitatiuè: ergò improportio habitudinis nascitur ex entitatiua improportione.

32 *Solutioni D. Th. acquiescendum est.* Standum est tamen traditæ solutioni, quæ duplicem proportionem agnoscit, alteram entitatiuam; alteram habitudinis potentiæ ad obiectum. Prima consistit in conuenientia in entitate, & natura: secunda in hoc quod vnum terminet habitudinẽ alterius, seù per modum potentiæ, seù per modum causæ, & sub obiecto illius contineatur, & pari modo duplicem distantiam, quarum prima in disconuenientia in natura consistit; secunda in extractione ab obiecto potentiæ, asseritque Angelicus Doctor, attenta priori proportione plùs distare Deum ab intellectu creato, quàm Angelus à corporea facultate videndi; cum prima distantia sit infinita, & secunda finita; secùs verò attenta secunda, quia Deus intra obiectum nostri intellectus continetur; Angelus vero non continetur intra obiectum potentiæ visiuæ. De quo latiùs *Disp. sequenti*; quod autem ista duplex proportio sit distinguenda, manifestis exemplis monstratur.

33 *Confirmatur solutionis doctrina.* Primò in nostro casu; nemo enim potest negare, minùs conuenire Deum cum creatura, quam Angelum cum potentia corporea quoad proprias naturas; & tamen Deus intra obiectum nostri intellectus continetur; secùs verò Angelus intrà obiectum visus, & consequenter minùs Deus ab intellectu distat, distantia obiectiua, quàm Angelus à facultate videndi: ergo ista duplex proportio debet distingui; Secundò; quia plus distat accidens à substantiali composito in ratione entis, quam forma substantialis, & tamen in ratione potentiæ receptiuæ, & formæ receptibilis, non ità, cum accidens recipiatur in illo; secùs verò forma substantialis: ergo idem quod priùs. Omitto alia plura.

34 *Resp. ad 1. instantiam.* Nec vrgent, quæ opponuntur in contrà. Ad primum namquè, quo leniter mouetur Herice ad deserendam traditam distinctionem, respondeo, aliud esse distantiam seù proportionem entitatis; aliud verò distantiam entitatiuam in quo hallucinatur Auctor prædictus; proportio quidem potentiæ ad obiectum est proportio entitatis, non tamen in entitate, sed in habitudine, & idem de distantia est dicendum. *Ad secundam.* Ad secundum, nego antecedens. Ad cuius probationem, nego pariter antecedens, sed ideò distant distantia habitudinis, quia non continetur Angelus intra obiectum illius. Quod si huius rationem inquiras; non poterit reddi à priori; sistimus namque in essentijs rerum, à posteriori autem ostendi, ex eo quod potentia visiua suæ naturæ relicta, nec imperfectè adhùc Angelum attingit; bene verò intellectus noster Deum imperfectè cognoscit. Ex quo probabiliter solùm colligitur, Deum, vt quidditatiuè cognoscibilem contineri sub obiecto nostri intellectus; secùs verò Angelum, vt clarè visibilem, sub obiecto potentiæ visiuæ, & insinuatur manifestè argumentum factum in cognitione imperfecta Dei quam viribus proprijs potest noster intellectus elicere; secùs verò potentia visiua Angelum imperfectè videre; sed vt explicetur magis, sit.

DISPV-

DISPVTATIO SEPTIMA.

Vtrùm Deus clarè visus sub obiecto nostri intellectus contineatur.

§. I.

Relatis sententijs prima conclusio statuitur.

Nu. 1. *Sensus difficultatis aperitur.* DVplex obiectum nostri intellectus solet ab Animasticis distingui, aliud extensiuum, aliud specificatiuum; specificatiuũ est illud, quod ratione sui ab intellectu attingitur; extensiuum est illud, quod amplectitur omnia, quæ vel ratione sui, vel ratione alterius possunt intellectu cognosci. Rursus specificatiuũ diuiditur in motiuum, quod ratione sui, vel per propriam speciem mouet potentiam, & illam determinat; & in terminatiuum, quod terminat actum cognitionis; & vtrùmque in proportionatum, & in improportionatum diuiditur; primum tale vocatur, quia proprijs viribus potest ab intellectu nostro cognosci; secundùm verò, ideò improportionatum vocatur, quia vt illud attingat, est necessaria eleuatio. Hoc ità præmisso, omnes Theologi in duobus conueniunt: primò in eo, quòd Deus, vt clarè visus, intra obiectum extensiuum nostri intellectus continetur. Et ratio est manifesta; quia vt sic ab intellectu nostro cognosci, est de fide; & consequenter vt clarè visus debet sub extensiuo obiecto contineri. Conueniunt secundò in eo quod sub obiecto proportionato non continetur; aliàs posset viribus proprijs Deum clarè videre. Discriminantur autem in eo, an videlicet sub specificatiuo obiecto intellectus creati contineatur?

2 *Prima sententia.* Prima sententia negat, Deum sub obiecto specificatiuo nostri intellectus contineri, licèt contineantur sub extensiuo, vndè specificatiuum obiectum nostri intellectus in ente naturali creato constituit. Sic sentiunt quidam, quos suppresso nomine refert *Nazar.* Nazarius *in præsenti controuers.* 1. *Secunda.* Secunda distinguit inter motiuum, & terminatiuum obiectum, & asserit, Deum clarè visum sub terminatiuo contineri, non tamen sub motiuo. Pro hac solent *Suarez. Vazq.* referri Suarez *lib. 2. de attributis negatiuis capit. septimo*, & Vazquez *1. p. disput. 37. capit. 6.* Falsò tamen referuntur pro illa, Suarez namque solùm ibi docet, Deum, vt clarè visum, contineri sub obiecto actuum naturalium nostri intellectus, nec de motiuo vllam mentionem facit, sicut nec Vazquez, qui solùm modo docuit, Deum contineri sub adæquata ratione intellectus, nihil di- *Tertia.* stinguens inter motiuum, & terminatiuum. Tertia sententia docet, contineri Deum sub obiecto naturali intellectus creati. Ita *P. Arrub.* P. Arrubal *1. p. disp. 13. cap. 4.* *Quarta.* Quarta, & vera sententia distinguit inter proportionatum, & improportionatum, & affirmat, contineri sub secundo, non verò sub primo: istam defendunt sapien- *Bannez. Zumel. Nazar. Albelda. Col. Sal.* tissimi Magistri Bannez, & Zumel in præsenti. Nazarius *controu.* 1. Aibelda *disput. 24 sect. 1.* Collegium Salmanticens. *disput. 1. dub.* 1. Pro cuius explicatione sit.

PRIMA CONCLVSIO. *Deus clarè visus continetur sub obiecto specificatiuo nostri intellectus, tàm motiuo, quàm terminatiuo, non tamen sub naturali.*

3 *Prima conclus. Prima pars ostenditur.* Prima pars conclusionis ostenditur sic primò; nulla potentia vitalis potest operari vitaliter, etiam de potentia absoluta, vltrà suum specificatiuum obiectum; et intellectus noster ex Dei eleuatione potest videre, & de facto videt intuitiuè diuinam essentiam, vt constat ex dictis Disputatione antecedenti: ergò continetur intrà specificatiuum obiectum *Minor constat 1.* nostri intellectus. Illatio est legitima. Minor est de fide. Et maior constat. Tùm primò; quia non alia ratione facultas videndi, non potest attingere Angelum, nec intellectus potest amare, aut voluntas intelligere, etiam inspecta Dei absoluta potentia; nisi quia Angelus est extrà obiectum specificatiuum potentiæ visiuæ, bonum extrà obiectum specificatiuum intellectus, & verum extrà specificatiuum voluntatis: ergo nulla vitalis potentia potest operando vitaliter terminos sui specificatiui obiecti transilire.

4 *Secundo.* Secundò: obiectum adæquatè specificans, adæquat respectum essentialem potentiæ, per quem intrinsecè, & essentialiter constituitur: ergò idem erit extrà obiectum specificatiuum exire, atque exire extrà propriam essentiam; at hoc est omninò impli- *Tertio.* catorium: ergo & primam pariter implicabit. Tertiò, quidquid potentia vitalis actualiter respicit per actum vitalem, debet habitualiter essentialiter respicere: ergò vel primariò secundum propriam rationem; & consequenter specificabitur ab ipso, vel secundùm aliquem rationem communem, à qua proindè specificetur. Consequentia tenet. Et antecedens in hunc modum ostendo: actus vitalis ab intrinseco debet procedere: ergò in intraneis potentiæ vitalis debet contineri; & consequenter intrinsecum respectum debet dicere ad actum per modum continentis ipsum; sed respectus tendens ad actum, transit necessariò ad obiectum: ergo necessariò debet essentialiter respicere quoduis obiectum ad quod actualiter tendit per actum.

5 *Respondebis 1.* Respondebis primò: sufficere, vt hæc omnia saluentur, quòd intrà obiectum extensiuum continetur, vt patet in ente rationis, quod à nostro intellectu potest cognosci; & tamen non continetur intrà obiectum specificatiuum illius, quod est ens reale in communi metaphysicorum sententia, sed solùm modo intrà extensiuum. *Contra.* Sed contrà; obiectum, quod non participat rationem specificatiuam nostri intellectus, nec sub illa continetur, non attingitur ab illo absolutè, sed solùm modo connotatiuè per habitudinem, & connotationem ad illud, à quo specificationem desumit, & per speciem illius, vt in ente rationis conspicitur, quod per speciem entis realis cognoscitur, & ad instar illius; et sic est, quod Deus per visionem beatificam, non connotatiuè videtur, nec per ordinem ad ens creatum, seù per connotationem ad illud, sed absolutè, & per propriam speciem: ergò quia continetur non sub extensiuo, sed sub specificatiuo nostri intellectus obiecto.

6 *Respondebis 2.* Respondebis secundò, ad hoc, quod Deus clarè videatur, sufficere, quod ens, quod in confuso acceptum, specificat nostrum intellectum, reperiatur in Deo, licèt non sub illa ratione, qua specificat illum. Hanc solutionem insinuat Suarez *loco allegato*, quod fuit causa, vt secunda sententia ei adscriberetur. Sed contrà; nam vel ens confusè acceptum specificat intellectum creatum sub aliqua ratione, cui repugnet, reperiri in Deo, vel non ità contingit si secundum dicatur: ergo iam continebitur Deus clarè visus sub obiecto specificante intellectum creatum, formaliter captum, quatenus specificat. Si asseratur primum, implicat, intellectum creatum eleuari ad illum videndum: ergo est insufficiens tradita solutio. Probo hanc minorem; potentia vitalis adæquatur in operando vitaliter cum suo specificatiuo quatenus tali: ergo cui specificatiuum illius formaliter acceptum repugnat, etiam repugnabit actum vitalem terminare talis potentiæ.

7 *Secundo prob. 1. pars conclusionis.* Secundo principaliter ostenditur prima pars conclusionis; obiectum specificatiuum nostri intellectus est ens in quantum ens; at Deus clarè visus continetur sub ente: ergo continetur sub obiecto specificatiuo. Minor cum consequentia tenet. Et maior probatur: tùm primò; quia intellectus noster attingere potest, & de facto attingit ens in quantum ens, sed non tanquàm inferius ad aliquam rationem communem, sub qua contineatur; cum sit vniuersalissimum omnium: ergo tanquàm superius continens omnia, quæ ab intellectu nostro possunt attingi; & consequenter tanquàm specificatiuum illius. Secundò; quia intellectus, eo ipso quòd immaterialis sit, est natus omnia fieri, cum materia sola sit, quæ limitat, & impedit receptionem aliarum formarum, vt probat D. Thomas *1. p. q. 14. art. 1.* ergo ab illo specificabitur, quod omnia amplectitur, quæ potest cognoscere ratione sui, & propriam speciem; at nulli alteri meliùs, quàm enti, hoc potest conuenire: ergo ens reale in tota sua amplitudine specificat intellectum nostrum.

8 *Respondebis.* Respondebis, admissa maiori principali, & minori, negando consequentiã: manifestè namque instatur in Deo, prout est comprehensionis obiectum, sic formando argumentum: Deus vt comprehensibilis continetur sub ente; at ens specificat intellectum nostrum: ergo continetur sub obiecto specificatiuo illius; & consequenter potest ab illo attingi: sicuti ergo non obstante, quod Deus, vt comprehensibilis, contineatur sub ente, à quo specificatur intellectus noster, non rectè infertur, contineri sub illo, vt specificatiuo, pariter in præsenti, consequentia non tenet. Hec *Contra, & restauratur argumentum.* instantia conatur Herice, monstrare inefficacem esse nostram rationem. Cæterùm non consequitur, & vt illius efficaciam ostendam, & redarguentis fallacia innotescat, sic restauro factum argumentum. Obiectum à quo speciem desumit intellectus noster, non est ens quomodo libet, sed ens, vt finito modo attingibile; at sic est, quod Deus clarè, & quidditatiuè visus continetur sub ente, vt finito modo attingibili: secùs verò, vt comprehensibilis; cum proùt sic petat infinitum cognitionis modum adæquantem modum cognoscibilitatis obiecti infiniti: ergo Deus vt clarè visibilis continetur sub specificatiuo nostri intellectus formaliter capto; secùs verò prout comprehensibilis.

9 *Minor ostenditur.* Minorem in hunc modum ostendo; Deus, vt quidditatiuè, & intuitiuè visibilis, non exposcit totum, quod petit, prout comprehensibilis sed summum quod ad sui comprehensionem desiderat, est, quod cognitio in modo tendendi sit infinita, & adæquans modum cognoscibilitatis sui: ergo ad sui quidditatiuam notitiam, id non exposcet, sed poterit quidditatiuè attingi, & attingi modo finito; & consequenter stabit sub ente, prout finito modo attingibili. Discursus tenet. Minor est nota, definitionem comprehensionis inspicienti, & maior constat in alijs obiectis; non enim formica ad sui quidditatiuam notitiam petit tantum, quantum ad sui comprehensionem desiderat; cum illam quidditatiuè possit homo cognoscere, secus comprehendere, & sic de alijs. Et insuper manifesta ratione suadetur; quidditatiua namquè cognitio, supposito quod à comprehensiua distinguatur, vt omnes distinguunt, est imperfectior illa: ergo non exposcit totam perfectionem, quæ ad comprehensiuam desideratur.

10 *Si dic as* Si fortè dicatur, specificatiuum nostri intellectus, non esse ens vt sic,

vt sic, prout finito modo attingibile: sed ens finitum attingibile modo finito, ex eo quod potentia non solum habet modum finitum tendendi, sed etiam est quoad substantiam finita. In *Contra.* contrarium obstabit; quòd ens, prout abstrahens à finito, & infinito, prout finito modo attingibile specificare potest aliquam potentiam, seu vim intellectiuam; non increatam, & infinitam; cum huic repugnet modo finito suum obiectum attingere: ergo creatam, & finitam; & consequenter illam specificabit, quæ quamuis infinita non sit, excludat tamen materiam corpoream, qualis est intellectus creatus humanus, & Angelicus, qui ex eo quòd materialis non est; potest omnia intelligibiliter fieri, vt superiùs dicebamus.

11 *Secunda pars conclusionis probatur.* Secunda pars conclusionis ostenditur; ex eo Deus clarè visus sub obiecto terminatiuo intellectus nostri continetur, quia potest, prout in se ipso, illius cognitionem terminare; sed etiam potest ratione sui intellectum nostrum ad sui cognitionem mouere: ergo continebitur sub motiuo. *Minor probat. 1.* Probo minorem primò, ratione sui vnitur cum illo per modum speciei deseruientis ad sui cognitionem: at hoc, & nil aliud est mouere ratione sui: ergo potest, & de facto mouet ad sui cognitionem. *Secundo.* Secundo, idcircò Deus sub obiecto terminatiuo intellectus nostri continetur, quia potest conuenire cum alijs in modo terminandi spirituali, & finito; sed etiam conuenire potest cum alijs obiectis in modo finito mouendi: ergo continetur sub obiecto motiuo.

12. *Tertia pars probatur.* Tertia denique pars, quæ contra P. Arrubal procedit, hac vnica ratione probatur; obiectum naturale nostri intellectus est illud, quod proprijs viribus potest attingere; at sic est, quod Deus clarè visus, nequit contineri sub obiecto connaturaliter ab illo attingibili, aliàs naturaliter posset illum videre, quod est hæreticum: ergo non continebitur sub obiecto naturali intellectus. *Si fortè dicatur.* Si fortè dicatur, maiorem esse falsam; quia obiectum naturale vocatur illud, quod specificat naturalem potentiam; cumque Deus, vt clarè visus sub obiecto specificante contineatur, consequens fit, quòd contineatur sub naturali. *Contra.* In contrarium obstat, quòd quamuis sic explicata præfata sententia, nihil fidei præiudicans in illa asseratur, abutitur tamen terminis contra communem vsum Theologorum, qui naturale obiectum pro eodem accipiunt, atque proportionatum: proportionatum autem intellectus obiectum est illud, quod proprijs viribus potest attingere; & consequenter idem significabit obiectum naturale, quare meritò displicuit modus loquendi Patris Arrubal alijs Theologis eiusdem familiæ, quamuis illius sententiam in bonum sensum interpretauerint.

13 *Si dicatur secundò.* Si dicatur secundò; ens confusè acceptum posse ab intellectu nostro naturaliter attingi, & quia Deus continetur sub illo, idcircò contineri dicitur, sub naturali obiecto, quamuis prout in se naturaliter non possit videri. *Contra.* In contrarium objicio, quod quamuis Deus contineatur sub ente, quod in sui communitate naturaliter potest cognosci, non tamen continetur sub illo prout naturaliter cognoscibili in sensu formali, aliàs posset naturaliter ab intellectu nostro cognosci: ergo in sensu formali loquendo, qualiter virum Theologum decet, falsum est dicere, contineri sub naturali obiecto.

§. II.

Explicatur, sub qua ratione Deus intra obiectum intellectus nostri continetur.

14 *Secunda conclusio.* SEcunda conclusio. *Deus, vt clarè visus non continetur sub obiecto specificatiuo intellectus humani secundum vltimam differentiam illius, benè tamen sub obiecto specificante rationem communem intellectui humano, & Angelico.* Sic explico, & intelligo mentem Thomistarum, & antequam positam conclusionem confirmem, est animaduertendum, posse intellectum nostrum duplici consideratione meditari. Primò, secundum vltimam sui differentiam, secundum quam, vt videbimus, essentialiter ab Angelico discriminatur. Secundò considerari potest secundum rationem intellectus creati, prout sic Angelico, & humano communem. Rursus ista ratio communis vtrique, duplici consideratione partitur. Primò enim considerari potest secundum vim proximè actiuam cum actu eliciendo immediatè proportionatam. Secundò meditari potest secundum vim remotè, & obedientialiter actiuam respectu obiecti proprijs viribus improportionati: asserit ergo prior pars conclusionis, Deum clarè visum non contineri sub obiecto intellectus humani secundum vltimam differentiam illius, qua distinguitur ab Angelico; posterior verò affirmat, contineri sub obiecto eiusdem secundum rationem communem vtriq; non secundum vim proximè actiuam, benè verò secundum obedientialem potentiam actiuam remotè, & mediatè, quæ vtrique est communis.

15 *Prima pars conclusionis prob. 1.* Moueor ad primam partem conclusionis primò; quia intellectus humanus essentialiter differt ab intellectu Angelico: ergo obiectum specificatiuum intellectus humani secundum vltimã differentiam illius essentialiter differt ab obiecto intellectus Angelici, secundum quod Angelicus est. Tenet consequentia ex communi axiomate asserente, potentias ab obiectis speciem desumere, ex quo euidenter sequitur, potentias essentialiter differentes ab obiectis simili essentiali differentia gaudentibus specificari debere. Tum sic vlteriùs procedo; Deus, vt clarè visus nequit contineri formaliter sub obiecto essentialiter diuerso ab obiecto intellectus Angelici: ergo nequit contineri formaliter sub obiecto intellectus humani, vt humani illius vltimam differentiam specificante. Consequentia est euidens. Minor autem in hunc modum monstratur: obiecta contrahentia rationes communes essentialiter differentes, & sub illis contenta, non possunt non essentiali distinctione secerni, ea namque, quæ differunt genere, à fortiori differunt specie; sed Deus vt clarè visibilis ab homine, non differt essentialiter à se ipso, prout clarè visibilis ab Angelo; cum clara visio beatifica vtriusque sit eiusdem speciei: ergo Deus prout obiectum visionis beatificæ hominis nequit contineri formaliter sub obiecto essentialiter diuerso ab obiecto specificante intellectum Angelicum; & consequenter minor assumpta est vera.

Dupliciter solet occurri huic argumento. Primò, negando primum antecedens; quoad scilicet intellectus Angelicus, & humanus differant specie essentiali ad minus in ratione potentiæ, esto essentialiter, distinguantur in ratione proprietatis. 16 *Respondebis 1.* Considerant istius solutionis Patroni prædictas potentias dupliciter, primò per comparationem ad obiectum, sub qua ratione, subinduunt conceptum potentiæ. Secundò, per respectum ad naturas, à quibus dimanant, sub qua comparatione rationem proprietatis subinduunt, & quia obiectum, vt inquiunt, est idem, quod inspicitur ab vtraque potentia, idcircò asserunt, in ratione potentiarum non distingui essentialiter; quia verò naturæ, à quibus tales potentiæ dimanant, sunt distinctæ essentialiter, pariter, & ipsæ potentiæ in ratione proprietatum essentiali gaudent distinctione. Ita PP. Salmanticenses in præsenti. Secundò, alij extra Scholam Diui Thomæ respondent, visionem beatificam hominis essentialiter à visione *Secundo.* beatifica Angeli distingui; & consequenter Deus in ratione visibilis ab homine, differt essentialiter obiectiuè à se ipso, vt clarè visibili ab Angelo.

17 *Prima solutio impugnatur.* Neutra tamen ex his solutionibus argumento facto satisfacit, & aduersus primam in hunc modum insurgo; non stat prædictas potentias in ratione proprietatum distingui, & naturas à quibus dimanant, non distingui inter se distinctione essentiali in ratione naturarum; sed natura definitur per hoc, quòd sit principium motus: ergo naturæ intellectuales essentialiter distinctæ in ratione naturæ, debent respicere motus intellectuales essentiali distinctione gaudentes; at qui eo ipso, quòd motus intellectuales essentialiter distinguantur, non possunt non distingui essentialiter potentiæ proximæ, etiam in ratione potentiæ; cum vt sic speciem proximè desumant ex actibus: ergo de primo ad vltimum stare non poterit cum distinctione essentiali illarum potentiarum in ratione proprietatis, conuenientia specifica inter illas in ratione potentiæ.

18 *Si fortè dicatur. Contra 1.* Si fortè dicatur, quòd naturæ prædictæ non distinguuntur essentialiter in ratione naturæ in sensu formali, prout natura est principium motus, sed solum materialiter, & per ordinem ad existentiam. Obstat in contra primò; quòd iam non saluatur, intellectum Angelicum, & humanum differre essentialiter in ratione proprietatis, hæc namque desumitur per ordinem ad naturam, à qua dimanat formaliter consideratam in ratione naturæ; & consequenter si distinctio non sit in natura sub formali consideratione naturæ, non poterunt potentiæ illæ distingui in ratione proprietatis distinctione essentiali. *Secundo.* Secundò; ratio naturæ, vel non distinguitur à ratione entitatis, vel in ratione entitatis fundatur: ergo si natura Angelica, & humana in ratione entitatis essentialiter distinguuntur, etiam in ratione, & linea naturæ essentialiter debent distingui in sensu formali.

19 *Tertio.* Tertiò, in linea sensitiua eo ipso, quòd detur differentia specifica in ratione entis inter aliqua, necessariò datur inter eadem distinctio specifica in linea, & conceptu naturæ sensitiuæ; quò circa etsi aliquando detur conuenientia in aliquibus proprietatibus consecutis ad genus, vt de potentijs exterioribus bruti, & hominis probabiliter à multis docetur; dantur tamen aliæ potentiæ consecutæ ad gradus differentiales, quæ essentialiter inter se distinguuntur, vt de interioribus sensibus vtriusq; solet doceri: ergo pariter in linea intellectuali est dicendum, quod distinctionem entitatiuam, necessariò concomitetur distinctio formalis in ratione intellectualis naturæ; & consequenter distinctæ potentiæ, quæ ad specificum gradum consequantur: ac proinde si intellectus, & voluntas Angeli non distinguuntur ab intellectu, & voluntate hominis, erunt necessariò assignandæ aliæ potentiæ consecutæ ad gradus specificos distinctæ essentialiter; at illæ potentiæ assignari non possunt: ergo in intellectu, & voluntate talis distinctio debet constitui: *Explicatur amplius.* Explicatur hoc amplius, immaterialitas est ratio à priori intellectualitatis actiuæ per modum radicis, vt probat D. Th. *infra q. 14. art. 1.* at in Angelo,

gelo, & homine est diuersa immaterialitas essentialiter: ergo & diuersa essentialiter radix actiua intellectualitatis proximæ, in qua formaliter ponitur ratio intellectualis naturæ.

20 *Secunda solutio reijcitur.* Secunda solutio faciliùs euertitur; visio namque beatifica, tam in Angelico, quam in humano intellectu procedit ab eodem principio, nempè, à lumine gloriæ, quod vt *infra* ostendemus, est adæquata proxima ratio agendi; at actiones diuersæ speciei petunt principia proxima specie diuersa; cum ab illis speciem desumant, saltem in genere causæ efficientis: ergo visio beatifica hominis nequit ab Angelica differre essentialiter, sed specificè athomè cum illa conuenire debet. Et vrgetur hoc ampliùs, circa obiecta distincta essentialiter idem habitus specie nequit versari, sed circa obiectum visionis beatificæ hominis, & Angeli versatur habitus luminis gloriæ idem secundum speciē: ergo in obiecto vtriusq; essentiale discrimen nequit constitui.

21 *Secundò prob. 1. pars conclusionis.* Secundò moueor ad primam conclusionis partem; ex eo quòd obiectum distinguens intellectum humanum ab Angelico, non est ens quoad substantiam, sed prout terminat talem modum tendendi, per discursum videlicet, qui modus tendendi Angelo repugnat; sed Deus vt visibilis clarè non continetur sub ente, vt attingibili per discursum ab intellectu humano: ergo non stat formaliter sub obiecto intellectus humani, ea ratione, qua illum ab Angelico intellectu distinguit. Illatio tenet. Maiorem suppono; & minor constat; Deus namque non videtur discursiuè ab homine per visionem claram, nec in illa discurrit: ergo vt clarè visibilis non continetur sub ente, prout per discursum est attingibile in sensu reduplicatiuo, & formali.

22 *Tertiò.* Tertiò, Deus vt clarè visibilis non continetur sub obiecto intellectus humani, quatenus est naturalis potentia; aliàs naturaliter posset videri ab homine, sed prout obediētialis; at in obedientiali potentia omninò conueniunt absq; vllo essentiali discrimine intellectus hominis, & Angeli: ergo non continetur sub obiecto specificante vltimam differentiam intellectus humani. Minor, in qua est difficultas, probatur sic primò: quia *Minor probatur primò.* secundum obedientialem potentiam eodem modo tendit vterq; intellectus in suum obiectum: ergo in illa non differunt. Secundò; formæ, quibus vterque intellectus actuatur secundùm *Secundò.* obedientialem potentiam, sunt in vtroque eiusdem speciei, vt constat in lumine gloriæ, & in alijs; actus etiam ab vtroq; eliciti diuersitate essentiali non gaudent, vt in visione beatifica, & actu caritatis conspicitur: ergo obedientialis potentia eiusdem speciei athomæ est, absq; vlla diuersitate essentiali in vtroque intellectu.

23 *Secunda pars conclusionis probat.* Ex quibus per euidentem consequentiam infertur secunda pars nostræ conclusionis, Deus, vt clarè visus continetur sub obiecto nostri intellectus; aliàs non posset ab illo videri, vt ostendi in prima conclusione; at non continetur sub obiecto illius secundum vltimam sui differentiam, vt constat ex dictis: ergo debet contineri sub obiecto intellectus humani secundum aliquam rationem communem humano, & Angelico, non secundum vim proximè actiuam intelligendi, quæ est genericè communis vtrique: ergo secundum obedientialem potentiam, quæ est eiusdem speciei athomæ in vtroque intellectu.

§. III.

Argumenta contra primam conclusionem diluuntur.

24 *Arg. 1.* ARguitur primò contra primam conclusionem; Deus, & creatura non possunt conuenire vniuocè in aliquo, vt multis locis ostendit Angelicus Doctor; sed obiectum intellectus humani, debet esse commune vniuocè omnibus contentis sub illo; cum potentia gaudeat vnitate specifica ab ipso desumpta: ergo nequit Deus sub obiecto intellectus humani vlla ratione contineri. Huic argumento non vno modo respondetur à

Prima solutio aliquorū Moderniorum Societatis. Theologis, Moderniores quidam ex PP. Societatis respondent, negando specificationem potentiæ desumi debere ab aliqua ratione communi vllo modo omnibus, quæ à potentia possunt attingi, quod sibi persuadent dupliciter. Primò, à priori, vt aiunt, *Probant. primò.* quia ordo transcendentalis potentiæ, petit terminum realem independentem à negotio intellectus fingentis; sed communitas cuiusuis rationis communis, fit per intellectum consingentem, nec à parte rei datur vniuersale vt docetur à Logicis: ergo specificatio potentiæ, nequit desumi ab aliqua ratione communi omnibus, quæ à potentia possunt attingi.

25 *Confirmatur.* Et confirmant hoc ipsum; quia aliàs sequeretur, respectum potentiæ esse præcisiuum rationis communis à particularibus; consequens est falsum; quia hoc, quod est vnum præscindere ab alio, est proprissimum actus intellectus: ergo idem quod prius. Probant sequelam; specificaretur à ratione communi, & non à particularibus: ergo tenderet in rationem communem, quin per suum respectum particularia attingeret; & consequenter illam præscinderet. Secundò; quia repugnat potentiam sub transcendentali respectu respicere proprium obie-

Secundò suadetur. ctum in statu, in quo illud nequit attingere; sed potentia visiua, v.g. non potest attingere coloratum in communi, sed necessariò erga indiuiduum coloris in particulari debet versari: ergo repugnat illi à colorato in communi speciem desumere.

26 *Secunda solutio.* Secundò respondent sapientissimi M. Bannez, & Zumel vbi suprà, negando minorem: quod scilicet, specificatiuum potentiæ debet vniuocam vnitatem habere, sed analogam vnitatem sufficere. Quod sibi persuadent, ex eo quòd forma potest, id, quod non habet præstare alteri; albedo nam quæ album faci, quin alba sit; at obiectum præstat potentiæ vnitatem in genere causæ formalis, extrinsecæ: ergo potest illam dare potentiæ, quin vniuoca gaudeat vnitate. Tertiò respondet Mag. Albelda, quòd *Tertia.* etsi Deo, & creaturis repugnet conuenientia vniuoca in ratione enti, non tamen repugnat, quod conueniant vniuocè in ratione obiecti, & cognoscibilis. Quartò alij respondet, distinguendo *Quarta.* inter rationem *qua*, & rationem *sub qua* obiecti intellectus humani: asserunt ergo non requiri conuenientiam vniuocam in ratione *qua*; benè tamen in ratione *sub qua*, & in hac non repugnat conuenire vniuocè Deum, & creaturam, quia non est intrinsecas, sed extrinseca quædam denominatio. Ita PP. Salmanticenses in præsenti.

27 *Prima solutio impugnatur.* Cæterum nulla ex his solutionibus argumento satisfacit, non prima, ex eo quod negari non potest, aliqua posse attingi à potentia, v. g. visiua, & alia non posse, quod ipsum in alijs potentijs contingit; at huius discriminis nulla ratio esse potest, nisi quia illa conueniunt in aliquo, in quo non conueniunt alia, quæ à tali potentia attingi non possunt: ergo specificatio potentiæ ab illo, in quo conueniunt, debet desumi. Nec motiua in oppositum vrgent.

Ad 1. eius motiuum respond. Ad primum respondeo, concessa maiori, distinguendo minorem: communitas Logica formaliter sumpta, concedo minorem: sumpta pro fundamento remoto, nego minorem, & distinguo consequens eodem modo: itaque quando à Thomistis asseritur, potentiam specificari debere ab aliqua ratione communi, non intelligitur, quod specificetur ab illa, prout est Logicè vniuersalis, quod definitur, quod sit *vnum in multis*, in quo decipiuntur auctores oppositi, sed quod specificatur à pluribus, prout à parte rei, non secundum quod differunt, sed vt similia sunt inter se; licet autem vnitas hominis, & coloris per intellectum fiat, similitudo autem inter duos homines, & colores à parte rei saluatur. Ad confirmationem respondeo; solùm inferri, esse præcisiuam negatiuè, quatenus specificatur ab eo, in quo assimilantur, & non ab illo, in quo distinguuntur; non autem inferri, esse præcisiuam positiuè per separationem rationis communis à rationibus particularibus. *Ad confirmationem.*

28 *Si instes.* Si opponas; ex eo intellectus per suos actus positiuè præscindit vnum ab alio, quia repræsentat, & attingit vnum alio non attacto, seu repræsentato, v g. hominem in communi, absque differentiis indiuidualibus: ergo si transcendentalis ordo potentiæ specificatur à ratione in qua conueniunt, & non ab illo, in quo discriminantur, positiuè præscindet. Respondeo, intelle- *Respondetur.* ctum idcircò præscindere positiuè vnum ab alio, quia taliter per actum suum attingit, v.g hominem in communi, quod ex vi illius actus, nec primo, nec secundo attingit singularia: ordo autem potentiæ v. g. visiuæ, etsi primò attingat rationem colorati, in qua omnia colorata conueniunt, materialiter tamen, & secundò etiam tendit in colorata in particulari. Ad secundum ex *Ad 2. motiuum solutionis.* dictis constat solutio; licèt namque coloratum in communi abstractum nequeat attingere potentia visiua, potest tamen videre hoc, & illud coloratum ratione coloris, in quo omnia colorata conueniunt.

29 *Secunda solutio impugnatur.* Secunda solutio, etsi veritati proximiùs accedat, non tamen veritatem attingit; licèt namque obiecta alicuius potentiæ, secundum se possint maxima distinctione gaudere, in modo tamen terminandi, & immutandi potentiam, quam specificant, omnimodam conuenientiam debent habere; at sub hac, & non alia ratione specificant: ergo in ratione specificantis potentiam, non possunt analogica solùm conuenientia gaudere. Probo maiorem; eo ipso, quod solùm analogicè in ratione terminandi, & mouendi potentiam conueniant, debent diuersimodè terminare, & immutare: ergo eandem potentiam non specificabunt. Antecedens est certum, & consequentiam probo: quia non ex alio capite distinctio potentiarum desumitur, nisi ex diuerso modo terminandi, & immutandi.

30 *Tertia solutio impugnatur primò.* Tertia solutio impugnatur, ex eo quod, si Deus, & creatura in ratione cognoscibilis conuenirent vniuocè, daretur in Deo compositio metaphysica ex cognoscibilitate in communi, & tali cognoscibilitate; at hoc repugnat, vt alibi à Thomistis docetur: ergo & doctrina traditæ solutionis. Secundò, quia non minùs *Secundò.* transcendit cognoscibile *vt sic*, omnia cognoscibilia, quam ens omnes differentias entis; at ob hanc causam non stat conuenientia vniuoca creaturæ cum Deo in ratione entis: ergò nec stabit etiam in ratione, & linea cognoscibilis. Quarta exindè reijcitur; *Quarta solutio impugnatur.* quod falsò nititur fundamento; ratio namque *sub qua* obiecti intellectus, vel est entitas, vel cognoscibilitas, seu ratio veri; at vtrumque est intrinsecum, & non extrinseca denominatio: ergo si vniuocè conueniunt Deus, & creatura in ratione *sub qua*, conueniunt vniuocè in aliquo intrinseco.

31 Pro vera igitur solutione argumenti facti est animaduertendum,

Vera solutio argumenti. dum, rationem veri, à qua intellectus speciem desumit, considerari posse dupliciter. Primò in ratione specificantis intellectum, & per comparationem ad illum. Secundò, potest meditari secundum propriam rationem veritatis, prout ad sibi inferiora comparatur, & hoc secundo modo est analoga. Primo autem modo habet omnimodam vnitatem, cuius ratio est; quia licèt in ratione veri includatur diuersitas, & explicetur vnitas: intellectus autem ad sui specificationem non respicit illam adæquatè, prout dicit vnitatem, & diuersitatem, sed solum secundum vnitatem, quam explicat; aliàs vbi diuersitas illa implicata non inueniretur, nec specificatiuum intellectus posse reperiri; cumque veritas non specificet intellectum, nisi sub ea ratione, sub qua à potentia inspicitur; consequens fit, quod tota illa diuersitas omninò materialiter se habeat ad specificationem. Quo posito ad argumentum factum respondetur quòd licet Deus, & creatura, nec in ratione entis, nec in ratione veri possint vniuocè conuenire; in ratione tamen specificatiui intellectus cum omnimoda vnitate adunantur

32 *Oppones primo. Secundo.* Sed oppones primò; ratio veri specificat, prout est ratio veri; sed prout sic est analoga, & transcendens veritatem creatam, & increatam: ergo sub ratione specificantis, est analoga, & transcendens. Secundò, ratio veri sub conceptu specificantis, est vna vniuocè: ergo vel generica, vel specifica; at Deo, & creaturis, in nullo esse intrinseco, & reali, potest dari quid commune vniuocum specificè, vel genericè: ergo nec in ratione specificantis possunt absque diuersitate conuenire. Ad *Resp. ad primum.* primum respondeo, distinguendo maiorem: specificat ratio veri secundum conceptum explicitum, concedo maiorem: quomodolibet sumpta, nego maiorem, & distinguo minorem: eodem modo, est transcendens cum sua expressione, nego minorem: absolutè sumpta, concedo minorem, & nego consequentiam. Itaque ratio veri, quando sibi inferiora transcendit implicatur in illis; cumque ad specificationem concurrat secundum propriam conceptum secundum expressionem, quam dicit; consequens fit, quod in ratione specificantis potentiam, non sit transcendens, & quòd hoc sit verum, constat apertè, ex eo quòd de homine non verificatur, quòd specificet intellectum, nec de Deo, & sic de alijs, sed solum quòd sub specificatiuo continetur; si autem ratio specificantis transcenderet, formali prædicatione, deberet de omnibus sibi inferioribus prædicari.

33 *Ad secundum.* Ad secundum respondeo, rationem veri, sub conceptu specificantis, nec vnitatem vniuocam, nec analogam sortiri; quia hæc est diuisio vnitatis illius, quod se habet per modum prædicati superioris ad sibi inferiora, de quibus prædicatur; verum autem, quatenus specificans, non sic prædicatur, vt *dixi*; & idcircò, prout sic, nec vniuocam, nec analogicam habet vnitatem, sed est vnum numericè vnitate totius collectiuè amplectentis omnia, quæ intellectus potest attingere; vnde specificatur intellectus à tota collectione illorum, quæ attingere potest, non secundum sibi proprias rationes, sed secundum rationem entitatis, seu veritatis, pro eo quod explicant in proprijs conceptibus.

34 *Secundo arguitur.* Secundò principaliter arguitur: Intellectus creatus est potentia adæquatè naturalis; sed si Deus vt clarè visibilis, sub illius obiecto contineatur, non poterit non esse, saltem partialiter, & inadæquatè supernaturalis: ergo non continetur. Maior videtur constans, ex eo quod adæquatè sequitur ad rationalem *Minor prob. 1.* naturam: ergo est adæquatè naturalis potentia. Minor autem probatur dupliciter: primò, ex eo est naturalis potentia, quia respicit pro inadæquato obiecto aliquid naturale: ergo pariter *Secundo.* supernaturalis erit, si pro inadæquato obiecto Deum clarè visum respiciat. Secundò; nihil naturale potest connexionem habere cum ente supernaturali; at si Deus clarè visus sub obiecto nostri intellectus contineatur, habebit connexionem cum illo, & insuper cum illius clara visione, & exposcet vtrumque cum quæuis potentia cum suis actibus, & obiectis connexionem obtineat: ergo ex eo euadere debet supernaturalis, saltem inadæquatè.

35 *Respond.* Ad hoc argumentum respondetur, quod si de intellectu in ratione potentiæ formaliter loquamur, falsa est maior, quod scilicet, sit potentia adæquatè naturalis, sed est partem naturalis, & partem obedientialis potentia: potentia namq; naturalis dicitur in ratione potentiæ, in quantum proprijs viribus aliquod obiectum attingere potest; cumque intellectus noster non sit naturaliter potens attingere suum adæquatum obiectum, non est dicendus potentia naturalis adæquatè, sed naturalis respectu obiecti, quod proprijs viribus valet attingere, respectu verò superexcedentis obiecti, non naturalem, sed obedientialem habet potentiam, quæ in sententia aliquorum est supernaturalis intrinsecè, in aliorum verò, & veriori intrinsecè est naturalis, & terminatiuè supernaturalis. Si autem de intellectu nostro in esse entitatiuo loquamur, concedo maiorem: quod scilicet, sit entitas adæquatè naturalis, & nego minorem.

36 Ad cuius primam probationem respondeo; non ideò solum esse naturalem respectu naturalis obiecti, quia illud inadæquatè respicit, sed quia respicit cum proportione, vt illud attingat ex proprijs viribus; at verò Deum clarè visum non respicit cum tali proportione, sed mediatè, remotè, & improportionatè, & idcirco non participat supernaturalitatem intrinsecam, sed solum extrinsecam, & terminatiuam. *Ad 1. minoris probationem.*

Ad secundam minoris probationem dicatur: ens naturale non posse connecti cum supernaturali, vt existenti, quod autem cum illo, vt possibili habeat connexionem, nullum est inconueniens: ex eo autem, quòd Deus clarè visus sub obiecto intellectus nostri contineatur, solum infertur, habere connexionem cum clara illius visione, vt possibili. *Ad secundam.*

Si opponas primò; status possibilitatis repugnat Deo: ergo non stat connecti potentiam cum illo, vt possibili, sed si connectitur, debet esse cum illo, vt existente. Secundò, quæuis potentia petit ad suum actum aliquando reduci, & aliquando suum obiectum attingere: ergo si Deus sub obiecto intellectus nostri contineatur, connectetur cum illius clara visione, etiam vt aliquando extitura. Tertiò, eo ipso, quod intellectus noster cum clara Dei visione, vt possibili connectatur, illius actualis productio non erit suprà exigentiam omnium naturalium causarum; quod enim vt possibile exigitur, est, vt aliquando existat: ergo supernaturalis non erit. 37 *Si opponas 1. Secundo. Tertio.*

Ad primam, concesso antecedenti, distinguatur consequens: formaliter, & ex vi connexionis potentiæ ad obiectum, nego consequentiam. Materialiter ob repugnantiam Deo conuenientem, concedo consequentiam. Itaq; potentia ex vi sua solum exposcit possibilitatem obiecti, vnde si illi repugnet possibilitas, & necessariò existentiam exposcat, hoc erit vltrà exigentiam ipsius potentiæ. Ad secundam, distinguo antecedens: quando talis potentia est proportionata cum actu, concedo antecedens: quando improportionata, qualiter in præsenti contingit, nego antecedens, & nego consequentiam. Ad tertiam respondeatur, negando antecedens: tunc enim solum productio vnius ab altero exigitur, quando in illius possibilitatem positiuè inclinat, & cum illa connectitur connexione proportionata: secus vero quando solum cum illo connectitur per non repugnantiam, & connexione improportionata: potentia autem intellectiua solum improportionatè, & per non repugnantiam cum possibilitate visionis connectitur, vt *inferius* videbimus. 38 *Resp. ad 1. replicam. Ad secundam. Ad tertiam.*

Tertiò ad idem arguitur; comprehendens aliquam potentiam, necessariò debet cognoscere illius specificatiuum obiectum, & contenta sub illo; sed Angelus naturaliter comprehendit intellectum humanum, & non cognoscit ex viribus naturæ euidenter, Deum clarè visum sub illius obiecto contineri; aliàs naturaliter euidenter cognosceret possibilitatem visionis beatificæ, quod tamen est falsum: ergo Deus vt clarè visibilis sub obiecto intellectus nostri non continetur. 39 *Tertiò arguitur.*

Respondetur, veram esse maiorem: si comprehensio sit adæquata: secus verò si non adæquata sit: Angelus autem licèt comprehendat intellectum humanum, non tamen illum adæquatè comprehendit absolutè, sed solùm adæquata comprehensione naturali, idest, comprehendit intellectum humanum secundum potentiam naturalem, quam habet: non autem secundum potentiam obedientialem; quia licèt ista sit naturalis entitatiuè, est tamen terminatiuè supernaturalis, & idcircò sub comprehensione Angeli naturali non continetur, cumque Deus non contineatur sub obiecto intellectus creati, prout est naturalis potentia, sed solum prout obedientialis; consequens fit, quòd Angelus comprehendens illam non debeat cognoscere, Deum clarè visum sub ipsius obiecto contineri: ac proinde nec visionis possibilitatem. *Respondetur.*

§. Vltimus.

Cæteris argumentis contra secundam conclusionem occurritur.

QVartò arguitur contra secundam conclusionem; si Deus clarè visus non contineretur sub obiecto specificante vltimam differentiam intellectus humani, non posset ab illo clarè videri; at hoc est falsum: ergo & quod non contineatur sub illo, prout sic. Minor cum consequentia tenet. Et maior probatur; idcircò Angelus nequit videri ab oculo corporeo, quia non continetur sub obiecto vltimæ differentiæ illius: ergo si Deus clarè visus non continetur sub obiecto vltimæ differentiæ intellectus humani, non poterit ab illo clarè videri. Respondetur, negando sequelam. Ad illius probationem, nego causalem; sed idcircò nequit Angelus à visu corporeo videri, quia nulla ratione sub obiecto illius continetur: Deus autem clarè visus, etsi non contineatur sub obiecto nostri intellectus secundum vltimam differentiam illius, continetur sub eius obiecto secundum obedientialem potentiam mediatè actiuam, in qua conuenit cum intellectu Angeli, vt superiùs dicebam. 40 *Quartò arguitur: Respond.*

Si opponas primò; per iprincipium in hac solutione; huius namque ratio disquiritur, cur Angelus non contineatur sub obiecto potentiæ obedientialis potentiæ visiuæ, Deus verò sub obie- 41 *Oppones primo.*

obiecto potentiæ obedientialis intellectus creati contineatur; Cuius discriminis nulla ratio poterit assignari, nisi quia Angelus non clauditur sub obiecto potentiæ visiuæ secundum vltimam differentiam sui, Deus vero sub obiecto vltimæ differentiæ intellectus creati continetur: ergo hoc negato, nulla restat discriminis ratio, & manifestè petitur principium. Secundò sonus non potest percipi à potentia visiua; & tamen continetur sub obiecto specificante rationem genericam potentiæ materialis, quæ est communis visui, & auditui: ergo si Deus clarè visus non continetur sub obiecto vltimæ differentiæ intellectus humani, etiam si sub obiecto rationis intellectus creati communis humano, & Angelico claudatur, non poterit ab humano intellectu clarè videri. Discursus tenet. Maior est certa, & probo minorem: obiectum specificans conceptum genericum potentiæ sensitiuæ est sensibile in communi accepto, clauditur sonus: ergo continetur sub obiecto rationis genericæ vtriq; potentiæ.

Secundo.

42 *Respond. ad 1. replicam.* Ad primam replicam respondetur, rationem à priori assignari non posse, quia sistimus in essentijs rerum; à posteriori tamen inde colligimus Deum clarè visum sub obiecto obedientialis potentiæ intellectus humani contineri, quia imperfectè cognitus sub obiecto vltimæ differentiæ illius continetur; & quamuis ex hoc principio euidenter non inferatur, probabiliter tamen colligitur; at verò Angelus, nec etiam vt imperfectè cognitus continetur sub obiecto visus secundùm suam vltimam differentiam: ac proinde, vt perfectè attingibilis, sub obiecto potentiæ obedientialis illius nequit contineri.

Ad secundam. Ad secundam respondeo, concesso antecedenti, negando consequentiam, & ratio discriminis est; quòd sonus non continetur sub obiecto specificante rationem aliquam specificè communem visui, & auditui, sed solum genericè; at verò Deus clarè visus continetur sub obiecto obedientialis potentiæ, quæ est vna specificè athomè in humano, & Angelico intellectu. Vt autem à potentia obiectum valeat attingi, non sufficit prima continentia, benè tamen secunda: quia ratio generica non tendit in obiectum, nisi vt contracta per rationem differentialem. Vnde si differentiæ repugnet tendentia in aliquod obiectum, non poterit à ratione generica attingi: in homine autem est duplex potentia ratione distincta, & obedientialis, nempè, & naturalis, quarum quælibet est vna specie athoma; vnde quamuis nequeat Deū videre ratione naturalis, potest tamen ratione obediētialis.

43 *Vltimum argum.* Vltimò contra eamdem conclusionem arguitur; potentia obedientialis intellectus humani nequit specificari à Deo clarè viso, seu ab obiecto supernaturali: ergò si Deus non continetur sub obiecto specificante vltimam differentiam intellectus humani, nullatenus sub illius obiecto continetur. Consequentia tenet. Antecedens probatur dupliciter. Primò; si speciem desumeret ab obiecto supernaturali, esset supernaturalis intrinsecè; at hoc est falsum: ergo non specificatur ab illo. Secundò; quia aliàs non solum ratione, sed etiam realiter à naturali potentia intellectus distingueretur; consequens est falsum: ergo, & antecedens. Probatur sequela; potentiæ specificatæ ab obiectis, & actibus realiter distinctis, realiter distinguuntur; at sic darentur actus, & obiecta realiter distincta: ergo realiter different dictæ potentiæ.

Antecedens probat. 1.

Secundo.

44 *Respondetur ad 1. prob. antecedentis.* Respondeo, negando antecedens. Ad primam probationem aliqui concedunt sequelam, sed melius ab alijs negatur, nec illam probatio ibi facta conuincit, quia vt supernaturalis euaderet ex supernaturali obiecto, debebat proportionatè tendere, & respicere illud, non autem sic tendit, sed improportionatè, & idcircò supernaturalitatem intrinsecam non capit ex ipso. Et ex hoc ad secundam respondeo; tunc solum potentias realiter distingui per actus, quando proportionatè illos respiciunt: potentia autem obedientialis non respicit actum supernaturalem proportionatè; vnde sicuti ex hoc non participat supernaturalitatem ab illo; pariter etiam, nec realem accipit distinctionem. Et hæc de ista disputatione.

Ad secundam.

DISPVTATIO OCTAVA.

Vtrùm sit in homine naturalis appetitus innatus ad visionem claram diuinæ essentiæ.

§. I.

Relatis sententijs vera eligitur, & probatur.

Nu. 1. *Appetitus sensus difficultatis.* Appetitus naturalis innatus nihil est aliud, quàm propensio, seu pondus naturæ, siue accidentalis, siue substantialis in propriam perfectionem, qui omnem actum elicitum præuenit, & sequitur ad naturalem formam, estque omnibus rebus, siue animatis, siue inanimatis communis: lapis namq; & omne graue ex propria natura in locum deorsum propendunt, leue in locum sursum, & sic de alijs; inter quem, & elicitum appetitum septem differentias assignat Caiet. 1. p. q. 19 art. 1. & cum natura ad aliquam perfectionē possit comparari dupliciter, vel vt potentia solum receptiua sicuti se habet humana natura respectu habitualis gratiæ, vel vt actiua, sicuti intellectus ad visionem, homo ad generationem comparatur, duplex est appetitus innatus, alter actiuus, consistens in propensione potentiæ actiuæ ad suam perfectionem, alter verò passiuus, consistens in pondere receptiuæ potentiæ ad perfectionem. Inquirimus ergo in præsenti, an homo ex propria natura in Dei claram visionem propendat, quod in idem venit, ac quærere, vtrùm Deus clarè visus sit finis naturalis hominis; si namque finis naturalis hominis sit, dabitur in homine appetitus naturalis in illum, vt clarè videndum, si verò non sit finis naturalis illius, talis appetitus relegandus erit.

2 *In quo conueniūt & discriminantur Theologi ostēditur.* In qua difficultate omnes Theologi in duobus conueniunt, & in alio discriminantur, conueniunt primò, in eo quòd in natura humana est capacitas ad claram Dei visionem, sicuti, & ad alia dona supernaturalia, quod probat D. Thomas 1. 2. q. 113. art. 10. in argum. *Sed contra*, ex Augustino *lib. de prædestinatione Sanctorum cap 5.* non procul à fine, asserente: *Posse habere fidem, sicut posse habere charitatem, natura est hominis*, quæ capacitas obedientialis dicitur iuxta communiorem Theologorum sententiam. Conueniunt secundò in eo, quòd Deus clarè visus non est finis naturalis hominis quoad assecutionem, idest, non posse ab homine proprijs naturæ viribus assequi, sed ad id indigere Dei adiutorio, & eleuatione per gratiam, quod tanquam de fide certum tradunt omnes Theologi cum Doctore Angelico *infra art 4.* Discriminantur autem in eo, an videlicet Deus clarè visus, esto, non sit finis naturalis hominis quoad assecutionem, sit tamen naturalis quoad inclinationem; & an capacitas illa, quam nos obedientialem potentiam vocamus, sit naturalis appetitus dicenda, vel naturalem appetitum fundet in ordine ad visionem claram diuinæ essentiæ, prout est in se ipsa; Et in quatuor partiuntur sententias.

S. THO. *S. Aug.*

3 *Prima sententia Scotus. Durand. Venetus. Soto. Valent. Alarcon.* Prima illarum absolutè affirmat, dari in homine naturalem appetitum innatum respectu visionis beatificæ. Ita Scotus *q. 1. prologi, & 4 sentent. dist. 49. q. 9.* quem sequuntur omnes eius Discipuli: illam tenet Durandus *in ead. dist. q. 8.* Paulus Venetus *q. 7.* Soto *q. 2.* Et ex Modernis Valentia 1. 2. q. 5. *art. 8.* Alarcon *Tract. de visione Dei, disp. 1. cap. 3.*

Secunda Martin. M. Herrera. Secunda distinguit, de intellectu humano secundùm suam rationem specificam, & secundum rationem communem intellectus, vt sic, prout abstrahit ab Angelico, humano, & diuino, sub priori consideratione, illi denegat appetitum naturalem innatum, sub posteriori verò talem appetitum concedit. Hanc vt probabilem defendit Martinez 1. 2. q. 3. *art. 8. dub. 2. conclus. 7.* secutus illum Nostri sæculi Sapientissimum virum Salmanticensis Vniuersitatis Primarium Fr. Petrum de Herrera Episc. Tarazonensem.

4 *Tertia. Granad.* Tertia distinguit duplicem naturalem appetitum, alterum terminatiuè naturalem, alterum naturalem entitatiuè, & concedit in homine illum secundum, negat verò primum. Hanc tenet Granad. 1. 2. *controu. 1. de vlt. fine hominis disp. 5 sect. 1.* Quarta, eaq; communior sententia negat absolutè appetitum naturalem innatum respectu visionis beatificæ. Ita omnes Thomistæ præter Mag. Soto; ipsosin hac parte sequuntur ex PP. Societatis omnes, quos viderim, præter Alarcon, & Valentiam, quem non verè quidam ab opposita excipiunt sententia; eo quòd solum ponit in homine capacitatem ad beatitudinem; nam licèt illius ratio solum capacitatem illam conuincat, expressè tamen pondus, & propensionem naturalem in claram Dei visionem agnoscit, in quo, se Scotum sequi, fatetur, & Caietanum incongruentis locutionis redarguit: præter Granadom etiam, qui distinctione superius relata, mediam viam amplectens, vtraque oppositam sententiam conatur componere, cæteri tamen ex PP. Societatis istam amplectuntur sententiam. Molina *in præsenti*. Vazquez hic, & 1. 2. *disp. 22. cap. 2.* Suarez *lib. 2. de attributis negatiuis c. 7.* Herice, Fasolis, & alij. Pro cuius explicatione sit.

Molina. Vazquez Suar. Herice. Fasolis.

5 *Conclusio. Prima pars conclusionis suadetur primo.* Nostra conclusio: *In homine non datur appetitus innatus in claram Dei visionem, nec secundùm proprium gradum intellectualitatis humanæ, aut creatæ, nec secundum gradum Deo, Angelo, & homini communem.* Quoad vtramq; partem est D. Thomæ in 4. *dist. 49 quæst. 1. art. 3. quæstiuncula 3. & quæst. 22. de veritate artic. 7.* & quoad 1. p. suadetur sic primò; inclinatio, & propensio naturæ, solum potest terminari ad perfectionem proprijs viribus assequibilem; sed visio beatifica non est consequibilis viribus naturæ; cum sit supernaturalis quoad assequutionem, vt catholicè Scotus fatetur: ergo nequit terminare appetitum naturalem innatum rationalis naturæ. Illatio est legitima. Minor de fide certa. Maior autem, quæ negatur à Scoto, & ad quam totus difficultatis cardo deuoluitur, diuersimodè solet suaderi. Herice vbi *supra* illam in hunc modum confirmat; appetitus naturalis innatus ad obedientiali debet differre; at nullum aliud discrimen inter illos potest cōstitui, nisi quòd naturalis ad formam naturaliter assequibilem terminatur: obediētialis

Maiorem probat Herice.

verò

verò terminatur ad formam naturæ vires superexcedentem ; igitur primus solùm ad formam proprijs viribus assequibilem potest terminari.

6 *Secundò alij probant maiorem.* Secundò, alij confirmant ex eo, quòd naturalis inclinatio procedit ab Auctore naturæ ; at Auctor naturæ nequit ad terminum naturaliter impossibilem inclinare : ergo nec naturalis inclinatio potest dari respectu illius. Maior est certa. Et minor suadetur dupliciter. Primò : quia Auctor naturæ, cùm operetur per intellectum, debet cognoscere terminum inclinationis, quam tribuit ; at supernaturalem terminum nequit cognoscere, quatenùs operatur, prout Auctor naturæ : ergo nequit præbere inclinationem respectu illius. Secundò ; quia si præberet inclinationem ad perfectionem quam non posset, vt Auctor naturæ causare, frustranea esset talis inclinatio: ergo nequit inclinare ad illam.

7 *Rationes istæ reijciuntur, & respondetur ad primam. Ad secundam.* Verùm rationes istæ nullum robur obtinent apud Scotum ; non quidem prima, quia Scotus, & eius Discipuli non agnoscunt obedientialem appetitum, sicut nec obedientialem potentiam, sed solùm naturalem, violentam, & neutram, comparatione ad formam receptibilem, & supernaturalem, comparatione facta ad principium efficiens : à neutra autem potentia naturalem distinguunt, quia neutra terminatur ad formam, nec conuenientem, nec disconuenientem naturæ : naturalis autem ad formam naturæ conuenientem terminatur. Nec etiam secunda, ad quam respondetur ex Scoto, negando minorem. Ad primam probationem, negatur similiter minor ; cùm namque Scotus asserat, formas supernaturales naturaliter posse cognosci ab homine, à fortiori docebit illas posse cognosci ab Auctore naturæ, & manifestè instatur in appetitu inefficaci elicito visionis beatificæ, quem naturaliter esse possibilem inferiùs constabit. Ad secundam respondent Scotistæ, sufficere vt inclinatio illa frustranea non sit, quòd per Dei gratiam perfectione dictam homo assequi possit.

8 *Maior assumpta probatur.* Quare his omissis, maiorem assumptam in hunc modum ostendo ; appetitus naturalis innatus, solùm terminatur ad formam debitam naturæ ; sed forma supernaturaliter assequibilis non debetur naturæ : ergo nequit appetitum innatum terminare. Minor inde colligitur ; quia Deus tunc dicitur supernaturaliter operari, quando operatur vltrà, & suprà debitum totius naturæ, quo circà creatio animæ rationalis supernaturalis non est ; quia est debita sublunari materiæ. *Maior ostenditur primò.* Maior autem ostenditur primò ; supponit priuationem formæ ad quam terminatur ; sed priuatio, prout à pura negatione distinguitur, est carentia formæ debitæ in esse : ergo solùm ad formam naturæ debitam terminatur.

9 *Secundò.* Secundò ; etsi materia cælestis possit actuari, in multorum sententia, forma sublunari, non tamen illam appetit naturali appetitu, non alia ratione nisi quia non est debita : ergo solum ad formam, seu perfectionem debitam potest terminari : Minor certa videtur, & maior probatur, quia alias cælum corruptibile esset ; ideo namque hæc sublunaria sunt corruptibilia, quia illorum materia vna forma actuata, naturaliter appetit alias ; consequens est falsum : ergo. Tertiò ; naturalis appetitus innatus ad aliquam formam, est naturalis exigentia illius, sicut appetitus elicitus est quædam illicita exigentia desiderati obiecti : at nihil naturaliter exigit, nisi quod sibi est debitum naturaliter : ergo naturalis appetitus solùm ad perfectionem naturæ debitam potest terminari.

10 *Secundo probatur prima pars conclusionis.* Secundò principaliter suadetur prima pars conclusionis, & confirmantur ampliùs prædicta ; si vt homo ad visionem Dei naturaliter inclinaret, sufficeret, esse perfectionem illius ; sequeretur, humanam naturam inclinari ad vnionem hypostaticam ; consequens est falsum : ergo & antecedens. Consequentis falsitatem admittit Rada *quæst. 1. prologi controu. 1.* Et cum illo cæteri Moderni Scotistæ ; & potest ostendi, ex eo quòd, aliàs natura humana, & natura Angelica proprijs subsistentijs terminatæ diuinam appeterent innato appetitu ; ac per consequens suppositum Angeli esset ab intrinseco, nedum annihilabile, quod aliquali admittunt, sed etiam corruptibile, sicut corpus sublunare corruptibile est, quia materia, ex qua constat, sub eius forma existens, appetit alias ; at hoc à nullo admittitur : ergo.

11 *Respondet Rada.* Ad hoc argumentum respondet Rada *loco allegato*, negando sequelam ; quia licèt natura humana perficiatur, & sit perfectibilis per subsistentiam Diuinam, non tamen est perfectio illi consona ; ad terminandam autem inclinationem naturalem requiritur, quòd sit perfectio consona naturæ, qualiter est visio beatifica respectu intellectus humani ; vnde natura humana solùm est in potentia neutra ad diuinam hypostasim. *Contra.* Cæterùm hæc solutio non est sufficiens ; nam esse perfectionem consonam naturæ, vel est, ab illius principijs procedere, vel quòd cum tali perfectione benè se habeat ; non primum, alias gratia, charitas, & alia dona habitualia non essent perfectiones consonæ naturæ, cuius oppositum docetur ab ipso ; cum ponat in homine inclinationem naturalem ad gratiam : ergo consonantia perfectionis ad naturam, quæ perficitur, in secundo consistet. Tunc vlterius procedo ; sed natura humana benè se haberet cum subsistentia Dei : ergo est perfectio consona illi. *Si Dicas.* Si fortè dicatur ; idcircò non esse perfectionem consonam naturæ, quia non potest per illam terminari, quin propria amittat.

In contrarium obstat, quod quamuis materia sublunaris non possit, vna forma actuari, quin aliam amittat, omnes tamen sunt consonæ illi : ergo illud non obstat, quò minùs subsistentia diuina sit perfectio consona naturæ. Si vlteriùs dicatur, naturam humanam inclinari magis in subsistentiam propriam, quam in diuinam : vndè cum ista nequeat terminari, quin amittat propriam, idcircò non est consona illi subsistentia diuina. In contrarium obstat. Tùm primò ; quia estò materia prima magis incliner ad animam rationalem, quàm ad formam equi, & non possit actuari per istam absque amissione illius, vtraque tamen est illi consona, & in vtramque materia inclinatur : ergo solutio est nulla. Secundò, quia ex principijs Scoti sequitur manifestè, ampliùs inclinari humanam naturam in subsistentiam diuinam, quam in sibi propriam : ac proindè non stabit prædicta solutio. Probo sequelam ; ratio terminandi inclinationem est, esse perfectionem naturæ, vt tenet Scotus : ergo quò maior fuerit perfectio, eò maiorem terminabit inclinationem ; at subsistentia Dei magis naturam perficit, quàm subsistentia propria : ergo propensiùs in illam, quam in istam inclinabit natura. 12 *Contra. Si vlterius dicatur. Contra 1. Secundo.*

Deindè secunda pars conclusionis suadetur primò ; quia, quod conuenit positiuè gradui communi transcendenti, aut generico, nequit repugnare specifico ; cùm omnia essentialia generi descendant ad speciem ; at inclinatio in claram Dei visionem repugnat gradui specifico intellectus humani: ergo non potest conuenire positiuè conceptui communi intellectus, vt sic. Respondet Magister Martinez, negando maiorem, & exemplum adducit in talpa, cui secundum vltimam differentiam repugnat videre ; & tamen sub ratione communi animalis positiuè inclinat in visum. 13 *Secunda pars conclusionis ostenditur primo. Respondet Martinez.*

Sed contrà ; ratio animalis non potest contrahi per differentiam aliquam, cui repugnet sentire ; nec substantia per aliquid cui repugnet, esse per se ; nonnisi quia prædicata ista positiuè, & essentialiter competunt generi : ergo maior est vera, vndè ad exemplum, quod pro se adducit Auctor prædictus, respondeo, vel rationem animalis non inclinare, nec positiuè exigere potentiam visiuam ; sed permissiuè solùm in aliquo nempè inferiori, vel quod si positiuè inclinet ratio illa communis, non repugnare talpæ videre secundum suam essentialem differentiam, sed solùm ratione alicuius indispositionis organi accidentalis. Nec contrà primum obstat, talpam dici priuatiuè cæcum ; at priuatio est carentia formæ debitæ : ergo debetur illi ; at non secundum rationem differentialem : ergo secundum rationem genericam. Respondeo, namque, non esse rigorosam priuationem, sed latè acceptam, ad quam sufficit, deberi generi, non secundum se, sed solùm in aliquo inferiori sui. 14 *Contra. Si insurgas. Respondetur.*

Secundò suadetur eadem pars conclusionis ; gradus communis est imperfectior gradu differentiali ; at gradus differentialis intellectus humani ob sui imperfectionem nequit positiuè inclinare in claram Dei visionem : ergo multò minùs gradus communis intellectus, vt sic, inclinabit in illam. Tertiò ab inconuenienti probatur ; sequitur namque ex sententia opposita, intellectum humanum sub illa ratione communi intellectus vt sic, inclinare, nedum in claram, & intuitiuam visionem Dei, sed etiam in comprehensiuam eiusdem ; consequens est absurdum, & à nemine admissum : ergo est falsa opposita sententia. Probo sequelam, & ni fallor efficaciter satis ; ex eo oppositi Auctores affirmant, dari inclinationem in creato intellectu secundum illum gradum communem Deo, in claram Dei visionem, quia ad hoc sufficit in aliquo sibi inferiori, nempè, in intellectu diuino talem inclinationem expleri, per hoc, quod diuinus intellectus Dei essentiam videat clarè, & intuitiuè ; sed etiam intellectus diuinus se ipsum, & Dei essentiam perfectissimè comprehendit : ergo dabitur in illa ratione communi intellectus vt sic, positiua inclinatio ad Dei comprehensionem, si illorum ratio quid ponderis habet : cumque hoc ab omnibus falsum iudicetur, illorum ratio, inefficax, & falsa est censenda. 15 *Secundo probatur secunda pars conclusionis.*

Ex quibus infertur falsitas sententiæ Granados admittentis appetitum entitatiuè naturalem in claram Dei visionem ; cum namque efficaciter maneat probatum, nullum appetitum innatum reperiri in homine in claram Dei visionem, manet consequenter explosus appetitus ille naturalis entitatiuè. Infertur secundò, deceptos fuisse Herice *disput. 37 cap. 2. conclus. 3.* Et Alarcon *Tract. 1. de visione Dei disp. 1. cap. 3.* admittentes obedientialem appetitum innatum respectu visionis claræ diuinæ essentiæ. Nam licet detur obedientialis potentia innata, non tamen appetitus (vt probatum relinquo) cum exigentia sit, solùm ad formam debitam potest terminari : at forma, ad quam solùm datur potentia obedientialis in homine, non debetur illius naturæ : ergo nullus appetitus innatus potest dari respectu illius, nec naturalis, nec obedientialis. 16 *Infertur falsitas sententia Granados Herice, & Alarcon deceptos fuisse.*

Colligitur tertiò : quod estò admittamus transcendentalem respe- 17

respectum in natura humana ad claram Dei visionem, non indè compellimur, ponere naturalem appetitum innatum ad illam, cuius oppositum indubitatum reputat Recens quidam Theologus Societatis: corollarius autem ex dictis in hunc modum ostenditur; de ratione appetitus innati est ad formam naturæ debitam terminari, sed potest transcendentali respectu intellectus respicere formam non debitam: ergo stat optimè cum transcendentali respectu naturæ in claram Dei visionem, negatio appetitus innati naturalis ad illam. Maior ex dictis habetur probata. Minor autem ostenditur, voluntas creata transcendentali respectu respicit actum peccaminosum; & tamen non inclinat in illum, vt communiter docetur à Theologis 1. 2. *qu* 77. & consequenter nec illi debetur: ergo cum transcendentali respectu ad aliquid, stat hoc non deberi; & consequenter, nec positiuam inclinationem terminare.

Sententia cuiusdam Recentioris refellitur.

§. II.

Diluuntur contraria argumenta.

18 *Objicies primò contra primā partē nostra conclusionis.*

CONtrà primam partem nostræ conclusionis multipliciter insurgunt Scoti Discipuli. Primò objiciunt, Parentem Augustinum *lib. 1. confessionum cap. 1.* illis verbis: *Fecisti nos Domine ad te, & inquietum est cor nostrum, donec reuertamur ad te*, idest, ad te clare videndum. *Et lib. 3. de Trinitate cap. 8.* illis verbis: *Ad appetendam beatitudinem natura compellis, cui summe bonus, & immortalis creator hoc indidit:* Ergo ex mente Augustini datur in homine appetitus naturalis innatus in claram Dei visionem. Respondetur ad primum, Augustinum loqui de homine eleuato per gratiam, qui prout sic eleuatus, in visionem beatificam appetitu innato propendit, non innato hominis naturæ, benè tamen innato naturæ gratiæ, & homini vt illā eleuato. Ad secundum dicatur, vel loqui Augustinum de appetitu inefficaci elicito, quem posse dari intra ordinem naturæ, *Disput. sequenti* constabit; vel loqui de appetitu innato, non in beatitudinem, sed in appetitum inefficacem beatitudinis; vel deniquè loqui de appetitu naturali innato, non in supernaturalem, sed in naturalem beatitudinem.

Respondetur ad primum August. Ad secundam.

19 *Objicies secundò.*

Objiciunt secundò Doctorem Angelicum multis suæ doctrinæ locis, præcipuè in hac *quæst. art. 1.* vbi Angelicus Doctor ex eo probat beatitudinem supernaturalem esse possibilem, quia homo visis Dei effectibus naturaliter desiderat causam videre. Si respondeatur, loqui Diuum Thomam de appetitu inefficaci elicito, non verò de innato, seù elicito efficaci: in contrarium objiciunt, sic primò, appetitus inefficax absquè vllo inconuenienti potest frustrari, cum possit esse de re impossibili apprehensa, vt possibili; at Diuus Thomas loquitur de illo appetitu, cuius frustrationem pro inconuenienti reputat, cum inferat ex illo possibilitatem visionis beatificæ, ne reddatur frustraneus: ergo sermonem facit de appetitu innato, vel de efficaci elicito, cumquè hoc secundum à nullo Thomista admittatur, asserendum est primum.

Si respondeatur. contra insurgunt primò.

20 *Secundò. Tertiò.*

Secundo, quia loquitur de appetitu communi omni homini; at iste est innatus, & non elicitus: ergo idem quod priùs. Tertiò; quia eo ipso quòd admittatur appetitus naturalis elicitus, estò inefficax sit, debet etiam concedi appetitus innatus: ergo idem sequitur. Antecedens probatur; in homine datur appetitus naturalis innatus in omnem actum sibi possibilem ex viribus naturæ: ergo si iste appetitus elicitus visionis beatificæ est possibilis ex viribus naturæ, naturaliter homo inclinabit in illum; at eo ipso quòd detur naturalis inclinatio in actum, debet necessario terminari ad obiectum illius: ergo concedi debet in homine appetitus innatus in claram Dei visionem, quæ est obiectum prædicti appetitus. Deindè opponunt eundem Doctorem Angelicum 1. 2. *quæst.* 113. *art.* 10. vbi ex eo probat, iustificationem impij non esse opus miraculosum, quia gratia non est supra naturalem potentiam hominis: ergo in homine datur naturalis potentia ad gratiam, & visionem beatificam; & consequenter naturalis appetitus ad illa.

Quartò.

21 *Doctor Angelicus pro nostra sententia stat.*

His motus Rada loco vbi supra conatur adducere pro sententia nobis contraria Diuum Thomam. Et Herice fatetur, multum illi fauere; immeritò tamen cum iam constet, Doctorem Angelicum pro nostra stare sententia, quam, præter superiùs adducta, expressissime tradidit *quæst. 20. de verit. art. 2. in corpore*, vbi ait: *Esse in homine appetitum naturalem innatum in beatitudinem naturalem, non vero in supernaturalem, quæ in clara Dei visione consistit;* vndè explicationem traditam amplectuntur omnes Thomistæ, licèt in explicando appetitum prædictum elicitum non vno modo sentiatur ab omnibus; illis tamen omissis.

22 *Respondetur ad 1.*

Ad primam obiectionem respondeo, quòd licèt appetitus inefficax metaphysicè possit frustrari, moraliter tamen non potest quandò in tot sapientibus reperitur, quos in iudicio dictum appetitum regulante, vniformiter falli, est moraliter impossibile, quamuis non metaphysicè; vnde ratio D. Thomæ demonstratio non est, sed quædam congruentia. Ad secundam nego antecedens; sed solùm loquitur de appetitu, qui in homine actu cognoscente inuenitur, vt literam intuenti constabit: iste autem non innatus, sed elicitus est. Ad tertiam dicatur, conuinci quidem, dari in homine appetitum innatum in claram Dei visionem, quatenus est obiectum dicti appetitus eliciti: non autem in illam secundum se. Ad id quod additur ex D. Tho 1. 2. dicatur, loqui D. Thom. de potentia hominis non nudè sumpta, sed vt per proprios actus ad recipiendam gratiam disposita.

Ad secundam. Ad tertiam.

23 *Tertiò arguitur.*

Tertiò arguunt ratione; quæuis potentia, secundario saltem, inclinat in omnia particularia obiecta, quæ sub eius specificatiuo continentur; sed Deus clare visus continetur sub ente, à quo speciem desumit intellectus humanus: ergo secundario saltem inclinabit in illum. Illatio tenet. Minorem supponunt, & maior ostenditur; in quacumquè potentia datur naturalis inclinatio in obiectum à quo speciem desumit: ergo secundario saltem in obiecta sub illo contenta debet inclinare. Patet consequentia; nam quia potentia transcendentali respectu respicit rationem obiecti communem, secundario saltem terminatur ad omnia sub illo contenta: ergo pariter inclinatio primò terminata ad rationem communem, debet secundario ad inferiora obiecta terminari.

24 *Respond.*

Ad hoc argumentum iuxtà ea, quæ tradidimus disputatione præcedenti facile respondetur, distinguendo maiorem: naturalis potentia, concedo maiorem: obedientialis nego maiorem: & minori sub eadem distinctione concessa, nego consequentiam. Quia Deus vt clarè visibilis non continetur sub obiecto specificante intellectum nostrum secundum naturalem potentiam, quam habet, sed secundum obedientialem, quæ quia ex proprio conceptu tendit in obiectum sibi superius, & improportionatum, idcircò non inclinat in illud.

25 *Objicies. Respond.*

Objicies; idcircò naturalis potentia in suum actum, & obiectum inclinat, quia sunt perfectiones illius, & ab illis speciem desumit; at hæc etiam in obedientiali potentia contingit: ergo in actum, & obiectum suum debet inclinare. Respondeo, negando absolutè causalem, sed ideò, quia sunt perfectiones sui ordinis, & proportionatæ: licèt autem obedientialis potentia intellectus maximè perficiatur per visionem beatificam, quia tamen non proportionatur cum illa, idcircò non inclinat in claram Dei visionem:

26 *Instabis.*

Instabis; quòd improportionata perfectio sit, & superioris ordinis, non tollit, quin obedientialis potentia dicat ad illam transcendentalem respectum: ergo nec tollet, quin in illam inclinet. Antecedens admisimus disputatione præcedenti, & exindè conuincitur, quod ab illa specificatur: specificatum autem ab specificatiuo dependet; & consequenter transcendentali respectu respicit illud. Consequentia autem probatur primò; quia inclinatio nihil aliud est, quàm propensio potentiæ in suam perfectionem; at eo ipso, quod transcendentali respectu tendat potentia obedientialis in actum, propendit in illum: ergo in ipsum inclinat. Secundò, quia si non obstante, quod visio beatifica improportionata sit, quoad assecutionem, est proportionata, vt terminet respectum, cur etiam, dicta improportione non obice, esse non poterit proportionata, quoad inclinationem, in quo Scoti sententia consistit? Tertiò; quia eo ipso quod dicat ad illam transcendentalem respectum exigit illam; cum quæuis res exigat ad sui consistentiam illud, à quo pendet, & sine quo esse non potest; at exigentia debitum supponit, vt dicebamus *suprà*: ergo eo ipso talis forma erit debita, & consequenter terminare poterit naturalem inclinationem.

Cōsequētia probatur 1. Secundò. Tertiò.

27 *Respōdet. ad 1. prob.*

Respondeo, concesso antecedenti, negando consequentiam. Ad cuius primam probationem, concessa maiori, nego minorem: propendere namquè suprà hoc, quod est respicere, addit exigentiam termini respecti, quocircà, etsi voluntas hominis respiciat transcendentali respectu peccatum, non tamen inclinat in illud, vt paulò ante dicebam, nec in illud propendit, quia illud non exigit, eo quod non est illius perfectio; sicuti ergo quia peccatum perfectio non est voluntatis, non exigit illud, nec in illud inclinat, nec est naturæ voluntatis debitum; ità in præsenti, non quia visio perfectio non sit intellectus, sed quia est superexcedens, & improportionata, etsi intellectus illam respiciat, illam tamen non exigit, nec in illam propendit. Ad secundam respondeo, rationem disparitatis esse; quia transcendentalis respectus est ordo dependentiæ, bene autem potest aliquid inferius ab aliquo superiori pendere; & idcircò potest illud respicere: inclinatio autem debitum supponit; eo autem ipso, quod forma aliqua superioris ordinis sit, non est debita; & consequenter nequit inclinationem terminare.

Ad secūdam.

28 *Ad tertiam.*

Ad tertiam dicatur, ad summum conuinci, obedientialem potentiam exigere visionis possibilitatem, non autem illius existentiam; ad hoc autem quod possit dici inclinari in visionem, eius existentiam debebat exposcere. Cuius ratio est, quia appetitus innatus dicitur appetitus per similitudinem ad elicitum, elicitus autem appetitus non ad possibilitatem, sed ad existentiam terminatur; & idcircò in rigore loquendo, non saluatur inclinatio respectu rei in statu possibilitatis, nisi in ordine ad existentiam; latiori autem vocabulo potest admitti, obedientialem potentiam in visionis possibilitatē inclinare, nec in hoc aliquod inconue-

conueniens reperio; nec obstat eius superioritas, hæc namque solùm est in ordine ad productionem, & existentiam, quæ nequit esse debita naturæ; id enim supernaturale dicitur, cuius productio est supra exigentiam totius naturæ.

29 *Quartò arguitur.* Quartò contra eandem conclusionis partem arguitur; Deus clare visus est finis naturalis hominis: ergo naturaliter inclinat in illum, vt clare videndum. Consequentia tenet; Et antecedens in hunc modum probatur; ille est finis naturalis hominis, quo assecuto, illius naturalis inclinatio quietatur; at Deo clare viso, naturalis hominis inclinatio quietatur: ergo est finis naturalis illius. *Respondetur.* Respondetur, negando antecedens. Ad cuius probationem, distinguo maiorem: si assecutio fiat per vires naturæ, concedo maiorem: si ex viribus gratiæ, nego maiorem: & eodem modò distinguendo minorem, negò consequentiam: quia etsi naturalis hominis inclinatio, Deo clare viso, quietetur, assecutio tamen visionis non habetur ex naturæ viribus, sed ex viribus gratiæ.

30 *Si obijciatur 1.* Si objiciatur primò, inclinatio naturalis non nisi per sui termini assecutionem potest satiari: ergo si naturalis hominis inclinatio per claram Dei visionem satiatur, erit terminus naturalis inclinationis. *Respondetur.* Respondeo, negando antecedens, sed potest disiunctiuè satiari, vel per suum terminum, vel per alium eminenter illum continentem; sicuti appetitus naturalis humanæ naturæ ad propriam subsistentiam, per subsistentiam Verbi satiatur, estò in Verbi subsistentiam naturaliter non inclinet, vt admittunt Scotistæ; & quia visio beatifica eminenter continet perfectionem naturalis beatitudinis terminantis naturæ inclinationem, hinc fit, quod per illam satiari possit. Nec exinde colligitur, inclinari saltem in visionem beatificam, vt continentem eminentialiter beatitudinem naturalem, quia licèt per vtramque satietur, non tamen omne satians, naturaliter appetit; sed solum illud, quo per naturæ vires potest satiari.

31 *Si obijciatur 2.* Si opponatur secundo; assecuto adæquato termino naturalis inclinationis satiatur, & quietatur naturalis inclinatio: sed assecuta beatitudine naturali, cuius assecutio potest fieri per vires naturæ, nondum quietatur naturalis hominis inclinatio: ergo ista non est terminus adæquatus illius; at præter beatitudinem naturalem nihil aliud restat, nisi visio supernaturalis beatifica: ergo continetur intra terminum naturalis inclinationis; & consequenter naturalem inclinationem terminabit. *Respondetur.* Respondetur, quod sicut appetitus naturalis materiæ primæ rerum sublunarium, numquam quietatur, ex eo quod qualibet forma actuata, remanet actuabilis per alias, & nunquam potest omnes simul recipere, nec aliquam, in qua reliquæ eminenter contineantur. Ita similiter naturalis appetitus intellectus humani nunquam potest satiari per aliquam ex cognitionibus, quas naturaliter potest habere, quia quamuis actuetur illis, remanet intellectus actuabilis per alias, & quia nunquam potest omnes illas simul recipere, nec aliquam, in qua cæteræ eminenter contineantur, visione beatifica excepta; consequens fit, quod nunquam satietur per aliquam cognitionem naturalem, etiam si sit Dei Auctoris naturæ.

32 *In forma.* Vnde vera est maior primi syllogismi, scilicet, appetitum naturalem quietari per assecutionem termini adæquati, concedo etiam minorem, & primam consequentiam: nego autem minorem subsumptam, quia præter visionem beatificam, & cognitionem naturalem Dei conditoris naturæ remanet aliud, nempè, aliæ cognitiones aliorum obiectorum naturalium, quæ in cognitione Dei Auctoris naturæ non continentur eminentialiter.

33 *Solutio Herice reijcitur.* Vnde falsam reputo solutionem Herice asserentis, per cognitionem Dei Auctoris naturæ satiandum fore appetitum naturalem hominis substantialiter, licet non accidentaliter, quod idem in beatifica visione contingere docet. Fallitur tamen, & ex dictis falsitatis conuincitur; cognitio namque Dei Auctoris naturæ non continet eminenter cognitiones aliorum obiectorum naturalium, nec ex vi illius naturaliter cogniti alia obiecta naturalia cognoscuntur. At verò ex vi cognitionis claræ diuinæ essentiæ, cognoscuntur à beato illa, quæ naturaliter petebat cognoscere: ergo licet hæc substantialiter satiet, non tamen illa. Cum hoc tamen stabit, quod cognitio Dei Auctoris naturæ sit suprema fœlicitas hominis in puris naturalibus conditi, quia estò plenè non satiet; est tamen perfectissima cognitio, quam naturaliter potest habere, & in quam præcipuè inclinat intellectualis natura.

34 *Vltimo arguitur.* Denique contra secundam conclusionis partem arguitur; in actu odij Dei, v. c. secundum rationem genericam datur inclinatio in moralem bonitatem; & tamen secundum vltimam sui differentiam non inclinat in illam, cum ei repugnet: ergo pariter in humano intellectu contingere poterit respectu visionis beatificæ. Illatio cum minori tenet: Et maior probatur ex communi Thomistarum doctrina 1. 2. *quæst.* 71. *art.* 6. admittentium priuationem bonitatis moralis in actu odij, quia secundum rationem genericam, talis bonitas illi debetur; at debitum inclinationem fundat, vel supponit; ergo in ratione generica debet constitui talis inclinatio. *Respondetur.* Multis omissis breuiter respondetur: debitum bonitatis moralis in ratione generica, non esse physicum, sed morale tantum, proueniens ex lege, ad quod necessarium non est, quod ratio generica positiuè inclinet, & petat bonitatem moralem, sed sufficit ei non repugnare, de quo non licet pleniorem discussionem adiungere.

35 *Infertur 1. ex dictis in discursu disputationis.* Ex dictis in discursu huius Disputationis, colligitur primò; non dari in homine naturalem inclinationem ad Deum videndum, prout est Auctor naturæ; nam visio illius, etiam prout sic, est supernaturalis, non enim potest clarè videri, vt est Auctor naturæ, quin clarè, vt supernaturalis Auctor videatur: non ergo potest dari in homine naturalis inclinatio ad videndum Deum, prout est Auctor naturæ. *Infertur secundò.* Infertur secundo, nec inclinationem naturalem remotam esse in intellectu admittendam, vt falsò aliqui putant, quorum sententiæ falsitas ex dictis conuincitur; nam inclinatio, supra potentiam addit exigentiam, & debitum; at visio beatifica nullo modo debetur: ergo nec remotam inclinationem valet terminare.

36 *Tertiò.* Colligitur tertiò, nec ad beatitudinem à naturali, & supernaturali abstrahentem, naturaliter inclinari intellectum; cuius manifesta ratio ex dictis habetur; naturalis namque inclinatio solum ad proportionatam perfectionem terminatur; at beatitudo in illa amplitudine non est proportionata perfectio, sed abstrahens à proportionata, & improportionata naturæ: ergo vt sic accepta; inclinationem innatam naturæ terminare non potest, sed ad summum appetitum inefficacem elicitum, de quo in Disputatione sequenti. Et hæc de ista Disputatione.

DISPVTATIO NONA.

An homo naturali appetitu inefficaci elicito appetere possit visionem beatificam.

§. I.

Relatis sententijs vera eligitur, & probatur.

APPETITVS elicitus est, qui sequitur formam apprehensam, actus voluntatis, v. c. consequens apprehensionem intellectus. Dicitur naturalis, prout ad præsens attinet, quatenus potest elici ex viribus naturæ; inefficax autem vocatur, vel quia conditionatus, qui explicatur per hanc vocem *vellem*, vel quia licet sit absolutus, non tamen efficaciam ad rei executionem sortitur, vt appetitus, quo quis intendit obiectum re vera impossibile, apprehensum tamen, vt possibile, qui licet sine vlla conditione possit ferri in obiecta, non tamen efficaciter fertur quia non potest media ad obiecti assecutionem applicare. Num. 1. *Explicatur quid sit appetitus elicitus.*

2 *Visio beatifica potest appeti appetitu inefficaci conditionato ex motiuo naturali.* Hoc ita præmisso pro disputationis intelligentia, vt ad id, in quo Moderniores Theologi digladiantur, deueniam, id, in quo omnes conueniunt, præmitto. Conueniunt ergo ferè omnes disputantes, in eo quod dari potest in homine dictus appetitus inefficax visionis beatificæ, si ex motiuo naturali procedat. Et quidem loquendo de appetitu conditionato manifesta ratione suadetur; res namque impossibilis, & vt talis apprehensa, potest appeti sub conditione, quod possibilis esset, vt experientia constat: ergo à fortiori res supernaturalis, impossibilis per naturæ vigorem, talem appetitum terminare valebit.

3 *Potest etiã appetitu inefficaci absolutio. Et probatur primò. Secundò.* Quod autem etiam possit appeti appetitu absoluto ex se inefficaci probatur; primo, quia potest vt possibilis naturaliter, licet falsò apprehendi: ergo terminare valebit absolutum desiderium naturale. Secundo; quia quod impossibilis sit naturaliter, solum opponitur efficaciæ appetitus, non verò tendentiæ absolutæ sine vlla conditione, quod etiam supernaturalis sit visio, non obstat, dummodo ex naturali motiuo attingatur; vt enim ex obiecto supernaturalitas transeat in actum, debet attingi ex supernaturali motiuo: ergo etsi visio sit supernaturalis, poterit appeti appetitu naturali absoluto inefficaci. Totum ergo dissidium consistit in eo, an scilicet, visio beatifica possit appeti appetitu inefficaci elicito terminata ad ipsam ex motiuo supernaturali ita vt visionis supernaturalitas, non solum appetatur vt *quod*, sed etiam sit motiuum, & ratio talem appetitum terminandi.

4 *Prima sententia Heriæ, Ripald.* Quidam Recentiores Theologi id in dubium vocarunt, affirmantes, posse visionem supernaturalem ex supernaturali motiuo appeti appetitu inefficaci elicito ex viribus naturæ. Ita P. Herice 1 p. *disp.* 38. Ripalda *lib.* 1. *de ente supernaturali disp.* 14. *sect.* 5. *& lib.* 3. *disp.* 45. per plures sectiones, allegans pro sua sententia, Scotum, Gabrielem, Conradum, Paludanum, Molinam, Granados, & alios, quam plures. Oppositam defendunt sententiam omnes Thomistæ, Caietanus 1. 2. *q.* 63. *art.* 3. Medina 1. 2. *q.* 6. *art.* *Secunda.*

Caiet. Medin. Bañ. Curiel. Zumel. q. 6. art. 2. Bañez 2. 2. q. 1. art. 2. Curiel. 1. 2. *quæstione* 109. *articulo primo dubio* 3. *§. quarto*, Zumel *ibidem disp.* 1. & 2. quos sequuntur præcipui Auctores Societatis, Pro cuius explicatione sit.

5 Conclusio. Prob. 1. Nostra Conclusio. *Appetitus inefficax naturalis elicitus, non potest ferri in visionem beatificam ex motiuo supernaturali.* Probatur primo ex Diuo Thoma *prima secunda quæstione* 109. *articulo tertio ad primum*, vbi ex eo distinguit charitatem supernaturalem, à dilectione naturali, quod ista fertur in Deum, prout est principium, & finis naturalis boni: charitas autem secundum quod est obiectum beatitudinis: ergo sentit Angelicus Doctor, naturalem dilectionem non posse ferri in Deum, prout est obiectum beatificum, & supernaturale, supernaturalitate se habente, vt motiuo; aliàs iam auferretur distinctionum ex parte obiecti naturalis dilectionis à supernaturali: ergo nec appetitus naturalis terminari poterit ad visionem beatificam ex supernaturali motiuo. Secundo probatur; actus specificantur ab obiectis: ergo ille, qui tendit in supernaturale obiectum, vt stat sub motiuo supernaturali, naturalis esse non potest.

Secundo.

6 Respondet. Heric. Confirmatur solutio. Respondet Herice loco vbi supra, verum esse consequens, si proportionatè tendat in illud; secus autem si modo improportionato in illud tendat, seu feratur. Quæ solutio potest confirmari ex doctrina tradita *Disp.* 7. quod scilicet, potentia obedientialis supernaturalis non est, quia licet respiciat formas supernaturales, respicit tamen illas modo improportionato.

7 Contra 1. Sed contra primo; nam ideò potentia obedientialis respicit improportionatè formas supernaturales, quia in illas non inclinat, nec ex proprijs viribus illas potest causare, sed ex Dei eleuatione: at appetitus, esto inefficax sit, tamen ex proprijs attingit obiectum, & inclinat in illud: ergo non est simile de potentia obedientiali, ac de appetitu elicito.

Secundo. Contra secundo; nam improportio talis appetitus, vel consistit in hoc, quod naturalis ordinis sit ex principio naturali procedens, vel in hoc, quod inefficaciter tendat: non primum; quia est petitio principij, cum in hoc controuersia consistat, quomodo supernaturale motiuum attingat formaliter, & supernaturalitatem non capiat ex ipso. Nec etiam secundum, nam multi supernaturales actus, possunt etiam inefficaciter supernaturale motiuum attingere, vt in appetitu supernaturali conditionato constat: ergo in nullo consistit, quod possit impedire illius supernaturalitatem, si semel à supernaturali obiecto formaliter capto speciem desumat.

8 Tertio prob. conclusio. Tertio principaliter ostenditur nostra conclusio; distinctio naturalis à supernaturali appetitu sumitur ex motiuo formali: ergo nequeunt in illo conuenire. Tenet consequentia: quia id, in quo conueniunt, nequit esse ratio distinguendi. Tùm sic; sed appetitus supernaturalis attingit visionem beatificam ex supernaturali motiuo: ergo naturalis non valet in eandem tendere ex motiuo supernaturali.

Respondet. Ripalda. Respondet Ribalda *disput.* 45. *citata sect.* 4. *num.* 20. distinguendo antecedens: sumitur ex motiuo adæquatè, negat antecedens: quia etiam ad illam distinctionem concurrit principium, & modus tendendi diuersus; inadæquatè, concedit antecedens, & negat consequentiam; sed solum inferunt, quod stante diuerso motiuo, diuersificetur actus in specie; non autem, quod si motiuum sit idem, actus etiam vnitatem debeat sortiri; possunt namque stante eodem motiuo, diuersitatem sumere ex diuerso principio, & ex diuerso modo tendendi; vnde quia actus naturales ex principio naturali procedit, & modo naturali in obiectum inclinat: actus verò supernaturalis ex supernaturali principio procedit, & modo supernaturali erga obiectum versatur; consequens fit, quod essentialiter distinguantur sub eodem motiuo.

9 Contra 1. Cæterum contra solutionem istam multipliciter insurgo. Primo, quia iuxta illam actus non adæquatè, sed inadæquatè solum desumunt distinctionem à principio; cum etiam obiectum concurrat, & modus tendendi; & tamen à supernaturali principio nequit actus naturalis procedere, nec in principio cum supernaturali actu conuenire: ergo pariter quamuis motiuum inadæquatè solum præbeat distinctionem, non tamen poterunt naturalis, & supernaturalis actus in eodem motiuo conuenire.

Secundo. Secundo; quia etiam principia distinctionem accipiunt ex motiuis diuersis: ergo eo ipso, quod actus ex diuersis principijs procedant, debent attingere diuersa motiua. Tertio;

Tertio. quamuis actus in ratione actionis speciem à principio desumant, in ratione tamen passionis adæquatè specificantur ex obiecto motiuo, vt multis à Thomistis probatur 1. 2. *quæst.* 2. *art.* 3. at actus naturales, & supernaturales nedum differunt in ratione actionis, sed etiam in ratione passionis: ergo necessario debent habere diuersa motiua.

10 Quarto ad hominem. Quarto ad hominem impugnatur tradita solutio: ipse namque. *sect.* 8. apertè fatetur, non posse actum naturalem, & supernaturalem, idem obiectum respicere, sub eadem ratione *sub qua* intrinseca obiecto, & idcirco in illo distinguit diuersas attingibilitates, in quibus rationem *sub qua* obiecti constituit; & tamen ratio *sub qua* obiectiua inadæquatè solum ad specificationem concurrit in eius sententia: ergo etiam si motiuum inadæquatè solum ad specificationem concurrat, non poterunt in eodem motiuo conuenire.

Vltimo. Denique in hunc modum euertitur, diuersitas in modo tendendi in hoc ab isto Auctore statuitur, quod actus naturalis non connectitur cum supernaturali obiecto, exigendo illius veram possibilitatem; at verò supernaturalis illam exposcit; at hoc discrimen nequit subsistere: ergo nec solutio, quam tradit. Probo minorem primo; nam ideò naturalis actus non petit veram possibilitatem supernaturalis obiecti, in eius sententia, quia potest moueri ex supernaturalitate solum apparente; at etiam actus supernaturalis, ex supernaturali motiuo solum apparenti potest moueri, vt ipse fatetur *disp.* 46. *sectione sexta num.* 11. ergo non petet veram illius possibilitatem. Minor probatur primo.

11 Respondet Auctor. Respondet, disparitatem esse, quod actus supernaturalis, qui attingit motiuum supernaturale solum apparens, sequitur cognitionem reflexam, qua illud obiectum, vt apparens proponitur; licet autem possibilitas vera non sit, verum tamen est semper, quod apparet possibile; actus autem naturalis talem reflexionem non sequitur.

Contra 1. Sed contra primo, quandò quis diligit Deum amore amicitiæ propter perfectionem iustitiæ strictæ, quam prudenter existimat, Deo conuenire (vtor illius exemplo) quæ tamen potest esse, quod non sit in Deo, cum probabiliter negetur à multis Theologis, Deo non conuenire, non diligit Deum propter apparentiam talis attributi, sed propter iustitiam, quam prudenter existimat verè Deo competere: ergo falsum est dicere, actum illum sequi iudicium reflexum de apparentia possibilitatis obiecti. Secundo, quia semel concesso actum naturalem posse ex supernaturali motiuo moueri, quæ repugnantia poterit assignari, vt iudicio reflexo de possibilitate obiecti regruletur? ergo in tali casu nullum stabit discrimen. Secundo.

Minor vltima impugnationis probatur 2. Secundo illa minor probatur: actus naturalis dicit transcendentalem ordinem ad suum obiectum: ergo si obiectum eius est supernaturale, & motiuum similiter dicit transcendentalem ordinem ad illud; at actus supernaturalis non alia ratione sui obiecti possibilitatem exposcere potest, nisi ratione ordinis transcendentalis, quem dicit ad ipsum: ergo actus naturalis necessario desiderat possibilitatem supernaturalis motiui; & consequenter non subsistit discrimen, quod inter vtrumque constituit. Respondet Auctor prædictus *disp. citata numero* 13. Primo, negando primum antecedens. Secundo, distinguit, concedens actum naturalem dicere ordinem transcendentalem intentionalem, non verò entitatiuum, seu realem; iste autem secundus non petit obiecti possibilitatem; & instat in nostra sententia; in qua naturalis actus potest ad supernaturale obiectum, saltem de materiali terminari; & tamen illius possibilitatem non petit: ergo ordo transcendentalis, quem dicit actus ille ad obiectum formale, illius possibilitatem non desiderabit. Respondet dupliciter iste Auctor.

13 Prima solutio reijcitur. Verum prima solutio totam metaphysicam euertit, in qua negari nequit, actum ab obiecto formali specificari: ergo necessario ab illo dependet; dependere autem, est ordinem transcendentalem ad suum obiectum importare: ergo necessario dicit respectum transcendentalem ad illud. Contra secundam facit, quod etiam ordo actus supernaturalis ad suum obiectum est intentionalis: ergo vel non petit obiecti possibilitatem, vel etiam ordo actus naturalis illam desiderabit. Nec instantia adducta contra Nos facit; argumentum namque nostrum procedit ad hominem, paritate desumpta ex actu supernaturali, qui in illius sententia possibilitatem obiecti requirit, cuius alia ratio assignari non potest, nisi quia transcendentalem ordinem dicit ad illud: in nostra autem sententia, nullus illorum obiecti veram possibilitatem desiderat, quia apprehensionem sequitur, vnde possunt sequi formam apprehensam re vera impossibilem. Secunda.

14 Quarto prob. conclusio. Quarto suadetur nostra conclusio, non minus, imo magis, pendet voluntatis actus à motiuo formali, quam à cognitione regulante; sed naturalis actus nequit regulari supernaturali indicio, vt ipse multoties fatetur: ergo ex motiuo supernaturali nequit procedere. Maior constat; iudicium namque solum concurrit, vt conditio applicans obiectum; ergo minus ab illa, quam ab obiecto, à quo specificatur, dependet.

15 Quinto. Quinto probatur, supernaturalis actus voluntatis nequit respicere naturalem motiuum formaliter: ergo nec naturalis ex motiuo supernaturali procedere. Consequentia ipsis aduersarijs est nota. Antecedens autem in hunc modum ostendo; actus supernaturalis voluntatis nequit sequi naturale iudicium de conuenientia obiecti: ergo nec potest attingere supernaturale motiuum. Consequentia manet in præcedenti argumento probata. Antecedens ipse Auctor concedit, & manifestè constat; quia aliàs supernaturalis fides

fides necessaria ad iustificationem non esset; & consequenter nec eius initium, cuius oppositum à pluribus Concilijs expressè definitur. Sequela probatur, posset actus charitatis sequi naturale iudicium de conuenientia supernaturalis obiecti: ergo destrueretur fidei necessitas.

16 *Vltimo probat. conclusio.* Denique nostram conclusionem ostendo: sequitur namque ex sententia opposita, Deum posse clarè videri intuitiua, & naturali cognitione: consequens est absurdum, & contra fidem: ergo deserenda eius doctrina. Probo sequelam; non obstat, quod Deus, prout in se, sit obiectum supernaturale; siquidem supernaturalitas obiecti non obest, quo minus Deus ex supernaturali motiuo, amore super omnia diligatur, vt præfati Auctores fatentur: ergo nihil obstabit. *Respondent 1.* Respondent primo, repugnare videri Deum intuitiuè per actum naturalem, non ex ratione communi supernaturalitatis, sed ex modo, quo intuitiua notitia comparatur ad proprium obiectum, scilicet, per transcendentalem ordinem, & realem connexionem cum illius existentia, quæ realis connexio entitati naturali repugnat.

17 *Contra.* Sed contra; etiam amor Dei super omnia ex supernaturali motiuo transcendentaliter refertur ad ipsum; & tamen non petit, nec illius existentiam, nec possibilitatem; ergo pariter, non obstabit ordo transcendentalis notitiæ intuitiuæ in Deum, vt existentem, quo minus illius existentiam non petat. *Confirmatur.* Confirmatur; si amor ille esset supernaturalis, Dei possibilitatem exposceret ratione ordinis transcendentalis ad illum; & tamen, quia naturalis est, et si ordinem dicat; sui obiecti possibilitatem non petit: ergo pariter de intuitiua notitia est dicendum, quod supernaturalis petit obiecti supernaturalis existentiam, quia est proportionata, naturalis verò non petat ratione improportionis, estò vtraque trascendentalem ordinem dicat.

18 *Respondent 2.* Secundo respondent: visionem Dei intuitiuam, quia beatificat hominem, habere connexionem cum gratia iustificante, vnde ex hoc capite repugnat ei, quod sit naturalis. Verum hæc solutio est minus sufficiens, quam prima, quia etiam actus charitatis tendens proportionatè in Deum ex supernaturali motiuo, *Contra.* cum gratia iustificante connectitur: quo non obstante, admittit contraria sententia dilectionem aliam merè naturalem non connexam cum gratia, quia improportionatè tendit in Deum ex supernaturali motiuo: ergo pariter, etsi visio beatifica supernaturalis, sit cum gratia connexa, naturalis tamen connexa non erit, nec per consequens beatificabit, sicut nec naturalis amor ad gratiam disponit, quamuis disponat ille, qui est supernaturalis.

§. II.

Argumentis in contrarium occurritur.

19 *Arg. 1.* Contra istam conclusionem obijciunt Auctores oppositi primo; supernaturalis beatitudo potest nobis proponi vt conuenientissima, & bona per apprehensionem merè naturalem, qua vt possibilis probabiliter cognoscatur; at tunc excitabitur naturalis affectus: ergo naturali appetitu potest appeti, vt supernaturalis, & ex supernaturali motiuo. Consequentia tenet. Maior supponitur, & minor probatur; in illo casu excitabitur aliquis affectus; at non excitabitur supernaturalis; cum cognitio regulans sit naturalis, à qua, saltim per se loquendo, regulari non potest appetitus supernaturalis: ergo excitabitur naturalis.

30 *Respondetur.* Respondeo, quod si proponatur supernaturalis beatitudo cum exclusione omnis naturalis motiui, vt argumentum supponere videtur, nullus excitabitur affectus in voluntate, non supernaturalis; quia iudicium regulans est naturale, non naturalis; quia motiuum propositum, est supernaturale, vnde sicut ex defectu supernaturalis cognitionis, non sequitur supernaturalis affectus, ita ex defectu naturalis motiui, appetitus natura-*Si dicas.* lis non sequitur. Si dicas, non minus mouet bonitas supernaturalis, quam motiuum naturale, imo magis; at si naturale motiuum proponeretur, excitaret in voluntate naturalem affectum: ergo etiam illo excluso, & supernaturali bonitate proposita, excitabitur talis affectus. *Resp.* Respondeo, magis mouere ad actum supernaturalem sibi debitum, si debito iudicio, supernaturali videlicet, proponatur, non autem ad naturalem; ad quem nullatenus potest mouere.

21 *Arg. 2.* Obijciunt secundo; Deus adhuc, vt Auctor naturæ, infinitè superat supernaturalem bonitatem visionis, & tamen vt talis, potest amorem super omnia naturalem terminare; ergo à fortiori supernaturalis bonitas vnionis naturalem affectum terminare valebit, & ad illum formaliter mouere absque aliquo natura-*Respondetur.* li motiuo. Respondeo, concessa maiori, & minori, negando consequentiam: quia licet Deus, vt Auctor naturæ, magis excedat naturalem amorem, quam visio beatifica desiderium naturale excessu entitatiuo, non tamen excedit magis in ordine; quia Deus, vt Auctor naturæ est eiusdem ordinis cum amore naturali; visio autem beatifica superioris ordinis est respectu naturalis desiderij? Nos autem non arguimus ex entitatiuo excessu, sed ex ordinis superioritate; & iusto argumentum in contraria sententia, quæ non admittit proportionatum appetitum naturalem visionis beatificæ; & tamen tenetur admittere amorem naturalem proportionatè tendentem in Deum, vt est Auctor naturæ.

Tertio obijciunt; sola diuersitas in modo tendendi cum omnimoda conuenientia in obiecto formali, sufficit ad distinguendos actus distinctione essentiali: ergo quamuis naturalis, & supernaturalis actus idem motiuum formale respiciant, poterunt essentiali distinctione gaudere ob diuersum modum tendendi; & consequenter nulla erit repugnantia in hoc, quod naturalis actus supernaturale motiuum respiciat, & è conuerso. Consequentia tenet. Et antecedens probatur exemplis: in primis enim, motus circularis, & rectus essentialiter distinguuntur, solum ob diuersum modum tendendi; cum ad eundem terminum multoties comparentur. Item visio exterior, & interior sensatio eandem inspiciunt albedinem, & solo modo tendendi diuerso essentialiter distinguuntur. Denique, cognitio Angelica Gabrielis essentialiter differt à locutione Angelica Raphaelis, etsi vtraque attingat idem obiectum: ergo solus diuersus modus tendendi cum conuenientia omnimoda in obiecto, sufficit specie variare actus. 22 *Tertio arguitur.*

Respondeo, negando antecedens, nec illud exempla conuincunt, & ab vltimis incipiendo, in obiecto cognitiuo Gabrielis, & Raphaelis est diuersa obiectiua immaterialitas, maior, vel minor iuxta excessum cognitionis in cognitionem, & idem dico de albedine comparata ad exteriorem, & interiorem sensum, quatenus iste respicit illam, prout in idolo interiori repræsentatam, ille verò eandem, prout est à parte rei; in motu autem circulari, & recto etiam est diuersa ratio terminatiua in termino, quæ à nobis aliter explicari non potest, nisi per diuersas attingibilitates. 23 *Respon.*

Dices: ergo pariter in supernaturali motiuo distingui poterunt attingibilitates diuersæ, secundum quas terminet naturalem, & supernaturalem affectum. Nego consequentiam; quia actus naturalis specificari non potest ab attingibilitate aliqua in supernaturali motiuo reperta; quia cum esse debeat intrinseca illi; debet esse supernaturalis: ac proinde ab illa specificari non poterit appetitus naturalis; cum namque in attingibilitate per actum naturalem, in obliquo ipse actus importetur, & in recto aliquid supernaturale, & specificatio non possit ab obliquo desumi; aliàs specificaretur à se ipso, necessario deberet specificari ab eo, quod importatur in recto: ab hoc autem non potest, quia est supernaturale. 24 *Dices. Respondetur.*

Quarto arguitur; actus supernaturalis potest habere pro obiecto, & motiuo formali aliquid naturale: ergo & naturalis actus supernaturale motiuum. Consequentia tenet à paritate rationis. Antecedens autem conantur ostendere, primo; in scientia infusa animæ Christi, quæ ad veritates naturales terminatur, quin illas cognoscat in aliquo medio supernaturali prius cognito: ergo terminatur ad illas ex naturali motiuo. Secundo, bonitas Dei, vt est Auctor naturæ potest supernaturali cognitione apprehendi, & vt sic voluntati proponi; at tunc non sequetur naturalis actus in voluntate; cum iudicium sit supernaturale: ergo resultabit amor supernaturalis erga obiectum, & motiuum naturale. Tertio; vnio hypostatica specificatur ab humanitate, quam respicit, vt extremum vnitum; supernaturale accidens à naturali subiecto receptiuo sui: ergo pariter poterit actus supernaturalis habere naturale motiuum. Patet consequentia: quia sicut ille à motiuo speciem desumit; ita vnio ab extremis vnitis, & supernaturale accidens à subiecto. 25 *Quarto arguitur Antecedens ostenditur 1. Secundo. Tertio.*

Ad hoc argumentum respondetur, negando antecedens. Ad primam probationem dicatur: scientiam infusam adæquatè à supernaturali obiecto specificari, vnde quando veritates naturales attingit, est in ordine ad illud; & consequenter in omni suo actu à supernaturali obiecto specificatur, tanquam ab obiecto *quo*, etsi naturalis veritas ingrediatur ad talem specificationem vt *quod*; sicut, quia intellectus habet pro obiecto specificatiuo sui ens reale, actus, quo ens rationis cognoscit, illud attingit in ordine ad ens reale: ac proinde specificatur ab illo, & mille alijs exêplis posset illustrari. Nec refert si exemplum in hunc modum retorqueas, primo, actus, quo ens rationis cognoscitur ad similitudinem entis realis, solum in obliquo ad ens reale terminatur, & in recto ens rationis attingit: ergo non specificatur, vt ab obiecto *quo*, ab ente reali, sed ab ente rationis; & consequenter idem continget in scientia infusa animæ Christi, vt non à supernaturali, sed à naturali obiecto speciem desumat. Secundo, etsi ens reale sit obiectum specificans nostrum intellectum, potest aliquis actus ab ente rationis specificari, nempè, actus scientificus Logicæ, v. c. ergo pariter quamuis 26 *Resp. ad 1. probationem. Si exemplum aliter formetur primo. Secundo.*

quamnis scientia infusa ab ente supernaturali speciem desumat, aliquis eius actus à naturali obiecto specificari valebit.

Non inquam refert; ad primum namque respondetur, quod
27 *Respondetur ad 1.* etsi ens reale solum in obliquo attingatur vt *quod* ab actu prædicto, vt *qui* tamen attingitur in recto, quatenus est obiectum mouens, & determinans per speciem sui ad talem cognitionem. *Ad secundum.* Ad secundum, admisso antecedenti, nego consequentiam: quia in ente rationis saluatur scibilitas absolutè, & simpliciter talis: ac proinde terminare potest ratione sui scientificum actum; at verò in naturali obiecto, non saluatur scibilitas per scientiam infusam ratione sui, sed dependenter ab obiecto supernaturali, propter rationes superius adductas.

28 *Ad secundam probationem principalis antecedentis.* Ad secundam primi antecedentis probationem respondeo, tunc, nec supernaturalem, nec naturalem actum in voluntate posse resultare, non supernaturalem, quia vt casus supponit, nullum supernaturale motiuum obiectiuè relucet, non naturalem, quia cognitio regulans est supernaturalis, vt supra in simili casu dicebam. *Ad tertiam.* Ad tertiam respondeo, vnionem hypostaticam specificari à subsistentia Verbi; eo quod quamuis humanitatem respiciat, non tamen vltimatè, sed in ordine ad subsistentiam Verbi, vt ad terminum vltimo inspectum; vnde sicut relatio non à subiecto, sed à correlatiuo specificatur, quia, etsi subiectum respiciat, non sistit in illo, sed transit vltimatè ad terminum ita pariter in vnione contingit; ratio omnium est quia species non à quolibet terminante, sed ab vltimo terminante desumitur, quo circa nec motus à termino *à quo*, sed à termino *ad quem*, nec actio à principio, sed à termino, nec habitus à subiecto, sed ab obiecto specificantur, quia vltimatè sistunt in illis, etsi alia respiciant non vltimatè.

29 *Ad exemplum secundum respondetur.* Per quod etiam potest responderi ad secundum exemplum; nam supernaturale accidens, vel est actus, vel habitus, vel auxilium, vel gratia habitualis. Tria priora ab obiectis, & non à subiectis specificantur ob rationem traditam: gratia autem habitualis, nec ab obiecto, nec ab actu speciem desumit, specificantur tamen à natura diuina, cuius est expressa, & formalis participatio vnde ordo gratiæ in subiecto non sistit, sed transit ad naturam diuinam, cuius particeps subiectum constituit. *Si opponas.* Si opponas; cætera entia participata à Deo, non specificantur ab illo: ergo nec gratia, estò participatio sit naturæ diuinæ, ab illa specificabitur. *Respondetur.* Concesso antecedenti nego consequentiam, quia in aliis entibus non importatur expresè conceptus participationis secundum vltimas differentias illorum, sed solum est quædam ratio transcendens; at verò in gratia explicitè importatur conceptus participationis formalis secundum vltimam eius differentiam.

Instabis: charitas supernaturalis est formalis participatio
30 *Instabis.* diuinæ voluntatis; & tamen non specificatur ab illa, sed ab actu, & obiecto: ergo nec gratia à diuina natura, cuius est *Respondetur.* participatio expressa, speciem desumet. Concesso antecedenti, nego consequentiam: quia charitas est participatio ordinata ad operandum, vnde ab operatione vltimatè specificatur: gratia autem, cum ad operandum non ordinetur proximè, non potest ab operatione specificari. *Replicabis adhuc.* Replicabis adhuc; gratia etiam ordinatur ad propriam existentiam, quæ cum in existentia accidentalis sit, speciem à subiecto desumit: ergo vltimatè speciem à subiecto recipit. *Respondetur.* Respondeo, verum esse, gratiam ad existentiam propriam ordinari, vnde proximè specificatur ab illa: existentia autem eius non specificatur à subiecto, quia, etsi accidentalis sit, quia tamen subiectum eleuat ad participationem diuinæ naturæ, tanquam ad subiectum superius, non à subiecto, sed à Dei natura, cuius est participatio, specificatur.

31 *Vltimo arguitur.* Denique arguitur; potentia obedientialis à supernaturali forma specificatur; & tamen est entitatiuè naturalis: ergo pariter actus respicere poterit supernaturale motiuum, & esse *Respondetur.* entitatiuè naturalis. Respondetur concessa maiori, & minori, nego consequentiam; & ratio disparitatis est, quod potentia obedientialis habet modum respiciendi improportionatè, repugnantem entitati intrinsecæ supernaturali, nempè, respicere formas supernaturales absque exigentia illarum, & absque inclinatione ad illas, qui modus tendendi repugnat entitati intrinsecæ supernaturali; nam eo ipso, quod entitas alicuius potentiæ supernaturalis sit, exigit formas supernaturales, & ad illas inclinat; at verò improportio, quæ à contrariis in actu inefficaci assignatur, nempè, vel quia inefficaciter tendit, vel quia cum supernaturali obiecto connexionem non habet, actui entitatiuè supernaturali non repugnat, vt superius ostendi, & idcircò sufficiens non est, vt supernaturalis non sit. Recole secundam rationem, qua nostram conclusionem ostendimus. Alia multa congerunt argumenta ab Auctoritate petita, quæ quia nullius ponderis sunt, vt illa ponderanti constabit, libenter omitto.

DISPVTATIO DECIMA.

An detur in homine appetitus naturalis elicitus efficax visionis beatificæ ex motiuo naturali?

§. I.

Vera sententia probatur.

AFFIRMATIVAM sententiam tenet Heriee loco supra allegato, eamque latè prosequitur Martinez de Ripalda *lib.* 1. *de ente supernaturali disp.* 14. *sect.* 13. referens pro ea Patrem Salas, Granadum, Vazquium, quibus adiungit Bañez, & Suarez, eo quod inefficaciam affectus erga supernaturalia, reducunt in defectum virtutis executiuæ, ex quo solum arguitur, non posse appeti affectu efficaci intrinsecè, & extrinsecè: non autem quod non possint appeti appetitu ab intrinseco, & quantum est de se efficaci. Cæterum eadem ratione posset, omnes Thomistas pro sua recensere sententia; cum omnes ex illo capite argumentum desumat vt denegent appetitum efficacem ex viribus naturæ elicitum erga supernaturalia, vt apud illos potest videri. Nu. 1. *Proponitur sententia cōtraria. Ripalda.*

Nostra conclusio est negatiua; ita omnes Thomistæ, Bañez 1. *p. qu.* 12. *art.* 1. *conclusione* 2. Medina 1. 2. *qu.* 3. *art.* 8. Zumel 1. *p. q.* 12. *art.* 1. *conclusion.* 1. Ripa *ibidem dub.* 1. Albelda 1. *p. disp.* 24. *sect.* 2. Nazarius 1. *p. q.* 12. *art.* 1. *controuers.* 2. *conclusion.* 4. Illam etiam ex PP. Societatis tuentur Suarez 1. 2. *disp.* 16. *sect. vltima*, Fasolis 1. *par. q.* 12. *art.* 1. *dub.* 1. & communiter omnes Recentiores. Quæ suadetur sic primo; appetitus efficax vt ab inefficaci distinguitur, connectitur per se cum obiecti possibilitate; sed nihil naturale potest cum supernaturali obiecto necessario connecti, illiusque possibilitatem exposcere: ergo nec efficaciter illud appetere. Illatio est legitima: minor à contrariis admissa. 2 *Conclusio Bañez. Medina. Zumel. Ripa. Albelda. Nazar. Suarez. Fasolis. Suadetur primo.*

Maiorem autem multipliciter ostendo. Primo ad hominem contra Ripaldam: ipse namque *sect. citata num.* 18. fatetur ex inefficaci appetitu visionis beatificæ non rectè illius possibilitatem probari, benè tamen ex efficaci; eo quod inefficax potest erga impossibilia versari: ergo appetitus efficax necessario petit in eius sententia possibilitatem obiecti, quod appetit; alias erga impossibile versari posset; & consequenter ex appetitu efficaci visionis beatificæ non rectè inferretur eius possibilitas, quod est contra ipsum. 3 *Maior probatur primo.*

Secundo: appetitus efficax, erga impossibile nequit versari: ergo necessario petit sui obiecti possibilitatem. Consequentia tenet. Et antecedens probo; appetitus efficax finis est ille, qui potest applicare media efficacia ad finis consecutionem; sed appetitus finis impossibilis nequit efficaciam habere ad applicanda media efficacia: ergo nequit esse efficax respectu illius. Probo minorem; talium mediorum applicatio repugnat; cum finis non possit executioni mandari; ergo etiam repugnat efficacia ad illorum applicationem. Tertio; actualis motio efficax ad finis assecutionem, necessario connectitur cum actuali assecutione finis; ergo vis sufficiens in actu primo ad mouendum efficaciter ad assecutionem finis, necessario connectitur cum possibilitate assecutionis finis; sicut enim se habet actus ad actum, ita potentia ad potentiam. Tum sic: sed appetitus efficax dat vires sufficientes ad applicanda media efficacia, quibus finis executioni mandetur: ergo necessario petit finis assequibilitatem, & possibilitatem. 4 *Secundo.* *Tertio.*

Respondebis: appetitum efficacem esse duplicem, alium efficacem ab intrinseco solum, alium efficacem ab intrinseco, & extrinseco simul; appetitus efficax ab intrinseco solum, est ille, qui quantum est de se, potest potentiam ad mediorum executionem applicare, si adsint vires in natura ad illa ponenda, & necessario connectitur cum omnibus ad finis executionem conducentibus ex tali suppositione. Appetitus efficax ab intrinseco, & extrinseco simul, est ille, qui in sua potestate continet media, cum quibus opus absolutè perficiat; iste secundus repugnat, quod sit naturalis, quia naturalis entitas nequit in sua potestate supernaturalia media continere: primus autem neutiquam repugnat, quod ex viribus naturæ eliciatur, quia non connectitur cum sui obiecti possibilitate absolutè, sed solum sub conditione, quod Deus præbeat vires supernaturales naturæ, mediis quibus finem assequi possit. 5 *Respondebis.*

Sed contra multipliciter insurgo, & in primis contra distinctionem talium appetituum. Asserit, namque, solum esse ab extrinseco, & per aliquid extrinsecum illis, quod esse falsum in hunc modum ostendo. Dicti appetitus, vt præfatus Auctor fatetur, differunt penes hoc, quod vnus habet in sua potestate media ad supernaturalem finem conducentia, alius verò illa in sua potestate non continet; sed continentia mediorum super- 6 *Contra 1.*

naturalium, necessario petit supernaturalitatem in continente: ergo necessario debet ab alio appetitu talia media non continente, distingui ab intrinseco. Patet consequentia; quia talis continentia est intrinseca: ergo discrimen intrinsecum ponit in continente à non continente.

7 *Secundo.* Secundo impugnatur; quod vires supponantur in natura, vel non supponantur, non variat illum appetitum intrinsecè: ergo si postquam vires supernaturales dantur in natura, intrinsecè connectitur cum obiecti supernaturalis possibilitate, etiam ante illas, necessariam connexionem habebat cum supernaturali obiecto. *Tertiò.* Tertiò; connexio cum obiecto supernaturali sufficiens ad constituendum aliquid in ratione supernaturalis, non potest enti naturali competere; sed connexio cum fine supernaturali, ex suppositione solum, quod adsint vires, constituit aliquid in ratione supernaturalis: ergo talis connexio conuenire non potest actui naturali. Maior cum consequentia tenet. Et minor probatur; voluntas efficax restituendi ablatum ex motiuo charitatis, est ab intrinseco supernaturalis; & tamen connexionem non habet, cum restitutione ex motiuo supernaturali facienda, nec illam exposcit, nisi sub conditione, quod adsit facultas ad illam: ergo connexio cum supernaturalibus sub prædicta conditione, sufficiens est ad constituendum aliquid in ratione supernaturalis intrinsecè.

8 *Quarto.* Quarto: appetitus efficax, ab intrinseco, & quantum est de se, debet ab intrinseco continere motionem efficacem, saltim in actu primo; sed applicatio efficax naturæ ad supernaturalem finem, vel supernaturalia media apponenda, nequit adhuc in actu primo, in appetitu naturali contineri: ergo nequit appetitus naturalis efficax dari respectu supernaturalis obiecti. Maior cum consequentia tenet. Et minor probatur; motio seù applicatio efficax actualis ad media supernaturalia est connexa essentialiter cum existentia illorum; sed connexio essentialis cum existentia entis supernaturalis, enti naturali repugnat, vt fatentur Auctores oppositi: ergo applicatio efficax naturæ ad finem, seu media supernaturalia, est supernaturalis, & consequenter, non continetur in appetitu naturali, adhuc in actu primo.

9 *Secundo suadetur cõclusio.* Secundo principaliter suadetur conclusio; qui non potest efficaciter appetere media non potest efficaciter appetere finem; sicut qui media habere non potest, nec finem pariter potest habere; sed homo non potest ex viribus proprijs appetere appetitu efficaci ab intrinseco primam gratiam, quæ est medium ad gloriam: ergo nec istam poterit appetere appetitu efficaci. Probo minorem, appetitus ab intrinseco efficax est ille, qui potest ad rei assecutionem mouere, ex suppositione, quod adsint vires in subiecto appetente; sed ad primam gratiam consequendam repugnat dari vires in homine: ergo & repugnabit illam ex proprijs viribus appetere appetitu efficaci ab intrinseco.

10 *Tertio.* Tertiò; appetitus efficax finis supernaturalis, est idem, quod efficax intentio illius; sed efficax intētio supernaturalis finis naturalis esse non potest: ergo nec appetitus efficax. Consequentia est legitima. Maior certa. Et minor probatur; ab intentione efficaci finis, efficienter causatur electio mediorum conducentium ad illum; sed electio ad finem supernaturalem conducens, in naturali actu contineri non potest, nec ab illo efficienter causari: ergo talis intentio repugnat, quod naturalis sit. Minor est certa; quia talis electio est supernaturalis; & maior probatur sic; namque se habet electio medij intentionem finis, sicut assensus conclusionis ad assensum præmissarum; sed assensus conclusionis supernaturalis efficienter ab assensibus præmissarum causatur; quo circa si ille sit supernaturalis, & præmissarum assensus, debent esse supernaturales: ergo pariter electio ab intentione efficienter causabitur.

11 *Oppones.* Oppones; assensus Theologicus est supernaturalis, & tamen ex vna præmissa lumine naturali nota procedit: ergo pariter supernaturalis electio ex naturali intentione procedere potest. *Respondetur.* Respondeo, quod quando naturalis præmissa ad assensum Theologicum concurrit, non occurrit ex proprijs viribus, sed vt eleuata per aliam præmissam supernaturalem: in nostro autem casu non ita, sed ex proprijs viribus concurrit intentio ad electionem, nec enim datur aliquid illam eleuans ad talem concursum præstandum.

12 *Confirmatur amplius.* Confirmatur hoc amplius; iudicium naturale supernaturalis obiecti non potest obiectiuè ad supernaturalem actum mouere: ergo nec naturalis intentio mouere poterit subiectiuè ad supernaturalem electionem. Consequentia tenet à paritate rationis. Et antecedens constat, quia aliàs fides supernaturalis necessaria non esset: ad actum charitatis eliciendum, nec ad iustificationem, quod est prorsus falsum, vtpotè contra concilia, & PP. Ecclesiæ.

13 Deniq; suadetur conclusio ex duplici inconuenienti, quod ex posita sententia sequitur, primo infertur ex illa, posse hominem viribus proprijs efficere aliquid ad vitam æternam efficaciter conducens; consequens est absurdum, & contra omnes PP. Ecclesiæ, & contra Paulum dicentem: *Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis:* ergo & sententia contraria. *Probatur conclusio ab inconuenienti.* Probatur sequela: appetitus efficax beatitudinis supernaturalis, ad illam conduceret; siquidem efficaciter moueret voluntatem ad actus supernaturales meritoriè ad illam concurrentes: ergo si istum potest homo ex viribus naturæ efficere, poterit naturaliter aliquid ad vitam æternam cum effectu conducens causare.

14 *Respondebis.* Respondebis, loca Scripturæ, Concillorum, & PP. non excludere ab operibus naturalibus conducentiam physicam ad supernaturalem finem, sed solum conducentiam moralem per modum meriti, aut impetrationis; affectus autem efficax beatitudinis supernaturalis, physicè tantum ad finem supernaturalem conducit. *Cõtra 1.* Sed contra primo; quia in omnium catholicorum sententia à Concilijs, & PP. negatur operibus naturæ, conducentia dispositiua ad finem supernaturalem; & tamen multi, & Doctissimi probabiliter tenent, actus disponentes ad gratiam, non meritoriè, nec impetratoriè ad illam concurrere, sed solùm dispositiuè physicè: ergo etiam denegatur naturæ operibus, à Concilijs, & PP. physica conducentia ad supernaturalem finem.

15 *Secundo.* Secundo, illustrationes intellectus, & piæ affectiones voluntatis, quibus homo ad opera salutaria excitatur, iuxta Concilia, & PP. excedunt vigorem naturæ, nec ab illa proprijs viribus possunt causari; & tamen nec impetratoriè, nec meritoriè ad supernaturalem finem concurrunt: cum non sint actus liberi, sed necessarij, vt docetur in tractatu de gratia, sed illustrationes obiectiuè concurrunt, ostendendo obiectum, & illud proponendo voluntati, affectiones, illam ad opera supernaturalia alliciendo: ergo Concilia, & PP. non solum denegant naturæ operibus moralem conducentiam ad supernaturalem finem, sed etiam physicam, & allicitiuam; at appetitus efficax allicit, & mouet efficaciter voluntatem ad supernaturales, & salutares actus: ergo nequit iuxta Scripturam, & Concilia defendi, quod ex naturæ viribus possit haberi.

16 *Dices.* Dices: illustrationes intellectus, & pias affectiones voluntatis complere sufficientiam naturæ, & idcirco excedere vires illius. *Contra.* Sed contra; eatenus pia voluntatis affectio complet sufficientiam naturæ, quatenus illam mouet ad actum liberum supernaturalem, qui meritoriè ad vitam æternam conducit; sed appetitus efficax finis supernaturalis efficaciter etiam mouet ad supernaturales actus eliciendos: ergo nequit in actu naturali talis efficacia inuaniri.

17 *Vltimo probatur conclusio ab alio inconuenienti.* Sequitur secundo ex contraria sententia, ad supernaturalem fidem necessariam non esse piam affectionem voluntatis excedentem vires naturæ; consequens est falsum: ergo & antecedens. Probo sequelam; efficax appetitus, quem admittit contraria sufficeret ad imperandum actum supernaturalem fidei, siquidem alios actus supernaturales potest imperare: ergo necessaria non esset pia affectio voluntatis quoad substantiam supernaturalis. *Dices.* Dices, piam affectionem supernaturalem esse necessariam, quia licet appetitus efficax naturalis possit actum supernaturalem fidei absolutè imperare, connaturaliter tamen non potest, quia actus fidei, connaturaliter petit per supernaturalem actum imperari. *Contra.* Sed contra; tam pia affectio supernaturalis, quam affectus efficax naturalis habent vires intrinsecas ad actum supernaturalem fidei imperandum: ergo actus fidei indifferenter potest ab vtroque imperari, nec est cur connaturaliter magis vnum, quam alium exposcat.

18 *Si oppenas.* Oppones; actus charitatis potest per actum fidei, & per actum scientiæ infusæ regulari; & tamen cum hoc saluatur necessitas fidei ad actum charitatis regulandum: ergo pariter, quamuis actus fidei possit per quemuis prædictorum actuum imperari, cum hoc tamen saluari poterit necessitas piæ affectionis supernaturalis. *Respondetur.* Respondetur, concessa maiori, & minori negando consequentiam. Quia non omnibus datur habitus scientiæ infusæ, omnibus tamen datur auxilium sufficiens ad credendum; & idcirco, quamuis charitatis actus, & alij ad iustificationem concurrentes regulari possent, quantum est ex se, per actum scientiæ infusæ, quia tamen non omnibus regulariter datur; consequens fit, quod fides ad iustificationem; & actum charitatis in via, sit necessaria. Sicuti non obstante, quod per lumen gloriæ actus charitatis possit regulari, imo & connaturalius reguletur; quia tamen viatoribus numqnam conceditur, saluatur ad illam fidei necessitas; cæterum omnes possunt per proprias vires affectum efficacem elicere, sed si semel conceditur, quod sit naturalis, vnde si semel post actum fidei imperaret, non est cur pia affectio supernaturalis sit necessaria.

§. II.

§. II.

Occurritur argumentis in contra.

19 *Arguitur primo ex August.* Contra nostram conclusionem arguitur primo ex Aug. *lib. 4. contra Iulianum cap. 3.* afferente: *Non omnes homines instinctu naturali beati esse vellemus, nisi esse possemus; sed hoc summum bonum praestari hominibus non potest, nisi per Christum:* vbi apertè loquitur de appetitu supernaturalis beatitudinis: quod autem loquatur de appetitu naturali, constat ex eo quod loquitur de appetitu omnium hominum; & quod de efficaci loquatur, ex inde colligitur, quod inefficax non requirit possibilitatem obiecti, quod appetit; at Augustinus ait, illum appetitum non fore in hominibus, nisi visio beatifica esset illis possibilis: ergo loquitur de efficaci. Et ex Diuo Thoma in praesenti probante possibilitatem visionis beatificae, ex eo quod omnes homines appetunt illam; at ex inefficaci appetitu nullum argumentum efficeret, cum versari possit erga impossibile: ergo loquitur de appetitu naturali efficaci. *Ex D. T.*

20 *Respondetur.* Respondeo ex dictis *supra disp. 8.* quod etsi appetitus inefficax in vno, vel altero inuentus erga impossibile possit versari, ille verò, qui in omnibus datur, moraliter saltim circa impossibile nequit versari, eo quod moraliter saltim, non est possibile, tot homines falli; vnde ex inefficaci appetitu omnium hominum, probabiliter saltim colligitur possibilitas visionis beatificae; & insto argumentum in sententia contraria asserente, appetitum efficacem, quem ponit, non necessario cum possibilitate visionis connecti: ergo nec ex illo potest visionis possibilitas ostendi efficaciter, sed solum probabiliter; isto autem modo etiam potest ex inefficaci appetitu probari.

21 *Arguitur secundo.* Secundo arguitur; potest homo licet falsò apprehendere visionem beatificam, vt possibilem viribus naturae: ergo in tali casu efficaci appetitu illam desiderabit. Patet consequentia; quia appetitus elicitus apprehensionem sequitur: ergo eodem modo sequitur, quando apparet possibile, estò falsa sit apprehensio, ac quando re vera est possibile; at si re vera esset possibilis viribus naturae posset ex illis efficaciter appeti: ergo etiam appetetur efficaci appetitu, quando vt possibilis apprehenditur per naturae vigorem, estò re vera impossibilis sit.

Respondetur. Respondeo, concesso antecedenti, distinguendo consequens: appetitu efficaci efficacia apparenti, & ad media apparenter efficacia concedo consequentiam efficacia vera, nego consequentiam; quia cum, vt monstraui, efficacia appetitus, obiecti possibilitatem exposcat, quando est possibile possibilitate solum apparenti, solum tali efficacia gaudebit appetitus, & licet eodem modo tunc moueatur voluntas quantum ad apparentiam, non tamen eodem modo quantum ad veram efficaciam mouetur.

22 *Arguitur tertio.* Tertio arguitur; potest homo per naturalem actum efficaciter se mouere ad actus supernaturales, & illos imperare: ergo poterit etiam naturali appetitu efficaciter desiderare supernaturalem finem. Consequentia est aperta. Antecedens autem probatur sic primo: consecratio, & absolutio à peccatis, sunt actus supernaturales; sed potest Sacerdos per naturalem actum se ad illas exequendas applicare, & multoties id facit; cum ex prauo motiuo multoties ad illas exercendas moueatur: ergo verum est antecedens. *Antecedens probatur 1.* Secundo; dilectio efficax Dei Auctoris naturae super omnia, quae ab homine elapso potest haberi, est entitatiuè naturalis, vt 1.2. q.109. à multis Thomistis docetur; & tamen claudit propositum efficax adimplendi omnia praecepta etiam supernaturalia, quae non nisi per supernaturales actus possunt adimpleri; & consequenter illorum supernaturalem adimpletionem potest imperare; ergo idem quod prius. *Secundo.* Tertio; ad imperium efficax non pertinent Vires exequentes; cum vis imperatiua, & executiua sint distinctae; ergo poterit imperare actum, ad cuius executionem vires non habeat; & consequenter actus naturalis imperare efficaciter poterit actus entitatiuè supernaturales. *Tertio.*

23 *Respondetur ad 1. probationem antecedentis.* Ad hoc argumentum respondetur, negando antecedens: Ad primam probationem, concessa maiori, distinguo minorem: quoad id, quod est naturale in consecratione, & absolutione concedo minorem: quoad supernaturale, quod in illis inuenitur, nego minorem, & nego consequentiam. Itaquè in consecratione, & absolutione, & est naturalis prolatio verborum, & est actio causans gratiam, & Sacramentum conficiens, quae actio à verbis eleuatis supernaturali eleuatione à Deo, instrumentaliter dimanat; ad primum potest, homo per actum naturalem se mouere efficaciter; ad secundum non ita. *Ad secundam.* Ad secundam antecedentis probationem; concessa maiori, nego minorem, sed in illo actu solum inuoluitur propositum efficax adimplendi omnia praecepta naturalia.

24 *Si opponas.* Si opponas in illo actu clauditur propositum efficax non transgrediendi supernaturalia praecepta; sed non transgredi supernaturale praeceptum positiuè, est idem, quod adimplere ipsum per supernaturalem actum, instante praecepto: ergo includitur in illo efficax propositum adimplendi supernaturalia praecepta per actus supernaturales. Consequentia tenet. Minor est certa. Et maior probatur; includitur in illo propositum efficax non admittendi aliquid auertens à Deo, vt est Auctor, & finis naturae; sed transgressio supernaturalis praecepti auertit hominem à Deo, vt est Auctor, & finis naturalis: ergo in illo inuoluitur propositum efficax non transgrediendi supernaturalia praecepta.

Respondeo, negando maiorem. Ad cuius probationem, distinguo maiorem: auertens directè, concedo maiorem: indirectè solum, nego maiorem: transgressio autem supernaturalium praeceptorum solum, indirectè auertit à Deo, vt Auctore naturae, quatenus ponit finem vltimum in creatura, cum quo nequit componi conuersio in ipsum, prout est Auctor naturae, non autem directè, quia non est transgressio praeceptorum Dei quatenus est Auctor naturae, & idcirco in actu praedicto non clauditur propositum efficax non transgrediendi supernaturalia praecepta, de quo fusius loco allegato in materia de Gratia. 25 *Respondetur.*

Instabis; dilectio praedicta est incompossibilis ab intrinseco cum peccato auertente à Deo, prout est Auctor supernaturalis: ergo vim intrinsecam habet ad aduertendum omne quod ad tale peccatum concurrit, & imperandum ea, quae ad illius expulsionem conducunt; at sic conducentia, sunt supernaturalia: ergo ista poterit efficaciter imperare. Respondeo, distinguendo antecedens: incompossibilitate passiua, concedo antecedens; actiua, & expulsiua, nego antecedens, & nego consequentiam. Incompossibilitas passiua est, quod talis actus à peccato praedicto expelletur, si in subiecto ponatur, & hac gaudet praedicta naturalis dilectio. Incompossibilitas actiua consistit in vi expulsiua peccati à subiecto, & istam non habet praedictus actus; aliàs posset ad iustificationem vltimo disponere, quod est haereticum. Vt autem consequentia teneret, ista secunda incompossibilitate deberet gaudere. 26 *Instabis* *Respondetur.*

Ad tertiam probationem minoris dicatur, quod etsi ad imperium efficax non pertineant vires executiuae, pertinet tamen ad ipsum connexio cum illis, & istam non potest habere actus naturalis cum viribus supernaturalibus. Dices; sufficit connexio cum illis vt possibilibus; at illa non repugnat entitati merè naturali, siquidem superius in obedientiali potentia admisimus, connexionem cum visione beatifica, vt possibili; & tamen obedientialis potentia est entitatiuè naturalis: ergo imperio efficaci naturali, non repugnat connexio cum viribus supernaturalibus. Respondeo, imperium efficax taliter cum obiecto, & viribus supernaturalibus connecti, quod in mera possibilitate non sistit, sed vlterius petit, quod aliquando existant, & hoc modo cum aliquo supernaturali connecti, repugnat enti mere naturali, vt diximus supra: obedientialis autem potentia solum cum illis, vt possibilibus habet connexionem, non exigendo illorum existentiam. 27 *Ad 3. probationem minoris.* *Dices.* *Respondetur.*

Quarto arguitur; naturalis effectus potest efficaciter ad actum supernaturalem mouere: ergo etiam est possibilis affectus naturalis ad illum efficaciter mouens. Antecedens videtur certum; affectus namque inefficax mouet inefficaciter, sicut efficax efficaciter; at datur naturalis appetitus, inefficax ad formas supernaturales: ergo naturalis actu potest ad illas efficaciter mouere. Consequentia verò probatur; non solum repugnat moueri efficaciter ad aliquid omnino impossibile, sed etiam repugnat ad illud inefficaciter naturam moueri; sed ad id quod est possibile ex viribus gratiae, potest natura inefficaciter moueri, supposito quod adsunt in illa vires supernaturales: ergo eadem suppositione data: poterit ad illud moueri efficaciter per actum entitatiuè naturalem. 28 *Vltimo arguitur.*

Et confirmatur amplius, impugnando rationem vltimam ab inconuenienti desumptam, vt opus aliquod ad iustificationem conducat, & sit iustificationis initium, non est necessarium, quod efficaciter ad illam conducat, sed sufficit, quod conducat id efficaciter; sed hoc non obstante, à nobis admittitur appetitus inefficax supernaturalis beatitudinis, & gratiae habitualis, qui consequenter inefficaciter mouet ad illam, quin praestet iustificationem initium: ergo poterit etiam admitti efficax appetitus naturalis, efficaciter ad actus ad iustificationem disponentes conducens, quin concedatur esse iustificationis initium. Maior probatur; illustrationes supernaturales intellectus, & piae affectiones voluntatis sunt initium iustificationis; & tamen solum inefficaciter mouent moraliter alliciendo voluntatem ad illam: ergo inefficaciter ad iustificationem mouere sufficit, vt aliquid sit, & dicatur initium nostrae iustificationis. 29 *Confirmatur.*

Ad hoc argumentum respondetur, negando antecedens. Ad probationem, nego etiam antecedens. Appetitus namque inefficax, non ideò talis dicitur, quia inefficaciter moueat, & alliciat voluntatem ad sui obiecti assecutionem, sed ob negationem efficaciae, vt mandet executioni media re vera ad illum finem conducentia. Quod autem nullo modo alliciat, constat ex eo quod appetitus inefficax, vel est simplex complacentia, & ista nullatenus executionem respicit, sed complacet in bonitate obiecti secundum se; vel est conditionatum existentiae desiderium, vt si dicamus, vellem volare, si esset possibile, & nec ille aliqualiter ad volandum mouet, seu allicit, vel quamuis absolutus sit, est tamen de obiecto re vera impossibili, falsò, tamen indica- 30 *Respondetur ad argumentum.*

indicato poſſibile, & talis affectus ſolum mouet ad apponenda media, quæ apparent conducentia ad finem, quamuis re vera ad illum non conducant, ad quod præſtandum efficaciam ſortitur, vel eſt de obiecto propoſito, vt poſſibili per vires gratiæ ſubiecto non debitas, & nec talis appetitus vllo modo allicit, quia expreſsè proponitur dictum obiectum, vt inaſſequibile per vires ſubiecti, & idcirco illas ad rei aſſecutionem, nullatenus allicit. *Ad confirmationem conſtat ex his ſolutio.* Per quod ad confirmationem conſtat ſolutio, & ad alia multa argumenta, quæ congerunt citati Neoterici: ac proinde ab illorum prolixa repetitione libenter abſtineo. Et hæc de iſta Diſputatione.

DISPVTATIO XI.

An poſſit dari de potentia abſoluta ſpecies impreſſa Deum repræſentans quidditatiuè, & prout eſt in ſeipſo.

§. I.

Præambula ad quæſtionem, & ſententiarum diuerſitas proponuntur.

Num. 1. *Sententia Ægidij proponitur.* IN qua Diſputatione vnum ſupponimus, & alterum in examen vocamus; ſupponimus quidem talem ſpeciem de facto non dari, in qua ſuppoſitione conueniunt omnes Theologi, excepto Ægidio *tom. 2. de beatitudine lib. 8. q. 3. art. 3. & q. 4. art. 1. & 4.* qui nedum affirmat talem ſpeciem de facto dari, verum etiam non poſſe ſine illa Deum clarè videri, ex eo quod diuinæ eſſentiæ repugnat exercere munus ſpeciei reſpectu intellectus creati, vbi per paucos ex antiquis Theologis refert pro ſua ſententia, qui vel illā probabilem eſſe aſſeruerunt, vel vt improbabilem non reiecerunt: excepto etiam Vazquio *in præſenti diſp. 47. cap. 7.* aſſerente, lumen gloriæ, quod de facto eleuat intellectum creatum ad Deum clarè videndum, ſpeciei impreſſæ rationem ſortiri. *Reijcitur hæc opinio prima.* Noſtram tamen ſuppoſitionem amplectuntur Theologi communiter, & manifeſta ratione ſuadetur; in præſentia namque principalis, ſuperfluit ſubſtitutum; ſed ſpecies impreſſa eſt ſubſtituta obiecti, vices eius gerens in ordine ad intellectionem: ergo non eſt ponenda in præſentia Dei, cuius vices gerere deberet; at Deus in viſione beatifica eſt præſens intimè intellectui beati: ergo non eſt ponenda ſpecies ad talem viſionem deſeruiens.

2 *Si dicas.* Si dicas: eſſe quidem diuinam eſſentiam præſentem intellectui beati præſentia entitatina, & locali in diſtantia; non autem præſentia obiectiua, & intentionali, niſi interueniat ſpecies creata, qua illi vniatur, & obiectiuè præſens efficiatur. *Contra.* In contrarium inſurgo; Deus namque in ſe ipſo eſt ſummè intelligibilis; aliàs intimè vnitus intellectui beati, lumen gloriæ in illo cauſando: ergo eſt præſens, nedum præſentia reali, verum etiam præſentia intentionali. Antecedens eſt certum, & conſequentiam probo; ideò eſſentia Angeli eſt præſens obiectiuè proprio intellectui, quia eſt immaterialis, proximè intelligibilis ab ipſo, & illum radicans, ergo ſi Deus ex vna parte eſt ſummè immaterialis, & intelligibilis ratione ſui, & ex alia radicat, ſeu effectiuè cauſat lumen beatificum, quo intellectus creatus redditur potens proximè ad viſionem eliciendam, erit intimè præſens intellectui beati, nedum præſentia phyſica, ſed etiam obiectiua.

3 *Dices.* Dices; hæc omnia inueniri in intellectu viatoris, quem Deus cauſat; & conſequenter eſt illi præſens per immenſitatem; & tamen non eſt illi præſens obiectiuè, ſed tantum phyſicè: ergo ratio facta nihil concludit, niſi ſolum phyſicam præſentiam reſpectu intellectus beati. *Contra.* Sed contra; nam ideò intellectui viatoris non eſt Deus obiectiuè præſens, quia non eſt proportionatus ad eliciendam viſionem, proportione exacta ex parte potentiæ, vnio autem ſpeciei, & obiecti proportionem iſtam ſupponit; quo circa, etſi ſpecies impreſſa ponatur in lapide, illi intentionaliter non vnitur; quia in lapide non eſt potentia ad elicientiam actus, ad quem datur ſpecies; at intellectus medio lumine gloriæ habet proportionem requiſitam ex parte potentiæ: ergo vnio Dei cum intellectu illuſtrato lumine gloriæ, erit vnio obiectiua intentionalis.

4 *Confirmatur.* Confirmatur hoc amplius; etiam ſi ponatur in intellectu viatoris ſpecies impreſſa creata, quam agnoſcit Ægidius, non vnietur cum illo intentionaliter, ſed ſolum phyſicè; & tamen poſita in beati intellectu illuſtrato lumine gloriæ, ei vnitur intentionaliter in ſententia illius: ergo pariter, quamuis præſentia Dei ad intellectum viatoris ſit non obiectiua, ſed ſolum phyſica, ad intellectum tamen beati erit obiectiua, & intentionalis. Conſequentia tenet. Minor conſtat, & probo maiorem; idcirco ſpecies ſenſibilis poſita in lapide, ſolum phyſicè vnietur illi; & non intentionaliter; quia in lapide non ſupponitur proportio ad videndum requiſita ex parte potentiæ, ſed intellectu viatoris non ſupponitur lumen gloriæ, quod proportionem facit requiſitam ex parte potentiæ ad eliciendam viſionem beatificam ergo etſi poneretur dicta ſpecies creata in viatoris intellectu, non obiectiuè intentionaliter, ſed phyſicè ſolum illi vniretur.

Secundo ſuadetur noſtra ſuppoſitio; vnio diuinæ eſſentiæ cum intellectu creato per modum ſpeciei eſt poſſibilis; & aliàs, quod viſio ab illa per ſe ipſam vnita procedat, eſt connaturalius, quam quod media ſpecie creata vices eius gerente eliciatur: ergo talis ſpecies non eſt admittenda de facto. 5 *Secundò reijcitur opinio Ægidij.* Conſequentia eſt legitima: quia ſemper credendum eſt, Deum aliquid exequi modo magis connaturali rerum naturis, niſi oppoſitum fuerit reuelatum. Minor etiam exinde colligitur: quod viſio eatenus ab ſpecie impreſſa petit procedere, quatenus ſupplet defectum præſentialitatis, & vnionis obiecti: ergo vbi obiectum eſt præſens, & vnitum ratione ſui, connaturalius ab illo procedet. Maior autem probatur; vnio ſpeciei impreſſæ formaliter cum potentia intellectiua, non petit ex proprio conceptu informationem, ſed ſolummodo obiectiuam determinationem per modum termini; vt patet in ſubſtantia Angelica, quæ vnitur cum proprio intellectu abſque vlla informatione; ſed non repugnat eſſentiæ diuinæ intrinſecè vniri cum creato intellectu per modum termini abſque informatione, cum fide conſtet, vniri cum natura humana per modum ſubſiſtentiæ illam terminantis: ergo vnio per modum ſpeciei, nullam imperfectionem dicit; & conſequenter nullam repugnantiam. Et ex his probationibus facile corruunt, quæ in contrarium opponit Ægidius, & quæ ab alijs poſſunt opponi, conſtat etiam ex illis, falsò aſſeruiſſe Gabrielem Vazquez loco vbi ſupra, quod admiſſa non repugnantia ſpeciei impreſſæ, potius dicendum eſſe, eam de facto dari, quam quod diuina eſſentia ratione ſui per ſe ipſam immediatè vniatur. Cuius dictum, vt falſum reijciunt omnes Theologi ſtatim referendi pro prima ſententia, præter Ægidium.

Hoc ita præmiſſo, quod in examen vertimus eſt, an inſpecta Dei abſoluta potentia, ſit poſſibilis prædicta ſpecies. 6 *Prima ſententia Aureol. Gonzal. Herrer. Suar. Molin. Vazq.* Affirmant ex Antiquis Aureolus apud Capreolum *in 4. diſt. 49. propoſitione 10.* Et Scotus relatus à Mag. Gonzalez *in præſenti diſp. 25. ſection. 3.* Herrera *in 1. Scoti diſp. 10. q. 4. art. 1.* ſequuntur Suarez *lib. 2. de attributis negatiuis cap. 13.* Molina *in præſenti diſp. 1.* Vazquez *diſp. 38. cap. 2.* & alij Moderniores ex PP. Societatis. *Secunda. Capreol. Ferrar. Caiet. Sot. Arrub. Granad. Noſtra Concluſio.* Negatiuam ſententiam defendunt omnes Diſcipuli Diui Thomæ. Capreolus *in 4. diſtinct. 49. q. 5. art. 1.* Ferrara *1. Contra Gentes cap. 53.* Caietanus *in præſenti art.* Soto *in 4. diſt. 49. q. 2. art. 3.* Mag. Bañez, Nazarius, Gonzalez, Nauarrete, Zanardus, Rippa, Collegium Salmanticenſe, Ioannes à Sancto Thoma circa iſtum articulum. Quos ex Patribus Societatis, ſequuntur Arrubal *diſp. 16. cap. 4.* Granados *tract. 4. de Viſione diſp. 5. ſect. 3.* Et hæc ſententia ſit Noſtra concluſio, quam eſſe de mente expreſſa D. Thomæ aperte contra Vazquium, conuincunt Gonzales, Collegium Salmanticenſe. Et Mag. Sancto Thoma *in Commentario huius articuli.* Et ex aduerſarijs Suarez vbi *ſupra*, & Herice *diſp. 40. cap. 1.*

§. II.

Prima ratio Diui Thomæ proponitur.

CONCLVSIONEM poſitam ſic oſtendit primo Angelicus Doctor. 7 *Probatur primo ex D. Tho.* *Per ſimilitudines rerum inferioris ordinis nullo modo ſuperiora poſſunt cognoſci, ſicut per ſpeciem corporis, non poteſt cognoſci eſſentia rei incorporea; multo igitur minus per ſpeciem creatam quamcumque poteſt eſſentia Dei videri.* Conſequentiam non probat Angelicus Doctor, quia nota videtur, ex eo quod quæuis ſpecies creata eſt inferioris ordinis ad Deum. Antecedens autem ex Diuo Dionyſio deſumpſit *1. cap. de diuinis nominibus.*

Reſpondent contrari. Reſpondent Auctores contrarij, verum eſſe antecedens, ſi ſpecies, quæ vocatur ſimilitudo obiecti, ſit inferioris ordinis in repræſentando; falſum autem ſi ſolum in eſſe entis inferioris ordinis ſit, non autem repugnat, ſpeciem creatam eſſe eiuſdem ordinis in repræſentando cum Deo, licet in eſſe entis eiuſdem ordinis eſſe non poſſit; & rationem aſſignant, quia ſpeciem eſſe eiuſdem ordinis in repræſentando, in nullo alio conſiſtit, quam in hoc, quod dicat immediatum ordinem ad Deum, tamquam ad obiectum immediatè repræſentatum; benè autem poteſt ſpecies creata, Deum immediatè repræſentare, quin intermediet obiectum creatum, tanquam immediatè repræſentatum, quam ſolutionem ex Dionyſio deducunt; non enim aſſeruit non poſſe ſuperiora per ſpecies inferiores cognoſci, ſed per ſpecies rerum inferioris ordinis, id eſt, per quæ immediatè, obiecta inferioris ordinis repræſentant, ſuperiora cognoſci non poſſunt. Quam ex Aureolo apud Capreolum deſumpſerunt Auctores contrarij.

Verum contra ſolutionem iſtam in hunc modum obijcio primo; ideò quævis ſpecies creata eſt inferioris ordinis ad Deum in eſſendo, quia habet eſſe finitum, & potentiale, eſſe autem Dei eſt increatum, & actus purus; at etiam eſſe repræſentatiuum ſpeciei eſt creatum, finitum, & potentiale, Dei autem intelligibilitas eſt infinita, & abſque vlla potentialita- 8 *Contra 1.*

te: er-

te: ergo æquè repugnat speciei creatæ esse eiusdem ordinis cum Deo in esse repræsentatiuo, ac in esse entitatiuo.

Secundo. Secundo, quia species corporea est non solum in essendo, sed etiam in sua repræsentatione materialis; quoad vtrumque est inferioris ordinis ad obiectum spirituale; quo circa nequit ipsum immediatè repræsentare; sed quæuis species creata, & creabilis, est potentialis, nedum in esse entis, verum etiam in esse repræsentatiuo: ergo quoad vtrumque erit inferioris ordinis ad Deum, nec illum valebit immediatè repræsentare.

9 Vrgetur amplius. Vrgetur hoc, & explicatur amplius; quia species corporea in ratione repræsentatiuæ, est materialis, non potest immediatè, nisi obiectum materiale repræsentare: ergo pariter quæuis species creata, quia quoad esse repræsentatiuum est potentialis, idest, non actus purus, non poterit immediatè, nisi obiectum potentiale repræsentare; & consequenter, cum Deus in omni consideratione sit actus purissimus, omnimodam repugnantiam inuoluit, immediatè per creatam speciem repræsentari. Patet consequentia; quia non minus distat actus purus à potentiali forma, quam spirituale à materiali: ergo si hoc nequit immediatè à materiali specie repræsentari, pariter actus purus nequibit immediatè per speciem aliquam repræsentari, quæ potentialis sit, quoad rationem repræsentatiuæ. Tertio principaliter euerto traditam solutionem, ex D. Thom. 3. *Contra Gentes cap. 49. ratione 2.*

Tertio reijcitur. species immediata alicuius obiecti debet cum illo habere similitudinem, & conuenientiam specificam, saltim in esse repræsentatiuo; sed hæc vniuoca, & specifica conuenientia repugnat omni enti creato: ergo & immediata quidditatiua repræsentatio Dei: ac proinde repugnabit, etiam esse eiusdem ordinis cum Deo in esse repræsentatiuo.

10 Respondebis 1. Contra 1 Respondebis primo, negando maiorem; sed solum requiritur, quod dicat immediatam habitudinem ad Deum, vt ad obiectum repræsentatum. Sed contra primo; omnis repræsentatio, vel est effectus ad causam, vel causæ ad effectum, vel ratione similitudinis; at repræsentatio, naturalis speciei, non est primo, nec secundo modo vt constat in speciebus Angelorum quæ nec ab illis causantur, nec sunt causæ illorum: ergo debent esse ratione similitudinis; at similitudo analoga sufficiens non est; aliàs quiuis diuinus effectus Dei essentiam immediate repræsentaret, & quidditatiuè; nec similitudo in gradu generico; aliàs solum genus repræsentabit; ergo debet esse ratione similitudinis in gradu specifico: similitudo autem in gradu specifico specifica, & vniuoca est.

11 Dices. Dices: quod licet species non repræsentet naturaliter suum obiectum, vt effectus illius in genere causæ efficientis, vt in exemplo apposito de speciebus Angelicis constat, repræsentat tamen vt effectus illius in ratione mensurati, & mensuræ; sic namque omnis species à suo immediato obiecto dependet. Sed contra, idcirco dependentia effectus à causa efficienti, sufficiens non est ad repræsentationem quidditatiuam causæ, quia solum infert conuenientiam analogam effectus cum illa, at etiam dependentia mensurati à mensura, solum exposcit conuenientiam

Contra. analogam inter vtrumque; ergo insufficiens erit ad repræsentationem quidditatiuam.

12 Secundo impugnatur solutio 3. obiectionis. Secundo contra solutionem tertiæ obiectionis in hunc modum procedo; species ad hoc dantur, vt obiectum, quod est extra animam, intra illam ponatur in esse intelligibili, vt vna cum illa ad intellectionem concurrat fecundando intellectum ad partum intellectualem Verbi: ergo debet naturam obiecti continere, saltem in alio modo essendi, nempè, intelligibili, & consequenter natura obiecti in specie debet esse, licet non secundum modum essendi connaturalem, saltim sub modo essendi intentionali, & intelligibili: ac proinde in esse intelligibili, & repræsentatiuo debent assimilari, quo circa D. Thom. *infra q. 14. art. 1.* per hoc distinxit intelligentia à non intelligentibus, quod illa possunt fieri omnia, & formas aliarum rerum intelligibiliter recipere. Et *q. 55. art. 2.* ea ratione docuit, naturam, v.g. Gabrielis non posse deseruire per modum speciei ad omnium rerum intellectionem, quia cum sit limitata, nequit intentionaliter, omnia aliorum generum continere, seu illis assimilari. Et Philosophus 3. *de anima textu* 37. ob eandem rationem asseruit, animam quodammodo fieri omnia, idest, intentionaliter; non verò physicè, quæ omnia sustineri non possunt, nisi species, & obiectum in esse repræsentatiuo conuenientiam obtineant, vt eleganter docuit Angelicus Doctor 3. *contra Gentes cap. 49. ration.* & optimè explicuit Ferrariensis *ibidem*.

13 Si dicas. Si dicas: continentiam speciei non esse continentiam intrinsecam, sed extrinsecam solum, & terminatiuam, consistentem in eo, quod repræsentet omnia, quæ in obiecto physicè continentur, & sic solum exposcere conuenientiam extrinsecam, & terminatiuam cum illo, idest, quod sua repræsentatio terminetur ad omnia, quæ obiectum continet in esse naturali, per quod omnia in obiectione adducta saluantur.

Contra. In contrarium objicio; continentiam istam terminatiuam conuenire lumini gloriæ; terminatur namque ad Deum, quatenus est obiectum beatificum, à quo etiam mensuratur, & specificatur; & tamen non constituit obiectum intra intellectum sufficienti modo, vt concursu obiectiuo ad beatificam visionem concurrat, nec intellectus creatus illo mediante fit intelligibiliter Deus; aliàs munus speciei de facto exerceret, quod esse falsum, fatentur omnes Theologi, Vazquio, & Moderniori quodam eius asecla exceptis, & inferius ostendam: ergo vt munera prædicta exerceat species respectu intellectus beati in ordine ad visionem beatificam, continentia illa extrinseca, & terminatiua, sufficiens non est, sed intrinseca in esse intelligibili desideratur.

Respondebis secundo tertiæ obiectioni, admissa maiori, negando minorem. Nam etsi repugnet enti creato vniuocè conuenire cum Deo in genere entis, non tamen repugnat illi assimilari; & cum Deo vniuocè, & specificè conuenire in esse diminuto intelligibili, & intentionali. Sed contra primo; tam in esse entis, quam in esse intelligibili, & intentionali, Deus est infinitus, & creatura finita: ac proinde inter illa, sub quauis ratione, est distantia & excessus infinitus: ergo sub nulla possunt vniuocè, & specificè Deus, & creatura conuenire. 14 Resp. 2. 3. obiectioni Contra 1.

Secundo, ex eo in esse entis vniuocè conuenire non possunt, quia in tali esse creatura dependet à Deo, tanquam à causa superexcedente, & infinita; at sub quauis, etsi diminuta, & intentionali ratione eodem modo dependet ab illo: ergo in nulla potest vniuocam conuenientiam habere. Secundo.

Tertio; quia esto admitti posset vnica conuenientia creaturæ cum Deo in aliqua ratione generica, in ratione tamen specifica nequit admitti; alias esset eiusdem speciei cum Deo in aliquo esse intrinseco, & reali; & consequenter esset infinita, increata, & à nullo dependens, quod cum conceptu creaturæ omnimodam repugnantiam inuoluit; ergo solutio tradita est omninò insufficiens. Tertio.

§. III.

Obiectionibus contra rationem istam fit satis.

OBijcies sic primo; species repræsentans quidditatiuè substantiam, est inferioris ordinis respectu illius, nec potest esse eiusdem quidditatis cum illa, nec specificè athomè cum ea conuenire: ergo de ratione speciei repræsentantis quidditatiuè obiectum aliquod, non est quod sit eiusdem ordinis; & quidditatis cum tali obiecto, nec quod cum eo conuenientiam vniuocam specificam habeat. Consequentia est legitima. Antecedens autem probatur; quia talis species multoties est accidens; accidenti autem, & substantiæ nihil commune vniuocum potest constitui. 15 Obijcies primo.

16 Respōdet Caietanus. Huic argumento, quod ex Aureolo apud Capreolum loco supra allegato desumpserunt Auctores contrarij: respondet Caietanus, duplex esse consideratio in specie, aliud entitatiuum, aliud intentionale, & repræsentatiuum, hoc secundum formaliter, & per se comparatur ad speciem. Primum autem per accidens; accidit enim speciei, inquit Caietanus, sub communi ratione speciei, quod substantia, vel accidens sit, & per se solum petit, esse eiusdem quidditatis cum obiecto in esse intentionali, & repræsentatiuo: ex qua doctrina ad argumentum factum respondeo, distinguendo antecedens: illudque concedendo de specie substantiæ considerata in esse entitatiuo: secus vero de illa in esse intelligibili, & intentionali, vt sic namque est eiusdem quidditatis cum substantia, & eiusdem ordinis cum illa, imo est ipsa substantia, non secundum modum essendi naturalem, sed in alio modo essendi, nempè intentionali.

17 Insurgit Vasquez primo. Hanc Caietani subtilem doctrinam, vel non possunt, vel vt magis credo, nolunt percipere Auctores oppositi, & aduersus illam multi insurgunt. Primo P. Vasquez opponit; omnis species intelligibilis, aut est intellectionis principium, repræsentans obiectum per modum habitus, aut est intellectio, ipsum repræsentans per modum actus: ergo per se, & ex natura sua debet esse accidens inhærens potentiæ. Antecedens supponit; & consequentiam probat; quia actio necessario debet potentiæ, cuius est actualitas, inhærere; principium etiam potentiam adiuuans ad intellectionem, illam debet informare: ergo vtrumque per se, & ex natura sua accidens debet esse.

18 Respond. Verum hæc obiectio parum roboris habet, & in primis falsum assumit, pro ea parte qua asserit, rationem speciei actui intelligendi conuenire, vt ex inferius dicendis constabit. Vnde quamuis actio creata necessario inhærentiam exposcat, non rectè infertur, per se conuenire speciei rationem accidentis, & inhærentiæ; quod autem species sit intellectionis principium simul cum intellectu ad illam concurrens, fatemur libenter; negamus tamen, esse necessariam inhærentiam ex ratione principij adiuuantis potentiam ad intellectionem; quia non concurrit, vt principium confortans potentiam, dansque illi vires, sed vt illam determinans, & ex parte obiecti se tenens; de ratione autem principij determinantis ex parte obiecti, non eleuantis ex parte potentiæ, non est inhærere; cum iste concursus

sus à maiori Theologorum parte concedatur de facto diuinæ essentiæ in ordine ad visionem beatificam, cui tamen omnis inhærentia, & informatio repugnat; quæ solutio amplius illustrabitur infra.

19 *Secundo insurgit Vazquez. Minor probatur primo. Secundo.* Opponit secundo; de ratione speciei non est, quod sit eiusdem ordinis cum obiecto, seu idem cum illo in esse entitatiuo, sed solum in esse repræsentatiuo; at nulla est repugnantia in hoc, quod aliqua species creata, repræsentatiuè sit Deus, & in esse entitatiuo creatura: ergo ruit tota Nostra doctrina. Minor probatur primo; esse Deum repræsentatiuè, nihil aliud est, quam quod sua repræsentatione ad id, quod est Deus, aliquid terminetur; at in hoc nil creaturæ repugnans impugnans importatur: ergo nulla est repugnantia in hoc, quod aliqua species creata repræsentatiuè sit Deus, & entitatiuè creatura. Secundo; stat esse entitatiuè accidens, & repræsentatiuè substantiam; ergo stare pariter poterit, esse Deum repræsentatiuè, & creaturam entitatiuè.

20 *Vrgetur primo. Secundo.* Confirmatur primò; non minus repugnans videtur, esse in alio, & esse per se, quam esse à se, & esse dependenter ab alio; sed potest aliquid esse per se repræsentatiuè, & esse in alio entitatiuè, vt in specie accidentali substantiam repræsentante videtur, quæ entitatiuè est in alio, vtpotè accidens, & repræsentatiuè est per se, cum substantiam quidditatiuè repræsentet, ergo etiam poterit id, quod est ab alio in esse entitatiuo, esse à se quoad esse repræsentatiuum. Confirmatur, & vrgetur secundo: ex eo quod aliquid sit substantia repræsentatiuè, non rectè infertur, esse substantiam entitatiuè: ergo pariter, ex eo quod aliquid sit repræsentatiuè Deus, non licebit, colligere esse Deum entitatiuè, & consequenter in aliqua entitate creata inueniri poterit repræsentatio quidditatiua Dei.

21 *Respond.* Obiectionem istam leui calamo, & parum neruoso attingit Vazquez *disp. superius relata cap.4. num.29.* libuit tamen ita efficaciter illam proponere: tùm ne aduersarios imitari videamur, qui rationes Diui Thomæ, vel non penetrantes, vel potius fugientes, illarum efficaciam occultant. Tùm etiam, vt ex illius solutione perspicuum amplius rationis factæ robur innotescat. Ad illam respondeo, concessa maiori absolutè, negando minorem. *Ad 1. probationem minoris.* Ad cuius primam probationem, concessa maiori, nego minorem, cuius repugnantia ex iam dictis colligitur: quia scilicet, cum non possit esse repræsentatio per modum effectus, debet esse ratione similitudinis, seu identitatis cum diuina natura: Ita scilicet, vt intrinsecè intra speciem ipsa Dei natura in modo essendi intelligibili, & intentionali contineatur, quod vt ostendi, omninò cum conceptu creaturæ repugnat.

22 *Ad secundam. Prima ratio discriminis.* Ad secundam, concesso antecedenti, nego consequentiam. Ratio autem disparitatis est duplex: prima ex dicendis in ratione sequenti desumitur, quia nempè, vt species repræsentet quidditatiuè obiectum, debet in eodem immaterialitatis gradu cum illo constitui; non autem repugnat, quod forma entitatiuè accidentalis, sit æquè immaterialis, ac substantia, quin potius, multoties accidens in immaterialitate substantiam excedit, vt constat in specie coloris; at verò entitati creatæ, omninò repugnat, in eodem immaterialitatis gradu cum diuina essentia constitui, & idcirco id, quod in sua entitate accidens est, potest esse repræsentatiuè substantia: entitas autem creata nullatenus potest esse Deus repræsentatiuè. *Secunda ratio discriminis.* Secunda discriminis ratio consistit in eo, quod licet substantia vniuocè cum accidenti conuenire non possit intra lineam entis, in alio tamen genere, nempè, intelligibili conuenire vniuocè possunt: Deus autem, & creatura, nec in genere entis, nec in alio genere possunt conuenire vniuocè.

23 *Assumptum probatur 1. Secundo.* Primo; quia magis distat Deus à creatura, quam substantia ab accidenti: ac proinde non mirum, quod ratione maioris distantiæ, Deo in quouis genere repugnet conuenire vniuocè cum creatura, substantiæ vero non ita repugnet conuenientia vniuoca, saltim in distinto genere à genere entis. Secundo, quia accidens solum dependet à substantia per ordinem ad esse, quia videlicet, est entis ens, idest, inhærens substantiæ; inhærentia autem solum competit accidenti per ordinem ad existentiam physicam; non autem sub conceptu repræsentatiui, formaliter loquendo; creatura autem dependet à Deo sub quouis conceptu, & ratione; sub conceptu entis à diuina entitate, sub conceptu intelligibilis ab intelligibilitate diuina, saltim tanquam ab exemplari; & idcirco repugnat creaturæ sub quouis conceptu vniuocè conuenire cum Deo: secus verò accidenti respectu substantiæ, quin potius, multoties videmus accidentia in sua intelligibilitate substantiam excedere.

24 *Tertio.* Ac denique tertio, quia substantia, & accidens conuenire possunt vniuocè in gradu immaterialitatis, qui fundat rationem repræsentatiui, creaturæ autem repugnat in gradu immaterialitatis diuinæ constitui, vt ex dicendis §. sequenti constabit. Per quod ad vtramque confirmationem constat solutio; fatemur namque æquè repugnare esse per se, & in alio entitatiuè, sicut esse à se, & ab alio, non autem ita repugnat esse per se repræsentatiuè, & esse in alio entitatiuè, sicut esse à se in esse repræsentatiuo, & esse ab alio in esse entitatiuo ob rationes traditas.

Tertio contra eandem doctrinam opponit; species repræsentans substantiam, etiam in esse repræsentatiuo, est accidens: ergo falsa est Caietani distinctio. Antecedens non probat, potest tamen probari, esse repræsentatiuum in specie, vel est inadæquata differentia illius, vel passio consequens ad eius essentiam, quodcumque dicatur, repugnat, quod substantiale sit; ergo necessario debet esse accidens. Respondeo, esse repræsentatiuum speciei, formaliter ad diuersam lineam spectare à linea entis, nempè, ad genus intelligibile, vnde formaliter accidens non est, sed ex parte naturæ; quam repræsentatiuè continet, est substantia, quoad modum est esse intentionale, & intelligibile, & de materiali, & subiectiuè est accidens. 25 *Tertio opponit. Vasq. Resp.*

Secundo principaliter obijcies; species cuiusuis obiecti, etiam considerata in esse repræsentatiuo, & intelligibili mensuratur ab obiecto: ergo nequit conuenire vniuocè, seu esse eiusdem naturæ cum illo. Patet consequentia; quia inter res eiusdem naturæ nequit interuenire causalitas mensurati, & mensuræ, vt constat inter duo indiuidua eiusdem naturæ, vt inter duos homines, quorum vnus ab alio mensurari non potest. Respondetur, concesso antecedenti, negando consequentiam. Ad cuius probationem, distinguo antecedens; inter res eiusdem naturæ, quoad substantiam, & modum, concedo antecedens, quoad substantiam tantum, negando antecedens, & nego consequentiam; species autem intelligibilis, verb. grat. hominis, etsi sit homo in esse intentionali, non tamen est homo in esse naturali, vnde potest mensurari, & tanquam à mensura dependere ab homine, prout subest modo essendi naturali. 26 *Secundo principaliter obijcitur contra rationem D. Th. Respondetur.*

Dices: ergo ad saluandam dependentiam mensurati à mensura sufficit disconuenientia in modo essendi, quamuis sit conuenientia omnimoda ex parte naturæ, & consequenter poterit species creata intra se continere naturam diuinam sub modo essendi intentionali, & intelligibili. Prima consequentia euidenter colligitur, ex solutione tradita. Secunda autem in hunc modum probatur; exinde namque colligebamus supra, non posse entitatem creatam vniuocè conuenire cum Deo, nec esse eiusdem naturæ cum illo adhuc in esse repræsentatiuo, quia sub ista ratione ab illo dependet, saltim vt exemplari, & mensura: ergo si ad saluandam dependentiam mensurati à mensura in specie repræsentante hominem, sufficit discriminari ab illo quoad modum essendi, etsi cum eadem quoad naturam conueniat; pariter etiam, vt species quæcunque creata à diuina natura, vt ad exemplari, & mensura dependeat sufficit, quod etsi cum illo vniuocè conueniat ex parte naturæ, in modo tamen ab illo dissideat, hoc est, quod non sit Deus secundum modum essendi Deo naturalem, sed solum sub modo essendi intentionali. 27 *Dices.*

Respondeo, concessa prima consequentia, negando secundam, quæ subinfertur. Ad cuius probationem, concesso antecedenti, nego consequentiam, cuius ratio est; quia natura diuina secundum suam essentiam est infinita sub omni ratione, tam in esse entis, quam in esse intelligibili: ac proinde eo ipso, quod in specie natura diuina quoad sua essentialia prædicata contineatur, repugnat ei modus limitatus, ratione cuius ab alio mensuretur; vnde non stat, speciem repræsentantem Deum quidditatiuè, esse eiusdem quidditatis cum Deo in esse intelligibili ex parte naturæ, & mensurari ab illo ratione modi, natura autem hominis, quia infinita non est in esse intelligibili, potest in specie, quoad essentialia sibi contineri, & nihilominus speciem illius ratione modo intentionalis, quo continet illam, ab ea mensurari, quatenus subest alio modo essendi nempè naturali. 28 *Respondetur.*

Dices; etsi essentia hominis non sit infinita in linea intelligibili, est tamen essentialiter ab omni ordine transcendentali absoluta secundum prædicata sibi essentialia; & tamen potest in specie contineri, quæ ratione modi illam continendi transcendentalem ordinem dicat, & ab alio specificetur: ergo pariter, etsi Dei natura infinita sit quoad essentiam, poterit in specie contineri, quæ ratione modi finita sit. Respondeo distinguendo antecedens: est absoluta prout subest modo essendi naturali, concedo antecedens: est absoluta per exclusionem respectus sub omni modo essendi, nego antecedens, & nego consequentiam; itaque essentia hominis nullum essentialem respectum includit, potest tamen duplici modo determinari, & naturali, & intentionali, sub priori excludit transcendentem respectum, sub posteriori verò respectum admittit; essentia autem diuina ita infinita est in omni linea, & ordine, vt ei repugnet contineri in aliquo quoad sibi essentialia, in quo limitate, & non modo infinito contineatur. 29 *Dices. Respondetur.*

Tertio obijcies; species hominis non est intrinsecè homo, sed solum extrinsecè, & terminatiuè: ergo non conuenit cum illo vniuoce in ratione hominis, Consequentia est bona. Ratio namque vniuocè communis intrinsecè inuenitur in suis inferioribus, sicut animal in homine, & equo, ad differentiam rationis analogæ analogia attributionis, quæ intrinsecè solum reperitur in vno, in alijs autem per extrinsecam denominationem: 30 *Tertio obijcies.*

ergo

ergo si species repræsentans quidditatiuè hominem, non est intrinsecè homo, sed solum extrinsecè, non conueniet vniuocè in ratione hominis cum homine obiectiuè repræsentato; & consequenter talis conuenientia vniuoca non erit de ratione speciei. *Antecedens probatur 1.* Antecedens autem probatur sic primo; hæc propositio est falsa; *species quidditatiua hominis, est homo*, sicuti ista *homo est species quidditatiua sui*; at si ratio hominis intrinsecè reperiretur in specie, dicta propositio esset vera, sicuti & hæc; *homo est animal*; ergo species hominis non est intrinsecè homo.

31 *Secundo* Secundo idem antecedens probatur; species hominis est quædam imago intentionalis hominis; sed homo non participatur intrinsecè ab imagine sui artificiali, quo circa hæc propositio est falsa, *homo pictus est homo*, & ratio hominis solum analogicè de vero, & picto dicitur analogia attributionis, seu metaphoricæ proportionalis: ergo nec in specie, quæ est imago intentionalis hominis intrinsecè participata inuenitur ratio, & essentia hominis, sed solum terminatiuè, & extrinsecè. *Tertio.* Tertio; species hominis nec est intrinsecè homo per informationem, nec per identitatem; ergo nullo modo est intrinsecè homo. Consequentia tenet, & antecedens pro prima parte est certum; homo namque non est forma informans, sed suppositum per se subsistens; ergo nequit speciei per informationem conuenire intrinsecè. Pro secunda parte probatur; homo est identificatus cum modo essendi naturali: ergo nequit identificari cum specie, & modo illius intentionali. Patet consequentia; quia modus intentionalis speciei, & naturalis hominis realiter distinguuntur inter se: ergo nequeunt in tertio, nempè, in natura hominis identificati inueniri; quæ namque in creatis cum aliquo tertio identificantur, necessario identificantur inter se, nisi velimus ponere in creaturis ineffabile Trinitatis mysterium.

32 *Respondetur ad 1. probationem antecedentis.* Ad hanc obiectionem respondeo, negando antecedens. Ad primam probationem, concesso antecedenti, nego consequentiam, quia per hoc nomen *homo*, significatur essentia hominis secundum modum naturalem essendi, & quia isto modo non inuenitur in specie, sed sub modo essendi intentionali, idcirco non prædicatur absolutè de specie, quod sit homo, etsi in ea ratio, & essentia hominis inueniatur: si autem ratio, & essentia hominis significetur aliquo nomine, prout abstracta à modo naturali, & intentionali, de specie prædicabitur essentiali prædicatione.

33 *Ad secundam.* Ad secundam, concessa maiori, & minori, nego consequentiam. Et ratio discriminis est; quia imago artificialis non imitatur essentialia hominis, sed solum figuram illius, & idcirco homo, non dicitur de illa vniuocè, & intrinsecè, sed extrinsecè solum, & analogicè; at verò intentionalis imago imitatur hominem secundum prædicata essentialia; & consequenter illis participat, imo potius argumentum facit pro nobis; imago namque artificialis hominis vniuocè cum illo conuenit in figura, & imago illius naturalis vniuocè conuenit cum illo in substantia, vt patet in filio; qui est imago naturalis Patris: ergo imago intentionalis, qualis est species, vniuocè cum illo in essentia conueniet, cum sit illius imago quoad essentiam. *Ad tertiam.* Ad tertiam dicatur, speciem hominis esse intrinsecè hominem, nec per informationem, nec per identitatem, sed per similitudinem in esse intelligibili, & intentionali cum homine, vt *in tract. de scientia Dei* latè explicabimus, examinantes, qualiter cognoscentia fiant alia à se, & aliarum rerum formas contineant.

34 *Vltimo obijcies.* Denique obijcies; etsi Deo, & creaturis repugnet conuenientia vniuoca in genere entis, non repugnat vniuocè in genere intelligibilis conuenire: ergo species, quæ in esse entis creata sit, quidditatiuè poterit Deum repræsentare, & esse Deus repræsentatiuè. Consequentia tenet. *Antecedens probatur 1.* Et antecedens probatur primò; etsi ens reale, & rationis conuenire non possint vniuocè in ratione entis, conueniunt vniuocè in genere scibili, vt in Proœmialibus Logicæ à Thomistis docetur: ergo pariter in nostro casu. *Secundo* Secundo, Deus, & creatura continentur sub obiecto nostri intellectus; at obiectum nostri intellectus est commune vniuocè in genere intelligibilis suis inferioribus: ergo idem, quod prius. *Respondetur ad 1. probationem antecedentis.* Respondeo, negando antecedens. Ad primam probationem, omisso antecedenti, nego consequentiam ob rationes traditas inter soluendum argumentum Vasquij; quia videlicet, ens rationis, & reale conueniunt vniuocè in fundamento scibilitatis, nempè, in connexione essentiæ cum suis proprietatibus, ad quam ratio scibilitatis consequitur; at verò Deus, & creatura non conueniunt vniuocè cōceptu immaterialitatis, supra quam fundatur ratio intelligibilis. Quæ contra solutionē istam possunt opponi loco allegato à Thomistis soluuntur. Ad secundam antecedentis probationem constat ex dictis *disp.* 2. ad primum argumentum contra primam conclusionem.

§. IV.

Secunda ratio D. Thomæ proponitur.

35 *Secundo probatur conclusio ex D.Th.* PRobat secundo D. Thom. positam conclusionem hoc modo: *Essentia Dei est ipsum esse eius, quod nulli formæ creatæ competere potest; non potest igitur aliqua forma creata esse similitudo repræsentans videnti Dei essentiam*; quæ ratio dupliciter potest formari, & vtroque modo satis efficaciter intentum conuincit. *Formatur hæc ratio primo.* Primo sic formatur; species impressa est virtus obiecti, qua potentiam mouet, & determinat, & ad sui cognitionem concurrit; sed implicat formam creatam prædictæ virtutis rationem: ergo implicat etiam sortiri rationem speciei repræsentantis quidditatiuè diuinam essentiam. Consequentia est legitima, Maior supponitur, & minorem ostendo ratione D.Thom. essentia Dei suum esse, & consequenter sua vltima actualitas, tam in esse entis, quam in esse operatiuo, intellectiuo, & intelligibili; sed quia est sua vltima actualis in linea operatiua, & intellectiua, petit sibi identificare virtutem proximè operatiuam, nempè, omnipotentiam, quæ sit suum esse, & virtutem proximè intellectiuam: ergo pariter petet sibi identificare virtutem proximè motiuam, & determinatiuam potentiæ ad sui intellectionem, quæ etiam sit suum esse; at nulla forma creata potest identificari cum Deo, nec suum esse sibi identificare: ergo nulla forma creata potest esse virtus, qua Deus intellectum ad sui intellectionem determinet, & ad illam proximè concurrat.

36 *Infertur primo.* Ex qua ratione sic efformata colligo primo: discrimen apertum, quod inter lumen gloriæ, & speciem interuenit, vt illud concedatur, ista verò negetur; nam lumen gloriæ non est virtus, qua diuina essentia ad intellectionem concurrat; sed virtus se tenens ex parte potentiæ, vndè non petit cum diuina essentia identificari, nec cum illa in actualitate adæquari: species autem cum sit virtus obiecti, & omnis virtus, potentia proxima petat adæquari cum illo; consequens fit, quod entitati creatæ omnino repugnet ratio speciei. *Secundo.* Secundo colligo, quod etsi admittamus speciem, qua inferior Angelus superiorem cognoscit, cum superiori in actualitate, & immaterialitate; non ideo ad ipsum affirmare teneamur de specie diuinam essentiam quidditatiuè repræsentante, nam etsi admittamus, non repugnare essentijs creatis per virtutes sibi in actualitate inferiores aliquid operari, benè tamen repugnat essentiæ diuinæ, quia videlicet, petit sibi identificare virtutem suam proximam in omni genere; & consequenter petit, quod sua virtus proxima sit suum esse; at verò creaturæ, cum non exposcant suas virtutes proximas sibi identificare, nec etiam petunt per virtutes proximas sibi in perfectione adæquatas operari, vel quomodolibet ad aliud concurrere.

37 *Explicatur amplius efficacia huius rationis.* Quæ omnia ex ratione nostra apertè colliguntur, cuius efficaciam amplius explico, & confirmo in hunc modum; non minus est infinita, & actus purus diuina essentia in ratione motiua per modum obiecti ad sui intellectionem, quam in ratione operatiuæ; at quia sub hac secunda ratione est actus purus, & infinita, petit virtutem proximam sibi identificatam, & quæ sit suum esse; quo circa contradictionem dicit per formam creatam in ratione proximæ operatiuæ constitui: ergo quia est infinita in ratione motiuæ per modum obiecti, & vt sic actus purus, petet etiam virtutem proximam motiuam sibi identificatam & quæ sit actus purus, & consequenter omnino repugnabit per creatam formam in ratione obiecti proximè motiui constitui.

38 *Si respondeatur 1.* Si fortè respondeatur primo; munus speciei non esse obiectum in ratione motiui proximè constituere, vt virtutem illius, sed solum quod intellectum ad obiecti intellectionem determinet; & consequenter, sicut lumen, quia potentiam eleuat, cum illa, & non cum obiecto adæquatè proportionatur: ita species, quia intellectum determinat, non cum obiecto adæquatè proportionabitur, sed cum potentia: ac proinde ab illo limitabitur. *Contra 1.* In contrarium obijcio primo; munus essentiale speciei saluatur in ordine ad visionem beatificam in aliquo distincto à lumine gloriæ, vt modò contra Vasquium suppono; at nihil distinctum à lumine, intellectum determinat; cum per ipsum lumen intellectus beati ad actum visionis quoad omnem rationem determinetur: ergo essentiale munus speciei non est, quod potentiam aliàs indifferentem determinet, sed quod obiectum intra illam constituat, & tanquam eius virtus ad intellectionem concurrat. *Secundo.* Secundo; intellectio ex communi metaphysicorum axiomate, petit ab obiecto, & potentia procedere: ergo obiectum ad illam concurrit media virtute proxima; at nihil aliud datur, quod sit virtus proxima obiecti, nisi species impressa: ergo obtinet rationem virtutis.

39 *Si respondeatur secundo.* Si dicatur secundo; esse quidem virtutem, non tamen intrinsecam, sed extrinsecam solum, vt constat in specie, qua inferior Angelus superiorem cognoscit, quæ non est virtus intrinseca Angelo cognito, nempè superiori, & idcirco non repu-

repuguare in aliquo creato rationem prædictæ virtutis inueuiri.

Contra. In coutrarium iu hunc modum oppono; etsi enti limitato, & finito in ratione agendi, uon repugnet per virtutem proximam realiter distinctam ad operationem concurrere; infinito tamen ageuti id repugnat: ergo pariter, etsi obiectio finito in ratione motiui, non repugnet per virtutem extrinsecam ipsi, ad sui intellectionem mouere, id tamen repugnabit obiectio in ratione motiui infinito: ergo repugnat illi ad sui intellectionem per speciem sibi extrinsecam, nec sibi identificatam concurrere.

40 *Dices.* Dices; antecedens assumptum non esse vniuersaliter verum: Deus namque, etsi infinitus sit in ratione agentis, concurrit tamen ad causandam gratiam in anima, media virtute realiter ab ipso distincta, & Sacramentis inhærente: poterit ergo ad sui intellectionem concurrere media specie iufusa potentiæ, &

Contra. ab ipso realiter distincta, sibique extriuseca. Sed contra objicio, & solutiouis fallaciam ostendo; virtus Sacramentis infusa, & eleuans illa, non est Dei virtus, qua proximè operatiuus constituatur, sed qua Sacrameuta, aliàs improportionata; proportionantur, & eleuantur ad gratiam causandam: ergo nunquam antecedens instantiam accipit, nec assignatur creata virtus, qua Deus potens proximè ad operationem constituatur; at species non est virtus eleuaus poteutiam, sed virtus, qua obiectum redditur potens proximè ad mouendum ad sui intellectionem: ergo omnino repugnat aliquid creatum subinduere munus prædictæ virtutis; & consequenter ratio assignata in suo robore perseuerat.

41 *Respondent Scotistæ.* Huic rationi isto modo explicatæ respondent Scotistæ, diuinam essentiam esse de se, & ratione sui proximè intelligibilem, tam motiuè, quam terminatiuè ab intellectu diuino, quia necessario mouet ad sui intellectionem à se, & illam necessario terminat; respectu verò intellectus creati esse de se, & ratione sui proximè intelligibilem terminatiuè, quia per nihil à se distinctum potest constitui in ratione termini intellectionis intuitiuæ sui; motiuè antem non est de se, & ratione sui proximè intelligibilis ab intellectu creato, sed ratione voluntatis liberæ Dei statuentis per se ipsam ad sui jutellectionem mouere; cum enim mouere ad sui intellectionem, sit ad illam effectiuè concurrere: omnis autem efficientia ad extra, Deo libera sit; & consequenter Deo ratione voluntatis conueniat: fit consequens, vt motiuum *quo* sit voluntas, etsi terminatiuum sit essentia. Et ex hoc vlterius fit, vt possit per se ipsam concurrere, & non concurrere, & supposito, quod liberè suspendat concursum ab ipsa præstandum, possit formam creatam producere obiectiuè efficientem intellectionem creatam intuitiuam sui, in qua ratio speciei impressæ saluetur hæc in substantia Scotista, contra quam

42 *Hæc solutio reijcitur.* Objicio sic primo; essentia diuina non ratione voluntatis, sed ratione sui est motiua proximè ad sui intellectionem: ergo ruit solutio, & doctrina. Probo antecedens primo; essentia

Antecedens probatur 1. diuina sub eadem ratione mouet ad sui intellectionem à se, & ad sui intellectionem ab alio; sicut sub eadem ratione vtraque terminat, & vtramque specificat, etsi non eodem modo; sed ad sui intellectionem à se, mouet per se ipsam, & non ratione voluntatis: ergo ad sui intellectionem ab intellectu creato, mouet etiam ratione sui, & non ratione voluntatis.

Secundo. Secundo; essentia Angeli mouet ratione sui ad intellectionem propriam, & non ratione alicuius potentiæ; sed non minus proportionata est diuina essentia per modum obiecti cum intellectione sui, siuè à se, siuè ab alio, quam essentia Angeli cum intellectione sui à se ipsa: ergo diuina essentia mouet ratione sui ad intellectionem propriam, siuè à se, siuè ab alio.

Tertio. Tertio; nam si moueret ratione voluntatis, maximè quia Deo non est necessarium mouere ad sui intellectionem ab intellectu creato; sed hæc ratio est nulla; nam terminare alienam naturam, illamque suppositare non est Deo necessarium; & tamen non constituitur terminatiuus per voluntatem, sed per propriam subsistentiam: ergo non mouet ratione voluntatis, sed ratione sui.

43 *Secundo reijcitur.* Secundo tradita doctrina reijcitur; si namque diuina essentia constituitur motiua ad intellectionem sui ab intellectu creato per voluntatem, non constituitur per illam, vt actu liberè volentem, sed per voluntatem, vt in actu primo volitiuam; at volūtas diuina, vt in actu primo volitiua; cōuenit diuinæ essentiæ à se ergo esse motiuam ad intellectionem sui ab intellectu creato, conuenit diuinæ essentiæ per se ipsam, & à se. Consequentia probatione non indiget. Minor est certissima: nam voluntas, vt proximè volitiua, est attributum essentiæ: ergo conuenit illi per essentiam, & à se. Maior autem probatur; ideo probat Scotus, diuinam essentiam habere à voluntate rationem motiuæ, quia liberè mouet; sed quod moueat liberè, non probat habere rationem motiuæ à voluntate, vt actu liberè volente, sed ad summum, quod id habeat à voluntate, vt in actu primo volitiua: ergo vera est maior. Probatur minor diuina essentia per omnipotentiam liberè creaturas producit, & tamen non constituitur proximè operatiua, productiua per voluntatem, vt volentem liberè, sed per voluntatem, vt volitiuam: ergo etiam si liberè moueat, non constituetur in ratione motiuæ per voluntatem vt volentem liberè, sed per illam, vt volitiuam. Minor probatur; per id constituitur Deus proximè productiuus ad extra, per quod constituitur omnipotens; sed non est omnipotens à voluntate, vt liberè volente, sed à voluntate, vt volitiua: ergo diuina essentia non constituitur proximè operatiua, & productiua per voluntatem vt volentem liberè, sed vt volitiuam. Minor est certa; nam Deum esse omnipotentem, non conuenit Deo liberè, sed necessario: ergo non constituitur in ratione omnipotentis per voluntatem, vt actu volentem liberè. Maior autem probatur; nam esse radicaliter operatiuam ad extra, conuenit diuinæ essentiæ à se, & ratione sui, vt præuenit omne attributum: ergo ab attributo omnipotentiæ habet esse operatiuam, non radicaliter, aut remote, sed proxime; & consequenter per id ipsum constituitur proximè operatiua ad extra, per quod constituitur omnipotens.

Tertiò reijcitur; ex hoc quod diuina essentia liberè moueat, tantum probatur, quod possit de potentia absoluta, suspendere motionem intellectus illustrati lumine gloriæ ad 44 *Ter reijcitu* intellectionem sui; non autem, quod possit producere formam creatam, per quam ipsa essentia constituatur intelligibilis motiuè ab intellectu creato, sed forma creata, quæ obtineat rationem speciei quidditatiuè repræsentantis Deum, debet ipsum constituere intelligibilem motiuè ab intellectu creato: ergo ex libertate in mouendo non probatur possibilitas speciei creatæ repræsentantis Deum quidditatiuè. Consequentia cum minori tenet. Maior autem probatur, quod Deus non necessario, sed libere terminet naturam creatam, probat posse terminationem suspendere; non autem quod possit formam creatam efficere, à qua constituatur in ratione terminatiui: ergo pariter, quod Deus libere moueat intellectum creatum ad sui intellectionem, probat, posse non mouere; non autem quod possit formam creatam efficere, per quam constituatur proximè in actu primo motiuus.

Respondebis fortè negando consequentiam. Disparitas autem est; nam terminare, vel suppositare naturam creatam, conuenit Deo in genere causæ, vel quasi causæ formalis, ideoque à nulla forma creata id potest habere; mouere autem ad 45 *Respo bis for* sui intellectionem, conuenit Deo in genere causæ efficientis, vnde id potest, & per se ipsum, & per formam creatam præstare. Sed contra primo, etsi actu mouere ad sui intellectionem, conueniat Deo in genere causæ efficientis, esse tamen motiuum ad sui intellectionem, illi conuenit in genere causæ formalis: ergo id non potest habere ab aliqua forma creata; at *Contr* species quidditatiua Dei, etsi respectu visionis effectiuum præstet concursum, respectu tamen huius, quod est Deum esse proximè intelligibilem, & proximè motiuum, debet comparari in genere causæ formalis: ergo implicat talis forma. Secundo; etsi Deum per omnipotentiam producere ad extra, illi competat in genere causæ efficientis, quia tamen de se ratione omnipotentiæ *Secun* est completè potens producere, per nullam formam creatam potest in ratione proximè potentis producere constitui: ergo quamuis mouere ad sui intellectionem, Deo conueniat in genere causæ efficientis, quia tamen de se, & ratione sui est completè potens mouere per nullam formam creatam potest proximè motiuus constitui.

Si fortè respondeas, Deum esse poteutem creaturas efficere, esse effectum, vel quasi effectum formalem intrinsecum, ideoque à nulla forma à Deo indistincta præstabilem, aliàs talis formare reciperetur in Deo, quod implicat; Deum autem *Si iter respo* esse motiuum ad sui intellectionem, non esse aliquid intrinsecum, sed extrinsecum, vnde potest illi à forma à se distincta conuenire. In contrarium arguitur, vt enim fatentur Scotistæ, potest intellectus creatus reddi potens ad videndum Deum per assistentiam extrinsecam, vel extrinsecum tantum concursum; & tamen intellectum esse potentem videre, est esse potentem *Contr* efficere, ergo hoc quod est, esse potentem efficere, non est vniuersaliter denominatio intrinseca, saltim adæquate; & consequenter si in Deo adæquatè intrinseca est; ideo erit, quia de se est completissimè potens: poteus autem de se completè non potest per aliquid extrinsecum in ratione potentis constitui. Tum sic; sed etiam in ratione motiui est completè potens de se: ergo non potest per aliquid à se distinctum etiam extrinsecè constitui in ratione motiui.

Dices, Deum posse mouere ad intellectionem sui creatam duplicitet. Vno modo per se ipsum; alio modo per formam 47 *Dices Contr* extrinsecam causatam à se; rationem motiui priori modo habet completissime à se, ideoque à nulla forma creata, aut creabili potest habere; rationem autem motiui secundo modo non habet à se ideoque potest id habere per formam à se distinctam, & sibi extriusecam. Sed contra; nam de hoc est controuersia, quia namque ab omnipotentia habet rationem productiui ad extra per se ipsum completissimè non potest alio modo constitui potens efficere: ergo si à se habet rationem

motiui

motiui per se ipsum ad intellectionem creatam sui, non potest alio modo constitui potens mouere per formam à se distinctam. Probatur antecedens, non enim ideo non potest constitui potens ab extrinseca forma, quia habet rationem effectiui ad extra completè, per exclusionem formæ extrinsecæ dantis potentiam; hoc enim est idem per idem, petitio principij, & nugatio: ergo ideo non potest per extrinsecam formam constitui potens efficere ad extra, quia ab omnipotentia est completissimè potens per se ipsum efficere.

48 *Si dicas. Cōtra 1.* Si forte dicatur, speciem non constituere obiectum in ratione motiui ad intellectionem sui, sed ipsam vice obiecti in intellectionem influere. In contrarium obstat primo; vt enim ipsi fatebantur, species constituit obiectum intelligibile proximè, non terminatiuè, sed motiuè: ergo constituit obiectum in ratione motiui. Secundo; nam dependentia intellectionis non consistit in specie, sed mediante specie ab obiecto dependet, aliàs commune axioma deficeret, quo asseritur, notitiam ab obiecto, & potentia procedere: ergo species constituit obiectum in ratione effectiui intellectionis. *Tertio.* Tertio: nam virtus potentiæ constituit illam potentem efficere intellectionem: ergo virtus obiecti constituit effectiuum obiectum; sed species est virtus obiecti: ergo illud constituit in ratione motiui.

49 *Secundo formatur ratio D. Thom.* Secundo aliter, & magis communiter ratio Diui Thomæ ad hanc formam reducitur; species, & obiectum debent in eodem gradu immaterialitatis constitui; sed est implicatorium omnino, formam creatam eodem gradu immaterialitatis cum diuina essentia gaudere: ergo implicabit etiam, rationem speciei diuinam essentiam quidditatiuè repræsentantis sortiri. Discursus est euidens. Minor in se nota, & à Doctore Angelico monstrata euidenter, Dei namque essentia in eo immaterialitatis gradu est constituta, vt non solum excludat materiam physicam, sed etiam metaphysicam, id est omnem potentialitatem; cum sit suum esse, & sua vltima actualitas in quouis genere; formæ autem creatæ, & creabili, exclusio omnis potentialitatis repugnat, sicuti, & repugnat illi quod sit esse suum.

Maior probatur primo. Vnde ad probationem maioris, quam vniformiter negant Auctores oppositi, totus difficultatis cardo deuoluitur: illam autem ostendo sic primo, species sensibilis, & in sua entitate materialis, nulla potentia valet obiectum spirituale quidditatiuè repræsentare, non alia ratione, nisi quia obiectum excludit physicam materialitatem, quam includit species prædicta; & consequenter in eodem gradu immaterialitatis non continentur: ergo inter speciem repræsentantem quidditatiuè obiectum aliquod, & ipsum obiectum, necessario requiritur conuenientia in gradu immaterialitatis.

50 *Dices. Contra.* Dices, non ea ratione id non posse contingere, sed quia inter speciem sensibilem, & obiectum spirituale nequit interuenire proportio habitudinis inter speciem, & obiectum exacta; inter speciem autem creatam spiritualem entitatiuè, & obiectum, quod sit actus purus, interuenire potest proportio habitudinis repræsentantis ad repræsentatum, vt de intellectiua potentia dicebamus *supra disp.* 6. & 7. Sed contra; nulla alia ratione inter speciem sensibilem, & obiectum spirituale nequit interuenire proportio habitudinis repræsentantis ad repræsentatum, nisi quia dicta species est in sua entitate materialis; obiectum autem spirituale, atque adeò non gaudent eodem gradu immaterialitatis: ergo, vt aliqua species proportionata sit proportione habitudinis ad repræsentandum quidditatiuè obiectum, debet in eodem immaterialitatis gradu cum ipso conuenire.

51 *Secundo probatur maior.* Secundo eandem maiorem ostendo; potentia connaturaliter tendens in aliquod obiectum, & ab ipso specificata debet conuenire cum illo in eodem gradu immaterialitatis, quo circa, vt à maiori, & nobiliori Theologorum parte docetur, repugnat, etiam de potentia absoluta, dari intellectum connaturaliter ratione sui tendentem in Deum, vt clare visibilem, qui creatus sit, & non actus purus: ergo species quidditatiua obiecti debet etiam in eodem immaterialitatis gradu cum ipso constitui.

Confirmatur. Confirmatur hoc amplius; implicat intellectus, qui connaturaliter possit cognoscere quidditatiuè Deum, & non sit actus purus in communiori Theologorum sententia, etiam ex illis, qui nobis in hac parte aduersantur: ergo implicabit pariter species quidditatiuè repræsentans Deum, quæ non sit actus purus.

Tertio probatur. Tertio; maiorem nostræ rationis in hunc modum ostendo; virtus proxima ad intelligendum debet in eodem immaterialitatis gradu constitui cum natura, cuius est virtus: ergo pariter virtus proxima ad mouendum, debet constitui in eodem gradu immaterialitatis cum obiecto, cuius est virtus proxima; sed species est vis proxima obiecti motiui ad mouendam potentiam ad sui intellectionem: ergo eodem immaterialitatis gradu cum ipso debet gaudere.

§. V.

Obiectionibus contra rationem istam fit satis.

Obijcies primo contra maiorem nostri discursus; lumen gloriæ per hoc solum, quod cum Deo in ordine supernaturali conueniat, absque conuenientia cum illo in gradu immaterialitatis, est principium eleuans potentiam, & connaturaliter tendens in visionem beatificam: ergo pariter, vt species, Dei essentiam quidditatiuè repræsentet: & ad visionem obiectiuè concurrat, sufficit conuenientia cum Deo in ordine supernaturali, absque eo, quod cum illo in gradu immaterialitatis conueniat. Respondetur, concesso antecedenti, negando consequentiam, ob duplicem rationem discriminis. Prima; quia species debet esse eiusdem quidditatis cum obiecto; lumen autem non ita; sed solum virtualem, & analogam similitudinem habet cum illo. Secunda, quia lumen non est virtus, qua obiectum ad intellectionem concurrat, sed est virtus eleuans potentiam, & idcirco non petit cum illo, quoad immaterialitatis gradum conuenire, sed solum in ordine supernaturalitatis; benè verò species, quia virtus obiecti est, & eiusdem naturæ cum illo in esse intelligibili. 52 *Obijcies primo.* *Respond.*

Obijcies secundo; species, qua Angelus inferior quidditatiuè cognoscit superiorem, imò & comprehensiuè in sententia aliquorum, non est eiusdem immaterialitatis cum Angelo superiori: ergo de ratione speciei non est conuenientia cum obiecto in perfectione immaterialitatis. Illatio tenet. Antecedens autem probatur; species prædicta non excedit immaterialitatem Angeli inferioris; aliàs connaturaliter in illo non reciperetur; at immaterialitas Angeli inferioris exceditur ab immaterialitate superioris: ergo etiam immaterialitas speciei. 53 *Obijcies Secundo.*

Respondeo, distinguendo antecedens; non est eiusdem immaterialitatis quoad gradum, nego antecedens: non est eiusdem immaterialitatis specificæ, concedo antecedens, & nego consequentiam, vel distinguo consequens eodem modo: nec Nos asseruimus, de ratione speciei esse, quod adæquet obiectum quoad specificam immaterialitatis rationem, sed solum quod in eodem gradu immaterialitatis constituatur; species autem illa, etsi non sit eiusdem speciei immaterialitatis cum substantia Angeli superioris, constituitur tamen in eodem gradu immaterialitatis cum illa; gradus namque immaterialitatis talis substantiæ consistit in omnimoda exclusione materiæ physicè cum inclusione potentialitatis ad existendum, qui gradus per diuersas species immaterialitatis diuiditur iuxta diuersas naturas Angelicas, & quo vna alteram in perfectionem specifica excedit, eo eandem superat in specie immaterialitatis: cum ergo species, quæ existit in Angelo inferiori ad cognoscendum superiorem, excludat à suo conceptu physicam materialitatem cum inclusione potentialitatis ad existendum; consequens sit, quod cum substantia Angeli superioris in gradu immaterialitatis conueniat, etsi ab illa in specifica ratione immaterialitatis differat. *Respond.*

Sed oppones primo; nullam posse assignari rationem, cur conuenientia in gradu exigatur, & non conuenientia specifica. Secundo, species illa, non solum repræsentat gradum immaterialitatis, in qua conuenit cum prædicta substantia, sed etiam vltimam differentiam, in qua ab illa exceditur: ergo sicut non obstante excessu specifico, repræsentat quidditatiuè illum, ita non obstabit excessus in gradu, vt illum valeat repræsentare. Tertio, quod idem poterit de specie quidditatiua essentiæ diuinæ affirmari, quod scilicet, excedatur ab illa excessu specifico, non verò in gradu; & consequenter non inferetur, debere esse immaterialitatis infinitæ; hoc namque conuenit diuinæ naturæ, non ex aliqua ratione sibi, & alijs communi, sed ratione sua differentiali. 54 *Oppones primo. Secundo.* *Tertio.*

Ad primum respondeo; rationem cur species debeat in gradu immaterialitatis cum obiecto conuenire, non vero exigatur vniuersaliter specifica conuenientia, esse illam, quam iam assignauimus, quia scilicet, est virtus obiecti, virtus autem proxima exposcit necessario conuenientiam in gradu immaterialitatis cum illo, cuius est virtus proxima, vt constat in vi intellectiua, quæ necessario petit esse in eodem gradu immaterialitatis cum natura intellectuali; eo autem ipso, quod virtus est, & habet veluti rationem potentiæ descendit à perfectione naturæ, cui subseruit, vt potentia, & virtus; ac proinde quando realiter à natura distinguitur, non requiritur, quod naturam specificè adæquet, vt in intellectu conspicitur, qui non adæquat specificè immaterialitatem intellectualis naturæ. Dixi, quando realiter à natura distinguitur; si namque talis distinctio non intercedat, tunc realiter erunt eiusdem immaterialitatis quamuis considerata virtus proxima, prout virtualiter à natura, seu obiectu distincta, virtualiter excedatur ab illa, prout de diuinis attributis docetur, comparatis cum diuina natura. 55 *Respondetur ad primum.*

56 *Ad secundum.* Ad secundum, concesso antecedenti, nego consequentiam. Nam licet pro ea parte, qua species repræsentat obiectum, & continet eandem naturam in esse repræsentatiuo, quam habet obiectum in esse naturali, exigatur, quod in gradu immaterialitatis conueniant; quia modus perfectior naturæ est modus naturalis, & realis, potest contingere, quod illa natura, prout subest modo naturali, perfectiorem immaterialitatem specificè habeat, & petat, quam eadem natura, prout determinatur per modum essendi intentionalem. *Si dicas.* Si dicas: species, qua inferior Angelus superiorem cognoscit, est eiusdem quidditatis specificæ in esse repræsentatiuo cum illo: ergo est eiusdem specificæ immaterialitatis. *Respond.* Respondeo, concesso antecedenti, distinguo consequens: in esse repræsentatiuo, concedo consequentiam: in esse entitatiuo, nego consequentiam. Itaque dico, quod prædicta species est eiusdem naturæ; & consequenter eiusdem immaterialitatis cum obiecto in esse repræsentatiuo, idest, quod in esse repræsentatiuo continet tantam immaterialitatem, ac obiectum habet in esse naturali; quia tamen illam continere in esse repræsentatiuo, non est ita perfectè illam habere, ac in esse naturali, potest illa continentia repræsentatiua identificata inueniri cum entitate minus perfecta specificè, quoad rationem immaterialitatis, ac est obiectum repræsentatum.

57 *Si iterum dicas.* Si dicas: ergo eadem ratione poterit dicta continentia identificata inueniri cum aliqua entitate, quæ sit inferior, etiam quoad gradum immaterialitatis. Nego consequentiam: quia nisi conueniant in gradu, non potest vnum fieri connaturaliter aliud, vt ex dictis colligitur. *Respond. Ad 3. respondetur.* Ad tertiam obiectionem, nego antecedens, & ratio discriminis est, quod gradus immaterialitatis diuinæ consistit in ratione actus primi excludentis omnem potentialitatem; ratio autem actus puri non est multiplicabilis specificè; vnde eo ipso, quod aliquid in tali gradu constituatur, non potest ab alio specie differre: gradus autem immaterialitatis Angelicæ consistit in exclusione physicæ materiæ cum admixtione potentialitatis, qui potest specificè multiplicari, & vnus alio perfectior specificè esse, penes maiorem, vel minorem actualitatem, vt constat in natura Angelica Gabrielis, & natura Angelica Raphaelis, quarum vtraque omnimodè excludit physicam materiam, & tamen vna alia perfectior est specificè, adhuc in ratione immaterialitatis ratione maioris, & minoris actualitatis.

58 *Obijcies tertio.* Tertiò contra primam maioris probationem obijcies; ex eo quod potentia sensitiua, quæ ad infimum pertinet gradum immaterialitatis, non possit eleuari ad attingendum vitaliter spiritum, non rectè colligitur, intellectum creatum eleuari non posse ad videndum Deum: ergo pariter ex eo quod species sensibilis non possit repræsentare Angelum, non licebit colligere speciem creatam, & potentialem, non posse Deum quidditatiuè repræsentare. *Respond.* Respondetur, concesso antecedenti, negando consequentiam, cuius ratio est: quia vt aliqua potentia eleuetur ad videndum Deum, non requiritur conuenientia cum illo in modo essendi: quia eo ipso, quod per eleuationem attingit, non attingit connaturaliter: ac proinde non petit cum illo in modo essendo conuenire, sed solum requiritur coaptatio essentialis, idest, quod Deus intra obiectum specificatiuum potentiæ contineatur: *Contra I.* species autem quidditatiuè repræsentans obiectum aliquod, non repræsentat illud ratione potentiæ obedientialis, & per eleuationem, sed ratione propriæ naturæ, & essentiæ; vnde illud respicit tanquam obiectum connaturale: ac proinde in modo essendi debet cum illo conuenire, & in eodem immaterialitatis gradu. Tenet ergo consequentia de vna specie ad alteram; non autem de vna ad aliam potentiam, vt potentem attingere per eleuationem, benè autem infertur, ex eo quod sensitiua potentia nequeat connaturaliter videre Angelum, non posse intellectiuam potentiam creatam connaturaliter videre Deum.

59 *Quarto.* Quarto contra secundam probationem maioris obijcies: si daretur intellectus supernaturalis creatus, posset videre Deum connaturaliter; & tamen non esset actus purus; & consequenter cum Deo in gradu immaterialitatis non conueniret: ergo de ratione potentiæ connaturaliter potentis obiectum aliquod intelligere, dicta conuenientia non est; & consequenter, nec erit de ratione speciei quidditatiuè repræsentantis. *Instabis hoc.* Et instabis, si dabilis esset intellectus supernaturalis, posset fieri intelligibiliter Deus; sed est possibilis supernaturalis species, vt constat in speciebus deseruientibus scientiæ infusæ animæ Christi: ergo poterit esse Deus repræsentatiuè. *Respondetur.* Respondetur, distinguendo antecedens: posset tantum, nego antecedens: posset, & non posset, concedo antecedens, & nego consequentiam. Itaque talis intellectus posset ea parte, qua supernaturalis esset, & non posset ea parte, qua creatus esset; & consequenter eodem gradu immaterialitatis non gauderet; & quia est implicatorium posse, & non posse, ideò talis intellectus in communi sententia implicatorius est. *Ad instantiam.* Ad confirmationem, concessa maiori, & minori, nego consequentiam, & disparitatis ratio consistit in eo quod intellectus, quia est vniuersalis potentia, specificatur ab ente in tota sua latitudine, prout Deum comprehendit sub se: ac proinde eo ipso, quod supernaturalis esset omnia inferiora entis, entia supernaturalia, posset connaturaliter attingere; at verò species non habet ita amplam repræsentationem, sed ad vnum, vel alterum potest limitari, vnde poterit esse supernaturalis, ex eo quod connaturaliter aliquod obiectum supernaturale creatum repræsentet, quin ex hoc necessario debeat extendi ad Dei connaturalem, & quidditatiuam repræsentationem.

Denique contra vltimam probationem maioris, obijcies; species non est virtus obiecti, qua potens reddatur, vt ad intellectionem concurrat; ergo ex falso principio deducitur, debere cùm illo in gradu immaterialitatis conuenire. Probatur antecedens; concursus obiecti ad intellectionem, in sententia valdè communi, est in genere causæ efficientis; sed obiectum nequit per speciem potens proximè ad concursum effectiuum constitui: ergo non est virtus illius. Minor probatur; species creata est extrinseca obiecto; at virtus constituens aliquid proximè potens ad efficiendum, debet esse intrinseca, ex quo principio *infra Disput. 18.* inferemus, non posse intellectum per extrinsecam subordinationem ad Deum, absque lumine intrinsecè informante ad visionem causandam, potens proximè constitui: ergo nequit esse virtus obiecti, qua potens proximè reddatur ad effectiuè causandam intellectionem sui, & consequenter non est virtus illius. 60 *Vltimo obijcies.*

Respondetur, negando antecedens. Ad illius probationem; omissa maiori, nego minorem. Ad cuius probationem, concessa maiori, distinguo minorem: si in se ipso formaliter potens constituatur, concedo minorem: si solum virtualiter, & non prout in se ipso, nego minorem, & nego consequentiam. Itaque dico, quod quando effectus procedit ab aliquo, prout in se ipso concurrente formaliter, tunc ad talem concursum debet per aliquid sibi intrinsecum constitui, & quia visio beatifica petit procedere ab intellectu nostro, prout in se ipso formaliter influente; consequens fit, quod non possit absque lumine intrinsecè informante prædictum influxum præstare, quando verò effectus non petit ab aliquo immediatè, prout in se ipso formaliter procedere, sed solum ab illo prout in sui virtute participatur, necessarium non est, quod virtus sit intrinseca illi, vt patet in generatione viuentis: viuens namque à viuente procedit, non ab illo immediatè, prout in se ipso, sed prout in semine virtualiter continetur; vnde viuens à viuente procedit media seminali virtute, etsi virtus seminis non sit intrinseca principio actiuo operanti vitaliter; sic in præsenti, actus intelligendi non petit necessario procedere ab obiecto prout in se ipso, & ratione sui influente formaliter, sed ab illo prout in se virtualiter, & ab illo prout in sui virtute continetur, nempè, in specie formaliter, & idcirco, etsi species illi extrinseca sit, potest nihilominus esse virtus obiecti. 61 *Respondet.*

§. VI.

Tertia ratio Diui Thomæ proponitur.

Confirmat sic tertio Angelicus Doctor nostram sententiam; *Diuina essentia est quid incircumscriptum, continens in se supereminenter quidquid ab intellectu creato significari, vel intelligi potest; sed quæcumque forma creata, & creabilis, est finita, & limitata ad aliquam peculiarem rationem, vel sapientiæ, vel virtutis, &c. Ergo per nullam formam creatam, Dei essentia repræsentari potest quidditatiuè.* 62 *Tertio probatur conclusio.*

Angelicam istam Diui Thomæ rationem eludere conantur Auctores contrarij, asserendo, minorem esse veram, loquendo de forma creata, & creabili in esse entis, vt sic namque quæuis forma creata finita est, & ad certum genus determinata; cum hoc tamen stare, quod repræsentatiuè sit infinita. *Respondẽt contrarij.*

Cæterum euasionem istam multo ante Caietanus in hunc modum præcludit: quæuis forma creata, & creabilis, nedum est finita in genere entis, sed etiam est infinita in quocumque genere, tam entitatiuo, quam repræsentatiuo, & intelligibili; at vt in esse repræsentatiuo esset Deus, deberet saltim in hoc genere infinitate intrinseca gaudere, vt ex supra dictis satis habetur: ergo implicationem inuoluit, quod creata sit, & Deum incircumscriptum, & illuminatum quidditatiuè repræsentet. Maiorem probat Caietanus ex eo quod sub quouis genere est quid creatum: ergo limitata, & finita. Et insuper illam in hunc modum ostendo; genus repræsentatiuum commensuratur cum immaterialitate, ad quam sequitur; sed immaterialitas cuiuscumque formæ creatæ est finita, & limitata: ergo etiam ratio repræsentatiui super illam fundata, limitata erit. 63 *Contra insurgit Caietanus.* *Maior probatur primo. Secundo.*

Si

64 *Si respondeatur ex doctrina Suarez. Contra.* Si respondeatur cum Patre Suarez loco vbi supra, esse limitatam intrinsecè, adhuc in genere repræsentatiuo, extrinsecè tamen illimitatam, idest, ad obiectum infinitum extrinsecè terminatam. In contrarium obijcio; vt opponebam *supra* vrgendo primam Diui Thomæ rationem; obiectum repræsentatum debere intrinsecè in specie contineri in esse repræsentatiuo, & in hoc speciem, & obiectum esse eiusdem quidditatis: ergo cum obiecti repræsentati quidditas infinite fuerit, vt in præsenti contingit, species debet esse infinite intrinsecè considerata in esse repræsentatiuo; & consequenter extrinseca infinitas sufficiens non est.

65 *Obijcies contra istam rationē.* Vnica obiectio diluenda superest contra istam rationem, quæ in hoc mundum formatur, non minus identificantur inter se genus moris, & genus entis physici, quam genus repræsentatiui, & genus entis; sed stat optimè, aliquid esse finitum, & limitatum in genere physico, & intrinsecè infinitum in genere moris, vt de gratia Christi Domini à Thomistis docetur 3. *p. q.* 7. *art.* 2. & de offensa contra Deum commissa, & Christi Domini satisfactione, & merito eadem 3. *p. q.* 1. *& q.* 19. esse, scilicet, in genere moris intrinsecè infinita, limitata verò in genere physico: ergo pariter, non obstante identitate generis repræsentatiui cum genere entis, stare poterit cum limitatione intrinseca in genere entis, intrinseca infinitas in genere repræsentatiuo. Et confirmatur amplius; modus, quo peccatum in ratione offensæ *Confirmatur.* infinitum intrinsecè constituitur, est quid creatum in sententia valdè probabili, quæ dictam infinitatem à persona offensa in genere causæ formalis prouenire, impossibile iudicat; & tamen talis modus non est intrinsecè infinitus in genere moris, & offensæ: ergo ex eo quod ratio repræsentatiui, & quauis alia in specie creata reperta, creata sit, non benè colligit Caietanus, infinitam intrinsecè esse non posse in illo genere.

66 *Respondetur.* Ad hanc obiectionem, concessa maiori, & minori, nego consequentiam. Et ratio disparitatis est, quod genus entis, & genus repræsentatiui, non solum inter se identificantur, sed etiam commensurantur; ita vt ratio repræsentatiui ex ijsdem principijs sumatur, ex quibus genus entis, & idcirco repugnat infinitas intrinseca in genere repræsentatiui cum limitatione in genere entis; at verò genus moris, etsi admittamus, identificari cum genere physico, non tamen desumitur ex intraneis principijs generis physici, sed ex alijs longè diuersis, vt constat in exemplis adductis: gratia namque humanitatis Christi Domini infinitatem recipit ex coniunctione ad Verbum, ex qua redditur infinitè æstimabilis; cum tamen physicam entitatem ex alijs principijs venetur; actus etiam satisfactorius Christi infinitatem moralem recipit immediatè à persona Verbi infinita; entitatem autem Physicam ex physicis principijs finitis supernaturalibus, nempè, virtutibus. Ac denique offensa physicam entitatem ex obiecto, & principio desumit, infinitatem verò ex persona infinita offensa: de quo vberius *locis citatis*, hic, discrimen insinuasse sufficiat.

67 *Oppones.* Si contra illud opponas; multoties illa, quæ analogantur in genere entis, vniuocari in genere repræsentatiuo, & intelligibili, vt in accidenti, & substantia contingit: ergo genus repræsentatiui, & genus entis non commensurantur, nec ex ijsdem *Respon.* desumuntur principijs. Respondeo, distinguendo consequens: si consideretur genus per ordinem ad existentiam, concedo consequentiam: si in ratione immaterialitatis consideretur, nego consequentiam. Itaque asserimus, genus intelligibile commensurari cum immaterialitate entis, supra quam fundatur, non verò cum existentia entis, & quia omninò repugnat, formam creatam lineam infinitæ immaterialitatis, & actualitatis pertingere, idcirco repugnat, infinitatem, intrinsecam in linea repræsentatiui, & intelligibilis obtinere.

§. VII.

Alia ratione communis sententia suadetur.

68 *Quarto probat. conclusio.* Species ab intrinseco ordinetur ad supplendum defectum obiecti, vel proportionis, vel vnionis cum potentia; at repugnat Deo defectus proportionis cum intellectu illustrato lumine gloriæ, & defectus vnionis cum illo: ergo repugnat species per se ad defectum aliquem ex his supplendum ordinata. Consequentia est euidens, vbi enim repugnat defectus supplendus repugnat etiam forma suppletiua; sicut vbi implicat effectus formalis repugnat forma, & vbi repugnat possibilitas effectus faciendi, repugnat potentia factiua illius: ergo si species est forma per se ordinata ad supplendum defectum vnionis, aut proportionis obiecti, & Deo, vt obiecto, omnis talis defectus repugnat, implicat species suppletiua illius. Minor etiam est certa: nam Deo repugnat ex parte sua defectus proportionis, vt per se est manifestum, repugnat etiam defectus vnionis requisitæ, vt ad sui visionem concurrat; supponimus enim cum communi Theologorum sententia, Deum de facto ad sui visionem per modum obiecti concurrere, & non videri media specie creata: ergo habet vnionem requisitam, vt concurrat ad sui visionem, siue hæc consistat in indistantia locali, siue in illapsu Dei in animam per conseruationem in esse, siue in informatione in esse intelligibili; at vnio ista Deo deficere non potest: ergo implicat Deo deficere proportionem, & vnionem sufficientem, vt per modum obiecti ad sui visionem concurrat.

Maior etiam ostenditur primo; nam iuxta commune axioma, species est vicaria obiecti vices eius gerens in ordine ad intellectionem: ergo est forma per se ordinata ad supplendum defectum aliquem ex parte obiecti. Secundo; nam species est virtus obiecti; at quia potentia est virtus naturæ essentialiter ordinatur ad supplendum aliquem defectum illius, quo circa, si natura esset se ipsa, non solum radicaliter, verum etiam proximè potens operari, repugnaret potentia per se ordinata ad exhibendum illi huiusmodi effectum: ergo species, cum sit virtus obiecti, per se ordinatur ad supplendum aliquem defectum illius. 69 *Maior ostenditur primo. Secundo*

Tertio; nam intellectio, per se petit ab obiecto procedere, vel quia est imago illius, vel quia terminum producit, qui est illius imago, vel quia per vnionem cum obiecto facit intellectum in actu similem illi: ergo petit non procedere ab alio se tenente ex parte obiecti, nisi illius vices gerat, & loco illius substituatur; & consequenter per se ordinatur ad supplendum aliquem defectum obiecti. Quæ omnia confirmari possunt exemplo filiationis adoptiuæ; quia namque per se ordinatur ad substituendum defectum filiationis naturalis, cui repugnat ille defectus, repugnat etiam adoptiua filiatio: ergo si species per se ordinetur ad supplendum defectum obiecti, vel proportionis, vel vnionis sufficientis cum potentia, vt concurrat ad visionem sui, & Deo vterque ille defectus repugnat, implicabit etiam species impressa quidditatiua Dei. *Tertio.* *Confirmatur.*

Sed contra arguitur primo; natura Angelica est se ipsa proportionata cum proprio intellectu, & illi vnita; & tamen non repugnat species impressa naturæ Angelicæ ab illo distincta in proprio intellectu recepta: ergo etsi diuina essentia sit se ipsa proportionata cum intellectu beati, poterit nihilominus dari species quidditatiua Dei. Patet minor; tùm, nam potest de potentia absoluta intellectus Angeli separari à propria substantia: ergo tunc erit actuabilis per speciem repræsentatiuam illius: Tùm etiam; nam potest de potentia absoluta species, quæ est in intellectu Gabrielis, repræsentans substantiam Raphaelis, in istius intellectu constitui. 70 *Arg. I. Contra rationē.*

Respondeo, concedendo minorem; intellectam de specie determinante intellectum Gabrielis ad intelligendam propriam substantiam, si separatus ab illa est capax intelligendi, secus autem, si sic separatus intelligendi capax non est: cæterum in prima suppositione admissa, non conuincit contra Nos; nam substantiæ Angelicæ est possibilis de potentia absolute defectus vnionis ad proprium intellectum: ac proinde non mirum, quod non repugnet forma ordinata ad talem defectum supplendum, & illam vniendam cum intellectu proprio; diuina autem essentia, non solum non habet defectum vnionis, sed nec potest illum habere. Intellectam verò de specie determinante intellectum alterius Angeli, transeat, quod possit de potentia absoluta in intellectu proprio constitui; cæterum ista, nec ordinabitur ex natura sua ad vniendam substantiam cum intellectu proprio, sed cum intellectu alterius, nec poterit cum intellectu proprio concurrere ad intellectionem propriæ substantiæ: erit ergo possibilis, non quia sit vnitiua substantiæ Angelicæ cum proprio, sed cum intellectu alieno, quem effectum præstare potest. 71 *Respon.*

Sed contra; est possibilis species impressa quidditatiua substantiæ Angelicæ concurrens cum intellectu à se radicato ad sui intellectionem: ergo solutio est nulla. Probatur antecedens; etsi substantia, verb. grat. Gabrielis sit proprio intellectui vnita, & hæc vnio illi deficere nequeat, potest tamen illi deficere concursus actualis ad sui intellectionem, Deo liberè, vt potest, suspendente concursum; at munus adæquatum obiecti, non est vnire, & proportionare, sed etiam de facto ad intellectionem concurrere: ergo est possibilis species impressa per se ordinata ad istum defectum supplendum. 72 *Insurges.*

Respondeo, speciem etsi in genere causæ efficientis ad intellectionem concurrat; non tamen posse hoc munus præstare, nisi præstet prius suum effectum formalem, qui est, dare obiecto potentiam proximam ad concurrendum, illud proportionando, vel vniendo cum potentia, & quia repugnat species dans substantiæ Angelicæ de facto suo intellectui vnitæ istum effectum formalem, hinc fit, quod repugnet species concurrens cum Angelo ad intellectionem suæ substantiæ sibi de facto vnitæ; sicut quia potentia dat in genere causæ *Respon.*

formalis, proximum posse, repugnaret concurrere in genere causæ efficientis ad actum cum substantia, cui repugnaret, ab illa recipere effectum istud formalem, nempè, esse proximè potentem, quia ratione sui proximam potentiam haberet.

73 *Instabis adhuc 1.* Sed contra primo; nam substantia proprio intellectui vnita se ipsa, adhuc posset alio modo vniri: ergo posset species ei præstare illum alium modum vnionis, etsi non illum, quem habet se ipsa. Probatur antecedens; quod est vnibile duplici modo, etiam si ratione sui habeat vnum modum vnionis, potest alium ab alio recipere; sed non est ratio, cur substantia Angeli non sit duplici modo vnibilis: ergo etiam si substantia proprio intellectui se ipsa vnita esset, alio modo adhuc posset vniri. *Secundo.* Secundo; etsi munus alicuius speciei sit vnire, & proportionare, & alicui obiecto repugnet improportio, si ei non repugnet defectus vnionis, est possibilis species vnitiua, non proportionatiua; ergo licet munus alicuius speciei sit vnire, & concurrere efficienter ad intellectionem, & alicui obiecto repugnet defectus vnionis, si tamen non repugnat illi defectus actualis concursus, erit dabilis species per se ordinata ad istum defectum supplendum.

74 *Respondetur ad primum.* Respondeo ad primum, negando antecedens. Ad illius probationem, distinguo maiorem: si ille alius modus sit propter defectum prioris, qui de facto datur, nec potest deficere, nego maiorem: si non sit propter primum defectum supplendum, omitto maiorem, & nego minorem. Nam modus vnionis, qui ab specie præstatur, est propter supplendum defectum vnionis obiecti. Ad secundum, concesso antecedenti, nego consequentiam: Et ratio discriminis est: nam deficiente vnione, non est obiectum potens proximè mouere; ac proinde datur locus speciei istum defectum supplentis, & dantis proximum posse: Cæterum deficiente solum actuali concursu, non datur locus supplemento actus primi, quod species præstare petit in genere causæ formalis. Quod illustrari potest exemplo potentiæ realiter à natura distinctæ, quæ non potest dari ad suplendum solum defectum actualis concursus, nisi det simul proximum posse.

75 *Secundo arguitur.* Secundo arguitur; etsi humanitas Christi sit sancta sanctitate increata, datur locus sanctificationi per gratiam habitualem; & quamuis obiectum sit vnitum media specie supernaturalis; datur locus vnioni media specie naturali; & quamuis Deus instrumentis non egeat, potest vti instrumentis: ergo pariter quamuis Deus sit se ipso vnitus intellectui beati, datur locus speciei participanti intelligibilitatem diuinam. *Respond.* Respondeo, negando consequentiam. Nam sanctificatio per gratiam non est ordinata ad substituendum defectum sanctitatis per essentiam, & obiectum vnitum media specie impressa supernaturali, non est secundum omnem sui intelligibilitatem vnitum, sed solum secundum supernaturalem, & sic datur locus, vt vniatur secundum intelligibilitatem tantum naturalem; & instrumenta Dei non ordinantur ad supplendum aliquem defectum virtutis diuinæ: species autem per se ordinantur ad supplendum defectum obiecti per modum actus primi in genere causæ formalis, & quia hic Deo repugnat, hinc fit, quod etiam repugnet species.

76 *Oppones primo.* Sed oppones primo; nullam esse rationem, cur licet species, quæ dantur de facto, ordinentur ad supplendum defectum obiecti, repugnet de potentia absoluta species ad hoc munus non ordinata: ergo est dabilis talis species. *Secundo.* Secundo; etsi instrumenta in causis naturalibus ordinentur ad supplendum defectum illarum, dantur respectu Dei physica instrumenta, quin ad aliquem Dei defectum supplendum ordinentur; ergo pariter quamuis species, quæ de facto dantur respectu obiectorum creatorum, ad illorum defectus per modum actus primi supplendum ordinentur, dabilis erit de potentia absoluta species respectu Dei, quæ nullum eius suppleat defectum.

77 *Respondetur ad 1.* Respondeo ad primam rationem, esse ipsissimam speciei essentiam: quia Verbum productum, & notitia actualis per se petunt ab obiecto procedere; & consequenter non nisi ab illo, vel ab aliquo eius vices gerente. *Ad secundam.* Ad secundam, distinguo antecedens: instrumenta obedientialia, concedo antecedens; naturalia, vel ab intrinseco talia, nego antecedens, & consequentiam. Itaque instrumentum, quod est ab intrinseco tale, & ex propria natura, ordinatur ad supplendum defectum causæ, cuius est instrumentum, & ideò repugnat instrumentum huiusmodi respectu Dei. Instrumentum autem purè obedientiale, non ordinatur ad supplendum causæ defectum, sed potius arguit supremam virtutem in causa, & ideò tale instrumentum non repugnat respectu Dei. Species autem non erit, nisi ex propria natura, & ab intrinseco ad intellectionem obiecti concurrat, & ideò implicat, nisi ex parte obiecti defectus supplendus ponatur. Imo ex hoc, argumentum in fauorem nostrum desumitur; si namque repugnat Deo instrumentum naturale, etiam Dei species repugnat.

78 *Oppones primo.* Sed oppones primo; esto ablutio Baptismalis secundum se sumpta, non sit instrumentum connaturale gratiæ, sed tantum obedientiale, prout tamen intrinsecè eleuata per virtutem supernaturalem, est connaturale instrumentum illius; cum quatenus prout sic eleuata petat concursum supernaturalem Dei; sicut intellectus, vt eleuatus connaturaliter elicit visionem beatificam, tametsi secundum se obedientialiter comparetur ad illam; at in via Diui Thomæ Sacramenta constituuntur in ratione instrumentorum physicè gratiam causantium per virtutem sibi intrinsecam: ergo sunt prout sic, constituta instrumenta Dei connaturalia. *Secundo.* Secundo, concursus instrumentalis consistit in applicando ad effectum virtutem causæ principalis, seu in illam differendo: ergo instrumenta, siuè naturalia sint, siue obedientialia Dei, deferunt virtutem diuinam, & applicant illam effectui, & tamen virtus diuina ratione sui est intimè cuilibet suo effectui applicata, & coniuncta: ergo causa ratione sui applicata, applicatur ratione alterius distinctè; & consequenter obiectum ratione sui vnitum, poterit vniri intellectui ratione speciei creatæ.

79 *Resp. ad primum.* Respondeo ad primam instantiam, negando antecedens; ablutio enim adhuc intrinsecè eleuata non est instrumentum Dei connaturale, quia non eleuatur per virtutem permanentem, sed fluidam, & facile transeuntem, & consistentem in actuali subordinatione ad Deum, vt causam principalem, & solum illud dicitur instrumentum connaturale, quod habet ratione sui virtutem permanenter communicatam, ratione cuius ei debita sit coniunctio, & subordinatio ad suam causam principalem in ordine ad influxum actualem quo circa communiter à Thomistis cum Angelico Præceptore negatur possibilitas virtutis permanentis ad patranda miracula; quia aliàs daretur instrumentum connaturale miraculorum effectiuum, ex quo iam miracula non essent miracula; cum tamen ob hoc non negetur virtus supernaturalis per modum transeuntis ad miracula efficienda. Et ex his constat ad paritatem intellectus illustrati lumine gloriæ: eleuatur namque ratione formæ permanentis ab intrinseco exposcentis concursum, & assistentiam Dei, etsi aliquando eleuatur, seu eleuari potest per auxilium facile transiens, est in defectum permanentis formæ, & ideò visio Dei est illi connaturalis, etsi non ratione suæ entitatis, benè tamen ratione eleuationis.

80 *Ad secundam.* Ad secundam dicatur, virtutem Dei esse duplicem, alteram efficientem, & alteram effectam, instrumentis communicatam. Prima, ratione sui est intimè cum omni Dei effectu coniuncta, & hæc non applicatur per instrumenta diuina; virtus verò effecta ratione sui cum effectibus coniuncta non est, & hæc per instrumenta effectibus applicatur, & ad illos defertur, & Deus voluit, quod effectus proprij, non solum à virtute intrinseca sibi, sed etiam à virtute effecta penderent. Vel potest ad primam replicam responderi, instrumenta Dei esse connaturalia secundum quid, & eleuatione supposita; non autem simpliciter, quia ad hoc requirebatur, quod instrumentum *quod* operans, ratione suæ entitatis, concursum ad effectum exposceret, & esset ordinatum ad suam causam adiuuandam.

81 *Tertio opponitur cõtra ipsã rationem.* Tertio arguitur; etsi Verbum ratione sui ordinetur ad constituendum intellectum intelligentem formaliter, si in intellectione consistat, vel completiuè si in termino intellectionis, est dabile Verbum ad nihil horum ordinatum, quia ex fecunditate non ex necessitate productum, nempè, Verbum diuinum: ergo quamuis species ex natura sua ordinetur ad vniendum obiectum cum potentia, & illius defectum supplendum, erit tamen dabilis species ad obiecti defectum supplendum non ordinata, quia non ex necessitate, sed tantum ex fecunditate diuina producta.

Respondetur. Respondeo, distinguendo antecedens: Verbum increatum, concedo antecedens: creatum, nego antecedens, & consequentiam: quia species omnis producta, & species creata; & consequenter ad aliud ordinata, quod nihil aliud est, nisi defectus obiecti supplendus: Verbum autem increatum ob nihil à se distinctum intenditur, sed solum ratione sui, & idcirco potest ex fecunditate, non ex necessitate produci: imo ex hoc exemplo argumentum in fauorem nostrum conficitur; implicat enim Verbum creatum per se non ordinatum, vel ad constituendum intellectum intelligentem, vel ad illum vniendum cum obiecto intellecto: ergo & implicat species creata non ordinata per se ad vniendum obiectum cum potentia. Vel aliter; intellectus ratione sui completè intelligens, & vnitus obiecto, non potest per Verbum creatum intelligere, aut vniri; ergo obiectum de se, & ratione sui cum intellectu vnitum, non potest per speciem creatam vniri.

82 *Quarto arguitur.* Denique arguitur; potest Deus quatenus pro omnipotentia cum diuina essentia, vt obiecto concurrit, concursum effectiuum suspendere: ergo etiam poterit sine essentia, vt obiecto concurrente, ad beatificam visionem concurrere: ergo vlterius poterit medio aliquo instrumento influere in talem

visio-

visionem, sicut medijs instrumentis influit in gratiam; at tale instrumentum ad beatificam visionem concurrens, erit species impressa: ergo est dabilis; & consequenter fuit doctrina rationis.

83 *Respond. primo.* Respondeo primo, concesso antecedenti, negando consequentiam. Nam licet Deus possit supplere concursum causarum purè efficientium, non autem potest supplere concursum causarum efficientium, & simul specificantium; qua ratione in probabiliori sententia non potest supplere principij vitalis concursum, nec sine illo beatificam visionem elicere, obiectum autem concurrit effectiuè, & specificatiuè. Tum; quia obiectum determinat principium, vt forma: specificatio autem actionis vitalis fit à principio quatenus determinato, quo circa vt Diuus Thomas docet 1.2.q.1.art.3. actio voluntatis, etiam vt actio specificatur à fine, quia nempè, se tenet ex parte principij, vt determinans illud. Tum etiam; quia cum intellectio sit quidam intellectualis partus, petit assimilari principio effectiuo, quod nihil aliud est, quam obiectum.

Secundo. Secundo respondeo; concesso antecedenti, & prima consequentia, & omissa secunda, negando minorem. Tum; quia species non instrumentaliter, sed principaliter ad intellectionem concurrit. Tum etiam; nam estò instrumentum sit, est instrumentum ab intrinseco, & connaturale: instrumentum autem in illo casu assumptum à Deo obedientiale esset. Tum denique; nam species debet loco obiecti concurrere, tale autem instrumentum non gereret vices obiecti.

§. Vltimus.

Diluuntur argumenta contraria.

84 *Praecipua argumenta manent soluta ex dictis.* EX dictis in discursu disputationis solutum manet primum, & præcipuum contrariorum asylum, quod ex solutione, & impugnatione rationum Diui Thomæ desumunt. Manet etiam dilutum secundum ex paritate luminis, & visionis, quæ de facto dantur, desumptum. Tertio, quod ex verbi paritate, de facto in illorum sententia à beatis formati, deducunt, fiet satis *disputatione sequenti*.

85 *Quarto arguitur.* Quarto sic arguunt; quoties in aliquo ordine est possibilis actio, est etiam possibile in eodem ordine actionis principium; sed in ordine supernaturali creato est possibilis actio tendens in Deum sicuti est, nempè, visio beatifica: ergo etiam est possibilis species impressa supernaturalis creata, quæ sit principium talis actionis: ac proinde, quæ repræsentet quidditatiuè Deum. Verum hoc argumento, si conuincerent aliquid, probarent etiam de facto dari speciem creatam repræsentantem Deum quidditatiuè, siquidem non solum de possibili, sed etiam de facto datur visio beatifica Deum attingens quidditatiuè.

86 *Respondet.* Respondetur ergo; distinguendo maiorem: principium se tenens ex parte potentiæ, concedo maiorem: principium se tenens ex parte obiecti, subdistinguatur maior: si in illo speciali repugnantia inueniatur, quæ in actione non reperitur, nego maiorem: si talis repugnantia non adsit, concedo maiorem: & concessa minori, nego consequentiam. Quia in specie, quæ est principium visionis se tenens ex parte Dei visi, inueniuntur omnes rationes repugnantiæ assignatæ, quarum nulla militat in visione beatifica: species namque *vt supra* arguebamus, debet esse eiusdem quidditatis cum obiecto, quod creaturæ repugnat conuenire respectu Dei; necnon etiam est virtus illius: ac proinde petens cum illo in gradu immaterialitatis conuenire, quorum neutrum est de ratione visionis, qua beati vident diuinam essentiam.

87 *Si dicas.* Si dicas: ad effectum finitum non exigitur virtus infinita; sed visio beatifica ad quam species impressa, vt virtus concurrit, est quid finitum: ergo ad illam in specie non desideratur infinitas; & consequenter dicta species non repugnabit. Respondeo, distinguendo maiorem dupliciter: primo, ex meritis effectus, omitto maiorem: ex meritis obiecti, cuius est virtus, vel ex alijs capitibus, nego maiorem: & concessa minori distinguatur consequens eodem modo. Vel secundo, distinguo maiorem: non requiritur per se primo, omitto maiorem: per se secundo, nego maiorem: & concessa minori; distinguatur pariter consequens. Itaque dico, quod etsi visio beatifica per se primo solum exposcat speciem impressam obiecti infiniti, quia tamen omnino repugnat, talem speciem dari, quin sit in se ipsa intrinsecè infinita, petit saltim per se secundo dictam infinitatem, sicuti solet dici de offensa contra Deum commissa, in sententia asserente, non esse infinitam intrinsecè, sed solum extrinsecè, quod scilicet, solum desiderat satisfactionem simili infinitate, extrinseca nempè, gaudentem; quia tamen repugnat dari satisfactionem, quæ infinitatem habeat, nisi à persona infinita procedat, & eo ipso, quod procedat à persona infinita, non potest non gaudere infinitate intrinseca, ideo per se secundo infinitatem intrinsecam in satisfactione desiderat.

Respondetur 1.

Secundo.

Denique objiciunt; ad repræsentandum infinitum obiectum, finito modo, non requiritur infinitas in specie repræsentante; sed species quidditatiua Dei finito modo Deum repræsentaret: ergo potest dari species quidditatiua finita. Maior est certa, & minor ostenditur primo; species, quæ Deum infinito modo repræsentaret, esset comprehensiua illius: ergo species, quæ solum esse quidditatiua, finito modo illum repræsentaret. Secundo; talis species repræsentaret Deum intellectui finito: ergo non infinito, sed finito modo illum repræsentaret. Patet consequentia; quia finito intellectui nequit repræsentatio infinita modo infinito competere. Et vrgetur hoc amplius; non minus est infinitus Deus in ratione intelligibilis, quam in ratione repræsentabilis; sed quamuis repugnet infinitæ illius intelligibilitati, modo infinito intelligi per intellectionem finitam, non tamen repugnat, quod finito modo per intellectionem finitam intelligatur: ergo pariter etiam, etsi illius infinitæ repræsentabilitati repugnet per formam finitam infinito modo repræsentari, non tamen repugnabit, quod finito modo per formam finitam repræsentetur. 88

Vltimo arguitur. *Minor ostenditur primo.* *Secundo.* *Confirmatur.*

89 *Respondetur ad 1.* Ad hoc argumentum respondetur, concessa maiori, negando minorem. Ad primam probationem, concesso antecedenti, nego suppositum consequentis, quia repugnat dari speciem impressam repræsentantem Deum quidditatiuè, quæ non repræsentat Deum infinito modo, & comprehensiuè ob rationes *supra* assignatas. Prima; quia eo ipso, quod repræsentet quidditatiuè Deum, debet esse eiusdem quidditatis cum illo, non extrinsecè, sed intrinsecè; repugnat autem quidditati diuinæ intrinsecè coniungi, seu identificari cum aliquo modo finito. Secunda; quia debet esse virtus, qua Deus moueat intellectum creatum; eo autem ipso debet esse eiusdem immaterialitatis cum Deo, & cum illo identificari; & consequenter repugnabit ei finito modo Deum repræsentare.

90 *Ad secundam.* Ad secundam, concesso antecedenti, distinguo consequens: non repræsentaret infinito modo ex parte sua, nego consequentiam: ex parte intellectus, cui fieret repræsentatio, concedo consequentiam: sicuti essentia diuina, quæ de facto vnitur intellectui beati per modum speciei, ex se infinito modo seipsam repræsentat, finito tamen modo ex parte intellectus, cui fit repræsentatio. Ad confirmationem; concessa maiori, & minori, nego consequentiam. Et ratio discriminis ex dictis colligitur; quia visio beatifica non debet in aliquo modo intrinseco essendi obiectum intellectum præcontinere, nec esse eiusdem quidditatis cum illo, & idcirco non repugnat ei modus finitus tendendi in obiectum, species verò repræsentans Deum quidditatiue debet esse intrinsece eiusdem quidditatis cum Deo; quidditati autem diuinæ sub quauis ratione modus limitatus repugnat. Et insuper; quia species debet esse virtus obiecti; secus autem visio, vt sæpissimè diximus.

Ad confirmationem.

91 *Infertur ex dictis.* Ex dictis infero contra Molinam *in præsenti disp.* 1. *in fine* secundæ conclusionis, non posse beatos diuinam essentiam videre, quin ipsa ratione sui cum illis vniatur per modum speciei, quod suadeo manifesta ratione; implicat namque aliquod obiectum intelligi, quin intellectui vniatur, vel per speciem sui, vel per se ipsum gerens munus speciei; sed diuina essentia nequit vniri intellectui beati per speciem creatam, vt probatum relinquimus: ergo necessario debet per se ipsam vniri, vt possit à Beatis videri. Maior præterquam quod est Diui Thomæ expressa *in præsenti art. in principio corporis, & infra quæst.* 56. *art.* 1. *& de verit. quæst.* 8 *art.* 6. suadetur ratione; non minus pendet intellectio ab obiecto, vt vnito intellectui per speciem, quam volitio à fine, vt vnito voluntati per apprehensionem; sed implicat, voluntatem aliquid velle, nisi illi per apprehensionem vniatur: ergo implicabit etiam, intellectum aliquid intelligere, nisi vniatur illi per speciem distinctam, vel per se ipsum gerens munus speciei.

S. Tho.

92 *Fundamento Molinæ fit satis.* Nec fundamentum, quo leuiter fuit ductus Molina desumptum ex eo quod speciei concursus respectu visionis est effectiuus, & consequenter potest suppleri à Deo, quidquam roboris habet; speciei namque concursus est simul specificatiuus intellectionis ex parte principij, vnde sicuti ob istam rationem nequit suppleri à Deo concursus principij vitalis, quamuis sit effectiuus, ita nec concursus speciei, & quando asseritur, Deum posse per se ipsum præstare, quidquid præstat media causa efficienti, debet intelligi, quando est causa efficiens præcisè, non verò quando simul præstat formalem, seù specificatiuum concursum, quod ad genus causæ formalis reducitur. Et hæc de illa disputatione.

DISPVTATIO DVODECIMA.

An Beati in visione Beatifica verbum producant?

§. I.

Relatis sententijs vera eligitur, & probatur.

Nu. 1. *Prima sententia.* *Arrubal* *Granad.* *Soto,* *Ferrara* *Zanard.* *Capreol.* *Secunda* *Zumel.* *Caietan.* *Capreol.* *Tertia.* *Caietan.*

IN hac disputatione tres reperio sententias. Prima est affirmatiua, quam tenent omnes Auctores *disp. præcedenti pro prima sententia relati*, & ex negantibus speciei possibilitatem: illam tenet Arrubal. *Disput.* 17. *cap.* 2. Granadus, *tract.* 5. *de Visione Dei disput.* 1. *sect.* 2. Ex Thomistis, Magister Soto *in* 4. *dist.* 49 *quæst.* 2. *art* 3. Ferrara 1. *contra Gentes cap.* 53. Zanardus *vbi supra*: illamq; magis menti D. Thomæ conformem reputauit Capreolus *in* 4. *dist.* 49. *q.* 5. Secunda concedit, posse beatos Verbum inadæquatum alicuius attributi formare, secus verò adæquatum; hanc tenet Magister Zumel 1. *quæst.* 27. *art.* 1. *disput.* 1. pro illa referens Caietanum *ibidem*, & Capreolum *in* 1. *dist.* 27. *quæst.* 2. *solut. ad* 8. Tertia, & verior sententia negat, Verbum à Beatis de facto, aut de possibili produci. Ita communiter Recentiores Thomistæ *disp. præcedenti relati*, quam tenet Caietanus expressè *in præsenti*. Pro cuius explicatione sit.

2 *Conclusio.* *Mens D. Tho.*

Nostra Conclusio: Repugnat de absoluta potentia Verbum, seu species expressa repræsentans quidditatiuè diuinam essentiam. Hæc conclusio est absque dubio mens Diui Thomæ expressa *in præsenti articul. & locis vbi supra relatis*, vbi omnem similitudinem Dei se tenentem ex parte obiecti reputat impossibilem, & quod intelligatur, non solum de similitudine impressa se tenente ex parte principij, sed etiam de expressa, manifestè colligitur ex ipsius rationibus, quæ vtriusque, vel nullius impossibilitatem apertè conuincunt:

3 *Conclusio prob. primo.*

Probatur igitur primo Nostra conclusio; ex eo est impossibilis species impressa creata, quia cum se teneat ex parte obiecti, vt motiui, debet cum illo in gradu immaterialitatis conuenire, & esse eiusdem ordinis cum illo, quod cuiuis formæ creatæ repugnat, sed etiam verbum, seu species expressa se tenet ex parte obiecti prout terminantis intellectionem; ergo debet cum illo in gradu immaterialitatis conuenire; & consequenter repugnabit formæ creatæ rationem Verbi respectu diuinæ essentiæ sortiri. *Secundo* Secundo probatur; ex eo repugnat species impressa Deum quidditatiuè repræsentans, quia debet esse eiusdem quidditatis cum illo; at non minus est de ratione Verbi, quod sit eiusdem quidditatis cum obiecto, & illi assimilari, seu cum eo specificè conuenire, quam sit de ratione speciei: ergo omnino repugnat Verbum, Dei essentiam quidditatiuè repræsentans. Maior ex dictis *disp. præcedenti* colligitur. Minor est Diui Thomæ 1. *contra Gentes cap* 53. §. *vlterius autem*, illis verbis: *Licet vtrumque, scilicet, species, & verbum, sit rei intellectæ similitudo*. Et probatur; nam sicut per speciem impressam intellectiua fit in actu primo res intellecta, ita per expressam fit res intellecta in actu secundo: ergo non minus est de ratione Verbi esse eiusdem quidditatis cum obiecto, quam sit de ratione speciei.

4 *Responsio Zanard.* *Cōtra* 1.

Respondet Zanardus ex Ferrara *vbi supra*, speciem expressam esse similitudinem productam per intellectionem: ac proinde illi commensurari, & ex illa limitari; & finiri, impressa autem est similitudo producens se tenens ex parte obiecti, cum illo commensurata, & à nullo limitata. Sed contra primo; quidditas diuina nequit coniungi, seu identificata inueniri cum aliquo limitato, ex quouis capite limitatio proueniat: ergo si est de ratione Verbi quidditatiuè repræsentantis Deum, esse eiusdem naturæ, & quidditatis cum illo in alio modo essendi, nempè, repræsentatiuo, repugnabit illi limitari, & finiri ex aliquo principio. Consequentia est nota. Et antecedens probatur primo ex iam dictis *disputatione præcedenti*, quia scilicet cuicumque limitato, & finito repugnat vniuoca conuenientia cum Deo in aliquo esse: ergo à fortiori repugnabit illi conuenientia specifica, & identitas cum Diuina natura in aliquo esse. *Antecedens probatur* 1.

5 *Secundo.*

Secundo, quia aliàs posset species impressa esse intrinsecè eiusdem quidditatis cum Deo, & limitari ex modo finito tendendi in ipsum; consequens admittere nequeunt Thomistæ: ergo nec speciem expressam. Probo sequelam; non minus limitatur forma specificata ab obiecto ex modo finito tendendi in ipsum, quam forma producta à principio, vt in lumine gloriæ, & visione beatifica constat: ergo si potest quidditas diuina reperiri in Verbo limitato modo ratione principij, poterit etiam contineri in specie cum limitatione ex modo finito tendendi in obiectum; & consequenter poterit dari species impressa finita quidditatiua Dei, quæ comprehensiua non sit.

6 *Secundo reijcitur Zanard.*

Secundo impugno traditam solutionem, quia si diuina essentia vnita intellectui beati posset speciem sui expressam simul cum intellectu producere, cur etiam per se ipsam non posset speciem impressam sui ipsius in illo causare, quæ limitaretur ex eo quod producta esset, & causata à Deo in intellectu limitato, & finito. Si fortè cum quibusdam dicatur, speciem petere ab obiecto naturali concursu causari; vnde eo ipso, quod à Deo manaret, flueret naturaliter; & consequenter infinita euaderet. Obstat in contra; hoc absque vllo fundamento affirmari; cur namque sicut diuina essentia vnitur intellectui beati per modum speciei liberè, & non naturaliter, non poterit etiam speciem sui liberè, & non naturaliter causare; si namque concursum in genere causæ formalis per modum speciei liberè præstat, cur non poterit liberè concurrere ad producendam speciem repræsentatiuam sui; semel in alio genere non repugnat? *Si forte respondeas.* *Contra*

7 *Tertio probatur conclusio.*

Tertio principaliter probatur conclusio; Verbum ad hoc ponitur, vt obiectum reddat præsens potentiæ in actu secundo, & ratione illius intellectionem terminet; sed implicat formam creatam respectu diuinæ essentiæ hoc munus præstare: ergo implicat Verbum, seu species expressa quidditatiua illius. Illatio tenet, maior supponitur, & minorem ostendo; id, quod est tale per essentiam implicat redditale per aliud; quo circa diuina essentia nequit intelligibilis per speciem creatam constitui, quia per seipsam est intelligibilis, & vnio per aliud vniri repugnat, & relatio per aliud referri; sed diuina essentia est per se ipsam intimè præsens intellectui beati, & ratione sui intellectionis terminus, ratione suæ infinitæ actualitatis, ergo implicat per Verbum creatum præsens constitui intellectui creato, & ratione illius visionem beatificam terminare. Minor probatur; diuina essentia non minus est infinita ratione obiecti terminatiui, quam in ratione obiecti motiui; sed ob hanc secundam infinitatem est sufficiens ratione sui ad mouendum absque specie impressa creata, & repugnat illi per speciem creatam in ratione proximè motiuæ constitui: ergo ob infinitatem in ratione obiecti terminatiui, erit ratione sui præsens potentiæ per modum termini; & consequenter repugnabit illi per formam creatam effici præsens, & ratione illius intellectionem terminare.

8 *Respondet primo Arrubal.*

Huic argumento respondet primo Arrubal *loco vbi supra*; det ratione intrinseca essentiæ diuinæ non esse, quod sit actu intellecta, & actu terminans intellectionem creatam, sed solum intellectionem diuinam; vnde potest per Verbum creatum præsens fieri creato intellectui, & ratione illius intellectionem creatam terminare. Sed contra, quia diuina essentia est infinita in ratione obiecti motiui, est ratione sui potens mouere; nedum intellectum diuinum, sed etiam creatum, & proximè ab vtroque intelligibilis absque specie creata, in sententia istius Auctoris; at etiam est infinita in ratione obiecti terminatiui, ergo non solum erit sufficiens ratione sui ad terminandum intellectum diuinum in actu secundo; sed etiam ad actu terminandum intellectum creatum, & illius intellectionem.

9 *Si respondeas*

Si respondeatur cum prædicto Auctore rationem intelligibilis proximè ab intellectu creato, esse intrinsecam perfectionem essentiæ diuinæ: ac proinde debere illi competere ratione sui: ac proinde repugnare per speciem creatam proximè intelligibilem reddi. Quod autem sit actu intellecta à creato intellectu, esse extrinsecam denominationem ab intellectione desumptam; vnde nec illi competit ratione sui, nec repugnat à forma creata talem denominationem subire. In contrarium oppono primo. Licet esse intelligibile proximè ab intellectu creato denominatione sumpta à potentia intellectiua, sit extrinseca denominatio in Deo, esse tamen proximè intelligibilem, prout dicit posse ratione sui intellectum creatum mouere, non est extrinseca denominatio, sed intrinseca perfectio in illo: ergo pariter, licet esse actu intellectum, denominatione sumpta ab actuali intellectione, sit quid extrinsecum, esse tamen actu intellectum, prout dicit, quantum est de se actu terminare talem intellectionem erit intrinseca perfectio in illo: ac proinde competens ratione sui, & repugnans prouenire ab alio. *Cōtra* 1.

10 *Secundo*

Secundo; vis proximè terminatiua intellectionis creatæ est intrinseca perfectio in Deo, vt admittit Auctor prædictus: ergo actu quantum est de se intellectionem creatam terminare, debet etiam esse intrinseca perfectio cum illo identificata. Probo consequentiam; quia omnia diuina perfectio sibi identificat suam vltimam actualitatem, sed actu quantum est de se intellectionem creatam terminare, est vltima actualitas vis proximæ terminatiuæ: ergo debet cum illa identificata inueniri.

11 *Tertio.*

Tertio; nam quia substantia diuina est infinita in ratione terminandi naturam, non solum est intrinsecum illi actu terminare naturam diuinam, sed etiam, quantum de se, actu termi-

terminare naturam creatam, licet de facto aliquando non terminet ob defectum naturæ creatæ: ergo pariter, quia essentia diuina est infinita in linea intelligibili terminatiua intellectionis, non solum erit intrinsecum illi actu terminare intellectionem diuinam, sed etiam, quantum est de se, actu terminare intellectionem creatam, etsi de facto aliquando non terminet, ob defectum illius; ac proinde sicut repugnat substantiæ diuinæ terminare, naturam creatam ratione alicuius creati, ita repugnabit diuinæ essentiæ constitui terminans intellectionem creatam ratione alicuius realiter ab illa distincti.

12 *Secundo respondet Machin.* Secundo respondet Machin nobis in hac parte contrarius *disp. 15. sectione 2.* Verbum non se tenere ex parte obiecti, vt vltima actualitas, nec eius vices gerere, aut defectum supplere; sed ad hoc solum dari, vt potentiam intelligentem in actu secundo constituat; cumque non repugnet, sed necessario detur in beatis forma constituens illos intelligentes in actu secundo, nempè, visio beatifica; consequens fit, quod detur necessario Verbum; species autem impressa datur ob defectum præsentialitatis obiecti, qui defectus repugnat Deo. *Contra 1.* Cæterum hæc solutio. Verbum cum intellectione confundit contra omnes Thomistas, & in primis infero aduersus illam in sententia asserente. Verbum ab intellectione, adhuc prout est contemplatio, distingui non esse admittendum in visione beatifica. Patet sequela, quia in illa sententia Verbum non datur, vt intellectum intelligentem reddat, ergo se tenet ex parte obiecti, & vices eius gerit.

13 *Secundo.* Secundo illam in hunc modum impugno; genus intelligibile actiuum, & passiuum inter se distinguuntur: ergo vltimæ illorum actualitates debent distingui. Tenet consequentia ex inductione in alijs generibus, quæ eo ipso, quod distinguantur, gaudent vltimis actualitatibus inter se distinctis. Tunc vlterius procedo; sed intellectio est vltima actualitas generis intelligibilis actiui; ergo aliquid distinctum ab illa erit vltima actualitas generis intelligibilis passiui, & consequenter Verbum ab intellectione distinguetur.

14 *Si fortè dicas.* Si fortè dicatur; intellectionem actiuè acceptam, esse vltimam actualitatem generis intelligibilis actiui, & eandem passiuè acceptam, esse vltimam actualitatem lineæ intelligibilis passiuæ. *Contra.* In contrarium objicio; genus intelligibile passiuum, prout in actu primo non consistit in extrinseca denominatione à potentia intellectiua, nec actiuè, nec passiuè accepta, sed in aliquo ratione cuius potest obiectum terminare intellectionem: ergo vltima actualitas illius non consistet in extrinseca denominatione ab intellectione, siue actiuè, siue passiuè accipiatur, sed consistet in eo, ratione cuius terminet de facto intellectionem.

15 *Infertur primo.* Ex quibus primo infero, non posse dari in visione beatifica Verbum inadæquatum alicuius scilicet attributi. Tum; quia vt ex *infra* dicendis *art. 7. & 8.* constabit, non potest vnum attributum sine alio videri: ergo nec vnum sine alio, & essentia, potest per Verbum intuitiuum repræsentari. Tum etiam; quia non minus repugnat formæ creatæ esse eiusdem naturæ cum aliquo attributo diuino in esse repræsentatiuo, quam cum diuina essentia, cum eadem gaudeat infinitate cum illa. Tum tertio; quodlibet attributum diuinum infinita gaudet actualitate; ac proinde repugnat cuius formæ creatæ in eodem immaterialitatis gradu cum illo constitui. Tum denique; attributum quodlibet Dei est ratione sui in vltima actualitate intelligibili: ac proinde quantum est de se terminantes in actu secundo, nedum diuinam, verum etiam creatam intellectionem: ergo non minus repugnat Verbum creatum alicuius attributi, quam diuinæ essentiæ.

16 *Infertur secundo.* Colligo secundo, non posse beatum ex vi visionis beatificæ Verbum creaturarum formare; cuius ratio est, quia eodem ordine aliqua repræsentantur in Verbo, quo ab intellectione attinguntur; sed visio beatifica nequit primo terminari ad creaturas, sed primario ad diuinam essentiam, & secundario ad illas: ergo Verbum ex vi eiusdem formatum, nequit ad creaturas primario terminari, sed primario ad essentiam diuinam, & ad creaturas solum secundario; at probatum relinquimus, repugnare Verbum immediatè repræsentans diuinam essentiam: ergo repugnat ex vi beatificæ visionis Verbum creaturarum formari.

17 *Mens Caietani explicatur.* Nec Caietanus oppositum docuit, quidquid alij dicant, quando enim concedit beatos verbum partiale, non autem adæquatum formare, non loquitur de verbo mentali, sed de vocali, quo inter se exterius colloqui possunt beati: quod autem hæc sit mens Caietani constat ex causali, quam tradit, illis verbis: *Plus enim vident; quam dicere possint quocumque creato Verbo.* Si enim loqueretur de verbo mentali, falsum assumeret; verbum enim mentale adæquat in sui repræsentatione intellectionem, cuius est terminus: loquitur ergo Caietanus de verbo vocali; ac si dicat, non posse vocalibus verbis, id quod mente concipiunt, adæquatè explicare, iuxta illud Pauli: *Vidi arcana Dei, quæ non licet homini loqui*; & expressius constat, ex eo quod in præsenti articulo, omnis verbi possibilitatem denegat respectu diuinæ essentiæ; non autem est credibile, diuinum illud Caietani ingenium, tam cito sui oblitum, ita apertè sibi contradicere; restat modò ad contrariorum motiua satisfacere.

§. II.

Argumentis ab auctoritate occurritur.

OBIICIUNT primo; Parentem Augustinum *lib. 9. de Trinitate cap. 11.* illis verbis: *Quemadmodum cum per sensus corporis discimus corpora, fit eorum aliqua similitudo: ita cum Deum noscimus, illa notitia verbum est, & fit aliqua Dei similitudo, tamen inferior creatura, quippè animus, creator autem Deus.* Idem habet *lib. 14. cap. 17.* explicans illud Ioannis: *Cum apparuerit similes ei erimus, quia videbimus eum sicuti est.* Et *lib. 15. cap. 16.* ergo ex mente Augustini ipsa visio beatifica est verbum; & consequenter verbum à beatis formatur. 18 *Obijcies primo S. Aug. Ioann.*

Respondeo, Augustinum in his locis notitiam verbum appellare, & similitudinem, non essentialiter, sed determinatiuè verbum, & principiatiuè similitudinem; quia scilicet terminatur ad essentiam diuinam, quæ gerit munus verbi, & ab eadem diuina essentia, vt vnita ex parte principij per modum speciei impressæ, quatenus fit intelligibiliter Deus, procedit, quæ interpretatio ex illius verbis colligi videtur; æquiparat namque quoad hoc visionem beatificam sensitiuæ notitiæ, quæ in communi Thomistarum & vera sententia, Verbum non est, nec Verbum producit, sed solum similitudo dicitur, quia ab specie impressa procedit, quæ est obiecti similitudo. 19 *Respond.*

Si opponas; essentia diuina nequit habere rationem verbi respectu visionis beatificæ: ergo si terminatur ad Verbum, debet esse ad Verbum per illam productum, Consequentia tenet. Et antecedens probatur; quia de ratione Verbi est, quod sit expressum, & productum, vt docet Diuus Thomas *q. 4. de Verit. art. 2.* quo circa *ibidem*, docet, Verbum in diuinis non dici essentialiter, sed solum personaliter; at diuina essentia non exprimitur ab intellectu beati: ergo nequit habere rationem verbi respectu illius. 20 *Si oppones.*

Respondetur ex Diuo Thoma *ibidem*, asserente, Verbum accipi dupliciter posse, & propriè, & communiter; si propriè accipiatur, petit, & quod repræsentatio sit, & quod ab alio procedat, & in hac acceptione diuina essentia nequit habere rationem verbi, nec respectu cognitionis diuinæ, nec respectu cognitionis beatorum; si verò accipiatur communiter, solum exposcit, quod sit repræsentatio actualissima obiecti, & vt sic essentia diuina habet rationem verbi, & respectu diuini intellectus in cognitione essentiali, & respectu visionis beatificæ, nec strictiorem verbi acceptionem requirit visio beatifica, quam exposcat intellectio diuina essentialis. 21 *Respondetur ex D.Thom.*

Obijciunt secundo, Doctorem Angelicum *1. p. q. 27. art. 1.* asserentem: *Omne intelligens, eo ipso quod intelligit, format Verbum.* Id ipsum habet *1. Contra Gentes cap. 53 & 4. Contra Gentes cap. 11. & q. 4. de Verit. art. 2.* post medium corporis, *& expressius ad 5.* illis verbis: *Omne intelligere in nobis propriè loquendo, est dicere.* Ergo ex mente Diui Thomæ beati in visione beatifica Verbum producunt. Respondeo, Diuum Thomam non loqui de omni supposito intelligente per distributionem completam ex parte intellectionum, sed per distributionem accomodatam; ita vt sensus sit omne suppositum intellectuale in aliqua intellectione format Verbum: & postea subsumit; sed Deus est suppositum intellectuale: ergo in aliqua intellectione Verbum format, quæ interpretatio constat, ex eo quod non intendit probare Deum in omni intellectione verbum producere; aliàs illud produceret Spiritus Sanctus, sed solum, quod illud formet in aliqua, nempè, in notionali cognitione Patris: ergo vniuersalis assumpta non de omni supposito intellectuali in omni intellectione debet intelligi, sed solum in aliqua, nempè, in illa, quæ ad obiectum creatum terminatur. Et eodem modo interpretanda veniunt verba vltimo adducta *ex q. 4. de Veritate*, scilicet, intelligere nostrum est dicere; loquitur enim de intelligere nostro circa obiectum creatum. 22 *Obijcies Secundo. S. Thom. Respond.*

Verum contra solutionem istam opponunt sic primo; quia ex illa sequitur, illationem Diui Thomæ sic debere formari; omne suppositum intellectuale creatum in cognitione obiecti creati Verbum format: ergo suppositum intellectuale increatum aliqua sui cognitione Verbum producit at, illa consequentia est ridicula: ergo & nostra interpretatio. Respondeo, concedendo sequelam, & negando minorem. Nam licet non sit illatio demonstratiua, est tamen probabilis, ex eo enim quod intelligentia creata in aliqua intellectione producant Verbum, licet non euidenter; congruenter tamen, & probabiliter, infert Diuus Thomas aliquam intellectionem suppositi intellectualis increati Verbum producere. 23 *Oppones primo.*

Opponunt secundò; nam *in loco ex 4. Contra Gentes adducto*, ideo probat Diuus Thomas, Angelum in cognitione sui Verbum formare; quia non est idem in illo intelligere, & esse; sed 24 *Oppones Secundo.*

ſed etiam in beatis, non eſt idem viſio beatifica, & eſſe: ergo *Reſpond.* formant Verbum in viſione beatifica. Reſpondeo, conceſſa maiori, & minori, negando conſequentiam. Ratio cur tenet conſequentia Diui Thomæ in Angelo, non autem in beatis, ea eſt, quia Angelus in illa cognitione habet ſe ipſum pro obiecto; vnde ex eo quod eſſe Angeli non ſit idem, quod ſuum intelligere, per euidentem conſequentiam infertur, obiectum illius cognitionis, nempè eſſentiam Angeli, non identificare ſibi ſuam cognitionem; & conſequenter non eſſe actum purum: eo autem ipſo, quod obiectum cognitionis, actus purus non ſit, benè infertur, ſibi non identificare vltimam actualitatem lineæ intelligibilis paſſiuæ, quod eſt Verbum: ac proinde, vt intelligatur, ſiuè à ſe, ſiuè ab alio, Verbum ab illo diſtinctum formari debere. Beatus autem videns Deum, non ſe ipſum, ſed Deum habet pro obiecto; vnde ex eo quod viſio beatifica non identificetur cum eſſe beati, ſolum ſequitur, non poſſe beatum ſe ipſum abſque Verbo cognoſcere: Deus autem, qui eſt obiectum viſionis beatificæ; cum actus purus ſit abſque vlla potentialitate, Verbo non indiget, nec per Verbum creatum cognoſci poteſt.

§. III.

Cætera argumenta diluuntur.

TERTIO arguunt ratione, quod diuina eſſentia per ſe 25 ipſam ſit præſens intellectui beati, non obſtat, quominus per creatum Verbum intelligatur: ergo beati de facto Verbum producunt. Conſequentia tenet, & antecedens probatur primo: quia Angelus eſt præſens per ſe ipſum proprio intellectui; & tamen iuxta D. Thom. 4. *Contra Gentes cap.* 11. Angelus in cognitione ſui format Verbum: ergo dicta præſentia non obſtat. Secundo; quia licet ratione ſui ſit præſens in actu primo, non tamen eſt præſens ratione ſui in actu ſecundo; aliàs ſemper eſſet in actu ſecundo præſens: ergo poteſt per Verbum creatum præſens fieri in actu ſecundo. Tertio; diuina eſſentia eſt ratione ſui præſens intellectui paterno; cum ſit in actu vltimo intelligibilis ab illo; & tamen in illius notionali notitia Verbum format ergo quod ſit ratione ſui præſens intellectui beati; non tollit quominus beatus in illius cognitione Verbum producat.

Tertio arguitur. Antecedens probatur 1. Secundo. Tertio.

Reſpondetur, negando antecedens. Ad primam illius pro-26 bationem dicatur; quod licet Angelus ſit præſens ſibi ipſi præſentia phyſica, & intentionali in actu primo, non tamen eſt præſens proprio intellectui intentionaliter in actu ſecundo intentionaliter, indiget Verbo: Deus autem ratione ſui eſt præſens intentionaliter, & in eſſe intelligibili in actu ſecundo.

Reſpon. Ad 1. probationem.

Si dicas; ideò Deus eſt præſens in actu ſecundo in eſſe intelligibili ratione ſui, quia eſt immaterialis; ſed etiam Angelus 27 immaterialis eſt; ergo eſt præſens ratione ſui in actu ſecundo proprio intellectui. Reſpondeo diſtinguendo maiorem, quia eſt immaterialis per excluſionem materiæ tantum nego maiorem; per excluſionem potentialitatis per modum actus puri concedo maiorem, & minorem diſtinguo: eſt immaterialis Angelus per excluſionem materiæ phyſicæ, concedo minorem: per excluſionem potentialitatis, nego minorem, & nego conſequentiam. Excluſio namque materiæ ſolum infert, quod ſit præſens intelligibiliter per modũ actus primi, non verò per modum actus ſecundi, quia ad hoc requirebatur, quod eſſet actus purus excludens omnem potẽtialitatem, qualiter eſt Deus.

Si dicas. Reſpondetur.

Ad ſecundam probationem, diſtinguo antecedens: non eſt præſens in actu ſecundo, quantum eſt ex ſe, nego antecedens: defectu connotati, tranſeat antecedens, & nego conſequen-28 tiam. Sicut perſonalitas diuina quantum eſt de ſe, ſemper terminauit humanitatem, hoc eſt, nihil ei ex parte ſui deficiebat, vt terminaret; licet de facto non ſemper terminauerit ob defectum connotati, nempè, humanitatis, quæ terminanda erat. Pro quo aduertite, & diligenter notate, quod quando prædicatum eſt connotatiuum, poteſt quoad ſui denominationem deficere ex defectu illius, quod importatur in recto, vel ex defectu illius, quod importatur in obliquo; vt 1. *p. q.* 19. de actu libero Dei ſolet doceri, & de relatione ad plures filios terminata docetur in Logica *cap. de ad aliquid*: quia ergo Deum eſſe præſentem intellectui intentionaliter in actu ſecundo, connotat actualem cognitionem in intellectu, poteſt de facto præſens non eſſe defectu cognitionis importatæ in obliquo, licet nihil ei deficiat ex parte ſui.

Ad ſecundam.

Ad tertiam probationem communi ſolutione reſpondetur, 29 diſtinguendo minorem, quæ talis eſt; Pater format Verbum in cognitione notionali eſſentiæ; hanc minorem diſtinguo: format Verbum ex neceſſitate, nego minorem: ex fecunditate ſuæ naturæ, concedo minorem: & nego conſequentiam. Nam Pater format Verbum, non quia ſit neceſſarium, vt eſſentia diuina intelligatur, ſed quia natura diuina, & diuina cognitio fecunda eſt ad intra ad Verbi productionem.

Ad tertiam.

30 Verum contra ſolutionem iſtam objiciunt: ergo licet beati Verbum ex neceſſitate non forment, hoc eſt, ob indigentiam naturæ, vt intelligatur, poterunt tamen Verbum ob fecunditatem formare. Patet conſequentia; quia nulla eſt repugnantia in hoc, quod viſio beatifica, ſicut à diuina notitia rationem cognitionis participat: ita etiam ab illa capiat fecunditatem Verbi productiuam. Reſpondeo, negando conſequentiam; quia talis fecunditatis productiuæ Verbi creati participatio repugnat; quia diuinæ eſſentiæ repugnat cognoſci per Verbum creatum, non autem repugnat illi ratione Verbi increati cognoſci; cuius ratio eſt duplex. Tum; quia diuinæ eſſentiæ non repugnat conuenientia in natura cum Verbo increato, benè tamen cum creato, vt *ſuperius* arguebam. Tum etiam, ſtando in tertia ratione; quia Verbum increatum non gaudet diſtincta immaterialitate, & actualitate à diuina natura, nec diuerſa intelligibilitate; ſed eſt intelligibile ab intellectu diuino ratione naturæ, quam participat ex vi proceſſionis: Verbum autem creatum diſtincta gaudet actualitate, & immaterialitate, & ei, quod eſt tale per eſſentiam, ſolum repugnat fieri tale per aliud diſtinctum à ſe, non autem per aliud à ſe ipſo indiſtinctum.

Opponens. Reſpond.

Objiciunt ſic quarto; Verbum eſt idem formaliſſimè, quod intellectio; ſed in beatis neceſſario datur intellectio ab ipſis producta; ergo & Verbum. Conſequentia tenet. Minor eſt certa. Et maiorem multis medijs conantur oſtendere. Primo ex Anſelmo in monologio c. 31. illis verbis: *Nulla ratione negari poteſt, cum mens rationalis ſe ipſam cogitando intelligit, imaginem ipſius naſci in ſua cogitatione, imo ipſam cogitatione ſui eſſe imaginem, &c.* Ergo ex mente Anſelmi, cognitio, & cogitatio obiecti, eſt imago, & Verbum obiecti. Secundo, illam probat Suarez *loco ubi ſupra cap.* 11. nulla eſt neceſſitas diſtinguendi Verbum ab intellectione, & nec poſſunt aſſignari effectus formales diſtincti, quos tribuant: ergo non diſtinguuntur. 31

Arg. 4. Maior prob. 1. Secundo.

Tertio; intellectio formaliter eſt ſimilitudo obiecti expreſſa ab intellectu: ergo eſt Verbum formaliter. Conſequentia eſt nota, & antecedens probat Vazquez. Cum ex Anſelmo *loco allegato* expreſsè aſſerente, de ratione notitiæ eſſe ſimilitudinem. Cum etiam; quia intellectio repræſentat obiectum potentiæ: ergo eſt ſimilitudo intentionalis illius. Antecedens probatur; intelligere nihil aliud eſt, quam quod obiectum fiat præſens potentiæ; ſed per intellectionem redditur intellectus intelligens: ergo. Tertio; quia intellectio, quæ ſine verbo fieret eſſet partus intellectualis; hoc namque eſt de communi conceptu intellectionis, ſed in partu intellectuali effectus eſt ſimilis intentionaliter obiecto: ergo intellectio ratione ſui eſt ſimilitudo illius. 32

Tertio. Antecedens probatur 1. Secundo. Tertio.

Denique maior principalis probatur: Verbum ratione ſui 33 conſtituit formaliter intellectum intelligentem in actu ſecundo: ergo eſt intellectio formaliter. Conſequentia tenet. Antecedens probatur. Tum; quia intelligere nihil eſt aliud, quam intellectum fieri rem intellectam in actu ſecundo; ſed ratione verbi fit intellectus res intellecta in actu ſecundo: ergo redditur intelligens per illud formaliter. Tum etiam quia idem præſtat Verbum in actu ſecundo, quod ſpecies impreſſa in actu primo; ſed per ſpeciem impreſſam fit intellectus potens proximè intelligere: ergo per verbum redditur intelligens in actu ſecundo.

Ad hoc argumentum reſpondetur, negando maiorem cum 34 Diu. Thom. 1. *p. q.* 34. *art.* 1. *&* *q.* 8. *de potentia art.* 1. quem omnes Thomiſtæ ſequuntur, diſtinguentes, nedum formaliter, verum etiam realiter entitatiuè verbum ab intellectione, adhuc vt contemplatio eſt, contra Scotum, & eius Diſcipulos, & plures ex Societatis PP. de quo videantur PP. Salmaticenſes, & M. Joannes à Sancto Thoma. Ad primam illius probationem conſtat ex *ſupra* dictis, ideò ab Anſelmo cogitationem vocari imaginem, & ſimilitudinem, non quia ratione ſui ſimilitudo ſit, ſed ratione principij à quo procedit, & termini ad quem terminatur illum producendo, quando percipit obiectum creatum, quod non eſt actus purus, vel ſe illi vniendo, quando obiectum eſt infinitum omnem potentialitatem excludens.

Reſpondetur. Ad 1. probationem maioris.

Nec hoc eſt friuolum, vt ridiculè Vazquez contra Caieta-35 num opponit, ſed valde vſitatum, nomen cauſæ effectui, & nomen effectus cauſæ accomodare, vnde Æternum Verbum Sapientia Patris à Theologis vocatur, non quia ſit formalis ſapientia qua Pater eſt ſapiens formaliter, ſed quia ab illa procedit, & mille alijs exemplis poſſet monſtrari. Nec minus ridiculum eſt, quod opponit ſecundo, viſionem ſcilicet beatificam non procedere à principio ſimili, nec ad terminum ſimilem terminari, in via Thomiſtarum negantium ſpeciem impreſſam, & expreſſam creatam: ergo nequit verificari de illa, quod ſimilitudo ſit ex parte principij, & termini. Reſpondetur; namque ſufficere ad hoc, quod procedat à diuina eſſentia, vt gerente munus ſpeciei ex parte principij; & ad illam, vt munus Verbi gerentem ex parte termini terminetur, ratione cuius intellectus ſit in actu

Duplex obiectio Vazquij ſoluitur.

primo,

primo, & secundo res intellecta in esse intelligibili.

36 *Ad secundam.* Ad secundam; nego antecedens, sed necessaria est verbi ab intellectione distinctio. Tùm, quia sunt vltimæ actualitates diversorum generum, vt *superius* arguebam. Tùm etiam, quia verbum est obiectum, in quo intellectus res contemplatur; obiectum autem debet necessariò ab actu à se specificato distingui: specificatio namque eiusdem ad se ipsum esse non potest; cum sit realis causalitas, & idem se ipsum nequeat causare. Tùm denique; quia in diuinis videmus Verbum Æternum ab intellectione notionali distingui: ergo creatum, etiam distingui debet necessario ab intellectione. Habent etiam effectus distinctos; intellectio namque reddit intellectum intelligentem in actu secundo per modum operationis intentionalis, sicut calefactio reddit calorem calefacientem; verbum autem istum effectum nequit præstare, sed alium nempè obiectum intra intellectum constituere per modum termini producti per intellectionem, vt dictio est, & tanquam medium, in quo ipsa vt contemplatio meditatur obiectum.

37 *Ad 3. Respond. & ad 1. & 2. antecedentis probationem.* Ad tertiam respondetur, negando antecedens. Ad cuius primam probationem ex Anselmo desumptam constat ex dictis. Ad secundam, distinguo antecedens: repræsentat obiectum potentiæ, tanquam medium *quo*, transeat antecedens: tanquam medium *in quo* intellectus contemplatur obiectum, nego antecedens, & nego consequentiam. Quia vt sit medium *quo* intellectus tendat in obiectum, & illud percipiat, non est necessaria similitudo cum illo, sed solum quod sit attingentia illius per modum actionis: verbum autem, quia est medium, in quo contemplatur obiectum intellectus, debet esse simile obiecto, & illius naturam intelligibiliter continere, seu esse eiusdem naturæ cum illo.

38 *Ad tertiam.* Ad tertiam illius antecedentis probationem, qua vtitur Granadus *loco vbi supra*, respondetur, negando antecedens: quod scilicet, intellectio ratione sui sit partus intellectualis, sed est actio, qua producitur Verbum, quod est intellectualiter filius obiecti: ac proinde intellectio considerata per modum dictionis est intellectualis generatio, verbum terminus genitus, intellectio autem, vt contemplatio, nec est generatio, nec generationis terminus, sed est id, quo intellectus percipit obiectum repræsentatum in Verbo. Ex quo fit, quod visio beatifica, per quam Verbum non producitur, vt iam probaui, nec sit generatio, nec partus intellectualis.

39 *Si dicas.* Si dicas; quiuis effectus debet esse similis suo principio: sed visio beatifica est effectus intellectus beati, vt secundati per essentiam diuinam, vt gerentem munus speciei: ergo debet esse similis illi; & consequenter partus intellectualis illius. *Respond.* Respondetur, veram esse maiorem: si intelligatur de similitudine, vel specifica, vel generica, vel analoga: falsam autem, si petat vniuocam, & specificam semper; multi enim effectus analogam solam similitudinem cum suo principio sortiuntur, & illa solum gaudet beatifica visio respectu essentiæ secundantis intellectum beati: vt autem esset intellectualis partus obiecti, specificam conuenientiam debebat habere cum illo.

40 *Ad 4. maioris probationem & ad eius 1. probationem.* Ad quartam principalis maioris probationem respondetur, negando antecedens. Ad eius primam probationem, nego antecedens: sed intelligere est intellectualiter operando, tendere in obiectum, quod est intra intellectum ratione verbi, per quod intellectus fit res intellecta in esse intelligibilis; vnde intellectum esse rem intellectam, est quid præsuppositum ad intelligere, vt contemplatio est, licet posterius intellectione, vt dictio est. Ad secundam, omissa maiori, distinguo minorem: per speciem impressam fit intellectus potens proximè intelligere, tanquam per potentiam, seu virtutem intellectiuam dantem posse, nego minorem:

41 *Ad secundam.* tanquam per complementum determinatiuum, & vnitiuum obiecti cum illa, concedo minorem, & distinguo consequens: ergo redditur intelligens per verbum tanquam per formam dantem intelligere, nego consequentiam; tanquam per terminum completiuum intellectionis, concedo consequentiam. Itaque æquiparantur quoad hoc, quod sicut species non dat posse intellectui per modum virtutis, sed virtutem illius complet, & determinat; ita verbum non constituit intellectum intelligentem per modum operationis formaliter, sed complet, & terminat actionem, per quam intellectus redditur formaliter intelligens; imo ex hoc argumentum in oppositos Auctores retorqueo in hunc modum; species impressa non est forma, per quam intellectus potens intelligere constituatur; ergo nec verbum erit forma, per quam formaliter constituatur intelligens in actu secundo.

42 *Vltimo arguitur. Minor probatur primo.* Denique obijciunt; verbum mentale est terminus per intellectionem productus; sed in visione beatifica necessario datur terminus per illam productus: ergo & Verbum. Minor multipliciter solet probari. Primo; amor beatificus producit terminum, qui vocatur impulsus, etsi erga summum bonum clarè visum versetur: ergo visio beatifica necessario producet ter- *Secundo.* minum, etsi versetur erga summum verum. Secundo; beati per visionem beatificam trahunt Deum ad intellectum; hic enim est modus proprius operandi intellectus, prout à voluntate distinguitur, quæ non trahit res, sed fertur per inclinationem ad illas; at non potest trahere visio beatifica Deum ad intellectum formaliter, & ratione sui, cum similitudo non sit, vt constat ex dictis: ergo effectiuè trahit; & consequenter efficit terminum, in quo Deus repræsentatiuè contineatur.

43 *Tertio.* Tertio; visio beatifica est vera actio; & in multorum Thomistarum sententia, est actio de prædicamento actionis; sed implicat dari, imo nec intelligi actio sine termino à se distincto, per illam producto: ergo necessario terminum producit. Minor probatur; implicat, dari fieri sine aliquo facto per ipsum, produci sine producto, & via sine termino; sed actio de prædicamento actionis est verum produci, fieri, & obtinet rationem viæ: ergo nec dari, nec intelligi potest sine aliquo facto, & producto, & sine aliquo termino.

44 *Si respondeatur contra insurgunt.* Si respondeatur, ipsam esse fieri, & produci sui ipsius, & viam ad se ipsam: in contrarium opponunt: terminus factus, & productus, à suo fieri, & productione dependet; sed idem à se ipso dependere non potest: ergo nequit esse productio, & fieri sui ipsius. *Confirmatur.* Et vrgetur hoc amplius; nam vna ex rationibus, quibus Thomistæ probant distinctionem Verbi ab intellectione est, quia per illam producitur: ergo quia sentiunt, idem per se ipsum produci non posse, nedum vt per principium productiuum, verum etiam nec vt per actionem, & viam; aliàs illorum ratio futilis esset.

45 *Solutio M. Gonzalez.* Ad hoc argumentum Mag. Gonzalez *disp. 25. sect. 4.* negat maiorem omnem, scilicet terminum per intellectionem productum, Verbum esse, sed solum illum, qui procedit, vt imago obiecti; terminus autem, qui per visionem beatificam producitur, non est imago, sed modus quidam vnionis, quo intentionaliter intellectus beati vnitur cum obiecto beatifico. *Contra.* Displicet tamen ista solutio, & alijs omissis, quibus illam inefficaciter quidam ex contrarijs impugnant, sic in illam obijcio; modus ille vnionis superfluit in visione beatifica: ergo non est ponendus. Probo antecedens primo; quia ipsa visio ratione sui sufficienter vnit intentionaliter intellectum cum obiecto: ergo superfluit modus vnionis. Secundo; quia intellectio Verbum producens; non indiget modo vnionis distincto à se ipsa, quo cum illo vniatur, nec vllus vnquam illum agnouit: ergo nec vt visio beatifica vniatur cum diuina essentia, quæ habet rationem Verbi respectu illius, indigebit aliquo modo vnionis ab illa distincto.

46 *Resp. ad 1. probationem.* Vnde ad argumentum, concessa maiori, nego minorem. Ad primam probationem illius dato antecedenti, nego consequentiam, ob duplicem rationem discriminis. Prima; quia impulsus, qui est volitionis terminus, non ideo ponitur, vt obiectum voluntatis proportionet cum illa, seu vt vltima actualitas obiecti amati, sed vt voluntatem completè, & perfectè in obiectum inclinet, & idcirco quantumcumque perfectum sit obiectum amatum, quale est summum bonum, prædictus impulsus producitur; *Prima differentia inter Verbum et impulsum.* Verbum autem est vltima actualitas obiecti intelligibilis illud proportionatum reddens cum intellectiua potentia, vnde quando obiectum se ipso proportionatum est, & in vltima actualitate intelligibili, repugnat talis verbi productio.

47 *Secunda.* Secunda; quia impulsus non petit esse eiusdem naturæ cum obiecto dilecto, ex eo quod voluntas ex proprio conceptu assimilatiua non est; & idcirco non repugnat impulsus productus erga summum bonum; verbum autem id postulat, vt satis ostendi. *Ad 2. probationem.* Ad secundam probationem respondetur, negando maiorem, nec est de ratione intellectus, quod in omni intellectione ad se trahat obiectum, sed solum quod illum intra se contempletur; vnde quando obiectum non est intra intellectum ratione sui, illud ad se trahit per Verbum productum; quando verò obiectum ratione sui est intra intellectum, qualiter est essentia diuina ratione sui, necessarium non est, quod intellectus illud trahat ad se.

48 *Ad tertiam quidam respondent.* Ad tertiam probationem quidam ex Thomistis respondent, visionem beatificam non esse actionem de prædicamento actionis, sed de prædicamento qualitatis, de cuius essentiali conceptu non est terminum productum habere distinctum à se, sed ipsa ratione sui est productio, & terminus productus, quia ob sui perfectionem eminenter continet perfectionem actionis, & formaliter rationem qualitatis; nec ex hoc infertur, vti vult Suarez, in illa saluari rationem Verbi; quia Verbum non est qualitas quomodolibet, sed qualitas repræsentatiua per modum similis; videantur Salmanticenses *disp. 2. dub. 9. §. 4.* & M. Ioannes à S. Thoma *disp. 13. art. 6. in solut. ad 3.*

49 *Aliter respondetur.* Verum quia alij cum Caietano *infra q. 27. art. 1. ad 1. dub.* admittunt, ipsam habere veram, & propriam rationem actionis de prædicamento actionis, ideò admissa pro nunc maiori, nego minorem: sed solum id est de conceptu actionis transeuntis, quæ non est propter se, sed propter suum terminum, vt calefactio propter calorem à se productum, actio verò immanens, licet aliquan-

aliquando terminum producat, quando scilicet indiget illo, non tamen est de conceptu essentiali illius, terminum productum à se ipsa distinctum habere; quia cum non sit propter terminum, sed potius terminus ordinetur ad ipsam, sicut patet in Verbo, quod est propter intellectionem, & vt illi deseruiat, solum producit terminum, quando indiget illo, & quia visio beatifica Verbo non indiget, vt constat ex dictis, ideò illud non producit. Ad minoris probationem benè ibi respondetur. Ad impugnationem distinguo maiorem: terminus productus, qui non est ipsa actio, concedo maiorem: terminus productus, qui est actio, nego maiorem, & concessa minori, nego consequentiam.

30 *Instatur argumentum.* Et insto euidenter in contraria sententia. Nam licet actio terminum habeat distinctum à se, ipsa etiam ratione sui producitur, vt calefactio non solum est productio termini, sed etiam sui ipsius: ergo in omni sententia debet admitti aliquid ratione sui produci, & esse productionem sui; & consequenter non semper productum dependere à sui productione, sed solum productum, quod actio non est. *Ad confirmationem.* Ad confirmationem respondeo, rationem illam undè sumptam efficacem non esse, sed esse adiuuandam per hoc, quod Verbum fit per intellectionem per modum termini illam specificantis, quod autem sic procedit, ab actione sui productiua, distinguitur.

DISPVTATIO XIII.

An sit possibilis substantia creata, cui sit connaturalis visio beatifica?

§. I.

Relatis sententijs statuitur prima conclusio.

Nu. 1. *Disputationis status apperitur.* VISIONEM beatificam nulli ex substantijs, quas Deus de facto producit, posse esse connaturalem, tanquam certum de fide traditur ab omnibus Theologis *in hac quæst. art. 5.* & ex decursu disputationis manifeste constabit: vndè quod in examen vertimus est: an possit Deus sua vtens absoluta potentia, substantiam aliquam intellectualem adeò perfectam creare, vt illi visio Dei intuitiua sit connaturaliter debita?

2 *Prima sententia. Maior. Molin.* In quo duæ versantur sententiæ. Prima affirmans est, pro qua referri solet Maior *in 4. dist. 49. quæst. 4. in fine*, vbi ait; non esse omninò certum, quod talis substantia à Deo creari non possit. Cui adhæsit Molina *1. part. quæst. 12. art. 5. disp. 1.* vbi etsi assertiuè affirmare non audeat, hæret tamen dubius, & argumenta, quæ illius possibilitatem suadent, alijs diluenda, & rem ipsam definiendam relinquit. Exemplum Molinæ sequuntur ex domesticis Theologis Hurtee *tract. de Visione disp. 48.* per quinque capita dubitabundus hærens, vt ait, *Hurtee.* rationes considerans, etsi auctoritatis pondere pressus, parti neganti, vt probabiliori subscribens; argumenta in oppositum in postremo capite diluit. *Alarcon.* Alarcon *tract. 1. disp. 2. cap. 7.* etsi *in cap. 8* Antiquis Theologis intellectum captiuans, vt asserit, parti neganti succumbat. *Beccan.* Beccanus *1. part. cap. 9 quæst. 5.* in eandem apertius inclinat, etsi oppositam asserat tutiorem. *Et in fine cap.* meliori iudicio litem definiendam relinquat. *Ripald.* Ac tandem Ripalda *lib. 1. de ente supernaturali disp. 23. sect. 4.* rem iam definiuit, affirmans, non solum non conuinci rationibus, sed etiam esse positiuè probabilem, siuè auctoritas, siuè ratio attendatur.

3 *Secunda. S. THO. Nazar. Albeld. Salman. M. S. T. Aluar. Zumel. Curiel. Martin. Cabrera. Valent. Suar. Vazquez Arrubal. Fasolus. Salas.* Secunda est negatiua, quam tenet D. Thom. *1. part. quæst. 12. art. 4. & 5. 3. Contra Gentes cap. 25.* illam sequuntur ex Discipulis Nazarius *ibi controuersia 2.* Albelda *disp. 2[illegible].* PP. Salmanticenses *dub. 2.* M. S. Thoma *disp. 14. art. 5.* A[illegible]rez *disp. 69. de auxilijs*, Zumel *1. 2. quæst. 112. art. 1. disp. 4.* Curiel *dub. 2.* Martinez *quæst. 5. art. 3. dub. 2.* Cabrera *3. p. q. 2. art. 2. disp. 2.* Ex PP. Societatis, Valentia *tract. 2. in præsenti quæst. punct. 3.* Suarez *lib. 2. de attributis negatiuis cap. 9.* Vazquez *disp. 44. cap. 1.* Arrubal *disp. 25. cap. 2. & sequentibus.* Fasolus *à dubitatione 1.* Sallas *1. 2. quæst. 3. disp. 3. sect. 2.* Et ferè omnes Theologi, tam intra, quam extra Scholam D. Thom. præter *suprà* relatos.

4 *Explicatur quomodo meditari possit possibilitas* Quam duabus asserentibus explico, & animaduerto prius; duobus modis meditari posse substantiæ prædictæ esse connaturalem visionem beatam. Vno modo per hoc, quod lumen gloriæ ab illius intellectu distinctum, sit ei connaturaliter debitum. Alio modo non ita; sed taliter, quod intellectus eius adeò eleuatæ perfectionis existat, vt se ipso in Dei visionem connaturaliter valeat prorumpere. Quo sic præmisso, sit.

PRIMA CONCLVSIO. *Non est possibilis substantia creata, cuius intellectui sit connaturaliter debitum lumen gloriæ ab illo distinctum.* Probatur sic primo; nam vel talis intellectus naturalis esset, vel supernaturalis; neutrum potest dici: ergo nec oppositum conclusioni defendi. *talis substantia.* Minor pro prima parte, à nullo potest negari: enti namque naturali nihil supernaturale potest connaturaliter competere. 5 *Prima conclusio prob. 1.* Pro secunda, in qua est difficultas, probatur: lumen gloriæ ab intellectu distinctum essentialiter habet dare primum posse respectu visionis beatificæ, vel per modum adæquatæ virtutis in Nostra sententia, vel per modum virtutis partialis in sententia aliorum; at intellectui supernaturali non posset primum posse præstare in ordine ad visionem beatificam: ergo nec illi esse posset connaturale.

6 *Explicatur hoc primo.* Explicatur hoc primo; quia intellectus habet pro effectu formali dare primum posse ad intelligendum, nequit esse connaturale subiecto de se, & ratione sui proximè potenti intelligere; at intellectus supernaturalis, si possibilis esset, ratione sui esset proximè potens videre clarè diuinam essentiam, vt ex dicendis constabit: ergo lumen gloriæ ab illo distinctum habens pro effectu formali dare primum posse proximum ad visionem beatam, nequit tali intellectui esse connaturale.

7 *Secundo.* Explicatur, & vrgetur secundo; subiectum incapax effectus formalis alicuius formæ, nequit illam in se connaturaliter recipere; at intellectus supernaturalis, si possibilis foret, esset incapax effectus formalis luminis gloriæ: ergo nequit ipsi connaturaliter lumen gloriæ competere. Probatur minor; subiectum ex se calidum, incapax est recipiendi calorem ab alio, & subiectum lucidum ex se, nequit ab alio habere, & recipere rationem lucidi, & sic in alijs; at intellectus ille de se esset potens proximè videre Deum: ergo non posset ab illo recipere proximum posse respectu visionis beatificæ, quod est effectus formalis luminis gloriæ.

8 *Respondebis 1.* Respondebis primo; non esse de essentia luminis gloriæ, quod de facto datur, dare primum posse respectu omnis subiecti, sed solum respectu naturæ ordinis inferioris; de se autem abstrahere ab hoc, quod est dare primum posse proximum vel potentiam proximè potentem iuvare, & facilitare respectu visionis. Primum habet respectu naturæ inferioris. Secundum præstaret intellectui ordinis superioris. *Secundo.* Vel secundum respondebis argumentum nostrum conuincere de lumine gloriæ beatifico, quod de facto datur; non autem de alio, per diuinam potentiam possibili, distincto ab intellectu supernaturali creabili, hoc namque posset non habere pro effectu, dare primum posse proximum respectu visionis beatificæ; sed alium effectum formalem; & consequenter esse posset connaturale prædicto intellectui.

9 *Prima solutio reijcitur.* Sed neutra solutio satisfacit, & contra primam facit. Tum; quia iuxta communem Theologorum sententiam, habitus supernaturales, hoc habent proprium potentiarum, quod dant primum posse proximum in ordine ad actus: ergo respectu cuiuscumque potentiæ, hoc debent sortiri, sicut intellectus, voluntas, & aliæ potentiæ naturales comparatæ cum quovis subiecto habent tribuere posse proximum in ordine ad actus; quo circa subiectum quodlibet incapax recipiendi prædictos effectus, nequit in se potentias istas connaturaliter saltim recipere. Tum etiam; nam intellectus ordinis supernaturalis, nedum esset potens, verum etiam facilis in ordine ad visionem beatam: ergo neutrum istorum posset à lumine gloriæ recipere; & consequenter esset incapax recipiendi [illegible] connaturaliter. Consequentia est bona; potentia namque de se facilis in ordine ad actum est incapax habituum dantium facilitatem, quo circa intellectus Angelicus, potentia visiua, & aliæ, quæ de se facilè, & promptè possunt in proprios actus prorumpere, sunt incapaces habituum naturalium. *Secunda ex eodem capite reijcitur.* Antecedens [illegible], intellectus Angelicus est potens, & promptus absque vlla difficultate in omnem actum naturalem sibi proport[illegible]tum: ergo pariter intellectus supernaturalis, si possibilis esset, posset absque difficultate in omnes actus sibi proportionatos, qualis est visio beatifica. Ex quo etiam corruit secunda solutio; nam lumen illud gloriæ diuersæ rationis, si [illegible] est possibile, vel daret posse proximum, vel fa[illegible] ad actum visionis: neutrum horum conferre posset supernaturali intellectui: ergo non est illi connaturale.

10 *Dices.* Dices; lumen illud gloriæ habiturum pro effectu formali, intellectum, qui ex propria natura posset beatifica visione destitui, ita complere, vt necessario illum traheret ad eius elicientiam. *Contra 1.* Sed contra primo: ergo ad minus prædictum lumen non esset connaturale dimanatiuè intellectus supernaturali. Patet hæc consequentia, quia à principio indifferenti nequit determinatum aliquid dimanare. *Secundo.* Secundo; quia tale lumen non esset per modum actus primi, sed per modum applicationis ad actum secundum, qualiter à Thomistis adstruitur efficax auxilium, non vt det posse, sed vt potentiam applicet ad actum secundum; hoc autem indigere intellectum supernaturalem creatum, si possibilis esset, non dubitamus.

aliquando terminum producat, quando ſcilicet indiget illo, non tamen eſt de conceptu eſſentiali illius, terminum productum à ſe ipſa diſtinctum habere; quia cum non ſit propter terminum, ſed potius terminus ordinetur ad ipſam, ſicut patet in Verbo, quod eſt propter intellectionem, & vt illi deſeruiat, ſolum producit terminum, quando indiget illo, & quia viſio beatifica Verbo non indiget, vt conſtat ex dictis, ideò illud non producit. Ad minoris probationem benè ibi reſpondetur. Ad impugnationem diſtinguo maiorem: terminus productus, qui non eſt ipſa actio, concedo maiorem: terminus productus, qui eſt actio, nego maiorem, & conceſſa minori, nego conſequentiam.

30 *Inſtatur argumentum.* Et inſto euidenter in contraria ſententia. Nam licet actio terminum habeat diſtinctum à ſe, ipſa etiam ratione ſui producitur, vt calefactio non ſolum eſt productio termini, ſed etiam ſui ipſius: ergo in omni ſententia debet admitti aliquid ratione ſui produci, & eſſe productionem ſui; & conſequenter non ſemper productum dependere à ſui productione, ſed ſolum productum, quod actio non eſt. *Ad confirmationem.* Ad confirmationem reſpondeo, rationem illam nudè ſumptam efficacem non eſſe, ſed eſſe adiuuandam per hoc, quod Verbum fit per intellectionem per modum termini illiam ſpecificantis, quod autem ſic procedit, ab actione ſui productiua, diſtinguitur.

DISPVTATIO XIII.

An ſit poſſibilis ſubſtantia creata, cui ſit connaturalis viſio beatifica?

§. I.

Relatis ſententijs ſtatuitur prima concluſio.

Nu. 1. *Diſputationis ſtatus apperitur.* VISIONEM beatificam nulli ex ſubſtantijs, quas Deus de facto producit, poſſe eſſe connaturalem, tanquam certum de fide traditur ab omnibus Theologis *in hac quæſt. art. 5.* & ex decurſu diſputationis manifeſte conſtabit: vndè quod in examen vertimus eſt: an poſſit Deus ſua vtens abſoluta potentia, ſubſtantiam aliquam intellectualem adeò perfectam creare, vt illi viſio Dei intuitiua ſit connaturaliter debita?

2 *Prima ſententia. Maior. Molin.* In quo duæ verſantur ſententiæ. Prima affirmans eſt, pro qua referri ſolet Maior *in 4. diſt. 49. quæſt. 4. in fine*, vbi ait; non eſſe omninò certum, quod talis ſubſtantia à Deo creari non poſſit. Cui adhæſit Molina *1. part. quæſt. 12. art. 5. diſp. 1.* vbi etſi aſſertiuè affirmare non audeat, hæret tamen dubius, & argumenta, quæ illius poſſibilitatem ſuadent, alijs diluenda, & rem ipſam definiendam relinquit. Exemplum Molinæ ſequuntur ex domeſticis Theologis *Hurtad.* Hurtado *tract. de Viſione diſp. 48.* per quinque capita dubitabundus hærens, vt ait, rationes conſiderans, etſi auctoritatis pondere preſſus, parti neganti, vt probabiliori ſubſcribens; argumenta in oppoſitum in poſtremo capite diluit. *Alarcon.* Alarcon *tract. 1. diſp. 2. cap. 7. et ſr in cap. 8* Antiquis Theologis intellectum capciuans, vt aſſerit, parti neganti ſuccumbat. *Beccan.* Beccanus *1. part. cap. 9 quæſt. 5.* in eandem apertius inclinat, etſi oppoſitam aſſerat tutiorem. *Et in fine cap.* meliori iudicio litem definiendam relinquat. *Ripald.* Ac tandem Ripalda *lib. 1. de ente ſupernaturali diſp. 23. ſect. 4.* rem iam definiuit, affirmans, non ſolum non conuinci rationibus, ſed etiam eſſe poſitiuè probabilem, ſiuè auctoritas, ſiuè ratio attendatur.

3 *Secunda. S. THO. Nazar. Albeld. Salman. M. S. T. Aluar. Zumel. Curiel. Martin. Cabrera. Valent. Suar. Vazquez Arrubal. Faſolus. Salas.* Secunda eſt negatiua, quam tenet D. Thom. *1. part. quæſt. 12. art. 4. & 5. 3. Contra Gentes cap. 25.* illum ſequuntur ex Diſcipulis Nazarius *ibi controuerſia 2.* Albelda *diſp. 2.* PP. Salmanticenſes *dub. 2.* M. S. Thoma *diſp. 14. art. 5.* Aluarez *diſp. 69. de auxilijs*, Zumel *1. 2. quæſt. 112. art. 1. diſp. 4.* Curiel *dub. 2.* Martinez *quæſt. 5. art. 5. dub. 2.* Cabrera *3. p. q. 1. art. 2. diſp. 2.* Ex PP. Societatis, Valentia *tract. 2. in præſenti quæſt. punct. 3.* Suarez *lib. 2. de attributis negatiuis cap. 9.* Vazquez *diſp. 44. cap. 1.* Arrubal *diſp. 21. cap. 2. & ſequentibus.* Faſolus *à dubitatione 1.* Salas *1. 2. quæſt. 3. diſp. 3. ſect. 2.* Et ferè omnes Theologi, tam intra, quam extra Scholam D. Thom. præter *ſuprà* relatos.

4 *Explicatur quomodo meditari poſſit poſſibilitas* Quam duabus aſſerentibus explico, & animaduerto prius, duobus modis meditari poſſe ſubſtantiæ prædictæ eſſe connaturalem viſionem beatam. Vno modo per hoc, quod lumen gloriæ ab illius intellectu diſtinctum, ſit ei connaturaliter debitum. Alio modo non ita; ſed taliter, quod intellectus eius adeò eleuatæ perfectionis exiſtat, vt ſe ipſo in Dei viſionem connaturaliter valeat prorumpere. Quo ſic præmiſſo, ſit.

PRIMA CONCLVSIO. *Non eſt poſſibilis ſubſtantia creata, cuius intellectui ſit connaturaliter debitum lumen gloriæ ab illo diſtinctum.* Probatur ſic primo; nam vel talis intellectus naturalis eſſet, vel ſupernaturalis; neutrum poteſt dici: ergo nec oppoſitum concluſioni defendi. Minor pro prima parte, à nullo poteſt negari: enti namque naturali nihil ſupernaturale poteſt connaturaliter competere. Pro ſecunda, in qua eſt difficultas, probatur: lumen gloriæ ab intellectu diſtinctum eſſentialiter habet dare primum poſſe reſpectu viſionis beatificæ, vel per modum adæquatæ virtutis in Noſtra ſententia, vel per modum virtutis partialis in ſententia aliorum; at intellectui ſupernaturali non poſſet primum poſſe præſtare in ordine ad viſionem beatificam: ergo nec illi eſſe poſſet connaturale. *talis ſubſtantia. 5 Prima concluſio prob. 1.*

6 *Explicatur hoc primo.* Explicatur hoc primo; quia intellectus habet pro effectu formali dare primum poſſe ad intelligendum, nequit eſſe connaturale ſubiecto de ſe, & ratione ſui proximè potenti intelligere; at intellectus ſupernaturalis, ſi poſſibilis eſſet, ratione ſui eſſet proximè potens videre clare diuinam eſſentiam, vt ex dicendis conſtabit: ergo lumen gloriæ ab illo diſtinctum habens pro effectu formali dare primum poſſe proximum ad viſionem beatam, nequit tali intellectui eſſe connaturale.

7 *Secundo.* Explicatur, & vrgetur ſecundo; ſubiectum incapax effectus formalis alicuius formæ, nequit illam in ſe connaturaliter recipere; at intellectus ſupernaturalis, ſi poſſibilis foret, eſſet incapax effectus formalis luminis gloriæ: ergo nequit ipſi connaturaliter lumen gloriæ competere. Probatur minor; ſubiectum ex ſe calidum, incapax eſt recipiendi calorem ab alio, & ſubiectum lucidum ex ſe, nequit ab alio habere, & recipere rationem lucidi, & ſic in alijs; at intellectus ille de ſe eſſet potens proximè videre Deum: ergo non poſſet ab illo recipere proximum poſſe reſpectu viſionis beatificæ, quod eſt effectus formalis luminis gloriæ.

8 *Reſpondebis 1.* Reſpondebis primo; non eſſe de eſſentia luminis gloriæ, quod de facto datur, dare primum poſſe reſpectu omnis ſubiecti, ſed ſolum reſpectu naturæ ordinis inferioris; de ſe autem abſtrahere ab hoc, quod eſt dare primum poſſe proximum vel potentiam proximè potentem iuvare, & facilitare reſpectu viſionis. Primum habet reſpectu naturæ inferioris. Secundum præſtaret intellectui ordinis ſuperioris. *Secundo.* Vel ſecundum reſpondebis argumentum noſtrum conuincere de lumine gloriæ beatifico, quod de facto datur; non autem de alio, per diuinam potentiam poſſibili, diſtincto ab intellectu ſupernaturali creabili, hoc namque poſſet non habere pro effectu, dare primum poſſe proximum reſpectu viſionis beatificæ; ſed alium effectum formalem; & conſequenter eſſe poſſet connaturale prædicto intellectui.

9 *Prima ſolutio reijcitur.* Sed neutra ſolutio ſatisfacit, & contra primam facit. Tum; quia iuxta communem Theologorum ſententiam, habitus ſupernaturales, hoc habent proprium potentiarum, quod dant primum poſſe proximum in ordine ad actus: ergo reſpectu cuiuſcumque potentiæ, hoc debent ſortiri, ſicut intellectus, voluntas, & aliæ potentiæ naturales comparatæ cum quouis ſubiecto habent tribuere poſſe proximum in ordine ad actus; quo circa ſubiectum quodlibet incapax recipiendi prædictos effectus, nequit in ſe potentias iſtas connaturaliter ſaltim recipere. Tum etiam; nam intellectus ordinis ſupernaturalis, nedum eſſet potens, verum etiam facilis in ordine ad viſionem beatam: ergo neutrum iſtorum poſſet à lumine gloriæ recipere; & conſequenter eſſet incapax recipiendi illud connaturaliter. Conſequentia eſt bona; potentia namque de ſe facilis in ordine ad actum eſt incapax habituum dantium facilitatem, quo circa intellectus Angelicus, potentia viſiua, & aliæ, quæ de ſe facilè, & promptè poſſunt in proprios actus prorumpere, ſunt incapaces habituum naturalium. *Secunda ex eodem capite reijcitur.* Antecedens [illegible], intellectus Angelicus eſt potens, & promptus abſque vlla difficultate in omnem actum naturalem ſibi proportionatum: ergo pariter intellectus ſupernaturalis, ſi poſſibilis eſſet, poſſet abſque difficultate in omnes actus ſibi proportionatos, qualis eſt viſio beatifica. Ex quo etiam corruit ſecunda ſolutio; nam lumen illud gloriæ diuerſæ rationis, ſi [illegible] eſt poſſibile, vel daret poſſe proximum, vel [illegible] ad actum viſionis: neutrum horum conferre poſſet ſupernaturali intellectui: ergo non eſt illi connaturale.

10 *Dices.* Dices; lumen illud gloriæ habiturum pro effectu formali, intellectum, qui ex propria natura poſſet beatifica viſione deſtitui, ita complere, vt neceſſario illum traheret ad eius elicientiam. *Contra 1.* Sed contra primo: ergo ad minus prædictum lumen non eſſet connaturale dimanatiuè intellectui ſupernaturali. Patet hæc conſequentia, quia à principio indifferenti nequit determinatum aliquid dimanare. *Secundo.* Secundo; quia tale lumen non eſſet per modum actus primi, ſed per modum applicationis ad actum ſecundum, qualiter à Thomiſtis adſtruitur efficax auxilium, non vt det poſſe, ſed vt potentiam applicet ad actum ſecundum; hoc autem indigere intellectum ſupernaturalem creatum, ſi poſſibilis eſſet, non dubitamus.

11 *Secundò probatur conclusio.* Secundo principaliter suadetur conclusio; de ratione entis supernaturalis, quod est tale absolutè, & simpliciter est, quod superexcedat exigentiam, & connexionem omnis naturæ creatæ, & creabilis; at lumen gloriæ ab intellectu distinctum, est supernaturale absolutè, & simpliciter: ergo debet omnis naturæ creatæ, & creabilis exigentiam, & connexionem excedere; & consequenter esse nequit connaturale intellectui alicuius substantiæ creatæ, & creabilis. Minor cum consequentia tenet. Maior autem ostenditur; nam si sufficeret excedere exigentiam alicuius, & non requireretur subterfugere connexionem omnis naturæ creabilis, sequeretur, species debitas Angelo superiori esse supernaturales absolutè, & simpliciter; cum sint supra exigentiam Angeli inferioris; consequens est falsum: ergo quia de ratione entis supernaturalis est excedere exigentiam, & connexionem omnis naturæ creabilis.

12 *Dices.* Dices; substantiam, cuius intellectui esset debitum lumen supernaturale, non esse naturam in sensu Theologorum, qui nomine naturæ intelligunt substantiam ordinis naturalis solum connexam cum motibus naturalibus; ac proinde etiam si lumen gloriæ esset connaturale prædictæ substantiæ, non ideò amitteret conceptum entis supernaturalis absolutè, & simpliciter. *Contra.* Sed contra non minus est de conceptu entis supernaturalis, superare exigentiam omnis naturæ, quam sit de ratione miraculi euenire supra concursum omnium causarum; at de ratione miraculi est esse supra concursum omnium causarum cuiuscumque ordinis creati: ergo ens supernaturale, quod est tale simpliciter, petit esse supra exigentiam omnis naturæ cuiusuis sit ordinis.

13 *Si Respondeas.* Dices, esse disparem rationem; nam miraculum est, quod sit supra virtutem omnis causæ creatæ, etiam supernaturalis, & idcirco nulli causæ potest esse connaturale patrare miracula; ens autem supernaturale solum exposcit superare exigentiam substantiæ creatæ ordinis naturalis. *Contra.* Sed contra; nam hæc solutio est manifesta petitio principij; nam id est, quod inquirimus, cur miraculum petat esse supra concursum omnis causæ creatæ cuiuscumque ordinis sit, & non petat ens supernaturale omnis naturæ exigentiam superare? Si namque semel sufficit ad rationem entis supernaturalis, quod est tale simpliciter, esse supra exigentiam naturæ non supernaturalis, cur etiam non sufficiet ad rationem miraculi esse supra concursum omnis causæ creatæ non patratiuæ miraculorum ex propria virtute, etsi eueniat ex vi concursus causæ creatæ, quæ ex propria virtute sit patratiua miraculorum?

§. II.

Ratio Diui Thomæ expenditur, & alia ratione eadem conclusio probatur.

14 *Ratione D. Tho. probatur conclusio.* DENIQUE suadetur conclusio ratione D. Thomæ 1. p. qu. 12. art. 5. in solutione ad 3. ad hanc formam redacta; dispositio vltima ad aliquam formam, nequit esse connaturalis, nisi habenti formam; at lumen gloriæ est vltima dispositio ad vnionem diuinæ essentiæ cum intellectu creato in ratione formæ intelligibilis; ergo nequit esse connaturale, nisi habenti in se diuinam naturam, & consequenter nulli intellectui creato, aut creabili potest connaturaliter conuenire. Maiorem probat D. Thomas exemplo caloris, vt octo, qui non potest connaturaliter conuenire, nisi soli igni; eo quod ad illius formam vltimatè disponit.

15 *Respondet Valentia.* Respondet Valentia, cui ratio ista visa est inefficax, maiorem solum esse veram de dispositione vltima ad formam physicam physicè informantem subiectum, vt exemplum Diui Thomæ conuincit, non verò de illa, quæ ad formam solum intentionaliter vnitam deseruit, & diuina essentia solum intentionaliter vnitur intellectui creato. *Contra.* Sed contra primo; quia substantia Angelica, v. c. Gabrielis, nedum in esse physico, verum nec etiam in esse intelligibili potest esse connaturaliter vnita alteri præter ipsum, dispositio vltima ad eius vnionem, soli Gabrieli potest esse connaturalis: ergo maior etiam est vera de dispositione ad formam intentionalem, etiam in esse rei vnitam subiecto. *Secundo.* Secundo; nam ratio quare dispositio ad formam in esse rei nequit esse connaturalis, nisi habenti formam, est, quia secum illam necessario adducit: at etiam dispositio vltima ad formam in esse intelligibili, seu intentionali actuantem, illam secum necessario adducit: ergo inter vtriusque dispositionem nullum extat discrimen quoad connaturalem modum conueniendi.

16 *Respondebis.* Respondebis, formam in esse rei vnitam constituere subiectum tale simpliciter, v. c. forma ignis in esse rei vnita constituit ignem, & ideo cui connaturalis fuerit vltima dispositio ad illam, etiam essentia ignis debet esse connaturalis: forma autem in esse intentionali non constituit subiectum, cui vnitur, tale simpliciter, sed solum cum addito, scilicet, in esse intentionali, atque adeò dispositio vltima ad formam in esse intentionali, potest alteri quam habenti formam esse connaturalis.

17 *Contra.* Sed contra; nam ad minus exigitur, quod forma in esse intentionali sit connaturalis, cui dispositio ad illam connaturalis fuerit; at diuina essentia adhuc in esse intelligibili nequit esse connaturalis alicui intellectui creato: ergo nec lumen gloriæ ad illam vltimatè disponens. Maior cum consequentia tenet. *Minor ostenditur primo.* Minor autem ostenditur primo; forma Angelica Gabrielis v. c. nulli à Gabriele distincto, potest esse connaturalis, nedum in esse rei, verum nec in esse intentionali, & intelligibili: ergo pariter diuina essentia nulli alteri præterquam Deo, esse potest connaturalis in vtroque esse.

18 *Secundo.* Secundo; etiam si Deus vniri possit physicè cum creatura ratione potentiæ obedientialis, non tamen potest cum creatura physicè vniri connaturaliter: ergo etiam si possit, vt forma intelligibilis, vniri cum creato intellectu ratione obedientialis potentiæ non tamen poterit in tali esse, vniri cum illa ratione connaturalis potentiæ. Antecedens est certum, & consequentia patet; quia impossibilitas primi nascitur ex distantia infinita inter Deum, & creaturam in esse physico; at non minus distat in esse intelligibili; ergo etiam in hoc esse censenda est impossibilis, sicut naturalis vnio.

19 *Secundo alij respondent ad rationem D. Tho.* Secundo alij argumento principali respondent, quod licet prædicto intellectui non posset esse connaturalis vnio diuinæ essentiæ per modum formæ intelligibilis, esset tamen illi connaturalis species creata quidditatiuè repræsentans Deum, & hoc sufficeret, vt lumen gloriæ connaturaliter illi competeret. *Contra 1.* Sed contra primo; quia prædicta species est omnino impossibilis, vt demonstrat D. Thom *in hac quæst. art. 2.* Deinde, quia lumen gloriæ, quod de facto datur, est vltima dispositio ad vnionem diuinæ essentiæ ratione sui cum intellectu creato: ergo vel esse nequit connaturale intellectui illi confictò possibili, vel vnio diuinæ essentiæ ratione sui debet esse ei connaturalis.

Secundo.

20 *Tertio.* Tertio; nam Auctores illi, qui præfactam speciem admittunt possibilem, negant tamen, quod de facto detur ea, quod connaturalius sit cognitio obiecti mediante ipso obiecto, quando ratione sui potest cum intellectu vniri, quam mediante specie illud repræsentante; at hæc ratio pari efficacia militat respectu intellectus supernaturalis, quem confingunt possibilem; ac respectu intellectus illustrati lumine gloriæ: ergo etiam cum illo non species impressa quidditatiua Dei, sed ipsa diuina essentia per se ipsam vnitur vt forma intelligibilis, pariter cum intellectu illo, si esset possibilis, essentia diuina ratione sui deberet vniri, & non species quidditatiua illius.

21 *Tacita solutio. Et aduersantium effugium.* Per quod præcluditur aduersantium effugium, qui asserunt, visionem à prædicto intellectu eliciendam, fore diuersæ speciei ab illa, quæ de facto datur, atque adeò non mirum quod exigeret pro principio sui speciem impressam creatam; cum visio beatifica, quæ de facto datur, non speciem impressam, sed diuinam essentiam ratione sui vnitam desideret. Sed hoc ex iam dictis euertitur, quod namque visio nostra beatifica exposcat diuinam essentiam pro principio sui, non oritur ex eo quod sit huius, vel illius speciei; sed ratione iam data, quia scilicet connaturalius pariter cognitio mediante ipso obiecto, quando ratione sui potest vniri, quam mediante specie ipsum repræsentante; quæ ratio, vt clarè constat, æquè militat in vtraque visione, etsi confingatur differre inter se specificè. *Contra 1.*

22 *Secundo.* Deinde reijcitur; nam dato, quod visio nostra ab illa, quam confingunt, specificè distinguatur, cur illa, & non illa vnionem diuinæ essentiæ ratione sui petit ex parte principij, & non potius è contra? Certè nullam rationem poterunt assignare. *Tertio.* Denique; nam si visio illa specie ab illa differret, esset perfectior illa, vtpotè à perfectiori intellectu procedens: ergo exigeret nobilius determinans ex parte obiecti; at diuina essentia vnita ratione sui, est nobilius principium, quam species impressa creata: ergo petet ab illa procedere ratione sui vnita, & non ab specie impressa creata.

23 *Tertia solutio.* Tertiò alij argumento principali respondent, vnionem diuinæ essentiæ cum intellectu, non esse per modum formæ, sed per modum comprincipij; nullum autem inconueniens videtur, quod aliqua intellectualis creatura possibilis petat cõnaturaliter diuinam essentiam tanquam comprincipium ad actum: ac proinde lumen gloriæ ad talem vnionem disponens, connaturale poterit esse intellectui talis substantiæ. *Contra.* Sed contra; quia non est comprincipium vtcumque, sed determinans intellectum, & illum constituens Deiformem in esse intelligibili: ergo vnitur tamquam forma, etsi non in esse physico, in esse intelligibili infinito; & consequenter reddit tota efficacia nostri argumenti. Consequentia tenet. Antecedens autem probatur. Tum ex communi Metaphysicorum doctrina, qui ad hoc desiderant species impressas obiectorum ex parte intellectus ad partum intellectionis, vt medijs illis intellectus fiat res intellecta in esse intelligibili: ergo diuina essentia gerens munus speciei in ordine ad visionem sui, hoc debet præstare, quod scilicet intellectus per illam fiat Deus in esse intelligibili. Tum etiam; nam si diuina essentia hoc munus non præstet, non est assignabilis ratio, cur exigatur vnio intrinseca sui cum intellectu ad visionis elicientiam; at omnes fatentur vnionem intrinse-

cam

eam esse necessariam: ergo quia diuina essentia præstat intellectui fieri Deum in esse intelligibili. Probo maiorem; voluntas namque quia per boni apprehensionem non fit res amata, potest à bono extrinsecè sibi vnito ad volitionem moueri: ergo si intellectus non debeat fieri res intellecta in esse intelligibili ratione essentiæ diuinę, nulla erit ratio, cur inter illum, & diuinam essentiam vnio intrinseca exigatur.

24 *Vltimo probatur conclusio.* Denique suadetur conclusio; si ob aliquam rationem non repugnaret substantia creata, cuius intellectui connaturale esset lumen gloriæ, maximè quia lumen est aliquid creatum; & consequenter connexio cum illo, atque exigentia illius infinitatem non arguunt; at hæc ratio est nulla: ergo repugnat talis intellectus. Maior adducit vnicum contrariorum fundamentum. *Minor probatur primo.* Minorem probo primo: quia non repugnat aliquid creatum subterfugiens exigentiam omnis creaturæ possibilis, & connexionem cum illa: ergo ex hoc quod lumen beatificum sit entitas creata, & finita, non rectè probatur, non repugnantia prædictæ substantiæ. Consequentia tenet. Et antecedens constans videtur. Tum quis talis repugnantia ostendi non potest. Tum etiam; quia eleuatio supra exigentiam omnis substantiæ, nedum creatæ, verum creabilis, non est incompatibilis cum conceptu creaturæ.

Secundo. Secundo illa minor suadetur; nam de facto dantur multæ entitates creatæ, vt patet in auxilio dato ad patranda miracula, quod creatum est, & tamen nulli substantiæ creabili esse potest connaturale. Patet etiam in modo vnionis hypostaticæ, quod est quid creatum; & tamen repugnat omnino cum aliqua substantia creabili esse connexum connaturaliter: ergo idem quod prius.

25 *Dices.* Dices, modum vnionis esse immediatè connexum cum subsistentia Verbi quæ nulli creaturæ esse potest connaturalis: ac proinde nec modus vnionis potest alicui creaturæ connaturaliter conuenire. *Contra 1.* Sed contra primo: ergo iam habemus entitatem aliquam creatam, cui ratione termini cum quo ipsa connectitur, repugnat esse connaturalem omni substantia creabili; & consequenter ex hoc, quod lumen sit entitas creata, non rectè probatur, posse esse connaturalem alicui substantiæ. *Secundo.* Secundo; sicut modus vnionis immediatè connectitur cum subsistentia Verbi, vt determinante, ita lumen connectitur cum diuina essentia, vt forma in esse intelligibili informante, & determinante: ergo sicut vnioni ob connexionem prædictam repugnat connaturalitas cum substantia creata, ita lumini repugnabit ob similem connexionem.

26 *Dices.* Dices; subsistentiam Verbi non posse connaturalem esse alicui creaturæ, ex eo quod omnis substantia creata possibilis habet secum adducere subsistentiam creatam sibi connaturalem, & consequenter omnis alia subsistentia connaturalis esse non potest; cumque modus vnionis cum subsistentia Verbi connexionem habeat, repugnat illi connaturalem esse alicui substantiæ creabili: non autem repugnat, quod diuina essentia per modum speciei sit connaturaliter debita alicui intellectui creabili; cum de facto sit debita intellectui eleuato lumine gloriæ: ac proinde non repugnat; quod lumen connaturale sit alicui creaturæ.

27 *Contra 1.* Sed contra primo; nam inquiro à contrarijs, cur repugnat substantia creabilis, quæ non petat subsistentiam creatam, sed diuinam sibi finito modo vnitam; cum per hoc, quod illam modo finito sibi vniendam desideret sufficienter ab increata discriminetur. Certè nulla ratio poterit assignari; nisi infinitas talis substantiæ, atque infinita distantia, quæ inter illam, & omnem substantiam creabilem intercedit; at hæc infinitas, distantiaque infinita ab omni creatura, etiam conuenit diuinæ essentiæ, vt vnibili per modum speciei, & formæ intelligibilis: ergo repugnat illi prædicta connexio.

28 *Secundo.* Secundo; nam humanitas Verbi adhuc vt affecta modo vnionis, quid finitum est, cui prout sic affectæ connaturalis est subsistentia diuina; & tamen exinde non licet argumentari, posse prædictam vnionem, seu Verbi subsistentiam alicui substantiæ ratione sui esse connaturalem: ergo ex eo quod intellectui creato, vt affecto lumine gloriæ finito, connaturaliter debeatur diuina essentia, vt forma intelligibilis, non licet colligere, prædictum lumen gloriæ, & diuinam essentiam, vt intelligibilem formam, posse connaturalem esse alicui intellectui, aut substantiæ creabili ratione sui.

§. III.

Argumentis in contrarium occurritur.

29 *Obijcies primo.* ET ex his soluta remanent duo præcipua argumenta, quibus vtuntur contrarij. Primo sic obijciunt; connexio substantiæ, seu intellectus cum lumine gloriæ non præfert infinitatem: ergo potest competere substantiæ, & intellectui creatis. Probant antecedens; nec dicit infinitatem ratione termini, quod est lumen gloriæ; cum finitum, & limitatum sit, nec ratione modi cum possit talis connexio competere accidenti creato, nempè, gratiæ iustificanti: ergo ex nullo capite infinitatem importat. Secundo sic arguunt; homini habenti gratiam iustificantem, connaturaliter conuenit lumen gloriæ; cum ad gratiam consummatam naturaliter consequatur, vt fatentur plures Theologi; at totum concretum ex gratia, & subiecto resultans, est quid finitum; ergo etiam poterit esse connaturale intellectui alicuius substantiæ creabilis ratione sui. *Secundo.*

Respondetur ex dictis ad primum, negando antecedens. Ad eius probationem, distinguo antecedens: ratione termini vltimi, nego antecedens: termini non vltimi, concedo antecedens, & nego consequentiam: Instoque argumentum in modo vnionis hypostaticæ, vt proximè arguebam: itaque connexio cum lumine gloriæ non sistit in illo, sed transit ad diuinam essentiam vniendam in ratione formæ intelligibilis: ac proinde terminus vltimus dictæ connexionis quid infinitum est, & ratione illius repugnat cum conceptu creaturæ connexio cum lumine gloriæ, & respectus exigentiæ ad illud. 30 *Respōdet. ad primū.*

Ad secundum, distinguo maiorem; connaturalitate absoluta, nego maiorem: connaturalitate ex suppositione formæ eleuantis, concedenda est maior: & concessa minori, nego consequentiam. Quæ solutio amplius ex dicendis constabit. Modo insto argumentum, vt *supra* in subsistentia Verbi, quæ est connaturalis humanitati, vt affectæ modo intrinseco vnionis ad Verbum finito, & limitato: & tamen nulli substantiæ creatæ esse potest connaturalis connaturalitate absoluta. 31 *Ad secūdum.*

Tertio sic obijcio; omni accidenti correspondere debet aliquod subiectum sibi connaturale; at subiectum connaturale luminis gloriæ non est assignabile, nisi aliquis intellectus creatus possibilis; cum intellectus diuinus subiectum esse non possit: ergo possibilis est talis intellectus creatus. Probatur maior: ordo namque ad subiectum est connaturalis cuiuis accidenti: ergo ex parte subiecti debet ei correspondere naturalis connexio, & capacitas; connaturalitas namque dicitur respectiuè; & consequenter nequit accidens connaturalem ordinem dicere, nisi ad subiectum sibi connaturale. 32 *Obijcit. tertio.*

Quod amplius vrgetur; accidens violentum subiecto, non potest dicere connaturalem ordinem ad illud, vt patet in calore, qui est aquæ violentus, & idcirco ad aquam non importat connaturalem ordinem, sed solum ad ignem, cui connaturaliter conuenit: ergo pariter accidens præter naturale, aut supernaturale subiecto, importare nequit ad illud ordinem connaturalem; & consequenter si omni accidenti est connaturalis ordo ad subiectum, omni accidenti correspondere debet subiectum, cui sit, aut esse possit connaturale. 33 *Confirmatur.*

Ad hoc argumentum respondent quidam ex Recentioribus: primo, negando, quod ordo ad subiectum sit connaturalis omni accidenti, licet talis ordo sit illi essentialis; nam sicut intellectus ad obiecta sibi improportionata importat ordinem sibi essentialem, non tamen connaturalem, ita accidens supernaturale dicit ordinem ad subiectum essentialem sibi, non tamen connaturalem. Secundo respondent, quod estò verum sit, quod accidenti supernaturali sit connaturalis ordo ad subiectum; sufficit, quod illi respondeat pro connaturali subiecto concretum resultans ex substantia, & forma eleuante supernaturali, v. c. visioni correspondet intellectus actuatus lumine gloriæ, & lumini assignari poterit pro subiecto anima exornata habituali gratia. 34 *Respondēt Recentiores primo.* *Secundo.*

Sed neutra solutio satisfacit, & contra primam facit; nam tunc ordo est connaturalis alicui, quando non solum respicit terminum, sed etiam exposcit existentiam illius, & cum illo connectitur; at accidens supernaturale, non solum respicit proprium subiectum, sed etiam petit existentiam illius, & cum illo connectitur: ergo talis ordo non solum est essentialis accidenti supernaturali, sed etiam est ei connaturalis. Explicatur hoc amplius; nam ideo ordo intellectus ad formas sibi improportionatas, non est ordo connaturalis, sed obedientialis; quia cum illis connexionem non habet, nec illas exposcit; at formæ supernaturales non solum respiciunt proprium subiectum, sed etiam connectuntur cum illo: ergo ordo prædictus est illis connaturalis. 35 *Prima solutio reijcitur.* *Cōfirmatur 1.*

Confirmatur secundo; nam connaturalitas ordinis solum addit supra hoc, quod est esse essentialem, quod terminus inspectus sit proportionatus, at licet formæ supernaturales non sint proportionatæ proprijs subiectis, subiecta tamen illis proportionantur: ergo licet ex parte subiecti illis non correspondeat connaturalis ordo, ipsæ tamen dicunt connaturalem ordinem ad subiectum. Secunda facilius reijcitur; nam licet visioni; & alijs accidentibus secundis in supernaturali ordine, possit correspondere pro connaturali subiecto conflatum ex entitate naturali, & supernaturali, formæ tamen supernaturali, aliam non supponenti, non potest tale concretum pro subiecto assignari: ergo cum argumentum factum eandem vim habeat respectu talis formæ, insufficienter soluitur præfata solutione. 36 *Secundo.* *Secunda reijcitur.*

Quare

37 *Respondetur.* Quare his omissis, ad illud respondeo, negando maiorem. Ad eius probationem, concesso antecedenti, negando consequentiam; aliud namque est, quod ordo accidentis ad subiectum, sit ordo connaturalitatis, aliud verò, quod prædictus ordo sit accidenti connaturalis; ad primum requiritur, quod accidens sit connaturale subiecto; ad secundum verò, non ita, sed quod subiectum sit connaturale accidenti, & stat benè, quod subiectum sit connaturale accidenti, vtpotè ab illo exactum, & quod accidens non sit connaturale subiecto, cum ab illo exigatur.

38 *Ad confirmationem.* Ad confirmationem, omisso antecedenti, nego consequentiam. Et ratio discriminis est; nam accidens violentum subiecto, non petit existentiam subiecti, nec recipi in illo, quia cum subiectum conetur ad destructionem talis accidentis, quam accidens naturaliter refugit, non potest exposcere existentiam illius, nec cum illo connecti; at verò accidens supernaturale petit existentiam proprij subiecti, cum non conetur ad eius destructionem.

39 *Secundo Respondetur.* Vel secundo responderi potest, negando antecedens, nam hic numero calor in aqua receptus, cum aqua connectitur, & in illa recipi exposcit: ac proinde ordo ad aquam est illi connaturalis, etsi calor sit aquæ violentus. Et quidem argumentum hoc instantiam manifestam habet. Tùm in auxilio dato ad patranda miracula. Tum etiam in vnione hypostatica, cui connaturalis est ordo ad naturam, quam vnit supposito Verbi; & tamen natura non dicit ad illam ordinem naturalem.

§. IV.

Visionem beatam nulli naturæ creabili posse esse connaturalem, probatur.

40 *Secunda conclusio.* SEcunda conclusio. *Implicat substantia creata, cuius intellectui ratione sui sit connaturalis visio beatifica*, Ita omnes Auctores secundæ sententiæ. Et suadetur primo ex Augustino *lib. 11. de Ciuitate Dei cap. 2.* illis verbis: *Probatur primo ex August.* *Quamuis non omnis beata esse possit creatura, nec enim hoc munus adipiscuntur feræ, saxa, ligna, &c. Ea tamen quæ potest, non ex seipsa potest, quid ex nihilo creata est, sed ex illo à quo creata est;* at implicat substantia creata, quæ ex nihilo creata non sit: ergo implicat substantia creata, quæ beata sit ex se ipsa: & consequenter repugnat omnino substantia creata, cuius intellectui ratione sui sit connaturalis visio beatifica.

41 *Respõdent primo contrarij. Secundo.* Tripliciter occurrunt contrarij huic tamen aperto Augustini testimonio. Primo asserendo, ipsum loquutum fuisse de creaturis actu existentibus, nec enim de possibilibus fecit mentionem. Secundo dicunt, idcirco Augustinum creaturam ex se non esse beatam, dixisse, quia quamuis ex proprijs viribus esse possit aliqua beata, hoc tamen non haberet à se, sed ab alio, nempè à Deo, à quo sicuti & esse, ita etiam beatitudinem acciperet, & in hoc discriminari à Deo, qui ex se, & à se beatus existit; cum nihil accipiat ab alio.

42 *Tertio.* Tertio respondent, Augustinum negasse, creaturam ex se ipsa esse posse beatam, tanquam per obiectum propriæ beatitudinis, non tamen negasse, posse esse beatam per se, tanquam per principium beatitudinis formalis; quam interpretationem tentant colligere ex verbis anterioribus, & posterioribus Augustini; nam paulò antè verba citata, sic asserit: *Non est creatura rationalis, vel intellectualis, bonum, quo beata sit nisi Deus*. Vbi expræssè loquitur de bono beante obiectiuè, & statim subiunxit verba pro Nostra conclusione relata; & consequenter in eodem sensu sunt accipienda.

43 *Confirmatur hæc solutio.* Quod amplius confirmant ex verbis immediatè subinnexis: *Hoc enim adepto, beata est, quo amisso, misera est*. In quibus apertè loquitur de bono beante obiectiuè, non effectiuè: ergo etiam verbis intermedijs, quæ fauere videntur veræ sententiæ, loquitur Augustinus de bono beante obiectiuè, non effectiuè, quo sensu verissimum est, nullam creaturam, ex se ipsa posse esse beatam, quia solus Deus est nostra beatitudo obiectiua.

44 *Prima solutio reijcitur.* Nulla tamen ex his solutionibus argumento facto satisfacit; & contra primam facit, quod dato, Augustinum mentionem non fecisse de creaturis possibilibus; ratio tamen, qua probat, creaturas actu existentes non posse ex proprijs viribus esse beatas, quia nempè, ex nihilo creatæ sunt, militat pari efficacia in omni creatura possibili; cum omnis creatura, siuè existens, siuè possibilis, ex nihilo creatur à Deo: ergo vel ratio, qua id probat, censenda est inefficax, vel negandum est possibilibus, quod Augustinus negat creaturis existentibus.

45 *Confirmatur I.* Quod amplius confirmo; etenim, quia rationes, quibus Doctor Angelicus probat, creaturam ex se ipsa non posse esse beatam, pari efficacia militant de possibilibus, ac de existentibus, etiamsi de possibilibus expressam mentionem non faciat, fatentur contrarij illum pro nostra, & contra ipsorum sententiam existere: ergo cum ratio Parentis Augustini æqua efficacia militet in omni creatura possibili, necessè est, vt fateantur nostræ fauere, & illorum sententiæ aduersari.

46 *Secundo.* Confirmatur, & vrgetur secundo; etsi Concilia, quando definiunt, hominem non posse ex suis viribus aliquid cum fructu ad vitam æternam conducens efficere, non faciant de Angelis expressam mentionem; quia tamen ratio, qua, ad id definiendum, ducuntur, æque militat in Angelis, atque in hominibus, id ipsum de Angelis censetur definitum: ergo pariter, quia ratio Parentis Augustini æqua efficacia militat in creaturis possibilibus, atque in existentibus actu, quod de existentibus asserit, de possibilibus etiam est intelligendum, etsi de illis non fecerit expressam mentionem.

47 *Secunda reijcitur primo.* Deinde contra secundam facit primo; particula *ex se*, diuersum quid denotat, ac particula *à se*, si præssè vtraque accipiatur, quod patet ex ipsis contrarijs, qui vt ad suum sensum trahant Augustinum, particulam illam, *ex se* vertunt in aliam, nempè in *à se* at hæc secunda importat negationem principij; ergo prima hoc non dicit, sed solum principium in ordine secundi agentis ad aliquid sufficiens; & consequenter Augustinus negans creaturas se, ex se ipsis posse esse beatas, non intendit negare, quod sint prima principia suæ beatitudinis, quod tanquam de fide certum supponit, sed quod sint principia de se sufficientia per modum causæ, & agentis secundi.

48 *Secundo.* Deinde; nam idem est, hominem ex se ipso non posse esse beatum, ac id esse non posse per proprias vires; at hoc secundum ineptè explicatur per hoc, quod proprias vires accipiat ab alio, & non habeat à se; aliàs quando Concilia, & Patres definiunt, hominem proprijs viribus nihil ad iustificationem conducens efficere posse, sufficienter posset explicari per hoc, quod vires proprias accepisset à Deo, nec haberet ex se, quod est plus quam falsum: ergo pariter Augustinus negans creaturas ex se ipsis posse esse beatas, ineptè explicatur, asserendo, idcirco ex se ipsis esse non posse beatas, quia illud posse non habent à se, sed à Deo, qui est causa prima essendi, & operandi.

49 *Tertia reijcitur primo.* Et ex his reijcitur tertia solutio. Tùm; quia loquendo in rigore sermonis diuersum quid denotat, creaturam posse se ipsa beari, ac posse ex ipsa esse beatam; sed primum dicit, creaturam se beatificare posse obiectiuè; ergo secundum hoc non importat, sed habere ex se sufficiens principium effectiuum suæ formalis beatitudinis; & consequenter Augustinus asserens, creaturam ex seipsa non posse esse beatam, negat illi principium effectiuum sufficiens propriæ beatitudinis ex proprijs viribus.

Secundo. Secundo; nam vt proximè esse asserebam, idem importat in communi Theologorum sensu, creaturam ex se ipsa posse esse beatam, ac posse ex proprijs viribus suam beatitudinem adipisci; at hoc secundum non denotat, posse se ipsam obiectiuè beatificare, sed habere ex se principium sufficiens effectiuum suæ beatitudinis: ergo idem significat, ex se ipsa creaturam esse posse beatam.

50 *Explicantur verba Augustini.* Nec fauent huic interpretationi verba antecedentia: & subsequentia Augustini; nam ex eo, quod nullum aliud bonum potest creaturam beatificare obiectiuè, nisi solum bonitas diuina, rectè infert Augustinus, creaturam proprijs viribus non posse esse beatam, quia ad tanti boni assecutionem, qua beatificatur formaliter, non potest proprijs viribus peruenire. Ac si ita argumentaretur; solum bonum diuinum potest obiectiuè creaturam beatificare; atqui ad illius boni assecutionem creatura de se non habet sufficiens principium: ergo creatura ex se non potest esse beata, in quo discursu necessarium non est, quod in consequenti negetur creaturæ vis beatifica obiectiuè, sed optimè infertur, illi ex proprijs viribus non conuenire vis beatificatiua efficienter, & hæc est germana interpretatio sententiæ Augustini, vt fatentur ferè omnes contrarij, vno excepto Recentiori, cui placuit illius verba violenter ad improprium sensum sua excogitatione extorquere.

51 *Secundo. prob. conclusio ex D. Tho.* Secundo principaliter suadetur conclusio ratione Diui Thomæ ex præallegatis desumpta ad hanc formam redacta; intelligens, & obiectum connaturaliter, & quidditatiuè intellectum, debent conuenire in eodem gradu immaterialitatis; at implicat substantia intellectualis creata existens in gradu immaterialitatis diuinæ: ergo omninò repugnat substantia creata, cuius intellectui ratione sui sit connaturalis visio beatifica. Illatio est legitima; nam visio beatifica attingit Deum intuitiuè; & quidditatiuè. Minor omnibus est nota; immaterialitas namque diuina est per deputationem, ne dum à materia physica, quæ est pars compositi materialis, sed etiam materiæ metaphysicæ, quæ in potentialitate consistit: repugnat autem creaturæ exclusio omnis potentialitatis, sicuti repugnat, dari creaturam omni carentem compositione.

52 *Maior prob. I.* Tota ergo difficultas ad maiorem deuoluitur, quam præter Auctores pro contraria sententia relatos, negant Scotus *in* 1. *distin-*

Scot. Durand. *diſtinctione tertia, quæſtione tertia, §. In iſta quæſtione. Et in quarto diſtinctione* 49. *quæſt.* 11. & Durandus *ibidem quæſt.* 2. *num.* 19. impugnantes rationem Diui Thomæ, etſi in concluſione cum illo conueniant. Illam probat Diuus Thomas: cognitio namque fit per hoc, quod cognitum eſt in cognoſcente, vnumquodque autem in alio recipitur ad modum recipientis; & conſequenter obiectum quidditatiuè, & connaturaliter cognitum excedere nequit modum naturæ cognoſcentis.

Explicatur hæc probatio. Probationem iſtam ſic explico, cognitio quidditatiua obiecti debet fieri per propriam ſpeciem, quæ vt docet Diuus Thomas *prima parte quæſtione* 12. *articulo ſecundo*, debet conuenire cum illo in eodem gradu immaterialitatis; at ſpecies, & natura intelligens, connaturaliter receptiua illius, debent in modo eſſendi quoad gradum immaterialitatis conuenire: ergo de primo ad vltimum intelligens, & obiectum connaturaliter, & quidditatiuè intellectum, debent in eodem gradu immaterialitatis exiſtere.

53 *Secundo.* Secundo probat eandem maiorem, ſupponendo tres eſſe gradus immaterialitatis rerum, aliæ habent eſſe in hac materia indiuiduali, aliæ à materia independent, & habent eſſe per ſe ſubſiſtentes; habent tamen eſſe, ab eſſentia, & natura diſtinctum, cuiuſmodi ſunt Angelicæ naturæ: ſupra hos omnes gradus exiſtit diuina natura à materia independens, & omnem compoſitionem excludens, habens eſſe indiſtinctum à propria natura; quo poſito ita probat maiorem; res primi gradus nequeunt connaturaliter intelligere ea, quæ pertinent ad ſecundum: ergo nec res exiſtentes, in ſecundo gradu, poſſunt connaturaliter intelligere Deum exiſtentem in tertio.

54 *Confirmatur.* Explicatur hoc amplius; natura compoſita ex materia, & forma, nequit quidditatiuè, & naturaliter intelligere Angelum excludentem materiam: ergo nec natura intellectualis excludens materiam phyſicam admittens tamen materiam metaphyſicam, quæ eſt potentialitas, poteſt connaturaliter, & quidditatiuè intelligere naturam diuinam, quæ omnem potentialitatem excludit.

Tertia probatur maior. Tertio, eandem maiorem oſtendo; ex ſolo defectu conuenientiæ in gradu immaterialitatis diuinæ redditur Angelus exiſtens de facto impotens ad cognoſcendum Deum quidditatiuè, & connaturaliter: ergo dicta conuenientia neceſſario exigitur inter intelligens, & obiectum connaturaliter, & quidditatiuè intellectum.

55 *Reſpondebis.* Reſpondebis, negando hoc vltimum antecedens; ſed ideò Angeli exiſtentes de facto nequeunt connaturaliter videre Deum, ſicuti eſt, quia non ſunt in eodem ordine cum illo, nempè, ſupernaturali. *Contra.* Sed contra; ſtat optimè cum conuenientia in ordine ob defectum conuenientia in gradu immaterialitatis cum aliquo impotentia ad cognoſcendum illud connaturaliter, & quidditatiuè: ergo ſolutio eſt nulla. Conſequentia tenet. *Antecedens probatur.* 1. Antecedens autem oſtendo ſic primo: anima rationalis coniuncta materiæ, non poteſt connaturaliter quidditatiuè intelligere Angelum; & tamen eſt eiuſdem ordinis cum illo: ergo ob defectum conuenientiæ in gradu cum conuenientia in ordine redditur impotens ad talem cognitionem.

Secundo. Secundo: nam dato, quod eſset poſſibilis forma ſupernaturalis vnita materiæ corporeæ, cuius poſſibilitatem non renuunt aduerſarij concedere, talis forma, ad minus pro ſtatu coniunctionis, eſset impotens ad cognoſcendum Deum connaturaliter, & quidditatiuè, non niſi ob defectum conuenientiæ in gradu immaterialitatis, ſiquidem eſſet eiuſdem ordinis, nempè ſupernaturalis, cum illo: ergo verum eſt antecedens.

56 *Dices.* Dices; impotentiam animæ rationalis ad cognoſcendum Angelum connaturaliter, quidditatiuè, non oriri ex defectu conuenientiæ in gradu immaterialitatis, ſed ex eo quod in tali ſtatu non poteſt intelligere, niſi per ſpecies emendicatas à corpore, & abſtractas à phantaſmatibus ſenſibilibus, & quia iſtæ ſpecies non poſsunt repræſentare quidditatiuè Angelos, hinc prouenit, quod anima in ſtatu prædicto, nequeat connaturaliter cognoſcere Angelum quidditatiuè.

57 *Contra.* Sed contra; quod anima in ſtatu coniunctionis non poſſit intelligere; niſi per ſpecies rerum materialium abſtractas à phantaſmatibus, prouenit ex eo, quod id modo eſsendi à materia dependet: ergo ſpecies quidditatiua obiectum intellectum, & principium intelligens quidditatiuè, & connaturaliter, conuenire debent in modo eſsendi quoad gradum immaterialitatis; & conſequenter vera eſt maior Noſtri diſcurſus. Patet hæc conſequentia; nam ſi iſta conuenientia non deſideratur, non poterit ratio aſſignari, cur anima in modo eſsendi dependens à materia non poſſit connaturaliter actuari per ſpecies rerum immaterialium à materia omninò independentes; ſi namque ſpecies quidditatiua obiecti excedere poteſt immaterialitatem principij intellectiui, poterit ſpecies independens omninò à materia actuare connaturaliter animam rationalem in modo eſsendi dependentem ab illa.

58 *Vltimo probatur concluſio.* Denique principaliter ſuadetur concluſio: videre Deum, ſicuti eſt, eſt proprium naturæ diuinæ: ergo nequit eſse connaturale intellectui alicuius ſubſtantiæ creatæ, aut creabili ratione ſui. Conſequentia tenet; nam quod eſt proprium ſuperioris naturæ, etſi poſſit inferiori ex eleuatione, & ſubordinatione ad ipſam competere, non poteſt illi connaturaliter conuenire; ſicuti, quia producere ignem, eſt proprium ignis, etſi alijs ab igne poſſit ex ſubordinatione ad ipſum conuenire, connaturaliter nulli præter ignem competere valet.

Antecedens probatur à D. Thom. 3. *Contra Gentes cap.* 52. operari ſecundum propriam formam, eſt proprium cuiuslibet operantis; vt patet in igne, & alijs agentibus; etenim operari ſecundum formam ignis eſt proprium ignis; operari ſecundum animam rationalem, eſt proprium hominis, & ſic de alijs agentibus; at videns Deum, ſicuti eſt, operatur per ipſam diuinam eſsentiam vnitam per modum formæ intelligibilis: ergo videre Deum, ſicuti eſt, eſt proprium naturæ diuinæ.

Dices; videre Deum, ſicuti eſt, modo infinito, & comprehenſiuo, eſse proprium naturæ diuinæ, & hoc nulli alteri poteſt conuenire; videre autem Deum modo limitato, & finito, poteſt intellectuali naturæ creabili eſse connaturale. 59 *Dices.*

Sed contra primo; videre Deum, ſicuti eſt, abſtrahendo à modo finito, aut infinito, eſt operari per diuinam eſsentiam, tanquam per formam in eſse intelligibili; ergo etiam præciſo modo infinitatis, eſt proprium naturæ diuinæ proprietate connaturalitatis, etſi non ſit proprium proprietate eſsentiali. Patet conſequentia ex principio à Diuo Thoma aſsumpto, ſcilicet; quod operari ſecundum propriam formam, eſt proprium cuiuslibet operantis. *Contra* 1.

Contra ſecundo; aliqua ſunt prædicata ita propria Dei, vt licet poſſint creaturæ communicari ex eleuatione, nulli tamen creatæ, aut creabili poſsunt eſse connaturalia, non ſolum cum modo infinitatis; ſed etiam tali modo præciſo, vt patet in cognitione cogitationum Dei, prædictione futurorum, & miraculorum patratione, quæ non ſolum cum modo infinitatis, qualiter repugnant creaturæ, ſed etiam illo præciſo, nequeunt vlli creaturæ productæ, aut producibili eſse connaturalia, etſi poſſint creaturæ competere ex eleuatione, & ſubordinatione ad naturam diuinam: ergo inter hæc eſt annumeranda viſio beatifica. 60 *Secundo.*

Denique impugno ſolutionem prædictam; nam viſio Dei, prout eſt in ſe ipſo, eſt formalis participatio intellectionis diuinæ, prout diuina, & propria Dei eſt, non minus quam gratia eſt participatio diuinæ naturæ, de quo 1.2. *q.* 110. at non participat modum infinitatis, ſed ſolum attingentiam claram Dei, prout eſt in ſe: ergo ſic ipſum videre, etiam præciſo modo infinitatis, eſt proprium diuinæ naturæ. 61 *Tertio.*

Minor cum conſequentia tenet. Maior autem præterquam quod à meliori parte Theologorum docetur, in hunc modum probatur; nam viſio beatifica eſt communicatio amicabilis, ſupra quam fundatur amicitia diuina; at qui ad amicitiam requiritur, non quæuis communicatio in bonis amici, ſed communicatio ſpecialis in his, quæ ſunt bona amico propria, vt docent Theologi communiter 2.2. *q.* 23. *art.* 1. ergo viſio beatifica eſt participatio diuinæ intellectionis, ſecundum quod diuina, & propria Dei eſt.

Si dicas: id, quod eſt proprium alicui, nulli alteri poteſt conuenire, vt rationalitas, quia eſt propria hominis, nulli præter hominem poteſt competere; at videre Deum ſicuti eſt, conuenit rationali naturæ per gratiam: ergo ſic videre Deum, præciſo modo infinitatis, non eſt proprium diuinæ naturæ. Reſpondeo, diſtinguendo maiorem: quod eſt proprium proprietate eſſentiali, concedo maiorem: quod eſt proprium quoad connaturalitatem, ſubdiſtinguo illam: non poteſt alteri ex eleuatione competere, negò maiorem: vt prædicatum connaturale, concedo maiorem: & conceſſa minori, diſtinguendum eſt conſequens: non eſt proprium Dei primo modo, concedo conſequentiam: ſecundo modo, nego conſequentiam. 62 *Si dicas.* *Reſpondeo.*

Inſtabis; quia ratiocinari eſt operari ſecundum formam hominis, taliter eſt proprium illius, quod nec connaturaliter, nec ex eleuatione poteſt conuenire alteri præter hominem; at videre Deum, eſt operari per diuinam eſſentiam: ergo ſi ratio Diui Thomæ quid valet, conuincit, taliter eſſe proprium diuinæ naturæ, vt nulli præter Deum poſſit competere, nedum connaturaliter, verum etiam ex eleuatione. Reſpondeo, diſtinguendo maiorem: præciſè ex illo capite, nego maiorem: ex illo, & quia forma hominis ob ſui limitationem ſolum eſt participabilis vniuocè, concedo maiorem: & conceſsa minori, nego conſequentiam. Quia perfectiones Dei ob ſui infinitatem, poſsunt participari analogicè à creaturis, & ſic ex tali participatione eleuari ad operandum modum diuino. De quo latè agitur 1. 2. q. 110. 63 *Inſtabis.* *Reſpondetur.*

§. Vlti-

§. Vltimus.

Contraria argumenta diluuntur.

64 *Arg. 1.* Contra istam conclusionem multipliciter arguunt contrarij. Primo sic arguunt contra secundam rationem, quæ est Diui Thomæ *supra* allegati: inter intelligens, & obiectum connaturaliter, & quidditatiuè intellectum, non est necessaria conuenientia in modo immaterialitatis: ergo ex defectu talis conuenientiæ inter substantiam creatam, & Deum, non arguitur, implicans creatura intellectualis, cuius intellectui ratione sui sit connaturalis visio beatifica.

Antecedēs probatur 1. Probatur antecedens primo; nam Angelus inferior connaturaliter potest quidditatiuè, imo & comprehensiuè cognoscere Angelum superiorem; & tamen est inferioris immaterialitatis ad ipsum: ergo excessus in immaterialitate non obstat inter intelligens, & obiectum quidditatiuè intellectum. *Secundo* Secundo; intellectui vt illustrato lumine gloriæ est connaturalis visio beatifica; & tamen adhuc, vt sic illustratus non pertingit gradum immaterialitatis diuinæ: ergo illa conuenientia necessaria non est.

65 *Tertio.* Tertio; anima separata potest connaturaliter, quidditatiuè cognoscere Angelum; & tamen est in gradu inferiori immaterialitatis ad ipsum; cum sit composita, saltim vt *quo*, quæ compositio Angelicæ naturæ repugnat: ergo idem quod prius.

Quarto. Quarto; si admittatur possibilis Angelus, cuius natura cum subsistentia sit identificata, erit in superiori gradu immaterialitatis ad Angelos nunc existentes ex subsistentia; & natura compositos; & tamen ab illis posset attingi connaturaliter, & quidditatiuè: ergo fuit talis conuenientia à Diuo Thoma exacta.

66 *Quinto.* Quinto; plures namque fatentur, possibilem substantiam materialem percipientem obiecta spiritualia, & spiritualem, sola materia potentem percipere; sed in vtroque casu æqualitas in immaterialitate non daretur inter cognoscens, & cognitum: ergo non requiritur. *Vltimo.* Denique probant; nam etiam inter obiectum abstractiuè cognitum, & principium cognoscens necessaria est proportio; & tamen æqualitas in gradu immaterialitatis necessaria non est: ergo pari ratione, quamuis inter intelligens, & obiectum quidditatiuè intellectum proportio exigatur, æqualitas tamen in gradu immaterialitatis necessaria non erit.

67 *Respōd. ad 1. probationē.* Ad hoc argumentum respondeo, negando antecedens. Ad primam probationem, concessa maiori, distinguo minorem: est inferioris immaterialitatis specificè, concedo minorem; genericè, & quoad gradum, nego minorem, & nego consequentiam. Itaque omnes Angeli conueniunt in gradu immaterialitatis, quia omnes sunt expertes compositionis ex materia, & forma, etsi intra istum gradum vnus Angelus sit alio perfectior; & primum sufficit, vt vnus alium quidditatiuè valeat cognoscere. Et quidem si hæc probatio conuinceret, sequeretur, posse creaturam comprehendere Deum, etiam si cum illo non conueniret in gradu immaterialitatis. Patet; nam potest fieri idem argumentum; Angelus inferior comprehensiuè attingit superiorem; & tamen non est æquè immaterialis cum illo: ergo idem poterit creaturæ competere in ordine ad Deum, etsi ab illo distet in gradu immaterialitatis. Maior est probabilis. Minor supponitur. Consequentia est bona; & tamen consequens à nemine admittitur: sicuti ergo excessus immaterialitatis quoad gradum obstat comprehensioni, & tamen illi non obstat excessus specificus, idipsum Nos dicimus de quidditatiua cognitione. De quo plura *Disputatione vndecima*, vbi de specie impressa disseruimus.

68 *Ad secūdum.* Ad secundam probationem, distinguo maiorem: est connaturalis connaturalitate absoluta, nego maiorem: connaturalitate ex suppositione formæ eleuantis concedo maiorem: & concessa minori, distinguo consequens: si intelligens sit connaturaliter priori modo, nego consequentiam. Secundo modo, concedo consequentiam. Et ratio discriminis est manifesta; nam obiectum connaturaliter ex eleuatione intellectum, non commensuratur cum principio eleuato, sed cum superiori eleuante: ac proinde necessarium non est, quod principium eleuatum cum illo in gradu immaterialitatis conueniat; secus contingit, quando principium est intellectiuum connaturaliter connaturalitate absoluta: Tunc namque debet cum illo commensurari; & consequenter inter illa prædicta conuenientia inueniri. Sicut subsistentia non commensuratur cum natura, cui est connaturalis ex suppositione formæ eleuantis; benè tamen cum illa, cui ratione sui absolutè est connaturaliter debita; quo circa subsistentia Verbi est connaturalis naturæ humanæ ex suppositione vnionis eleuantis illam ad esse Verbi: absolutè tamen nulli creaturæ potest esse connaturalis.

69 *Ad tertiam.* Ad tertiam, nego maiorem: quia vt docet Mag. Bañez 1. p. q. 89. art. 1. dub. 2. modus cognoscendi animæ separatæ per species infusas non est connaturalis animæ, sed præternaturalis: ac proinde cognoscere quidditatiuè Angelos, non est illi connaturale.

Dices. Dices, saltim animæ, prout separatæ, est connaturale intelligere Angelos per species illorum proprias animæ infusas à Deo: ergo illi prout sic connaturaliter competit cognoscere Angelos quidditatiuè, & tamen prout sic est inferioris immaterialitatis quoad gradum; cum sit composita vt *quo*, idest, potens, vt forma componere, quæ compositio Angelicæ naturæ repugnat: ergo tenet argumentum.

Respōd. Respondeo, concessa maiori, negando minorem: anima namque prout reduplicatiuè separata, habet modum immaterialitatis Angelicæ; cum prout sic excludat materiam, & aliàs reduplicato statu repugnet ei compositio cum corpore; quia tamen non adæquat gradum immaterialitatis Angelicæ in statu prædicto, non cognoscit Angelos perfectè, at docet D. Thom. *q. citata art. 2.*

Ad quartam responderi potest dupliciter: primo, negando maiorem. Nam Angelus ille conflictus compositionem aliquam, & potentialitatem haberet; atque adeo, quod cum propria substantia non componeret, solum argueret materialem excessum intra eundem gradum, sicuti inter Angelos modò existentes datur maior, & minor compositio, qui tamen excessus materialis est, & intra eundem gradum contentus. 70 *Ad 4. respōd. 1*

Secundo Vel secundo, omissa maiori, nego minorem: quia eo ipso quod Angelus cum subsistentia non componeret, nec componeret cum propria existentia; & consequenter esset infinitus, actus purus, &c. Vnde ab Angelis modò existentibus cognosci non posset quidditatiuè. *Dices.* Sed dices: ille Angelus esset creatura: ergo conueniret cum Angelis modo existentibus in gradu generico immaterialitatis. *Respōd.* Respondeo, distinguendo antecedens: esset, & non esset, concedo antecedens: esset tantum, nego antecedens, & distinguo consequens eodem modo.

Ad quintam, nego antecedens pro vtraque parte, quod si plures id docent, docebunt absque vllo fundamento, & euertentes totam Philosophiam. Ad vltimam, concessa maiori, & minori, nego consequentiam. Et ratio discriminis est manifesta; nam obiectum abstractiuè, non quidditatiuè cognitum per alienas species attingitur cum proprijs obiectis commensuratas: ac proinde principium cognoscens cum obiecto primo talium specierum debet in gradu immaterialitatis conuenire; non autem cum obiecto secundo, & connotatiuè attacto, cuius contrarium opposita de causa in obiecto cognito quidditatiuè, & intuitiuè contingit. 71 *Ad quintam.*

Obijciunt secundo: potest Deus de potentia absoluta facere intellectum creatum æquiualentem conflato ex intellectu, & lumine gloriæ de facto producto; at tali intellectui ratione sui esset debita, & connaturalis visio beatifica: ergo intellectus, cui sit connaturalis, possibilis est. Minor cum consequentia tenet. Maiorem autem probant; conflatum ex intellectu, & lumine gloriæ, est finitæ, & limitatæ perfectionis, & virtutis; at quolibet finito dato, potest Deus aliud illo perfectius; & consequenter æquiualens facere: ergo potest producere intellectum ratione sui perfectiorem, & æquiualentem conflato resultanti ex intellectu, & lumine gloriæ, quod de facto datur. 72 *Arg. 2.*

Hoc argumentum adeò torsit ingenium Molinæ, vt inter vtramque sententiam affirmantem, & negantem pendulum, & suspensum reliquerit, & reuera in affirmantem magis propensum; sed mirum est, virum, aliàs doctum, adeò leui præsum argumento, cum mille instantijs eius inefficacia manifestè aperiatur. Et quidem conflatum ex substantia, & potentia proximè operatiua, limitatum, & finitum est; & tamen in veriori sententia, non potest Deus substantiam creatam producere illi æquiualentem, & ratione sui proximè operatiuam. Item conflatum ex substantia, & specie repræsentatiua extrinseci obiecti, limitatum est; & tamen non potest Deus substantiam producere prædicto conflato æquiualentem, & ratione sui absque superaddita specie cognoscentem obiectum extrinsecum. Item conflatum ex intellectu, & intellectione actuali, limitatum, & finitum est: & tamen in nullius sententia potest Deus intellectum producere ratione sui, absque intellectione à se ipso distincta, percipientem obiectum. Item conflatum ex potentia creata, & auxilio dato ad patranda miracula, & conflatum ex intellectu, & illustratione ducente ad cognoscendas cogitationes cordis diuini, sunt finitæ, & limitatæ perfectionis; & tamen nequit Deus aliquam potentiam ratione sui æquiualentem illis producere. Denique, vt alia omittam, conflatum ex natura creata, & vnione hypostatica secundum id, quod vnio importat in recto, quid finitum, & limitatum est; & tamen nequit Deus, quantumcumque vtatur sua extraordinaria potentia, naturam creatam producere æquiualentem resultanti ex vtroque, cui connaturalis sit ratione sui personalitas diuina terminantes; valeat ergo argumentum Molinæ tot 73 *Instatur argumētum hoc pluribus instātijs*

instantijs laborans ab ipso, & eius Asseclis necessario diluendis.

74 *Resp. ad argumentum.* Ad illud respondeo, negando maiorem. Ad probationem, concessa maiori, distinguo minorem: potest aliud perfectius producere in vna simplici entitate, nego minorem: in allo coniuncto ex perfectionibus extremis composito, transeat minor, & nego consequentiam: quia solum infertur, posse Deum efficere aliud perfectius coniunctum, producendo perfectiorem intellectum illustratum perfectiori lumine specificè, si fortè est possibile lumen gloriæ distinctè speciei, vel indiuidualiter, & intensiuè; non autem infertur, quod possit efficere intellectum, qui ratione suæ entitatis excedat, aut æquiualeat coniuncto ex intellectu nostro, & lumine gloriæ, quæ solutio manifesta est ex instantijs adductis.

75 *Arg. 3.* Sed contra istam solutionem opponit Molina, & sit tertium argumentum; quod intellectus Angelicus, aut humanus Deum videre non possit ratione sui, non prouenit, ex eo quod Deus sit extra obiectum specificatiuum illius, sed quia non gaudet tanta virtute quanta ad id opus est; at Deus, quolibet intellectu dato, potest alium, & alium absque termino efficere perfectioris virtutis: ergo deueniri potest ad aliquem intellectum, qui ratione sui, adeo eleuatæ virtutis existat, vt Deum absque superaddito lumine possit intueri; & consequenter æquiualentem coniuncto ex intellectu, & lumine gloriæ.

76 *Confirmatur.* Quod amplius confirmat; quia intellectum non repugnat esse accomodatum ex proprijs viribus ad videndum Deum ex ratione communi intellectus; cum id competat intellectui diuino, nec repugnat illi ex ratione creati: quod probat; nam intellectus creatus est quædam participatio intellectus diuini, & quolibet dato, potest Deus sua omnipotentia efficere alium perfectiorem excessu essentiali: ergo potest producere aliquem ita perfectum, vt sit participatio intellectus diuini, ea ratione, qua potest Deus proprijs viribus intueri; & consequentèr excedentem, aut æquiualentem coniuncto ex intellectu, & lumine gloriæ.

77 *Respondetur.* Respondeo, concessa maiori, & minori, negando consequentiam. Sicuti non sequitur: *Quod causa creata non possit propria virtute patrare miracula, prouenit ex defectu virtutis; at qualibet data potest aliam perfectiorem producere: ergo deueniri potest ad aliquam, qua ratione propria virtutis illa possit patrare.* Et similiter ista consequentia non valet: *Quod intellectus creatus ratione sui non possit cognoscere secreta diuina, non prouenit ex eo quod sint extra obiectum specificatiuum illius, sed prouenit ex defectu virtutis; se quolibet intellectu dato, alius perfectior est dabilis: ergo deueniri potest ad aliquem, qui ratione sui absque speciali reuelatione Dei, illius secreta cognoscere valeat.* Ac denique ista consequentia non tenet: *Quod natura humana propria virtute non possit vniri cum subsistentia Verbi, non prouenit ex eo, quod Verbi subsistentia non comprehendatur intra sphæram vnibilitatis illius, sed ex limitatione virtutis naturæ creatæ; sed qualibet natura data potest Deus aliam perfectiorem efficere: ergo deueniri potest ad aliquam propria virtute vnibilem cum illa.*

78 Pariter consequentia Molinæ non tenet, & omnium ratio est; quia defectus ille virtutis, est defectus virtutis ordinis superioris, quæ ob rationes traditas nulli creaturæ esse potest connaturalis, sed solum ex eleuatione potest illi competere. *Ad confirmationem:* Ad confirmationem, cuius inefficacia per easdem instantias fit manifesta, nego antecedens pro secunda parte. Ad eius probationem, concessa vtraque parte antecedentis, nego consequentiam: quia intellectus diuinus sub eo conceptu, quo ex proprijs viribus diuinam intuetur naturam, repugnat ab intellectu creato participari ob rationes iam assignatas.

79 *Si Dicas.* Si dicas; potest intellectus diuinus sub prædicto conceptu participari à lumine gloriæ: ergo etiam participari poterit ab aliquo intellectu creabili ratione sui. *Respondetur.* Concesso antecedenti, nego consequentiam. Quia lumen est participatio per modum formæ eleuantis; non autem repugnat, quod prædictus conceptus, qui proprius Dei est, à creatura ex eleuatione participetur; benè autem repugnat participari ab illa connaturaliter, & intellectus creatus si ratione sui esset participatio talis conceptus, esse potens Deum videre connaturaliter, quod, vt ex dictis patet, repugnat. Tum; quia deberet esse eiusdem immaterialitatis cum Deo. Tum etiam; quia quod est Dei proprium, nulli præter Deum potest esse connaturale; est enim proprium Dei se ipsum per se ipsum videre, vt probaui. Mitto alia argumenta. Tum; quia ex dictis peruia erit illorum solutio. Tum etiam, quia disp. 15. opportunius diluentur.

80 *Inquires. An sit digna aliqua censura opposita sententia.* Inquires pro complemento disputationis; an sententia Recentiorum aliquam censuram mereatur; Cabrera, & Nazarius, adeò certam indicant nostram sententiam, vt oppositam temerariam existiment. Alij omnino falsam, & reijciendam; Pater Salas acriter in illam inuehitur, allereas esse periculosam, scripturæ parum consonam; contra torrentem omnium Scholasticorum, quam nullus grauis Theologus hucusque defenderit, dignam, vt à Scholis reijciatur, & à nullo permittatur defendi, quod meritò sæpè Salmanticæ contigisse testatur.

Ex quibus verbis sequitur, prædictam sententiam temerariam esse. Fauet sic sentientibus, hoc non leue argumentum; illa assertio est temeraria, quæ opponitur communi Scholasticorum consensui; talis est, quæ asserit possibilitatem substantiæ creatæ beatificabilis per naturam: ergo temeritate non vacat. Maior cum consequentia probatione non eget. Minor autem vsque ad Molinam constans videtur; cum vsque ad illum nullus prædictæ substantiæ possibilitatem adstruxerit; imo, quod magis est, Molina aliàs non tepidus in nouis sententijs vulgandis; sententiam istam non est ausus amplecti, & omnes, quos viderim, duobus Recentioribus tantum exceptis, ob Scholarum auctoritatem prædictæ adhærent sententiæ, quod signum manifestum est, Scholasticorum communem consensum huic sententiæ aduersari. 81 *Argumentum pro sententibus illam esse temerariã.*

Quod amplius confirmari potest; nam affirmare, prædictam substantiam esse de facto productam, est temerarium; at Antiqui vsque ad Molinæ tempora, vel illam, vt de facto existentem non reiecere, vel reiecerunt eam, vt possibilem de potentia absoluta; cum quantum ad hoc nullum apud ipsos extet discrimen: ergo affirmare illius possibilitatem, temerarium videtur. 82 *Confirmatur.*

Alij per oppositum docent, sententiam istam nulla censura dignam existere, sic Moderniores illam defensantes, quod sibi persuadent hoc argumento; sententiæ affirmanti possibilitatem substantiæ creatæ beatificabilis ex viribus proprijs sola Recentiorum auctoritas apertè contradicit; at sola auctoritas Recentiorum non sufficit temeritatis aliquam sententiam notare: ergo ab omni temeritatis nota libera existit. Probant maiorem; Antiqui Scholastici substantiæ supernaturalis diuinitus possibilis nullibi meminerunt.

Quod argumentum, si quid probat, conuincit, posse absque vlla temeritatis nota existentem de facto defendi, quia nullibi Ecclesiæ PP. supernaturalis substantiæ apertè meminere; & consequenter expressè illam non reiecerunt, vt de facto existentem: vnde ergo constat illam, vt de facto existentem exclusisse; non autem, vt possibilem de potentia absoluta? nam eadem ratione, qua illorum verba explicantur substantijs de facto existentibus, poterit, qui illam vt de facto existentem defensare voluerit, Scholasticos, & PP. interpretari de substantijs existentibus; quæ expectant ad ordinem naturæ, non autem de substantia ordinem naturæ excedente. Ita inter se digladiantur. Auctores prædicti, pro quibus stet veritas, quantum ad censuram sententiæ affirmantis, iudicet alius. 83

DISPVTATIO XIV.

An sit possibilis substantia intellectualis creata omnino impeccabilis per naturam?

§. I.

Referuntur sententia, & prima conclusio statuitur.

Disputatio hæc, quia cum præcedenti est connexa, ideo à nobis in præsenti excitatur, in qua multiplex versatur sententia. Prima est Nominalium, affirmans, possibilem esse substantiam ordinis naturæ, quæ omnino sit impeccabilis, siuè contra legem naturæ, siuè contra legem supernaturalem. Hanc tenent Ochamus *in 1. dist. 44. q. vnica art. 1.* Gabriel *in 2. dist. 23. q. vnic. art. 2.* cuius possibilitatem dupliciter explicar. Primo, per hoc, quod non sit libera, sed necessario determinata ad sequendum iudicium rationis, siuè rectum, siuè erroneum. Secundo per hoc, quod sit necessitata ad sequendum iudicium rectæ rationis, & si inter obiecta regulata tali iudicio, possit liberè hoc, vel illud amplecti: tenet etiam Maior *ibidem quæst. 2. conclus. 4. & 5.* vbi docet, implicare hominem natura impeccabilem, qui sit eiusdem rationis nobiscum, non tamen implicare hominem diuersæ rationis omnino impeccabilem, & licet apertè non explicent, se loqui de substantia ad ordinem naturæ spectante, ex illorum tamen rationibus colligitur, ita sensisse. Num. 1. *Prima sententia Nominalium. Ocham. Gabriel. Maior.*

Secunda defendit, implicare substantiam intellectualem creatam, liberam omnino impeccabilem, non tamen implicare aliquam libertate carentem; & consequenter omnino impeccabilem. Ita Scotus *in 2. dist. 23. quæst. vnica*, & Rada *p. 2. contro. 11. art. 1.* prout refert Nazarius *1. p. quæst 63. art. 1. controu. vnica*. Tertia docet implicare substantiam ordinis naturæ, quæ 2 *Secunda Scoti. Scotus. Rada. Nazar.*

Tertia Recentiorum. ræ, quæ omnino sit impeccabilis, non tamen implicare, quod impeccabilitas per naturam conueniat supernaturali substantię possibili. Ita recentes Theologi *disp præced.* pro prima sentētia relati.

3 *Quarta D.Th.* Quarta, & vera sententia omnino implicatoriam censet, substantiam creatam à natura omnino impeccabilem. Hanc tenet Angelicus Doctor, *quæst. 24 de verit. art. 7. in 2. dist. 34. q. 1 art. 3. ad 4. in 2. ad Annibaldum dist. 5. q. 1. 3. Contra Gentes cap.* 109 vbi Ferrara *1. p. quæst. 63. art. 1* vbi Caietanus, Bañez, Zumel, & Collegium Salmanticense, tenet etiam Capreolus *in 2. dist. 22. q. vnica art. 3.* ad argumenta *2 loco* posita, & omnes Thomistæ *1. p. q 12. art. 4. & q. 63. art. 1.* eandem ex PP. Societatis sequuntur Suarez *lib 3. de Angelis cap 7. & lib. 7. cap. 3.* Vazquez *1. p. disp. 231. cap. 3.* Arrubal *disp. 177. cap. 1.* Salas *1. 2. q. 3. tract. 2. disp. 3.* Granadus *controu. 2. de actibus humanis tract. 1. disp. 2. sect. 2.* & communiter Theologi in eandem vnanimi consensu conspirant. Pro cuius explicatione sit.

Ferrara. Caietan. Bañez. Zumel. Capreol. Suarez. Vazquez. Arrubal. Salas. Granadus.

4 *Prima conclusio. Probatur 1. ab auctoritate. Bernard.* Prima Conclusio. *Implicat substantia intellectualis creata aliqua libertate non gaudens.* Hanc statuo contra secundam sententiam, & partim contra primam, quæ est Nominalium, quæ in primis suadetur auctoritate PP. Bernardus tractatu de gratia, & libero arbitrio, sic habet: *Vbi consensus, ibi voluntas, vbi voluntas, ibi libertas*, sed implicat rationalis creatura voluntate non gaudens, vt tenet, & demonstrat communis Theologorum sententia *1. p. q. 19. art. 1.* vbi Diuus Thomas ex intellectu demonstratiuè colligit voluntatem in Deo: ergo implicat creatura rationalis expers omnis libertatis.

5 *Damasc.* Et Damascenus *lib 2. de fide cap. 3.* eandem veritatem expressit his verbis: *Id omne, quod ratione vtitur, arbitrij quoque libertate præditum est. Angelus itaque, vt rationis, & intelligentiæ, particeps liberi arbitrij est.* Et cap 27. postquam docuerat, bruta arbitrij libertate carere, & duci à natura, non ducere ipsam, hæc verba subiecit: *Homo contra, vtpotè rationis particeps, naturam potius ducit, quam ducatur ab illa;* vbi proportione libertatis hominis, statuens, quod sit rationis particeps, manifestè sentit, implicare creaturam rationis participem, omnis libertatis expertem.

6 *D. Tho.* Denique D. Thomas *de verit. q. 24. art. 1.* in argumento *sed contra*, sic habet: *Liberum arbitrium est facultas voluntatis, & rationis; sed in homine inuenitur voluntas, & ratio: ergo & liberum arbitrium;* at omnis intellectualis natura, voluntatis, & rationis est prædicta: ergo libertate etiam debet gaudere, ita sicut implicat rationalis creatura non prædita voluntate, & ratione; ita repugnat intellectualis natura, quæ non sit liberi arbitrij. Et in corpore eiusdem articuli, & art. 2. sequenti exinde colligit, bruta arbitrij libertate carere, & hominem illa esse præditum, quia homo per virtutem rationis non solum de agendis iudicat, sed etiam potest supra suum iudicium reflecti; secus verò bruta; at omnis rationalis creatura possibilis, non solum de agendis iudicare potest, sed etiam valet supra suum iudicium iudicando reflecti; cum intellectiua potentia, vtpotè spiritualis, suos actus attingere possit: ergo omnis intellectualis natura possibilis debet esse liberi arbitrij.

7 *Secundo probatur ratione à priori.* Deinde suadetur hac ratione à priori; implicat natura rationalis, cuius voluntas non habeat pro obiecto bonum in vniuersali; at eo ipso quod à bono in communi suam specificationem accipiat, potest aliqua bona in particulari liberè amplecti: ergo implicat rationalis creatura expers omnis libertatis. Illatio est euidens, si probentur præmissæ, quarum vtraque indiget probatione. *Maior probatur.* Maior inde probatur; implicat intellectus cuius obiectum non sit verum in vniuersali: ergo implicat etiam voluntas limitata obiectiuè ad aliquam particularem ratione boni. *Consequentiam tenet primo.* Consequentia tenet. Tum; quia voluntas sequitur intellectum; & consequenter potest suis actibus tendere ad omne obiectum, quod vt conueniens potest voluntati proponi; at intellectus specificatus à bono in communi, potest omne bonum, vt conueniens proponere: ergo, & voluntas poterit suis actibus tendere ad omne bonum: ac proinde à bono in communi specificationem desumet.

8 *Secundo.* Tum etiam; nam idcirco omnis intellectus possibilis debet à vero, sub communi ratione specificationem accipere, quia limitatio prouenit à materia, & amplitudo intellectualis, ratione cuius possunt omnia intelligibiliter fieri, ex immaterialitate desumitur, vt probat D. Thomas, & amplectuntur Theologi communiter *1. p. q. 14. art 1.* repugnat autem intellectus, qui spiritualis, & immaterialis non sit; & consequenter repugnat intellectus limitatus ad aliquod verum; at etiam amplitudo, qua gaudet voluntas, ratione cuius ad omne bonum extenditur, prouenit ex illius immaterialitate: ergo cum repugnet omnino voluntas rationalis, quæ immaterialis non sit, implicatoria debet censeri voluntas determinata ad aliquod bonum in particulari, sed omnis voluntas creabilis debet à bono in communi suam speciem desumere.

9 *Minor argumenti suadetur.* Deinde minor principalis argumenti suadetur; eo ipso, quod voluntas à bono in communi specificetur, potest intellectus illi proponere particulare bonum, vt non habens omnem rationem bonitatis, quæ sub illius obiecto continetur, imo, & in illo considerare potest rationem aliquam mali, & impeditiui alterius maioris boni; at qui ad bonum ita propositum; non necessario, sed liberè moueretur voluntas. Tum; quia medio iudicio indifferenti, non potest actus necessarius regulari, sicut nec è contra, iudicium necessarium regulare potest actum voluntatis liberum. Tum etiam; quia non alia de causa voluntas, quæ de facto datur, actus liberos exercet; nisi quia per rationem obiectum cum hac indifferentia proponitur: ergo hoc ipso, quod voluntas omnis creabilis debeat specificari à bono in communi, potest circa aliqua obiecta libertatem exercere.

10 *Tertio suadetur conclusio ad hominem.* Denique suadetur ad hominem contra Auctores prædictos; si namque est dabilis rationalis voluntas carens libertate omni; sequitur, possibilem esse voluntatem liberam omnino impeccabilem suaptè natura; consequens non admittunt: ergo nec eius sententia admitti debet. Probo sequelam; admissa, vt possibili, voluntate rationali nullatenus libera, nulla est assignabilis ratio, cur dari non possit voluntas libera vno modo libertatis, scilicet, libertate contradictionis, & non libera libertate contrarietatis: ergo ex eo quod detur possibilis voluntas non libera, manifestè sequitur possibilis voluntas rationalis libera, & impeccabilis, per hoc quod licet non possit iudicio rectæ rationis aduersari, inter bona tamen regulata tali iudicio possit hoc, aut illud amplecti, quod asserit secunda sententia Nominalium.

§. II.

Argumentis in contrarium occurritur.

11 *Arguitur primo.* Contra istam conclusionem nullum argumentum alicuius momenti, quod ex dictis non maneat solutum. Primo sic arguunt; de facto datur voluntas ex conceptu indiuiduali non libera; ergo etiam est dabilis rationalis voluntas non libera ex conceptu specifico: consequentia tenet à paritate rationis. Et antecedens constat in homine amente à natura, cuius voluntas ex conceptu indiuiduali est impotens ad liberum actum.

Respon. Respondeo, negando antecedens. Ad probationem, nego antecedens; voluntas namque amentis non est impotens ad exercitium libertatis ex conceptu indiuiduali, sed ex defectu, & ligamento sensuum perturbantium vsum rationis: quod patet; nam amentis anima à corpore separata, libertatem exercet; quia in vsu rationis, & libertatis à sensibus manet independens; & tamen per separationem non variatur indiuidualiter voluntas amentis.

12 *Arguitur secundo.* Secundo sic arguunt; potest Deus de potentia absoluta voluntatem rationalem producere necessario se conformantem suæ regulæ, scilicet, iudicio intellectus proponentis obiectum; at talis voluntas non foret libera: ergo talis voluntas non implicat. Minor est certa. Et maior probatur: nam de facto produxit appetitum sentientem determinatum à natura ad sequendum iudicium sensus, & amplectendum obiectum per sensum propositum: ergo potest voluntatem rationalem producere similis conditionis, quoad sequendum iudicium intellectus.

Respon. Respondeo, negando antecedens. Ad eius probationem, concesso antecedenti nego consequentiam; cuius ratio ex dictis colligitur; nam appetitus sensitiuus, idcirco est determinatus ad sequendum iudicium sensus, quia supra illud non potest reflecti, ac proinde in illius potestate non est, vt tale iudicium dimoueat. Insuper, quia tale iudicium collatiuum non est bonitatis apprehensæ, cum alia maiori; repugnat autem voluntas rationalis, quæ supra suos actus, & supra iudicium rationis reflexiua non sit, & pariter implicat intellectus rationalis, qui non sit collatiuus, & comparatiuus bonitatis apprehensæ, cum alia; & consequenter repugnat voluntas rationalis expers omnis libertatis, & quæ sit determinata ad necessario sequendum iudicium intellectus.

13 *Instatur hoc argumento.* Et quidem hoc argumentum, quo vtitur Gabriel pro priori parte suæ sententiæ, euidenter initatur in hac consequentia; de facto Deo produxit potentiam apprehensiuam impotentem comparare vnum obiectum cum alio; ergo potest producere intellectum vi comparatiua non prædictum. Antecedens verum est, & consequens falsissimum; aliàs talis intellectus rationalis non esset, nec natura, ad quam sequeretur, rationalis non esset, natura brutalis; cum natura rationalis per hoc à natura brutorum distinguatur, quod sit illatiua vnius ex alio, & potens vnum cum alio comparare, quorum neutrum naturæ brutorum competere potest.

14 *Vltimo arguitur.* Denique in fauorem huius sententiæ arguitur; sic comparantur in voluntate ratio naturæ, & ratio libertatis, sicuti in intellectu ratio intellectiui, & ratio discursiui; sed est possibilis intellectus non potens discurrere, & de facto datur, scilicet, Angelicus. ergo etiam est possibilis voluntas non libera.

Respondeo, distinguendo maiorem: quoad prioritatem, concedo maiorem; quoad connexionem, nego maiorem: & concessa minori, nego consequentiam. Itaque conueniunt in hoc, quod sicut intellectu nostro prior est ratio intellectiui sine discursu, quam ratio discursiui: ita in voluntate prior est ratio naturæ, quam ratio libertatis; non tamen conueniunt in omnibus; nam ratio discursiui ex imperfectione prouenit in nobis, quia scilicet, cognita causa, non statim in illa penetramus effectum, & idcirco indigemus discursu, vt ex causa cognita in effectus cognitionem veniamus; & quia potest dari intellectus, cuius vis intellectiua sit tanta, vt in causa cognita, & comprehensa statim penetret effectus in illa contentos, vt in Deo, & Angelis constat, ideo potest intellectus ab imperfectione discursus vindicari: ratio autem libertatis non prouenit ex imperfectione; cum perfectissima voluntas sit maximè libera, sed oritur ex causis iam dictis, scilicet ex potentia reflectendi supra iudicium intellectus proponentis, ex eo quod rationem consultantem habet pro regula; & quia repugnat voluntas his duobus non gaudens; implicat voluntas rationalis non libera.

Respondetur.

§. III.

Implicare naturam liberam indefectibilem erga finem supernaturalem, probatur.

15 Sit Secunda Conclusio. *Implicat creatura rationalis, & libera suapte natura impeccabilis contra finem supernaturalem.* Suadetur primo ratione Diui Thomæ 1. *p. quæst.* 63. *art.* 1. ad hanc formam redacta; voluntas, quæ non est regula honestatis actionis identicè, aut connexiuè, nequit indefectibiliter honestati adhærere; at implicat voluntas creata ordinis naturæ, quæ sit regula honestatis actuum supernaturalium aliquo ex prædictis modis: ergo implicat rationalis creatura ordinis naturalis impeccabilis contra finem supernaturalem. Consequentia est euidens. Minor omnino certa; regula namque honestatis actuum supernaturalium, quæcunque illa sit, est supernaturalis: ergo nequit connexiuè, aut identicè conuenire creaturæ spectanti ad ordinem naturalem; eo namque ipso quod aliquid connectatur cum entitate ordinis supernaturalis, nequit remanere intra ordinem naturæ. Maior autem probatur; actus honestus honestate supernaturali dicit entitatem respondentem principio elicienti, & honestatem correspondentem regulæ: ergo voluntas illa, cui non conuenit regula identicè, aut connexiuè, nequit indefectibiliter honestati supernaturali adhærere; sicuti cui non conuenit indefectibiliter regula artis, nec artificiati bonitas potest indefectibiliter eidem competere.

Secunda conclusio probatur primo D. D. Thom.

16 Secunda probatur, & explicatur amplius ratio præcedens; id quod non est determinatum ad finem supernaturalem, nequit esse indefectile in ordine ad illum; at nihil naturale potest esse determinatum ex propria natura ad supernaturalem finem: ergo implicat creatura rationalis ordinis naturæ infectibilis ab intrinsecu in ordine ad talem finem. Illatio tenet. Maior est certa. Tum; quia determinatio ad media prouenit ex determinatione circa finem: obiecta autem honesta supernaturali honestate, sunt media ordinata ad finem supernaturalem; & consequenter quod caruerit determinatione circa prædictum finem, nequit esse determinatum, ad honestatem mediorum: ac proinde ab illo deficere poterit. Tum; etiam quia in non ordinatione mediorum ad finem, stante præcepto consistit peccatum; ergo quod ex se non fuerit ad finem determinatum, poterit peccare defectu ordinationis mediorum ad illum. Minor etiam nota videtur. Tum; quia determinatio ad finem supernaturalem, est supernaturalis; & consequenter nequit enti naturali conuenire ab intrinseco. Tum etiam; nam determinatio connexionem dicit, imo ad illam aliquid superaddit; cum non stet connexio cum aliquo absque determinatione ad illud; at nihil naturale potest cum supernaturali fine connecti: ergo nec potest ratione sui ad illum determinari.

Secundo

17 Tertio probatur, & explicantur amplius prædicta; formæ à quibus prouenit impeccabilitas in ordine ad finem supernaturalem, sunt visio clara, & amor perfectus talis finis; at prædictæ formæ nulli creaturæ ad ordinem naturæ spectanti possunt esse connaturales, nec ab intrinseco conuenientes: ergo nec impeccabilitas in ordine ad talem finem potest illi esse connaturalis, & conueniens ab intrinseco. Minor cum consequentia tenet. Maior autem certa videtur; quia omnis alia cognitio regulans, indifferenter proponit obiectum, & consequenter necessitate nequit ad illud, & omnis alius affectus voluntatis, præter amorem perfectum finis, insufficiens est ad imperanda omnia media ad finem ordinata; in defectu autem ordinationis mediorum ad finem consistit deuiatio per peccatum ab illo: ergo solus amor perfectus finis indefectibiliter alicui conueniens, potest illum constituere indefectibilem in ordine ad finem.

Tertio.

Respondebis, his tribus argumentis solum conuinci, non posse substantiam, creatam ordinis naturæ esse positiuè, & absolutè impeccabilem contra finem supernaturalem; quia ad hoc requirebatur connexio indefectibilis cum regula honestatis, supernaturalis determinatio ad finem supernaturalem, & quod principia impeccabilitatis ab intrinseco illi competerent, quæ omnia in substantia ordinis naturalis saluari non possunt; non autem suaderi, quod substantia ordinis naturæ esse nequeat impeccabilis erga prædictum finem negatiuè, & conditionatim; quia ad hoc tantum exigitur, quod voluntas talis substantiæ determinata sit ad bonum honestum, ita vt si eleuetur à Deo ad actum supernaturalem eliciendum, & adsit præceptum, non maneat indifferens ad oppositum actum, seu carentiam actus præcepti, in quo non elucet ratio aliqua supernaturalitatis, cum non constituatur connexa cum formis pertinentibus ad ordinem supernaturalem. 18

Respondebis.

Sed contra primo; nam hæc solutio ex non penetrata rationum efficacia procedit; etenim causa determinationis ad bonum honestum est indefectibilis conuenientia regulæ honestatis, & determinatio circa finem: ergo eo ipso, quod voluntas creata ordinis naturæ non possit esse infallibiliter connexa cum regula honestatis supernaturalis, nec determinata circa finem supernaturalem, esse nequit determinata ad amandum honestum intra eundem ordinem; & consequenter ad talem honestatem erit indifferens: ac proinde poterit ab illa per culpam recedere. 19

Contra 1.

Secundo, nam talis voluntas esset potens ad bonum honestum, nedum naturale, verum etiam supernaturale, non potentia determinata ad hoc secundum genus honesti: ergo indifferens esset ad illud, & consequenter potens ab illo deficere. Maior constat; esset namque eleuabilis ad actus supernaturales eliciendos: ergo potens saltim remotè ad honestum supernaturale. Minor autem probatur; non esset determinata circa finem vltimum supernaturalem; aliàs non naturalis, sed supernaturalis deberet esse: ergo nec etiam esset determinata ad bonum honestum honestate supernaturali. Tenet consequentia. Tum; quia determinatio circa media, necessario supponit determinationem circa finem; Deus autem, vt Auctor supernaturalis, est finis honestatis ordinis supernaturalis. Tum etiam; quia in defectu ordinationis mediorum ad finem consistit peccatum, eo autem ipso, quod circa finem supernaturalem indifferens sit, poterit in ordine ad illum deficere; & consequenter peccare. 20

Secundo.

Dices; voluntatem talis substantiæ fore potentem remotè, & mediatè ad honestum supernaturale, & determinatam ad illud, non proximè, & positiuè, vt probat argumentum, benè tamen remotè, & negatiuè, quia scilicet impotens esset ad malum oppositum bono supernaturali, & hoc sufficere, vt esset impeccabilis in ordine ad supernaturalem finem. Sed contra; nam impotentia ad malum oppositum bono, prouenit ex determinatione circa bonum; ideo namque nemo potest appetere proprium non esse, quia est determinatus per inclinationem positiuam ad esse: ergo si voluntas talis substantiæ non esset determinata positiuè ad honestum supernaturale, non esset impotens ad oppositum malum; & consequenter careret determinatione negatiua ad bonum consistente in prædicta impotentia. 21

Dices.

Contra.

Dices; vt talis voluntas sit impotens ad malum oppositum honesto supernaturali, sufficit quod adæquatè specificetur à bono honesto, vt sic; eo namque ipso malum cuius bono oppositum, est extra pœnam talis voluntatis; & consequenter nequit appeti ab illa. Sed contra; nam implicat quod talis voluntas adæquatè specificetur bono honesto, vt sic, nisi determinata sit ad omne bonum sub prædicta ratione communi contentum; at voluntas cuiuscumque substantiæ naturalis creabilis nequit esse determinata ad honestum supernaturale sub illa ratione contentum: ergo nulla voluntas creata ordinis naturæ specificari potest ab honesto, vt sic. Minor cum consequentia tenet. Maior autem probatur; eo namque ipso, quod careat determinatione erga aliquod bonum honestum, est indifferens in ordine ad illud; & consequenter potens ab illo per culpam recedere: ergo non stat adæquatè specificari ab honestate, vt sic, per exclusionem boni apparentis, nisi ponatur determinatio ad omne bonum honestum sub illa ratione communi contentum. 22

Dices.

Contra.

Contra istam conclusionem in hunc modum obijcit Gabriel; voluntas necessario determinata ad dictamen rectæ rationis, omnino est impeccabilis; at tali voluntas non implicat intra ordinem naturæ: ergo potest dari intra prædictum ordinem voluntas omnino impeccabilis. Probat minorem, in qua est difficultas; de facto datur appetitus sentiens determinatus ad rectam apprehensionem sensus: ergo & dabilis erit intra ordinem naturæ voluntas rationalis determinata ad rectum iudicium rationis. Respondeo, concessa maiori, negando minorem. Ad eius probationem, omisso antecedenti, nego consequentiam ob rationes discriminis inter soluendum secundum argu- 23

Argumentum Gabrielis.

Respondetur.

argumentum contra primam conclusionem. Cætera argumenta ex dicendis conclusione sequenti solutionem accipient.

§. IV.

Reijcitur tertia sententia.

24 *Tertia conclusio.* SIT TERTIA CONCLVSIO. *Implicat substantia creata suapte natura impeccabilis omnino.* Hanc statuo contra tertiam sententiam, & suadetur sic primo; rationalis natura, quæ datur de facto, idcirco est defectibilis, quia creatura est, & ex nihilo facta: at implicat substantia creata cuiusuis ordinis, quæ creatura non sit, & ex nihilo facta: ergo implicat substantia rationalis creata omnino indefectibilis. *Suadetur primo.* Consequentia est euidens Minor omnibus nota. Maior autem expressa in Augustino *lib.* 14. *de Trinitate cap.*4. vbi de creatura rationali loquens, sic ait *Magna natura est, vitiari tamen potest, quia summa non est.* *August.* Et *lib.* 12. *de ciuitate Dei cap.* 10. illis verbis: *Dicimus immutabilem non esse, nisi vnum.* Et statim: *Ea vero, quæ fecit, bona quidem esse, quod ab illo, verum tamen mutabilia, quod non de illo, sed ex nihilo facta sunt.* *Gregor.* Et Magnus Gregorius *lib.* 26. *moralium cap.* 4. vbi de rationali loquens, sic ait: *Quia ergo ex nihilo est condita, ex se infrà tendendo, nisi ad boni desiderij statum artificis manu teneatur, ex eo itaque, quod creatura est, deorsum ire habet.* *Damasc. Fulgent.* Id ipsum docet *lib.*5. *cap.* 28. Damascenus *lib.* 2. *de fide cap.* 3. Fulgentius *lib.*6. *de fide ad Petrum cap.* 3. Et passim alij Ecclesiæ PP. eandem exprimunt veritatem.

25 *Respondebis primo interpretando PP.* Ad hoc argumentum respondent Auctores oppositi negando minorem. Ad probationem ex PP. dicunt varijs modis interpretari posse. Primo, loqui de vitio abstrahente à Physico, & morali, quo prout sic abstracto, quæuis creatura, eo ipso quod creata, & ex nihilo facta, vitiabilis est. *Secundo.* Secundo, loqui natura, quæ in supernaturali ordine constituta non sit, de qua verum est dicere, defectibilem esse, quia creatura est, & ex nihilo facta. *Tertio.* Tertio, loqui de defectibilitate, non absolutè, sed comparatione facta cum Deo, qua ratione, creaturæ quæ in se bonæ sunt, comparatæ cum Deo, non bonæ dicuntur iuxta illud: *Nemo bonus, nisi solus Deus.*

26 *Prima interpretatio reijcitur primo.* Sed quis non videat omnes istas interpretationes extortas esse, & ad fugam argumenti contra PP. mentem inuentas. Et quidem primæ interpretationis falsitas constat. Tum primo, quia vitium absolutè & Theologico rigore loquendo, vt decet Ecclesiæ PP. & præcipuè Augustinum, non vitium physicum, nec abstrahens à physico, & morali, sed vitium moralem determinate importat: ergo Augustinus creaturam rationalem vitiabilem asserens, quia ex nihilo facta, loquitur de vitio morali, & non de vitio in illa abstractione. *Secundo.* Tum etiam, quia ex verbis PP. constat, rationalem creaturam de facto creatam, esse defectibilem per moralem defectum; at si dicta interpretatio admittatur ex illorum verbis, talis veritas non constabit: ergo talis interpretatio non congruit. *Tertio.* Tùm denique; nam verba Gregorij dictam interpretationem non admittunt; vt illa meditanti constabit.

27 *Secunda reijcitur.* Deinde secunda interpretatio reijcitur; nam etsi PP. de rationali creatura ordinis naturæ loquantur; ratio tamen, qua id probant, nempè, ex nihilo esse productam, militat in creatura cuiuscumque ordinis: ergo vel illorum ratio censenda est inefficax, vel defectibilitas est extenda ad omnem creaturam possibilem. *Tertia reijcitur.* Denique tertia interpretatio reijcitur; quia illa admissa, nec ex Scriptura constare potest, hominem esse physicè mutabilem; non à se, sed à Deo suum esse recipere; omnem hominem esse mendacem; consequens est falsum: ergo & interpretatio. Probo sequelam; nam vbi dicitur, solum Deum immutabilem esse, poterit explicari, hominem mutabilem dici, non absolutè, sed comparatiuè; & cum mendax dicitur homo, in eodem sensu poterit explicari, & sic nulla imperfectio rationalis creaturæ ex scriptura, & Patribus colligi poterit.

28 *Secundo probatur conclusio.* Secundo suadetur conclusio ratione D. Thomæ *prima parte quæstione* 63. *articulo primo*, ad hanc formam redacta: sola illa voluntas est indefectibilis per moralem defectum, quæ est regula rectitudinis proprij actus; at nulla voluntas creabilis est regula rectitudinis sui actus: ergo nulla voluntas creabilis esse potest omnino indefectibilis. Illatio est legitima; minor constat. Tum, quia voluntas inferioris regulatur voluntate superioris, sicut voluntas militis habet pro regula ducis voluntatem. Tùm etiam, quia obiectiua regula omnis moralitatis est vltimus finis: ergo sola illa voluntas esse potest regula per modum imperantis omnis moralitatis, quæ est vltimus finis; nulla autem creata voluntas esse potest vltimus finis; & consequenter nequit esse regula omnis moralitatis per modum dirigentis. Maior etiam suadetur; nam tunc actus dicitur malus, quando caret conformitate ad regulam; at solus actus voluntatis, quæ est regula rectitudinis, est necessario regulæ conformis: ergo sola voluntas, quæ est regula, indefectibilis est necessario. Minor probatur, actus ex necessitate solum euadit conformis suo principio: ergo si principium regula non sit, non euadit necessario regulæ conformis, sed potest à conformitate deficere.

29 *Respondebis.* Respondebis, negando maiorem. Ad illius probationem, negabis minorem; potest namque necessaria conformitas actus cum regula oriri, vel ex eo quod voluntas sit regula rectitudinis actus identicè; qualiter in diuina voluntate contingit, vel ex eo quod talis sit conditionis, vt ab intrinseco habeat esse conformem regulæ, qualiter contingeret in voluntate creata impeccabili ab intrinseco ex aduersariorum sententia.

30 *Sed contra.* Sed contra; sola voluntas, quæ est sua regula, est necessario regulæ conformis. ergo sola talis voluntas est indefectibilis à rectitudine morali actus. Consequentia tenet. Antecedens autem probatur; conformitas necessaria cum voluntate superioris regulante motiuè, solum potest competere voluntati, à qua necessario pullulat amor vltimi finis supernaturalis obiectiuè regulantis; at sola voluntas, quæ est vltimus finis identicè; & consequenter regula, potest necessitari ad amorem vltimi finis supernaturalis: ergo sola voluntas, quæ est sua regula, potest ab intrinseco necessario conformari cum illa.

Minor prob. 1. Probatur minor primo; nam amor vltimi finis supernaturalis, prout in se ipso, est propria perfectio voluntatis diuinæ, quæ est vltimus finis; sicut videre Deum, prout est in se ipso, est propria perfectio diuini intellectus, vt probauimus Disputatione præcedenti: ergo solum potest necessario ab intrinseco conuenire voluntati diuinæ, quæ est vltimus finis, & prima regula.

31 *Secundo.* Secundo probatur; visio beatifica nulli intellectui, præterquam diuino, potest ab intrinseco necessario competere, vt ostendi Disputatione præcedenti: ergo amor Dei Auctoris supernaturalis, prout est in se ipso, nulli voluntati, præterquam diuinæ, potest ab intrinseco necessario competere. Patet consequentia: tum à paritate rationis: Tùm etiam, quia sola visio clara potest necessitare voluntatem ad amorem: ergo sola illa voluntas erit ex proprijs ab intrinseco necessitata ad amorem vltimi finis supernaturalis, cuius intellectus fuerit ex proprijs ab intrinseco determinatus ad visionem claram illius.

32 *Tertio.* Denique illa minor suadetur ratione Diui Thomæ *in secundo ad Annibaldum distinctione quinta, quæstione prima. Et tertio Contra Gentes cap.*109 voluntas solum inclinatur necessario, & per modum naturæ in proprias perfectiones, ergo sola illa voluntas est necessitata ab intrinseco ad amorem vltimi finis, cuius vltimus finis supernaturalis est propria perfectio; at vltimus finis supernaturalis solum est perfectio propria illius voluntatis, quæ identificatur cum illo, & cum regula moralis rectitudinis, nempè diuinæ: ergo sola talis voluntas esse potest ab intrinseco determinata ad amorem vltimi finis.

33 *Si fortè dicatur.* Si fortè dicatur; conformitatem necessariam cum voluntate Dei regulante posse voluntati creatæ competere, ex hoc, quod adæquatè specificetur à bono honesto vera honestate, quæ specificatio non est tanta perfectio, vt incompatibilis sit cum conceptu creaturæ. *Contra* 1. In contrarium vrget argumentum iam factum; non enim potest stare specificatio adæquata voluntatis creatæ à bono honesto vera honestate, quin sit determinata ab intrinseco ad amorem vltimi finis supernaturalis, qui est obiectiua regula omnis moralitatis; vt arguebamus modò, & inter probandam secundam conclusionem; at talis determinatio repugnat cum conceptu creaturæ: ergo specificatio adæquata ab honesto vera honestate, cum tali conceptu repugnat.

34 *Secundo.* Secundo reijcitur euasio prædicta; repugnat voluntas creata specificata adæquatè ab aliquo determinato genere honestatis: ergo etiam repugnat creata voluntas specificata adeqnatè à bono honesto vera honestate. Antecedens constat. Tùm, quia voluntas creata, eo ipso quod libera sit, potest suis actibus erga vltimum finem versari; consequenter potest attingere omne bonum honestum, quod ad vltimum finem valeat ordinari. Tùm etiam paritate intellectus creati, qui non est possibilis adequatè specificatus ab aliquo genere veritatis determinato; eo namque ipso, quod careat materia, potest fieri intelligibiliter omnia, vt cum Diuo Thoma probant omnes Theologi 1. *p. q.* 14. *art.* 1. ergo repugnat, eadem de causa, rationalis voluntas creata specificata adæquatè ab aliquo determinato genere bonitatis.

35 *Consequentia principalis suadetur.* Consequentia autem principalis exinde suadetur, quod si non obstante, quod voluntas quæ de facto datur specificatur à bono abstrahenti ab apparenti, & verò, licet contrarijs meditari possibilem voluntatem creatam specificatam adæquatè ab honesto, pari ratione, non obstante, quod voluntas existens de facto contineat sub obiecto suo omne bonum honestum, licebit meditari possibilem aliquam voluntatem, quæ specificetur adæquatè ab aliquo determinato genere honestatis; & è contra, si hæc secunda voluntas non est possibilis, nec prima debet possibilis censeri.

§. Vlti-

ctum naturale non possit directè deserere, conuenit illi ratione connexionis, qua gaudet cum Deo conditore naturæ, & determinationis intrinsecæ ad illum super omnia amandum; & quia istam connexionem non habet cum Deo, vt est finis ordinis superioris; consequens fit, quod non sit impeccabilis erga finem supernaturalem, & bona ad illud directè ordinantia; semper tamen remanet Angelus impeccabilis directè erga finem naturalem; nec etiam facta eleuatione, potest ab illo per culpam directè recedere, sed solum indirectè, vt docent Auctores sententiæ, quam supponimus.

48 *Quarto arguitur.* Denique obijciunt, voluntas specificata adæquatè à bono honesto, & conformi rationi, est omninò impeccabilis ex propria natura; sed est possibilis de potentia absoluta voluntas ita specificata: ergo & quæ ab intrinseco sit omninò impeccabilis. Illatio est legitima. Maior omninò certa; nullaque potentia suum specificatiuum obiectum potest excedere; & consequenter voluntas adæquatè specificata ab honesto, nihil inhonestum appetere potest. *Minor prob.* Minorem, in qua est difficultas, suadere nituntur sic primo; nam in ordine sentientium existit potentia determinata ad sonum, alia ad solum colorem, alia ad saporem solum, etsi detur sensus communis ad omnia obiecta istarum potentiarum indifferens: ergo non repugnat in ordine intelligentium, potentia appetitiua adæquatè specificata ab honesto, vt amabili; & consequenter quæ circa turpe solum per odium versari possit, ita vt obiectum formale amoris sit honestas, odij verò obiectum sola turpitudo.

49 *Secundo.* Secundo; nam determinatio adæquata ad amorem honesti, non est tanta perfectio, quæ non possit componi cum dependentia à Deo, cum finita perfectione suorum actuum, cum distinctione ab illis, cum physica mutatione, & alijs, cum imperfectionibus proprijs creaturæ; ergo dari potest creata voluntas ita specificata. *Tertio.* Tertio, complexum constitutum ex voluntate nostra, & habitu charitatis infuso, est determinatum per amorem ad bonum, & circa malum potest solum per odium versari; sed tale complexum, finitum, & limitatum est: ergo specificatio adæquata ab honesto, vt amabili non transcendit limites creaturæ.

50 *Respond. ad 1. probationem.* Ad hoc argumentum respondeo, concessa maiori, negando minorem. Ad primam probationem, concesso antecedenti, nego consequentiam; cuius vim adhuc apparentem non video; nam prædictæ potentiæ sunt immersæ materiæ, parumque immateriales; vnde ratione maioris, aut minoris immaterialitatis, obtinent maiorem, aut minorem obiecti amplitudinem, aut perfectionem; voluntas autem, aut rationalis esse non potest, aut debet omninò carere materia; eo autem ipso, quod omninò immaterialis sit, non potest limitatum aliquod obiectum habere inter obiecta honesta, nec ad honestum potest adstringi, nisi ratione infinitæ perfectionis, vt dixi supra, & iterum dicam; & quidem directius arguens, inferret ex illo antecedenti: ergo dabilis est intellectus specificatus adæquatè à vero peculiari, v.c. homine, & alius specificatus adæquatè ab Angelo v.c. etsi detur de facto intellectus indifferens ad hæc omnia obiecta; quę tamen consequentia, etsi directius ex illo antecedenti inferatur, est prorsus nulla, nisi prædictus arguens totam metaphysicam non renuat euertere.

51 *Ad secundam.* Ad secundam probationem, nego antecedens; ratio autem, cur ex illa specificatione arguatur infinitas, constat ex dictis; quia nempè, vt talis specificatio alicui voluntati conueniat, debet esse determinata ab intrinseco ad amorem vltimi finis supernaturalis, vt superius arguebam, quæ determinatio cum conceptu creaturæ componi non potest. Tum, quia est propria superioris naturæ. Tum, quia voluntas solum ad bonum proprium esse potest ita determinata; & consequenter solum illi voluntati conueniet determinatio ad vltimum finem, cuius vltimus finis sit propria perfectio.

52 *Ad tertiã.* Ad tertiam, concessa maiori, & minori, consequens distinguendum est; specificatio adæquata ab honesto per modum formæ eleuantis, concedo consequentiam: quod non repugnet cum conceptu finito, per modum potentiæ: nego consequentiam: cuius discriminis ratio constat ex dictis Disput. præcedenti, quia scilicet, quod est proprium superioris naturæ, potest inferiori per eleuationem competere, non autem potest illi conuenire connaturaliter: esse autem ita ad bonum determinata, vt illi turpitudo repugnet, proprium est naturæ diuinæ, vt probatum relinquo; vnde etsi possit conuenire voluntati nostræ eleuatæ ratione habitus, & ipsi habitui, vt formæ eleuanti; non tamen potest alicui potentiæ ratione sui competere, quia ei conueniret connaturaliter. Et quidem eodem argumento probaretur, dari posse voluntatem creatam, quæ adæquatè specificetur à bono diuino, ita vt ad bonitatem creatam solum secundario possit extendi, sicut contingit in conflatu ex voluntate nostra, & habitu charitatis; quod tamen esse implicatorium constat ex eo quod nulla est potentia, quæ ad naturam, ad quam consequitur primario, & per se terminari non possit.

DISPVTATIO DECIMAQVINTA.

An sit possibilis de potentia absoluta supernaturalis substantia creata?

§. I.

Sententia negatiua probatur.

HÆc etiam disputatio annexa est cum præcedentibus, & ideò à nobis in præsenti discutitur. Affirmant recentiores *disputat.* 13. pro prima sententia relati. Negant cæteri Theologi, quorum veram sententiam pro conclusione statuens, illam ostendo primo in hunc modum. Implicat substantia creata, cuius intellectui sit connaturalis visio beatifica; at si esset possibilis supernaturalis substantia creata, illius intellectui esset connaturaliter debita beatifica visio: ergo implicat omninò substantia supernaturalis creata. Maior constat ex dictis *disput.* 13. Minor autem probatur; talis namque substantia esset proportionata ad videndum Deum: ergo visio Dei esset illius intellectui debita connaturaliter. Nu. 1. *Nostra conclusio. Prob. 1.*

2 *Respondebis.* Respondebis, omissa maiori, negando minorem; potest namque meditari possibilis substantia supernaturalis connexa cum gratia, æquiualens solum complexo resultanti ex intellectu, & fide, aut ex intellectu, & lumine scientiæ infusæ; talis autem substantia supernaturalis absque dubio esset, & tamen non sufficeret proprijs viribus videre Deum, sicuti nec complexum, cui æquiualet, potest ipsum intuitiuè videre, sed solum cognitione abstractiua. Nec mirum, quod talis substantia possibilis sit; sicuti namque in ordine naturæ dantur plures substantiæ in perfectione inæquales, ita, & in ordine supernaturali contingere potest, videlicet, dari vnam substantiam, alia perfectiorem; ac proinde dabilis erit aliqua substantia, quæ tametsi in supernaturali ordine sit constituta, ob sui tamen imperfectionem non valeat proprijs viribus ad intuitionem Dei; etsi possit ipsum abstractiuè cognoscere, quali in fide contingit.

3 *Contrà 1.* Hæc tamen solutio est omninò insufficiens, & reijcitur primo; nam esto admittamus possibilem substantiam creatam solum complexo resultanti ex intellectu, & lumine fidei, quæ proinde non valeat suis viribus Deum intueri, illa tamen admissa, per bonam consequentiam infertur possibilis alia, quæ æquiualeat complexo resultanti ex intellectu, & lumine gloriæ: ergo solutio tradita non eneruat vim nostri argumenti, & consequentiæ factæ. Consequentia est euidens. Antecedens autem ostendo; ratio namque, qua probant contrarij Auctores possibilem substantiam priorem, est, quia complexum illud, finitum, & limitatum est; & consequenter potest Deus intellectum ratione sui, illi æquiualentem producere; at etiam complexum resultans ex intellectu, & lumine gloriæ, finitæ perfectionis est: ergo vel irrationabiliter admittunt possibilem supernaturalem substantiam æquiualentem præfato complexo, vel vi eiusdem rationis compelluntur fateri possibilem intellectum creatum æquiualentem alteri complexo, videlicet, ex intellectu, & lumine gloriæ.

4 *Secundo* Secundo reijcitur; nam admisso possibili supernaturali intellectu, vrget euidenter argumentum Molinæ in hunc modum. Intellectus non ideò non potest videre Deum, quia non contineatur intra obiectum specificatiuum illius, sed defectu virtutis; at dato quolibet intellectu, potest Deus alium, & alium perfectioris virtutis vsque in infinitum producere: ergo deueniri potest ad aliquem, qui ratione sui tantæ virtutis sit, vt possit Deum intuitiuè videre. Quod argumentum solutionem non habet, nisi recurrendo ad hoc, quod virtus, quæ deficit intellectui creato, est in altiori ordine, quo effugio vti non possunt illi, quos impugnamus; cum intellectus, quem admittunt possibilem, sit supernaturalis; ac proinde eiusdem ordinis cum lumine gloriæ.

5 *Tertio antecedens probatur 1.* Tertio reijcitur; nam implicat substantia æquiualens soli complexui ex intellectu, & fide, aut ex intellectu, & scientia infusa: ergo implicat substantia supernaturalis creata, cui non sit connaturalis visio beatifica. Probo antecedens primo; implicat intellectus naturalis creatus, qui limitatus sit ad obiectum alicuius particularis scientiæ, nempè Metaphysicæ, aut Logicæ: ergo implicat intellectus supernaturalis creatus, ita limitatus, ac habitus fidei, aut habitus scientiæ infusæ. *Secundo* Secundo probatur; nam potentia essentialiter petit excedere habitus amplitudinem; habitus namque est determinatio, & perfectio potentiæ: ergo implicat prædictus intellectus.

6 *Tertio.* Tertio; nam intellectus illa esse potens ad videndum intuitiuè Deum, non potentia remota eleuabili: ergo potentia connaturali. Probo minorem; potentia eleuabilis respicit formam superioris ordinis; at forma constituens prædictum intellectum potentem proximè videre Deum, non esset ordinis supe-

superioris: ergo potentia talis intellectus non est remota eleuabilis, sed connaturalis. Probatur minor: quia nullus Theologorum hucusque cognoscit possibiles, nisi tres tantum ordines rerum, naturalem scilicet, supernaturalem, & hypostaticum; at intellectus talis substantiæ, esset in ordine supernaturali, & forma, qua videret Deum intuitiuè, in eodem ordine existeret, nisi velimus, præter ordinem supernaturalem, alium supernaturalem confingere: ergo intellectus, & forma illum constituens potentem ad intuendum Deum, in eodem ordine existerent, scilicet supernaturali; & consequenter non potentia obedientiali eleuabili, sed potentia connaturali ad talem formam compararetur.

7 *Si opponat.* Si opponas; in nostra sententia solus intellectus summè actualis, & qui sit actus purus, potest ratione sui esse proportionatus ad intuendum Deum, at intellectus supernaturalis substantiæ creabilis foret finitus: ergo ex illo admisso, non sequitur valere ex proprijs viribus Deum intueri. Respondeo, concessa maiori, distinguendo minorem: foret, & non foret finitus, concedo minorem: foret tantum, nego minorem, & nego consequentiam: *Respondetur.* itaque talis intellectus foret finitus ex data suppositione, & non foret finitus ob rationes, quas fecimus *Disp.* 13. quia scilicet, essent ei connaturales perfectiones, quæ soli infinitæ substantiæ, & diuino intellectui possunt connaturaliter conuenire, & sic ex illo dato sequitur vtrumque.

8 *Secundo suadetur Cōclusio.* Secundo principaliter suadetur conclusio: implicat substantia creata suapte natura omninò impeccabilis, vt ostendi Disputatione præcedenti; at si daretur substantia supernaturalis creata, esset ex propria natura impeccabilis omninò: ergo implicat talis substantia. *Respōdebis.* Respondebis, omissa maiori, negando minorem: potest namque meditari possibilis supernaturalis substantia creata, quæ ex propria conditione non sit omninò impeccabilis. *Primus modus meditādi Substātiā supernaturalem peccabilē.* Primo, per hoc, quod etsi non posset peccare mortaliter, posset tamen venialiter peccare, in quo sufficienter discernitur à Deo, cui omne peccatum, siuè mortale, siuè veniale repugnat. *Secūdus.* Secundo per hoc, quod etsi in supernaturali ordine existat, non tamen se ipsa sit sancta, nec ab illa naturali consequutio gratiæ habitualis, aut visio beatifica sequatur, sed solum cum fide, aut spe connectatur, aut complexo ex intellectu, & fide, voluntate, & spe æquiualeat; nam sicuti cum istis habitibus componi potest peccatum mortale; ita & cum prædicta substantia illis æquiualentia poterit reperiri.

9 *Tertius.* Tertio per hoc, quod licet visio beatifica prædictæ substantiæ sit debita, Deus tamen suspendat illorum effluxum; tunc namque prædicta substantia poterit peccare. *Quartus.* Denique, potest substantia supernaturalis defectibilis esse; quia quamuis sit sancta, poterit eius sanctitas esse diuersæ rationis à sanctificatione gratiæ habitualis; & consequenter quamuis gratia habitualis essentialiter cum peccato repugnet, in tali substantia repugnantia ista non inuenietur.

10 *Contra.* Hæc tamen solutio est omninò insufficiens, & reijcitur primo; nam supernaturalis substantia in omni suo actu debet operari ex supernaturali motiuo; at operando ex supernaturali motiuo peccare non posset: ergo implicat supernaturalis substantia capax peccati. Maior patet, quia nulla potentia potest elicere actum, nisi ex motiuo, à quo specificatur; sicuti voluntas nihil potest velle, nisi sub ratione boni, intellectus nullum actum elicere potest, nisi sub ratione veri, & sic de alijs; potentiæ autem supernaturalis substantiæ, vtpote supernaturales, à motiuis supernaturalibus specificari debent; sicuti hac de causa, fides, charitas, & aliæ supernaturales virtutes motiua supernaturalia, vt specificatiua adæquata respiciunt: ergo operari non posset, nisi ex supernaturali motiuo. Minor etiam principalis suadetur; quia nō alia de causa ex motiuo charitatis, & ex motiuo fidei, aut aliarum virtutum supernaturaliū nequit deriuari ad actus malitia, nisi quia hæc motiua sunt supernaturalia; & consequenter cum supernaturali fine connexa, & rationi supernaturali conformia: ergo actus ex motiuo supernaturali procedens, peccaminosus esse non potest.

11 *Respondebis.* Respondebis, negando consequentiam; quia licet ex supernaturali motiuo non possit in actum deriuari malitia, potest tamen actui habenti supernaturale motiuum aliunde malitia aduenire, sicuti in multorum Thomistarum sententia; actus fidei, etsi sit supernaturalis potest vitiari, non quidem ex motiuo supernaturali, quod ratione sui habet, sed ex alio motiuo imperante. *Contra.* Sed contra; nam si verum est, actum fidei posse vitiari, contingit, quia per alium actum ab operante elicitum ex motiuo non supernaturali ad finem proprium potest ordinari; vt si quis actum credendi eliciat propter inanem gloriam per actum imperantem intentam; at nullus actus posset elici à supernaturali substantia, nisi ex supernaturali motiuo: ergo implicaret, ad illius actus deriuari malitiam.

12 *Secundo reijcitur principalis solutio.* Secundo reijcitur; nam si talis substantia peccaret, esset appetendo sibi conueniens præter rationis ordinem; at hoc implicat in supernaturali substantia: ergo implicat supernaturalis substantia capax peccati. Probo minorem, talis substantia foret supernaturalis, quia connexa cum gratia, vel cum alijs virtutibus cum gratia connexis; sic etenim explicant conceptum communem supernaturalitatis vtentes solutione, quam impugnamus: ergo nihil posset esse conueniens prædictæ substantiæ, nisi cum gratia connexionem haberet, & ad illam ordinaretur; at bonum sic conueniens appetere, nequit esse disonum rectæ rationi: ergo implicat sic conueniens appetere contra rationem rectam.

Dices, bonum reuera prædictæ substantiæ conueniens, non posse à ratione recta discordare, bene tamen illud, quod solum esset apparenter conueniens, & in huius appetitu posse peccare. Sed contra, bonum solum apparenter conueniens tali substantiæ non posset terminare appetitum supernaturalem; at omnis actus talis substantiæ deberet esse supernaturalis: ergo appetere non posset bonum sibi apparenter solum conueniens. Probo maiorem, bonum apparenter solum supernaturale, terminare non potest appetitum supernaturalem; cum viribus proprijs possit voluntas naturalis creata tale bonum appetere; at bonum prædictæ substantiæ solum apparentem conueniens, solum apparenter esset supernaturale: ergo terminare non potest supernaturalem appetitum. 13 *Dices. Contra.*

Dices, appetitum prædictæ substantiæ non fore supernaturalem ex bono mouente, sed ex principio eliciente ratione connexionis, quam haberet cum illo propter modum tendendi in obiectum, qui excederet modum actus cuiusuis naturalis substantiæ. Sed contra, quod actus connectatur cum supernaturali principio, & illud exposcat, prouenit ab excellentia obiecti excedentis vires principij naturalis: ergo si ex parte obiecti talis super excedentia non datur, nequit actus specificatus ab illo exigere ad sui elicientiam supernaturale principium, nec cum illo connecti; sicuti, quia in reuelatione solum apparenter diuina, non est excessus supra vires naturæ, actus fidei tali reuelationi innitens, supernaturales vires ad sui elicientiam exposcere nequit; & ad bonitatem solum apparenter diuinam amandam, desiderari nequeunt vires supernaturales ex parte principij eadem de causa. 14 *Dices. Contra.*

Denique reijcitur; nam estò admittamus aliquam supernaturalem substantiam capacem culpæ, illa tamen concessa, iuxta aduersariorum principia manifeste colligitur, esse possibilem supernaturalem substantiam culpæ incapacem: ergo vel illam irrationabiliter adstruunt possibilem, vel tenentur fateri, non repugnare substantiam à natura impeccabilem. Probo antecedens; ratio, quam probant possibilitatem supernaturalis substantiæ, ea est; quia cum formæ supernaturales, sint limitatæ, & finitæ, non implicat substantia finita cum illis connexa, vel illis æquiualens; in qua connexione supernaturalitas substantiæ consistit; at formæ supernaturales cum peccato tam mortali quam veniali pugnantes, sunt quid finitum: ergo iuxta illorum principia repugnare non potest supernaturalis substantia cum illis necessario connexa, vel illis æquiualens, ac proinde impeccabilis omnino tam mortaliter, quam venialiter ex propria natura. 15 *Tertio reijcitur principalis solutio.*

Explicatur hoc amplius; visio beatifica, & si quæ est dabilis aliqua forma creata, quæ incompossibilis sit cum omni peccato sunt finitæ, & limitatæ perfectionis; at iuxta aduersarios, idcirco est possibilis supernaturalis substantia ex connexione cum fide, v.c. vel æquiualentia ad complexum ex fide, & intellectu resultans, quia fides est forma finita: ergo eadem de causa censeri debet possibilis substantia finita connexa cum visione beatifica, aut quauis alia repugnanti cum omni peccato, aut composito ex illis æquiualens; vel inefficaciam suæ rationis fateri; talis autem substantia esset impeccabilis omnino ex propria natura: ergo admissa supernaturali substantia creata, vt possibili, fateri tenentur, non repugnare substantiam creatam natura sua omnino impeccabilem. 16 *Explicatur.*

§. II.

Vlterior nostræ sententiæ probatio.

Tertio principaliter suadetur conclusio; implicat substantia creata incapax accidentium; at supernaturalis substantia capax accidentium non foret: ergo implicat supernaturalis substantia creata. Maior cum consequentia tenet. Minorem autem probo, non esset capax accidentium naturalium, vt per se est manifestum; nec supernaturalium, quod probo; etenim omnino repugnat substantiam susceptiuam accidentium esse destructiuam illorum; at talis substantia essentiam supernaturalium accidentium destrueret: ergo non esset susceptiua illorum. Minor probatur; de ratione accidentis supernaturalis est superare exigentiam omnis naturæ creatæ, & creabilis, vt probaui disputatione 13. at talis substantia exigeret propria accidentia, quibus esset capax connaturaliter: ergo essentiam illorum destrueret. 17 *Tertio probatur conclusio.*

Et confirmatur, implicat supernaturalis substantia ratione connexionis cum accidentibus supernaturalibus, quæ dantur de facto: 18 *Cōfirmatur.*

facto: ergo implicat supernaturalis substantia cum alijs possibilibus per se connexa; consequentia tenet, quia rationes, quibus sibi persuadent contrarij, posse substantiam creabilem per se connecti cum supernaturalibus accidentibus, æquè conuincunt respectu existentium, ac possibilium. Antecedens autem probatur; si esset possibilis substantia, cui accidentia supernaturalia, quæ de facto existunt, essent connaturalia, non potuisset Deus absque miraculo producere ordinem supernaturalem, vt de facto produxit; consequens est inauditum: ergo implicat substantia supernaturalis cum accidentibus supernaturalibus modo existentibus connexa. Probo sequelam; nam producere accidens sine connaturali subiecto per se ab illo exacto, miraculosum est: ergo si accidentia supernaturalia alicui substantiæ possibili, Deus illa sine tali subiecto in alieno producens, vt fecit de facto, fecisset miraculum.

Denique suadetur conclusio ratione à priori apud nostros Thomistas satis frequenti. Ens supernaturale creatum petit

19 *Vltimo probatur conclusio.* constitui primo, & per se per respectum transcendentalem ad extrinsecum terminum, vel obiectum; talis constitutio repugnat cum conceptu substantiæ, qui est omnino absolutus: ergo omnino implicat supernaturalis substantia creata. Huic *Duplex solutio aduersariorum.* argumento dupliciter respondent Auctores oppositi. Primo, negando maiorem. Secundo, illa omissa, negando minorem; licet enim repugnet substantiæ ordo transcendens ad subiectum inhæsionis competens accidenti, non tamen repugnat illi ordo ad extrinsecum terminum, vel obiectum; cum per absolutionem à primo respectu sufficienter ab accidenti discriminetur.

20 *Reijcitur prima probando maiorem assumptam primo.* Sed neutra solutio satisfacit; & prima impugnatur breuiter, probando maiorem primo à priori; illud namque est supernaturale, quod vel omnes perfectionis gradus habet à se, vel secundum suum constitutiuum, ad Deum, qui omne illud habet à se, dicit ordinem; at enti supernaturali creato repugnat supernaturalitas prima: ergo eatenus solum potest esse supernaturale, quatenus secundum primũ sui constitutiuum ad ens supernaturale per essentiam ordinem. Secundo probatur ad hominem; nam Auctor huius solutionis supernaturalitatem creatam *Secundo* constituit in connexione cum gratia iustificante: ergo omne ens supernaturale creatum debet secundum primum sui constitutiuum istam connexionem habere; & consequenter dicere ordinem ad illam, vel saltim connexionem cum illa, quorum vtrumq; repugnat primo constituere substantiam creatam.

21 *Secunda reijcitur primo. Secundo* Secunda reijcitur primo, nam substantia creata non solum est ens in se, sed etiam ad se: ergo sicuti ob primum absoluitur ab ordine transcendenti ad subiectum, ita ob secundum absolui debet in sui constitutione primaria ab ordine extrinsecum terminum. Secundo, nam ens absolutum tam ab ordine ad subiectum, quam ab ordine ad extrinsecum terminum, in sui primario constitutiuo non transcendit limites creaturæ; cum per ordinem ad propriam existentiam possit limitari, & finiri, & per hoc, quod suum esse non habeat à se, sed ab alio; at nullum aliud genus entis creati constituit, nisi genus substantiæ: ergo substantia creata in sui primario conceptu absoluitur ab vtroque ordine, tam ad subiectum, quam ad terminum, vel obiectum.

22 *Explicatur.* Explicatur hoc amplius; ens diuinum non differt ab ente creato per hoc, quod sit ad se, sed à se: ergo ens non à se, sed ad se, non diuinum, sed creatum est; at non est aliud genus entis creati, nisi genus substantiæ: ergo substantia ex proprio conceptu est ens absolutum, non solum in se existens, sed etiam existens ad se; & consequenter non solum absoluitur ab ordine ad subiectum, sed etiam ab ordine ad aliud tanquam ad obiectum, vel extrinsecum terminum.

23 *Respon.* Respondebis primo, eo ipso quod non sit ens à se, sed ab alio, necessario importare ordinem transcendentem ad causam primam, à qua essentialiter pendet, & consequenter non stare, quod substantia sit ens ad se, quin etiam sit à se, quod repugnat *Contra.* cum conceptu creaturæ. Sed contra primo; nam dato, quod ordo dependentiæ à Deo, vt à prima causa efficienti sit essentialis enti creato, & substantiæ creatæ, de quo plures dubitant, ordo tamen ille non est ad obiectum, vel terminum: ergo remanet substantia ab isto ordine absoluta, gratis admisso, quod ille ordo sit substantiæ essentialis.

24 *Secundo.* Secundo: nam ordo ad causam efficientem primam, estò sit essentialis, est transcendens omnem entitatem creatam, & nullam illarum potest primo, & per se constituere; at ordo ad extrinsecum, constituens ens supernaturale, debet esse essentialis per modum differentiæ primo, & per se constituentis: ergo ordo dependentiæ à Deo, vt à prima causa efficienti, estò sit essentialis substantiæ, nequit ratione illius alicui substantiæ *Maior probat. primo.* creatæ supernaturalitas conuenire. Probo maiorem primo, quia nullum genus entis potest per se primo constitui per hoc, *Secundo.* quod est, ab efficienti causa dependere: ergo ordo dependentiæ à causa prima, nequit primo, & per se aliquod genus entis constituere. Secundo: nam ita ad summum potest comparari ordo dependentiæ à prima causa respectu entis creati, quo ad ens diuinum comparatur, hoc quod est, esse à se; at ratio entis à se non constituit primo aliquod attributum diuinũ, nec naturam diuinam; vt patet discurrenti per omnia attributa: ergo ratio entis ab alio, seu dependentia à prima causa efficienti constituere nequit primo aliquod genus entis creati.

Respondebis secundo, quod etsi substantia sit absoluta ab ordine transcendenti immediato ad extrinsecum terminum, vel 25 *Respon. 2.* obiectum, non tamen absoluitur à mediata connexione cum illis; nam substantia creata est operatiua saltim radicaliter; & consequenter immediatè connexa cum potentijs proximè operatiuis; & mediatè cum actibus, & actum cum obiectis; & ratione istius mediatæ connexionis poterit substantia creata esse supernaturalis, per hoc quod sit immediatè connexa cum principijs supernaturalibus proximè operatiuis, & mediatam connexionem habeat cum actibus supernaturalibus, & illorum obiectis.

Sed contra, connexio cum potentijs proximè operatiuis non 26 est, nec esse potest primus conceptus substantiæ creatæ: ergo *Sed contra.* nequit per talem connexionem in ratione supernaturalis constitui; sed antecedenter ad illum assignanda est in substantia ratio supernaturalitatis per alium præcedentem conceptum respectiuum, quod implicat. Probo antecedens, connexio immediata cum potentijs, & mediata cum actibus constituit substantiam in ratione naturæ; at ratio naturæ non est primus conceptus substantiæ, sed alium priorem supponit, scilicet, conceptum essentiæ per respectum ad existentiam. ergo dicta connexio non constituit substantiam primario, & per se. Maior cum consequentia tenet; minor autem præterquam quod videtur manifestum principium, potest ita suaderi; nam conceptus naturæ consistit in hoc, quod sit primum principium motus, & quietis; at substantia ex proprio conceptu non est ordinata vt motum, seu operationem principiet, sed vt in se sit: ergo primarius conceptus illius non est ratio naturæ radicantis motum, sed ratio essentiæ per comparationem ad existentiam.

Dices, quod licet hoc sit verum in conceptu communi sub- 27 stantiæ, potest tamen ille communis conceptus contrahi ad ali- *Dices.* quam peculiarem substantiam, quæ primo, & per se constituatur per rationem naturæ: imo ita videtur contingere in substantia intellectuali; hæc namque nec intelligi, nec definiri potest, nisi per hoc, quod sit radicaliter intellectiua per connexionem mediatam cum operatione intellectuali. Sed contra *Contra 1.* primo, nam quando duo conceptus conueniunt rationi communi, & in eius inferioribus, eundem ordinem prioritatis seruant inter se contractis, quem in communi, vt patet discurrenti per omnia; at ratio naturæ, & essentiæ inuenitur in ratione communi substantiæ creatæ: ergo si in illa ratio essentiæ præcedit, & ratio naturæ subsequitur, in omni eius inferiori debet ita contingere.

Secundo, nam etiam in substantia intellectuali prior est con- 28 ceptus essentiæ, quam conceptus naturæ: ergo exemplo addu- *Secundo.* cto oppositum solutioni conuincitur. Patet antecedens ex D. Thom. 1. *p. quæst.* 14. *art.* 1. vbi intellectualitatem per immaterialitatem demonstrat demonstratione à priori in communi Thomistarum sententia: ergo immaterialitas prior est, quam conceptus naturæ in substantia intellectuali, & consequenter ratio essentiæ immaterialitate consistens præcedit in illa rationem naturæ. Quod autem intellectualis natura absque dicta connexione non possit intelligi, prouenit, vel ex eo quod intellectualitas est nomen significans rationem naturæ, vel quia vterque conceptus, nempè essentiæ, & naturæ inadæquatè ad illam comparatur, & per vtrumque adæquatè constituitur, licet prior conceptus naturæ: non enim ille ordo inter duos conceptus inadæquatos repugnat, in multis exemplis ostendam tractatu de voluntate Dei art. 1.

§. III.

Tria argumenta contraria sententia diluuntur.

OBijciunt Auctores oppositi primo. Substantia per se conne- 29 xa cum gratia, vel cum alia forma cum gratia connexa, est *Arguitur 1.* supernaturalis, at non repugnat substantia creata taliter connexa: ergo non implicat supernaturalis substantia creata. Probant minorem, in tali connexione non elucet infinitas ratione termini; cum gratia illam terminans finita sit, nec ratione modi, cum prædicta connexio accidenti conueniat: ergo ex nullo capite pe- *Confirmatur.* tit infinitatem prædicta connexio; & consequenter potest conuenire substantiæ limitatæ, & finitæ. Quod amplius confirmant, de facto datur modus substantialis per se connexus cum gratia, & alijs formis supernaturalibus, nempe, vnio hypostatica: ergo non repugnat substantiæ creatæ completæ; enim modo incompleto substantiali competit, quo pacto repugnare potest enti in tali genere completo, & perfecto.

Respondeo concessa maiori, negando minorem: ad cuius 30 probationem nego antecedens; nam licet connexio cum gra- *Respondetur.* tia, & alijs supernaturalibus formis in accidenti infinitatem non arguat, arguit tamen illam in substantia ob duplicem ratio-

Prima differentia inter substantias, & formas accidentales. rationem discriminis. Prima, quia accidens connectitur cum gratia, quæ est natura diuina per modum formæ eleuantis, quæ connexio, vt sic, non dicit infinitatem, sicuti dicit illam, quod lumen gloriæ per modum formæ eleuantis connectetur cum diuina essentia vnita per modum speciei; connexio autem substantiæ est per modum omnimodæ connaturalitatis; repugnat autem, quod natura diuina, vtpote Dei propria, sit connaturalis alicui creaturæ; ac per consequens, quod cum illa ita connexum fuerit, non potest non esse infinitum. Nec obstat, quod gratia sit forma finita, nam licet ita sit, est participatio formalis naturæ diuinæ infinitæ; atque adeò solum potest esse connaturalis habenti naturam diuinam.

31 *Secunda.* Secunda ratio discriminis sumitur ex ratione vltima, quam fecimus pro nostra sententia; quia nempè, prædicta connexio non potest primario, & per se substantiam constituere, sed necessario debet alium priorem conceptum in substantia supponere ratione cuius sit supernaturalis; cum autem iste primus conceptus nequeat esse respectiuus alicuius extrinseci, à quo supernaturalitatem venetur, debet esse absolutus; eo autem ipso, quod absolutus sit, & supernaturalis debet esse talis, qui habeat omnem gradum perfectionis à se; cum non possit supernaturalis constitui ratione ordinis ad Deum omnem illum gradum habentem à se; & consequenter debet esse necessario infinitus, & Deus; accidenti autem, vel non repugnat primo constitui per connexionem prædictam cum gratia, vel per alium priorem respectum, seu conceptum, quo mediate, aut immediate ens supernaturale per essentiam respicit; ac proinde ex connexione cum gratia non arguitur in accidenti infinitas.

32 *Ad confirmationem.* Ex quibus ad confirmationem constat solutio; nam modo vnionis incompleto non repugnat primo constitui per respectum ad Deum; & quod illi modo sit connaturalis gratia, aut aliæ formæ supernaturales, solum arguit connaturalitatem, vt formæ eleuanti, non connaturalitatem omnimodam; ac proinde eadem est ratio de illo, ac de alijs formis accidentalibus.

33 *Obijciunt secundo. Antecedens probatur 1. Secundo.* Obijciunt secundo; non repugnat forma substantialis incompleta supernaturalis: ergo nec substantia supernaturalis completa. Antecedens probant sic primo, de facto detur modus substantialis vnionis supernaturalis: ergo potest dari forma partialis supernaturalis. Secundo, non repugnat subsistentia supernaturalis: ergo nec forma supernaturalis. Consequentia tenet, & antecedens constat. Tum, nam ideo non repugnat modus vnionis supernaturalis, quia modalis est, & incompletus; subsistentia autem etiam est incompleta, & modalis. Tum etiam, quia non obstante quod modus vnionis sit complementum naturæ, potest esse supernaturalis: ergo etiam non obstabit, subsistentiam esse complementum naturæ, quo minus sit dabilis subsistentia supernaturalis. *Tertio.* Tertio à priori probant primum antecedens: forma exigens materiam, & superans exigentiam illius, est supernaturalis; at non repugnat forma, quæ materiam exposcat, & illius exhibentiam excedat; sicut de facto dantur formæ accidentales exigentes subiectum, & superantes exigentiam illius: ergo non repugnat forma supernaturalis partialis.

34 *Respondetur ad 1. probationem.* Respondeo negando antecedens. Ad primam probationem, concesso antecedenti, nego consequentiam; quia forma substantialis partialis solum potest primario respicere materiam, & totum, & ad nihil extrinsecum potest per se primo ordinari eisdem rationibus, quibus id probauimus de substantia completa: ac proinde non potest ab aliquo extrinseco supernaturalitatem recipere; modus autem vnionis respicit extrema, quæ vnit, & cum extremum vnitum possit esse diuinum, potest ab illo supernaturalitatem recipere. *Ad secundum.* Ad secundam probationem nego antecedens; nec est eadem ratio de modo vnionis, ac de subsistentia; quia modus vnionis respicit naturam in ordine ad extremum, cui vnitur; ac proinde ab illo supernaturalitatem venari potest, subsistentia autem, etsi modus sit, est modus, quo natura redditur subsistens in se. Vnde solum respicit naturam, quam complet, & nihil extrinsecum, à quo supernaturalitatem accipere possit.

35 *Retorquetur exemplum.* Et quidem exemplum vnionis, cui maximè fidunt, vel multum, vel nihil conuincit, quod probo; nam modus ille vnionis non solum est supernaturalis, sed etiam est hypostaticus cum subsistentia Verbi connexus: ergo si ex illo licet argumentari possibilem substantiam creatam completam supernaturalem, licebit etiam ex illo colligere possibilitatem substantiæ creatæ completæ hypostaticæ per se connexæ cum subsistentia Verbi, & illius terminationem expostulantis, quod non concedunt; vel si hæc non infertur, necesse est cognoscant inefficaciam argumenti, cui maxime fidunt.

36 *Ad tertiam probationem.* Ad tertiam probationem, omissa maiori, nego minorem; nam quod forma substantialis exigeret materiam, & excederet exigentiam illius prouenire deberet, ex eo quod ex primo suo conceptu, non materiam, sed extrinsecum aliquid respicere, quod formæ repugnat, vt habetur ex dictis; non autem repugnat formæ accidentali per se primo respicere extrinsecum, à quo supernaturalitatem recipiat, & ideo non repugnat, quod exposcat subiectum, & illius exigentiam excedat.

Si dicas, etiam accidens respicit per se primo subiectum, cui inhæret; & tamen cum hoc stat, quod excedat exigentiam subiecti: ergo quamuis formæ partialis per se primo respiciet materiam, & totum, poterit excedere exigentiam materiæ, etsi ipsa forma materiam exposcat. Patet maior, accidens vt sic per se primo respicit subiectum: ergo etiam quodlibet accidens secundum suam vltimam differentiam debet per se primo subiectum respicere. Respondeo negando maiorem. Ad cuius probationem, concesso antecedenti, distinguo consequens: per se primo, quasi in executione, concedo consequentiam: quasi in intentione, nego consequentiam: itaque in qualibet differentia accidentis respicientis extrinsecum distingui debet duplex inadæquatus, & differentialis conceptus, alter per modum inhærentis ad subiectum, alter tendentiæ ad obiectum, vel terminum; & licet ordo ille specialis ad subiectum, sit primus in executione, in intentione tamen non primus, sed secundus est, v. c. relatio secundum suam vltimam differentiam respicit quidem subiectum, non tamen vt in illo sistat, sed vt illud ad terminum referat, habitus etiam speciali ordine respicit subiectum, non tamen vt sistat in illo, sed vt illud ad actus circa suum obiectum facilitet, si naturalis sit, vel eleuet si sit habitus supernaturalis. Vnde, etsi primus conceptus sit prior in executione, est tamen in intentione posterior: ac proinde cum specificationem à termino vltimatè intento recipiant, possunt ab illo supernaturalitatem recipere; ratione cuius superent exigentiam subiecti. 37 *Si dicas.* *Respondetur.*

Instabis, inde arguebamus supra, conceptum essentiæ in qualibet differentiæ substantiæ esse primum constitutiuum, quia in substantia in communi primo constituit; at etiam in ratione communi accidentis ordo ad subiectum primo constituit: ergo in qualibet differentia contractiua accidentis, specialis ordo ad subiectum debet esse primo constituens, vel argumenti nostri efficacia non subsistit. Respondeo concessa maiori, negando suppositum minoris, nam in accidenti communi non inuenitur duplex illa ratio, sed solus ordo ad subiectum, ac proinde illa non est ordo primi, & secundi; argumentum autem nostrum procedebat, ex eo quod, quando in aliqua ratione communi duplex ratio inuenitur, quæ etiam contrahentibus conuenit, idem ordo inter vtrumque seruari debet in contrahentibus, qui seruatur in ratione communi contrahibili, cuius nulla instantia poterit in contrarium adduci. 38 *Instabis.* *Respondetur.*

Deniq; argumentari possumus impugnando rationem à priori in hunc modum; ordo dependentiæ à prima causa efficienti essentialiter conuenit enti creato: ergo etiam est essentialis substantiæ creatæ, de qua ratio entis creati essentialiter prædicatur; ac proinde non repugnat substantiæ ordo transcendentalis ad aliquod extrinsecum. Respondeo omisso antecedenti, de quo dubitant plures ex nostris distinguendo consequens: essentialiter transcendentaliter, transeat consequens: constitutiue, nego consequentiam; nam sicut ratio entis transcendit substantiam; ita antecedenti omisso, ordo ille dependentiæ, substantiam transcendit, non vero illi competit per modum differentiæ primario constituentis; vt autem ex illo posset substantia creata supernaturalis euadere, hoc secundo modo debebat illi competere ordo transcendentalis ad aliquid extrinsecum. 39 *Vltimo arguitur.* *Respondetur.*

Sed dices, solus ordo ad causam efficientem, potest constituere ens supernaturale creatum: ergo talis ordo non transcendentaliter, sed constitutiue potest enti creato conuenire; & consequenter etiam illo modo poterit alicui substantiæ competere. Probo antecedens primo, in vbicatione Eucharistica, quæ est supernaturalis, & tamen nullo alio ordine respicit Deum, qui est primum ens supernaturale per essentiam, nisi ordine dependentis, vt à prima causa effectiua. Secundo in gratia habituali, quæ non ideo est supernaturalis, quia mediate sit operatiua per modum radicis, aliàs etiam posset substantiæ creata ratione connexionis mediatæ cum actibus supernaturalibus, & illorum obiectis supernaturalis constitui; ac præter istam mediatam connexionem, nullo alio ordine respicit Deum, nisi dependentiæ per modum effectus: ergo ordo ad primam causam valet constituere ens supernaturale creatum. 40 *Dices.* *Antecedens probatur primo. Secundo.*

Respondeo negando antecedens. Ad primam probationem dicatur, quod si vbicatio Eucharistica est supernaturalis intrinsece, debet dicere ordinem ad Corpus Christi Domini, quatenus hypostaticè vnitum Verbo diuino; quod si talem ordinem specialem non dicet, non intrinsecè, & quoad substantiam, sed quoad modum, & extrinsecè erit supernaturalis. Ad secundam concessa maiori, nego minorem; nam gratia, etiam vt præuenit conceptum radicalis principij, qui secundarius est in illa, sicut in quauis alia natura creata, respicit transcendentaliter Deum, non solum vt principium efficiens, sed etiam tanquam terminum, à quo specificatur, vt participatio formalis naturæ diuinæ, & extremum, cuius est participata similitudo, & ratione huius ordinis 41 *Respondetur ad 1. probationem. Ad secundam.*

nia primo, & per se in ordine supernaturali constituitur, & ad istum conceptum subsequitur, quod sit radicale principium actuum tendentium ad Deum, prout in se, ex eo enim gratia tales actus radicat, quia est participatio diuinæ essentiæ, & naturæ.

§. Vltimur.

Vnum corollarium ex præcedenti doctrina.

42 *Recentiorum sententia.* EX dictis infertur, non solum repugnare naturam supernaturalem substantialem, sed etiam substentiã completem superneturalem. Contrarium huius doctrinæ tuentur Recentiores quidam asserentes, quod licet implicet netura superneturalis substentialis, non tamen implicet supernaturalis subsistentia creata; & consequenter non implicat substantia superneturalis completa; conflatum nemque ex subsistentie supernaturali, & natura ordinis naturalis, esset substantias completa supernaturalis, eo quod natura subsistentie completur.

43 *Ratio huius particularis sententia.* Et ratio, qua mouentur, est quia de ratione entis supernaturalis est esse supre exigantiam omnis naturæ, nedum creatæ, verum etiam creabilis; netura eutem substantielis supra se ipsam esse non potest, nec accidentia supernaturalie possunt esse supra exigentiam illius, eo ipse quod supernaturalis sit, ideoque repugnat nature substantialis ordinis superneturalia. Quæ retio in subsistentia non militat; vt enim supernaturalis sit, non petitur esse supra se ipsam, sed supra exigentiam naturæ, quem complet. Nec obstat supernaturaliteti accidentium supernaturalium exigi à subsistentie, dummodo non exigantur à netura terminete per illam ratione sui, ideoque non implicat subsistentia supernaturalis.

44 *Reijcitur primo.* Quæ sententia reijcitur primo; vt subsistentia superneturalis detur, debet esse talis ex primario sui conceptu; sed implicat subsistentia, quæ ex primo conceptu superneturalis sit, implicante natura substantiali supernatureli: ergo hac implicante, vt supponitur, nõ potest illius nõ implicantia affirmari. Consequentie est bona. Maior certa; nam secundarius conceptus; cum primerium præsupponat, & super illum fundetur, ad illumque consequatur, debet esse iuxta conditionem illius, non minus, quam proprietates, quia consequentia essantiem, sapiunt eius conditiones; sed implicet supernaturelis proprietas sine essentia, quam consequitur: argo implicat secundarius conceptus supernaturalis, nisi primarius supernaturelis sit; & consequenter vt subsistentie sit supernaturelis, debet id habere ex primario suo conceptu.

Minor autem probatur; primarius conceptus subsistentiæ supernaturalis, si datur, esset esse terminum superneturalis naturæ; sed implicante netura supernaturali, implicat subsistentia, quæ sit terminus illius: ergo hec implicenta, implicat subsistentie quæ ex suo primo concaptu supernaturalis sit. Minor cum consequentia tenet. Maior autem probatur primarius subsistentiæ conceptus est terminare naturam: ergo primarius conconceptus subsistentiæ supernaturalis esset, esse terminum naturæ superneturalis.

45 *Respondebis.* Respondebis, distinguendo antecedens: primarius conceptus subsistentiæ vt sic secundum retionem communem ad omnem subsistentiam, concedis: primarius conceptus omnis subsistentiæ, omnisque differentiæ contrectiuæ illius rationis communis, negabis antecedens, & consequentiam; nam sicut accidens, vt sic secundum primum concaptum constituitur per ordinem ad subiectum, cui inhæret, vel inhærere potest; & tamen primarius conceptus omnis differentiæ contractiuæ accidentis non est ordo ad subiectum, sed potest retio illa communis contrahi per differentiam ordinis prædicementalis ad terminum, vel ordinis transcendentalis ad obiectum; ita etsi ratio subsistentiæ vt sic, primo constituatur per respectum ad naturem, vt terminatiua illius, potest differantia contrahens illum conceptum communem consistere, non in respectu ad naturam terminabilem per ipsam, sed in respectu ad operationem per modum complementi neturæ in ratione operatiuæ.

46 *Instant aduersarij.* Vnde sicut hec retione supernaturalitas accidentis non consistit in respectu inhærentiæ ad subiectum supernaturale; imo talis respectus obsteret illius superneturalitati; sed in respectu ad operationes excedentes existentiam naturæ subiecti; ideoque ipsum accidens eandem exigentiam excedit; ob eandem retionem primus conceptus subsistentiæ superneturalis non est, nec potest esse ordo terminatiuæ naturæ supernaturalis; imo hoc illius supernaturalitatem euerteret, sed ordo ad supernatureles operationes per modum principij *quod*, & complamenti naturæ, & quia non complet in ordine ad operationes debitas, sed ad operationes debitum naturæ excedentes, ideò superoaturalis erit, & excedens totius naturæ exigentiem.

Sed contra; quia primus conceptus vnionis est in ordine ad extreme vnite omnis differentia contractiua vnionis debet in ordine ad extrema vnibilia desumi; & quia primus conceptus relationis prædicamentalis consistit in ordine ad terminum, primus conceptus omnis differentiæ contractiuæ reletionis debet in ordine ed terminum consistere, & quia primus conceptus principij operatiui est in ordina ed operationẽ, primus conceptus omnis differentiæ contractiuæ principij, in ordina ad operationem consistit; ideoque implicat vnio supernaturelis, nisi aliquod extremum supernaturale sit, & relatio prędicamentalis supernaturalis, nisi terminum supernaturalem respiciat, & superneturale principium, nisi in ordine ed superneturelem operationem; sed primus conceptus subsistentiæ vt sic, est ordo termini complentis neturam: ergo omnis differantia contractiua illius debet consistere in ordine complectiui talis naturæ; & consequenter vt sit supernaturelis, debet esse terminatiua naturæ superneturalis.

48 *Respondebis, & iterum instabis.* Respondebis, negando consequentiem, & instebis in accidenti, cuius primus conceptus consistit in ordine ad subiectum; & tamen non omnis differentia contractiua eccidentis penes ordinem ad subiectum pensatur; vltima namque differentia constitutiua potentiæ est ordo ad actum, & obiectum, & vltima differentia constitutiue relationis est ordo ed terminum; sicuti ergo, etsi retio accidentis consistat in ordine ad subiectum, differentia constitutiua eccidentis supernaturalis non consistit in ordine ad subiectum supernaturale, imo iste ordo supernaturalitetem eccidentis destrueret; sad in ordine ad actus supernaturales, ad quos eliciendos eleuat subiectum ordinis naturelis, ita etsi ratio subsistentiæ vt sic consistat in ordine ad neturam per modum termini illius, ratio subsistentiæ supernaturalis non debet consistere io retione termini naturæ supernaturelis; imo talis ordo illius supernaturalitatem destrueret, sad in ordine terminatiui naturæ ordinis naturalis illam eleuantis ad actus supernaturales, vt complamentum, & principium *quod* operationum, & ita subsistentia supernaturalis erit, quæ naturam creatam compleat ad supernaturales operationes.

49 *Contra 1.* Sed contra hanc solutionem obstant primo exempla à Nobis in contrarium apposita. Secundo argumentor contra illem; nam licet subsistentia compleat naturam in ordine ad operandum, primus temen conceptus illius non consistit in ratione complementi ed operandum, sed in ratione complementi essentiæ ad essendum: ergo illius supernaturalitas non debet primo sumi ex ordine ad supernaturales operationes, sed ex ordine ed supernaturelem essentiem, vel naturam. Consequentia est bona. *Antecedens ostenditur 1.* Antecedens eutem ostenditur primo; licet namque in essentia, eut natura substantiali creata detur ordo ad operationes, vel connexio cum illis, vt principium *quo* remotum, primus tamen conceptus illius non consistit in hoc ordine, vel in ista connexione, sed in ordine ad essendum: ergo pariter ordo, vel connexio subsistentiæ cum operetionibus per modum principij *quod* nequit esse primus alicuius subsistentiæ conceptus, sed ordo termini complentis naturam, vt sit.

50 *Secundo.* Secundo probatur antecedens, etsi subsistentia naturelis compleet naturam in ordine ad operandum; primus conceptus illius non consistit in ratione operatiuæ, sed in retione termini complentis neturam vt sit: ergo pariter, in substantia supernaturali, si datur: primus conceptus non erit connexio, vel ordo operatiui per modum principij *quod*, sed ratio termini complentis intre ordinam essendi. *Tertio.* Tertio; si namque primus conceptus esset ordo principij operatiui, sequeretur, non esse substantiam, sed accidens prædicamentale; consequens est falsum: ergo primus conceptus subsistentiæ non est ratio complementi ad operandum, sed ad essendum. Probatur sequele; quia nemque lumen gloriæ per se primo respicit operationem, & ad illam ordinatur, est accidens prædicamentale: ergo si subsistentia supernaturalis consisteret per se primo in ordine principij operatiui, non esset substantia, sed accidens, non solùm prædicabile, sed etiam prædicamentale.

51 *Sed cõtra.* Deinde reijcitur hæc solutio; inde namque hi Auctores probant repugnare naturam substantialem ordinis supernaturalis; quia de ratione supernaturalitatis est, excedere exigentiam totius neturæ creatæ, & creabilis; talis autem natura non posset sui exigentiam excedere, quandoquidem sibi ipsi identificata foret; sed hæc ratio etiam probat implicare substantiam creatam supernaturalem completam: ergo non minus implicat substantia creata supernaturalis completa, quam natura substantialis ordinis supernaturalis. Probo minorem; etiam est de rationa supernaturalitatis esse supra exigentiam omnis substantiæ completæ creatæ, & creabilis; sed substantia completa supernaturali subsistentia, hanc excessum nequit habere; quandoquidem se ipsam exigeret, & subsistentiam, qua compleretur in ratione substantiæ, & constitueretur in ratione suppositi: ergo probat illa retio implicare substantiam supernaturalem completam.

52 *Respõdebis.* Respondebis, de retione superneturalitetis esse excessum supra exigantiam omnis substantiæ creatæ possibilis ratione naturæ, non antem supra exigentiam substantiæ completæ ratione substantiæ complentis naturam. *Contra.* Sed contra; de ratione formalita-

litatis supernaturalis absolutè, & simpliciter comparatiuè ad hominem, est excedere exigentiam hominis, tam ratione naturæ, quam ratione subsistentiæ complentis naturam: ergo de ratione formalitatis supernaturalis absolutè, & simpliciter, est esse super exigentiam omnis substantiæ completæ creatæ, siuè ratione naturæ, siuè ratione complementi substantialis naturæ. Consequentia tenet à paritate rationis. Antecedens autem probo; de ratione doni gratiosi respectu hominis, est non exigi, nec ratione naturæ, nec ratione subsistentiæ complentis naturam; ita vt eo ipso, quod homini ratione subsistentiæ debeatur, gratia respectu hominis absolutè non sit: ergo de ratione formalitatis supernaturalis homini, est non exigi ab illo, nec ratione naturæ, nec ratione subsistentiæ. Consequentia tenet à paritate rationis.

53 *Antecedens probatur 1.* Antecedens autem probo primo; quod Christo ratione subsistentiæ debetur, non est absolutè gratia per respectum ad Christum: ergo pariter, quod homini ratione subsistentiæ est debitum, non est absolutè gratia respectu hominis.

Secundo. Secundo; nam homo essentialiter importat in sui constitutione naturam, & subsistentiam; sed quod alicui ratione prædicati essentialis debetur, respectu illius gratia absolutè non est: ergo idem quod prius. Tertio; nam si sufficeret ad rationem gratiæ

54 *Tertio.* absolutè, & simpliciter respectu hominis non exigi ratione naturæ, sequeretur, ex Patribus, & Scriptura non constare, auxilia gratiæ, quæ de facto dantur hominibus, excedere exigentiam subsistentiæ, sed tantum, quod excedant exigentiam naturæ consequens non potest admitti; ergo nec doctrina solutionis. Probatur sequela. Ex Scriptura, & Patrum solum habetur, auxilia, quibus homo ad iustificationem disponitur, esse gratiam absolutè: ergo si de ratione gratiæ homini factæ absolutè non est esse supra exigentiam subsistentiæ complentis naturam hominis, sed tantum esse supra exigentiam naturæ hominis, non potest ex PP. & Scriptura probari, prædicta auxilia excedere exigentiam subsistentiæ constituentis hominem in ratione suppositi, sed tantum quod excedant exigentiam naturæ. Et hæc de ista Disputatione sufficiant.

DISPVTATIO XVI.

An lumen gloriæ sit adæquata virtus proxima agendi respectu visionis beatificæ?

§. I.

Quibusdam præsuppositis, & relatis sententijs, statuitur, & probatur prima conclusio.

Num. 1. *Intellectus beati actiuè influit in visionem.* IN hac celebri Disputatione ferè omnes Theologi conueniunt in eo, quod tam intellectus, quam lumen beatificum influunt effectiuè in visionem, contra Paludanum, Marsilium, & Ochamum, asserentes, intellectum beati merè passiuè per ordinem ad visionem se habere, cuius oppositum adeò certum visum est aliquibus Theologis, vt præfatam Nominalium sententiam aliqua censura dignam existimanerint contra Suarez *lib.2. de attributis negatiuis cap.10.num.6.* & Lorcam t. 2. *disp.* 16. ab omni censura illam censentes immunem. Quidquid tamen de censura sit, Nominalium sententia com-

Concil. Trid. muni Theologorum iudicio aduersatur: & meritò quidem, colligitur enim non leuiter ex Concilio Tridentino *sessione* 6. *canone* 4. *& cap.5.* definiente: *Liberum arbitrium creatum non se habere merè passiuè ad actus, quibus ad iustificationem disponitur*; sed non alia ratione ad actus prædictos non se habet merè passiuè liberum arbitrium creatum, nisi quia vitales sunt; & consequenter debent ab intrinseco procedere: ergo cum visio beatifica vitalis sit, & beatus viuat per illam, debet illi conuenire ab intrinseco, & ab illo actiuè concurrente procedere.

2 *Suadetur ratione.* Et suadetur manifesta ratione; viuens namque per hoc à non viuente differt, quod viuens se mouet, & non viuens mouetur ab alio adæquatè; sed intellectus beati viuit per visionem beatificam: ergo se ab intrinseco mouet per illam. At si merè passiuè ad visionem se haberet, non se moueret per illam, sed solum moueretur à principio extrinseco; cum in nullo alio possit consistere à principio extrinseco moueri, quam in hoc, quod est recipere formam ab alio, non præstando ad illam concursum effectiuum: ergo intellectus beati effectiuè ad visionem concurrit. Cumque per proprias vires, vtpotè improportionatas, non possit in visionem influere, oportet, quod lumen beatificum illum eleuans, & confortans, effectiuum etiam præstet concursum.

3 *Non influit par-* Secundo exploratum est apud omnes intellectum, & lumen gloriæ beatificum non concurrere ad visionem partialiter partialitate effectus. Quod patet manifestatione; nam partiali- *tialiter partialitate effectus.* tas ista consistit in hoc, quod influentia partialiter, vnam, & non aliam formalitatem in effectu producant; sed visio beatifica, vtpotè indiuisibilis, non potest ita in terminando efficientiam sui partiri, vt vna formalitas efficienter ab intellectu causetur, & non à lumine gloriæ, & altera à lumine, & non ab intellectu efficiatur; indiuisibile namque, vel totum, vel nihil attingitur: ergo intellectus, & lumen non influunt in visionem beatam partialiter partialitate effectus.

4 *Punctus difficultatis aperitur.* Solum ergo est difficultas de partialitate causæ an scilicet, intellectus, & habitus luminis gloriæ influant in visionem beatificam partialiter partialitate causæ? quod idem est, atque inquirere, an intellectus ratione sui habeat virtutem partialem proximam, & immediatam ad influendum in visionem beatificam simul cum lumine gloriæ, ad modum quo duo simul portantes aliquod pondus, ad quem illorum quilibet seorsum est insufficiens, concurrunt per suas partiales proximas, & inadæquatas virtutes? An verò careat, ratione propriæ entitatis, virtute partiali proxima, & adæquata virtus proxima agendi, & influendi in visionem sit habitus luminis gloriæ?

5 *Prima sententia.* Prima sententia docet; intellectum ratione sui habere partialem vim proximè, & immediatè actiuam in ordine ad visionem beatificam; & consequenter negat habitum luminis gloriæ esse adæquatam virtutem proximam influendi in visionem. Ita Molina *in præsenti art.5. disp.1. & art.6. disp.2.* Suarez *lib.2. de attributis negatiuis cap.9.num.13. & cap.10.num.8. & tom.1. in 3.p.disp.31.sect.6.* Vazquez *1.p.disp.43.cap.4.num.11.* Beccanus *tract.1.cap 9.quæst* 4. Arrubal *disp.19 cap.5 & 6.* Fasolis *quæstione 12.art.5.dubitatione septima.* Granadus *tract. 5. de Visione Dei disp.6.sect.4.* Alarcon *tract.1.de Visione Dei disp.2.cap.11.* Multa in Thomistas proferens religioso homini indigna, à quibus modestia solita illos vindicauit Magister Sancto Thoma vbi infra; ac tandem Herice *disputatione* 45. *cap.*13. verbis non rationibus pungens nostros Thomistas, vt rem conformet nomini, nec proprium nomen deserat. Tenent etiam loquendo in simili de voluntate cum actu charitatis comparata. Suarez *lib.6 de Gratia c.5.* Coninch. *disp.5. de differentia actuum supernaturalium, & naturalium dub.5.* Petrus Hurtado 2 2 *q.23.disp.124.* quos sequuntur cæteri Recentiores ex eadem familia.

Molina. Suar. Vazquez. Beccanus. Arrubal. Fasolis. Granad. Alarcon. Herice. Suarez. Coninck. Hurt.

6 *Dissidium inter prædictos Auctores.* Licet tamen omnes Doctores Societatis in præfata sententia conueniant, in explicando tamen, an virtus ista immediata, & partialis, quæ intellectui conuenit respectu visionis beatificæ, voluntati respectu actus charitatis, principalis sit, an instrumentalis? diuiduntur inter se; quibusdam affirmantibus instrumentalem esse; alijs per extremum docentibus esse principalem. Alijs asserentibus esse principalem, quando eleuatur media qualitate intrinseca, instrumentalem verò, quando medio auxilio extrinsecè eleuante iuuatur. Alijs denique dicentibus partim esse instrumentalem, & partim principalem.

7 *Secunda sententia.* Secunda, & vera sententia præcedenti opposita docet, habitum luminis gloriæ esse adæquatam virtutem proximam agendi in ordine ad visionem beatificam; ac proinde intellectum ratione sui virtute partiali proxima non gaudere, sed ex illo, & lumine gloriæ adæquatam visionis causam componi, habitu concurrente, vt virtute proxima adæquata, & intellectu ingrediente, vt potentia, vel secundum virtutem mediatam, vel remotam, vel secundum coaptationem essentialem, vel secundum essentiam potentiæ. Hanc sententiam his, vel alijs terminis explicatam defendunt omnes Thomistæ, Capreolus *in 4. distinctione 49 qu.4.* Mag. Soto *in eadem distinctione quæstione 2.art.4.ad 1.* Ferrata 3. *Contra Gentes cap.54.* Vincentius *de Gratia Christi quæstione 6 pag.798* Zumel *in præsenti art quinto, disp. tertia conclus.2.* Cabrera 3 *p.quæstione 9.art.2.disput.4.§.4. & disput. 11. solutione ad 7.* Curiel 1.2. *quæstione quinta art. quinto dubio vnico §. sexto, & septimo.* Nauarete *in præsenti controuers.37.§.4.* Nazarius *art.5 controuers.2 §.3.aduertendum.* Albeda, Ripa, Zanardus, Collegium Salmanticense, Reuerendissimus Sancto Thoma, & Marcus de la Serra ad eundem articulum. Mag. Aluarez *tom. de auxilijs disp.64. & lib.3. responsionum cap.2.* loquens de gratia, & libero arbitrio respectu actuum supernaturalium in genere, & in speciali de habitu charitatis in ordine ad actus dilectionis tractantes. Mag. Bañez 2. 2. *quæst.23. art.2.* Lorca *ibidem disput.4.* & Illustrissimus Araujo *dub.2.* Pro cuius explicatione sit.

Soto. Ferrata. Vincent. Zumel. Cabrera. Curiel. Nauar. Nazar. Aluar.

8 *Prima conclusio.* Prima Conclusio. *Intellectus non concurrit ad visionem beatificam instrumentaliter propriè, & consequenter non gaudet partiali virtute immediata instrumentali.* Dixi *propriè instrumentaliter*; nam largè de instrumento loquendo, qualiter omnis causa secunda dicitur instrumentum respectiuè ad causam primam, certum est, intellectum ad visionem beatificam concurrere instrumentaliter. Conclusionem istam tenentur omnes Thomistæ pro secunda sententia relati, & ex professo illam discutit, & defendit Aluarez *lib.7.de auxilijs disp.68. & lib.3. responsionum cap.1.* loquendo de actibus supernaturalibus in communi. Tenent etiam ex PP. Societatis Belarminus *lib.4. de gratia, & libero arbitrio cap.15.ad 1.* Vazquez *in hac prima parte disp.176.c.4.num.20.*

Aluar. Belarm. Vazquez. Salas.

& cap.

Heric. Tanerus. Beccanus *& cap.5.n.26.* Salas *tom.1.in 1.2.q.3.tract.2. disp.3.sect.5.n.74.* Henrice *1.p.disp.46.cap.2.* Tanerus *disp.2.q 6.dub.4. num.6.* Et Beccanus *tract.1.cap.9 q.4 n.4.*

9 *Probatur primo ex D.Tho.* Et ostenditur primo; voluntas enim respectu actus charitatis non concurrit instrumentaliter propriè; sed vt causa principalis: ergo idem est de intellectu dicendum per comparationem ad visionem beatificam. Consequentia tenet à paritate rationis, nec aduersarij vllum, quantum ad hoc, inter intellectum, & voluntatem recognoscunt discrimen. Antecedens autem probatur ex *D.Tho.* D.Thom.2.2.*qu.23. art.2. in corpore*, illis verbis: *Similiter etiam non potest dici, quod sic moueat Spiritus Sanctus voluntatem ad actum diligendi, sicut mouetur instrumentum, quod etsi sit principium actus, non tamen est in ipso agere, vel non agere; sic enim tolleretur ratio voluntarij, & excluderetur ratio meriti.* Ergo ex mente D. Thomæ voluntas non influit, nec potest influere instrumentaliter propriè in actum charitatis; cum implicet, actum charitatis esse, & voluntarium non esse.

10 *Respond.* Respondebis primo, D. Thom. solum negare voluntati respectu actus chatitatis concursum instrumenti inanimati, quod agitur, & nullatenus agit; non verò concursum instrumenti animati: hoc namque taliter agit, quod se mouet ad agendum; ac proinde non repugnat cum ratione voluntatis, ex quo capite D. Thomas excludit à voluntate rationem instrumenti respectu actus charitatis.

11 *Sed contra.* Sed contra; nam Diuus Thomas in corpore illius articuli verbis paulò antecedentibus excluserat à voluntate respectu dilectionis Dei concursum instrumenti inanimati: ergo verbis allegatis omnem modum proprij instrumenti, illi negat respectu supernaturalis dilectionis. Consequentia videtur bona; aliàs Diuus Thomas inaniter id ipsum repeteret: Antecedens autem constat ex anterioribus verbis, ibi: *Non enim motus charitatis ita procedit ab Spiritu Sancto mouente humanam mentem; quod humana mens sit mota tantum, sicut cum aliquod corpus mouetur ab aliquo exteriori mouente; hoc enim est contra rationem voluntarij.* Ex quibus verbis sic arguo, cum corpus aliquod mouetur ab aliquo exteriori principio, tale corpus præbet ad prædictum motum concursum instrumentalem per modum instrumenti inanimati; vt quando lapis sursum ab aliquo agente proijcitur, lapis ipse medio impulsu sibi impresso, instrumentaliter ad motum ascendenti concurrit; at Diuus Thomas verbis adductis negat voluntatem ab Spiritu Sancto moueri in ordine ad dilectionem, ad modum quo aliquod corpus ab exteriori agente mouetur; ergo negat illi concursum instrumentalem per modum instrumenti inanimati; & consequenter verbis à nobis adductis omnem modum proprij instrumenti illi negat.

12 *Resp. 2.* Respondebis secundo, Diuum Thomam loqui de voluntate, vt vitaliter agente, & sic verum est non agere instrumentaliter; quia non subordinatur Deo, vt vitaliter agenti per ipsum actum charitatis: cum quo tamen stat, quod sub conceptu efficientis, instrumentaliter ad actum charitatis concurrat; quia prout sic accipit à Deo virtutem, & ab ipso, vt efficiente actum charitatis dependet, quod sufficit, vt voluntas verè, & propriè sit instrumentum in illius efficientia.

13 *Reijcitur primo.* Hæc tamen subtilitas, qua Recentior quidam arbitrum se inter sententias extremè puniant constituit, nihil soliditatis habet: & reijcitur primo: nam Diuus Thomas non exinde probat, voluntatem non posse ad actum charitatis comparari, vt instrumentum, quia Deus etsi talem actum efficiat, per illum tamen non viuit, sed quia instrumentum, etsi sit principium actus, non tamen est in illo agere, vel non agere: ideoque voluntariè operari non potest; at iuxta doctrinam traditæ solutionis potest instrumentum taliter ad actionem concurrere, quod in ipso sit agere, vel non agere; cum voluntas, vt efficiens instrumentum sit; & tamen est in illa agere, vel non agere: ergo solutio tradita menti Angelici Præceptoris non congruit.

14 *Secundo.* Secundo reijcitur; nam ratio efficientis comparatur ad rationem viuentis in voluntate, sicut genus ad differentiam, vel vt ratio superior ad rationem essentialiter inferiorem; sed ratio causæ instrumentalis, non potest isto modo comparari cum ratione causæ principalis; causa enim instrumentalis essentialiter à causa principali in ratione causæ distinguitur, quæ distinctio inter rationem superiorem, & inferiorem intercedere non potest: ergo non stat voluntatem sub ratione efficientis concurrere instrumentaliter, & sub ratione viuentis principaliter in actum charitatis influere.

15 *Tertio.* Præterea reijcitur; si voluntas, vt efficiens, instrumentaliter in actum charitatis influeret, maximè quia dependet à Deo, vt simul cum ipsa efficiente, & illi virtutem dantem; sed etiam quatenus vitaliter agit, dependet à Deo, vt illi dante virtutem, & cum illa vitaliter actum charitatis efficiente; Deus namque, etsi per actum charitatis non viuat; ipsum tamen vitaliter efficit, sicut quamuis per actum charitatis non agat liberè, illum tamen liberè efficit; ergo eadem ratione instrumentaliter influet voluntas in actum charitatis, quatenùs vitaliter agit.

Et augetur difficultas; nam voluntas iuxta solutionis doctrinam est instrumentum sub ratione efficientis actum charitatis, quia dependet à Deo, tanquam ab efficiente, quamuis prædictũ actum non efficiat, constitutus per ipsum in ratione efficientis; Deus enim per actum charitatis non agit; sed etiam prout vitaliter agens, & influens in actum charitatis dependet à Deo, vt ipsum efficiente vitaliter: ergo quamuis Deus per actum charitatis non viuat, voluntas, vt viuens, instrumentaliter illum eliciet. 16 *Confirmatur.*

Denique reijcitur; nam ad rationem instrumenti non petitur dependentia ab alio, vt ab efficiente, & causante secundum eandem conditionem, & modum causandi; aliàs causa instrumentalis non esset possibilis; cum eo ipso, quod causa instrumentalis sit, diuerso modo causet effectum, ac illum causat agens principale, à quo in causando dependet: ergo ex eo quod voluntas, vt viuens, in eliciendo actum charitatis non dependeat à Deo, vt per talem actum viuente; non tollitur, quin vt viuens instrumentum est respectu actus charitatis. 17 *Denique*

Secundo principaliter suadetur conclusio: *In hoc differunt causa instrumentalis, & causa principalis, quod principalis operatur per virtutem suæ formæ, cui assimilatur effectus, sicut ignis suo calore calefacit; causa verò instrumentalis non agit per virtutem suæ formæ, sed solum per motum, quo mouetur à principali agente; vnde effectus non assimilatur instrumento, sed agenti principali.* Verba sunt Diu. Thomæ *3.p. quæst. 62. artic.1. in corpore.* Et ratio est manifesta; nam causa instrumentalis, non propter se, sed ministraliter propter causam principalem agit; quo circa vt docet Diuus Thomas *3. Contra Gentes cap.112. Instrumentum non quæritur propter se ipsum, sed vt eo principale agens vtatur*; sed intellectus elieiens visionem beatam, non causat illam ratione solius motionis diuinæ, sed virtute suæ formæ in contrariorum sententia immediatè influentis immediatione virtutis, & in nostra sententia mediatè ratione coaptationis essentialis, vel immediatione potentiæ: nec soli Deo actum beatificæ visionis assimilat, sed etiam sibi ipsi illum assimilare intendit similitudine analoga: nec propter Deum tantummodo quæritur, vt Deus illo vtatur in prædicti actus elicientia, sed quæritur propter se: ergo non instrumentaliter, sed principaliter influit in visionem beatificam. 18 *Secunda principaliter probatur*

Confirmatur; nam licet intellectus habitu, aut qualitate transeunte à Deo sibi infusa eleuetur ad eliciendam visionem beatam, non tamen illam causat ratione solius motionis diuinæ, sed ratione prædictæ formæ eleuantis, quæ licet à Deo infundatur; sit tamen intellectus propria, & sibi vt tali qualitate affecto intendit visionem assimilare; sed vt ex Diuo Thoma vidimus, ad rationem instrumenti requiritur, quod agat præcisè, vt motum à principali agente, & soli agenti principali intendat effectum assimilare: ergo intellectus, quatenus per formam eleuantem, elicit visionem beatificam, non instrumentaliter, & ministraliter, sed principaliter agit. 19 *Confirmatur.*

Tertio probatur; nam intellectus, vel concurreret ad visionem beatificam per modum virtutis instrumentariæ Dei, qualiter calor ad substantiam ignis, vt virtus instrumentaria ignis generationis concurrit vel vt verum instrumentum; nullo ex his modis causalitatem instrumentalem exercet: ergo non instrumentaliter, sed principaliter influit in illam. Minor, in qua est difficultas, quantum ad primam partem manifesta videtur; virtus enim instrumentaria se ipsa ratione sui subordinatur principali agenti in agendo, & in essendo; sed intellectus ratione suæ entitatis non est subordinatus Deo, vt agenti supernaturali in agendo, sicut nec in essendo, illi vt sic subordinatur: cum sit naturalis entitas à Deo conditore naturæ causata: ergo non potest in beatificam visionem influere, vt virtus instrumentaria Dei Auctoris supernaturalis, cuius virtus esse deberet, vt in visionem beatam instrumentaliter influeret, vt virtus 20 *Tertio.*

Pro secunda parte probatur; nam intellectus viuit per vi-
instrumentaria.
sionem beatificam, vt fatentur omnes; sed si instrumentaliter illam causaret tanquam verum instrumentum, non posset per illam viuere: ergo non influit in visionem beatificam instrumentaliter propriè. Minor, in qua est difficultas, ostenditur primo ex Diuo Thoma *3. p. quæst.62.art.4. in corpore*, illis verbis: *Instrumentum enim non operatur, nisi in quantum est motum à principali agente, quod per se operatur.* Et 3. *Contra Gentes cap. 12.* vbi ait. *Quod enim ab altero tantum agitur, rationem instrumenti habet, quod verò per se agit, habet rationem causæ principalis agentis*; sed vt intellectus viuat per beatificam visionem, debet non solum agi, sed etiam agere, non solum moueri, sed se mouere; viuere enim consistit in se mouere, vel à se perfectionem habere: ergo si intellectus, vt verum instrumentum, in beatificam visionem influeret, non posset per illam viuere. Secundo eadem pars minoris probatur; nam ad rationem viuentis non sufficit causare in se instrumentaliter motum; aliàs graue deorsum descendens viueret per talem motum, cum illum in se instrumentaliter causet: ergo si intellectus instrumenta- 21 *Secunda pars minoris probatur.*

liter tantum in se ipso beatificam visionem causaret, non posset per illam vinci.

22 *Denique.* Denique principaliter suadetur conclusio; habitus luminis gloriæ principaliter ad beatificam visionem concurrit: ergo intellectus non instrumentaliter, sed principaliter influit illam. Antecedens admittit Suarez, loquendo in simili de habitu charitatis respectu dilectionis Dei *lib 6 de gratia c.7 in principio*, vbi docet à nemine posse negari. Consequentia vero probatur. Tum; quia instrumentum non petit eleuari ad agendum per virtutem principaliter influentem, vt per omnia instrumentorum genera discurrenti constabit; sed intellectus, vt connaturaliter influat in visionem beatificam, petit eleuari per habitum luminis gloriæ, vt alibi vidimus: ergo si habitus principaliter influit in beatificam visionem, non potest intellectus esse causa instrumentalis illius. Tum etiam; nam habitus influit in actum, non vt *quod*, sed vt *quo*: ergo constitutum per illum principaliter agit vt *quod*, si virtus principalis est; sed intellectus per habitum luminis gloriæ constituitur agens vt quod: ergo si lumen gloriæ principaliter influit in visionem beatificam intellectus eleuatus per illud, non instrumentaliter, sed principaliter influit in illam. Tum denique à paritate rationis; sicut enim intellectus supernaturalis non est, & idcirco ratione sui supernaturalitatem actus, vt adæquata causa non continet, ita in sententia aduersariorum, habitus non est vitalis, & consequenter ab actu vitali in ratione vitalis exceditur; sed non obstante excessu actus supra habitum in prædicato vitalis, principaliter causatur ab illo, vt docet Suarez: ergo non obstante excessu actus supra intellectum in prædicato supernaturalitatis, principaliter ab illo causabitur.

23 *Respondebis 1.* Respondebis primo ex doctrina Patris Suarez, negando consequentiam, & paritatem rationis; disparitas autem est; nam habitui supernaturali est connaturalis, & debitus Dei concursus in actum supernaturalem; secus autem potentiæ, quæ cum obedientialiter solum in prædictum actum influat, vtpotè ordinis inferioris, non exigit Dei concursum in illum. Nec repugnat, quod instrumentum aliquando eleuetur ad agendum per virtutem principaliter influentem, quando actus, ob diuersas considerationes exposcit influxum duorum simul influentium, quorum vnum principale est, & aliud instrumentale. Nec potentia per habitum supernaturalem causat, nisi tantum materialiter, & per accidens, ad modum quo aqua calefacit per calorem.

24 *Contra 1.* Sed contra primo; non enim repugnat virtuti instrumentariæ, quod concursus principalis agentis connaturaliter illi debeatur; calor enim est virtus instrumentaria ignis, cui tamen debetur concursus ad producendum ignem; cum illum ab intrinseco petat: ergo ex eo quod debeatur lumini gloriæ concursus Dei in ordine ad visionem beatificam, intellectuique non debeat, non redditur sufficiens ratio discriminis, vt lumen gloriæ causa principalis sit, intellectus autem causa instrumentalis visionis.

25 *Contra 2.* Deinde; nam esto non repugnet, quod ex duobus ad effectum aliquem concurrentibus, vnum principale sit, & aliud instrumentale, quod autem instrumentum eleuari petat, vt connaturaliter agat per virtutem principalem, omnino repugnans est nec illius oppositum exemplo aliquo poterit manifestari; sed virtus quam petit intellectus, vt visionem beatificam eliciat connaturaliter, est habitus luminis gloriæ: ergo si lumen gloriæ est virtus principalis respectu visionis beatificæ, intellectus eleuatus per illud non influit instrumentaliter in beatificam visionem.

26 *Contra 3. Assumptū probatur primo.* Denique; nam falsum est id, quod docet Suarez nempè, intellectum ratione luminis gloriæ solum materialiter, & per accidens in visionem influere; quod probo primo; nam media virtute ab aliqua causa petita, vt agat connaturaliter, non influit talis causa materialiter, & per accidens; sed lumen gloriæ est virtus ab intellectu exacta, vt connaturaliter eliciat visionem: ergo vt eleuatus per illud, non influit in visionem materialiter, & per accidens, sed per se, & formaliter. *Secundo.* Secundo probatur; nam si ratione luminis solum per accidens, & materialiter influit intellectus in visionem, & ratione suæ innatæ virtutis formaliter, & per se, secundum influxum, quem per se, & formaliter præstat, non concurret connaturaliter; & consequenter quando à Theologia asseritur, peti formam inhærentem permanenter, vt potentia influat connaturaliter in actum supernaturalem, intelligendum erit de concursu materiali, & per accidens, non de concursu formali, & per se: Ex quo vlterius fiet inhærentiam formæ permanentis solum desiderari, vt forma permanens, influat per se, & potentia eleuata per illam influat denominatiuè, & per accidens.

27 *Tertio.* Tertio; nam omni formæ accidentali per se causatiuæ vt *quo* alicuius effectus, correspondere debet aliquod per se causans vt *quod*; vnde calori in aqua existenti correspondet ignis potens vt *quod* per se per calorem calefacere, etsi aqua, non per se, sed per accidens, & denominatiuè medio calore influat in calefactionem; sed habitus luminis gloriæ est per se causatiuus visionis beatificæ, tantum vt *quo*: ergo debet illi assignari aliquod potens mediante lumine gloriæ per se vt *quod* in beatificam visionem influere: cumque aliud præter intellectum, illi assignari non possit, asserendum est, intellectum, vt lumine gloriæ eleuatum, per se vt *quod* influere in visionem beatificam.

28 *Quarto.* Denique; nam intellectus medio lumine gloriæ, eleuatur ad agendum intra sphæram suæ specificationis adæquatæ, ad differentiam aquæ calefacientis medio calore, quæ per illum trahitur ad operationem non contentam intra sphæram specificationis sui vel suarum potentiarum: ergo licet aqua mediante calore, solum per accidens materialiter, & denominatiuè calefaciat, intellectus mediante lumine gloriæ, non materialiter, & per accidens, sed per se, & formaliter influet in visionem beatificam.

29 *Secundo respondebis.* Respondebis secundo, negando antecedens; lumen enim gloriæ instrumentaliter in visionem beatificam influit, non vt instrumentum obedientiale, sed vt instrumentum connaturale, strictiori instrumenti ratione, quam intellectus; eo quod lumen gloriæ accipit virtutem à Deo, & ab illo, vt à simul efficiente dependet, & alias non operatur vitaliter; intellectus autem, etsi à Deo recipiat virtutem, ab illoque, vt simul coefficiente dependeat, vitaliter tamen agit, & per visionem beatificam viuit, qualiter Deus non operatur per illam; ideoque minus rationem instrumenti sortitur, quam lumen in ordine ad visionem beatam.

30 *Sed cōtra.* Sed contra: nam sequitur ex hac solutione omnem causam secundam non operantem vitaliter esse in rigore instrumentum causæ primæ; consequens est falsum: ergo & tradita solutio. Patet sequela; nam ex eo lumen gloriæ, iuxta doctrinam traditæ solutionis, est rigorosè instrumentum, quia accipit à Deo suum esse, & virtutem operandi, ab illoque vt simul operante dependet; sed totum hoc conuenit omni causæ secundæ: ergo omnis causa secunda, quæ non operatur vitaliter, est cum omni proprietate instrumentum causæ primæ. Falsitas autem consequentis probatur, tum; quia aliàs cum Diuus Thomas pluribus in locis docet, nullam creaturam causare posse physicè principaliter gratiam: bene autem instrumentaliter, esset omnino superuacanea distinctio; cum eo ipso quod creatura aliqua causaret physicè gratiam, deberet illam causare, vt verum, rigorosumque instrumentum. Tum etiam; quia iuxta communem Phylosophorum doctrinam, causa secunda diuiditur in principalem, & instrumentalem, quin ad hoc, quod causā secundam principalem inueniant, ad causas vitaliter operantes recurrant: ergo asserere omnem causam secundam vitaliter non operantem, esse verè, & propriè instrumentum causæ primæ, communi Phylosophorum sententiæ aduersatur.

31 *Respondebis tertio.* Respondebis tertio cum aliis, negando etiam antecedens; eo quod habitus luminis gloriæ non est vitalis, visio autem vitalis est; vnde sicut intellectus, quia supernaturalis non est, visio autem est supernaturalis, instrumentaliter influit in illam, ita habitus luminis gloriæ, quia vitalis non est, instrumentaliter influit in visionem vitalem.

32 *Sed cōtra.* Sed præterquam quod hæc solutio falso nititur fundamento, nempè, habitum luminis gloriæ vitalem non esse, cuius falsitas ex infra dicendis constabit, in hunc modum reijcitur; nam iuxta aduersarios præfata solutione vtentes, etsi habitus supernaturalis non contineat ratione sui vitalitatem actus, nec potentia ratione sui supernaturalitatem actus contineat, conflatum tamen ex potentia, & habitu supernaturali resultans, vitalitatem, & supernaturalitatem in actu repertam continet, vnum ratione habitus, & aliud ratione potentiæ: ergo conflato ex habitu, & potentia resultanti, nihil deest, vt principaliter ad eliciendum actus supernaturalis concurrat; & consequenter est causa principalis illius. Sed causa principaliter agens, non potest in ratione talis constitui ex partibus tantum instrumentaliter concurrentibus: ergo saltim habitus in supernaturalem actum principaliter influit.

33 *Respōdebis.* Respondebis, quod licet conflatum ex habitu, & potentia resultans, vitalitatem, & supernaturalitatem actus contineat, non tamen continet per modum causæ principalis, sed per modum causæ instrumentalis; eo quod nullum ex componentibus tale conflatum adæquat actum supernaturalem vitalem, sed vnum exceditur ab illo in vitalitate, & alterum in supernaturalitate.

34 *Sed cōtra.* Sed contra; nam sequitur ex hac solutione, implicare concursum partialem principalem partialitate causæ; consequens non admittent contrariæ sententiæ Auctores: ergo solutio tradita non subsistit. Patet sequela; nam eo ipso, quod duo concurrant ad aliquem effectum partialiter, quodlibet illorum seorsim à perfectione effectus exceditur; si namque illorum aliquod perfectionem effectus adæquaret, se solo illum contineret, & consequenter causa partialis non esset: ergo eo ipso nullum illorum seorsim, nec conflatum ex vtroque resultans, potest principaliter in effectum influere, si vera est doctrina traditæ solutionis; & consequenter manifestè ex illa infer-

infertur, implicare omnino concursum principalem partialem.

§. II.

Sententia opposita cum suis fundamentis proponitur.

33 *Suarez.* Contrariam nostræ conclusioni sententiam docuere Suarez *1 tom in 3.p.disp.31.sect.6.solutione ad 4. lib.3.de auxilijs cap. 15.num.20 disp.3.metaph sect.11. num.46. lib.2. de attributis negatiuis cap.10.num.14.& lib.6.de gratia cap.6. & 7.* Arrubal *in hac prima parte disp.19.num.30.* Fasolis *in hac quæst.art.5.nu 27* Granadus *tractatu de visione Dei disp.6 nu.22 & controu.3. de charitate disp 2.num.3.* Quos alij Recentiores ex eadem familia sequuntur pro se referentes Ægidium *in 2.dist 26.quæst.2 art.1 in corpore.* Et *dist.28.quæst.1.art.3.* Argentinam *in eadem distinct.qu.vnica art.2.* Et Capreolum *quæst.vnica art.3.ad 12.argumentum.* Falso tamen Capreolus pro hac sententia refertur; nam de voluntate in ordine ad actum meritorium loquendo, non dicit esse propriè instrumentum, sed largè, vnde ait voluntatem quasi instrumentaliter à Deo ad actum meritorium moueri, manifestè denotans per illam modificationem, non propriè, sed largè posse dici instrumentum, quia à Deo vt mouente dependet, quod omni causæ secundæ est commune.

Arrubal. Fasolis. Granad. Ægid. Argent. Capreol.

36 *S.THO.* In fauorem huius sententiæ, & contra assertionem nostram arguitur primo ex Diuo Thoma 1.2.*qu.21.art.4.ad 2.* illis verbis: *Dicendum, quod homo sic mouetur à Deo, vt instrumentum, quod tamen non excludit, quin moueat se ipsum per liberum arbitrium.* Et 2.2.*qu.173.art.4.in corpore,* illis verbis: *In reuelatione prophetica, mouetur mens Prophetæ ab Spiritu Sancto, sicut instrumentum deficiens respectu principalis agentis.* Et *qu.27.de veritate art.1.ad 9.* ibi: *Dicendum, quod duplex est instrumentum, quoddam inanimatum, quod agitur, & non agit, vt securis, & tale non indiget habitu; quoddam vero animatum, vt seruus, quod agit, & agitur, & hoc indiget habitu; & tale instrumentum est humanitas diuinitatis.* Ex quibus testimonijs tale argumentum formatur; homo per liberum arbitrium vitaliter, & liberè agit, mens etiam Prophetæ vitaliter ad propheticam cognitionem concurrit, & humanitas Christi vitaliter influit in actus, quos elicit medijs habitibus; & tamen iuxta D. Thomam homo per liberum arbitrium agens est instrumentum Dei, mens Prophetæ instrumentum deficiens Spiritus Sancti, & humanitas Christi est instrumentum diuinitatis: ergo vitalitati actionis non obstat à principio instrumentaliter agente procedere; & consequenter ex eo quod visio beatifica sit actus vitalis, non tollitur, quod ab intellectu beati procedat instrumentaliter.

37 *Respondetur.* *S.THO.* Vt ad hoc argumentum respondeam, aduerto ex D. Thoma *qu.24. de veritate art.1. ad 5.* instrumentum dici dupliciter: *Vno modo propriè, quando scilicet aliquid ita ab altero mouetur, quod non confertur ei à mouente aliquod principium talis motus, sicut serra mouetur à Carpentario, & tale instrumentum non est particeps libertatis. Alio modo dicitur instrumentum magis communiter quidquid est mouens ab alio motum, siuè sit in ipso principium sui motus, siuè non; & sic ab instrumento non oportet, quod omnino excludatur ratio libertatis, quia aliquid potest esse ab alio motum, quod tamen se ipsum mouet, & ita est de mente humana.* Verba sunt Diui Thomæ, ex quibus sine interprete infertur clara intelligentia primi testimonij in contrarium adducti, nempè, Diuum Thomam loqui de instrumento largè, & communiter accepto, cum docet, liberum arbitrium in ordine ad actus liberos esse instrumentum Dei, sumpto scilicet instrumento communiter pro omni eo quod ab alio mouetur, siuè se ipsum moueat, siue non.

38 *Secundo testimonium explicatur.* Ex eisdem etiam colligitur vera secundi testimonij intelligentia, animaduertendo prius, quod cum ratio instrumenti consistat in hoc, quod est agere tantum vt motum, per quod excluditur agere per propriam formam, & agere se mouendo, quo aliquid minus virtute propriæ formę mouetur, eo magis accedit ad rationem instrumenti, etsi semper maneat intra limites instrumenti communiter sumpti: ex quo manifestè colligitur agens vitaliter tantum, magis participare de ratione instrumenti accepti communiter, quam agens vitaliter liberè; quia etsi vtrumque moueatur à se, magis tamen agens libere à se ipso mouetur, quam agens tantum vitaliter; vtpotè cum agens liberum, media consultatione, & libera electione moueatur, sibique suæ actionis finem præstituat; quo circa Diuus Thomas 3. *Contra Gentes cap.112.* agentia omnia irrationalia inter instrumenta computauit; quia nempè aguntur, & non agunt cum suarum actionum dominio, nec sibi finem præstituunt, sed à Deo præstitutum accipiunt. Hoc ita præmisso sensus Diui Thomæ manifestus apparet, mentem scilicet Prophetæ esse instrumentum Spiritus Sancti in cognitione prophetica, non strictè, & propriè, sed communiter, & largè, magis tamen rationem instrumenti participat respectu talis cognitionis, quam liberum arbitrium creatum in ordine ad actus liberos; hoc enim taliter mouetur à Deo, quod se applicat liberè ad illos, mens autem Prophetæ taliter à Deo mouetur ad cognitionem propheticam, quod non se applicat libere ad illam nec eam continet in sua libera potestate, vt enim docet Diuus Thomas 2.2.*q.171.art.2.* non potest aliquis vti prophetia, cum voluerit, & ideo lumen propheticum non est habitus, sed impressio quædam per modum transeuntis communicata.

Ad tertium testimonium dicatur, instrumentum iuxta Diuũ Thom. 1.*p quæst.45.art.5.* habere propriam actionem, hoc est, virtute propriæ formæ causatam præuiè ad actionem principalis agentis, præter quam habet actionem instrumentariam. Est ergo differentia inter instrumenta animata, & inanimata quoad indigentiam habituum, non in ordine ad actionem, quam instrumentaliter causant, sed in ordine ad actionem præuiam, quam in genere causæ principalis efficiunt: & sic humanitas Christi, quæ est instrumentum animatum diuinitatis, habitibus indigebat, illisque vtebatur in ordine ad actiones præuias ad concursum instrumentalem, non vero in ordine ad actiones, quas causabat instrumentaliter. Et ex his ad argumentum constat solutio; non enim ex testimonijs Diui Thomæ conuincitur agens vitale, seu liberum, ad actiones, quibus viuit, & quas liberè elicit, instrumentaliter propriè concurrere, sed tantum communiter, quod à nobis non negatur, nec vllus Theologorum negauit. 39 *Tertio testimonium explicatur.*

Sed contra interpretationem datam secundo testimonio instat Suarez, nam D. Thomas ex eo quod mens Prophetæ est instrumentum deficiens Spiritus Sancti, colligit Prophetas non cognoscere omnia, quæ prophetant; sed qui loqueretur de instrumento, non propriè sumpto, sed largè, & communiter accepto, ridicula esset illatio facta ab Angelico Doctore: ergo accipiendus est de instrumento, non largè, sed propriè sumpto. 40 *Suarez. Se instat.*

Respondeo negando minorem. Vt enim Propheta aliquando loquatur, aut faciat ea, quæ ipse non cognoscit, sufficit, quod sit instrumentum Spiritus Sancti communiter sumptum modo explicato, nempè, quod ad illud dictum, vel factum propheticum non moueatur à se cum consultatione, & deliberatione; licet enim operans media deliberatione, & consultatione, debeat sibi finem præstituere, illumque perfectè cognoscere: operans autem vitaliter, non tamen deliberatè, & præuia consultatione non est opus, vt finem suæ actionis sibi præstituat, & illum perfectè cognoscat. Quia ergo mens Prophetæ ad illa dicta, vel facta prophetica speciali instinctu mouetur à Deo, non tamen per deliberationem à se, ideo potest non cognoscendo, quæ Deus reuelare intendit, illa dictis, aut factis reuelare. 41 *Respondetur.*

Secundo arguit Suarez; nam intellectus influit in visionem beatificam, non ratione potentiæ naturalis, sed ratione potentiæ obedientialis actiuæ; sed virtus obedientialis actiua non est principalis, sed instrumentalis: ergo non principaliter, sed instrumentaliter influit in illam. Minorem probat primo; nam virtus proxima principalis operatur iuxta mensuram suæ naturalis virtutis; item cum concursu sibi debito: ac denique cum proportione, & naturali propensione ad effectum, sed virtus actiua obedientialis non sic operatur: ergo non principaliter, sed instrumentaliter agit. Secundo probat minorem; nam potentia actiua obedientialis, solum est apta operari iuxta imperium, motionem, seu auxilium Dei principalis agentes, respectu cuius dicitur obedientialis; sed iste modus operandi est sufficiens ad rationem instrumenti: cum sit operari vltra mensuram, & naturam proximè facultatis, & cum dependentia per se ab agente superiori habente principalem virtutem: ergo virtus actiua obedientialis, non principalis, sed instrumentalis est. 42 *Secundo arguitur.*

Respondeo, distinguendo maiorem: agit ratione potentiæ actiuè obedientialis habentis coaptationẽ essentialem cum actu, ratione continentiæ illius intra sphæram sui specificatiui, concedo maiorem: tali coaptatione carentis, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam. Ad primam probationem minoris, quatenus solutioni traditæ potest obstare, concessa maiori, & minori, distinguo consequens: non operatur principaliter proximè, concedo consequentiam: remotè, nego consequentiam. Virtus autem, quam nos intellectui ratione sui concedimus in ordine ad visionem beatificam, non influit immediatè, & proximè in illam, sed mediatè: & remotè, ratione luminis gloriæ, vt virtutis proximæ adæquatæ eleuantis intellectum, illique præstantis proximam continentiam visionis. 43 *Respondetur.*

Ad secundam probationem, distinguo maiorem: iuxta imperium, motionem, seu auxilium eleuantia potentia intra sphæram suæ specificationis, concedo maiorem: non sic eleuantia, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam. Nam intellectus, etsi solum aptus sit ad influendum in visionem beatificam iuxta imperium Dei, aut motionem illius; quia tamen hoc imperium seu motio fit media qualitate eleuante intellectum, vt agat intra sphæram suæ specificationis; fit consequens, quod intellectus media tali qualitate, non tantum sit motus à Deo, sed etiam à seipso moueatur, & per propriam formam, seu virtute propriæ formæ operetur; remotè quidem ratione suæ coaptationis essentialis, & proximè 44

xime ratione habitus, vel auxilij eleuantis, quæ sont formæ propriæ intellectus; ac proinde quod non instrumentaliter, sed principaliter influat in visionem beatificam: vt enim vidimos ex D. Thoma, agens, quod virtute propriæ formæ operatur, non instrumentale, sed principale est.

45 *Tertio arguitur.* Tertio obijciont Recentiores; illa est causa instrumentalis propriè, quæ operatur effectum per virtutem acceptam ab alio, à quo, vel præsente, vel absente dependet in operando; sed intellectus, vt efficiens visionem, accipit virtutem à Deo, & ab ipso, vt præsente in illius efficientia dependet; ergo non principaliter; sed instrumentaliter influit in illam. Minor, & consequentia probatione non indigent. Maiorem autem probant; nam ratio instrumentalis causæ non sumitur ex modo, quo cum effectu comparatur, sed ex modo, quo cum alia causa coefficiente confertur; principalis enim causa sonat causam in agendo præcipuam, alterique non subiectam; instrumentalis verò sonat causam minus præcipuam in agendo, & alteri causæ subiectam: ergo causa ab alia in agendo dependens, & ab illa virtutem accipiens, verè, & propriè est causa instrumentalis.

46 *Respon.* Respondeo, negando maiorem. Ad illius probationem dicatur, rationem causæ instrumentalis ex vtroque capite sumi, nempè, ex modo quo com effectu comparatur, & ex modo quo cum causa principali confertur; causa namque instrumentalis taliter effectum respicit, quod illo non sibi, sed agenti principali quærit, vt ex D. Thoma vidimus. Dato autem quod sumatur ex modo, quo cum alia causa confertur, non sufficit ad rationem instrumenti propriè accepti, quod ab alio recipiat virtutem, & ab alio dependeat in operando; aliàs omnis causa secunda esset instrumentum propriè, & non causa principalis, quod est contra D. Thom. & contra communem Philosophorum sententiam, vt supra argumentabamur; sed insuper est necessarium, quod virtus illa recepta ab agente superiori, non sit propria causæ agentis, nec data, vt illa se moueat, sed vt præcisè moueatur, nec vt sibi effectum quærat, sed tantum agenti moueoti; quando autem licet virtus recipiatur ab alio, est tamen agentis, cui datur propria & datur illi, vt se moueat, & vt sibi effectum quærat, etsi instrumentom communiter, non est instrumentom propriè, & quia intellectos hoc modo accipit virtutem à Deo in ordine ad visionem beatificam: fit consequens, vt in eius elicientia non sit instrumentum propriè, sed solum largè, & communiter.

47 *Instabis primo.* Sed oppones primo; nam sequitur ex hac solutione, nullum esse instrumentum animatum, quod propriè instrumentum sit; consequens est contra D. Thom. *q. 27. de veritate art. 1. ad 9.* vbi docet, humanitatem Christi esse instrumentum animatum, & coniunctum diuinitatis; ergo deficit solutio. Probatur sequela; nam iuxta Doctrinam traditæ solutionis, cum virtus agenti datur, vt se moueat ad aliquem actum, tale agens non est instrumentum propriè, sed instrumento animato datur virtus, vt se moueat; aliàs animatum non esset, cum de ratione viuentis sit à se ipso moueri: ergo nullum datur instrumentum animatum, quod propriè instrumentum sit, si vera est solutionis doctrina.

48 *Secundo.* Secundo; nam id, quod accipit ab alio virtutem ad agendum vltra sphæram actiuitatis suæ, & supra virtutem innatam, agit propriè instrumentaliter; quidquid enim aliud petitur ad rationem instrumenti propriè, voluntariè peti videtur; sed intellectus, vt eliciens visionem beatificam accipit virtutem à Deo ad agendum supra facultatem propriam, virtutemque sibi innatam, & vltra sphæram suæ actiuitatis: ergo influit in visionem beatificam tanquam proprium instrumentum.

49 *Tertio.* Tertio; nam habitus siue auxilium, quibus intellectus iuuatur, & eleuatur ad elicientiam visionis, non sunt formæ propriæ intellectus; cùm non sint, nec possint esse connaturalia intellectui creato, aut creabili, sed tantum Deo, cui soli videre se ipsum potest esse connaturale; sed in nostra sententia intellectus elicit visionem beatificam ratione formæ eleuantis, vt virtutis proximè adæquatæ: ergo non elicit illam per sibi propriam virtutem; & consequenter in elicientia visionis agit instrumentaliter proprie.

50 *Respondetur in prima instãtia.* Respondeo ad primam instantiam, negando sequelam. Ad illius probationem, concessa maiori, distinguo minorem: virtus per quam constituitur instrumentaliter agens, nego minorem: virtus per quam principaliter agit præuiè ad actionem instrumentariam, concedo minorem, & nego consequentiam. Vel distinguo consequentiam; ratione primæ virtutis, concedo consequentiam; ratione secundæ virtutis, nego consequentiam. Itaque humanitas Christi, & idem de quouis alio instrumento animato est dicendum, cum ad effectus miraculosos instrumentaliter concurrebat, duas exercebat actiones, vnam præuiam, principalem, alteram instrumentalem; & consequenter duplici virtute pollebat, vna ad actionem principalem, & per hanc se mouebat, & vitaliter agebat, alia ad instrumentariã actionem, & per hanc non se mouebat, sed mouebatur à Deo, nec per talem actionem formaliter sumptam viuebat: ex quo tantum sequitur, quod instrumentum animatum non constituitur in ratione instrumenti per illam primam virtutem, & quod respectu primæ actionis, propriè instrumentum non sit, quod libenter fatemur; non autem, quod in ordine ad effectum principalis agentis, ad quem per secundam virtutem eleuatur, non sit instrumentum propriè.

51 Ad secundam, distinguo maiorem: quod accipit virtutem ad agendum vltra sphæram essentialem, & specificatiuam, concedo maiorem: vltra sphæram proportionatam, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam. Ratio autem distinctionis est; nam eo ipso quod aliquid operetur intra sphæram suæ specificationis essentialis, etsi operetur vltra sphæram proportionatam, concurrit ad talem operationem per virtutem sibi innatam, vt per vim mediatè, actiuam, & forma vim proximam præstans, etsi ab extrinseco veniat, illi tamen appropriatur, & sit propria illius, non quidem proprietate naturalis dimanationis, sed proprietate passiuæ receptionis in ordine ad proprium obiectum, & non taliter mouetur ab alio, quod simul à se non moueatur; ac proinde non agit, vt instrumentum propriè, de cuius ratione est taliter operari, vt motum à principali agente, quod non moueatur à se, & quod motio præstet vim proximam, & remotam, id est, nullam vim etiam mediatè actiuam in instrumento supponat. Et ex his ad tertiam replicam constat solutio, nam licet forma supernaturalis eleuans intellectum ad elicientiam visionis, non sit intellectui propria dimanatiuè, receptiuè tamen est propria, eo quod eleuat intellectum, vt agat intra sphæram suæ specificationis essentialis, & in ordine ad obiectum proprium, & specificatiuum. *Ad secundam.* *Ad tertiam.*

52 *Denique arguitur.* Denique argumentari possumus contra nostram conclusionem; non repugnat agenti vitali instrumentaliter influere in actum vitalem: ergo ex eo quod intellectus vitaliter influat in visionem beatificam, non benè à nobis infertur, quod nõ influat instrumentaliter. Probatur antecedens primo, nam potentia generatiua concurrit ad generationem vitaliter; & tamen non principaliter, sed instrumentaliter influit in illam; non enim stat principalis concursus ad actionem, & instrumentalis ad terminum actionis, potentia autem generatiua non principaliter, sed instrumentaliter causat generationis terminum: ergo non repugnat viuenti concurrere instrumentaliter ad actionem per quam viuit. Secundo probatur; nam iuxta D. Tho. *q. 3. de potentia art. 7.* in corpore ad finem. *Deus est causa cuiuslibet actionis in quantum dat virtutem agendi, & in quantum conseruat eam, & in quantum applicat actionis, & in quantum eius virtute omnis alia virtus agit.* Et solutione ad 7. duplicem virtutem distinguit in omni causa secunda, vnam habentem esse ratum, & permanens, per quam principaliter agit; & aliam habentem esse intentionale, & fluidum per modum quo colores sunt in arte, & virtus artis in instrumento artificis, per quam instrumentaliter causat terminum, qui est Dei proprius, scilicet esse; sed etiam causa vitalis à Deo dependet, vt dante, & conseruante virtutem, & vt applicante virtutem datam ad actum; & vt in cuius virtute talem actum operatur: ergo est instrumentum Dei respectu actionis vitalis; consequenter non est contra rationem agentis vitalis instrumentaliter ad vitalem actum concurrere.

53 *Respon.* Respondeo, negando antecedens. Ad primam probationem concessa maiori, distinguo minorem: tanquam proprium instrumentum, nego minorem: vt virtus instrumentaria, concedo minorem; & distinguo consequens distinctione minoris. Itaque viuens vt *quod* principaliter, debet etiam principaliter ad actum vitalem concurrere; viuens autem *quo* per modum virtutis vitalis, etsi possit in actionem vitalem influere instrumentaliter, vt virtus instrumentaria, non tamen potest influere instrumentaliter tanquam proprium instrumentum. Et ratio differentiæ est; nam virtus instrumentaria se ipsa est virtus principalis agentis; ac proinde quamuis in illius virtute, in sensu intransitiuo, moueatur, non tollitur, quod moueatur à se; ac proinde non tollitur, quod per talem actum viuat. Instrumentum autem, quod verè instrumentum est, non est se ipso virtus principalis agentis, sed agit per virtutem fluidam à se distinctam, & ab agente principali determinatam; ideoque non à se ipso, sed ab agente principali mouetur, cum quo non stat viuere per talem actionem.

54 *Respon.* Si dicas; sequi ex ista solutione intellectum respectu visionis beatificæ posse concurrere instrumentaliter, per modum virtutis instrumentariæ; consequens non admittemus: ergo solutio tradita non subsistit. Probatur sequela; vt enim in solutione tradita asserimus, concurrere instrumentaliter per modum virtutis instrumentariæ, non obstat vitalitati: ergo licet visio beatifica vitalis sit, & intellectus viuat per illam, poterit in visionem influere, etsi non vt instrumentum proprium, bene tamen vt virtus instrumentaria.

55 *Si obijcias.* Respondeo, negando sequelam; non quia modus iste concurrendi instrumentaliter obstet vitalitati actionis, sed ex alio capite, nempè, quia intellectus non potest concurrere, vt virtus instrumentaria Dei Auctoris supernaturalis, cum se ipso non sit virtus illius, vtpotè ratione sui Deo Auctori superna-

tura-

turali non subordinatus in operando, sicut nec in essendo: nec vt virtus instrumentaria animæ rationalis; nam concursus instrumentalis per modum virtutis, ast per subordinationem ad causam principalem; si autem intellectus instrumentaliter influit in visionem beatificam, non potest anima principaliter in illam influere; cum ratio quare intellectus non principaliter, sed instrumentaliter influat, non possit alia assignari, nisi quia visio excessu ordinis intellectum excedit; quæ ratio, si quid probat, conuincit, nec animam rationalem posse principaliter in beatificam visionem influere: non ergo potest intellectus concurrere instrumentaliter in visionem beatificam per modum virtutis instrumentariæ.

56 *Secundo probatio diluitur.* Ad secundam antecedentis probationem, concessis maiori, & minori, distinguo consequens: non est contra rationem agentis vitalis concurrere instrumentaliter ad actum vitalem sub conceptu entis, concedo consequentiam secundum rationem vitalis, nego consequentiam. Quæ doctrina qualiter sit accipienda, & quomodo cum nostrorum actuum libertate compati possit, quod intellectus, & voluntas, & omnis causa secunda ad actus, & effectus proprios sub aliqua ratione concurrant instrumentaliter, fusè à Discipulis Diui Thomæ discurritur *Tractatu de Auxilijs*.

57 *Si opponas.* Si opponas: ergo poterit intellectus influere in visionem beatificam principaliter sub ratione vitalis, & instrumentaliter sub ratione supernaturalis, quod intentum aduersariorum sufficiet. Probatur sequela; vt enim in solutione data asseruimus, intellectus de facto instrumentaliter tanquam instrumentum Dei influit in visionem beatificam sub ratione entitatis, & principaliter influit in illam sub ratione vitalis; sed non minus distinguuntur in visione beatifica ratio vitalitatis, & ratio supernaturalitatis, quam ratio vitalitatis, & ratio entitatis, vel actualitatis: ergo poterit influere in visionem beatificam principaliter sub ratione vitalis, & instrumentaliter sub ratione supernaturalis.

58 *Respondetur.* Respondeo, negando sequelam. Ad illius probationem, si nomine actualitatis instrumentaliter à causis secundis causatæ, non actualitas essentiæ, sed existentiæ intelligatur, facili negotio occurritur, negando minorem. Existentia namque realiter ab essentia distinguitur in doctrina Diui Thomæ, supernaturalitas autem à vitalitate visionis non distinguitur realiter, sed intimè illam transcendit, & cum illa identificatur. Si autem teneamus nomine actualitatis Deo; vt proprius effectus respondentis, non existentiam, sed actualitatem entitatiuam intelligi, vrget magis difficultas; cæterum ad illam respondeo, concessis maiori, & minori, negando consequentiam: & ratio discriminis est; nam ad vitalitatem, & etiam ad libertatem saluandam, sufficit continentia principalis effectus secundum formalitates pertinentes ad ordinem causæ secundæ, non autem petitur continentia principalis formalitatum spectantium ad sphæram, & ordinem causæ primæ, & quia iuxta doctrinam ex Diuo Thoma adductam, in quolibet ente creato, ratio entitatis pertinet ad causam primam, vt proprius effectus illius; consequens est, quod vt intellectus vitaliter influat, & vt voluntas liberè agat, non petant illius prædicati continentiam principalem. Supernaturalitas autem non est formalitas spectans ad causam primam, vt proprius illius effectus, & illius quasi specificatiua, sed pertinet ad ordinem causæ secundæ; & ideò vt intellectus influat vitaliter, & voluntas influat liberè in actus ipsis correspondentes, petunt prædictos actus, vt supernaturales principaliter continere.

59 *Instabis.* Instabis; entitas, vel actualitas entitatiua in quolibet ente creato, correspondet primæ causæ tanquam proprius effectus illius: ergo entitas, vel actualitas naturalis, correspondebit Deo Auctori, & conditori naturæ, & entitas, seu actualitas supernaturalis sub conceptu supernaturalis, Deo conditori gratiæ; & consequenter sicut actualitas naturalis, solum instrumentaliter à causa secunda naturali causatur, ita actualitas entitatiua supernaturalis, solum causatur instrumentaliter à causa secunda eleuata.

60 *Respondetur.* Respondeo, negando consequentiam quoad vtramque partem. Cum enim Deus, vt Auctor naturæ, & gratiæ gaudeat virtute operatiua vna, & indiuisibili, non solum formaliter, sed etiam virtualiter, non potest ex parte effectuum diuersa ratio formalis terminatiua, & obiectiua Deo, vt Auctori gratiæ, & Auctori naturæ assignari, sed omninò eadem: ac proinde formalis ratio in effectibus respectu Dei sub vtraque ratione, est actualitas entitatiua sub conceptu actualitatis; supernaturalitas autem, & naturalitas materialiter se habent respectu omnipotentiæ diuinæ. Quod si hæc non placuerint, poterit quis ad primam solutionem recurrere, nempè, nomine actualitatis instrumentaliter à causis secundis causatæ, intellexisse Angelicum Præceptorem, actualitatem existentiæ, quæ quis est extra essentiam omnis creaturæ in nulla potest contineri, vt in causa principali.

§. III.

Statuitur secunda conclusio, & probatur.

SECVNDA CONCLVSIO SIT. *Intellectus ratione sui non habet partem virtutis proximæ actiuæ respectu visionis beatificæ, sed adæquata virtus proxima est habitus luminis gloriæ.* Ita omnes Auctores relati pro secunda sententia: & ostenditur primo; nam habitus charitatis est adæquata virtus proxima agendi in ordine ad dilectionem supernaturalem: ergo lumen gloriæ est intellectui adæquata virtus proxima in ordine ad visionem beatificam. Consequentia aduersarijs est nota. Antecedens autem probatur ex Diuo Thoma *quæstione vnica de Charitate articulo primo propè initium corporis*, vbi relata sententia Magistri asserentis, voluntatem mediante Spiritu Sancto, absque forma intrinsecè inhærente Deum super omnia diligere, illamque impugnans, sic ait: *Sed hæc opinio omninò stare non potest. Sicut enim naturales actiones, & motus à quodam principio intrinseco procedunt, quod est natura, ita & actiones voluntariæ oportet quod à principio intrinseco procedant: nam sicut inclinatio naturalis in rebus naturalibus, appetitus naturalis nominatur, ita in rationalibus inclinatio apprehensionem intellectus sequens, actus voluntatis est. Possibile autem est, quod res naturalis ab aliquo exteriori agente ad aliquid moueatur, non à principio intrinseco, puta cum lapis projicitur sursum; sed quod talis motus, vel actio non à principio intrinseco procedens, naturalis sit, hoc omninò est impossibile, quia in se contradictionem implicat: vndè cum contradictoria esse simul, non subsit diuinæ potentiæ, nec hoc à Deo fieri potest, vt motus lapidis sursum, qui non est à principio intrinseco, sit ei naturalis. Et similiter non potest hoc diuinitus fieri, vt aliquis motus hominis, vel interior, vel exterior, qui sit à principio extrinseco, sit voluntarius.* Et paucis interpositis infert: *Actus igitur, qui excedit totam facultatem naturæ humanæ, non potest esse hominis voluntarius, nisi superaddatur naturæ humanæ aliquid intrinsecum voluntatem perficiens, vt talis actus à principio intrinseco proueniat.* Verba sunt Diui Thomæ, quæ idcirco, ita fusè præter morem solitum retuli, quia ex illis rectè intellectis, antecedentis veritas clarè colligitur. 61 *Secunda conclusio. Suadetur primo D. Tho.*

62 *Prob. ex doctrina relata.* Et ex illis ita probatur, iuxta Diuum Thomam, implicat actum voluntatis à voluntate procedere sine aliqua forma intrinseca; id namque probat Diuus Thomas ex implicatione, quæ ex opposito sequitur, nempè, esse, & non esse voluntarium; & consequenter sentit, contradictionem inuoluere; at iuxta Auctores omnes concedentes voluntati ratione sui virtutem partialem proximam, hoc ipso, quod tali gaudeat virtute, non implicat ad actum charitatis absque intrinseca forma concurrere, ita vt in sententia illorum hæc consequentia sit euidens; *Voluntas est potens ratione sui partialiter proximè actum charitatis elicere: ergo potest de potentia absoluta illum elicere, sine forma intrinsecè inhærente:* ergo iuxta Diuum Thomam, voluntas virtute partiali proxima ad actum dilectionis non gaudet, & consequenter adæquata virtus proxima respectu actus dilectionis est habitus charitatis.

63 *Confirmatur 1.* Vel aliter id ipsum explico, & confirmo in hunc modum; nam iuxta Diuum Thomam, vt dilectio voluntati ab intrinseco conueniat; & consequenter voluntaria sit, est omninò necessarium, quod per formam aliquam supernaturalem eleuetur, & intrinsecè perficiatur; at si in voluntate esset partialis virtus proxima agendi actum dilectionis, vt talis actus conueniret illi ab intrinseco, hoc necessarium non esset: ergo sentit manifestè voluntatem non gaudere virtute proxima actiua in ordine ad dilectionem supernaturalem Dei ratione propriæ entitatis. Maior constat ex discursu facto à Diuo Thoma, & ex vltimis verbis relatis. Minor autem probatur; nam etiam si non perficeretur, nec eleuaretur per formam superexcedentem intrinsecam, esset in voluntate vis intrinseca partialis proxima: & consequenter illam in se ab intrinseco contineret: ergo sine tali forma eleuante, & intrinsecè perficiente, conueniret dilectio voluntati ab intrinseco, & ab intrinseco ab illa procederet.

64 *Confirmatur 2.* Vrgeo, & explico secundo vim argumenti facti ex verbis Diui Thomæ in corpore eiusdem articuli, ibi: *Si igitur actus charitatis in homine, non ex aliquo habitu interiori procedat naturali potentiæ superaddito, sed ex motione Spiritus Sancti, sequeretur alterum duorum, vel quod actus charitatis non sit voluntarius, quod est impossibile, quia ipsum diligere, est quoddam velle, aut quod non excedat facultatem naturæ, & hoc est hæreticum.* At si respectu actus charitatis daretur in voluntate vis proxima partialis agendi, consequentia à Diuo Thoma facta, futilis omninò esset: ergo iuxta mentem Angelici Præceptoris talis virtus voluntati non conuenit. Probo manifestè minorem. Vt actus voluntarius sit, sufficit, quod voluntati ab intrinseco conueniat; sed concessa voluntati virtute proxima partiali in ordine ad actum charitatis, quamuis talis actus à voluntate ratione habitus intrinsecè superadditi non procedat, ab intrinseco tamen procedet, nempè, à voluntate ratione virtutis proximæ actiuæ, illi intrinsecè conuenientis; & aliàs excedet facultatem naturæ; vt S.THO

enim passim repetunt aduersarij, vis proxima partialis naturæ in ordine ad actus supernaturales, illorum supernaturalitati non obstat: ergo eo ipso, quod prædicta virtus proxima voluntati concedatur, respectu actus charitatis, ex eo quod talis actus non procedat ab aliqua forma supernaturali intrinseca voluntati, non sequitur, aut voluntarium non esse, aut non excedere facultatem naturæ, quæ est illatio à Diuo Thoma facta.

65 *Respondebis.* Respondebis, Diuum Thomam non intulisse prædictum inconueniens, ex eo quod actus charitatis non procedat à forma intrinsecè voluntati inhærente, sed ex eo quod procedat ex motione Spiritus Sancti, quod est procedere omninò ab extrinseco; ex hoc autem rectè infertur, nam eo ipso, quod actus aliquis conueniat subiecto ab extrinseco, non potest esse voluntarius.

66 *Sed contra.* Sed contra; nam sic explicata doctrina Diui Thomæ, non deberet inferre consequens disiunctiuum, nempè, talem actum, aut voluntarium non fore, quod implicat, aut non excedentem facultatem naturalem, quod est hæreticum, sed tantum vnam partem, nempè, actum sic procedentem voluntarium non fore; sed Diuus Thomas intulit disiunctiuam illam propositionem: ergo tradita explicatio menti Angelici Doctoris non congruit. Probo manifeste maiorem; nam ex eo quod actus charitatis adæquatè ex motione Spiritus Sancti procederet, & ab extrinseco proueniret; nullatenus sequi potest, non excedere facultatem naturæ, benè tamen quod voluntarius non esset; nam vnde potest ista consequentia tenere. *Actus charitatis adæquatè procedit ex motione Spiritus Sancti: ergo non superat facultatem naturæ?* Aut quomodo ex processu à principio extrinseco supernaturali mouente, potest apparenter inferri actum sic procedentem non excedere facultatem naturalem? ergo sic explicata doctrina Diui Thomæ, non deberet Angelicus Præceptor inferre sub disiunctione, actum charitatis, aut voluntarium non fore, aut non excessurum facultatem naturalem, sed tantum primam partem, nempè, voluntarium esse non posse.

67 *Mens D. Th. explicatur.* Mens ergo Diui Thomæ est, respectu actus supernaturalis, non posse saluari, quod conueniat voluntati ab intrinseco, nisi procedat à forma illi intrinsecè inhærente; & consequenter, vel processurum à principio voluntati extrinseco; ac proinde voluntarium non fore, aut supernaturalem esse non posse: Et sic non dari medium in actu supernaturali inter hoc, quod est à forma supernaturali voluntati intrinseca procedere, & procedere adæquatè ab extrinseco; si autem vis partialis immediata, & proxima respectu actus charitatis voluntati conueniret, medium inter prædicta extrema daretur, nempe, à voluntate procedere ratione virtutis proximæ, & immediatæ, quæ voluntati conueniret ratione propriæ entitatis: ergo talis virtus proxima immediatè actiua voluntatis in actum dilectionis supernaturalis, menti Diui Thomæ aduersatur.

68 *Suadetur ratione.* Deinde suadetur conclusio ratione; nam virtus proxima in ordine ad aliquem actum, est ratio præcontinendi proximè illum; sed adæquata ratio præcontinendi proximè visionem beatificam, est habitus luminis gloriæ: ergo est intellectui adæquata virtus proxima in ordine ad illam; & consequenter intellectus ratione propriæ entitatis, virtute proxima partiali non gaudet. Vtraque consequentia euidenter infertur. Maior est certa. Et minor ostenditur primo; nam visio beatifica non est partim naturalis, & partim supernaturalis, sed adæquatè supernaturalis est, vt aduersarij fatentur: ergo ratio proximè præcontinendi illam, non est mixta, vel composita ex naturali, & supernaturali entitate, sed adæquatè est supernaturalis; & consequenter habitus luminis gloriæ, est adæquata ratio huius proximè præcontinentiæ. Secundo probatur; nam præcontinentia causæ efficientis, non est præcontinentia in potentia, sed præcontinentia in actu; sed entitas naturalis nequit esse ratio præcontinendi proximè in actu, actionem adæquatè supernaturalem: ergo adæquata ratio præcontinentiæ proximæ effectiuæ illius, est solus habitus, qui est supernaturalis. Minor probatur; nam præcontinentia in actu effectiua, aut est formalis, aut est eminentialis; sed entitas naturalis nequit esse ratio præcontinendi proximè actum supernaturalem in actu formali; aliàs esset supernaturalis formaliter, nec in actu eminentiali; res namque superior, qualis est actus supernaturalis comparatus cum naturali entitate, in re sibi inferiori non potest eminenter contineri; ergo entitas naturalis non potest esse ratio præcontinendi proximè effectiuè actum supernaturalem.

69 *Solutiones aduersariorum.* Hoc est fundamentum, cui potissimè fidunt Auctores nostræ sententiæ, & meritò sanè; est enim efficacissimum. Illi variè occurritur ab Auctoribus sententiæ contrariæ. Prima solutio est, minorem argumenti esse veram de continentia effectiua principali; secus autem de continentia instrumentali; hoc enim genere continentiæ non repugnat rem ordinis superioris contineri in inferiori. Secundò alij respondent, non contineri actum supernaturalem in entitate naturali, ea ratione, qua supernaturalis est, sed ea ratione, qua est vitalis, & iuxta istam doctrinam distinguunt argumenti minorem. Tertia, & frequentior solutio est, minorem argumenti esse veram de continentia in actu adæquata, & totali, secus autem de continentia partiali, & inadæquata; licet enim actui supernaturali repugnet immediatè dependere à naturali entitate tanquam à causa efficiente adæquata, & se sola effectiuè causatura, non tamen repugnat illi à potentia naturali ratione suæ naturalis entitatis immediatè, & proximè dependere, & in illa contineri tanquam in causa efficiente inadæquata, & partiali, & non se sola effectiuè causatura sed dependenter à Deo agente supernaturali, & supernaturaliter extrinsecè, aut intrinsecè auxiliante; & eleuante: sicut nec repugnat actionum vitalitati dependere immediatè partialiter, & inadæquatè à principio non vitali. Et ratio à priori est, quia causa efficiens partialis, eo ipso, quod partialis sit, non petit ratione sui, & in se præcontinere omnia prædicata effectus sed sufficit, si ratione sui aliquod prædicatum in effectu repertum contineat, vt ex consortio alterius compartialiter agentis totum effectum producat totalitate effectus, etsi non totalitate causæ.

Sed nulla ex his solutionibus argumenti eleuat vires, & contra primam, præter ea, quæ in prima conclusione opposuimus, facit modò ad hominem contra Suarez primæ solutionis Auctorem: asserit namque intellectum instrumentaliter in visionem beatam influere ratione potentiæ obedientialis omnibus creaturis communis, quam esse in omnibus creaturis vnam, & eandem formaliter, docet *tertia parte disputatione* 31. *sectione sexta num.* 12. ex quo manifestè infertur, non influere in prædictum actum formaliter, vt potentiam vitalem. Patet consequentia; nam potentia obedientialis viuentibus, & inanimatis communis, non est vitalis formaliter: ergo si intellectus influit in visionem beatam ratione potentiæ obedientialis communis omni creaturæ non influit in illam, vt potentia vitalis formaliter, sed omninò materialiter vitalitas intellectus comparatur ad visionem, & consequenter non magis viuet intellectus per visionem à se elicitam, quam viueret quæuis alia inanimata creatura, si à Deo assumeretur, vt instrumentum ratione potentiæ obedientialis ad producendam visionem, quod esse possibile fatetur Suarez 1. *tom. in tertiam partem disputatione* 31. *sectione sexta in solutione ad* 7. *&* 8. *argumentum*. Quod autem, intellectum influere in visionem beatam ratione potentiæ obedientialis sibi, & alijs creaturis communis, sit prædicti Doctoris sententia, manifestè constat ex his, quæ docet *libro sexto de gratia cap. sexto num.* 16. vbi ait, entitatem naturalem voluntatis materialiter ad elicientiam actus charitatis se habere, & solum influere in illum formaliter, vt potentia obedientialis, idem consequenter dicturus de intellectu in ordine ad visionem beatam; sed distinctiuum, si quod esset inter potentiam obedientialem, ratione cuius intellectus in visionem beatam influeret, & potentiam obedientialem rerum inanimatarum, ex entitate naturali intellectus desumi deberet: ergo influit, in sententia istius Auctoris, ratione potentiæ obedientialis sibi, & inanimatis communis. Quod expressius docuit 3. *parte disputatione* 33. *numero* 12. *in fine*; vbi ait, quod licet potentia obedientialis in diuersis creaturis, sit diuersa realiter, est tamen secundum rationem eadem, quatenus eodem titulo, & sub eadem ratione omnibus creaturis conuenit. 70 *Prima solutio reijcitur.*

Deinde secunda solutio reijcitur; nam ideò actus ille, vt supernaturalis non continetur in intellectu ratione sui, vt in principio partiali immediatè effectiuo, quia vt sic superexcedit entitatem intellectus, & ad altiorem ordinem spectat; sed etiam vitalitas visionis beatificæ superexcedit entitatem naturalem intellectus: ergo non potest in illo ratione sui contineri, vt in principio immediatè effectiuo. Maior cum consequentia tenet. Minor autem ostenditur primo; nam omnis formalitas reperta in visione beatifica est formaliter supernaturalis, cum supernaturalitas transcendat omnem illius formalitatem, non minus quam naturalitas transcendit omnem formalitatem in actu naturali repertam: ergo omnis formalitas conueniens visioni beatificæ excedit entitatem naturalem intellectus, & consequenter vitalitas visioni conueniens entitatem naturalem intellectus excedit. Secundo probatur; nam ideò visio beata, vt supernaturalis, excedit entitatem intellectus, quia vt sic exprimit supernaturalitatem, quam intellectus ratione suæ entitatis non exprimit; sed visio, vt vitalis, quamuis non exprimat supernaturalitatem, illam tamen implicitè, & per identitatem importat, intellectus autem, nec identicè, nec implicitè supernaturalitatem dicit: ergo etiam vt vitalis excedit entitatem intellectus; & consequenter non potest in illo ratione sui, vt in principio proximo partiali immediatè effectiuo contineri. 71 *Secunda solutio impugnatur.*

Tandem vltima solutio, quæ vt dicebam apud Recentiores inualuit, reijcitur primo; nam causa efficiens principalis, etiam si partialis, & inadæquata sit, petit continere effectum in actu formali, aut eminentiali, nisi velimus causam efficientem ex hoc quod partialis, & inadæquata sit, posse influere in effectum absque continentia illius, quod rationi naturali aduersatur; sed entitas naturalis intellectus non continet actum supernaturalem in actu continentia formali; aliàs essent supernaturalis 72 *Tertia solutio reijcitur primo.*

talis formaliter, nec continentia eminentiali; hæc namque solum est respectu effectus inferioris & imperfectioris, actus autem supernaturalis non est intellectu inferior: ergo non potest ratione sui immediatè in illum influere, etiam vt partialis causa efficiens.

73 *Secundo.* Deinde reijcitur; nam causa efficiens partialis, etsi non petat adæquari cum effectu sumpto adæquatè, petit tamen ipsum inadæquatè sumptum adæquare, idest, secundum aliquod prædicatum illius; sicut causa efficiens adæquata principalis petit, vel excedere, vel ad minus adæquare effectum adæquatè sumptum, idest, secundum omne prædicatum illius; sed intellectus ratione suæ entitatis naturalis non adæquat visionem beatam, etiam inadæquatè sumptam, hoc est, secundum aliquod prædicatum in ipsa repertum; omne namque prædicatum visionis beatificæ est supernaturale formaliter; & consequenter excedit entitatem intellectus, quæ supernaturalis non est: ergo nequit intellectus ratione propriæ entitatis proximè præcontinere actum visionis beatificæ, nec ratione sui immediatè in illam influere.

74 *Tertio.* Præterea, nihil enim non supernaturale, vel formaliter, vel connexiuè potest in actu supernaturalem influere partialiter immediatè, illumque ratione sui immediatè continere; sed intellectus ratione propriæ entitatis non est supernaturalis aliquo ex prædictis modis: ergo non potest in actum supernaturalem influere immediatè partialiter, ipsumque proximè præcontinere, etiam vt causa partialis. Consequentia tenet. Minor constat; in primis namque non est supernaturalis formaliter, vt omnibus est in confesso: nec etiam est supernaturalis connexiuè: nihil enim formaliter naturale potest cum entitate supernaturali connecti; cum ens supernaturale petat eleuari super exigentiam, & connexionem omnis entis naturalis. Maior autem probatur; nihil enim non vitale formaliter, aut connexiuè, potest immediatè partialiter influere in actum vitalem, illumque in actu præcontinere, etiam vt causa partialis: ergo pariter nihil non supernaturale formaliter, aut connexiuè potest immediatè influere, etiam vt causa partialis, in actum supernaturalem. Patet consequentia: tum à paritate rationis. Tùm etiam ad hominem contra aduersarios; ipsi namque ex eo quod principium non vitale formaliter, immediatè possit influere in actum vitalem, censent efficaciter inferri, principium non supernaturale formaliter, posse immediatè influere in actum supernaturalem: ergo pariter ex eo quod principium non vitale formaliter, aut connexiuè, nequeat immediatè influere in actum vitalem, censere debent per bonam consequentiam inferri, principium non supernaturale formaliter, aut connexiuè, non posse immediatè influere in actum supernaturalem.

75 *Quarto reijcitur.* Quarto reijcitur; nam vita supernaturalis actualis, non potest in actu primo proximo contineri, nisi in viuente supernaturaliter proximè, sed intellectus ratione sui non est viuens supernaturaliter proximè: ergo non continet in actu primo proximo partiali, & inadæquato actum visionis beatificæ, qui est vita supernaturalis in actu secundo. Consequentia est bona. Minor videtur certa; viuens namque est inferius ad ens; & consequenter viuens supernaturaliter, est inferius ad ens supernaturale; sed intellectus ratione suæ entitatis non est ens supernaturale: ergo ratione illius non est viuens supernaturaliter; & consequenter ratione propriæ entitatis non viuit supernaturaliter proximè. Maior autem probatur; nam vita actualis intellectiua, non potest in actu primo proximo contineri, nisi in viuente proximè intellectualiter, vita etiam actualis appetitiua, non potest vt in principio proximo contineri, nisi in viuente proximè appetitiuè, & sic discurrendo per alia genera vitæ actualis; ergo vita actualis supernaturalis non potest in actu primo proximo contineri, nisi in viuente supernaturaliter proximè.

76 *Denique reijcitur.* Denique reijcitur; nam omnis virtus proxima intellectus in ordine ad actum supernaturalem, qualis est visio beatifica, est accepta à Deo, vt Auctore supernaturali; sed entitas naturalis intellectus non est accepta à Deo, vt Auctore supernaturali: ergo non est virtus proxima respectu actus supernaturalis. Minor cum consequentia tenet. Maior autem ostenditur primo; nam omnis virtus in ordine ad aliquem actum est accepta à Deo, vt continente talem actum; & consequenter omnis virtus in ordine ad actum supernaturalem est à Deo, vt illum continente; sed actus supernaturalis solum continetur in Deo, vt Auctore supernaturali; aliàs in illum, vt Auctor naturæ influeret; & consequenter esset partim naturalis, & partim supernaturalis: ergo omnis virtus proxima in ordine ad actum supernaturalem est accepta à Deo, vt Auctore supernaturali. Secundo probatur; nam omne agens subordinatur in agendo danti proximam virtutem ad actum; sed intellectus non subordinatur in elicientia actus supernaturalis, Deo, vt Auctori naturæ, sed solum Deo, vt Auctori supernaturali: ergo omnis virtus proxima intellectus in ordine ad actum supernaturalem est à Deo, vt Auctore supernaturali.

77 *Confirmatur 1.* Explicatur, & vrgetur; intellectus prout potens proximè elicere visionem beatificam, adæquatè est subordinatus Deo vt Auctori supernaturali per modum actus primi: ergo virtus adæquata proxima agendi visionem beatificam est accepta à Deo, vt Auctore supernaturali; & consequenter intellectus ratione propriæ entitatis non habet virtutem proximam ad elicientiam visionis. Secunda consequentia ex prima colligitur. Prima patet; nam subordinatio in ratione operatiui fundatur in subordinatione entitatiua; cum ex eo aliquid Deo subordinetur in agendo, quia illi subordinetur in essendo, & ex eo aliquid sit agens secundum, quia est secundum ens: ergo si intellectus, vt potens proximè elicere visionem beatificam adæquatè est subordinatus Deo, vt Auctori supernaturali, virtus per quam potens proximè constituitur, adæquatè est accepta à Deo Auctore supernaturali. Antecedens autem probatur; nam intellectus, vt actu influens in visionem beatificam adæquatè est subordinatus Deo auctori supernaturali, vt mouenti, & simultaneè concurrenti: ergo prout potens proximè elicere visionem beatam, soli Deo, vt Auctori supernaturali est subordinatus per modum actus primi.

Consequentia videtur bona; nam subordinatio in agendo actualiter, est iuxta modum subordinationis in actu primo proximo operatiuo. Antecedens autem probatur; si namque Deus, vt Auctor naturalis simul cum intellectu influeret in visionem beatificam, sequeretur, visionem beatam esse partim naturalem, & partim supernaturalem; consequens est falsum; ergo Deus, vt Auctor naturæ, non influit simul cum intellectu in beatificam visionem; & consequenter intellectus, vt de facto illam eliciens, adæquatè subordinatur Deo vt Auctori supernaturali. Probatur sequela; concursus actualis Dei, vt Auctoris naturæ, necessario est naturalis, sed concursus actualis Dei, vt influentis in visionem beatificam, non distinguitur ab illa in sententia aduersariorum: ergo si Deus, vt Auctor naturæ simul cum intellectu in beatificam visionem influeret; sequeretur, non esse adæquatè supernaturalem, sed mixtam, & compositam ex naturali, & supernaturali.

Confirmatur, & vrgetur secundo; Deus vt Auctor naturæ non continet proximè actiuè visionem beatificam: ergo entitas ab illo producta nequit esse virtus proxima ratione sui visionem beatificam continens; & consequenter intellectus, qui à Deo Auctore naturæ adæquatè causatur, non potest ratione sui proximè continere visionem. Secunda consequentia ex prima euidenter colligitur. Prima ex antecedenti colligi videtur; continentia namque entitatis causatæ non potest excedere continentiam formalem, vel eminentialem causæ illam causantis. Antecedens autem probatur; si namque Deus vt Auctor naturæ eminenter proximè effectiuè contineret visionem beatam, posset illam causare, in eamque influere per simultaneum concursum; sed non potest sic in illam influere, vt probatum relinquimus: ergo non continet visionem beatam eminenter proximè effectiuè. 78 *Confirmatur 2.*

§. IV.

Vlterior nostræ conclusionis probatio.

TERTIO principaliter suadetur conclusio, & tradita solutio impugnatur. Principio ratione sui effectum aliquem continenti, & proximè potenti ad illius efficientiam, debetur concursus causæ primæ, vt aliquando talem effectum producat; sed intellectui ratione sui non debetur concursus causę primę in visionem beatificam; aliàs supernaturalis non esset; ergo non continet illam ratione sui, nec est in potentia proxima ad illius elicientiam ratione propriæ entitatis, & sibi innatæ virtutis. 79 *Tertio prob. conclusio.*

Respondebis primo, veram esse maiorem: si principium adæquatum sit; & totale, falsam autem si inadæquatum, & partiale sit; & quia intellectus ratione sui non est principium adæquatum, & totale, sed partiale, & inadæquatum respectu visionis beatificæ, ideò non debetur illi concursus primæ causæ, vt beatificam visionem eliciat. Vel secundo respondebis, maiorem argumenti esse veram de principio agente per potentiam naturalem; falsam autem de agente ratione potentiæ obedientialis, qualiter intellectus influit in visionem beatam. 80 *Respondebis 1.* *Secundo.*

Vel tertio respondebis, maiorem esse veram de principio proportionato, falsam verò de improportionato; intellectus autem, etsi ratione sui actiuè proximè contineat visionem, non tamen est cum illa proportionatus, & ideò non debetur ei concursus ad visionis elicientiam. Vel denique respondebis; tunc solum deberi agenti concursum causæ primæ ad effectum; quando respectu illius habet absolutum posse; secus verò, quando tantum habet potentiam conditionatam; intellectus autem ratione sibi innatæ virtutis non habet posse absolutum respectu visionis beatæ, sed solum conditionatum, nimirum sub conditione, quod Deus velit cum illo concurrere ad visionem beatificam, & ideò non debetur intellectui concursus ad visionem beatam, estò ratione sui illam in se præcontineat per modum principij proximi inadæquati, & partialis. 81 *Tertio.* *Quarto.*

Sed nulla ex his solutionibus argumento facto satisfacit. Non prima. Tùm, quia datur plura solum partialiter præcontinen- 82 *Prima solutio reijcitur primo.*

tinentia effectum, quibus tamen debetur concursus ad illius productionem. Anima namque, & intellectus, in sententia aduersariorum, partialiter influunt in intellectionem naturalem; & tamen cuilibet ex illis debetur concursus causæ primæ in prædictam intellectionem; aliàs naturalis non esset. Intellectus etiam lumine gloriæ illustratus non est adæquata, & totalis causa, sed partialis respectu visionis beatificæ; & tamen intellectui sic illustrato est debitus Dei concursus ad elicientiam visionis: ergo ex eo quod intellectus ratione propriæ entitatis non sit adæquata, sed partialis causa visionis, non tollitur, quominus, si visionem continet ratione sui per modum principij proximi, debeatur illi concursus ad visionis elicientiam.

83 *Secundo.* Tùm etiam; nam sicut causæ adæquatæ debetur, quod aliquando cum suo effectu coniungatur, & illum extra causas constituat, ob idque debetur illi concursus primæ causæ, sine quo nequit extra causas constitui; ita causæ efficienti partiali debetur aliquando coniungi cum principio sibi compartiali, ex quo simul cum illa adæquata causa coalescat, & effectus extra causas ponatur; parti namque debitum est aliquando cum sua comparte coniungi: ergo maior facti discursus vera est, non solum de principio effectiuo totali, sed etiam de principio partiali.

84 *Secunda reijcitur primo.* Nec magis sufficit secunda solutio, primo: nam ideò agenti per potentiam naturalem est debitus concursus ad actum, quia ratione huius potentiæ illum proximè in actum præcontinet: ergo si ratione potentiæ obedientialis actiuæ continet intellectus in actu proximo visionem beatificam, debetur illi concursus ad visionis elicientiam. Deinde, nam sequitur ex hac solutione, quod etiam si intellectus ratione sui esset adæquata, & *Secundo.* totalis causa visionis beatificæ, non deberetur ei concursus ad illius elicientiam; consequens est falsum, vt contrarij Auctores fatentur: ergo & tradita solutio. Probatur sequela; etiam si esset adæquata causa in ordine causæ secundæ contineret visionem ratione potentiæ obedientialis actiuæ; sed principio continenti effectum ratione potentiæ obedientialis non est debitus concursus ad illius efficientiam, vt in secunda solutione docetur: ergo quamuis intellectus esset ratione sui adæquata causa visionis beatificæ non deberetur illi concursus ad visionis elicientiam. Et augetur difficultas: quia namque potentiæ obedientiali *Confirmatur.* passiuæ non est debitus concursus ad receptionem formæ, etiam si adæquata causa receptiua supponatur, non est illi debita actualis formæ receptio: ergo si principio continenti actum ratione potentiæ obedientialis actiuæ non debetur concursus ad illius elicientiam, etiam si adæquatum agens sit, non debebitur talis concursus; & consequenter stare poterit supernaturalitas visionis beatificæ cum dependentia ab intellectu nostro, vt à causa efficienti particulari adæquata, expectato solum concursu Dei, vt causæ non particularis, sed primæ.

85 *Tertia solutio reijcitur.* Deinde tertia solutio reijcitur; nam eo ipso quod intellectus ratione sui contineat visionem beatificam, sitque potens proximè ad illam eliciendam est physicè proportionatus cum illa; improportio enim physica consistit in carentia alicuius principij physici: aliàs improportio moralis non habet locum in præsenti: hæc namque consistit in difficultate orta ex impedimentis extrinsecis, nullus autem improportionem intellectus cum visione beata ad extrinseca impedimenta reduxit: ergo admissa in intellectu partiali continentia proxima ratione sui respectu visionis beatificæ, etiam est concedenda partialis proportio cum illa; & consequenter ex defectu proportionis intellectus cum visione beata non erit indebitus concursus Dei ad elicientiam illius.

86 *Vltima reijcitur.* Tandem vltima solutione reijcitur; nam intellectus respectu actuum naturalium non habet posse absolutum, vel absolutam potentiam, sed tantum conditionatam; non enim habet potentiam ad agendum nisi sub conditione assistentiæ concursus primæ causæ simul cum illo in actus naturales influentis; & tamen ad tales actus debetur intellectui concursus: ergo ex eo quod respectu visionis beatificæ non habeat absolutam potentiam, sed solum conditionatam, non probatur, non deberi illi concursum ad elicientiam visionis.

87 *Dices.* Dices, assistentiam concursus primæ causæ, sub cuius conditione intellectus est potens ad actus naturales, esse debitam intellectui, quando autem conditio est debita, datur denominatio absolutè potentis; ideoque intellectus dicitur absolutè potens respectu actuum naturalium, etsi non possit in illos sine diuino concursu: secus autem respectu visionis beatificæ, quia est potens proximè ad illam sub conditione non debita, nempè sub conditione concursus diuini, qui intellectui non debetur.

88 *Contra 1.* Sed contra primo; nam in hac solutione committitur circulus, & petitur principium: ergo est insufficiens solutio: probo antecedens, nam ratio cur intellectui non debetur concursus Dei in ordine ad visionem beatificam iuxta Auctorem solutionis, est, quia non habet absolutam, sed conditionatam potentiam; ratio autem cur potentia intellectus conditionata est, & non absolute, est, quia concursus ad prædictum actum indebitus est: ergo probatur, non deberi intellectui concursum in ordine ad visionem beatam, quia potentia, quam habet ad illam, conditionata est, & probatur esse conditionatam, quia non debetur concursus, quod est idem per idem probare, circulum committere, & principium petere.

Secundo, non enim alia ratione debetur intellectui concursus primæ causæ respectu actuum naturalium, nisi quia illos ratione sui continet in actu formali, aut eminentiali; sed etiam continet visionem beatificam continentia in actu formali, aut eminentiali, supposito, quod ratione sui sit potens proxime ad illam, habeatque partialem virtutem proximam, vt sententia opposita docet: ergo debetur intellectui concursus ad illius elicientiam. 89 *Secundo.*

Dices, rationem cur ad actus naturales debetur intellectui concursus, non esse quia illos continet in actu formali, aut eminentiali, sed quia ad illos refertur respectu transcendentali, & quia non sic refertur in visionem beatificam, ideo non debetur intellectui concursus ad illius elicientiam. Sed contra primo; nam ratio cur debetur causæ efficienti concursus in suum effectum, non est id, quod in illa imperfectionis est, sed id quod est perfectionis; sed respectu transcendentali ad suum effectum referri, non perfectionis, sed imperfectionis est in causa efficiente creata; respectus namque transcendentalis, est respectus dependentiæ, & consequenter imperfectionem dicit: ergo ratio debiti non est respectus transcendentalis, quo causa ad effectum refertur, sed continentia illius in actu formali, aut eminentiali. 90 *Dices.* *Contra 1.*

Secundo: nam actualis productio effectuum non est supra exigentiam omnipotentiæ; & tamen omnipotentia non dicit ad suos effectus ordinem transcendentalem: ergo quod effectus alicui causæ debeatur, & concursus ad illius productionem, non fundatur in ordine transcendentali ad effectum, sed in continentia actiua illius formali, aut eminentiali; & consequenter si intellectus ratione propriæ entitatis continet visionem beatificam continentia in actu proxima formali, aut eminentiali, debetur illi concursus ad elicientiam visionis, esto ad illam non referatur respectu transcendentali. 91 *Secundo.*

Quarto principaliter eandem conclusionem ostendo. Si propter aliquam rationem lumen gloriæ non esset adæquata virtus proxima respectu visionis beatificæ, maxime quia vitale non est, ac proinde vitalitatem in visione repertam præcontinere non potest; sed lumen gloriæ est vitale, saltim vt *quo*: ergo est adæquata virtus proxima respectu visionis. Minor, in qua est difficultas; ostenditur primo ex D. Thom. 2. 2. *quæst.* 23. *art.* 2. *ad* 2. ibi: *Deus est vita effectiuè, & animæ per charitatem, & corporis per animam; sed formaliter charitas est vita animæ, sicut & anima corporis.* Quod etiam docet *quæst.* 27. *de veritate art.* 3. *ad* 21. *argumentum*, illis verbis: *Dicendum, quod anima aliter se habet ad vitam naturalem, & ad vitam gratiæ; ad vitam enim gratiæ se habet, vt quod alio viuit, ad vitam vero naturæ, vt quo aliud viuit, &c.* Ex quibus testimonijs aperte constat, Angelicum Doctorem sentire, charitatem, & gratiam esse animæ principium *quo* vitæ supernaturalis. Sed eadem ratio est de charitate, & gratia, ac de lumine gloriæ: ergo lumen gloriæ est principium *quo* vitale. 92 *Quarto probatur conclusio.* *Minor ostenditur primo ex D. Th.*

Secundo probatur; nam lumen gloriæ est formalis participatio intellectus diuini: ergo ab illo participat rationem viuentis *vt quo* per modum principij proximi: conceptus enim vitæ in diuino intellectu repertæ in participabilitatem formalem non dicit. Tertio probatur, nam gratia habitualis, quæ est formalis participatio naturæ diuinæ, est participatio vitalitatis Dei per modum radicis: ergo lumen erit formalis participatio vitæ diuinæ per modum principij proximi vitæ. Consequentia tenet à paritate rationis. Antecedens autem constat; nam vita radicalis in Deo consistit in radice intellectus, & voluntatis tendentium in Deum, prout est in se ipso; sed gratia habitualis est radix charitatis, & luminis gloriæ Deum, prout in se attingentium: ergo est participatio formalis vitæ radicalis diuinæ. 93 *Secundo.* *Tertio.*

Quod amplius vrgetur; homo iustus viuit supernaturaliter radicaliter; sed non ratione suæ propriæ naturæ: ergo ratione gratiæ habitualis; & consequenter gratia est vita radicalis *vt quo*. Maior supponitur. Minor autem probatur; vita supernaturalis radicalis consistit in radice supernaturalium virtutum; sed adæquata ratio radicandi supernaturales virtutes, est gratia habitualis, quin ad talem radicationem concurrat natura, quæ mera subiectiuè comparatur ad illas; ergo gratia ratione sui adæquate constituit hominem radicaliter viuentem vita supernaturali; & consequenter est vitalis *vt quo* per modum radicis. 94 *Confirmatur.*

Confirmatur, & vrgetur secundo: si gratia non esset adæquatum principium *quo* radicale vitæ supernaturalis, sequeretur, quod anima in ordine ad vitam supernaturalem, non se haberet solum vt *quod* alio viuit, sed etiam vt *quo* aliud viuit; sed hoc est aperte contra D. Thom. *quæst.* 27. *de veritate art.* 3. *vbi supra*: ergo adæquata ratio viuendi per modum radicis in ordine supernaturali,

naturali, est gratia habitualis; & consequenter adæqueta ratio proxima viuendi in eodem ordine sunt supernaturales virtutes.

96 *Quarto probatur minor principalis.* Denique minor principalis suadetur; nam principium *quo* proximum vitale respectu visionis beatificæ debet esse vitale vitalitate essentialiter supernatureli; sed nisi lumen gloriæ sit principium *quo* vitele, hoc verum esse non potest: ergo lumen gloriæ est vitale per modum principij proximi. Minor cum consequentia tenet. Maior eutem probatur; etenim visio beatifica est vitelis vitalitate essentialiter supernaturali: ergo principium *quo* proximum vitale illius, debet esse vitale vitalitate supernaturali essentialiter. Probatur consequentia; quia namque vitalis est essentialiter, petit aliquod principium essentialiter vitele, & quia superneturalis est essentialiter, petit aliquod principium essentieliter supernaturale: ergo quia vitelis est vitalitete supernaturali essentialiter, petit aliquod principium *quo* proximum vitale vitalitate essentialiter supernaturali. Patet consequentia; ideo namque antecedens est verum: quia illæ formalitates petunt præcontineri in sue causa efficiente; sed etiam vitalites essentialiter supernaturalis competens visioni beatificæ, petit in sui causa efficienti contineri: ergo petit reduci in principium *quo* vitale vitalitate supernaturali essentialiter.

97 *Confirmatur.* Quod amplius vrgetur, nam formalitates illæ, ideo petunt principia, quibus sint essentiales, ne effectus suam causam adæquatam excedat; sed si supernaturalitas essentialis vitelitati visionis non sit essentialis principio *quo* vitali respectu illius, idem excessus colligitur: ergo petit reduci in principium *quo* vitale vitalitate superneturali essentialiter. Minor probatur; nam vitalitas essentialiter supernaturalis perfectior est in retione vitalis vitalitate supernaturali solum accidenteliter: ergo nisi vitelitas supernaturelis visionis reducatur in principium vitale vitalitete supernaturali essentialiter, axcedat visio beatifica sui causam adæquatè effectiuam.

98 *Secundo.* Confirmatur, & vrgetur secundo; quia namque intellectio ex conceptu intellectionis petit principium intellectiuum, & ex conceptu vitalis petit principium vitale, ax conceptu intellectionis essentialiter vitalis, petit aliquod principium intellectiuum vitale essentialiter: ergo si visio beatifica ex conceptu vitalis petit principium *quo* proximum essentialiter vitale, & ax conceptu supernaturalis petit principium asentialiter supernaturele, ex conceptu vitalis vitalitate supernaturali essentialiter, petet principium *quo* proximum vitale vitalitate essentialiter superneturali.

99 *Quinto probatur conclusio.* Quinto principaliter suadetur conclusio. Quando duo agentie partialia per partiales virtutes ad alicuius effectus productionem concurrunt, non requiritur, vnum alterum informare: ergo si Deus medio lumine gloriæ partialiter cum intellectu ad visionem concurrit, non requiretur lumen gloriæ intellectum informans, adhuc attenta lege ordinaria: quod est plusquam falsum. Consequentie tenet; antecedens autem eb exemplis probatur; quia namque duo portentes lapidem partialiter influunt per proprias virtutes, non requiritur, vnum alterum informare, & lumen in contraria sententia partialiter influens, non indiget, vt ab intellectu informetur, & quia intellectus actuatus lumine gloriæ, simul cum diuina essentia ad visionem beatificam concurrunt partialiter, non requiritur informatio essentiæ, vt gerentis munus speciei: ergo verum est antecedens.

100 *Dices.* Si dicas primo, requiri lumen gloriæ intrinsecè informans, non vt absolutè eliciat visionem sed vt connaturaliter illam eliciat. *Contra.* In contrarium obstat, quod quando duæ causæ immediatè partialiter influunt, nec vt influant connaturaliter, requiritur, vnam aliam informare, vt constat in axemplis adductis: ergo solutio est nulla. *Si vlterius dicas.* Si vlterius dicatur, non requiri ex ratione agentis partialis sub communi ratione, sed ex ratione talis, vitaliter nempè operanti. *Contra.* Obstat in contra, quod in contrariorum sententia, intellectus influit immediatè in vitelitatem visionis: ergo non medio lumine gloriæ informante, & consequenter informatio luminis non exigetur ex vitali principij nempè influentis vitaliter.

101 *Dices 2.* Si dicas secundo, antecedens assumptum esse verum, quando agunt partialiter per proprias virtutes proportionatas, secus vero, quando vnum ex illis improportionatem habet virtutem, vt in nostro casu contingit; intellectus namque proportionatas vires non habet, vt visionem producat. *Contra 1.* In contrerium oppono primo, etiam lumen gloriæ est improportionatus ad vitalitatem visionis, in contraria sententia; & tamen ab intellectu non informatur, nec eb illo eleuatur: ergo idem dicendum de intellectu respectu visionis, seu supernaturalitatis illius. *Secundo.* Secundo, intellectus actuatus lumine gloriæ, etiam est improportionatus ad repræsentationem visionis, in sententia contraria asserente, hoc prædicatum correspondere concursui diuinæ essentiæ, vt gerentis munus speciei: & tamen non exigitur, vt ab illa informetur: ergo idem quod prius.

102 *Tertio.* Tertio, vt insufficientiæ virtutis agentis partialis auferatur, necessarium non est, à compartiali agente informari: ergo nec exigetur dicte informatio, vt virtutis improportio tollatur, & consequenter, etsi virtus nostri intellectus sit improportionata; si tamen influit immediatè partieliter, informatio intrinseca luminis necessaria non erit. Consequentie tenet; & entecedens constat in duobus trehentibus nauim, quorum quilibet est insufficiens, & tamen vt insufficientia tollatur, vnum elterum non informat.

103 *Vltimo probatur conclusio.* Denique ab incontinenti nostra conclusio probatur; sequitur namque ex contraria sententia, intellectum naturalitar perfectiorem, v. e. Angelicum, cum æquali lumine elicere semper perfectiorem visionem; consequens est falsum: ergo & antecedens. Falsitas consequentis exinde colligitur, quod aliàs, quamuis Angelus, & homo æquarentur in meritis, nihilominus excederet Angelus hominem in præmio essentiali, contra illud: *Vnusquisque accipiet mercedem iuxta laborem suum.* Sequele probatur; crescente naturali principio agente, in quantum potest, necessario crescit in perfectione effectus; sed intellectus, in contrarie sententia, influit immediatè in visionem, & aliàs agit, in quantum potest; cum influat natureliter: ergo intellectus antecedens alium in perfectione, necessario præstabit perfectiorem influxum, & consequenter eliciet perfectiorem visionem.

104 *Respondent primo Aduersarij.* Multipliciter conantur occurrere argumento Auctores oppositi. Omissis tamen quibusdam euasionibus quas latè impugnant in præsenti nostri Thomistæ, & moderniores Societatis Theologi iam deseruerunt; duas tantum in quibus sibi valdè congaudent, referam, & excludam. Primo aliqui respondent facto argumento, negando sequelam, quia necessum non est, inquiunt ipsi, perfectiorem potentia in omnibus suis actibus, suæ perfectionis excessum explicare, sed sufficit, si aliquos actus perfectiores eliciat; vnde ex hoc, quod potentia intellectiua Angeli perfectior sit nostra, rectè infertur visionem beatificam Angeli æquali gaudentis lumine, fore perfectiorem

105 *Contra.* Verum hæc solutio argumentum nostrum, nec diluit, nec tangit; nam licet verum sit posse aliquando actum potentiæ minus perfectæ superare in perfectione actuum perfectioris potentiæ, vt de actu charitatis cum actu fidei comparato solet à Thomistis doceri 2. 2. *quæst.24.* hoc tamen intelligendum est, quando excessus potentiæ resarcitur, per alium maiorem, vt in casu adducto contingere, docent Thomistæ, quando autem talis excessus non resarcitur, est omninò impossibile; at in præsenti casu non resarcitur; cum æquentur in lumine, à quo solum poterat excessus potentiæ resarciri: ergo manet in suo robore nostrum argumentum. Maior probatur, principium influens naturaliter, influit secundum vltimum potentiæ suæ: ergo effectui communicat totam perfectionem, quam potest; at eo ipso, quod potentia perfectior sit, potest maiorem perfectionem communicare: ergo illam de facto communicat, & consequenter, nisi resarciatur aliunde, euadet effectus absolutè perfectior.

106 *Si dicas.* Si dicas, intellectum in tali casu non influere totum, quod potest, quia influit proportionato influxu cum influxu luminis compartialiter concurrentis, ac proinde limitatur ab illo. *Contra.* In contrarium objicio, etsi lumen partialiter cum potentia concurret, si perfectius sit lumen, etiò potentia sit imperfectior, seu æquè perfecta, elicit perfectiorem visionem, quin illius influxus limitetur ab influxu æquali, vel minus perfectæ potentiæ: ergo pariter, potentia perfectior, etsi partialiter influat cum lumine, præstabit perfectiorem influxum, quin limitetur à minus perfecto, vel æquali lumine compartialiter concurrente. Antecedens est certum, & consequentie tenet, nec enim nisi voluntarium discrimen poterit assignari, cur ex duobus, quæ concurrunt partialiter, vnum limitet, & alterum non limitet concursum alterius.

107 *Dices. Impugnatur.* Dices, rationem discriminis esse, quod potentia subordinatur lumini, lumen autem non subordinatur potentiæ. Sed contra, potentiam subordinari lumini, in contraria sententia, non consistit in alio, quam in eo, quod non possit in vitalem actionem supernaturalem influere, nisi concurrente lumine; sed lumen nequit in illam influere, non concurrente potentia immediatè, & partialiter: ergo æqua est in vtroque subordinatio.

108 *Dices iterum. Reijcitur.* Dices, non consistere subordinationem in illo præcisè, sed in eo quod potentia eleuetur per lumen ad altiorem influxum; lumen autem à potentia non eleuatur. Sed contra, potentia non eleuatur per lumen, vt influat in vitalitatem actionis; ergo in ordine ad illam non aliter subordinatur lumini, quam lumen potentiæ. Probo antecedens; si eleuaretur, influeret in vitalitatem visionis, vt eleuata reduplicatiuè: ergo media eleuatione; & consequenter non immediatè, quia immediatè influere excludit medium ad influxum præstandum, nisi in vocibus solum dissidium ponatur.

109 *Secunda solutio.* Secundo alij respondent, concedendo sequelam, & negando minorem; nec sequitur præmium in casu posito fore inæquale; quia excessus in præmio consistit in excessu visionis per ordinem ad obiectum beatificum; in casu autem posito, cresceret visio, non per ordinem ad obiectum visum, sed per ordinem ad principium. *Contra.* Sed contra, non stat vnam intellectionem excedere aliam, nisi perfectius attingat obiectum: ergo non stabit visionem

sionem beatificam Angeli esse perfectiorem visione beatifica hominis, nisi illa perfectius attingat, & penetret obiectum beatificum, & consequenter sit maior in ratione præmij essentialis, & per ordinem ad obiectum.

110 *Tertia solutio.* Tertio potest argumento facto responderi; intellectum Angelicum, & humanum non præstare immediatum influxum ratione naturalis potentiæ, in qua differunt; sed ratione obedientialis actiuæ, in qua diximus *sup. art. 1. disp. 2. concl. 2.* essentialiter inter se non differre; ac proinde, ex eo, quod immediate concurrant, inconueniens illatum non sequitur. *Impugnatur.* Sed contra, potentia obedientialis intellectus non est actiua immediatè, sed immediatè passiua, & receptiua; actiua verò media forma supernaturali, quam recipit; ergo non stat immediate concurrere ratione obedientialis potentiæ. Probo antecedens; Deus nequit facere, vt aliquid influat in effectum, nisi præsupponat in agente continentiam illius, vel tribuat formam, ratione cuius ipsum præcontineat; at intellectus ratione suæ obedientialis potentiæ non præcontinet supernaturales effectus, vt probarum relinquo: ergo vt Deusillo mediante ad supernaturalem effectum concurrat, debet prius præbere formam supernaturalem, ratione cuius supernaturalem effectum præcontineat; ac proinde non erit immediate actiua, sed receptiua supernaturalis formæ immediate, & actiua mediate.

§. V.

Tribus fundamentis contrariorum ab auctoritate sumptis occurritur, & explicatur, an voluntas immediatè per propriam virtutem influat in actus supernaturales?

111 *Arguitur primo ab auctoritate.* CVm eadem ratio sit de intellectu, & voluntate quoad immediatum influxum in actus supernaturales, & Scriptura, & PP. frequentius de voluntate loquantur; ideò placuit argumenta proponere, quibus contrarij Auctores immediatum influxum voluntatis in actus supernaturales suadent, vt illis solutis, soluta etiam maneant, quæ circa immediatum influxum intellectus procedunt. Primum argumentum desumunt contrarij Auctores ex Paulo 1. *Corinth.* 15. ibi: *Abundantius illis omnibus laboraui, non ego autem, sed gratia Dei mecum.* Quod accepit Apostolus ex Sapientiæ 9. *Mitte illam de cælis sanctis tuis, vt mecum sit, & mecum laboret*; at nisi voluntas immediatum, & partialem in supernaturalem actum per partialem suam virtutem præstet influxum, non soluantur allegata verba cum proprietate, nec consonè ad mentem PP. ergo admittenda est in voluntate partialis virtus, & partialis in supernaturales actus immediatus influxus.

112 *Minor quoad 1. partē probatur.* Minorem pro prima parte probant primò, nam voluntas mediante gratia in actum supernaturalem influens, & non se ipsa immediate partialiter, etsi possit dici operans talem actum per gratiam, non tamen potest cum proprietate dici operans simul cum gratia; sicut pater medio filio nepotem generans, etsi possit dici causare illum per filium; non tamen potest dici cum proprietate nepotem simul cum filio à se genito gignere; at proprietas verborum Pauli necessario postulat, vt de voluntate affirmetur, liberum nostrum arbitrium, non solum per gratiam, sed etiam simul cum illa actum supernaturalem efficere: ergo nisi admittatur, voluntatem per partialem suam virtutem in supernaturalem actum præstare immediatum, & partialem influxum, non saluantur cum proprietate allegata verba Pauli.

113 *Secundo.* Secundo, si namque anima simul cum intellectu, immediatè in intellectionem non influat, sed tantum mediante intellectu, non verè dicetur simul cum intellectu ad intellectionem concurrere, sed tantum per intellectum illam causare; & quia aqua in calefactionem, immediatum, & partialem influxum non præstet, sed tantum medio calore ad calefactionem concurrit, non potest dici cum proprietate, simul cum calore calefacere, sed tantum calefacere per calorem: ergo si voluntas non influit immediate partialiter in supernaturalem actum simul cum gratia, sed tantum media gratia illum elicit, non potest cum proprietate dici, simul cum gratia in supernaturalem actum influere, sed tantum per gratiam supernaturalem actum causare; & consequenter verba Pauli cum proprietate explicari non possunt, nisi concessa voluntati nostræ partiali immediata virtute, qua in supernaturalem actum immediate partialiter influat.

114 *Secunda minoris pars probatur.* Secundam minoris partem probant ex Parente Augustino, de gratia, & libero arbitrio cap. 5. post medium, illis verbis: *Non ego autem, sed gratia Dei mecum, idest, non solus, sed gratia Dei mecum; at per hoc nec gratia Dei sola, nec ipse solus, sed gratia Dei cum illo.* *S. Aug.* In eodem sensu verba Pauli interpretantur Bernardus *de gratia, & libero arbitrio circa finem.* *S. Bern.* Et Gregorius *lib.* 16. *Moralium cap.* 12. *& lib* 18. *cap.* 22. *S. Greg.* at nisi voluntas partiali gaudeat virtute, per quam immediatè partialiter influat in charitatis actum, sed adæquata virtus proxima agendi sit gratia, sola gratia supernaturalem actum causabit, non autem simul cum gratia voluntas; sicut quia calor est adæquata virtus calefaciendi in aqua solus calor dicitur calefactionis causa, non aqua simul cum calore: ergo verba Pauli consonè ad mentem PP. explicari non possunt, nisi voluntati demus proximam partialem virtutem, ratione cuius in supernaturales actus immediatà partialiter influat.

Confirmant primo ex Parabola *Luca* 10. hominis descendentis ab Hyerusalem in Ierico, qui à latronibus vulneratus, 115 *Confirmatur 1.* & spoliatus proponitur semiuiuus relictus, quod ideò dicitur teste Augustino *lib.* 3. *bipognosticon cap.* 8. *S. Aug.* approbante D. Thom. *Luca* 10. in Catena. *S.THO* *Quia habebat vitalem motum, scilicet, liberum arbitrium vulneratum, & ad æternam vitam, quam perdiderat, redire non sufficiebat.* Verba sunt Augustini: ergo ideò semiuiuus dicitur relictus per culpam, quia semiprincipium vitale operationis supernaturalis, adhuc nudus gratia retinebat; & consequenter, quia habebat partialem immediatam virtutem ad supernaturales, & salutares actiones.

Confirmant secundo, ex illis verbis Pauli ad Philippenses 2. *Cum timore, & tremore vestram ipsorum salutem operamini; Deus est enim, qui operatur in vobis velle, & perficere pro bona voluntate*; 116 *Secundo.* at si sola Dei gratia operaretur adæquatè consensum, quin præter illam partialis voluntatis nostræ concursus necessarius esset, nulla esset ratio timendi, atque tremendi, non enim malum negligentiæ, & desidiæ timeri potest in operatione gratiæ, quæ nulli deest, quantum est ex parte Dei, nec in arbitrij cooperatione, si immediate non influit se ipso, sed solum influit mediante gratia; negligens enim in agendo esse nequit, nisi causa, quæ immediate agere potest, quippe, quæ sola potest ad agendum teneri: ergo iuxta Paulum concedendus est voluntati partialis immediatus influxus in salutares, & supernaturales actiones.

117 *Tertio.* Denique id ipsum confirmant ex illo Pauli Romanorum 2. *Factores legis iustificabuntur, cum enim gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt, &c.* Vbi Paulus manifestè loquitur de obseruatione legis, quæ ad veram iustificationem sufficiat; & asserit, eam naturaliter fieri; at non quia ad illam sola sufficiat natura; hoc enim Pelagianum est, nec quia sola gratia illam exequatur; aliàs non naturaliter sed omnino supernaturaliter fieret: ergo idcirco dicitur à Paulo, naturaliter fieri, quia natura ipsa immediatam, & partialem vim præstat simul cum gratia in supernaturalis legis adimpletionem. In cuius interpretandi modi confirmationem adiungunt Augustinum, de spiritu, & litera cap. 27. illis verbis: *Fiunt, quæ legis sunt naturaliter, non quod per naturam negata sit gratia, sed potius per gratiam reparata natura.* Prosperum contra Collatorem cap. 22. Cyrillum Alexandrinum *lib.* 1. contra Iulianum propius ad finem; & Magnum Basilium *in regulis fusius disputatis interrogatione 2. paulò post initium*, vbi de facultatibus naturalibus loquens, sic ait; *Sanè facultates hæ eiusmodi sunt, vt si his rectè, & vt par est, vsi fuerimus, egregie pietatem tenentes, quæ cum virtute coniuncta est, vitæ satisfacere possimus.* Quibus verbis fateri videtur Basilius, facultatem nostram naturalem se ipsa immediatè in actus salutares influere.

118 *Huius argumenti defectus aperitur.* Hæc tamen, & alia plura, quæ magno armorum strepitu congerunt aduersarij, forte vt vincant multitudine, quos non possunt ratione superare, absque vllo negotio diluuntur notando vt ex testimonijs adductis suæ sententiæ veritatem deducant, illum defectum committere, quem Dialectici vocant à superiori ad inferius affirmatiuè, sine superioris distributione; ac si ita argumentarentur; *est animal, ergo est homo; currit animal: ergo homo currit*: nam ex eo quod in Scriptura asseratur, non solum gratiam nostrum parere consensum, sed simul cum gratia liberum arbitrium concurrere, inferunt, immediatè, & partialiter, & per partialem virtutem influere in supernaturales actiones; cum tamen influere latius pateat, quam immediatè influere, & abstrahat ab hoc quod est influere immediatè, & influere mediatè, & ab influere per propriam virtutem, & per virtutem supernaturalem sibi appropriatam & ab hoc, quod est influere immediatè immediatione virtutis, & influere immediatè immediatione potentiæ: fatemur ergo libenter; catholici namque sumus, liberum arbitrium, & non solam gratiam influere, negamus autem, quod influat partialiter, fatemur influere, negamus autem influere per virtutem propriam naturalem, sed per supernaturalem sibi appropriatam; fateor & ego, immediatè voluntatem influere, non quidem immediatione virtutis, sed immediatione potentiæ.

119 *Resp. ad 1. primæ partis minoris probationem.* Quæ doctrina, vt euidentior fiat, ad singula occurrere oportet; ad argumentum, nego vtramque partem minoris, ad primam prioris partis probationem, nego antecedens; vt enim cum proprietate dicatur, voluntatem simul cum gratia supernaturalem operari consensum, sufficit vt quamuis gratia sit adæquata virtus proxima eliciendi talem operationem, non tamen sit adæquata causa, sed ex voluntate, & gratia adæquata causa coalescat, ingrediente gratia per modum virtutis proximæ eleuantis voluntatem, & illa per modum potentiæ eleuatæ secundum coaptationem essentialem, vel secundum essentiam potentiæ;

nec est

nec est eadem ratio de auo respectu nepotis ad quem solum concurrit per accidens, patre ad nepotis generationem concurrente, non vt virtute aui, sed vt adæquata causa.

120 *Ad secundam.* Ad secundam probationem dicatur, falsum esse, quod in primo exemplo supponitur, anima namque in doctrina D. Thom. solum concurrit mediatè ad operationes vitales, & nihilominus verè affirmatur de illa, simul cum intellectu ad operationes istas concurrere *vt quod*, & per modum radicis. Ad secundum dicatur, causalem illam adæquatam non esse, sed ideò aqua non propriè dicitur simul cum calore ad calefaciendum concurrere, quia calor mediat, non vt virtus aquæ, sed vt adæquata causa caloris, aqua omninò per accidens ad calefaciendum se habente; non sic in nostro casu; nam licet gratia adæquata virtus proxima sit ad supernaturales actus eliciendos, adæquata causa non est, sed ex illa, voluntate, & anima adæquata causa conficitur, ingrediente gratia vt virtute potentiæ, voluntate vt potentia, & anima vt huius potentiæ radice.

121 *Ad 2. minoris partis probationem.* Et ex his ad secundæ partis probationem, nego minorem: non enim ex hoc, quod gratia sit adæquata virtus, & sola per modum virtutis proximæ ad supernaturalem actum concurrat, sequitur, quod sola sit causa, & quod voluntas causa efficiens supernaturalis actus non sit; causa namque ex potentia & ex virtute potentiæ coalescit, nec est simile de calore in aqua existente; ideò namque solus ad calefactionem concurrit, non quia solus est virtus, sed quia solus est calefactionis causa, aqua substantiuè tantum, & omninò per accidens ad calefactionem se habente.

Bernardus nostræ suffragatur sententiæ. Et quidem Bernardus, quem in sui fauorem conantur inducere, manifestè nostræ suffragatur sententiæ versans locum Pauli, vbi supra, illis verbis: *Non partim gratia, partim liberum arbitrium, sed totum singula opere indiuiduo peragunt, totum quidem hoc, & totum illa, sed vt totum in hac, ita totum ex illa*: nam quid quæso: *Non partim gratia, & partim liberum arbitrium*: nisi manifestè affirmare liberum arbitrium, & gratiam non partialiter, quod asserunt aduersarij, ad supernaturalem consensum concurrere.

122 *Gregorius*[illegible]. Nec etiam fauet Gregorius, sed potius illi obsistit, vt constat ex illis verbis: *Vt ergo se sine gratia nihil esse ostendere, ait, &c.* Quomodo autem voluntas sine gratia nihil est, si, vt contrarij volunt, voluntas ratione sui partialem proximam virtutem haberet? nam quod totali non gaudet virtute, non sufficit, vt nihil dicatur; aliàs affirmare etiam liceret, gratiam nihil sine voluntate esse, cum iuxta contrarios, non totalis virtus, sed tantum partialis sit, nec etiam fauet Augustinus, vt postea videbimus.

123 *Ad 1. confirmationem.* Ad primam confirmationem dicatur; ideò hominem per peccatum semiuiuum proponi, non quia habeat ratione sui sine supernaturali gratia partialem vim proximam ad opera salutaria, vt voluntariè interpretantur Recentiores arguentes, sed vel quia vt docuit Theodoretus, anima immortalis est, corpus vero mortale, & illius mortem per peccatum incurrit; vel quia vt Tridentinum docet *sessione sexta de iustificatione can. quinto*, liberum hominis arbitrium per peccatum Adæ non fuit extinctum, nec amissum, ad quod sufficit, quod aliqua bona opera ordinis naturalis sine speciali gratia possit efficere, vt docet Diuus Thomas 1.2. *quæst.* 109. *art.* 1. non autem est necessarium, quod in ordine ad actus salutares, & supernaturales partialem virtutem proximam post peccatum conseruet; in ordine namque ad actus salutares homo per peccatum non infirmus, nec atenuatus viribus remanet, nec semiuiuus, sed mortuus; vt enim docet Tridentinum *sess.* 5. peccatum originale, & quodlibet mortale est mors animæ, & vt docet D. Thom. 1.2. *quæst.* 88. *art.* 1. ideò peccatum aliquod mortale dicitur, & à veniali distinguitur, quia mortem animæ infert, tollitque principium vitæ, ob quam rationem non est ab intrinseco, sed ab extrinseco tantum reparabile, scilicet, in virtute gratiæ diuinæ.

124 *Aug. pro nobis est.* Nec video, qua specie probabilitatis, ex Augustino inferant Recentiores interpretationem suam; nam Augustinus, ait, ideo semiuiuum relictum hominem post peccatum, quia habebat vitalem motum, scilicet liberum arbitrium, & ad æternam vitam, quam perdiderat, redire non sufficiebat. Vnde consequentiæ locus: *Liberum arbitrium ad æternam vitam, quam perdiderat redire non sufficiebat: ergo habet vim partialiter actiuam ad opera salutaria?* quomodo ex insufficientia redeundi ad vitam æternam, quam in libero hominis arbitrio concedit Augustinus, colligitur sufficientia partialis, & quomodo ex negatiua, affirmatiua propositio colligitur, contra rudimenta Dialecticæ? causalis ergo Augustini intelligenda est, iuxta dicta ex Tridentino, scilicet, ideò hominem post peccatum semiuiuum relinqui, quia remanet cum libero arbitrio, hoc est, quia per peccatum non extinguitur, nec amittitur liberum arbitrium hominis, ad quod sufficit, quod per se ipsum possit in aliqua bona opera ordinis naturalis. Et licet domus in ordine ad opera salutaria hominem semiuiuum relinqui, sufficit, quod post peccatum maneat in illo essentialis coaptatio, & potentia obedientialis remota ad opera salutaria reducibilis ad actum per merita Christi, in quo natura humana sperabat consequi salutem, vt secundo explicat Theodoretus illud verbum *Semiuiuus*.

125 *Ad 2. confirmationem.* Ad secundam confirmationem, nego minorem; nam licet voluntas nostra non influat immediatè partialiter in actum supernaturalem, quia tamen verè influit, & verè illum cooperatur cum gratia, timera potest desidiam, & negligentiam coniungibilem cum gratia sufficiente, & possibilem in sensu diuiso respectu gratiæ efficacis, quam si Deus, vel non conferat, vel semel collatam gratiosè non continuet, liberum hominis arbitrium ab operatione desistet; & ideò cum timore, & tremore operari nostram salutem debemus, nos Deo subijcientes, & coram ipso humiliantes, qui operatur in nobis velle, & perficere pro bona voluntate: ne scilicet Deus à suæ gratiæ collatione desistat, qua deficiente bonum opus non perficietur. Quod autem ex præallegatis verbis nihil sententiæ nostræ contrarium colligatur, sed quod ei maximè faueant, constat clarè ex Augustino *de gratia, & libero arbitrio cap.* 9. vbi versans locum Pauli, sic ait: *Quando enim iubentur, vt operetur, liberum eorum, arbitrium innuitur, sed ideò cum timore, & tremore, ne sibi tribuendo, qui benè operatur, de bonis tanquam suis extollantur operibus.* Si autem liberum arbitrium ratione suæ natiuæ virtutis partialiter proximè in supernaturalem actum influeret, posset homo de illo tanquam de suo partialiter saltim gloriari.

126 *Instatur in gratia.* Et quidem si gratia posset in se ipsa gloriari, gloriaretur profectò de bono supernaturali, quod in homine parit, & tamen non est virtus adæquata proxima, vt fatentur contrarij, sed tantum partialis: ergo si homo ratione suæ naturæ partialem ad supernaturalem actum habet virtutem, gloriari poterit de illo tanquam de suo modo quo gratia de illo posset gloriari, si capax gloriationis esset. Quo argumento vsus est Augustinus *lib.* 1. *ad Simplicianum quæst.* 2. versus locum illum Pauli. *Non volentis, nec currentis, sed miserentis est*, vt non partim Deo, & partim libero tribuamus arbitrio, sed totum Deo nostrum opus salutare.

127 *Ad vltimam confirmationem.* Ad vltimam confirmationem, nego minorem pro secunda parte, quam non conuincit inducta probatio; licet etiam homini ratione gratiæ eleuantis totam legem adimpleri sit supernaturalis totius legis adimpletio, respectiuè ad hominem ratione sui, non tamen est supernaturalis respectiuè ad ipsum, vt eleuatum gratia; sicut homini eleuato per lumen inspecto ratione sui supernaturalis est beatifica visio; secus autem homini eleuato lumine, prout illo eleuato; sic namque connaturalis est. Et quidem illud verbum *naturaliter*, non potest aduersarijs fauere; nam licet asserant hominem ratione suæ innatæ virtutis ad actum salutarem partialiter proximè influere; non tamen docent influere naturaliter, nec ratione potentiæ naturalis; sed obedientialiter, & ratione potentiæ obedientalis.

128 *Secundo. Respondetur.* Vel secundo dicatur, loqui Paulum de adimpletione totius legis naturalis, ad quam non concurrit supernaturalis gratia elicitiuè, nec proximè, sed antecedenter, & expeditiuè, vt fusè explicabimus *Tract. de gratia Dei art.* 4. & respectu illorum actuum, quibus lex naturæ adimpletur, proximè concurrit natura, etsi speciali gratia Dei conditoris adiuta, *vt ibidem latè docebimus*. Cui doctrinæ non refragantur PP. adducti, nec Recentiorum suffragantur sententiæ; nam Augustinus asserens per gratiam reparari naturam, non ideò affirmat, naturam reparatam partialiter proxime influere, nisi opera sint naturalia, ad quæ antecedenter solum reparatio gratiæ requiritur. Nec Basilij verba aduersantur; nam si loquitur de facultate nostræ voluntatis naturali, non loquitur de vsu illius ab illa egrediente partialiter, sed de actu supernaturali elicito à voluntate ratione gratiæ dantis totam proximam virtutem, ratione cuius naturalis facultas, vt eleuata in supernaturalem actum prorumpit. Et in eundem sensum cæteri PP. relati fuerunt loquuti. *Explicatur Augustinus. Basilius.*

129 *Arg. 2. ex Conc. Trident.* Obijciunt secundo Tridentinum *sess.* 6. *de iustificatione cap.* 5. vbi aduersus Caluinum, & Lutherum docetur: *Hominem gratiæ excitanti atque adiuuanti liberè assentiendo, & cooperando, disponi, ita vt tangente Deo cor hominis per Spiritus Sancti illuminationem, nec homo ipse nihil omninò agat inspirationem illam recipiens.* Et can. 4. illis verbis: *Si quis dixerit liberum hominis arbitrium à Deo motum, & excitatum nihil cooperari, assentiendo Deo excitanti, sed veluti inanime quoddam nihil omninò agere, mereque passiuè se habere: anathema sit.* Ex quibus Concilij verbis tres eliciuntur propositiones: prima est: *Hominem cooperari gratiæ adiuuanti, & excitanti Dei.* Secunda: *Hominem ipsum aliquid agere in supernaturali consensu.* Tertia: *Liberum arbitrium hominis non se habere merè passiuè*; at nulla ex his propositionibus verificari potest, nisi concedatur libero arbitrio creato immediata, & partialis actiuitas in consensum supernaturalem: ergo vt Concilij verba subsistant, admittenda est ista partialis actiuitas. *Tres propositiones eliciuntur ab his Auctoris verbis Concilij.*

130 *Minor pro 1. parte suadetur.* Minor pro prima parte probatur; nam principium quod immediatè nihil operatur, non potest cooperari gratiæ adiuuanti; etenim substantia aeris non cooperatur luci ad illuminandum, nec

nec substantia ignis calori ad calefaciendum, quia immediatè in illuminationem, & calefactionem non influunt: ergo nisi concedatur liberum arbitrium immediatè partialiter in supernaturalem consensum influere, non potest primo propositio salueri.

Pro 2. suadetur 1. Deinde pro secunda parte probatur. Tùm, nam ly *homo ipse* denotat, hominem prout à diuina gratia distinctum: ergo Concilium docens, hominem ipsum aliquid agere, sentit, agere aliquid prout à diuina gratia distinctum; at nisi ratione suæ naturalis entitatis influat proximè; & immediatè consensum supernaturalem, homo vt à diuina gratia distinctus, nihil aget; cum tantum aget vt effectus, & eleuatus per gratiam, qualiter à gratia non differt: ergo debet concedi libero arbitrio nostro partialis actiuitas in supernaturalem actum, vt verificetur secunda Concilij propositio. *Secundo.* Tum etiam; nam si homo ratione solius gratiæ in consensum influeret; & non immediatè ratione propriæ entitatis, non aliquid consensus, sed totum consensum operetur homo; et Concilium homini, prout à gratia distincto tribuit aliquid consensus, non totum consensum: ergo sentit ratione suæ entitatis immediatè in consensum influere.

131 *Tertia pars minoris probatur.* Denique tertia pars minoris suadetur; si namque arbitrium immediatè non agit, sed tantum mediatè, nihil aliud immediatè habebit, quam passiuè recipere gratiam, & actionem mediante gratia elicitam: ergo comparatione actionis immediatæ merè passiuè se habebit; at mens Concilij est definire respectu immediatæ actionis non merè passiuè se habere: ergo vt saluetur, non se habere merè passiuè ad intentionem Concilij, concedendus est arbitrio immediatus, & partialis influxus in supernaturalem consensum. Probant minorem; nam Lutherus, & Caluinus, quos ibi damnat Concilium, non negabant liberum arbitrium creatum actiuè se habere respectu actionis mediatæ; fatebantur enim in se recipere gratiam causantem consensum; & consequenter liberum arbitrium gratiam recipiens, per illam in consensum influere; tantum ergo negabant, actiue se habere respectu immediatæ actionis; & tamen à Concilio damnantur: ergo sentit, non se habere passiuè comparatione actionis immediatæ; & consequenter actiuè immediatè influere.

132 *Confirmatur 1. hoc argumentum.* Quod argumentum irrefragabile Recentioribus visum, vrgent, & confirmat primo; nam Tridentinum in allegato decreto eam sententiam definit, quam Caluinus fatebatur à catholicis defendi; at sententia, quam Caluinus catholicis adscribebat, non est, quæ gratiæ tribuit adæquatam virtutem immediatam agendi, sed quæ inter arbitrium, & gratiam virtutem immediatam, & immediatum influxum partitur: ergo hæc posterior sententia à Concilio definitur. Minorem probant ex Caluino *libro secundo institutionum cap. 3.* quem referunt Maldonatus *Ioannis 15. versu 5.* & Stapletonius Antidoto *in caput 15. Ioannis versu 5.* vbi versans illa verba: *Sine me nihil potestis facere*, sic contra catholicos disputat: *Papistæ hanc sententiam non extenuant modo, sed eneruant, imo potius eludunt, etsi enim verbo tenus fatentur, nos sine Christo nihil posse, aliquid tamen facultatis suppetere nobis somniant, quod per se quidem non sufficiat, sed Dei gratia adiutum cooperatur, nec enim hominem ita exinaniri sustinent, quin aliqui d ex se conferat*. Et paucis *Minor prob. ex verbis Caluini.* interpositis ita concludit: *Christus vero contra pronunciat, nos nihil posse ex nobis, palmes* inquit *nullum fructum habet à semetipso: ergo non tantùm cooperantis sua gratia auxilium hic commendat, sed nos penitus priuat omni virtute, nisi quam suppeditat ipse nobis*. Vbi vt clarè constat, Caluinus eam sententiam catholicis tribuit, quæ docet, aliquid facultatis libero arbitrio suppetere, quæ diuina gratia adiuta illi cooperetur, & quæ ex se aliquid conferat in supernaturalem consensum; at iuxta illos, qui negant libero arbitrio creato partialem, & immediatam virtutem ad actus supernaturales, nulla nobis suppetit facultas ad illos, nec ex se aliquid confert in consensum salutarem; benè tamen in sententia affirmante habere ex se proximam, & partialem virtutem, & partialiter in illum influere: ergo hæc, & non illa est, quam Caluinus attribuebat catholicis.

133 *Alia Caluini verba adducuntur.* Id ipsum repetit Caluinus *lib. 3. institutionum cap. 24.* ad illa verba Pauli; *Non est volentis, nec currentis*, vbi ita de catholicis loquitur: *Verè hic locum habet illud Pauli, non est volentis, & c. non quemodo id vulgo accipiunt, qui inter Dei gratiam, hominisque voluntatem cursum partiuntur.* Et *lib. 2. cap. 6 sess. 6.* sic à catholicis defensionem proponit *Sed nondum liquet, sit ne in totum priuatus, benè agendi facultate homo, an habeat adhuc non nullam, sed pusillam, & infirmam, quæ per se quidem nihil possit, opitulante vero Dei gratia, suas ipse quoque partes habeat*. Sentit ergo Caluinus in hoc inter ipsum, & catholicos dissentionem consistere, quod ipse nullam in nobis partialem, & proximam virtutem agendi actus supernaturales cognoscit, catholici vero huiuscemodi virtutem proximam, & partialem concedunt; & consequenter sententia libero arbitrio istam attribuens virtutem, est quem Caluinus catholicorum esse sentiebat.

134 Confirmant secundo, eam sententiam Concilium in superiori decreto definit, quæ Caluini menti aduersetur; et sententia *Confirmatur.* negans libero arbitrio creato proximam virtutem agendi actus supernaturales, & totam virtutem proximam gratiæ concedens, non aduersatur Caluino, benè tamen illa, quæ inter gratiam, & liberum arbitrium creatum, virtutem proximam, & influxū partitur: ergo hæc posterior à Concilio definitur. Minorē, in qua est difficultas, sic probant. Caluinus non negabat libero arbitrio mediatum effectiuum influxum in actum supernaturalem, sed tantum immediatum; at sententia concedens libero arbitrio solam virtutem remotam, & proximam soli gratiæ, tantum libero arbitrio concedit mediatum in supernaturalem actuum influxum, & negat illi immediatum: ergo non aduersatur Caluino.

135 *Maior prob. 1. Camerar.* Maiorem probant primo ex Camerario *lib. 10. de libero arbitrio cap. 5. §. 2.* vbi Caluinum ita loquentem proponit: *Non hic quæritur, agat ne voluntas, quod extra dubium est, sed agat ne à se ipsa, an pro modo diuinæ actionis, quis enim nescit per voluntatem fieri, vt velit homo?* Et *lib. 1. cap. 9.* hæc verba ex Caluino refert. *Hominem sic docemus agi Dei gratia, vt tamen simul agat, sit tamen ipsum agere, vt penes Dei spiritum tota sit, ac maneat actionis efficacia.* Vnde subdit: *Minimè sic cooperari hominem cum ipso Deo, inquio, vt aliquid de suo misceat, sed pro mensura solum, quam accepit, vt non aliter agat, nisi quo agitur*. Ergo iuxta Caluinum, agit voluntas simul cum Dei gratia super naturalem consensum; at non agit immediatè, & partialiter: ergo agit mediatè; media scilicet gratia adæquatè proximè efficiente consensum; & consequenter non ideò à Concilio damnetur, quia negat libero arbitrio concursum mediatum in actum salutarem, sed quia negat immediatum.

136 *Secundo.* Secundo id ipsum probant; nam Caluinus fatebatur, hominem in se recipere, & sustentare gratiam immediatè agentem supernaturalem consensum; at subiectum sustentans formam immediatè efficientem, mediatè saltim efficit, & operatur; quo circa aqua sustentans calorem immediatè calefacientem, mediatè saltim, idest altero mediante calefacit: ergo non negabat Caluinus libero arbitrio creato, mediatè in supernaturalem consensum influere, sed tantum illi negabat immediatum, & partialem influxum.

137 *Lutheri, Caluini, & Pelagij errores explicantur, & in quibus conueniant, & discriminentur.* Antequam argumentum dissoluam placuit errores Lutheri, & Caluini breuiter vobis proponere, vt manifeste constet, quam immerito Recentiores, illos nobis conentur imponere, & quem leuiter suam sententiam ex Tridentino suadeant, nostram impugnent. Igitur Lutherus, Caluinus, & Pelagius in hoc conuenientes principio, quod scilicet gratia efficax, nostrorum actuum libertatem euertet, in extremos inciderunt errores. Pelagius quidem necessitatem gratiæ negauit, liberoque arbitrio absque indigentia gratiæ omnes vires ad salutares actus concessit contra quem Tridentinum *sess. 6. de iustificatione cap. 5.* ibi: *Nec tamen sine Dei gratia mouere se ad iustitiam coram illo libera sua voluntate posse*. Et can. 1. 2. & 3. Lutherus vero, & Caluinus necessitatem gratiæ admittentes ad salutares actiones, nostram libertatem negarunt; contra quos Tridentinum *cap. 5. relato, & can. 4.* hoc tamen inter prædictos Hæreticos erat discrimen, quod Lutherus, ideò hominem ex necessitate, & non liberè moueri per diuinam gratiam asserebat, quia non agit suos motus, sed merè passiuè comparatur ad illos, & adæquatè à diuina gratia, vt ab efficienta causa prouenjunt; constat hoc ex Luthero super *Psalm. 5.* & ex Concilio Senonensi in principio columna 2. ad finem; vbi de Luthero hæc habet. *In errorem Manichæi Lutherus incidit, num nimis an si è, & scrupulosè deuitat Pelagium, metuens namque liberum arbitrium cum Pelagio nimis efferre, omne opus bonum, quod est in homine, Deo tribuit, & diuinæ gratiæ, nihil prorsus libero arbitrio relinquebat*. Ergo Lutherus, adæquatam causam efficientem actuum supernaturalium esse Deum, & illius gratiam, nosque respectu illorum tantum comparari passiuè, & nullatenus actiuè, asserebat, & idcirco liberè ad illos actus nos concurrere negabat.

138 *Error Caluini.* Caluinus, etsi cum Luthero consentiat in neganda arbitrij libertate respectu salutaris consensus; dissentiebat ab illo, concedens aliquam actiuitatem libero arbitrio creato in ordine ad supernaturales actiones. Vnde fatebatur, non se habere merè passiuè, nec inanimatè concurrere necessario tamen, & non liberè à diuina gratia moueri; sicut equus à sessore necessario gubernatur: sic referunt Caluini errorem Aluarez *lib. 1. responsionum cap. 3. num. 9.* & Mag. Sancto Thoma *1. part. q. 19. disp. 3. art. 5. n. 14.* Quo posito, absque difficultate intelligitur, quod in prædictis Hæreticis damnauit Tridentinum, & quam longè nostra sententia ab illius distet censura: definiuit contra Pelagium necessitatem gratiæ ad opera salutaria, contra Lutherū, liberum nostrū arbitrium non merè passiuè, nec vt instrumētum inanime se habere; ac denique peculiariter contra Caluinū, non solū spontaneè, sed etiam libere cum diuina gratia operari. Contra Nos verò, qui libenter fatemur, necessitatem gratiæ, & liberum arbitrium non merè passiuè, nec vt inanime instrumentum se habere, sed vitaliter ad illos concurrere, & non solum spontaneè, sed liberè cum diuina gratia operari, nihil Tridentinum

tinum

tinum definit, sed nostra est ipsius seotentia: vt quid ergo ex Coocilio vociferant, nisi vt iosipieotes turbent, & à nostra seotia deterreant?

139 *Resp. ad 1. partem minoris ex verbis Concilij illatæ.* Et ex his ad argumentum admissis libeotissimè illis tribus propositionibus, vt ex Tridentioo deductis, nego argumeoti minorem. Ad primæ pertis probationem, oego antecedeos; vt enim voum alteri cooperetur, sufficit vtrumque simul ed operationem concurrere, & quod ex vtroque adæquata causa operationis coalescat: eum ergo in nostra sententia ebsque partiali voluntatis in supernatotalem actum concursu, saluetur, simul cum diuina gratia ad consensum salutarem coocurrere, & ex volunrate, & gratia adæquatem causam consensus superoaturalis conflari, ingredieote gratia vt virtute proxima potentiæ, & voluntate vt potentia, cuius gratia, existit virtus, fit, vt optimè saluetur, liberum erbitrium hominis, gretiæ Dei excitanti, & adiuuanti cooperari.

140 *Exemplis fit satis.* Nec exempla in oppositum vrgeot; admisso oamque aerem noo cooperari luci in illuminando, nec ignem calori io calesacieodo, quod tamen negari poterat, cum sint accidentia conoaturalia prædictis subiectis; subiectum autem medijs accideotibus sibi coonaturalibus, & cum illis effectus accidentium producit; illo tameo admisso, est maxima ad nostrum casum dispatitatis ratio; nam lux ooo est solum adæqueta virtus illuminatiua, sed etiam adæquata causa, euius signum est, quod ab aere separata æquè atque iu illo recepta illumioaret; ec proinde aer ad illomioandum susteotatiuè solum videtur iofloere, oon verè effectiuè, nisi tantum quoad denominatiooem; ac proinde non mirum, quod luei ed illumioandum cooperari non dicatur, & idem de calore in ordine ed calefacieodum potest eadem ratione negari; oon sic de voluotate respectu supernaturalis conseosus; nam gratia mediaos, etsi sit adæquata virtus proxima, oon est adæquata causa, vt dicebam, sed ex illa vt virtute, & ex voluntate vt potentia, & ex aoima, vt voluntatis radice, adæquata causa coelescit. Vnde gratia extra voluotatem existens conseosum supernaturalem operari ooo posset; ec proiode non taotum deoominatiuè, nec per accidens, sed verè, & per se voluotas gratiæ cooperatur in elicientia sopernaturalis consensus.

141 *Ad 2. partis 1. probationem.* Ad secoodæ partis primam probationem, concesso antecedenti, distinguo consequens: ly *prout* reduplicante virtutem agendi proximam, & immediatam, oego coosequentiam: ly *prout* reduplicante, tum causam *vt quod* adæquaram; tum etiam coeptationem essentialem, & actiuitatem mediatam, concedo coosequentiam, & nego minorem subsumptam; cum enim ad causandum conseosum salutarem, noo solum virtus proxima, & immedieta ageodi concurrat, sed etiam causa *vt quod* ageos, composita ex virtute proxima, & coaptatione esseotiali potentiæ; & radice telis potentiæ, fit, quod ad hoc, vt dicatur, hominem ipsum, quatenus à gratia distinctum causare, noo requiratur, qood ratione sui, prout ite distinctus, habeat proximam virtutem, sed sufficiet, quod ratione sui habeat esseotialem coaptationem, & à gratia proximem influeodi virtutem accipiat.

142 *Ad 2. probationem.* Ad secuodam probationem, concedo sequelam, & oego minorem: non eoim somniauit Concilium, aliqnid arbitrio tribuere, & aliquid illius efficientiæ oegare, sed totum gratiæ, & totum libero coocedit arbitrio, vt ex Bernardo videbamus *supra*, & ipsi aduersari fatentur; cum doceaot non partialiter, partialitate effectus, sed partialitate causæ ad consensum salutarem liberum arbitrium, & diuinam gratiam concurrere. *Ad 3. partis minoris prædictæ probationem resp.* Ad tertiæ partis probationem dicatur, noo dari actionem mediatam, & immediatam, sed vnicam, & eandem actionem, à gratia; vt à virtute proxima adæquata immediatè procedentem, & à voluotate mediate medietiooe virtutis, & immediatè immediatione poteotiæ, vt postea explicabimus vode; voluntas oihil immediatè agit, sed solum mediante gratia quam in se immediatè recipit, quia nihil mediatè, vt diuinam gratiam auxiliaotem recipiat.

143 *Ad probationē minoris contra hanc solutionē obstantis.* Ad probationem, queteous huic doctrinæ obstare potest, dicatur, Lutherum omoem actiuum iofluxum libero arbitrio negesse, asserendo, solum passiuè, tum ad gratiam, tum ad consensū salotarē se habere, contra quem definit Tridentinū, oon se habere merè passiuè; sed vitaliter actiuè concurrere, ad quod sufficit, quod influat mediaote diuina gratia, vt virtute agendi proxime. Nec Lutherus iofluxum illum libero concedebat arbitrio; nam licet asseruerit, diuinam gratiam coosensum efficieotem recipere, quia tamen gratiam mediantem, non solum adæquatam virtutem proximam, sed etiam adæquatam causam effectiuem coosensus salutaris esse dicebat; oon fatebatur, nec ex illius dictis colligitur, voluntatem verè actiuè in superoaturales actus influere, sed tantum, quod sostentaret causam influeotem, ex quo ad summom verificari potest, deoominatiuè, & per accidens illos causere, qood ed Concilij iotentum non sufficit. Caluinus autem, noo ideò à Concilio damnatur, quia influxum voluntatis actiuum in consensum salutarem negauerit, sed quia liberum negauit influxum, vt vidimus. Quod si admittamus, etiam actiuum oegasse concursum, sicuti Luthero consentit, eadem censura damnatur.

144 *Oppones primo.* Sed oppones primo; vt verba Concilij saloentur, necesserio requiritur, quod liberum arbitriom creatū ex se aliquid efficiat io coosensum saluterem; at si adæquata virtus sit gratia, nihil ex se confert liberum arbitrium homiois: ergo noo saluantur verba Tridentioi. *Secundo.* Secundo; quia ex eisdem verbis necessario colligitur, voluotatem ratione propriæ entitatis, non omoinò materialiter, sed formaliter ad assensū salutarem se habere; at si gratia sit virtus adæquata proxime, entitas nostræ volnotatis omninò materialiter ad asseosum selutarē se habet: ergo hoc admisso noo subsistit veritas Tridentini: Maior ex eo constans videtur; quia oamque aqua celorem io se sustentans meterialiter omninò ad calefactiouem se habet, ooo est veruo cum proprietete dicere, effectiuè calefacere: ergo vt vera sit Trideotini seotentia assereotis, liberum arbitrium cooperari gratiæ Dei, & ad superneturelem conseosum efficienter concurrere, necessario requiritur, quod eatitas voluotatis oon omnioò materialiter ad opera selutaria concurrat. Mioor autē probatur; nam id omnioò materialiter ad aliquam actionem se habet, quod oon est illius formale priocipium; at si gratia sit edæquata virtus proxima, erit etiam adæquatum ectionis selutaris formele effectiuum priocipium; cum principium, & virtus prorsus sint idem, & coosequenter entitas voluotatis oullatenus erit principium formele illius: ergo si graria sit adæquata virtus proxima agendi, omninò materialiter entitas voluntatis se habebit ad actiooes salutares.

145 *Resp. ad primum.* Respoodeo ad primem iostantiam, distinguendo maiorem: ly *ex se* dicente proximam virtutem ageodi, oego minorem: dicente causam *vt quod* efficieotem, coeptationemque esseotialem, & remotam, seu mediatem virtutem, prætermitto maiorem; & sub eadem distinctione mioorts, nego consequeotiam: nam gratia in nostra sententie, etsi sit adæqueta proxima virtus, non tamen est adæquata causa *vt quod*, nec adæquata virtos, tam proxima, quam remota. Vnde potest liberum arbitrium *ex se* aliquid iosluere, ly *ex se* dicente ceusam *vt quod* operaotem, & importante remotam, seu mediatam virtutem.

Ad secūdum. Ad secuodam, prætermissa maiori, nego minorem. Ad illius probationem dicatur, ooo solum priocipium proximum, sed etiam remotom, & mediatum, formaliter ad actionem se habere, vt constat io anima rationali, quæ solum remotè ad vitales actus neturales concurrit; & tamen oon materialiter, sed formaliter comparator ad illos; cum sine influxu aoimæ, etiam existeotibus separatis ab anima naturalibus poteotijs, actus vitales nequeant existere de potentia absoluta in probabiliori senteotia: cum ergo voluntas ratiooe propriæ entitatis, etsi oon habeat immediatam, & proximam virtutem agendi, habet tamen virtutem agendi remotam, & mediatam, noo materialiter, sed formaliter comparatur ad supernaturalem coosensum.

146 *Secundo responderi potest.* Vel secuodo responderi potest, quod sicut ex parte obiecti specificaotis potentiam, vel habitum, non solum ratio *sub qua*, verum etiam ratio *qua* formeliter comparatur ad specificandum habitum, vel potentiam: ita etiam ex parte causæ efficieotis, non solum principium *quo*, sed etiam prioeipium *quod* formaliter comparatur ad actum; licet autem gratia sit principium *quo* formale, & entitas voluntatis noo sit formele principium *quo*, est tamen principium *quod*; ac proinde noo omoinò materialiter ad actus salutares compareiur. Nec eadem ratio est de aqua sustentanie calorem respectu calefactioois: nam celor sustentetus ab aqua, noo solum est principiom *quo* formale, sed etiam est causa *vt quod*. Vode seperatus ab aqoa eodem modo, imo & melius calefectionem causaret. Vode aqua illum sustentans, oec *vt quo* nec *vt quod* formeliter ad calefaciendum se habet, sed omoioò materialiter.

147 *Ad 1. confirmationē argumēti principalis resp. 1.* Ad primam confirmationem, qoa sibi Recentiores blandiontur, & exultant, quasi capta præda, respooderi potest primo, negaodo maiorem; etenim possunt hæretici, sicuti in alijs falluntur, ita & io receosendis catholicorum seoteotijs, seduei; ac proinde, etsi Caluinus catholicis attribuerit sententiam proximam virtotem ioter gretiam, & liberom arbitriom partieotem; non tamen inde sequitur, illam verè fuisse catholicorum seotentiam; ac proinde multo mious colligitur à Concilio definiri. *Secundo.* Vel secundo, sustinendo, Caluinum verum, & vitalem iofluxum io salutarem, & supernaturalem consensum libero arbitrio negesse; prætermissa maiori, nego mioorem. Ad cuius probationem dicetur, nomine facultatis suppetentis nobis sine diuina gratia, noo tamen sufficieotis sine illa, & ex se aliquid conferentis quam catholicis Caluious adscribit, non intelligi proximam, & immediatam virtutem agendi in conseosum salutarem, sed facultatem remotam, & mediatam, seu remotem virtutem, coaptationemque essentialem, quam Nos libenter fatemur, nostræque seotentiæ Auctores. Vode distinguo mioorem facti discorsus; nulla oobis suppetit facultas ad selutares actiones, quæ virtus proxima sit, concedo minorem: quæ sit virtus mediata, & remota, nego mioorem, & consequentiam; & hæc virtus aliquid confert *ex se*, non per modum virtutis proximæ, vt non eleuatæ influentis, sed per modum virtutis remotæ influentis ratione formæ eleuantis tanquam proximæ virtutis, &

160 *Ad 1. cōfirmationem.* Ad primam confirmationem dicatur, in primo loco per virtutem suæ naturæ intelligere D. Thomam virtutem remotam, quia sufficiebat, vt animam in se disponendo, ab instrumentis distingueret. In secundo autem, per virtutem suæ naturæ intelligi virtutem proximam, quia loquebatur in ordine ad bonum sibi connaturale: & quidem eodem argumento probarent, posse hominem absque indigentia gratiæ, se ad gratiam disponere, quod hæreticum est. *Ad 2. confirmationem.* Ad secundam confirmationem respondeo, esse mediam vim remotam, non proximam iuxta quod alibi dixit: *Posse habere fidem natura est hominum, habere autem, gratia, est fidelium*; & ipse Augustinus pro nostra est sententia *tomo 8. enarratione 2. in Psalmum 32.* circa illa verba: *Verbo Domini cœli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum; ibi non habuerunt aliquid ex se, & tanquam supplementum à Domino perceperunt, spiritu enim oris eius, non pars, sed omnis virtus eorum*: vbi nomine cœlorum Apostoli, & Angeli intelliguntur. Id ipsum docuit *libro primo de gratia Christi cap. 20. & cap. 21.* Et Bernardus *sermone 80. in Cantica*.

§. VI.

Soluitur prima ratio contrariæ sententiæ.

161 *Quartū argumentum. Antecedens probatur. primo.* QVARTO arguunt argumento à priori; immediatus influxus partialis naturæ in actum charitatis, illius supernaturalitati non obstat: ergo influit voluntas in illo immediatè partialiter. Antecedens ostenditur primò per hoc solum quod habitus charitatis sit necessarius ad influxum immediatum naturæ, & alias talis habitus sit illi indebitus saluatur supernaturalitas in actu charitatis, cum ad actū naturalem, nec vt partiale principium possit exigi forma supernaturalis, sed influxus immediatus naturæ ponitur à contrarijs cum indigentia habitus charitatis, à natura non exacti: ergo influxus immediatus, & partialis naturæ in actum charitatis, illius supernaturalitati non obstat. *Secundo.* Secundo, influxus immediatus passiuus naturæ in dona supernaturalia, illorum supernaturalitatem non destruit, quia vt illam natura exhibeat, requiritur influxus virtutis supernaturalis actiuæ, à natura non exactæ: ergo pariter, influxus immediatus actiuus naturæ cū indigētia cōprincipij supernaturalis nō debiti, non destruet supernaturalitatē actus dilectionis.

162 *Tertio.* Tertio probatur, non obstat vitalitati actionis immediatus influxus in illam, principij, quod vitale non sit, vt constat in specie impressa immediate efficiente cognitionem vitalem, quæ tamen vitalis non est; cum vires intellectui non præbeat, vt dicebamus disputatione præcedenti ad finem: ergo nec supernaturalitati actionis obstabit, quod influat immediate in illam principium non supernaturale. *Quarto.* Quarto, nam principium partiale non petit præcontinere omnia prædicata in effectu reperta, aliàs non partiale, sed totale principium esset: ergo quamuis natura, quia supernaturalis non est, non præcontineat supernaturalitatem actus charitatis, idcirco non possit esse causa totalis illius, poterit nihilominus partialiter immediate in actum charitatis influere.

163 *Quinto.* Denique, anima rationalis influit ratione sui prout ab intellectu distincta in actum supernaturalem credendi; at influxum istum non præstat ratione formæ supernaturalis eleuantis: ergo influit immediate ratione propriæ entitatis. Probatur minor; nam forma dans vires animæ, non est habitus fidei; cum non in anima, sed in intellectu resideat, nec est gratia habitualis; cum habitualis gratia in peccatore non sit, à quo tamen elicitur actus fidei, nec est auxilium transiens per modum dispositionis; hoc enim tantum residet in potentijs proximè operatiuis: ergo ad influxum, quem anima rationalis exhibet in actum fidei, non recipit vires à forma supernaturali eleuante, & consequenter influit in prædictum actum ratione propriæ entitatis.

164 *Respondetur ad 1. probationem.* Respondeo negando antecedens. Ad primam probationem distinguo maiorem: saluatur indebitū, & repugnanti modo, concedo maiorem: debito, & non repugnante, nego maiorem: & concessa minori, nego consequentiam: nam ex eo capite quo necessarius ponitur habitus charitatis, actus ad quam petitur, non naturalis, sed supernaturalis est, & ex eo capite, quo admittitur immediatus influxus naturæ in prædictum actum, illius supernaturalitas læditur ob rationes traditas inter confirmandam nostram sententiam. *Instatur.* Et quidem eodem argumento probarent, posse ex viribus naturæ hominem se ad gratiam remotè disponere, sic formando argumentum; per hoc quod petatur vltima dispositio supernaturalis ad gratiam, supernaturalitas gratiæ subsistit: ergo poterit natura se ad gratiam remote disponere, cum necessitata dispositionis proximæ, naturæ, vel remotæ dispositioni non debitæ. Imo & probaretur, posse naturam ex proprijs viribus se ad gratiam vltimate disponere, sic formando argumentum; per hoc quod petatur concursus Dei supernaturalis Auctoris, naturæ non debitus, saluatur supernaturalitas gratiæ infundendæ; at dispositio vltima, naturæ conceditur cum indigentia concursus Dei Auctoris supernaturalis supra omnem exigentiam naturæ: ergo poterit illæsa gratiæ supernaturalitate, homo ex proprijs viribus, se vltima dispositione ad illam disponere.

165 *Ad secundā.* Ad secundam probationem, concedo antecedens, & nego suppositum consequens, quod scilicet possibilis sit concursus immediatus actiuus in actum supernaturalem absque exigentia alterius compartialis supernaturalis principij; ratio autem discriminis, cur natura est capax immediatè passiuè recipiendi dona supernaturalia, absque indigentia concursus infundentis illam; concurrens autem immediatè actiuè, necessario petat, sibique annectat omne aliud comprincipium, est; nam concursus actiuus fundatur in continentia in actu, quæ continentia est perfecta: vnde non potest dari absque proportione cum forma, seu effectu contento; ac proinde nec absque connexione cum illo; ex quo euidenter sequitur, quod nec potest dari absque exigentia cuiusuis alterius principij, & sine connexione cū illo: concursus autem passiuus, non in continentia in actu, sed in continentia in potentia fundatur, quæ continentia cum imperfectissima sit, potest ad formam non proportionatam, ac proinde indebitam extendi; cumque debitum principij infundentis, ex debito infundendæ formæ proueniat; fit consequens, quod possit dari immediatus passiuus concursus naturæ in formas supernaturales absque exigentia concursus Dei, formas istas infundentis. *Instatur etiam.* Et sanè hoc argumento, si quid probarent, conuincerent oppositi Auctores, non solum concursum partialem actiuum immediatum naturæ in actus supernaturales, illorum supernaturalitatem permittere, sed etiam concursum immediatum totalem actiuum; cum passiuus adæquatus concursus naturæ in dona supernaturalia, cum illorum supernaturalitate nō pugnet.

166 *Ad tertiam.* Ad tertiam distinguo antecedens: quod non sit vitale connexiuè, aut formaliter nego antecedens: quod formaliter vitale non sit, transeat antecedens, & nego consequentiam: quia ex paritata facta ad minus peritur, vt principium aliquod supernaturalitatem immediatè actiuè contineat, quod supernaturale sit ad minus connexiuè; non autem stat, aliquid esse connexiuè supernaturale, & non supernaturale formaliter; nam eo ipso, quod cum forma supernaturali connectatur, aut petit supernaturalitas terminans connexionē, aut illam fundans ad supernaturalem ordinem eleuatur. Non sic in vitalitate contingit; nam potest aliquid esse vitale connexiuè, quin formaliter vitale sit, & idcirco potest principium non vitale formaliter in actum vitalem influere actiuè immediatè.

167 *Ad quartam respondetur 1. Secundo.* Et ex his ad quartam probationem distinguo antecedens: ratione sui, aut ratione comprincipij sibi connexi, nego antecedens: ratione sui tantum, transeat antecedens, & nego consequentiam; quia natura, nec ratione sibi connexorum, omnia prædicata in actu supernaturali reperta continere potest. Vel secundo, dato antecedenti, nego consequentiam: quia ad minus petitur ad principium partialiter influens continentia formalis, aut eminentialis alicuius prædicati ex his quæ conueniunt effectui; natura autem ratione sui, nec omnia, nec aliquod ex prædicatis actus supernaturalis continere potest, vt supra monstrauimus.

168 *Ad quintam respondetur 1. ab aliquibus.* Ad vltimam probationem responderi solet primò, animam ad actum fidei eliciendum eleuari per auxilium ex natura sua fluidum immediatè receptum in illa, quod sit participatio naturæ diuinæ, non per modum permanentis, sed per modum transeuntis; sicuti namque voluntas, & intellectus Dei per modum permanentis participantur à charitate, lumine beatifico, & fide, & participari possunt ab auxilijs per modum transeuntis; ita pariter, & natura diuina potest permanenter, & transeunter participari.

169 *Contra.* Sed displicet ista solutio, etenim conceptus naturæ consistit in ratione radicis; at qualitas fluida immediatè in anima residens, radicare non potest dona habitualia eleuantia potentias; cum permanentia radicati in radicante debeat contineri; nec auxilia actualia fluida, & transeuntia; hęc namque immediatè infunduntur à Deo, vnumque auxilium fluidum in altero radicari, & ab illo dimanare, sit inauditum: ergo repugnat conceptum naturæ à qualitate ab intrinseco fluida formaliter participari.

170 *Secunda solutio aliorum Cōtra 1.* Secunda solutio est quorundam Recentiorum dicentium, animam peccatoris fidelis immediatè eleuari per gratiam habitualem eiusdem rationis specificæ cum illa, quæ hominem iustificat, & à peccato emundat, peccatori autem fideli non tribuit sanctitatis effectum; quia sanctitas dicit statum, gratia vero existens in peccatore fideli, non est in illo per modum status; & ideo non tribuit illi sanctitatis effectum; sicut quia beatitudo dicit statum, & visio in Raptu communicata Paulo, non fuit illi per modum status communicata non constituit Paulum beatum.

171 *Cōtra 1.* Sed nec placet istorum solutio, & reijcitur; nam gratia per modum status nihil est aliud, quam gratia ab intrinseco permanens, & communicata per modum permanentis; at ex illorum doctrina, & ratione, qua mouentur ad suam singularem sententiam, sequitur in peccatore fideli constituendam esse habitualem gratiam per modum permanentis, vel non

non essa gratiam habitualem in illo aonstituendam : ergo vel fateri tenentur, gratiam, vt facientem statum, rasidere in anima peccatoris fidalis, vel qnoad substantiam in illius anima reside-re negare. Probo minorem, nam exinde probant, necessitatem habitualis gratiæ in peccatore fideli, quia sicut anima ast natura, & principium radicale vitale in ordine naturali, ideoque ab illa omnino insupplebilirar pendant actiones omnes vitales naturales; ita gratia habitualis est natura in ordina supernaturali, & principinm radicala vitale omnium supernaturalium actionum, ac proinda sine illa implicat alicl actionem aliquam vitalam ordinis supernaturalia; at si hæc ratio, & paritas aliquid probat, conuincit gratiam habitualem residera in anima peccatoris fidalis per modum permanentis : ergo ax doctrina traditæ solutionia infertur, vel constituendam essa per modum permanentis, vel ralegandam ab anima peccatoris fidelia habitualem gratiam quantum ad substantiam. Probatur minor, à natura vitali otdinis naturalis non solum pendent actiones naturales vitales, sed etiam vitalas potantiæ, ita vt sina illa, aut extra illam nequeant existara in santantia aliquorum da potentia Dei absoluta, & in omnium sententia, secundum prouidaatiam ordinariam, & absque miraculo : ergo si paritas naturæ vitalis ordinis naturalis quid valet, tenare debet, non solum paritate facta ad actiones supernaturaies, sed etiam protracta ad potentias, seu habitus supernaturales; ita vt sicut naturales potantiæ, axistere nequeunt connaturaliter sina sua naturali radice, ita supernaturales potentiæ, seu habitus sina natura sui ordinis axistere nequeant; at in peccatore fidali actu non operanta residet habitus fidei permanens, & permananter: argo si ratio illa alicuius ponderis est, permanenter etiam residere debet in illo habitualis gratia.

172 *Secundo reijcitur hac solutio.* Secundo, nam ex solutione tradita sequitur, pecastori in instanti iustificationis non infundi gratiam habitualem sed solum accidentalem modum permanentiæ, consequens pugnare videtur cum Tridentino *sess. 6. de iustificatione cap. 7.* ibi: *Hanc dispositionem iustificatio ipsa consequitur, quæ non est sola peccatorum remissio; sed renouatio, & sanctificatio interioris hominis per voluntariam susceptionem gratiæ, & donorum.* Et ibi: *Iustitiam in nobis recipientes vnusquisque, &c.* Quibus varbis manifestè denotat Concilium, iustitiam in nobis infundi in iustificationis instanti: ergo solutio tradita est falsa. Probatur sequela: id namque solum infunditur in instanti iustificationis, quod ante tala instans non supponitur existans; cum infundi sit fieri, & fieri sit transitus de non esse ad essa, & consequenter solum infundi potest, quod non præexistens supponitur; at iuxta doctrinam traditæ solutionis, gratia habitualis quoad substantiam anta instans iustificationis axistens supponitur; cum anta illud instans existens supponatur actus fidei, remota ad iustificationem disponens qui sine gratia habituali actu in anima existente, alici, aut axistera nequit: ergo ax doctrina traditę solutionis manifeste sequitur, non infundi in iustificationis instanti habitualem gratiam quoad substantiam, sad tantum quoad modum.

173 *Tertio.* Tertio, nam sequitur ax tradita solutione, non amitti per peccatum mortale gratiam habitualem quoad substantiam; consequens aduarsatur Tridentino *sess. 6. Canone* 23. 27. & 28. ergo solutio tradita minime sustinari potest. Minor constat; nam Tridentinum in citatis locis definit, gratiam semel accaptam amitti posse, & per quodlibet peccatum mortala amitti; & anathemate ferit dicentes amissa per peccatum gratia, fidem semper amitti: ergo assarera gratiam non destrui per quodlibet peccatum mortale, est Tridentino aduersari. Sequala vero probatur: nam per mortale peccatum eatanus gratia destruitur, quatenus cum illo pugnat; at gratia habitualis iuxta solutionem traditam non secundum suam substantiam, sed tantum ratione modi sibi accidentalis, peccato mortali opponitur; siquidam cum illo simul quoad suam substantiam existit in peccatore fideli: ergo non destruitur quoad substantiam, sed tantum quoad modum accidentalem.

174 *Si dicatur.* Si forte dicatur, Concilium intelligandum esse de gratia quoad modum permanentis, qua ratione est forma iustificans, non autem de amissione gratiæ quoad substantiam. *Contra 1.* In contrarium obstat primo, gratiam amitti, si in proprietate sumatur, non dicere solum deperditionem modi, sed etiam destructionem substantiæ, nemo enim cum habitus intensus remittitur, dicit absolute habitum destrui, quia solum quoad intensionis modum destruitur; at Concilij verba cum proprietata sunt accipienda: ergo non sunt explicanda de amissione, aut de perditione gratiæ quoad modum.

175 *Secundo.* Secundo: nam iuxta hanc explicationem non saluatur aduersatiua Concilij *Canone* 28. vbi ait: *Si quis dixerit amissa per peccatum gratia, finem etiam amitti, &c.* At hæc contrapositiua debet saluari: argo inepta tradita doctrina explicatur. *Confirmatur.* Probo maiorem: nam iuxta hanc explicationem, solum quoad modum amittitur gratia per peccatum mortala, non vero quoad substantiam, sed etiam fides quoad modum perfectæ, & formatæ virtutis amittitur per quodlibet peccatum mortale, & quoad substantiam non tullitur: ergo non saluatur, quod amissa gratia, fides non destruatur. Et augetur difficultas; si namque amitti gratiam solum quoad modum, sufficit, vt absoluta gratia habitualis per peccatum dicatur amitti: argo atiam deperdi fidem quoad modum, scilicet perfectæ virtutis, & quantum ad virtutis statum, sufficiens erit vt dicatur absolute, fidem amitti; & consequenter verum erit absolute dicere, amissa per peccatum gratia, fidea etiam amittitur, quod à Concilio damnatur, & cuius contrarium vt de fide definitur.

Si raspondeatur sacundo; gratiam habitualem quoad suam substantiam dastrui per quodlibet peccatum mortale, non rationa intrinsecæ oppositionis, sed ax lage, & voluntate Dei statuentis, substantiam gratiæ in presentia peccati mortalis non conseruare. Sicut nacessario est dicendum in lantantia asserentium, gratiam in esse qualitatis non pugnara cum peccato ex natura rei, sed solum ex lege, & voluntate extrinseca Dei statuantis, ad præsentiam gratiæ peccatum remittere, & in præsentia peccati non conseruare gratiam. 176 *Respondebis 2.*

Contra. In contrarium obstat; solutionem istam cum doctrina principalis solutionia non posse componi. Quod probo; nam iuxta solutionem illam, quam impugnamus, Deus homini fideli, & axistanti in peccato mortali elicituro actum fidei, substantiam gratiæ communicat tanquam principium illius: ergo non est lex non infundandi substantiam habitus gratiæ in præsentia peccati mortalis: ergo nac etiam ast lex statuta à Deo non conseruandi substantiam habitualis gratiæ in præsentia peccati mortalis; nam si non est lex negandi habitum gratiæ quoad substantiam homini in peccato mortali existanti, quo fundamento adstrui potest lax suspendendi concursum conseruatiuum habitualis gratiæ quoad substantiam in homine de nuuo peccante.

Deniqua principalis solutio reijcitur; gratia namque non rationa alicuius modi accidentalia, sed rationa suæ essantiæ pugnat cum peccato, vt suppono ax dicendis 1. 2. *qu.* 113. *art.* 2. & breuitar potest suaderi. Peccatum namque non ratione alicuius modi accidentalis, sed ratione suæ essentiæ cum gratia incomponitur, & consequenter etiam gratia ipsa ratione propriæ essentiæ debet cum peccato puguara: ergo non potast gratia habitualis quoad assentiam in peccatore existare. 177 *Vlterius reijcitur principalis solutio.* Confirmatur; nam sicut iustificatio, & sanctitas dicit statum, ita esse peccatorem, statum importat; sed peccato ast assentiala statum iniustitię constituere; aliàs cum gratia etiam vt sanctificante, peccatum poterit quoad essentiam compont, per hoc quod non sit in subiecto iustificato per modum constituantis statum: ergo etiam gratiæ essantiale erit, statum sanctitatis, & iustitiæ tribuera. *Confirmatur 1.* Confirmatur, & vrgetur secundo; peccatum habituale, siua per modum permanentis, siua per modum transeuntis in subiecto axistat, constituit hominem peccatoram, etiam si esse peccatorem statum importet; aliàs possat in subiecto axistere, & hominem peccatorem non constituara, nec gratiam, vt iustificantam expellere: ergo gratia habitualis, siuè permanenter, siuè transeunter communicata, tribuit sanctitatis affectum, & peccatum excludit, etiam si esse sanctum, & iustum importat iustitiæ statum. *Secundo.*

Nec rasponderi potest ad hanc vltimam confirmationem; peccatum habituale non possa in anima axistere, & non axistere cum substantia, & modo habitus; ac proinda quin præbeat subiecto, essa iniustum, & inimicum Dei. 178 *Si dicas.* *Contra 1.* Nam in contrarium obstat; omnes alias qualitatas ab intrinseco permanentes posse existere in subiecto, absque modo permanentiæ actuali, vt constat in gratia habituali, virtutibus sibi annexis, in virtutibus acquisitis, tùm moralibus, tùm intellectualibus, & in vitiosis habitibus: atgo quamuis peccatum habituale sit ab intrinseco parmanens, potarit de facto existera in subiacto absqua modo permanentiæ. *Secundo.* Præterea; nam inda inferimus, gratiam communicatam peccatori ad actum fidei, atsi permanens sit ab intrinseco, da facto tamen permananter non inhærare, quia de facto in subiecto non durat, sed præcisè datur pro instanti elicientiæ actus; at etiam peccatum habituale potest de facto breui tampore durare: ergo potast non permanenter existera.

179 *Ad instantiam visionis Pauli resp. 1.* Nec ast aadem ratio da visione Paulo communicata, quoad hoc, quod est ipsum beatum non constituisse; nam beatitudo permanentiam actualem importat; cum aliàs appetitum non quietet, & ideò visio transeunter communicata non constituit beatum. *Secundo.* Vel secundo dici potast; Paulum videntem clarè diuinam assentiam non fuisse beatum simpliciter, quia non fuit beatus per redundantiam ad corpus, fuit tamen pro illo tempore, quo vidit diuinam essentiam beatus secundum quid, ideli, secundum aliquid, nempè, secundum mentem. Quæ doctrina ferè expresè traditur à Diuo Th. 2. 2. *q.* 175. *art.* 3. *ad* 2.

180 *Vera solutio, & communis vltimæ probationis.* Missis igitur his solutionibus, ad vltimam illam probationem respondeo, negando minorem. Ad probationem, nego antecedēs: pro prima parta; sicut enim per eundem actum fidei, anima, & intellectus intelligunt, & per idem auxilium efficax ad operationem applicantur, ita per eandem formam possunt ad operandum eleuari, ad quod sufficit, quod habitus fidei immediatè in intellectu residens, mediatè animam informet, sicut vt anima intelli-

telligat, sufficit actum intelligendi immediatè ab intellectu egredientem, & immediatè intellectum informantem, egredi mediatè ab anima, & mediatè illi inhærere. Nec sequitur superfluam fore gratiam, quando residet in anima in ordine ad operandum, si quidem sufficienter eleuatur per habitus, vt in nostra solutione diximus. Non inquam, sequitur; anima namque dupliciter potest ad operationem supernaturalem concurrere, vel mediatè radicaliter, radicando habitus infusos, vel mediatè obedientialiter. Primo modo concurrit ratione gratiæ habitualis, quæ est tota ratio proxima radicandi habitus, sicut isti sunt rationes adæquatæ proximæ agendi. Secundo modo potest ratione habituum influere, & quia primus modus est connaturalior in ordine gratiæ; ideò non superfluit gratia habitualis in anima in ordine ad supernaturaliter operandum. Et quidem si hoc argumentum aliquid probaret conuinceret, posse voluntatem sine forma supernaturali eleuante amare connaturaliter Deum, quod non credam aduersarios admittere. *Tacita obiectio proponitur, & diluitur.*

181 Hæc est communis istius argumenti solutio; si tamen nouitas doctrinæ non displicet, aliter occurrere possumus, nempè, formam, qua eleuatur anima in ordine ad actus fidei, & spei, neque esse gratiam sanctificantem, nec habitum fidei, nec auxilium ab intrinseco fluidum, sed qualitatem ab intrinseco permanentem adæquatam per modum radicis cum habitu fidei, & spei, quæ quidem ab habitu fidei distinguitur: tum, quia iste est proximè operatiuus, illa vero solum radicaliter. Tum etiam, quia habitus fidei adæquatur cum actu credendi, secus autem qualitas illa: ab auxilio facile transeunte, quia est ab intrinseco permanens, & à gratia habituali, quia hæc qualitas est intellectiua radicaliter Dei tantum obscurè, illa vero est intellectiua per modum radicis, non solum obscurè mediante lumine fidei, sed etiam clarè mediante lumine gloriæ, seu intellectiua Dei abstrahendo à clara, & obscura cognitione, & ab ista qualitate eleuatur anima ad credendum, & sperandum, habitusque fidei, & spei in absentia gratiæ iustificantis radicantur. *Secunda solutio ex mente Auctoris.*

182 Sed oppones aduersus istam solutionem primo; nullam esse huius qualitatis necessitatem: ergo est superflua; & consequenter est releganda. Secundo; sequi ex illa habitum fidei, & spei, aut nunquam in gratia radicari, sed in ista qualitate, aut destructa per peccatum gratia, habitus fidei, & spei specificè variari, aut saltim numericè; & consequenter fidem hominis existentis in gratia destrui numericè, & aliam numero distinctam succedere. Et idem dico de spe; consequens quoad vtrumque est contra communem Theologorum sententiam: ergo & nouitas doctrinæ. Patet sequela; nam variata specificè radice, radicatum variatur specificè, vel saltim numericè: ergo vel habitus fidei, & spei nunquam radicantur in gratia, vel gratia per peccatum destructa, & illa qualitate succedente, habitus fidei, & spei, variantur specificè, vel saltim numericè. *Opponet primo. Secundo.*

183 Tertio; nam sequitur, homini per peccatum gratia spoliato istam qualitatem infundi, & homine per pœnitentiam denuo ad iustitiam restituto, istam qualitatem destrui, quorum vtrumque inconueniens videtur. Ac denique; nam sequitur, posse multiplicari gratiam iustificantem specificè, saltim de potentia absoluta; consequens est contra communem Thomistarum doctrinam 1.2. q.112. à qua nobis non licet recedere: ergo idem quod prius. Patet sequela; si namque ista qualitas adæquatur per modum radicis cum habitibus fidei, & spei, & per hoc à gratia iustificante specificè distinguitur, quæ est vniuersalis radix, fidei, spei, luminis, & charitatis: ergo etiam erit possibilis qualitas per modum radicis adæquata cum lumine gloriæ, & habitu charitatis; at hæc erit forma ad sanctificandum sufficiens, vt per se notum apparet; & aliàs à gratia de facto iustificante distinguetur specificè; cum ista indifferenter radicet lumen gloriæ, charitatem, & habitus fidei, & spei: ergo ex illius qualitatis positione, sequitur possibilitas gratiæ sanctificantis, specificè distinctæ ab ea, quæ de facto sanctificat. *Tertio. Quarto.*

184 Istæ tamen obiectiones non adeò vrgentes sunt, vt nos cogant solutionem datam deserere. Ad primam respondeo; negando antecedens: necessitas autem est; nam habitus fidei, & spei sunt vitales per modum principij proximi; licet autem principium radicale vitale non petat ab intrinseco procedere, sed solum intrinsecè conuenire; at verò principium vitale proximum ab intrinseco procedere petit, & etiam inconseruari à principio radicante pendere; cumque gratia iustificans in homine peccatore non maneat, & qualitas facile transiens, habitus permanentes radicare non possit, fit, vt necessario hæc qualitas sit admittenda, vt habitus fidei, & spei conseruentur in homine peccatore. *Respond. ad primam.*

185 Ad secundam, nego vtramque partem sequelæ. Ad illius probationem constat ex dictis Disputatione præcedenti ad vltimum argumentum contra vltimam conclusionem, nempè, quod effectus à duobus principijs dependens secundum gradum vtrique principio communem, potest variatis principijs inuariatum perseuerare; fides autem, & spes radicantur in gratia, & in nostra qualitate secundum gradum vtrique ex illis communem; sicut potentiæ sensitiuæ hominis non radicantur in anima secundum vltimam differentiam illius, sed secundum gradum, & sibi, & animæ irrationali communem. *Ad secundam.*

Nec sequitur, quod sicut potentiæ sensitiuæ hominis, saltim numericè differunt à potentijs sensitiuis exterioribus brutorum; ita etiam fides, & spes ob distinctionem prædictarum qualitatum saltim debeant numero multiplicari. Non inquam sequitur; nam ratio, cur ibi interuenit distinctio numerica, est, quia anima non solum est dimanationis principium, sed etiam constituit subiectum, cui inhærent sensitiuæ potentiæ, variato autem numericè subiecto inhæsionis, numero etiam multiplicantur accidentia in illis recepta; at in nostro casu non ita; nam gratia non est subiectum inhæsionis habituum fidei & spei; cum in anima immediatè resideat, non autem prædicti habitus, sed in intellectu, & voluntate. *Si obijcias. Respond.*

Si insistas, ideo animam esse subiectum, cui potentiæ sensitiuæ inhærent, quia est essentia ad quam dimanant, seu quia naturam, ad quam dimanant, constituit; natura autem non solum dimanatiuè, verum etiam receptiuè comparatur cum proprietatibus; at etiam gratia, est essentia, ad quam tamquam proprietates prædicti habitus consequuntur: ergo comparatur cum illis, non solum dimanatiuè, verum etiam receptiuè. Respondeo, causalem in maiori contentam, adæquatam non esse, sed insuper, quia constituit essentiam, quæ in subiecto distincto à suis proprietatibus non existit, cuius oppositum in nostro casu contingit; nam essentia gratiæ, ad quam dicti habitus consequuntur, in anima subiectatur, habitus vero in potentijs; & ideò non recipiuntur in illa; quomodo autem possint proprietas radicata, & essentia radicans non inhærere eidem subiecto immediatè, non est in præsenti examinandum, sed supponendum ex 1.2. q.112. 186 *Insurges. Respond.*

187 Ad tertiam, concedo sequelam, & nego minorem; nec est inconueniens vtramque partem consequentis admittere; cum sit necessarium ad saluandam perseuerantiã fidei in homine peccatore, quam fides docet. Ad quartam, nego sequelam. Ad illius probationem, concesso antecedenti, nego consequentiam. Ratio autem discriminis est; nam gratia radicans lumen, non potest non esse radix charitatis; cum volitiuum sequatur ad intellectiuum; charitas autem eiusdem speciei est, siuè reguletur clara, siuè obscura Dei cognitione, nec est possibilis habitus charitatis specie distinctus ab illo, qui de facto datur; ac proinde nec est possibilis charitas, cui repugnet per obscuram fidei cognitionem regulari; ac proinde gratiæ radicanti charitatem, non potest repugnare radicatio fidei; aliàs charitati radicatæ repugnaret cum fide coniungi. *Ad tertiam Ad quartam.*

§. VII.

Cætera argumenta diluuntur, & explicatur, an habitus sit vitalis, & liber.

QVINTO arguitur, vitalitas actus charitatis petit à virtute proxima vitali procedere, non minus quam supernaturalitas à supernaturali principio; sed habitus charitatis non est vitalis: ergo non est adæquata virtus proxima ad eliciendum actum charitatis; sed virtus proxima operatiua illius, ex habitu supernaturali, & potentia vitali componitur. Minor, in qua est difficultas, probatur: principium vitale, non solum petit esse inhæsiuè intrinsecum, sed etiam dimanatiuè; sed habitus charitatis, etsi intrinsecè inhæsiuè voluntati conueniat, non tamen dimanatiuè; cum ab illa non dimanet, sed ab extrinseco principio infundatur: ergo vitalis non est. Maior ostenditur primo; actio vitalis petit procedere ab intrinseco naturæ viuentis, aliter quam actio violenta; at actio violenta procedere petit à principio intrinseco inhæsiuè, vt constat in calefactione aquæ violenta, quæ à calore intrinsecè inhærente aquæ procedit: ergo principium proximum actionis vitalis, non solum inhæsiuè, verum etiam egressiuè intrinsecum debet esse. 188 *Arg. 5. Maior suadetur primo.*

Secundo, sicut actio vitalis constituit in actu secundo viuens, ita principium proximum vitale constituit viuens in actu primo; sed nisi actio intrinseca sit inhæsiuè, & egressiuè, vitalis esse non potest, nec viuens constituere in actu secundo: ergo nisi principiũ sit vtroque modo intrinsecum, nequit esse vitale, nec constituere viuens in actu primo. Tertio, species impressæ superinfusæ à Deo, non sunt vitales per modum principij, non alia ratione, nisi quia licet intrinsecè inhæreant, non tamen ab intrinseco subiecti dimanant: ergo vt principium aliquod vitale sit, debet inhærere intrinsecè, & ab intrinseco dimanare. 189 *Secundo. Tertio.*

Respondeo, concessa maiori, negando minorem; nam habitum charitatis esse vitalem constat: tùm primo, ex eo quod gratia habitualis est vitalis radicaliter; aliàs peccatum gratiam habitualem destruens, non spoliaret animam vita; & consequenter mors animæ non diceretur, contra Tridentinum *sess.* 5. decreto de peccato originali: ergo habitus charitatis est vitalis per modum principij proximi. Tùm etiam, quia id expressè docet D. Th. 2.2. q.23. *art.* 2. *solut. ad* 2. vbi ait, Deum esse vitam animæ efficienter per charitatem, quod autem efficienter 190 *Resp. et simul probatur habitũ charitatis esse vitalẽ primo. Secundo.*

præstat

præſtat cauſa efficiens formam, forma ipſa præſtat formaliter: ergo charitas formeliter viuificat animam; & conſequenter eſt principium vitale. Tùm tertio; nam idem D. Th. *q. 27. de Verit. art. 3. ad* 21. docet, animam vita naturali viuere *vt quo*, quia eſt forma, qua corpus naturaliter viuit, vita autem gratiæ viuere, *vt quod*: ergo gratia, & conſequenter charitas, eſt forma, qua viuit anima, & principium *quo* viuandi. Quarto, quia aliàs, ſicut voluntas, quia ſupernaturalis non eſt, per habitum eleuatur, vt actum ſupernaturalem producat, ita habitus, ſi vitalis non eſſet, eleuaretur à voluntate, vt in vitalitatem actus influeret. Denique; nam charitas eſt formalis participatio voluntatis diuinæ; at voluntas diuina vitalis eſt, & aliàs illius vitalitas non eſt ex illis prædicatis, quibus ex proprio conceptu repugnat participari à creatura: ergo charitas vitalitatem diuinæ voluntatis participat; & conſequenter eſt vitalis per modum principij proximi.

Tertio. Quarto. Quinto.

191 *Ad minoris prob. reſp. 1.* Ad minoris probationem reſponderi poteſt primo, prætermiſſa maiori, negendo minorem; nam licet charitas non dimanet à voluntate, dimanat tamen ab anima, non ratione ſui, ſed ratione gratiæ habitualis; quæ cum ſit ſupernaturalis vita per modum radicis, radicat facultates proximas ſupernaturales; & conſequenter charitas ab anima viuente radicaliter vita ſupernaturali per gratiam, ratione ipſius gratiæ dimanat. Nec obſtat gratiam ipſam non conuenire animæ egreſſiuè, nec ab illa dimanare; nam ab intrinſeco conuenire, & dimanatiuè ab eſſentia, ſolum petitur à principio proximo vitali; non autem requiritur ad principium radicale, vt conſtat in anima rationali, quæ vitalis eſt radicaliter, corpuſque vt forma viuificat, & tamen non dimanat ab illo. Quia tamen aliquando poteſt actus charitatis elici medio auxilio ab intrinſeco fluido, quod à gratia non dimanat; & conſequenter vitalis non eſt ex iſto capite: ideo

192 *Reſpond. ſecundo.* Reſpondetur ſecundo, negando maiorem. Ad cuius primam probationem, nego maiorem; nam licet id quod eſt principium vitale proximum *vt quod*, petat ab intrinſeco conuenire; quod tamen ſolum eſt vitale *vt quo*, iſtam conuenientiam, ſeu dimanationem non petit. Ad cuius 1. probationem, concedo maiorem, & nego minorem; nam licet calor intrinſecè inhæreat aquæ, non tamen eſt conformis illi, ſed potius diſonus, ſeu diſformis, charitas autem, quæ principium eſt vitale, non ſolum intrinſecè inhæret, ſed etiam eſt conformis voluntati naturæ, & illius perfectiuus, voluntaſque non reſiſtit charitatis actiuitati; ſicut aqua reſiſtit calori. Vnde differentia eſt in conuenientia intrinſeca principij vitalis à principio violento, & in proceſſu ab intrinſeco actionis violentæ, & actionis vitalis, quin perueniatur ad egreſſum, ſeu dimanationem principij vitalis à natura ſubiecti, nempè, quod principium vitale eſt intrinſecum, & conforme, principium autem violentum, etſi intrinſecè ſubiecto conueniat, non tamen conſonat naturæ ſubiecti.

Ad 1. probationem maioris.

193 *Dices.* Sed dices actio vitalis aliter à principio intrinſeco procedere petit, non ſolum ac procedit actio violenta, ſed etiam actio naturalis, non vitalis; ſed actio naturalis non vitalis procedere poteſt à principio proximo intrinſeco ſubiecto, & illius naturæ conformi, vt conſtat in calefactione à calore igni intrinſeco, & illius naturæ conſono procedente, quæ tamen vitalis actio non eſt: ergo vt actio aliqua vitalis ſit, petit procedere à principio proximo, non ſolum ſubiecto intrinſeco, & illius naturæ conſono, ſed etiam dimanatiuè, & ab intrinſeco conueniente. Reſpondeo, obiectionem iſtam ab omnibus eſſe ſoluendam; nam calefactio, non ſolum eſt à principio proximo igni intrinſeco inhæſiuè, illiuſque naturæ conueniente, ſed etiam à principio intrinſeco igni dimanatiuè; calor namque, à quo procedit tanquam à principio proximo, à natura ignis, vt propria paſſio dimanat; & tamen vitalis actio non eſt: ergo differentia actionis vitalis à naturali non vitali, non eſt deſumenda penes hoc, quod à principio proximo intrinſeco ſubiecto procedere petat. Vnde nego maiorem: differentia namque actionis vitalis à naturali non vitali, non ſumitur ex procedere à principio intrinſeco, ſed ex hoc, quod actio vitalis procedit à principio intrinſeco ſe mouente ad illam, ſeu per illam, ſecus autem actio non vitalis.

194 *Inſurges.* Sed dices; ſi charitas eſſet adæquata virtus proxima non ſaluaretur, voluntatem ſe mouere per actum charitatis: ergo nec vitalitas talis actus ſubſiſteret. Probatur antecedens; vt aliquid ſe moueat, requiritur, quod ſit mouens, & motum; at ſi charitas eſſet adæquata virtus proxima, voluntas non eſſet mouens, ſed charitas eſſet adæquata cauſa mouens, & voluntas tantum mota: ergo non ſaluaretur, voluntatem ſe mouere per actum charitatis. *Diluitur.* Reſpondeo, negando antecedens; ad probationem, conceſſa maiori, negando minorem; nam licet charitas ſit adæquata virtus proxima, non tamen eſt adæquata cauſa motus dilectionis, ſed ex voluntate vt potentia, & ex charitate vt virtute, adæquata cauſa coaleſcit; charitaſque non *vt quod*, ſed *vt quo* ad actum charitatis concurrit; & conſequenter voluntas media charitate in ſe cauſat dilectionis motum.

195 *Ad 2. maioris principalis probationem.* Ad ſecundam maioris probationem, conceſſa maiori, & minori, nego conſequentiam, diſparitas autem eſt; nam viuere in actu ſecundo, eſt ſe mouere; & conſequenter eſt cauſare, & recipere motum; ac proinde neceſſario exigitur, quod motus vitalis non ſolum inhæreat intrinſecè, ſed etiam ab intrinſeco egrediatur; viuere autem per modum actus primi, non eſt ſe mouere per formam dantem poſſe, ſed poſſe per talem formam, in ſe vitalem actum elicitiuè cauſare; & idcirco, vt forma vitalis ſit per modum actus primi, & potentiam proximè viuentem conſtituat, non eſt neceſſarium, quod ab intrinſeco illi conueniat; & quidem ſi ab intrinſeco dimanare, principium in ratione vitalis conſtitueret, calor eſſet potentia vitalis in igne, cum ex illius eſſentia per modum proprietatis dimanet.

Ad tertiam, prætermiſſa maiori, nego minorem, ſed ratio eſt: quia ſpeciei per ſe, & ex proprio conceptu, nec conuenit dimanare, nec intrinſecè inhærere, nec virtutem intellectui ad intelligendum conferre, ſed virtute ex parte intellectus ſuppoſita, illum obiectiuè determinare cum obiecto vnire, & ex parte obiecti concurrendo intellectum ad intelligendum iuuare; & quidem Theologi defenſantes ſpecies Angelicas, non ſolum eſſe intrinſecas Angelis, ſed etiam proprietates illorum, dimanantes ab eſſentijs Angelicis, non ideò dicent, vitalia principia eſſe ſi ſemel negent ſpeciebus noſtris vitalem ad intellectionem concurſum. Ratio ergo cur vitales non ſint, non eſt quia non dimanant ab eſſentia intellectus, ſed tradita à Nobis, quæ in charitate reſpectu voluntatis non militat, vt conſtat ex dictis. 196 *Ad tertiam.*

Sexto arguitur; voluntati conuenit immediata, & proxima libertas ad actum charitatis; ſed hoc nequit eſſe verum, niſi ratione propriæ entitatis, vt ab habitu diſtinctæ, immediatè influat in illum: ergo ratione ſui immediatè influit in actum charitatis; & conſequenter proxima virtute gaudet, habituſque adæquata virtus proxima influendi non eſt. Probatur minor; libertas immediata ad actum charitatis, eſt proximè actiua illius, cum indifferentia ad non agendum, ſeu agendum, contrarium; ſed habitus charitatis non eſt indifferens ad non agendum, ſeu agendum contrarium actui dilectionis, aliàs, illo mediante poſſet voluntas omittere dilectionem inſtante præcepto, odioque habere Deum: ergo ſolus habitus non eſt libertas proxima, & immediata; & conſequenter, vt voluntati immediata libertas ad actum charitatis conueniat, debet ratione ſui immediatè, & proximè in prædictum actum influere. 197 *Sextum argumentum.*

Augetur difficultas primo: actus charitatis viæ, vtpote liber libertate contradictionis, & libertate contrarietatis, petit immediatè efficienter à libero principio cauſari; & conſequenter à principio indifferente ad vtrumque extremum contradictionis, & contrarietatis; ſed charitas non eſt indifferens ad vtrumque extremum contradictionis, & contrarietatis, ſed ſola voluntas: aliàs eſſet liberum arbitrium ſupernaturale creatum, & poſſet *vt quo* peccare; ſicut voluntas, quia prædicta indifferentia gaudet, eſt liberum arbitrium naturale creatum, poteſtque omittere dilectionem omiſſione ad culpam imputabili, & peccatum odij efficere: ergo actus dilectionis non à ſola charitate, vt proximo principio procedit, ſed à charitate, & voluntate ratione propriæ entitatis. Confirmatur, & vrgetur ſecundo; actus charitatis proximi in via, eſt libera electio: ergo petit à principio proximo electiuo procedere; ſed habitus charitatis electiuus non eſt; cum non poſſit eſſe principium omiſſionis, nec amoris contrarij extremi, ſcilicet odij: ergo non procedit à charitate ſolum, vt à principio proximo, ſed ab illa, & voluntate ratione propriæ entitatis proximè immediatè partialiter influenta. 198 *Confirmatur 1. Secundo.*

Reſpondeo, conceſſa maiori, negando minorem. Ad illius probationem, diſtinguo maiorem: libertas immediata per modum potentiæ, concedo maiorem: libertas immediata per modum virtutis ſubdiſtinguo maiorem; cum differentia permiſſiua ad non agendum, vel agendum contrarium, concedo maiorem: cum indifferentia poſitiua ad illa, nego maiorem: & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam: itaque libertas per modum potentiæ petit potentiam agendi, quæ ſimul ſit facultas non agendi, ſeu agendi contrarium; & hæc licet competat voluntati, non tamen ſe habet immediatè ad actum charitatis immediatione virtutis; quia inter voluntatem vt ſic liberam, & actum dilectionis, mediat habitus charitatis, vt virtus adæquata proxima; libertas vero per modum virtutis, non petit in virtute actiua proximè vim *vt quo* effectiuam omiſſionis, ſeu actus contrarij, ſed quod taliter ſit virtus, detque virtutem ad actum, quod in potentia, cuius eſt virtus; relinquat, ſeu permittat facultatem ad omiſſionem, & contrarium actum; & quia charitas taliter dat voluntati virtutem proximam ad actum charitatis, quod permittit in voluntate facultatem, qua ante gaudebat ad odium, & amoris omiſſionem; conſequens fit, quod ſit *vt quo* libera per modum virtutis, etſi non per modum potentiæ. 199 *Reſpondetur.*

Et ex his ad primam confirmationem, diſtinguo maiorem: petit immediatè procedere à principio libero per modum virtutis, concedo maiorem: à principio libero per modum potentiæ, nego maiorem: loquendo de immediatione virtutis: & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam; nam licet habitus non ſit principium *vt quo* liberum per modum potentiæ, eſt tamen principium *vt quo* liberum per modum virtutis. Nec ſequitur, eſſe liberum arbitrium ſupernaturale creatum; 200 *Ad 1. confirmationem.*

nam

nam ad hoc requirebatur, quod esset vt *quo* indifferens ad amorem; & odium positiua indifferentia, idest, tanquam principium elicitiuum odij, & amoris, quæ est indifferentia potentiæ; sic autem non est indifferens, sed per positiuam tendentiam ad bonum, & permissionem facultatis ad malum. Ad secundam, concesso antecedenti, distinguo consequens: à principio elicitiuo per modum virtutis, concedo consequentiam: per modum potentiæ, nego consequentiam, & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam secundam: nàm licet charitas non sit principium elicitiuum per modum potentiæ, est tamen principium *quo* electiuum per modum virtutis, ad quod non requiritur indifferentia per facultatem causatiuam vtriusq; extremi contrarietatis, & contradictionis, sed per facultatem positiuam ad bonum, & permissionem in voluntate facultatis proximæ ad malum.

Ad secundam.

201 *Obijcies primo.* Sed obijcies primo; voluntas prout in actu primo proximo ad amorem, est proximè potens ad odium; aliàs non esset libera proximè, & consequenter non causaret liberum amorem: ergo in principio proximo ad amorem ingreditur proximum principium ad odium; at habitus non est proximum principium ad odium: ergo non est adæquatum principium proximum amoris, sed conflatum ex habitu, & voluntate. Secundo obijcies; *Secundo.* ratione suæ entitatis est potens proximè ad liberam omissionem amoris; sed potentia proxima ad liberam omissionem amoris; non stat absq; potentia proxima ad amorē; sicut nec è contra; stat potentia proxima ad liberam elicientiam amoris absque proxima potentia liberam amoris omissionem: ergo voluntas ratione pro entitatis est immediatè, & proximè potens amorem supernaturalem elicere.

202 *Resp. ad obiectionem.* Respondeo ad primam instantiam, distinguo antecedens: reduplicatiuè, nego antecedens: specificatiuè, concedo antecedens, & nego consequentiam; nec est necessarium, vt amor sit liber, quod reduplicatiuè, vt proximè potens amare, sit proximè potens ad odium, idest, quod ab eadem forma, & virtute, à qua habet voluntas vim proximè elicitiuam actus charitatis, ab eadem habeat vim effectiuam odij, sed sufficit, quod eadem voluntas, quæ à charitate habet vim effectiuam proximam amoris, habeat ratione sui vim proximè expeditam ad odium. Et hoc etiam in contraria sententia est dicendum; nam voluntas est potens amare per potentiam obedientialem, ad odium vero per potentiam naturalem, potentiaque connaturalis amoris ex habitu, & voluntate conflatur; potentia verò connaturalis ad odium ratione sui adæquatè conuenit voluntati.

203 *Insurges.* Si dicas: ergo non est potens proximè amare reduplicatiuè, prout libera; cum non procedat ab illa prout reduplicatiuè potente, & indifferente ad vtrumque extremum contradictionis, & contrarietatis; consequens extremum contradictionis, & contrarietatis; consequens est falsum: nam actus liber petit à principio libero, prout libero reduplicatiuè procedere: ergo voluntas est potens amare, prout reduplicatiuè potens ad odium.

Respond. Respondeo, distinguendo primum consequens, prout libera libertate potentiæ, concedo consequentiam: libertate virtutis, nego consequentiam; & licet vt voluntas actum liberum charitatis eliciat, requiritur esse liberam libertate potentiæ, potensque positiuè ad vtrumque extremum; non tamen requiritur, quod actus charitatis ab illa procedat sub reduplicatione potentiæ ad vtrumque sed sufficit, quod procedat ab illa sub reduplicatione virtutis dantis posse proximè amare, & permittentis in voluntate facultatem proximè expeditam ad omittendum amorem, seu ad eliciendum odium; quod etiam ab aduersarijs affirmandum constat, ex proximè dictis.

204 *Ad 2. obiectionem secund.* Ad secundam obiectionem, concessa maiori, distinguo minorem; absque potentia proxima ad amorem ex vi eiusdem virtutis, seu principij proximi, nego minorem: ex vi eiusdem, vel alterius principij, concedo minorem, & nego consequentiam; vt enim in voluntate sit facultas proxima ad liberam omissionem amoris, licet requiratur, quod sit potens proximè amare, non tamen exigitur, quod ex vi eiusdem formæ, qua est potens omittere, sit etiam potens proximè amare. Vnde ex eo quod ratione sui sit potens omittere, non rectè colligitur, quod ratione propriæ entitatis sit potens amare; sicut nec valet hæc argumentatio; voluntas ratione suæ entitatis est adæquatè potens liberam omissionem amoris: ergo ratione suæ entitatis, est adæquatè potens amare; nec ista voluntas ratione potentiæ naturalis est potens omittere amorem; ergo ratione eiusdem naturalis potentiæ est potens elicere amorem. Nec ista; voluntas vt affecta habitu charitatis, est potens elicere amorem: ergo vt illo affecta est potens omittere, aut elicere odium. Et quidem si actus charitatis, vt liber à voluntate ratione suæ entitatis naturalis immediatè procederet, manifestè sequitur, actum charitatis, vt liberum, non supernaturalem, sed naturalem esse, seu libertatem actus charitatis esse naturalem: quod patet; nam in aduersariorum sententia libertas actus est denominatio extrinseca sumpta à principio indifferente immediato: ergo si actus charitatis, vt liber à voluntate ratione suæ entitatis naturalis sumitur denominatio: cum ergo forma dans denominationem, sit naturalis, libertas actus charitatis erit naturalis.

205 *Replicabis.* Sed replicabis adhuc; vt omissio amoris supernaturalis sit libera, essentialiter requirit in voluntate vim proximè effectiuam amoris; sed non exigit essentialiter auxilium supernaturale eleuans voluntatem ad dilectionem supernaturalē; ergo voluntas ratione sui habet vim proximam effectiuā supernaturalis dilectionis. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur; nihil enim non supernaturale potest formam supernaturalem exigere, nec cum illa connecti; sed omissio libera amoris supernaturalis, est non supernaturalis: ergo non potest essentialiter exigere auxilium supernaturale præbens voluntati vires ad supernaturalem dilectionem. *Respondetur.* Respondeo, concessa maiori, negando minorē. Ad illius probationem, distinguo maiorem: vt principium sui effectiuum, vel influxiuum, concedo maiorem: vt principium expeditiuum, nego maiorem: & concessa minori, distinguo consequens distinctione maioris. Solum enim sequitur, omissionem liberam amoris supernaturalis non exigere auxilium supernaturale, vt principium influens in ipsam, quod verissimum est, non autem quod illud non exigat, vt principium expeditiuum; quia nimirum dat vim proximam effectiuam dilectionis supernaturalis, sine qua virtute proxima non est expedita voluntas ad liberam omissionem illius.

206 *Instatur hac doctrina, & in contrarios vertitur.* Et quidem hoc argumentum à contrarijs est soluendum; vt enim voluntas liberè omittat supernaturalem dilectionem, non sufficit partialis virtus, quam in sententia contraria habet in ordine ad illam, sed necessario requiritur, quod sit potens expeditè, & adæquatè in ordine ad dilectionem supernaturalem Dei; aliàs auxilio supernaturali, nec recepto, nec oblato, posset voluntas obligari ad amorem supernaturalem, & libere illum omittere, quod contrarij non concedent; sed quamuis in illorum sententia voluntas habeat vim proximam partialem in ordine ad dilectionem ratione propriæ entitatis, vim tamen adæquatam, & totalem non habet sine auxilio supernaturali intrinseco, vel extrinseco: ergo fateri tenentur, omissionem dilectionis supernaturalis, vt liberam, essentialiter exigere auxilium Dei supernaturale intrinsecum, vel extrinsecum, quo voluntas sit completè potens diligere; & consequenter huiusmodi exigentiam non obstare naturalitati omissionis, vel non supernaturalitati illius.

207 *Septimum.* Septimo arguitur; actus charitatis vt *quatuor*; procedens à voluntate affecta habitu intensionis vt *octo*, habet, quod sit tantæ, & non maioris intensionis à principio proximo sui; at id non habet ab habitu: ergo habitus non est principium proximum adæquatum illius, sed conflatum ex voluntate, & habitu. Maior videtur certa; nam totum id, quod conuenit actui, recipit efficienter à principio sui proximo, & immediato. *Minor probatur primo.* Minor autem probatur primo; nam habitus intensus *vt octo* inclinat de se ad eliciendum actum similis intensionis: ergo quod actus elicitus non adæquet intensionem habitus, non habet ab habitu, vel à potentia ratione habitus, sed à voluntate ratione sui. *Secundo.* Secundo; nam habitibus vtimur cum volumus, & quomodo volumus: ergo habitus charitatis subditur voluntati quoad vsum, & quoad influxum tantæ, vel tantæ intensionis: ergo quod habitus non influat secundùm totam suam intensionem, sed secundum partem intensionis, prouenit à voluntate ratione sui; & consequenter, quod actus ille solum sit intensus vt *quatuor*, non ab habitu, sed à potentia habet ratione propriæ entitatis. *Tertio.* Denique; nam quod voluntas non vtatur habitu, quando, vel non agit, vel in actum naturalem influit, non habet ab habitu, sed à se ratione propriæ entitatis: ergo quod voluntas vtens habitu, non vtatur adæquata habitus intensione, sed intensionis parte, non habet ab habitu, sed à se ratione propriæ entitatis; & consequenter, quod actus intensus vt *quatuor* non sit maioris intensionis, non habet ab habitu, sed à voluntate ratione suæ innatæ entitatis.

108 *Resp. ad 1. minoris probationem.* Respondeo, concessa maiori, loquendo de illo actu, quantum ad totum positiuum, quod dicit, negando minorem. Ad primam probationem, distinguo antecedens: inclinat per modum principij *vt quod* liberi, concedo antecedens: per modum principij *vt quo* ad eliciendum determinatè, nego antecedens, & consequentiam: cum enim actus ille quoad totum positiuum, quod dicit, supernaturalis sit, prouenire debet ab habitu, vt virtute proxima, & à potentia ratione habitus. Ad secundum, concesso antecedenti, distinguo consequens: subditur voluntati, vt agenti *quod*, & vt *quod* habitu vtenti concedo consequentiam: vt agenti *quo* proxime, vel vt principio *quo* proximo vtendi habitu supernaturali, nego consequentiam. nam cum sic, vel sic vti habitu supernaturali, non naturale sit, sed supernaturale, non potest esse à potentia, vt principio *quo* proximo vtendi, sed tanquam ab agente *quod*. Ex quo neganda est secunda consequentia.

208 *Ad tertiam.* Ad tertiam minoris probationem, si teneamus negationem maioris intensionis non consequi necessario ad aliquid positiuum actus intensionis minoris, sed cum omni positiuo actus remissi posse maiorem intensionem gradualem componi: respondeo concesso antecedenti, distinguendo consequens: habet à poten-

potentia quoad negationem vsus maioris intensionis, concedo consequentiam: quoad positiuum vsus parte intensionis habitus, nego consequentiam: nam hoc secundum est supernaturale; & consequenter prouenit à potentia remotè, & *vt quod*; ab habitu vero *vt quo* proximè. Primum autem, nempe, negatio vtendi maiori habitus intensione naturalis est; ac proinde, sicut carentia totius actus à potentia immediatè potest prouenire; ita negatio, seu carentia maioris intensionis à potentia ratione suæ entitatis immediatè proueniet. Si vero teneamus, negationem intensionis vt *quinque* v. c. consequi ad terminationem vt *octo*, ratione prædicati positiui, ratione cuius in actu remisso, datur repugnantia maioris intensionis gradualis, concesso antecedenti, nego consequentiam; & ratio discriminis est, nam negatio actus est naturalis, negatio autem maioris intensionis competens actui remisso supernaturalis est pro radice, ad quam sequitur. Vnde sicut radix, quam prædicta negatio consequitur, nempe intensio, per terminationem vt octo solum remotè *vt quo* prouenit à potentia, & ab habitu principio *quo* proximo, ita radicata negatio.

210 *Vltimũ argumentum.* Denique, vt alia omittamus, quorum solutio ex dictis recte perpensis colligitur. Arguunt contrarij Auctores, plura entia naturalia immediatè ratione sui influunt in actum supernaturalem: ergo voluntas ratione propriæ entitatis immediatum habet in actum charitatis influxum. Consequentia probatione non eget; atenim repugnantia immediatus influxus in actum supernaturalem, vel non repugnat voluntati, vel omni entitati naturali repugnat. *Antecedens suadetur primo.* Antecedens autem ostenditur primo; assensus enim Theologicus est supernaturalis entitatiuè, vt plures Thomistæ docent *1. par. quæst. 1. art. 1.* & tamen quando infertur ex vna præmissa de fide, & alia naturali lumine nota, immediate efficitur ab assensu præmissæ naturalis, qui entitatiuè naturalis est; cum conclusio ex duabus præmissis illata immediatè ab vtraque dependeat: ergo datur immediatus concursus entitatis naturalis ad actum aliquem supernaturalem. *Secundo.* Secundo; nam habitus facilitans, immediatè efficienter influit in actum; sed habitus naturalis potest facilitatem præstare ad actum supernaturalem; ex actibus enim supernaturalibus sæpè repetitis prompta redditur potentia, & non ratione habitus supernaturalis geniti ex illis: ergo ratione habitus naturalis, & consequenter habitus naturalis potest facilem reddere potentiam in actum supernaturalem.

211 *Tertio.* Tertio; species immediatè, & ratione suæ entitatis influit efficienter in actum; sed species deseruientes fidei sunt naturales: ergo influunt immediatè, & ratione sui in actum supernaturalem. *Quarto.* Denique probant, possunt enim entitates naturales ratione sui immediatè concursum formalem ad actum supernaturalem præstare, species naturales determinando, habitus naturales facilitando, præmissa naturalis inducendo in assensum Theologicum, & naturales cognitiones mouendo, & inducendo voluntatem in supernaturales actus: ergo etiam poterunt præstare immediatum effectiuum influxum. Patet consequentia; tum, quia formalis concursus non ita ignobilis est, vt ex illo ad effectiuum argumentum sumi non possit. Tum etiam, nam si non adsit supernaturale auxilium, entitates istæ naturales suum formalem concursum exercere non valent, & illo præsente possunt: ergo quamuis entitas naturalis absque auxilij supernaturalis iuuamine nequeat immediatum influxum in supernaturalem actum præstare, auxilio tamen supernaturali iuuante immediatum effectiuum concursum poterit exhibere.

212 *Respondetur ad 1.* Respondeo, negando antecedens. Ad primam probationem, prætermissa maiori, nego minorem: assensus enim naturalis non influit nisi vt eleuatus per assensum præmissæ supernaturalis effectiuè, & formaliter per aliquid deriuatum ab illa, hoc autem supernaturale eleuans assensum naturalem est illi adæquata ratio proxima influendi, concurrente assensu ratione suæ entitatis mediate; licet quando conclusio naturalis est, petat immediatè ab vtraque præmissa procedere, quando vero est supernaturalis, & altera ex præmissis est naturalis, hoc non exposcit; nec sequitur, posse assensum probabilem mediante assensu fidei ad conclusionem scientificam eliciendam eleuari, nam est extra sphæram essentialem actiuitatis illius; & ideo eleuari non potest, sicut nec visus corporeus ad videndum Deum.

213 *Ad secundam.* Ad secundam, concessa maiori, nego minorem: à quo autem proueniat formaliter facilitas in supernaturales actus explicuimus Tract. de Charitate, vbi diximus, prouenire ab ipso habitu supernaturali de se potente dare potentiam proximam, & facilitatem; & se in duplicem istum effectum explicante media repetitione actuum supernaturalium concurrente dispositiue ad effectum illum formalem. *Ad tertiam.* Ad tertiam distinguo maiorem: in actum sibi proportionatum concedo maiorem: in actum sibi improportionatum, nego maiorem: & concessa minori, nego consequentiam: quia species deseruientes fidei sunt improportionatæ cum actu supernaturali credendi; & ideo non habent vim immediate effectiuam actus credendi sed tantum vim mediatam, coaptationemque essentialem; vis autem, seu virtus proxima immediata est forma supernaturalis illas proportionans, & eleuans cum assensu supernaturali; à quo autem hæc proportio eleuatio, & vis proxima præstentur formaliter, non est vna Theologorum responsio; quibusdam asserentibus, species impressas fidei deseruientes, ab ipso fidei habitu eleuari, & proportionatas constitui.

Quod Recentiores impugnant; nam exinde sequeretur, posse habitum fidei, absente specie, actum fidei efficere; consequens est falsum: ergo & illa sententia. Probant sequelam; virtus adæquata causæ remotæ eodem modo potest operari effectum, absente causa, ac præsente, vt constat in calore qui est virtus ignis, & operatur effectum, igne absente, sicuti præsente igne: ergo si habitus fidei est virtus, qua species redderentur proximè potentes ad efficiendum assensum, potest habitus fidei absentibus speciebus efficere fidei assensum. Hæc tamen impugnatio friuola est; nã habitus in nostra sententia est adæquata virtus proxima ad actum charitatis; & tamen sine voluntatis concursu, & præsentia, nequit actum charitatis efficere; voluntas etiam est animæ adæquata virtus proxima; & tamen sine præsentia animæ nequit efficere volitionem naturalem. 214 *Recentiores impugnant istum modum dicendi.*

Quod si contrarij dicant, hæc omnia in sua sententia esse falsa: respondebunt præfatæ solutionis Auctores, sibi sufficere quod non magis vrgeat obiectio facta in speciebus, quam in anima, & potentijs; nam iam fit difficultas communis, cui facili negotio occurritur; quod sicut actus supernaturalis pendet essentialiter, non solum à virtute potentiæ, sed etiam ab essentia potentiæ, eo quod ab illa specificatur; ita assensus supernaturalis pendet essentialiter, non solum à virtute proxima speciei, sed etiam ab essentia illius; & ex eadem ratione, quia nempe ab illa secundum essentiam speciei, & vt virtute eleuante specificationem desumit; quando autem simul cum concursu effectiuo importatur etiam formalis, non potest concursus suppleri. 215 *Nec obstat quod contrarij dicunt.*

Ex alio tamen principio reijciendus venit modus ille dicendi; nam forma eleuans, & dans virtutem, debet intrinsecè recipi immediatè, vel mediatè in eo, cui dat virtutem; vt constat ex supra dictis; at habitus fidei non recipitur in speciebus aliquo ex prædictis modis: ergo non potest esse virtus, qua eleuentur species. Probatur minor; nam in primis non recipitur mediate; cum species non sint subiectum intellectus immediate recipientis fidem, nec immediatè; aliàs habitus fidei inhæreret intellectui mediantibus speciebus; & consequenter illis destructis periret: ergo nec mediate, nec immediatè recipitur in speciebus, & consequenter illas eleuare non potest, nec esse virtus, per quam species potentes reddantur ad actum fidei efficiendum. 216 *Modus ille dicendi ex alio capite reijcitur.*

Quare dicendum censeo cum Magistro Aluarez *lib. 7. de auxilijs disp. 56. num. 18.* species eleuari, & potentes proximè ad efficiendum fidei assensum constitui per auxilium supernaturale, quod non obscure docuit D. Thom. 2. 2. *quæst. 173. art. 2. ad 3.* illis verbis: *Dicendum, quod quascumque formas imaginatas naturali virtute homo potest formare absolute considerando; non tamen vt sint ordinatæ ad repræsentandas intelligibiles veritates, quæ hominis intellectum excedunt, sed ad hoc necessarium est auxilium.* Vbi vt clarè constat, docet Angelicus Doctor species naturales deseruientes menti Prophetæ indigere vt repræsentent propheticas veritates auxilio supernaturali eleuante, & illas ordinante. 217 *Species deseruientes fidei eleuantur per auxilium supernaturale.*

Nec obstant contra hanc solutionem obiectiones Recentiorum obijcientium sic primo: quia auxilium gratiæ præuenientis in præsentia habitus non operatur efficienter, sed tantum formaliter; cum habitus ratione sui habeat sufficientem vim effectiuam; concursus autem speciei, non formalis tantum, sed etiam effectiuus est: ergo non præstatur ab illis ratione auxilij gratiæ præuenientis. Secundo, nam auxilium gratiæ præuenientis non est distinctum ab illustratione intellectus, ad quam præuius speciei concursus requiritur; atqui ad hunc concursum non eleuantur species media illustratione à seipsis causata, vt per se est manifestũ, nec medio alio præuenientis gratiæ auxilio, ne detur processus in infinitum: ergo præstant illum ratione propriæ entitatis proximè, & immediate. Tertio, nam auxilium gratiæ præuenientis non inhæret speciei, quod tamen in nostra sententia petitur vt possit dare virtutem: ergo non est virtus eleuatiuè operum. Denique; nam sequitur, tale auxilium esse quamdam supernaturalem speciem; consequens est falsum: ergo idem quod prius. Patet sequela: exhibet namque ad actum intellectus concursum obiectiuum; cum sit virtus speciei obiectiuè concurrentis; at species nihil est aliud, quam qualitas obiectiuè ad actum cognitionis concurrens: ergo erit supernaturalis species. 218 *Obijcitur primo contra istum modum dicendi.* *Secundo.* *Tertio.* *Quarto.*

Hæc tamen parum vrgent. Ad primum respondeo, maiorem ad summum posse esse veram de auxilio gratiæ præuenientis se tenentis ex parte potentiæ; non autem de auxilio speciei eleuante; & ratio est aperta; nam habitus sufficit ad eleuandam potentiam, vt efficiens causa sit; & ideo auxilium eleuans, & dans effectiuam virtutem, in præsentia habitus, non requiritur; quia tamen species per habitum non eleuantur, vt proxime ostendi, petitur auxilium supernaturale illas eleuans, & virtutem præstans proxime effectiuam physicè. Ad secundum, falsam 219 *Resp. ad primum.*

sem esse maiorem ; illustrationes namque intellectus sunt auxilia tantum moralia, præter quæ, auxilia physica, tum efficacia, tum sufficientia, sunt necessaria. Et licet admittamus, esse etiam physica auxilia, præter tales illustrationes, alia etiam desiderantur, intellectus namque ad illustrationis elicientiam qualitate supernaturali eleuatur ; & consequenter species deseruientes intellectui eleuati poterunt alia supernaturali qualitate distincta.

220 *Ad tertium.* *Ad ultimum.* Et ex his ad tertiam negandum est antecedens ; nam licet illustratio intellectus speciebus non inhæreat ; quia tamen, non ipsa sola est auxilium gratiæ præuenientis, non sequitur, auxilium non concurrere. Ad vltimam nego sequelam : ad probationem dicatur, ad rationem speciei non sufficere obiectiuum concursum, sed requiri repræsentationem, & obiectiuam similitudinem, quorum neutrum auxilio à nobis posito conuenit; & ideo species non est. Ad vltimam antecedentis probationem dicatur, falsa esse omnia, quæ in illius probationem adducuntur vt de specie impressa, præmissa naturali, & naturali habitu constat ex dictis. Nec naturales cognitiones possunt ad effectum supernaturalem mouere ; aliàs actus fidei ad dilectionem supernaturalem necessarius non esset ; & consequenter ad iustificationem sola cognitio naturalis sufficeret.

§. VIII.

Explicatur concursus intellectus.

221 *Tertia conclusio.* TERTIA CONCLVSIO. *Habitus non est adæquata visionis beatificæ causa, sed ex habitu, & intellectu adæquata causa illius componitur, ad quam intellectus non solum concurrit vt* quod, *sed etiam vt principium* quo *mediatum mediatione virtutis, & immediatum immediatione potentiæ.* Hæc conclusio statuitur contra tres modos dicendi, qui inter Auctores nostræ sententiæ circumferuntur. Primus est aliquorum docentium, intellectum nullatenus esse principium *quo* visionis supernaturalis, sed tantum vt *quod* ad illam concurrere, ad modum quo suppositum ad operationes naturæ concurrit. Secundus est aliorum, qui etsi negant intellectui partialem in visionem influxum, nihilominus affirmant, immediatum, & proximum intellectionis principium ex intellectu, & habitu luminis gloriæ componi ; & consequenter intellectum immediatè in visionem influere. Tertius est aliorum, qui affirmant, omnino mediatè & nullatenus immediate concurrere.

222 *Notatur.* Contra istos tres modos dicendi statuitur nostra conclusio. Ante cuius probationem aduerto, me non excludere animam rationalem à causalitate visionis ; certum enim est, etiam animam suum habere in intellectionem influxum; quia tamen probato, intellectum ingredi constitutionem causæ visionis beatificæ, probatum etiam relinquitur, animam, vt intellectus radicem in visionem influere ; ideo ex intellectu, & lumine adæquatam causam visionis componi, asseruimus.

223 *Prima pars conclusionis probatur primo.* Igitur prima pars nostræ conclusionis breuiter ostenditur primo ; nam si habitus esset adæquata visionis causa, posset extra intellectum existens, visionem beatificam operari ; at hoc implicat, etiam in omnium Thomistarum sententia ; ergo habitus adæquata causa visionis non est. Secundo, nam si habitus esset adæquata visionis causa, intellectus solum per accidens diceretur videre, seu intelligere ; nec posset cum proprietate dici ad illam cooperari cum gratia ; non enim potest cooperari dici, quod non operatur ; consequens est contra expressa testimonia Scripturæ, & Tridentini supra allegata : ergo habitus luminis gloriæ adæquata causa visionis beatificæ non est. Tertio, nam ad actum quemlibet vitalem, non solum effectiuè concurrit virtus proxima potentiæ, sed etiam essentia potentiæ ; at lumen gloriæ non est essentia potentiæ, sed solum intellectus proxima virtus : ergo non est adæquata visionis causa ; sed simul etiam intellectus, ex quo, & habitu adæquata visionis causa conflatur.

Secundo.

Tertio.

224 *Secunda pars conclusionis probatur primo.* Deinde, quod intellectus non solum vt *quod*, sed etiam vt principium *quo* comparetur ad visionem ; probatur primo ; nam intellectus comparatur ad visionem tanquam potentia intellectiua ; at de essentia potentiæ est, esse principium *quo* natura potens proximè constituatur ad actum : ergo concurrit ad visionem, non solum vt *quod*, sed etiam vt principium *quo*. Secundo, nam intellectus verum, vt abstrahit à naturali, & supernaturali sub explicito veritatis conceptu respicit, vt principium *quo* actiuum : ergo omnia inferiora sub illa ratione superiori contenta respicit etiam vt principium *quo* agendi ; & consequenter ad verum supernaturale, non solum vt *quod*, verum etiam vt principium *quo* comparatur. Consequentia euidens est ; nam cum inferiora, & materialia obiecta ratione superioris, quod est formale obiectum, inspiciantur, si primarium, & formale obiectum inspicitur sub conceptu principij *quo* actiui, etiam secundaria, & materialia sub eodem respectu inspiciuntur. Antecedens autem probatur ; nam ratio illa communis inspicitur, vt passiuè intelligibilis : ergo intellectus illam respicit, vt actiuè intellectiuus ; at esse actiuè intellectiuum, est esse principium *quo* intellectionis : ergo respicit rationem illam communem, vt principium *quo* actiuum.

Secundo.

Tertio ; nam omne, quod ad aliquam actionem concurrit, vel se habet tanquam principium *quo*, vel vt conditio operandi ; at intellectus non comparatur ad intellectionem supernaturalem tantum vt conditio operandi ; iste enim modus concurrendi solum conuenit supposito, seu subsistentiæ, & existentiæ, naturam, quæ est principium complentibus : ergo concurrit vt principium *quo* operatiuum. Quarto, nam intellectus comparatur ad intellectionem supernaturalem formaliter vt vitalis; aliàs potentia non vitalis posset per habitum ad visionem eliciendam cum denominatione ab illa eleuari ; sed vitale, in quantum tale, petit esse principium *quo* operationis, subsistentia namque non dicitur principium vitale, quia solum vt conditio, & vt *quod* ad operationem concurrit : ergo intellectus non solum est causa vt *quod*, sed etiam vt principium *quo* visionis beatificæ. 225 *Tertio.* *Quarto.*

Denique ; nam si intellectus non esset principium *quo* vllo modo visionis beatæ, habitus esset adæquatum principium *quo* tam proximum, quam remotum ad illam ; at hoc est falsum: ergo idem quod prius. Minor, in qua sola est posita difficultas, probatur; nam quia natura humana est adæquatum principium *quo* tam proximum, quam remotum operationum naturalium, & Verbum in illa subsistens solum concurrit vt *quod*, humanitas separata à Verbo operationes eliceret omnino eiusdem rationis, vt omnibus est exploratum : ergo si lumen gloriæ esset adæquatum principium *quo* agendi respectiue ad visionem beatificam, & intellectus solum vt *quod* compararetur ad illam, lumen (& idem dicendum de quolibet habitu supernaturali) separatum ab intellectu, posset visionem beatificam eiusdem rationis elicere, & Deum mediante ipsa visione videre ; consequens est falsum, & contra omnes Doctores, tam nostræ, quam contrariæ sententiæ : ergo habitus luminis gloriæ non est adæquatum principium *quo* respectu visionis beatæ. 226 *Quinto.*

Respondebis, negando sequelam ; nam aliquando potest id, quod tantum vt *quod* ad operationem concurrit, essentialiter ad illam desiderari, vt constat in paternitate diuina, quæ ad actiuam generationem solum vt *quod* comparatur ; & tamen ita essentialiter ad generandum exigitur, vt solus ille qui est Pater, possit filium in diuinis generare : ac proinde ex eo quod intellectus, solum vt *quod* ad visionem comparetur, & habitus sit adæquatum principium vt *quo*, malè infertur posse habitum luminis gloriæ ab intellectu seiunctum visionem beatificam operari. 227 *Respondebis.*

Sed contra primo, nam falsum est, paternitatem diuinam se habere tantum vt *quod* ad generationem filij; habet enim se, vt complementum essentiale principij *quo* generandi, vt tractatu de Trinitate docuimus. Secundo, nam esto ita sit, quod solum vt *quod* concurrat, & tamen essentialiter exigatur, hoc illi peculiare est, quia nempè principium *quo* à termino genito realiter non distinguitur, quod si distingueretur realiter ab illo, talis exigentia non esset ; at in præsenti habitus luminis gloriæ ab actu visionis beatificæ distinguitur : ergo si intellectus non vt *quo*, sed tantum vt *quod* comparetur, nulla esset ratio cur lumen separatum ab intellectu non possit visionem beatam efficere. Denique nam in creatis ita videmus, quod principium *quo* adæquatum proximum, & radicale, ab agente *quod* separatum, potest suam actionem efficere : ergo si habitus est principium *quo* adæquatum, tam proximum, quam radicale, separatus ab intellectu, & anima poterit visionem efficere. Nam asserere hoc in actu visionis beatificæ, & alijs actibus supernaturalibus esse peculiare, vt ab agente tantum vt *quod* essentialiter dependeant, quia in diuinis processionibus ita contingit, est voluntarium omnino. 228 *Contra 1.* *Secundo.* *Tertio.*

Quod autem intellectus non sit principium *quo* immediatum absolute, probatur ; nam illud est immediatum actionis principium, inter quod & talem actionem non mediat aliquid realiter ab vtroque distinctum, quod sit principium actionis ; at inter intellectum, & visionem mediat lumen gloriæ realiter ab intellectu distinctum, quod est principium *quo* visionis: ergo intellectus non est principium *quo* immediatum visionis beatificæ, sed mediatum mediatione virtutis. Respondebis; habitum luminis gloriæ, etsi distinguatur realiter ab intellectu in genere entis, non tamen ab illo realiter in ratione causæ distingui ; quia ex causa, & virtute causæ fit vna indiuisibilis causa, non indiuisibilis in plures entitates bene tamen in plures causas, vel in causas partiales. 229 *Tertia pars conclusionis probatur.* *Respondebis.*

Sed contra primo ; nam visio beatifica sub nulla ratione coniungitur cum intellectu, vel egreditur ab illius essentia, nisi medio lumine realiter ab illo distincto : ergo sub nulla ratione immediatè ab illo egreditur. Secundo, nam ex data solutione tantum colligitur, intellectum agere immediatè immediatione causæ, hoc est, absque causa mediante, quod libenter fatemur, non autem quod agat immediatè immediatione virtutis, vel imme- 230 *Contra 1.* *Secundo.*

mediatè abſolutè ; nam licet lumen medians , cauſa viſionis non ſit , ſed virtus cauſæ , realiter tamen in ratione virtutis ab *Tertio.* intellectus eſſentia diſtinguitur : ergo aſſerendum eſt , intellectum agere mediatè mediatione virtutis , & mediatè abſolutè. Denique , nam abſolutò docet D. Thom. pluribus in locis, ſubſtantiam non eſſe immediate operatiuam, quia operatur medijs potentijs realiter ab illa diſtinctis ; & tamen potentiæ mediantes, non ſunt cauſæ operatioonum, ſed virtus proxima ex qua , & natura ſubſtantiali vna caoſa in plures cauſas ; vel in partiales cauſas indiuiſibilis conſtituitur : ergo quod ex habitu , & potentia fiat vna cauſa indiuiſibilis in plures cauſas partiales, non obſtat , quo minus intellectus mediatè dici debeat in viſionem beatificam influere .

231 *Vltima pars concluſionis probatur.* Tandem , quod influat immediate io viſionem immediatione potentiæ , probatur , nam id influit immediate immediatione potentiæ , inter quod & actionem non interuenit media potentia ; at habitus luminis medians inter intellectum , & viſionem , non eſt potentia , ſed virtus potentiæ : ergo intellectus influit in prædictam viſionem immediate immediatione potentiæ. *Minor probatur primo.* Probatur minor primo : nam potentia eſt indifferens ad benè , vel malè operandum , vt communiter docetur à Logicis *cap. de Qualitate* ; habitus autem tali indifferentia non gaudet , ſed ad bonnm actum eſt determinatus : ergo habitus, virtus potentiæ , & noo ipſa potentia eſt. *Secundo.* Secundo , nam potentia non petit pro immediato ſubiecto potentiam, lumen autem gloriæ in intellectu petit immediatè ſubiectari : ergo idem quod prius. *Tertio.* Tertio, nam ſi habitus eſſet potentia intellectiua ; poſſet immediate animæ inhærere , & illam ad videndum Deum proxime potentem conſtituere , etiam ſi ab ea auferretur intellectus ; conſequens à nemine admittitur : ergo nec conſuſio habitus cum potentia admitti debet . Probatur ſequela, habitus eſſet potentia proxima intellectiua adæquata : ergo poſſet ſecluſo intellectu , qui eſt potentia proxima io ordine ad actus naturales, animæ immediate vniri , & illam conſtituere pro- *Confirmatur.* ximè potentem iotelligere. Et augetur difficultas, nam intellectus non dat proximè poſſe in ordine ad viſionem beatificam : ergo ſi ex alia parte lumen non ſolum eſt virtus, ſed etiam potentia proxima , nulla eſt ratio ; cur mediet eſſentialiter inter animam , & lumen , ita vt habitus luminis gloriæ nequeat animæ immediate vniri abſque medio intellectu .

232 *Dices.* Dices , quod licet intellectus non ſit proxima poteotia reſpectu viſionis , ſeu intellectionis ſupernaturalis, eſt tamen immediatum *quod* agens ; anima autem agens mediatum vt *quod*, & *Contra.* idcirco nequit habitus ſupernaturalis animæ rationali inhærere abſque medio iotellectu . Sed contra, nam ſi intellectus agit immediate vt *quod*, ideo erit, quia eſt intellectiua potentia : ergo ſi habitus eſt etiam intellectiua potentia , erit agens immediatum vt *quod* ; & conſequenter noo erit neceſſaria mediatio intellectus inter animam , & habitum per modum agentis immediati vt *quod* in viſionem beatificam influentis, ſed ſicut intellectus immediate vnitur animæ in ordine ad actiones naturales, ita habitus ſupernaturalis poterit immediate animæ vniri in ordine ad actus ſupernaturales.

§. Vltimus.

Diluuntur contraria argumenta.

233 *Arguitur primo.* CONTRA primam partem concluſionis arguitur; ſequitur namque ex illa , intellectum , & habitum luminis gloriæ partialiter ad viſionem concurrere : conſequens eſt contra dicta concluſione ſecunda : ergo & prima pars huius tertiæ concluſionis. Probatur ſequela ; nam habitus eſt cauſa viſionis *Confirmatur.* beatificæ ; cum ad illum viſio ſequatur , in quod definitio cauſæ conſiſtit ; at non eſt cauſa adæquata , vt in prima parte noſtræ concluſionis docuimus : ergo eſt cauſa inadæquata, ac proinde cauſa partialis. Confirmatur, nam per Nos habitus eſt pars ex qua ſimul , & potentia, adæquata viſionis cauſa componitur : ergo eſt pars cauſæ viſionis ; at idem eſt eſſe partem cauſæ effectiuæ viſionis, & eſſe cauſam partialem : ergo eſt cauſa efficiens viſionis partialis .

234 *Reſpondetur.* Reſpondeo , negaodo ſequelam . Ad probatiooem , nego maiorem , nec ad habitum luminis ſequitur viſio, ſed ad conflatum ex potentia , & habitu ; vode non habitus , ſed conflatum ex ipſo , & potentia , eſt cauſa efficiens viſionis ; compoſita ex habitu , vt virtute potentiæ , & ex intellectu vt poten- *Ad confirmationem.* tia . Ad confirmationem , conceſſo antecedenti, & prima conſequentia , nego minorem ſubſumptam , non enim eſt idem, eſſe partem cauſæ, & eſſe cauſam partialem ; etenim materia prima eſt pars cauſæ effectiuæ actionum naturalium hominis , quas ſola anima rationalis efficere non poteſt ; & tameo non dicitur cauſa partialis illarum , & anima , & materia ſunt partes hominis , & tamen nec anima eſt homo partialis , nec materia partialis homo eſt , aut poteſt ; quia cum homo ſit compoſitus ex anima , & corpore , vt anima eſſet homo partialis , ex anima partiali , & partiali corpore debebat conſtare ; natura etiam , & potentia componunt vnam cauſam ſuarum operationum ; & tameo non poſſunt dici cauſæ partiales, etſi dici poſſint partes componentes cauſam ; quia ad cauſam petitur natura , vt radix , & potentia , vt principium immediatum . Vnde vt potentia eſſet partialis cauſa , debebat componi ex natura partiali , & partiali potentia ; Verbum etiam , & natura humana ſunt extrema componentia Chriſti perſonam, & tamen dici nequeunt Chriſti partiales ; quia Chriſtus eſt compoſitum ſubſiſtens in duabus naturis ; vnde vt Verbum , & humanitas dicerentur Chriſti partiales , quodlibet illorum debebat importare ſuam partialem ſubſiſtentiam, atque naturam partialem . Ita in præſenti ; quia cauſa importat eſſentialem potentiæ, & proximam virtutem illius , & intellectus, etſi ratione ſui habeat eſſentiam potentiæ, coaptationemque eſſentialem , non tamen gaudet proxima partiali virtute ; habitus vero, etſi proximam virtutem importet, non tamen gaudet proxima partiali virtute ; habitus verò, etſi proximam virtutem importet, non tamen gaudet ratione ſui coaptatione eſſentiali potentiæ ; conſequens fit, quod licet poſſint dici , & verè ſint partes cauſæ efficientis viſionem beatificam, non tamen ſint partiales viſionis cauſæ .

Secundo aduerſus ſecundam partem concluſionis arguitur ex D. Thom. *quæſt. 27. de veritate art. 1. ad 21.* vbi ait : *Animam in ordine ad vitam naturalem ſe habere* , vt qoo *aliud viuit* , *in ordine vero ad vitam gratiæ ſe habere* , vt quod *alio viuit* : ergo ſentit D. Thom. tam animam , quam potentias, non comparari ad actus ſupernaturales, vt principium *quo*, ſed tantum vt *quod*. Et 3. *Contra Gentes cap. 53. ratione 4.* docet : *Quod ſicut virtus diaphani augetur vt poſſit illuminare, per hoc quod fiat lucidum in actu; ita virtus intellectus creati de ſe ſufficientis ad viſionem claram Dei augetur per lumen beatificum* , *vt poſſit Deum clare videre* ; at virtus diaphani taliter augetur per lucidum , quod non eſt de ſe actiua vt *quo* , etiam remotè , & mediatè ; ergo idem quod prius. Et 2. 2. *q. 23. art. 2. ſolut. ad* 2. docet : *Quod formaliter charitas eſt vita animæ, ſicut anima eſt vita corporis* ; ſed anima taliter eſt vita corporis, quod ad illam, nec proximum, nec remotum principium *quo* viuendi ſupponitur : ergo taliter charitas eſt vita ſupernaturalis animæ, quo ad illam, nec proximum, nec remotum principium *quo* actus ſupernaturalis ſupponitur ; & conſeqoenter voluntas ratione ſui non eſt principium *quo* mediatum, & remotum dilectionis ; ſed eadem eſt ratio de intellectu reſpectu viſionis beatificæ, ac de voluntate reſpectu amoris ſupernaturalis : ergo ſecundom D. Thom. intellectui ratione ſui non competit ratio principij *quo* mediati, & remoti in ordine ad viſionem ſupernaturalem ; & conſequenter non eſt conformis eius doctrinæ ſecunda pars noſtræ tertiæ concluſionis. 235 *Arguitur ſecundo, ex D. Th. contra ſecundam concluſionis partē. Cõfirmatur. ex eodem D. Thom. Secundo.*

Reſpondeo , D. Thom. in priori teſtimonio , ſolum negare, animam in ordine ad vitam gratiæ ſe habere, vt principium *quo* proximum . Vnde proximè ſolum comparatur vt *quod* viuit alio , non autem vt *quo* , tanquam principio proximo aliud viuit ; cum quo tamen ſtat, qood ſit principium *quo* mediatum, & remotum vitæ ſupernaturalis ; quod pro argumenti ſolutione ſufficiebat . Argumentum enim intendebat probare, animam poſſe gratiam cauſare , quia viuit vita gratiæ , & vita naturæ ; communicat autem naturalem vitam : ergo etiam vitam gratiæ communicare poteſt ; & conſequenter gratiam cauſare . Ad quod argumentum reſpondet D. Th. animam viuere vita naturali vt *quo*, vita autem gratiæ vt *quod* ; & ideò primum communicat, ſecundum autem communicare non poteſt ; vt autem hoc ſaluetur, ſufficit, quod non viuat vita gratiæ vt *quo* proximè; nam eo ipſo non poteſt ratione ſui viuens vita gratiæ formaliter conſtituere . 236 *Reſpond. ad 1. teſtimonium.*

Ad ſecundom teſtimonium dicatur, ſimilitudinem D. Thom. tenere quoad hoc , quod vtrobique eſt argumentum , non per ſimplicem virtutis naturalis intenſionem ſed per nouæ formæ oppoſitionem ; non autem quoad omnia ; nam cum diaphanum illuminatione non viuat, non eſt neceſſarium, quod virtus in illo ſuppoſita , ſit actiua vt *quo* mediatè , ſed ſufficit eſſe paſſiuam , & vt *quod* media luce operatiuam ; intellectus autem eleuatur , vt viuat ; & conſequeoter etſi indigeat noua forma ſuperaddita dante proximam virtutem, remota actiua ſupponitur; quia alias non ſaluabitur ratio viuentis , vt *ſuperius* arguebam . 237 *Ad ſecundum.* Ad tertium teſtimooium dicatur , ſimilitudinem tenere quoad hoc, quod vtrumque eſt alteri ratio viuendi , charitas animæ , & anima corpori ; non tamen in omnibus , ita vt ſicut aoima eſt corpori prima ratio viuendi , nullam vitam ſupponeos, ita charitas ſit animæ primum vitæ ſupernaturalis principium . Tum , quia aliàs non ſupponeret vitam radicalem per gratiam habitualem : quod falſum eſt : tum etiam, quia aliàs ſicut anima , nulla vita in materia ſuppoſita , illam viuificat ; ita etiam charitas abſque ſuppoſitione vitæ naturalis animæ, poſſet vitam ſupernaturalem præſtare , vt *ſuperius* arguebam : ex quibus clarè conſtat , quid de intellectu reſpectu viſionis beatificæ ſit dicendum. *Ad tertium.*

Tertio arguitur ; vt iotellectus eleuetur ad vitaliter agendum per actum viſionis beatificæ, non eſt neceſſarium , quod ad for- 238 *Tertiũ argumentũ.*

formam eleuantem supponatur cum virtute aliqua actiua; & consequenter, vt principium *quo* remotum, & mediatum talis operationis; ergo tradita hucusque deficiunt; ac proinde non est principium *quo*, adhuc remotum supernaturalis operationis.

Antecedens suadetur primo. Antecedens, in quo est difficultas, ostenditur primo, nam suppositum Verbi ratione humanitatis sibi hypostaticè vnitæ, operatur omnes operationes humanitatis, vt verum agens vitale, & cum omni proprietate viuit humanitatis operationibus; aliàs non esset verum, cum proprietate dicere, *Verbum est homo*, cum non esset cum proprietate animal, nec viuens, nec cum proprietate diceretur de Verbo, vt subsistente in humanitate, pro nobis passum esse, ad inferos descendisse, nobis meruisse, ac satisfecisse pro nobis; quæ omnia absurda videntur; & tamen non supponitur ad humanitatem sibi hypostaticè vnitam; cum vi actiua, adhuc mediata, nec vt principium *quo*, etiam mediatum, seu remotum operationum humanitatis, vt omnibus est manifestum: ergo vt intellectus medio habitu eleuetur ad vitaliter videndum, non est necessarium, quod ad illum supponatur cum virtute actiua mediatè, nec vt principium *quo* mediatum, seu remotum actus visionis beatificæ. *Secundo.* Secundo; corpus verè viuit operationibus animæ, est enim anima forma corporis physici organici, potentia vitam habentis; & tamen non supponitur in corpore ad animæ informationem vis actiua radicalis remota, aut mediata, sed tantum potentia passiua, nec supponitur vt principium *quo* mediatum illarum operationum: ergo poterit intellectus viuere per visionem ratione gratiæ, & luminis gloriæ, quin ad illam supponatur cum vi radicali actiua, aut cum vi actiua mediatè, nec vt principium *quo* radicale, aut remotum actus visionis beatificæ.

239 *Resp. ad probationem.* Respondeo, negando antecedens. Ad primam probationem, distinguo majorem: viuit suppositaliter, aut per modum suppositi, concedo maiorem: per modum potentiæ, aut naturæ viuentis, nego maiorem: & concessa minori, nego consequentiam; ratio autem discriminis constat ex dictis inter probandam secundam partem nostræ conclusionis; quia nempè, subsistentia concurrit tantum per modum conditionis ad operationes naturæ: vnde natura sine subsistentia illas efficit eiusdem rationis; & ideò in subsistentia, seu personalitate, nulla actiuitas supponitur, etiam remota, & mediata; natura autem, & potentia non sic ad operationes supernaturales concurrunt; nam si tantum vt conditiones se haberent, sine illis per solum habitum possent effici operationes eiusdem rationis, vt arguebamus *supra*; & ideò necessario debent aliqua actiuitate, saltim remota, & mediata gaudere.

240 *Ad secundam.* Ad secundam probationem, distinguo maiorem: viuit corpus animæ operationibus, vt compositum constitutum per animam, concedo maiorem: vt subiectum per animam perfectibile, nego maiorem: & concessa minori, nego consequentiam: nam compositum constitutum viuens per animam, non potest ad illam cum vita, etiam radicali, & remota supponi, sed primum esse viuentis ab anima recipit; subiectum autem eleuabile per aliquam formam ad altiorem gradum vitæ, non potest per illam viuere, nisi in aliquo esse vitali constitutum supponatur; & consequenter in aliquo esse actiuo, saltim radicali, aut remoto. Vnde, quia materia prima ante informationem animæ, nulla gaudet actiuitate, non constituitur per animam viuens; falsum enim est dicere, materia operatur vitales operationes; & consequenter falsò etiam enunciatur de materia prima ratio viuentis, sed solum id verificatur de subiecto sumpto composito ex anima, & corpore: quia ergo de intellectu verum est affirmare, quod viuit vita supernaturali per actum visionis beatificæ; in hac enim propositione: *intellectus lumine affectus viuit*, subiectum non supponit pro composito ex intellectu, & lumine, sed tantum pro intellectu; sicut in hac *album est disgregatiuum visus*, subiectum supponit pro corpore; consequens fit, quod necessario in intellectu supponi debet ratio viuentis mediatè, & remotè vita supernaturali.

241 *Dices.* Sed dices; materia prima verè viuit ratione animæ, & tamen ad animæ informationem non supponitur, vt principium *quo* actiuum: ergo etiam in viuente per modum subiecti ratione alicuius formæ, non est necessarium, quod supponatur ratio primi principij *quo* actiui. Minor est certa. Maior autem ostenditur primo; *Maior ob. 1.* nam materia prima informatur ab anima, non solum secundum gradum essendi, sed etiam secundum gradum vitæ; sed quia informatur ab anima secundum gradum essendi, constituitur ens, seu existens: ergo ab anima informante secundum gradum viuendi, constituitur etiam viuens. *Secundo.* Secundo; nam materia informata per animam non est mortua, sicut remanet in cadauere, in quo anima viuentia non est: ergo est vita, & consequenter viuens.

242 *Respond. ad primam probationem.* Respondeo, negando antecedens. Ad primam probationem, concessa maiori, & minori nego consequentiam; nam huius, quod est existere ratione compositi immediatè existentis, capax est materia prima; huius autem, quod est operari vitaliter, capax non est; & ratio discriminis consistit in eo, quod existens, ad existentiam solum comparatur receptiuè, & passiuè, ad operationem autem comparatur actiuè; & quia materia receptiua est, non autem actiua; & ideò ratione animæ potest existens constitui, non autem operans; & consequenter nec viuens; vnde ad gradum vitæ solum comparatur sustentatiuè, non autem denominatiuè; sicut etiam ad generationem passiua in sustentatiuè, & non denominatiuè comparatur; non enim denominatur genita materia, sed compositum ex materia, & forma, etsi materia generationem recipiat; ita etiam non nominatur generans, aut viuens materia, etiam si formam vt *quo* generantem, & vt *quo* viuentem sustentet, sed compositum ex materia, & forma.

Ad secundam. Ad secundam probationem, concesso antecedenti, nego consequentiam; nam vt materia esset mortua, requirebatur, quod nec esset viuens, nec sustentans animam viuentem, nec esset viuens, nec pars actu componens suppositum viuens; quia quando informatur anima viuente, sustentat vitam, & actu componit suppositum viuens; consequens fit, quod non sit mortua, quamuis viuens non sit.

243 *Quarto arguitur.* Quarto arguitur aduersus eandem conclusionis partem: esse principium *quo* viuendi supernaturaliter, sequitur ad esse in actu supernaturali; at intellectus præcedenter ad habitum luminis, non est in actu supernaturali: ergo ante habitum luminis gloriæ non est principium *quo* supernaturalis vitæ; & consequenter, nec intellectionis; seu visionis supernaturalis. Minor cum consequentia tenet. Maior autem probatur; nam vnumquodque operatur, in quantum est in actu naturali, & supernaturaliter, in quantum est in actu supernaturalis; sed operans constituitur per principium *quo* operandi, & viuendi supernaturaliter, sequitur ad esse in actu supernaturali.

244 *Respondetur.* Respondeo, maiorem esse veram de principio *quo* proximo, non autem de principio *quo* remoto, & mediato; hoc namque supernaturalitatem actualem non petit, sed tantum capacitatem eleuabilem per formam supernaturalem dantem proximam potentiam ad agendum supernaturaliter. Vnde ad maioris probationem, quatenus distinctioni traditæ potest obstare, concesso antecedenti, distinguo consequens pro secunda parte; vnumquodque operatur supernaturaliter, in quantum est in actu supernaturali: ly *in quantum* reduplicante principium *quo* proximum supernaturaliter operandi, concedo consequentiam: ly *in quantum* reduplicante principiũ *quo* remotum operãdi supernaturaliter, nego consequentiam; nam ad istum modum principiandi supernaturalem operationem, sufficit eleuabilitas per principium proximum supernaturale perficiens, & eleuans intra sphæram obiecti essentialis potentiæ eleuatæ.

245 *Oppones primo.* Sed oppones primo; quia materia prima est pura potentia in omni ordine essendi, non est principium *quo*, etiam remotum alicuius operationis, siuè naturalis, siuè supernaturalis; sed intellectus est pura potentia in ordine supernaturali: ergo non est principium *quo*, etiam remotum operandi supernaturaliter. *Secundo.* Secundo; nam principium *quo*, etiam remotum operationis supernaturalis, debet illam continere in actu formali, aut eminentiali; sed intellectus ratione sui non continet visionem supernaturalem in actu formali, nec in actu eminentiali; ergo non est principium *quo* illius, etiam remotum. *Tertio.* Tertio; nam principium *quo* remotum perfectiori modo ad operationem concurrit, quam principium proximum *quo*, vt constat in anima, & potentijs proximè operatiuis. Et ratio est, quia principium *quo* proximum subordinatur remoto; sed intellectus ratione suæ entitatis non est principium *quo* proximum intellectionis supernaturalis: ergo nec principium *quo* remotum. *Quarto.* Quarto, quia namque respectu habituali gratiæ repugnat dispositio proxima naturalis, etiam repugnat ad illam per naturalem actum remotè disponi: ergo si repugnat entitati naturali proximè principiare supernaturalem actum, etiam repugnabit illum principiare remotè. *Quinto.* Denique: nam principio *quo* remoto alicuius operationis debetur principium proximum *quo* sed intellectui est indebitus habitus, qui est principium *quo* proximum intellectionis, seu visionis supernaturalis: ergo non est ratione suæ entitatis principium *quo* mediatum, aut remotum illius.

246 *Respõd. ad primum.* Respondeo ad primam instantiam, concessa maiori, & minori, negando consequentiam; nam pura potentia in omni ordine essendi non est eleuabilis, vt agat, sed actuabilis, vt ex illa, & forma actuante resultet compositum agens. Vnde caret omni actiuitate, tam proxima, quam remota; quod autem est in actu in ordine naturali, etsi in supernaturali in pura potentia sit, est eleuabile per supernaturalem formam, vt agat, & non vt constituat compositum agens; ac proinde eleuatur vt actiuum, quod absque vi mediatè actiua non potest saluari.

Ad secundum Ad secundam dicatur; intellectũ ratione sui continere actum supernaturalem in actu eminentiali remoto, ad quod non requiritur, esse supernaturalem in actu formaliter, sed sufficit esse in actu naturali eleuabili per formam supernaturalẽ formaliter; à qua recipiat esse formale supernaturale. *Ad tertium.* Ad tertiam, distinguo maiorẽ: principium *quo* remotum radicale, hoc est radicans,

principium *quo* proximum, concedo maiorem: principium *quo* remotum, non radicale, sed obedientiale, nego maiorem: & concessa minori, nego consequentiam; vel distinguo consequens distinctione maioris: ratio autem distinctionis est; nam principium *quo* remotum radicale dat esse effectiuè principio *quo* proximo, illudque sibi, vt principio danti esse, subordinat; & ideò perfectius ad operationem concurrit; principium autem *quo* remotum obedientiale non dat esse actiuè principio *quo* proximo, sed tantum passiuè comparatur ad illud. Vnde hoc principium proximum non subordinatur remoto, tanquam à quo accipit esse; ac proinde nō exceditur ab illo in perfectione operādi.

247 *Ad quartā.* Ad quartam, concesso antecedenti, nego consequentiam; & ratio discriminis est; nam dispositio, non ideò remota dicitur, quia per proximam vt rationem disponendi ad causandam formam eleuetur, sed quia quamuis ratione sui ad talem formam disponat, subiectumq; ad formā præparet, & cū forma connectatur; non tamen est ad formā inducendā sufficiens, sed alia dispositio spectatur, quæ tamen remotæ dispositioni non est virtus, qua disponat; & quia repugnat formæ naturali, supernaturalē exigere, atque cum illa connecti, repugnat dispositio, tam proxima, quam remota respectu formæ supernaturalis; vis autem mediatè actiua non exercet ratione sui influxum actiuum in supernaturalem actionem, sed spectat principium *quo* proximum, vt adæquatam virtutem proximam influendi. Vnde ratione sui non connectitur cum actu supernaturali, nec illum exposcit; ac proinde non repugnat entitati naturali habere vim remotam influendi in supernaturales operationes. Vbi obiter est aduertendum, quod sicut concedimus entitati naturali vim remotè actiuam, ita etiam debemus entitati naturali concedere vim remotè efficienter dispositiuam idest, vim remotè effectiuam actuum disponentium ad gratiam; non tamen remotam dispositionem in natura debemus agnoscere, ob rationem proximè adductam.

Ad quintā. Ad vltimam obiectionem dicatur, veram esse maiorem de principio *quo* mediato radicali, falsam autem de principio *quo* mediato obedientiali, ex quo, minori concessa, tantum infertur, intellectum non esse principium *quo* mediatum radicale visionis beatificæ, non autem quod non sit principium *quo* mediatum obedientiale operatiuum media eleuatione per formam supernaturalem.

248 *Instabis primò.* Sed instabis primo, non minus est de ratione principij remoti exigentia principij *quo* proximi, & radicatio illius, quam de ratione principij proximi exigentia operationis, & comprincipiorum, quæ ad existentiam operationis sunt necessaria; sed nō est dabile principium *quo* proximè operatiuum, non exigens operationem, & concursum aliorum comprincipiorum, vt dicebamus §. 3. *& sequentibus*: ergo nec erit dabile principium *quo* mediatum, & remotum non exigens, & radicans principium, *quo* proximum; & consequenter maioris distinctio est nulla.

Secundò. Secundo, esse principium *quo* remotè, seu mediatè operatiuum est, esse immediatè causatiuum principij proximè concurrentis & illo mediante in operationem influere: ergo non stat, esse principium *quo* mediatè, seu remotè operatiuum, & non esse radicem principij *quo* proximè influentis in operationem.

249 *Respond. ad 1. instantiā.* Respondeo ad primam instantiam, negando maiorem, ratio autem differentiæ est; nam eo ipso, quod aliquid ratione sui sit principium *quo* proximum operationis, est proportionatum physicè cum illa; ac proinde est debita operatio, & ex consequenti assistentia aliorum, quorum concursus ad operationem exigitur; stat autem, esse principium *quo* remotum non proportionatum, sed proportionabile per formam eleuantem, cuius mediatio obstat concursui per modum principij proximi, non autem influxui per modum principij remoti; & ideò stat principium *quo* remotum absque debito, seu radicatione principij *quo* proximi; non autem stare potest principium *quo* proximum absque debito operationis, & concursus aliorum principiorum.

Ad secundam. Ad secundam dicatur, verum esse antecedens de principio *quo* remoto radicatiuo; non autem de principio *quo* mediato operatiuo eleuabiliter, cuius mediata actiuitas consistit in eo, quod sit eleuabile ad agendum intra obiectum essentiale, & specificatiuum, & media forma eleuante ad actum contentum intra ambitum suæ actiuitatis essentialis, essentialisque coaptationis. Vnde hoc principium ad formam immediatam efficientem comparatur passiuè, & ad actum mediante illa eliciendum, vt principium *quo* mediatè, & remotè actiuum; nec impossibile debet censeri, ad formam eleuantem comparari passiuè, & ad operationem vt principium *quo* actiuum; sicut nec in contraria sententia inconueniens iudicatur, quod ad formam eleuantem receptiuè tantum comparatur sine actiuitate vt *quod*, & ad operationes tanquam agens *quod* referatur.

250 *Quintū argumētum contra 3.* Quinto arguitur in fauorem secundi modi dicendi: principium *quo* proximum intellectionis supernaturalis componitur ex coaptatione essentiali potentiæ, & habitu luminis gloriæ: ergo intellectus immediatè ad visionem concurrit. Consequentia est bona; nam id immediatè in aliquem actum influit, inter quod, & actum ipsum principium operandi non mediat; eo autem ipso; quod principium *quo* proximum visionis beatificæ ex potentia, & habitu constetur, non mediat inter potentiam, & actum, aliquod principium *quo*; & consequenter immediatè influit in illum. Antecedens autem probatur primo; principium *quo* proximum intellectionis naturalis essentialiter componitur ex quantitate virtutis potentiæ, & ex essentia potentiæ: ergo principium *quo* proximum intellectionis supernaturalis, etiam constat essentialiter ex essentia potentiæ intellectiuæ, & ex quantitate virtutis, seu ex virtute potentiæ; qui est habitus luminis gloriæ. *partem conclusionis.* *Antecedens probatur 1.*

Secūdò. Secundo, quia implicat intelligere principium *quo* proximum visionis beatæ, non intellecto principio *quo* proximè intellectiuo; at principium *quo* proximè intellectiuum implicat intelligi absque essentia intellectiuæ potentiæ, & virtute talis potentiæ, quæ respectu intellectionis supernaturalis est habitus; ergo principium *quo* proximum visionis beatificæ, ex intellectu, & lumine gloriæ constatur.

Respondeo, antecedens esse verum de principio *quo* proximo adæquato visionis, prout ambit, tam proximitate potentiæ, quam proximum, seu immediatum immediationis virtutis, hoc enim ex habitu, & potentia componitur, habitu concurrente proximè, & immediatè immediatione virtutis, potentia autem proximè, & immediatè immediatione potentiæ; falsum autem de principio *quo* proximo proximitate, & immediatione virtutis; hoc namque non constatur ex habitu, & intellectu, sed in solum lumine consistit; cum potentia hac immediatione non gaudeat, vt vidimus §. præcedenti. 251 *Respondetur.*

Ad primam probationem antecedentis, quatenus distinctioni traditæ potest obstare, concesso antecedenti, nego consequentiam: ratio autem discriminis est; nam quantitas virtutis respectiuè ad actum naturalem, non est distincta *realiter* ab essentia potentiæ; & idcirco intellectus v. c. non solum est *se* ipso immediatum principium talis operationis immediatione potentiæ, sed etiam immediatione virtutis; quia inter essentiam intellectus; & actum naturalem non mediat virtus realiter ab illo distincta; cuius oppositum respectiuè ad supernaturalem actum contingit; & idcirco dispar est ratio respectu actus naturalis, & respectu supernaturalis. Ad secundam, concessa maiori, nego minorem: non enim est idem principium *quo* intellectiuum, & essentia ipsius intellectus, vt in solutione septimi argumenti constabit. *Ad primam probationem antecedentis.* *Ad secundam.*

Sexto arguitur in fauorem tertij modi dicendi si namque ob aliquam rationem intellectus ad visionem concurreret immediatè immediatione potentiæ, maximè, quia inter illam, & actum, non mediat potentia, sed virtus; sed quod non mediet potentia, non sufficit, vt propriè dicatur immediatè, & proximè concurrere: ergo verum ruit tenet tertius modus dicendi contrarium; & consequenter ruit quarta pars nostræ conclusionis. Probetur minor primo: nam licet entitas media, non sit potentia, sed virtus; intellectus tamen non influit in actum visionis, nisi media prædicta virtute; aliàs incideremus in sententiam Recentiorum §. 3. impugnatam: ergo non potest cum proprietate dici, intellectum immediatè in visionem influere. 252 *Sextum argumentum contra 4. partem conclusionis.* *Minor prob. 1.*

Secūdò. Secundo; nam si illa ratio sufficeret, sequeretur; posse dici animam rationalem proximè, & immediatè ad intellectionem naturalem concurrere immediatione radicis; at hoc est falsum; nam est implicatio in terminis: ergo idem quod prius. Probatur sequela: ideò concurrit intellectus immediatè per modum potentiæ, quia virtus medians non est potentia, sed virtus; at intellectus medians inter animam, & intellectionem, non est radix, sed potentia: ergo potest verè dici, animam ad intellectionem naturalem concurrere immediatè immediatione radicis, quod videtur, tantum esse ludere terminis; & in adiecto implicare.

Respondeo, concessa maiori, distinguendo minorem: vt propriè dicatur proximè absolutè concurrere, concedo minorem: vt propriè dicetur proximè concurrere cum addito, nempè, proximitate potentiæ, nego minorem, & consequentiam. Contra quam distinctionem nihil obstat prima probatio minoris. 253 *Respōdetur ad primam probationem minoris.*

Ad secundam, concedo sequelam, & nego minorem; nam licet sit implicatio in terminis, concurrere per modum radicis, & concurrere immediatè absolutè, non tamen implicat in terminis, concurrere per modum radicis, & concurrere immediatè cum addito, scilicet, immediatione per exclusionem radicis intermediæ, nec est ludere terminis asserere intellectum concurrere immediatè immediatione potentiæ, sed est implicare modum concurrendi diuersum, quem habent anima, intellectus, & lumen; nam anima concurrit mediatè mediatione potentię, & virtutis, intellectus solū mediatione virtutis; habitus autē luminis, et immediatè concurrat, non influit per modū potentiæ, sed per modum virtutis potentiæ, quæ omnia aptissimè nostris terminis explicantur; ac proinde illis vsi, non est terminis inaniter ludere, sed rem optimè, & congruentissimè explicare. *Ad secundam.*

Deni-

254 *Septimū & vltimum argumentum.* Denique, & magis ad rem contra vltimam partem nostræ conclusionis arguitur: forma supernaturalis medians, non solum est virtus, sed etiam supernaturalis potentia: ergo intellectus non concurrit immediatè immediatione potentiæ, idest, per exclusionem potentiæ mediantis. Antecedens probatur; idem est, potentia operatiua, quod principium *quo* proximum operandi: at qualitas medians, est principium *quo* proximum operandi supernaturaliter: ergo est supernaturalis potentia. *Respondetur.* Respondeo, negando antecedens. Ad probationem, nego maiorem: species namque est principium *quo* proximum intellectionis, & habitus naturalis est principium *quo* poximum operationis naturalis, & qualitas ab intrinseco fluida, in qua auxilium sufficiens aliquando consistit, est principium *quo* proximum operationis supernaturalis; & tamen nec species, nec habitus, nec qualitas ab intrinseco fluida, potentiæ operatiuæ sunt: non ergo sufficit ad rationem potentiæ, esse prinsipium *quo* proximum operandi, sed insuper est necessarium, esse principium *quo* ab intrinseco permanens, per quod excluditur qualitas fluida, non obiectiuè, sed ex parte agentis concurrens, per quod excluditur species; cum necessitate insupplebili, & indifferentia ad benè, vel malè, per quod excluditur habitus, qui, vel non requiritur essentialiter ad operationem, sed potest sine illo operatio elici à potentia, vel saltim non se habet indifferenter ad benè, vel malè, sed determinatè respicit bonum, si virtuosus habitus sit, vel determinatè malum, si sit habitus vitiosus. Et insuper ad rationem potentiæ requiritur, quod non solum sit principium *quo* proximum, sed etiam *quod* immediatum operandi. Vnde intellectus, non solum vt *quo*, sed etiam vt *quod* ad suum actum concurrit & denominatur intelligens immediatè vt *quod*; habitus autem, etsi sit principium *quo* visionis, non est principium proximum *quod*; aliàs hæc esset vera propositio: *Habitus videt Deum*, quod nullus vnquam concessit; & ideò non est potentia, sed virtus potentiæ.

255 *Oppones primo.* Sed oppones primo, etiam si gratia habitualis non requiratur ad operandum supernaturaliter cum necessitate insupplebili essentialiter, nec indifferenter se habeat ad benè, vel malè operari, nec sit *quod* operans, sed tantum vt *quo* radicaliter, quia tamen est radix facultatum proximarum supernaturalis ordinis, est natura ordinis supernaturalis: ergo quamuis qualitates supernaturales proximè operatiuæ, illas conditiones non habeant, quia tamen sunt principia proxima, quibus operatur intellectus, & voluntas, erunt supernaturales potentiæ. Patet consequentia; non enim potest reddi ratio, cur conditiones illæ requirantur ad rationem potentiæ, & non requirantur ad rationem naturæ.

Secundo. Secundo; si esset possibilis supernaturalis substantia creata, suas haberet potentias, nempè intellectum, & voluntas prædictæ substantiæ non essent indifferentes ad benè, vel malè operandum; foret enim impeccabilis, vt contra illam sententiam argumentantur Thomistæ: ergo de conceptu potentiæ non est indifferentia illa; & consequenter ex defectu indifferentiæ ad bonum, & malum actum, non rectè à nobis excluditur lumen gloriæ à ratione potentiæ.

256 *Tertio.* Tertio, dato, quod requiratur indifferentia ad benè, vel malè, sufficiet positiua ad bonum, & permissiua ad malum; at habitus supernaturalis hanc differentiam habet: ergo idem quod prius. Probatur maior, non minus est defectibilitas de ratione naturæ creatæ, quam indifferentia ad bonum, & malum de ratione potentiæ; sed vt gratia sit natura creata sufficit permissiua defectibilitas: ergo vt habitus sit potentia; sufficit permissiua indifferentia ad malum. *Quarto. ex D. Th.* Quarto objicies; nam iuxta D. Thom. 1. *par. quæst.* 41. *art.* 5. *ad* 1. *Potentia non significat ipsam relationem principij, alioquin esset in genere relationis, sed significat id, quod est principium; non quidem sicut agens dicitur principium, sed sicut id quo agens agit, dicitur principium*. Ergo ex mente D. Thom. non requiritur ad rationem potentiæ vt *quod* ad operationem concurrere, sed sufficit, quod concurrat vt *quo*.

257 *Quinto.* Denique; nam sequitur ex solutione nostra, non probasse rectè D. Thom. loco allegato *art.*4. dari in diuinis potentiam respectu actus notionalis; consequens est falsum: ergo & solutio. Probatur sequela; discursus D. Thom. iste est, potentia nihil aliud significat, quam principium alicuius actus; vnde cum Patrem intelligamus vt principium generationis, & Patrem, & Filium vt principium spirationis, necesse est, quod Patri attribuamus potentiam generandi, & Patri, & Filio potentiam spirandi; at si ad rationem potentiæ non sufficeret esse principium *quo* operationis, sed insuper, quod indifferenter ad benè, vel malè se habet, vel quod vt *quod* ad operationem concurrat, discursus iste non concluderet intentum; cum hæc requisita potentijs generatiuæ, spiratiuæ non competant: ergo ex nostra solutione sequitur, non probasse D. Thom. quod intendebat probare.

258 Respondetur ad primam obiectionem, concesso antecedenti, negando consequentiam; ratio autem discriminis venanda est ex rerum definitionibus: quia ergo ex definitione naturæ non constat, quod petat indifferentiam, vel determinationem, sed tantum, quod sit principium radicale operationum, & hoc saluatur in gratia habituali; fit consequens, quod ei competat ratio naturæ; quamuis indifferentia ad bonum, & malum non gaudeat, nec insupplebiliter ad operandum sit requisita; ratio autem potentiæ non consistit solum in dare facultatem proximam ad operationem. Tùm, quia aliàs species, & qualitates fluidæ potentiæ essent. Tùm etiam quia aliàs non differret ab habitu; & ideò quamuis lumen gloriæ dat posse proximè operari supernaturaliter, quia non gaudet dictis conditionibus, non est potentia, sed habitus. *Resp. ad 1. obiectionem.* Ad secundam dicatur; quod sicut illa substantia foret, & non foret creata, ita facultatas proximæ illius, forent, & non forent potentiæ. *Ad secundam.* Ad tertiam, nego maiorem; indifferentia namque permissiua mali, etiam competit habitui. Ad maioris probationem constat ex solutione primæ obiectionis. *Ad tertiam.*

259 *Ad quartā.* Ad quartam obiectionem dicatur; potentiam, nec in Deo, nec in creaturis esse agens *quod* absolutè, hoc est, per modum suppositi, quod solum absolutè denominatur *quod* agens; potentiam autem creatam esse agens vt *quod* immediatè, non ex conceptu potentiæ creatæ, & increatæ communi, sed ex conceptu creatæ; eo quod ab operationa, & à termino producto distinguitur; potentia autem increata productiua ad intra, quia à termino producto realiter est indistincta, & ab actione notionali, non potest dici agens *quod* mediatum, nec immediatum.

Ad quintā. Ad vltimam obiectionem dicatur; potentiam posse sumi dupliciter: primo generaliter: secundo specialiter, prout in genere qualitatis ab alijs speciebus distincta; primo modo sumpta, idem est, quod principium *quo* operandi. Vnde ex eo quod detur in Deo in principium *quo* producendi Filium, & Spiritum Sanctum, rectè concluditur, esse potentiam in Deo. Sumpta secundo modo; non conuertitur cum principio *quo* operandi, sed est inferior ad illud; & consistit in principio operandi, se tenente ex parte agentis, per quod ab specie distinguitur ab intrinseco permanente, quo distinguitur ab auxilio indispensabiliter requisito; & indifferente ad bene, vel male, quo se cernitur ab habitu. Vnde neganda est sequela; nam intentum D. Thom. non erat, probare potentiam in Deo de genere qualitatis ab alijs speciebus huius generis distinctam, sed potentiam sumptam generaliter, prout à relatione distinguitur, & cum principio *quo* operatiuo conuertitur, & hoc suo discursu euidenti illatione probaui.

260 *Instabis primo.* Instabis primo; sequi ex ista solutione, non probasse D. Thom. potentiam, prout distinctam ab habitu in diuinis reperiri; consequens est falsum: ergo & solutio. Probatur sequela; potentia differt ab habitu per indifferentiam ad bene, vel male operandum; non sic probatur Deo conuenire potentiam: ergo non ostenditur, illi conuenire potentiam, prout ab habitu distinctam. *Secundo.* Secundo, nam etiam sequitur, lumen gloriæ esse potentiam proprie, & in rigore acceptam; consequens est contra Nos: ergo idem quod prius. Probatur sequela, potentia generaliter sumpta, pro principio *quo* operandi, est in rigore potentia; aliàs D. Thom. suo discursu non probasset potentiam strictam in Deo; sed lumen gloriæ est principium *quo* proximum, adæquatum visionis beatificæ: ergo est in rigore potentia.

261 *Respond. ad 1. instantiā.* Respondetur ad primam instantiam, negando sequelam: ad probationem distinguo maiorem: est distinctiuum potentiæ sub genere qualitatis contentæ, & hoc genus diuidentis, concedo maiorem: potentiæ ex communi potentiæ conceptu, nego maioram: & concessa minori, vel nego consequentiam, vel distinguo consequens: potentiam contentam in genere qualitatis, concedo consequentiam: sub communi conceptu potentiæ, nego consequentiam. *Ad secundam.* Ad secundam, nego sequelam: ad probationem distinguo maiorem: potentia extra genus qualitatis existens: concedo maiorem: potentia de genere qualitatis, nego maiorem: & concessa minori, nego consequentiam: nam cum lumen gloriæ sit potentia de genere qualitatis, vt stricta potentia sit, non sufficit esse principium *quo* proximum sed insuper desiderantur alia, quæ superius explicuimus, & lumini, alijsque habitibus supernaturalibus non competunt. Et hæc de ista disputatione sufficiant.

DISPVTATIO XVII.

Vtrum diuina essentia, vel diuinus intellectus possit se ipso vniri cum intellectu creato, vt principium QVO ipsum eleuans ad elicientiam visionis.

§. I.

Defenditur vera sententia.

Num. 1. *Conclusio.* IMPLICAT *prædicta vnio cum intellectu creato*. Ita frequenter Thomistæ disputatione præcedenti relati pro nostra sententia; nec dissentiunt meo iudicio Doctores Societatis; nam licet teneant, posse concursum luminis gloriæ suppleri per auxilium extrinsecum, nullus tamen quem viderim, docuit, posse diuinam essentiam, aut diuinum intellectum vniri intellectui creato per modum principij *quo* eleuantis illum, potentemque constituentis ad elicientiam visionis.

2 *Probatur primo ex D. Tho.* Quidquid tamen sit de hoc, probatur nostra conclusio primo ex D. Th. *locis disp. præcedenti relatis*, asserente, esse impossibile, quod voluntas creata eliciat actum charitatis mediante Spiritu Sancto, sine aliqua forma creata illam intrinsece eleuante; vbi D. Thom. loqui de impossibili, non solum de lege ordinaria, sed etiam de potentia absoluta, patet; nam quoties D. Thom. probat impossibilitatem ratione ducente ad implicationem contradictionis, & ad veritatem duarum contradictoriarum, loquitur de impossibili de potentia absoluta: id enim solum negatur omnipotentiæ Dei, ex cuius positione colligitur veritas duarum contradictoriarum; at impossibilitatem amandi voluntate Deum mediante Spiritu Sancto, sine forma intrinsecè inhærente, probat D. Thomas ex eo quod, alias verificarentur duæ contradictoriæ, nempè, actum charitatis fore, & non fore voluntarium: ergo sentit, esse impossibile, non solum de lege ordinaria, sed etiam de potentia absoluta. Et consequenter id ipsum est affirmandum de vnione diuinæ essentiæ cum intellectu creato, vt principium *quo* ipsum eleuans, & potentem proximè constituens ad elicientiam visionis.

3 *Secundo probatur ratione.* Secundo probatur ratione: id enim; quo aliquid, vt principio operatur, necessario vnitur vt forma; sed Deus nequit se ipso intellectui vniri vt forma: ergo nec potest esse principium quo intellectus operatur; & consequenter nequit illi vniri vt principium *quo* ipsum eleuans ad eliciendam visionem beatificam. Vtraque consequentia euidenter infertur; præmissæ autem indigent probatione. *Maior probatur ex Aristotele.* Maior est D. Thom. 2. *contra Gentes cap.* 59. *& 1. par. quæst.* 76. *art.* 1. eamque tradidit Aristoteles 2. *de anima textu* 29. vbi probat, animam vniri corpori vt formam; quia est id, quo viuit, & operatur corpus; principium autem, quo aliquid operatur, ei vnitur tanquam forma. *Ex D. Tho.* Et probatur ratione D. Thom. vnumquodque enim operatur in quantum est in actu: ergo id quo, vt principio aliquid operatur, constituit illud in actu; & consequenter illi vnitur, vt forma; constituens enim aliquid in actu, vt actus, & forma comparatur ad illud. *Ratione.* Deinde, nam operari, sequitur ad esse existentiæ, vt conditionem, & ad esse essentiæ, vt rationem formalem præcontinendi, & consequenter eliciendi operationem: ergo non potest principium *quo* operandi non constituere operans in aliquo esse; cumque non constituat vt materia; hæc namque, non agendi, sed recipiendi est principium, constituere debet vt forma.

4 *Minor probatur etiam ex D. Tho.* Minor etiam argumenti facti traditur à D. Thom. 1. *Contra Gentes cap.* 27. *&* 4. *Contra Gentes cap.* 51. vbi docet, Deum etsi possit esse forma intellectus in esse intelligibili, non tamen posse esse formam intellectus in esse naturali. Et probatur ratione D. Thom. nam forma in esse naturali, simul cum extremo, cui vnitur, aliquam naturam constituit, ad quod incompletio constituentium requiritur: at diuina essentia vtpotè omnino completa, & perfecta, non potest alicui vniri ad constituendum cum illo aliquam vnam naturam: ergo non potest alteri vniri, vt forma in esse naturali.

5 *Respondebis 1. Contra 1.* Respondebis forte primo, maiorem argumenti esse veram, loquendo ex natura rei, & secundum legem ordinariam; non autem loquendo de potentia absoluta; & priori modo loquutos fuisse Aristotelē, & D. Th. Sed contra primo; nam implicat contradictionem, quod aliquid actu agat quin præsupponatur continens operationem in actu formali, aut eminentiali, aliàs operaretur, & non operaretur; cum sine præcontinentia, esset impotens operari; sed etiam implicat præcontinentia operationis ratione principij *quo* non vniti vt forma: ergo implicat esse principium *quo* operationis, & quod non vniatur subiecto operanti vt forma; Probatur minor, præcontinentia operationis in actu formali, aut eminentiali, sequitur, vt supra dixi, & omnibus est per se notum, ad esse existentiæ per modum conditionis, & ad esse entitatiuum, vt ad rationem formalem: ergo implicat esse principium *quo* continentiæ operationis, quin det subiecto operanti, aliquod esse entitatiuum; sed dare esse entitatiuum, implicat absque vnione per veram informationem: ergo implicat præcontinentia operationis ratione principij *quo* non vniti, vt vera forma.

6 *Secundò.* Secundo; nam si principium *quo* operatiuum informationem non peteret, etiam de potentia absoluta, posset Deus vniri, vt principium *quo* radicale operationum animæ rationali, & vt principium *quo* proximum elicitiuum operationum nostri intellectus; consequens omnino implicat; aliàs posset aliquid intelligere sine anima, & sine intellectu, diuina essentia vnita per modum principij *quo* radicalis, & proximi intellectionis, quod nullus Theologorum asseruit: ergo idem quod prius. Probatur sequela; nam ea sola ratione non potest Deus vniri per modum principij *quo* radicalis, & proximi intelligendi; quia ad istum modum vnionis præexigitur informatio, & constitutio in esse naturali substantiali, & accidentali, quod diuinæ essentiæ repugnat: ergo si ista vnio ad principium *quo* operatiuum necessaria non est, in casu de potentia absoluta, nulla erit repugnantia in hoc, quod diuina essentia vniatur, vt principium *quo* radicale, & proximum viuendi, & intelligendi.

7 *Respondebis.* Respondebis, rationem repugnantiæ, vt intellectio eliciatur, sine anima, & intellectu, non esse illam, quæ assignatur à nobis, sed quia sunt principia vitalia; principium autem vitale debet ab intrinseco in esse, & sine illo operatio nequit existere; quia essentialiter ab illo dependet. *Contra.* Sed contra; nam licet principium vitale *quo* proximum petat, non solum intrinsecè, sed etiam ab intrinseco conuenire; principium autem vitale *quo* radicale non exposcit conuenire ab intrinseco, sed solum intrinsecè, vt constat in anima rationali, quæ est principium *quo* radicale viuendi intellectualiter, quin constituto per ipsam ab intrinseco conueniat, hoc est, ab illo dimanet; at hoc quod est intrinsecè conuenire operanti, etiam est commune principio *quo* non vitali: ergo si potest Deus vniri, vt principium *quo* non vitale operationis absque intrinseca informatione, poterit etiam vniri vt principium *quo* radicale vitale; & consequenter vniri poterit vt principium *quo* radicale operationum animæ rationalis absque interuentu rationalis animæ. Probatur minor, nam principium *quo* intrinsecè conuenire, ad hoc desideratur, vt det agenti intrinsecam continentiam effectus; sed intrinseca effectus continentia, non solum in agente, sed etiam in non vitali requiritur: ergo principium *quo* intrinsecè conuenire, commune est vitali, & non vitali agenti.

8 *Respondebis secundo principali argumento.* Respondebis secundo, maiorem argumenti esse veram de principio *quo* primo aliquid operatur, vt est anima rationalis respectu suarum operationum; non autem de principio *quo*, non primo, sed primum supponente, & illud ad operandum iuuante; hoc namque non petit essentialiter vnionem formæ constituentis in aliquo esse, sed potest absque tali informatione iuuare; & hoc secundo modo Deum seipso eleuaturum intellectum creatum, in casu de potentia absoluta, in quo sine forma creata intellectum eleuaret ad elicientiam actus visionis beatæ. *Contra.* Sed contra primo, nam intellectus non est principium *quo* primum homo instituitur potens intelligere, sed principium *quo* secundum; & tamen implicat, Deum se ipso vniri animæ per modum intellectus ipsam constituentis proximè potentem intelligere, absque præuia vnione, vt forma: ergo maior argumenti facti, non solum est vera de principio *quo* primo aliud non supponente, *Secundò.* sed etiam de principio *quo* secundo supponente aliud principium. Secundo, non principium *quo* primum, ideo petit vnionem per modum formæ, quia tribuit primam præcontinentiam effectus; sed etiam principium *quo* secundum tribuit operanti præcontinentiam effectus: ergo etiam petit intrinsecè, vniri, vt forma.

9 *Tertiò.* Tertio, nam Deus se ipso vnitus intellectui, vt principium *quo* eleuatiuum, & elicitiuum actus visionis, præstare necessario deberet præcontinentiam intrinsecam talis actus; at præcontinentia intrinseca, siue prima, siue secunda sit, nec esse, neque intelligi potest absque vnione, vt forma intrinseca; ergo quamuis vnio ista non sit vt principium *quo* primum, sed vt principium *quo* secundum, informationem exposcit. Et consequenter diuinæ essentiæ repugnat. Minor ex iam dictis constat: nam talis præcontinentia sequitur ad esse essentiæ, vt ad rationem formalem; ergo implicat, cum intrinseca sit, præstari ab aliquo principio *quo* non dant aliquid esse essentiæ; & consequenter non vnito per veram informationem.

Maior

10 *Maior probatur.* Maior autem probatur, nam Curiel nobis in hac parte contrarius, non concedit intellectui vim partialiter actiuam respectu visionis beatificæ, nec quantitatem virtutis; eo quod ratione sui non præcontinet in actu formali, aut eminentiali intellectionem supernaturalem, sed tantum intellectui concedit coaptationem essentialem. Ita expressè docet prædictus Magister t. 2. *quæst. 5. art. 5. dub. unico §. 6. conc. 1. & 2.* et vt intellectus eliciat visionem beatificam, indispensabiliter petitur præcontinentia intrinseca in actu formali, aut eminentiali, visionis eliciendæ; aliàs non procederet ab illo vitaliter: ergo Deus se ipso intellectui vnitus, in casu de potentia absoluta, vt principium *quo* ipsum eleuans, necessario illi præstare deberet præcontinentiam intrinsecam visionis eliciendæ.

11 *Vltimo probatur conclusio.* Denique principaliter suadetur conclusio, intellectus ratione sui non habet respectu supernaturalis intellectionis quantitatem virtutis, sed solum coaptationem essentialem, vt expressè docet Curiel loco proximè allegato, & disputatione præcedenti monstrauimus: ergo implicat, quod eliciat visionem beatificam sine aliqua forma creata ipsum eleuante intrinsecè per solam vnionem Dei, vt principij *quo* eleuantis. Probo consequentiam, calor intensus vt *quatuor*, ratione suæ entitatis, seu essentiæ, habet coaptationem essentialem ad producendum calorem intensionis vt *octo*, & solum deficit illi, ad calorem vt *octo* efficiendum, quantitas virtutis, vel gradualis intensio vsque ad *octo*, & expressè docet Curiel loco proximè allegato §. quinto, in prima suppositione; & tamen implicat, calorem intensionis vt *quatuor* reddi proximè potentem ad producendum calorem intensionis vt *octo*, per modum causæ principalis, diuinæ essentia illi vnita, vt principio *quo* productiuo, sine intensione intrinseca vsque ad octauum gradum caloris: ergo implicat, intellectum ratione sui habentem respectu intellectionis supernaturalis solam essentialem coaptationem, & non quantitatem intensiuam virtutis, reddi proximè potentem ad eliciendam visionis, per diuinam essentiam, vt principium *quo* vnitam, absque superadditione alicuius formæ creatæ ipsum efficientis, & informantis intrinsecè.

12 *Respondebis.* Respondebis, negando consequentiam: & rationem discriminis reddes: nam Deus se ipso est lumen gloriæ, & actualis visio; & ideo potest intellectui vniri vice luminis creati; illius effectum supplendo; non autem est Deus se ipso calor, aut calidus; et proinde vniri nequit cum calore supplendo vices intensionis gradualis ad similem intensionem in altero subiecto producendum. Sed contra primo; nam principium *quo* effectiuum non petit continentiam formalem effectus, sed hanc, vel eminentialem; sed Deus est calidus eminenter, quo circa se solo calorem efficienter producere potest: ergo quamuis non sit calidus formaliter, poterit calori vniri, vt principium *quo* caloris intensioris productiuum; nisi ex alio capite obstet, vel ex eo quod non potest vniri, vt forma, quod ad principium *quo* omnino indispensabiliter est necessarium; & consequenter etiam illi repugnabit vniri, vt principium *quo* visionis effectiuum. Secundo, nam licet Deus formaliter sit lumen increatum, non tamen est formaliter, sed solum eminenter lumen creatum; & tamen in sententia contraria vnitur intellectui per modum principij *quo* creatæ visionis, seu intellectionis: ergo licet non sit formaliter calidus, sed tantum eminenter poterit: si aliud non obstet, vniri alicui subiecto, vt principium *quo* effectiuum caloris.

Contra.

§. II.

Contraria sententia cum suis fundamentis proponitur.

13 *Primum argumentum contrariæ sententiæ.* Sententiam nostræ conclusioni contrariam docuere noster Vincentius *reiectione de gratia Christi quæst. 1. dubio 3. post. 6. con. folio mihi 89.* Et Curiel. *Tractatu de visione Dei 1. par. quæst. 12. art. 5. dub. 2.* vbi docet, Deum se ipso posse intellectui beatorum vniri per modum luminis, pro qua sententia argumentari possumus primo: quia nemque Deus est subsistens per essentiam, potest vniri naturæ creatæ per modum subsistentiæ, & de facto, vt docet fides, vnitus fuit humanitati Christi secundum esse personale Verbi; & quia est per essentiam existens, & suum esse, vniri potest naturæ creatæ sub conceptu existentiæ, ipsam existentem constituendo, & de facto fuit sic vnitum diuinum esse humanitati Christi, vt cum D. Thom docent nostri Thomistæ 3. *p. quæst. 17. art. 2.* Sed Deus est lumen gloriæ per essentiam: ergo potest vniri voluntati nostræ per modum luminis; & consequenter vniri potest illi, vt principium *quo* elicitiuum visionis beatificæ.

14 *Respondetur.* Respondeo, negando causalem maioris vt adæquatam; nam licet vt diuina essentia subsistentem, & existentem possit reddere naturam creatam, requiratur, quod sit per essentiam subsistens, & existens, & sua subsistentia, & existentia; hoc tamen non est adæquata causa, vt ita vniri possit, sed insuper, quia in hoc, quod est, sic vniri, nulla imperfectio importatur; licet autem Deus suum lumen sit; & lumen per essentiam, quia tamen in hoc, quod est per modum luminis vniri, inuoluitur imperfectio, quam explicuimus nostrem confirmantes sententiam, ideo non potest per modum luminis vniri.

Sed dices, sicut lumen vt sic nullam in suo conceptu inuoluit imperfectionem, & lumen creatum illam dicit, ita existentia vt sic, nullam dicit imperfectionem, existentia autem creata imperfectionem importat; sed licet existentia creata imperfectionem importat; potest diuina existentia existentem constituere naturam creatam, quin ex hoc aliqua imperfectio sequatur in illa: ergo quamuis lumen creatum, imperfectionem importet, poterit nihilominus lumen increatum, & per essentiam absque vlla imperfectione vniri intellectui creato sub conceptu luminis, & illũ constituere potentem intelligere. 15 *Dices.*

Respondeo, concessis maiori, & minori, negando consequentiam; nam licet existentia creata imperfectionem importet; in hoc tamen quod est, esse existentiam creaturæ, per quam constituatur existens, nulla elucet imperfectio; non sic in hoc, quod est esse lumen creaturæ illam constituens intelligentem, aut potentem intelligere, in quo maxima imperfectio importetur. Et ratio differentiæ est; nam de conceptu existentiæ est, vel identitas cum eo, cuius est existentia, vel illius terminatio: existentiæ namque sub conceptu existentiæ, est terminus naturæ, & quia nulla est imperfectio, vniri cum natura creata per modum termini illius, nulla elucet imperfectio in hoc, quod est esse existentiam creaturæ: de ratione autem luminis, vt dantis posse intelligere, est, vel identitas cum intelligente, vel illius informatio: & quia in identitate cum intellectu creato, & in eius informatione, maxima imperfectio importetur, fit, vt de conceptu luminis intellectus creati, ei dantis posse proximè intelligere, imperfectio maxime sit repugnans intellectui increato. 16 *Respondetur.*

Instabis, vnio per informationem, non dicit imperfectionem: ergo quamuis de conceptu principij *quo* eleuantis intellectum creatum, sit intrinseca informatio illius, non repugnabit diuinæ essentiæ, aut diuino lumini hæc vnio. Probatur antecedens; si aliqua imperfectio esset, maximè dependentia à subiecto informationis, & à toto constituto, & intrinseca incompletio; sed potest informatio ab istis imperfectionibus vendicate reperiri, vt de prima constat in anima rationali, quæ absque dependentia à toto, & subiecto, illi per informationem vnitur; & de secunda probatur; non enim magis necessaria videtur incompletio, seu partialitas ad constituendum totum aliquod per informationem, quam per terminationem; suppositum autem Verbi simul cum natura humana compositum constituit per terminationem absque ratione partis, & incompletione: ergo de conceptu vnionis per informationem non est aliqua imperfectio. 17 *Instabis.*

Respondeo, negando antecedens. Ad illius probationem concessa maiori, nego minorem: de ratione namque formæ vnitæ per informationem, est dependentia à toto, nec anima rationalis ab imperfectione dependentiæ est immunis; nam licet quoad subsistentiam non dependeat à toto composito absolutè, quia potest separata ab illo existere; in statu autem coniunctionis cum corpore, à toto in subsistendo pendet; quia subsistit per subsistentiam totius; dependet etiam ab illo in genere causæ finalis; est etiam de conceptu informationis incompletio, & partialitas; quia forma informans, aliquam naturam constituit, quæ verè totum est, & ex partibus componitur; ac proinde incompletionem, tam in materia, quam in forma supponit; quo circa vnio duarum naturarum in Christo non fuit, nec esse potuit in natura: quia ad hoc incompletio, & partialitas necessaria erat in extremis componentibus; id autem, quod per modum hypostasis terminantis, & personam constituentis vnitur, nec pars est, nec incompletionem petit, etsi incompletionem in natura terminata supponat. 18 *Respond.*

Secundo arguitur, & instatur contra solutionem datam; de facto diuina essentia, vnitur mentibus beatorum per modum principij *quo* intellectionis; & tamen non vnitur illis per modum formæ informantis: ergo de ratione principij *quo* operatiui, non est vniri per modum formæ informantis. Probatur maior; de facto vnitur illis per modum speciei impressæ, vt docet D. Thom. *in hoc quæst. 12. art. 2.* at species est intellectui principium *quo* intelligendi: ergo vnitur mentibus beatorum per modum principij *quo* intelligendi. Probatur minor: species in frequentiori Thomistarum sententiæ concurrit ad intellectionem effectiuè: at non concurrit vt *quod*: ergo concurrit vt principium *quo* intelligendi. 19 *Secundũ argumentum.*

Hoc argumentum difficultate caret in illorum sententiæ, qui speciei impressæ denegant effectiuum, & solum concedunt obiectiuum concursum. Et in aliorum sententia, asserentium, quod licet species impressa accidentalis effectiuè concurrat, quando autẽ substantialis est, efficientiã respectu intellectionis non habet, vt in substantia Angeli, quæ ad sui cognitionem proprio intellectui deseruit per modum speciei, & diuina essentia mentibus beatorum vt species vnita. Et denique in aliorum iudi- 20 *Referuntur sententia huius argumenti difficultatẽ fugientes.*

iudicio docentium, quod qumuis creata species, siue substantia sit, siue accidens, effectiuum ad intellectionem præstet coocursum; quando autem increata est, & vnitur intellectui creato, efficieotia ad intellectionem non gaudet.

21 *Respondetur.* Quia tamen probabilius est inter D. Thom. Discipulos, omnem speciem, siue accidentalem, siue substantialem, siue creatam, siue increatam efficienter ad intellectionem concurrere. Ideò hac sententia supposita, ad argumentum factum respondeo, distinguendo maiorem: per modum principij *quo* eleuantis intellectum, & dantis illi virtutem, ratiooe cuius præcontineat in actu primo visionem beatificam, nego maiorem: per modum principij *quo* iuuantis iotellectum ad illam, & ex parte obiecti se tenentis, coocedo maiorem: & concessa minori, distinguatur consequens distinctione maioris; oam principium *quo* eleuans, & ex parte potentiæ se teneos, præbet illi intrinsecam præcontinentiam effectus, qua ante carebat, & cum continentia actionis, vel effectus, ad esse essentiæ, vt rationem formalem sequatur, debet vniri per modum formæ in esse naturali; & consequenter per modum formæ informaotis; & quia intellectus ratione sui noo continet supernaturalem intellectionem, fit, vt lumen hanc præcontinentiam præstans, debeat illum physicè informare; ac proinde, quod diuinæ essentiæ repugnet per modum luminis vniri. Species autem non dat intellectui vires, nec virtutem, aut præcontinentiam intellectionis, sed hac præcontinentia supposita, simol cum intellectu ad intellectionem concurrit, per modum principij cum intellecto ex parte obiecti concurrentis, & intellectum per modum compartialis causæ ad intellectionem iuuaotis; & ideò vnionem per modum formæ physicè informantis non petit; & consequenter diuinæ essentiæ munus speciei, & vnio cum intellectu per modum speciei impressæ non repugnat.

22 *Doctrina ex D. Tho.* Quam doctrinam paucis verbis complexus est D. Thom. 3. *contra Gentes cap.* 51. vbi de diuina essentia sic habet; *Nec tamen potest esse forma alterius rei secundum esse naturale; sequeretur enim, quod simul, cum aliquo vnita, constitueret vnam naturam, quod esse non potest; cum diuina essentia in se perfecta sit in sui natura; species autem intelligibilis vnita intellectui, non constituit aliquam naturam, sed perficit ipsam ad intelligendum, quod perfectioni diuinæ essentiæ non repugnat.* Quod accipiendum non est de perfectione dante intellectui virtutem, sed de perfectione per modum coadiuuaotis, & simul cum intellectu ex parte obiecti concurrentis, & ad intellectionem complentis. Sic etiam accipio doctrinam *Ferrar.* Ferrariensis 2. *Contra Gentes cap.* 59. Et 3 *Contra Gentes cap.* 51. *§. Ad primum horum*, vbi docet, non posse Deum vniri per modum principij *quo* primi, aut per modum potentiæ; benè autem per modum priocipij *quo* complentis, & perficientis. Quæ solutio *M.Soto.* expressa est Magistri Soto *in 4 dist.* 49. *q.* 2. *ar.* 4. *Vnde ad argumentum proximè factum.*

23 *Oppones.* Sed oppones, intellectus beati, prout actuatus lumine gloriæ, non præcontinet vltimam differentiam visionis; & vt per diuinam essentiam determinatus præcontinet illam: ergo diuina essentia, vt gerentes munus speciei, est intellectui ratio præcontinendi visionem secuodum vltimam differentiam illius; & consequenter noo solum est principium *quo* adiuuans intellectum, & ex parte obiecti se tenens; sed etiam est principium *quo* dans virtutem intellectui, absque omni informatione. Probatur maior; si iotellectus ratione luminis præcedenter ad vnionem diuinæ essentiæ per modum speciei, contineret vltimam differentiam visionis beatificæ, non concurret ad illam efficienter essentia diuina, vt gerit munus speciei; cum omne prædicatum in beatifica visione repertum, præcontentum supponatur intellectu ratione luminis gloriæ; & consequenter sit causa adæquata illius in genere causæ efficientis; at in sententia supposita, diuina essentia, prout gerit munus speciei, efficienter ad intellectionem concurrit: ergo intellectionem ante vnionem speciei, non præcontinet ratione luminis vltimam differentiam visionis.

24 *Respondetur.* Respondeo, negando maiorem. Ad illius probationem, nego sequelam, quæ oon conuincitur probatione ibi facta; quando namque duo concurrunt ad aliquem effectum partialiter partialitate causæ, noo est necessarium, vt prædicatum aliquod contineatur io vna, quod non contineatur io alia; hoc enim esset confundere partialitatem causæ cum partialitate effectus, sed quoad licet omne prædicatum io vtraque contineatur, sit cum depeodentia vnius ab alia in ordine ad causandum effectum; sicuti duo portantes pondus, totum effectum producunt cum dependentia vnius ab alio in portando. Sic igitur in præsenti intellectus ante determinationem per speciem, præcontinet totam visionem, non tanquam causa totalis, sed partialis partialitate causæ; quia illam cootinet cum dependentia à concursu effectiuo speciei, hoc exigente visione ob rationem sibi, & omnibus actibus iotellectus communem, quod scilicet, petunt ab obiecto, & potentia procedere, iuxta illud commune Metaphysicorum proloquium: *ab obiecto, & potentia paritur notitia.*

25 *Tertium argumentum.* Tertio arguitur; potest diuina essentia vniri humanæ naturæ per modum radicis intelligendi, & volendi absque præuia vnione per modum formæ informantis: ergo etiam absque informatione vniri poterit intellectui creato per modum principij *quo* proximi intelligendi. Consequentia est euidens. Antecedens autem probatur; nam de facto fuit vnita humanitati Christi sub conceptu formæ sanctificantis: ergo etiam sub conceptu radicis videndi, & amandi Deum. Patet consequentia; effectus sanctitatis prouenit à natura diuina sub conceptu naturæ, vt supponimus *ex 3. p. q. 7.* at natura diuina consistit formaliter in radice virtuali intellectionis, & volitionis, vt probabilius censuimus *supra Tract. 1. Disp. 4.* ergo fuit illis vnita sub coocepto radicis videndi, & amandi Deum.

Hoc argumentum tangit quæstionem difficilem de sanctificatione humanitatis Christi per gratiam vnionis, de qua 3. *p. qu.* 7. quam fusè sibi examinabimus: pro nunc breuiter respondemus, negando antecedens. Ad probationem, concedo antecedens, & nego consequentiam. Ad cuius probationem, concessis maiori, & minori, nego consequentiam. Natura namque diuina sub conceptu naturæ habet duos ioadæquatos conceptus, scilicet, radicis vitalis, & sanctitatis, vel duo munia inadæquata, nempè radicis essendi, & sanctificandi; & vnitur sub munere sanctitatis, quia huius est capax humanitas, non autem sub conceptu radicis, aut vitæ radicalis diuinæ, quia huius incapax est; sicut natura, quæ in multorum sententia absq; virtuali distinctione est intellectio, intellectus, & species intelligibilis; vnitur mentibus beatorum sub conceptu speciei, & non sub cooceptu intellectionis, & personalitas Verbi, quæ absq; virtuali distinctione refert, & constituit hypostasim, vnita fuit humanitati Christi sub cooceptu, & munere constituentis personam, & non sub conceptu referentis, ita natura diuina vnita fuit humanitati Christi sub conceptu, & munere sanctitatis, non autem sub conceptu vitæ radicalis. Sed de his fusiùs, dum formam sanctificantem humanitatem Christi examinabimus. 26 *Respon.*

Denique arguitur; stat, intellectum creatum transire de non continente in contineotem in actu primo visiooem beatificam 27 *Vltimum argumentum.* absque intrinseca sui mutatione: ergo etiam absque mutatione intrinseca principij *quo* eleuantis, & dantis continentiam; & consequenter de ratione principij *quo* eleuantis, & dantis præcontinentiam, vnio per informationem non est. Secunda consequentia ex prima euidenter colligitur, & prima ex antecedenti; non enim stat noua iotrinseca informatio absque mutatione intrinseca. Antecedens autem probatur; calor namque ratione sui non præcontinens ignem, ex coniunctione ad ignem redditur *Antecedens probatur multiplici paritate.* præcontinens illum, quin per talem coniunctionem intrinsecè in se mutetur, nec recipiat aliquid intrinsecum; phantasma ex coniunctione ad intellectum agentem, præcontinet species impressas, quas ratione sui non præcontinebat, quin etiam ex tali coniunctione mutetur intrinsecè; virtutes electiuæ ex cooiunctione ad charitatem, nulla intriosecam mutationem recipiunt; & tamen ex illa præcontinentes redduntur attingentiam finis charitatis, quam ratione sui non præcontinebant: anima Christi ex coniunctione ad Verbum, est poteos patrare miracula, quæ ratione sui patrare non poterat, quin ex tali cooiunctione aliquid recipiat intrinsecum, quod antea non habebat.

Ac deoique, semen humanum ex se noo præcontinens peccatum originale, redditur præcontinens illud, & potens illud causare ex subordinatione ad primi parentis peccatum, quin ex tali subordinatione mutetur intrinsecè; aliàs morbidam illam qualitatem à Theologis reprobatam contra Ariminensem reciperet: ergo stat transitus de noo continente intrinsecè effectum in continens illum iotriosecè absque intrinseca mutatione; & consequenter stabit, intellectum creatum transire de cootinente visionis actum, in intrinsecam continentiam illius, quin intrinsecè mutetur. 28

Respondeo, negando antecedens, nec probatur exemplis ad- 29 *Respondetur.* ductis: non primo; nam calor ex natura sua subordinatur igni, tanquam virtus illius; vnde agit in virtute ignis intransitiuè, vt ioquit Caietanus, noo traositiuè, idest, non recipiendo aliquid ab igne, quo potens reddatur, sed per hoc, quod ex propria natura subordinatur igni, tanquam virtus illius; quando autem aliquid ex propria natura subordinatur alteri, vt principalis agenti, non est necessarium, quod recipiat aliquid à seipso distinctum, vt illius effectum attingat; nec tunc verificatur transitus de noo continentia in continentia intrinsecam absque intrinseca mutatione; quamuis namque verum sit, calorem virtute propria noo cootinere ignem, sed in virtute ignis; non tamen est verum, entitatem caloris non continere intriosecè ignem; illum namque intrinsecè cootinet, non virtute propria, sed io virtute ignis intransitiuè, vt inquit Caietanus. Per quod ad secundum exemplum patet solutio; phantasma namque se ipso est virtus intellectus agentis ad specierum productionem. De virtutibus electiuis, an aliquid intrinsecum à charitate recipiant, dicendum est *Tr. de Charitate.*

Ad illud autem de anima Christi, dicatur, non patrare miracula ratione diuinitatis, vt formæ, sed ratione specialis motio- 30 *Reliqua exempla soluuntur.* nis assistentis animæ Christi ob exigentiam, non physicam, sed moralem diuinitatis coniunctæ. Semen etiam humanum noo est instrumentum physicum causatiuum peccati originalis; cùm enim

non

non in aliquo physico, sed in aliquo morali consistat, vt *Tractatu de peccato originali* fusè tradidimus, causam physicam, nec principalem, nec instrumentalem, non postulat, sed tantum moralem, quæ est peccatum Adami, quatenus fuit posterorum, moraliter perseuerans, quia non dimissum à Deo, semine deciso ab Adamo concurrente solum vt conditione respectu traductionis originalis culpæ, & vt causa instrumentalis coniunctionis animæ ad corpus: de quo fusè egimus *loco allegato*. Et hęc de ista Disputatione sufficiant.

DISPVTATIO XVIII.

Vtrùm intellectus creatus possit de potentia absoluta elicere visionem beatificam sine lumine gloriæ creato.

§. I.

Relatis sententijs statuitur prima conclusio.

1 *Nu. 1. Punctus difficultatis aperitur.* CONSVLTO sub his terminis difficultatem propono, vt abstineam modò ab illa quæstione, an, videlicet, possit intellectus creatus Deum videre per visionem à solo Deo in ipso causatam merè passiuè se habente intellectu; de qua agemus Tractatu de Beatitudine. Et ab alia, an, scilicet, per ipsam intellectionem increatam intimè intellectui vnitam possit Deum intuitiuè videre, de qua fusè agemus Tractatu de Scientia Christi, & partem negantem cum communi Thomistarum sententia defendemus. Quod ergo in præsenti inquirimus, est, an Deus sua vtens absoluta potentia possit facere, quod intellectus creatus elicitiuè ad visionem concurrat, Deumque videat per visionem à se elicitam absque aliqua forma creata ipsum eleuante intrinsecè, eique intrinsecè inhærente.

2 *Prima sententia.* In quo omnes Theologi *Disputatione* 16. pro prima sententia relati affirmatiuam tenent sententiam, secuti Scotum *in 4. distinctione 49. quæstione* 11. Paludanum *quæstione prima articulo tertio*. Argentinam *quæstione secunda articulo primo*. Carthusianum *quæstione quarta*. Durandum *quæstione secunda* illam probabilem reputauit Vincentius *relectione de Gratia Christi quæstione sexta*. *Scot. Palud. Argent. Carthus. Durand. Vincent.* Cum hoc tamen discrimine à Discipulis Scoti, & à Doctoribus Societatis, quod isti solum desiderant simultaneum Dei concursum vt intellectus de potentia absoluta visionem elicere possit; Vincentius autem aliquid præuium, licet non intrinsecè inhærens ad prædictam elicientiam esse necessarium defendit, vt *Disp. præc.* vidimus.

3 *Secunda sententia.* Negatiuam sententiam defendunt omnes Thomistæ *Disp.* 16. pro secunda sententia relati; cum discrimine inferius videndo. Quam esse de mente D. Th. rectè ostendunt Recentiores nostri in præsenti, & constat, vt enim vidimus *Disp.* 16. D. Th. totam virtutem proximam agendi in ordine ad visionem beatificā concedit lumini gloriæ, ex quo per consequentiam contrarijs euidentem deducitur, non posse visionem elicere, etiam de potentia absoluta sine lumine gloriæ creato; & *2. 2. q. 175. art. 3. ad 2.* docet D. Thom. intellectum non posse visionem elicere sine lumine gloriæ, vel per modum habitus, vel per modum dispositionis communicato. *Esse de mente D. Tho. probatur.* Quod autem ibi Angelicus Doctor loquatur, non solum de lege ordinaria, sed etiam de potentia absoluta, constat clare; nam loquitur de raptu miraculoso Pauli, in quo illius intellectum fuisse illustratum lumine gloriæ per modum dispositionis transeuntis docet Angelicus Doctor, & ad illam illustrationem recurrit, vt Deum videre potuerit: ergo sentit, quod nec in casu extraordinario, & miraculoso potest intellectus creatus diuinam essentiam videre absque forma creata illi intrinsecè inhærente.

4 *Respondebis.* Si dicas, raptum Pauli fuisse miraculosum inadæquatè, scilicet, quoad hoc, quod viator manens viderit diuinam essentiam; non autem fuisse miraculosum adæquatè, & quoad modum eleuationis; nam de facto fuit eleuatus ad Deum videndū, per qualitatem intrinsecam. In contrarium obstat; nam visionem claram Dei transeunter communicari, est miraculum: ergo intellectum eleuari ad illam per qualitatem trāseunter communicatam, extraordinarium, & miraculosum est; & consequenter raptus Pauli miraculosus fuit quoad modum, quo fuit eleuatus, vt diuinam essentiam videret; *Contra.* nec amplius est in re manifesta immorandum, pro qua nobis sufficeret Capreolum, Caietanum, Ferrariensem, aliosque Antiquos Thomistas, non cupiditate innouandi, sed sui, & omnium Magistri vestigijs inhærendi, huic sententiæ adhæsisse. Pro cuius explicatione sit

5 *Prima conclusio.* Prima Conclusio. *Implicat intellectum creatum elicere visionem beatificam sine forma creata ipsum eleuante intrinsecè.* Hæc conclusio suadetur sic primo: implicat, intellectum visionem elicere, nisi illam in se præcontineat continentia in actu primo; sed hæc continentia implicat absque forma creata ipsum eleuā‑te intrinsecè: ergò implicat sine tali forma visionem elicere. Discursus est euidens. Maior ipsis aduersarijs nota. Minor autem probatur; nam intellectus ratione sui non præcontinet visionem beatificam, vt *Disp.* 16. monstrauimus: ergo vt illam in se præcontineat intrinsecè, debet intrinsecè immutari per aliquam formam creatam. *Ostenditur primo.* Patet consequentia; nam transitus de contradictorio in contradictorium per denominationem intrinsecam, omninò implicat absque intrinseca mutatione, & consequenter absque forma intrinseca.

6 *Respondebis.* Hoc argumentum, cui potissimè fidunt Auctores nostræ sententiæ, in varias solutiones oppositos Auctores diuisit. Primo respondent, intellectum ratione sui, vt eleuationem omnem præcedit, præcontinere in se visionem beatificam in actu primo, continentia causæ instrumentalis, licet non principalis: vnde, vt illam eliciat, intrinseca eleuatione non indiget de potentia absoluta. Ita Fasolla *in præsenti dub.* 12. sequutus Suarium. Verum contra solutionem istam, præter illa, quæ *Disp.* 16. opposuimus, in hunc modum objicio: si intellectus ratione sui instrumentaliter visionem præcontinet, non indigebit lumine gloriæ, vt illam eliciat, adhuc secundum legem ordinariam Dei, consequens est absurdum: ergo & solutio. *Contra.* Probo maiorem: non indiget illo, vt in se præcontineat visionem instrumentaliter; cum id habeat ratione sui, nec vt illam contineat per modum causæ principalis, cum nullum instrumentum petat talem pręcontinentiā: ergo ad nihil indigebit illo; & consequenter poterit intellectus videre Deum absque lumine gloriæ de lege ordinaria, quod est omninò absurdum.

7 *Dices.* Dices, indigere lumine gloriæ, vt contineat, & eliciat visionem, vt instrumentum connaturale, quam ratione sui solum elicit, & præcontinet, tanquam instrumentum obedientiale. Sed contra primo: nam, quia natura ratione sui præcontinet formas supernaturales per modum potentiæ passiuæ, ad nihil indiget forma eleuante, vt illas recipiat: ergo si intellectus ratione sui pręcontinet visionem beatificam per modum instrumentalis causæ, ad nihil indigebit eleuari per lumen, vt illam in se præcontineat, & causet. *Contra.* Contra secundo; nam quia Sacramenta ratione sui obedientialiter in genere causæ instrumentalis, effectus supernaturales præcontinent, non indigent forma eleuante intrinsecè, adhuc de lege ordinaria, vt fatetur Suarez: ergo si intellectus ratione præcontinet instrumentaliter visionem beatificam, ad nullum modum continendi, & causandi visionem, indigebit eleuari per lumen. *Secundo.*

8 *Respondebis.* Secundo alij respondent, quod vt aliqua causa ad effectus productionem concurrat, sufficit, quod illum in se præcontineat continentia partiali, & incompleta: nec requiritur completa, & totalis; intellectus autem ratione sui præcontinet visionem beatificam continentia incompleta, & partiali, atque adeò absque forma eleuante potest illam causare de potentia absoluta. Iuxta quem doctrinam distinguunt maiorem, & minorem nostri argumenti, & negant consequentiam.

9 *Contra.* Verum præter ea, quæ *Disp.* 16. contra istos partiales concursus, & partiales continentias opposui, in hunc modū objicio: implicat, intellectum creatum videre Deum per visionem causatam à se, quin illam causet, nedum vt vitalem, verum etiam vt supernaturalem, vt *disp.* 16. monstraui, & contrarij fatentur: ergo quin illam in se præcontineat vt supernaturalem; sed intellectus, quamuis demus, quod ratione sui præcontineat visionem sub conceptu vitalis, illā tamen in se ratione sui nequit præcontinere sub conceptu supernaturalis: ergo vt illam vt sic pręcontineat, indiget necessario eleuatione facta per lumen. Probo minorem; si intellectus ratione sui contineret visionem vt vitalem, & supernaturalem, contineret illam vt causa secunda totalis; sicut intellectionem naturalem continet tanquam causa totalis in suo ordine; quia illam continet sub omni conceptu; at hoc, nec admittunt, nec admittere possunt Auctores oppositi; aliàs visio supernaturalis non esset, sed connaturalis intellectui creato: ergo illam non continet ratione sui sub conceptu supernaturalis.

10 *Confirmatur.* Explicatur hoc amplius, etsi calor vt quatuor incompletè, & partialiter in se præcontineat calorem vt octo, quatenus continet quatuor gradus caloris; quia tamen non continet alios quatuor, in quibus exceditur, implicat effectiuè causare calorem vt octo, quin prius intrinsecè intendatur vt octo: ergo quamuis demus, intellectum ratione sui continere vitalitatem in visione repertam; quia tamen in se non præcontinet supernaturalitatem illius, implicabit, quod visionem causet vt supernaturalem, quin intrinsecè perficiatur per supernaturalem formam, ratione cuius in se præcontineat supernaturalitatem visionis.

11 *Respondebis.* Respondebis, intellectum creatum ratione suæ entitatis, non solum continere vitalitatem, sed etiam supernaturalitatem visionis vt *quod*, & materialiter, quamuis vt *quo*, & formaliter non contineat, nisi solum vitalitatem; aliàs esset causa partialis partialitate effectus, & non solum partialitate causæ,

quod

quod Auctores oppositi negant; & ideò absque forma supernaturali intrinseca potest de potentia absoluta elicere visionem beatificam. Cuius oppositum in calore vt quatuor respectu caloris vt octo opposita de causa contingit; quia nempè, nec materiali, nec formali continentia continet excessum gradualem intensiuum caloris intensi vt octo.

12 *Contra.* Sed contra, vt intellectus constituatur videns Deum per visionem beatificam, debet illam continere, prout supernaturalem continentia formali, sed sic illam ratione sui non continet, vt in solutione tradita admittitur: ergo nisi per formam intrinsecam eleuetur, implicat videre Deum. Consequentia cum minori tenet. Maior autem ostenditur primo: nam continentia competens intellectui respectu visionis, non conuenit illi ratione potentiæ naturalis, sed ratione potentiæ obedientialis actiuæ, vt contrarij Auctores fatentur, & constat; aliàs posset naturaliter videre Deum, quod est contra fidem; sed potentia obedientialis, vt talis, est in ordine ad Deum vt Authorem supernaturalem formaliter; & consequenter respicit formas supernaturales formaliter vt supernaturales: ergo debet præcontinere visionem, vt supernaturalem continentia formali, ad hoc quod per illam videns Deum constituatur.

Maior suadetur primo.

13 *Secundo* Secundo probatur maior; intellectus namque non potest videre Deum, quin viuat vita supernaturali formaliter; sed ad hoc non sufficit continentia formalis vitalitatis, & continentia identica supernaturalitatis: ergo debet continere continentia formali supernaturalitatem visionis. Probatur minor, etsi lumen gloriæ agat actu visionis vitali, non viuit per illum in contrariorū sententia; at hoc non alia ratione, nisi quia non continet continentia formali vitalitatem visionis, sed tantum continentia identica: ergo è contra, si intellectus non continet supernaturalitatem visionis formaliter, sed tantum identicè, non viuit vita supernaturali formali, nec potest videre visione vt supernaturali, nisi supernaturalitatem visionis contineat continentia formali.

14 *Confirmatur I.* Confirmatur, & vrgetur primo; intellectus denominatur videns à visione vt supernaturali formaliter: ergo effectiuè causat visionem prout formaliter supernaturalem, & consequenter illam prout supernaturalem continere debet continentia formali. Antecedens constat; nam intellectus videt Deum vt obiectum supernaturale: ly *vt* reduplicante rationem *sub qua*; vt sic enim obiectum visionis beatificæ, intellectus autem videt Deum, prout est obiectum visionis; sed videre Deum prout sic præstatur à visione, prout formaliter supernaturali: ergo denominatur videns à visione vt formaliter supernaturali.

Consequentia autem probatur; intellectus namque denominatur à visione vt in se recepta, & vt à se causata; cum denominetur ab illa, vt ab actione immanente, & de ratione actionis immanentis sit recipi, & elici à subiecto denominato: ergo denominatur à visione sub ea ratione, qua illam effectiuè causat; & consequenter si denominatur à visione, vt supernaturali formaliter, causat illam prout formaliter supernaturalem. Patet prima consequentia; quia namque denominatur à visione vt in se recepta, recipit visionem sub ea ratione, qua denominatur ab illa; sed denominatur à visione vt à se effecta, & causata: ergo effectiuè causat visionem sub ea ratione, qua ab illa denominatur, & consequenter, si denominatur à visione vt supernaturali formaliter, causat, & continet illam prout formaliter supernaturalem.

15 *Si dicas.* Si dicas; receptionem visionis in intellectu se habere vt rationem formalem ad denominandum ipsum videntem; egressus autem ab intellectu solum vt conditio se habet ad prædictam denominationem, & ideò exigitur receptio visionis sub eadem ratione, sub qua denominationem præstat; efficientia autem non ita. In contrarium obijcio; nam in actione immanente, non solum ingreditur vt ratio formalis ad denominandum vltima differentia, per quam ab actione transeunte distinguitur, sed etiam ratio generica in qua conuenit cum actione transeunte; sed considerata sub conceptu generico non se habet receptio vt ratio formalis; nam ex conceptu generico non recipitur; cum actio transiens non recipiatur in agente in frequentiori sententia: ergo ratio formalis fundandi denominationem prout sic, est egressio ab agente; & consequenter ratio adæquata formalis fundandi denominationem præstitam ab actione immanente, non est receptio sola, sed egressio, & receptio.

Contra.

16 *Confirmatur 2.* Confirmatur, & vrgetur secundo; creatura cum Deo ad effectum simul concurrens non denominatur formaliter ab actione, qua concurrunt, prout est concursus diuinus, vt omnes fatentur; sed non ob aliam causam, nisi quia creatura non efficit illam actionem sub formalitate concursus diuini ly *sub* dicente rationem formalem *qua*: ergo si intellectus non causat effectiuè visionem, vt supernaturalem formaliter, vt rationem formalem *sub qua*, non denominatur videns ab illa vt supernaturali formaliter. Minor probatur; creatura simultaneè concurrens, effectiuè causat omnem formalitatem actionis, qua Deus concurrit vt *quod*: ergo si non denominatur ab illa sub formalitate concursus diuini, ideò solum est, quia illam effectiuè non causat sub prædicta formalitate, vt ratione *sub qua*.

Respondebis, non ob hanc rationem non denominari ab actione sub formalitate concursus diuini, sed quia est denominatio physicè influentis; denominatio autem à visione, est denominatio intentionaliter in obiectum tendentis. Sed contra primo, esto ita sit, vtraque forma, vt denominet, petit à principio denominato causari: ergo esto vna sit denominatio physicè influentis, & alia denominatio tendentis intentionaliter vtraq; vel neutra petit terminare efficientiam sub eadem ratione *sub qua* præbet denominationem. Secundo, ad denominationem ab actione dante physicum influxum sub aliqua ratione formali, non sufficit, illam rationem efficere vt *quod*, sed petitur illam efficere vt *quo*: ergo pariter ad denominationem ab actione dante intentionalem tendentiam in obiectum sub aliqua formalitate, non sufficiet efficientia illius formalitatis, sed exigetur efficientia sub illa vt ratione *sub qua*. 17 *Respon.*

Cōtra 1.

Secundo

18 *Secundo suadetur conclusio.* Secundo principaliter suadetur conclusio: auxilium extrinsecum ponitur à contrarijs in voluntate Dei concurrendi ad visionem simul cum intellectu; at per hanc voluntatem extrinsecam implicat, intellectum reddi potentem ad eliciendam visionem: ergo & absque forma creata ipsum intrinsecè eleuante. Discursus tenet. Maior, contrarios legenti Auctores, constabit. Minor autem ostenditur primo: simultaneus concursus Dei cum intellectu, non dat vires intellectui, sed illa supponit, & simultaneè influit in visionem: ergo voluntas Dei simul cum intellectu concurrendi ad visionem, vires illi non præbet; & consequenter æquè impotens, ac antea remanebit.

Minor suadetur primo.

19 *Secundo.* Secundo, implicat, intellectum esse potentem respectu visionis, nisi intelligatur subordinatus Deo, vt auctori supernaturali; sed per voluntatem prædictam non subordinatur intellectus Deo vt supernaturali Auctori: ergo implicat per illam potentem reddi. Maior est certa. Minor probatur; si homo haberet esse, & intellectum à se, & non à Deo Auctore naturali, etiam si egeret voluntate Dei simul cum homine ad intellectionem naturalem concurrendi, vt esset potens ad illam, non diceretur subordinari Deo, vt naturali auctori; sicut vnus extrahentibus nauim, non dicitur potens potentia subordinata alteri; quamuis egeat voluntate alterius, vt absolutè potens dicatur; eo quod ab illo non accepit propriam virtutem; at intellectus, à quo homo in casu extrinseci auxilij dicitur intrinsecè potens, non est à Deo vt supernaturali Auctore: ergo si egeat voluntate prædicta, non dicetur per illam subordinari Deo, vt Auctori supernaturali. *Tertio.* Tertio, minor principalis suadetur; impotentia intellectus respectu visionis, est impotentia intrinseca; potentia, quam debet habere, est intrinseca; cum debeat esse potentia agentis vitalis operantis ab intrinseco: ergo implicat à voluntate extrinseca Dei intellectum potentem ad visionem constitui.

20 Ad hoc argumentum, & præcipuè ad vltimam probationem minoris, quæ inter nostros circumfertur communiter, respondere nituntur contrarij, distinguendo duplicem potentiam, alteram completam, alteram incompletam; potentia completa est illa, præterquam nihil aliud ad effectum desideratur; potentia incompleta est illa, quæ indiget alterius concursu ad effectum; & similiter duplicem impotentiam potentiæ contrapositam. Potentia completa, inquiunt ipsi, ad visionem non est adæquatè intrinseca, sed partim intrinseca, quatenus dicit entitatem intrinsecam intellectus, & partim extrinseca, prout scilicet importat voluntatem extrinsecam Dei; potentia autem incompleta, est intellectui intrinseca: afferunt ergo, quod licet voluntas extrinseca Dei non possit intellectui præstare potentiam incompletam, quæ ex parte illius desideratur; posse tamen illum constituere completè potentem; cum denominatio completè potentis ab extrinseco desumatur. Quoad alij alijs terminis explicantes, afferunt potentiam conditionatam ad visionem debere esse intrinsecam; & competere intellectui ratione sui; potentiam autem absolutam, esse partim intrinsecam, & extrinsecam, nomine potentiæ conditionatæ intelligentes potentiam intellectus ad eliciendam visionem, si Deus suum præstet concursum; nomine vero absolutæ potentiæ, illam, quæ supponit voluntatem diuinam paratam ad suum concursum simultaneum præstandum.

21 *Contra 1. Secundo* Verum contra solutionem istam facit in primis secunda minoris probatio, quæ iuxta illam non soluitur. Deinde quia ex illa sequitur, non indigere eleuari per lumen, adhuc de lege ordinaria. Patet sequela; quia non indiget lumine vt det illi incompletam, & conditionatā potentiam; cum illam habeat intellectus ratione sui, nec vt det illi potentiam completam, & absolutam: quod probo. Nam intellectus actuatus lumine, indiget voluntate diuina ad simultaneum concursum præstandum parata; nec aliter potest, nisi sub conditione, quod offerat illum: ergo adhuc prout sic actuatus, solum habet potentiam incompletam, & conditionatam; cumque istam haberet intellectus ratione sui, superfluit lumen ad illam præstandam.

Tertio;

22 *Tertio.* Tertio; impotentia, quam intellectus habet ratione sui ad visionem, non prouenit solum ex defectu voluntatis diuinæ, sed ex defectu alicuius intrinseci: ergo nequit potens reddi per illam, sed necessario petit aliquid intrinsecum, vt potens reddatur. Consequentia tenet; & antecedens probo: nam si dicta impotentia esset ex defectu voluntatis extrinsecæ proueniret, omninò connaturaliter tolleretur per illam: ergo necessaria non esset intrinseca qualitas, adhuc de lege ordinaria.

Quarto. Quarto, & vltimo traditam solutionem impugno; si intellectus ratione sui haberet incompletam, & conditionatam potentiam à contrarijs explicatam, sequeretur, esse ratione sui potentem ad visionem beatificam, sicut ad naturalem intellectionem; consequens est absurditate plenum: ergo & solutio. Probo sequelam; ad intellectionem naturalem solum habet incompletam, & conditionatam potentiam; siquidem indiget voluntate Dei simul concurrendi, & solum potest sub conditione, quod Deus suum concursum simultaneum non neget; at istam habet ad visionem beatificam, vt volunt contrarij: ergo habet eandem.

23 *Confirmatur.* Et vrgetur hoc amplius; sequeretur namque, intellectum ratione sui esse potentem ad visionem beatificam, potentia completa complemento causæ secundæ. Consequens est falsum: ergo idem quod prius; falsitas consequentis exinde colligitur, quod aliàs esset illi debitus simultaneus concursus ad visionem beatificam; sicut alijs causis secundis in suo ordine completis debetur. Sequelam sic probo. Quod causa secunda indigeat concursu causæ primæ, non tollit, quominus sit causa completa in ordine causæ secundæ; aliàs nulla esset causa secunda completa; cum omnes indigeant concursu causæ primæ, & voluntate Dei ad illam parata: ergo etiam, si intellectus ad visionem beatificam indigeat concursu diuino, non tollet, quominus sit causa completa complemento in proprio ordine causæ secundæ.

§. II.

Vberior nostræ conclusionis probatio, & impugnantur partiales concursus.

24 *Tertio suadetur conclusio.* TERTIO eadem conclusio probatur: si extrinseca Dei assistentia sufficeret, vt intellectus causaret visionem beatificam, sequeretur, de facto lumen gloriæ nullatenus in illam influere; consequens absurdum est: ergo sententia opposita est falsa. Probatur sequela, de facto Deus extrinsecè assistit per suam omnipotentiam, vt auctor supernaturalis in ordine ad causandam visionem: ergo si sufficit hæc assistentia, superfluit influxus luminis, & consequenter non datur.

25 *Dices.* Dices: da facto Deum assistere per concursum generalem; iste autem generalis concursus non sufficit, vt intellectus cum illo efficiat visionem beatam, sed specialis requiritur, qualis est ille, quo Deus in absentia luminis intellectum creatum eleuaret. *Contra.* Sed contra; nam concursus in vtroque casu paratus, est idem, & in vtroque casu, est supernaturalis, vtpote à Deo vt Auctore supernaturali assistente, & suam omnipotentiam applicante ad concurrendum cum intellectu creato in ordine ad supernaturalem effectum; & solum est differentia, quod in vno casu est debitus conflato ex intellectu, & lumine; in altero, nulli debetur: ergo concursus in vtroque casu paratus, sufficiens est, vt in illum refundatur, illique attribuatur supernaturalitas visionis beatæ; & consequenter sufficiet, vt eleuet intellectum ad elicientiam visionis.

26 *Respondebis.* Respondebis cum Ripalda *lib.2. de ente supernaturali disp.34. sect.8. num.49.* concursus in vno, & altero casu paratos, non solum differre penes rationem debiti, & indebiti, sed etiam quia concursus in absentia luminis paratus, robustior est illo, quem Deus exhibet cum lumine. Et rationem reddit; quia in absentia luminis in vnum Dei concursum conueniunt concursus duplicis causæ, nempè, concursus causæ vniuersalis, ac primæ, & concursus causæ particularis, qui ad alios actus supernaturales necessarij sunt. Quemadmodum robustiorem præberet concursum ad efficiendam visionem intuitiuam sui, ad quam concurreret per modum obiecti, & per modum causæ primæ, illo, quem exhiberet ad efficiendam visionem sui, solum vt causa prima, concurrente specie creata, si admittatur possibilis, concursu obiectiuo. Item alio concursu efficit Deus ignem cum consortio alterius ignis, & alio efficit solus. Ita in præsenti est dicendum, Deum robustiori concursu influere in visionem beatificam, quando influit sine consortio luminis, illo, quo influit cum consortio luminis; ac proinde ex eo quod concursus, & assistentia extrinseca sufficiant in absentia luminis, non sequitur, concursum à Deo paratum extrinsecè ad concurrendum cum consortio luminis gloriæ, sufficere ad eleuandum intellectum; ac proinde, nec sequitur superfluere concursum luminis.

27 *Contra.* Sed contra; nam Deus concurrens cum intellectu per auxilium extrinsecum, non supplet vices luminis eleuantis intrinsecè: ergo non gerit munus duplicis causæ, vniuersalis nempè, & particularis; & consequenter ex hoc capite non præstat robustiorem concursum, cum extrinsecè eleuat, ac cum eleuat intrinsecè, & extrinsecè simul. Probatur antecedens; ideò Deus se solo producens ignem, gerit munus causæ particularis, & causæ vniuersalis; suppletque vices ignis, aliàs causaturi, quia producit se solo eundem effectum, quem produceret cum consortio ignis; sed Deus extrinsecè tantum eleuans non efficit eandem visionem, quam efficeret cum consortio luminis gloriæ, vt prædictus Auctor, docet *Disp. allegata sectione 7. num.46.* eo quod visio se ipsa à suis principijs dependet. Vnde infert, repugnare essentialiter visioni medio auxilio extrinseco causatæ effici per auxilium intrinsecum, & è contra; visio ab auxilio intrinseco effecta, non potest de potentia absoluta efficaci medio auxilio extrinseco: ergo Deus extrinsecè eleuans non supplet vices luminis eleuantis intrinsecè. Patet consequentia; non enim potest Deus supplere vices causæ creatæ in ordine ad effectum, cui essentialiter repugnat effici ab illa.

Et augetur difficultas; intellectus creatus non est minus impotens, & insufficiens de se, & ex vi propriæ entitatis in ordine ad visionem elicitam media eleuatione intrinseca, quam 28 *Confirmatur.* in ordine ad visionem causatam per eleuationem extrinsecam; cum ad vtramque sit de se potens partialiter, & impotens per modum causæ totalis, & ad illas efficiendas per concursum sibi debitum: ergo non indiget Deo vt robustiori concursu incumbente in ordine ad vnam, quam in ordine ad aliam; imbecillitas enim æqualis, æquali auxilio, vel concursu iuuatur.

Dices, quod Deus robustiori concursu in ordine ad vnam, quam in ordine ad aliam incumbat, non esse ob exigentiam, vel 29 *Dices.* indigentiam intellectus creati, sed ex natura vtriusque visionis; nam quæ efficitur medio lumine intrinseco, solum petit Dei concursum vt causæ vniuersalis, & primæ; quæ verò medio extrinseco auxilio causatur petit concursum duplicem Dei, nempè causæ vniuersalis, & causæ particularis. Sed contra primo nam quod peteret duplicem concursum in Deo, seu concursum duplicis causæ, vniuersalis nempè, & particularis, solum 30 *Contra I.* posset prouenire, quia Deus in ordine ad illam suppleret concursum auxilij eleuantis intrinsecè; sed vices huius non supplet, vt clarè monstrauimus: ergo non petit ex parte Dei concursum duplicis causæ.

Secundo, & explicatur magis vis obiectionis; ideò ignis effectus à Deo solo, petit in illo concursum duplicis causæ; quia *Secundo.* connaturaliter petit ab igne vt à causa secunda, & à Deo vt à causa prima effici; sed visio causata à Deo vt se ipso extrinsecè auxiliante, non petit connaturaliter ab intrinseco auxilio procedere tanquam à causa secunda; imò vt prædictus Auctor fatetur, repugnat illi essentialiter effici per auxilium intrinsecum: ergo non petit in Deo concursum duplicis causæ.

Tertiò; non enim est in visione causata per auxilium extrinsecum aliquod prædicatum intrinsecum, ratione cuius petat in 31 *Tertio.* Deo concursum duplicis causæ: ergo absque fundamento duplex iste concursus confingitur. Probo antecedens; nam si aliquod esset, maximè prædicatum supernaturalitatis; hoc non: ergo nullum. Probatur minor, supernaturalitas prædictæ visionis sufficienter saluatur per hoc, quod Deus indebitum paret concursum, & vt Auctor supernaturalis concurrat ad illam; sed stat concurrere vt supernaturalis Auctor solo causæ primæ concursu: ergo ex nullo prædicato petit in Deo duplicis causæ concursum; ac proinde nec robustiorem illo, quo influit in visionem causatam mediante qualitate intrinseca. Maior constat ex principijs authorum contrariæ sententiæ, iuxta quæ ad conceptum supernaturalitatis omninò sufficiens censetur ab vno principio indebito, & supernaturali procedere. Minor autem ostenditur primo; Deus vt Auctor naturæ potest indebitum concursum præbere operando vt causa vniuersalis, & prima, vt con- *Minor prob. I.* stat quando ad victoriam grauis tentationis ex motiuo tantùm naturali cum homine lapso concurrit: ergo pariter concurrere poterit, vt Auctor supernaturalis, concursu causæ vniuersalis, & primæ. Secundo probatur, quia non est vnde repugnantia *Secundo.* ostendatur in hoc, quod Deus vt causa vniuersalis, & prima non possit indebitum concursum præstare.

Quarto probatur conclusio: nam sequitur ex contraria sententia, intrinsecam gratiæ inhærentiam omnino superfluam es- 32 se; ac proinde ad operandum benè supernaturaliter, non requiri gratiam inhærentem intrinsecè: consequens nequit admitti: ergo nec sententia. Probatur sequela; cum duo partialiter ad aliquem effectum concurrunt vnum alterum adiuuando, non requiritur, vnum alteri inhærere, nec ipsum informare, vt constat in duobus trahentibus currum, quorum alterum iuuat absque intrinseca informatione: ergo si Deus vt iuuans per gratiam, non dat potentiæ virtutem, sed illius virtutem iuuat, & partialiter cum illa ad actum supernaturalem concurrit, superflua erit, & prorsus non necessaria inhærentia intrinseca gratiæ.

Res-

33 *Respondebis.* Respondebis, esse quidem superfluem attenta exigentia, vel indigentia potentiæ, non autem attenta exigentia gratiæ habitualis, quæ cum natura sit in ordine supernaturali, petit vt connaturaliter in actus supernaturales exeat, per formas accidentales permanentes operari; nam cuiuis naturæ debentur proprietetes permanentes sibi proportionatæ. Sed contra primo; nam saltim sequitur attenta indigentia potentiæ, æque bene illius imbecillitati succurri iuuamine per auxilium extrinsecum, atque intrinsecum impertiendo; consequens est falsum: ergo & solutio. *Cōtra 1.* Sequela patet ex ipsius solutionis doctrina. Minor probatur; finis à Deo largitore gratiæ intentus in eius distributione, est subuenire imbecillitati naturæ, iuxta illud Augustini: *Subuentum est infirmitati humanæ*: ergo si æquè bene subuenitur nostræ imbecillitati per extrinsecum auxilium, atque per auxilium intrinsecum, attento fine, quem Deus vt largitor gratiæ intendit, omnino superflua est inhærentia intrinseca gratiæ.

34 *Secundo.* Secundo; nam saltim sequitur, in homine peccatore, in quo gratia habitualis non præcedit, omnino superfluem esse gratiam adiuuantem intrinsecè; consequens non admittitur: ergo idem quod prius. Probatur sequela; in homine peccatore non supponitur gratia habitualis; ergo si solum propter illam exiguntur formæ actuantes intrinsecè, & intrinsecè, eleuantes, in homine peccatore, ex nullo capite exigitur gratia intrinseca, & consequenter superfluit.

35 *Respondebis.* Respondebis, in homine peccatore supponi connaturaliter gratiam excitantem: tùm ex parte intellectus: tùm ex parte voluntatis, consistentem in illustratione, & sancta cogitatione intellectus, & pia voluntatis affectione, quæ ex natura sua petunt præter concursum formalem, & efficientem etiam in actus salutares præstare in absentia supernaturalium habituum; ac proinde ex isto capite concursus auxilij intrinseci necessarius est iuxta prouidentiam ordinariam ad actus deliberatos supernaturales.

36 *Cōtra 1.* Sed contra primo: nam sequitur in præsentia gratiæ excitantis superfluere concursum habituum; consequens est falsum: ergo & solutio. Patet sequela: nam existente causa sufficiente ad effectum, superfluit concursus alterius; sed in gratia excitante inuenitur sufficientia effectiua actus supernaturalis deliberati: ergo illa existente superfluit concursus habituum.

Secundo. Secundo: nam licet causa efficiens possit non coexistere effectui coexistentia formali, non tamen potest illi repugnare essentialiter coexistentia cum effectu; sed actui indeliberato voluntatis, in quo consistit gratia excitans ex parte voluntatis se tenens, repugnat essentialiter coexistentia cum actu deliberato circa idem obiectum: ergo nequit esse causa efficiens physica illius. *Tertio.* Tertio: nam saltim sequitur, permanentiam habituum fidei, & spei in peccatore fideli, in quo, amissa per peccatum gratia, dictos habitus perseuerare est de fide, definitum à Concilio Tridentino, superfluam omnino esse; consequens nequit admitti: ergo idem quod prius. Probatur sequela: concursus prædictorum habituum in actus, ad quos ordinatur, nec petitur à gratia iustificante, siquidem destructa supponitur per peccatum, nec à gratia excitante; cum potius illius effectiuum influxum impediant: ergo ex nullo capite concursus ille debetur, & consequenter superfluit.

37 *Si dicas.* Si forte dicatur, gratiam habitualem amissam petere, vt prædicti habitus perseuerent: quia cum illa in essendo mutuam connexionem non habent. In contrarium obstat primò, aliud esse gratiam amissam non petere illorum destructionem, & aliud quod petat illorum perseuerantiam: primum est verum ob rationem assignatam: secundum autem absque fundamento asseritur: ergo solutio tradita nullo fundamento fulcitur. *Cōtra 1.* Secundo, nam saltim sequitur, homini credenti in Deum, non tamen ipsum amanti nec sufficienter contrito, superfluè infundi à Deo fidem habitualem; consequens non admittetur: ergo nec solutio tradita. *Secundo.* Probatur sequela, homini sic disposito non infundetur gratia habitualis, vt omnes fateri tenentur: ergo nullum est principium, ex quo permanentia habitus infusi exigatur.

§. III.

Argumentis in contrarium occurritur.

38 *Arg. 1. ex D. Thom.* Objiciunt primo oppositæ sententiæ Patroni Doctorem Angelicum 1. *par. quæst.* 105. *art.* 2. *in corpore*, illis verbis: *Erroneum est dicere, Deum non posse facere per se ipsum omnes determinatos effectus, qui fiunt per quamcumque causam creatam*; sed Deus medio lumine gloriæ facit quod intellectus eliciat visionem: ergo id præstare poterit per se ipsum. Et confirmatur: nam ratio, qua D. Thom. probat illam propositionem, est, quia Deus continet perfectionem omnis causæ creatæ; sed Deus continet eminenter perfectionem auxilij intrinseci: ergo seipso potest efficere, quod facit medio auxilio intrinseco, quod scilicet intellectus in visionem influat. *Alia verba ex D. Thom.* Et in 4. *dist.* 49. *q.* 2. *art.* 7. illis verbis: *Miraculosè fieri potest, vt aliquis intellectus non habens nisi dispositiones viæ, eleuetur ad videndum Deum per essentiam*; et lumen gloriæ, siue permanenter, siue transeunter communicatum, non est dispositio viæ: ergo sentit, posse intellectum sine illo, & sine auxilio intrinseco diuinam essentiam videre.

39 *Confirmatur 2.* Confirmatur: nam ibi docet Angelicus Doctor, quod sicut fieri potest miraculosè, quod Virgo pariat: ita & quod intellectus viatoris videat diuinam essentiam; sed ad primum necessaria non est de potentia absoluta intrinseca qualitas; ergo nec ad secundum. Denique *q* 10. *de veritate art.* 11. distinguens duplicem modum agendi visionem, nempè ab intrinseco, & ab extrinseco, hæc verba subiunxit: *Menti autem nostræ in statu viæ non potest conuenire visio Dei per essentiam secundum primum modum*: ergo sentit, posse mentem viatoris eleuari ad videndum Deum secundum modum agendi ab extrinseco; sed agere media intrinseca qualitate transeunter, est agere ab intrinseco: ergo iuxta D. Thom. necessaria non est intrinseca qualitas transiens, vt intellectus creatus eliciat visionem beatificam. *Tertio. D. Thom. verbis.*

40 *Respōd. ad 1.* Respondeo ad primum, D. Thom. debere intelligi de effectibus causæ creatæ purè efficientis, non autem quando inuoluitur genus causæ formalis; licèt autē demus, auxilium intrinsecum respectu visionis solum cōcurrere in genere causæ efficiētis; ad hoc autem, quod est, potentiam potentem constituere, concurrit vt causa formalis: & quia non potest intellectus visionem elicere, nisi potens ad illam constituatur; hinc est quod Deus nequeat facere per se ipsum; quod intellectus eliciat visionem. Et quidem eadem ratione probarent, posse Deum facere, quod homo intelligat sine intellectu, imo & quod magis est, quod viuat sine anima.

41 *Ad secundum. Ad confirmationem verborum præcedētium.* Ad secundum respondeo, D. Thom. ibi, & in alijs locis asserentem, posse intellectum sine lumine gloriæ Deum clare videre de potentia absoluta, debere intelligi, sine lumine gloriæ habitualiter communicato; non autem sine illo, saltim per modum transeuntis. Ad improbationem huius solutionis dicatur, quod licet lumen gloriæ transeunter communicat, non sit dispositio viæ positiuè, hoc est, exacta stata viatoris; est tamen dispositio viæ permissiuè, id est, non incompossibilis cum statu viatoris, ad differentiam luminis permanenter communicati, quod cum statu purè viatoris est incompatibile. Nec similitudo cum Virginali partu tenet quoad omnia, sed solum quoad hoc, quod est miraculosè peruenire ad aliquid, quod naturaliter obtineri non potest.

42 *Ad tertium.* Ad tertium dicatur, operari à principio extrinseco, stare tripliciter: primo ab extrinseco, id est, non inhærente, secundo ab extrinseco, idest, à natura non dimanante: tertio ab extrinseco principio, id est, non debito, nec naturæ, nec prouidentiæ generali, quam Deus habet de illa in aliquo statu: quia ergo auxilium intrinsecum facilè transiens ad visionem claram diuinæ essentiæ, nec debetur naturæ, nec generali prouidentiæ illi debitæ intra ordinem gratiæ pro statu viæ: idcirco docuit D. Thom. non conuenire homini viatori videre diuinam essentiam secundum modum operandi ab intrinseco, sed ab extrinseco. Vnde minor subsumpta, sic distinguatur. agere media qualitate intrinseca transeunte, est agere ab intrinseco, distinguo minorem: ab intrinseco inhæsiuè, concedo minorem: ab intrinseco ex debito generalis prouidentiæ Dei intra ordinem gratiæ, nego minorem, & nego consequentiam: & quidem D. Thom. ibidem asseruit, motum violentum esse ab extrinseco, & tamen non semper est ab extrinseco inhæsiuè; cum motus lapidis sursum, ab impulsu lapidi inhærente procedat: non ergo per operari ab extrinseco exclusit inhærentiam principij.

43 *Notatur pro maiori intelligentia solutionis nostræ.* Et nota pro clariori intelligentia nostræ resolutionis: D. Thomam non dixisse visionem beatificam conuenire posse viatori ab extrinseco, sed quod principium visionis ei conuenit ab extrinseco, quod verissimum est. Vnde in eo quod ex illo præmittitur, non dixit dupliciter posse actionem conuenire ab extrinseco, & ab intrinseco, sed ita vt principium actionis sit in agente, sicut in omnibus agentibus naturalibus videmus. Alio modo sic, quod principium illius actionis sit à principio extrinseco, sicut in violentis, & miraculosis: vnde in primo modo per iy *esse in operante*, intelligit esse in illo ab intrinseco, & ex debito illius; siquidem primum modum contraponit secundo, in quo non negat principium esse intrinsecum operanti, sed solum docet ei conuenire ab extrinseco, vt patet in assensu lapidis proiecti sursum, in quo intrinsecè inhæret impulsus, prouenit tamen ab extrinseco, nempè à proijciente. Videatur D. Thom. *qu. vnica de Charitate art.* 1. vbi apertissimè nostram docet sententiam, imò & rationes dedit, quibus illam probauimus.

44 *Arguitur. 2.* Objiciunt secundo; visionem fieri per auxilium extrinsecum, nec obstat illi in quantū vitali, nec ratione supernaturalitatis: ergo ex nullo capite obstet. Antecedens pro prima parte constat, ex eo quod vitalitati visionis non obstat ab alijs principijs extrinsecis potentiæ procedere, procedit namque a Deo vt

simul

simul concurrente, & à diuina essentia, vt gerente munus speciei; cum tamen non informent intellectum intrinsecè: ergo nec obstabit eius vitalitati, quod procedat ab auxilio extrinseco. Pro secunda probatur, supernaturalitas visionis saluatur per hoc, quod ad illam necessario exigatur concursus alicuius principij naturæ non debiti; sed omnipotentia, vt auxilians extrinsecè, est principium naturæ indebitum: ergo cum illo illæsa subsistit supernaturalitas visionis beatificæ.

45 *Resp. ad prob. 1. partis.* Respondeo negando antecedens pro vtraque parte. Ad probationem primæ, concesso antecedenti, nego consequentiam: quia omnipotentia, vt simul concurrens, & diuina essentia vt species, non dant vires intellectui creato, sed illas supponunt, atque adeò non repugnat vitalitati visionis, ab illis procedere, atsi intrinsecè non informent; at verò auxilium requiritur, vt ratio proxima continendi visionem; cum in intellectu ratione sui non contineatur, vt *Disput.* 16. monstraui; eo autem ipso, quod ratio continendi visionem, & dans illi vires, extrinseca sit, non continebitur visio in intellectu creato intrinsecè, & consequenter non poterit ab intrinseco naturæ viuentis procedere, in quo consistit ratio vitalitatis. *Ad 2. partis probationem.* Ad secundam probationem distinguo, vt *Disp.* 16. distinxi: saluatur indebito, & repugnanti modo, concedo antecedens: debito modo, & non repugnante, nego antecedens, & nego consequentiam. Consulite ibi solutionem primi argumenti.

46 *Tertio arguitur. Antecedens probatur 1.* Obijciunt tertio: alij actus supernaturales possunt procedere, & de facto procedunt ab auxilio extrinseco: ergo nec visioni repugnat. Consequentia tenet, & antecedens probatur primo: illustrationes subitæ intellectus, & piæ affectiones voluntatis, in quibus consistit gratia perueniens, qua homines excitantur, & vocantur ad finem, non procedunt ab habitu; cum tempore multoties illius existentiam præcedant; nec ab alijs actibus vitalibus indeliberatis, ne detur processus in infinitum, nec à qualitatibus fluidis à solo Deo causatis, quod alibi probatum supponunt: ergo necessario debent ab auxilio extrinseco procedere.

47 *Secundo. Antecedens pro 1. parte constat. Pro 2. probatur.* Secundo antecedens probatur: simplex complacentia ad bonitatem Dei, quæ in instanti iustificationis adulti cum actu charitatis potest existere, non procedit in illo instanti ab habitu charitatis, nec à qualitate fluida auxiliante: ergo procedit ab auxilio extrinseco. Consequentia tenet. Et antecedens pro prima parte constat, ex eo quod non habet connexionem coexistentiæ per se cum charitatis habitu, quod necessarium erat vt ab illo procederet. Pro secunda probatur: quia multi Thomistæ arbitrantur, actum charitatis in instanti iustificationis procedere ab habitu; at si in illo instanti existeret qualitas fluida initians simplicem complacētiam, posset etiam initiare actum charitatis; & consequenter superfluè confugeretur ad habitus: ergo in illo instanti non existit. Probatur minor, eadem species potest deseruire ad actum charitatis, & ad simplicem complacentiam: ergo eadem qualitas poterit etiam vtrumque initiare.

48 *Respon.* Respondeo, negando antecedens. Ad primam probationem aliqui cum Magistro Curiel 1. 2. *quæst.* 111. concedunt antecedens, & negant consequentiam: sed nescio, an consequenter, & idcirco, nego antecedens: vt Thomistæ communiter negant *loco allegato*, & *Tractatu de Auxilijs*, ponentes pro principio prædictorum actuum indispensabiliter requisito, sufficienti, & efficaci qualitatem à solo Deo causatam; nec video, quæ appareat ratio oppositum possit ostendi. *Ad 2. Antecedentis probationem.* Ad secundam antecedentis probationem, nego antecedens pro secunda parte, ad cuius probationem, admissa Thomistarum sententia, vt probabili, nego minorem: nam cum actus charitatis efficax perfectior sit simplici complacentia possunt magna cum probabilitate prædicti Thomistæ affirmare, exigere perfectius principium: ac proinde à qualitate fluida initiante simplicem complacentiam prouenire non posse. Nec est eadem ratio de specie, quæ non effectiuè solum ex parte obiecti ad actus voluntatis concurrit; bene autem potest eadem species, & eadem cognitio actibus in perfectione inæqualibus obiectum proponere.

49 *Quarto arguitur. Antecedens probatur 1.* Obijciunt quarto, alij actus supernaturales possunt procedere ab habitu intimè assistente, & non informante: ergo etiam procedere poterunt ab omnipotentia auxiliante, etsi intrinsecè non informet, sed intimè assistat; & consequenter id ipsum poterit in visione cōtingere. Illatio, & subillatio tenent: Antecedens autem probatur sic primo: quia Thomistæ 1. 2. *q.* 113. communiter docent, actum charitatis, qui disponit ad gratiam vt informantem subiectum, procedere ab illa prout se tenet ex parte efficientis; at pro illo priori non intelligitur gratia informans subiectum: ergo procedit ab illa vt existente, & non informante. Probatur minor, disponit ad illam, vt informantem subiectum, & in illo receptam; ergo non procedit ab illa vt informanta.

50 *Secundo.* Secundo primum antecedens probatur: Deus potest creare habitum intimè penetratum cum subiecto, quin illi inhæreat; sed tunc poterit causare actum in subiecto; cum in nostra sententia sit tota virtus proxima agendi: ergo idem quod prius. Maior est certa, & minor probatur: calor creatus erga subiectum aliquod, & penetratus illi, etsi illud non informet, poterit calorem in illo causare: ergo & habitus in casu prædicto poterit causare actum; cum in nostra sententia sit adæquata ratio agendi. Tertio, actus fidei procedit efficienter ab anima, ab intellectu, & ab specie impressa, vt eleuatis per habitum fidei; & tamen fidei habitus non informat animam, intellectum, & speciem: ergo aliquod illorum eleuatur per habitum, non vt intrinsecè inhærentem, sed solum assistentem: ergo verum tenet antecedens principale. *Tertio.* Maior videtur certa: quia procedit ab illis effectiuè: ergo vt eleuatis; & non apparet aliud, per quod eleuentur: ergo ab illis omnibus procedit vt eleuatis per habitum fidei. Minor autem probatur, habitus fidei non potest in omnibus illis recipi immediatè: ergo vel recipitur immediatè in anima, vel in intellectu; vel in specie; & consequenter aliquod illorum eleuari debet per habitum fidei, non vt informantem intrinsecè, sed vt intimè assistentem.

Respondeo, negando antecedens. Ad primam probationem, admissa libenter illa sententia, nego minorem. Ad cuius probationem, distinguo antecedens: disponit ad illam vt informantem sub conceptu auxiliantis, nego antecedens: sub conceptu formæ iustificantis, concedo antecedens, & distinguo consequens: non procedit ab illa vt informante tanquam sub conceptu iustificantis, concedo consequentiam: sub conceptu auxiliantis, nego consequentiam; nec vllus Thomista somniauit, posse actum charitatis à gratia procedere, quin procedat ab illa vt informante subiectum; distinguunt tamen communiter, qui prædictam sententiam defendunt duplicem illum inadæquatum conceptum iam assignatum. Videantur ibi, hic namque solutionem insinuasse sufficiat. 51 *Respond. ad 1. probationem antecedentis.*

Ad secundam antecedentis probationem, concessa maiori, nego minorem. Ad cuius probationem, concesso antecedenti, nego consequentiam, ob rationem *disputat.* 16. *in solut. vltimi argumenti* assignatam: quia scilicet calefactio, cum vitalis actio non sit, potest procedere à calore vt *quod*, quin radix caloris influat in calefactionem actu, & formaliter; ac proinde calor in casu posito effectiuè calefacit subiectum; actus autem, de quibus loquimur, cum vitales sint, non possunt procedere ab habitu, quin natura viuentis influat vt *quod*; cumque non possit influere per propriam virtutem, debet eleuari per habitum; hæc autem eleuatio fieri non potest per illum, nisi informet, & afficiat subiectum; sicut nec calor in casu supposito erit subiecto ratio agendi calorem, nec subiectum aget per illum, sed calor efficiet calorem, & subiectum illum recipiet. 52 *Ad secundum.*

Ad tertiam probationem varias solutiones audiui. Quidam respondent, in anima præter habitum fidei esse ponendam qualitatem fluidam, quæ sit participatio naturæ diuinæ per modum transeuntis; sicut etiam diuinus intellectus participari potest, & permanenter per habitum, & transeuntes per auxilium actuale: ita inquiunt, naturam diuinam participari posse, & per modum permanentis per habitū gratiæ, & per modū transeūtis per auxilium facilè transiens immediatè subiectatum in anima, & per hoc eleuari animam ad actum fidei. Ista tamen solutio non placet, & multis omissis, in illam obijcio, conceptus naturæ consistit in ratione radicis, at qualitas fluida existens in anima, nequit radicare dona habitualia eleuantia potentias, nec actualia; cum ista immediatè infundantur à Deo, nec vnum actuale auxilium in alio radicari, sit hucusque auditum: ergo repugnat conceptui naturæ formaliter à qualitate fluida participari. 53 *Ad tertiam resp. 1.* *Contra.*

Secundo alij respondent, animam peccatoris fidelis elicientis actum fidei eleuari immediatè per habitualem gratiam existentem in illo, non secundum effectum iustificantis, sed secundum effectum auxiliantis. Verum hæc solutio displicet multo magis, quam prima: primo; nam licet gratia possit per nostros conceptus partiri, & prius intelligi sub ratione auxiliantis, quam sub conceptu iustificantis, vt multi probabiliter tenent *Tractatu de iustificatione* 1. 2. *quæst.* 113. non tamen potest in instanti reali communicata subiecto vtrumque effectum non præstare: ergo si in peccatore fideli existit habitualis gratia, non poterit non præstare effectum iustificantis; & consequenter erit iustus, & peccator simul, quod est absurdum. Secundo, quia ex illa sequitur, illum hominem esse simul in gratia, & in peccato; at hoc est impossibile in multorum sententia de potentia absoluta, & in omnium iudicio, saltim de lege ordinaria: ergo idem quod prius. 54 *Respond. secundo. Cōtra 1.* *Secundo.*

Quare his omissis, ad tertiam probationem respondeo quod sicut anima, & intellectiua potentia agunt per eandem actionem, illa mediatè, & illa immediatè, ita vtraque per eundem habitum eleuatur, immediatè potentia, & anima mediatè. Species autem, etsi aliqui sentiant eleuari per habitum, verius iudico eleuari per auxilia actualia, eo quod per habitum, nec mediatè actuantur; cum non sint subiectum intellectus, qui immedia- 55

diatè actuatur, nec immediatè, aliàs speciebus variatis, aut destructis, destrueretur habitus fidei, quod tamen est falsum; cum multoties possint species obiectorum naturalium destrui, aut variari, inuariato manente fidei habitu.

§. IV.

Explicatur forma creata ad elicientiam visionis exacta.

56 *Secunda* SECVNDA CONCLVSIO. *Implicat intellectum visionem elicere sine habitu luminis gloriæ transeunter, saltim communicato.* Hanc conclusionem non ita communiter amplectuntur Thomistæ; nam quidam illorum affirmant, sufficere qualitatem intrinsecam, ab intrinseco fluidam, & specie distinctam ab habitu luminis gloriæ. Illam tamen defendunt Capreolus *in 4. dist. 49. q. 4. art. 2.* M. Soto *ibidem q. 2 art. 4.* Caietanus *in præsenti*. Ferrara 3. *Contra Gentes cap. 54.* Bañez *in præsenti dub. 3.* Nauarrete *controuers. 33.* Albelda *disp. 27. sect. 3. conclus. 5.*

Capreol. M. Soto. Caiet. Ferrara. Nauarr. Albelda.

57 *Prob. 1. ex D. Th.* Et suadetur primo ex D. Thom. 2. 2. q. 175. art. 3 ad 2. illis verbis: *Essentia diuina videri non potest ab intellectu creato, nisi per lumen gloriæ.* Vbi Angelicum Doctorem loqui de potentia absoluta, constat ex dictis inter confirmandam nostram conclusionem; quod autem loquatur de habitu luminis gloriæ, & non de qualitate ab intrinseco fluida, indicant verba, quæ statim subiunxit: *Quod tamen dupliciter potest participari: primo per modum formæ permanentis, & sic facit beatos in Patria; secundo per modum dispositionis transeuntis, & hoc modo fuit in Paulo.* Ergo loquitur de eodem lumine quoad substantiam diuerso modo communicato.

58 *Secundo probat.* Secundo suadetur ratione: illa est qualitas ab intrinseco fluida, quæ ex causis, quibus habet esse, permanentiam non petit; sed omnis qualitas à Deo causabilis, quæ sit principium visionis beatificæ, attentis causis, à quibus habet esse, exposcit permanentiam per se: ergo non erit ab intrinseco fluida, sed ab intrinseco permanens, & consequenter habitualis Discursus tenet. Maior est certa, ex his, quæ docentur in Logica *capite de prædicamento qualitatis*. Minor autem probatur; omnis qualitas, quæ potest esse principium visionis beatificæ, caret contrario ex parte subiecti, & respicit obiectum satians; sed hac sola ratione lumen gloriæ, quod de facto, petit ab intrinseco permanentiam: ergo omnis qualitas, quæ potest esse principium visionis, habet ex proprijs causis petere per se permanentiam.

59 *Dices. Contra.* Dices, quod licet ex parte subiecti, & obiecti non habeat vnde facile transeat, & sit corruptibilis, potest tamen id habere ex parte causæ efficientis, nempè, Dei volentis infundere qualitatem ab intrinseco fluidam. Sed contra, causa efficiens, est extra essentiam rerum, & illas in sua essentia constitutas supponit: ergo licet possit rem ab intrinseco incorruptibilem, de facto corrumpere, non tamen potest quod facere ab intrinseco corruptibilis sit. Explicatur hoc amplius, etsi Deus, qui est primum efficiens rerum, possit facere, quod substantia ex contrarijs non composita, vt cœlum, & Angeli, de facto corrumpantur, seu desinant esse, non tamen potest causare substantiam non compositam ex contrarijs, quæ ab intrinseco corruptibilis sit: ergo pariter, quamuis possit efficere, quod qualitas non habens contrarium ex parte subiecti, & satians appetitum ex parte obiecti, corrumpatur de facto, & facile transeat, non tamen poterit facere qualitatem aliquam gaudentem dictis conditionibus, ab intrinseco fluidam, & ab intrinseco corruptibilem.

Confirmatur.

60 *Tertio suadetur conclusio* Tertio probatur conclusio; omnes visiones Beatificæ possibiles sunt ab intrinseco permanentes, & incorruptibiles: ergo nulla illarum potest à principio ab intrinseco fluido, & corruptibili efficienter causari. Antecedens constat; ex eo quod, vt probabilior tenet sententia, non sunt possibiles visiones beatificæ diuersæ speciei; si autem esset possibilis aliqua ab intrinseco fluida, & corruptibilis, necessario foret diuersæ speciei ab illa, quæ de facto datur; cum gauderet prædicatis essentialiter distinctis. Consequentia vero probatur primo; quia omne prædicatum affectui competens, debet in principio effectiuo principali formaliter, aut eminenter contineri; sed permanentia ab intrinseco competens visioni nequit in principio ab intrinseco fluido contineri formaliter, vt notum apparet, nec eminenter: cum qualitas ab intrinseco fluida, sit imperfectior qualitate permanente ab intrinseco: ergo nulla visio beatifica à principio ab intrinseco fluido procedere valet.

Consequentia prob. 1.

61 *Secundo* Secundo eadem consequentia probatur; quia nullus effectus potest exigere permanere, suo principio destructo: ergo si visio petit ab intrinseco permanentiam diuturnam nequit, à principio illam non exposcente procedere. Si dicas; actus naturales ab intrinseco non permanentes, generant habitum, qui ab intrinseco petit permanentiam: ergo infertur vtraque nostræ consequentiæ probatio. Respondeo, concesso antecedenti negando consequentiam: primo quia habitus non dependet ab actu in fieri, & conseruari, sed solum in fieri; vnde etsi actus transeat, potest habitus perseuerare; visio autem petit procedere à principio, à quo in fieri, & conseruari dependet; ac proinde si ipsa permanens sit petit, permanentiam principij. Secundo, quia habitus non recipit permanentiam adhuc proximè ab actibus, sed à naturali potentia; visio autem suam permanentiam nequit à potentia participare, cum permanentia potentiæ naturalis sit; necessario illam debet à principio proximo supernaturali recipere.

Dices. Respon.

§. V.

Argumenta diluuntur.

CONTRA conclusionem istam arguitur sic primo; præter lumen gloriæ habituale concurrit ad visionem beatificam causam, aut auxilium efficax in vi Thomistarum; & tamen illud auxilium est ab intrinseco fluidum: ergo non repugnat qualitas aliqua, quæ sit visionis principium ab intrinseco fluida. Minor probatur; si esset qualitas ab intrinseco permanens, necessario esset habitus; cum permanentia habitum constituat, illumque à dispositione distinguat; aut auxilium efficax, habitus non est: ergo auxilium ad visionem concurrens, est ab intrinseco fluidum; & consequenter non requiritur habitus luminis gloriæ ex parte visionis beatificæ. 62 *Arg. 1.*

Respondent, quod sicut potentia, etsi permanens sit, non tamen est habitus, & similiter visio beatifica, habitus non est, quamuis permanens sit ab intrinseco: ita similiter auxilium efficax ad visionem exactum, non est habitus, quamuis sit ab intrinseco permanens: & ratio est; quia non quælibet permanentia habitum operatiuum constituit, sed solum permanentia alicuius concurrentis per modum principij determinatè respicientis bonum, aut malum, verum, vel falsum; auxilium autem efficax non concurrit per modum principij, sed per modum applicantis principium. 63 *Respon.*

Argues secundo; actus charitatis, qui est perfecta inclinatio actualis in supernaturalem finem, potest à voluntate procedere, vt eleuata per qualitatem distinctam ab habitu, ab intrinseco fluidam: ergo etiam visio beatifica, etsi sit perfecta attingentia intellectualis obiecti beatifici, procedere poterit ab intellectu eleuato per qualitatem distinctam ab habitu. Ad hoc argumentum quidam ex Thomistis respondent, negando antecedens, etsi de alijs actibus supernaturalibus non recusent concedere, posse indifferenter ab habitu, vel auxilio procedere, parificantes quoad hoc, actum charitatis cum visione beatifica, ob rationem iam insinuatam, quia scilicet, actus charitatis est perfecta inclinatio actualis in supernaturalem finem. 64 *Arg. 2.* *Solutio aliquorum.*

Quam solutionem aliqui impugnant primo; habens charitatem intensam *vt quatuor*, eliciens actum intensum *vt octo*, non elicit illum quoad excessum actus supra habitum, ratione habitus: ergo ad illum excessum eleuatur potentia per qualitatem auxiliantem ab intrinseco fluidam. Consequentia tenet. Antecedens autem probatur; quia ad dictum excessum non potest eleuari potentia per habitum remissum; cum illum nequeat præcontinere, nec per habitum magis intensum; cum intensio habitus, sit præmium actus; principium autem meriti non cadat sub merito: ergo non elicitur ratione habitus. 65 *Alij impugnant primo.*

Secundo, & vrgentius, in instanti in quo aliquis peccat peccato omissionis diligendi Deum, est potens ad ipsum amandum amore supernaturali, aliàs non peccaret, nec liberè omitteret: ergo in illo instanti existit in potentia principium supernaturale illam eleuans, dansque illi sufficientes vires ad eius elicientiam; at in illo instanti non existit habitus charitatis, sicut nec gratia, aliàs simul in eodem instanti inuenirentur gratia, & peccatum; ergo redditur potentia in illo instanti potens ad eliciendum supernaturalem amorem per qualitatem ab intrinseco fluidam distinctam ab habitu. 66 *Secundo.*

Ad primam obiectionem, docti quidam respondent, habitum cum sit causa æquiuoca, posse in minori intensione intensiorem actum causare, sicut in potentijs, eadem de causa contingit. Si illis opponatur; lumen gloriæ in Patria agit totum, quod potest: ergo si in quacumque intensione potest in intensionem actus prorumpere, causabit in omnibus beatis actum sub omni intensione possibili; & consequenter in omnibus æqualem. Respondent, limitari ab specie repræsentante obiectum cum inæqualitate respectu diuersorum. Sed contra primo: nam diuina essentia, quæ est species, repræsentat iuxta exigentiam luminis: ergo non potest influxus luminis limitari ex consortio diuinæ essentiæ gerentis munus speciei. Contra secundo: nam ex prædicto modo dicendi, sequeretur superfluere intensiuum augmentum habituum; consequens non potest admitti: ergo solutio tradita est insufficiens. Sequela probatur: nam augmentum intensiuum habituum, est, vt intensiorem actum eliciant: ergo si habitus in quacumque intensione est sufficiens ad actum quantocumque intensum, superfluit augmentum intensiuum habituum. 67 *Respon. aliqui.* *Si opponas.* *Respondent.* *Hæc vltima responsio impugnatur.* *Secundo.*

Quid-

68 *Pro solutione supra data potest responderi probabiliter ad 1. impugnationem.*

Quidquid tamen sit de istius solutionis doctrina, qui necessitatem habitus charitatis ad elicientiam actus sustinere voluerit, quod satis probabile est: ad primam obiectionem respondeat; actum illum intensum causari efficienter à potentia, vt eleuata per habitum intensum, non vt iustificantem, sed vt auxiliantem; nec inconuenit, quod principium physicè effectiuum meriti, sit effectus illius in genere causæ meritoriæ, & moralis; quia non repugnat mutua causalitas in eodem genere causæ sub alterno, & non infimo; genus autem causæ efficientis physicæ, & moralis, non conueniunt in eodem genere infimo, sed solum subalterno causæ efficientis; sicut in sententia apud Thomistas satis communi, gratia est causa physica effectiua, & materialis actus charitatis, qui ad illam disponit; cum tamen causalitas dispositiua materialis sit; quia causare materialiter, vt subiectum *quo* receptiuum, & causare dispositiuè, est diuersus specie modus causandi intra genus causæ materialis.

69 *Si dicas. Respond.*

Si dicas, gratia quoad primum esse, nequit sub merito cadere, quia est principium meriti: ergo pariter quo ad augmentum non poterit sub merito cadere, si sit principium illius. Respondeo, gratiam quoad primum esse, causare actum meritorium physicè, & moraliter, quia dignitas personæ merentis proueniens à gratia, moraliter concurrit ad meritum; augmentum vero illius, solum concurrit physicè, quia ad maius meritum non desideratur maior dignitas in principio merente. Ad secundam dicatur, in instanti in quo quis omittit amorem Dei peccare; quia licet careat habituali gratia, & charitate, quæ est principium dans sufficientiam ad prædictum actum, caret tamen sua culpa; priuatio namque gratiæ, est pęna peccati; ac proinde, etsi non habeat principium sufficiens, potuit tamen illud habere; cum potuerit non apponere impedimentum gratiæ; & vt omisio actus imputetur ad culpam, sufficit, vel habere principium, vel posse illud habere, non apponendo impedimentum illi; sicut proiiciens voluntariè à se Breuiarium, peccaret non recitando, quia licet sine illo recitare non posset, voluntariè tamen illud non habuit.

Ad secundam impugnationem.

70 *Dices.*

Dices; si Deus alicui homini voluntatem auferret in pęnam alicuius peccati, non peccaret postea; non diligendo Deum amore naturali: ergo pariter, si Deus priuet hominem habituali gratia, & charitate, etsi hoc faciat in pęnam peccati, non peccabit non diligendo Deum Auctorem supernaturalem. Patet consequentia; quia ideò in primo casu non peccat, quia caret principio necessario, vt possit elicere naturalem amorem, at in secundo caret gratia habituali, & charitate, quæ iuxta solutionem traditam, necessario exiguntur, vt quis possit elicere supernaturalem amorem: ergo vel in vtroque, vel in neutro casu imputatur ad culpam, & consequenter, etiam si Deus in pęnam peccati priuet hominem habituali gratia, & charitate, non peccabit omittendo dilectionem Dei Auctoris supernaturalis.

Respond. Respondeo, concesso antecedenti, negando consequentiam. Ad cuius probationem, distinguo maiorem: quia caret non voluntariè, concedo maiorem: quia caret vtcumque, nego maiorem. Carentia autem gratiæ in secundo casu, est voluntaria, vt dixi, & idcirco in illo peccat homo non diligendo.

71 *Dices. Respond.*

Dices, ideò in secundo casu carentia est voluntaria, quia est pęna voluntarij peccati; at etiam in priori, voluntatis carentia est pœna peccati: ergo etiam est voluntaria carentia voluntatis. Respondeo, distinguendo maiorem: quia est pœna præuisa, & quoad efficaciã promerita à culpa, concedo maiorẽ: quia est pęna peccati non pręuisa, & quoad sufficientiam solum promerita, nego maiorem; carentia autem voluntatis est pœna peccati solum promerita quoad sufficientiam, non quoad efficaciam; & idcirco non est pœna præuisa; ac proinde, nec voluntaria.

72 *Instabis.*

Instabis: ergo si Deus pro pœna peccati promulgaret anihilationem animæ rationalis posset voluntariè peccare in instanti annihilationis animæ, consequens absurdum videtur; ergo & doctrina solutionis. Patet sequela: quia tunc carentia animæ foret voluntaria.

Respond. Respondeo, negando sequelam: quia tunc non maneret humanum suppositum, cui imputaretur culpa, benè tamen in alijs casibus. Vel secundo ad replicam contra solutionem factam dicatur; esse disparem rationem inter voluntatem, & charitatem. Charitas namque solum requiritur vt principium actus; vt autem omisio de facto exerceatur cum libertate, sufficit esse voluntariam carentiam, & principia actus, cuius est omissio; at vero voluntas, non solum requiritur vt subiectum, & principium amoris; sed etiam vt subiectum, & principium omissionis illius, quæ est alterum libertatis extremum; ac proinde in instanti, in quo non existit, nequit dari de facto libera omissio.

Secundo replica principali resp.

73 *Secunda & facilior solutio argumenti principalis.*

Secundo, ad principale argumentum facilius respondetur, concesso antecedenti, negando consequentiam; ratio autem discriminis est: quod actus charitatis, & principium ad illum exactum, non petunt determinatè tendere in summum bonum, vt præsens, & clarè propositum; quomodo, & non aliter appetitum satiant; sed abstrahit à præsentia, & absentia illius, quo circa potest esse liber, & necessarius; actus autem liber, eo ipso, quod talis sit, non petit ab intrinseco permanentiam; ac proinde prouenire potest à principio non permanenti; visio autem beatifica cum sit clara visio obiecti beatifici, petit attingere obiectum satians appetitum; ac proinde petit ab intrinseco permanentiam; neque est dabilis visio clara Dei illam ab intrinseco non petens; & consequenter nequit procedere à principio permanentiam non exposcente.

§. Vltimus.

Corollaria præcedentis doctrinæ.

EX dictis in discursu Disputationis huius, & Disputationis 16. colligitur primo: lumen gloriæ comparari ad visionem beatificam vt subiectum *quo* receptiuum; idest, vt ratio recipiendi visionem. Probatur; principium vitale immanens, non solum elicit, sed etiam recipit actum vitalem, vt constat in intellectu, voluntate, & alijs; sed lumen, vt vidimus, est principium vitale *quo* proximum visionis beatificæ: ergo est receptiuum, vt subiectum *quo*. 74 *Infertur 1. ex dictis. Probat.*

Leuia sunt, quæ opponunt contra veritatem illatam Moderniores quidam, & ex dictis soluta; quo circa illa omitto, & solum objicio: actus charitatis non recipit habitum vt subiectum *quo* receptiuum: ergo nec visio recipit sic lumen. Consequentia tenet. Antecedens autem probatur: omissio libera amoris, & amor respiciunt idem subiectum; sed omissio peccaminosa amoris non comparatur ad charitatem vt ad subiectum *quo*: ergo nec actus charitatis. Respondetur, negando antecedens. Ad cuius probationem dicatur: quod quando priuatio, & forma sunt diuersi ordinis, sufficit, quod habeant idem subiectum *quod*, non autem requiri, quod respiciant idem subiectum *quo*. 75 *Si obijcias. Respond.*

Secundo colligitur; lumen concurrere dispositiuè ad vnionem diuinæ essentiæ cum intellectu per modum speciei. Probatur, id dicitur dispositiuè ad aliquam formam concurrere, quod subiectum proportionat, & aptat vt vniatur cum illa; sed lumen reddit intellectum aptum, vt diuina essentia cum illo vniatur per modum speciei: ergo concurrit dispositiuè ad prædictam vnionem. Discursus tenet. Maior est certa, & minor probatur; sola potentia potens proximè visionem elicere, est aptum subiectum vnionis diuinæ essentiæ vt gerentis munus speciei; sicut sola potentia potens proximè intelligere hominem; est subiectum aptum vnionis formalis speciei repræsentantis hominem; quod circa materialiter solum vniri poterit cum subiecto proximè non potente cognitionem elicere; sed lumen gloriæ dat intellectui facultatem proxima m eliciendi visionem, vt constat ex dictis: ergo reddit intellectum aptum vt diuina essentia cum illo vniatur per modum speciei; & consequenter dispositiuè ad prædictam vnionem concurrit. Nec refert si objicias, ad formam non inhærentem non prærequiritur aliqua dispositio; at diuina essentia mentibus beatorum absque inhæsione vnitur: ergo ad illius vnionem nulla exigitur dispositio. Respondetur namque, negando maiorem: nec video, qua vrgenti ratione possit probari, cum tamen deberet validissimè ostendi, vt ab expressa Diu. Thomæ sententia recederemus. 76 *Infertur secundo. Probat. Si objicias. Secundo.*

Colligitur tertio contra Gabrielem Vazquez, lumen gloriæ non exercere munus speciei in ordine ad visionem beatificam. In quo cum Thomistis, cæteri Societatis Doctores conueniunt, nullo excepto, quem viderim, præter Alarcon. Et probatur: species concurrit ex parte obiecti, & vires ex parte potentiæ requisitas supponit; at lumen gloriæ, neque ex parte obiecti concurrit, nec vires proximas ad visionem in potentia intellectiua supponit, sed potentiam proximam constituit, tanquam virtus illius, vt probatum relinquo: ergo non exercet munus speciei. Confirmatur hoc amplius, habitus fidei non habet rationem speciei respectu proprij obiecti, nec scientia infusa in ordine ad suum; non nisi quia se tenent ex parte potentiæ, vt illi dantes vires; ergo nec lumen gloriæ habebit rationem speciei in ordine ad visionem beatificam eadem ratione. Videantur quæ diximus *Tomo Secundo in Tertiam Partem Disputatione 37. §. secundo.* 77 *Infertur tertio. Probatur. Confirmatur.*

DISPVTATIO XIX.

Vtrùm de potentia Dei absoluta possit videri diuina essentia, non visis attributis, seu personis.

§. I.

Relatis sententijs, prima conclusio statuitur.

Nu. 1. *Apperitur sensus difficultatis.* QVOD de facto, omnia quæ competunt Deo necessario, attributa nempè, & relationes, à vidente diuinam essentiam videantur, est concors Theologorum sententia, & merito quidem; colligitur namque ex illis verbis 1. Ioannis cap. 3. *Cum apparuerit similes ei erimus, quid videmus eum sicuti est.* Deus autem sicuti est, formaliter est omnia, quæ necessario competunt ipsi; ac proinde eo ipso, quod, sicut est, videatur, omnia illa videntur. (*Ioan. 1. cap. 3.*) Et ex illis verbis Christi ad Philippum: *Philippe, qui videt me, videt & Patrem;* vbi aperte indicatur, nec Patrem sine Filio, nec Filium sine Patre videri.

2 *Prima sententia.* In eo autem, quod in titulo Disputationis proponitur, in tres sententias diuiduntur Theologi. Prima absolutè affirmat, posse Dei essentiam videri, quin attributa ex vi eiusdem visionis videantur, & vnam personam sine alia posse videri, attenta Dei absoluta potentia. Ita Scotus *in 1. dist. 1. quæst. 2.* Paludanus *in 4. dist. 49. quæst. 5. art. 3. num. 19.* Fasolis *in 1. dist. 1. quæst. 1.* Ochamus *in 4. dist. 49. propositione 20.* Salas 1. 2. *tom. 1. tract. 2. disp. 4. sect. 2.* quos refert, & sequitur Pater Granados *1. par. tract. 5. disp. 5. num. 6.* (*Scot. Palud. Fasolis. Ochamus. Salas. Granad.*) Secunda per extremum affirmat, hoc esse impossibile, etiam de potentia absoluta. Istam amplectuntur Discipuli D. Thom. *in præsenti.* Mag. Soto *in 4. dist. 49. quæst. 3. art. 3.* Molina *in hac quæst. art. 8. disp. 4.* Vazquez *disputatione 48.* Suarez *lib. 2. cap. 22.* Et ferè communiter PP. Societatis. (*Secunda. M. Sot. Molina. Vazquez. Suar.*)

3 *Tertia. Alarc.* Tertia distinguitur inter visionem quiddìtatiuam, & intuitiuam non quidditatiuam, asseritque, visione quidditatiua, & intuitiua non posse videri essentiam sine attributis, & personalitatibus, nec è contra; bene tamen visione intuitiua non quidditatiua. Hanc sententiam sequitur Alarcon *tract. 5. disp. 5. num. 6.* deserens in hac parte Magistrum suum Vazquez, fortè quia in illa viam tritam, & veram Thomistarum aggreditur. Sed pro veritatis explicatione sit

4 *Prima conclusio.* PRIMA CONCLVSIO. *Implicat videri diuinam essentiam visione intuitiua, & quidditatiua, non visis attributis, & relationibus.* Hæc est de mente omnium Thomistarum. Et probatur: (*Probatur.*) implicat videri aliquid quidditatiuè; secundum quod est in se, non visis prædicatis, quæ illi quidditatiuè competunt, prout est in se; at de quidditate diuinæ essentiæ, prout in se, sunt attributa, & relationes: ergo implicat in terminis, diuinam essentiam quidditatiuè, prout est in se videri illis non visis. Discursus tenet. Maior est certa; aliàs quidditatiuè videretur, & non videretur quidditatiuè. (*Confirmatur.*) Minorem suppono ex his, quæ ab omnibus ferè Theologis contra Scotum docetur 1. *par. quæst. 28.* scilicet, attributa, & relationes esse de quidditate diuinæ essentiæ, prout in se, nec ab illa reali aliqua, seu formali distinctione secerni. Et confirmatur, tem cognosci secundum quod est in se, est esse in cognoscente, prout est in se; et essentia diuina, prout in se, claudit essentialiter attributa, & relationes: ergo etiam in cognitione essentiæ prout in se, attributa, & relationes debent importari.

5 *Respondebis.* Respondebis, discursum nostrum euidentem esse, si cognitio sit quidditatiua adæqueta, secus vero si inadæquata sit. Sed contra, (*Contra.*) implicat in terminis videri aliquid, secundum quod est in se, & inadæquatè videri: ergo solutio est nulla. Consequentia tenet, & antecedens probo: implicat aliquid quidditatiuè videri, prout in se; & videri sine aliquo illi essentiali, secundum quod est in se: ergo implicat videri quidditatiuè prout in se, & inadæquatè videri. Consequentia tenet; quia videri aliquid inadæquatè, est videri sine aliquo sibi essentiali. Et antecedens probo; implicat videri cum aliquo opposito, prout in se, & videri prout in se; vt si illud, quod est album videretur prout est est nigrum: ergo pariter, implicabit videri aliquid, prout in se, & videri sine aliquo essentiali sibi prout in se. Antecedens est certum, & consequentiam probo: quia non magis repugnat rei, prout in se, affirmatio oppositi, quam negatio alicuis illi essentialis: ergo si repugnat videri prout in se; cum affirmatione oppositi, repugnabit pariter videri prout in se, cum negatione prædicati essentialis.

6 *Dices.* Dices, consequens esse verum, si videatur sine aliquo essentiali negatiuè, idest, si negetur de aliquo prædicatum essentiale illi, prout est in se, secus vero si præcisiuè solum sine illo videatur: & hoc secundo modo in præsenti contingere. Sed contra, (*Contra.*) simplex apprehensio alicuius rei cum prædicato opposito, etiam si affirmatio non sit, nequit esse cognitio rei, prout in se: ergo pariter simplex cognitio rei sine prædicato sibi essentieli, quemuis sit præcisiua, & non negatiua, nequibit esse cognitio illius, prout in se.

§. II.

De visione intuitiua, non quidditatiua.

SECVNDA CONCLVSIO. *Implicat videri diuinam essentiam cognitione intuitiua, non quidditatiua, non visis attributis, & relationibus.* Hanc statuo contra tertiam sententiam, 7 *Secunda conclusio.*
quam ostendo sic primo: implicat cognitio intuitiua diuinæ essentiæ, quæ non sit quidditatiua illius: ergo implicabit cognosci cognitione intuitiua, non visis attributis, & relationibus. Consequentia tenet ex probatione primæ conclusionis: & antecedens probo: (*Prob. 1.*) implicat species, quæ sit talis cognitionis principium: ergo implicat talis cognitio intuitiua, non quidditatiua. Probatur antecedens, quia vel illa species esset creata, vel ipsa diuina essentia? non primum, vt ostendimus supra *Disputatione* 11. nec etiam secundum, quod sic ostendo: implicat quod diuina essentia vnita per modum speciei, sit principium cognitionis abstractiuæ sui: ergo implicabit etiam, quod sit principium cognitionis intuitiuæ, non quidditatiuæ. Consequentia videtur bona; nam ideò nequit esse principium cognitionis abstractiuæ sui, quia repræsentat se ipsam, vt exercitè existentem; sed etiam repræsentat existentiam exercitam, vt sibi essentialem, & includentem alia prædicata essentialia: ergo nequibit esse principium cognitionis existantiæ suæ non attingentis quidditatiuè alia prædicata essentialia.

8 *Antecedens probatur 1.* Antecedens autem suadetur sic primo; cognitio abstractiua tendit ad obiectum, vel vt possibile, vel vt existens existentia signata; sed diuina essentia nequit se ipsam, vt sic, repræsentare: ergo nec esse poterit prædictæ cognitionis principium. Secundo, (*Secundo.*) cognitio orta à principio, prout in se, debet terminari ad illud, prout in se; at eo ipso quod diuina essentia vniatur per modum speciei vnitur, vt existens, existentia exercita, & prout est in se: ergo cognitio, quæ oritur ab illa, debet ad eandem, prout vt in se, terminari, & consequenter non abstractiuè.

9 *Secundo ostenditur conclusio.* Secundo suadetur conclusio ex admissis à contraria sententia, ex eo non potest diuina essentia quidditatiuè attingi, non visis attributis, quia cognitio quidditatiua tendit in essentiam diuinam, prout in se; si namque non attingeretur, prout in se, oppositum contingere posset; sed etiam cognitio intuitiua non quidditatiua tendit in essentiam diuinam prout in se: ergo non potest intuitiuè attingi, non visis intuitiuè attributis. Tertio, (*Tertio.*) quia communicatio naturæ diuinæ terminatur ad illam, prout in re; implicat communicari naturam, non communicatis omnibus, quæ sunt communicabilia: ergo visione intuitiue tendente ad diuinam essentiam, prout in re, implicat naturam videri, quin videantur omnia visibilia, at attributa, & relationes possunt videri ex vi eiusdem visionis: ergo necessario videntur à vidente naturam.

10 *Dices.* Dices, communicationem præcisiuam non esse, & idcirco repugnare communicationem naturæ sine attributis, cognitionem autem intuitiuam esse præcisiuam.

Contra 1. Sed contra primo: idcirco communicatio præcisiua non est, quia terminatur ad naturam diuinam, prout in se; sed etiam notitia intuitiua terminatur ad illam, prout in se: ergo præcisiua non erit. Secundo, (*Secundo.*) communicatio naturæ non est communicatione relationum, quia quoad communicari opponuntur: ergo si communicari nequit natura, non communicatis attributis, non ideò erit, quia communicatio præcisiua non est, sed quia communicatio terminatur ad illam prout in se, & aliàs attributa, & nature quoed communicari non opponuntur; at relationes, attributa, & natura quoad intuitiuè attingi non opponuntur; & aliàs intuitiua notitia naturæ terminatur ad illam prout in se: ergo implicat videri naturam non visis attributis, & relationibus.

11 *Vltimo prob. conclusio.* Denique suadetur conclusio; si diuina essentia posset intuitiuè videri, non visis attributis, posset etiam videri intuitiuè Deus, vt est auctor naturæ, non viso vt supernaturali auctore. Consequens est falsum; aliàs esset possibilis ex viribus naturæ intuitiua cognitio, quod nullus Theologorum admitit: ergo implicat talis cognitio intuitiua essentiam, & non attributa, & relationes attingens. Probo sequelam; ideo potest abstractiuè cognosci Deus, vt est auctor naturæ, quin cognoscatur vt supernaturalis, quia cognitio abstractiua præcisiua est; sed etiam in contraria sententia, intuitiua cognitio potest vnam perfectionem præscindere ab alia: ergo poterit terminari ad Deum, vt auctorem naturæ, quin attingat illum vt supernaturalem.

§. III.

§. III.

Argumentis occurritur.

12 *Objicies primo.* OBijcies primo contra vtramque conclusionem; non minus identificantur cum diuina essentia continentiæ creaturarum in particulari, quam attributa; sed stat videri diuinam essentiam, non visis continentijs creaturarum in particulari: ergo, & videri poterit, attributis non visis. Consequentia tenet. Maior est certa, & minor probatur, continentiæ creaturarum in particulari videri non poterunt, non visis creaturis in particulari; at videri non possunt à vidente Deum creaturæ omnes possibiles in particularis, vt supponimus: ergo nec omnes continentiæ illarum in particulari. Probatur maior, idcirco videri non potest omnipotentia, non viso possibile vt sic, quia cum illo habet necessariam connexionem; sed etiam continentiæ possibilium sub rationibus particularibus necessario connectuntur cum illis: ergo videri non poterunt illis non visis. Huic argumento faciemus satis *disput sequenti*; pro nunc scire sufficiat, multum probare. Probat namque, nedum de potentia absoluta, verum etiam de lege ordinaria, & de facto videri posse essentiam, attributis non visis; sicut etiam continentiæ creaturarum in particulari possunt non videri de lege ordinaria, iuxta intentum arguentis.

13 *Huic argumento respondebitur disp. sequenti.*

14 *Objicies secundo.* Objicies secundo: communicatio diuinæ naturæ ad intra, est communicatio illius prout in se; & tamen est communicatio inadæquata illius, non communicans relationem paternitatis, v. c. sibi identificatam: ergo etsi visio quidditatiua Dei terminetur ad illam prout in se stabit esse inadæquatam, & terminari ad essentiam, quin ad attributa, & relationes illis identificata terminetur. *Confirmatur.* Confirmatur hoc amplius, vnio humanitatis ad Verbum recipit transcendentaliter, vt extremum sui, personalitatem Verbi prout in se; & tamen non terminatur ad personam Patris: ergo pariter transcendentalis respectu visionis terminari poterit ad personam Verbi, prout in se, quin attingat Patris personam, & consequenter vna persona sine alia poterit videri.

15 *Respond.* Respondeo ad argumentum, concessa maiori, & minori, negando consequentiam: quia essentia, & paternitas non conueniunt in ratione communicabilis; imo vt sic opponuntur, at vero quoad videri non opponuntur, imo necessario connectuntur. Et instatur manifeste argumentum sub hac forma illud proponendo; implicat actionem communicatiuam naturæ terminari ad relationem Patris, illam communicando: ergo implicabit etiam notitiam intuitiuam naturæ ad illam relationem terminari. Antecedens est verum, & consequens falsum: sicuti ergo non tenet quoad hoc, ita nec quoad illud, quod intendit probare.

16 *Ad confirmationem.* Ad confirmationem, concessa maiori, & minori, nego consequentiam; quia quoad videri habent necessariam connexionem; sec os vero quoad terminare. Et insto argumentum euidenter, ni fallor; relatio creata producitur, quin eadem actio ad correlatiuum terminetur: ergo cognosci poterit quidditatiuè, quin correlatiuum cognoscatur. Antecedens est certum; consequens autem contra omnes Metaphysicos, non alia de causa, nisi, quia quoad produci ex vi eiusdem actionis, non connectuntur; bene autem quoad cognosci quæ doctrina admittitur ab Auctore pro tertia sententia relato. Inconsequenter tamen, si namque vt ipse fatetur, paternitas diuina videri non potest, quin videatur filiatio, à fortiori nec essentia sine attributis poterit videri. Tum, quia vrgentius militat ratio. Tum, quia argumentum factum, quo ipse conuincitur, æquè procedit de relatione paternitatis comparata cum filiatione, ac de essentia cum attributis.

17 *Objicies tertio.* Objicies tertio, Angelus superior intuitiuè, & quidditatiuè, & imò & comprehensiuè inferiorem cognoscit, & consequenter ipsum cognoscit secundum quod est in se; & tamen non cognoscit obedientialem potentiam, quæ cum substantia visa est identificata: ergo stat aliquid intuitiuè quidditatiuè videri, non viso aliquo prædicato sibi identificato formaliter; ac proinde euertitur fundamentum nostrum; & conclusio falsitatis conuincitur.

Si dicas. Nec vim argumenti effugiet, qui dicat, potentiam obedientialem ad supernaturalia dona recipienda, non identificari formaliter cum substantia creata. *Contra 1.* Tùm, quia probabilior est in Schola Thomistica opposita sententia concedens identitatem formalem potentiæ obedientialis cum substantia creata. *Secundo.* Tùm etiam, quia ad minus est necessario cum illa connexa; hæc autem connexio idem quoad videri vel non videri præstat, ac formalis identitas, vt in possibilibus ad omnipotentiam comparatis licet videre: ergo subsistit vis argumenti.

18 *Si dicas secundo.* Nec sufficit, si dicatur secundo, videri obedientialem potentiam, nec ex hoc inferri supernaturalia lumine naturali cognosci: quia non sunt terminus primarius, sed secundarius talis potentiæ, ad quam naturales formæ vt primarius terminus comparantur. Non inquam sufficit, ad minus namque sunt primarius terminus illius potentiæ, etsi non secundum suam entitatem, bene tamen vt obedientialis formaliter: ergo nequibit prædicta potentia sub hac reduplicatione cognosci, nisi supernaturalia eodem lumine attingantur. *Contra.*

Si dicas, illam reduplicationem fieri supra secundarium conceptum, & sic nihil mirum, quod cognosci possit, non cognitis supernaturalibus donis. Obstat in cõtra, quod in sententia cõmuniori Thomistis, omnipotentia non est ab intellectu, & voluntate diuina distincta, sed idem attributũ cum aliquo illorũ, & consequenter reduplicatio omnipotentiæ, prout creaturas connotat, est reduplicatio secundarij conceptus alicuius ex illis attributis; & tamen in eorundem sententia, repugnat omnipotentiam videri, non cognitis possibilibus, saltim in communi: ergo quod formalitas potentiæ obedientialis, prout ad supernaturalia comparatur, sit secundarius quidam conceptus potentiæ naturalis, non tollit quo minus nequeat prout sic videri absque eo quod ex vi eiusdem luminis supernaturalia attingantur. 19 *Respondebis.* *Contra.*

Ad hoc argumentum omissis, impugnatis solutionibus, respondeo, concessa maiori, & minori, distinguendo consequens: non viso aliquo stante sub eadem ratione visibilis, nego consequentiam: non cadente sub eadem ratione visibilis, concedo consequentiam; & quia obedientialis potentia, vtpote supernaturalis, vt saltim connexiuè, non cadit sub eadem ratione cognoscibilis cum naturalibus perfectionibus; consequens fit, vt istæ possint intuitiuè, & quidditatiuè videri, illa non visa. Vnde, quando asserimus, obiectum cognitum, prout est in se, debere videri secundum omnia sibi identificata formaliter, debet intelligi, secundum omnia cadentia sub eadem ratione cognoscibilis. Et quidem argumentum hoc, si quid probaret, multum conuinceret, posse scilicet Deum, nedum quidditatiuè, verum etiam comprehensiuè attingi, non cognitis attributis, & relationibus, vt illud consideranti constabit: sicuti ergo, quando in definitione comprehensionis asseritur, quod debet cognoscere obiectum, quantum cognoscibile est, intelligi debet, quoad ea, quæ cadunt sub eadem ratione cognoscibilis: ita quando asserimus de visione intuitiua quidditatiua, debere attingere omnia identificata formaliter, cum eadem limitatione est accipiendum. 20 *Respond. ad argumentum.*

Si opponas, multo magis adæquari petit comprehensio cum obiecto suo, quam intuitiua quidditatiua cognitio: ergo sicut stat, vt in casu posito contingit, comprehensio obiecti illud non adæquans secundum quod est in se, stabit etiam visio rei prout in se inadæquata. Respondeo, distinguendo consequens: inadæquata respectu obiecti secundum ea, quæ sub eadem ratione cognoscibilis cadunt, nego consequentiam: secundum aliqua sub eadem ratione cognoscibilis non comprehensa, concedo consequentiam. 21 *Si opponas.* *Respond.*

Dices respectu visionis quidditatiuæ inadæquatæ non starent sub eadem ratione perfectiones non visæ: ergo solutio est nulla. Respondeo, vel negando suppositum, vel dicendo, quod starent, & non starent; starent ea ratione, qua est intuitiua quidditatiua, & alias attributa omnia gaudent eadem prorsus immaterialitate, quæ est ratio cognoscibilitatis; & non starent ex ea ratione, qua inadæquata asseritur, quæ est manifesta implicatio. 22 *Dices.* *Respõd.*

Objicies quarto; obiectum visionis intuitiuæ Dei, ante attributa, & relationes saluatur: ergo stat, dari notitiam intuitiuam diuinæ naturæ non attingentam illa expressè. Probatur antecedens; obiectum prædictæ notitiæ est Deus vt existens; at Deus vt existens antecedit vtrumque; attributa quidem, quia existentia immediatè conuenit naturæ; & relationes, quia Deus vt existens est cõmunis tribus personis; cõmunia autẽ sunt priora proprijs, seu notionalibus: ergo verum est antecedens. 23 *Arg. 4.*

Respondeo, negando antecedens. Ad cuius probationem, distinguo maiorem: secundum omnia sibi essentialia, prout existens est, concedo maiorem: secundum ea, quæ præcisè explicat, prout à nobis imperfectè cognoscitur, nego maiorem; & sub eadem distinctione, concessa, & negata minori, nego consequentiam; antecedentia namque existentiæ ad relationes conuenit Deo comparato ad imperfectum, & confusum conceptum, quem viatores formamus de illo, non vero comparato ad intuitiuam, & claram notitiam. *Respõd.*

Objicies quinto; ratio coloris, & ratio qualitatis à parte rei sunt identificatæ; & tamen stat intuitiuè videri rationem coloris; non visa ratione qualitatis, imo de facto visiua potentia attingit rationem coloris, quin rationem qualitatis attingat: ergo euertitur nostrum fundamentũ. Si dicas; rationem qualitatis, etsi cum ratione coloris sit identificata, non tamen contineri sub eadem ratione visibilis, & idcirco videri posse colorẽ, non visa qualitate, vt dicebamus soluendo tertiam obiectionem. In contrarium arguitur; quando à longe objicitur aliquod lucidum; coloratum intuitiuè videtur sub ratione colorati, non tamen videtur vt album, vel nigrum; & tamen album, & nigrum continentur sub eadem ratione visibilis cum colorato: ergo solutio ruit. 24 *Arg. 4.* *Si dicas.* *Contra insurgunt.*

Dices, quod licet album, & nigrum contineantur sub eadem ratione visibilis absolutè, non tamen sub eadem ratione visi-

bilis per speciem immissam ab obiecto in tali distantia constituto.
25 *Si respondeatur. Contra in surgunt. Respond.* Sed contra: ergo iam stat, duo inter se identificata, non connecti necessario quoad repræsentari per speciem; & consequenter poterunt diuinæ formalitates inter se præscindi, quamuis à parte rei sint identificata, & vnam sine altera per speciem aliquam repræsentari. Respondeo, iuxta solutionem traditam vsque ad vltimam replicam, ad quam ex dictis facilè respondetur, non posse dari speciem aliquam intuitiuè repræsentantem, aliquam formalitatem diuinam, nisi ipsammet formalitatem Dei; quælibet autem diuina perfectio omnes diuinas perfectiones repræsentat, & omnes sub eadem ratione repræsentabilis per increatam speciem continentur.

26 *Infertur.* Ex dictis colligitur, non posse de potentia absoluta vnam personam sine alia videri. Probatur; non potest videri vna persona, quin videatur diuina natura sibi identificata; hæc nequit videri, quin videantur omnes personæ ob identitatem, quem habet cum illis: ergo de primo ad vltimum non potest vna persona sine alia videri.

DISPVTATIO XX

Vtrùm beati videant creaturas in diuina essentia, vt in obiecto prius cognito.

§. I.

Relatis sententijs verior eligitur.

Nu. 1. *Prima sententia. Vazquez. Herice.* IN hac Disputatione trea versantur sententiæ. Prima negatiua, quam tenet, & acriter defendit Vazquez *disp.* 30. pro illa referens Ochamum, Maiorem, Bonauenturam, Paludanum, & alios, de cuius fide dubitauit Herice *disp.* 31. *cap.* 1. molestissime ferens, quod ita iniquè (sic loquitur Herice) contenderit Vazquez in suam sententiã Angelicum Doctorem adducere. Vazquium sequuntur Alarcon, & Beccanus. *Secunda.* Secunda concedit creaturas possibiles cognosci à beatis ex vi eiusdem visionis in diuina essentia, vt in obiecto prius cognito: id tamen de existentibus negat; hanc *Durand.* tenet Durandus *in* 3. *dist.* 14. *q.* 2. *& in* 4. *dist.* 49. *q.* 3. quam sequitur nouissimè Herice *disp.* 31 *&* 32.

2 *Tertia. Molina. Suar. Valent. Machin. Fasolis. Granad. Nostra conclusio.* Tertia, & vera sententia, tam de possibilibus, quam de existentibus affirmat, in diuina essentia, vt in obiecto prius cognito videri: ita omnes Thomistæ in præsenti. Ex alienis Molina *disp.* 2. *ante medium.* Suarez *lib.* 2. *de attributis negatiuis cap.* 25. *&* 27. Valentia *punct.* 6. Machin. *disp.* 19 Fasolis circa istum articulum *à dub.* 4. *vsque ad* 20. Granados *tr.* 6. *disp.* 1. per plures sectiones. Estque communis apud Modernos, quam sententiam pro conclusione statuo.

3 Et omissis multis auctoritatibus, quibus illam valide confirmant Auctores relati, quod primam partem ostendo sic primo. *Prob.* 1. *quoad* 1. *partem.* Causa perfectè continens effectum, est sufficiens medium, vt in illa cognita cognoscatur effectus; sed Deus perfectissimè continet creaturas, vt illarum causa: ergo in illo cognito poterunt creaturæ cognosci. *Respondent contrarij.* Huic argumento respondent Auctores contrarij, veram esse maiorem: quando causa ad effectum refertur relatione aliqua reali, Deus autem, etsi perfectissimè contineat creaturas, nõ refertur ad illas relatione reali.

4 *Contra* 1. Verum contra solutionem illam oppono sic primo. Ratio cur causa manifestat effectum vt cognita, non est ordo realis, sed realis continentia; at diuina essentia perfectissimè continet creaturas vt illarum causa: ergo quamuis ad illas non referatur realiter, poterit illas manifestare vt cognita, & in illa vt in obiecto cognito cognosci poterunt. Consequentia tenet: minor est certa: & maior ostenditur primo. *Maior ostenditur primo.* Ratio cur causa prædicto modo manifestat effectum, non est id, quod imperfectionem dicit, in illa, sed id quod perfectionis est; at quod causa realiter respiciat effectum, non ad perfectionem, sed ad imperfectionem causæ reducitur; quo circa Deus, vtpotè perfectissima causa, non respicit creaturas per realem respectum: ergo ratio cur causa dicto modo manifestat effectum, non est realis ordo, sed continentia realis.

5 *Secundo.* Secundo probatur maior: causa manifestans effectum, vt cognita, non manifestat illum vt effectus illius, sed vt eius causa; aliàs cognitio effectus per causam non esset cognitio à priori, sed à posteriori; at causa sub ea ratione, qua dicit realem respectum ad effectum, non est causa, sed effectus. ergo non manifestat effectum ratione realis ordinis, sed ratione realis continentiæ. Discursus tenet: maior est certa: & minor probatur; respectus realis transcendentalis, est respectus dependentiæ: ergo respiciẽs transcendentaliter, in quantum tale, est dependens; at dependens in quantum tale, non est causa, sed effectus: ergo causa prout dicens transcendentalem ordinem ad effectum, non est formaliter causa, sed effectus illius, licèt in alio genere causæ.

Secundo principaliter impugnatur solutio; vnum extremum cum alio necessario connexum sufficienter ducit in eius cognitionem, vt obiectum cognitum, etsi ad illud non dicat ordinem realem; sed omnipotentia diuina, & scientia simplicis intelligentiæ Dei, habent necessariam connexionem cum creaturis possibilibus: ergo in illis vt cognitis poterunt cognosci creaturæ possibiles. Illatio tenet: maior est certa, id enim ipsum præstare potest necessaria connexio, quod realis respectus. Minor autem, in qua offendunt contrarij, probatur: implicat via productiua alicuius absque termino producibili; sicut & via intellectiua absque obiecto intelligibili, & appetitiua absque obiecto appetibili: ergo implicat omnipotentiam conuenire Deo absque possibilitate creaturarum; & consequenter omnipotentia Dei cum creaturarum possibilitate est connexa. 6 *Contra* 2.

Dices; omnipotentiam non esse vim productiuam creaturarum absolutè, sed solum sub conditione non repugnantiæ illarum; benè autem potest intelligi potentia productiua alicuius sub conditione quod non repugnet, etiam si absolutè repugnet, sicut de facto est potentia in Deo ad productionem chimeræ, si non repugnet quamuis de facto repugnet chimæra. Sed contra primo: nam potentia productiua termini absolutè existens sub conditione non repugnantiæ termini absolutè repugnantis, est omnino chimerica, & fictitia. ergo & solutio tradita. Probo antecedens: fictitia est, & chimerica, & omnino impossibilis actualis productio sub conditione non repugnantiæ termini absolutè repugnantis: ergo fictitia, & chimerica erit potentia productiua sub conditione non repugnantiæ termini absolutè repugnantis. Antecedens ex ipsis terminis apertè constat: consequentia verò probatur: quia non minus connectitur potentia productiua cum producibili, quam actualis productio cum termino à se producto. 7 *Dices.* *Contra* 1.

Contra secundo: conditionatum transit in absolutum purificata conditione: ergo quando conditionis purificatio est necessaria, transitus de conditionato in absolutum necessarius erit; at quod creaturæ, quæ de facto possibiles sunt non repugnent, est conditio ita necessaria, vt oppositum implicet: ergo quod Deus habeat vim productiuam illarum absolutam, erit ita necessarium, vt oppositum implicet. Tunc vltra; sed potentia productiua absoluta, necessario connectitur cum producibili absolutè: ergo quod omnipotentia diuina cum possibilibus connectatur, est omnino necessarium. Tertio, quia ad minus admittunt contrarij, omnipotentiam cum creaturis connecti sub conditione, quod non repugnent; at totum hoc obiectum cum hac conditione est quid creatum: ergo admittunt necessariam connexionem omnipotentiæ cum aliqua veritate creata absque vlla imperfectione; & consequenter initatur manifestè argumentum, cui totaliter fidunt, nempè, imperfectionem maximam esse, perfectiones diuinas cum veritatibus creatis necessario connecti. 8 *Secundo.* *Tertio.*

Secundo principaliter suadetur conclusio. Creaturæ possibiles sunt cognoscibiles ex vi essentiæ diuinæ, vt cognitæ per modum obiecti: ergo de facto sic cognoscuntur. Consequentia tenet. Antecedens autem probatur sic primo. Si non essent in illa vt in obiecto cognito cognoscibiles, sequeretur, Deum de facto comprehendi à Beatis. Consequens est absurdum: ergo sunt ita cognoscibiles. Probo sequelam: tunc obiectum aliquod comprehenditur, quando cognosci quantum cognoscibile est; at si creaturæ non sint cognoscibiles in essentia diuina, vt in obiecto cognito, & ex vi cognitionis illius, cognoscetur de facto à Beatis quantum petit cognosci: ergo de facto ab illis comprehendetur. Probo minorem; de facto cognoscitur quoad omnia, quæ formaliter necessario competunt Deo; aliàs creaturæ possibiles, in sententia opposita, non sunt cognoscibiles ex vi cognitionis illius, nec cum illo vt obiecto cognoscibili habent connexionem: ergo de facto à Beatis cognoscitur quantum petit cognosci. 9 *Secundo suadetur conclusio. Antecedens probatur* 1.

Secundo primum antecedens probatur. Si non essent creaturæ, cognoscibiles in diuina essentia ratione connexionis, quam habet cum illis, maior beatitudinis essentialis perfectio non argueretur ex cognitione plurium ex possibilibus: consequens est falsum; cum non sit aliud caput vnde colligatur: ergo sunt cognoscibiles in essentia. Probo sequelam; quia creaturæ existentes non cognoscuntur in essentia diuina ratione connexionis necessariæ cum illis; sed ratione reuelationis, plurium existentium cognitio non arguit excessum in beatitudine essentiali; cum possit contingere, vt aliquis non ita sanctus plura existentia cognoscat, quam alius, à quo in sanctitate exceditur, vt si plura ad eius statum spectent: ergo si possibilia non cognoscantur in diuina essentia ratione connexionis necessariæ cum illis, ex plurium possibilium cognitione non colligetur excessus in essentiali beatitudine. 10 *Secundo.*

Denique primum antecedens probatur; de facto Deus cognoscit omnes creaturas possibiles in essentia sua, vt in obiecto cognito: ergo aliquæ illarum cognoscibiles erunt ab intellectu beati in illa vt in obiecto cognito, & ex vi cognitionis illius. Consequentia est euidens; nam si diuina essentia comprehensa à Deo repræsentat illi vt obiectum cognitum 11 *Tertio.*

omnia

omnia possibilia, cognita quidditatiuè ab intellectu beati, poterit ei aliqua ex illis vt obiectum cognitum manifestare. Antecedens autem, etsi à Vazquio, & sequacibus negetur, multis à Thomistis conuincitur *in hac 1. par. q. 14.* & pro nunc breuiter *Antecedens ostenditur 1.* ostenditur primo; nam eo ordine diuina cognitio terminatur ad essentiam diuinam, & creaturas, quo ab essentia diuina, vt gerente munus speciei repræsentantur; at diuina essentia, vt species impressa nequit repræsentare immediatè creaturas; cum non habeat proportionem cum illis, sed immediatè repræsentat se ipsam, & mediate se ipsa creaturas: ergo pariter diuina cogni- *Secundo.* tio. Secundo probatur; defectus realis ordinis ad creaturas non tollit, quominus diuina essentia repræsentet creaturas, vt species impressa, & expressa; cum fateatur Vazquez, Deum in se ipso, vt in specie impressa cognoscere creaturas: ergo nec obstabit, quominus illas vt obiectum cognitum manifestet intellectui diuino, & consequenter in illa vt in obiecto cognito creaturas cognoscit.

12 *Secunda pars conclusionis probatur.* Et ex his probata manet secunda pars conclusionis nostræ; ideò namque, vt fatetur Durandus, & sequitur Herice, Deus in se ipso, vt in obiecto cognito, cognoscit creaturas possibiles, quia perfectè illas continet tanquam illarum causa; sed etiam perfectè continet creaturas existentes sub esse actuali tanquam illarum causa: ergo cognosci poterunt in diuina essentia vt in obiecto cognito, & ex vi eiusdem cognitionis.

13 *Respondebis.* Respondent, diuinam essentiam ratione omnipotentiæ necessario connecti cum creaturarum possibilitate, & idcirco in illa posse creaturas vt in obiecto cognito attingi; cæterum cum futuris, aut existentibus, nulla Dei perfectio necessario connectitur; quo circa cognosci nequeunt in diuina essentia vt in obiecto cognito. Sed contra, & in primis ad hominem contra P. Herice. Ipse namque disp. 51. citata, in argumentorum solutione *Contra vt ad hominem contra P. Herice 1.* fatetur, posse Dei essentiam, & omnipotentiam cognosci, nulla cognita creatura possibili: ergo in ratione obiecti cogniti non connectitur necessario cum creaturis possibilibus. Tenet consequentia, nam sicut id connectitur cum alio in genere entis, quod nequit subsistere sine illo; ita id cum Deo in ratione obiecti connectitur necessario, quod sine illo cognito cognosci non potest. Tunc vltra, hoc non obstante, fatetur Herice, manifestare creaturas possibiles, vt obiectum cognitum: ergo etiam si diuina essentia in ratione entis cum creaturis existentibus non connectatur, poterit illas repræsentare.

14 *Secundo.* Secundo, nam in eiusdem auctoris sententia, Dei cognitio formaliter repræsentat creaturas absque necessaria connexione cum illis: ergo & diuina essentia illas obiectiuè manifestare poterit, etsi cum illis necessario non connectatur. *Tertio.* Tertio; quia ex solutione data solum colligitur, creaturas possibiles necessario repræsentare, futuras autem, aut existentes non necessario, sed libere: ergo idem quod prius. Probatur antecedens, necessaria continentia creaturarum vt possibilium, fundat necessariam repræsentationem illarum per modum obiecti: ergo libera continentia earundem vt existentium fundare potest liberam manifestationem illarum per modum obiecti.

15 *Quarto impugnatur dicta solutio.* Denique impugnatur solutio: etsi omnipotentia diuina absolute sumpta per modum actus primi, non inferat existentiam, aut futuritionem creaturarum, adiuncto tamen diuino decreto ita necessario illam infert, ac absolute sumpta infert illarum possibilitatem: ergo sicuti in illa, prout in actu primo cognoscuntur creaturæ possibiles, vt in obiecto cognito, ita in illa vt per liberum decretum determinata cognosci poterunt creaturæ existentes, aut futuræ.

§. II.

Duobus argumentis contra primam partem conclusionis occurritur.

16 *Arguetur primo contra primam partem conclusionis.* CONtra primam partem nostræ conclusionis obijciunt Authores contrarij primo Causa non relata realiter ad effectum, nec illi similis, nequit vt cognita ducere in cognitionem effectus; sed diuina essentia, & omnipotentia diuina non dicunt realem ordinem ad creaturas, nec illi assimilantur: ergo in illis nequeunt cognosci creaturæ possibiles vt in obiecto cognito. Respondetur negando maiorem, quam contrarij non probant, sed nec probare possunt, vt namque causa co- *Respondetur.* gnita manifestet effectum, sufficit illum in se continere, & cum illo connecti; omnipotentia autem diuina, etsi realem ordinem ad creaturas non dicat, illas tamen perfectissime continet, & cum illis necessario connectitur; ac proinde in illa possunt cognosci, & de facto cognoscuntur creaturæ, vt in obiecto cognito; & quidem mirum est, quod Angelus in sua essentia proprietates suas cognoscat, vt in obiecto cognito, & quod in omnipotentia perfectiori modo continente creaturas non possint creaturæ cognosci.

17 *Oppones primo.* Verum contra solutionem istam, vt illius veritas magis innotescat, oppones sic primo: si omnipotentia cum creaturis possibilibus, necessario connecteretur, dependeret ab illis; at ab illis est omnino independens: ergo nequit cum illis necessario connecti. Discursus tenet, minor est certa, & maior ostenditur primo: vnum dependere ab alio in nullo alio consistit, quam in hoc quod sine illo nequeat subsistere; at qui eo ipso, quod omnipotentia diuina necessario connectatur cum possibilibus, nequit sine illis subsistere: ergo ab illis pendebit. Secundo illa mutuo de- *Secundo.* pendent quæ posita se ponunt, & ablata, se auferunt; sed eo ipso, quod connectatur omnipotentia cum possibilibus, ita contingit; ergo mutuo dependent.

Respondeo negando sequelam: ad illius primam probatio- 18 *Respondetur ad 1.* nem distinguo maiorem: quod sine illo nequit subsistere ratione subordinationis ad illud, concedo maiorem: ratione continentiæ illius per modum causæ, nego maiorem, & distinguo minorem eodem modo, & nego consequentiam: quod namque omnipotentia sine possibilibus nequeat subsistere, non prouenit ex subordinatione omnipotentiæ ad possibilia, sed potius è contra ex subordinatione possibilium ad omnipotentiam; & quia illa continet tanquam illorum causa; implicat autem contineri effectum in causa absque effectus possibilitate; & quidem in diuinis, Pater nequit sine filio subsistere, nec filius sine Patre; & tamen, nec Pater à Filio, nec Filius à Patre dependet; & in creatis vnum relatiuum nequit sine alio existere, à quo tamen non pendet, cum relatiua sint simul cognitione, & natura.

Ad secundam probationem, distinguo maiorem: si se ponant, & auferant à priori, concedo maiorem: si vnum à prio- 19 *Ad secundum.* ri, & aliud à posteriori, nego maiorem, & distinguo minorem eodem modo, & nego consequentiam: quia possibilitas creaturarum non infert existentiam omnipotentiæ illatione à priori, tanquam causa omnipotentiæ, sed solum à posteriori tanquam eius effectus; sicuti ex risibilitate rationalitatem colligimus; omnipotentia autem infert creaturarum possibilitatem tanquam illius causa.

Si dicas, creaturarum possibilitas infert omnipotentiam vt 20 *Si dicas. Respond.* obiectum illius: ergo à priori. Respondeo, distinguendo antecedens: tanquam obiectum, ad quod omnipotentia ordinetur, & propter quod sit tanquam propter finem, nego antecedens: tanquam obiectum, ad quod omnipotentia non ordinatur, sed potius ipsum est propter omnipotentiam, concedo antecedens, & nego consequentiam: quia tunc solum obiectum est causa potentiæ, quando potentia ad ipsum ordinatur.

Obijcies secundo, si omnipotentia necessario connecteretur 21 *Obijcies secundo. Minor ostenditur primo.* cum possibilibus, ex destructione possibilitatis cuiuscumque possibilis, sequeretur destructio omnipotentiæ; at hoc est impossibile: ergo & connexio. Discursus tenet, sequela est legitima, & minor suadetur sic primo. Ex destructione minus necessarij non sequitur destructio magis necessarij; sed omnipotentia est magis necessaria, quam possibilitas creaturarum, cum habeat necessitatem essendi à se, possibilia vero non à se, sed ab alio: ergo destructio alicuius possibilis, omnipotentiæ destructionem non infert.

Secundo, si ex ablatione possibilitatis hominis, v. c. seque- 22 *Secundo.* retur ablatio omnipotentiæ, sequeretur etiam ex destructione illius destructio omnium possibilium, etiam supernaturalium: at hoc est impossibile: ergo & destructio omnipotentiæ ex possibilium destructione. Sequela est nota; ablata namque omnipotentia auferuntur omnia possibilia: ergo si ex destructione possibilitatis hominis sequeretur destructio omnipotentiæ, sequeretur etiam destructio possibilitatis omnium, etiam supernaturalium. Falsitas autem consequentis probatur; quia aliàs homo secundum suum esse naturale exposceret possibilitatem supernaturalium; ac per consequens, non posset comprehendi ab Angelo lumine naturæ; cum nequeat aliquid comprehendi, non cognito illo, cum quo necessario connectitur: Angelus autem nequeat lumine naturæ supernaturalia cognoscere; at hæc omnia sunt falsa: ergo & id ex quo sequuntur.

Tertio; omnipotentia Dei consistit in potentia ad omne 23 *Tertio.* non implicans; sed adhuc reddito impossibili homine, maneret in Deo potentia ad quidquid non implicat: ergo integra, & adæquata subsisteret omnipotentia. Denique minor principalis suadetur; sic comparantur ad omnipotentiam diuina possi- *Quarto.* bilia in particulari, sicuti ad visiuam potentiam particularis colorata; sed ex eo quod redderetur impossibilis particularis color, albedo v. c. non sequeretur non esse, seu destructio potentiæ visiuæ: ergo idem de omnipotentia. Maior certa videtur. Minor autem constat, quia maneret color in communi, à quo specificatur potentia visiua: ergo maneret potentia visiua eiusdem rationis.

Respondeo, concedendo sequelam, & negando mino- 24 *Respond. ad primam.* rem. Ad cuius probationem, distinguo maiorem: si minus necessarium sit necessario connexum cum magis necessario, nego maiorem: si non ita contingat, concedo maiorem, & concessa minori, nego consequentiam: quia licet creaturæ possibiles non sint ita necessariæ ac omnipotentia; sunt tamen necessario cum illa connexæ, & è contra; quod autem inter magis, & minus necessarium possit interuenire necessaria connexio, manifestè constat in essentia hominis, & illius

& illius passionibus, inter quæ interuenit necessaria mutua connexio; cum tamen essentia magis necessaria sit, quam passiones.

25 *Ad secundam.* Ad secundam minoris probationem, distinguo consequens: sequeretur per illationem immediatam, nego sequelam: per mediatam illationem, concedo sequelam, & nego minorem; nec ex hoc sequitur; hominem secundum esse naturale connecti cum supernaturalibus, aut illorum possibilitatem exposcere: quia homo secundum suum esse naturale formaliter, solum petit omnipotentiam, vt productiuam sui, quod autem sit supernaturalium productiua, hoc est, quid materiale respectu exigentiæ hominis secundum suum esse naturale.

26 *Dices.* Dices; homo secundum suum esse naturale necessario connectitur cum omnipotentia Dei, vt infinita est; at omnipotentia vt infinita, etiam supernaturalium productiua: ergo connectitur connexione formali cum illa prout sic; & consequenter cum supernaturalibus. *Respond.* Distinguo maiorem; vt est infinita intensiuè in modo producendi hominem, concedo maiorem: secundum adæquatam extensionem suæ infinitatis, nego maiorem, & concessa minori, nego consequentiam.

27 *Ad tertiam.* Ad tertiam probationem minoris, distinguo maiorem: consistit in potentia ad omne non implicans in quauis suppositione conficta, nego maiorem: ad omne non implicans modo, concedo maiorem, & distinguo minorem: maneret potentia ad non implicans pro tunc, transeat minor: ad non implicans, quod modo non implicat, nego minorem, & consequentiam: quia cum omnipotentia diuina, quæ de facto datur, sit potentia ad omne, quod modo non implicat, & modo non implicet homo, est potentia ad hominem; si autem homo redderetur implicans, non esset potentia productiua hominis; & consequenter variaretur intrinsecè. *Illatio ex hac doctrina.* Ex quo licet obiter colligo; tunc non remansuram, nec istam omnipotentiam, nec aliam: non istam, quia auferretur ab illa aliquod prædicatum intrinsecum; & consequenter tota destrueretur: non aliam; quia implicat alia ab ista distincta; sicut implicat alius Deus distinctus à vero Deo, qui de facto datur.

28 *Ad vltimam.* Ad vltimam probationem, concessa maiori, nego minorem. Ad cuius probationem, distinguo antecedens: maneret color in communi cum eadem amplitudine, nego antecedens: sine illa, concedo antecedens, & nego consequentiam; quia reddita impossibili albedine, iam color in communi non posset ad albedinem contrahi; & consequenter non maneret cum illa amplitudine, quam habet modo, & cum qua specificat visiuam potentiam. Nec ex hoc sequitur, specificationem visiuæ potentiæ desumendam esse à coloribus particularibus; quia non se habent, vt specificantes, sed solum vt species contrahentes colorem specificantem; nec ex illorum impossibilitate sequeretur immediatè destructio potentiæ visiuæ, quæ de facto datur, sed solum mediatè, quatenus ex destructione possibilitatis albedinis, sequitur variatio in ratione communi coloris, quæ per albedinem est contrahibilis.

29 *Arg. 2. Sequel. prob.* Secundo principaliter arguunt argumento, cui potissimè fidunt, quia sequitur ex nostra sententia, quemlibet beatum de facto omnia possibilia videre; consequens est falsum: ergo & sententia. Probatur sequela sic primo; si diuina essentia vt obiectum cognitum manifestaret creaturas possibiles, necessario, & non liberè manifestaret illas: ergo cuilibet beato manifestaret omnes. *Secundo.* Secundo, nulla formalitas diuinæ essentiæ, quæ est obiectum primarium, latere potest aliquem beatum, sed omnes cognoscunt omnia, quæ formaliter competunt Deo: ergo si diuina essentia cognita manifestat creaturas, cognita adæquatè, quantum ad omnia, quæ formaliter habet, manifestabit necessario intellectui beati omnes creaturas.

30 *Tertio.* Tertio; cognita omnipotentia Dei, non potest, in nostra sententia, non cognosci necessario ratio entis creati sub communi conceptu possibilis: ergo necessario etiam debent cognosci omnia possibilia in particulari. Patet consequentia; nam primum necessario contingit, quia omnipotentia Dei necessario connectitur cum ente creabili sub hac generali ratione; sed etiam necessario connectitur omnipotentia diuina, vt continens hominem cum hominis possibilitate, vt fateri tenemur: ergo non poterit omnipotentia diuina cognosci, non cognito homine in particulari, & sic de alijs.

31 *Si dicas. Contra.* Si forte dicatur; beatum visa essentia diuina non videre omnipotentiam, vt continentem hominem. In contrarium obstat, quod omnipotentia vt continens hominem est prædicatum necessario competens Deo: ergo non potest prout sic non videri à vidente essentiam, iuxta dicta Disputatione præcedenti. *Si iterum dicas. Contra.* Si dicas; videri quoad id, quod importat in recto dicta continentia, non autem quoad obliquum, & terminum. In contrarium arguunt, non potest videri omnipotentia secundum id, quod dicit in recto, non cognito obliquo, nempè ente producibili vt sic; quia necessario cum illo connectitur; sed etiam continentia actiua hominis competens Deo secundum id, quod dicit in recto, necessario connectitur cum homine in obliquo importato: ergo non poterit cognosci secundum id, quod dicit in recto, non cognito obliquo, videlicet homine.

32 *Resp. ad 1. probationem.* Ad hoc argumentum respondetur, negando sequelam. Ad cuius primam probationem dicatur; essentiam diuinam manifestare necessario creaturas, iuxta capacitatem intellectus actuati lumine gloriæ; & quia lumen creatum non est capax videndi in Verbo omnes creaturas possibiles, sed plures, vel pauciores iuxta maiorem, vel minorem intensionem sui; idcirco essentia diuina non manifestat omnes in actu secundo, etsi quantum est de se, possit illas manifestare, vt de facto manifestat intellectui diuino; & quidem si diuina essentia per modum speciei, non repræsentat omnes, sed aliquas intellectui beati, quia repræsentat iuxta luminis actiuitatem; cur id ipsum præstare non poterit manifestatione obiectiua, & eadem ratione?

33 *Ad secundam.* Ad secundam probationem, concesso antecedenti, distinguo consequens: si cognoscantur formalitates omnes diuinæ adæquate intensiuè, concedo consequentiam: si solum extensiuè, non verò intensiuè, nego consequentiam: intellectus autem Beati, etsi videat omnes formalitates formaliter existentes in Deo; non tamen videt illas omni intensione, qua petunt videri, & idcirco, vt sic visæ non manifestant obiectiuè omnia possibilia.

34 *Instat Vazquez.* Sed instat Vazquez, quod diuina essentia magis, vel minus intenso lumine videatur, non dicit diuersitatem ex parte obiecti primarij visi; sed solum in modo videndi: ergo ex parte obiecti primarij tot formalitates videntur medio lumine intenso, ac medio lumine remisso; at in nostra sententia, essentia visa manifestat creaturas: ergo visa quoad omnia, quæ formaliter dicit, manifestabit omnia, quæ eminenter continet; & consequenter omnia à quolibet beato videbuntur, siuè habeat intensum, siuè remissum lumen.

35 *Respondetur.* Respondeo, concessa prima consequentia, & minori subsumpta, negando vltimam consequentiam; quia licet ex parte obiecti primarij idem videatur ab omnibus; quia tamen diuerso modo quoad intensionem, & claritatem videtur, idcirco non eodem modo omnibus beatis manifestat creaturas, nec easdem omnibus manifestat; quia essentia non manifestat, nisi iuxta modum, quo attingitur; sicut idem principium clariori, & intensiori modo visum, erit ratio videndi plures conclusiones, quam si non ita clarè, nec intensè videatur.

36 *Instatur hoc argumentum.* Et instо argumentum in sententia opposita; ipsi namque admittunt, creaturas videri in diuina essentia causaliter, idest, cognitionem, qua beati vident creaturas, causari à cognitione, qua intuentur Deum. Inquiro; si omnes Beati ex parte obiecti primò attacti per visionem beatificam vident omnes perfectiones, & formalitates formaliter existentes in ipso; cur cognitio vnius causat cognitionem plurium creaturarum ex possibilibus, quam alterius cognitio? Certè nulla alia ratio poterit assignari, nisi quia licet easdem perfectiones omnes videant in obiecto primario; non tamen omnes eodem modo, sed magis, vel minus intensè: id ipsum respondeo in nostra sententia.

37 *Ad 3. probationem.* Ad tertiam probationem, benè ibi vsque ad vltimam replicam, ad quam respondeo, distinguendo maiorem: quia necessario cum illo connectitur connexione formali, idest tanquam cum obiecto primario, concedo maiorem: quia quomodolibet cum illo connectitur, nego maiorem, & distinguo minorem: continentia actiua hominis connectitur cum homine connexione formali tanquam cum obiecto primario, nego minorem: materiali, idest, tanquam cum materiali obiecto, concedo minorem, & nego consequentiam. Itaque sicut potentia visiua connectitur cum visibili vt sic, & cum tali, vel tali visibili, cum illo formaliter, tanquam cum primario obiecto, cum particularibus vero, tanquam cum obiectis materialiter sub primo contentis, & vt quidditatiuè cognoscatur, sufficit cognoscere rationem communem visibilis; non autem requiritur, quod cognoscantur particularia obiecta: ita in diuina omnipotentia contingit, quæ quia eadem indiuisibili continentia formaliter, & virtualiter, continet hominem, equum, & alias creaturas, vt stant sub ratione communi creabilis, formaliter connectitur cum ratione communi: cum particularibus vero solum materialiter; & idcirco non potest quidditatiuè cognosci, non cognita ratione communi creabilis, benè autem non cognitis creaturis in particulari.

38 *Instabis primo.* Sed instabis primo; sequitur ex hac solutione, omnipotentiam diuinam comprehendi posse, non cognitis ex vi illius creaturis in particulari; consequens est falsum; aliàs de facto à beatis comprehenderetur, ergo & solutio. Probatur sequela; quia intellectus creatus non connectitur connexione formali cum intellectionibus possibilibus in particulari, de facto comprehenditur ab Angelo, non cognitis in illo, & ex illo omnibus intellectionibus possibilibus in particulari: ergo si omnipotentia diuina non connectitur connexione formali cum possibilibus in particulari, poterit comprehendi, quin in illa, & ex illa cognoscantur possibilia in particulari.

39 *Respond.* Respondeo, negando sequelam. Ad cuius probationem, nego causalem; sed idcirco id in intellectu creato contingit, quia non continentur in illo intellectiones possibiles tanquam in causa adæquata, & completa; cum intellectus ad quamlibet intellectionem indigeat per speciem compleri; at vero creaturæ possibiles

sibiles secundum peculiares rationes continentur in omnipotentia diuina, tanquam in causa adæquata, & completa; & idcirco non potest comprehensiuè attingi, non cognitis in illa, & ex illa creaturis possibilibus in particulari.

Si dicas: ergo in omnipotentia diuina non poterunt cognosci
40 *Si dicas.* actus vitales. Patet consequentia; quia non continentur in illa tanquam in causa adæquata; cum se sola nequeat illos causare absque concursu potentiæ vitalis creatæ.
Respond. Respondeo, negando sequelam; quia etsi requiratur concursus potentiæ vitalis creatæ; hæc tamen in omnipotentia diuina perfectissimè continetur.
Instabis. Instabis secundo: omnipotentia diuina non causat creaturas possibiles in communi, sed particulares rationes possibilium: ergo non connectitur cum ratione communi creabilis connexione formali, sed cum particularibus rationibus possibilium.

41 *Respond.* Respondeo, distinguendo antecedens; non causat rationem illam communem exercite vt *quod*, concedo antecedens: vt *quo*, nego antecedens, & nego consequentiam; quia connexio formalis non est cum terminis causatis vt *quod*, sed solum cum termino *quo*, idest, cum illo ratione cuius illius causalitas ad particularia terminatur in exercitio; sicut licet potentia visiua non videat vt *quod* colorem in communi, sed particulares colores, quia tamen istos videt ratione colorati in communi, non ab illis, sed à ratione colorati in communi specificatur.

§. III.

Circa tertium argumentum examinantur variæ solutiones, & vera traditur.

42 *Arg. 3* TERTIO arguunt, vrgendo magis argumentum factum; non est maior ratio, cur istæ potius creaturæ videantur, quam illæ, si semel videntur ex vi essentiæ diuinæ prius cognitæ: ergo vel omnes videntur, quod nos non admittimus, vel nulla dicto modo videtur. Consequentia tenet. Antecedens autem probare contendunt impugnando omnes rationes, quæ assignari solent.

43 *Prima solutio.* Huic argumento multipliciter occurrunt Auctores nostram defensantes sententiam. Quidam respondent, hoc prouenire ex voluntate Dei volentis vnire suam essentiam intellectui beati, vt est repræsentatiua istius creaturæ, potius quam alterius. Ita Magister Bañez, & Zumel in præsenti.

Contra 1. Hic tamen modus dicendi non placet: primo; quia licet diuina voluntas sit remota causa huius diuersitatis, causa tamen proxima esse non potest: ergo prædictus modus dicendi, vel est falsus, si ad diuinam voluntatem, vt adæquatam causam recurrat vel diminutus; siquidem causam proximam non assignat. Probo antecedens; diuersitas attingendi has potius quam illas creaturas, prouenit à visione beatifica, vt à causa formali: ergo à principijs proximis illius debet prouenire, vt à causis efficientibus proximis; at diuina voluntas non est proxima causa visionis ex parte intellectus, sed lumen gloriæ, & ex parte obiecti diuina essentia, vt exercens munus speciei: ergo ad hæc principia debet recurri, vt ad causam proximam extrinsecam huius diuersitatis.

44 *Secundo.* Secundo, quia ex illo sequitur, posse vnum intellectum absque lumine perfectiori plures creaturas in diuina essentia videre, quam alius; consequens est contra D. Thom. *art. 6. præcedenti*, asserentem, illum plures creaturas videre, qui plus participat de lumine gloriæ: ergo & prædictus modus, quem impugnamus. Probo sequelam, nam in isto modo dicendi adæquata ratio diuersitatis prouenit à voluntate Dei vniente diuinam essentiam, vt est repræsentatiua huius potius, quam illius creaturæ: ergo absque vlla inæqualitate, seu diuersitate in lumine gloriæ videri poterunt perfectiores.

45 *Modus dicēdi P. Arrubal reijcitur.* Ex quibus falsitatibus conuincitur modus dicendi Arrubalis *disp. 26 cap. 4.* asserentis, totam rationem videndi has potius creaturas, quam illas desumendam esse ex diuina essentia diuersimode concurrente ex parte obiecti, vt determinantis obiectiuè ad has creaturas potius quam ad illas. Qui modus dicendi, exinde conuincitur, quod intellectus plures creaturas videns ex vi diuinæ essentiæ per modum obiecti, perfectius videt diuinam essentiam; sed perfectior visio non potest, nisi à perfectiori lumine prouenire: ergo adæquata causa huius diuersitatis nequit ex diuina essentia obiectiuè concurrente desumi. Maior cum consequentia tenet. Minor autem præterquam quod est D. Thom.
Minor probatur primo. expressa *art. 6. citato* probatur. Tùm, quia visio beatifica est effectus luminis gloriæ in genere causæ efficientis: ergo nequit crescere visio in perfectione, nisi à perfectiori lumine procedat.

46 *Secundo.* Tum etiam, quia lumen remissum non est potens intrinsecè ad visionem ipso intensiorem, & perfectiorem; aliàs illi esset debitus concursus obiectiuus diuinæ essentiæ per modum speciei ad visionem ipso intensiorem: ergo debet in perfectione augeri, vt sit principium perfectioris visionis.
Tertio. Tum denique ab exemplo ex naturalibus desumpto; habitus naturalis ex vi primæ demonstrationis genitus, nequit ad secundam extendi, nisi intendatur, & intrinsecè perficiatur: ergo pariter habitus infusus, quale est lumen gloriæ, esse non poterit principium videndi plures, & perfectiores creaturas in diuina essentia, nisi intrinsecè augeatur, & intrinsecè perficiatur.

Tertio alij respondent; diuersitatem istam reducendam esse a 47 *Tertio alij respōdent.*
diuersā luminis indiuiduationē, eo quod vnū indiuiduale lumen est alio perfectius, non verò ad maiorem luminis intensionem; nec ad hoc, quod istæ potius, quam illæ creaturæ lateant, vel pateant in sinu omnipotentiæ Dei, ita Suarez vbi *supra cap.* 26. *Contra 1.*
Cæterum iste dicendi modus impugnatur sic primo: quia duo lumina numero diuersa possunt esse principia videndi easdem creaturas: ergo indiuiduatio diuersa luminis, non est ratio videndi diuersas creaturas, & consequenter, nec cur istæ potius, quam illæ videantur. Consequentia tenet. Antecedens autem probatur; quia possunt duo beati in beatitudine essentiali esse æquales: ergo easdem creaturas poterit vterque videre, non eodem numero lumine: ergo indiuidualiter diuerso. Secundo, *Secundo.*
idem lumen numero, si intendatur magis, vt fieri potest, perfectius penetrabit diuinam essentiam; & consequenter plures creaturas videbit in illa: ergo ratio plures, vel pauciores videndi, non est diuersa indiuiduatio, sed vel maior, vel minor luminis intensio.

His igitur omissis, antequam solutionem, quam veriorem reputo, explicem, aduerto eadem prorsus difficultate Auctores 48 *Pro vera solutione notatur primo.*
contrarios vrgeri; ipsi namque fatentur, creaturas possibiles videri in diuina essentia, & ex vi cognitionis illius causaliter, quamuis non formaliter, idest, cognitionem essentiæ diuinæ esse causam cognitionis rerum, & idcirco saluari eas in Verbo videri: inquiro ergo ab illis, cur cognitio beatifica illius petit causare cognitionem harum creaturarum, & cognitio beatifica alterius petit causare cognitionem aliarum creaturarum, cum quælibet ex his cognitionibus ad omnia terminetur, quæ formaliter competunt Deo? Rationem, quam reddiderint, reddam & ego, loquendo de cognitione creaturarum in Verbo formaliter.

Aduerto secundo; aliud esse inquirere, quæ sit ratio vi- 49 *Notatur secundo.*
dendi plures, vel pauciores creaturas? Aliud vero, quæ sit ratio; cur si plures, vel pauciores videntur, cur sint illæ, vel illæ? v. c. cur supposito, quod lumen intensum, vt octo, extendatur ad centum creaturas, & intensum, vt quatuor, ad quinquaginta, cur illæ centum, vel istæ quinquaginta sint homo, equus, &c. & non Leo, Formica? &c. *Tertio.*
Animaduerto tertio; sermonem posse fieri, vel de existentibus, vel de possibilibus.

His ita præmissis, ad argumentum factum respondeo; ratio- 50 *Resp. ad argumentum.*
nem cur has creaturas existentes potius, quam alias videat intellectus beati, esse, quia hæ potius, quam illæ ad eius statum pertinent. Rationem cur plures, vel pauciores ex possibilibus cognoscat, esse tanquam causam formalem, maiorem, vel minorem intensionem visionis, vt effectiuam, maiorem, vel minorem luminis intensionem, & vt obiectiuam diuinam essentiam, vt vnitam per modum speciei. Rationem denique, cur inter illas plures, vel pauciores istæ determinatæ præ alijs videantur, ad solam diuinam essentiam reducendam esse vt voluntariè vnitam per modum speciei repræsentantis has potius quam illas.

Prior pars est D. Thom. expressa *qu. 8. de Veritate art. 4. ad 12.* 51 *Prior pars resolutionis prob. & secunda.*
argumentum, & ex dicendis Disputatione sequenti constabit. Secunda probatur; ratio videndi plures, vel pauciores, est maior, vel minor penetratio diuinæ essentiæ cognitæ primario; sed ratio maioris, vel minoris penetrationis, est visionis intensio per modum causæ formalis; & maior, vel minor luminis intensio, vt principium efficiens, & diuina essentia, vt concurrens perfectiori, vel imperfectiori modo obiectiuè: ergo hæc omnia in proprio genere ad istam diuersitatem concurrunt. Maior ex dictis constat, & expressè traditur à Doctore Angelico *loco allegato de Veritate in corpore, in 4. dist. 49 qu. 2. art. 5. ad 4.* & S.THO.
in præsenti art. 6 in fine corporis. Minor etiam ex D. Thom. expressa *art. præcedenti circa finem corporis*, illis verbis: *In tantum intellectus creatus diuinam essentiam perfectius, vel minus perfectè cognoscit, in quantum maiori, vel minori lumine gloriæ perfunditur.* Et constat ex dictis contra P. Arrubal: ergo minor est vera.

Tertiam denique partem, quam expressè tenet Noster Na- 52 *Tertia pars probatur.*
zarius *in præsenti art. 6. controuers. 3. §. 4. secundum in fine*, sic probo; ratio videndi has potius, quam illas, prouenire nequit ex maiori luminis intensione: ergo prouenit ex diuina essentia obiectiuè determinante potius ad illas, quam ad illas. Consequentia tenet. Antecedens autem probatur. Maior luminis intensio, vel est ratio videndi has potius, quam illas, quia perfectiores illis, vel quia imperfectiores; neutro ex his modis: ergo ex maiori luminis intensione dicta diuersitas non desumitur.

Minor probatur primo: quia quodcumque illorum dicatur, 53 *Minor prob. 1.*
sequitur, quoduis lumen intensum esse rationem videndi infinitas creaturas possibiles; hoc est falsum: ergo & minor. Probatur sequela: nam infra quamlibet perfectiorem creaturam,

sunt

sunt possibiles infinitæ minus perfectæ, & supra quamlibet minus perfectam, sunt possibiles infinitæ perfectiores: ergo si maior luminis intensio est ratio videndi perfectiores, quia latentiores, erit ratio videndi infinitas minus perfectas, quia minus latentes; & si est ratio videndi minus perfectam, quia latentiorem, erit etiam ratio videndi infinitas possibiles magis perfectas, quia minus latentes.

Secundo illa minor probatur: quia in primis, maior perfectio creaturæ non exposcit maiorem intensionem in lumine;
54 *Secundo.* cùm habitualis gratia, quæ est perfectior qualibet substantia naturali creabili, in probabiliori sententia, per quodlibet lumen quamuis remissum videatur. Tertio: non est ratio assignabilis, cur minor perfectio creaturæ possibilis maiorem luminis inten-
Tertio. sionem exposcat, quam creatura magis perfecta: ergo ex neutro capite potest prouenire, quod maior luminis intensio ad has potius, quam ad illas determinet.

55 *Dices.* Dices; rationem cur lumen intensius ad has potius, quam ad illas determinet, non esse, quia perfectiores sunt, sed quia magis, vel minus latentes. Sed contra primo: nam ratio cur istæ crea-
Contra 1. turæ sint magis, vel minus latentes, quam aliæ, necessario debet esse vel quia perfectiores sunt, vel quia minus perfectæ: ergo reddeunt inconuenientia posita.

Secundo. Secundo: ratio cur diuina essentia manifestat creaturas vt cognita, & creaturæ sunt manifestabiles in illa prout sic, est connexio quam diuina essentia habet cum illis; sed cum omnibus creaturis possibilibus consideratis in particulari æqualiter connectitur: ergo omnes sunt æquè manifestabiles, nec vna alia latentior ex natura rei.

Verum contra resolutionem istam objicies primo: maior lu-
56 *Contra istam resolutionē insurges primo.* minis intensio non est ratio plura videndi, sed idem videndi modo perfectiori, & clariori: ergo secunda pars nostræ resolutionis est falsa. Probatur antecedens dupliciter: primo maior intensio qualitatis physicæ, v.c. albedinis sumitur penes ordinem ad eandem partem subiecti: ergo maior intensio qualitatis intentionalis respicientis obiectum, debet desumi penes ordinem
Antecedens probatur 1. ad idem obiectum. Secundo; quod intensiori modo diligatur Deus, vt credatur Trinitatis mysterium, non est ratio diligendi plura, vel plura credendi, sed idem modo perfectiori: ergo pa-
Secundo. riter, quod Deus intensiori modo videatur, non erit ratio plura
Tertio. videndi in ipso, sed videndi idem modo clariori. Tertio; maior intensio habitus scientifici non est ratio attingendi plures conclusiones; hoc enim non ex intensione, sed ex maiori extensione habitus prouenit: ergo maior luminis intensio non erit ratio videndi plura in Deo, sed idem clariori, & perfectiori modo.

Respondetur, negando antecedens. Ad cuius primam proba-
57 *Resp. ad 1. probationem.* tionem, concesso antecedenti, distinguo consequens: penès ordinem ad idem obiectum primarium, concedo consequentiam; ad idem obiectum secundarium, nego consequentiam; & quia lumen non primario, sed secundario respicit creaturas, idcirco maior intensio illius saluatur penès ordinem ad diuinam essentiam perfectiori modo visam, non penès ordinem ad easdem creaturas. Ad secundam, concesso antecedenti, nego conse-
Ad secundam. quentiam. Et ratio discriminis est, quod creaturas, etsi diligamus in ordine ad Deum, non tamen diligimus illas in Deo tanquam in causa, & obiecto prius dilecto; nec credimus veritates creatas in veritatibus increatis tanquam in causa; & idcirco intensiori modo diligere, & credere Deum, non est ratio diligendi, & credendi plura obiecta creata; lumen autem gloriæ attingit creaturas in diuina essentia tanquam in causa, & ex vi cognitionis illius; eo autem ipso, quod clariori modo causa videatur, plures effectus patent in illa.

58 *Ad tertiam.* Ad tertiam eadem solutione respondeo, concesso antecedenti, nego consequentiam, eadem ratione: quia scilicet, habitus scientificus, v.c. Logicæ, non attingit conclusiones secundario in principijs primario cognitis ex vi eiusdem actus, sed primario tendit in conclusiones; & idcirco maior illius intensio non est ratio attingendi plures conclusiones, sed easdem perfectiori modo; secus in nostro casu, opposita de causa contingit.

Objicies secundo; habitus attingens aliquam rationem for-
59 *Objicies secundo.* malem, potens est attingere omnia obiecta materialia sub illa contenta; sed lumen gloriæ quantumcumque remissum attingit diuinam essentiam: ergo erit potens, quantum est de se, ad attingendas omnes creaturas, quæ vt materialia obiecta continentur sub illa, si diuina essentia cum intellectu vniatur vt illa
Si respondeas. repræsentans. Si respondeatur; habitum attingentem aliquam rationem formalem, posse attingere omnia obiecta materialiter sub illa contenta, si intendatur magis, non autem in eadem intensione persistat.

In contrarium obstat sic primo: idem habitus fidei attingens
60 *Contra 1.* primo veritatem increatam Dei, est potens ad attingendas omnes veritates creatas sub illo contentas in quacumque intensio-
Secundo. ne: ergo idem in lumine gloriæ continget. Secundo, eadem visiua potentia, quæ potest coloratum, lucidum attingere, est etiam potens inuariata manens intrinsecè, sola facta variatione in speciebus, omnia materialia obiecta videre; at lumen gloriæ seruat modum potentiæ: ergo idem quod prius. Respon- *Respond & instatur.*
deo iuxta assignatam solutionem, cuius veritas constat in scientijs naturalibus, quæ vt ad plures conclusiones extendantur, indigent intrinsecè perfici, quamuis sub eadem ratione formali contineantur omnes.

Ad primam impugnationem, concesso antecedenti, nego 61
consequentiam; & ratio discriminis habetur ex dictis; fides *Ad 1. impugnationem.*
namque non attingit veritates creatas in veritate increata Dei tanquam in causa, nec ex vi maioris penetrationis illius; & idcirco non indiget maiori intensione, vt plures veritates attingat; lumen autem gloriæ attingit obiecta creata in diuina essentia tanquam in causa; & quia causa magis penetratur, quanto plures effectus cognoscuntur in illa, & ex illa, hinc fit, quod ad plures effectus cognoscendos requiratur intensior visio; visio autem intensior petit maiorem luminis intensionem; sicuti intensior calefactio postulat intensiorem calorem.

Ad secundam, concesso antecedenti, nego consequentiam, & 62
ratio discriminis est duplex; prima, quod potentia visiua non *Ad secundam.*
attingit materialia obiecta in primario vt in causa, quæ iam ex dictis constat. Secunda, quod naturales potentiæ non sunt capaces intensionis, & remissionis, & idcirco eadem manens intensiuè inuariata, potest omnia videre; lumen autem, cum habitus sit, capax est intensionis, & illam exposcit, vt influat in visionem intensiorem, qualis exigitur ad plura videnda.

Objicies tertio, per quemlibet gradum luminis intensi vt *octo* 63
v.c. videntur omnes creaturæ, quæ per tale lumen videntur; ergo *Arg. 3.*
etiamsi dictum lumen remittatur & fiat vt *sex*, videbuntur per illud eędem creaturæ, quæ videbantur antea. Antecedens constans videtur; quia non sunt assignabiles creaturæ correspondentes vni, & alteri gradui; ergo per quemlibet omnes videntur. Consequentia vero probatur: nam si gradus vt *sex* erat ratio videndi antea centum creaturas, quamuis duo gradus, quibus prædictum lumen erat intensum vsque ad *octo* tollantur, erit etiam ratio illos videndi.

Respondeo, omisso antecedenti, negando consequentiam, & *Respond.*
insto argumentum: vnus trahens currum cum alio, totum currum trahit, & tamen non valet: ergo separatus ab alio illum trahere potest: ita ergo in præsenti, quamuis per vnum gradum simul cum alijs omnes illæ creaturæ videantur, non rectè sequitur, quod per illum, alijs destructis, omnes possent videri.

Denique contra secundam partem nostræ resolutionis oppo- 64
nes Doctorem Angelicum *quæst. 8. de Veritate art. 4. ad 2. argumen-* *Arg. 4.*
tum, asserentem, rationem cur per lumen magis intensum, hæ *contra 2. partē conclusionis.*
potius, quam illæ creaturæ videantur, esse, quia sunt magis, vel minus latentes in omnipotentia diuina: ergo falso asserimus, adæquatam rationem, istas potius, quam illas videndi esse, quod diuina essentia voluntariè has potius repræsentet, quam illas. Et confirmabis; ideò maior intensio luminis est ratio videndi plures *Confirmatur.*
creaturas, quia quo plures videntur, magis penetratur omnipotentia Dei, sed etiam quo perfectior creatura videtur, magis penetratur diuina omnipotentia: ergo maior luminis intensio erit ratio videndi perfectiores creaturas.

Respondeo explicando antecedens: quia sunt magis, vel minus latentes in actu primo, & ex natura rei, nego antecedens: *Respond.*
quia sunt magis, vel minus latentes in actu secundo ratione voluntariæ repræsentationis istarum præ alijs, concedo antecedens, & nego consequentiam. Itaque fateor, creaturas aliquas esse in diuina essentia latentiores alijs; cæterum hoc non ex natura rei, sed solum ex voluntaria diuinæ essentiæ repræsentatione prouenit; nec aliud Angelicus Doctor intendit. Ad confirmationem, concessa maiori, nego minorem: quia cum quælibet creatura, siuè perfectior, siuè imperfectior sit, æquè cum *Ad confirmationem.*
omnipotentia diuina connectatur, ac alia, æquè omnes in illa cognoscibiles sunt; ac per consequens nulla illarum ad sui cognitionem desiderat perfectiorem penetrationem diuinæ omnipotentiæ.

§. Vltimus.

Vltimum argumentum contra secundam partem conclusionis diluitur, & aliqua inferuntur ex dictis.

DENIQVE contra secundam partem nostræ conclusionis objiciunt. Essentia diuina non connectitur necessario 66
cum creaturis futuris, aut existentibus: ergo nequeunt in illa *Arguitur vltimo.*
cognosci vt in obiecto prius cognito. Si respondeatur; connecti *Si respondeatur.*
cum illis diuinam essentiam, seu omnipotentiam diuinam, non prout in actu primo, benè autem vt per decretum liberum determinatam; ac proinde in illa prout sic determinata posse cognosci. In contrarium objiciunt sic primo; decretum liberum *Objiciunt primo.*
Dei nihil addit supra perfectiones necessarias Dei: ergo si perfectiones, quæ necessaria competunt Deo, non connectuntur necessario cum creaturis futuris, nec decretum liberum Dei secundum intrinseca, necessariò connectetur cum illis.

Se-

67 *Secundo.* Secundo; decretum liberum nequit esse medium cognoscendi futura secundum id, quod in obliquo importat, nec secundum id, quod dicit in recto: ergo nullo modo. Consequentia tenet. Antecedens autem quoad priorem partem constat ex eo quod id, quod decretum liberum dicit in obliquo, sunt ipsa futura: ergo prout sic nequit esse medium cognoscendi natura, nisi velimus, futura ipsa esse medium ad cognitionem sui. Quoad secundam probatur, quoad id quod decretum liberum dicit in recto, non connectitur necessario cum creaturis futuris; aliàs deficientibus futuris, necessario deficeret diuinum decretum quoad id quod importat in recto; ac proinde aliqua perfectio posset Deo deficere, quod est absurdum: ergo prout sic nequit esse medium cognoscendi creaturas futuras, aut existentes.

68 *Tertio.* Tertio, si decretum liberum Dei esset medium cognoscendi creaturas existentes respectu intellectus beati, etiam esset ratio illas cognoscendi intellectui diuino; at hoc est falsum: ergo & illud. Sequela constat, & minor probatur; quia si scientia visionis Dei haberet pro medio diuinum decretum ad voluntatem spectans, sequeretur, differre attributaliter à scientia diuina simplicis intelligentiæ; consequens est falsum: ergo & quod decretum sit intellectui diuino ratio cognoscendi creaturas. Probatur sequela, scientia simplicis intelligentiæ Dei cognoscit creaturas possibiles in omnipotentia tanquam in medio; at omnipotentia virtualiter differt à diuino decreto: ergo haberent media, & motiua virtualiter attributaliter diuersa; & consequenter ipsæ scientiæ inter se attributaliter differrent; cum distinctio cognitionis scientificæ, ex medio, seu motiuo sumatur.

69 *Solutio Granados.* Ad hoc argumentum respondet Granados *loco vbi supra sect.* 7. *num.* 40. concesso antecedenti, negando consequentiam; nec quidquam obest, inquit ipse, quod omnipotentia diuina, prout in actu primo considerata cum creaturis existentibus non connectatur necessario, quominus in illa prout sic cognoscantur, quod probat à simili; essentia namque Dei non minus licere cum suis liberis decretis connectitur, quam cum creaturis existentibus; at hoc non obstante cognoscuntur à beatis decreta Dei libera in diuina essentia secundum se, vt in obiecto prius cognito: ergo parito non obstante, quod omnipotentia diuina prout in actu primo cum creaturis existentibus non sit necessario connexa, poterunt in illa prout sic cognosci tanquam in obiecto prius cognito. Consequentia cum maiori tenet, & minor probatur, quia in communi sententia decreta libera Dei cognoscuntur in diuina essentia; at non cognoscuntur in illa vt per decreta determinata, aliàs non esset diuina essentia medium prius cognitum: ergo cognoscuntur in illa secundum se, & absolutè sumpta.

70 *Contra.* Hæc tamen solutio non placet, & missis alijs multis, quibus à Thomistis reijcitur 1. *p. q.* 14. *art.* 13 loquendo in simili de cognitione Dei respectu futurorum, breuiter impugnatur; in medio namque indifferenti ad duo extrema, nequit vnum determinate cognosci; at omnipotentia diuina prout in actu primo, anteuertens libera decreta, est omnino indifferens ad existentiam creaturarũ, & non existentiam illarum: ergo in illa prout sic non possunt creaturæ existentes cognosci.

71 *Ad motiuum respõdetur.* Nec vrget ratio, quia mouetur Granados; respondetur namque negando minorem, nam decreta libera quoad id, quod important in recto, non cognoscuntur in diuina essentia tanquam in causa, & medio prius cognito, sed cognoscuntur ratione essentiæ diuinæ, eo modo, quo aliæ perfectiones necessariæ cognoscuntur ratione illius, quia scilicet diuina essentia, cum sit primum obiectum visionis beatificæ, est ratio cognoscendi omnia alia, quæ formaliter existunt in Deo, eo modo quo color, qui specificat potentiam visiuam, est ratio videndi album, nigrum, & alia particularia colorata; vt autem isto modo diuina essentia sit ratio cognoscendi decreta libera, non oportet, vt cum illis necessario connectatur; cæterum respectu creaturarum est medium prius cognitum, & vt sic manifestet creaturas, debet necessario cum illis connecti.

72 *Respond. ad 1. obiectionem.* Quare ad argumentum respõdeo iuxta traditam solutionem, cuius impugnationes attingunt celebrem illam difficultatem de constitutiuo actus liberi Dei agitari solitam 1. *p. quæst.* 19. modò breuiter ad primum respondeo, quod licet actus liber Dei nõ addat supra actum necessarium nouam perfectionem, addit tamen nouam, & liberam terminationem, quæ infallibiliter infert rerum futuritionem; est namque infallibilis consequentia; Deus efficaciter decreuit Anti Christi existentia: ergo Anti Christus erit.

73 *Ad secundam.* Ad secundum dicatur, esse medium secundum id, quod dicit in recto, nec ex hoc sequitur potuisse Deo deficere aliquam perfectionem, sed solum potuisse deficere nouam, & liberam terminationem, & denominationem; quomodo autem possint stare hæc duo, quod videlicet deficere possit denominatio liberè volentis quoad denominationem, & terminationem, quin deficiat aliqua diuina perfectio? non est præsentis loci examinare, loco allegato, à nobis late discutitur. *Ad tertiam.* Ad tertium respondeo, quod quia decretum liberum, & omnipotentia diuina in eadem ratione summæ actualitatis conueniunt, consequens fit, quod non sufficiant attributaliter distinguere scientiam visionis, & simplicis intelligentiæ, etsi decretum, & omnipotentia attributaliter distinguantur, quia scientiarum distinctio ex diuersa actualitate debet desumi.

Ex dictis in discursu disputationis colligitur primo, non posse quidditatiuè diuinam omnipotentiam videri, non cognitis creaturis possibilibus sub communi ratione possibilium, seu non repugnantium. Probatur, non potest diuina omnipotentia cognosci quidditatiuè, nisi cognoscatur posse producere, quidquid non implicat: ergo nequit quidditatiuè cognoscatur ratio possibilis, seu non implicantis ex parte creaturarum. 74 *Infertur primo ex dictis.*

Colligo secundo, posse dari de potentia absoluta aliquam visionem beatificam ita remissam, vt per illam nulla creatura in particulari videatur. Probatur creaturæ possibiles in particulari non cognoscuntur per visionem beatificam ex ea ratione, qua præcise est quidditatiua cognitio, quia ex hoc capite solum petit cognoscere rationem communem possibilis; possibilia autem in particulari cognoscit ratione intensionis maioris, vel minoris: ergo poterit dari aliqua, quæ ita remissa sit, vt solum attingat rationem communem possibilis, nulla creatura visa in particulari. 75 *Secundo.*

Colligo tertio, creaturas possibiles videri à beatis vt in obiecto prius cognito, non solum in omnipotentia diuina, sed etiam in scientia simplicis intelligentiæ, in actu simplicis complacentiæ, si datur, in misericordia, iustitia, & alijs, quæ concernunt creaturas. Probatur, in omnipotentia diuina ideo possunt cognosci, quia necessario cum illis connectitur; sed etiam perfectiones adductæ necessario connectuntur cum creaturis possibilibus; ergo poterunt in illis cognosci, vt in obiecto cognito prius. 76

DISPVTATIO XXI.

Quas creaturas videant Beati de facto in Verbo?

§ I.

Quæ certa sunt præmittuntur.

DVO sunt in hac parte apud omnes Theologos certa; primum est, beatos omnes non videre omnia possibilia de facto, etsi non desint, qui id esse possibile de potentia absoluta defendant, cuius oppositum peritiores Theologi docent; id autem in quo omnes conueniunt, manifeste probatur, ex eo quod, aliàs omnes beati in beatitudine essentiali æquales essent; quod est contra fidem. Sequela probatur; quia omnes viderent idem ex parte obiecti primarij, & secundarij: ergo æqualiter penetrarent diuinam essentiam, & consequenter adæquarentur in beatitudine essentiali. Num 1. *Supponitur primo.*

Si forte dicatur, posse adhuc inæqualitate subsistere per hoc, quod inæquales sint in modo videndi creaturas cum maiori, scilicet claritate, etsi omnes omnia possibilia cognoscant. In contrarium obstat, tum primo quod omnes Sancti PP. & Theologi omnes inæqualitatem essentialis beatitudinis reducunt non ad solum modum videndi diuersum, sed etiam ad hoc, quod plura, vel pauciora ex creaturis in primario obiecto cognoscant; ergo non saluatur inæqualitas in beatitudine essentiali, prout debet saluari. Secundo, quia qui cognoscit obiectum aliquod, & in illo omnia, quæ eminenter continet summa claritate possibili tale obiectum cognoscit: ergo non stat inæqualitas in modo attingendi clariori, si omnes beati omnia possibilia cognoscant. *Si dicas. Contra 1.* *Secundo.*

Secundo apud omnes est certum, nullum beatum, præter Christum Dominum, omnes creaturas præteritas, existentes, & futuras cognoscere. Tum, quia ea omnia cognoscere, est prærogatiua Christi specialis vt cum D. Thom. docent omnes Theologi 3. *p. quæst.* 10. *art.* 2. ergo nulli beatorum debet concedi. Tum etiam, ex illis verbis Christi Domini Matthæi 34. cap. *De die illa, & hora nemo scit, nec Angeli cælorum, nisi solus Pater*; in quibus diem iudicij omnibus esse ignotum, asseritur: ergo nullus beatus omnia præterita, præsentia, & futura cognoscit. 3 *Supponitur 2.* *Probatur primo.* *Secundo.*

Et quamuis Suarez 3. *p. quæst.* 10. *artic.* 2. *in fine*, sequutus Caietanum affirmet, ex hoc loco efficaciter non deduci iudicij diem omnibus occultari, motus ex eo quod *Marci* 13. idem Christus Dominus dicat: *De die illa, vel hora nemo scit, nec Angeli in cælo, nec filius, nisi Pater*; in quibus verbis, dies iudicij ipsi filio hominis occultus asseritur; cum tamen sit certum, nedum vt Deum, verum etiam vt hominem Christum Dominum diem illum cognoscere ergo pariter ex verbis prædictis, non colligitur 4 *Opponit Suarez.*

ligitur

ligitur efficaciter, beatis Angelis occultari.

5 *Resp. & firmatur secunda ratio.* Verius tamen alij ex verbis prædictis nostrum suppositum efficaciter concludi fatentur, ex eo quod illa verba ad Angelos relata absque vlla limitatione accipiuntur à PP. cum tamen prout ad Christum Dominum referantur, explicentur ab omnibus, vt notum supponentibus diem illum, etiam vt hominem cognouisse: ergo signum manifestum est, omnes Ecclesiæ PP. verba prædicta, vt de Angelis dicuntur, tanquam in toto rigore verissima accipere.

6 *Beatissima Virgo non cognouit diem iudicij. Primo probatur. Secundo.* An autem Beatissima Virgo diem illum cognouerit, non desunt, qui affirmant; oppositum tamen cum alijs aliquo asserimus. Tum quia à generali regula non debet ab aliquo proprio cerebro exceptio fieri absque fundamento in scriptura, Concilijs, & PP. cum tamen ad istam exceptionem faciendam nullum ex dictis fundamentis appareat. Tum etiam, quia si magna Beatissimæ Virginis excellentia, & sanctitas dictam exceptionem fundare sufficiat, sufficeret etiam ad asserendum cognouisse omnia, quæ Deus cognouit scientiam visionis, quæ solum Christum Dominum agnouisse, est communis Theologorum consensus.

7 *Obijcies.* Si obijcias; quilibet Beatus cognoscit omnia decreta libera; ergo cognoscit etiam omnia præterita, præsentia, & futura. Consequentia tenet; antecedens autem probatur: decreta libera in veriori sententia consistunt in aliquo intrinseco formaliter existente in Deo identificato cum actu necessario; at nihil formaliter competens Deo, potest latere intellectum videntem diuinam essentiam, iuxta dicta in præsenti *art. disp.* 19. ergo quilibet omnia libera decreta cognoscit.

8 *Si respondeatur. Contra insurges.* Dices, cognosci quoad id quod perfectionis dicunt, non vero sub conceptu terminationis liberæ ad tale obiectum. Sed contra sub conceptu terminationis secundum id, quod dicit terminatio in recto, sunt aliquid formaliter competens Deo, & cum actu necessario identificatum: ergo videns Deum necessario videt decreta libera, etiam sub conceptu terminationis liberæ; vel euanescunt omnia, quæ asseruimus disputatione allegata.

9 *Resp. 1.* Respondeo primo, cognosci ab omnibus decreta libera sub conceptu terminationis consideratæ quoad id, quod importat in recto, non autem cognosci obiecta, circa quæ libera decreta versantur in particulari, sed solum sub conceptu communi liberè voliti, vt supra de possibilibus dicebamus, sed ad hoc, quod talia obiecta sub particulari ratione cognoscantur, est necessaria specialis directio.

10 *Secundo.* Vel secundo respondetur, adhuc sub conceptu terminationis non cognosci, prout denominant Deum liberè volentem creaturas; quia etsi entitatiuè identificentur cum necessarijs, quia tamen Deum liberè volentem denominant, non cognoscuntur necessario à cognoscente diuinam essentiam; de alijs autem perfectionibus dispar est ratio, quia identificatur cum Deo, & aliàs non liberè, sed necessario denominant Deum.

§. II.

Statuitur prima conclusio.

11 *Prima conclusio. Probatur primo ex D. Th. & August. Secundo ratione.* His ita suppositis in præsenti satis bona dubia, & incerta, dicendum est cum peritioribus Theologis primo. *Beatos omnes visuros in verbo omnia mysteria nostræ fidei.* Sic Doctor Angelicus 2.2 *quæst.* 1. *art.* 1. & 2. *quæst.* 4. *art.* 3. vbi ait: *Visionem succedere fidei*, sequutus Augustinum *lib.* 20. *de Ciuitate Dei cap.* 21. illis verbis: *Quid videbimus nisi Deum, & omnia illa, quæ nunc non videmus credentes.* Et omissis multis sacræ Paginæ testimonijs, quibus illam moderniores confirmant, breuiter hac ratione suadetur: beatitudo nostra satiabit omne rationabile desiderium Beatorum, hoc namque ad illius perfectionem spectat; sed fideles rationabiliter cupiunt, clarè in patria videre, quæ in via sub fidei caligine obscurè crediderunt: ergo hoc desiderium per visionem ipsam satiabitur, & consequenter ad omnia nostræ fidei mysteria secundario extendetur.

12 *Si opponas.* Si opponas primo, sequi ex nostra sententia, omnes Beatos in cognitione mysteriorum fidei æquales futuros; cum omnes omnia nostræ fidei mysteria cognoscant: consequens autem derogare videtur inæqualitati beatitudinis essentialis, quæ in cognitione mysteriorum fidei debet explicari: ergo Beati omnes non vident in Verbo omnia fidei mysteria.

Resp. 1. Respondeo primo, concedendo sequelam; nam cum æqualitate quoad hoc stare poterit ipsorum inæqualitas penes cogitationem aliarum creaturarum ex possibilibus. *Secundo.* Secundo respondeo, negando sequelam: quia etiam si omnes omnia mysteria nostræ fidei cognoscant, potest nihilominus saluari inæqualitas penes hoc, quod de eisdem mysterijs plures rationes, seu habitudines vnus cognoscat, quam alius minori beatitudine gaudens.

13 *Si opponas 2.* Si opponas secundo, vnum ex his, quæ quilibet Beatus per fidem cognoscit, est beatitudinis futuritio, ipsiusque perpetuitas, si bene in hac vita operetur; at nullus illorum suam beatitudinem in Verbo cognoscit ex vi visionis Verbi: ergo non cognoscunt in Verbo omnia, quæ per fidem crediderunt in via. Probatur minor dupliciter, primo, quia nulla cognitio potest supra se ipsam reflecti; aliàs à se ipsa speciem desumeret, quod est impossibile; sicuti & quod idem à se ipso dependeat: ergo nequit beatus propriam beatitudinem in Verbo cognoscere. Secundo, si Beatus ex vi visionis diuinæ essentiæ suam beatitudinem, & illius futuram permanentiam cognosceret, sequeretur beatitudini repugnare de potentia absoluta desinere esse; consequens est absurdum: ergo & talis cognitio. Probatur sequela, visio beatifica est infallibilis metaphysicè, idest, nulla potentia potest falsificari: ergo si ipsa sui perpetuam durationem cognosceret, implicaret omnino desinere esse. Patet consequentia, quia eo ipso quod desineret esse, falsa redderetur. *Minor probatur primo. Secundo.*

14 *Respondetur 1. obiectionem. Ad secundam minoris probationem quadam solutio proponitur, & desertur.* Respondeo concessa maiori, negando minorem. Ad cuius primam probationem, distinguendo antecedens: primario, concedo antecedens: secundario, nego antecedens, & nego consequentiam; nec ex hoc sequitur, à se ipsa speciem desumere, quia specificatio non à secundario, sed à primario obiecto desumitur. Secunda minoris probatio, adeò difficilis cuidam Recentiori apparuit, vt illa conuictus asserere ausus fuerit, non repugnare de potentia absoluta visionem beatificam falsificari, idem à fortiori de habitu fidei, & alijs supernaturalibus habitibus asserens. Cuius sententiæ falsitatem communis Theologorum sententia testatur.

15 *Alia solutio. Respond.* Alij ita conuicti, visionem beatificam se ipsam, & sui perpetuitatem non cognoscere affirmant, immeritò tamen, cum idem argumentum in actu fidei, quo quis beatitudinis perpetuitatem credit, soluere teneantur. Quare ad illam respondeo, negando sequelam; ad eius probationem, concesso antecedenti, nego consequentiam: sed solummodo sequitur, non posse anichilari ex suppositione decreti diuini liberi, quo decreuerit illam suæ naturæ relinquere.

16 *Dices. Respond.* Dices, ipsa visio beatifica essentialiter est cognitio suæ perpetuitatis in nostra sententia: ergo si repugnat illi, falsitas de potentia absoluta, repugnabit illi anichilatio absolutè, & non solum ex suppositione decreti liberi. Respondeo, visionem beatificam solum essentialiter petere cognoscere fore perpetuam, si suæ relinquatur naturæ, quod autem absolutè perpetuè sit duratura, non petit essentialiter, idest, de se ipsa cognoscere, sed solum ex suppositione decreti liberi, quo Deus decreuit, illam relinquere suæ naturæ, nec concursum conseruatiuum debitum vnioni suspendere.

§. III.

Statuitur secunda conclusio.

17 *Secunda conclusio. Probatur ratione præcedentis conclusionis.* DICENDVM secundo. *Omnes beatos de facto videre in Verbo omnia genera, & species, quæ de facto fuerunt producta, non autem omnia indiuidua.* Ita quoad primam partem Doctor Angelicus 1. *p. q.* 12. *art.* 8. *ad* 4. 3. *Contra Gentes cap.* 59. *quæst.* 8. *de veritate art.* 4. *ad* 1. Et cum ipso communiter Theologi. Et probatur ratione, qua præcedens conclusio fuit confirmata: beatitudo nostra essentialis debet omnem nostram anxietatem adimere, & omne rationabile desiderium explere; at omnes viatores anxiè, & rationabiliter desiderant omnia genera, & species, quæ ad ordinem vniuersi spectant, cognoscere: ergo omnia illa in Verbo ex vi eiusdem visionis cognoscunt.

18 *Dices. Contra.* Dices, sufficere quod illa cognoscat ex vi alterius cognitionis. Sed contra, potest id fieri ex vi eiusdem visionis, qua intuentur Verbum, nec huius aliqua repugnantia adducetur, & aliàs hoc ad maiorem beatitudinis excellentiam spectat, quam si pluribus cognitionibus fiat: ergo ex vi eiusdem cognitionis prædicta obiecta videntur.

19 *Secundo probatur prima pars conclusionis. Secunda pars conclusionis probatur.* Secundo probatur, lumen naturale intellectus Angelici exposcit omnia spectantia ad ordinem vniuersi cognoscere: ergo id à fortiori beatificum lumen cuiuscumque beati desiderat; cum sit illo perfectius. Secunda pars eiusdem conclusionis probatur, quia omnia indiuidua corruptibilia cognoscere non appetit intellectus noster: ergo sufficienter illius desiderium expletur per cognitionem generum, & specierum.

20 *Si opponas 1. Resp.* Si opponas primo, sequi ex hac conclusione, omnia possibilia cognosci à Beatis in Verbo, cum ad illa omnia cognoscenda naturaliter inclinetur noster intellectus; consequens est falsum: ergo & conclusio. Respondeo negando sequelam, quia licet naturali capacitate remota intellectus noster ad omnia illa cognoscenda inclinetur, non tamen proximè, nec per desiderium rationabile elicitum, de quo in ratione nostra sumus loquuti.

21 *Si opponas 2.* Si opponas secundo, sequi ex hac conclusione, omnes adultos visuros fore aliqua ex possibilibus, quæ non fuerunt producta; consequens videtur absque fundamento affirmari: ergo & assertum nostrum. Patet sequela, omnes adulti excedere debent in beatitudine essentiali paruulos omnes, qui in gratia Baptismali decedunt, & consequenter debent plura ex possibilibus, quam

ilis

illi; videre: ergo si paruuli omnia ad ordinem vniuersi spectantia videbunt, debent adulti aliqua ex possibilibus, quæ ad ordinem vniuersi non spectant, cognoscere.

21 *Respon. primo.* Respondeo primo, admittendo sequelam, nec video quid inconuenientis in consequenti possit inueniri; fundamentum autem esse poterit ratio, qua conclusionem nostram, & communem probauimus. *Secundo.* Vel secundo responderi potest, negando sequelam, quia excessus ille subsistere poterit per hoc, quod licet omnes omnia ad ordinem vniuersi spectantia cognoscant, vnus tamen, qui potiori beatitudine gaudet, quam alius, plures ordines, & rationes in eisdem cognoscat.

§. IV.

Tertia conclusio statuitur.

23 *Tertia conclusio.* Dicendum est tertio *Omnes Beatos visuros in Verbo indiuidua omnia ad ipsorum statum spectantia*. Ita D. Thom. 3. p. q. 10. *art.* 2. Et cum illo Theologi communiter. Vnde anima Christi omnia præterita, præsentia, & futura cognoscit, quia omnia spectantia ad statum illius, vt est vniuersalis Redemptor; & supremus Iudex, Summus etiam Pontifex, Ecclesiæ successus in Verbo videbit; & quilibet religionis fundator successus suæ religionis, & indiuidua omnia ipsam profitentia in Verbo cognoscet; Angelus custos indiuidua suæ curæ commissa; & omnes sancti aduocatos proprios, ipsorumque preces ad ipsos fundendas in Verbo cognoscunt.

24 *Hanc conclusionem limitat Soto, & Suadet primo Confirmatur.* Conclusionem istam limitat Magister Soto ad præcipuos euentus, non ad omnes adhuc minutissimos *in 4. dist. 49. quæst. 3. art. 3. conclus.* 10. quem merito sequuntur Moderniores communiter. Illam sic intellectam suadet ratio, qua duas præcedentes probauimus, quia videlicet rationabiliter quisque desiderat hæc omnia cognoscere, & consequenter ad cuiusque beatitudinem spectat, ea omnia per ipsam videre, cum debeat omne rationabile desiderium satiare. Et insuper illa verba Concilij Senonensis in decretis fidei decreto 13. vbi vt probet preces nostras à Beatis videri, ait: *In diuinitatis speculo innotescere illis quidquid eorum intersit.*

25 *Oppones primo.* Sed oppones primo, sequi ex hac conclusione, aliquando minus beatum plura in Verbo cognoscere, quam magis beatum, vt si ad statum minus beati v. c. religionis fundatoris plura indiuidua spectent, quam ad statum magis; consequens est falsum: ergo & conclusio. *Si respondeatur cum aliquibus.* Respondent aliqui, in casu quo lumen beatificum ob sui remissionem non potest omnia ad statum beati spectantia videre, illa tunc non visurum in Verbo ex vi eiusdem cognitionis, sed per cognitionem distinctam à visione beatifica; isto autem modo plura minus beatum cognoscere, non est inconueniens; cum ex illo non colligatur excessus in beatitudine essentiali.

26 *Contra 1. Secundo.* Verum ista solutio non placet; tum quia nimis limitat verba Senonensis Concilij, nec illa verificat in rigore, quem petunt. Tum etiam, quia ad minus beatitudo essentialis minus beati in tali casu exposcit, plura ex vi alterius cognitionis videre, quam beatitudo magis beati, quod non minus inconueniens apparet, *Tertio.* quam ex vi eiusdem beatitudinis plura videre. Tum denique, quia iam ratio nostra, & communis, qua conclusionem positam confirmauimus, qua etiam vtuntur Auctores prædicti, omnino euanescit.

27 *Respond.* Quare ad argumentum factum respondeo, quod cognoscere plura existentia in Verbo ex vi reuelationis, non arguat excessum in beatitudine essentiali, sed solum illum arguit plura cognoscere ex possibilibus, quæ cognoscuntur ex vi maioris penetrationis essentiæ, & omnipotentiæ diuinæ; in casu autem posito ille minus beatus cognoscet illa plura, non vt possibilia ex vi penetrationis maioris essentiæ diuinæ, sed vt existentia ex vi reuelationis. *Aliter potest responderi.* Nec inconuenit Beatum aliqua vt existentia cognoscere, & non vt possibilia, quidditatiua cognitione, quando ad id non habet lumen sufficiens. Aliter ad argumentum factum occurri. Videantur Moderni, & præcipuè Magister S. Thoma *in præsenti disputatione 15. articulo sexto in solutione ad primum.*

28 *Oppones secundo.* Oppones secundo; quidquid beati vident in Verbo non successiuè, sed statim cognoscunt; at aliquando Angeli beati ignorantiam habent circa euentus aliquos futuros erga illos, qui sunt suæ curæ commissi; cum ex Danielis 10. cap. constet inter se ipsos Angelos pugnasse, quæ pugna ex eo nascitur, quod non illis notum, quid circa futuros euentus disposuerit diuina sapientia: ergo non cognoscunt in Verbo omnes euentus futuros in particulari spectantes ad ipsos.

29 *Respond.* Ad hoc argumentum omissis alijs modis dicendi, respondeo cum Caietano, Soto, Bañez, Zumel, Sancto Thoma, Granados, & alijs necessarium non esse, cum euentus in particulari à principio beatitudinis statim videre, sed sufficit, si præcipuos euentus statim à principio in Verbo cognoscant; & omnia indiuidua ad illorum statum spectantia, minus autem præcipuos euentus successiuè extra Verbum cognoscere possunt. Quam solutionē insinuat Angelicus Doctor *secunda secundæ quæstione 83. art. 11. ad secundum:* illis verbis: *Petunt id, quod æstimant eorum orationibus implendum secundum Dei voluntatem.*

30 *Si obijcias.* Si obijcias: verba illa Diui Thom. *tertia parte quæstione decima art. 2. Nulli beato deest, quin cognoscat in Verbo omnia, quæ ad ipsum spectant.* Quæ verba explicari debere vniuersaliter de omnibus, adhuc minutissimis in particulari, probatur; nam ex illis colligit, Christum Dominum omnia præterita, præsentia, & futura cognoscere, non solum omnia indiuidua subsistentia, sed etiam omnes cogitationes, & particulares euentus, quia omnia ista spectant ad statum Christi Domini vt Iudicis supremi: ergo in illis verbis vniuersaliter debet intelligi, quantum ad omnia in particulari considerata, aliàs illatio non esset legitima, sed solum inferre deberet, Christum omnia ad ipsum spectantia debere cognoscere cum limitatione prædicta.

31 *Respond.* Respondeo ex hoc, quod omnes beati omnia ad suum statum spectantia debeant cognoscere, saltim in generali, & confusè, rectè colligi, Christum Dominum omnia ad ipsum spectantia in Verbo cognoscere; quod autem non in generali, sed in particulari adhuc minutissima in Verbo cognoscat, inferri per consequentiam materialem, ex eo quod Christum Dominum decet modus perfectissimus cognitionis; ac si ita argueret Angelicus Doctor: omnes beati in Verbo cognoscunt omnia ad ipsum spectantia modo sibi debito, & decente; sed ad Christum Dominum pertinent omnia, quæ sunt, fuerunt, & erunt: ergo debet illa in Verbo cognoscere modo sibi debito; at Christo Domino est debitus modus perfectissimus cognoscendi; qui est omnia in particulari cognoscere; ergo isto modo omnia cognoscit.

32 *Si dicas. Respond.* Si dicas; visio beatifica Christi Domini, & nostra sunt eiusdem speciei: ergo non debetur modus perfectior vni, quam alteri. Respondeo, concesso antecedenti, negando consequentiam; quia ratione talis subiecti, & maioris dignitatis illius, potest alicui cognitioni modus aliquis perfectior deberi, quando tali modus speciem cognitionis non variat, qualiter in præsenti contingit.

§. Vltimus.

Declaratur modus, quo visio erga sua obiecta versatur.

33 *Vltima conclusio S. Thom. prob. 1.* Dicendum est vltimo: *Omnia, quæ beati vident in Verbo, à principio, & non successiuè videre.* Ita Diuus Thomas *infra articulo decimo, secunda secundæ quæstione 83. articulo secundo, quæstione octaua de Veritate, articulo decimo. Et in quarto distinctione 45. quæstione tertia articulo primo*, & alibi sæpè. Ipsum communiter sequuntur Theologi. Et suadetur primo ex verbis Parentis Augustini relatis à Diuo Thoma *infra articulo decimo in argumento. Sed contra: Non erunt volubiles nostræ cogitationes ab alijs in alia euntes, atque redeuntes, sed omnem scientiam nostram vno simul conspectu videbimus.* In quibus omnem successionem à beatitudine essentiali Augustinus excludit.

34 *Si respondeatur.* Si fortè dicatur, ex verbis prædictis solum inferri in beatitudine essentiali non dari plures cogitationes, ex quarum vna veniatur ad aliam, non autem excludi successionem ex parte obiectorum.

Contra 1. In contrarium obstat: tùm primò, non verificari posteriora verba Augustini, scilicet, *Omnem scientiam nostram vno simul conspectu videbimus*, in quibus supra vnitatem visionis beatificæ simultatem addidit; at in hac solutione, etsi vnitas visionis saluetur, non tamen saluatur simultas interminationis ad obiectum: ergo dicta interpretatio non congruit. *Secundo* Secundo, quia non stat, visionem beatificam terminari ad nouum obiectum, quin ipsa varietur; at nequit variari, quin corrumpatur, vt constat in alijs actibus, qui eo ipso, quod aliquam variationem recipiant, statim corrumpuntur, nec cum vnitate numerica augmentum recipiunt: ergo adhuc respectu eiusdem cognitionis beatificæ repugnat successio in attingendis obiectis.

35 *Secundo probatur conclusio.* Secundo suadetur conclusio ratione Diui Thomæ: visionem beatificam simul à principio omnia sua obiecta intueri, est possibile; & aliàs est maximè congruum statui beatifico: ergo simul à principio illa omnia intuetur. Consequentia tenet. Minor constat; cum idcirco modus prædictus Christo Domino concedatur ab omnibus, quia est perfectior, & maximè concedens statui beatifico.

Maior probat. 1. Secundo. Tertio. Maior autem probatur. Tùm primo, quia ex illo nullum sequitur inconueniens. Secundo; quia visio beatifica mensuratur æternitate participata, vt communiter docetur à Theologis *supra quæstione decima*. Tertio; quia intellectum nostrum non cognoscere plura simul, prouenit ex eo, quod illa diuersis speciebus cognoscit: vnde omnia, quæ per vnam speciem cognoscit, simul potest attingere; at visio beatifica omnia sua obiecta mediante vna specie cognoscit, nempè diuina essentia vnita per modum speciei: ergo omnia illa potest simul à prin-

non posset Deus in creaturis cognitionem: causare ergo nisi esset cognoscitiuus, & cognoscens *formalitèr*, non posset causare cognitionē in creaturis; ac per consequens non potest esse sciens, & cognoscens *causalitèr*, quin etiam sit *formalitèr* cognoscens, & sciens. Illatio, & subillatio tenent. Minor est certa: nam causa perfectè talis, qualis necessario est Deus, non potest causare aliquid, quod non contineat in se *eminentèr*, vel *formalitèr*, cum omnis perfectio effectus aliquo ex prædictis modis præcontineri oporteat in causa: ergo si Deus non esset *eminentèr* cognoscens, non posset cognitionem causare. Maior autem probatur; vt enim perfectio effectus *eminentèr* contineatur in causa, debet assignari in illa alia eminentior perfectio, ratione cuius *eminentèr* contineatur; sed nulla est perfectio eminentior natura cognoscitiua: ergo si Deus non esset cognoscitiuus *formalitèr*, non posset continere *eminenter* cognitionem:

7 *Illorum impugnatio non vrget.* Hoc tamen argumentum, quo vtuntur Recentiores quidam contra Antiquorum doctrinam, parum vrgere videtur: nam quæuis diuina perfectio, vtpotè in propria linea infinita, est maior in ratione perfectionis natura cognoscitiua creata, non solum *identicè* ratione identitatis cum cognitione diuina, sed etiam *formalitèr*, & ratione illius, quod explicat; & tamen non omnis perfectio diuina est cognoscitiua formaliter secundum id, quod in propria linea importat: ergo perfectio non cognoscitiua *formalitèr*, excedit naturam cognoscitiuam creatam; ac proinde ex defectu excessus in perfectione non probatur naturam cognoscitiuam creatam, non posse *eminentèr* contineri in diuina perfectione, quamuis Deus non esset naturæ cognoscitiuæ *formalitèr*.

8 *Confirmatur.* Explicatur, & vrgetur difficultas: quod Deus infinitè excedat omnem naturam, & perfectionem creatam, habet ex conceptu entie *à se* communi per transcendentiam formalem omnibus attributis diuinis: ergo omnis perfectio Dei ratione sui vt in propria linea *formalitèr*, quamuis *formalitèr* cognoscitiua non sit, excedit naturam intellectiuam creatam: ac proinde malè infertur Deum non contenturum *eminentèr* perfectionem naturæ intellectiuæ creatæ, si cognoscitiuus non esset, excederet perfectionem talis naturæ.

9 *Respon.* Respondebis secundo cum alijs, quos ibidem refert D. Thomas, Deo attribui cognitionem ob quamdam similitudinem proportionis, sicut illi attribuitur ira, dicitur enim iratus in quantum facit effectus similes irato in quantum scilicet punit, qui est effectus iræ in nobis: ita Deus dicitur sciens, quia facit effectū similem effectui scientis; sicut enim opera scientis procedunt ex determinatos fines, ita opera naturæ, quæ fiunt virtute, & operatione diuina.

10 *Contra illam arguit D. Tho. I.* Quam solutionem reijcit Angelicus Doctor quia iuxta illam, Deus solum *metaphoricè* diceretur sciens, sicut *metaphoricè* solum dicitur iratus, quod dictis Dionysij, & aliorum Sanctorum repugnat. Cuius impugnationis efficacia in eo posita est: nam verba Sacræ Scripturæ accipienda sunt iuxta SS.PP. intelligentiam, sed verba allegata non in sensu metaphorico, sed in proprio, & rigoroso à PP. explicantur, ergo sic accipi debent. *Secundo reijcitur.* Secundo reijcitur: nam verba Sacræ Scripturæ sunt in rigoroso sensu accipienda, nisi absurdum aliquod inferatur ex illo, vt ex Augustino docent communiter Theologi; aliàs nihil firmum à Scriptura haberemus; sed ex eo quod allegata testimonia non in metaphorico, sed in rigoroso sensu accipiantur, nihil sequitur absurdi, vt ex argumentorum solutione constabit: ergo sunt in rigoroso sensu accipienda.

11 *Vltimo vtraque solutio reijcitur.* Denique contra vtramque solutionem objicio: si namque verba Scripturæ, quibus Deo scientia adscribitur, liceret interpretari in sensu metaphorico, aut causali, nullius perfectionis existentia in Deo formalis posset ex Scriptura colligi; consequens est falsum, aliàs omnem perfectionem possemus negare Deo absque Scripturæ detrimento: ergo nulla ex datis interpretationibus potest subsistere: Patet sequela: nullum adest fundamentum ad interpretanda allegata testimonia in aliquo ex illis sensibus, quod pari efficacia non militet ad sic interpretanda alia quæuis testimonia Deo attribuentia quamcumque aliam perfectionem: ergo si illa liceret interpretari in sensu causali, vel metaphorico, omnia alia poterunt in eisdem sensibus accipi; ac proinde non poterit ex Scriptura probari formalis existentia alicuius perfectionis in Deo.

12 *Deinde prob. I. ratione.* Deinde extant pro hac veritate plura argumenta à ratione. Primum est: nam Deus est naturæ viuentis; cum in hoc conceptu nulla imperfectio inueniatur; sed non vita vegetatiua, vel sensitiua, quæ in suis conceptibus inuoluunt imperfectionem: ergo vita intellectiua; sed non vita intellectiua in actu primo realiter ab actu secundo distincto, & ab illo separabili; cum iste modus viuendi realiter potentialis; ac per consequens imperfectus: ergo vita intellectiua identificata cum actuali intellectione; & consequenter intelligit, & cognoscit. *Confirmatur.* Quod amplius vrgeri potest: nam Deo debet attribui supremus gradus viuendi; sed supremus gradus vitæ, est vita intellectualis identificata realiter cum actuali intellectione: ergo Deo est attribuenda actualis intellectio.

13 *Prob. 2.* Secundo probatur ratione: nam Deus est agens non à casu; cum *causalitèr* agere sit imperfectus modus agendi: ergo est agens propter finem; non enim est assignabile medium inter agere à casu, & agere propter finem præstitutum ab alio, qualiter agit natura; aliàs ab alio in agendo dependeret, nempè à præstituente finem; cum primo agenti omnis dependentia repugnet: ergo agit propter finem præstitutum à se: sed finis media cognitione proponitur, & præstituitur: ergo Deus cognoscit finem. *Confirmatur.* Quod amplius confirmari potest: nam Deo, vtpotè perfectissimo agenti, concedi debet perfectissimus modus agendi; sed operari ad extra, non *necessario*, sed *liberè* est modus agendi perfectior, quam *naturaliter*, & *necessario* operari; cum necessitari à bonitate creata, maxima imperfectio sit: ergo Deus operatur non *necessario*, sed *liberè*; sed operari *liberè* est operari ex electione, quæ cum actus voluntatis sit, necessario actum intellectus, & consequenter naturam intellectualem supponit: ergo Deus est naturæ intellectualis.

14 *Tertio probatur conclusio.* Tertia ratio est: omnis perfectio *simpliciter* simplex conuenit formaliter Deo; sed intellectio est huiusmodi: ergo in Deo formaliter reperitur. Maior est certa, aliàs summè perfectus non esset. Minor autem probatur: nam perfectio *simpliciter* simplex, est illa, *quæ in vnoquoque melior est ipsa, quam non ipsa*, distinguit Anselmus *in Monologio cap.14.* idest, quam formaliter habere magis conuenit cuiuis indiuiduo entis, quam aliam ipsi repugnantem, vt explicuit Caietanus *de ente, & essentia cap. 2.* *Confirmatur.* sed cognitio, aut intellectualis, & cognoscitiua natura, talis conditionis est, vt melius sit illam habere, quam aliam quamuis perfectionem, quæ cum illa non compatiatur, ergo est perfectio *simpliciter* simplex. Confirmatur: Deo, vtpotè enti perfectissimo, conuenit omnis perfectio, quæ in suo conceptu formali nullam dicit imperfectionem, sed scientia, cognitio, vel intellectualis, & cognoscitiua natura, est perfectio, vt per se notum apparet, nec in suo conceptu formali imperfectionem importat: ergo Deus est naturæ intellectualis, & in ipso formaliter reperitur scientifica, id est euidens, & certa cognitio.

15 *Oppones primo.* Si opponas primo: scientia est qualitas, & per discursum habetur, sed ratio qualitatis, & discursus, imperfectionem important: ergo scientia importat imperfectionem; & consequenter non reperitur in Deo. *Respon.* Respondeo, rationem qualitatis conuenire scientiæ ex conceptu creatæ, rationem discursus, ex conceptu scientiæ humanæ; neutram autem rationem ex conceptu formalissimo, ex quo solum petit esse perceptionem certam, & euidentem sui obiecti, in quo nulla imperfectio importatur, sed perfectio *simplicitèr*.

16 *Oppones secundo.* Si opponas secundo: intelligere, iuxta Aristotelem 3. *de anima*, consistit in pati; sed passio imperfectionem dicit, Deoque repugnat ratione summæ actualitatis, & puritatis: ergo illi non conuenit intellectio. Respondeo, Aristotelem loqui non de intelligere vt sic, de intelligere nostro, quod consistit in pati non *formaliter*, sed *antecedentèr*, quatenus intellectus humanus, quia de se est pura potentia, indiget prærvie ad intellectionem actuari, & determinari speciebus obiectorum, quæ ratio in diuino intellectu non militat ob purissimam actualitatem. *Respon.*

17 *Oppones tertio.* Si opponas tertio, intelligere, est motus, vel actio vitalis; sed Deo repugnat actio vitalis, vel motus: ergo etiam intellectio. Probatur minor, de ratione actionis vitalis est egredi à principio vitali; sed omnis egressio repugnat perfectionibus diuinis; & consequenter omne egrediens, Deo conuenire non potest: ergo actio, aut motus vitalis non potest Deo conuenire.

Respon. Respondeo, concessa maiori, *largè* loquendo de motu ex modo significandi, negando minorem: ad probationem, distinguo maiorem: egressu reali, formali, vel virtuali, concedo maiorem: egressu reali, formali determinatè, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: sicut enim perfectionibus diuinis non repugnat virtualis radicatio, benè tamen realis formalis, vt constat in attributis, quæ *virtualiter* radicantur in essentia; ita nec illis virtualis realis egressus repugnat, benè tamen realis formalis; de ratione autem actus vitalis, vt sic, ex conceptu abstrahente à creato, & increato, non est egressus realis formalis determinatè, sed disiunctim formalis, aut virtualis, sicut de conceptu naturæ abstrahentis à creata, & increata, est radicatio non determinatè formalis, sed vel formalis, vel virtualis.

18 *Instabis.* Instabis: non minus est de ratione actionis vitalis egredi ab alio, quam de ratione relationis esse ad aliud; sed relationi reali non sufficit *ad* virtuale, sed necessario petit formale: ergo actioni vitali non sufficiet virtualitèr egredi, sed necessariò petet formalem egressum. Minor est certa, aliàs præter relationes reales personales possent admitti in Deo relationes reales, quibus mutuo se respicerent perfectiones absolutè virtualiter distinctæ. Maior autem constat: nam sicut definitur relatio per *respicere terminum*, ita definitur actio per *esse à principio*: ergo non minus est de ratione actionis, quod sit ab alio, quam de ratione relationis esse ad aliud.

Respondeo, negando maiorem: nam licet actio definiatur per *esse ab alio*, & relatio per *esse ad aliud*, communis tamen Doctorum interpretatio *esse ab alio* in definitione actionis sumpsit in sensu formali, vel virtuali; *ad* autem in relatione, penes respectum determinatè formalem: & ratio est, quia da actione, & natura, quæ est principium actionis, eodem modo phylosophandum est, natura autem definitur per esse principium formale, vel virtuale, aliàs conceptus naturæ non reperiretur in Deo ergo actio definiri debet per *esse ab alio* egressione, non determinarè formali, sed disiunctim formali, vel virtuali, in *ad* autem relationis nulla est ratio, vt sumatur disiunctim penes raspectum formalem, aut virtualem, & ideo definitur relatio per esse ad aliud *formalitèr*.

§. II.

Ratio Diui Thomæ proponitur.

20 *Punctus principalis difficultatis proponitur.* SVPPOSITO ergo esse in Deo naturam cognoscitiuam, actualemque cognitionem, quod in discriman vartimus est, an hæc veritas rectè, & efficaciter probetur à D. Thoma, ex Dei immaterialitate, & an ratio, qua ex immaterialitate probat Dei intellectualitatem sit efficax demonstratio? Qua in re negatiuam sententiam tenuere quidam, quos sine nomine refert Capreolus *in* 1. *dist*. 35. *art*. 2. asserentes ex immaterialitate non inferri à priori intellectualitatem, sed tantum à posteriori, & à signo, quatenus ex negatione materiæ, & potentialitatis, colligitur nobilitas entis, cui nobilis operatio debetur, & consequentèr cognitio. Pro illa etiam referuntur Ochan, & Gabriel *in* 1. *dist*. 35. *quæst*. 1. *art*. 1. & Aureolus *in eadem dist*. *art*. 2. Cæterum iste Auctor etsi contra rationem D. Thomę argumenta proponat, positione tertia eiusdem articuli probat rectè ex immaterialitate intellectualitatem probari, sumendo immaterialitatem non pro carentia materiæ, sed pro carentia quantitatis corporeæ, & concludit, implicare substantiam immaterialem, quæ non sit cognoscitiua. Ex Recentioribus eidem sententiæ adhæsit Raphael de Auersa *quæst*. 14. *de scientia Dei sect*. 1. *vers*. *sed quamuis assumptum illud*, vbi docet, rationem D. Thodemonstratiuam non esse, sed ex probabilibus tantum principijs procedere.

Prima sententia. Capreol. Ochan. Gabriel. Aureol. Auersa.

21 *Secunda. Capreol. Hispal. Ferrara. Caietanus. Bañez. Zumel. Cornejo. Nazar. Arauio. M. S. T. Ripa. Zanard. Biescas. Serra. Molina. Granad. Fasolus. Herice. Suarez.* Secunda sententia docet, rationem D. Thom. inferentem intellectualitatem diuinam ex eius immaterialitate efficacem, & demonstratiuam esse. Ita Antiquiores Thomistæ, Capreolus *in* 1. *dist*. 35. *quæst*. 1. *art*. 2. Hispalensis *in eadem distinct*. Ferrara 1. *Contra Gentes cap*. 44. Caietanus *in hac quæst*. *art*. 1. Bañez, & & Zumel *in comment*. Cornejo *dub*. 2. & *sequentibus*, Nazarius *controuersia* 1. Illustrissimus Arauio *dub*. 1. Magister S. Thoma *disp*. 51. *art*. 1. Ripa, Zanardus, Biescas, Serra, & alij discipuli D. Thomæ *in hac quæst*. *art*. 1. Tenet etiam ex PP. Societatis Molina *in præsenti in commento* 1. *art*. 1. Granadus *controuer*. 2. *tract*. 1. *disp*. 1. Fasolis *dub*. 1. & 2. Herice *tract*. 1. *disp*. 1. *cap*. 3. Suarez *tom*. 2. *metaphysica disp*. 35. *sect*. 3. *num*. 18. quos alij Recentiores sequuntur.

22 *Ratio D. Tho. proponitur.* Quæ sententia non aliter est probanda, nisi rationem D. Thomæ explicando, & obiectionibus in contra occurrendo. Ratio ergo D. Thomæ sic proponitur: immaterialitas est ratio cur aliquid cognoscitiuum sit; sed Deus est summè immaterialis: ergo summe cognoscitiuus; & consequenter intelligens: nam suprema omnium cognitio, est intellectio. Consequentia tenet, minor est certa: nam immaterialitas sumitur, vel pro exclusione materiæ, vel pro exclusiona potentialitatis, vel pro eleuatione supra materiam, & non immersione in illa; Deus autem; cum sit actus purus, materiam, & potentialitatem omnem excludit, & supra omnem conditionem materiæ eleuatur.

23 *Maior probatur primo.* Maior autem ostenditur primo; vt enim docet Phylosophus *lib*. 2. *de anima textu* 124. plantæ non cognoscunt, quia materiales sunt; sensus autem cognoscitiuus est, quia est receptiuus specierum sine materia; & consequenter aliqualiter immaterialis, idest materiæ conditionem excedens: intellectus etiam humanus est magis cognoscitiuus, quia magis immaterialis, idest magis separatus à materia, & magis immixtus illi, vt docetur 3. *de anima textu* 4. Ac denique Angelus quia in immaterialitate superat animam rationalem, vtpote, nec dependens à materia, nec illam potens informare, illam etiam in cognoscendo excedit: ergo immaterialitas est ratio, cur aliquid cognoscitiuum sit.

24 *Secundo.* Secundo probatur: immaterialitas est ratio, cur aliquid sit intelligibile in actu, vt enim docet D. Thomas 1. *Contra Gentes cap*. 44. ex hoc formæ sunt intellectæ in actu, quod sunt sine materia, id est per hoc quod abstrahuntur à conditionibus materialibus, cum quibus ad extrema inueniuntur; sed intelligibile in actu, fit vnum cum intellectu intelligenta in actu: ergo immaterialitas etiam est ratio intelligibilitatis actiuæ, & ex hoc aliquid intellectiuum, vel cognoscitiuum erit, quod separatur à materia; & consequenter ex eo quod immateriale est.

25 *Tertio.* Tertio; nam in hoc cognoscentia à non cognoscentibus differunt, quod hæc nihil habent, nisi formam suam tantum, illa verò præter formam propriam nata sunt habere in se, etiam formam rei alterius per speciem repræsentatiuam illius; sed capacitas habendi formas aliarum rerum conuenit rationa immaterialitatis: ergo immaterialitas est ratio actiuæ cognoscibilitatis. Maior constat: nam species rei cognitæ est in cognoscenta, & per illam fit intellectus in actu, species autem *repræsentatiuè* continet formam, aut naturam obiecti: ergo cognoscens natum est habere in se formam rei, quam potest cognoscere; vnde Phylosophus *lib*. 3. *de anima textu* 37. docuit, animam esse quodammodo omnia, quia omnium est cognoscitiua. Minor autem probatur: capacitas habendi non solum formam propriam, sed etiam alterius rei, est amplitudo, & illimitatio quædam; sed immaterialitas est ratio amplitudinis, & illimitationis in forma: ergo immaterialitas est ratio istius capacitatis. Maior constat ex terminis: minor autem probatur: coarctatio formæ, & illius limitatio prouenit à materia, & consequenter materialitas est ratio coarctationis formæ: ergo immaterialitas est ratio amplitudinis, & illimitationis; & consequenter est ratio capacitatis habendi formas aliarum rerum, per quam capacitatem cognoscentia à non cognoscantibus differunt.

26 *Responsio.* Dices, materiam esse rationem coarctationis entitatiuæ, & indiuiduaiis, non vero coarctationis specificæ; stat autem materiam limitare indiuidualiter, & non inducere coarctationam intelligibilem: nam differentia specifica indiuiduat Angelum, & tamen relinquit in illo amplitudinem, ratione cuius continet in se formas aliarum rerum in esse inteligiblli, & materia indiuiduat animam rationalem, quin coarctet illam, vt non possit omnia *intelligibilitèr* fieri.

27 *Contra.* Sed contra: materia adæquans, & comprehendens formam, non solum *indiuidualiter* & *entitatiuè* illam limitat, sed etiam coarctat, ne possit aliorum formas in se *repræsentatiuè* recipere: ergo coarctatio impediens intellectualitatem actiuam prouanit ratione materiæ; & consequenter amplitudo, ratione cuius potest natura cognoscens alia à se *intelligibilitèr* fieri, oritur ex formæ immaterialitate. Antecedens probatur: materiam adæquare, & comprehendere formam, est quod forma non excedat conditionem materiæ, nec supra illam eleuetur in agendo, aut in recipiendo; sed eo ipso quod forma non excedat conditionem materiæ, nec supra illam eleuetur, non potest aliorum formas *repræsentatiuè* recipere, nec alia à se *intelligibilitèr* fieri, in quo differunt cognoscentia à non cognoscentibus: ergo materia adæquans, & comprehendens formam, coarctat illam non solum *indiuidualiter*, sed etiam *intelligibiliter*, aut *cognoscibiliter* cognoscibilitate actiua.

28 *Maior probatur.* Maior probatur, & explicatur simul: non enim dicitur materiam adæquare formam, aut comprehendere, quia sit tantæ perfectionis, ac forma; cum enim forma actus sit, & materia pura potentia, non potest formam in perfectione adæquare, sed dicitur comprehendere formam, quia forma in operando non sa extendit vltra illas operationes, in quas possunt qualitates, quæ sunt dispositiones generales materiæ, vt calor, & frigus, siccitas, & humiditas, grauitas, & leuitas; nec in recipiendo excedit conditionem materiæ, sed recipit materiali, & entitatiuo modo, qui est proprius modus recipiendi materiæ. Minor etiam probatur: materia non est capax recipiendi formam *repræsentatiuè*, & *intentionaliter*, sed tantum *entitatiuè* & *materialitèr*: argo eo ipso quod forma non excedat conditionem materiæ, non potest aliorum formas *repræsentatiuè* recipere, nec fieri alia à se *intentionalitèr*, & *intelligibilitèr*. Videatur D. Thomas *quæst*. *de spiritualibus creaturis art*. 2. *in corp*. Et 2. *Contra Gentes cap*. 68 *ad finem*, vbi fusè explicat quid sit formam esse immersam materiæ, & in quo consistat, quod eius conditionem excedat, & per omnes formas elemenrorum, mixtorum, viuentium vita vegetatiua, sensitiua, & intellectiua discurrit.

29 *Ratio D. Tho. in forma proponitur.* Et iuxta illius doctrinam ratio, qua in præsenti vtitur, sic potest formari: quod aliquid sit cognoscitiuum habet, quia immateriale est, idest, quia materiæ conditionem excedit, & supra illam eleuatur; sed Deus summè immaterialis est, summèque supra omnem conditionem materiæ eleuatus: ergo est summè cognoscitiuus; suprema autem inter omnes naturas cognoscitiuas est natura intellectiua sibi identificans actualem intellectionem; & consequentèr Deus est naturæ intellectiuæ actualiter intelligens.

§. III.

Primum argumentum proponitur, & examinatur, an intelligens fit res intellecta.

30 *Arg. 1.* ARguitur primo: etiam non cognoscentia prætar propriam formam, aliorum formas recipiunt: ergo differentia à D. Thoma statuta inter cognoscentia, & non cognoscentia est falsa; & consequentèr ex falso fundamento discurrit, ac proinda non demon-

demonstratiuè. Antecedens probatur: aqua recipit in se calorem; calor autem non est propria forma aquæ; aer etiam in se recipit species intentionales visibiles: ergo non viuentia, apta sunt in se recipere, non solum proprias formas, sed etiam formas aliorum.

31 *Prima solutio.* Huic argumento variè occurritur ab auctoribus nostræ sententiæ. Prima solutio est: cognoscentia recipere in se aliorum formas, scilicet, species intentionales per identitatem cum illis, taliter, quod intellectus actuatus specie lapidis identificatur cum lapide, & cum specie repræsentatiua illius, non quidem in esse naturali, & entitatiuo, sed in esse intelligibili, & intentionali; at vero non cognoscentia non recipiunt formas aliorum per identitatem cum formis, nec cum illis à quibus tales formas recipiunt; aqua enim in se recipiens calorem ab igne, nec identificatur cum igne, nec cum calore recepto; aer etiam, quamuis in se recipiat species intentionales, non tamen ita, vt cum illis identificetur in esse intentionali, & repræsentatiuo, quia est incapax cognitionis. Ita PP. Salmanticenses vbi *supra disp.2. dub.2.* referentes Capreolum, Caietanum, Ferrariensem, & alios Recentiores Thomistas.

32 *Cõtra 1.* Hanc tamen doctrinam semper iudicaui difficilem, nec credo Antiquiores Thomistas fuisse in eo sensu loquutos. Primo: nam quæ possunt realiter separari, maximè separatione mutua, realiter inter se distinguuntur: quod enim idem à se ipso realiter separetur, non minus in intelligibile est, quam quod idem à se ipso realiter producatur; sed intellectus, & species intelligibiles possunt realiter separari separatione mutua, saltim de potentia absoluta; potest namque species lapidis, v. g. extra intellectum produci, & non mutua de lege ordinaria, & ex natura rei; intellectus namque naturaliter potest sine specie lapidis existere, & multoties illa carebit: ergo intellectus intelligens lapidem non fit lapis per identitatem cum lapide, nec cum specie repræsentatiua illius, etiam in esse intelligibili.

33 *Confirmatur.* Quod amplius vrgetur: manente principio distinctionis, perseuerat distinctio; sed in intellectu, & specie coniunctis manet principium illa separata distinguens: ergo in illis coniunctis, & vnitis, realis subsistit distinctio. Maior, & consequentia probatione non indigent. Minor autem probatur: manet integra entitas intellectus, & entitas, & intelligibilitas speciei; sed principium illa separata distinguens est propria entitas vtriusque; non enim distinguuntur per aliquid superadditum: ergo in specie, & intellectu vnitis manet distinctionis principium.

34 *Secundo.* Secundo facit contra eandem doctrinam: vt enim relati Auctores fatentur, species prout in genere entis, per se primo educitur de potentia intellectus; prout tamen in genere intelligibilis, licet per se primo non educatur, coeducitur tamen; sed non solum eductum de potentia subiecti, sed etiam ex eadem potentia coeductum, petit realiter à subiecto eductionis distingui; ergo species in vtroque genere realiter ab intellectu distinguitur. Probo minorem: non solum productum, sed etiam comproductum, à principio productiuo distinguitur realiter; nihil enim potest à se ipso produci per se primo, nec comproduci ad alterius productionem: ergo non solum per se primo eductum de potentia subiecti, sed etiam coeductum, realiter distinguitur à subiecto eductionis.

35 *Tertio.* Tertio: nam esse intelligibile speciei, realiter identificatur cum illius entitate; sed entitas speciei realiter distinguitur ab entitate intellectus: ergo esse intelligibile speciei realiter ab intellectu distinguitur. Patet consequentia: nam in creatis, quæ realiter identificantur vni tertio, realiter etiam identificantur inter se: ergo si intellectus, & entitas speciei non identificantur realiter, nequeunt realiter identificari cum esse intelligibili, quod inuenitur in specie; & consequenter cum hoc esse intelligibile, sit realiter identificatum cum entitate speciei, non potest identificari realiter cum entitate intellectus. *Quarto.* Quarto: nam diuina essentia vnitur mentibus beatorum vt species, vt cum D. Thoma *supra q.12. art.2.* docent omnes eius discipuli; & frequentius alij Theologi; sed intellectus beati non potest realiter identificari cum Deo: ergo intellectus actu intelligens non potest realiter identificari cum specie intelligibili.

36 *Respondebis.* Dices, intellectum creatum non posse cum Deo, aut illius perfectionibus identitatem realem in linea entis sortiri, bene tamen in linea intelligibili. Sed contra primo: nam realis identitas in genere entis repugnat intellectui creato cum diuinis perfectionibus, propter infinitam distantiam, quæ inter Deum, *Cõtra 1.* & creaturam in genere entis versatur; sed etiam Deus consideratus in linea intelligibili, infinitè distat ab intellectu creato, siuè consideretur in genere entis, siuè in genere intelligibili: ergo etiam in hoc genere repugnat intellectui creato realis identitas cum Deo. *Secundo.* Secundo: non solum repugnat enti creato conuenientia specifica cum Deo in genere entis, sed etiam in genere intelligibili, qua ratione *supra quæst.12. art.2.* impossibilis probatur species impressa quidditatiua Dei: ergo identitas realis cum Deo repugnat enti creato, non solum in genere entis, sed etiam in genere intelligibili.

37 *Tertio reijcitur ex D. Thô.* Tertio tradita solutio reijcitur ex D. Thoma 3. *Contra Gentes cap.51.* vbi de diuina essentia loquens, sic ait: *Nec tamen potest esse forma alicuius rei secundum esse naturale, sequeretur enim quod simul cum aliquo vnita constitueret vnam naturam, quod esse non potest; cum essentia diuina in se perfecta sit in sui natura, species autem intelligibilis vnita intellectui non constituit aliquam naturam, sed perficit ipsum ad intelligendum, quod perfectioni diuinæ essentiæ non repugnat.* Ex quibus verbis tale argumentum deducitur; maior est vnitas identitatis, quam realis compositionis; sed repugnat diuinæ essentiæ vniri cum ente creato ad vnam naturam constituendam vnitate compositionis: ergo repugnat illi vniri cum ente creato ad constituendum vnum per identitatem; sed non repugnat vniri per modum speciei cum intellectu creato: ergo species non vnitur per identitatem cum intellectu.

Vel aliter ex eadem doctrina argumentor: repugnat diuinæ essentiæ esse formam secundum esse naturale, quia non potest vnam naturam cum ente creato constituere; non autem repugnat esse formam intelligibilem, quia talis forma non est ad constituendam naturam, sed vt intellectum ad intelligendum perficiat, quod diuinæ essentiæ non repugnat, ita D. Thom. verbis nuper allegatis; sed si deberet intellectum perficere per identitatem realem cum illo, restaret D. Thomæ explicandum, cur hæc vnio non repugnaret essentiæ diuinæ cum intellectu creato: ergo ne trunca maneat Angelici Præceptoris doctrina, asserendum est sensisse speciem non perficere intellectum per realem identitatem, sed per realem determinationem, coadiuuando ad intelligendum, in quo modo vnionis nulla repugnantia inuenitur. 38 *Aliter ponderatur doctrina D. Thô.*

Deinde tradita solutio impugnatur ex eodem D. Thoma *lib. 4. sententiar. dist.49 quæst. 2. art. 1. ad 10.* quod ita procedebat: *In rebus separatis à materia, idem est intelligens, & quod intelligitur, vt patet in 3. de anima; sed Deus est maximè à materia separatus, cum ergo intellectus, qui est creatus, non possit ad hoc pertingere vt fiat essentia increata, non poterit esse quod intellectus Deum per essentiam videat.* Cui argumento concedens, cum substantiæ separatæ se intelligunt idem esse intelligens, & quod intelligitur, hæc verba subiungit: *Secundum autem quod intelligit res alias, intellectum in actu fit vnum cum intellectu in actu, in quantum forma intellecti fit forma intellectus in quantum est intellectus in actu, non quod sit ipsamet essentia intellectus, vt Auicena probat in 6. de naturalibus, quia essentia intellectus manet vna sub duabus formis secundum quod intelligit res duas successiuè, ad modum quo materia prima manet vna sub diuersis formis: vnde etiam commentator in 3. de anima comparat intellectum possibilem quantum ad hoc materiæ primæ, & sic nullo modo sequitur, quod intellectus noster videns Deum, fiat ipsa essentia diuina, sed quod ipsa essentia diuina comparatur ad ipsum quasi perfectio, & forma.* 39 *Deinde impugnatur solutio ex D. Thô.*

Ex quibus verbis sic traditam solutionem impugno: argumentum contendebat, non posse Deum per essentiam videri ab intellectu creato, quia intelligens, & res intellecta sunt idem; intellectus autem creatus non potest ad hoc pertingere vt fit essentia increata, quod argumentum non soluit D. Thomas distinctione illa de identitate in esse intelligibili, & non in esse reli, sed alia de identitate quoad formam, per quam res intellecta, & intellectus constituuntur in actu; at si D. Thomas sentiret intelligens realiter cum re intellecta, vel cum specie intelligibili identificari, adhibita hac distinctione facile argumento occurreret: ergo huiuscemodi identitas ad mentem D. Thomæ non est. 40 *Ponderatur D. Thô. doctrina.*

Quod amplius vrgetur: vt enim docet D. Thomas, intellectus noster videns Deum, nullo modo fit diuina essentia; sed si fieret diuina essentia in esse intelligibili per realem identitatem, intellectus videns Deum aliquo modo fieret essentia diuina; identitas enim in esse intelligibili, aliquis modus identitatis est: ergo iuxta D. Thomam diuina essentia vnita mentibus beatorum vt forma, nec in esse intelligibili identificatur cum illis. 41 *Confirmatur 1*

Confirmatur, & vrgetur secundo: ex hoc quod intellectus videat Deum per essentiam, tantum sequitur, quod diuina essentia comparetur ad ipsum, vt perfectio, & forma; sed forma in quantum talis, realiter à subiecto distinguitur, & perfectio à perfectibili: ergo essentia diuina vt species, realiter distinguitur à nostro intellectu. Denique confirmatur, & solutio, qua occurri solet, reijcitur: in eo sensu negat D. Thomas identitatem essentiæ diuinæ cum intellectu beati, in quo adstruit ipsum informare, & perficere; sed solum perficit, & informat intellectum creatum in linea, & genere intelligibili: ergo etiam in hoc genere, negat identitatem diuinæ essentiæ, vt gerentis munus speciei cum intellectu creato. 42 *Confirmatur 2* *Confirmatur 3*

Denique principaliter contra Recentiorem doctrinam arguitur ex D. Thoma loco nuper allegato in corpore, vbi docens, diuinam essentiam esse formam, qua beati constituuntur in actu ad videndum Deum, quia quæcumque alia informaretur intellectus noster, non posset per eam duci in essentiam diuinam; subiungit: *Quod quidem non debet intelligi quasi diuina essentia sit vera forma intellectus nostri, vel quod ex ea, & intellectu nostro effi-* 43 *Vltimò reijcitur solutio ex eod. D. Thô*

ciatur vnum simpliciter, sicut in naturalibus ex materia naturali, & forma, sed quia proportio diuinæ essentiæ ad intellectum nostrum est sicut proportio formæ ad materiam. Et paucis interpositis addit: *Sicut enim ex forma naturali, qua aliquid habet esse, & materia efficitur vnum ens simpliciter, ita ex forma, qua intellectus intelligit, & ipso intellectu fit vnum in intelligendo*. Hæc D. Thomas. Ex quibus verbis tale argumentum deducitur. Ex intellectu, & re intellecta, vel specie intelligibili, non fit vnum *simpliciter* sicut ex materia, & forma naturali, sed vnum *secundum quid*, id est, vnum principium adæquatum intelligendi; sed si intellectus per identitatem fieret res intellecta, ex illis fieret vnum *simpliciter*, imo maiori vnitate, quam ex materia, & forma naturali; enim vnitas identitatis maior fit vnitate compositionis: ergo intellectus non identificatur realiter cum obiecto intellecto, nec cum specie in genere intelligibili.

44 Confirmatur ex eodem D. Tho. *in 2. dist. 35. quæst. 1. art. 1. ad 3.* illis verbis: *Oportet, quod hæc species, quæ est intellecta in actu, perficiat intellectum in potentia, ex quorum coniunctione efficitur vnum perfectum, quod est intellectus in actu, sicut ex anima, & corpore efficitur vnum quod est homo habens operationes humanas: vnde sicut anima non est aliud ab homine, ita intellectum in actu non est aliud ab intellectu intelligente actu, sed idem, non tamen ita quod species illa fiat substantia intellectus, vel pars eius nisi formalis, sicut nec anima fit corpus*.

Confirmatur.

45 Quæ verba sic pondero primo: ex coniunctione speciei, & intellectus efficitur vnum, sicut ex anima, & corpore efficitur homo habens operationes humanas, sed ex anima, & corpore non fit vnum per identitatem, sed per compositionem: ergo ex specie, & intellectu non per identitatem, sed per compositionem fit vnum. Secundo: sicut anima non est aliud ab homine, ita species, quæ est intellecta in actu non est aliud ab intellectu intelligente in actu; sed alietas, quæ negatur animæ ab homine, non est alietas opposita identitati, sed alietas opposita inclusioni; anima enim in homine clauditur, sicut pars in toto: ergo alietes, quæ negatur speciei ab intellectu intelligente actu, non identitati, sed inclusioni opponitur; & consequenter sicut anima realiter ab homine differt, includitur tamen in illo, tanquam pars eius formalis, ita species differt realiter ab intellectu vt in actu, in illo tamen includitur. Tertio: species non est idem cum intellectu intelligente in actu, nisi tanquam pars formalis; sed pars formalis realiter à toto distinguitur: ergo species distinguitur realiter ab intellectu intelligente in actu.

Ponderantur verba D. Tho. primo. *Secundo.* *Tertio.*

46 Nec sufficit communis euasio, quod scilicet loquatur Diuus Thomas de specie sumpta entitatiuè, non autem in linea, & genere intelligibili. Reijcitur enim primo: nam D. Thomas non in sensu identico, & materiali, sed in formali semper est accipiendus, nisi aliud expressè constet, quod in præsenti non accidit; nusquam enim expressè docuit oppositum, nempè, identitatem realem speciei cum intellectu. Secundo: nam loquitur de specie, vt ex illa, & intellectu fit vnum ad intelligendum, non autem fit vnum ad intelligendum ex illa sumpta entitatiuè, sed prout est in genere intelligibili: ergo loquitur de specie vt in hoc genere existit.

Responditis 1. Contra 1. *Secundo.*

47 Tertio: sermo Diui Thomæ vniuersalis est, & extensus ad diuinam essentiam vt gerentem munus speciei in intellectu beati; sed diuina essentia non est forma intellectua in genere entis, sed tantum in genere intelligibili: ergo loquitur de specie vt in genere intelligibili. Denique: quia aliàs Diuus Thomas diminutè processisset, explicans vnitatem resultentem ex intellectu, & specie sumpta entitatiuè, & inexplicatam relinquens vnitatem resultantem ex illa, & intellectu in genere intelligibili, quæ præcipuè intendebatur; hoc admittendum non est: ergo nec tradita interpretatio.

Tertio. *Quarto.*

48 Ex his manet impugnata sententia Ferrariensis *1. Contra Gentes cap. 44.* asserentis, rem intellectam dupliciter sumi posse: primo pro specie impressa, quæ dicitur res intellecta quia est ratio, qua obiectum redditur intelligibile: secundo pro obiecto intellecto: & in prima acceptione intellectum non fieri rem intellectam; non enim fit ipsa species intelligibilis, sed ab illa distinguitur realiter, benè tamen in secunda: intellectus namque media specie continente in se formam, naturam, vel essentiam obiecti, fit identice res intellecta.

Responditis 2. ex Ferrariensi.

49 Quæ doctrina ex dictis reijcitur primo: nam iuxta D. Thomam eatenus solum est verum, intelligens actu esse intellectum in actu, quatenus eadem forma vtrumque constituitur in actu intelligens quidem ad intelligendum, obiectum autem, vt intelligatur; sed in hoc nulla importatur identitas intellectus, nec cum specie, nec cum obiecto speciei, sed tantum quod vna, & eadem sit forma vtrumque constituens: ergo intelligens in actu non est idem realiter, etiam cum obiecto intellecto. Secundo: nam intelligens, proximus comparatur cum specie, quam cum obiecto: ergo si cum illa realem identitatem non obtinet, nec illam cum obiecto sortitur. Tertio: nam intellectus ratione sui non est idem cum obiecto, sed si identitatem habet cum illo, id euenit ratione speciei; sed ratione alicuius realiter non identificati, non potest realis identitas inter extrema consurgere: ergo si intellectus non est idem realiter cum specie, nequit esse idem realiter cum obiecto per speciem repræsentato.

Reijcitur primo. *Secundo.* *Tertio.*

Quarto: nam ideò non identificatur cum specie, quia per illam determinatur, & informatur realiter; sed etiam determinatur, & realiter informatur obiectiuè per obiectum: ergo non est idem realiter cum illo. Quinto: nam (teste Ferrara) eadem est natura in specie, & in obiecto, cum hoc tamen discrimine, quod in specie est modo immateriali, intentionali, & intelligibili; in obiecto autem modo naturali, & materiali, sed identitas, si quæ esset intellectus cum obiecto, non poterat esse cum illo suo modo immateriali, & naturali, sed sub modo immateriali, & intelligibili: ergo negata identitate intellectus cum specie impressa esse in intelligibili, à fortiori est neganda identitas cum obiecto speciei. Denique: nam in visione beatifica species est ipsa res intellecta: ergo si intellectus non identificatur cum specie, nec cum obiecto intellecto identificari potest.

50 *Quarto.* *Quinto.* *Sexto.*

§. IV.

Argumentis Recentiorum occurritur.

ARGVANT Primo: vt enim docet Aristoteles *3. de Anima textu 37. & 38.* anima est quodammodo omnia intelligibilia, & sensibilia, quia omnia cognoscere potest per sensum, vel intellectum. Ex qua doctrina commune axioma fuit sumptum, nempè, *intelligens in actu, esse intellectum in actu*; sed non potest verificari animam esse quodammodo omnia, nec intelligens esse quodammodo rem intellectam, nisi realis intercedat identitas, quando enim forma non identificatur cum illo, cui vnitur, non potest dici illam fieri, vel esse, quapropter materia vnita formæ, non dicitur illam fieri, nec ignis calori vnitus potest dici fieri, aut esse aliquo modo calorem: ergo iuxta Aristotelem intellectus actu intelligens, idem est realiter cum specie in esse intelligibili, & cum obiecto intellecto. 51 *Arg. 1.*

Cui argumento respondetur ex dictis primo: animam prout in potentia non esse obiecta intelligibilia, sed prout constituta in actu ad intelligendum, & adhuc prout sic non esse intelligibilia identicè, sed formaliter constitutiuè, quatenus speciebus intelligibilibus, quæ sunt obiectorum formæ, quibus constituuntur intelligibilia in actu, anima etiam constituitur in actu ad intelligendum. Iuxta quam doctrinam, quæ est expressa D. Thomæ *locis nuper allegatis*, admissa maiori, minor argumenti est neganda; vt enim *ibi* docet D. Thomas, anima non est aliud ab homine; & consequenter aliqua ratione est homo, non identicè, sed constitutiuè formaliter, & in hoc eodem sensu asserit speciem esse intellectum, vt in actu intelligentia, nempè, tanquam pars formalis, quia scilicet est forma, illum in actu constituens, si autem forma constituens aliquomodo dicitur cõstitutum per ipsam, scilicet in sensu causali formali, etiam constitutum per formam dici potest ipsa forma, in sensu, nempè, non identico, sed causali formali, quia per illam constituitur, & in hoc sensu dicitur, animam posse omnia fieri, quia omnium formis potest actuari, & in actu ad intelligendum constitui. 52 *Resp. 1.*

Vel secundo responderi potest; animam esse posse quodammodo omnia, & intellectum actu intelligentem esse rem actu intellectam identicè, non pro substracto, ita vt intellectus ipse fiat res ipsa intellecta, sed ex parte formæ vtrumque constituentis in actu, quia nempè, eadem est forma vtriusque; nam per eandem speciem intelligibilem, per quam obiectum redditur intelligibile in actu, intellectus constituitur in actu ad intelligendum. Quæ explicatio eisdem verbis traditur a D. Tho. *in 4. Sentent. dist. 49. q. 2. art. 1. ad 10.* 53 *Resp. 2.*

Obstat tamen contra vtramque explicationem Commentatoris doctrina *3. de Anima*, vbi docet, ex intellectu, & re intellecta fieri magis vnum, quam ex materia, & forma, quia (inquit) *Ex materia, & forma fit vnum tertium distinctum ab vtroque, ex intellectu verò, & intelligibili, non fit vnum, sed intellectus fit ipsum intelligibile*; sed si intellectus non identificaretur cum intelligibili, ex vtroque non fieret magis vnum, quam ex materia, & forma, & ex illis fieret vnum, & vnum non fieret aliud: ergo iuxta Auerroem intellectus fit obiectum intelligibile, & species intellecta per realem identitatem. Probatur minor: sola vnitas identitatis potest excedere vnitatem compositionis resultantem ex materia, & forma, potestque obstare resultantiæ vnius tertij, & sufficere vt vnum fiat aliud: ergo si intellectus non fiat obiectum intelligibile per realem identitatem, non fiet ex illis magis vnum, quam ex materia, & forma, resultabitque vnum tertium ab vtroque extremo distinctum, & vnum non fiet aliud. 54 *Secundo. arg. & replicatur contra solutionem.*

Non desunt, qui Commentatoris doctrinam in hac parte contemnant, & deserendam existiment, nec mirandum (inquiunt) cum in alijs multis errauerit Commentator. Hoc tamen non est argumentum soluere, sed difficultati succumbere; nec enim, quia Commentator in aliquibus errauerit, semper deserendus est; aliàs Aristotelis doctrina nullius esset auctoritatis habenda; cum errauerit aliquando, & quidem si probata anti- 55 *Aliqui rum solutio. Reijcitur.*

antiquitas contemnatur, noua inuenta in lucem edere facile vnicuique erit.

56 *Ad arg. resp. 1.* Vnde his Auctoribus omissis, aliter est argumento facto occurrendum: primò, asserendo intelligi, idem esse, non positiuè, ita vt ex communi conceptu vnionis inter intellectum, & rem intellectam hæc identitas petatur, sed permissiuè, quia nempè in aliquo inferiori inuenitur; cum scilicet natura spiritualis se per se ipsam intelligit; tunc enim intelligens actu, est idem cum re intellecta, & cum specie intelligibili, vt constat in Angelo se ipsum intelligente; cum enim substantia Angeli sit intelligens actiuè, sit obiectum, & sit species, verificatur in illo, intelligens, obiectum intellectum, & speciem intelligibilem, esse omninò vnum, & idem. Et iuxta hanc explicationem sensus doctrinæ Commentatoris erit, ex intellectu, & re intellecta fieri magis vnum, quam ex materia, & forma, non semper, & positiuè, sed quandoque, & permissiuè ratione communi prædictæ vnionis attenta, quia in aliquo inferiori, intelligens est ipsummet intellectum, & species intelligibilis, materia autem nunquam est forma.

57 *Explicatio commentatoris ex D. T. confirmatur.* Et ne ex proprio cerebro, & sine fundamento loqui videamur, accipite doctrinam Diui Thomæ *in 1. distinctione 35. quæstione prima articulo primo ad tertium*, ibi: *Scientia est ergo, quod in omni intellectu aliqualiter est idem intelligens, & intellectum, & in quibusdam, etiam aliqualiter differt; in aliquibus verò, sunt omninò idem*: Ergo omnimoda identitas intelligentis, & obiecti intellecti, est quidem à communi ratione intelligentis, & rei intellectæ permissa, non tamen positiuè exacta. *Et in quarto distinctione 49. quæstione secunda articulo primo ad* 10. explicans Philosophum 3. *de anima textu* 26. asserentem in rebus separatis à materia, idem esse intelligens, & quod intelligitur, asserit intelligendum esse, quando substantia se ipsam intelligit; tunc enim sunt omnino idem, sicque Commentatorem intellexisse Aristotelem; non autem quando alia à se intelligit, tunc enim solum sunt idem ex parte formæ, quia nempè ab eadem forma obiectum constituitur in actu, vt intelligatur, intellectusque vt intelligat.

58 *Secundo respond.* Secundo responderi potest, doctrinam Commentatoris veram esse, loquendo de intellectu vt in actu, & intelligibili in actu, non ex parte substractorum, sed ex parte formæ, sic namque verum est, intellectum fieri rem intellectam, & ex intellectu, & re intellecta fieri magis vnum, quam ex materia, & forma, quia forma constituens obiectum intelligibile in actu, & intellectum in actu ad intelligendum, est omninò vna, & eadem scilicet, species intelligibilis, quæ abstracta à conditionibus materialibus, constituit obiectum intelligibile, & vnita intellectui, illum constituit in actu ad intelligendum, non tamen ex parte substracti, scilicet entitatis intellectus, & naturæ obiectiuè intellectæ, hæc namque non identificantur realiter. Quæ doctrina est expressa Diui Thomæ *loco nupèr allegato*.

59 Et quidem, quod aliquo ex prædictis modis Commentator sit explicandus à Discipulis Diui Thomæ constat, quia aliàs ex intellectu, & re intellecta fieret vnum simpliciter contra Diuum Thomam *in quarto distinctione 49. quæstione secunda articulo primo in corpore*, cuius verba supra adduximus. Patet: nam ex materia, & forma fit vnum simpliciter; sed vnitas secundum quid, non potest esse maior vnitate simpliciter: ergo si ex intellectu, & re intellecta fit vniuersaliter magis vnum quam ex materia, & forma, vniuersaliter ex illis coniunctis, resultabit vnum simpliciter.

60 *Arg. 2.* Tertio sic arguunt: species vt in esse intelligibili, vnitur cum intellectu; sed non per inhærentiam: ergo per identitatem. Maior est certa, consequentia nota videtur, quia in forma accidentali vnita, non datur medium inter inhærentiam, & identitatem. *Minor probatur primo.* Minor probatur primo; quia vnio in esse intelligibili est eleuatior, & immaterialior vnione eiusdem speciei in esse entitatiuo; sed hæc est per inhærentiam: ergo illa per inhærentiam non est. *Secundo.* Secundo: nam forma inhærens indiuiduatur à subiecto inhæsionis; sed species vt in esse intelligibili, non indiuiduatur ab intellectu, cui vnitur, sed si repræsentat naturam vniuersalem, est vniuersalis, si indiuiduum naturæ, est in esse intelligibili, & repræsentatiuo indiuidua: ergo non vnitur intellectui per inhærentiam.

61 *Respond.* Respondeo, concessis maiori, & minori, negando consequentiam: nam inter vniri per inhærentiam, & per identitatem, datur medium, nempè, vniri per intelligibilem determinationem intelligibiliter determinando intellectum, ipsumque complendo, & coadiuuando in ordine ad intellectionem; ideò vnio speciei considerata in esse intelligibili, eleuatior, & immaterialior est, nec prout sic petit ab intellectu indiuiduari, licet ipsum esse intelligibile sumptum identicè intellectui realiter inhæreat, & ab illo indiuiduetur, cum species accidens sit.

62 *Respondetur.* Sed dices: vniri purè terminando, aut determinando intrinsecè, solum potest formæ increatæ, & infinitæ in linea intelligibili conuenire; sed species creata, non est in genere intelligibili infinita: ergo non potest vniri purè determinando absque inhærentia, vel identitate cum intellectu, cui vnitur. Probatur maior: sola subsistentia infinita potest vniri sub pura ratione termini absque intrinseca informatione: ergo sola species in esse intelligibili infinita, potest vniri purè terminatiuè.

Respondeo, distinguendo maiorem: puritate excludente inhærentiam identicam, & formalem, transeat maior: puritate excludente solum inhærentiam formalem in linea, & genere intelligibili cum inhærentia identica in genere, & linea entis, nego minorem: & concessa minori, distinguo consequens distinctione maioris: nam licet vniri intellectui alieno purè terminando per exclusionem inhærentiæ in vtroque genere, scilicet entis, & intelligibilis, solum possit formæ infinitæ competere; vniri tamen purè terminatiuè in genere intelligibili, exigendo præuiam inhærentiam in genere; & linea entis in eadem entitate non repugnat formæ intelligibili finitæ, & sic vnitur species accidentalis cum intellectu creato. 63 *Respond.* Nec video cur petat infinitatem vniri per puram terminationem, & illam non petat vnio per identitatem. Et quidem in sententia sic arguentium diuina essentia, vt species, vnitur cum intellectu beati, & vt sic vniatur infinitatem exposcit, quia vnitur absque præuia inhærentia; cum tamen species creata vt vnitur per identitatem non petat infinitatem, quia præsupponit identicam inhærentiam: ergo id ipsum Nos dicemus de vnione per puram terminationem. *Instatur argumentum.*

64 *Vltimo arguitur.* Denique arguunt: habens in se quidditatem, v.c. hominis in esse intelligibili, est in esse intelligibili homo, & idem de alijs obiectis; sed intellectus intelligens hominem, habet in se quidditatem homini in esse intelligibili: ergo est homo in esse intelligibili. Illatio tenet. Minor patet, recipit enim in se speciem hominis, species autem hominis est eiusdem quidditatis, vel magis ipsa quidditas obiecti repræsentati in alio modo essendi, nempè intentionali, & intelligibili: ergo habet in se quidditatem hominis in esse intelligibili. Maior autem probatur: habens quidditatem hominis in esse naturali, est homo in esse naturali: ergo habens quidditatem hominis in esse intelligibili, est in esse intelligibili homo.

65 *Respond.* Respondeo, concedendo consequentiam; nemo enim negat, intelligentem hominem esse hominem in esse intelligibili, in eo autem difficultas versatur, quid, nempè sit esse intelligibiliter hominem; Nos cum Diuo Thoma dicimus, consistere in eo quod intellectus actuetur, determineturque specie repræsentatiua hominis, & per illam compleatur, & constituatur in actu ad intelligendum hominem, & quod ab eadem specie homo intelligibilis in actu proximè constituatur, non autem in eo quod intellectus realiter identificetur cum specie repræsentatiua hominis, nec cum ipso homine, etiam in esse intelligibili.

66 *Replicabis 1.* Sed oppones primò; habens quidditatem hominis in esse naturali, est per identitatem homo in illo esse: ergo habens quidditatem hominis in esse intelligibili, est identicè homo in esse intelligibili; & consequenter identificatur cum homine, & cum specie repræsentatiua illius in prædicto genere.

Secundo. Secundo: nam intellectus aut natura intellectualis est sufficiens principium effectiuum, & specificatiuum propriæ operationis; aliàs perfectè intellectiua non esset; sed nisi identificetur cum specie repræsentante hominem, & cum ipso homine in esse intelligibili, non erit in se sufficiens suæ operationis principium: ergo identificatur realiter cum illis. Probatur minor: intellectio specificatur ab obiecto, & ab illo vt in specie contento effectiuè procedit, vt suppono ex frequentiori sententia: ergo si natura intelligens non identificatur cum specie, & cum obiecto per illam repræsentato, non erit sufficiens intellectionis principium.

67 *Ad 1. replicam respondetur.* Respondeo, concesso antecedenti, negando consequentiam; disparitas autem est: nam homo in concreto, idem est realiter, & substantialiter, ac habens hominis quidditatem, & ideò per identitatem prædicatur de illo; quidditas autem hominis vt in esse intentionali continetur in specie, non communicatur substantialiter, & per identitatem intellectui, sed accidentaliter, & per realem obiectiuam determinationem, & ideo non prædicatur per identitatem homo in esse intelligibili de intellectu in se habente formam, in qua intelligibiliter continetur.

68 *Instatur argumentum.* Et insto argumentum: si namque de intelligente hominem prædicatur, esse identicè hominem, de intelligente quidditatem hominis in abstracto, prædicabitur esse identicè, non hominem in concreto, sed humanitatem in abstracto; & tamen de habente quidditatem hominis non prædicatur identicè humanitas, & hæc enim est falsa: *homo est humanitas*, sicut ista: *animal est animalitas*, vt communiter docetur in Logica; ergo tenentur recognoscere discrimen inter vtrumque genus prædicationis; & consequenter minus benè argumentantur ex vno genere ad aliud.

69 *Ad secundam.* Ad secundam, vel nego maiorem, vel claritatis gratia distinguo: est sufficiens principium in suo ordine, concedo maiorem:

est sufficiens absolutè, nego maiorem, & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: cum enim cognitio patet à potentia, & obiecto procedere; neutrum ex illis est sufficiens principium absolutè, sed tantum in suo ordine. Et insto argumentum in volitione, cuius principium effectiuum in sententia Caietani non est sola voluntas, sed etiam bonum apprehensum, & in omnium sententia bonum apprehensum est principium specificans volitionem, quin ex hoc colligatur voluntatem debere cum bono identificari.

Instatur argumentum.

70 *Resolutio tradita explicatur, & auctoritate alia D. Thom. confirmatur.*

Maneat ergo firmum, non ideò intelligens actu esse intellectum in actu, quia intellectus identificetur cum re intellecta, vel cum specie, quæ est forma, & similitudo illius; sed quia ex vtroque fit vnum intellectionis principium, sicut ex actu, & potentia, nec illud primum requiri ad saluandam efficaciam rationis D. Thomæ in præsenti. Quod præter loca supra ex D. Thoma allegata, inuenio expressè traditum ab Angelico Doctore *in hac 1. p. q. 55. art. 1. ad 2.* illis verbis: *Ad secundum dicendum, quod sicut sensus in actu est sensibile in actu, vt dicitur in 2. de anima, non ita quod ipsa vis sensitiua sit ipsa similitudo sensibilis, quæ est in sensu, sed quia ex vtroque fit vnum, sicut ex actu, & potentia: ita & intellectus in actu dicitur esse intellectum in actu, non quod substantia intellectus sit ipsa similitudo, per quam intelligit, sed quia illa similitudo est forma eius.* Quo nihil clariùs pro nostra sententia esse potest, nec aliud, meo iudicio, voluere Capreolus, Caietanus, Ferrara, & alij ex Discipulis D. Thomæ in contrarium allegati, nisi tantùm, quod intelligens in actu, est intellectum in actu identicè ex parte formæ, quia nempè, ab eadem forma intellectus constituitur in actu ad intelligendum, & obiectum intelligibile in actu, vt intelligatur.

71 *Instabis adhuc.*

Adhuc tamen potest contra doctrinam istam instari: sequitur namque ex illa non aliter actu intelligens esse intellectum in actu, quo actu volens est volitum in actu; consequens est falsum: ergo & tradita doctrina. Minor constat; omnes enim Metaphysici, & Theologi in hoc discrimen statuunt inter intellectum, & voluntatem, quod quia intellectio fit per assimilationem, intellectus fit res intellecta, voluntas autem non fit res volita, nec trahit ad se obiectum volitum ratione similitudinis, sed in illud, prout est in se ipso, inclinatur. Sequela autem probatur: ideò iuxta à Nobis dicta, intelligens in actu est intellectum in actu, quia ab eadem forma, nempè ab specie intelligibili, intellectus constituitur in actu ad intelligendum, & obiectum in actu vt intelligatur; sed etiam ab eadem bonitate apprehensa, voluntas constituitur in actu ad volendum, & obiectum in actu vt terminet volitionem: ergo eodem modo volens in actu est volitum in actu, quo intelligens in actu est intellectum in actu.

72 *Respond.*

Respondeo, negando sequelam. Ad illius probationem, concessa maiori, nego minorem: bonitas namque apprehensa non constituit voluntatem in actu, nec cum illa efficienter ad volitionem concurrit, sed solum obiectiuè determinat ad volendum, & terminat volitionem apprehensione bonitatis, vt conditione tantùm, se habente.

73 *Vrgebis.*

Quod si dicas; probabilem esse Caietani sententiam, quæ docet bonum apprehensum efficienter ad volitionem concurrere, sicut obiectum in specie efficienter causat cognitionem. Respondeo; hac sententia admissa, concedendo sequelam, nec in hoc stat inter intellectum, & voluntatem discrimen, sed in alio, nempè, quod intellectus constitutus in actu per obiectum prout in specie intelligit trahendo ad se obiectum, & producendo Verbum simile obiecto vt in specie; voluntas autem nec obiectum ad se trahit, nec terminum similem obiecto producit, sed fertur per inclinationem in bonum prout in se ipso.

Respond.

§. IV.

Examinantur alij modi dicendi ad principale argumentum.

74 *Secundo respondent alij principali argumento.*

SECVNDO alij principali argumento respondent, distinguendo antecedens: illudque concedunt de formis accidentalibus, negant autem de substantialibus, & negant consequentiam: cognoscentia namque non solum recipiunt formas accidentales aliarum rerum, sed etiam formas, quidditatesque substantiales: intellectus namque quando hominis quidditatem intelligit, recipit in se ipso quidditatem substantialem hominis, non sub modo essendi naturali, sed sub modo essendi intentionali, & intelligibili; cæterum non cognoscentia solum sunt apta præter formam propriam substantialem recipere in se ipsis alienas formas accidentales, aqua v. c. calorem, lignum frigiditatem, & aer species intentionales: & in hoc stat discrimen à D. Thoma statutum inter cognoscentia, & non cognoscentia. Ita Syluius *in præsenti q. 12. art. 1.* ex Ferrara *1. Contra Gentes cap. 44.*

Syluius.

75 *Reijcitur primo.*

Hæc tamen solutio, etsi vera sit quoad aliquid, non tamen euacuat argumenti difficultatem: quod probo; nam discrimen à D. Thom. statutum inter cognoscentia, & non cognoscentia, non solum intelligitur de perfectè cognoscentibus, qualia sunt intellectiua, sed de omni cognoscente perfecto, vel imperfecto; sed cognoscens imperfectum cognitione, scilicet sensitiua, non est capax recipiendi in seipso alienas formas substantiales, sed tantum accidentales: ergo tradita solutio non tollit vim argumenti, nec ad mentem D. Th. esse potest. Maior est certa: nam doctrina tradita à D. Tho. & differentia statuta inter naturas cognoscitiuas, & non cognoscitiuas, non est limitata ad solam intellectualem naturam, sed vniuersalis ad omnem naturam cognoscitiuam; apponit enim exemplum in planta non cognoscente, & in sensu cognoscente; sensus autem non est perfectè cognoscitiuus, sed infimum locum inter omnia cognoscentia tenet sensitiua natura. Minor autem non minus certa videtur: id namque continetur intentionaliter in specie v. c. visibili, quod potest visus percipere; sed visus non potest substantialem quidditatem attingere, sed solum accidentia, nempè lucidum coloratum, quod est obiectum specificatiuum illius: ergo in specie visibili non continetur forma, aut quidditas substantialis in esse intentionali, & cognoscibili, sed tantum forma accidentalis.

Deinde impugnatur: nam intellectus etsi possit formas substantiales recipere, etiam potest recipere formas accidentales rerum, quando nimirum, illarum accidentia considerat; at formas istas accidentales diuersimodè recipit, ac natura non cognoscens recipit aliena accidentia: ergo differentia à D. Th. statuta inter cognoscentia, & non cognoscentia, non explicatur adæquatè, vt debet, per hoc, quod cognoscentia sunt apta in se recipere formas substantiales aliarum rerum, non verò cognoscentia, formas alienas accidentales. 76 *Secundo.*

Alij respondent, aliud esse recipere alienas formas, aliud verò recipere formas aliarum rerum proprias; non cognoscentia recipiunt alienas formas, non tamen easdem, cum eis, à quibus illas recipiunt: nam aqua v. c. recipiens calorem ab igne, non recipit eundem numero calorem ignis, sed alium omninò diuersum, & idem est in alijs non cognoscentibus; cognoscentia verò apta sunt in se habere formas aliarum rerum easdem specie, & numero cum illis, à quibus recipiunt formas; nam species lapidis v. c. quæ in intellectu recipitur, vt constituatur in actu ad intelligendum lapidem, continet in se formam, & naturam lapidis, eandem numero cum illa, quæ in lapide ad extra inuenitur, non quidem sub eodem modo essendi scilicet naturali, sed sub alio, nempè intentionali, & intelligibili 77 *Tertia aliorum solutio.*

Quod probant primo ex D. Thoma 2. *de Anima lectione* 24. Et 7. *Metaphysicæ lectione* 6. vbi docet speciem rei intellectæ esse quidditatem eius. Et 4. *Contra Gentes c.* 14. vbi docet, Verbum nostri intellectus ex ipsa re intellecta habere vt intelligibiliter eandem numero naturam contineat: ergo species residens in intellectu est eiusdem numero naturæ cum natura rei intellectæ non in esse naturali, sed in alio modo essendi, scilicet intelligibili, & intentionali. 78 *Primum istius solutionis motiuum.*

Secundo: nam omnis repræsentatio fundatur, vel in continentia eminentiali, vt constat in essentia diuina, quæ repræsentat creaturas, quia illas eminenter continet, vel in dependentia, ob quam effectus suam causam repræsentat, vel in conuenientia formali; sed species repræsentat obiectum, cuius est species, & non ratione continentiæ eminentialis, species enim, quæ est accidens, non continet eminenter substantiam; nec ratione dependentiæ; aliàs habitus existentes in intellectu seruirent illi vt species: ergo ratione conuenientiæ, & similitudinis in forma repræsentata; sed non ratione conuenientiæ analogicæ, aliàs solum repræsentaret gradum analogicè communem; nec ratione conuenientiæ genericæ, aliàs solum repræsentaret genus: ergo ratione conuenientiæ specificæ, si repræsentat gradum specificum; & consequenter species repræsentans hominem in esse intelligibili est eiusdem speciei cum homine, vel magis ipsa hominis species in esse intelligibili, & intentionali. 79 *Secundum.*

Quod amplius vrgetur; species quidditatiua hominis est in esse intelligibili ipse homo repræsentatus: ergo species repræsentans hunc hominem est in esse intelligibili hic homo; & consequenter hic homo numero est in esse intelligibili idem realiter cum specie repræsentatiua illius in esse intelligibili, & intentionali. Confirmatur, & vrgetur secundo: species repræsentans *quidditatiuè* Petrum v. c. secundum gradum specificum, & indiuidualem, est in esse repræsentatiuo, & intelligibili Petrus secundum vtrumque gradum; sed gradus indiuidualis est omninò indiuisibilis, & vlterius incontrahibilis; non enim potest contrahi per differentias formales, vt omnibus est manifestum, nec per differentias materiales; aliàs vltima differentia materialis non esset, nec indiuiduum constitueret, sed potius speciem: ergo est in esse intelligibili, & intentionali idem numero Petrus per speciem repræsentatus. 80 *Confirmatur 1.* *Confirmatur 2.*

Denique confirmatur; species non conueniens in esse intelligibili specificè cum homine, non potest quidditatiuè ipsum repræsentare secundum gradum specificum: ergo species non conueniens indiuidualiter cum hoc homine, non poterit ipsum indiuidualiter repræsentare; sed eo ipso, quod indiuidualiter conueniat cum Petro, est in esse intelligibili idem numero 81 *Confirmatur 3.*

cum

cum Petro: ergo idem numero Petrus, qui existit à parte rei connaturaliter, est intelligibiliter in specie repræsentatiua illius.

82 *Tertium motiuum.* Tandem id ipsum suadetur; Diuus Thomas namque *supra quæst. 12. art. 2.* probat impossibilitatem speciei repræsentantis quidditatiuè Deum, quia species quidditatiua alicujus debet esse ejusdem quidditatis cum illo, vel magis ipsius quidditas in esse repræsentatiuo, & intelligibili; nulla autem forma creata potest in aliquo esse reali vniuocè maximè specificè athomè conuenire cum Deo, vel esse quidditas Dei. *Et infra quæst. 55. art. 1.* ex eo probat, Angelum per suam substantiam non posse alia à se propria cognitione cognoscere, quia substantia Angeli cognoscentis non continet in se alia secundum proprias rationes, nec illis assimilatur: ergo species repræsentans quidditatiuè rem aliquam, debet esse ejusdem quidditatis cum ipsa, vel magis ipsius quidditas; & consequenter discrimen à Diuo Thoma statutum inter cognoscentia, & non cognoscentia in eo positum erit, quod hæc recipiunt alienas formas, non tamen aliorum formas easdem in alio esse, sed realiter ab illis distinctas; cognoscentia autem aliorum proprias, & specificas formas apta sunt in se recipere, non sub modo essendi naturali, sed intentionali, & intelligibili, ita vt ipsa quidditas obiecti cogniti, quæ in illo est sub modo naturali, in specie in cognoscente recepta sub modo essendi intelligibili, & intentionali contineatur. Hunc modum dicendi lato calamo, & doctè, vt alia tuentur *Salmant.* PP. Salmanticenses *tract. 3. relato disp. 2. dub. 1.* pro se referentes Capreolum, Caietanum, Ferrariensem, & alios Diui Thomæ Discipulos.

83 *Si illis objiciatur primo.* Si opponatur primo Diuus Thomas *quæst. 8. de Veritate art. 11. ad 3.* illis verbis: *Dicendum, quod inter cognoscens, & cognitum non requiritur similitudo, quæ est secundum conuenientiam in natura, sed secundum repræsentationem tantùm; constat enim, quod forma lapidis in anima est longè alterius naturæ, quam lapis in materia*: Ergo ex mente Diui Thomæ species lapidis non continet eandem naturam lapidis, sed longè diuersam. *Respondent.* Respondent, Diuum Thomam loqui de specie lapidis prout in genere entis, in quo certum est esse longè alterius naturæ à lapide per ipsam repræsentato; cum quo benè stat, vt eadem species considerata in linea intelligibili, sit ejusdem quidditatis, vel magis ipsa quidditas lapidis repræsentari. Et quidem vtentes hoc argumento illud soluere tenentur; nam licet negent identitatem naturæ in specie, & obiecto speciei, similitudinem tamen non negant, nec possunt consequenter ad doctrinam Diui Thom. loco autem in contrarium adducto, non solum negat Diuus Thomas identitatem, sed etiam similitudinem secundum conuenientiam in natura: ergo tenentur argumentum factum in propria sententia soluere.

84 Et vera intelligentia est, Diuum Thomam nomine similitudinis secundum conuenientiam in natura, quam negat inter speciem, & obiectum, accipere similitudinem in esse entitatiuo, & naturali, quam certum est inter speciem, & obiectum non intercedere, sed solum similitudo in esse intelligibili, & intentionali; ita vt species lapidis contineat intelligibiliter, quod lapis repræsentatus habet in se naturaliter, quam conuenientiam ad identitatem ex parte formæ pertingere volunt allegati Auctores.

85 *Si opponatur 2.* Si opponatur secundo; albedo, & nigredo sunt formæ inter se contrariæ, nec in gradibus intensis possunt simul in vno subiecto existere; sed species albedinis, & species nigredinis sunt simul in eodem intellectu: ergo species albedinis non est ejusdem quidditatis cum illa, & idem est de specie nigredinis. *Respondent.* Respondent præfati Auctores per eandem distinctionem, & concedunt consequentiam de identitate quidditatis sub modo essendi naturali, negant autem de identitate quidditatis sub alio modo essendi, nempè, intelligibili, & intentionali: albedinis namque essentia non contrariatur nigredini sub quocumque modo essendi, sed tantum sub modo essendi naturali, & quia in specie non est quidditas albedinis sub hoc modo, sed sub alio, intelligibili scilicet, & intentionali, fit consequens, vt eadem quidditate sub vtroque statu retenta, oppositio in vtroque non inueniatur.

86 *Suā solutionem ex D.Thom. confirmāt.* Quæ doctrina est Diui Thomæ *lib. de sensu, & sensato, lect. vltima.* Et *7. Metaphysica lect. 6. ex Aristotele lib. 2. de Anima textu 121.* Et ratio est in promptu; nam albedo, vt in specie non ordinatur ad esse, sed ad sui cognitionem, & idem est de nigredine; prout tamen subsunt modo essendi naturali ordinantur ad esse, & ad suos effectus formales subiecto communicandos; esse autem albedinis contrariatur effectui formali nigredinis; cognitiones autem non habent contrarietatem, & ideò albedo, & nigredo sub modo essendi naturali opponuntur: secus autem sub modo essendi intelligibili, & intentionali.

87 *Si illis opponatur 3.* Si objiciatur tertio; species mensuratur ab obiecto; sed mensuratum realiter à mensura distinguitur; cum realiter ab illa dependeat, idem autem à se ipso dependere non possit: ergo species, & obiectum non sunt ejusdem naturæ. *Respōdēt.* Respondent, concessa maiori, distinguendo minorem: distinctione reali naturæ, vel modi naturæ, concedunt minorem: distinctione reali naturæ semper, negant minorem, & consequentiam; nam licet idem à se ipso sub eodem modo essendi dependere non possit, idem tamen à se ipso sub diuerso modo essendi, benè potest dependere, vt constat in forma, quæ vt in re causatur finaliter à se ipsa, vt apprehensa.

88 *Si opponatur 4.* Si objiciatur quarto; species refertur ad obiectum relatione reali similitudinis; sed relatio realis similitudinis petit extrema realiter distincta: ergo species, & obiectum realiter inter se distinguuntur. *Respondebunt.* Respondebunt per eandem distinctionem, concedo consequentiam, de specie considerata entitatiuè, & ex parte modi; sic enim est extremum, quod refertur: secus autem de specie sumpta in genere intelligibili, & ex parte naturæ, qua in hoc genere constituitur.

89 *Contra ex D.Thom.* Sed contra hanc solutionem vrget grauiter doctrina Diui Thomæ *infra quæst. 42. art. 1. ad 4.* vbi negat relationem realem æqualitatis inter diuinas personas, quia essentia, quæ fundamentum est æqualitatis, vna & eadem est; in relationibus autem primi ordinis, primum relatum est fundamentum, & ideò ad realitatem relationis non sufficit extremorum distinctio, sed etiam fundamentorum; et fundamentum relationis similitudinis in specie respectu obiecti, non est entitas speciei, in quo genera distinguuntur, nec modus intentionalis, sed natura in esse intelligibili sumpta: ergo si hæc est vna, & eadem in specie, & obiecto per illam repræsentato, relatio similitudinis, qua species ad obiectum refertur, realis esse non potest, vel si relatio illa est realis, non est vna, & eadem numero natura in illis, nec species etiam in genere intelligibili est idem cum obiecto repræsentato, adhuc ex parte naturæ.

90 *Respōdēt primo.* Huic obiectioni respondent dupliciter. Primo; vt relatio illa sit realis sufficere distinctionem realem modi intentionalis, sub quo est natura in specie à modo naturali, sub quo in obiecto inuenitur; non enim fundat relationem illam natura, vt præcindens à modis, sed prout illis affecta, & modificata, & secundo sufficit distinctio modi intentionalis à modo naturali, vt natura sub modo intentionali, sub quo in specie continetur realiter referatur ad naturam in obiecto contentam sub modo essendi naturali. *Secundo.* Secundo respondent, quod sicut relatio æqualitatis inter diuinas personas non est realis, sed rationis, quia natura est vna in illis, ita relatio similitudinis, qua species ad obiectum refertur, non realis, sed rationis est.

91 *Si instatur cōtra 1. solutionem.* Quod si instetur aduersus primam solutionem: ergo sufficiet realis relationum personalium distinctio vt natura prout in Patre, realiter referatur ad naturam prout in Filio; & consequenter relatio æqualitatis realis erit inter diuinas personas. Patet consequentia à paritate rationis. *Respōdēt.* Respondent, negando consequentiam, & disparitatem reddunt, nam vt relatio sit realis, requiritur in natura fundante relationem distinctio realis in aliquo pertinente ad lineam naturæ, & quia modus intentionalis, sub quo in specie inuenitur natura, & modus naturalis, sub quo in obiecto inuenitur, spectant ad lineam naturæ, fit, vt modorum distinctio sufficiat, vt relatio similitudinis in natura fundata sit realis: personalitates autem afficientes naturam diuinam, non pertinent ad lineam naturæ, siquidem natura in propria linea complete, in quauis persona inuenitur, quin de quolibet persona prædicentur relationes; & ideò personalitatum distinctio non sufficit, vt relatio æqualitatis in natura fundata sit realis.

92 *Si opponatur 5.* Si denique contra eandem doctrinam objicias; esse intelligibile speciei est idem realiter cum illius entitate; sed entitas speciei realiter à natura obiecti distinguitur: ergo species, prout in esse intelligibili, aut natura obiecti distinguitur; & consequenter non inuenitur in illis eadem numero natura. Patet consequentia; nam quæ sunt eadem vni tertio, sunt eadem inter se inter extrema creata, ita vt sola natura diuina propter sui infinitatem possit identificari realiter relationibus distinctis: ergo si entitas speciei, & entitas obiecti realiter inter se distinguuntur, nequeunt identificari cum eadem numero natura; & consequenter eadem natura numero nequit esse in specie, & in obiecto speciei.

93 *Respondent.* Respondent, concessis maiori, & minori, negando consequentiam. Ad illius probationem distinguunt antecedens: quæ sunt eadem vni tertio sub modo essendi naturali, concedunt antecedens: quæ sunt eadem vni tertio, vt præscindenti à modo essendi naturali, & modo essendi naturali, & modo essendi intentionali, negant antecedens, & consequentiam. Infinitas autem in natura diuina arguitur ex identitate illius, sub modo essendi naturali cum tribus relationibus realiter, etiam in modo essendi naturali distinctis; quod autem natura hominis, v.c. vt præscindit à modo essendi naturali, & intentionali, possit vna numero manens cum vtroque modo identificari non arguit infinitatem in ea; hoc enim à quauis natura etsi limitata exigitur; cum petat, & dare esse, quod illi conuenit, vt identificata cum modo essendi naturali, & esse suæ cognitionis principium, quod in alieno intellectu non potest illi competere, nisi media specie sui, in qua eadem numero intelligibiliter contineatur; & consequentar

quenter cum modo intentionali speciei, & cum illius entitate realiter identificetur.

94 Hæc est prædictorum Magistrorum sententia, hæcque tota illorum doctrina quantum potui ex ipsis colligere, & licet illam valdè probabilem efficiant, tum magna illorum auctoritas, tum etiam rationum pondera, quibus eruditè illam probant, mihi tamen tanta identitas naturæ in vtroque statu difficilis semper est visa propter argumenta, quæ contra prædictam doctrinam efformari possunt.

§. VI.

Fertur de proposita sententia iudicium, & soluitur principale argumentum.

95 *Contra istam solutionem modumque dicendi, arguitur primo.* CÆTERVM, modus iste dicendi, quem absque dubio satis probabilem reddunt; tum prædictorum Magistrorum auctoritas, quæ apud me magni semper est habita. Tum etiam rationum pondera, quibus ad illum mouentur, si cum rigore, quem præsefert accipiatur, semper mihi difficilis visus est, non enim possum percipere quomodo idem à se ipso specificetur, censetur, & mensuretur, quamuis modos diuersos subinduat, nihil enim repugnantius, quam idem à se ipso causari, & dependere, imo est contra definitionem causæ, qua dicitur, *causa est ad quam aliud sequitur*; sed species in esse intelligibili ab obiecto specificatur, mensuratur, & dependet, & natura prout in specie ab obiecto mensuratur: ergo species non est eadem cum obiecto, etiam in genere intelligibili, nec natura prout in specie est eadem cum obiecti natura.

96 *Secundo.* Deinde; nam dato, quod idem sub diuerso modo essendi posset à se ipso *specificatiuè* causari, & *passiuè* mensurari, quod autem idem à se ipso efficienter causetur, inintelligibile est, imo realis principiatio absque causalitate effectiua est vnicum fundamentum multiplicandi, & realiter distinguendi personas diuinas ad inuicem; sed si eadem numero natura identitate, reali distinctioni opposita, esset in obiecto, & in specie, idem à se ipso realiter efficienter procederet: ergo huiusmodi identitas constituenda non est inter speciem, & obiectum. *Minor probatur primo.* Minor ostenditur primo; species domus residens in mente Artificis concurrit ad domum ad extra causetam, non solum concursu ideali, sed etiam concursu effectiuo: ergo si eadem numero natura domus est in specie, & in domo ad extra causata, idem efficienter causabitur à se ipso. *Secundo.* Secundo; nam si in specie, & in obiecto eadem reperitur natura, etiam in Verbo terminante intellectionem erit eadem natura numero, quæ in specie, & in obiecto inuenitur; sed Verbum intellectionem terminans *effectiuè* ab specie causatur per se primo, prout est in genere entis, & saltim ex consequenti prout est in genere intelligibili: ergo illa identitate concessa, necessario est admittendum idem effici à se ipso.

97 *Confirmatur.* Et augetur difficultas; species namque non est principium *quo* intellectionis, & verbi, vt est in genere entis, sed vt existit in genere intelligibili: ergo natura, vt in specie est principium *quo* intellectus ad productionem Verbi, & natura prout in Verbo est terminus, vt *quo* intellectionis, quatenus Verbum producit; sed principium *quo*, & terminus *quo* productionis solum in diuinis possunt identificari: ergo in Verbo, & in specie non est eadem natura; & consequenter nec in obiecto, & in specie.

98 *Tertio.* Tertio; nam quod eadem natura creata seruata reali identitate in se ipsa, identificetur realiter extremis realiter distinctis, hucusque inauditum est apud Theologos, & Metaphysicos; sed hoc inconueniens sequitur ex allegata doctrina: ergo defendenda non est. *Dices. Contra.* Nec difficultas minuitur, distinctione *supra* tradita de natura abstrahente à modis physico, & intentionali, sed potius, ni fallor, augetur: plus enim distant modus physicus, & modus intentionalis, quam duo modi physici, & naturales: ergo si non potest eadem natura creata identificari realiter cum duobus modis physicis realiter inter se distinctis, nec poterit realiter identificari cum modo physico, & modo intentionali. *Confirmatur.* Quod amplius vrgetur; nam idem à se ipso realiter separatum, & realiter distans existere, est omnino implicatorium; sed natura, v. c. Petri, existit realiter separata à natura in conceptu, vel in specie Petri existente: ergo natura Petri non est identificata realiter cum natura intelligibili in illius specie existente.

99 *Quarto.* Denique; nam licet entitas speciei, & esse intelligibile ipsius, non conueniant in essentia, sed potius differant genere, sunt tamen identificata realiter: ergo quamuis stare possit generica, vel specifica conuenientia speciei, vt spectantis ad genus intelligibile cum aliquo, à quo specie, vel genere differat eadem species, vt spectans ad lineam entitatiuam, non tamen stare poterit indistinctio realis speciei in genere intelligibili ab illo, à quo in genere entis species realiter distinguatur. Patet consequentia, si essent idem essentialiter, non posset esse in vno genere conuenientia cum aliquo, à quo in genere entis essentialiter distingueretur in genere intelligibili: ergo si identificantur realiter, non poterit in genere intelligibili identificari cum aliquo, à quo differat realiter in genere entitatiuo.

100 *Ad primum solutionis positum nu. 78. respond.* Nec motiua adducta in fauorem præfati modi dicendi conuincunt identitatem realem naturæ in vtroque statu. Non primum ex Diuo Thoma desumptum; non enim docet D. Thomas speciem esse quidditatem obiecti repræsentati per realem identitatem, sed esse quidditatem obiecti *repræsentatiuè*, ad quod sufficit, vt *repræsentatiuè* quidditatem obiecti contineat, idest, vt eadem prædicata, quæ in obiecto realiter continentur, intellectui repræsententur per speciem. *Ad secundum.* Nec secundum; non enim docet Diuus Thomas esse eandem naturam absque reali distinctione in obiecto, & in specie; sed quod eadem natura, quæ obiecto realiter conuenit, est in specie intelligibiliter, non determinans, an ex illis diuersis modis essendi realiter distinguatur natura; vt autem eadem natura, quæ est realiter in obiecto sit in specie intelligibiliter, sufficit vt realiter sit in specie, quod ibi terminet cognitionem sui prout in obiecto inuenitur.

101 *Ad tertium.* Nec tertium; fateor enim, speciem repræsentare obiectum non ratione continentiæ eminentialis, nec ratione solius dependentiæ, sed ratione conuenientiæ genericæ, specificæ, vel indiuidualis iuxta differentiam graduum cognitorum media specie, ita vt si repræsentet genus, in genere conueniat cum obiecto repræsentato, si speciem conueniat in specie, si gradum indiuidualem, conueniat cum indiuiduo repræsentato in eodem gradu indiuiduali, non in esse entitatiuo, sed in esse intelligibili; ita vt species in esse intelligibili contineat naturam obiecti cogniti per conuenientiam, & similitudinem cum illa, non autem per identitatem realem.

102 *Oppones.* Nec obstat, quod *supra* obijcitur, nempè, indiuiduum esse vltimo determinatum, & omninò indiuisibile; & consequenter non posse dari conuenientiam in gradu indiuiduali absque identitate cum illo. *Respond.* Nam licet verum sit, quod gradus indiuidualis sit physicè indiuisibilis; & consequenter non possit in linea entis realiter multiplicari, prout tamen præscindit à modo physico, & reali, & à modo intentionali, & repræsentatiuo, est realiter distinguibilis distinctione ab illis modis causata, eo quod est cum illis coniungibilis per realem identitatem; non autem stare potest, quod natura Petri v. c. identificetur realiter cum modis realiter distinctis, & non distinguatur realiter distinctione ab illis orta: sicut ergo humanitas v. c. est in Petro, & Paulo eadem identitate formali quia licet multiplicetur per principia indiuiduantia, non tamen multiplicatur formaliter penès principia formalia; ita natura indiuidualis Petri est in Petro, & in specie eadem identitate indiuiduali, quia licet multiplicetur realiter per illos modos essendi, non tamen multiplicatur per principia diuersè indiuiduantia: est ergo in Petro & in specie Petri, vel quod idem est in conceptu eadem natura indiuidua, non identitate reali, sed identitate indiuiduali, cui non obstat realis distinctio orta ex modis distinctis essendi physico, & intentionali, quia isti modi non sunt diuersè principia indiuiduantia naturam, sed diuersi modi essendi physicus, & intentionalis, repræsentatiuus, & naturalis.

103 *Ad vltimum.* Per quod ad vltimum argumentum sumptum ex doctrina Diui Thomæ *supra quæstione* 12. *art.* 2. constat solutio, & hoc solum meo iudicio voluerunt Antiquiores Thomistæ statuentes identitatem naturæ in obiecto, & in specie; non enim loquuntur de identitate opposita distinctioni reali naturæ in vtroque statu, sed tantum de identitate opposite distinctioni naturæ specificæ, cum repræsentatur specificus gradus naturæ; indiuiduali, cum repræsentatur gradus indiuidualis, vnde illorum sententiam sequimur.

104 *Traditur vera solutio argumenti §. 3. propositi.* Et iuxta hanc doctrinam argumento principali §. *tertio* proposito, respondeo distinguendo antecedens: recipiunt aliorum formas, illas indiuidualiter multiplicando, concedo antecedens: easdem indiuidualiter, nego antecedens, & consequentiam. Nam cognoscentia recipiendo in se species intentionales obiectorum, recipiunt ipsorum formas, illas non multiplicando, nec formali, nec indiuiduali formæ multiplicatione, sed easdem specie, & easdem indiuidualiter, licet non easdem realiter. Cui doctrinæ non obstat; quod aer in se recipiat species intentionales: non enim illas recipit in esse repræsentatiuo formaliter, sed tantum in esse entitatiuo, nec vt sibi repræsentent, sed vt medium delatiuum specierum ad potentiam, cui repræsentatiuè vniuntur, & cui repræsentant obiecta.

105 *Replicabis 1.* Sed oppones aduersus nostram resolutionem primo; ideò natura realiter multiplicatur in obiecto, & in specie, quia modi naturales, & intentionales, realiter inter se distinguuntur; sed inter modos, non solum realis distinctio intercedit, sed etiam essentialis: ergo natura in specie non solum realiter, sed etiam essentialiter distinguitur à natura obiecti repræsentati.

106 *Secundo.* Secundo; ideò adstruimus realem illam distinctionem, quia natura prout in specie realiter ab obiecto causatur, specificatur, & mensuratur; sed hæc ratio, non solum probat realem distinctionem,

ctionem, verum etiam essentialem: ergo tenemur adstruere distinctionem essentialem naturæ in vtroque statu, vel realem distinctionem negare. Minor ostenditur primo; nam dependentia essentialis vnius ab alio, essentialem petit distinctionem inter illa; sed dependentia mensurati à mensura, est dependentia essentialis: ergo ratio illa si quid probat, conuincit, nedum realem distinctionem, verum etiam essentialem. Secundo, non enim alia de causa vnum indiuiduum non potest ab alio eiusdem naturæ, vt à mensura censari, nisi quia inter illa non datur essentialis distinctio: ergo dependentia mensurati à mensura essentialem petit extremorum distinctionem.

Minor probatur primo. *Secundo.*

107 *Replicabis 3.* Opponeres tertio; non stat, naturam distingui realiter in specie, & in obiecto, & non distingui ad minus indiuidualiter: ergo si natura Petri realiter à natura, vt in specie sui repræsentatiua distinguitur, differt ab illa necessario indiuidualiter. Probatur antecedens: omnis diuisio, vel est per principia formalia, vel per principia materialia; sed natura Petri v. c. diuiditur in naturam speciei, & naturam obiecti per illam repræsentati, si quidem distinguitur realiter per esse in vtroque illo statu: ergo vel per principia formalia, vel per principia materialia, non primum, aliàs esset diuersa natura essentialiter: ergo secundum; & consequenter est natura indiuidualiter à natura Petri distincta. Patet hæc secunda consequentia; nam distinctio indiuidualis non est aliud, quàm distinctio per principia materialia.

108 *Quarto.* Denique; non enim aliunde credimus naturam diuinam esse eandem realiter in tribus personis, nisi quia idem indiuiduum deitatis realiter inuenitur in illis: ergo non stat vnitas indiuidualis absque reali identitate; & consequenter natura Petri, vel est realiter eadem cum natura speciei, aut conceptus Petrum repræsentantis, vel indiuidualiter ab illa distinguitur.

109 *Ad 1. replicam respondetur.* Hæc tamen veritatem Nostræ resolutionis non tollunt. Ad primam obiectionem, concessis maiori, & minori, nego consequentiam. Ratio autem discriminis est, quia natura identificatur realiter cum modis essendi physicè, & intentionaliter, non autem essentialiter; & ideo ex reali distinctione modorum; realiter diuersificatur natura, non vero distinguitur essentialiter ex illorum essentiali distinctione, quia vt illam essentialiter distinguerent, necessarium erat, vt non solum inter se essentialiter distinguerentur, sed quod essentiales essent naturæ; sicut albedo, & nigredo essentialiter distinctæ, non distinguunt essentialiter subiectum, quia illi conueniunt accidentaliter, & idem in intuitiuo, & abstractiuo, & in modo libertatis, & modo necessitatis respectu actuum intellectus, & voluntatis contingit; differunt enim inter se realiter, & essentialiter, & non distinguunt essentialiter actus, quia illis non sunt essentiales, bene tamen realiter in sententia asserente cum actibus identificari.

110 *Ad secundam.* Ad secundam, concessa maiori, nego minorem. Ad primam probationem, concessa maiori, nego minorem. Nam licet mensuratio passiua ab obiecto essentialis sit modo intentionali speciei, & etiam ipsi speciei, cui essentialis est talis modus, & naturæ, vt subest modo essendi intentionali, ly vt reduplicante modum, non tamen est essentialis naturæ in specie contentæ, cui modus intentionalis essentialiter non conuenit. Ex quo solum sequitur, speciem, & modum intentionalem distingui ab obiecto essentialiter, non autem quod natura in specie differat essentialiter à natura obiecti speciei. Et ex his ad secundam minoris probationem constat solutio.

111 *Ad tertiam.* Ad tertiam obiectionem respondeo, negando antecedens. Ad illius probationem dicatur; distinctionem naturæ penes esse naturale, & esse intentionale, esse materialem contrapositiuè ad formalem comparationem naturæ, quia scilicet non sumitur ex principijs sufficientibus illam variare formaliter, non verò quia sumatur à materia: ratio autem cur ex illis principijs non multiplicetur natura, nec specificè, nec indiuidualiter est; quia non prouenit ex prædicatis physicis contractiuis naturæ, nec contractione formali, nec contractione materiali, sed ex esse physico naturali, & repræsentatiuo intentionali; vt autem natura multiplicaretur formaliter, distinctio prouenire debebat ex prædicatis physicè formalibus, & vt multiplicaretur indiuidualiter ex prædicatis physicis contrahentibus contractione materiali. Ad vltimam obiectionem distinguo antecedens: quia idem indiuiduum Deitatis inuenitur in personis sub modo essendi physico, & naturali, concedo antecedens: sub modo physico, & intentionali, nego antecedens, & consequentiam.

Ad quartam.

112 *Secundo resp. principali argumento.* Secundo responderi potest argumento principali abstrahendo ab eo, quod species intentionalis sit formalis, aut virtualis tantum obiecti similitudo, distinguendo antecedens: recipiunt aliorum formas modo naturali, & materiali, concedo antecedens: modo intentionali, immateriali, & repræsentatiuo, nego antecedens, & consequentiam. Nam cognoscentia recipiunt aliorum formas, non solum physicè, & materialiter, in quo cum non cognoscentibus conueniunt, sed etiam modo immateriali, intentionali, & repræsentatiuo, qualiter non recipiuntur in natura non cognoscente; nam licet aer recipiat in se species intentionales, non tamen illas recipit intentionaliter, & repræsentatiuè; non enim aeri repræsentant obiecta, cuius sunt species, sed illas deferunt ad potentias, quibus talia obiecta repræsentant. Per quod ad vtramque antecedentis probationem constat solutio.

113 *Replicabis.* Sed dices; speciem esse repræsentatiuè in natura cognoscente, id est taliter, quod ipsi repræsentet obiectum, est esse in illa taliter, quod possit percipere obiectum; sed hoc idem est, quod esse cognoscitiuum: ergo ex tali modo essendi, vel recipiendi formas aliarum rerum non probatur ratio cognoscitiui; & consequenter ratio Diui Thomæ probatiua non est. Respondeo, Diuum Thomam, non probare sua ratione differentiam, quæ inter cognoscentia, & non cognoscentia versatur, sed illam vt per se notam supponere; quod autem probat, est talem modum recipiendi formas aliarum rerum modo intentionali, & repræsentatiuo, prouenire ex eo quod sit aliquid immateriale, vt inde colligat Deum, quia summè immaterialis est, esse summè cognoscitiuum, quod autem hoc ex immaterialitate proueniet, probet: nam in quadam illimitatione consistit; illimitatio autem ex immaterialitate prouenit, sicut limitatio ex materia. *Respond.*

114 *Instabis.* Instabis; illimitatio consistit in eo, quod natura cognoscitiua est capax habendi in se formas aliarum rerum proprias; natura autem non cognoscens solum propriam formam; et nisi species intentionalis contineat in se ipsa formaliter formam obiecti repræsentati in modo essendi diuerso, nempè, intelligibili, & intentionali, non saluatur naturam, cognoscitiuam posse habere in se ipsa formas proprias aliarum rerum: ergo nisi species sit formæ, & essentia obiecti in prædicto modo essendi, non subsistit illimitatio naturæ cognoscitiuæ præ natura non cognoscente; & consequenter immaterialitas non erit ratio cognoscibilitatis actiuæ. Probatur minor; natura cognoscitiua solum habet in se ipsa species intentionales; sed huiusmodi species non sunt formæ obiectorum, quæ ab ipsis repræsentantur iuxta hunc modum dicendi: ergo natura cognoscitiua, nec habet in se ipsa, nec est capax in se habendi formas proprias aliarum rerum.

115 *Respond.* Respondeo, concessa maiori, negando minorem. Ad probationem, concessa maiori, distinguo minorem: non sunt formæ obiectorum intrinsecè formaliter per conuenientiam formalem, transeat minor: intrinsecè virtualiter, & formaliter extrinsecè terminatiuè, & repræsentatiuè, nego minorem, & consequentiam. Vt enim illimitatio naturæ cognoscentis subsistat, sufficit, vt species intentionales sint virtualiter obiecta repræsentata, idest, obiectorum virtutes, quibus medijs ad sui intellectionem concurrunt; & formaliter extrinsecè, & repræsentatiuè, idest, repræsentantes quidditates proprias obiectorum. Quod patet: nam illimitatio propriè naturæ cognoscitiuæ maximè reperitur in Deo; & tamen diuina essentia media qua vt specie Deus creata obiecta cognoscit, non est obiecta creata cognita per similitudinem, aut conuenientiam formalem cum illis; Deus enim cum nullo obiecto creato potest conuenire vniuocè in aliquo prædicato reali, sed solum per continentiam eminentialem intrinsecam obiectorum, & formalem extrinsecam, & terminatiuam, quatenus propria obiectorum prædicata Dei intellectui repræsentat; sufficienter ergo saluatur illimitatio naturæ cognoscitiuæ, quam D. Thomas ex immaterialitate deducit, per hoc quod sit capax habendi in se species intentionales, quæ virtualiter assimilentur intrinsecè obiectis repræsentatis, & repræsentatiuè extrinsecè contineat in se formaliter formas, quidditatesque obiectorum. Quod autem species intentionales non sint formales obiectorum similitudines, sed solum virtuales, vt probabile in via Diui Thomæ supponit Magister Ledesma *de Diuina perfectione q. 4. art. 4 fol. 245.* vbi refert illam plures Discipulos D. Thomæ tenuisse, licet ipse in oppositam, vt probabiliorem inclinet. *Ledesm.*

§. VII.

Cætera argumenta, præter vltimum, diluuntur.

116 *Secundo principaliter arg.* SECVNDO principaliter arguitur; datur natura cognoscitiua materialis: ergo immaterialitas ad rationem cognoscitiui, necessaria non est; & consequenter nequit esse ratio cognoscitiui. Secunda consequentia ex prima euidenter colligitur, prima ex antecedenti. Antecedens autem constat; natura namque sensitiua materialis est, & nihilominus tamen est cognoscitiua: ergo datur natura cognoscitiua materialis.

117 *Immaterialitas tripliciter sumitur.* Respondeo ex doctrina D. Thomæ *q. de spiritualibus creaturis art. 2. in corpore.* Et *2. Contra Gentes cap. 68. ad finem.* Immateriale sumi tripliciter. Primo pro excludente coniunctionem cum materia. Secundo pro independente à materia in essendo. Tertio pro excedente conditionem materiæ in agendo, & in recipiendo. Primo modo, natura Angelica est immaterialis,

rialis, nec enim à materia dependet, nec cum illa potest in compositionem venire. Secundo modo, anima rationalis est immaterialis; licet enim cum materia componat, & ab illa indiuiduetur, est tamen ab illa independens in essendo; potest enim per se subsistere, & de facto subsistit post separationem à corpore. Tertio modo, immaterialis est anima sensitiua, licet enim dependeat à materia in essendo, & idcirco materialis sit, & non immaterialis entitatiuè, recipit species intentionales modo repræsentatiuo, & operatur independenter à qualitatibus, quæ sunt dispositiones materiæ; visio namque non elicitur medio calore, aut frigiditate, siccitate, aut humiditate, quæ sunt dispositiones materiæ; vnde quamuis sit entitatiuè materialis, non tamen est materialis immersinè, hoc est, totaliter immersa materiæ, sed excedens eius conditionem in recipiendo, & agendo. Quo circa Philosophus 2. *de anima textu* 124. relatus à D. Thom. *in præsenti art.* 1. *in corp.* docuit, plantas non cognoscere propter suam materialitatem; sensus autem cognoscitiuus est, quia receptiuus specierum sine materia.

118 *Ad argumentum respondetur in forma.* Ex quibus argumento respondeo, distinguendo antecedens: datur natura cognoscitiua cognitione perfecta, quæ materialis sit, nego antecedens: cognitione imperfecta, videlicet sensitiua, subdistinguo antecedens: quæ materialis sit entitatiuè, concedo antecedens: immersiuè; idest adæquatè immersa materiæ, & ab illa totaliter comprehensa, nego antecedens, & distinguo consequens: non requiritur immaterialitas ad rationem cognoscitiui perfectè, nego consequentiam: ad rationem cognoscitiui imperfectè, subdistinguo consequens: immaterialitas sumpta pro independentia à materia in essendo, concedo consequentiam: sumpta pro excessu supra conditionem materiæ, & non immersione in illa, nego consequentiam. Itaq; ad cognitionem perfectam, qualis est cognitio intellectiua, requiritur principium immateriale entitatiuè, hoc est, independens à materia in essendo, quia cognitio intellectiua isto modo est à materia independens, ad cognitionem imperfectam, qualis est sensitiua, non exigitur principium immateriale in essendo, idest, à materia independens, quia nec ipsa sensatio isto modo immaterialis est: elicitur enim medio principio materiali, & in illo recipitur, sed principium immateriale sumpta immaterialitate pro excessu supra conditionem materiæ, & negationem totalis immersionis in illa.

119 *Replicatur 1.* Sed oppones aduersus istam solutionem primo: dependentia, vel independentia à materia in operando, oritur ex dependentia, vel independentia formæ à materia in essendo: ergo si anima sensitiua dependet à materia in essendo, etiam in operando dependet ab illa; & consequenter adæquatè est illa immersa, nec aliqua ratione supra conditionem materiæ eleuata. Secundo; nam sumpta immaterialitate pro non immersione in materia, forma plantæ immaterialis est; vt enim docet Diuus Thomas *locis nuper allegatis*, solum formæ elementorum sunt totaliter immersæ materiæ: secus autem formæ mixtorum, & multo minus formæ plantarum viuentium; & tamen formæ mixtorum cognoscitiuæ non sunt: ergo immaterialitas sumpta pro negatione immersionis in materia non est sufficiens ad rationem cognoscitiui; & consequenter sic sumpta, ratio cognoscitiui non est.

Secundo.

120 *Tertio.* Tertio; eleuatio formæ supra materiam, vel consistit in excessu entitatiuo, quo forma præstat materiæ, vel super illum fundatur; sed nulla est forma, quæ non excedat excessu entitatiuo materiam: ergo nulla est forma, quæ non eleuetur supra conditionem materiæ; & consequenter nulla est forma totaliter immersa materiæ, cuius contrarium supponit D. Thomas *locis proximè allegatis*, & requiritur vt illius doctrina subsistat.

Confirmatur. Quod amplius vrgetur; nulla est forma materialis, quæ medijs accidentibus sensibilibus non valeat immittere speciem sui in potentias sensitiuas exteriores; sed operatio, qua species intentionalis producitur, est supra conditionem materiæ: ergo nulla est forma materialis totaliter immersa materiæ in suis operationibus, & consequenter si immaterialitas sumpta pro non immersione totali in materia, sufficiens est fundare rationem cognoscitiui, nulla erit forma materialis, quæ cognoscitiua non sit.

121 *Ad 1. replicam respondetur.* Respondeo ad primam replicam, concedendo antecedens & primam consequentiam, nempè, animam sensitiuam in omni sua operatione dependere à materia, quod non negat Diuus Thomas; nego autem secundam consequentiam: quod nempè sit totaliter immersa materiæ, & materia illi adæquetur; vt enim docet Diuus Thom. 2. *Contra Gentes cap.* 68. forma, cuius operatio non excedit conditionem materiæ, est totaliter immersa materiæ, & materia illi adæquatur, forma verò, cuius operatio excedit conditionem materiæ, etsi materialis sit entitatiuè, non tamen est omninò materialis, nec totaliter immersa materiæ, excedere autem conditionem materiæ est extendi ad operationes, ad quas non se extendunt qualitates, quæ sunt dispositiones materiæ, nempè, calidum, & frigidum; humidum, & siccum, graue, & leue, & è contra, non excedere conditionem materiæ, est formam non posse in operationem aliquam, ad quam prædictæ qualitates non se extendunt, vt sunt formæ elementorum: quia ergo cognitio sensitiua non completur frigiditate, & calore; licet istæ qualitates ad debitam organi dispositionem requirantur: fit, vt forma sensitiua excedat conditionem materiæ: ac proinde quamuis à materia dependeat, non tamen sit omninò materialis, hoc est totaliter immersa materiæ.

Ad secundam, concessa maiori, & minori, distinguo consequens: ex conceptu communi immaterialitatis, sic sumptæ, concedo consequentiam, ex conceptu talis, ac tantæ immaterialitatis, sic sumptæ, nego consequentiam. Vt enim docet D. Tho. *loco proximè allegato*, formæ elementorum sunt omninò materiales, quia non valent, nisi in operationes qualitatum, quæ sunt dispositiones materiæ: formæ autem mixtorum inanimatorum aliqua ratione eleuantur supra conditionem materiæ, & formæ viuentium vita vegetatiua, plus eleuantur; habent enim operationes, quibus quidem deseruiunt qualitates actiuæ, & passiuæ organicæ, sed tamen supra posse huiuscemodi qualitatum proprium effectum sortiuntur, in nutriendo, & augendo; anima autem sensitiua plus adhuc supra conditionem materiæ eleuatur; habet namque operationem sentiendi, ad quam nullo modo se extendunt qualitates actiuæ, & passiuæ, nempè, caliditas, & frigiditas; visio enim, & sensatio suis qualitatibus non complentur, nec illis medijs eliciuntur, licet requirantur ad compositionem organi, per quod sensatio exercetur, & hæc eleuatio supra conditionem materiæ est, quæ ad imperfectam cognitionem, scilicet, sensitiuam exigitur. 122 *Ad secundam.*

Ad tertiam, distinguo maiorem: in excessu formæ ad materiam generali, & communi omni formæ, nego maiorem: in excessu tanto, ac tali, nempè, fundante eleuationem formæ supra conditionem materiæ explicatam, concedo maiorem: & concessa minori, nego consequentiam. Nam licet omnis forma entitatiuè excedat materiam, ex quo excessu nascitur, vt forma sit radicale operandi principium: secus autem materia, non tamen omnis forma gaudet excessu eleuante supra conditionem materiæ, vt explicatum relinquimus; & consequenter, nec in omni forma inuenitur ille excessus, qui præstat formæ denominationem aliqualis immaterialitatis. 123 *Ad tertiam.*

Ad confirmationem dicatur: immissionem specierum non esse à formis substantialibus, sed ab accidentibus sensibilibus; species enim visibiles, sunt effectus coloris, vel lucis, aut lucidi colorati: species audibiles, sunt à sono, & sic de alijs alios sensus perficientibus: cuius ratio est; nam species est ab eo, quod per se per illam repræsentatur; forma autem substantialis non est obiectum per se repræsentatum ab speciebus visibilibus; substantia namque non sentitur per se, sed per accidens, vnde videmus accidentia in Eucharistia, easdem specificè actiones sensitiuas visus, auditus, & gustus specificare, quas terminarent substantiæ, quarum sunt accidentia coniuncta, cum tamen in Eucharistia substantia panis non inueniatur, nec vini: ergo species sensibiles, siuè ad visum, siuè ad auditum, siuè ad tactum pertinentes, non sunt effectus formarum substantialium; & consequenter illarum eleuationem supra conditionem materiæ non postulant. 124 *Ad confirmationem.*

Tria tamen contra resolutionem istam videntur obstare. Primum; nam iuxta resolutionem tertiæ obiectionis immaterialitatem entitatiuam formæ consistentem in excessu supra materiam probamus ex eleuatione formæ supra conditionem materiæ in agendo, & recipiendo in quo ratio cognoscitiui consistit; sed hoc fieri non potest iuxta D. Th. Doctrinam: ergo ratio cognoscitiui non consistit in eleuatione formæ supra conditionem materiæ. Probatur minor; D. Th. probat cognoscitiuum ex immateriali, quod est necessario accipiendum de immaterialitate formæ entitatiua; nam immaterialitas operatiua probatur; & consequenter nequit esse probationis principium; aliàs probaretur idem per idem, quod est inconueniens: ergo immaterialitas entitatiua formæ in excessu supra materiam consistens, non debet, nec potest ex ratione cognoscitiui probari, nisi velimus circulum vitiosum committere. 125 *Instatur 1. contra resolutionem traditam.*

Secundum; nam in essendo æqualiter omnes formæ à materia dependent: ergo etiam in operando æqualiter dependent ab illa; & consequenter æqualiter sunt illi immersæ. Consequentia tenet ex dictis; cum namque operari consequatur ad esse dependentia, vel independentia in operari, consequi debet ad dependentiam, vel independentiam in esse. Antecedens autem probatur; nulla forma materialis potest connaturaliter existere separata à materia, & omnis potest de potencia absoluta: ergo quoad esse omnes æqualiter à materia dependent. Tertium est; nam accidens nequit excedere substantiam in perfectione: ergo si forma elementi, v. g. non eleuatur supra conditionem materiæ in agendo, color, & alia accidentia nequeunt supra conditionem materiæ eleuari; & consequenter no poterunt *Secundo.* *Tertio.*

runt efficienter causare species intentionales sensibiles, cuius contrarium docuimus soluentes confirmationem.

127 *Ad 1. instantiam resp.* Hæc tamen non vrgent, nec veritatem nostræ resolutionis infringunt. Ad primum, distinguo maiorem: probatione à priori, nego maiorem: à posteriori, & à signo, concedo maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam. Non enim est inconueniens essentiam à posteriori demonstrari per proprietates, & rursus proprietates à priori demonstrari per essentiam, nec in hoc modo procedendi circulus vitiosus committitur; vt enim docet D.Th. 2 *Contra Gentes* ca. 68. cum vnumquodque operetur, in quantum est in actu, ex consideratione operationum cognoscimus naturas formarum, & quanto forma est nobilior, tanto nobiliores operationes principiat. Ecce vbi D. Tho. à posteriori probat nobilitatem formæ ex nobilitate operationis, & istius perfectionem à priori ostendit ex formæ nobilitate. Et *in eodem cap.* ex independentia intellectionis à corpore, arguit independentiam animæ rationalis à materia, & illius spiritualitatem.

128 *Ad secundam.* Ad secundum, concesso antecedenti, & prima consequentia, nego secundam. Nam, quod operatio materialis eleuetur supra conditionem materiæ, non est, quod ab illa non dependeat in essendo, visio namque, & omnes aliæ operationes sensitiuæ à materia in essendo dependent, sed est non elici medijs qualitatibus, quæ sunt dispositiones materiæ, vt *superius* explicuimus; vt autem vna operatio ab illis dispositionibus elicitiuè proueniat, & non alia, sufficit excessus istius operationis præ illa, & excessus formæ ad formam, quamuis à materia æqualiter omnes formæ materiales dependeant; sicut inter formas spirituales contingit; omnes enim sunt æquales in negatione dependentiæ à materia (loquor de formis completis) & tamen non omnes æquals perfectionis operationes eliciunt, quia in perfectione non omnes æquales sunt.

129 *Ad tertiam.* Ad tertium dicatur; quod licet accidens non possit excedere simpliciter substantiam, cuius est accidens; potest tamen *secundum quid* excedere illam; accidens enim corporeum simplicius est substantia, vtpote carens compositione ex partibus essentialibus, ex quibus substantia corporea coalescit: excessus autem penès producere species sensibiles, non est excessus *simpliciter*, sed tantum *secundum quid*, cum in alijs pluribus accidentia sensibilia efficientia huiusce modi species, à forma substantiali corporea excedantur.

130 *Arg. 3.* Tertio principaliter arguitur; dantur plures formæ immateriales, quæ cognoscitiuæ non sunt: ergo immaterialitas non est ratio à priori virtutis cognoscitiuæ; & consequenter non demonstratur à priori per illam. Antecedens probatur, voluntas namque, illius operationes, & habitus sunt formæ immateriales; & tamen capaces cognoscendi non sunt: ergo dantur formæ immateriales non cognoscitiuæ.

131 *Prima solutio.* Responderi solet primo; omne immateriale esse cognoscitiuum, vel elicitiuè, & formaliter, vel consecutiuè, & antecedenter; voluntas autem quamuis elicitiuè cognoscitiua non sit, non enim potest cognitionem elicere, est tamen cognoscitiua consecutiuè, & antecedenter, quatenus ad intellectum consequitur, illumque præsupponit, & idem est de habitibus, & actibus voluntatis, supponunt enim actus intellectus, cum nihil sit volitum, quin præcognitum.

132 *Si opponatur.* Quod si argumentum fiat de intellectu nostro agente, est enim immaterialis; & tamen non est intellectiuus elicitiuè; cum nequeat cognitionem elicere, nec consecutiuè; non enim est cur intellectus agens, possibilem præsupponat, & ad illum consequatur: ergo non omnis forma immaterialis est cognoscitiua aliquo ex prædictis modis. Respondebunt, restare

133 *Respondebunt.* alium modum pertinendi ad gradum cognoscitiuum, nempè, causatiuè antecedenter concurrendo ad cognitionem, & isto modo pertinere intellectum agentem; causat enim species medijs, quibus intellectus possibilis ad cognitionis elicientiam fit potens.

134 *Reijcitur solutio instaurato argumentum.* Quæ doctrina vera est, quia tamen argumentum procedit de cognoscitiuo formaliter, vt principio eliciente cognitionem, hoc namque probat Diuus Thomas ex conceptu immaterialitatis, ideò non est omninò sufficiens pro solutione argumenti. Quod potest ita formari; non omnis forma immaterialis est cognoscitiua formaliter, vt patet in formis adductis, quæ quidem immateriales sunt; & tamen non sunt cognoscitiuæ formaliter, vt principium *quo* elicitiuum cognitionis: ergo immaterialitas non est ratio cognoscitiui, vt principij *quo* elicitiui cognitionis; & consequenter hoc cognoscitiuum non potest ex immaterialitate probari.

135 *Vera solutio.* Secunda huius argumenti solutio, illaque frequentior est, verum esse antecedens de formis accidentalibus; non enim omnis forma immaterialis accidentalis, est intellectiua, aut cognoscitiua formaliter, vt exemplis adductis conuincitur: falsum autem de formis substantialibus; nulla enim datur forma substantialis immaterialis, quæ non sit vt *quo* cognoscitiua formaliter, hoc est, radicaliter elicitiua per modum principij *quo* intellectionis, aut cognitionis, & de hac immaterialitate, doctrina, & ratio D.Th. procedit. Quod si rationem petas, cur non omnis forma accidentalis quamuis sit immaterialis, sit cognoscitiua formaliter? Respondent, rationem esse: 136
nam accidens non quæritur propter se, sed vt deseruiat substantiæ per modum virtutis proximè: cum autem substantia immaterialis, sit radicaliter, non solum intellectiua, sed etiam volitiua; sit consequens, vt petat virtutem proximam ad intelligendum, & hæc apprehensiua, & intellectiua sit per modum virtutis proximæ, & potentiam proximam volitiuam, quæ nec apprehensiua, nec cognoscitiua sit, sed appetitiua, & inclinatiua in obiectum.

Sed dices; personalitates diuinæ, vt distinctæ virtualiter à 137 *Instabis.*
natura sunt substantia immaterialis, voluntas etiam diuina prout à natura Dei virtualiter distincta, est formaliter substantia immaterialis; cum ratio substantiæ increatæ sit communis, & transcendens omnes Dei perfectiones; & tamen personalitates diuinæ prout à natura distinctæ, non sunt intellectiuæ formaliter, voluntas etiam diuina, vt distincta virtualiter à diuina natura, formaliter intellectiua non est; ergo non omnis forma substantialis immaterialis est intellectiua, aut cognoscitiua formaliter.

Respondeo, distinguendo maiorem: sunt substantia primordialis, quæ reperitur in Deo, nego maiorem; substantia supponens virtualiter aliam, & in illa virtualiter radicata, concedo 138 *Respond.*
maiorem: & concessa minori, distinguo consequens: non omnis forma substantialis constituens naturam, & obtinens primordialem conceptum substantiæ, nego consequentiam: non constituens naturam, nec obtinens conceptum substantiæ primordialis, & radicalis, concedo consequentiam. Itaque omnis formalitas reperta in Deo, est formaliter substantia; cum accidens esse nequeat; sicut tamen in creatis datur substantialis natura, dantur modi, & proprietates naturæ, quæ formaliter sunt accidentia, ita in Deo primordialis substantia datur, quæ obtinet conceptum naturæ, dantur etiam modi & proprietates virtualiter à natura distinctæ, & in illa virtualiter radicatæ, illa est intellectiua radicaliter formaliter; aliæ autem perfectiones, estò substantiales sint, quia tamen non sunt prima, & radicalis substantia, quæ reperitur in Deo, sed naturam supponentes, & in illa virtualiter radicatæ, sunt virtualiter propter naturam diuinam, & quasi inseruientes illi: ac proinde inter tales proprietates; solum vna, nempè, intellectus est intellectiuus formaliter per modum potentiæ, scientia, sapientia, & aliæ intellectuales virtutes per modum actus; voluntas autem non est intellectiua formaliter, sed formaliter volitiua, quia illam petit Dei natura, non vt per illam intelligat, sed vt per illam velit, & in obiecta feratur, discurrendo in diuinis perfectionibus, ad modum quo discurrimus in creaturis, semota omni imperfectione.

Quarto principaliter arguitur; si materialitas esset ratio acti- 139 *Arg. 4.*
uæ intellectualitatis, iuxta modum immaterialitatis, esset modus virtutis intellectiuæ, proximè, vel radicalis, sed hoc non ita contingit: ergo immaterialitas non est ratio intellectualitatis. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur: si iuxta modum immaterialitatis esset modus intellectualitatis, cum æqualitate immaterialitatis non staret excessus virtutis cognoscitiuæ; sed hoc est falsum: ergo modus virtutis cognoscitiuæ non est iuxta modum immaterialitatis. Probatur minor; omnes Angeli adæquantur in ratione immaterialitatis; & tamen vnus alium excedit in virtute cognoscitiua: ergo stat excessus in vi cognoscitiua, cum æqualitate in ratione immaterialitatis. Illatio tenet. Minor constat; nam Angeli differunt specie in linea essentiæ; & consequenter in linea naturæ cognoscitiuæ, quæ vel est idem cum conceptu essentiæ, vel ad conceptum essentiæ consequitur; ea autem quæ specie differunt non possunt in perfectione adæquari in communi Metaphysicorum doctrina; species namque sunt sicuti numeri, vnde sicut non dantur duo numeri specie differentes æquales, ita nec duæ species æqualis perfectionis possibiles sunt. Maior autem probatur; nam immaterialitas consistit in exclusione materiæ, vel independentia ab illa; sed omnes Angeli æquè sunt à materia independentes, & æqualiter excludunt materiam; cum omni Angelo essentialiter repugnet à materia dependere; & cum illa in compositionem vnire: ergo adæquantur in ratione immaterialis.

Respondeo, concessa maiori, negando minorem. Ad illius probationem, concessa etiam maiori, nego minorem. Ad cuius 140 *Respond.*
probationem, nego maiorem. Nam licet omnes Angeli adæquentur in termino *à quo* abstractionis à materia, ob rationem in probatione assignatam, non tamen omnes æquantur penès terminum *ad quem*; licet enim omnes Angeli essentialiter materiam excludant, & dependentiam ab illa, est tamen vnus alio actualior, cuius maior actualitas cognoscitur ex minori numero specierum, quo indigent ad cognoscendum: & consequenter vnus magis alio excedit materiam, penès quem excessum maior immaterialitas pensatur.

Quinto arguitur; esto in creaturis immaterialitas possit esse 141 *Arg. 5.*
medium

medium probatiuum à priori virtutis cognoscitiuæ, actualisuè cognitionis, immaterialitas tamen diuina non potest: ergo ratio, qua D. Thom. cognitionem in Deo ex illius immaterialitate probat, demonstratiua non est. Probatur antecedens; medium probatiuum à priori, debet à perfectione per ipsum demonstrata distingui, aliàs idem per idem probaretur, quod ars demonstratiua non sustinet; sed immaterialitas diuina non differt à diuina cognitione, nec à vi cognoscitiua proxima, vel radicali: ergo non potest à priori demonstrari per illam.

142 *Prima a liquorib solutio.* Huic argumento responderi solet primo; quod licet cognitio in Deo non differat virtualiter à natura diuina, nec ab immaterialitate Dei; scientia tamen, prout dicit specialem modum cognoscendi, qua ratione constituit speciale attributum, differt virtualiter ab immaterialitate diuina: vt autem vna perfectio demonstretur à priori per aliam, sufficit virtualis distinctio: ac proinde, quamuis facultas cognoscitiua, aut actualis cognitio absolutè, non demonstretur de Deo per illius immaterialitatem, cognitio tamen scientifica demonstratiuè per immaterialitatem probatur. *Secundo respondent alij.* Secundo respondetur ab alijs, cognitionem actualem Dei, ab illius immaterialitate virtualiter distingui: secus autem facultas proxima cognoscitiua, aut vis radicalis: ac proinde illam rectè posse demonstrari: non autem facultas cognoscitiua proxima, vel radicalis.

143 *Tertia solutio.* Tertia solutio est aliorum distinguentium virtualiter vim cognoscitiuam proximam ab essentia, & natura diuina, qui consequenter concedunt, demonstrari posse mediante immaterialitate; vim autem radicalem cognoscendi, nullatenus ab essentia distinguunt: ac proinde negant demonstrari posse de Deo demonstratione à priori. *Quarto respondent alij.* Quarto alij respondent; essentiam diuinam sub conceptu essentiæ distingui virtualiter adæquatè à natura sub conceptu naturæ, & quia in ratione essentiæ constituitur per immaterialitatem, in ratione autem naturæ per intelligere radicale; rectè demonstratur vis radicaliter intellectiua per diuinam immaterialitatem.

144 *Tres I. solutiones reijciuntur I. Secundo.* Cæterum contra primam ex his solutionibus faciunt primo verba Diui Thomæ, quibus concludit primum articulum huius quæstionis. *Vnde cum Deus sit in summo immaterialitatis sequitur quod ipse sit in summo cognitionis*: Probat ergo D. Thomas cognitionem absolutè, & non solum prout dicit specialem modum cognitionis: Secundo; nam cognitionem scientificam distingui, vel non distingui attribui aliter à natura diuina, non est omninò exploratum, nec res certa apud Thomistas, quod autem ratio Diui Thomæ recta, & artificiosa sit, extra controuersiam debet esse apud Diui Thomæ Discipulos: ergo limitanda non est ad distinctionem attributalem scientiæ à natura diuina. Et eodem defectu laborant secunda, & tertia solutio.

145 *Quarta solutio impugnatur I. Secundo.* Vltima reijcitur primo; nam distinctio illa virtualis adæquata inter essentiam sub conceptu essentiæ, & naturam sub conceptu naturæ, maiori, & meliori parti Thomistarum displicet; ergo bonitas rationis Diu. Thomæ, illi alliganda non est. Secundo; nam si ratio naturæ intellectualis esset virtualiter adæquatè distincta à natura Dei sub conceptu essentiæ, radicaretur in illa; sed hoc admitti non potest: ergo nec virtualis illa adæquata distinctio. Sequela patet; nam ideò attributa radicantur virtualiter in essentia, quia ab illa virtualiter distinguuntur, & Deo ratione essentiæ conueniunt; sed conceptus naturæ iuxta illum modum dicendi, virtualiter adæquatè distinguitur à conceptu essentiæ, & Deo conuenit ratione illius: ergo radicatur virtualiter in illo.

146 *Minor prob. I.* Minor autem ostenditur primo; si namque in essentia radicatur natura: ergo pro priori ad conceptum naturæ saluatur in essentia conceptus radicis; & consequenter ratio naturæ. Hæc secunda consequentia constat; nam ratio naturæ, idem est, quod ratio radicis. Prima patet, non enim constituitur radix conceptus naturæ per ipsum conceptum naturæ; sicut causa nequit per effectum constitui, nec principium per terminum principatum: ergo si essentia radicat naturam, intelligitur essentia constituta in ratione radicis pro priori ad conceptum naturæ.

147 *Secundo.* Secundo probatur minor; si namque essentia est radix conceptus naturæ, dabitur pro priori ad conceptum naturæ, duplex conceptus virtualiter adæquatè distinctus; consequens admitti non potest; aliàs admittendus erit processus in infinitum, vt consideranti facillimo negotio constabit: ergo ratio naturæ intellectualis non est virtualiter adæquatè distincta à natura sub conceptu essentiæ. Probatur sequela; conceptus essentiæ iuxta illum modum dicendi distinguitur adæquatè virtualiter à conceptu naturæ, quia essentia sumitur per ordinem ad esse; natura autem istum ordinem non explicat, sed connexionem mediatam cum operatione, & immediatam cum principijs proximè operatiuis; sed conceptus radicis virtualis formalitatis naturæ, si in essentia reperitur, non explicat ordinem ad existentiam, sed connexionem immediatam cum conceptu naturæ, & mediatam cum operatione, & proximis principijs illius: ergo distinguetur virtualiter adæquatè à conceptu essentiæ, dabiturque processus in infinitum.

Vnde his omissis solutionibus ad argumentum respondeo, negando antecedens. Ad cuius probationem dicatur: immaterialitatem diuinam adæquatè virtualiter distingui ab intellectu, & intellectione Dei: ac proinde potest esse medium à priori probatiuum prædictarum perfectionum: quia tamen D. Thomas sua ratione non solum demonstrauit intellectum, & intellectionem in Deo, sed etiam Deum esse naturæ intellectualis. Ad antecedentis probationem, distinguo maiorem: distinctione reali, aut virtuali adæquata, vel inadæquata, concedo maiorem: distinctione reali, aut virtuali adæquata, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, loquendo de facultate Dei radicaliter intellectiua, nego consequentiam. Nam licet immaterialitas diuina non distinguitur realiter, nec virtualiter adæquatè à conceptu intellectualitatis, distinguitur tamen ab illo virtualiter inadæquatè; prius enim concipimus diuinam essentiam penès ordinem ad existentiam, & vt excludentem materiam, & omnem potentialitatem, quam illam concipiamus, vt ordinatam ad operandum, vel vt connexam cum operationibus; sicut forma substantialis prius concipitur, vt informans materiam, quam vt principium radicale operationum, & consequenter secundus ille conceptus, quo intelligitur natura diuina, vt connexa cum operationibus, qua ratione intelligitur sub conceptu naturæ, demonstrari potest de Deo per illum alium priorem immaterialitatis conceptum, quo intelligitur in ordine ad esse, & vt excludens materiam. 148 *Vera argumenti solutio.*

Sed oppones aduersus istam solutionem primo: differentia essentialis non potest demonstrari de constituto per ipsam. Tùm, quia est, quod in illo primo intelligitur. Tùm etiam, quia immediatè illi conuenit. Tùm denique quia lumine principiorum cognoscitur, vt constat in rationali, quod est vltima differentia hominis, & in alijs vltimis differentijs; sed intellectualitas radicalis est vltima differentia, vel quasi differentia naturæ diuinæ illam ab attributis, & alijs formalitatibus diuinis distinguens: ergo demonstrari nequit de Deo demonstratione à priori. Secundo; demonstratio à priori est demonstratio per causam formalem, aut virtualem, sed immaterialitas Dei non est causa, adhuc virtualis, intellectualitatis ipsius: ergo hæc per illam nequit à priori demonstrari. Maior constat ex definitione demonstrationis, qua dicitur debere procedere ex prioribus, notionibus, causisque conclusionis. 149 *Explicabis I.*

Minor autem probatur; sicut enim causa formaliter influens realiter, adæquatè petit ab effectu distingui, ita causa virtualis debet distingui adæquatè virtualiter ab effectu virtuali; sed immaterialitas non distinguitur adæquatè virtualiter ab intellectualitate radicali diuina: ergo non est causa virtualis illius.

Respondeo ad primam replicam, distinguendo maiorem: differentia adæquata, concedo maiorem: differentia inadæquata, subdistinguo maiorem: si prima sit inter conceptus inadæquatè constituentes, concedo maiorem: si non prima sit, sed aliam inadæquatam differentiam supponat, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam. Nam conceptus radicis intelligendi, & volendi constituens naturam diuinam, non est adæquata differentia, sed inadæquata, aliam differentiam inadæquatam supponens, nempè, rationem entis spiritualis à se, ideoque potest demonstrari de Deo mediante illa priori differentia inadæquata: vnde talis differentia primo, & immediatè conuenit per exclusionem medij prioris constituentis adæquatè; non autem per exclusionem medij prioris inadæquatè solum constituentis. Ad secundam, concessa maiori, nego minorem. Ad illius probationem, nego maiorem vniuersaliter intellectam: materia namque realiter influit in formam, & hæc realiter causat materiam, & tamen materia, & forma non differunt adæquatè, sed inadæquatè, & partialiter: ergo poterit virtualis causalitas intercedere absque virtuali adæquata distinctione. 150 *Ad I. replicā respondetur.* *Ad secundam.*

Si dicas, veram esse doctrinam solutionis in causis materiali, & formali: falsam autem in causa efficienti, hæc namque adæquatè distinguitur ab effectu, realiter, si causa sit realis, aut virtualiter, si solum virtualiter influat; sed si immaterialitas influit virtualiter in intellectualitatem radicalem, non potest esse nisi in genere causæ efficientis radicantis virtualiter: ergo distingui debet ab illa adæquatè virtualiter. Respondeo, negando minorem: influxus enim effectiuus radicans, est essentiæ in proprietates: intellectualitas autem non est passio essentiæ spiritualis, sed differentia compartialis constitutiua: ac proinde non terminat influxum radicatiuum, sed formalem; ita vt eadem forma spiritualis duplicem habeat inadæquatum effectum, vel quasi effectum formalem præstitum ordine quodam. Primum in ordine ad esse cum exclusione materiæ. Secundum in ordine ad operari constituendo 151 *Instantia.* *Respond.*

do radicem operationum, & proprietatum ad modum quo forma informans materiam, primo dat esse materiæ, & secundo constituit radicem operationum, vt autem isti duo effectus, vel quasi effectus ordine quodam præstentur, & vnus fit ratio alterius, non petitur adæquata distinctio, vt in exemplo adducto conspicitur.

§. VIII.

Diluitur vltimum argumentum, & explicatur, an implicet substantia spiritualis non intellectiua.

152 *Vltimo arguitur.* DENIQVE arguitur; si immaterialitas substantialis esset ratio intellectualitatis actiuæ, implicaret substantia immaterialis, non intellectiua; sed talis substantia non implicat: ergo immaterialitas non est ratio intellectualitatis. Illatio tenet. Minor probatur; non enim potest implicationis ratio assignari. *Maior probatur primo.* Maior autem ostenditur primo; quia namque rationalitas est ratio discursiui, & risiui, implicat rationale, non risiuum, & discursiuum; & quia albedo est ratio disgregandi visum, implicat album non disgregatiuum, & sic de alijs: ergo si immaterialitas substantiæ, est ratio intellectualitatis actiuæ, implicabit substantia immaterialis non intellectiua. *Secundo.* Secundo; quia namque immaterialitas est ratio intelligibilitatis passiuæ, implicat entitas immaterialis non intelligibilis passiuè: ergo si immaterialitas substantialis, est ratio intellectualitatis, implicabit substantia immaterialis non intellectiua.

153 *Tertio.* Tertio, vt enim immaterialitas sit ratio intellectualitatis, hæc causalis debet esse vera; *quia aliquid est immateriale, est intellectiuum*; sed eo ipso implicat substantia spiritualis non intellectiua: ergo eo ipso, quod immaterialitas sit ratio intellectualitatis, afferendum necessario est, implicare substantiam immaterialem non intellectiuam. Minor probatur: propositio causalis includit vniuersalem de subiecto, supra quod cadit causalitas, vnde, quia hæc propositio est vera; *quia aliquid est rationale, est risibile*, etiam hæc admitti debet vt vera; *omne rationale est risibile*: ergo si hæc est vera; *quia aliquid est immateriale substantialiter; est intellectiuum*: etiam hæc vniuersalis est vera; *omnis substantia immaterialis est intellectiua*; sed cum veritate illius non stat possibilitas substantiæ immaterialis non intellectiuæ; sicut cum istius veritate; *omnis homo est rationalis*, non stat possibilitas hominis non rationalis: ergo eo ipso, quod hæc propositio sit vera: *quia aliquid est immateriale substantialiter, est intellectiuum*, implicat substantia immaterialis non intellectiua.

154 *Respondere potest primo.* Huic argumento responderi potest primo ex doctrina Mag. Sancto Thoma *in solutione 2. difficultatis*, immaterialitatem, quam Diuus Thomas assignat pro ratione virtutis cognoscitiuæ, non accipi pro immaterialitate entitatiua, sed pro eleuatione supra conditionem materiæ in modo recipiendi species intentionali, & immateriali modo; hæc autem eleuatio, & capacitas recipiendi formas sine materia non potest in aliqua natura inueniri, quæ cognoscitiua non sit, vnde pro saluanda efficacia rationis Diui Thomæ, necessarium non est disputare, an de potentia absoluta sit dabilis natura spiritualis non cognoscitiua. Iuxta quam doctrinam, neganda est sequela.

155 *Contra 1.* Sed contra hanc solutionem obstat primo; ideò namque vis intellectiua probatur ex capacitate recipiendi species sine materia, quia hæc capacitas est aliquo modo prior; sed etiam immaterialitas sumpta entitatiuè, est prior capacitate recipiendi species sine materia, & quodammodo fundamentum illius: ergo debet ex illa probari; & ideò aliquid erit capax recipiendi species, modo intentionali, repræsentatiuo, quia in sua entitate est aliquo modo immateriale, Maior constat ex doctrina istius Sapientissimi Magistri. Consequentia tenet. *Minor prob. 1.* Et minor ostenditur primo; capacitas receptiua specierum pertinet ad conceptum naturæ, immaterialitas entitatiua pertinet ad conceptum essentiæ in substantia intellectuali; sed prior est conceptus essentiæ conceptu naturæ, & quodammodo fundamentum illius: ergo immaterialitas entitatiua; prior est prædicta capacitate. *Secundo.* Secundo; non enim alia ratione capacitas receptiua specierum est prior vi cognoscitiua, & medium probatiuum illius, nisi quia prius est species recipere, quam percipere obiectum; sed in substantia intellectuali, prior est ordo ad esse aliquo modo immateriale, quam ordo ad species recipiendas, & prius esse, quam recipere species: ergo immaterialitas entitatiua est prior capacitate receptiua specierum, & medium probatiuum illius.

156 *Contra 2.* Facit secundo; nam distinctiuum cognoscentium à non cognoscentibus, probatur à Diuo Thoma ex immaterialitate; sed distinctiuum est capacitas recipiendi species sine materia, vt constat ex textu articuli: ergo hæc capacitas ex immaterialitate probatur; sed non ex immaterialitate sumpta pro capacitate receptiua huiusmodi specierum; aliàs idem per idem probaretur: ergo ex immaterialitate entitatiua. Tertio; *Tertio.* quia namq; coarctatio formæ est per materiam, infert Diuus Thomas amplitudinem in recipiendo non solum propriam formam, sed etiam formas aliorum, quæ est propria naturæ cognoscitiuæ, ex immaterialitate prouenire; sed coarctatio formæ est per materiam sumptam entitatiuè: ergo amplitudo intelligibilis prouenit ex immaterialitate sumpta entitatiuè. *Quarto.* Denique; nam si immaterialitas entitatiua, nihil ad vim cognoscitiuam conduceret; sequeretur, posse dari formam entitatiuè materialem perfectè cognoscitiuam; consequens falsissimum est: ergo immaterialitas entitatiua, ad vim cognoscitiuam conducit.

157 *Secundo respondent alij.* Aliorum solutio est, implicare substantiam immaterialem titulo perfectionis, non intellectiuam: secus autem ex communi conceptu substantiæ immaterialis, vocant substantiam immaterialem titulo perfectionis, illam, quæ ratione immaterialitatis excedit substantias materiales, & asserunt substantiam illo modo immaterialem, implicare, quod intellectiua non sit; eo quod non potest alio titulo substantias materiales excedere, nisi titulo gradus cognoscitiui: *Medium solutionis.* ex communi autem ratione substantiæ immaterialis sentiunt, non repugnare absque gradu intellectiuo; nam potest dari de potentia absoluta substantia immaterialis imperfectior materiali; hæc autem intellectiua non esset: ergo non implicat substantia immaterialis non intellectiua ex illo generalissimo conceptu. *Maiorem probant primo.* Maiorem probant primo; nam immaterialitas consistit in negatione materiæ; at negatio materiæ conuenit priuationi, entis rationis, & alijs minus perfectis, quam substantia materialis: ergo est dabilis substantia immaterialis, quæ à materiali, in perfectione excedatur.

158 *Secundo.* Secundo; quia negatio nullam dicit perfectionem: ergo negatio dependentiæ à materia potest conuenire substantiæ imperfectiori substantia materiali. *Tertio.* Tertio; non enim est dabilis natura ita imperfecta, qua imperfectior dari non possit, ergo est dabilis substantia imperfectior substantia materiali; sed hæc necessario immaterialis esset: ergo est dabilis substantia immaterialis imperfectior materiali substantia; & consequenter possibilis erit de potentia absoluta, substantia immaterialis non intellectiua; vnde dicunt, rationem Diui Thomæ procedere de immaterialitate titulo perfectionis, & sic rectè inferre, Deum esse naturæ intellectualis.

159 *Reijcitur secunda solutio.* Sed contra hunc modum dicendi obstat; vt enim illius Assertores fatentur, implicat substantia spiritualis perfectior substantia materiali, quæ intellectiua non sit; sed implicat substantia spiritualis, quæ non sit perfectior substantia materiali: ergo implicat substantia spiritualis non intellectiua. Minor, in qua est difficultas, probatur; substantia spiritualis conuenit cum materiali in ratione substantiæ; sed illam necessario excedit ex differentia spiritualitatis: ergo substantia spiritualis, necessario excedit materialem. *Minor probatur primo.* Minor ostenditur primo; spiritualitas, & materialitas, quæ sunt differentiæ diuidentes substantiam, non possunt esse æquales in perfectione; cum essentialiter differant; quæ autem essentialiter differunt adæquari non possunt; vnde communi axiomate fertur, *species esse sicut numeros*; non autem stat duos numeros speciè differentes æquari; & consequenter nec duo genera, vel duæ differentiæ genericæ; sed non excedit materialitas spiritualitatem: ergo hæc illam superat in perfectione.

160 *Secundo.* Secundo; nam independens à materia in essendo, necessario est perfectius dependente à materia; cum independentia perfectio sit; dependentia autem, & præcipuè à materia, sit maxima imperfectio; sed spiritualitas est differentia independens à materia in essendo; materialitas autem, vel ens materiale, à materia dependet: ergo spiritualitas perfectior est materialitate. *Tertio.* Tertio; nam spiritualitas est perfectio simpliciter simplex; cum in suo conceptu formali nullam dicat imperfectionem; vnde in Deo formaliter reperitur; materialitas autem, vel corporeitas, huius conditionis non est, sed pluribus imperfectionibus formaliter inuoluta: ergo idem quod prius.

161 *Quarto.* Denique; nam si ob aliquid spiritualitas non excederet corporeitatem, maximè quia in negatione consistit; sed hæc ratio est nulla: ergo excedit. Probo minorem primo; quia falsum est; in negatione consistere, licet explicetur per illam; consistit enim in positiua entitate, cui repugnat dependentia à materia corporali. Secundo; nam exinde sequeretur independentiam à causa efficienti non dicere perfectionem; consequens est falsum: ergo, & illud ex quo sequitur. Probatur sequela; independentia à causa efficienti dicit negationem causæ efficientis; sicut independentia à causa materiali negationem causæ materialis; ergo si hæc perfectionem non dicit, quia negatio est, nec independentia à causa efficienti perfectionem importabit. Ex quibus obiter colligo, Recentiores sic opinantes inefficaciter primam partem suæ assertionis probare, nempè, repugnare substantiam spiritualem titulo perfectionis non cognoscitiuam,

uam, quia solo isto titulo potest spiritualis substantia excedere materialem. Vt enim ex dictis constat, est alius titulus, nempè, elongationis à materia, & independentiæ ab illa, ex quo possit excessus iste consurgere.

162 *Ad fundamentum solutionis respondetur. Ad 1. probationem maioris.* Ex his etiam facile illorum fundamento occurritur, negando maiorem. Ad primam probationem, distinguo maiorem: Immaterialitas mere negatiua, concedo maiorem: immaterialitas positiua, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam. *Ad 2.* Ad secundam, distinguo antecedens: formaliter, concedo antecedens: præsuppositiuè, nego antecedens, & consequentiã. Et insto in negatione dependentię à causa efficienti.

163 *Ad 3.* Ad vltimam probationem dicatur; quod licet non possit dari species ita imperfecta, qua non sit dabilis alia imperfectior, est tamen dabile genus ita imperfectum, vt non possit dari genus imperfectius, sicut in ordine perfectionis contingit; non enim est dabile genus perfectius substantia, nec accidente imperfectius: ex quo solum sequitur, non esse dabilem naturam materialem in specie imperfectam, vt illa alia imperfectior esse non possit quod totum potest saluari, quin species imperfectior à linea materiæ extrahatur; non tamen quod possit in linea substantiæ dari genus, genere materiali imperfectius. Et quidem eodem argumento probarent, substantiam ex communi conceptu substantiæ non esse perfectiorem accidente, in hunc modum arguendo; non est dabilis natura, qua imperfectior alia non sit possibilis: ergo est possibile ens imperfectius accidente; sed hoc necessario est substantia: ergo substantia ex communi conceptu non est supra accidens.

164 *Tertio respondent alij.* Tertio alij absolutè concedunt, possibilem substantiam spiritualem non intellectiuam, ita Ochamus *in 1. dist. 35. quæst. 1.* Gabriel, & Basolus *in eadem dist.* quos plures Recentiores Societatis sequuntur, nec improbabilem censuit Bannez *in præsenti qu. 10. art. 2.* ex quibus Antiquiores citati rationem Diui Thomæ deserunt, impugnantque ex illius substantiæ possibilitate. Alij autem vt efficacem defendunt, asserentes, non procedere ex communi ratione substantiæ spiritualis, sed ex peculiari talis immaterialitatis.

165 *Non repugnare substantiam spiritualem non intellectiuam, probant 1. Antecedens probatur 1.* Quod autem non repugnet de potentia absoluta substantia spiritualis non intellectiua, probant primo; nam potest intelligi ratio substantiæ spiritualis absque vlla connexione cum vi radicali intellectiua: ergo non implicat absque illa. Antecedens probant primo; nam ratio spiritualitatis solum dicit penetrabilitatem cum alia re à se omninò diuisa; sed penetrabilitas etiam vt coniuncta cum prædicato substantiæ non dicit vim intellectiuam radicalem: ergo ratio substantiæ spiritualis potest intelligi absque vlla connexione cum vi radicali intellectiua. *Secundo.* Secundo; nam spiritualitas, vt abstrahit à substantia, & accidenti; talem connexionem non dicit, ratio etiam substantiæ abstrahens ab spirituali, & corporali, connexione cum vi intellectiua non gaudet; in coniunctione autem vtriusque ex his prædicatis, nulla apparet ratio talem connexionem suadens: ergo substantia spiritualis non habet connexionem cum ratione intellectiui. *Secundum motiuum.* Deinde, & præcipuè mouentur; non enim est assignabilis vlla ratio implicationis in substantia spirituali non intellectiua, quod probant opposita argumenta soluendo: ergo talis substantia non implicat.

166 *Reijcitur & 1. fundamento resp. Ad 1. antecedentis probationem.* Sed primum fundamentum non vrget, cuius antecedens negatur. Ad primam probationem, nego antecedens: substantia enim corporea separata à quantitate penetrabilis manet, & tamen spiritualis non est. Si dicatur, esse impenetrabilem radicaliter; spiritualis autem substantia etiam radicaliter impenetrabilis est. Respondetur esse impenetrabilem radicaliter, quia est radix quantitatis dantis impenetrabilitatem formalem; & consequenter substantia spiritualis impenetrabilitate radicali carebit, quia repugnat quantitati, & materiæ, quæ quantitatis est radix; eo autem ipso quod repugnet materiæ vt sic, repugnat principio impedienti cognitionem, & cum cognitione connectitur, vt docent Nostri Thomistæ.

167 *Ad secundam.* Secunda antecedentis probatio generalissima est, & pluribus exemplis instatur; & quidem, *non repugnat ens completum non operatiuum*, vt constat in pluribus accidentibus completis, quæ operatiua non sunt, *nec repugnat substantia non operatiua*, vt constat in materia prima: *ergo non repugnat substantia completa non operatiua*. Consequentia nulla est; talis enim substantia in communi sententia repugnat. Similiter ista consequentia non valet: *Non repugnat supernaturale non intellectiuum, nec repugnat substantia non intellectiua: ergo non repugnat substantia supernaturalis non intellectiua.* Antecedens enim est verum, consequens autem falsissimum; nemo enim etiam ex admittentibus possibilitatem substantiæ supernaturalis hucusque lominauit possibilem substantiam supernaturalem non intellectiuam: non ergo valet Recentiorum consequentia, singulis ex illis prædicatis non conuenit connexio cum vi intellectiua: ergo coniuncto ex illis non conuenit: ratio autem cur coniuncto ex substantia, & spiritualitate competat connexio cum vi radicaliter intellectiua ex dicendis constabit, & simul secundi fundamenti solutio.

Quarta solutio concedit argumenti sequelam, & negat minorem: implicat enim substantia spiritualis incapax intelligendi. Ita frequenter Discipuli Diui Thomæ, vno, vel altero excepto, illis in hac parte adhæsere grauiores ex PP. Societatis, Nosque eidem solutioni libenter acquiescimus. Tùm, quia frequentior est apud Theologos, & Metaphysicos. Tùm etiam, quia principijs Diui Thomæ conformior. Ratio autem implicationis non vno modo assignatur. Nonnulli sic arguunt: implicat substantia spiritualis non intelligibilis: ergo implicat substantia spiritualis non intellectiua. Patet consequentia; quia immaterialitas est ratio actiuæ, & passiuæ intelligibilitatis. Hæc tamen ratio, nisi aliunde iuuetur, non sufficit, instatur enim in simili; hæc namque consequentia non valet; *implicat entitas spiritualis non intelligibilis: ergo implicat entitas spiritualis non intellectiua*: cum antecedens sit verum, & consequens falsum, vt constat in volontate, & volitione, quæ spirituales, & intelligibiles sunt, non tamen intellectiuæ. Et ratio discriminis est; nam licet vtraque immaterialitatem sequatur, non tamen vtraque ad eandem immaterialitatis perfectionem consequitur. 168 *Vera argumenti solutio. Probat aliqui. Illa ratio inefficax est.*

Secundo arguunt alij; implicat substantia materialis intellectiua: ergo implicat substantia immaterialis, quæ intellectiua non sit; si namque affirmatio materialitatis tollit vim intellectiuam, negatio materialitatis, illam necessario infert. Sed nec ista ratio ex terminis bona est, nec efficax esse potest, nisi aliunde roboretur: patitur enim manifestam instantiam; nam ista consequentia non valet; *implicat actio materialis, quæ sit intellectio: ergo implicat actio immaterialis, quæ intellectio non sit*: & vtriusque ratio est; nam materia repugnat intellectioni, vnde illam essentialiter includens, & materiale adæquatè, nequit esse principium intellectionis; non tamen ex inde infertur, materiam essentialiter excludens, capax esse intellectionis, nisi probetur non posse aliunde impediri. 169 *Secundo arguunt alij. Ratio haec non vrget.*

Ratio implicationis frequentior apud Thomistas est, implicat namque substantia spiritualis, quæ capax non sit recipiendi in se formas aliarum rerum proprias; sed per hanc capacitatem cognoscentia à non cognoscentibus differunt: argo implicat substantia spiritualis non cognoscitiua; cumque nequeat esse cognoscitiua cognitione sensitiua, necessario erit cognoscitiua perfectè, ac per consequens intellectiua. Minor cum consequentia tenet. Maior autem probatur; capacitas recipiendi formas aliarum rerum proprias, prouenit ex illuminatione, vel in illa consistit; sed implicat substantia spiritualis hac illimitatione non gaudens: ergo implicat substantia spiritualis non prædita prædicta capacitate. Probatur minor, implicat substantia spiritualis non excludens materiam; sed materia est principium limitationis, & coarctationis formæ: ergo implicat substantia spiritualis non excludens principium limitationis, & coarctationis impedientis prædictam capacitatem; & consequenter implicat substantia spiritualis prædicta illimitatione non gaudens. 170 *Prima ratio implicationis.*

Dices; materiam quidem esse principium limitationis, & coarctationis intelligibilis, non tamen esse adæquatum prædictæ coarctationis principium, sed posse aliunde prouenire. Sed contra primo; nam Diuus Thomas *in præsenti art. 2.* ex eo quod materia est limitationis, & coarctationis principium infert immaterialitatem, quia excludit materiam, esse principium illimitationis intelligibilis; sed si materia, vel materialitas non esset adæquatum limitationis principium, consequentia Diui Thomæ esset nulla: ergo iuxta Diuum Thomam, materia est principium adæquatum limitationis intelligibilis, & incapacitatis ad recipiendum formas aliarum rerum proprias. Secundo; quia materia seclusa, non videtur assignabile principium ex quo illa limitatio proueniat in natura substantiali. Tertio ab inductione constat; videmus namque in omni substantia, in qua exclusio materiæ inuenitur, reperiri prædictam illimitationem, & è contra in omni forma totaliter materiali, hoc est immersa materiæ, limitatio reperitur: ergo materia est adæquatum principium limitationis intelligibilis. 171 *Responditur. Contra 1. Secundo. Tertio.*

Denique; quia namque Deus est essentialiter bonus, & ex accessu ad ipsum consurgit bonitatis incrementum, & ex recessu ab illo bonitatis diminutio, colligimus, Deum esse adæquatum bonitatis principium; sed materia essentialiter est limitata limitatione intelligibili, & quo forma aliqua magis ad materiam accedit, eo crescit limitatio illa, & quo magis à materia recedit, vel excessu perfectionis, vel excessu independentiæ, eo magis limitatio minuitur, & illimitatio crescit, vt constat ex discursu Diui Thomæ *in corpore præsentis articuli*: ergo materia est adæquatum principium limitationis intelligibilis in natura substantiali; & consequenter eo ipso, quod substantia excludat materiam, excludit limitationem, & est capax recipiendi formas aliarum rerum proprias, per quam capacitatem cognoscentia à non cognoscentibus differunt. 172 *Quarto.*

Secunda ratio repugnantiæ, qua etiam vtuntur frequenter Discipuli Diui Thomæ, in hunc modum formatur, implicat substan- 173 *Secunda ratio.*

substantia spiritualis non viuens; sed vite substantiæ spiritualis necessario est intellectiua: cum vegetatiua, ent sensitiua esse nequeat; vt omnibus est manifestum: ergo implicat substentia spiritualis non viuens vita intellectiua: & consequenter implicat substantie spiritualis incapax intellectionis. Minor cum consequentia tenet. Maior autem probatur; implicat substantia spiritualis quæ non sit perfectior omni substantia materiali, etiam viuente; sed substantia spiritualis non viuens, non posset esse perfectior substantia materiali viuente: ergo implicat substantia spiritualis non viuens.

174 *Respõdẽt contrarij.* Respondent contrarij Auctores, negando maiorem. Ad probationem, distinguunt maiorem: collatione facta generis ad genus, concedunt maiorem: inter differentias generum contractiuas, negant maiorem: & sub eadem distinctione minoris, negant consequentiam. Nam licet genus substantiæ spiritualis perfectior sit genere substantiæ materialis, & consequenter quæcumque spiritualis substantia, sit perfectior qualibet materiali, facta comparatione inter genere, potest tamen genus substantiæ materialis contrahi per differentiem excedentem differentia contractiuam substantiæ spiritualis, & in tali casu substentia materialis superabit substentiam illam spiritualem, collatione facta inter differentias contractiuas, quamuis genericè ab illa excedatur; sicut actus charitatis inferior genericè actu fidei, illum specificè superat, & substantia naturalis inferior genericè accidente supernaturali, illud excedit secundum differentiem substantiæ; & ita contingeret in substantia spirituali non viuente; esset enim perfectior genericè substantia materiali viuente, esset tamen specificè inferior; & consequenter ex superioritete substantiæ spiritualis ad omnem materialem substentiem, non sequitur implicare substantiam spiritualem non viuentem.

175 *Contra.* Sed contra; differentiæ contractiuæ substautiæ spiritualis inspectæ in ordine ad esse, necessario excedunt differentias contractiuas substantiæ materialis; sed ratio operatiui sequitur ad conceptum essendi, & proportionatur cum illo: ergo necessario superant differentias contrahentes substantiam materialem sub omni consideratione; & consequenter implicat substantia spirituelis non excedens omnem substantiem materialem in consideratione specifica. Illatio est legitima. Minor constat; nam in quelibet natura prior est consideratio in ordine ad existentiam, & posterior in ordine ad operationem, & conceptus iste secundus conuenit ratione primi, & cum illo proportionatur; vnumquodque enim operatur secundum quod est in actu. Maior autem probatur; quo enim aliquid est independentius in esse, eo perfectius est in ordine ad existentiam; sed quævis differentia contractiua substantiæ spiritualis est à materia independens, à qua necessario dependet omnis differentia contrahens materialem substantiam: ergo quævis differentia substantiæ spiritualis inspecta in ordine ad esse, est simpliciter perfectior omni differentia materiali.

176 *Confirmatur 1.* Confirmatur, & vrgetur primo; quo aliquod ens creatum magis enti primo assimilatur, eo est perfectius absolutè; sed differentia spiritualis magis accedit ad Deum, magisque illi assimilatur, quam differentia materialis: ergo est absolutè perfectior. *Confirmatur 2.* Confirmatur, & vrgetur secundo; nam quod in aliquo excedit, est absolutè perfectius, nisi aliunde resartiatur excessus; sed differentia contrahens substantiam spiritualem, in aliquo excedit omnem differentiam contrahentem substantiam materialem, & aliàs non est vnde iste excessus resartiatur inspectis his differentijs penès ordinem ad esse: ergo est perfectior simpliciter. *Confirmatur 3.* Confirmatur, & vrgetur vltimo, admissa possibilitate substantiæ supernaturalis, omnis differentia, quæ sub ille contineretur, excederet absolutè, & simpliciter, omnem differentiam contentam sub genere substantiæ materialis: ergo pariter omnis differentia contenta sub genere substantiæ spiritualis, necessario excedit simpliciter omnem differentiam contentam sub genere substantiæ materialis.

177 *Tertia implicationis ratio.* Et ex his possumus tertio implicationem ostendere; esto admittatur possibilis supernaturalis substantia creata, implicat tamen substantia supernaturalis non intellectiua supernaturali intellectione: ergo implicat etiam substantia spiritualis naturalis non intellectiua naturali intellectione. Antecedens, nemo, quem viderim, negat. *Consequentia probatur 1.* Consequentiam autem probo primo: non enim implicat accidens supernaturale non intellectiuum; & tamen implicat substantia supernaturalis non intellectiua: ergo dispar ratio quoad hoc intercedit inter accidens, & substantiam; & consequenter quamuis detur accidens spirituale non intellectiuum, repugnabit substentia spiritualis, quæ intellectiua non sit.

178 *Secundo probatur.* Secundo; quod enim implicet substantia supernaturalis non intellectiue, non prouenit ex conceptu supernaturalis, nec ex conceptu substantiæ, & tamen prouenit ex coniunctione vtriusque prædicati: ergo pariter, quamuis non implicet substantia spiritualis ex prædicato spiritualitatis, nec ex prædicato substantiæ, implicabit ex coniunctione vtriusque. *Tertio.* Tertio; nem quod implicet substantia supernaturalis non intellectiua, non prouenit ex conceptu supernaturalitatis; si namque materialis esset, quamuis esset supernaturalis, non foret intellectiua: ergo repugnabit etiam substantia spiritualis naturalis non intellectiua, naturali intellectione. *Quarto.* Denique eadem consequentia probatur; non enim est magis proportionata substantia supernaturalis cum intellectione supernaturali, quam substantia spiritualis naturalis cum intellectione naturali: ergo si implicat substantie supernaturalis non intellectiua supernaturaliter, implicat etiam substantia spiritualis naturalis ordinis non intellectiua naturaliter.

§. IX.

Difficilis obiectio diluitur.

179 *Argumentum difficile.* SED contra hanc solutionem obstat argumentum difficile; non implicat substantia spiritualis non operatiua operatione spirituali: ergo nec implicat substantia spiritualis, quæ intellectiua non sit. Consequentia est euidens. Antecedens autem probatur; non operatiua materiali operatione: ergo nec implicat substantia spiritualis non operatiua operatione spirituali. Consequentia patet à paritate rationis. Antecedens autem probatur; nam de facto Cœlum Empyreum operatiuum non est, vt docet Diuus Thomas *in 2. dist. 2. q. 2. art. 3.*

180 *Prima solutio.* Huic argumento responderi solet primo, verum esse antecedens de substantia non operatiua proximè; potest enim Deus substantiam producere absque potentijs proximè operatiuis, vel decernere cum substantia, etiam potentijs perfecta, nunquam concurrere ad eius operationes: falsum autem de substantia non operatiue radicaliter; hæc enim omnino implicat, & in hoc sensu accipiunt doctrinam ex Diuo Thoma allegatam, vt negauerit Cœlo Empyreo operationem, & potentiam ad operandum proximè expeditam; non autem, quod sit radicaliter operatiuum. Ex quo solum sequitur, non implicare substantiam spiritualem, quæ nunquam intelligat, vel suspenso potentiarum effluxu; vel negato à Deo concursu; non autem, quæ non sit radicaliter operatiua.

181 Quam solutionem reijcit Magister Cornejo: sequitur namque ex illa Cœlum Empyreum esse perpetuo violentum; consequens est falsum: ergo, & quod Cœlum Empyreum sit radicaliter operatiuum. Probatur sequela; careret perpetuò operatione connaturali, & debita, vtpotè ad quam esset in potentia radicali, imo, & proxima; non enim est asserendum carere potentijs proximè operatiuis supposito, quod sit operatiuum radicaliter. Tùm, quia hoc est miraculum, & supra naturam quod sine maximo fundamento adstruendum non est: *Confirmatur.* Tùm etiam; quia omnia Deus creauit perfecta; carere autem proprietatibus debitis, maxima imperfectio est; sed naturæ potenti in operationem sibi connaturalem, violenter negatur semper actualis operatio: ergo Cœlum Empyreum esset perpetuo violentum. Quod amplius confirmare possumus; quod enim causa naturalis nunquam in propriam operationem prorrumpat, miraculosum est; sed si Cœlum Empyreum habeat vim radicaliter operatiuam, est causa naturalis illius: ergo semper illa carere, miraculosum erit, quod sine fundamento affirmabitur.

182 *Secundo alij respondent.* Secundo responderi solet, Diuum Thomam sententiam illam expressè retractasse *1. p. q.* 66 *art.* 3. *ad* 2 *& quod lib.* 6. *art.* 19. vbi docet, proprium esse Cœlo Empyreo, in quantum est supremum inter omnia corpora, influere sine motu, licet oppositum sibi aliquando placuerit, quod nempè Cœlum Empyreum careat omni operatione. *Contra illam opponit M. Cornejo.* Sed contra hanc solutionem obijcit etiam Cornejo; nam licet verum sit D. Thom. mutasse sententiam in *nuper* allegatis, ibi tamen sententiam illam fatetur probabilem, etsi in oppositam, vt probabiliorem inclinet: ergo probabile est, posse dari substantiam completam materialem incapacem materialis, & corporeæ operationis; & consequenter sic ex illa ad substantiam spiritualem non intellectiuam efficaciter arguitur, probabile erit iuxta mentem Diui Thomæ, quod prædicta substantia non implicet, & restabit soluere argumentum, quomodo, rectè ex immaterialitate vis cognoscitiua inferatur.

183 *Tertio respondet Cornejo.* Vnde his omissis solutionibus, aliter ipse respondet, concesso antecedenti: negando consequentiam, & rationem discriminis reddit; cùm enim Cœlum Empyreum viuens non sit, sed solum intra gradum essendi contineatur, non petit necessario ab intrinseco, nisi illa, sine quibus non potest gradus essendi saluari: substantia autem spiritualis est intra gradum vitæ, qui sine operatione possibili nequit saluari. *Reijcitur primo.* Hæc tamen solutio non placet, & reijcitur primo; supponit enim quod probare opus erat, nempè, substantiam immaterialem intra gradum vitæ necessario contineri, cuius oppositum argumentum contendit, probando paritate facta, non repugnare substantiam immaterialem, quæ operatiua nõ sit; & cõsequenter, quæ intra gradũ vitæ non continea-tur. *Secundo.* Secũdo: nam dato non repugnare formã substantialẽ incapacẽ totius opera-

rationis, vnde poterit Magister iste probare repugnantiam formæ spiritualis incapacis, operationis vitalis?

184 *Tertio.* Deniqua; nam inde probat implicare substantiam immaterialem non viuentem, quia debet necessario excedere in perfectione omnem materialem substantiam, & cum dentur substantiæ corporeæ viuentes, illa debet esse viuens; alias nequibit esse perfectior substantia corporea viuente; sed admisso Cœlum Empyreum operatiuum non esse; hæc ratio nullius est efficaciæ: ergo illo admisso, non restat vnde probetur substantiam immaterialem necessario esse viuentem; & consequenter disparitas non subsistit. Probo minorem, admisso Cœlum Empyreum esse incapacem cuiussuis operationis, debet necessario admitti substantiam non operatiuam esse perfectiorem simpliciter substantijs operatiuis; sed hoc dato poterit substantia non viuens esse perfectior simpliciter substantia viuente: ergo illa opinione admissa, non probatur ex excessu substantiæ spiritualis supra substantiam viuentem, debere substantiam spiritualem pertinere ad gradum vitæ.

185 *Cœlum Empyreum est omnium corporum perfectissimum.* Consequentia bona est. Maior constat; nam Cœlum Empyreum est inter corpora perfectissimum, vt docet Diuus Thomas locis *nuper* allegatis, etiam vbi negat, quod operatiuum sit, tenentque omnes Philosophi, & constat ex ordine elementorum, & Cœlorum; quo enim aliquod elementum est maius, & superius, eo perfectius est, vnde terra, quæ est infimum situatione, etiam est infimum in perfectione, aqua superior, & perfectior terra, aer, aqua, & ignis supremum inter elementa locum occupans, est alijs elementis perfectior, qui ordo etiam inter corpora cœlestia seruatur; Cœlum autem Empyreum, est inter Cœlos supremum; & consequenter perfectius; & tamen alij Cœli sunt operatiui: ergo dato Cœlum Empyreum operatiuum non esse, necessario est asserendum, substantiam incapacem operationis, esse perfectiorem simpliciter substantijs operatiuis. Minor etiam probatur; nam sicut viuere, est perfectius, quam non viuere: ita esse operatiuum perfectius quid est, quam vi operatiua carere: ergo si hoc non obstante admittitur substantia incapax operationis perfectior substantia operatiua, necessario debet admitti, posse substantiam incapacem operationis vitalis, esse perfectiorem simpliciter substantia capaci vitæ.

186 *Confirmatur 1.* Et augetur difficultas; sicut enim ad esse in actu spirituali, sequitur spiritualis operatio; ita operatio vt sic, & ex communi conceptu sequitur ad esse in actu, vt constat ex vulgari axiomate ab omnibus acceptato; *vnumquodque operatur secundum quod est in actu*: ergo si hoc non obstante admittitur materialis substantia constituta in actu per suam formam substantialem, cui actualis operatio repugnat, debet etiam necessario admitti possibilis substantia spiritualis constituta in actu per formam spiritualem, cui repugnat spiritualis operatio.

187 *Confirmatur 2.* Confirmatur, & vrgetur secundo; non minus rectè probatur esse operatiuum vt sic ex esse ens in actu, quam esse operatiuum spiritualiter, vel intellectiuum, ex esse in actu per formam spiritualem, vnde Diuus Thomas *infra quæstione* 25. *articulo primo*, probat in Deo esse potentiam actiuam, quia vnumquodque secundum quod est in actu, est principium actiuum alicuius, & ex eodem principio probat *articulo secundo*, Dei potentiam esse infinitam, quia eius esse, est infinitum; ergo si vt rectè probetur operatiuum spiritualiter, aut intellectiuum ex actualitate formæ immaterialis substantialis est necessarium asserere repugnantiam substantiæ spiritualis non intellectiuæ, vt rectè deducatur ex esse in actu substantiali vis operatiua, vt sic, debet consequenter asseri repugnare substantiam constitutam in actu, cui actualis operatio repugnet, vel è contra, sicut cum non repugnantia huiusmodi substantiæ compatitur efficacia rationis, qua probatur operatiuum ex esse in actu; cum non repugnantia substantiæ spiritualis non intellectiuæ, stare poterit efficacia rationis Diui Thomæ, qua probat vim intellectiuam ex immaterialitate formæ substantialis, vel ex esse in actu per formam substantialem immaterialem.

188 *Prima solutio posita nu. 180. defenditur.* Quare standum est primæ solutioni, quod nempè, Diuus Thomas non negabit Cœlo Empyreo vim operatiuam proximam, vel radicalem, sed tantum actualem influxum. Quod autem ita sit, constat clare ex eodem Diuo Thoma *art. 3. in argumento relato in solutione ad 2.* illis verbis: *Ad secundum dicendum, quod lux Cœli Empyrei non est per modum fulgoris irradiantis in alia corpora; & ideò nec etiam illuminationem in alia corpora influit, cuius ratio est; quia cum sit virtuosissimum, & maximum, sine lumine Solis omnia illuminaret.*

S. THO. Sentit ergo D. Thomas, Cœlum Empyreum de se esse virtuosissimum, non tamen de facto influere, quia corpus sine motu non influit, cuius oppositum docuit postea locis vbi *supra* relatis, ex eo quod est supremum inter omnia corpora, & quia supremum infimi attingit infimum supremi, ideò sine motu influit in hæc inferiora quietem, & perpetuitatem. Nec sequitur,

Impugnationi ibi positæ respond. fore perpetuo violentum, si habeat vim operatiuam proximam, & radicalem, nunquam operaretur de facto; nam quod agens naturale non applicatum non agat, non infert in ipso violentiam: applicatio autem agentis corporei ad agendum sine motu esse non potest, vt ibi Diuus Thomas censebat; vnde cum hoc Cœlum non moueatur, sed sit in perpetua quiete: fit, vt numquam operari, non inferret violentiam in ipso.

Si dicas; agenti naturali proximè potenti ad agendum, debetur aliquando applicatio, vt in suam exeat operationem: ergo si Cœlum Empyreum haberet vim actiuam proximam, & radicalem, deberetur illi applicatio; & consequenter, si illa in perpetuum careret, esset perpetuo violentum. Respondeo, verum esse antecedens; quando operatio illi propter se debetur; cum autem non illi propter se quæritur, sed propter alium finem, huiusmodi fine cessante, non debetur applicatio, & quia operationes Cœlorum non quæruntur propter ipsos, sed in ministerium hominum, & vt inferiora corpora conseruentur, & ad hunc finem operatio Cœli Empyrei non fuerit necessaria, in opinione quam D. Thomas tenebat: fit, vt illi non fuerit debita applicatio ad operandum, etsi habeat vim operatiuam proximam, & radicalem. 189 *Replicabis.* *Respond.*

Si instes: ergo frustra esset Cœlum Empyreum creatum. Patet consequentia; nam substantia est propter operationem: ergo si operatio ad quam est in Cœlo Empyreo capacitas, necessaria non est, frustra erit substantia Cœli Empyrei creata. Respondeo, negando consequentiam. Vt enim docet D. Thomas *in 4. dist. q. 2. art. 2.* iudicium de corporibus cœlestibus sumi debet secundum ministerium hominum, propter quod principaliter fuerunt creata: quo circa vt ibidem docet, non frustra perseuerant cæteri orbes inferiores, quamuis maneant sine motu, quia per alium modum in ministerium hominis glorificati cedunt. Cum ergo Cœlum Empyreum cedat in beatorum ministerium, vt sedes perpetua illorum, fit, vt quamuis influxum in inferiora corpora non præstaret, non frustra creatum esset. 190 *Instabis.*

Sed vrgebis adhuc; saltim enim sequitur frustra fore illi collatam potentiam operatiuam; consequens non admittemus: ergo solutio tradita non subsistit. Probatur sequela; frustra est potentia, quæ numquam ad actum reducitur, quo circa, vt docet D. Thom. 3. *p. q.* 9. *art.* 1. frustra haberet Christus animam intellectiuam, si non intelligeret secundum illam, quia anima est propter intellectionem. Et vt docet *art.* 4. frustra in anima Christi esset intellectus agens, nisi in illo constituatur scientia ex suo genere acquisita, quia propria operatione careret, ad quam vt ad finem ordinatur; quæ doctrina, etsi de indiuiduis loquendo, possit dubitationem habere; loquendo tamen de speciebus, est indubitanter vera, quod nempè, frustranea censetur potentia, quæ in specie, cuius est potentia, numquam ad actum reducitur; sed Cœlum Empyreum specie ab alijs Cœlis distinguitur: ergo si potentia illius operatiua numquam reduceretur ad actum, frustra esset illi concessa. 191 *Vrgebis.*

Respondeo, negando sequelam. Ad illius probationem explico maiorem: si superior finis ad quem conducat, non extet, concedo maiorem: si alium superiorem finem conducat, nego maiorem: & concessa minori, nego consequentiam. Nam licet potentia illa operatiua numquam reduceretur ad actum, qui est finis illius proximus; alius tamen superior finis extabat, ob quem fuit Cœlum Empyreum creatum, nempè, homini glorificato inseruire, & ideò non fuisset frustra. 192 *Respond.*

Quæ doctrina est expressa Diui Thomæ *in 4. dist. 48. q. 2. art. 2. ad 3.* quod ita procedebat: *Substantia corporum cœlestium semper erit: sed frustra est ponere aliquid, nisi ponatur illud, propter quod est factum: corpora autem cœlestia ad hoc sunt facta, vt diuidant diem, & noctem, & sint in signa, & tempora, & dies, & annos, & Genesis 1. quod non possunt facere, nisi per motum: ergo motus eorum semper manebit: aliàs frustra illa corpora remanerent.* Cui argumento ita respondet. *Ad tertium dicendum, quod finis, qui ibi assignatur corporibus cœlestibus, est finis proximus, quia est proprius eorum actus, sed iste actus vlterius ordinatur ad alium finem, scilicet, ad ministerium humanum, vt patet per illud, quod habetur Deuteronomij 4. Ne fortè oculis eleuatis ad cœlum, videas Solem, & Lunam, & omnia astra Cœli, & errore deceptus adores ea, quæ fecit Dominus Deus tuus in ministerium cunctis Gentibus, quæ sub cœlo sunt; & ideò magis debet iudicium sumi de corporibus cœlestibus secundum ministerium hominum, quam secundum finem in genere assignatum; corpora autem cœlestia per alium modum in ministerium hominis glorificati tendent, sicut prius dictum est, & ideò non sequitur, quod frustra remaneant.* 193 *Ex D. Th. confirmatur solutionis doctrina.*

Sicut ergo Cœli cum suis potentijs non frustra remanent, quamuis non remaneat motus; & consequenter nec proprius illorum actus, quia cedunt per alium modum in ministerium hominis glorificati, ob quem finem fuerunt facti; ita Cœlum Empyreum cum potentia operatiua non fuisset frustra creatum, quia licet talis potentia non reduceretur ad actum, per alium tamen modum homini glorificato inseruiret, ob quem finem fuit principaliter factum. 194

Dicas; finis quem restare dicimus, est vt sit sedes beatorum; sed ad illum finem potentia non conducit: ergo potentia illa nullum assequitur finem; & consequenter est frustra. Respondeo, distinguendo minorem: potentia ratione sui, concedo minorem 195 *Instabis adhuc.* *Respond.*

ratione:

ratione substantiæ Cœli ad quam necessario consequitur, nego minorem, & consequentiam. Nam licet ad locandum beatorum corpora, non conducat potentia ista operatiua, quia tamen substantia Cœli conducit, & ad illam potentia operatiua consequitur necessario, & sine tali potentia esset substantia Cœli imperfecta: fit, vt potentia conducet ad perficiendam, & complendam substantiam ipsius Cœli: ac proinde quod ratione substantiæ, quem complet ad prædictum finem conducat.

196 *Vrgebis.* Sed vrgebis: nam sequitur ex hac solutione non fore frustra in anima Christi Domini intellectum agentem, quamuis proprio actu in perpetuum priuaretur; consequens est contra Diuum Thomam 3. *p. quæst.* 9. *art.* 4. ergo & tradita solutio. Probetur sequela, esset in anima Christi ornamentum, & complementum illius: ergo non fuisset frustraneus, quamuis proprio actu careret.

197 *Respond.* Respondeo, negando sequelam. Ad probationem dicatur; cum finis potentiæ proximus non incomponitur cum fine superiori, ob quem substantia creatur, frustraneam esse potentiam, si fine proximo careat: secus autem, quando finis proximus cum fine superiori incomponitur: finis autem proximus intellectus agentis, qui est illustratio phantasmatum, non componitur cum fine illo superiori, ob quem fuit anima Christi creata, nempè, vt vniretur Verbo; & ideò frustra esset intellectus agens in anima Christi Domini, si fine illo proximo, in perpetuum priuaretur: secus in nostro casu opposita de causa contingit: nam finis ob quem fuit Cœlum Empyreum creatum, est, vt homini glorificato tanquam sedes deseruiret, ad quod necessarium erat, vt quiesceret, & motu careret, & quia fine motu non poterat in inferiora influere: fit, vt influxus iste, qui erat finis proximus potentiæ operatiuæ, cum fine alio superiori incompatibilitatem haberet: ac proinde, quod superiori fine assecuto, non esset frustra potentia, quamuis propria operatione priuata.

§. Vltimus.

Infertur vnum corollarium ex dictis.

198 *Corollarium.* EX dictis in discursu Disputationis colligo, falsam esse cuiusdam Recentioris sententiam, qui vt rationem Diui Thomæ efficacem, & demonstratiuam esse defendat post reiectos varios modos illam explicandi, censuit non aliter posse illius efficaciam defendi, nisi immateriale in sensu Angelici Præceptoris idem sit, ac perfectum, materiale autem idem, quod essentialiter imperfectum, & recessus à materie, idem quod recessus ab imperfectione: & cum docet, coarctationem formæ esse per materiam, illimitationem antem ex immaterialitate prouenire, sensus sit, limitatio creaturæ ex imperfectione prouenit: illimitatio autem ex perfectione; & cum dicit, *immaterialitas alicuius rei est ratio, vt cognoscitiua sit*; sensus fiet, alicuius rei perfectio est ratio actiuæ cognoscibilitatis. Sic autem terminis Diui Thomæ explicatis rectè, & demonstratiuè ex Dei immaterialitate illius intellectualitatem demonstrat; nam ex summa Dei perfectione efficaciter probatur illius intellectualitas; at summa immaterialitas à D. Tho. pro summa perfectione vsurpatur: ergo ex immaterialitate diuina, prout à D. Thoma accipitur, rectè demonstratur diuina intellectualitas. Hæc in summa Recentioris sententia, quæ nec est ad mentem Diui Thomæ, nec vera.

199 *Prima pars probatur 1.* Primum probo primo: nam perfectum, & immateriale non sunt termini synonomi idem re, & ratione significantes; cum plura sint; quibus conuenit esse perfecta, quæ non sunt immaterialia, nec distinctio ista potuit Diuum Thomam latere: ergo si melius probatur intellectiuum ex ratione perfecti, quam ex ratione immaterialis, defectuosè processit; & consequenter hac explicatione vtentes, non tam interpretantur, quam corrigunt Diuum Thomam. Secundo; nam Diuus Thomas

Secundo. probat ex immaterialitate cognoscitiuum in Deo, sumpta immaterialitate, prout specialiter inferente cognoscitiuum præ alijs, quæ sunt in Deo; sed ex ratione summè perfecti, æquè omnes Dei perfectiones probantur, valet enim benè: *Deus est summè perfectus: ergo sapiens: ergo volens: ergo misericors*; & sic de alijs perfectionibus, quæ in suo conceptu non dicunt imperfectionem: ergo non sumpsit immateriale, prout est idem, quod perfectum.

200 *Tertio.* Tertio; nam Diuus Thomas *primo Contra Gentes cap.* 44. *art.* 4. probat, Deum esse intellectiuum, quia est immaterialis. Et *art.* 5. id probat, quia summè perfectus est: ac proinde nulla potest illi perfectio sine imperfectione deficere: sed si *immateriale summè*, sumeret pro *summè perfecto*, esset inanis, & frustranea repetitio: ergo non sumpsit immateriale

Quarto. prout est idem ac perfectum. Denique; nam *in corpore huius art.* docet ex Aristotele, plantas cognoscitiuas non esse propter suam materialitatem, hoc est, quia sunt materiales; sed plantæ sunt in suo genere perfectæ, vtpotè quibus nihil deest ex his, quæ ad illarum genus pertinent, qua ratione definitur perfectum: ergo immateriale non sumitur à Diuo Thoma prout est idem ac perfectum, nec materiale, prout idem ac imperfectum: ac per consequens præfati Recentioris sententia ad mentem D. Thomæ non est.

Quod autem vera non sit, ostenditur primo ex dictis: nam licet summè perfectum inferet intellectiuum, sicut omnem perfectionem, quæ in suo conceptu imperfectionem non dicit: perfectum autem non infert cognoscitiuum: ergo immateriale sumptum prout est idem, ac perfectum, non est aptum medium ad probandam rationem cognoscitiui. Probo antecedens; plantæ, cui nihil deest ex debitis suæ speciei, conueuit ratio perfecti; & tamen cognoscitiua non est: ergo ratio perfectionis non infert cognoscitiuum. Minor cum consequentia tenet. Maior autem probatur; perfectum in aliquo genere, vel in aliqua specie illud dicitur, cui nihil deest ex illis, quæ pertinent ad illud genus, vel speciem, si genus perfectionem importet; sed viuens vegetatiuum est genus perfectionem importans, species etiam plantarum suas perfectiones dicunt: ergo planta, cui nihil istorum deest, est perfecta in suo genere. 201 *Quoad 1 partem probat in primo.*

Si dicas: perfectum, vt infert cognoscitiuum, non sumi in hac latitudine, sed vt dicit peculiarem perfectionem. In contrarium obstat; vt enim medium rectè probatiuum sit, debet explicari in illo id ratione cuius cum conclusione connectitur; sed in ratione perfecti non explicatur connexio cum ratione cognoscitiui; ergo ex hac ratione non rectè probatur cognoscitiuum. Deinde; nam illa peculiaris ratio, vel est ratio immaterialis, vel ratio cognoscitiui. Si primum, habemus intentum, quod nempè, non ex perfectione vt sic, sed ex tali perfectione scilicet, ex immaterialitate probatur cognoscitiuum. Si secundum, petitur in probatione principium; probatur enim cognoscitiuum ex tali perfectione, scilicet cognoscitiui, quod est idem per idem probare. 202 *Dices.* *Contra 1.* *Secundo*

Secundo principaliter dicta sententia reijcitur; nam licet ex ratione summè perfecti, rectè inferatur in Deo esse summè cognoscitiuum, non tamen à priori probatur; sed ratio Diui Thomæ non est solum bona consequentia Logica, nec à posteriori procedit, sed à priori cognoscitiuum demonstrat, vt Recentior ille fatetur; ergo non procedit ex summè immateriali, sumpto pro summè perfecto. Probatur minor, quod aliquid sit perfectum, probatur ex eo quod illi competant omnia, quæ spectant ad proprium genus, vel speciem; sed prædicatum proprijssimum, & constitutiuum Dei est summè cognoscitiuum: ergo Deum esse summè perfectum, probatur à priori, quia est summè cognoscitiuus; & consequenter ex ratione summè perfecti non probatur à priori ratio summè cognoscitiui. Minor cum consequentia tenet. 203 *Secundo prob. corollarii, & Recentioris sententia reijcitur.*

Maior autem ostenditur primo; perfectum in aliquo genere est, cui nihil deest ex pertinentibus ad illud genus; sed definitum rectè, & à priori ex sua definitione probatur: ergo aliquid esse perfectum, probatur à priori, ex eo quod nihil desit, quod est idem, atque probari ex eo quod omnia prædicata illi competant, quæ spectant ad tale genus. Secundo; Petrum esse perfectum in specie hominis, si ab aliquo negetur, nequit alio modo probari, nisi quia Petro conueniunt omnia illa prædicata, quæ attinent ad speciem hominis. 204 *Maior probatur primo.* *Secundo*

Si opponas; vt conclusio demonstretur, sufficit, quod præmissæ sint notiores, & rectè inferant conclusionem; sed istæ duæ præmissæ: *ens summè perfectum est summè intellectuale; Deus est ens summè perfectum*, sunt notiores hac propositione: *Deus est summè intellectualis*: ergo hæc propositio, quæ est conclusio D. Thomæ, rectè ex illis demonstratur. Respondeo primo, prætermissa maiori, negando minorem. Nam esto demus notius esse, quod sit summè perfectus, quam quod sit intellectiuus; non tamen est notius ens summè perfectum, esse summè intellectiuum, quem Deum summè cognoscitiuum esse, quia licet nomine illo complexo *entis summè perfecti* exprimatur summa perfectio, quam non explicat, sed implicitè importet nomen *Deus*; quia ratio summæ perfectionis non est ratio summæ intellectualitatis: non sequitur notius esse ens summè perfectum, esse summè cognoscitiuum, quam Deum esse summè intellectiuum. 205 *Oppones.* *Resp. 1.*

Secundo respondeo, negando maiorem intellectam, vt debet intelligi, de demonstratione à priori; procedere namque ex veris, & notioribus quoad nos, etiam conuenit demonstrationi à posteriori: vnde vltra hæc requiritur pro demonstratione à priori, quod præmissæ sint causæ, vel saltim ratio formalis conclusionis, & quia esse perfectum, non est ratio cognoscitiui, imo natura, quæ ad genus cognoscitiuum spectat, à priori probatur, quod perfecta sit; quia cognoscitiua est: fit vt ex illis præmissis non probetur à priori cognoscitiuum in Deo; benè tamen ex immaterialitate summa, idest, ex summa eleuatione supra omnem conditionem materiæ. 206 *Resp. 2.*

Sed opponunt Recentiores, immateriale prout à D. Th. sumitur, inuenitur in omni cognoscitiuo, & si summum sit, infert summè cognoscitiuum; sed immateriale per negationem materiæ, vel per incompositionem ex illa, vel per independentiam ab illa, non inuenitur in omni cognoscitiuo, nec si summum sit, in- 207 *Instabis*

sit, infert summè cognoscitiuum: ergo non sumitur immateriale per exclusionem materiæ, sed prout idem est ac perfectum, in quo sensu in omni cognoscitiuo inuenitur, & si summum sit, infert summè cognoscitiuum. Maior cum consequentia tenet.

208 *Minor prob. 1. parte prob.* Minor autem pro prima parte constat; nam bruta sunt cognoscitiua; & tamen sunt composita ex materia, & forma; & consequenter non excludunt materiam, & illorum formæ, vtpotè materiales à materia dependent: ergo immateriale sumptum pro excludente materiam, non inuenitur in omni cognoscitiuo. *Pro 2. suadetur.* Pro secunda parte probatur; nam Angelis conuenit omnimoda exclusio materiæ, omnimoda incompositio ex materia, omnimodaque independentia ab illa; & consequenter sunt immateriales summè, sumpto immateriali per exclusionem materiæ compositionis ex materia, & dependentiæ ab illa; & tamen non sunt summè cognoscitiui: ergo immateriale in summo per exclusiones prædictas, non infert summè cognoscitiuum.

209 *Confirmabis 1.* Quod amplius confirmant primo; nam immateriale prout à Diuo Thoma accipitur, incrementi capax est; sed sumptum per negationem materiæ, non est capax incrementi: ergo non est sic sumendum. *Confirmabis 2.* Vrgent secundo; omnes Angeli adæquantur in negatione materiæ; sed sunt inæquales in immaterialitate, prout à Diuo Thoma sumpta: ergo non sumitur per exclusionem materiæ. *Confirmabis 3.* Confirmant, & vrgent tertio; nam vbicatio Angelica, & character Baptismalis sunt immateriales per exclusionem materiæ, & tamen cognoscitiua non sunt: ergo immateriale sumptum per exclusionem materiæ, non infert cognoscitiuum.

210 *Respondetur.* Hoc tamen argumentum non vrget; vt enim ex discursu Disputationis colligitur, immaterialiter, vt probat cognoscitiuum commune ad perfectum, & imperfectum, sumitur per eleuationem supra conditionem materiæ; eleuari autem supra conditionem materiæ multipliciter contingit. Primo, supra conditionem materiæ, vt comprehendit formam, quæ eleuatio conuenit formis sensitiuis, vt explicatum relinquimus. Secundo, supra dependentiam à materia, quod conuenit animæ rationali. Tertio, supra materiam vt informabilem, quod conuenit spiritibus Angelicis, qui nec à materia dependent, nec illam informare possunt; sicut anima rationalis, non tamen totaliter eleuantur supra conditionem materiæ, hoc est, supra illius potentialitatem; nam Angeli sunt potentiores penès ordinem ad esse. Quarto, supra omnem conditionem materiæ, hoc est, supra immersionem, supra dependentiam, supra illius informationem, & supra omnem illius potentialitatem, quod solum reperitur in Deo; qui cum sit actus purus, est immaterialis omnibus prædictis modis; & consequenter, est supremè immaterialis, & ideò supremè cognoscitiuus.

211 *Ad arg. resp. in forma.* Ex quibus ad argumentum, concessa maiori, nego minorem quantum ad vtramque partem. *Ad 1. probationem minoris.* Ad primam probationem habetur solutio ex dictis; nam licet bruta componantur ex materia prima, & formæ illorum à materia prima dependeant, non tamen comprehenduntur ab illa, vnde dicunt, negationem materiæ, non vt componentis totum, nec vt illorum formas causantis, sed illas adæquantis, & in se comprehendentis. *Ad secundam.* Ad secundam probationem, distinguo primam partem maioris: omnimoda exclusio materiæ, vt causantis, & comparatis componentis, concedo maiorem: omnimoda exclusio materiæ quoad illius conditionem, nempè, potentialitatem, nego maiorem: & concessa minori, nego consequentiam. Nam licet Angeli non componantur ex materia, nec componant cum materia nec à materia dependeant, cum illa tamen conueniunt in ratione potentialis; non enim sunt actus purus, sed potentialitatem includunt, quæ est materia metaphysica, & in illa cum materia conueniunt, vnde non excludunt omnem eius conditionem; & ideò in tertio gradu immaterialitatis continentur, non tamen attingunt quartum, scilicet eleuationis omnimodæ supra materiam soli Deo conuenientis.

212 *Ad 1. confirmationem.* Et ex his ad primam confirmationem, concessa maiori, nego minorem. Nam licet negatio compositionis ex materia, non sit capax incrementi, negatio tamen conditionum materiæ, eleuatioque supra illam, suscipit magis, & minus, vt constat ex dictis. *Ad secundam.* Ad secundam, distinguo maiorem: in negatione materiæ, vt comparatis, vel vt causæ, transeat maior: in negatione conditionum materiæ, nego maiorem: & concessa minori, nego consequentiam. Cum enim inter Angelos non sit æqualitas in ratione actualitatis, nec etiam est æqualitas in negatione potentialitatis; & consequenter non adæquantur in negatione conditionum materiæ, nec in eleuatione supra talem conditionem.

213 *Ad tertiam.* Ad tertiam confirmationem ex *superius* dictis constat; non enim quodlibet immateriale infert rationem cognoscitiui, sed immateriale substantiale. Et argumentum innititur in sententia Recentiorum; nam etiam, vbicatio Angelica, & character Baptismalis sunt in suis lineis perfecta, & tamen cognoscitiua non sunt: ergo immateriale prout est idem, quod perfectum, non infert cognoscitiuum, cuius contrarium affirmant.

Sed dices; iuxta traditam doctrinam idem est, esse immateriale in Angelis, quod esse actuale, vel esse in actu; sed esse actuale, idem est, quod esse perfectum: ergo idem est esse immateriale, quod esse perfectum; ac per consequens Diuus Thomas immateriale pro perfecto vsurpauit. Maior patet; nam immateriale Angelicum constituitur per exclusionem materiæ physicæ, vt comparatis, & vt causæ; sed hæc exclusio illis conuenit, quia sunt formæ, & actus completi: ergo quia sunt actuales; & consequenter idem est esse immateriale in illis, quod esse actuales, vel actus. Minor autem probatur; nam vnumquodque est perfectum in quantum est in actu: ergo esse in actu idem est, quod esse perfectum. 21 *Insta*

Respondeo primo, concessa maiori, distinguendo minorem: quod esse perfectum speciali perfectione repugnante, & excludente materiam, omitto minorem: perfectione generali sine tali repugnantia, nego minorem: & sub eadem distinctione primi, & secundi consequentis, concedo, & nego consequentiam. Nam ex his præmissis solum sequitur, D. Tho. vsurpasse immateriale pro perfecto speciali perfectione excludente, aut negante aliqua ratione materiam, quod inconueniens non est; non autem pro perfecto generali perfectione non explicata per negationem materiæ, quod Recentiores docebant. 21 *Resp.*

Secundo respondeo, concessa maiori de speciali actualitate, nempè, excludente materiam, negando minorem. Ad cuius probationem, concesso antecedenti, distinguo consequens: idem est in re, concedo consequentiam: idem est re, & ratione, nego consequentiam. Nam cum esse perfectum probetur per esse in actu, non sunt idem re, & ratione, sed idem realiter cum distinctione rationis. Ex quo non sequitur D. Tho. immateriale pro perfecto vsurpasse, vt hoc nomine significatur. Et hæc de ista Dispot. applicanda litteræ Mag. *in 1. dist. 35. §. 1.* 21 *Resp. 2* *M. Sn*

DISPVTATIO XXIII.

An Dei cognitio sit cum proprietate scientia & in ordine ad quæ obiecta rationem scientiæ sortiatur.

§. I.

Referuntur sententia, & prima conclusio statuitur.

VISO iam esse in Deo scientiam sumptam pro cognitione certa, & euidenti absque vlla imperfectione, quod fidei, & lumini naturali congruere *Disp. præced.* monstrauimus; restat, vt examinemus, an huiusce modi cognitio, propriè scientifica sit, & respectu quorum obiectorum. Qua in re prima sententia negat, Deo conuenire scientiam propriè. Hanc tenet Vazquez *tomo 1. in 1. p. disp. 85. cap. 7. num. 48. & supra disp. 4. cap. 4. num. 9.* accipiendo ly *propriè* contrapositiuè ad *communiter*; non autem contrapositiuè ad *metaphoricè*; fatetur enim in Deo scientiam absque metaphora reperiri; eo quod quæuis notitia euidens, scientia absque metaphora dicitur; quia tamen scientia Dei non distinguitur ab intellectu principiorum, non est propriè scientia contrapositiuè ad *communiter*. Secunda sententia docet, cognitionem Dei rationem scientiæ cum omni proprietate sortiri: ita communiter Theologi cum Diuo Thoma in præsenti, & Scholastici cum Magistro *in 1. dist. 35.* Nu. 1. *Proponitur, & explicatur difficultas.* Prima Sententia. Vazquez. Secunda.

Sed in ordine ad quæ obiecta Dei cognitio rationem scientiæ sortiatur, non est vna omnium sententia, quidam negant Deo scientiam in stricta acceptione per respectum ad se ipsum, & ad creaturarum essentias, & ad res creatas, vt in singulari existentes. Ita Durandus *in 1. dist. 35. quæst. 3. num. 15. & quæst. 4. num. 6.* vbi docet, Dei cognitionem in ordine ad omnia obiecta esse vnam secundum rem, non tamen secundum rationem, & diuersa nomina per respectum ad diuersa obiecta sortiri: in ordine ad prædicata diuina, & ad essentias creatas, vocatur simplex intelligentia; quatenus cognoscit Deum, vt est causa creaturarum, vocatur cognitio principiorum: prout attingit proprietates creaturarum in communi genericè, vel specificè, dicitur scientia: in quantum autem tendit in cognitionem singularium secundum illorum singularitatem, est quasi sensitiua, & experimentalis cognitio. Hanc sententiam quantum ad primam partem tenet Ferrara *1. Contra Gentes c. 25. proximè ad finem*, vbi negat, demonstrari posse de Deo propria attributa: ac proinde negare tenetur scientiam Deo in stricta acceptione respectu suorum attributorum. 2 Tertia. Durand.

Veram sententiam sequentibus assertionibus explico. Prima sit, Dei cognitio est propriè scientia contrapositiuè ad *metaphoricè*, & contrapositiuè ad *communiter*. Hanc tenent frequenter Theologi. Durandus, & Ferrara *vbi supra*, Bannez, & Zumel 3 *Prima Conclu.* *Duran.* *Ferrar.*

Banez. Zumel. Nazar. Albeld. Salmãt. Araio. M. S. T.

mel *in præsenti art.* 1. Nazarius *controversia* 2. 2. Albelda *disp.* 34. *sect.* 1. Salmanticenses *tract.* 3. *disp.* 1. *dub.* 3. Illustrissimus Arajo *dub.* 2. Mag. Sancto Thoma *quæst.* 14. *disp.* 16. *art.* 3. alijque Recentiores ex Nostris. Et quoad primam partem constat primo ex testimonijs Scripturæ Deo scientiam attribuentibus, quæ non sunt in metaphorico sensu, sed in proprio accipienda; cum ex illo nullum inconueniens sequatur. Deinde; nam scientia propriè, idest, non metaphoricè talis, nihil est aliud quam certa, & euidens cognitio; sed hæc reperitur in Deo, vt *disp. præced.* monstrauimus, & constat ex eo quod est perfectio absque vlla imperfectione: ergo cognitio scientifica propriè contrapositiuè ad *metaphoricè* est in Deo constituenda.

Prima pars probatur 1. Secundo probatur.

4 *Secunda pars probatur 1. ex D. Thom.*

Quoad secundam partem suadetur conclusio primo ex D. Thoma *in præsenti art.* 1. *ad* 2. quod ita præcedebat: *Scientia (cum sit conclusionum) est quædam cognitio ab alio causata, scilicet, ex cognitione principiorum; sed nihil causatum est in Deo: ergo scientia non est in Deo.* Cui argumento respondet D. Tho. tunc cognitionem conclusionum causari ex cognitione principiorum, quando principia, & conclusiones diuersis cognitionibus attinguntur, quod in Deo non contingit, sed vnica cognitione in principia, & conclusiones fertur. Id ipsum docuit *quæst.* 2. *de Scientia Dei art.* 1. *ad* 4. ex quo probatur conclusio. Argumentum Diui Thomæ procedebat de Scientia in stricta acceptione; sed talem scientiam non negat, sed potius admittit in Deo, docens non esse de ratione omnis scientiæ ex priori cognitione causari: ergo in Deo est constituenda. Minor constat ex doctrina solutionis. Maiorem autem sic probo; procedit de scientia, quæ est conclusionum; sed scientia sumpta communiter non est tantùm conclusionum; est enim euidens, & certa cognitio, quæ potest ad conclusiones, & principia referri, & ad omnia terminari: ergo argumentum procedit de scientia in stricta acceptione.

5 *Confirmatur 1. ex eodem D. Tho.*

Confirmatur ex eodem D. Tho. *qu.* 2. *de Scientia Dei art.* 1. *ad* 5. quod ita procedebat: *Omne, quod scitur, scitur per aliquid magis notum; sed Deo non est aliquid magis, & minus notum: ergo scientia in Deo esse non potest.* Cui argumento occurrit D. Thomas dicendo, quod quamuis modo cognitionis attento, non sit Deo aliquid magis, & minus notum, ex parte tamen obiecti est vnum altero notius, quod diuinus intellectus cognoscit, & concludit: *Vnde & quantum ad istum ordinem, qui potest attendi in diuina cognitione ex parte cognitorum, etiam saluatur in Deo ratio scientiæ; ipse enim præcipuè omnia per causam cognoscit.* Ex quibus verbis talis confirmatio deducitur, argumentum procedebat de scientia in stricta acceptione; nam loquendo de scientia communiter pro certa, euidenteque cognitione, falsum est omne quod scitur per aliquid magis notum sciri; principia namque in hac scientiæ acceptione sciuntur; cum tamen nihil notius supponant: per quod cognoscantur; sed in solutione argumenti non negat scientiam sic acceptam in Deo, sed potius illam admittit, docens pro illa sufficere excessum ex parte obiectorum, quod nempè, vnum altero sit notius, quamuis ex parte subiecti omnia æquè sint nota Deo: ergo iuxta Diuum Thomam est in Deo constituenda scientia in stricta, & propria scientiæ acceptione.

6 *Confirmatur 2.*

Confirmatur, & vrgetur secundo; si Diuus Thomas sentiret non esse in Deo cognitionem scintificam strictè; sed tantum communiter facilius illis argumentis occurreret adhibita distinctione scientiæ penes istas acceptiones, asserendo, scientiam strictè sumptam petere ex alia cognitione causari, & procedere, ex notioribus: secus autem sumptam communiter, at D. Thomas tali distinctione non vtitur: ergo quia sentit cognitionem diuinam rationem scientiæ cum omni proprietate sortiri.

7 *Secundo probatur conclusio ratione.*

Deinde suadetur conclusio hac ratione; cognitio euidens, & certa rei per causam, & quod illius est causa, & quod aliter se habere non potest, est propriè, & strictè scientifica; hæc cognitio Deo conuenit: ergo reperitur in ipso cognitio strictè scientifica. Illatio tenet. Minor est certa; non enim in prædicta cognitione aliqua imperfectio inuoluitur. Maior autem probatur; nam talis cognitio non est artis, quæ erga factibilia versatur modo practico, & factiuo; nec prudentiæ, quæ versatur erga agibilia tradendo agendorum regulas; nec fidei, vel opinionis: nam fides importat obscuritatem, & opinio incertitudinem; nec est luminis principiorum præcisè; nam actus luminis principiorum, nisi simul rationem scientiæ sortiatur, non est effectus per causam, sed solius causæ cognitio: ergo est cognitio scientifica strictè.

8 *Tertio probatur conclusio.*

Tertio probatur conclusio; omnis perfectio, quæ in suo conceptu formali non dicit imperfectionem, conuenit formaliter Deo, vt fatetur communis Theologorum consensus; sed cognitio strictè scientifica, est perfectio nullam in suo conceptu formali includens imperfectionem: ergo in Deo formaliter reperitur.

9 *Respondebis.*

Dices; cognitionem scientificam strictè, dicere imperfectionem discursus, quod nempè cognitio conclusionum erga quas scientia versatur, ex cognitione principiorum causetur, quæ imperfectio Deo repugnat. Sed contra primo; vt enim ex Diuo Thoma iam vidimus sibi hanc imperfectionem obijciens, non ideo negauit scientiam in Deo, sed docuit imperfectionem discursus, & quod cognitio scientifica ex priori cognitione causetur, non esse de ratione omnis scientiæ, sed solum de ratione illius, quæ à cognitione principiorum distinguitur; sed cognitio conclusionum in Deo non est realiter distincta à cognitione principiorum: ergo quamuis strictè scientifica sit, non ideò à præcedenti cognitione causabitur, & absque hac imperfectione strictè scientifica erit. *Contra 1.*

Contra secundo; nam esto cognitio luminis principiorum in homine sit composita formaliter; intellectus enim noster in secunda operatione intelligit componendo non tamen colligitur inde vbi non est compositio, non esse strictè, & propriè intellectum principiorum; aliàs, nec in Deo, nec in Angelis esset intellectus principiorum in stricta, & propria acceptione: ergo pariter, licet cognitio scientifica in homine sit discursiua formaliter, & ex præcedenti cognitione causetur, non licebit inde arguere de ratione scientiæ strictæ ex sui communi conceptu esse discursum formalem, & quod ex præsupposita cognitione causetur. Tertio; nam in Angelis reperitur scientia strictè; cum non solum proprias essentias cognoscant, quod præstat intellectus principiorum, sed etiam per suam essentiam, vt causam suas proprietates euidenti, & certa cognitione cognoscant: sed in Angelis non reperitur discursus in frequentiori, & vera Theologorum sententia: ergo imperfectio discursus non est de ratione scientiæ strictæ. 10 *Secundo* *Tertio.*

Denique; nam licet demus de ratione scientiæ, vt sic, esse aliqualem discursum; non est cur non sufficiat formalis, aut virtualis; sed discursus virtualis non est cur repugnat Deo: ergo ex ratione discursus non repugnat Deo scientia in stricta scientiæ acceptione. Consequentia tenet. Minor constat primo; non enim repugnet perfectionibus diuinis emanatio virtualis, vt patet in attributis, quæ ab essentia virtualiter dimanant; ergo nec virtualis discursus. Secundo; nam in Deo actus vitalis virtualiter à suo principio vitali procedit, volitio etiam diuina virtualiter cognitionem supponit: ergo etiam poterit absque vlla imperfectione vna diuina cognitio, aliam cognitionem virtualiter supponere, & ab illa virtualiter causari. 11 *Quarto In Deo reperitur virtualis discursus.*

Maior autem ostenditur primo; non enim est minus de ratione actus vitalis à suo principio procedere, quam sit de ratione scientiæ à priori cognitione causari, in quo discursus consistit; sed de ratione actus vitalis non est egressus determinatè formalis, sed vel nullus, vel disiunctim formalis, aut virtualis: ergo de ratione scientiæ propriè, & rigorosè acceptæ, non erit realis à priori cognitione causatio, in quo ratio discursus formalis consistit, sed vel nulla, vel disiunctim formalis, aut virtualis ac proinde vel discursus erit de ratione scientiæ, vel ad summum formalis, aut virtualis. 12 *Maior probatur primo.*

Secundo, non enim requiritur ad rationem scientiæ strictè, maior ex parte cognitionum causalitas, quam ad rationem scibilis in obiecto inter principia, & conclusiones, sed ad rationem scibilis strictè, sufficit virtualis obiectiua causalitas, vt constat in obiecto Metaphysicæ, & Theologiæ: ergo ad rationem scientiæ strictæ, sufficiet virtualis ex parte cognitionum causalitas; & consequenter virtualis discursus. Minor cum consequentia tenet. Et maiorem probo: nam in definitione scientiæ sic dicitur *scire est rem per causam cognoscere.* per causam ex parte obiecti est communis explicatio: ab Auctore autem contrario extenditur ad causam ex parte cognitionum, ita vt cognitio causæ sit causa cognitionis effectus: ergo non requiritur ad rationem scientiæ maior causalitas cognitionis causæ in cognitionem effectus, quam ad rationem scibilis in obiecto ex parte causæ in effectum. 13 *Secundo*

§. II.

Occurritur argumentis in contra.

ARguitur primo argumento præcipuo contrariæ sententiæ: de ratione scientiæ strictæ est discursus; sed in Deo discursus non datur: ergo scientia strictè sumpta non reperitur in Deo. Minor cum consequentia tenet. Maior autem ostenditur primo ex definitione scientiæ, qua dicitur; *scientia est habitus per demonstrationem acquisitus*; sed demonstratio est discursus; nam vt illius definitione asseritur, procedit ex primis veris, medioque vacantibus, prioribus, notioribus, causisque conclusionis: ergo de ratione scientiæ est discursus. Secundo; nam de ratione scientiæ est id per quod ab intellectu principiorum distinguitur: sed solum ratione discursus distinguitur cognitio scientifica à lumine principiorum: ergo est de ratione scientiæ discursus. 14 *Arg. 1.* *Maior probatur primo.* *Secundo.*

Respondeo primo ex iam dictis, distinguendo maiorē: discursus formalis, aut virtualis, concedo maiorē: determinatè formalis, nego maiorē: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam. Nam Deo non est cur virtualis discursus repugnet; 15 *Respond. primo.*

illum-

nunc autem ad rationem ſcientiæ ſufficere, conſtat ex dictis, per illumque ab intellectu principiorum diſtinguitur; nam intellectus principiorum, nec virtualiter ex priori cognitione procedit.

16 *Replicabis 1. Secundo. Tertio.* Sed oppones primo; de ratione ſcientiæ eſt diſcurſus: ergo de ratione ſcientiæ formaliter talis, eſt diſcurſus determinatè formalis. Secundo; de ratione ſcientiæ eſt per demonſtrationem haberi; ſed demonſtratio dicit formalem diſcurſum: ergo de ratione ſcientiæ eſt formalis diſcurſus. Tertio; virtualis diſcurſus, etiam conuenit intellectui principiorum: ergo vt ſcientia diſtinguatur ab illo, petitur diſcurſus formalis. Antecedens probatur; intellectus principiorum in Deo, non ſolum attingit principia, ſed etiam in illis effectus, & concluſiones; aliàs non eſſet comprehenſio principiorum, & idem de intellectu principiorum in Angelis; ſed virtualis diſcurſus conſiſtit in attingentia effectus in cauſa: ergo intellectui principiorum conuenit virtualis diſcurſus.

17 *Ad 1. replicam reſpondetur.* Reſpondeo ad primam replicam, diſtinguendo antecedens: diſcurſus determinatè formalis, nego antecedens: formalis, aut virtualis, concedo antecedens, & nego conſequentiam: inſtoque in conceptu naturæ, de cuius ratione eſt radicare operationes; & tamen datur natura formaliter, abſque formali radicatione. Inſto etiam in actu vitali, de cuius ratione eſt egreſſus à principio vitali; & tamen datur actus vitalis formaliter, abſque egreſſu reali formali, cum egreſſu tantum virtuali. *Ad ſecundam.* Et ex his ad ſecundam replicam conſtat ſolutio; ſufficit enim ad rationem ſcientiæ formaliter per demonſtrationem virtualem haberi. Vel dicatur; diffinitionem illam eſſe de ſcientia humana, non autem de ſcientia vt ſic, prout abſtrahit ab humana, Angelica, & diuina, in qua generalitate ſufficienter definitur per hoc, quod ſit cognitio rei per cauſam.

18 *Ad tertiam.* Ad tertiam, nego antecedens. Ad illius probationem, prætermiſſa maiori, nego minorem; diſcurſus enim virtualis, tunc datur, cum effectus, aut concluſio cognoſcitur ex vi cauſæ; non autem cum ſolum in cauſa cognoſcitur, intellectus autem principiorum in Deo, etſi in cauſa cognita effectum attingat, non tamen ex illa ad cognitionem effectus virtualiter procedit, & ideò virtualis diſcurſus non eſt.

19 *Secundo. reſp. argumento principali. Ad 1. probationem maioris. Ad 2.* Secundo argumentum reſpondeo, negando maiorem, vel illam diſtinguendo: de ratione ſcientiæ ab intellectu principiorum diſtinctæ, concedo maiorem: de ratione ſcientiæ, quæ ſimul eſt intellectus principiorum, nego maiorem: & conceſſa minori, nego conſequentiam. Contra quam diſtinctionem non obſtat prima probatio maioris. Nam illa definitio eſt de ſcientia ab intellectu principiorum diſtincta. Ad ſecundam probationem dicatur; de ratione ſcientiæ vt ſic, ſolum eſſe id per quod diſtinguitur à lumine principiorum, quod ſimul ſcientia non eſt; non autem à lumine principiorum, quod ſimul rationem ſcientiæ ſortitur; nam iuxta hanc ſolutionem poteſt cognitio ſcientifica cum intellectu principiorum identificata inueniri; ab intellectu autem principiorum, quod ſimul ſcientia non eſt, non diſtinguitur per rationem diſcurſus, ſed per hoc, quod non ſiſtat in principijs, ſed etiam concluſiones attingat, & rem per cauſam cognoſcat, ly *per* dicente obiectiuam cauſalitatem, abſque vlla cauſalitate cognitionis in cognitionem; nam intellectus principiorum, qui ſimul ſcientia non eſt, taliter attingit principia, quod in illis non attingit concluſiones, vnde per hanc attingentiam abſque vlla ratione diſcurſus cognitio ſcientifica à lumine principiorum diſtinguitur.

20 *Reſponſio.* Sed dices; cauſalitas purè obiectiua conuenit intellectui principiorum, qui ſimul ſcientia non eſt: ergo per iſtam cauſalitatem non diſtinguitur cognitio ſcientifica ab illo. Antecedens oſtenditur primo; tunc enim principia cognoſcimus, vt docet Ariſtoteles *lib. 1. poſteriorum cap. 3.* cum terminos cognoſcimus, *Antecedens probatur 1.* idest, cum ſimplici terminorum intuitu, & explicatione principijs aſſentimur, v. c. explicatis his terminis *homo* & *rationalis*, aſſentimur huic propoſitioni, *homo eſt rationalis*; ſed termini cauſæ ſunt, ſaltim materiales principiorum; cum ex illis componantur principia: ergo in obiecto attacto per notitiam principiorum inuenitur cauſa, & effectus; & conſequenter obie- *Secundo.* ctiua cauſalitas. Secundo; nam in ſententia aſſerente, primam paſſionem non eſſe demonſtrabilem de ſubiecto, hæc propoſitio, *homo eſt proximè intellectiuus*, lumine principiorum, quod non eſt ſcientia, cognoſcitur; & tamen in obiecto iſtius notitiæ inuenitur cauſa, & effectus; rationalitas namque cauſa eſt potentiæ proximæ intellectiuæ; & conſequenter intercedit obiectiua cauſalitas: ergo in obiecto intellectiui principiorum, quod ſimul ſcientia non eſt, intercedit obiectiua cauſalitas.

22 *Confirmatur.* Explicatur, & augetur difficultas; nam intellectus noſter cognoſcit hominem eſſe intellectiuum proximè, quia eſt rationalis, & tamen, quia cognitio rationalitatis, non eſt cauſa cognitionis intellectus; ſed vna cognitione vtrumque ſimul attingit, cognitio huius veritatis non eſt cognitio ſcientifica ſed tantum luminis principiorum: ergo ad diſtinguendam cognitionem ſcientificam à lumine principiorum, quod ſimul ſcientia non eſt, non ſufficit obiectiua cauſalitas; hoc eſt cognoſcere obiectiuè effectum per cauſam, aut hoc eſſe cauſam, & illud effectum eſſe, ſed vlterius requiritur cauſalitas ſubiectiua cognitionis cauſæ in cognitionem effectus.

23 *Reſpond. Ad antecedens probationem.* Reſpondeo, negando antecedens. Ad primam probationem dicatur, non ſemper terminos alicuius principij eſſe cauſas materiales illius, vt conſtat in hoc principio, *homo eſt animal rationale*; cum enim extrema iſtius propoſitionis non diſtinguantur ab homine, non poſſunt obiectiuè eſſe cauſæ materiales illius; & dato, quod aliquando ſint cauſæ materiales principij; cum illi ſint eſſentiales, & intrinſecæ, non ſufficit illarum obiectiua cauſalitas ad rationem obiecti ſcibilis; propoſitio namque ſcibilis debet eſſe propoſitio mediata, hoc eſt, inter cuius ſubiectum, & prædicatum mediet aliquid, quod ſit ratio connexionis vtriuſque, ab vtroque extremo diſtinctum, partes autem conſtituentes intrinſecè, non mediant inter compoſitum, & illa, quæ compoſito attribuuntur, ſed includuntur intrinſecè in compoſito conſtituto per ipſas.

24 *Ad ſecundam probationem.* Et ex his ad ſecundam probationem dicatur, admiſſa prædicta ſententia ad rationem obiecti ſcibilis non ſufficere cognoſci per quamlibet cauſam, ſed requiri cauſam mediantem inter prædicatum, & ſubiectum, & ab vtroque diſtinctam, & quia cauſa primæ paſſionis hominis, v. c. conuenientis, non diſtinguitur ab homine: fit, vt propoſitio enuntians primam proprietatem de homine non ſit propoſitio ſcibilis, ſed ad lumen intellectus pertineat, quamuis cognoſcatur homo, vt cauſa talis proprietatis. Et ratio eſt; quia ad lumen principiorum ſpectat omnis propoſitio immediata: ac proinde quando cauſa talis eſt, quod immediationem propoſitionis non tollit, non extrahit talem propoſitionem ab obiecto luminis principiorum, nec illam conſtituit ſcibilem. Per quod ad confirmationem conſtat ſolutio. *Ad confirmationem.*

25 *Secundò arguitur.* Secundo arguitur; de ratione ſcientiæ ſtrictæ eſt attingere primario concluſiones demonſtratas; ſed cognitio Dei non attingit per ſe primo concluſiones demonſtratas: ergo non eſt ſcientia ſtrictè. Maior conſtat; nam quæcumque potentia vel virtus, ſiuè moralis ſit, ſiuè intellectualis, petit per ſe primo attingere proprium obiectum; ſed obiectum ſcientiæ ſunt concluſiones demonſtratæ, vel ſubiectum, vt de illo demonſtrantur proprietates: ergo ſcientia ſtrictè ſumpta petit per ſe primo attingere proprietates demonſtratas, vel ſubiectum, vt de illo demonſtrantur. Minor autem probatur, nam diuina cognitio, primo attingit eſſentiam, & naturam Dei, & in illa attributa, & creaturas, de quo *infra*; ſed veritates ſcibiles, aut demonſtrabiles, ſunt veritates creatæ; aut illæ quibus attributa enuntiantur de Deo: non autem diuina eſſentia, hæc namque ſimplici intuitu, & intellectu principiorum cognoſcitur: ergo cognitio diuina non attingit per ſe primo concluſiones demonſtratas, & ſcibiles.

26 *Prima ſolutio.* Prima huius argumenti ſolutio diſtinguit maiorem: illamque concedit de ſcientia, quæ tantùm eſt ſcientia; negat autem de illa, quæ ſimul ſapientia eſt, hæc namque non ſolum concluſiones attingit, ſed etiam principia, & in illis concluſiones: ſcientia autem diuina perfectiſſima ſapientia eſt, & ideò non oportet, vt primo veritates ſcibiles attingat, ſed poteſt per ſe primo erga eſſentiam, quæ eſt illarum principium verſari. Ita Albelda, Cornejo, & Salmanticenſes *vbi ſupra* relati.

27 *Reijcitur primo.* Sed contra primo; nam Theologia noſtra eſt ſapientia, vt communiter docetur *ſupra quæſt. 1. art. 1.* & tamen non attingit primo principia, ſed tantùm concluſiones; principia namque ex quibus Theologia procedit ſunt reuelata immediatè, & per fidem cognoſcuntur, non per Theologiam, quæ innititur, non reuelationi immediatæ, ſed mediatæ; aliàs lumen Theologicum non eſſet à lumine fidei diſtinctum: ergo ſcientia Dei ex ratione ſapientiæ non habet primo erga principia, & non erga concluſiones verſari.

28 *Secundo.* Secundo; nam Metaphyſica noſtra eſt ſapientia, vt ex communi ſententia ſuppono; & tamen non attingit per ſe primo principia, ſed concluſiones ſcibiles: ergo idem quod prius. Probatur minor primo; nam metaphyſica per demonſtrationem acquiritur; at ſi verſaretur immediatè erga principia, non gigneretur per demonſtrationem, ſed per aſſenſum immediatè principia attingentem, qui demonſtratiuus non eſt: ergo metaphyſica non attingit per ſe primo principia indemonſtrabilia, ſed veritates mediatas, & demonſtrabiles. *Minor prob. 1.*

29 *Secundo.* Secundo; ſi metaphyſica primo attingeret principia indemonſtrabilia, non diſtingueretur realiter ab intellectu principiorum; conſequens eſt falſum, & contra communem metaphyſicorum ſententiam, realiter diſtinguentium in nobis intellectum, ſapientiam, vel ſcientiam, prudentiam, & artem: ergo non verſatur primo erga principia indemonſtrabilia. Patet ſequela; nam intellectus principiorum, per hoc à ſcientia, vel ſapientia diſtinguitur, quod ille erga veritates immediatas verſatur: ſcientia autem, vel ſapientia veritates mediatas attingunt, iſta per altiſſimas cauſas, illa verò per inferiores: ergo ſi ſapientia per ſe primo attingit principia indemonſtrabilia, non eſt vnde ab intellectu principiorum poſſit diſtingui.

Dices;

30 *Respondebis.* Dices; intellectum principiorum attingere principia secundum se, & absolutè, sapientiam verò illa attingere, non absolutè, sed vt sunt rationes assentiendi conclusionibus, & per hoc sufficienter distingui. *Contra 1.* Sed contra primo; nam intellectus principiorum concurrit efficienter in nobis ad assensum scientificum, ex quo scientia generatur: ergo assensus scientificus procedit ex principijs cognitis per lumen intellectus; sed principia vt cognita absolutè, non causant assensum scientificum, sed cognita, vt continent in se conclusiones: ergo principia indemonstrabilia attinguntur à lumine principiorum, non solum absolutè, sed etiam vt sunt rationes inferendi conclusiones.

31 *Contra 2.* Contra secundo; nam sapientia, vel attingit principia, vt sunt rationes assentiendi conclusionibus vt *quo* tantum, vel etiam vt *quod*: primum de mente Auctorum traditæ solutionis non; secundum autem est falsum: ergo non subsistit solutio. Minor pro prima parte constat; nam Auctores solutionis specialiter attribuunt sapientiæ erga principia versari; illa autem attingere vt *quo* specialis sapientiæ non est, sed commune omni cognitioni scientificæ: ergo attingentia principiorum vt *quo* de mente Auctorum traditæ solutionis non est. Pro secunda parte probatur; si namque sapientia creata immediatè attingeret principia vt *quod*; quatenus rationes assentiendi conclusionibus, & simul conclusionibus assensum præberet, esset perfectior intellectu principiorum; consequens est falsum: ergo sapientia non attingit principia, vt sunt rationes assentiendi conclusionibus vt *quod*. Sequela patet; nam perfectius est principia, & conclusiones attingere, quam solum principia; at sapientia primum haberet; intellectus autem principiorum, in illorum sisteret cognitione: ergo sapientia intellectum principiorum excederet. Minor autem probatur; nam iuxta Aristotelam, & communem Metaphysicorum, & Logicorum sententiam, assensus præmissarum sunt certiores assensu conclusionum, quia illum efficienter causant, sed intellectus principiorum est causa sapientiæ nostræ: ergo est illa perfectior, certior, & euidentior.

32 *Confirmatur.* Quod amplius vrgetur; sic enim comparantur intellectus, & sapientia in ordine naturali, sicut Theologia, & fides, aut lumen gloriæ in ordine supernaturali, & Theologico; sed fides excedit Theologia in certitudine, & lumen gloriæ in certitudine, & claritate, & vtrumque in perfectione: ergo intellectus principiorum, perfectione, claritate, & certitudine scientiam, & sapientiam excedit.

33 *Respon.* Quod si propter hæc asseratur, per se primo attingere principia, non conuenire scientiæ diuinæ ex conceptu sapientiæ creatæ, & increatæ communi, sed ex peculiari sapientiæ increatæ. *Contra 1.* In contrarium obstat; nam iuxta Auctores, quos impugnamus, sapientia increata ab intellectu principiorum virtualiter distinguitur; sed quia creata sapientia distinguitur realiter à lumine principiorum, non potest primario principia attingere, vt vidimus: ergo sapientia diuina, etiam ex conceptu increatæ, sumpta, vt virtualiter ab intellectu principiorum distincta, non potest primario vt *quod* veritates diuinas immediatas, & prima principia indemonstrabilia attingere, aut erga illa immediatè versari.

34 *Secunda solutio principalis arg.* Secundo potest argumento responderi, veram esse maiorem de scientia, quæ ab intellectu principiorum distinguitur; falsam autem de scientia, quæ formalitèr, & virtualitèr est intellectus principiorum; scientia autem diuina non solum est scientia, sed etiam sapientia, & intellectus, & ideo non petit immediatè attingere veritates demonstrabiles, sed potest primo, & immediatè erga prima principia, scilicet erga Dei essentiam versari. Quæ solutio videtur Diui Thomæ *in præsenti artic. 1. ad 2.*

35 *Contra 1.* Sed contra primo; scientia, quæ solum est scientia, per se primo attingit conclusiones, intellectus principiorum per se primo attingit principia, ergo scientia, quæ simul est intellectus principiorum per se primo debet attingere principia, & etiam conclusiones. Patet consequentia; nam scientia ex adiuncta alia formalitate, non potest à suo specificatiuo præscindi; sed specificatiuum scientiæ strictè sumptæ, sunt conclusiones demonstrabiles: ergo quamuis scientia sit intellectus, non potest non attingere primo, & per se conclusiones.

36 *Contra 2.* Secundo; diuina cognitio ex attingentia suæ naturæ sub conceptu primario, non sortitur rationem scientiæ strictæ sed intellectus principiorum; rationem autem scientiæ venatur ex attingentia suorum attributorum; sed nisi per se primo erga sua attributa versetur, non poterit rationem scientiæ strictè acceptæ sortiri: ergo nisi essentiam suam, & attributa attingat primario, strictè scientia non est tantum intellectus principiorum.

Probo minorem; actui cognitionis, licet possit ex obiecto tantum secundario aliqua denominatio competere, quam non sortiatur ex obiecto primario; non tamen potest illi conuenire ex obiecto secundario aliqua formalitas, vel specificum prædicatum, sed ratio scientiæ strictæ, si inuenitur in Deo, non est præcisè noua denominatio, sed noua formalitas, vel quasi specificum prædicatum: ergo nisi diuina cognitio primo attingat sua attributa; non potest ex illis rationem scientiæ strictè sumptæ sortiri.

Si forte dicatur; cognitionem diuinam non attingere essentiam, & attributa ordine obiecti secundarij, & primarij; sed æquè 37 *Respōd.* primo erga essentiam sub primo conceptu essentiæ, & erga attributa versari, & sic obtinere rationem intellectus, & scientiæ.

In contrarium obstat primo; nam vel attingit attributa, & essentiam prout omninò identificata, vel prout aliqua ratione *Contra* distincta? Si primum, non potest rationem scientiæ strictè sumptæ sortiri; si secundum, non manet vna cognitio virtuali: ergo solutio tradita non subsistit. Minor pro prima parte ex *infra* dicendis constabit.

Pro secunda probatur; distinctio enim virtualis actuum intellectus, aut voluntatis in Deo sumitur ex distinctione obiectorum; sed si attributa, & essentia terminant cognitionem diuinam prout distincta virtualiter, sunt obiecta distincta: ergo non terminant cognitionem vnam vnitate virtuali, sed duplicem, & consequenter quælibet suum habebit formale, & primarium obiectum.

Secundo; nam nisi diuina essentia sit Deo ratio attingendi attributa, & hac ratione assentiæ cognoscantur à Deo, non potest 98 scientia strictè in diuino intellectu inueniri; sed hoc reperiri *Contra 2.* nequit in Deo, nisi essentia, & attributa, vt aliqua ratione distincta diuino intellectui obijciantur: ergo nec potest saluari absque virtuali distinctione ex parte cognitionis, prout terminatè ad essentiam diuina attributa. Patet consequentia ex dictis.

Tertia huius argumenti solutio; illaque frequentior concedit maiorem, & negat minorem. Ad illius probationem, di- 99 stinguo maiorem: omnis diuina cognitio, nego maiorem: ali- *Tertia,* qua, concedo maiorem: & concessa minori, nego consequen- *& vera* tiam. Nam licet cognitio luminis intellectus in Deo per se pri- *solutio.* mo in diuinam essentiam sub primordiali conceptu feratur, cognitio tamen scientifica, non attingit primo diuinam essentiam, sed attributa diuina, & sic potest rationem scientiæ strictè sumptæ sortiri.

Sed contra hanc solutionum obstat primo; nam essentia sub conceptu essentiæ, & naturæ, est obiectum primarium, & speci- 40 ficatiuum diuini intellectus; & consequenter debet per se primo *Replicabis 1.* attingi ab omni actu, non secundario attinente ad intellectum diuinum; sed cognitio scientifica, si reperitur in Deo, non est actus secundus intellectus diuini; sicut nec nostri intellectus cognitio scientifica actus secundus est, sed inter primarios contentus: ergo debet per se primo attingere diuinam essentiam sub conceptu essentiæ, & naturæ.

Secundo; nam ex vi actus, quo primo diuina essentia cognoscitur ab intellectu diuino, etiam cognoscuntur attributa, & 41 creaturæ: ergo actus per se primo attingens attributa superfluit. *Secundo.* Consequentia videtur bona; non enim apparet ad quid necessarium sit. Antecedens autem probatur; nam actus ille est perfecta comprehensio essentiæ, & naturæ Dei: sed non potest essentia comprehendi non cognitis in illa attributis: ergo ex vi illius actus cognoscuntur attributa. Probatur minor; vt enim obiectum comprehendatur, debet cognosci in illo, quidquid cognoscibile est; sed attributa sunt cognoscibilia in essentia: ergo vt hæc comprehendantur, debent ex vi talis actus attributa in essentia cognosci.

Tertio; nam cognitio attributorum est illorum comprehensio; sed nequeunt comprehendi attributa, nisi cognoscantur in 42 diuina essentia vt cognita: ergo cognitio attributorum per se *Tertio.* primo terminatur ad essentiam. Probatur minor; non possunt comprehendi attributa, nisi cognoscantur omni modo, quo possunt cognosci: sed possunt, & petunt cognosci in diuina essentia vt radice attributorum: ergo non comprehenduntur, nisi ita cognoscantur. Quarto, nam saltim ad obiectum creatum non potest diuina cognitio per se primo terminari, *Quarto.* vt ex *infra* dicendis constabit: ergo saltim per respectum ad creaturas non poterit rationem scientiæ cum proprietate sortiri.

Hæc tamen non vrgent. Ad primum constabit *infra;* cum de obiecto primario intellectus diuini tractemus. Ad secundum, 43 distinguo antecedens: attinguntur attributa ex vi talis actus se- *Ad 1. & 2. replicam.* cundario, & mediatè, concedo antecedens; immediatè, & primario in se ipsis, nego antecedens, & consequentiam. Cum enim attributa sint cognoscibilia in essentia, qua ratione cognoscuntur secundario, & in se ipsis, qua ratione attinguntur primario, debent à Deo vtroque modo cognosci.

Ad tertium, distinguo maiorem; est illorum comprehensio scientifica, concedo maiorem: in omni genere cognitionis, ne- 44 go maiorem, & distinguo minorem: comprehensione scientifi- *Ad tertium.* ca, nego minorem: in omni genere cognitionis transeat, minor,

& nego

& nego consequentiam. Vt enim cognitio attributorum sit illorum scientifica comprehensio, sufficit, quod illa attingat omni modo, quo possunt, & petunt cognosci in linea cognitionis scientificæ: vt autem sic attingantur non est necessarium in diuina essentia cognosci, quia iste modus cognoscendi attributa, quia non est intra lineam scientificæ cognitionis, quæ petit per se primo obiectum scibile, & demonstrabile terminari.

45 *Duplici tacitæ obiectioni.* Nec sequitur, talem cognitionem esse priuatiuè imperfectam, sed tantum negatiuè, non enim caret perfectione debita sibi, vt est scientifica cognitio. Nec sequitur, non esse infinitam absolutè: est enim infinita in linea cognitionis scientificæ, quod sufficit vt infinita absolutè dicatur, quamuis, vt virtualiter ab alijs cognitionibus diuini intellectus distincta, non sit formaliter infinita in omni genere cognitionis, sed tantum identicè, sicut nec diuinus intellectus, vt virtualiter à voluntate distinctus, est infinitus formaliter in ratione potentiæ, sed tantum in specie, vel quasi specie intellectus, & idem de diuina voluntate, quin ex hoc imperfectio priuatiua constituatur in prædictis attributis.

46 *Ad quartam.* Ad vltimam obiectionem, concesso antecedenti, distinguo consequens; rationem scientiæ primario specificatæ à creaturis, concedo consequentiam: secundario ad illas terminatæ, nego consequentiam; non enim est contra rationem scientiæ secundario ad obiectum aliquod terminari; vnde ex hoc, quod scientia Dei non primario sed secundario erga creaturas versetur, non sequitur scientiam strictè non esse, sed tantum non esse illarum primario. Ex his tribus solutionis vltimæ pro nunc acquiesco; quæ autem absolutè sit præferenda, videbimus *infra* obiectum diuinæ cognitionis tractantes.

§. III.

Scientia in Deo respectu suorum attributorum statuitur.

47 *Secunda conclusio.* Secunda conclusio. *Habet Deus scientiam strictam suorum attributorum.* Ita Auctores pro prima conclusione relati; præter Durandum, & Ferrariensem, quibus adhæsit Nazarius *in præsenti art. controu. 2. concl. 1.* docens, scientiam, quam Deus habet de se ipso, non esse propriè formaliter *propter quod*; quod quia Deus nullam habet causam formalē, aut virtualem in essendo, habere tamen de se ipso longè altiorem cognitionem, quam sit scientia *propter quid*: quia euidens principiorum cognitio altior, est cognitione *propter quid* conclusionum: cognitio autem, quam Deus habet de se ipso, est comprehensiua diuinæ essentiæ cognitio; & consequenter altior cognitione scientifica *propter quid*.

48 *Prob. 1. ex D. Th.* Nostra tamen conclusio suadetur primo ex D. Thom. *in hac qu. art. 16.* vbi docet, Deum de se ipso habere scientiam speculatiuam tantum, de omnibus verò alijs habet scientiam speculatiuam, & practicam. Nec licet D. Th. explicare de scientia sumpta pro altissima cognitione, non autem de scientia strictè; si namque hæc interpretatio admittatur, eadem poterit explicari cum Deo scientiam de creaturis attribuit & consequenter negantes Deo scientiam strictè, & rigorosè acceptam in nullo Angelico Præceptori obuiam ibunt, quod Thomistæ non admittunt: ergo iuxta Diuum Thomam, Deus de se ipso, hoc est, de attributis suis scientiam habet strictè acceptam.

49 *Secundo probatur.* Secundo suadetur; sapientia namque est perfectissima scientia de rebus iudicans per altissimas causas; sed Deus habet de se ipso, hoc est, de suis attributis sapientiam propriè: ergo habet scientiam propriè & strictè dictam suorum attributorum.

S. Tho. Illatio tenet. Maior est expressa Diui Thomæ 1. 2. qu. 57. *art. secundo in corpore, & solutione ad primum.* Minor etiam est eiusdem Diui Tho. ad Roman. 12. lectione 5 explicans illud Pauli: *O altitudo diuitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei* ibi: *Habet enim sapientiam de diuinis, & scientiam de rebus creatis.* Ad Colossenses 2. lectione prima. Ad Annibaldum *dist. 35. q. unica art. 1. ad 3.* Et *in Sententiarum distinctione 35. q. 1. ar. 1. ad 5* illis verbis: *Sed quia scientia propriè complexorum est, intelligere propriè, est quidditatis rei; ideò Deus dicitur sciens in quantum cognoscit esse suum, & dicitur intelligens in quantum cognoscit naturam suam, quæ tamen non est aliud, quam suum esse, nec magis simplex; & ideò in Deo non est aliud intelligere, quam scire, nisi secundum rationem; sapientia verò non ponit in numero cum scientia, & intellectu, quia omnis sapientia scientia est, sed non conuertitur, quia illa scientia sola sapientia est, quæ causas altissimas considerat, per quas ordinantur, & cognoscuntur omnia sequentia: vnde propriè Deus sapiens dicitur, in quantum se ipsum cognoscit, & intelligens, & sciens secundum quod se, & alia cognoscit.* Ergo iuxta D. Thom. Deus habet de se ipso sapientiam propriè; & consequenter perfectissimam scientiam.

50 *Confirmatur 1.* Confirmatur primo; licet non omnis scientia, sapientia sit, sapientia tamen est perfectissima scientia; sed iuxta Diuum Thomam est in Deo sapientia propriè comparatione sui: ergo propriè habet scientiam suorum attributorum. Confirmatur, & vrgetur secundo; vt enim docet Diuus Thomas, Deus dicitur intelligens, in quantum suam naturam, & sciens, in quantum cognoscit esse suum; quæ doctrina nequit intelligi de esse essentiæ; hoc namque lumine intellectus cognoscitur, sicuti & natura Dei; cum pertineat ad primarium Dei conceptum, & Metaphysicum constitutiuum, sed vel de esse existentiæ, si ab essentia distinguatur, vel de esse attributorum; at hæc doctrina nequit de scientia communiter explicari: ergo scientia strictè sumpta statuenda est in Deo respectu suorum attributorum. *Confirmatur*

51 *Minor probatur primo.* Probo minorem primo: nam scientia accepta communiter, quæ in altissima cognitione consistit, etiam circa Dei naturam, & quidditatem versatur: sed D. Tho. distinguit, conceditque intelligentiam respectu quidditatis diuinæ; respectu autem attributorum, non intelligentiam, sed scientiam: ergo non potest de scientia communiter accepta explicari. Secundo probatur minor; scientia ratione distincta à simplici intelligentia, propriè, & strictè rationem scientiæ sortitur; sed vt docet D. Thom. verbis *nuper* allegatis, scientia, qua Deus sua attributa cognoscit, ratione distinguitur ab intellectu, vel simplici intelligentia, qua cognoscit suam naturam: ergo est scientia propriè, & strictè. *Secundo probatur minor.*

52 *Si opponas Respond.* Nec obstat, Diuum Thomam asserere Deum de creaturis scientiam habere; de se autem habere sapientiam, vt ex hoc inferatur, negasse scientiam in Deo respectu suorum attributorum. Tùm; quia vt ex ipso iam vidimus, Deus sciens dicitur prout cognoscit suum esse, hoc est, attributa sua; intelligens verò prout naturam, & quidditatem propriam cognoscit: ergo attribuens Deo scientiam creaturarum, & sapientiam erga se, non negat scientiam suorum attributorum, ne dicamus in eodem textu sibi ipsi aduersari Angelicum Præceptorem. Tùm etiam; nam germanus sensus prædictæ contrapositionis est, Deum de se ipso solum habere sapientiam, quia attributa sua solum per altissima principia cognoscit, quod est de ratione sapientiæ; de creaturis autem sapientiam, & scientiam habet, illam quatenus creaturas per altissimas causas cognoscit; istam verò quatenus easdem per inferiores causas contemplatur, ex quo non licet colligere non habere scientiam strictè suorum attributorum; cum vt ex ipso didicimus sapientia sit perfectissima scientia.

53 *Vltimo prob. conclusio.* Denique probatur conclusio; si ob aliquam rationem in Deo non esset scientia suorum attributorum, maximè, quia de ratione scientiæ à priori, quam solam in Deo statuimus, est procedere per causam; attributa autem diuina, cum sint entia per essentiam, & à se, causam in essendo non habent; sed hæc ratio est nulla: ergo datur scientia in Deo suorum attributorum.

Maior continet aduersariorum doctrinam. Minor autem sic probatur: ad rationem scientiæ à priori, sufficit procedere per causam virtualem in essendo; sed licet attributa diuina ex ratione entis à se, causam realiter influentem non habeant, habent tamen causam virtualem: ergo ob rationem illam male negatur in Deo scientia suorum attributorum. Maior constat; tùm in nostra Metaphysica, quæ propriè scientia est, & à priori procedit; & tamen veritas, bonitas, & aliæ proprietates, quas demonstrat de ente, non habent causam formaliter influentem, sed solummodo virtualiter. Tùm etiam, in nostra Theologia, quæ propriè, & strictè scientia est, vt cum Diuo Thoma *supra q. 1. art. 2.* docetur frequentius à Theologis, cuius obiectum primarium est Deus, vt docet D. Thomas *in allegato q. art. 7.* & tamen non procedit per causam, quæ realiter influat, sed tantum per causam virtualem in essendo; cum attributa diuina, quæ Theologia demonstrat de Deo, causam realiter influentem non habeant. Tum denique, quia non potest ratio vrgens in contrarium assignari, cur nempè, virtualis obiectiua causalitas non sufficiat pro ratione obiecti scibilis: ergo de ratione scientiæ non est per causam realiter influentem procedere, sed sufficit, si per causam virtualem procedat.

54 *Attributa diuina habent causam virtuali per quã demonstrantur.* Minor ex dictis probatur. Tùm, quia si attributa Dei non haberent causam virtualem, vel rationem à priori, Theologia illa demonstrans de Deo, non posset rationem scientiæ sortiri; consequens est falsum: ergo attributa diuina, licet ex ratione entis à se causam realiter influentem non habeant, habent tamen causam virtualem. Tum etiam; nam ad causam virtualem, & virtualem effectum, sufficit virtualis distinctio; attributa autem diuina inter se, & ab essentia virtualiter distinguuntur. Tum denique; quia vnum esse causam virtualem alterius, nihil aliud est, quam taliter inter se comparari, quod si realis intercederet distinctio, realis etiam influxus, & causatio interueniret; sed attributa diuina, taliter cum natura Dei, & inter se comparantur, quod si adesset realis distinctio omnia ab essentia realiter causarentur, & etiam vnum ab alio; si namque voluntas realiter ab intellectu diuino differret, realiter causaretur ab illo, immutabilitas esset etiam realis causa æternitatis, si realiter ab illa differret: ergo inter diuina attributa

buta comparata cum essentia, & etiam collata inter se; intercedit virtualis causalitas; & consequenter potest vnum demonstrari per aliud, & omnia ratione essentiæ diuinæ.

55 *Respondent contrarij.* Et ex his præclusa manet communis contrariorum euasio, nimirum posse attributa diuina demonstrari per essentiam, & vnum attributum per aliud ab intellectu viatoris distinguente essentiam ab attributis, & attributa inter se, qua distinctione supposita apprehenditur essentia, vt radix attributorum, & vnum attributum, vt ratio alterius cognoscitur: secus autem ab intellectu diuino cognoscente essentiam, & attributa, prout à parte rei sunt absque distinctione inter illa; Deus enim non potest distinctionem istam confingere: ac proinde cum in se essentia non sit causa attributorum, nec vnum sit causa alterius, non potest ab intellectu diuino essentia cognosci tanquam causa attributorum, quod necessarium erat, vt illa attingeret scientifica cognitione.

56 *Reijcitur 1. solutio.* Ex dictis, inquam, hæc communis nostri argumenti solutio manet præclusa, & reijcitur primo; vt enim ex D. Thom. iam vidimus, datur in Deo scientifica attributorum cognitio secundum rationem distincta ab intellectu, seu simplici intelligentia, qua cognoscit suam naturam; sed hæc cognitionum distinctio nequit subsistere in Deo, nisi essentiam suam cognoscat, vt est causa virtualis, aut radix attributorum, & hæc vt illa radicata virtualiter: ergo quamuis Deus non faciat distinctionem rationis inter essentiam, & attributa, illa tamen tali ordine cognoscit, vt essentiam attingat, vt radicem virtualem; attributa verò, vt in essentia virtualiter radicata, quod sufficit ad rationem scientiæ strictæ.

57 *Secundo.* Secundo; nam quod Deus essentiam, & attributa cognoscat prout in se sunt, non tollit, quin cognoscat essentiam, vt attributorum rationem, seu virtualem radicem; sed hoc sufficit, vt attributa scientifica cognitione cognoscat: ergo sic cognoscit illa. Minor ex dictis habetur. Maior autem sic probatur; vnum esse causam virtualem alterius, est taliter comparari cum illo, quod si realis inter vtrum intercederet distinctio, illud realiter causaret; sed Deus hoc ita cognoscit; cum in hac cognitione nulla intercedat confictio: ergo cognoscit essentiam vt radicem attributorum.

58 *Tertio.* Tertio; nam Metaphysica, non solum in nobis obtinet rationem scientiæ, sed etiam in Angelico intellectu, quod nescio, an aliquis contrariorum negauerit; & tamen Angelicus intellectus non facit distinctionem rationis inter ens, & proprietates, quas de ente demonstratiuè cognoscit; ergo quamuis Deus non distinguat essentiam suam ab attributis formaliter, cognoscet sua attributa cognitione strictè scientifica. Minor probatur; ideò intellectus noster inter ens, & illius proprietates fingit distinctionem rationis, quia non vno, sed pluribus conceptibus ens, & eius proprietates cognoscit; sed Angelus vna cognitione, & vno mentis conceptu cognoscit ens, & illius proprietates: ergo non facit distinctionem rationis inter obiecta prædicta.

59 *Quarto.* Denique tradita solutio reijcitur; etenim absque eo quod intellectus diuinus faciat distinctionem rationis in bonitate diuina, prout est ratio diligendi, & prout est ratio puniendi, atque miserendi, dantur cum proprietate in ipso, non solum virtus charitatis Theologica, sed etiam misericordia, iustitia quæ sunt virtutes morales, vt frequenter docet Discipuli D. Th. *infra q.20. & q.21.* ergo pariter absque eo quod inter essentiam, & attributa distinguat, dantur cum proprietate in ipso intellectus principiorum, & scientia.

§. IV.

Argumentis in contrarium occurritur.

60 *Arg. 1. ex D. T.* Contra istam conclusionem arguitur primo ex Diuo Thoma 1. *Contra Gentes c. 25. proximè ad finem*, illis verbis: *Ex hoc etiam patet, quod Deus definiri non potest, quia omnis definitio est ex genere, & differentia: patet etiam, quod non potest demonstratio de ipso fieri, nisi per effectum, quia principium demonstrationis est definitio eiusdem, de quo fit demonstratio*; sed de quo potest dari scientia à priori, potest etiam fieri demonstratio; nam, id est obiectum scibile de quo demonstrantur passiones: ergo de Deo non potest dari scientia à priori; & consequenter Deus de suis attributis scientiam *propter quid* non habet.

61 *Resp. 1.* Respondeo, hoc argumentum non posse sententiæ oppositæ fauere; nam illius Auctores non negant, nos habere scientiam à priori de Deo, cum fateri teneantur Theologiam esse verè, & propriè scientiam: verba autem ex D. Thom. allegata non procedunt de Deo prout à se cognoscibili, sed prout cognoscibili ab intellectu creato, & in hac consideratione solum negat demonstrationem perfectam de Deo quæ petit tandem reduci ad perfectam, & definitiuam cognitionem naturæ subiecti: non autem omnem demonstrationis modum sufficietem ad rationem scientiæ à priori; vt enim docet D. Th. in hac 1. p. q. 1. art. 7. ad 1. *Licet de Deo non possimus scire, quid est vtimur tamen eius effectu in hac doctrina, vel natura, vel gratia loco definitionis ad ea, quæ de Deo considerantur.* Verba sunt D. Tho. ex quibus non licet inferre scientiam, quam de Deo habemus, esse tantum à posteriori; nam semel natura Dei per effectum descriptiuè cognita à priori, illa mediante cognoscuntur Dei proprietates, quia natura Dei est causa virtualis illarum.

62 *Secundo resp.* Vel secundo responderi potest, negasse D. Tho. demonstrationem à priori de Deo per veram, & realem causam; non autem, quæ per causam virtualem procedat, & hæc sufficit ad rationem scientiæ à priori.

63 *Replicabis.* Sed dices; ratio qua D. Thomas negat demonstrationem à priori de Deo, non est quia natura ipsius non sit causa attributorum, sed quia Deus à nobis definiri non potest: principium autem demonstrationis à priori est definitio subiecti; at si solum negaret demonstrationem à priori per causam veram, & realem, non deberet pro ratione assignare, quia Deus definiri non potest, sed quia illius perfectiones causam habere non possunt: ergo non solum negat illum demonstrationis modum, sed omnem; & consequenter negat scientiam à priori de Deo. *Respond.* Respondeo, eo ipso quod aliquid definiri propriè non possit, quia non est compositum ex genere, & differentia, non posse habere proprietates realiter à propria natura distinctas: ac proinde nec ab illa dimanantes per realem dimanationem: Vnde D. Th. reddens pro ratione cur de Deo nihil demonstrari possit per causam realem in essendo; quia definiri non potest, eo quod non est compositus ex genere, & differentia: radicem assignauit huius impossibilitatis.

64 *Instabis.* Instabis: substantia, qualitas, quantitas, & alia suprema genera habent proprietates realiter dimanantes ab illis, & de ipsis demonstrabiles per causam veram, & realem; & tamen non sunt composita ex genere, & differentia; aliàs prima genere non essent: ergo carere definitione defectu compositionis ex genere, & differentia non est ratio non habendi proprietates per realem dimanationem, & quæ possint demonstrari per veram, & realem causam; & consequenter Diuus Tho. non assignauit radicem huius impossibilitatis.

65 *Respond.* Respondeo, prætermissa maiori, & concessa minori, distinguo consequens: carentia definitionis, & compositionis ex genere, & differentia, titulo summæ actualitatis, & supremæ perfectionis, nego consequentiam: titulo potentialitatis, & imperfectionis, transeat consequens. Itaque carentia compositionis ex genere, & differentia, & definitionis propriæ, ex duplici capite potest oriri. Primo ex summa actualitate. Secundo ex potentialitate, carere primo modo, fundat carentiam proprietatum realiter differentium à natura subiecti; & consequenter realiter dimanantium ab illo; Secus autem secundus modus carentiæ, & quia Deus caret definitione, & compositione ex genere, & differentia, ob summam actualitatem: fit consequens, vt non habeat proprietates realiter à se distinctas, nec realiter dimanantes: ac proinde, nec quæ possint demonstrari per veram; & realem causam, quidquid sit, an prima genera, quæ ob secundum titulum carent definitione, & prædicta compositione, habeant proprietates realiter ab ipsis distinctas, & realiter dimanantes, & per veram causam demonstrabilis de ipsis, quod negat Ferrariensis *lib. 1. Contra Gentes cap. 25. versu circa secundum corollarium.*

66 *Secundo arguitur.* Secundo arguitur; scientia *propter quid*, procedit per causam in essendo proprietatum quas attingit; sed diuinæ perfectiones causam in essendo non habent: ergo nequeunt, scientiam *propter quid* terminare; & consequenter Deus de se ipso scientiam *propter quid* non habet. *Respond.* Respondeo ex dictis, distinguendo maiorem; per causam in essendo realem, aut virtualem, concedo maiorem: semper realem, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam. Nam licet diuina attributa, quæ scientificè Deus de se ipso cognoscit, causam realiter influentem non habeat, habent tamen causam virtualem vt explicatum relinquimus, quod sufficere, vt vere demonstrentur de Deo, & scientificè scientia *propter quid* cognoscantur, constat exemplis adductis in Theologia, & Metaphysica.

67 *Replicabis.* Sed dices: attributa prout in re, causam in essendo non habent; sed Deus illa prout in se ipsis cognoscit: ergo prout cognita à Deo causam in essendo non habent; & consequenter; cognitio quam Deus habet de illis, scientia *propter quid* non est. *Respond.* Respondeo, iterum distinguendo maiorem: prout in se non habeant causam in essendo realem, concedo maiorem: virtualem, nego maiorem. & concessa minori, distinguo consequens: non habent causam realem quatenus cognita à Deo, concedo consequentiam: virtualem, nego consequentiam.

68 *Instabis primo.* Sed oppones aduersus istam solutionem primo; Deus de sua essentia secundum conceptum essentiæ non habet scientiam, sed intelligentiam simplicem; quia sua essentia est ens *à se*, & primum rerum principium; sed etiam diuina attributa sunt entia à se; ratio enim entis *à se* est transcendens per transcendentiam formalem omnes Dei perfectiones: ergo non terminant cognitionem Dei scientificam, sed simplicem intelligentiam.

Se-

Secundo. Secundo; attributa à Deo cognosci, vt effectus virtualiter, nihil est aliud, quam cognoscere intellectum nostrum illa apprehendere, vt diuinæ essentiæ effectus; sed hoc non sufficit, vt intellectus diuinus de illis secundum se habeat cognitionem scientificam, sed tantum de illis, vt sunt in nostro intellectu; ergo de illis secundum se non habet scientificam cognitionem. *Tertio.* Tertio; Deus cognoscit sua attributa, vt omninò à sua essentia indistincta; aliàs confingeret distinctionem inter attributa, vt omninò indistincta ab attributis non cognoscitur, vt attributorum causa sub aliqua vera ratione: ergo Deus non cognoscit suam essentiam aliqua ratione, vt causam attributorum.

Respondeo ad primam instantiam, distinguendo causalem
69 *Resp. ad 1. instantiam.* maioris: quia est ens *à se* per exclusionem tam causæ, quam principij virtualis, concedo maiorem: solum per causæ exclusionem, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam. Nam attributa, esto sint ens *à se* per exclusionem causæ; non tamen sunt ens *à se* per exclusionem virtualis principij; & ideò terminant scientificam cognitionem. *Ad secundam.* Ad secundam, nego maiorem: sed est cognoscere taliter ad essentiam diuinam se habere, quod si ab illa realiter distinguerentur, realiter causarentur ab illa.

70 *Ad tertiam.* Ad tertiam, distinguo maiorem; ly *omninò* excludente distinctionem realem formalem, concedo maiorem. distinctionem virtualem, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, distinguo consequens: vt causam per realem formalem influxum, concedo consequentiam: per influxum virtualem, nego consequentiam. Nam causalitas, quæ interuenit est iuxta qualitatem distinctionis; & quia sunt omninò indistincta reali distinctione formali ab essentia, sunt, & cognoscuntur, vt omninò incausata ab essentia reali formali influxu, quia tamen distinguuntur ab essentia virtualiter, etiam virtualiter dimanant, & causantur ab illa.

Sed vrgebis; nam sequitur ex nostra doctrina, Deum efficere
71 *Vrgebis.* distinctionem actualem inter attributa, & essentiam, consequens non admittemus: ergo nec doctrinam traditam. Probatur *Sequela prob. 1.* sequela primo: nam intellectus humanus non concipit essentiam actu ab attributis distingui, sed tantum virtualiter; alias illius conceptio esset falsa, attribuens Deo prædicatum illi repugnans; & tamen distinguit essentiam ab attributis actuali distinctione: ergo si intellectus diuinus concipit essentiam, vt virtualiter ab attributis distinctam, statuit inter illa distinctionem actualem.

Secundo Secũdo probatur sequela; tunc enim actualis distinctio confingitur, quando id, quod non est distinctum, concipitur, ac si esset; sed virtualis distinctio non est reale aliquid existens in Deo; aliàs esset actualis realis distinctio: ergo si intellectus diuinus concipit essentiam, vt virtualiter ab attributis distinctam, concipit distinctionem, quæ non est, ac si esset; & consequenter actualem distinctionem inter essentiam, & attributa confingit.

Tertio probatur sequela; vt Deus scientificè sua attributa
72 *Tertio.* cognoscat, est necessarium, quod essentia diuina sit illi ratio cognoscendi attributa, & hæc in essentia, & ex essentia debent cognosci; sed essentiam esse intellectui diuino rationem cognoscendi attributa, & hæc in illa, & ex illa cognosci, est illi obijci, vt actu distincta: ergo non potest Deus sua attributa cognitione scientifica attingere, quin cognoscat illa, vt actu ab essentia distincta, consequenter quin actualem distinctionem inter attributa, & essentiam confingat. Denique probatur sequela; vt Deus sua attributa cognoscat scientifica cognitione, debent attributa cognosci præcisiuè ab essentia, ex vi talis cognitionis; sed cognosci attributa præcisiuè ab essentia hoc est essentia non cognita ex vi cognitionis scientificæ, est cognosci, vt actu distincta ab essentia: ergo non stat cognosci attributa scientificè à Deo, nisi inter illa, & essentiam diuinus intellectus actu distinguat.

73 *Resp. ad 1. probationem sequelæ.* Respondeo, negando sequelam. Ad primam probationem dicatur: intellectum humanum ideo inter essentiam, & attributa, actualem distinctionem efficere, quia licet ex parte obiecti, & in actu signato non attribuat actualem distinctionem immediatè, & per actum directum; cognoscit tamen essentiam vno conceptu, & alio attributa, quibus conceptibus obijciuntur attributa, & essentia, vt actu distincta exercitè, & supra hanc primam, & directam attingentiam essentiæ, & attributorum fundatur alia reflexa, qua Deo attribuimus actualem distinctionem ex vi primæ conceptionis in exercitio formatam. Quæ doctrina est D. Thom. q. 1. *de potentia art. 1. ad* 10. intellectus autem diuinus non pluribus, sed vno actu realiter concipit attributa, & essentiam, & ideò quamuis illa vt virtualiter distincta concipiat, actualem distinctionem non format.

74 *Ad secundam.* Ad secundam, concessa maiori, distinguo minorem: virtualis distinctio, non est aliquid reale actu existens in Deo, realitate distinctionis, concedo minorem: realitate entitatis, nego minorem, & consequentiam. Deus enim concipiendo essentiam suam virtualiter ab attributis distingui, nihil concipit, quod non sit; nam virtualis distinctio, etsi non sit actualis realis distinctio, est tamen realis, & distinctio virtualis, quod solum diuinus intellectus cognoscit.

Ad tertiam distinguo maiorem: debet essentia esse ratio virtualis attingendi attributa, & hæc in illa, & ex illa virtualiter cognosci, concedo maiorem: debet esse ratio formalis cognoscendi attributa, & hæc in illa, & ex illa cognosci, ly *in*, & *ex illa* dicendo habitudinem formalem, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam. Nam cum scientifica attributorum cognitio solum virtualiter à cognitione essentiæ in re distinguatur, & per nostrum intellectum formaliter, sufficit, vt essentia in re sit virtualis ratio Deo cognoscendi attributa, & per nostrum intellectum concipiatur, vt ratio formalis cognitionis attributorum; sicut ad hoc, quod voluntas, & intellectus in Deo distinguantur in re virtualiter, & formaliter per nostrum intellectum, sufficit, quod in re bonum diuinum virtualiter voluntatem specificet, & non verum diuinum, & per nostrum intellectum concipiatur bonitas, vt formaliter specificans voluntatem, & non veritas diuina. 75 *Ad tertiam.*

Ad vltimam probationem sequelæ, distinguo maiorem: ex vitalis cognitionis sumptæ realiter, nego maiorem: sumptæ virtualiter, & non realiter, concedo maiorem, & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam. Nam intellectus noster ideò actu distinguit inter attributa, & essentiam: quia vno actu attingit essentiam, quo sumpto realiter non cognoscit expressè attributa, & è contra entitate actus, quo attributa cognoscit attingit essentiam expressè: in diuino autem intellectu non ita; nam licet actus, quo attributa scientificè attingit, prout virtualiter distincto à cognitione essentiæ, virtualiter non attingat explicitè essentiam, illam tamen attingit realiter formaliter, nempè, cognitione essentiæ, quæ realiter formaliter identificatur cum attributorum scientifica cognitione; & ideò cognitio attributorum non facit distinctionem actualem inter illa, & essentiam, sicut diuina cognitio prout virtualiter à volitione distincta, attingit veritatem diuinam præcisiuè à bonitate, quin actu distinguat veritatem à bonitate; quia eadem cognitio sumpta realiter formaliter bonitatem attingit, nempè, media volitione sibi identificata identitate reali formali. 76 *Ad quartam.*

Tertio arguitur: sic comparantur in voluntate electio mediorum, & intentio finis, sicut in intellectu scientia, & lumen principiorum; sed attributa virtualiter ab essentia distingui, non sufficit vt essentia terminet intentionem, & attributa electionem: ergo virtualis attributorum ab essentia distinctio, non sufficit vt essentia diuina intellectu principiorum cognoscatur à Deo, & attributa cognitione scientifica. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur primo ex Diu. Thom. 1. *Contra Gentes cap. 74. ratione 5. ibi: Principale obiectum diuinæ voluntatis est diuina essentia, cum autem diuina essentia sit Dei intelligere, & omnia alia, quæ in ipso esse dicuntur, manifestum est, quod eodem modo principaliter vult se intelligere, se velle, se esse vnum, & quidquid aliud est huiusmodi;* sed si Deus essentiam suam vellet per intentionem vt finem, & attributa per electionem vt media, non vellet eodem modo principaliter essentiam, & alia, quæ in Deo formaliter reperiuntur, vt per se est manifestum: ergo attributa diuina, non per electionem, sed per intentionem diliguntur à Deo. 77 *Arg. 3.* *Minor prob.*

Secundo probatur ex eodem Diu. Thoma *lib. 1. Contra Gentes cap. 88. ratione 3.* illis verbis: *Voluntas est finis, electio autem eorum, quæ ad finem sunt; cum igitur Deus se ipsum tanquam finem velit, & non sicut quæ ad finem sunt, alia verò sicut quæ ad finem sunt, sequitur, quod respectu sui habeat voluntatem tantum; respectu autem aliorum, electionem: electio autem semper per liberum arbitrium fit, Deo igitur liberum arbitrium competit.* Hæc Diuus Thomas, ex quibus apertè constat illa solum Dei electionem terminare, quæ liberè amantur ab ipso; sed attributa non liberè, sed necessario amantur à diuina voluntate: ergo non terminant actum electionis, sed intentionis diuinæ. Tertio; nam obiectum electionis sunt media; attributa autem non sunt media, sed finis: cum sint bona, ratio autem boni eadem est ac ratio finis: ergo non terminant electionem, sed intentionem diuinam. 78 *Secundo* *Tertio.*

Quarto; nam fini vltimo repugnat terminare electionem; cum nequeat ad aliud à se vt ad finem ordinari; sed attributa sunt bona bonitate vltimi finis; aliàs non essent à se per exclusionem causæ finalis, nec efficientis; cum omne quod finem habet, habeat etiam causam efficientem: ergo electionem non terminant. Denique; nam attributa, & Deus ratione illorum amatur à nobis per actum Theologicæ charitatis; charitas autem, cum electiua virtus non sit, non elicit electionem: ergo à nobis non amantur per actum qui sit electio; & consequenter nec possunt Dei electionem terminare. 79 *Quarto.*

Hoc argumentum contra nostram, & communem sententiam multis ab hinc annis obieceram; adeoque difficile visum est, vt nonnulli. Recentiores propter illud à communi sententia recesserint, immeritò tamen, cum ipsi eadem premantur difficultate; & consequenter illam soluere teneantur, quod patet clarè; 80 *Hoc argumentum contra oppo-*

[...]stum ii[...] tertiam militare, probatur. ipsi namque, etsi scientiam strictè sumptam respectu suorum attributorum in Dei intellectu inficientur; in nobis tamen scientiam strictè sumptam respectu attributorum admittunt, videlicet nostram Theologiam, quam esse scientiam strictè, Deumque pro obiecto primario habere, & de ipso attributa demonstrare, tenent omnes Discipuli Diu. Thomæ, & frequentius alij Theologi. En argumentum, vel in nostra voluntate datur attributorum electio, vel non? Si primum: ergo etiam poterit electio attributorum in diuina voluntate absque inconuenienti constitui. Si secundum, sic insurgo; in nostro intellectu datur scientia strictè sumpta terminata ad attributa diuina; & tamen non datur in voluntate nostra electio terminata ad attributa diuina: ergo ex negata electione attributorum, non colligitur negatio scientiæ strictæ terminatæ ad attributa.

81 *[...]formatur.* Explicatur difficultas; Recentiores illi negant electionem in voluntate nostra, terminata ad attributa diuina; & tamen scientiam strictè sumptam in nostro intellectu ad illa terminatam, non negant: ergo tenentur discrimen inter scientiam, electionemque recognoscere; & consequenter ex eo quod Deus per actum electionis sua attributa non appetat, male inferunt sua attributa non cognoscere cognitione propriè scientifica.

82 *[A]d illud [re]sponderi potest [pr]imo.* Ad argumentum responderi potest primo, negando consequentiam, & assignando rationem discriminis; nam electio est de medijs non amatis propter se, sed propter finem; attributa autem diuina, cum infinitæ sint bonitatis, sunt vltimus finis: ac proinde propter se, & non propter aliud amabilia; vnde electionem terminare non possunt, vt autem cognitionem scientificam terminent, sufficit cognosci ratione essentiæ diuinæ, in quo nulla repugnantia inuenitur.

83 *[Ob]ijcitur [contr]a solu[tione]m.* Sed non satisfacit ista solutio; nam licet ratione assignata discriminis rectè probetur, non posse attributa terminare electionem, quæ purè electio sit, non tamen probatur, non posse terminare electionem, quæ simul sit intentio, hoc est, intentionem intermediam: ergo de hac electione loquendo, restat argumentum soluere. Probo antecedens; licet de ratione puræ electionis sit terminari ad obiectum nullo modo amatum propter se, sed tantum propter aliud, hoc tamen de ratione intentionis intermediæ non est, sed quod illius obiectum ametur propter aliud, quamuis simul propter se diligatur; sed diligi propter aliud, ly *propter* dicente virtualem causalitatem finalem non repugnat attributis: ergo quamuis petant (quia bona intrinsecè sunt) diligi ratione sui, non tamen repugnat illis intentionem, quæ simul sit, terminare. Probo minorem; attributa, etsi sint à se per exclusionem causæ finalis realis, non tamen sunt à se per exclusionem finis virtualis; sed esse propter finem virtualem, sufficit, vt ratione illius, & propter illum virtualiter diligantur: ergo sic diligi non repugnat attributis, imo sic diligi postulant.

84 *[C]onfirmatur.* Et augetur difficultas; licet diuina attributa sint entia à se per exclusionem causæ efficientis realis, quia tamen non sunt à se per exclusionem virtualis principij, sed hoc modo à diuina essentia dimanant, possunt terminate scientificam cognitionem, qua per diuinam essentiam, vt per causam virtualem cognoscuntur; sed etiam quamuis sint à se per exclusionem causæ finalis realis, non tamen sunt à se per exclusionem finis virtualis, sed hoc modo sunt propter diuinam essentiam: ergo possunt diligi propter illam; & consequenter terminare electionem, non quæ purè electio sit, sed quæ sit intentio non vltima, sed intermedia. Consequentia patet à paritate rationis. Maior constat ex dictis. Minor autem probatur primo; *[...]minor [pro]batur [pri]mo.* non enim est magis de ratione entis increati esse finem vltimum ad alium non ordinatum, quam esse primum principium ab alio efficienter non causatum: ergo si attributa, quamuis entia sint increata, sunt ab alio, nempè, ab essentia, vt principio effectiuo virtuali, erunt etiam ab eadem essentia, vel propter illam, vt finem virtualem.

85 *[Sec]undo [pro]batur [ra]tio.* Secundo; nam eo modo, quo aliquid efficienter causatur, etiam causatur finaliter: ergo si attributa habent causam efficientem virtualem, etiam habent causam virtualem finalem. Tertio; nam in creatis, vbi essentia, vel natura realiter à potentijs, alijsue proprietatibus distinguitur, illas causat realiter efficienter, & finaliter; potentiæ namque realiter à natura distinctæ, realiter ab illa dimanant in genere causæ efficientis, & realiter sunt propter illam in genere causæ finalis: ergo natura diuina, quæ virtualiter ab attributis distinguitur, erit causa virtualis illorum, non solum efficiens, sed etiam finalis. *[Qu]arto.* Denique; nam idcirco illa causat efficienter virtualiter, quia ita comparatur essentia cum attributis, quod si ab illis realiter distingueretur, illa realiter efficienter causaret; sed ita etiam comparatur; quod si realis distinctio intercederet, illa realiter finalizaret: ergo est finis virtualis attributorum.

86 *[Sec]undò [respon]deri [potes]t.* Secundo responderi potest, negando iterum consequentiam ob aliam rationem discriminis, nempè, quia de ratione electionis est libertas, vt constat ex D. Thoma *lib. 1. Contra Gentes cap. 88.* verbis *superius* adductis, vnde petit pro obiecto aliquid non necessarium ad amati finis existentiam: attributa autem diuina necessaria sunt ad existentiam essentiæ: ac proinde à Deo necessario suam essentiam amante, necessario, & non liberè petunt amari; ac proinde nequeunt terminare electionem; vt autem veritas aliqua demonstretur, non obstat necessaria connexio cum principio, quod demonstratur, imo petitur ista connexio, & sine illa demonstrari non potest; vnde quamuis Dei attributa necessario connectantur cum essentia diuina, possunt demonstrari per illam: ac proinde terminare scientificam cognitionem.

Hæc tamen solutio, etsi ad veritatem proximius, quam præcedens accedat, non plenè argumento satisfacit; nam licet lo- 87 *Nec ista solutio placet.* quendo de electione sumpta strictè, & adæquatè reddat sufficientem rationem discriminis inter illam, & cognitionem scientificam; loquendo autem de electione inadæquatè pro actu voluntatis respectiuo finis formali, aut virtuali respectu, non assignat sufficiens discrimen; sed vtentes solutione secunda, etiam istum actum relegant à voluntate Dei respectu suorum attributorum: ergo insufficienter argumento facto occurrunt. Probo minorem, negant electionem in Deo terminatam ad attributa, quia sunt bona bonitate vltimi finis; sed hac ratione non solum excluditur electio sumpta adæquatè, sed etiam inadæquatè pro actu respectiuo finis: ergo negant electionem in Deo respectu suorum attributorum, etiam sumptam inadæquatè.

Vnde his omissis solutionibus, vel ad subijciendam reductis pro solutione argumenti breuiter aduerto primo; electio- 88 *Pro vera solutione nota 1.* nem sumi dupliciter Primo, pro electione pura. Secundo, pro electione, qua simul intentio est, & dicitur intentio intermedia, quia terminatur ad finem ratione sui, & simul ratione vlterioris finis. Aduerto secundo; adhuc acceptam secundo modo, posse accipi dupliciter; primo strictè, & inadæquatè; secundo *Nota 2.* inadæquatè; & largè; hoc secundo modo nihil aliud importat, quam attingentiam obiecti non sistentem vltimo in illo, sed transeuntem ad aliud, ratione cuius amatur, vel transitu formali, reali, aut solummodo virtuali: in prima autem acceptione petit primo quod non sit necessaria, sed libera, vt docet Diuus Thomas loco *ex Contra Gentes* relato. Et 1. 2. *quæst. 13. artic. 6.* & quod sit eorum, quæ liberè aliqua ratione aguntur ab eligente, vt docet idem Diuus Thomas *vbi proximè artic. 4.*

His positis ad argumentum respondeo, attributa diuina non 89 *Vera solutio arg. nu. 77. positi.* posse terminare electionem puram, benè tamen scientificam cognitionem, propter rationem discriminis prima solutione traditam, quia nempè, de ratione puræ electionis est, vt obiectum illius, nullatenus propter se ametur, vt docet Diuus Thomas *in hac prima parte quæst. 19. artic. 2. ad 2.* quod diuinis attributis repugnat; cum habeant bonitatem infinitam intrinsecam, ratione cuius possunt, & petunt amari: scientia autem stricta non excludit à suo obiecto veritatem intrinsecam, ratione cuius in seipso cognoscatur, ac proinde loquendo de electione pura sufficiens discrimen inter illam, & scientiam versatur, vt hæc, & non illa possit erga attributa versari. Nec possunt terminare intentionem intermediam, hoc est, intentionem, quæ simul electio sit, sumpta electione adæquatè. Tùm; quia non liberè; sed necessario amari possunt à Deo. Tum etiam; quia attributa nulla ratione à Deo illa amante aguntur, quorum vtrumque electio adæquatè sumpta requirit; & quia nihil horum ad scientiam adæquatè sumpta exigitur, sufficiens ratio discriminis inter electionem adæquatè acceptam, & scientificam cognitionem versatur, vt hęc in Deo admittatur respectu suorum attributorum; illa vero à diuina voluntate excludatur: datur autem in Deo electio suorum attributorum sumpta pro actu voluntatis non sistente in proprio obiecto, sed illud propter aliud, vt finem saltim virtualem amante, & sic accepta electione, nullum inter illam, & scientificam cognitionem potest discrimen constitui in ordine ad diuina attributa.

Vnde in forma ad argumentum factum respondeo, distin- 90 *In forma respond.* guendo maiorem: electio adæquatè sumpta, nego maiorem: sumpta inadæquatè, concedo maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam. Nam licet attributa diuina non amentur à Deo amore, qui electio sit adæquatè ob rationes assignatas, amantur tamen amore, qui inadæquatè est electio, hoc est, amore non sistente in illis, sed vlteriorem finem, non realem, sed virtualem, non realiter, sed virtualiter respiciente, & electio sic sumpta comparatur ad intentionem finis, sicut cognitio scientifica ad intellectum principiorum, & cum intentione finis conuertitur; electio autem sumpta adæquatè, qua ratione dicit comparationem non solum ad finem, sed etiam ad media, electio medio postposita, & libertatem importat, & alia quæ *supra* enumerabamus, non sic comparatur: & ratio est; nam sunt aliqua ita necessaria ad finem, vt sine illis nequeat subsistere, alia sine quibus potest, hæc terminant electionem adæquatè acceptam, illa vero electionem sumptam inadæquatè, accepta vno aut alio modo disiunctim cum intentione, aut amore finis conuertitur; secus

autem accepta aliquo ex illis modis determinatæ.

91 *Ad tertiã prob. minoris.* Ad primam minoris probationem quatenus diſtinctioni traditæ obſtare poteſt, explico, & diſtinguo maiorem: eodem modo quoad rationem obiecti primarij, & quoad rationem neceſſitatis, concedo maiorem: eodem modo quoad omnia, nego maiorem, & diſtinguo minorem: ſi attributa ſua diligeret, vt purè media, vel vt fines inter medios realiter, non diligeret illa eodem modo, concedo minorem: ſi illa diligat, vt fines inter medios tantum virtualiter, ſubdiſtinguo minorem: non vellet illa eodem modo quoad rationem obiecti primarij, & quoad rationem neceſſitatis, nego minorem: eodem modo quoad omnia, concedo minorem, & nego conſequentiam. Itaque Diuus Thomas, ibi ſolum intendit ſtatuere diſcrimen inter increatas Dei perfectiones, & perfectiones creatas, quod illas non neceſſario, ſed liberè, non primario, ſed ſecundario diligit diuina voluntas, eo quod ſine illis poteſt bonitas diuina primario amata ſubſiſtere, illas verò non liberè, ſed neceſſario, non ſecundario, ſed primario diligit, quod verum eſt, & in hoc perfectiones attributorum cum perfectione eſſentiæ æquiparauit; cum quo tamen ſtat, vt attributa, quatenus ab eſſentia virtualiter diſtincta, ratione eſſentiæ virtualiter amentur; & conſequenter, vt fines intermedij, non realiter; non enim habent finem à ſe realiter diſtinctum, ſed virtualiter: quia eſſentiam diuinam, vt finem virtualem reſpiciunt, vt explicatum relinquimus. An autem attributa ſint primarium obiectum voluntatis diuinæ, vel ſolum alicuius actus formaliter exiſtentis in Deo; videbimus, cum obiectum primarium intellectus diuini examinemus.

92 *Ad ſecundam.* Ad ſecundam probationem dicatur: Diuum Thomam reſpectu attributorum, ſolum negare electionem acceptam adæquatè pro actu libero comparatiuo, & reſpectiuo realiter finis ex parte obiecti, non autem electionem ſumptam inadæquatè pro amore reſpiciente virtualem finem. *Ad tertiam.* Ad tertiam, diſtinguo maiorem: obiectum electionis puræ ſunt media, concedo maiorem: electionis, quæ ſimul intentio eſt, ſubdiſtinguo maiorem: media purè media, nego maiorem: media quæ ſimul rationem finis ſortiuntur, concedo maiorem: & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam: attributa namque etſi non ſint purè media, ſed fines, non tamen ſunt, prout virtualiter diſtincta ab eſſentia fines vltimi realiter, & virtualiter, ſed fines vltimi realiter, & virtualiter intermedij; habent enim diuinam eſſentiam pro fine ſui non reali, ſed virtuali.

93 *Ad quartam.* Et ex his ad quartam minoris probationem, diſtinguo maiorem: fini vltimo realiter, & virtualiter, concedo maiorem: fini vltimo realiter, & non vltimo virtualiter, nego maiorem: & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam: nam attributa, licet virtualiter ab eſſentia diſtincta, ſint vltimus finis realiter, quia finem realem, hoc eſt, realiter, finaliter influentem non habent, non tamen ſunt vltimus finis virtualiter; habent enim diuinam eſſentiam pro ſui virtuali fine, nec hoc opponitur eſſentiæ entis increati, ſicut nec quod habeat virtuale effectiuum principium, vt conſtat ex dictis.

94 *Ad quintam probationẽ.* Ad vltimam probationem dicatur: Deum ratione attributorum prout virtualiter ab eſſentia diſtinguuntur, diligi per actum ſecundarium, non per actum primarium charitatis, vt docebimus *Tract. de Charit. art.* 5. licet autem actus omninò primarius charitatis ſit intentio; electio autem actus ſecundarius, bene poteſt rationem intentionis intermediæ ſortiri. Nec ſequitur, charitatem eſſe virtutem electiuam. Tum, quia ad hoc opus erat, vt actus primarius charitatis electiuus eſſet. Tum etiam, quia virtutes electiuæ petunt erga fines realiter intermedios verſari: attributa autem non ſunt fines realiter intermedij, ſed virtualiter tantum.

95 *Arg. 4.* Quarto arguitur; fides prout terminata ad attributa Dei eſt participatio formalis ſcientiæ diuinæ, ſed prout ſic non eſt ſcientia ſtrictè: ergo cognitio Dei, vt terminata ad attributa non eſt ſtrictè, & rigoroſè ſcientia. Minor cum conſequentia tenet. Maior autem probatur; prout ſic terminata, eſt participatio cognitionis diuinæ, non ſimplicis intelligentiæ, quæ habet pro obiecto eſſentiam ſub primario eſſentiæ conceptu: ergo cognitionis ſcientificæ. *Reſpond.* Reſpondeo, diſtinguendo maiorem: ſcientiæ ſub conceptu certitudinis, omitto maiorem: ſub conceptu ſcientiæ, nego maiorem. & conceſſa minori, nego conſequentiam: & inſto; fides namque ſub terminatione ad eſſentiam eſt participatio ſimplicis intelligentiæ Dei; & tamen fides non eſt propriè ſimplex intelligentia, adhuc ſub illa terminatione; non enim innititur veritati immediatæ, nempè, eſſentiæ diuinæ creditæ, quod ad rationem ſimplicis intelligentiæ neceſſarium erat, ſed reuelationi extrinſecæ: pariter ergo quamuis fides ſit participatio certitudinis ſcientiæ diuinæ ſub terminatione ad attributa, non tamen eſt participatio formalis ſcientiæ ſub conceptu ſcientiæ, quia innititur extrinſecæ reuelationi, non autem eſſentiæ, vt radici virtuali attributorum, & obſcurè illa cognoſcit, quorum vtrumque ſcientiæ ſub conceptu ſcientiæ repugnat.

Quinto arguitur, & inſtatur contra hanc ſolutionem; viſio beatifica eſt participatio formalis ſcientiæ diuinæ ſub conceptu ſcientiæ; & tamen non eſt ſcientia ſtrictè: ergo Dei cognitio non eſt ſcientifica ſtrictè. Minor ex inde conſtat; ſcientia namque petit primario attingere concluſiones demonſtratas, viſio autem beatifica non illas, ſed Dei eſſentiam per ſe primo contemplatur. Maior autem ſuadetur; nam ideò fides non eſt formalis participatio cognitioni diuinæ, vt ſcientificæ; quia innititur extrinſecæ reuelationi; non autem cauſæ, aut radici veritatum demonſtrabilium, & quia obſcurè veritates illas attingit; ſed viſio beatifica non obſcurè, ſed clarè attingit attributa diuina, & creaturas, & diuinam eſſentiam contemplatur, vt radicem attributorum, & cauſam creaturarum: ergo eſt participatio formalis cognitionis Dei ſub conceptu ſcientificæ. 96 *Quint. arg. inſtatur contra dict. ſolutioni.*

Huic argumento in ſententia illorum, qui dicunt cognitionem diuinam abſque virtuali diſtinctione ſortiri rationem intellectus, & ſcientiæ, & primario ſolum eſſentiam attingere, ſecundario verò, & attributa, & creaturas, conſequenter eſt occurrendum, conceſſa maiori, negando minorem. Ad probationem dicendum; ſcientiam, quæ ſolum eſt ſcientia debere primario attingere veritates demonſtratas, quæ autem ſimul eſt intellectus principiorum primariam iſtam terminationem non petere, ſed ſolum, quod cauſam cognoſcat, & in illa, & ratione illius, effectus, vel concluſiones, & quia totum hoc in viſione reperitur: fit conſequens, vt ſit cognitio ſcientifica ſtrictè. 97 *Reſp. 1.*

In aliorum autem ſententia, aſſerente, ad rationem ſcientiæ ſtrictæ, exigi terminari primario ad veritates mediatas, & demonſtrabiles penès ordinem, ad quas primo, & per ſe rationem ſcientiæ ſortitur, aliter eſt occurrendum, negando maiorem. Ad illius probationem dicendum; fidem ex illis capitibus rectè excludi à ratione participationis formalis cognitionis Dei ſub conceptu ſcientificæ, reſtare tamen aliud ex quo viſio beatifica excluditur, nempè, quia non per ſe primo, ſed ſecundo attingit veritates demonſtrabiles, cuius oppoſitum neceſſarium erat, vt eſſet formalis participatio cognitionis diuinæ, vt ſcientificæ. 98 *Secun. reſp.*

Denique arguitur; ſi Deus ſcientiam ſtrictè de ſuis attributis haberet, ſequeretur, ſuam cognitionem ſcientificam attingere cognitione ſtrictè ſcientifica; conſequens eſt falſum: ergo Deus non habet ſcientiam ſtrictè de ſuis attributis. Sequela patet; nam cognitio ſcientifica eſt vnum ex diuinis attributis: ergo ſi alia attributa cognoſcit cognitione ſtrictè ſcientifica, ipſam cognitionem ſcientificam ſcientia ſtrictè tali cognoſcit. Minor autem probatur; etenim cognitio ſcientifica petit virtualiter, ſaltim à ſuo obiecto, aut veritate demonſtrata diſtingui, non minus quam vitalis actio à principio vitali; ſed ſcientia Dei non poteſt à ſe ipſa virtualiter diſtingui: ergo nec reſpectu ſui ſortiri rationem ſcientiæ. 99 *Vltim. argum.* Reſpondeo, hoc argumentum, ſi aliquid probat, conuincere, Deum ſuam cognitionem nulla ratione cognoſcere; cum non minus petat cognitio diſtingui ab obiecto cognito, quam ſcientia ab obiecto ſcito. Quod autem neutrum conuincat conſtabit ex dicendis *infra*, cum de obiecto primario diuinæ cognitionis tractemus. *Reſpon.*

§. V.

Scientia ſtrictè ſumpta in Deo reſpectu creaturarum ſtatuitur.

TERTIA CONCLVSIO. *Cognitio diuina rationem ſcientiæ cum proprietate ſortitur reſpectu creaturarum ſecundum illarum eſſentias, & proprietates, & etiam reſpectu illarum, vt in ſingulari exiſtentium.* Ita contra Durandum docent Theologi pro 2. *concluſ.* allegati. Ante cuius probationem aduerto primo, inter veritates creatas quaſdam eſſe neceſſarias; & alias contingentes, iſtæ ſunt neceſſariæ, *Homo eſt rationalis*, *homo eſt riſibilis*: illæ autem, *Petrus exiſtit*, *currit*, *legit*, ſunt contingentes. 100 *Tertia conclus. Notand. primo.* Aduerto ſecundo, ex veritatibus neceſſarijs quaſdam eſſe immediatas, nempè, inter quarum prædicata, & ſubiecta, nihil intrinſecum mediat, vt iſta: *homo eſt rationalis*; aliàs verò eſſe mediatas, in quibus inter ſubiectum, & prædicatum aliquid intrinſecum mediat, vt hæc, *homo eſt riſibilis*: mediat enim inter riſibilitatem, & hominem admiratiuum. Aſſerimus ergo contra Durandum, cognitionem diuinam ſecundum terminationem ad omnes has veritates rationem ſcientiæ cum proprietate..... *Notand.*

Concluſio quantum ad omnes partes vnica ratione probatur; etenim cognitio euidens, & certa rei per cauſam, & quod eius eſt cauſa, & quod aliter ſe habere non poteſt, eſt cognitio ſtrictè ſcientifica; ſed Deus habet cognitionem certam, & euidentem eſſentiæ rerum creatarum, & illarum proprietatum, & contingentium in ſingulari exiſtentium per cauſam, certò, & euidenter cognitam: ergo habet ſcientiam ſtrictam 101 *Probat. concluſ. quoad omnes partes.*

de

Minor quoad 1. partem prob. 1. de omnibus his veritatibus. Illatio est in forma. Maior constat ex definitione scientiæ ab omnibus acceptata. Minor autem quoad omnes partes indiget probatione, & quoad primam, in qua est maior difficultas, probatur primo; nam licet essentiæ rerum creatarum non habeant causam creatam, & mediantem intrinsecè inter prædicatum, & subiectum, habent tamen causam increatam; vt enim docet Diuus Thomas in hac *prima p. quæst. 21. artic. 4. in corpore*, hominem esse hominem, est propter diuinam bonitatem: ac proinde bonitas Dei est causa huius finalis. Et vt docet *quæst. 15. artic. 3. ad 2.* eorum quæ neque sunt, neque fuerunt, nec erunt, Deus habet idæam, non secundum quod idæa exemplar significat, bene tamen prout idæa significat rationem; idæa autem sub vtraque ratione causa est idæati.

102 *Secundo prob.* Deinde; nam essentiæ creatæ essentialiter petunt omnipotentiam, vt causam efficientem; cum essentialiter sint entia non à se, sed ab alio; ens autem ab alio, ab illo essentialiter dependeat. *Tertio.* Denique; nam iuxta Diuum Thomam *in hac quæst. art. 5. & 6.* Deus veritates creatas cognoscit in se, ipso, vt causa, & principio illas continente perfectè; sed cognoscit veritates necessarias immediatas: ergo in se ipso, vt causa illarum; & consequenter veritates istæ immediatæ, & necessariæ causam habent increatam.

103 *Quoad 2. partem prob.* Et ex his manet secunda pars eiusdem minoris probata, & insuper constat; nam proprietates creaturarum causantur ab illarum essentijs, effectiuè, & subiectiuè, & finaliter; risibilitas namq; v.g. radicatur in essētia hominis, subiectatur in illa, & est propter illam; sed Deus essentias creatas cognoscit, & omnium illarum habitudinem, & connexionem: ergo cognoscit essentias creatas esse causas proprietatum, & proprietates ab illis modis assignatis causari.

Quoad 3. partem prob. minor. Et denique tertia pars eiusdem minoris suadetur; nam licet veritates contingentes non habeant causam infallibilem creatam, Deus tamen mediante suo decreto efficaci illarum est causa infallibilis, & essentia sua, vt per liberum decretum determinata est illarum causa exemplaris infallibiliter cum illis connexa: ergo cognoscit has veritates in suo libero decreto, & in se, vt illarum causa exemplari; & consequenter habet certam, & euidentem cognitionem istarum veritatum per causam.

104 *Arg. 1. Durand.* Sed contra istam conclusionem obstat primum argumentum Durandi; nam scientia, sapientia, & intellectus principiorum in Deo concipiuntur à nobis ad instar similium perfectionum, quæ in creaturis reperiuntur; sed scientia in nobis non versatur erga essentias creatas, nec erga res in singulari existentes, sed tantum circa proprias passiones in communi consideratas: ergo scientia Dei non versatur erga essentias creatas, nec circa res in singulari existentes, sed tantum erga proprietates, passionesque creaturarum in communi.

105 Respondeo, verum esse perfectiones concipi à nobis in Deo ad instar similium existentium in creaturis, seclusis tamen omnibus imperfectionibus, quibus inuolutæ reperiuntur in illis, quod autem scientia creata non se extendat ad singularia existentia, nec ad essentias creaturarum, oritur ex eo quod intellectus noster non penetrat Deum, vt est causa essentiæ creaturarum, nec certa decreta Dei, ex quibus contingentia certitudinem sortiuntur, quod imperfectionis est, & ideo scientia diuina, quæ est ab omni imperfectione abstrahenda terminari debet, nedum ad proprias passiones, sed etiam ad rerum essentias, & ad contingentia vt in singulari existentia.

106 *Secundo arg.* Secundo arguitur; essentiæ rerum creatarum à nulla causa dependent: ergo nequeunt per causam cognosci, quod necessarium erat, vt terminarent scientificam cognitionem, quæ est cognitio rei per causam. Antecedens probatur; essentiæ rerum creatarum terminare nequeunt actionem productiuam; cum hæc petat rem existentem pro termino; sed dependentia rei à causa, est mediante actione causæ: ergo à nulla causa dependent.

107 *Respond. primo.* Huic argumento responderi solet primo, quod licet essentiæ creatæ, vt in statu possibilitatis non dependeant à Deo, vt à causa efficiente, dependent tamen ab illo vt à fine, & exemplari, & hoc sufficit, vt per causam scientificè cognoscantur.

108 *Reijcitur solutio.* Sed contra; nam vel solutio procedit de dependentia, vt exercita, vel de dependentia signata; neutro ex his modis potest discrimen subsistere: ergo nec veritas solutionis. Probatur minor; causa finalis non causat, nisi mouendo efficientem, nec causa exemplaris aliter de facto influit, nisi artificem dirigendo ad effectus productionem; sed essentiæ creaturarum non dependent dependentia exercita à Deo, vt à causa efficiente, vt tradita solutio supponit: ergo nec à Deo, vt fine, nec vt à causa exemplari exercita dependentia dependent, sed tantum dependentia signata, hoc est, exigendo essentialiter, quod si extra causas ponantur, à Deo finalizentur, & ab ipso exemplariter causentur; sed hoc genere dependentiæ, etiam dependent à Deo, vt à causa efficiente; petunt enim essentialiter, vt extra causas existant, Deum pro causa prima efficienti: ergo nullum est discrimen.

Et ex his argumēto facto occurritur distinguendo antecedens: dependentia exercita, concedo antecedens: signata, nego antecedens, & consequentiam; sic enim essentialiter dependent à Deo, & in ipso eminenter continentur, vt in causa efficiente, finali, & exemplari. Quod autem hæc dependentia sufficiat, vt terminent scientificam cognitionem patet; nam passiones demonstrantur per essentias; & tamen in statu possibilitatis non dependent ab illis exercitè, cum exercitè non dimanent, in quo illarum dependentia consistit: ergo dependentia signata proprietatum ab essentia, sufficit, vt de illa, & per illam demonstrentur, & scientificè cognoscantur. 109 *Vera solutio.*

Sed oppones primo; nullius creaturæ essentia constituitur per respectum ad Deum, vt ad causam efficientem, ergo nulla creatura dependet ab illo essentialiter in isto genere causæ. Secundo; nam saltim substantiæ creatæ nequit essentialiter competere dependentia à Deo, vt à causa: ergo essentia substantiæ creatæ non potest cognosci scientificè: Probatur antecedens; vt enim communiter docetur à discipulis Diui Thomæ, substantia creata est absoluta ab omni ordine transcendentali ad aliquid extra se, vnde probant impossibilitatem substantiæ supernaturalis creatæ; sed dependentia à Deo est ordo transcendentalis: ergo nequit essentialiter competere essentiæ substantiæ creatæ. Tertio; nam demonstratio alicuius rei petit per causas talis rei proprias procedere; sed Deus est causa communis, & vniuersalis omnium: ergo per ipsum, vt causam, non possunt essentiæ rerum creatarum demonstrari. 110 *Replicabis 1. Secundo. Tertio.*

Respondeo ad primam replicam, permisso antecedenti, negando consequentiam. Licet enim nulla creatura in particulari per respectum ad Deum, vt causam efficientem constituatur, omnibus tamen creaturis transcendentaliter conuenit ratio entis ab alio, cui essentialis est dependentia à Deo, vt à causa. Ad secundam, distinguo antecedens: essentialiter constitutiuè, concedo antecedens: transcendentaliter, nego antecedens, & consequentiam: & sic accipienda est communis Thomistarum doctrina, nempè, quod substantiæ ex conceptu substantiæ respectus transcendentalis ad extrinsecum non conuenit, cum quo tamen stat, quod ex conceptu entis ab alio transcendentalem respectum ad Deum, vt causam efficientem, finalem, & exemplarem importet. 111 *Ad 1. replicam respond. Ad secundam.*

Ad tertiam, distinguo maiorem: per causas proprias proprietate rei contentæ, concedo maiorem: proprietate continentis, nego maiorem, & distinguo minorem: est causa communis omnium eminenter continens cuiusuis rei prædicata proprijssima, concedo minorem: tantum continens prædicata communia, nego minorem, & consequentiam. Vt enim res aliqua à priori demonstretur, sufficit causa continens prædicata propria ipsius, etsi aliarum rerum prædicata contineat: Deus autem, & si sit causa vniuersalis omnium non continet solum prædicata vniuersalia, sed etiam propria rerum prædicata, ideoque per ipsum tamquam per causam, possunt creaturarum essentiæ à priori demonstrari. 112 *Ad tertiam.*

Tertio arguitur; si creaturarum proprietates scientificè cognoscuntur à Deo, per illarum essentias erit, à quibus dimanatiuè causantur; sed cognitio terminata ad proprietates per essentias creaturarum in diuino intellectu non datur: ergo nec scientifica proprietatum creaturarum cognitio. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur; cognitio effectus per causam terminatur ratione causæ ad effectum; sed cognitio diuina non potest terminari ad proprietates ratione essentiæ creatæ: ergo nec proprietates per essentiam creatam cognosceret. Probatur minor; si cognitio diuina terminaretur ad proprietates ratione essentiæ creatæ, essentia creata esset Deo ratio cognoscendi proprietates; sed hoc concedi non potest; nihil enim creatum potest esse ratio cognoscendi Deo; aliàs esset diuinæ cognitionis motiuum, illamque specificaret, quod principijs Thomistarum non congruit: ergo diuina cognitio nequit terminari ad proprietates ratione essentiæ creatæ. 113 *Arg. 3*

Huic argumento docti Recentiores ex nostris minoris probatione conuicti, negant maiorem sentientes, Deum quidem scientificè cognoscere proprietates creaturarum, non tamen per illarum essentias, vt causam, sed quatenus ratione diuinæ essentiæ, vt causæ, tum essentias creatas, tum etiam proprietates cognoscit. Secundo alij respondent, concessa maiori, distinguendo minorem: ex parte cognitionis diuinæ, concedunt minorem: ex parte rei cognitæ, negant minorem, & consequentiam. Vt enim Deus scientificè cognoscat proprietates creaturarum per illarum essentias vt causas sufficit cognoscere essentias creaturarum esse causas proprietatum, in quo consistit cognoscere proprietates per essentias causalitate obiectiua, quin sit necessarium, quod essentiæ creatæ sint Deo rationes cognoscendi proprietates ex parte diuinæ cognitionis. Contra quam distinctionem non obstat minoris probatio, quæ solum hoc secundum conuincit; non autem primum. 114 *Prima solutio. Secundo*

Tertia solutio concedit argumenti maiorem, & negat minorem. Ad illius probationem, concessa maiori, negat iterum minorem, & ad probationem dicit cognitionem diuinam meditari posse dupliciter. Primo, secundum terminationem actiuam. Secundo, vt passiuè terminatam, & licet essentia creata nequeat esse ratio terminationis actiuæ cognitionis Dei ad illius proprietates, quia ad hoc necessarium erat, quod diuinam cognitionem moueret, illamque specificaret, potest esse terminatio passiua cognitionis Dei ad essentiam hominis, v.g. esse ratio terminationis passiuæ ad hominis proprietates, & hoc sufficit, vt sit scientifica proprietatum cognitio per essentiam creatam, vt causam: sicut Deum velle dare gloriam propter merita, ly *propter* dicente obiectiuam tantum causalitatem, & rationem terminationis passiuæ volitionis Dei ad gloriam; non autem terminationis actiuæ, sufficit, vt Dei volitio, quatenus terminatur ad gloriam sit actus iustitiæ remuneratiuæ.

115 *Tertio.*

116 *Omnes istæ solutiones sunt probabiles.* Quæ omnes solutiones probabiles sunt, loquendo, vt de facto loquimur de cognitione diuina, quæ rationem scientiæ respectu creaturarum sortitur, non vt circa obiectum formale, & primarium, sed tantum materiale, & secundarium: sicut enim hac de causa rationem scientiæ respectu proprietatum sortitur, quin ad illas primario, & formaliter terminetur, sed tantum secundario, & materialiter: ita potest rationem scientiæ proprietatum per essentias creatas sortiri, quin actiuè sumpta ab essentijs creatis ad illarum proprietates moueatur.

117 *Aliter, & melius respondetur.* Sed melius responderi potest, concessa maiori, negando minorem. Ad probationem, concessa maiori, distinguo minorem: ratione essentiæ creatæ, vt in se, concedo minorem: vt eminenter in diuina essentia contentæ, nego minorem, & consequentiam. Sicut enim decretum executiuum, quod Deus habet circa gloriam adultorum est actus iustitiæ distributiuæ, quamuis non moueatur à meritis prout in se, quia mouetur ab illis, vt eminenter in diuina essentia contentis, vt explicabimus *infra q. 23. art. 4.* & similiter Deus amore amicabili diligit rationales creaturas, quia Dei effectus mouetur ab illarum bonitate, vt eminenter in diuina bonitate contenta, quamuis non moueatur, nec possit ab illa strictè, vt docebimus *Tract. de Charitate*; ita vt Deus scientificè proprietates creaturarum cognoscat per illarum essentias, vt causas, sufficit ex parte obiecti cognoscere essentias creatas esse causas proprietatum, & ex parte actus diuini ab essentijs creatis, non vt in se, sed vt in Dei essentia contentis ad proprietates cognoscendas moueri.

118 *Vltimo arguitur.* Denique arguitur; cognitio Dei, vt terminata ad creaturas indiuiduas existentes, non est scientifica strictè: ergo falsa est tertia pars conclusionis. Probatur antecedens: non est scientifica strictè; vt terminata ad decreta libera Dei, vt actu existentia: ergo nec vt terminata ad creaturas actu existentes. Consequentia patet. Tùm, quia diuina cognitio terminatur primario ad decreta, secundario verò ad creaturas: ergo si vt primo terminata rationem scientiæ non habet, nec vt secundo terminata ad creaturas rationem scientiæ sortitur. Secundo; quia decreta libera ex suppositione, quod sint, necessario sunt, non minus, imo magis, quam creaturæ existentes: ergo si non obstante hac necessitate ex suppositione, scientificam cognitionem non terminant; pariter nec illam terminant creaturæ, vt actu existentes. Antecedens autem probatur; etenim cognitio scientifica est cognitio rei per causam necessario cum re cognita connexam; sed decreta libera Dei, non possunt per causam cum illis necessario connexam cognosci; nullum enim prædicatum diuinum, quod solum esse potest causa virtualis illorum; est cum eis necessario connexum: ergo decreta libera terminare nequeunt cognitionem strictè scientificam.

119 *Respond.* Respondeo, negando antecedens. Ad probationem, nego antecedens. Ad illius probationem, concessa maiori, nego minorem. Nam decreta libera Dei eo modo quo causam habent, hæc cum illis necessario connectitur; licet enim voluntas diuina sumpta absolutè, non connectatur necessario cum decreto libero, prout tamen virtualiter influens, necessario cum illo connectitur; sicut voluntas creata, vt actu influens realiter in actum liberum necessariam habet connexionem cum illo; cum hoc tamen discrimine, quod voluntas creata ab alio constituitur influens actu in proprios actus, nempè, à Deo applicante, & mouente media physica præmotione: voluntas autem diuina à se ipsa, absque aliquo superaddito; aliàs actus purus non esset, si aliquo à se distincto in ratione principij decretorum constitueretur.

§. VI.

Scientia à posteriori excluditur à diuino intellectu.

VLTIMA CONCLVSIO SIT. *Scientia à posteriori in Deo constituenda non est.* Ita frequenter Discipuli D. Thomæ supponentes potius, quam disputantes quæstionem. Illamque suadeo primo ex Diu. Thom. *quæst. 2. de Verit. art. 2. ad 2.* illis verbis: *Non quasi essentiam suam ex alijs rebus cognoscens, &c.* Ex quibus verbis tale argumentum deducitur: si in Deo scientia à posteriori daretur, suam essentiam per creaturas cognosceret à posteriori; sed non datur in intellectu diuino cognitio sui per creaturas: ergo scientia à posteriori in ipso constituenda non est. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur: si Deus se à posteriori cognosceret per creaturas, suam essentiam ex alijs rebus cognosceret; causa namque tunc à posteriori cognoscitur, cum ex effectibus cognitis innotescit intellectui; sed vt docet Diu. Thom. Deus non cognoscit se ex creaturis: ergo non cognoscit se per creaturas. 120 *Vltima conclusio prob. 1. ex D. T.*

Secundo id ipsum ostendo ex Angelico Doctore *lib. 1. ad Annibald. dist. 3. quæst. 2. art. 1. in corpor.* vbi docet, Beatos non cognoscere Deum per creaturas, & *solut. ad 2.* illis verbis: *Ad secundum de Angelo dicendum, quod quamuis cognoscat diuinam bonitatem relucere in creatura, non tamen ex creatura venit in creatorem, sed è conuerso.* Ex quibus verbis suadetur secundo conclusio: si in Deo scientia à posteriori daretur, se per creaturas cognosceret, à posteriori namque causa per effectum cognoscitur; sed Deus non cognoscit se per creaturas: ergo in illo scientia à posteriori non datur. Probo minorem primo; beati namque, quia Deum vident per essentiam, non cognoscunt Deum per creaturas, vt docet Diu. Thom. *loco proximè allegato*; sed Deus se per suam essentiam cognoscit: ergo non cognoscit se per creaturas. Secundo probatur minor si Deus se per creaturas cognosceret, se cognosceret ex creaturis; sed non cognoscit se ex creaturis: ergo nec cognoscit se per illas. Maior constat, & minor probatur, Angelus beatus, de quo Diu. Thom. *vbi nuper* loquebatur, non cognoscit Deum ex creaturis, sed è contra, creaturas cognoscit ex Deo: ergo Deus se ipsum non potest ex creaturis cognoscere. 121 *Secundo prob. ex D. Tho.*

Quod amplius vrgetur; si Deus se à posteriori cognosceret per creaturas, creaturæ essent Deo ratio cognoscendi se; sed hoc non potest admitti: ergo nec cognitio scientifica à posteriori admitti potest in ipso. Maior constat: nam in scientia à posteriori effectus est intellectui ratio cognoscendi causam: sicut in processu à priori causa est ratio veniendi in cognitionem effectus. Minor autem non minus aperta videtur; si namque effectus creati essent Deo ratio cognoscendi se, Deus se cognosceret ex creaturis; sed hoc admitti non potest; cum à D. Thom. Angelo beato hic modus Deum cognoscendi negetur: ergo creaturæ nequeunt, esse Deo ratio cognoscendi se. 122 *Confirmatur.*

Si fortè dicatur, D. Thom. solum negasse Angelo beato cognitionem Dei ex creaturis, ly *ex* dicente discursum, non vero, si tantum dicat rationem terminationis ex vno in aliud obiectum. Facile hoc effugium præcluditur; nam in eo sensu negat Angelum beatum Deum ex creaturis cognoscere, in quo illi concedit creaturas cognoscere ex Deo, vt constat ex illis verbis: *Non tamen ex creatura venit in creatorem, sed è conuerso*; at cognitio creaturarum ex Deo, quam Angelis beatis attribuit Angelicus Doctor, non est per discursum habita; cum in doctrina Angelici Præceptoris, Angeli non intelligant discurrendo, aut componendo, sed ideò solum ex Deo cognoscunt creaturas, quia Deus cognitus, est illis ratio cognoscendi creaturas: ergo cum negat Deum ex creaturis cognoscere, non solum ab illis relegat cognitionem discursiuam, sed etiam, quod creaturæ sint Angelico intellectui ratio cognoscendi Deum. 123 *Respondetur.* *Contra*

Tertio suadetur conclusio ex eodem Diu. Thoma *quæst. 2. de Veritate art. 1. ad 5.* quod ita procedebat: *Omne, quod scitur, scitur per aliquid magis notum; sed Deo non est aliquid magis, & minus notum: ergo in Deo scientia esse non potest.* Cui argumento occurrit D. Thomas dicendo, quod licet ex parte subiecti, & modo cognitionis attento, non sit Deo aliquid magis, & minus notum, ex parte tamen obiecti est vnum altero notius, quod diuinus intellectus cognoscit, & concludit: *Vnde, & quantum ad istum ordinem, qui potest attendi in diuina cognitione ex parte cognitorum, etiam saluatur in Deo ratio scientiæ; ipse enim præcipuè omnia per causam cognoscit.* 124 *Tertio probatur ex eodem D. Th.*

Ex hac doctrina tale argumentum formatur: omne, quod scitur, scitur per aliquid magis vnum notum, vt fatetur D. Thomas, dum maiorem argumenti non negat, sed illa admissa, quærit modum, quo possit in Deo verificari, vt in illo scientifica cognitio saluetur: ergo etiam quod scitur à posteriori, scitur per aliquid magis notum. Patet consequentia, 125 *Ponderatur D. T. auctoritas.*

nam

nam maior illa, quam Diuus Thomas admittit, cum vniuersalis sit, omnem scientiam comprehendit. Tunc sic; sed in scientia à posteriori non potest intelligi per notius ex parte obiecti, qualiter in scientia à priori à Diuo Thoma explicatur: ergo intelligenda est per notius ex parte subiecti; non enim est assignabile medium; sed vt Diuus Thom. docet, in Deo ex parte subiecti non est dabile magis, & minus notum: ergo in illo scientia à posteriori non datur.

126 *Quarto probatur ratione.* Et ex his suadetur conclusio ratione: nam cognitio scientifica à posteriori est cognitio rei per causam, vel ex parte cognitionis, vel ex parte cognoscentis; sed Deus incapax est istius causalitatis: ergo, & scientiæ à posteriori. Illatio cum minori tenet. Maior autem constat; vt enim ex Diuo Thoma iam vidimus, omnis scientia petit ex notioribus procedere; at nisi esset cognitio rei per causam aliquo ex prædictis modis, non esset cur postularet ex notioribus procedere, præmissæ namque inde petunt excedere conclusionem, quia sunt causæ conclusionis: ergo scientia à posteriori est cognitio rei per causam ex parte cognoscentis. Secundo; nam scire, definitur, quod est *cognoscere rem per causam*; sed in scientia à posteriori verificari non potest per causam ex parte obiecti, vt omnibus est conspicuum, & constat ex eius definitione: ergo intelligendum est per causam ex parte cognitionis, & subiecti cognoscentis.

127 *Replicabis 1.* Respondebis primo, prædictam definitionem non esse de scientia vt sic, sed tantum de scientia à priori, vnde ex illa inefficax conficitur argumentum. Sed contra primo; nam scientia, vt abstrahit à scientia à priori, & à scientia à posteriori, est definibilis aliqua definitione, & credendum est, *Contra 1.* sic fuisse à Philosopho definitam; sed non alia, nisi ea, quam in argumento adduximus: ergo illa definitione definitur scientia vt sic, quatenus communis est scientiæ, *quia*, & *propter quid*, seu scientiæ à priori, & à posteriori.

128 *Secundo.* Secundo; nam alia definitio, quæ ex Aristotele communiter circumfertur, nempè, scientia *est habitus per demonstrationem acquisitus*, etiam petit, quod scientifica cognitio fit rei per causam aliquo ex prædictis modis; cum demonstratio ex Philosopho sit, quæ *procedit ex primis*, *veris*, *causisque conclusionis*: ergo vel Philosophus scientiam vtrique communem sine definitione reliquit, quod incredibile est, vel scientia à posteriori petit procedere aliquo ex prædictis modis.

129 *Tertio.* Tertio; nam conclusio scitur per id, quod ad eius cognitionem aliqua ratione conducit; sed non stat conducentia, nisi causetur ex illo, vel ex parte rei cognitæ, vel ex parte cognoscentis: ergo stare nequit scientia sine aliqua causalitate medij in rem terminantem scientificam cognitionem.

130 *Respondebis 2. Reijcitur solutio.* Respondebis secundo; sufficere ad rationem scientiæ à posteriori causalitatem virtualem vnius cognitionis in aliam; hæc autem causalitas non repugnat cognitioni diuinæ, vt *supra* asserebamus. Sed contra; nam in Deo causalitas virtualis vnius cognitionis in aliam sumitur ex causalitate obiectorum, quia nempè, obiectum vnius cognitionis causa est obiecti alterius, nec aliunde prouenire, sicut de diuinis decretis communiter docetur à Theologis, quod scilicet, ordo inter illa sumitur ex ordine inter obiecta; sed in obiecto scientiæ à posteriori causalitas obiectiua non est, imo potius effectus est medium cognitionis causa: ergo in Deo ex parte subiecti, nequit esse causalitas virtualis vnius cognitionis in aliam, quod nempè, cognitio effectus sit causa virtualis cognitionis causæ, quod saltim necessarium erat ad rationem scientiæ à posteriori.

131 *Respondebis 3.* Respondebis tertio; sufficere ad scientiam à posteriori; effectum esse cognoscendi rationem cognoscendi causam, quin nec ex parte obiecti, nec ex parte subiecti, vel ex parte cognitionum, vlla causalitas intercedat; nulla autem repugnantia inuenitur, in eo quod effectus à Deo cognitus, sit illi ratio cognoscendi causam, v. g. se ipsum, vt est cum illo connexus, & terminus habitudinis effectus: ac proinde non repugnat Deo cognitio scientifica à posteriori.

132 *Contra 1.* Sed contra primo; vt enim vidimus ex Diuo Thoma 1. *ad Annibaldum dist. 3. quæst. 2. art. 1. in corpore, & solutione ad 2.* Etsi beati Deum in creatura cognoscant, non tamen cognoscunt Deum per creaturam, aut ex illa, sed è contra ex creatore cognoscunt creatures, quod à fortiori asserendum est de Deo; sed si creatura p[er]fect esse Deo ratio cognoscendi se, necessario esset dicendum se per creaturam, vel ex creaturis cognoscere: ergo effectus nequit esse intellectui Dei ratio cognoscendi se vt causam: ac proinde incapax est cognitionis scientificæ à posteriori.

133 *Secundo.* Secundo, vt enim effectus sit intellectui ratio cognoscendi causam, necessarium est, vt terminet immediatè cognitionem per exclusionem mediationis causæ priusquam effectus cognitæ ex vi eiusdem conceptus in tali cognitione reperti; sed nulla formalitas, vel conceptus datur in cognitione diuina immediatè ad creaturas terminata, vt constabit ex dicendis infra: ergo nequeunt effectus creati esse Deo ratio cognoscendi se ipsum.

GODOY *in 1. p. Tom. 1.*

Tertio. Tertio; nam effectus creati nequeunt esse medium, vel ratio cognitionis Dei perfectæ; sed tantum imperfectæ cognitionis, nempè, abstractiuæ, & quoad *an est*: sed Deus non potest se cognoscere imperfectè quo ad *an est*, & abstractiuè: ergo non potest se ipsum in creaturis, ex creaturis, vel ratione creaturarum cognoscere.

134 *Respondebis 1.* Respondebis primo, repugnare quidem Deum se imperfectè imperfectione priuatiua cognoscere, secus autem cognitione imperfecta negatiuè, cognitio autem Dei abstractiua ratione effectus creati, solum est imperfecta negatiuè; etenim ex vi talis medij non est cognoscibilis perfectius: ac proinde non est cur repugnet Deo huiusmodi cognitio. *Contra.* Sed contra; nam sequitur ex hac solutione, posse Deum se cognoscere opinatiuè, & obscurè, primum innitendo medio cognitionis probabilis, secundum innitendo medio fidei; consequens admitti non potest: ergo nec solutio tradita. Patet sequela; licet Deum abstractiuè cognosci, sit absolutè imperfectio priuatiua diuino intellectui repugnans, cognosci tamen abstractiuè ratione effectus creati, est solum negatiua imperfectio, quia creatura ex vi cuius cognoscitur, non potest ducere ex se in Dei cognitionem perfectam, & intuitiuam; sed medium opinatiuum non potest de se causare, nisi tantum cognitionem incertam, & medium obscurum fidei non potest de se initiare, nisi obscuram cognitionem: ergo cognitio ex vi illorum, solum est negatiuè imperfecta: ac proinde poterit admitti in Deo.

135 *Respondebis 2.* Respondebis secundo; cognitionem Dei abstractiuam adæquatè imperfectionem Deo repugnantem dicere, quæ tamen abstractiua est ex vno tantum conceptu, & ex alio est intuitiua, & comprehensiua ipsius, nullam dicit imperfectionem, & quia cognitio Dei ex creaturis, non est adæquatè abstractiua, sed solum sub vna terminatione, & sub alia est perfectè comprehensiua: fit, vt absque vlla imperfectione admitti possit in Deo.

Contra. Sed contra; nam etiam ex hac solutione sequitur, posse admitti in Deo cognitionem ex vno concepto, vel terminatione incertam, & pari ratione obscuram; dummodo ex alio conceptu, & terminatione, perfecta, & comprehensiua sit; consequens admittendum non est: ergo nec solutio tradita. Probatur sequela; licet cognitio adæquatè abstractiua Dei sit imperfecta, & diuino intellectui repugnet; cognitio tamen ex vno conceptu, & terminatione abstractiua, & ex alio intuitiua, imperfectionem non dicit, iuxta solutionem traditam: ergo pariter quamuis cognitio adæquatè incerta, & obscura, imperfectionem Deo repugnantem importet; cognitio tamen, quæ ex vna terminatione incerta, & obscura sit, & ex alia certa, & clara, imperfectionem Deo repugnantem non dicet.

137 *Confirmatur.* Respondebis tertio, quod licet creatura non possit intellectui creato esse ratio cognoscendi Deum perfectè, sed tantum imperfectè, & abstractiuè, intellectui tamen diuino incapaci imperfectæ cognitionis, & in cognoscendo infinito, potest esse ratio cognoscendi Deum perfectè. Sed contra; nam quod aliud perfectè non continet quoad esse, vel quoad cognosci, nulli potest esse ratio adæquatæ, & perfectæ cognitionis: ergo quamuis Deus aliunde perfectè cognoscat se ipsum, nempè in se, & ratione sui, creatura tamen illum imperfectè in repræsentando continens, nequit esse Deo ratio cognoscendi perfectè se ipsum.

Et augetur difficultas; ex eo namque quod liberum arbitrium creatum acceptum in actu primo, nequeat esse Angelo ipsum comprehendenti medium cognoscendi actos liberos futuros, inferunt frequenter Theologi contra Molinam, nec etiam Deo comprehendenti liberum nostrum arbitrium, posse esse medium in quo, vel rationem cognoscendi eosdem actus, etsi aliunde possit Deus plenissimè tales actus cognoscere: ergo pariter si creatura ab Angelo comprehensa, nequit esse ratio cognoscendi Deum perfectè, nec Deo illam super comprehendenti esse poterit ratio perfectè cognoscendi se ipsum.

§. VII.

Argumentis in contrarium occurritur.

CONTRARIUM huius conclusionis tenet Marcus de la Sera *in præsenti art. dub. 1. in solut. 1. argum.* referuntur etiam M. Petrus Cornejo *tract. 1. disp. 1. dub. 2. circa solutionem ad 1.* Et PP. Salmanticenses *tract. 3. de Scientia Dei disput. 3. dub. 1. §. 2. num. 7.* Isti tamen Auctores scientiam à posteriori in diuino intellectu non exprimunt, nec ex illorum doctrina colligitur; solum enim docent, cognitionem Dei, vt terminatam ad creaturas, quatenus dependentes à Deo ad ipsum indirectè, & quoad *an est*, terminari. Ex quo absque fundamento infertur, scientiam à posteriori in diuina mente admissi- 138 *Aliquot Thomistas pro contraria sententia falso referri, probatur 1.*

se; nam cognitio causæ, vt indirectè terminata ad effectum, non est scientia à priori: ergo cognitio effectus, vt indirectè solum terminata ad causam, vt terminum connexionis, & dependentiæ effectus, non est scientia à posteriori.

139 Secundo. Et quidem cognitio principiorum in nobis, prout ad cognitionem conclusionis concurrit, terminatur ad principia, vt talia; & consequenter in obliquo attingit effectus; & tamen scientifica cognitio non est: intentio etiam finis, vt talis, in obliquo attingit media, quin ex hoc rationem electionis sortiatur: & electio medij, vt talis, in obliquo attingit finem, quin ex hoc intentio sit, nec rationem vsus sortiatur in ordine ad finem, prout in ordine executiuo est effectus mediorum; pariter ergo cognitio effectus in obliquo, & indirectè solum ad causam terminata, vt terminum dependentiæ, & connexionis effectus, non est scientia causæ à posteriori: ac proinde ex hoc, quod præfati Auctores docuerint, Deum se ipsum in creaturis cognoscere indirectè, & in obliquo, prout est terminus connexionis, & dependentiæ creaturarum ab ipso, perperam infertur, sensisse dari scientiam à posteriori in Deo. Quidquid tamen sit de hoc in fauorem huius sententiæ, quam ex nostris tenuit Serra, & ex alienis, nonnulli Recentiores sequuntur, & contra nostram conclusionem.

140 Arg. 1. Arguitur primo; ideò in Deo constituimus scientiam à priori, quia diuinus intellectus cognoscit causam, & effectum, & ordinem inter illa, nempè, causam talis effectus; sed etiam cognoscit, esse effectum talis causæ: ergo admittere debemus in

Resp. 1. Deo scientiam causæ à posteriori. Respondeo primo, concessis maiori, & minori, negando consequentiam. Nam idem est, cognoscere causam esse causam effectus, & cognoscere effectum esse effectum talis causæ, vnde cum primum habeatur per scientiam à priori, non potest secundum ad scientiam à posteriori sufficere.

141 Resp. 2. Respondeo secundo, negando iterum consequentiam, & ratio discriminis est: nam cognoscendo essentiam hominis esse causam risibilitatis v. g. saluatur rem per causam cognosci, & minus per magis notum, ad minus ex parte obiecti, quod ad rationem scientiæ sufficere, vidimus ex Diuo Thoma; per hoc autem, quod intellectus cognoscat risibilitatem causari ab essentia hominis, non saluatur causalitas obiectiua effectus in causam; cum potius vt effectus causæ cognoscatur; & aliàs subiectiuæ causalitatis vnius cognitionis in aliam Deum incapacem supponimus: ac proinde nulla saluatur causalitas, quod tamen necessarium erat, vt conceptus scientiæ subsisteret.

142 Resp. 3. Tertio respondeo, distinguendo maiorem: ly *quia* rationem adæquatam dicente constituendi scientiam à priori in Deo, nego maiorem: & quia aliàs causa cognita est Deo ratio cognoscendi in illa effectum, concedo maiorem: & concessa minori nego consequentiam: quia taliter Deus cognoscit effectum in ordine ad causam, & vt dependentem ab illa, quod illius cognitio prius terminatur ad causam, & ex illa transit ad effectum, non tamen è contra, vnde effectus non est Deo ratio cognoscendi causam: ac proinde illam à posteriori non cognoscit per effectum.

143 Resp. contra. Sed dices, Deus cognoscit scientificè effectus creatos, non solum per suam essentiam vt causam, sed etiam per proprias causas creatas, v. g. risibilitatem scientificè Deus cognoscit per hominis essentiam, vt risibilitatis radicem, quin essentia hominis sit Deo ratio illam cognoscendi, vt plures Discipuli D. Thomæ non improbabiliter docent]: ergo quamuis effectus non sit Deo ratio cognoscendi causam, poterit per effectum à posteriori cognoscere causam.

1 Respond. 1 tione. Respondeo primo, permisso antecedenti, negando consequentiam. Ratio autem discrimnis constat *ex 2. solutione*, quia nempè, absque eo quod causa creata sit Deo ratio cognoscendi effectum, saluatur rem per causam ex parte obiecti cognoscere, quod ad rationem scientiæ requiritur; cæterum cum effectus in causam non exerceat in causando causalitatem, nisi intellectui sit ratio, vt veniat in cognitionem effectus nulla interuenit causalitas obiectiua, aut subiectiua; & cum ad rationem scientiæ petatur interuentus alicuius causalitatis, non potest scientia causæ per effectum subsistere.

144 Secundo Respond. Vel secundo respondeo iterum prætermisso antecedenti, negando consequentiam. Quia licet causa creata non sit Deo ratio cognoscendi effectum cognitione Dei actiuè considerata; passiue tamen inspecta, terminatio ad causam est ratio terminationis ad effectum, eo quod causa à Deo prius quam effectus cognoscitur, & hoc ad rationem scientiæ à priori sufficere, plures probabiliter docent: effectus autem non potest esse intellectui diuino ratio cognoscendi causam sumpta Dei cognitione, tam actiue, quam passiuè: primum; quia diuinæ cognitioni specificatio ab aliquo creato repugnat; Secundum; quia semper cognitio Dei prius ad causam terminatur, quam ad talis causæ effectum, & ideò non potest in vllo sensu causam per effectum cognoscere.

Secundo arguitur, & tradita doctrina impugnatur; Deus in

145 creaturis cognitis, cognoscit se ipsum, vt causa illarum, sed obiectum, in quo aliud cognoscitur, est intelligenti ratio illud cognoscendi, ad minus ex parte obiecti: ergo creaturæ cognitæ à Deo, sunt ei ratio cognoscendi se ipsum, prout causa est & principium illarum; & consequenter se per creaturas à posteriori cognoscit. Illatio tenet. Minor videtur certa; nam obiectum in quo aliud cognoscitur, primo terminat cognitionem, & ratione illius transit cognitio ad id, quod in illo cognoscitur: ergo obiectum, in quo aliud cognoscitur, est intelligenti ratio cognoscendi illud, ad minus ex parte obiecti. Maior autem ostenditur primo ex Diuo Thoma *quæst. 2. de Verit. art. 2. ad 2.* illis verbis: *Sed in diuina cognitione non est aliquis discursus, vt prius dictum est, quasi per notum in ignotum deueniat; nihilominus tamen ex parte cognoscibilium potest quidam circuitus in illius cognitione inueniri, dum scilicet cognoscens essentiam suam alias res intuetur, in quibus suæ essentiæ similitudinem videt, & sic quodamodo ad suam essentiam reddit, non quasi essentiam suam ex rebus alijs cognoscens.* Secundo arg. et replicatur cōtra dicta. Maior probatur primo ex D. Tho.

146 Cōfirmatur. Id ipsum docuit *in 1. dist. 32. q. 2. art. 1. ad 4.* Et *dist. 27. q. 2. ad 4.* ibi: *Nullo modo est concedendum, quod Pater intelligat à Filio, vel quod intelligat in Filio, sicut in obiecto. vel specie, qua cognoscitur, quia hoc poneret Filium habere aliquam rationem principij ad Patrem, sed tamen concedendum est, quod Pater intelligit in Filio, & seipsum, & alia, in quantum videt Filium esse similitudinem suam, & omnium aliorum, sicut principium videtur in eo, cuius est principium, quamuis, & in se ipso videatur; possum enim videre hominem in imagine sua, quamuis ipsum, etiam per se videam, ita & quamuis Pater se ipsum videat in se, & omnia alia, tamen omnia potest videre in Filio, & se ipsum, sicut, & se ipsum in creatura videre potest, in quantum ipsum creatura repræsentat, quamuis imperfectè.* Hæc D. Tho. ex quibus apertè constat, Deum in creatutis intelligere se sicut in obiecto, eo quod ipsum repræsentant.

147 Secundo prob. Secundo probatur ex eodem D. Tho. *lib. 1. ad Annibaldum distinct. 3. q. 2. art. 1. in corp.* ibi: *Sed beati non cognoscunt Deum ex creaturis, qui vident Deum per essentiam, cognoscunt tamen eum in creatura, sicut & Deus se ipsum videt in creatura repræsentatum.* Sentit ergo D. Th. Deum se ipsum in creatura cognoscere. Tertio probatur; quicumq; perfectè intelligit aliquid, intelligit in eo quidquid in eo repræsentatur: ita ad Verbum D. Tho. 1. *ad Annibaldum dist. 32. q. 2. art. 2. in 2. arg. Sed contra.* Ex quo infert, Patrem se in Filio intelligere, quia perfectè intelligit Filium, & in illo Pater repræsentatur; sed Deus intelligit perfectè creaturas, & creaturæ repræsentant Deum, vt vestigia, vel imagines: ergo in illis se ipsum intelligit. Quarto; non enim stat, intelligere aliquid dependens ab alio, & cum illo connexum, non intellecto ex vi eiusdem cognitionis termino dependentiæ, & connexionis extremo; sed creaturæ essentialiter dependent à Deo, & essentialiter connectuntur cum ipso: ergo Deus illas intelligens, se intelligit necessario ex vi eiusdem cognitionis. Tertio. Quarto.

148 Quinto. Denique; non enim potest comprehensiuè cognosci creatura quin in illa cognoscatur Deus; sed Deus comprehensiuè cognoscit creaturam: ergo in illa cognoscit se ipsum. Minor cum consequentia tenet. Maior autem probatur; tunc enim aliquid comprehenditur, cum cognoscitur adæquatè, & tunc adæquatè cognoscitur, cum in illo intelligitur quidquid in illo intelligibile est; sed in creatura est Deus cognoscibilis. Tùm, quia illum repræsentat, vt vestigium, & imago imperfecta. Tùm, quia homo in illa Deum abstractiuè cognoscit. Tùm denique, quia ab illo essentialiter dependet, & cum illo connectitur essentialiter: ergo comprehendi non potest, nisi in illa cognoscatur Deus.

149 Confirmatur. Quod amplius vrgetur; quia namque omnipotentia diuina essentialiter connectitur cum creaturis possibilibus, non potest comprehensiuè cognosci, quin in illa creaturæ possibiles cognoscantur omnes in particulari, vt docent Discipuli D. Thomæ, & frequentius alij Theologi *supra quæst. 12. art. 5. in hac quæst. art. 5. & infra quæst. 34.* ex quo inferunt Verbum ex cognitione creaturarum possibilium per se quarto modo procedere, quia procedit ex perfecta omnipotentiæ comprehensione; sed creaturæ essentialiter connectuntur cum Deo: ergo comprehendi non possunt, nisi in illis cognoscatur Deus.

150 Resp. 1 Ad 1. probationem maioris. Respondeo primo, negando maiorem loquendo de cognitione tui secundum entitatem. Ad primam probationem dicatur; Diuum Thomam loqui de cognitione Dei, non secundum esse formale, sed secundum esse virtuale, hoc est, cognoscendo creaturas cognoscere in illis se ipsum, vt ab illis participatum, non verò quia talis cognitio ex creaturis cognitis terminetur formaliter ad diuinam aliquam intrinsecam formalitatem. Et eodem modo accipiendus, & explicandus est Diuus Thom. *loco ex Sententiarijs relato.* Et ex his ad secundam probationem constat solutio, quod nempè, beati cognoscentes creaturas, cognoscunt in illis Deum, vt repræsentatum in ipsis, id est, cognoscunt creaturas repræsentare Deum; non autem in creaturis Deum secundum aliquam eius intrinsecam formalitatem cognoscunt. Ad confirmationem. Ad secundam probationem.

Et quod

151 *Solutionem esse de mente D. Tho. probatur.* Et quod sic accipi debeat Diui Thomæ doctrina constat ex his; quæ inter probandam nostram sententiam adduximus; si namque, vel beati, vel Deus ipse in creaturis cognitis cognoscerent Deum, vt creaturis distinctum, necessarium esset dicendum creaturem esse beatis rationem cognoscendi Deum, & Deo rationem cognoscendi se ipsum; hoc autem negat Diuus Thomas 3. *ad Annibaldum dist.* 2. vt vidimus: ergo cum docet, beatos in creaturis cognoscere Deum, intelligendus est non secundum quod Deus à creatura distinguitur, sed secundum quod in creatura virtualiter continetur, & istum modum cognoscendi se in creatura vocat D. Thomas circuitum in essentiam suam, non absolutè, sed quodammodo, quatenus essentiam suam in sua participatione cognoscere, est quodammodo se ipsum cognoscere.

152 *Replicabis 1.* Sed oppones primo; nam Diuus Thomas probat, Deum se ipsum in creatura cognoscere, quia creatura repræsentat Deum; sed creatura repræsentat Deum, vt à creatura distinctum: ergo sentit cognoscere se in creatura, quatenus ab illa distinctum. *Secundo.* Secundo; nam docet, Deum se in creatura cognoscere ad modum quo Pater se cognoscit in Filio à se genito, & in Verbo à se producto; sed Pater in Verbo, non solum cognoscit se, vt in Verbo continetur, sed etiam se quatenus à Verbo distinctum: ergo Deus in creaturis cognoscit se ipsum, non solum prout in creatura virtualiter continetur, qua ratione non distinguitur ab illa, sed etiam prout à creatura distinctum.

153 *Ad 1. replicam resp.* Respondeo ad primam replicam; creaturam repræsentare dupliciter Deum, & vt ab illa participatum, & vt sui causam, & terminum dependentiæ; Deum tamen non posse in illa, & ex illa cognita se vt causam, & terminum dependentiæ cognoscere ob rationes assignatas, & ideò se vt sic in creatura non cognoscit.

Ad secundam. Ad secundam explico maiorem: seruata omnimoda paritate, & similitudine, nego maiorem: non omni paritate seruata, concedo maiorem: & concessa minori, nego consequentiam. Ratio autem discriminis est; nam Verbum perfectè repræsentat Patrem ratione essentiæ, quam accipit ex vi processionis, & ideò potest Pater in Verbo se ipsum cognoscere; creatura autem imperfectè repræsentat Deum, nempè, abstractiuè solum, & quoad *an est*, & quia Deus non est capax imperfectè cognoscendi se ipsum: fit consequens, vt in creatura non se cognoscat, quatenus ab illa distinctum.

154 *Ad tertiam prob. maioris. Ad quartam.* Et ex his ad tertiam maioris probationem explico, & distinguo maiorem: iuxta capacitatem intelligentis, concedo maiorem: non attenta, & supposita capacitate, nego maiorem: & concessa minori, vel sub eadem distinctione, concessa, & negata, nego consequentiam: quia in Deo non est capacitas ad cognoscendum se ipsum in creatura, & ex creatura. Ad quartam, concedo consequentiam, nempè, Deum ex vi eiusdem cognitionis, qua cognoscit creaturas, vt à se dependentes, se ipsum, vt terminum dependentiæ cognoscere, non tamen ita vt cognitio ille per creaturas, aut ex creaturis cognitis transeat ad Deum, sed potius è contra, ex se ipso cognito, vt causa creaturarum, & termino dependentiæ cognoscit creaturas, & primum necessarium eret, vt se ipsum in creaturis cognosceret.

155 *Ad quintam.* Ad vltimam; nego maiorem. Ad illius probationem explico, & distinguo secundam partem maioris; in illo, vel in alio eminenter illud continente, concedo maiorem: in illo semper formaliter, nego maiorem, & concessa minori, nego consequentiam. Nam sicut quamuis creatura sit cognoscibilis ratione sui terminatiuè, & motiuè; sic enim cognosci valet ab intellectu creato Deus illam comprehendit, quin ab illa ad eius cognitionem moueatur, quia illius motionis est incapax, & à se illam eminenter continente ad eius cognitionem mouetur, ita quamuis in creatura sit creator cognoscibilis, & intellectus creatus Deum in illa cognoscat, quia tamen Deus non potest se in creatura cognoscere; & alias, se vt terminum dependentiæ creaturæ, *Ad confirmationem.* cognoscit in se ipso continente eminenter creaturam: fit consequens, vt creaturam perfectissimè comprehendat, quin se in creatura cognoscat. Per quod ad confirmationem constat solutio.

156 *Instabis. Antecedens probatur 1.* Sed oppones; Deus est capax cognoscendi se in creatura, vt est causa illius, & terminus dependentiæ, qua creatura dependet ab ipso: ergo non potest comprehendere creaturam, nisi in illa se vt illius est causa cognoscat. Consequentia tenet. Antecedens autem ostenditur primo; Deus de facto se cognoscit, vt est causa creaturarum, in se ipso, & ratione sui, vt *proximè* dicebamus: ergo etiam potest se ipsum sub hac consideratione in *Secundo.* creatura cognoscere. Secundo; si non se cognosceret sub prædicta ratione in creatura, maximè, quia talis cognitio est abstractiua, & quoad *an est* Dei: ac proinde Deo repugnans, quia imperfecta; sed ex illo capite non repugnat: ergo ex nullo. Maior *Minor probatur primo.* constat ex dictis. Minor autem ostenditur primo; Deus namque creaturas, etsi existentes, non solum intuitiuè, sed etiam abstractiuè cognoscit, vt ex *infra* dicendis constabit: ergo etiam poterit se ipsum, quamuis existentem, abstractiuè cognoscere.

157 *Secundo.* Secundo probatur minor; Deus namque effectus creatos, non solum in se ipso cognoscit, sed etiam in causis creatis, v.g. intellectionem creatam cognoscit, non solum in omnipotentia sua, sed etiam in intellectu creato, quatenus à se comprehensa; sed in intellectu creato non potest creatam intellectionem intuitiuè, comprehensiuè, & perfectè cognoscere, sed solum abstractiuè, & imperfectè; cum intellectus creatus non contineat intellectionem, vt existentem, sed tantum vt possibilem, nec perfectè, & adæquatè, sed inadæquatè, & imperfectè: ergo quamuis cognitio Dei in creatura non sit perfecta, intuitiua, & comprehensiua, sed quoad *an est*, imperfecta, & abstractiua, poterit nihilominus se ipsum in creatura cognoscere.

158 *Tertio probatur minor.* Denique probatur minor; nam licet cognitioni diuinæ repugnet omnis imperfectio priuatiua, non tamen ei repugnat negatiua imperfectio, vt constat ex dictis, & omnibus est conspicuum, constatque in alijs perfectionibus diuinis; intellectus namque, vt à voluntate distinctus, non est formaliter perfectus, perfectione voluntatis, & è contra, nec cognitio scientifica, si ab intellectu principiorum distinguitur, est, prout sic distincta, perfecta formaliter perfectione luminis intellectus; & consequenter est negatiuè imperfecta; sed cognitionem Dei in creatura esse abstractiuam, est tantum negatiua imperfectio; cum ratio intuitionis, & comprehensionis illi ex vitalis medij repugnet: ergo potest Deus se cognoscere in creatura abstractiuè, & quoad *an est*.

159 *Cõfirmatur.* Et vrgetur difficultas; licet Deum se cognoscere cognitione adæquatè abstractiua, maxima imperfectio sit diuinæ cognitioni repugnans, se tamen cognoscere cognitione, quæ sub inadæquata terminatione sit abstractiua, & sub alia intuitiua, & comprehensiua, nullam dicit imperfectionem; sed ex eo quod Deus se in creatura cognoscat, tantùm infertur cognitio inadæquatè abstractiua, non autem intuitiua, & comprehensiua: ergo nulla in Deo ex tali cognitione colligitur imperfectio.

160 *Respond. Ad 1. probationem antecedentis.* Respondeo, negando antecedens. Ad primam probationem, distinguo antecedens: præcisiuè ab existentia, vt exercita, nego antecedens: sine tali præcisione, cõcedo antecedens, & nego consequentiam: quia in creatura, & ex vi terminationis ad ipsam, non potest Deus se cognoscere, vt terminus dependentiæ, nisi ex vi illius præscindat ab existentia, vt exercita, in qua præcisione notitia abstractiua consistit, & imperfectio diuino intellectui repugnans.

161 *Ad secundam. Ad 1. probationem minoris,* Ad secundam antecedentis probationem, concessa maiori, nego minorem. Ad primam probationem minoris, concesso antecedenti, nego consequentiam. Creatura namque, etsi existens, non existit essentialiter, nec ei est essentialis existentia; vnde cum possit, & petat cognosci quidditatiuè, potest sic à Deo cognosci; & consequenter præcisiuè ab existentia ex vi prædictæ terminationis, Deo tamen essentialiter conuenit existentia, vt exercita, vnde petit cognosci sine præcisione ab illa, & oppositum est imperfectio; ac proinde releganda ab intellectu diuino.

162 *Ad 2. probationem minoris.* Ad secundam probationem minoris, distinguo maiorem: cognoscit effectus creatos in suis causis creatis tanquam in medio adæquato, nego maiorem: vt in medio inadæquato, concedo maiorem; & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam. Nam licet causa creata non contineat effectum sub omni formalitate: ac per consequens non possit; si solitariè inspiciatur, esse medium ad perfectam cognitionem effectus, associata tamen Deo, qui omnes effectus, & formalitates, plenissimè, & perfectissimè continet, potest perfectæ cognitioni inseruire; sicut etiam, vt Deo subordinata, potest ad sui effectus existentiam secundum omnia prædicata tali effectui debita, physicum concursum præstare.

163 *Quidam obiectioni occurritur.* Nec sequitur, posse etiam effectum creatum esse medium inadæquatum, in quo Deus se ipsum plenissimè comprehendat. Tùm; quia oppositam sententiam non iuuat; Auctores enim illius non adstruunt Dei perfectam cognitionem in effectibus creatis, sed tantum quo ad *an est*, & abstractiuam. Tum etiam; nam quod causa creata, & Deus sint medium in *quo* adæquatum cognitionis effectum, qui in creatura continentur, fundatur in eo, quod ex illis adæquata causa talium effectuum coalescit; hæc autem vnitas in creatura, & Deo simul in ordine ad Dei esse, non inuenitur; & consequenter non possunt in *Ad 3. probationem minoris.* ratione medij, in *quo* cognitionis Dei adunari. Ad vltimam probationem minoris, concessa maiori, nego minorem; cum enim omnis diuina formalitas gaudeat summa actualitate, ex qua habet, vt existat, essentialiter petit in sui cognitione non præscindere ab existentia, vt exercita; & consequenter præcisiuè ab illa cognosci, erit priuatiua imperfectio.

164 *Vltimo arguitur.* Denique arguitur; etenim in Angelo datur cognitio scientifica à posteriori; & tamen cognitio effectus non est causa cognitionis causæ, ergo causalitas vnius cognitionis in aliam non est necessaria ad scientiam à posteriori: ac proinde ex isto

ex isto capite malè excluditur ab intellectu diuino. Maior constat; nam eadem ratio est de cognitione scientifica à posteriori, ac de cognitione per signum: Angeli autem sunt capaces cognitionis per signum, cum scilicet ex effectu cognito excitantur in cognitionem causæ actualiter non cognitæ; & consequenter in Angelo videtur necessario admittenda cognitio scientifica à posteriori. Minor autem constat; nam si cognitio effectus esset causa cognitionis causæ in Angelico intellectu, daretur in illo discursus; sed Angeli non discurrunt, saltim circa obiecta naturalia: ergo cognitio effectus non influit in cognitionem causæ. Respondeo, prætermissa maiori, distinguendo minorem: cognitio effectus non est causa realis cognitionis causæ in Angelis, concedo minorem: virtualis, nego minorem, & consequentiam. In Deo namque nec virtualis causalitas potest admitti cognitionis effectus in cognitionem causæ ob rationem *supra* factam, & ideò scientia à posteriori in ipso non potest admitti. *Respond.*

166 *Replicabis.* Sed dices; inde inferebamus *supra*, non posse cognitionem effectus esse causam virtualem cognitionis causæ in Deo, quia ordo virtualis sumitur in cognitione ex ordine obiectorum: effectus autem, causa suæ causæ non est; sed hæc ratio non subsistit, admissa scientia à posteriori in Angelo: ergo admittenda est in Deo. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur; cognitio effectus est causa virtualis cognitionis causæ in Angelo; & tamen ex parte obiecti talis ordo non inuenitur; effectus enim non est causa suæ causæ in essendo sed potiùs è contra: ergo stat ordo virtualis in cognitione ex ordine obiectorum non sumptus; & consequenter ratio illa non subsistit.

Respond. Respondeo, concessa maiori, negando minorem. Ad probationem, concessis maiori, & minori, distinguo consequens: in Angelico intellectu, concedo consequentiam: in intellectu diuino, nego consequentiam. Ratio autem discriminis est; nam intellectus Angelicus non semper existit in actuali causæ consideratione, vnde potest viso effectu in causæ cognitionem excitari, & consequenter potest id quod non est causa alterius in essendo, quatenus ex vno cognito in alterius actualiter non cogniti cognitionem excitatur. Deus autem semper est in actuali rerum omnium comprehensione: ac proinde nec excitatiuè potest vno cognito ad alterius cognitionem moueri, vnde nisi vnum obiectum sit alterius causa in essendo, non est vnde ordo virtualis in diuina cognitione constitui possit.

167 *Instabis primo.* Sed vrgebis adhuc primo; Angelus non solum alia à se, sed etiam se ipsum potest à posteriori per effectus cognoscere; & tamen semper est in actuali cognitione sui, vt suppono ex *Materia de Angelis*: ergo quamuis Deus semper sit in actu cognitionis suæ essentiæ, poterit se ipsum à posteriori cognoscere, & exerceri causalitas virtualis vnius cognitionis in aliam, absque simili causalitate inter cognitionum obiecta. Maior probatur; alia à se cognoscit à posteriori, quia illorum effectus comprehendit, & consequenter terminum dependentiæ, & connexionis cognoscit; sed etiam comprehendit proprios effectus: ergo cognoscit à posteriori se ipsum à quo tales effectus dependent.

168 *Secundo.* Vrgebis secundo, quamuis Deus sit semper in actuali cognitione sui, non tamen pro omni priori omnem sui formalitatem cognoscit; priùs namque diuina cognitio terminatur ad essentiam, quam ad attributa, & ad hæc prius, quam ad proprietates relatiuas: ergo quamuis se vt terminum dependentiæ creaturarum semper cognoscat, poterit tamen sub hac ratione se non cognoscere pro priori ad creaturas, vt cognitas, sed pro posteriori ad illas; & consequenter poterit se ipsum in creaturis cognoscere.

169 *Ad 1. instantiã in respond.* Respondeo ad primam instantiam negando maiorem. Angelus namq; solum potest à signo aliquid cognoscere rememoratiuè, & excitatiuè, quatenus non existens in actuali cognitione causæ, dum cognoscit effectum excitatur in actualem eius cognitionem, vnde cum supponatur; numquam posse à sui cognitione cessare, quæ cognitio comprehensiua est, & consequenter nihil sui potest Angeli intellectum latere: fit consequens, vt ad sui cognitionem excitari non possit, nec est eadem ratio de alijs; non enim semper est in actuali aliorum cognitione, vnde potest ex effectu cognito ad causæ cognitionem excitari.

170 *Ad secundam.* Ad secundam, concesso antecedenti, nego consequentiam. Nam cum prioritas illa non sit *in quo* etiam rationis, sed tantum *à quo*; Deus autem sit terminus dependentiæ creaturarum, vt causa illarum in essendo, & in cognoscendo: creatura autem nullius diuinæ formalitatis causa esse possit, aliquo ex prædictis modis, vt ostensum relinquimus; consequens fit, vt non possit creatura prius cognosci; quam Deus, vt illius habitudinem terminans.

171 *Vrgebis.* Sed dices; prius est creaturam respicere Deum, vt causam, quam Deum talem habitudinem terminare; non enim stare potest terminatio respectus, nisi respicientia supposita: ergo prius *à quo* respectus dependentiæ creaturæ cognoscitur, quam Deus, vt talem respectum terminans. Respondeo, negando antecedens; licet enim non stet, Deum terminare respectum creaturæ, nisi detur talis respectus, ex hoc tamen non arguitur dependentia Dei, vt terminantis à creatura, vt respiciente, quod necessarium erat, vt prius *à quo* respectus cognosceretur, quod autem id non sequatur, constat in omnipotentia, quæ non staret repugnante possibilitate creaturarum, & tamen inde non sequitur, omnipotentiam à creaturarum possibilitate dependere. *Respond.*

§. Vltimus.

Corollaria præcedentis doctrinæ.

172 *Datur in Deo scientia strictè sumpta intellectualitatis.* EX dictis in discursu disputationis colligo primo; dari in Deo scientiam strictè suæ intellectualitatis. Quod probo: nam inter essentiam diuinam sub conceptu essentiæ, & naturam sub conceptu naturæ, & radicis intelligendi, datur sufficiens distinctio, vt à nobis demonstretur à priori de Deo intellectualitas ratione immaterialitatis, vt superius monstrauimus; sed Deus huiusmodi distinctionem cognoscit, simulque immaterialitatem esse rationem intellectualitatis: ergo hanc per illam cognoscit cognitione strictè scientifica.

173 *Deus, nec etiam per attributa cognoscit suam essentiam cognitione scientifica à posteriori probatur. Secundo.* Colligo secundo, Deum nec etiam per attributa cognoscere suam essentiam cognitione scientifica à posteriori. Quod probo primo; nam attributa non sunt causa virtualia diuinæ essentiæ in essendo, nec etiam in cognoscendo possunt esse causa virtualis illius ob rationem *supra* factas; sed vt essentia diuina à posteriori per attributa cognosceretur à Deo, deberent esse causa illius in cognoscendo, vt superius arguebamus: ergo Deus suam essentiam non cognoscit per attributa cognitione scientifica à posteriori. Secundo; nam ideo in effectibus creatis Deus se ipsum non cognoscit, quia ad illorum cognitus perfectissimè; sed etiam diuina essentia pro priori ad attributa, supponitur perfectissimè cognita, vt radix attributorum: ergo Deus non cognoscit suam essentiam in attributis, aut ratione attributorum, quod necessarium erat, vt illam à posteriori per attributa cognosceret.

174 *Tertio.* Tertio; nam attributa nec vt idem cum essentia, nec vt ab illa virtualiter distincta, possunt esse medium *in quo*, & ratione cuius essentia cognoscatur: ergo per illa non potest diuina essentia à Deo à posteriori cognosci. Antecedens pro prima parte constat, vt enim vnum cognoscatur per aliud, debent attingi, vt distincta: ergo attributa sumpta, vt idem sunt cum essentia, non possunt esse medium cognitionis essentiæ. Pro secunda parte probatur; attributa namque vt virtualiter ab essentia distincta non adæquant perfectionem essentiæ; & consequenter nequeunt esse medium perfectæ, & adæquatæ cognitionis illius; sed Deus non potest imperfectè suam essentiam cognoscere: ergo nec potest illam cognoscere in attributis, aut ratione attributorum.

175 *Opponet.* Si opponas; nam iuxta Dio. Thom. *in* 1. *dist.* 27. *quæst.* 2. *art.* 2. *ad* 4. Pater in Verbo à se genito se ipsum, & suam essentiam cognoscit; & tamen pro priori ad Verbum supponitur essentia diuina perfectissimè cognita à Patre: ergo quamuis pro priori ad attributa Dei essentia supponatur perfectissimè cognita à Deo, poterit nihilominus in attributis cognosci: ac proinde dabitur in intellectu diuino scientia à posteriori terminata ad diuinam essentiam ratione attributorum. Respondeo, concessa maiori, & minori, negando consequentiam. Et ratio disparitatis est: nam in Verbo ratio repræsentationis est ratione essentiæ diuinæ, non ratione relationis, & quia diuina essentia se ipsam, & omnia, quæ sunt in Deo perfectissimè repræsentat: fit, vt Pater in Verbo perfectissimè se ipsum, & suam essentiam cognoscat; attributa autem quatenus ab essentia distincta, non possunt illam perfectè repræsentare, vt proximè dicebamus, & ideo in illis non potest diuina essentia ab intellectu diuino cognosci. *Respond.*

176 *Tertium corollarii Prima pars probatur.* Denique infero; si scientia constituatur in Deo indistincta à lumine principiorum, non esse in intellectu diuino discursum formalem, aut virtualem, sed tantum æquiualentem: si autem virtualiter ab intellectu principiorum distinguitur, virtualem discursum esse in diuino intellectu admittendum. Prima pars corollarij probatur; etenim ad rationem discursus requiritur causalitas vnius cognitionis in aliam realis quidem ad discursum formalem; virtualis autem ad discursum virtualem: ergo si cognitio principiorum in Deo non est virtualiter distincta à cognitione conclusionum, non erit in diuino intellectu, adhuc virtualis discursus. Poterit tamen dici æquiualenter discurrere, quatenus diuina cognitio cum omnimoda vnitate præstat, quod in nobis fit per multiplicem cognitionem, & per discursum formalem.

177 *Secunda pars probatur.* Deinde secunda pars eiusdem corollarij probatur; posita namque virtuali distinctione cognitionis principiorum à cognitione conclusionum in Deo, nuo est cur repugnet virtualis influxus vnius cognitionis in aliam, vt superius arguebamus, imo ne-

necessario debet admitti, sicut esset realis influxus, si inter illas cognitiones realis intercederet distinctio; sed discursus virtualis in virtuali causalitate inter cognitiones consistit, sicut discursus formalis realis in reali formali causalitate: ergo admissa in Deo virtuali distinctione inter cognitionem essentiæ, & attributorum, admittendus est in ipso virtualis discursus. Et hæc de ista disputatione applicanda litteræ Magistri *in 1. dist. 35. §. 1.* ad illa verba: *Sciendum ergo est quod sapientia, vel scientia Dei.*

DISPVTATIO XXIV.

Quæ formalitates ad intellectum spectantes, sint in Deo constituendæ;

Nu. 1. punctus difficultatis aperitur.

INVENIVNTVR in intellectu creato actualis intellectio, potentia realiter intellectiua, habitus supernaturales eleuantes illam ad actus secum improportionatos, habitus naturales iuuantes, & facilitatem ad intelligendum præstantes, & insuper species intelligibiles obiectiuè concurrentes. In examen ergo vocamus, quænam ex his perfectionibus formaliter reperiantur in Deo? Et quidem dari in ipso actualem intellectionem, constat ex dictis, vnde tota difficultas præsentis disputationis in alijs tribus consistit, nempè, in formalitate potentiæ intellectiuæ, speciei intelligibilis, & habitus, quæ ex parte actus primi ad intellectionem concurrunt.

§. I.

Referuntur sententiæ circa primam partem disputationis.

2 *Non datur in Deo potentia intellectiua realiter separabilis ab actuali intellectione.*

ADVERTO primo, extra controuersiam esse apud Theologos, non dari in Deo potentiam intellectiuam realiter separabilem ab actuali intellectione. Quod patet; nam realis separabilitas actus immanentis non stat absque reali mutabilitate; sed Deus est omnino immutabilis: ergo incapax potentiæ intellectiuæ realiter separabilis ab actuali intellectione. Secundo exploratum est, apud omnes catholicos non dari in Deo potentiam intellectiuam realiter ab actuali intellectione distinctam. Quod patet primo; nam intellectio sic distincta est accidens: Deus autem est incapax accidentis. Secundo; quia ex illa consequeretur realis intrinseca compositio, quod illius summæ simplicitati repugnat. Tertio; quia potentia realiter ab actu distincta, summè actualis non est; in Deo autem, vtpote purissimo actu nulla est constituenda potentia summa actualitate non gaudens.

Nec realiter ab actuali intellectione distincta.

3 *Nec realiter formaliter in illam influens.*

Tertio, apud omnes est certum non dari in Deo potentiam intellectiuam realiter formaliter influentem in intellectionem actualem. Quod patet primo; nam realis influxus absque reali distinctione inter extrema esse nequit; sed non datur in Deo potentia intellectiua realiter ab actuali intellectione distincta: ergo nec realiter influens in illam. Secundo; nam si actualis intellectio realiter procederet ab intellectu diuino, esset verus eius effectus; & cõsequenter non ens à se, sed ab alio non increata, & infinita perfectio, sed creata, limitata, & finita sed Deus non potest per formam creatam intelligere; aliàs ab illa perficeretur, & actuaretur intrinsicè, quod implicat ratione summæ perfectionis, & actualitatis diuinæ: non ergo datur in Deo potentia intellectiua realiter formaliter influens in actum intelligendi.

4 *In Deo nõ distinguitur intellectus ab intellectione distinctione reali formali.*

Denique ex communi Theologorum sententia extra Scholam Scoti suppono, intellectum ab intellectione in Deo non distingui distinctione reali formali: ac proinde nec formali influxu intellectum diuinum in actualem intellectionem influere. Primam partem negat Theodorus Smising. *Tom 1. de Deo vno tract. 3. disp. 2. quæst. 1.* vbi docet, intellectum diuinum ab essentia, & intellectione actuali distingui ex natura rei, quæ distinctio apud Discipulos Scoti realis est, non entitatiua, sed formalis, non tamen audet asserere, intellectum diuinum formaliter intellectionem influere; imo *solut. ad 4.* distinguens actum primum productiuum, & actum primum operatiuum, docet diuinum intellectum respectu diuinæ intellectionis, non esse actum primum productiuum, sed tantum operatiuum. Id tamen sensisse Scotum *in 2. dist. 25. quæst. vnica* Maiorem *in 1. dist. 36. quæst. 1. art. 2. & dist. 46. quæst. 3. ar. 3.* & Villegam *controu. 9. cap. 1.* refert Illustrissimus Araujo *q. 19. art. 1. dub. 2.* fortè quia existimauit ex distinctione formali reali, inter intellectum, & actualem intellectionem, realem formalem influxum per bonam consequentiam deduci. Verum quidquid sit de mẽte istorum Auctorum nostra suppositio quoad vtramque partem communis est apud Theologos.

5 *Probatur illatio.*

Et quoad primam patet; nam ex distinctione formali reali intellectionis ab intellectu diuino sequitur realis formalis ex vtroq; compositio; hæc in Deo admitenda non est, nec à Scotistis admittitur: ergo nec prædicta distinctio. Patet sequela primo, si adesset entitatiua distinctio resultaret ex illis compositio realis entitatiua: ergo si distinguuntur distinctione reali formali, realis formalis compositio ex vtroque resultat. Secundo; nam compositio est distinctorum vnio: ergo vnio distinctorum distinctione reali formali, est compositio realis formalis. Quod argumentum fusè prosequemur *Tract. de Trinitate*, impugnando distinctionem realem formalem relationum ab essentia diuina. Deinde secunda pars suppositionis nostræ probatur; nam si intellectus reali formali influxu in intellectionem influeret, hæc ab illo dependeret dependentia reali formali; sed intellectioni diuinæ omnis formalis, realis dependentia repugnat: ergo intellectus diuinus non influit in illam influxu reali formali.

Nec formali influxu in actualem intellectionem influit.

6 *Prima sententia.*

His positis, prima pars disputationis in hoc puncto consistit, an in Deo saluetur ratio potentiæ, & actus primi, & principij, in ordine ad intellectionem essentialem; Circa quod plures sunt Theologorum sententiæ. Prima negat, intellectui diuino omnem rationem potentiæ, etiam ratione ratiocinata nostra habente fundamentum in re, & solum illam admittit ex modo nostro concipiendi. Hanc tenet Franciscus de Lugo *lib. 1. de Deo vno disp. 16. cap. 4.* pro illa referens Aureolum, & Capreolum *in dist. 35. quæst. 1. art. 2.* Ferraram *2. Contra Gentes cap. 10. §. ad euidentiam.* Suarez *disp. 30 metaph. sect. 15. & lib. 11. de Trinit. cap. 5.* Fasolum in hac *1. p. quæst. 4. art. 2. dubitatione 8.* Et Hærice *tract. 1. disp. 2. cap. 3.* illam etiam defendere tenentur omnes discipuli D. Thom. qui essentiam, & naturam diuinam intellectione actuali metaphysicè constitui, tuentur, quos referunt, & sequuntur PP. Salmanticenses *Tract. 3. de scientia Dei disp. 4. dub. 2. § 2.*

Lugo. Ferrar. Suarez. Fasol. Hærice. Salmant.

7 *Secunda sententia. Arriaga.*

Secunda sententia negat in Deo potentiam intellectiuam ab intellectione virtualiter distinctam, illam tamẽ ratione nostra ab intellectione distinctam concedit. Ita Arriaga *disp. 15. sect. 3. sub sect. 2. & seq.* nõ satis explicans, an distinctio ista sit rationis ratiocinatæ, an solum rationis raciocinantis, alios pro eadem sentẽtia referens. Tertia concedit, potentiam intellectiuam virtualiter ab actuali intellectione distinctam; & consequenter actum primum virtualem, principiumque virtuale intellectioni diuinæ. Hanc sententiam tenet, quotquot Dei essentiam per radicem intellectionis metaphysicè, & virtualiter constitui defendunt. Ita Capreolus *in 1. dist 38. quæst. 4. art. 1.* Caietanus *1. par. quæst. 41. art. 5. & quæst. 1. art. 7.* Illustrissimus Araujo *lib. 12. metaphysica quæst. 1. art. 2. conclus. 3. & in hac quæst 4. dub. 1. num. 20.* Tenet etiam Cornejo *tract. 1. art. 4. disp. 1. dub. 4 nu. 29. solutione ad 2. argumentum.* Tenent etiam ex PP. Societatis Arrubal, & Granadus relati à Recentioribus *in præsenti.*

Tertia sententia. Capreol. Caietan. Araujo. Cornejo.

§. II.

Virtualis distinctio intellectus ab actuali intellectione probatur.

8 *Notandum.*

VT veram sententiam explicem aduerto, me pro eodem vsurpare distinctionem virtualem, ac distinctionem fundamentalem rationis; Antiquiores namque solum agnouere distinctionem realem entitatiuam, distinctionem realem ex natura rei, aut formalem, distinctionem realem modalem, & distinctionem rationis subdiuisam in distinctionem rationis ratiocinantis, quam noster intellectus sine fundamento in re fingit, & distinctionem rationis ratiocinatæ, quam noster intellectus cum fundamento in rebus confingit. An autem præter has distinctiones alia concedenda sit, quam Recentiores appellant distinctionem virtualem intrinsecam parum, aut nihil à Scotistis disidentes, non vacat in præsenti examinare, id præstauimus agentes de essentia, & attributis diuinis. Hac animaduersione posita, sententiam, quam veriorem reputo, tribus assertionibus explico.

9 *Prima conclusio. Prob. 1. ex D. Th.*

PRIMA SIT. *Datur in Deo facultas proximè intellectiua ratione ratiocinata à natura Dei, & ab actuali intellectione distincta.* Conclusionem istam probo primo ex D. Tho. *in 1. dist. 7. q. 1. art. 1. ad secundum*, illis verbis: *Dicendum, quod natura, vel essentia comparatur ad duo, ad habentem, & ad id cuius natura est principium; inter essentiam igitur, & habentem essentiam non cadit aliqua potentia media quantum ad actum ipsius essentiæ in habentem, qui est esse, sed ipsa essentia dat esse habenti, & iste actus est quasi actus primus, egreditur etiam ab essentia alius actus, qui est etiam actus habentis essentiam, sicut agentis, & essentia sicut principij agendi, & iste actus secundus, & dicitur operatio, & inter essentiam, & talem operationem cadit virtus media differens ab vtroque in creaturis etiam realiter, in Deo ratione tantum, &c.* Hæc D. Thom. Idem docuerat *solut. ad 1. & art. 3. in corp. & q. 1. de Potent. art. 1. ad 14. arg.* Ex quibus verbis tale argumentum conficio: inter actum secundum, qui est operatio, & essentiam mediat virtus, seu potentia ratione distincta ab actu secundo, & essentia, vt expressè docet D. Thom. verbis *proximè* relatis; sed intellectio actualis est operatio, & actus secundus: ergo inter illam, & essentiam diuinam mediat virtus, vel

potentia

potentia ab vtroque extremo ratione noſtra diſtincta: ſed hæc virtus, vel potentia eſt intellectus, vel facultas proximè intellectiua: ergo conſtituenda eſt in Deo facultas *proximè* intellectiua, ratione ab eſſentia, & ab actuali intellectione diſtincta.

10 *Reſpondebis. Contra ex eodem D. Thom.*

Si forte dicatur, loqui D. Thom. de diſtinctione ex modo ſignificandi, & rationis ratiocinantis, non autem ex parte rei ſignificatæ, & conceptæ, & rationis ratiocinatæ. Contra arguitur, & probatur concluſio ſecundo ex eodem D Th. *in 1. Sent. diſt. 22. q. 1. art. 3. ad 4.* illis verbis: *Dicendum, quod differunt nomina attributorum ſecundum rationem, non tamen, quæ ſit ſolum in ratiocinante, ſed quæ ſaluatur in ipſa re ſecundum veritatem, & proprietatem rei. Omnia enim huiuſmodi dicuntur de Deo, & creaturis, non æquiuocè, ſed ſecundum vnam rationem analogicè; vnde cum in creatura, ratio ſapientiæ non ſit ratio bonitatis, oportet, quod etiam hoc in Deo ſit verum. Sed in hoc differt, quod in Deo idem ſunt re; in creaturis autem differunt ratione.* Ita D. Thom. Quod etiam docuit *diſt. 2. quæſt. 1. art. 2. in corp. & art. 3. in corp.* ibi: *Quantum ad 4. & c. diſt. 35. q. 1. art. 1. ad 2. & q. 7. de Potentia art. 6.*

11 *Secundo probatur concluſio & tradita ſolutio reijcitur.*

Ex qua doctrina ſic tradita ſolutio, reijcitur, & ſuadetur ſecundo concluſio; quia ſapientia, & bonitas dicuntur de Deo; & creaturis, non æquiuocè, ſed analogicè, & in creaturis ratio ſapientiæ non eſt ratio bonitatis, bonitas, & ſapientia diuina diſtinguuntur ratione ratiocinata, hoc eſt, habente fundamentum, non in ſola imperfectione noſtri intellectus, ſed in ipſa Dei veritate, & perfectione; ſed natura intellectiua, facultas intellectiua *proximè*, actualiſque intellectio dicuntur de Deo, & creaturis, non æquiuocè, ſed analogicè, & in creaturis facultas *proximè* intellectiua, non eſt natura intellectualis, nec actus intelligendi, ſed aliquid ab vtroq; extremo diſtinctum: ergo facultas intellectiua *proximè* in Deo diſtinguitur ratione ratiocinata habente fundamentum in re ab eſſentia, vel natura diuina, & ab intellectione actuali.

12 *Tertio probatur concluſio.*

Et ex his ſuadetur tertio concluſio; quæ namque definitione differunt, diſtinguuntur in creaturis, & in Deo; cum hac tamen differentia, quod in creaturis, differunt quandoque realiter, in Deo autem ratione ratiocinata; ſed natura radicaliter intellectiua, facultas ad intelligendum *proximè*, differunt definitione: ergo licet in Deo realiter non diſtinguatur; quia huiuſcemodi diſtinctio, Dei infinitati in linea abſoluta repugnet, differunt tamen ratione ratiocinata; & conſequenter differunt diſtinctione virtuali, prout à nobis virtualis diſtinctio vſurpatur.

13 *Opponere cõtra hãc rationem primo.*

Contra quam doctrinam tria obſtare videtur. Primum; etenim eſſentia, & natura differunt definitione; cum illa per ordinem ad eſſe; hæc autem ad operationem definiatur; & tamen virtualiter, aut ratione ratiocinata non differunt; aliàs vt alibi arguebam, primum Dei attributum eſſet conceptus naturæ: ergo doctrina illa generaliter vera non eſt: ac proinde ex illa male noſtra concluſio probatur.

14 *Secundo.*

Secundum; actus neceſſarius, & liber differunt definitione, & de Deo, & creaturis, non æquiuocè dicuntur, ſed ſecundum conuenientiam analogam, in creaturiſque ratio actus neceſſarij, non eſt ratio actus liberi; & tamen in Deo non differunt virtualiter, aut ratione ratiocinata: ergo ex eo quod natura intellectiue, actio intelligendi, & proxima ad intelligendum facultas differant definitione, & de Deo, & creaturis, non æquiuocè dicantur, ſed ſecundum conuenientiam analogam, in creaturiſque diſtinguantur eſſentialiter, perperam infertur, diſtingui virtualiter in Deo, & ratione ratiocinata. Minor, in qua eſt difficultas, probatur; ſi actus liber, & neceſſarius differrent virtualiter in Deo, haberent diſtinctas eſſentias, & diſtinctas quidditates; ſed hoc admitti non poteſt; id namque in quo actus liber à neceſſario diſtinguitur potuit deficere Deo; cui tamen nulla eſſentia, vel quidditas potuit deficere, vt oſtendemus *Tract. de Voluntate*: ergo actus neceſſarius, & liber non differunt virtualiter in Deo.

15 *Tertio.*

Tertium; perſonalitas, & relatio dicuntur de Deo, & creaturis ſecundum conuenientiam analogam; & in illis eſſentialiter, & realiter diſtinguuntur; & tamen in Deo non differunt virtualiter, nec ratione ratiocinata: ergo ex eo quod facultas *proximè* intellectiua, & natura intellectualis dicantur de Deo, & creaturis ſecundum conuenientiam analogam, & in creaturis eſſentialiter diſtinguantur, non ſequitur tranſlata ad Deum retinere virtualem diſtinctionem. Maior cùm conſequentia tenet. Minor autem probatur; ſi namq; perſonalitas, & relatio diſtinguerentur in Deo virtualiter, & ratione ratiocinata, perſonalitas diuina formaliter relatio non eſſet, ſed aliquid abſolutum, non ſolum ex modo ſignificandi, ſed etiam ex parte obiecti; ex quo vlterius fieret, perſonas diuinas non conſtitui relationibus, ſed proprietatibus abſolutis; hoc autem admittendum non eſt, vtpotè communi Theologorum ſententiæ contrarium: ergo perſonalitas, & relatio non differunt virtualiter in Deo, nec ratione ratiocinata.

16 *Ad 1. obiectionem reſp.*

Hęc tamen non vrgent, nec veritatem doctrinæ Angelici Præceptoris infringunt. Ad primum reſpondeo, diſtinguendo maiorem: definitione adæquata, nego maiorem: inadæquata, concedo maiorem: & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam. Vniuerſaliter enim eſt verum, quod quæ definitione differunt, diſtinguuntur etiam ratione iuxta qualitatem differentiæ in definitione; ratio autem cur natura, & eſſentia differant ſolum definitione inadæquata, facultas autem proxima, à natura, & operatione, adæquata definitione diſtinguatur, eſt, quia natura, & eſſentia ad eandem lineam pertinent; ac proinde non poſſunt definitione adæquata diſtingui: facultas autem proxima, licet ſit in eadem linea genericè, eſt in diuerſa linea ſpecificè à natura, & operatione; & ideò ab vtraque definitione adæquata diſtinguitur.

Quod ſi huius diſcriminis ratio petatur, ea eſt; quod vt ex diuerſis actibus diuerſificentur principia, eſt neceſſarium, quod per ſe formaliter, aut virtualiter ordinentur ad actus, hoc autem eſt diſcrimen inter principium radicale operandi, & facultatem proximam operatiuam, quod illud non ordinatur per ſe ad operandum, nec realiter in creaturis, nec virtualiter in Deo: facultas autem proxima per ſe ad operationem ordinatur in creaturis ordinatione reali; in Deo autem virtuali; vnde ſicut hac ratione, in creaturis principium proximum eſt in linea accidentis; radicale autem remanet in linea ſubſtantiæ, ob eandem rationem in Deo principium radicale operandi, in quo conſiſtit natura, manet in eadem linea cum eſſentia ſub conceptu eſſentiæ, non ſolum genericè, ſed etiam veluti ſpecificè et homè; principium autem proximum, in quo conſiſtit facultas *proximè* intellectiua, vel volitiua, ad aliam lineam transfertur, & ideò inter naturam ſub conceptu naturæ, & eſſentiem diuinam ſub conceptu eſſentiæ, non eſt diſtinctio definitiua adæquata, bene tamen inter naturam, & facultatem proximam: quod autem facultas proxima adæquatè virtualiter diſtinguatur ab actuali operatione: inde prouenit, quia eſt principium virtuale effectiuum illius: inter principium autem, & id quod eſt à principio, adæquata diſtinctio verſatur; iuxta qualitatem eſſendi à principio, nimirum realis, ſi realis egreſſio intercedat, aut virtualis, ſi virtuali egreſſu egrediatur. 17 *Natura, & eſſentia differunt definitione ſolum inadæquata.*

Ad ſecundum, conceſſa maiori, nego minorem. Ad illius probationem, nego ſequelam; non enim omnis definitione eſt eſſentialis: ac proinde non omnia, quæ differunt definitione, differunt eſſentialiter, nec diſtinctione eſſentiæ ab eſſentia: differunt ergo actus liber, & neceſſarius non diſtinctione eſſentiæ, ſed diſtinctione terminationis, & diuerſi exercitij einſdem eſſentiæ, de quo plura *Tract. de Voluntate Dei*, imo nec actus liber, & neceſſarius in nobis eſſentialiter differunt, vt frequenter docent Theologi *1. 2. q. 19. ar. 1.* quod ſi diſtinguntur indiuidualiter, & entitatiuè, quod ſub lite eſt apud Theologos, hoc prouenit non ex eſſentiali conceptu actus neceſſarij, & liberi, ſed ratione limitationis. 18 *Ad ſecundam obiectionem.*

Ad tertium, conceſſis maiori, & minori, nego conſequentiam. Ratio autem diſcriminis eſt; nam quæ in creaturis ex illarum limitatione proueniunt, in Deo reperi non poſſunt, quod autem perſonalitas, & relatio in creatis eſſentialiter diſtinguuntur, prouenit ex eo quod perſonalitas eſt quid abſolutum, quod autem abſolutum poſſit eſſe incommunicabile; ac proinde conſtituere perſonam, prouenit ex limitatione creata; in ente namque definito ſola relatio poteſt eſſe incommunicabilis, & ideo perſonalitas diuina neceſſario eſt relatiua: ac per conſequens, non poteſt à relatione eſſentialiter diſtingui: in facultate autem intellectiua *proximè*, & natura intellectuali, licet realis diſtinctio ex limitatione proueniat, diſtinctio tamen eſſentialis, ex illorum formalibus conceptibus naſcitur, & ideo tranſlata ad Deum retinent diſtinctionem virtualem, relicta differentia reali. 19 *Ad tertiam.*

Sed dices; quod ſubſtantia creata indigeat potentijs proximis, etiam diſtinctis à ſe, ad operandum, oritur ex eius limitatione: ergo natura diuina ſe ipſa abſque aliquo à ſe diſtincto eſt potens *proximè* intelligere, & conſequenter facultas *proximè* intellectiua, nullatenus à natura diuina diſtinguitur. Probatur antecedens; naſcitur ex eo quod principia proxima operatiua ſunt in genere accidentis; ſed hoc ex limitatione oritur: ergo diſtinctio principij proximi à radicali in ſubſtantia creata ex limitatione oritur. Et augetur difficultas; quod namque potentia *proximè* operatiua diſtinguatur à ſubſtantia creata, prouenit ex eo quod operatio, quam potentia proxima reſpicit, eſt actus diſtinctus ab exiſtentia, quæ eſt actus eſſentiæ, & naturæ, & quia operatio creata eſt in genere accidentis; ſed quod operatio ſit in genere accidentis, & quod diſtinguatur ab exiſtentia ſubſtantiæ naſcitur ex limitatione: ergo diſtinctio principij proximi à radicali in ſubſtantia creata naſcitur ex limitatione. 20 *Inſtabis.* *Confirmatur.*

Reſpondeo, diſtinguendo antecedens: quod indigeat potentijs proximis à ſe realiter diſtinctis, concedo antecedens: à ſe diſtinctis definitione, & eſſentia, nego antecedens, & diſtinguo conſequens: abſque aliquo à ſe realiter diſtincto, concedo conſequentiam: virtualiter, ratione, & definitione diſtincto, nego conſequentiam. Itaque diſtinctio realis principij proximi à radicali in creaturis, naſcitur ex eo quod principium 21 *Reſpondetur.*

radicale

radicale est substantia: principium autem proximum est in genere accidentis, quod prouenit ex illorum limitatione: quod autem principium proximum gaudeat definitione; & consequenter essentia distincta à principio radicali, prouenit ex illorum principijs, & formalibus conceptibus; quia nempè, immediatè comparatur, & formaliter, aut virtualiter specificantur ab
22 actibus realiter, aut virtualiter distinctis, radicale nempè, ab esse, proximum verò ab operatione: ac proinde ad Deum translata, retinent distinctionem virtualem, reali distinctione relicta. Et ex his ad confirmationem dicatur distinctionem realem operationis ab existentia substantiæ, & quod ista substantia sit, operatio autem in genere accidentis collocetur ex limitatione venire, quod verò definitione gaudeant distincta, prouenit ex conceptibus illarum formalibus: ac proinde idem est de principio proximo operatiuo, & radicali dicendum.

23 *Urgetis.* Sed dices, principium proximum à radicali distinctum, ponitur vt illud iuvet; & consequenter vt suppleat illius insufficientiam, sed egere alterius iuuamine, & insufficientia operatiua, imperfectionem important; & consequenter ex imperfectione nascuntur: ergo distinctio principij proximi à principio radicali, oritur ex imperfectione, vt ex adæquata radice.

24 *Respond.* Respondeo, distinguendo maiorem: vt suppleat illius insufficientiam, aut realem, aut virtualem, concedo maiorem: realem semper, nego maiorem, & distinguo minorem: egere alterius iuuamine realiter à se distincto, & insufficientia realis, concedo minorem: iuuamine alterius virtualiter distincti, & insufficientia tantum virtualis, nego minorem, & consequentiam; sicut enim indigere operatione realiter ab operante distincta ad operandum, volitione realiter distincta ad volendum, personalitate realiter à natura distincta, vt persona constituatur, & insufficientia realis ad hæc, imperfectionem important, & à Deo relegantur, indigere tamen ad operandum operatione virtualiter ab operante distincta, ad volendum volitione virtualiter distincta a natura, & personalitate virtualiter ab essentia, & natura distincta, vt persona cōstituatur, & quod natura diuina, vt virtualiter ab attributis, & proprietatibus relatiuis distincta, non sit sufficiens adæquatè se ipsa ad constituendum concreta ex operatione, volitione, & personalitate resultantia, sed indigeat prædicatis virtualiter distinctis, imperfectionis non est: ita in nostro casu asserimus, indigentiam principij proximi realiter à radicali distincti, & insufficientiam realem operatiuam, imperfectionem esse: secus autem indigentiam principij proximi virtualiter distincti, & insufficientiam tantum virtualem.

25 *Contra 2. autem conclu. sionis arguitur.* Contra secundam partem nostræ conclusionis arguitur; illa solum virtualiter distinguuntur in Deo, quibus conuenit cum summa identitate ratione infinitatis constitutiuum formale distinctionis realis in creaturis; sed facultati proximè intellectiuæ, & actuali intellectioni, non conuenit constitutiuum formale distinctionis realis in creaturis: ergo virtualiter non distinguuntur. Maior, vt definitio supponitur à Recentioribus, qui hoc argumento vtuntur. Minor autem probatur; constitutiuum formale distinctionis realis in creaturis, est veritas duarum contradictoriarum, sed de facultate *proximè* intellectiua, & de intellectione actuali non verificantur duæ contradictoriæ; nihil enim affirmari potest de intellectu diuino, quod negetur de actuali intellectione: ergo non conuenit illis constitutiuum formale distinctionis realis in creaturis.

26 *Resp. 1.* Huic argumento responderi potest primo, permissa maiori, negando minorem. Nam de intellectione actuali diuina verificantur defectibilitas intrinseca terminatiua respectu obiecti secundarij liberi, vel contingentis, quæ tamen de intellectu Dei actu primo inspecto, negatur; vnde admisso veritatem duarum contradictoriarum esse constitutiuum formale, distinctionis realis in creaturis, & repertam cum identitate in Deo ratione, & titulo infinitatis constituere distinctionem intrinsecam virtualem, saluatur huiscemodi distinctio inter facultatem proximam intelligendi, & actualem intellectionem.

27 *Replicatis 1.* Si opponas primo; actus liber, & necessarius non differunt virtualiter distinctione essentiæ ab essentia, vt *supra* asserebamus, & fusiùs docebimus *Tract. de voluntate Dei*; & tamen actus liber est defectibilis in ratione terminationis intrinsecæ; actus autem necessarius omninò indefectibilis: est ergo quod actualis intellectio diuina sit capax defectibilitatis sub conceptu terminationis ad obiectum secundarium liberum, vel contingens, & huiscemodi capacitas de facultate *proximè* intellectiua negetur, non arguit distinctionem intrinsecam virtualem facultatis proximæ intellectiuæ ab intellectione actuali.

28 *Respond.* Respondeo, concessis maiori, & minori, negando consequentiam. Nam licet defectibilitas terminatiua, aut denominatiua comparatione obiecti secundarij, & negatio illius non arguant distinctionem essentialem; sed tantum distinctum exercitium eiusdem essentiæ specificæ; quod autem vni conueniat capacitas huius defectibilitatis, & alteri repugnantia essentialis illius, arguit essentialem differentiam: sicut libertas, & necessitas in actibus voluntatis creatæ non sunt differentiæ essentiales, si tamen alicui actui ratione suæ essentiæ, & ratione sui obiecti essentialis, vel modi essentialis tendendi repugnaret libertas, essentialiter differret ab actu, qui ratione suæ essentiæ capax esset libertatis; sic autem in præsenti contingit; facultati namque intellectiuæ diuinæ ratione modi, quo fertur in diuinam essentiam, vt scilicet præstantis posse intelligere, repugnat defectibilitas terminatiua respectu obiecti secundarij contingentis: actualis autem intellectio, vt constituens Deum actu intelligentem, est capax istius defectibilitatis: ac proinde inter illa est virtuale, vel essentiale discrimen.

Si opponas secundo: ex doctrina à nobis tradita, ad summum colligi potest distinctio intrinseca virtualis inter intellectionem Dei actualem liberam, vel contingentem, & facultatem *proximè* intellectiuam; non autem quod intellectio Dei necessaria virtualiter distinguatur ab illa; sed nostra sententia de intellectione necessaria procedit: ergo solutio tradita est insufficiens. Minor cum consequentia tenet. Maior autem probatur; affirmatio alicuius prædicati, solum id potest ab alio distinguere, quod in esse constituit; nam distinguere in qualibet differentia, siuè essentiali, siue accidentali, supponit constituere, & in illo veluti fundatur; sed defectibilitas terminatiua respectu obiecti secundarij contingentis, vel liberi, non constituit intellectionem necessariam Dei, sed tantum intellectionem liberam, vel contingentem: ergo non potest intellectionem necessariam à facultate intellectiua distinguere, sed tantum intellectionem liberam, vel contingentem. 29 *Replicabis 2.*

Respondeo, negando maiorem. Actus enim liber, & necessarius in Deo non differunt essentia, sed exercitio essentiæ, & idem de intellectione libera, & necessaria est dicendum, quod nempè, eadem gaudeant essentia, & solum differant penes exercitium diuersum, & distinctam terminationem: cum ergo intellectio Dei actualis, sumpta secundum essentiam, capax sit terminationis necessariæ, & terminationis defectibilis, huius autem facultas *proximè* intellectiua sit incapax, inferimus de actuali intellectione, & de facultate proxima verificari prædicata contradictoria: ac proinde si hoc est constitutiuum formale distinctionis realis in creaturis, & quod in Deo cum summa identitate ratione infinitatis distinctionem virtualem constituit, huiscemodi distinctionem inueniri inter actualem intellectionem, & facultatem proximè intellectiuam. 30 *Respond.*

Secundo respoderi potest permissa etiam maiori, negando minorem. Nam de potentia intellectiua Dei verificantur Deum constituere potentem proximè intelligere, quod de actuali intellectione negatur, & de actuali intellectione Deum constituere actu intelligentem, quod negatur de potentia intellectiua: vnde si verificari prædicata contradictoria constituit realem distinctionem in creatis, & in Deo virtualem, huiscemodi distinctio intercedit inter actualem intellectionem, & potentiam proximè intellectiuam. 31 *Secundo resp principa. li argum. posito n. 26.*

Si opponas; de intellectione actuali realiter sumpta, & prout est à parte rei, nihil negatur, quod de potentia intellectiua affirmetur; sed hoc necessarium erat, vt distinctio virtualis subsisteret: ergo talis distinctio inter illa prædicata non datur. Respondeo, negando minorem. Nullus enim ex Auctoribus oppositis negat distinctionem virtualem intrinsecam inter paternitatem, & naturam diuinam; & tamen nihil de essentia affirmatur, quod possit de paternitate prout à parte rei sumpta, negari: vnde, quia hæc vera: *essentia communicatur Filio*, hæc etiam vera: *Paternitas, prout à parte rei*, huc est, secundum aliquod prædicatum à se à parte rei indistinctum, *communicatur Filio*, & idem est de prædicatis proprijs paternitatis respectu essentiæ dicendum, vt fusè ostendemus *Tract. de Trinit. quæst.* 28. ac proinde vt inter actualem intellectionem, & potentiam intellectiuam virtualis distinctio intercedat, necessarium non est, quod aliquod prædicatum de intellectione affirmetur, quod negari possit de facultate *proximè* intellectiua sumpta prout à parte rei, aut è contra. 32 *Replicabis. Respond.*

Tertio respondeo, negando maiorem; quod nempè, ad distinctionem virtualem sit necessarium conuenire prædicatis virtualiter distinctis constitutiuum formale realis distinctionis in creaturis. Cuius falsitatem probo primo; nam constitutiuum formale distinctionis realis in creaturis est vnum non esse aliud realiter, v. g. Petrus à Paulo distinguitur realiter, quia Petrus non est realiter Paulus; sed hoc nequit conuenire prædicatis virtualiter distinctis in Deo: ergo in ista conuenientia non consistit, nec consistere potest virtualis distinctio. Illatio tenet. Minor est certa; nam essentia, & paternitas diuina virtualiter distinguuntur; & tamen hæc est falsa: *essentia realiter non est paternitas*; & similiter ista est falsa: *Paternitas non est realiter essentia diuina*; aliàs paternitas, & essentia realiter distinguerentur, quæ fuit sententia Gilberti Porretani à Concilijs damnata; cum realis distinctio inter duo in negatione reali vnius de alio consistat: ergo vnum non esse realiter aliud, non conuenit prædicatis diuinis virtualiter distinctis: 33 *Tertio eidē argumento respondetur.*

Maior autem constat primo; nam vnitas entis consistit in diuisione in se; esse autem aliquid, quod est idem, ac esse distin- 34

Maior probatur primo. ſe diſtinctum, conſiſtit in diuiſione à quolibet alio; ſed diuiſio realis à quolibet alio conſiſtit in non eſſe realiter aliud: ergo conſtitutiuum formale diſtinctionis realis vnius entis ab alio, eſt non eſſe realiter aliud. *Secundo probatur minor.* Secundo; nam tunc aliqua duo *poſitiuè* realiter diſtinguuntur quando de illis verificatur, *hoc eſt realiter, & illud eſt realiter, & hoc realiter non eſt illud*: ergo formale conſtitutiuum diſtinctionis realis inter duo, eſt negatio realis vnius de alio.

Secundo; ſi namque diſtinctio virtualis conſiſteret in conuenientia conſtitutiui formalis diſtinctionis realis in creaturis,
35 *Secundo probatur aſſumptum.* maximè, quia ad diſtinctionem virtualem requiritur, quod verificentur de prædicatis virtualiter diſtinctis prædicata contradictoria; ſed ex hoc non ſequitur diſtinctionem virtualem in tali conuenientia conſiſtere: ergo non conſiſtit in illa. Maior conſtat ex argumento propoſito. *Minor probatur primo.* Minor autem oſtenditur primo; nam de animali, & rationali verificantur contradictoria, nempè conuenientia; & non conuenientia; equus namque, & homo conueniunt in ratione animalis; non autem in rationalitate, & diſtinctio, & non diſtinctio; homo namque rationalitate ab equo diſtinguitur, non autem animalitate; & tamen animalitas, & rationalitas non diſtinguuntur realiter, imo nec formaliter, aut ex natura rei, vt ex frequentiori, & veriori metaphyſicorum ſententia cum Angelico Præceptore ſuppono: ergo ex eo quod ad diſtinctionem virtualem petatur verificari prædicata contradictoria, aut in tali verificatione conſiſtat, non ſequitur virtualem diſtinctionem conſiſtere in conuenientia conſtitutiui formalis diſtinctionis realis in creaturis.

36 *Secundo probatur minor.* Secundo probatur minor; nam de diuina eſſentia verè affirmatur vniri ſub conceptu ſpeciei cum intellectu beati, vt cum D. Thom. *ſupra quæſt.* 12. *art.* 2. frequentius docetur à Theologis, & de illa ſub conceptu naturæ verè talis vnio negatur. Item diuinitas ſub conceptu ſanctitatis vnitur humanitati Chriſti formaliter, vt ſuppono ex communi Theologorum ſententia 3. *parte quæſtione ſeptima art. primo*, quæ vnio de diuinitate ſub conceptu naturæ, & vitæ actualis, aut radicalis negatur, ac deniq; filiatio Diuini Verbi ſub conceptu ſubſiſtentiæ & perſonalitatis vnita eſt humanitati Chriſti; ſecus autem ſub conceptu referentis; aliàs illam phyſicè relatam redderet, quod negant communiter Theologi, nullo quem viderim dempto; & tamen eſſentiæ diuinæ ſub conceptu ſpeciei, & ſub conceptu naturæ, non conuenit conſtitutiuum formale diſtinctionis realis in creaturis, nec ſimiliter eſſentiæ ſub conceptu vitalis, & ſub conceptu ſanctitatis conuenit tale conſtitutiuum, nec denique filiationi ſub conceptu referentis; aliàs perſonæ diuinæ non conſtituerentur proprietatibus relatiuis, ſed abſolutis formaliter: ergo ex eo quod diſtinctio virtualis conſiſtat in veritate duarum contradictoriarum, non ſequitur, conſiſtere in conuenientia conſtitutiui formalis diſtinctionis realis in creaturis.

Denique probatur minor; nam diſtinctio virtualis, quam
37 *Tertio probatur minor.* Recentiores argumento facto vtentes in prædicta conuenientia conſtitutiui formalis diſtinctionis realis in creaturis conſtituunt, diuerſa eſt à diſtinctione fundamentali rationis, & longè maior quam illa; ſed vt verificentur prædicata contradictoria, ſufficit diſtinctio virtualis ſumpta pro fundamento diſtinctionis formalis rationis: ergo ex eo quod virtualis diſtinctio petat verificari prædicata contradictoria, aut in tali verificatione conſiſtat, non ſequitur conſiſtere in conuenientia conſtitutiui formalis diſtinctionis realis in creaturis. Maior cum conſequentia probatione non indiget. Minor autem eſt expreſſa Diui Thomæ *in hac* 1. *p. q.* 19 *art.* 2. *ad* 1. *q.* 28. *art.* 3. *ad* 1. Et
S. Tho. *q.* 39. *art.* 1. *ad* 2. illis verbis: *Dicendum, quod in quantum eſſentia, & perſona in diuinis differunt ſecundum intelligentiæ rationem, ſequitur, quod aliquid poſſit affirmari de vno, quod negetur de altero.* Ergo ex mente Diui Thomæ, vt contradictoria verificentur, ſufficit diſtinctio ſecundum intelligentiæ rationem, ſeu diſtinctio virtualis ſumpta pro fundamento diſtinctionis rationis.

§. III.

Statuitur virtuale principium intellectionis eſſentialis in Deo.

38 *Secunda concluſio.* SEcunda Concluſio. *Datur in Deo principium proximum virtuale intellectionis eſſentialis.* Ita omnes Diſcipuli D. Tho. qui intellectionem eſſentialem non eſſe Metaphyſica Deitatis conſtitutione defendunt. Et probatur primo ſupponendo, vt ante probationẽ primæ concluſionis monuimus, idẽ eſſe virtuale principium intellectionis in Deo, ac fundamentum principij intellectionis ſecundum rationẽ noſtram. Quo poſito ſuadetur
Probatur 1. ex D. Thom. primo concluſio ex D. Thoma *q.* 1. *de Potentia art.* 1. illis verbis: *Eſt autem de ratione operationis habere principium, non de ratione eſſentiæ: vnde licet eſſentia diuina non habeat aliquod principium, neque re, neque ratione, tamen operatio diuina habet aliquod principium ſecundum rationem.* Quod etiam repetit *ſolutione ad quintum*, & docuerat *in* 1. *Sentent. diſt.* 7. *q.* 1. *art.* 1. *ad* 2. *verbis relatis*, §. *præced. in prima concluſionis probatione*; ſed intellectio actualis eſt operatio, & à nobis, vt operatio vitalis concipitur: ergo habet in Deo principium ſecundum rationem; & conſequenter admittendum eſt in ipſo virtuale intellectionis principium.

Si dicas; intellectionem non eſſe operationem, niſi tantum ex modo ſignificandi; quia ad inſtar operationis, & per ſpe- 39 *Reſpondebis*
ciem illius à noſtro intellectu concipitur; non autem ex parte rei ſignificatæ, ex quo tantum ſequitur, quod habeat in Deo principium ex modo ſignificandi, non autem ex parte obiecti. In contrarium obſtat primo; nam intellectio ex ratione eſt operatio, qua ei conuenit eſſe actum vitalem; ſed eſt actus vitalis, non ſolum ex modo ſignificandi, ſed etiam ex parte obiecti ſignificati: ergo ſic eſt operatio. *Contra.*

Secundo; nam vel in Deo nulla eſt operatio ex parte obiecti 40
ſed tantum ex modo ſignificandi, vel intellectio eſt obiectiuè operatio; ſed primum aſſerendum non eſt: ergo neceſſario eſt dicendum, quod intellectio diuina obiectiuè eſt operatio. Maior conſtat; non enim poteſt aliquod diſcrimen ſtatui inter intellectionem, & alios actus diuinos, vt enim docet D. Thomas 2. *Contra Gentes cap.* 10. *ratione* 1. quoad identitatem actionis cum principio, eadem ratio eſt de intellectuali operatione, ac de alijs: ex quo inferr, quod ſi intellectio identificatur cum principio intellectiuo, aliæ operationes diuinæ cum principio operatiuo idem ſunt; ſed identitas illata, non eſt virtualis, & rationis ratiocinatæ in alijs operationibus, v.g. in volitione: ergo nec in operatione intellectiua: ergo vel dicendum eſt in nulla rationem operationis ex parte obiecti ſaluari, vel intellectionem rationem operationis ex parte obiecti ſortiri. Minor autem probatur; nam iuxta D. Thomam locis *proximè* allegatis, Deo abſolutè attribuimus operationem, & operationis principium, ſed ſi ſolum ex modo ſignificandi eſſet operatio in Deo, non deberet ipſi ratio operationis attribui, ſicut nec ratio corporis Deo abſolutè attribuitur: ex eo quod ex modo ſignificandi, & concipiendi noſtro ſit corpus; à nobis namque ad inſtar rei corporeæ, & per eius ſpeciem concipitur: ergo conceptus operationis, non ſolum ex modo ſignificandi, ſed etiam ex parte obiecti ſignificati eſt conſtituendus in Deo. *Contra 2.*

Secundo probatur ex eodem D. Thom. *infra q.* 41. *art.* 4. *ad* 3. 41
vbi loquens de actibus eſſentialibus intelligendi, & volendi, ſic habet: *Vnde reſpectu horum actuum non poteſt ſaluari ratio potentiæ in Deo, niſi ſecundum modum intelligendi, & ſignificandi tantum, prout diuerſimodè ſignificatur in Deo intellectus, & intelligere; cum tamen ipſum intelligere Dei, ſit eius eſſentia non habens principium.* Ergo ſentit D. Thomas intellectionem eſſentialem in Deo habere principium ſecundum rationem noſtram; & conſequenter intellectus eſt principium proximum virtuale intellectionis eſſentialis. *Secundo probatur concluſio ex eodem D. Tho.*

Si dicas; ex verbis D. Thomæ tantum colligi, principium intellectionis eſſentialis in Deo ex modo ſignificandi; quia nempè, à nobis concipitur ad inſtar intellectionis creatæ habentis reale principium, & per ſpeciem illius: non autem ſequitur principium ex parte obiecti ſignificati: ac proinde nec principium virtuale ſumptum pro fundamento principij per rationem noſtram formalis. 42 *Reſpond.*

Sed contra primo; nam apud D. Tho. idem eſt principium ex 43
modo ſignificandi, & concipiendi, ac principium ex parte obiecti ſecundum rationem noſtram: ergo ſolutio tradita eſt nulla. Probatur antecedens; idem eſt apud D. Thom. diſtingui formalitates diuinas ſecundum noſtrum modum ſignificandi, & concipiendi, & diſtingui ex parte obiecti ratione ratiocinata: ergo pariter principium ex modo ſignificandi; idem eſt ac principium ex parte obiecti ſecundum rationem noſtram. Conſequentia patet à paritate rationis. Antecedens autem conſtat ex D. Thoma *in hac* 1. *p. qu.* 19. *art.* 2. *ad* 1. ibi *Dicendum, quod licet diuinum velle, ſit eius eſſe ſecundum rem, tamen differat ratione ſecundum diuerſum modum intelligendi, & ſignificandi*; ſed iuxta D. Thomam velle diuinum, non ſolum ratione ratiocinante, & ex modo ſignificandi diſtinguitur ab eſſentia, ſed ex parte obiecti, & ratione ratiocinata habente fundamentum in re: ergo apud ipſum differe ex modo ſignificandi, & concipiendi noſtri intellectus, idem eſt ac diſtingui ratione ratiocinata obiectiuè. *Contra 1.* S. Tho.

Contra ſecundo; nam eo modo ſtatuit D. Thomas principium intellectionis, quo agnoſcit diſtinctionem inter intellectionem, & intellectionis principium; ſed diſtinctio hæc eſt, 44 *Contra 2.*
non ſolum ex modo ſignificandi, ſed etiam obiectiua, & rationis ratiocinatæ: ergo principium intellectionis, quod recognoſcit in Deo, non ſe tenet tantum ex parte modi ſignificandi, ſed etiam ex parte obiecti ſignificati. Maior ex dicendis conſtabit. Conſequentia tenet. Minor autem conſtat ex dictis *præcedenti concluſione*. Et probatur, vt enim docet D. Thomas

mas

mas *infra q. 19. art. 1. in corpore*, sicut intelligere Dei est esse Dei, ita velle, est esse; sed inter velle, & esse agnoscit D. Thomas virtualem, obiectiuamq; distinctionem, vt cum communi Thomistarum sententia docebimus *Tract. de Voluntate Dei*: ergo inter intellectionem, & essentiam, aut naturam diuinam, quæ est principium intelligendi, recognoscit virtualem, obiectiuamque distinctionem.

45 *Tertio probatur conclusio ratione.* Tertio principaliter suadetur conclusio; communis ratio intellectus, prout præscindit à creato, & increato, consistit in ratione principij proximi intellectionis; sed hæc ratio proprie saluatur in Deo: ergo reperitur in ipso principium proximum intellectionis in re virtuale, & per rationem formale. Consequentia tenet; nam principium, aut est reale, aut virtuale, in Deo autem principium reale esse nequit: ac proinde debet esse virtuale. Minor constat; nam intellectus non dicitur *æquiuocè* de creato, & increato; aliàs non posset reperiri propriè in Deo, ex quo fieret, vt testimonia Scripturæ attribuentia Deo intellectum, explicanda essent in sensu metaphorico, & improprio; ex quo vlterius sequeretur posse etiam, quæ Deo scientiam, & intellectionem attribuunt, in eodem sensu vsurpari; vnde nec intellectio propriè conueniret Deo, idemque de omnibus alijs perfectionibus posset affirmari: ergo propriè Deo conuenit ratio intellectus vt sic creato, & increato analogicè communis.

46 *Maior probatur* Maior autem probatur; ratio intellectus in illa communitate non consistit in tendentia ad obiectum intelligibile per modum actus secundi; aliàs ratio illa conueniret intellectioni creatæ; intellectui autem creato non conueniret, nec de illo prædicaretur, nec in tendentia abstrahente à tendentia per modum actus primi, & per modum actus secundi; aliàs ratio illa communis prædicaretur de intellectione creata: ergo consistit in tendentia ad obiectum intelligibile per modum actus primi; sed tendentia per modum actus primi, vt distincta à tendentia per modum actus secundi, in nullo alio consistere potest, quam in ratione principij intellectionis formalis, aut virtualis: ergo intellectus, vt sic, quatenus analogicè communis intellectui creato, & increato, consistit in ratione principij intellectionis formalis, aut virtualis.

47 *Confirmatur.* Confirmatur; ratio intellectus vt sic, non consistit in potentia Logica ad intelligendum, sed in potentia Physica; sed Physica potentia ad intelligendum, prout à Logica distincta, non potest in alio consistere, quam in principio intellectionis: ergo in hac ratione consistit intellectus, vt sic. Minor constat; etenim potentia Logica est non repugnantia ad essendum; sed potentia Physica supra hanc non repugnantiam, nil aliud addere potest per quod distinguatur ab illa, nisi rationem principij: ergo potentia Physica prout à Logica distincta consistit in ratione principij. Maior autem probatur; potentia Logica ad perceptionem actualem obiecti intelligibilis conuenit intellectioni creatæ; sed non conuenit illi ratio intellectus, vt sic: ergo hæc non consistit in potentia Logica ad intellectionem, vel actualem perceptionem obiecti intelligibilis.

48 *Replicabis.* Dices: potentiam Physicam ad intelligendum consistere in potentia susceptiua intellectionis per summam identitatem, quæ capacitas Logicæ potentiæ non conuenit, vnde absque ratione principij formalis, aut virtualis subsistit inter vtramque potentiam distinctio. Sed contra; nam potentia Physica *Contra.* intellectiua est vitalis; sed ad rationem potentiæ vitalis non sufficit capacitas susceptiua actus, vel operationis, sed insuper est necessaria vis actiua, aut elicitiua illius: ergo potentia physica intellectiua non consistit in sola capacitate susceptiua intellectionis absque ratione principij, saltim virtualis illius. Maior cum consequentia tenet. Minor autem constat primo; nam capacitas susceptiua operationis conuenit potentiæ non vitali: ergo potentia vitalis non potest in illa sola consistere. Secundo, nam viuens à non viuente distinguitur per habere perfectionem à se; sed habere à se perfectionem in nullo alio potest distingui ab hoc, quod est habere perfectionem in se, quam in hoc, quod perfectio habita à se, est ab habente tanquam à principio suit: ergo ad rationem potentiæ vitalis prout à non vitali distinctæ, non sufficit capacitas susceptiua actus, vel operationis absque ratione principij.

49 *Replicabis* Dices sufficere ad potentiam vitalem capacitatem susceptiuam operationis per summam identitatem; per hoc enim conuenit illi perfectissimè à se; & consequenter à non vitali sufficienter distinguitur. *Cōtra 1.* Sed contra primo; nam si conuenientia perfectionis à se per summam identitatem sufficeret ad rationem vitæ actualis in perfectione sic conueniente, & viuentis in illo cui conueniret, sequeretur, omnem perfectionem Dei esse vitam in actu secundo, & per omnem perfectionem Deum viuere in actu secundo; consequens est falsum: ergo talis conuenientia ad rationem vitæ non sufficit. Minor constat; aliàs ens diuinum à se transcendens transcendentia logica omnes formalitates diuinas esset viuens vita intellectuali, & diuina: ex quo vlterius fieret, vt ratio viuentis vita intellectuali, & diuina, realiter multiplicaretur in diuinis relationibus; cum ratio entis diuini realiter in illis multiplicetur. Sequela verò probatur; cui namque conuenit ratio constitutiua, & constitutum debet conuenire; ergo si constitutiuum vitæ est conuenientia perfectionis à se per summam identitatem, omni perfectioni isto modo conuenienti, etiam conuenit ratio vitæ, & omni, cui à se per identitatem aliqua perfectio conuenit, etiam conuenit ratio viuentis.

Contra 2. Contra secundo; nam capacitas physica susceptiua alicuius perfectionis, non potest non distingui virtualiter saltim ab illa ergo licet sit susceptiua perfectionis per identitatem realem, non tamen potest esse susceptiua illius per identitatem virtualem; & consequenter licet illi à se conueniat per identitatem virtualem, non tamen erit à se per identitatem virtualem; ex quo vlterius fiet, vt necessario debeat illi conuenire à se per egressum virtualem. Vtraq; consequentia ex antecedenti colligitur; nam eo modo, quo perfectio distinguitur à subiecto, non conuenit illi à se per identitatem: ergo si distinguitur à subiecto virtualiter, & conuenit illi à se, debet esse à se per egressum virtualem, sicut si realiter distingueretur ab illo, non posset illi conuenire à se, nisi per egressum realem. Antecedens autem probatur; nam capacitas physicè susceptiua, vel est talis realiter, vel virtualiter: si primum, realiter à forma distinguitur: si secundum, virtualiter discriminatur ab illa: ergo capacitas physicè susceptiua alicuius perfectionis debet ab illa saltim virtualiter distingui.

51 *Tertio reijcitur principalis solutio.* Et ex his tertio principalis solutio reijcitur; nam semel concessa intellectui diuino capacitate subiectiua virtualiter intellectionis, non est cur illi negetur virtus elicitiua virtualiter intellectionis: ergo vtraque est neganda, vel concedenda. Probo antecedens; capacitas realiter susceptiua intellectionis, non dicit minorem imperfectionem quam virtus realiter elicitiua: ergo si per hoc, quod capacitas nō sit realiter, sed virtualiter susceptiua, omnis imperfectio vitatur, pariter etiam per hoc, quod virtus elicitiua sit, non reali; sed virtuali elicientia, omnis imperfectio in virtute actiuè intellectiua vitabitur: ac proinde admissa in Deo capacitate susceptiua intellectionis, non est cur negetur Deo principium virtuale illius.

52 *Quarto probatur cōclusio.* Quarto principaliter suadetur conclusio, eo modo, quo intellectus diuinus ab actuali intellectione distinguitur, est principium illius; sed distinguitur ab illa distinctione virtuali, & rationis ratiocinatæ: ergo est principium illius virtuale, & per rationem. Illatio tenet. Minorem *præcedenti conclus.* probauimus, & admittunt aliqui Recentiores, huic conclusioni aduersantes. *Maior probatur primo.* Maior autem ostenditur primo; si namque distinctio esset realis, non minoris imperfectionis esset, quam realis egressio à principio: ergo si per hoc, quod non realis, sed virtualis sit, aut rationis absque imperfectione adstruitur inter intellectum, & intellectionem diuinam, etiam per hoc quod egressus non sit realis, sed virtualis, aut rationis, absque vlla imperfectione constituetur; & consequenter eo modo, quo diuinus intellectus ab intellectione distinguitur, erit principium illius. *Secundo.* Secundo; nam intellectio, vtpote actus vitalis, petit Deo à se conuenire, at eo modo, quo ab intellectu diuino distinguitur, non conuenit Deo à se per identitatem, vt proximè argumentabar, ergo eo modo, quo distinguitur à diuino intellectu conuenit à se egressiuè: & consequenter ratione principij proximi in illam influentis influxu proportionato qualitati distinctionis.

53 *Vltima probatur cōclusio.* Denique suadetur conclusio; principium proximum virtuale intellectionis nullam dicit imperfectionem: ergo est admittendum in Deo. Consequentia patet. *Antecedens probatur 1.* Antecedens autem probatur primo; nam distinctio virtualis, & rationis ratiocinatæ intellectus ab intellectione, non dicit imperfectionē, vt plures contra quos nostra procedit conclusio, fatentur, & tamen si realis esset, imperfectionem inuolueret: ergo pariter quamuis principium reale proximum intellectionis diceret imperfectionem, principium virtuale proximum intellectionis nullam imperfectionem importat.

54 *Secundo probatur antecedens.* Secundo; nam eo ipso, quod principium intellectionis in Deo sit identificatum cum illa omni reali identitate, est infinitæ perfectionis, & supremè actualis; cum quo nulla imperfectio compatitur; sed influxus virtualis principij proximi in intellectionem compatitur cum identitate reali omnimoda cum intellectione actuali: ergo nullam in Deo constituit imperfectionem. *Tertio.* Tertio probatur antecedens; principium virtuale volitionis essentialis in Deo admittitur sine vlla imperfectione: ergo pariter principium virtuale proximum, aut radicale intellectionis diuinæ nullam imperfectionem importat.

55 *Respōdebis 1.* Huic argumento responderi potest primo; prætermisso antecedenti, nego consequentiam. Non enim solum relegandum est à Deo, quod imperfectionem dicit, sed etiam quod ex proprio conceptu perfectissimum non est, licet autem principium virtuale proximum intellectionis non dicat positiuè imperfectionem, non tamen explicat omnimodam perfectionem, & ideo non debet constitui in Deo.

Hæc tamen solutio est omnino insufficiens, & reijcitur primo

Reijcitur 1.

ex D. Thoma *q. 1. de potentia art. 1. ad 2.* illis verbis: *Ad secundum dicendum, quod licet omne perfectissimum sit Deo attribuendum; non tamen oportet, quod omne illud quod Deo attribuitur sit perfectissimum.* Ergo si principium proximum virtuale intellectionis imperfectionem non dicat, non est relegandum à Deo ex eo quod ex proprio conceptu perfectissimum non sit. Secundo;

Secundo.

nam Diuus Thomas prædicta doctrina est vsus, vt defenderet potentiam in Deo, non obstante quod potentia perfectissima non sit, vtpote respiciens aliquid perfectius se scilicet operationem, vt constat ex secundo argumento, quod ita procedebat: *Omne perfectissimum est Deo attribuendum: ergo quod respicit aliquid perfectius se non debet Deo attribui; sed potentia respicit se perfectius, scilicet, passiuam formam, & actiuam operationem; ergo potentia Deo attribui non potest*: quo non obstante statuit in Deo potentiam, quia licet omne perfectissimum sit concedendum in Deo, non tamen omne quod Deo attribuitur debet esse perfectissimum: ergo quamuis principium proximum virtuale intellectionis perfectissimum non sit, sed ab actuali intellectione excedatur, non ideò est relegandum à Deo:

57 *Respondebis 2.*

Secundo responderi potest, negando antecedens: nam principium proximum virtuale intellectionis dicit carentiam vltimæ actualitatis suæ lineæ, id autem, quod caret huiusmodi actualitate, vt potentiale intelligitur, ac proinde vt imperfectum. Ita Recentiores Thomistæ, qui consequenter non admittunt virtualem distinctionem intellectus ab intellectione, etsi fateantur in Deo virtuale volitionis principium ab illa virtualiter distinctum, eo quod principium virtuale volitionis actualis, non est in eadem linea cum illa; ac proinde, vt perfectissimum sit, & absque vlla potentialitate constituatur in Deo, non est necessaria identitas cum volitione actuali.

58 *Contra 1.*

Sed contra hanc solutionem obstat primo: si namque principium actualitatis ad aliam lineam spectantis, ab illa distingueretur distinctione reali, aut formali, non minus foret imperfectum, quam si ab actu suæ lineæ hoc genere distinctionis gauderet; & tamen virtualis distinctio, & rationis ratiocinatæ nullam imperfectionem importat; ergo pariter, licet realis aut formalis distinctio principij ab actu ad eandem lineam spectante imperfectio maxima sit, virtualis tamen distinctio, & carentia virtualis illius nullam dicet potentialitatem, vel imperfectionem. Secundo: nam virtuale principium intellectionis, prout à

Secundo.

nobis constituitur, non caret actuali intellectione nisi tantum quoad explicitum cum inclusione implicita actualissima illius; sed carentia actualitatis quoad explicitum tantum, cum inclusione implicita actuali, imperfectionem potentialitatis non dicit: ergo non est cur non admittatur in Deo.

59 *Tertio.*

Tertio: nam potentia operatiua est eiusdem lineæ cum actuali operatione; & tamen D. Thomas illam admittit in Deo respectu operationis, vt vidimus: ergo quamuis potentia intellectiua sit eiusdem lineæ cum actuali intellectione, constitui debet in Deo. Quartò: nam scientia, sapientia, & intellectus

Quarto.

principiorum pertinent ad lineam intelligendi, & tamen distinguuntur attributaliter à diuina natura, vt docent Recentiores Thomistæ nobis in hac parte aduersarij, & consequenter natura diuina est principium virtuale in comparatione ad illa: ergo quamuis principium virtuale proximum intellectionis sit in eadem linea cum intellectione actuali, absque vlla imperfectione constitui potest in Deo:

60 *Respondebis. 1.*

Respondebis primo: scientiam, sapientiam, & intellectum principiorum esse in eadem linea cum diuina natura genericè, nempè in linea intelligibili, quæ diuisibilis est per peculiares modos intelligendi, non autem in eadem linea specificè, & ideò inconueniens non est, quod à natura diuina distinguantur, & hæc sit illorum virtuale principium. Cæterum intellectum, & actualem intellectionem esse in eadem linea specificè, ac proinde adstruere intellectum in Deo, qui sit illius virtuale principium, absque potentialitate, & consequenter absque imperfectione esse non potest.

61 *Respondebis 2.*

Vel secundo respondebis, aliud constituendo discrimen: nam actualis intellectio sumpta absolutè, pertinet primario ad lineam intelligibilem tanquam eius vltima actualitas: vnde quidquid constituatur in Deo non explicans actualem intellectionem, vt potentiale intelligitur. Peculiares tamen illi modi intelligendi, nempè veritatum demonstrabilium, in quo scientifica cognitio consistit; & veritatum indemonstrabilium, in quo consistit intellectus principiorum, pertinent secundario ad lineam intelligibilem, & ideò potest principium illorum virtuale admitti in Deo, quod actualissimum sit, nullamque imperfectionem importet, sicut respectu volitionis absque imperfectione admittitur.

62 *Prima solutio reijcitur.*

Sed neutra solutio satisfacit, & contra primam facit: nam etiam intellectus, & intellectio non sunt eiusdem lineæ specificè, sed tantum genericè: ergo, vt saluetur perfectissimus intellectus non est necessarium vt explicet actualitatem intellectionis, & consequenter absque vlla imperfectione poterit intellec-

Antecedens prob. 1.

tus diuinus virtualiter ab intellectione distingui, & esse virtuale illius principium. Probo antecedens primo: nam in creatis intellectus, & intellectio genere tantum conueniunt, & specie distinguuntur, non minus quam scientia, vel sapientia, & intellectus principiorum; sed non est ratio assignabilis cur distinctio scientiæ, & simplicis notitiæ sit ex conceptibus formalibus, & non ratione solius limitationis, distinctio autem intellectus ab intellectione ex limitatione sola proueniat: ergo intellectus, & intellectio distinguuntur ex proprijs conceptibus: ac proinde solum sunt eiusdem lineæ genericè.

63 *Secundo probatur.*

Secundo: nam si ob aliquam rationem intellectus, & intellectio essent in eadem linea specificè, secus autem sapientia, & simplex intelligentia, maximè quia intellectus, & intellectio respiciunt idem obiectum, sapientia autem, & intellectus principiorum diuersa obiecta respiciunt, penes obiectum autem attenditur identitas lineæ; sed hæc ratio est nulla: ergo non sunt eiusdem lineæ specificæ. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur; non minus est sufficiens idem obiectum attactum diuerso modo specificè distinguere, quam obiectum diuersum; sed intellectus, & intellectio, licet idem obiectum respiciant, tendunt diuersimodè in illud: ergo distinguuntur specificè intra lineam intelligibilem. Maior constat in motu circulari, & recto terminatis ad eundem terminum, qui tamen essentialiter distinguuntur ob diuersum modum tendendi: ergo idem est dicendum de obiecto, quod nempè, quamuis sit idem, si tamen diuersimode attingitur specificè valet distinguere. Minor autem probatur: nam intellectus tendit in obiectum intelligibile per modum principij, intellectio autem per modum actualis perceptionis obiecti; sed isti diuersi modi tendendi: ergo intellectus, & intellectio diuerso modo tendunt in obiectum intelligibile.

64 *Respondebis.*

Dices, maiorem veram esse in creatis, falsam autem in Deo, in quo non datur principium intellectionis. Sed contra: nam hoc est principium petere, & idem per idem probare; quod probo: negatur namque principium virtuale intellectionis in Deo, quia careret actualitate suæ lineæ, quod infert

Contra.

potentialitatem, & imperfectionem in Deo, vt autem identitas lineæ saluetur ratio principij: ergo probatur non esse principium ex identitate lineæ, & identitas lineæ ex negatione principij; ac proinde probatur idem per idem, & petitur manifeste principium.

65 *Deinde principalis solutio reijcitur.*

Deinde principalis solutio reijcitur: eo ipso quod admittatur in Deo multiplex cognitio virtualiter distincta, intellectus, & intellectio actualis, habent obiecta diuersa; sed ex diuersitate obiecti sumitur diuersitas lineæ: ergo eo ipso intellectus, & intellectio actualis in eadem linea non sunt; & consequenter absque vlla potentialitate poterit, debebit admitti principium virtuale proximum intellectionis actualis in Deo. Minor cum consequentia tenet; maior autem probatur: eo ipso quod multiplex cognitio admittatur, cuiuis debet respondere suum peculiare obiectum; sed obiectum intellectus debet esse omnibus obiectis intellectionum commune: ergo eo ipso quod in Deo multiplex cognitio virtualiter distincta admittatur, intellectus, & intellectio actualis diuersa inspiciunt obiecta; & consequenter distinguuntur virtualiter specificè intra eandem lineam generis intelligibilis.

66 *Secunda solutio posita n. 57. reijcitur 1.*

Deinde secunda solutio argumenti principalis reijcitur primo: non enim datur in intellectu diuino nisi vel sapientia, aut scientia, & intellectus principiorum in linea speculatiua, ars, & prudentia in practica, & ratio intellectionis diuinæ his veluti speciebus communis; sed virtutes illæ intellectuales non pertinent primario ad lineam intelligibilem, vt solutio tradita admittit, ratio autem illis prædicatione communis non potest vt vltima actualitas primariò spectans ad prædictam lineam constitui, vt compertum est ipsis, contra quos disputamus; ergo si absque imperfectione constituitur in Deo principium virtuale sapientiæ, scientiæ, & intellectus principiorum, nullus est conceptus intellectionis actualis in Deo respectu cuius virtuale principium absque imperfectione non detur. Maior ostenditur primo: in nobis namque non datur euidens, & certa cognitio, quæ non pertineat ad scientiam, sapientiam, vel intellectum, si speculatiua sit, vel ad artem, & prudentiam, si practica: ergo pariter in Deo.

67 *Maior probatur primo. Secundo probatur maior.*

Secundo: nam talis cognitio, vel attingit veritatem immediatam, vel mediatam, vel vtramque: si primum, est luminis principiorum, si secundum, est cognitio scientifica. Si tertium, vtramque habebit rationem, nempè luminis principiorum; & scientiæ. ergo non datur actualis intellectio, quæ non spectet ad aliquam ex illis virtutibus intellectualibus.

68 *Tertio.*

Tertio: nam illa cognitio vel attingeret omnia prædicata diuina sub omni ratione cognoscibilitatis, vel sub aliqua peculiari ratione, inter quæ non datur medium: si primum, superfluunt virtutes intellectuales attributales in Deo: cum vi illius cognitionis omne illius prædicatum sub omni ratione cognoscibilitatis cognitum supponatur. Si secundum, sortietur talis cognitio specialem, aut peculiarem modum cognitionis; & consequenter erit extra essentiæ Dei constitutionem, sicut

hac

hac ratione virtutes attributales ab illius constitutione excluduntur: ac proinde dabitur respectu illius virtuale principium.

69 *Secundo reijcitur.* Secundo reijcitur: etenim intellectio actualis, licet sit vltima actualitas in linea intelligibili, non tamen potest esse primum prædicatum in illa, sed necessario aliud prius prædicatum supponit: ergo ad lineam naturæ non spectat; & consequenter illam constitutam supponit. Ex quo vlterius sequitur posse habere principium virtuale, tam radicale, quam proximum. Antecedens probatur: de ratione operationis est supponere principium, vt docet D. Thom. *q.* 1. *de potentia art.* 1. *ad* 2. & ex terminis est notum; sed intellectio actualis est operatio: ergo principium supponit; & consequenter esse nequit primum prædicatum lineæ intelligibilis.

70 *Confirmatur.* Et confirmatur: non minus est de ratione operationis principium supponere, quam de ratione volitionis supponere cognitionem; sed quia volitio ex proprio conceptu supponit cognitionem quamuis increata sit, & subsistens, non potest esse primum prædicatum constitutiuum naturæ: ergo quamuis operatio increata sit, & subsistens, non potest esse primum prædicatum constitutiuum naturæ. Confirmatur, & vrgetur secundo: non *Confirmatur.* minus est de ratione actionis naturalis præsupponere naturam, quam de ratione actionis personalis supponere personam; sed actio personalis, quamuis subsistens, & increata sit, non potest constituere personam, vt docet Diuus Thomas *infra quæst.* 40. *art.* 4. nempè originem, aut generationem actiuam, quia est actio non constituere Patrem in ratione personæ, sed constitutum supponere: ergo pariter actio naturalis, quamuis increata sit, & subsistens, non constituens naturam, sed illam constitutam supponit.

71 *Confirmatur* 3. Confirmatur, & vrgetur tertio: actualis intellectio; vt in Patre, supponit Patrem constitutum in ratione personæ; sed natura diuina, vt in Patre, non supponit illum constitutum in ratione personæ: ergo intellectio actualia non constituit metaphysicè naturam diuinam. Consequentia tenet. Minor est certa, & probatur maior: generatio actiua supponit Patrem constitutum in ratione personæ, vt docet D. Thomas *in hac* 1. *p. q.* 4. *art.* 4. sed generatio actiua est intellectio prout in Patre, vt docebimus cum frequentiori, & vera Thomistarum sententia *Tractatu de Trinitate quæst.* 27. *art.* 1. ergo intellectio vt in Patre supponit Patrem constitutum in ratione personæ. Sed de his plura diximus *supra disputat.* 4. *de constitutiuo Metaphysico diuinæ naturæ agentes.*

§. IV.

Obiectionibus in contrarium occurritur.

72 *Arg.* 1. SED opponunt Recentiores quidam primo: intellectioni essentiali non conuenit virtualis egressus: ergo respectu illius non datur virtuale principium proximum, nec radicale. Consequentia est euidens. Antecedens autem probatur: id egreditur virtualiter, cui conuenit cum summa identitate cum principio, constitutiuum formale egressus realis in creaturis; sed intellectioni essentiali non conuenit constitutiuum formale egressus realis in creaturis: ergo non conuenit illis virtualis egressus. Maiorem probant à paritate distinctionis virtualis intrinsecæ consistentis in conuenientia constitutiui formalis distinctionis realis in creaturis cum summa identitate ex titulo infinitatis: ergo idem est de virtuali egressu, & virtuali principio dicendum. Deinde probant minorem; etenim influxus realis creatus consistit in eo quod principium realiter influens, è se multiplicet numerum rerum; sed multiplicare numerum rerum à se, non potest nec in Deo etiam subsistere cum identitate reali principij, & egredientis à principio: ergo implicat Deo virtualis influxus, & virtualis egressus.

73 *Hoc argumentum contra illo vittes militat.* Hoc argumento ingeniosi Recentiores conuicti vniuersaliter negant in Deo omne principium virtuale, & omnem virtualem egressum, & virtualem distinctionem inter relationes, & essentiam fatentur, in quo, meo iudicio, parum consequenter procedunt: quod probo; non enim minus est de ratione distinctionis realis in creaturis, quod extrema realiter distincta, sint realiter plura, & numerū rerū augeant, quàm de ratione principij realiter influentis, realiter supra se numerum rerū multiplicare, ergo si principium virtualiter influens, & virtualis egresus releganturà Deo, quia cum reali identitate non stat realis multiplicatio numeri rerum, quæ realem influxum in creaturis constituit, consequenter releganda est à Deo virtualis realis distinctio, quia cum identitate reali stare nequit realis rerum multiplicitas, in qua consistit realis distinctio in creaturis.

75 *Ad illud respondetur.* Vnde ad argumentum factum, nego antecedens. Ad probationem, nego maiorem. Ad illius probationem nego iterum maiorem; vt enim arguebamus *supra*, non stat conuenientia constitutiui formalis distinctionis realis in creaturis, absque reali distinctione: vnde sicut distinctio virtualis consistit in fundamento ad formalem, per rationem, ita virtualis egressus, & virtuale principium consistit in fundamēto se tenente ex parte obiecti, vt intellectus vnam vt principium concipiat, & aliud vt egrediens à principio: & quia hoc fundamentum repetitur in Deo, vt intelligente, fit, vt in ipso intellectus sit principium proximum virtuale intellectionis, & intellectio ab intellectu virtualiter egrediatur; vel consistit in eo quod ea, quæ virtualiter distinguuntur, ita inter se comparantur, quod si inter illa realis distinctio intercederet, alterum rationem principij realiter influentis obtineret, & alterum realiter à tali principio egrederetur, & quia intellectus, & intellectio diuina virtualiter inter se distinguuntur; & aliàs taliter inter se comparantur, quod si inter illa realis interueniret distinctio, intellectus realiter in intellectionem influeret, & intellectio realiter egrederetur ab illo, fit consequens, vt intellectus diuinus sit principium virtuale proximum intellectionis, & intellectio virtualiter ab illo egrediatur. An autem aliter explicari possit virtualis distinctio, & virtualis egressus à principio, alibi examinatum relinquimus.

75 *Secundo arguitur.* Secundo arguitur: non est fundamentum in Deo vt illius intellectus potentialis concipiatur; sed principium proximum virtuale intellectionis vt potentiale concipitur: ergo non adest fundamentum in Deo, vt illius intellectus concipiatur vt principium virtuale proximum intellectionis. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur: principium virtuale intellectionis concipitur vt perfectibile per intellectionem, tamquam per actualitatem, & per illam determinabile; sed determinabile per actum, & per illum perfectibile, potentiale est, vel vt potentiale intelligitur: ergo principium virtuale intellectionis, vt potentiale concipitur.

76 *Respond.* Respondeo, concessa maiori, negando minorem. Ad illius probationem, distinguo maiorem: tanquam per actualitatem actu implicitè in se inclusam, concedo maiorem: non inclusam actu implicitè, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: sicut namque diuina essentia concepta vt radix attributorum, & illorum subiectum, concipitur vt determinabilis, & perfectibilis per attributa, quin ex hoc vt imperfecta, potentialisue concipiatur, quia illa actualissimè implicitè continet: ita intellectus diuinus absque potentialitate concipitur vt determinabilis per actualem intellectionem, & per illam perfectibilis, quia licet actualem intellectionem non explicet, illam tamen perfectissimè continet in actu implicitè.

77 *Replicabis.* Sed dices: principium virtuale non continens actu implicitè actualem operationem; est implicitè potentiale: ergo non continens actu explicitè actualem operationem, erit saltim explicitè potentiale, & consequenter imperfectū quoad explicitū.

Respond. Respondeo, negando consequentiam; ratio autem discriminis est: nam potentialitas dicit defectum priuatiuum actualitatis, hoc est defectum actualitatis debitæ, eo modo quo debetur; omnis autem diuina perfectio ex ratione infinitatis petit implicitè claudere quamuis aliam perfectionem; & ideo carentia implicita illius potentialitatem inducit, non autem vna perfectio diuina omnem aliam actu explicitè importare petit, & ideo carentia expressionis non inducit potentialitatem: vnde si intellectus diuinus careret actu implicitè actuali intellectione, potentialis conciperetur, ex eo autem quod actualem intellectionem non exprimat, licet rectè colligatur concipi vt potentiam proximam, non tamen infertur, quod vt potentialis, etiam explicitè, concipiatur. Et inito (vt proximè instabam) in essentia comparata ad attributa; quibus si careret implicitè, imperfecta, & potentialis esset, ex carentia autem explicita non concipitur, vt explicitè potentialis.

78 *Instabis.* Instabis: expressio vltimæ actualitatis propriæ lineæ debetur cuilibet perfectioni diuinæ, ac proinde concepta sine illius expressione, vt potentialis concipitur: sed actualis intellectio est vltima actualitas in genere, & linea intelligibili; attributa verò non pertinent ad lineam essentiæ, & naturæ: ergo quamuis diuina essentia sine attributorum expressione concepta, concipiatur sine vlla potentialitate, intellectus tamen diuinus potentialis concipietur sine expressione actualis intellectionis.

79 *Respond.* Istius obiectionis doctrina est in qua Recentiores Thomistæ totam suæ sententiæ probabilitatem fundant. Sed respondetur facile ex dictis, distinguendo maiorem: expressio vltimæ actualitatis propriæ lineæ sumptæ genericè, nego maiorem: sumptæ veluti specificè, concedo maiorem: & sub eadem distinctione primæ partis minoris, nego consequentiam: nam licet actualis intelligibili, veluti genericè sumpta, quia tamen operatio est, & actus vitalis, de cuius conceptu est principium radicale, & proximum præsupponere; fit consequens, vt non pertineat ad species, vel quasi species principij radicalis, & proximi, quæ etiam continentur in linea intelligibili: ac proinde, quod possint principium proximum, & radicale absque vlla potentialitate concipi sine expressione actualis intellectionis.

80 *Vrgebis primo. Secundo.* Sed vrgebis adhuc primo; actualis intellectio actuat, & perficit, tam principium radicale, quam proximum: ergo est vltima actualitas ad illorum lineas pertinens. Secundo: nā cuiusuis perfectionis diuinæ debet assignari aliqua vltima actualitas ad illius lineā sumptam specificè pertinens; sed radicis intellectionis, &

principij proximi illius nulla alia vltima actualitas potest constitui, nisi intellectio actualis: ergo hæ ad illorum lineas pertinat. Minor probatur: quæcumque alia assignabilis actualitas, est vlterius actuabilis, scilicet, per actualem intellectionem; sed vlterior actuabilitas repugnat conceptui vltimæ actualitatis: ergo præter illam non est assignabilis aliqua actualitas vltima.

Tertio. Denique obijcies, etenim perfectiones diuinæ sunt à nobis constituendæ modo imaginabili perfectissimo; sed perfectius concipitur intellectus exprimens actualem intellectionem, quam solum implicans illam: ergo constituendus est intellectus diuinus expressione actualis intellectionis, & non conceptu principij implicantis actu illam.

81 *Ad 1. obiectionem resp.* Respondeo ad primam, concesso antecedenti, negando consequentiam: nam etiam attributa actuant, & perficiunt essentiam, & tamen non licet inferre esse actualitates ad eius lineam spectantes. Ratio autem cur intellectio actualis, licet actuet principium radicale, & proximum, ad illorum lineas veluti specificas non pertineat, est, quia perficit per modum operationis, & actus vitalis, de cuius ratione est præsupponere principium, non minus, quam de ratione volitionis supponere cognitionem: ac proinde sicut hæc, licet naturam cognoscentem perficiat, non potest illam constituere; ita intellectio, licet perficiat, & actuet, tam principium radicale, quam proximum, ad illorum lineam non spectat, nec potest illam metaphysicè constituere.

82 *Ad secundam.* Ad secundam, concessa maiori, nego minorem: vltima namque actualitas radicis intelligendi, illam metaphysicè constituens, est conceptus radicis actualissimæ intelligendi, & vltima actualitas potentiæ proximæ intellectiuæ, est conceptus actualissimi principij proximi, per quas differentias à radice, & principio proximo intelligendi creatis sufficientissimè distinguuntur, quæ potentialitatem in radicando, & principiando proximè operationem important in suis conceptibus. Nec obstat probatio minoris: licet namque vltimæ actualitati alicuius lineæ repugnet per vlteriorem actualitatem eiusdem lineæ actuari, non tamen per vlteriorem ad aliam lineam spectantem, vt constat in existentia, quæ subiectum actuabile alterius per operationem, & accidentia relinquit, intellectio autem actualis est alterius lineæ specificæ ab actualitate principij, tam radicalis, quam proximi.

83 *Ad tertiam. Resp. 1.* Ad vltimam respondeo primo, distinguendo maiorem: modo perfectissimo imaginabili cum fundamento in re, concedo maiorem: sine illo, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: quia intellectus importans explicitè, & constitutiuè intellectionem, non est conceptibilis cum fundamento in re, eo quod petit concipi vt potentia vitalis; & consequenter vt principians intellectionem: ac proinde vt non constitutus per illam.

Instatur obiectio. Et quidem eodem argumento probabitur debere concipi naturam diuinam, vt exprimentem volitionem, & omnia alia attributa, siquidem isto modo concipietur actualior, quam concepta vt radice, & principio volitionis, aliorumque attributorum.

84 *Resp. 2.* Secundo respondeo, concessa maiori, negando minorem: nam eo ipso, quod intellectus constitutus concipiatur expressione intellectionis, non potest intellectio concipi vt actus vitalis; & consequenter non potest concipi Deus, vt viuens intellectione, cumque gradus vitæ intellectiuæ sit perfectissimus omnium, intellectus sic conceptus, non concipitur constitutus modo imaginabili perfectissimo; est namque imaginabilis alius modus illo perfectior, nempè, intellectus viuens intellectione. Nec obstat intellectum exprimentem intellectionem concipi vt magis actualem: licet namque excessus actualitatis inferat excessum in perfectione, si cætera paria sint; secus autem si paritas non seruetur, vt in præsenti contingit.

85 *Instabis.* Sed dices: debet intellectus diuinus concipi tam actualis, vt nulla creatura eo actualior concipiatur; sed nisi concipiatur exprimens actualem intellectionem aliqua creatura eo actualior concipietur: ergo petit concipi à nobis vt metaphysicè constitutus expressione intellectionis. Probatur minor: actualis intellectio creata, actualior intelligitur in linea intelligibili omni non exprimente actualem intellectionem: ergo nisi intellectus diuinus concipiatur constitutus expressione intellectionis, est conceptibilis perfectio aliqua creata actualior intellectu diuino.

86 *Respond.* Respondeo, distinguendo maiorem: excessu actualitatis simpliciter, & in aliquo ad lineam intellectus spectante, concedo maiorem: excessu actualitatis secundum quid, & in aliquo non spectante ad lineam intellectus, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: nam actualis intellectio creata; etsi excedat intellectum diuinum in hoc, quod est vltima actualitas in linea intelligibili explicitè, & in eadem linea vlterius inactuabilis, quod intellectui diuino non conuenit pro eo, quod explicitè importat, iste tamen excessus non est in aliquo ad lineam intellectus spectante, & ex alia parte intellectio creata realiter distinguitur, tùm ab intellectu creato: tùm etiam à propria existentia; intellectus autem diuinus, & cum existentia entitatiua, & cum actuali intellectione, est identificatus realiter, imo vtrumque implicitè importat, quamuis neutrum constitutiuè, & explicitè, hoc autem maxima perfectio est, & infinitè superans illam, in quo excedit actualis intellectio creata, ac proinde hæc solum, *secundum quid*, excedit in actualitate intellectum diuinum, & in aliquo non pertinente ad lineam intellectus, quod inconueniens non est, sicut nec inconueniens aliquod censetur, quod volitio creata excedat in actualitate ad lineam volitiuam spectante naturam diuinam constitutam, non volitione actuali, sed radice volitionis.

Denique arguitur: in Deo non est fundamentum, vt intellectus diuinus concipiatur à nostro intellectu, vt principium, & causa influens in diuinam intellectionem: ergo intellectus diuinus non est virtuale principium intellectionis. Consequentia tenet ex dictis: nam virtuale principium est fundamentum ad principium per rationem formale. Antecedens autem probatur: in Deo, non est fundamentum vt illius intellectioni à nobis aliqua imperfectio attribuatur, & vt imperfecta concipiatur; sed concipi intellectum diuinum vt causam intellectionis, & hanc vt causatam ab illo per influxum formalem, est concipi, vt imperfectum; dependere namque, & causari maxima imperfectio est: ergo in Deo non est fundamentum vt illius intellectus concipiatur à nobis, vt intellectionis causa, & intellectio vt ab intellectu causata. 87 *Vltimo arguitur.*

Quod amplius vrgetur, non minus est imperfectio in intellectione ab intellectu causari, quam potentialitas in intellectu; sed ob hanc rationem non est fundamentum in Deo, vt intellectus diuinus à nobis concipiatur potentialis: ergo ob eandem negari debet fundamentum in Deo, vt illius intellectio à nobis concipiatur, vt ab intellectu causata; & consequenter non erit fundamentum in ipso, vt illius intellectus à nobis concipiatur, vt principium intellectionis. 88 *Confirmatur 1.*

Confirmatur, & vrgetur secundo: non stat, quod intellectus diuinus sit ratione nostra principium intellectionis, nisi vera cognitione, vt illius principium concipiatur; sed in Deo esse nequit fundamentum, vt vera cognitione concipiatur intellectionis principium: ergo in ipso non est fundamentum, vt sit ratione nostra principium intellectionis. Minor cum consequentia tenet. Maior autem probatur: nam intellectum diuinum esse ratione nostra principium intellectionis, non consistit in eo quod à nobis concipiatur ad instar intellectus creati principiantis realiter actualem intellectionem, & per species illius; tum quia Deus à nobis conceptus ad instar corporis, non ideò est ratione nostra corpus, conceptus ad modum entis finiti, non ideò est ratione nostra finitus, & intellectus diuinus à nobis de facto concipitur ad modum intellectus imperfecti, quin ex hoc sit ratione nostra intellectus imperfectus: ergo intellectum diuinum esse ratione nostra principium intellectionis, est vera conceptione cognosci esse principium illius. 89 *Cõfirmatur 2.*

Denique vrgetur, & confirmatur: non minor imperfectio est intellectionem diuinam esse ratione nostra causatam ab intellectu, quam ratione nostra cum diuino intellectu componere; sed in Deo fundamentum non est, vt ratione nostra cum diuino intellectu componat; aliàs Deus esset capax metaphysicæ compositionis: ergo nec fundamentum vt ratione nostra à diuino intellectu causetur; & consequenter nec est fundamentum in Deo vt intellectus diuinus sit ratione nostra principium intellectionis. 90 *Cõfirmatur 3.*

Respondeo, distinguendo antecedens: vt principium, & causa influens in intellectionem influxu reali formali, concedo antecedens: influxu in re virtuali, & per rationem nostram formali, nego antecedens, & consequentiam. Ad antecedentis probationem, quatenus distinctioni traditæ obstare potest, concessa maiori, distinguo minorem: concipi intellectionem diuinam, vt ab intellectu causatam influxu reali formali, est concipi vt imperfectam, concedo minorem: influxu in re virtuali, & per rationem nostram formali, est concipi vt imperfectam, nego minorem, & consequentiam: sicut enim concipi vnam perfectionem diuinam, vt ab alia distinctam distinctione reali formali, esset concipi vt imperfectam, concipi tamen vt distinctam ab alia distinctione in re virtuali, & rationem nostram formali, non est concipi vt imperfectam, & ideò est in Deo fundamentum, vt hoc modo attributa concipiantur: ita pariter concipi vnam perfectionem diuinam, vt ab alia causatam influxu reali formali est concipi vt imperfectam; & consequenter ad hunc modum conceptionis non detur fundamentum in Deo, concipi tamen vnam Dei perfectionem vt ab alia causatam influxu in re virtuali, & per rationem nostram formali, non est concipi vt imperfectam, & ideò vt sic concipiatur actualis intellectio respectu intellectus diuini, datur fundamentum in Deo. 91 *Respond.*

Ad primam confirmationem, distinguo maiorem: de causalitate, 92

tate, & potentialitate reali formali, concedo maiorem: virtuali in re, & per rationem formali, nego maiorem: & concessa minori, distinguo consequens: causalitate reali, concedo
Ad 2. confirmationem. consequentiam: causalitate rationis, nego consequentiam; disparitas autem est, quod ad conceptum obiectiuè potentialem, requiritur obiectiua præcissio vnius perfectionis ab alia, pro cuius fundamento requiritur, quod vna aliam essentialiter non importet, quod imperfectionis est; causalitas autem obiectiua rationis, non petit obiectiuam exclusionem vnius perfectionis ab alia, sed sufficit non expressio cum implicita inclusione: vnde sicut ob hanc causam concedimus in Deo fundamentum distinctionis per rationem absque vlla imperfectione se tenente ex parte Dei, quin ex hoc inferatur dari fundamentum in ipso ad conceptum obiectiuè potentialem, ob eandem damus in Deo fundamentum, vt aliqua illius perfectio concipiatur, vt causata per rationem, & negamus fundamentum conceptui obiectiuè potentiali.

Ad secundam, distinguo maiorem: vera cognitione mediata, & reflexa, & concedo maiorem: vera cognitione directa, &
93 *Ad secundam.* & immediata, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: nam licèt repugnet Deo cognitione vera directa, & fundata immediatè in ipso, cognosci intellectum illius, vt principium influens formali influxu in eius intellectionem, quia cognitio rei directa immediate in re fundata conformatur cum ipsa vt in re; & consequenter hoc esset intellectum diuinum re vera in intellectionem influere influxu reali formali, quod autem cognitione vera reflexa mediatè fundata in Deo, & immediatè in modo cognoscendi nostri intellectus cognoscatur vt principium influens in intellectionem formaliter, nulla est imperfectio in Deo, quia ex hoc non colligitur, quod re vera sit formale intellectionis principium, sed quod ob suam eminentiam fundamentum sit vt à nobis vt principium concipiatur.

94 *Doctrina solutionis est D. Thom.* Quam doctrinam dedit nobis D. Thom. *in 1. Sent. dist. 2. quæst. 1. art. 3. in corp.* loquendo in simili de distinctione, vel multiplicitate attributorum, quod nempè, fundatur in Deo mediatè, immediatè autem in modo concipiendi intellectus, & ideò intellectus noster falsus non est, cum illam attribuit Deo, apponit exemplum in intentione generis mediatè fundata in re, & immediatè autem in modo concipiendi nostri intellectus comparantis animal v. g. ad hominem, equum, &c.

Et *quæst. 1. de Potentia art. 1. ad* 10. loquendo in specie nostra, nempè, de ratione principij, docuerat D. Thom. soluens nonum argumentum, quod potentia in Deo non est aliud, quam essentia secundum rem, sed solum secundum modum intelligendi, contra quam solutionem opponit decimum argumentum, his verbis *Omnis intellectus cui non respondet aliquid in re, est cassus, & vanus.* Cui argumento ita respondet: *Ad decimum dicendum, quod intellectui respondet aliquid in re dupliciter: vno modo immediatè, quando videlicet intellectus concipit formam rei alicuius extra animam existentis, vt hominis, vel lapidis: alio modo mediatè, quando videlicet, aliquid sequitur actum intelligendi; & intellectus reflexus supra ipsum considerat illud. Vnde res respondent illi considerationi intellectus mediatè, id est mediante intelligentia rei, v. g. intellectus intelligit naturam animalis in homine, in equo, & multis alijs speciebus, ex hoc sequitur, quod intelligit eam vt genus. Huic intellectui, quo intellectus intelligit genus, non respondet aliqua res extra immediatè, quæ sit genus, sed intelligentia, ex qua consequitur ista intentio, respondet aliqua res. Et similiter est de relatione principij, quam addit potentia supra essentiam: nam ei respondet aliquid in re mediatè, & non immediatè.* Sentit ergo D. Tho. quod sicut intellectus intellectione vera mediata, & reflexa concipit animal esse genus, quin ex hoc sequatur, animal in re esse genus, & quin illi vt in se intentio generis competat, sed mediante cognitione intellectus: ita similiter intellectus noster intellectionis principium, quin ex hoc sequatur esse re ipsa principium intellectionis, sed tantum ratione nostra.

Sed dices, vt intellectus intelligat intellectione vera reflexa, & mediata, quod animal genus sit, necessarium est, quod intentio generis sequatur in animali ex vi alterius cognitionis,
96 *Instabis.* qua cognoscitur esse in homine, in equo, & in alijs speciebus, vt constat ex D. Thoma verbis *proximè* allegatis: ergo pariter vt intellectus noster intelligat intellectione vera mediata, & reflexa intellectum diuinum esse intellectionis principium, necessarium est, vt intellectui diuino ratio principij intellectionis conueniat ex vi alterius actus, quo vt principium cognoscatur; sed hoc nequit esse verum: ergo nec potest intellectus noster cognitione vera mediata Deum cognoscere vt intellectionis principium.

Probatur minor: vt vi illius intellectionis conueniat Deo esse intellectionis principium, non sufficit cognosci ad instar intellectus creati principiantis intellectionem, sicut cognosci ad instar intellectus finiti, non sufficit, vt sit ratione nostra finitum & cognosci ad instar intellectus imperfecti, non sufficit, vt sit ratione nostra imperfectus, & cognosci ad instar corporis, non sufficit vt ratione nostra sit corpus ergo requiritur cognosci vt re ipsa principians intellectionem; & consequenter requiritur cognitio, qua Deus verè concipiatur esse principium intellectionis, quod implicat loquendo de cognitione directa.

Respondeo, concesso antecedenti, & prima consequentia, 97 *Respond.*
negando minorem. Ad probationem, concesso antecedenti, distinguo consequens: in actu signato, & cognitione compositiua, nego consequentiam: in actu exercito, & simplici apprehensione, concedo consequentiam; sicut namque animal non sit genus cognitione illa reflexa, qua affirmatur esse genus, sed cognitione simplici comparatiua, qua cognoscitur in ordine ad suas species, at si esset vnum in illis, quæ cognitio compositiua non est, nec ad intentionem generis terminatur in actu signato, sed tantum in actu exercito: ita ratio principij non conuenit intellectui diuino ex vi cognitionis reflexæ, qua affirmatur esse intellectionis principium, sed ex vi cognitionis directæ, qua intellectus diuinus cognoscitur, vt distinctus ab intellectione, & in ordine ad illam, quæ compositiua non est, ac proinde, nec vera, nec falsa, nec in actu signato concipit in diuino intellectu rationem principij, sed simplex quædam apprehensio, qua intellectus diuinus apprehenditur in ordine ad intellectionem, ac si re vera esset principium illius exercita ex parte obiecti ratione principij, non autem *signatè* importata, est tamen fictitia cognitio; & ideò non potens diuino intellectui competere; non enim potest intellectus diuinus entia rationis confingere.

Et quidem hoc argumentum soluere tenentur omnes, qui 98 *Retorquetur argumentum contra illos vtentes.*
admittunt in Deo distinctionem rationis ratiocinatæ inter diuina attributa: nam inquiri ab illis potest, qua cognitione hoc fit, illa qua cognoscuntur adinstar similium perfectionum, quæ in creatis distinguuntur, vel alia, qua cognoscantur vere vt inter se distincta? Non primum, ob rationem in argumento insinuatam: ergo secundum; ac proinde erunt re vera distincta, quod implicatorium est: sicut ergo duplex datur cognitio multiplicitatis attributorum vna reflexa, & composita, quæ illam Deo attribuit ab intellectu nostro iam factam, alia simplex, & apprehensiua, quæ ad distinctionem *signatè* non terminatur, sed tantum *exercitè*, & distinctionem confingit, idem etiam est de ratione principij dicendum, & sicut cognitioni attributorum distinctionem confingenti, non respondet ex parte Dei multiplicitas aliqua realis, sed vna simplicissima ratio apprehensa, ac si essent plures, vt docet Diuus Thomas *quæst. 1. de Potentia art. 1. ad* 12. ibi: *dicendum, quod diuersis rationibus attributorum respondet aliquid in re diuina, scilicet vnum, & idem diuersis formis repræsentatum;* ita intellectioni nostræ, qua intellectus diuinus concipitur vt intel- 99
lectionis principium, respondet aliquid in re diuina, scilicet, summa identitas intellectus, & intellectionis diuersis formis repræsentata, quarum vna attingitur, ac si esset ab intellectu causata; sicut enim eo ipso, quod diuersis conceptibus nostris attributa concipiantur, licet non importetur obiectiua distinctio *signatè*, importatur tamen *exercitè*, ita eo ipso, quod intellectus, & intellectio diuersis cognoscantur conceptibus, licet ratio principij non importetur *signatè*, importatur tamen *exercitè*, quia concipitur intellectus vt potentia vitalis, & intellectio vt vitalis in actu secundo.

Ad vltimam confirmationem, concessa maiori, distinguo 100 *Ad vltimam confirmationem.*
minorem: vt componat compositione cum mutua exclusione conceptuum, tam explicita, quam implicita, concedo minorem: compositione rationis conceptuum non se excludentium implicitè, nego minorem, & consequentiam. Nec sequitur dari in Deo metaphysicam compositionem; hæc namque non consistit in quauis compositionem rationis, sed in vnione conceptuum se inuicem excludentium, tam implicitè, quam explicitè, quæ diuinæ intellectioni, & cuivis alteri diuinæ perfectioni repugnat.

Sed dices: ergo eodem modo, quo admittimus in Deo vir- 101 *Instabis*
tualem distinctionem, & virtuale principium, admittenda est in ipso virtualis compositio; consequens falsum videtur, omnes enim Theologi aliter de distinctione, ac de compositione loquuntur: ergo nullo modo datur in Deo intellectionis principium. Patet sequela: virtualis distinctio, quam in Deo Nos statuimus, sumitur pro fundamento distinctionis formalis per rationem conceptuum non se excludentium, sed tantum non se explicantium, & similiter virtuale principium sumitur pro fundamento principij per rationem formalis, non exprimentis actualem operationem, illam tamen includentis actu; sed etiam fatemur in Deo fundamentum ad compositionem rationis, non cum mutua exclusione conceptuum, sed cum mutua non expressione: ergo eodem modo, quo Deo concedimus virtualem distinctionem, & virtuale principium, admittimus in ipso virtualem compositionem.

Respondeo, distinguendo consequens: virtualis compositio per ordinem ad formalem ex conceptibus se inuicem excluden-

tibus, nego consequentiam: per ordinem ad formalem ex conceptibus se inuicem mutuo implicitè includentibus, concedo consequentiam: quod si Theologi diuersimodè loquuntur de distinctione, atque de compositione, intelligendi sunt de compositione metaphysica ex genere, & differentia, & de fundamento compositionis rationis ex conceptibus se inuicem excludentibus.

§. V.

Ratio potentiæ in diuino intellectu explicatur.

103 *Tertia conclusio. Biesc. Arauio. Crux. Falix.* TERTIA CONCLVSIO. *Datur in Deo conceptus potentiæ realiter proximè intellectiuæ:* conclusionem istam non satis exprimunt nostri Thomistæ: illam expressè tenent Biescas *in hac quæst. artic. 2. dub. 1. & quæst. 19 artic. 1. dub. 2.* Illustrissimus Arauio *ibidem dub. 2.* Andreas à Cruce *disputa. 80. dubitat. 2.* Tenent etiam ex Scotistis Smising. *de Deo V no tractat. 3. disput. 2. quæst. 1. num. 13.* Franciscus Fœlix *tractat. 1. de Scientia Dei cap. 1. difficultat. 2. & tractat. 2. de Voluntate Dei cap. 1. difficultat. 1.* Pro illa referens Scotum *in 1. distinct. 2. quæst. 2. §. Ostenso de proprietatibus.* *Scotum. Molin. Vasquez. Alarc. Durand. Henric. Alens.* Molinam *1. part. quæst. 41. artic. 4.* Vazquez *disput. 119. cap. 3.* Falsò tamen, cum ibi nec verbum habeat, quo in sententiam istam inclinet, & *disputatione 102. cap. 1. & disputat. 263. c. 2.* expressè à Deo excludat potentiam realem respectu actuum essentialium. Tenet etiam ex Patribus Societatis Alarcon *tractat. 2. de Scientia Dei disput. 3. cap. 1. & tract. 4. de Voluntate disputatione prima cap. primo.* Pro illa referens Durandum *in 1. dist. 35. quæst. 1. num. 8.* Henricum *1. part. art. 36.* & Alensem *1. par. quæst. 19. num. 1.*

104 *Prob. 1. ex D. Th.* Et ostendo illam primo ex Diu. Thom. *infra quæst. 25. art. 1. in corp.* vbi de diuina essentia loquens, sic ait: *Potest intelligi, & sub ratione actionis, & sub ratione potentiæ, sicut etiam intelligitur, & sub ratione suppositi habentis naturam, & sub ratione naturæ.* Ex quibus verbis dupliciter nostram conclusionem confirmo. Primo sic: diuina essentia ob suam eminentiam, quia in se simpliciter præhabet quidquid perfectionis est in rebus creatis, potest à nobis intelligi sub ratione potentiæ, & sub ratione actionis, sicut sub ratione suppositi habentis naturam, & sub ratione naturæ; sed taliter intelligitur sub ratione suppositi, & sub ratione naturæ, vt licet distinctio naturæ à supposito tantum fit per rationem, attamen verè, & realiter reperiatur in Deo ratio naturæ, & ratio suppositi: ergo pariter ratio potentiæ, & ratio actionis taliter à nobis intelliguntur in Deo, vt licet distinctio illorum, & vnius processio ab alio tantum sint per rationem, verè tamen à parte rei reperiatur in Deo ratio actionis, & ratio potentiæ.

105 *Secundo prob. ex D. Tho.* Secundo sic: nam D. Thom. Deo attribuit rationem potentiæ sicuti rationem actionis; sed ratio actionis taliter conuenit Deo, quod licet eius esse à principio solum sit per rationem, verè tamen ratio actionis intelligendi, & volendi reperitur in ipso: ergo licet esse principium actionis, solum Deo conueniat secundum nostrum modum intelligendi; ratio tamen potentiæ verè & realiter reperitur in ipso.

106 *Tertio probatur ratione.* Deinde suadetur conclusio: Deus namque non solum actu intelligit, sed etiam verè, & realiter est potens intelligere; sed quia actu realiter intelligit, est in illo verus, & realis actus intelligendi: ergo quia verè, & realiter est potens intelligere, est in illo vera, & realis potentia intellectiua. *Consequentia probat. 1.* Consequentia patet primo ex D. Thom. 2. *Contra Gentes cap. 7. ratione 4.* vbi ex eo quod Deus sit potens agere, probat potentiam actiuam: ergo pariter ex eo quod verè sit potens intelligere, probatur vera potentia intellectiua. *Secundo probatur.* Secundo: nam verus effectus, aut quasi effectus formalis absque vera forma esse nequit; sed potens intelligere est effectus, vel quasi effectus formalis potentiæ intellectiuæ: ergo Deum esse verè, & realiter potentem intelligere, necessario est à vera, & reali potentia intellectiua.

107 *Maior probatur. Consequentia probatur 1.* Maior autem probatur: Deus verè, & realiter intelligit actu: ergo verè, & realiter est potens intelligere. Antecedens est certum. Consequentia probatur primo: ab actu namque ad potentiam est optima consequentia, v. g. *currit actu: ergo est potens currere; actu legit: ergo est potens legere:* ergo si Deus verè, & realiter intelligit actu, verè, & realiter est potens intelligere. Secundo ex D. Thom. 2. *Contra Gentes cap. 7.* vbi vt probet in Deo veram, & realem potentiam actiuam, sic arguit ratione quarta: *Omne quod agit, potens est agere; Deus autem est agens, & mouens: igitur potens est agere, & potentia ei conuenienter adscribitur:* *Secundo.* ergo pariter illa consequentia tenet: *Deus verè actu intelligit: ergo est potens intelligere,* conuenienterque illi adscribitur vera intellectiua potentia.

108 *Confirmatur.* Et augetur difficultas ex eo quod Deus sit agens, & mouens, infert Diu. Thom. veram potentiam actiuam, & non solum potentiam Logicam consistentem in non repugnantia ad agendum: ergo pariter ex eo quod verè Deus sit intelligens actu, rectè colligitur vera intellectiua potentia, & non solum potentia Logica consistens in non repugnantia ad intelligendum.

109 *Confirmatur. 2.* Confirmatur, & vrgetur secundo: aliter Deo conuenit posse esse perceptionem actualem obiecti; atque intellectioni creatæ: sed huic conuenit potentia Logica consistens in non repugnantia: ergo Deo potentia physica ad recipiendum, & intelligendum obiectum. Consequentia patet. Minor constat: nam actui intelligendi creato, non repugnat esse actualem perceptionem obiecti; cum in hac sua essentia consistat, quæ illi repugnare non potest: ergo conuenit illi potentia Logica ad esse actualem perceptionem obiecti. Maior autem probatur: nam Deo taliter conuenit posse esse actualem perceptionem obiecti, quod ei conuenit cum proprietate habere, & esse intellectum, sed intellectioni creatæ non conuenit habere, aut esse intellectum: ergo aliter conuenit Deo posse esse actualem perceptionem obiecti, ac conuenit intellectioni creatæ.

110 *Tertio probatur conclusio.* Tertio principaliter suadetur conclusio: si in Deo non esset potentia realis realiter intellectiua, maximè quia in Deo non datur principium realiter proximè influens in intellectionem; sed licet hac ratione rectè excludatur à Deo potentia realis realiter productiua intellectionis, non tamen rectè infertur negatio potentiæ realis realiter intellectiuæ: ergo verè datur in Deo huiuscemodi potentia. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur: non minus est de ratione naturæ intellectiuæ, & volitiuæ esse principium radicale intelligendi, & volendi, quam de ratione potentiæ intellectiuæ esse principium proximum intellectionis; sed ex eo quod non detur in Deo principium reale radicaliter influens in intellectionem, & volitionem, licet rectè inferatur negatio naturæ radicaliter productiuæ illarum operationum, non tamen rectè infertur negatio naturæ realiter intellectiuæ, & volitiuæ: ergo pariter ex negatione principij proximè realiter influentis in intellectionem, licet rectè colligatur negatio potentiæ realiter productiuæ, non tamen rectè infertur negatio potentiæ realis realiter intellectiuæ.

Consequentia tenet; minor videtur certa: nam in Deo non datur principium radicale realiter in intellectionem; & tamen verè in ipso datur natura realis realiter intellectiua, & volitiua: ergo ex negatione realis influxus radicalis non infertur negatio naturæ realiter intellectiuæ.

111 *Maior probat.* Maior autem probatur: quod enim de ratione potentiæ intellectiuæ sit esse principium proximum intellectionis, non potest aliunde colligi, nisi quia in creatis potentia intellectiua est principium proximum intellectionis, vel quia potentia definitur per rationem principij; sed non minus definitur natura per esse principium radicale motus, vel operationis, quam potentia per esse principium proximum, nec minus natura in creatis radicaliter influit, quam potentia proxima proximè: ergo non minus est de ratione naturæ intellectiuæ esse principium radicale intelligendi, & volendi, quam de ratione potentiæ intellectiuæ, esse principium proximum intellectionis.

112 *Respondebis.* Respondebis fortè primo, in Deo dari quidem naturam realem intellectualem, non tamen naturam realiter intellectiuam; sed intelligentem realiter; non enim in radice intellectionis, sed in intellectione actuali diuina natura consistit: vnde conceptus naturæ intellectualis abstrahit à radice intellectionis, & ab intellectione actuali. *Contra.* Sed contra: nam quidquid sit de hac sententia constituente Dei naturam intellectione actuali, quam *suprà Disputat. 4.* fusè impugnauimus, Thomistæ illam defensantes non negant conceptum naturæ in Deo consistentem in radice volitionis, cæterorumque attributorum, & ex hac doctrina nostrum argumentum consurgit; non enim minus est de ratione naturæ esse principium radicale proprietatum, quam sit de ratione potentiæ esse principium proximum operationis, vt iam probauimus; sed in Deo saluatur vera, & realis ratio naturæ absque reali influxu radicali formali: ergo & vera ratio realis potentiæ absque reali formali proximo influxu in operationem; & consequenter ex negatione influxus realis proximi in intellectionem, non colligitur negatio potentiæ realis realiter intellectiuæ.

113 *Respondebis.* Respondebis secundo cum nonnullis Recentioribus, naturam sumi dupliciter: primo pro radice proprietatum, & operationum, qua ratione accipitur à Philosopho 2. physicorum dicente: *Natura est principium motus, & quietis, &c.* Secundo pro essentia rei, vt primo *metaphysicè* constituta in suo esse, idest, vt potente terminare primum conceptum, qui de illa formari potest, & metaphysicam definitionem, quæ consistit in primario conceptu explicatiuo rei. Iuxta primam naturæ acceptionem non datur in Deo natura intellectiua, aut volitiua cum proprietate; benè tamen in secunda acceptione, ex quo non colligitur vera, & realis potentia proximè intellectiua absque reali principio proximo influente in intellectionem.

114 *Contra 1.* Sed contra primo: vt enim docet D. Tho. *infra q. 39 art. 2. ad 3.* sicut tres personæ dicuntur vnius essentiæ, ita etiam possunt dici vnius naturæ, melius tamen vnitas personarum exprimitur per hoc, quod dicatur tres personas diuinas esse vnius essentiæ

quam

quam per hoc, quod dicatur esse vnius naturæ: ergo sentit Diu. Thom. in Deo non solum reperiri propriè essentiam, vel naturam sumptam pro essentia, sed etiam esse propriè naturam, prout
Secundo. natura sumitur per ordinem ad operationem, vel actum. Secundo: vt enim *ibidem* docet D. Thom. essentia sumitur ex ordine ad esse, natura autem ex ordine ad operationem; sed in Deo non solum est cum proprietate existentia, sed etiam inuenitur cum proprietate operatio: ergo non solum inuenitur cum proprietate natura sumpta pro essentia, sed etiam inuenitur cum proprietate natura, prout natura sumitur ex ordine ad operationem.

115 Tertio; in Deo namque reperitur cum proprietate essentia,
Tertio. non solum sumpta pro entitate à se transcendenti attributa, naturam, & relationes, sed etiam prout à relationibus, & attributis distincta; sed essentia sic sumpta, non potest non esse radix attributorum, & operationum: ergo in Deo inuenitur cum proprietate natura sumpta pro radice proprietatum, & operationum: Maior à nemine Theologorum negatur. Minorem ostendo primo; nam in ratione entis à se per exclusionem causæ realiter influentis, attributa, relatio-
Minor probatur primo. nes, operationes, & natura diuina conueniunt: ergo solum distinguuntur per hoc, quod natura diuina est à se per exclusionem causæ realis, & virtualis; cæteræ autem formalitates diuinæ, etsi causam realem excludant, non tamen excludunt causam, aut virtuale principium, sed omnia virtualiter sunt ab essentia; & consequenter essentia diuina, non solum cum proprietate est natura, sumpta natura pro essentia, sed etiam sumpta natura pro radice proprietatum, & operationum.

116 Secundo probatur minor: quæuis namque essentia creata,
Secundo prob. minor. non solum habet esse primus conceptus, qui de illa potest formari, sed etiam omnes alias perfectiones secundarias radicare, realiter illas, à quibus distinguitur realiter, & virtuali radicatione, illas, à quibus virtualiter distinguitur: ergo essentia diuina prout ab attributis virtualiter, aut ratione distincta, non solum habebit esse primum, quod in Deo cum fundamento concipitur; sed etiam radicare perfectiones, & formalitates omnes, quas secundario concipimus in ipso; & consequenter non solum est admittenda in Deo natura sumpta pro essentia, sed etiam sumpta pro radice proprietatum, & operationum Dei.

117 Denique tradita solutio reijcitur, & suadetur quarto nostra
Quarto impugnatur solutio, & prob. conclusio. conclusio; cui cum proprietate conuenit operari, cum proprietate conuenit natura, non solum sumpta pro essentia, sed etiam sumpta pro principio operationum; sed Deo cum proprietate conuenit operari: ergo, & natura sumpta ex ordine ad operationem. Consequentia est legitima. Maior certissima; vt enim docet D. Thomas *quæst. 1. de Potentia art. 1. in hac 1. p. quæst. 25. art. 1. q. 41. art. 4. & 2. Contra Gentes cap. 10.* de ratione operationis est habere principium: ergo eadem proprietate, & ratione, qua alicui conuenit operari, conuenire debet natura sumpta ex ordine ab operatione ad operationem, & pro principio primo operatiuo. Deinde, quia non minus est de ratione operationis esse à principio, quam de ratione naturæ esse principium radicale operationum: ergo si ratio operationis propriè saluatur sine egressu formali à principio, ratio etiam naturæ cum proprietate subsistit sine ratione principij radicalis realis; & consequenter concessa cum proprietate operatione, cum eadem debet concedi natura operatiua, vel natura sumpta pro principio operandi.

118 Minor autem probatur; vt enim docet D. Thomas *infra quæst.*
Minor prob. *18. art. 1.* illa propriè sunt viuentia, quæ nata sunt se mouere, aut motu proprio, aut latè sumpto pro operatione, & vt docet
Deut. 32. *art. 2.* viuere in actu secundo, in operatione consistit; sed Deus est naturæ viuentis, vt constat ex illo Deuteronomij 32. *Leuabo ad Cælum manum meam, & dicam viuo Ego in æternum.* Et ex illo
Psal. 83. Psalmi 83. *Cor meum, & caro mea exultauerunt in Deum viuum,* & actu perfectissimè viuit, vt probat D. Thomas *lib. 1. Contra Gentes cap. 97. & 98. & in hac 1. p. quæst. 18. art. 3.* ergo perfectissimè operatur; & consequenter illi conuenit cum proprietate operatio.

119 Dicas, actum diuinum non esse operationem realiter, & ex
Respondebis. parte rei significata, sed tantum ex modo nostro extrinseco concipiendi, & significandi, ex quo tantum sequitur dari in Deo principium operationis, quod tale sit ex modo significandi, non verò ex parte rei significatæ; ac proinde ex eo quod Deus sit viuens, & actu perfectissimè viuat, non sequitur dari in ipso naturam sumptam propriè pro principio primordiali operationum, sed tantum quod eius essentia ex modo nostro concipiendi, & significandi sortiatur rationem naturæ.

120 Sed contra, de ratione actus vitalis est, quod viuenti à se con-
Contra. ueniat, & non solum sit in illo; sed esse ab aliquo prout distinguitur ab hoc, quod est esse in illo, non potest intelligi absque egressu formali, vel virtuali: ergo de ratione actus vitalis est à principio procedere aliquo ex prædictis modis; & consequenter de ratione illius est, quod operatio sit, & quod habeat essendi principium. Maior constat ex definitione viuentis, qua dicitur; *viuens est, quod aptum est se mouere;* & viuere definitur per hoc, quod est *habere perfectionem à se.* Minor autem constat; nam sicut esse in aliquo importat habitudinem formæ ad subiectum, ita esse ab aliquo importat habitudinem principiati à principio.

Dices, habere perfectionem à se, dupliciter accipi posse, nam- 121
pè à se per egressionem, & à se per summam identitatem; priori *Respondebis.*
modo necessario petit principium, secundo autem modo absque principio saluatur, & sic Deo conuenit viuere, nempè habendo à se intellectionem, & volitionem per summam identitatem. Quod videtur expressè traditum à D. Thoma *infra quæst. 18. art. 3. ad secundum,* vbi cum sibi obiecisset, quod in viuentibus, quæ viuunt, inuenitur viuendi principium, Deus autem principium non habet: ergo non competit viuere; respondet: *Dicendum, quod sicut Deus est ipsum suum esse, & suum intelligere, ita, & suum viuere, & propter hoc sic viuit; quod non habet viuendi principium.* Et in corpore *art.* postquam explicauerat vitam per hoc, quod est se mouere, non ab alio, sed à se, ita concludit: *illud igitur, cuius sua natura est ipsum eius intelligere, & cui id quod naturaliter habet, non determinatur ab alio, hoc est, quod obtinet summum gradum vitæ, tale autem est Deus, vnde in eo maximè est vita:* sentit ergo D. Thomas, conuenientiam actus alicui à se per summam identitatem, absque vlla ratione principij esse perfectissimè viuere, ac proinde ex eo quod Deus perfectissimè viuat, non sequitur in ipso operatio, quæ talis sit realiter, & obiectiuè, nec etiam colligitur Deo conuenire cum proprietate naturam sumptam pro principio operationis.

Sed contra primo. Deo namque conueniunt subsistentia, & 122
personalitates à se per identitatem; & tamen non viuit prædictis *Contra 1.*
formalitatibus: ergo habere à se perfectionem per summam identitatem ad rationem vitæ non sufficit. Secundo: nam ens diui- *Secundo.*
num transcendens omnes perfectiones, & formalitates Dei, est tale à se per summam identitatem, habetque perfectionem à se; & tamen viuens non est, aliàs viueus, vita diuina omnia Dei prædicata transcenderet, & consequenter multiplicaretur in personis, sicut ratio entis multiplicatur in illis: ergo modus ille habendi perfectionem à se ad rationem vitæ non sufficit.

Respondebis, ideo Deum viuere intellectione, & volitione, 123
secus autem subsistentia, personalitatibus, alijsque perfectioni- *Respond.*
bus non vitalibus, quia cum vitam diuinam intelligamus ex creaturis viuentibus, eam perfectionem Dei cognoscimus vt vitalem, in qua assimilatur præcisis imperfectionibus, præcipuæ perfectioni, quam viuens creatum vitaliter agendo acquirit, quod autem intelligens creatum per intellectionem intendit, est substantiam intelligentem reddere, cui in hoc diuina intellectio assimilatur; secus autem subsistentia, personalitas, aliæque perfectiones diuinæ non vitales, & ideo viuit intellectione Deus, non autem subsistentia, vel personalitate.

Sed contra primo: nam viuens, non æquiuocè, sed analogicè 124
dicitur de creato, & increato: ergo debet aliqua descriptio com- *Contra 1.*
munis vtrique viuenti assignari, quæ vtrique conueniat; sed non alia, nisi illa, quam assignabamus *supra,* nempè, viuens est, *quod est aptum se mouere, & viuere est habere perfectionem à se:* ergo ex conuenientia huius descriptionis vitæ pensandum est, an Deus viuat, vel non viuat, & quibus perfectionibus illi viuere conueniat; & consequenter vt Deus viuat intellectione, debet intelligere à se, & vt viuat volitione necessarium est, quod velit, ameque à se, modo sufficienti ad viuendum; sed intelligere à se per solam identitatem absque omni egressu tam reali, quam virtuali, non sufficit, vt intellectione viuat, vt manet probatum: ergo vt viuat intellectione necessarium est, quod intellectio illi conueniat à se per egressum virtualem.

Secundo: nam intelligens creatum non viuit per intellectio- 125
nem, quia illam habet in se, in hoc enim conuenit cum non vi- *Secundo.*
uente, sed quia illam habet à se: ergo vt Deus per intellectionem viuat, necessarium est, quod conueniat cum intelligente creato, non solum in habendo in se intellectionem, sed etiam in habendo illam à se; aliàs non conueniet cum illo, vt formaliter viuente, sed nisi Deo conueniat intelligere per egressum virtualem, non assimilatur intelligenti creato, vt habenti intellectionem à se sufficienti modo vt viuat intellectione: ergo vt Deus intellectione viuat, debet illam habere à se per egressum virtualem. Patet minor: sublato virtuali egressu solum restat Deum intelligere à se per identitatem; sed iste modus conuenientiæ intellectionis à se, non fundat sufficientem assimilationem cum intelligente creato, vt viuat per intellectionem, vt manet probatum: ergo nisi Deus sit intelligens à se per egressum virtualem non assimilatur intelligenti creato in habendo intellectionem à se sufficienti modo, vt viuat.

Si opponas: egressus intellectionis ab intelligente creato est 126
realis formalis; & tamen sine reali egressu Deus viuit per intelle- *Oppones.*
ctionem: ergo etiam absque vllo egressu viuens constituetur per illam. Respondeo, concessis maiori, & minori, negando conse- *Respond.*
quentiam: nam si nullus interueniat egressus, non restat in quo conueniant, vt in vtroque ratio viuentis saluetur, aliàs egressus realis formalis non petitur ex conceptu vtrique communi cum imper-

imperfectionem importet, Deo autem omnis imperfectio repugnat, & ideo sine reali egressu saluatur ratio viuentis in Deo non autem sine egressu tam reali, quam virtuali.

127 *Instabis.* Sed instabis, sufficiens conuenientia saluatur per hoc quod intellectio diuina Deo conueniat à se per summam identitatem, vt Deus per illam viuat: ergo absque omni egressu tam reali, quam virtuali Deus est viuens per propriam intellectionem. Probatur antecedens: si non sufficeret modus ille habendi à se intellectionem, maximè quia aliæ formalitates, aut perfectiones diuinæ Deo à se per identitatem conueniunt, per quas tamen formalitates non viuit, sed hæc ratio est nulla: ergo sufficit esse intelligentem à se per summam identitatem. Minor probatur: subsistentia, & personalitas, æternitas v. g. & immensitas conueniunt Deo à se per egressum virtualem, quin Deum constituant viuentem: & tamen egressus virtualis intellectionis à Deo ipsum viuentem in nostra sententia constituit ergo pariter, quamuis aliæ perfectiones non vitales etsi conueniant Deo à se per summam identitatem, ipsum non constituant viuentem, poterit conuenientia intellectionis à se sine egressu virtuali per summam identitatem sufficere, vt Deus per intellectionem viuat.

128 *Respond.* Respondeo negando antecedens; cum namque conuenire alicui aliquam perfectionem à se denotet rationem principij, si omnis auferatur egressus ab intellectione diuina, Deoque nullatenus egressiuè, sed constitutiuè conueniat, non potest cum intellectione creata vllatenus conuenire in hoc, quod est intelligenti competere à se. Ad antecedentis probationem concessa maiori nego minorem. Ad illius probationem, nego maiorem: subsistentia namque, personalitates diuinæ, & aliæ perfectiones non vitales, licet Deo à se dimanatiuè virtuali dimanatione conueniant, non tamen per egressum virtualem; intellectio vero diuina Deo conuenit à se per virtualem egressum, & ideo Deus constituitur viuens per intellectionem, non autem per alias perfectiones attributales ab ipso virtualiter dimanantes. Et quidem habere perfectionem à se per realem *Instatur argumentum.* dimanationem, non sufficit ad vitam creatam, vt constat in proprietatibus à natura dimanantibus, quibus tamen non viuit natura; & tamen habere actualem operationem à se per realem formalem egressum sufficit in viuente creato: ergo pariter, licet virtualis dimanatio non sufficiat ad vitam increatam, & diuinam, virtualis egressus sufficiet.

129 *Vltimo probatur conclusio Minor probatur primo.* Denique principaliter suadetur nostra conclusio: si in Deo non esset potentia realis realiter proximè intellectiua, maximè quia de ratione potentiæ est ab actu distingui; & consequenter de ratione potentiæ realis, est distingui realiter ab actu, quod intellectui diuino respectu intellectionis non competit; sed hæc ratio est nulla: ergo datur. Maior cum consequentia tenet. Minor ostenditur primo: nam iuxta Diuum Thomam *infra quæstione 41. art. 4.* respectu actuum notionalium, quibus procedunt personæ, datur in diuinis vera, & realis potentia, generatiua nempè, & spiratiua; & tamen potentia notionalis non distinguitur realiter ab actu notionali, etsi realiter distinguatur à termino: ergo de ratione potentiæ realis non est realiter ab actu distingui: ac proinde ex defectu distinctionis realis intellectus ab intellectione essentiali, non desinet esse in Deo potentia realis realiter intellectiua.

130 *Secundo.* Secundo: non enim minus est de ratione naturæ distingui à proprietatibus, quam de ratione potentiæ distingui ab operatione; & tamen datur vera, & realis natura absque distinctione reali à proprietatibus: ergo quamuis de ratione potentiæ sit distingui ab operatione, dabitur in Deo vera, & realis potentia intellectiua absque reali distinctione ab intellectiua actua-*Tertio.* li. Tertio: non enim minus est de ratione actus vitalis distingui à viuente per ipsum, quam de ratione potentiæ distingui ab operatione; & tamen datur in Deo verus, & realis actus vitalis absque reali distinctione à viuente per ipsum: ergo idem quod prius.

131 *Quarto probatur minor.* Denique, vt alia omittamus, probatur minor assumpta: non enim est minus de ratione personalitatis distingui à natura, quam terminat, quam de ratione potentiæ distingui ab operatione; & tamen datur in Deo vera, & realis personalitas absque reali distinctione à natura: ergo pariter quamuis de ratione potentiæ sit distingui ab operatione actuali, dabitur realis potentia absque reali distinctione. Minor cum consequentia te-*Maior probatur primo.* net: maior autem probatur primo; non enim aliunde potest inferri de ratione potentiæ esse distingui ab operatione actuali, nisi quia in creatis potentia realiter ab operatione distinguitur, in Deo autem virtualiter, sed etiam personalitas creata realiter distinguitur à natura, quam terminat, & diuina virtualiter: ergo non minus est de ratione personalitatis distingui à natura, quam terminat, quam de ratione potentiæ di-*Secundo.* stingui ab operatione. Secundo probatur maior: non est minus de ratione termini distingui ab illo, quod terminat, quam de ratione principij distingui ab eo, cuius est principium, sed personalitas consistit in termino terminante naturam, potentia autem in principio operationis: ergo non minus est de ratione personalitatis distingui à natura, quam de ratione potentiæ distingui ab operatione.

Respondebis, negando maiorem huius vltimæ probationis: nam ad rationem termini alicuius sufficit virtualiter ab illo distingui; ad rationem autem principij requiritur distingui distinctione formali ab eo cuius est principium; ac proinde non est æqualis ratio distinctionis termini à re terminata, ac principij ab eo cuius est principium. 132 *Respondebis.*

Sed contra: nam si terminus realiter terminet, realiter debet à re terminata distingui, si autē solum virtualiter terminet, solum exigit virtualem distinctionem à re terminata; sed idem in principio, & operatione inuenitur: ergo nulla est disparitas inter principium comparatum cum operatione, & terminum comparatum cum re terminata quoad rationem distinctionis. Probatur minor: principium realiter influens in operationem, realiter ab illa necessario distinguitur; principium autem solum virtualiter influens, solum virtualem postulat distinctionem: ergo idem in principio respectu operationis, atque in termino respectu rei terminatæ contingit quoad rationem distinctionis. 133 *Contra.*

Si forte respondeas, verum esse seruari paritatem quoad hoc inter terminum, & principium, esse tamen disparem rationem inter potentiam realem, & personalitatem realem, quod illa petit esse principium influens influxu reali formali in suam operationem, realis autem personalitas non petit esse terminum realiter formaliter terminantem, sed solum virtualiter, atque adeo saluatur realis personalitas absque reali distinctione à natura, non autem realis potentia absque reali distinctione ab operatione actuali. 134 *Respondebis.*

Sed contra: nam de ratione potentiæ realis esse, quod sit principium influens in operationem influxu reali formali, non aliunde colligi potest, nisi quia de ratione potentiæ est esse principium, & consequenter de ratione potentiæ realis est esse principium realis influens influxu reali formali; sed hæc calculatio, vel hoc argumentum cum tali addito non valet: ergo nulla est ratio, cur de conceptu potentiæ realis sit influxus realis formalis. Maior cum consequentia tenet. Minor, præter instantias hucusque datas, ita probatur: de ratione personalitatis est esse terminum naturæ; & tamen non licet arguere: *Ergo de ratione personalitatis realis, est esse terminum terminantem naturam terminatione reali formali*; sed sufficit ad conceptum personalitatis realis, terminatio realis virtualis, & per rationem formalis: ergo pariter ex eo quod de ratione potentiæ sit ratio principij, non licebit inde colligere de ratione potentiæ realis esse rationem principij realis realiter influentis, sed sufficiet ad rationem potentiæ realis, esse principium reale virtuale, & per rationem formale. 135 *Contra.*

§. VI.

Argumentis in contrarium occurritur.

LICET ex dictis in probatione nostræ conclusionis soluta maneat, quæ contra illam possunt opponi, vt tamen clarior illorum solutio fiat, aliqua proponemus. Primo contra illam arguitur ex Diuo Thoma *lib. 1. Contra Gentes cap. 45. ratione 4.* vbi vt probet intellectionem Dei esse suam essentiam, sic arguit: *Intelligere est actus intelligentis, si igitur Deus est intelligens, & non sit suum intelligere, oportet, quod comparetur ad ipsum, sicut potentia ad actum, & ita potentia erit in Deo, & actus, quod est impossibile, vt supra probatum est*: ergo iuxta Diuum Thomam non datur in Deo vera, & realis potentia realiter intellectiua. 136 *Arg. 1. ex D. T.*

Respondeo, Diuum Thomam solum negare potentiam in potentia reali existentem ad intellectionem, & realiter actuabilem per illam autem potentiam realem realiter intellectiuam absque reali potentialitate, & reali actuabilitate. Et quod hæc sit mens Diui Thomæ, patet primo: nam eo modo negat potentiam, quo negat actum, non autem negat verum actum realem intelligendi, sed actum realiter actuantem: ergo non negat veram potentiam realiter intellectiuam, sed potentiam realiter actuabilem, & realiter potentialem. 137 *Respondetur. Solutionem esse de mente D. Tho. prob. 1.*

Secundo: nam potentia, quam negat est, quæ infertur ex distinctione reali intellectionis ab intellectu, hæc autem est potentia realiter actuabilis, & realiter potentialis. Tertio: nam loco vbi se remittit D. Thomas, nempè cap. 27. eiusdem libri de potentialitate loquitur, vt constat illis verbis ratione tertia: *Ex vnione formæ, & materiæ resultat aliquod compositum, quod est totum respectu materiæ, & formæ partes autem sunt in potentia respectu totius, in Deo autem nulla est potentialitas: impossibile est ergo Deum esse formam vnitam alicui rei*: ergo cum loco in contrarium obiecto negat potentiam, nomine potentiæ realem potentialitatem intelligit. 138 *Secundo probatur Tertio.*

Secundo arguitur ex eodem D. Thoma *lib. 2. contra Gentes cap. 10.* ibi: *Vnde si aliqua actiones Deo conueniant, quæ non in ali-* 139 *Secundo arguitur ex eodem D. Tho.*

aliquid factum transeant, sed maneant in agente respectu harum, non dicetur in Deo potentia nisi secundum modum intelligendi, non secundum rei veritatem, huiusmodi autem actiones sunt intelligere, & velle: potentia igitur Dei proprie loquendo non respicit huiuscemodi actiones, sed solos effectus: intellectus igitur, & voluntas in Deo non sunt, vt potentiæ, sed solum vt actiones. Ita D. Thomas. Quod etiam docuit *in hac* 1. *p. q.* 25. *art.* 1. *ad* 3. & *quæst.* 41. *art.* 4. *ad tertium.*

140 *Expenditur auctoritas D. Th.* 1. Quæ doctrina multipliciter videtur nostræ sententiæ aduersari, primo: nam potentia realis realiter intellectiua, non solum est potentia secundum modum significandi, sed etiam secundum rei veritatem; at respectu intellectionis essentialis non datur iuxta Diuum Thomam potentia secundum rei veritatem, sed tantum secundum modum significandi: ergo iuxta D. Thom. non datur in Deo potentia realis realiter intellectiua.

141 *Secundo.* Deinde: nam potentia realis intellectiua, est propriè potentia; sed per respectum ad intellectionem essentialem non est propriè potentia in Deo, vt docet D. Thomas: ergo respectu intellectionis non est potentia realis in Deo. *Tertio.* Tertio: nam si daretur in Deo potentia realis realiter intellectiua, esset in Deo intellectus, non solum per modum actionis, sed etiam per modum potentiæ; sed vt docet D. Thomas, intellectus, & voluntas in Deo non sunt vt potentiæ, sed solum vt actiones: ergo potentia realis realiter intellectiua non est constituenda in Deo.

142 *Respond.* Respondeo, D. Thomam solum negare respectu intellectionis, & volitionis essentialis potentiam realem productiuam, quam concedit respectu actionum virtualiter transeuntium, per quas aliquid ad extra producitur, & respectu actuum notionalium, per quos personæ procedunt; non autem negat respectu intellectionis, & volitionis essentialis potentiam realem realiter intellectiuam, & realiter volitiuam.

143 *Ad 1. ponderationem.* Vnde ad primam ponderationem doctrinæ D. Thomæ distinguo maiorem: potentia intellectiua est vere potentia, & non tantum secundum modum significandi, actiua, vel productiua, nego maiorem: potentia operatiua, concedo maiorem: & sub eadem distinctione minoris nego consequentiam: nam D. Thomas non negat intellectui veritatem potentiæ operatiuæ, sed tantum veritatem potentiæ productiuæ; hanc enim non sortitur, nisi secundum modum significandi. *Ad secundam.* Ex his ad secundam ponderationem, distinguo maiorem: est proprie potentia operatiua, concedo maiorem: productiua; nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam, vel distinguo consequens distinctione maioris, concedoque potentiam intellectiuam non esse proprie potentiam productiuam, nego autem, quod non sit proprie potentia operatiua.

144 *Ad tertiam.* Ad tertiam nego maiorem: nam potentia per modum potentiæ est potentialis, & perfectibilis realiter per actum, licet autem intellectus diuinus sit verè potentia intellectiua, non tamen est verè potentialis, nec vere, & realiter perfectibilis per actum intelligendi, & ideo, licet sit vere potentia, non tamen est vere per modum potentiæ, sed per modum actionis, idest summè actualis, & nullatenus potentialis: quia ergo intellectus Dei non est reale principium productiuum intellectionis, nec realiter ab illa distinguitur, rectè conclusit D. Thomas non esse in Deo per modum potentiæ, hoc est potentialis, sed per modum actionis, hoc est summè actualis.

145 *Replicabis 1.* Sed instabis primo: negat Diuus Thomas intellectui, & voluntati illam rationem potentiæ in ordine ad intellectionem, & volitionem essentialem, quam concedit in ordine ad actus notionales intelligendi, & volendi; sed in ordine ad istos actus non concedit potentiam realiter productiuam, cum enim non distinguantur realiter à potentijs notionalibus, non possunt realiter ab illis produci, sed ad summum concedit potentiam realem operatiuam: ergo in ordine ad intellectionem, & volitionem essentialem negat potentiam realem, non solum productiuam, sed etiam operatiuam.

146 *Secundo.* Secundo: nam D. Thomas negat rationem potentiæ in ordine ad intellectionem, & volitionem essentialem, quia potentia significat principium de cuius ratione est distingui ab eo, cuius est principium, Deus autem ab his actibus non distinguitur realiter; sed negat intellectui diuino omnem rationem principij respectu intellectionis: ergo & omnem rationem potentiæ realis.

147 *Ad 1. replicam resp.* Respondeo ad primam replicam, distinguendo maiorem: negat illam rationem potentiæ respectu intellectionis essentialis, quam concedit respectu actus notionalis sumpti terminatiuè, concedo maiorem: sumpti in recto, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: actus enim notionalis potest dupliciter sumi: primo pro eo quod importat in recto, & hoc modo sumptus non procedit realiter à potentia notionali, sed tantum secundum rationem; & consequenter respectu illius in hac consideratione non datur in Deo potentia realis productiua, sed tantum potentia realis operatiua. Secundo sumitur terminatiuè, idest, secundum suum terminum, qui est persona ad intra procedens, & respectu illius prout sic datur potentia secundum rem productiua, & hanc potentiam negat D. Thomas respectu actuum essentialium intelligendi, & volendi, quia nec secundum se, nec secundum aliquem terminum habent potentiam secundum rem productiuam; non enim sic sumpti habent terminum realiter procedentem in Deo, nec realiter causatum ab ipso.

148 *Ad 2.* Ad secundam concessa maiori, nego minorem: solum enim negat rationem principij realis productiui, non autem rationem principij realis operatiui, vt ex dicendis constabit: vnde solum negat potentiam realem productiuam respectu intellectionis essentialis, non autem potentiam realem operatiuam.

149 *Vltimo arguitur.* Denique, omissis alijs, arguitur: potentia idem est quod principium; sed intellectus diuinus non est principium reale intellectionis essentialis: ergo in ordine ad illam, realis potentia non est; & consequenter non datur in Deo potentia realis realiter intellectiua. *Maior probatur primo.* Maior constat primo ex D. Thoma *quæst.* 2. *de potent. art.* 1. *ad* 6. ibi: *Omne illud, quod est principium actionis vt quo agitur, habet potentiæ rationem.* Et *in hac* 1. *p. quæst.* 41. *art.* 4. *ad* 3. ibi: *Dicendum, quod potentia significat principium.*

150 *Secundo.* Et insuper constat ratione: nam sublata, vel non intellecta ratione principij, non est per quid potentia in ratione potentiæ constituatur, & à potentia logica distinguatur, quæ consistit in non repugnantia ad essendum: ergo potentia idem est, quod principium. *Minor probatur primo.* Minor autem ostenditur primo, quia vt docet Diuus Thomas loco vbi proximè: *Principiũ distinctionẽ importat ab eo cuius est principium;* sed intellectus diuinus non distinguitur realiter ab intellectione essentiali: ergo non est principium reale illius. Secundo: nam principium est id à quo aliquid procedit; sed intellectio essentialis non procedit realiter à diuino intellectu: ergo intellectus diuinus non est principium reale intellectionis essentialis.

151 *Respond.* Respondeo distinguendo maiorem: potentia productiua idem est quod principium, concedo maiorem: potentia operatiua, subdistinguo maiorem: idem est quod principium determinatè formale, nego maiorem: disiunctim formale, vel virtuale, concedo maiorem, & distinguo minorem: intellectus diuinus non est principium reale formale intellectionis essentialis, concedo minorem: reale virtuale, nego minorem, & & distinguo consequens: non est potentia realis realiter productiua in ordine ad intellectionem essentialem, concedo consequentiam: potentia realis operatiua, & intellectiua, nego consequentiam. *Ad 1. probationem minoris.* Ad primam probationem minoris, quatenus distinctioni traditæ obstare potest, dicatur, loqui D. Thomam de principio productiuo, de quo verum est importare distinctionem formalem ab eo cuius est principium, vel realem, si principium sit reale, vel rationis, si principium sit per rationem; principium autem virtuale, quod sufficit ad rationem potentiæ realis non productiuæ, sed operatiuæ formaliter, non petit distinctionem formalem ab eo, cuius est principium, sed tantum virtualem.

152 *Ad secundam.* Ex hisq; ad secundam probationem minoris, concessa maiori, distinguo minorem: non procedit realiter virtualiter, nego minorem: realiter formaliter, concedo minorem, & distinguo consequens: non est principium reale formale intellectionis essentialis, concedo consequentiam: reale virtuale, nego consequentiam. Itaque asserimus, intellectum diuinum non esse principium realiter formaliter influens in intellectionem, sed tantum realiter virtualiter, & per rationem formaliter; hoc autem sufficere, vt intellectus dicatur potentia realis realiter intellectiua per intellectionem essentialem, licet non sufficiat, vt dicatur potentia realis productiua illius, sicut esse virtualem radicem intellectionis, & volitionis essentialium, sufficit ad conceptum naturæ realis realiter intellectiuæ, & realiter volitiuæ, licet non ad rationem naturæ realis realiter productiuæ intellectionis, & volitionis, & virtualis realis egressus intellectionis, volitionis, sufficit vt dicantur actus reales, vitales, licet non sufficiat, vt dicantur realiter ab intellectu, & voluntate causati.

153 *Replicabis.* Sed dices, ratio potentiæ consistit formalissimè in ratione principij: ergo iuxta qualitatem, conditionem, & denominationem principij, est qualitas, conditio, & denominatio potentiæ; & consequenter de quo non verificatur esse reale principium operationis formaliter, sed tantum virtualiter, non verificatur esse potentiam realem formaliter, sed virtualiter tantum, at intellectus diuinus non est principium reale intellectionis formaliter, sed tantum virtualiter: ergo non formaliter, sed tantum virtualiter est potentia realis.

154 *Confirmatur 1.* Et augetur difficultas primo: quia namq; de ratione relationis est respectus ad terminum, cui non conuenit respectus formaliter, nec relatio formaliter conuenit sed potentia consistit in ratione principij: ergo cui non conuenit esse principium

reale

reale formaliter, non conuenit formaliter ratio potentiæ. Confirmatur, & vrgetur secundo: quia namque compositio est distinctorum vnio, vbi vnio distinctorum non saluatur formaliter, compositio formaliter non reperitur; sed potentia consistit in ratione principij: ergo de quo non verificatur esse principium formaliter, sed tantum virtualiter, non affirmabitur formaliter, sed tantum virtualiter ratio potentiæ.

Confirmatur 1.

155 *Respond.* Respondeo, quando prædicata, quibus aliquid definitur sumuntur secundum esse determinatè formale, benè inferri, cui secundum formalem denominationem non competunt, nec definitum formaliter conuenire; cum verò non accipiuntur secundum esse determinatè formale, sed secundum esse formale, vel virtuale disiunctim posse definitum formaliter conuenire, etsi partes definientes non conueniant secundum esse formale, sed tantum secundum esse virtuale: potentia autem vt abstrahit à productiua, & operatiua, definitur per rationem principij non determinatè formalis, sed formalis, aut virtualis disiunctim: ac proinde vt de intellectu diuino verificetur esse potentiam realem intellectiuam formaliter, sufficit quod sit formaliter virtuale principium intellectionis; quia hoc sufficit, vt dicatur facultas intellectiua realiter; sicut esse virtuale radicale principium, sufficit vt verificetur de natura diuina esse naturam realem realiter intellectiuam; & esse à principio per egressum virtualem, sufficit vt de intellectione diuina verè affirmetur esse actum vitalem realem formaliter; & vt de paternitate diuina verè affirmetur esse formaliter personalitatem realem, sufficit esse terminum virtualem naturæ diuinæ: vnde sicut illa consequentia non valet: *Personalitas consistit in ratione termini terminantis, & complentis naturam: ergo de quo non verificatur realiter formaliter terminare naturam non verificatur esse realem personalitatem formalitèr*, quia ratio termini, per quam personalitas definitur non sumitur secundum esse formale determinatè, sed secundum esse formale, aut virtuale disiunctim: ita consequentia contra Nos facta non tenet, & ob eandem rationem. Et ex his ad vtramque confirmationem constat solutio, nam relatio definitur per respectum secundum esse formale determinatè, & compositio per vnionem distinctorum determinatè formalem.

Ad vtrāque cōfirmationē resp.

§. VII.

Resoluitur secunda pars disputationis.

156 *Prima sententia Suar. Herice. Secunda Zumel. Albeld. Salmant. Ferrar. Caiet. Biesc. Araujo. Felix. Alarc. Granad. Vazquez. Montoy.*

SECVNDVM, quod in hac Disputatione in examen vocamus, est, an in ordine ad intellectionem saluetur in Deo formalitas speciei? In quo in duas sententias diuiduntur Theologi. Prima negans est, quam tuentur Suarez *disp. 30. metaphysicæ sect. 15.* Herice *disp. 2.* aliique Recentiores. Secunda affirmans est, quam supponere videntur Bañez, & Zumel *in hac q. art. 4. in commento*, & Albeda *disp. 35. ad 5. arg. secundæ sentent.* Patres Salmanticenses *tr. 3. de Scientia Dei disp. 3. dub. 2. §. 3. n. 22. & disp. 4. dub. 2. §. 5. num. 54.* Illam tenent Ferrara *1. Contra Gentes cap. 46* Caietanus *in hac q. art. 2. & 4.* Biescas *art. 2. dub. 2.* Illustrissimus Araujo *art. 1. dub. 3. num. 10.* aliique Recentiores ex Schola D. Thom. communiter. Tenet etiam ex Scotistis Franciscus Fælix *de Sententia Dei cap. 1. difficult. 2. num. 7.* PP. Societatis Alarcon *tract. 2. disp. 1. cap. 1. conclus. 3.* pro illa referens Granadum *disp. 1. num. 9.* Vazquez *disp. 6. cap. 2. num. 5.* Valentiam, Molinam, & Ruizium de Montoya *disp. 4. sect.* Ex quibus aliqui rationem speciei ab essentia diuina virtualiter distinguunt, & ratione ratiocinata; alij solum distinctione rationis ratiocinantis, & ex modo significandi.

157 *Prima Conclus. Prob. 1. ex D. T.* Consequenter ad hucusque dicta asserendum est primo; dari in Deo veram rationem speciei intelligibilis ex parte actus primi ad intellectionem concurrentis. Probatur primo; vt enim docet D. Tho. *in 4. dist. 49. q. 2. art. 1. quæst. 8. de Veritate art. 1. quodlibet 7. art. 1. 3 Contra Gentes cap 51. & in hac 1. part. quæst. 12. art. 2. ad 3. argumentum.* Diuina essentia vnitur mentibus beatorum, vt species, & forma in esse intelligibili in ordine ad sui visionem: ergo etiam comparatione intellectus diuini gerit munus speciei; & consequenter in Deo in ordine ad intellectionem datur vera ratio speciei concurrens ex parte obiecti ad intellectionem sui. Patet consequentia primo; non enim alia ratione est species respectu intellectus beati, nisi quia se illi repræsentat, & ratione sui vnitur in ordine ad claram visionem; sed diuina essentia se ipsam repræsentat intellectui diuino, & illi vnitur ratione sui per summam identitatem in ordine ad intellectionem diuinam: ergo etiam datur in Deo vera ratio speciei in ordine ad intellectionem. Secundo: si namque respectu intellectu intellectus creati gerit munus speciei ergo hoc munus imperfectionem non dicit; & aliàs non est vnde ratio speciei in ordine ad intellectum diuinum imperfectionem includat: ergo in ordine ad illam saluatur vera ratio speciei.

158 *Secundo prob. ex eodem D. Thom.* Secundo probatur ex eodem D. Thoma *lib. 1. Contra Gentes cap. 45. & in hac quæst. art. 2.* vbi docet, Deum se per se ipsum intelligere, id est, se vt obiectum per se ipsum vt speciem, vt explicat *in corp. art. & art. 4. in corp.* illis verbis: *Vnde cùm ipsa sua essentia sit species intelligibilis, ex necessitate sequitur, quod ipsum eius intelligere sit eius essentia, & eius esse & sic patet ex omnibus præmissis, quod in Deo intellectus, & id, quod intelligitur, & species intelligibiles, & ipsum intelligere sunt omninò vnum, & idem.* Quibus verbis eodem modo statuit in Deo speciem intelligibilem, intellectum, & intellectionem; sed intellectus, & intellectio verè in Deo reperiuntur; ergo etiam species intelligibilis. Id ipsum docuit D. Thom. *1. Contra Gentes c. 47. ratione 10.* ibi: *Ipsa autem diuina essentia, quæ est species intelligibilis, qua intellectus diuinus intelligit, est ipsi Deo penitus idem, estque intellectio ipsius idem omninò.* 159 *Vltimo probatur ratione.*

Deniq; probatur ratione: munus enim speciei impressæ est obiectum repræsentare intellectui, eiq; illud in esse intelligibile vnire, & ex parte obiecti ad intellectionem concurrere; sed diuina essentia se ipsam intellectui Dei perfectissimè repræsentat, non enim inter repræsentans, & repræsentatum requiritur realis distinctio; & consequenter nec inter repræsentans, & illum cui repræsentat; & per se ipsam cum illo perfectissimè vnitur, non solum in esse entis, sed etiam in esse intelligibili; cum in vtraque linea sit infinita; & consequenter summè identificata cum intellectu diuino: ac proinde summè vnita: nam identitas est maxima vnio, & insuper ex parte obiecti concurrit effectiuè virtualiter ad intellectionem diuinam: ergo diuina essentia obtinet veram, propriamq; rationem speciei respectu intellectus diuini. Minor quoad duas primas partes probata relinquitur. 160

Quoad tertiam verò probatur primo: etenim *ab obiecto, & potentia pariter notitia*, vt communiter docent ex Augustino Philosophi: ergo iuxta modum, & qualitatem influxus potentiæ in notitiam, est etiam concedendus obiecto influxus in illam; at intellectus diuinus influit virtualiter elicitiuè in diuinam intellectionem, vt constat ex dictis: ergo diuina essentia vt obiectum, influit etiam virtualitèr obiectiuè. Secundo; intellectus realitèr formalitèr influens in intellectionem petit obiectum influens realitèr obiectiuè: ergo intellectus diuinus virtualitèr intellectionem eliciens petit ex parte obiecti virtualem effectiuum concursum. Denique: nam semel dato virtualem influxum intellectus intellectionem imperfectionem non dicere, non est cur illam importet virtualis influxus obiecti: ergo sicut ob hanc causam conceditur intellectui diuino concursus virtualis elicitiuus, debet etiam concedi diuinæ essentiæ virtualis efficientia obiectiua.

Minor quoad 3. partē probatur 1. Secundo. Tertio.

Respondebis primo; concursum obiecti requiri cum potentia de se determinata non est, intellectus autem diuinus ab intrinseco est determinatus ad intellectionem diuinæ essentiæ, & ideo concursus obiectiuus essentiæ ad illam intellectionem, necessarius non est. Sed contra primo: nam intellectus lumine gloriæ illustratus non manet indifferens: sed determinatus ad visionem claram Dei; & tamen concursu obiecti indigere, & speciei intelligibilis à lumine gloriæ distinctæ, est frequens Theologorum sententia *supra q. 12. art. 2.* contra Vazquez affirmantem lumen ipsum gloriæ sortiri rationem speciei: ergo determinatio potentiæ non excludit necessitatem speciei concurrentis obiectiuè. Secundo: nam intellectus Angeli est etiam determinatus ad cognitionem propriæ substantiæ; & tamen indiget concursu obiecti in ordine ad illam, vt cum D. Th. *infra q. 56. art. 1.* docent omnes eius Discipuli, & frequentius alij Theologi: ergo quod potentia determinata sit ad aliquam cognitionem, non tollit quominus indigeat concursu obiecti. 161

Respōdebis 1. Contra 1. Secundo.

Denique: nam species deseruientes fidei in ordine ad actum credendi, non determinant ad illum, sed manet intellectus indifferens quoad exercitium, & specificationem, ita vt possit credere, vel non credere, & discredere reuelatis à Deo: ergo absq; determinatione saluantur munere speciei in ordine ad intellectionem; & consequenter quamuis essentia diuina non determinet intellectum Dei, nec indifferentem, sed determinatum supponat in ordine ad sui cognitionem, poterit munus speciei subire, & intellectus diuinus illius concursu indigere ad virtualem efficientiam diuinæ cognitionis; non enim exigentia concursus obiectiui nascitur ex indeterminatione antecedente potentiæ, sed ex natura cognitionis quæ talis conditionis est, vt petat ab obiecto, & potentia procedere. 162 *Tertio.*

Respondebis secundo; potentiam concursu obiecti indigere, vt principij partialis intellectionis, ex illius imperfectione procedere: vnde releganda est ab intellectu diuino, qui est infinitus, summeque perfectus in ratione potentiæ intellectiuæ. Sed contra primo: nam licet indigere concursu obiecti à se realiter distincti imperfectio sit in potentia, indigere tamen concursu obiecti sibi realiter identificati, & solum virtualiter, & ratione distincti nullam dicit imperfectionem; sed hoc modo adstruitur concursus obiectiuus in Deo: ergo absque vlla imperfectione. 163 *Respōdebis 2. Contra 1.*

Secundo, quod voluntas indigeat in ordine ad volitionem cognitione proponente, & regulante à se realiter distincta, imperfectio maxima est, indigere autem cognitione regulante, vir- 164 *Secundo.*

virtualiter solum distincta nullam dicit imperfectionem: vnde in voluntate diuina, absque imperfectionis labe, talem indigentiam adstruimus: ergo pariter licet indigentia concursus obiecti realiter à potentia distincti imperfectio maxima sit, indigentia tamen concursus obiecti virtualiter solum distincti à potentia nullam dicit imperfectionem. Denique: nam obiectum non

Tertio. concurrit ad cognitionem, vt supplens defectum potentiæ in linea potentiæ, nec vt dans illi virtutem, imo nec facilitatem, sed vt comprincipium cum illo ab intellectione exactum: ergo licet potentia sit vndequaque in linea potentiæ perfecta non excludit necessitatem concursus obiecti in ordine ad cognitionem.

165 *Confirmatur 1.* Confirmatur primo: nam intellectus diuinus prout ab alijs formalitatibus Dei virtualiter distinctus, non est formaliter in omni linea infinitus, sed tantum in linea potentiæ, & principij proximi intellectiui: ergo sicut hac ratione non excludit, imo petit concursum principij radicalis à se virtualiter distincti; petet etiam concursum effectiuum virtualem obiecti absque detrimento suæ infinitæ perfectionis. *Confirmatur 2.* Confirmatur, & vrgetur secundo, quamuis intellectus diuinus sit in propria linea infinitus; non ideo excludit concursum specificatiuum obiecti in ordine ad cognitionem, quia concursus iste ad lineam intellectus non spectat; sed concursus speciei, quamuis effectiuus sit, non tamen spectat ad lineam potentiæ intellectiuæ, sed ad lineam obiecti motiui: ergo quamuis intellectus diuinus sit in propria linea infinitus, non excludet concursum effectiuum virtualem diuinæ essentiæ vt gerentis munus speciei, sed illo necessariò indigebit.

166 *Respondebis 3.* Denique respondebis, his solum probari concursum diuinæ essentiæ per modum obiecti motiui, inde tamen non haberi interuentum necessarium speciei, hæc namque, vtpotè vicaria obiecti petit ab illo distingui: vnde quando obiectum per se ipsum ad intellectionem concurrit, vt contingit in cognitione diuina, non interuenit aliqua species impressa. *Contra.* Sed contra; nam licet de ratione speciei realiter ab obiecto distinctæ, sit esse vicariam obiecti, & illius realem similitudinem, de ratione tamen speciei ex suo conceptu formali solum est, quod obiectum repræsentet potentiæ, & illud intelligibiliter vniat cum potentia intellectiua, & simul cum illa ad intellectionem concurrat, vel per influxum formalem, vel solum per virtualem concursum; sed totum hoc reperitur in obiecto se ipsum repræsentante potentiæ, & cum illa vnito ratione sui; & simul cum illa concurrente ad intellectionem: ergo quamuis non sit realis similitudo sui, nec propriè substitutum dicatur, sortietur tamen veram rationem speciei.

167 *Secunda conclusio. Probatur quoad vtramque partem.* Asserendum est secundo: *Formalitatem speciei in diuina essentia repertam, distingui ab illa, & ab intellectione diuina virtualiter, & ratione ratiocinata.* Probatur quoad vtramque partem, vt enim docet D. Thomas *q. 7. de Potentia art. 6. in 1. Sententiar. dist. 2. q. 1. a. 2. & 3. dist. 35. q. 1. art. 1. ad 2. & dist. 22. q. 1. art. 3. ad 4.* quia sapientia, & bonitas dicuntur de Deo, & creaturis, non æquiuocè, sed secundum rationem analogam, & in creaturis ratio sapientiæ non est ratio bonitatis, differunt in Deo sapientia, & bonitas distinctione rationis ratiocinatæ; sed ratio speciei intelligibilis, ratio essentiæ, vel naturæ, & ratio intellectionis dicuntur de Deo, & creaturis, non æquiuocè, sed secundum rationem analogam, & in creaturis ratio speciei non est ratio essentiæ, vel naturæ, nec ratio intellectionis: ergo species, essentia, vel natura, & intellectio in Deo distinguuntur ratione ratiocinata; & consequenter distinctione virtuali, prout à nobis vsurpatur pro fundamentali rationis.

168 *1. pars probatur.* Deinde prima pars conclusionis probatur: ratio obiecti terminatiui virtualiter distinguitur à diuina essentia, & natura: ergo virtualiter ab illa distinguitur ratio obiecti *proximè* motiui, in qua consistit ratio speciei intelligibilis. Consequentia tenet à paritate rationis. Antecedens autem probatur: ratio obiecti terminatiui diuinæ intellectionis, est ratio veri; sed hæc virtualiter distinguitur à natura, & essentia diuina: ergo & ratio obiecti terminatiui. Maior cum consequentia tenet. *Minor probatur primo.* Minor autem ostenditur primo: ratio boni virtualiter à diuina essentia distinguitur: ergo etiam ratio veri. *Secundo.* Secundo: nam verum ad ens consequitur, vt attributum, & passio conuertibiliter se habens cum ente, & ab illo virtualiter distinguitur: ergo ratio veri diuini ab essentia, & natura diuina distinguitur virtualiter. *Tertio.* Denique, vt enim *proximè* argumentabamur, quia sapientia, & bonitas dicuntur analogicè de Deo, & creaturis, & in illis ratio sapientiæ, ratio bonitatis non est, virtualiter, & ratione ratiocinata distinguuntur in Deo; sed etiam veritas, & essentia, aut natura dicuntur de Deo, & creaturis, non æquiuocè, sed secundum rationem analogam, & in creaturis ratio veri non est ratio essentiæ, entitatis, vel naturæ: ergo in Deo distinguuntur virtualiter, & ratione ratiocinata.

169 *Secunda pars conclusionis prob. 1. Secundo.* Denique secunda pars conclusionis ostenditur primo: virtualis influxus effectiuus, vel specificatiuus exigit inter extrema virtualem distinctionem; sed diuina essentia vt species exercet virtualem influxum specificatiuum, & effectiuum in diuinam intellectionem: ergo virtualiter ab illa distinguitur. Secundo: nam species, cum virtus obiecti sit, & ex parte illius ad intellectionem concurrat, non est cur magis cum intellectione petat identificari, quam cum obiecto per ipsam repræsentato; sed virtualiter differt ab essentia, & natura diuina, quæ est obiectum per illam repræsentatum: ergo ab intellectione actuali virtualiter etiam distinguitur.

Vltimo probatur. Denique probatur; diuina essentia vt obiectum terminatiuum, virtualiter distinguitur à cognitione diuina; quandoquidem illam specificat ex parte termini: ergo vt obiectum motiuum, qua ratione obtinet rationem speciei, & cognitionem diuinam specificat ex parte principij, virtualiter ab illa distinguitur.

§. VIII.

Resoluitur tertia pars disputationis.

TERTIUM, quod in hac Disputatione ad examen vocauimus, est, an ratio habitus saluetur in diuino intellectu? Circa quod duæ versantur sententiæ. Prima affirmans est, quam tuentur Henricus *1. p. art. 37. q. 1.* Arriaga *Tract. de Scientia Dei disp. 15. sect. 3. subsect. 4.* & Franciscus Fœlix *de Scientia Dei cap. 1. difficult. 2. n. 9.* pro illa referens Scotum *in 1. dist. 8. q. 1. §. Ad quæst. in fine, & in 3. dist. 32. §. ad primum dico, & dist. 33. §. Ad 1. concedi potest.* Mairon *in 1. dist. 36. q. 2. art. 1. & 2.* & Smising. *de Deo vno tract. 3. disp. 4. n. 8.* Falsò tamen, ibi enim expressè oppositam docet sententiam. 170 *Prima sententia. Henric. Arriag. Fœlix. Scot. Mair. Smising.*

Secunda sententia negat, in Deo prædicatum, & formalitatem habitus, tam ad intellectum, quam ad voluntatem spectantis. Ita omnes, qui actum primum radicalem, & proximum, & speciem impressam negant, & ex illis, qui hæc prædicata admittunt cæteri præter *proximè* relatos. Quæ sententia sit nostra conclusio, & probatur primo ex D. Th. *in hac q. art. 1. ad 1.* illis verbis: *Vnde scientia non est qualitas in Deo, vel habitus, sed substantia, & actus purus.* Si autem prædicatum habitus reperiretur in Deo, scientia proculdubio habitus esset: ergo prædicatum habitus non reperitur in Deo. Id ipsum docuit D. Tho. *1. Contra Gentes cap. 56. & cap. 92. ratione 2.* vbi habitum excludit à diuina voluntate, quia est actus imperfectus, Deo autem omnis imperfectio repugnat. Et *q. 1. de Potent. art. 1. ad 4.* illis verbis: *Dicendum, quod habitus nunquam est in potentia actiua, sed solum in passiua, & ea (nempè passiua) est perfectio, talis autem potentia non attribuitur Deo,* scilicet potentia passiua. 171 *Secunda. Nostra conclusio. Prob. 1. ex D. Th.*

Deinde suadetur ratione ex prællegatis locis desumpta: perfectio in suo conceptu formali inuoluens imperfectionem, non conuenit formaliter Deo; sed habitus est perfectio in suo conceptu formali importans imperfectionem: ergo non conuenit formaliter Deo. Illatio tenet. Maior est certa; vt enim perfectio, quæ in creaturis reperitur, attribuatur Deo formaliter, debet deputari ab omni eo quod imperfectionis est; cum Deo omnis imperfectio, tam physica, quam moralis, repugnet; perfectio autem in suo conceptu formali imperfectionem importans, non potest ab omni imperfectione præscindere; cum non possit abstrahere à suo conceptu formali; & consequenter non potest Deo formaliter attribui: hinc est, quod Deo attribuimus scientiam formaliter; secus autem rationalitatem, quia hæc in suo conceptu formali dicit esse formaliter discursiuam, quod imperfectionis est; scientia verò esto in hominibus per discursum acquiratur, non tamen ex suo formali conceptu discursum formalem importat. 172 *Secundo probatur ratione.*

Minor traditur à D. Thom. *in hoc art. ad 1.* & probatur primo: perfectio, quæ de se postulat in potentia imperfectionem, in suo conceptu formali imperfectionem importat, quod namque imperfectionem non dicit, non potest subiectum imperfectum vt sui susceptiuum exigere; sed habitus de se postulat pro subiecto potentiam passiuam, vt docet D. Tho. *q. 1. de Potent. art. 1. ad 4.* idest, potentiam realiter ab actu distinctam, & realiter receptiuam illius, quod est maxima imperfectio: ergo in suo conceptu formali importat imperfectionem. 173 *Minor probatur primo.*

Secundo probatur ex D. Thom. *1. Contra Gentes cap. 92.* nam habitus est de genere accidentis: accidens autem imperfectionem importat: ergo & habitus. Tertio: vt enim *ibi* docet D. Thom. habitus est actus medius inter potentiam, & actum: vnde habentes habitum comparantur dormientibus; sed actus medius inter potentiam, & actum, imperfectionem, & potentialitatem importat; ergo habitus in suo conceptu formali imperfectionem importat. *Secundo. Tertio.*

Respondebis, rationem accidentis, actuare potentiam passiuam, & realiter mediare inter potentiam, & actum, conuenire habitui creato, non ex conceptu suo formali, sed quia quid creatum est, ex se autem non exigere actuare potentiam passiuam, nec rationem qualitatis, nec realem mediationem inter potentiam, & actum, sed tantum esse medium virtualiter, vel medium secundum rationem nostram, quod imperfectio esse nequit, vt patet in ratione potentiæ, quæ quia non petit esse medium realiter inter essentiam, & actualem operationem, sed tantum esse medium per rationem, imperfectionem Deo repugnantem 174 *Respondebis.*

gnantem non dicit, vt docet D. Tho *q.* 1. *de Potentia art.* 1. *ad* 14. *arg.* illis verbis: *Dicendum, quod potentia Dei non est medium secundum rem, quia non distinguitur ab essentia nisi ratione, & ex hoc habetur, quod significetur vt medium, Deus autem non agit per medium realiter differens à seipso: vnde ratio non sequitur.* S. TH.

Sed contra: nam in primis hæc solutio non potest cum doctrina D. Thom. componi: quod probo primo: nam *in hac q. art.* 1. *ad* 1. concedit scientiam in Deo: negat autem habitum, quia actus imperfectus est, cuius imperfectiones alijs locis explicuerat; sed si imperfectiones istæ solum essent de conceptu habitus prout in creaturis reperti, non autem ex sua ratione formali, nulla esset differentia inter habitum, & scientiam; cum vtrumque Deo competeret ex sua ratione formali, & neutrum cum illis imperfectionibus, cum quibus reperiuntur in creaturis: ergo solutio tradita doctrinam D. Thomæ non saluat.

175 *Solutionem istam esse contra D. Tho. probat. 1.*

176 *Secundo.* Secundo: nam D. Tho. *q.* 1 *de Potentia art.* 1. concedit potentia Deo, & illi denegat habitum, quia nunquam est, nisi in potentia passiua; sed si esse in potentia passiua non conueniret illi ex sua ratione formali, sed tantum vt est in creaturis, nullum esset discrimen inter potentiam, & habitum; cum etiam potentia actiua creata secum necessario connectatur rationem potentiæ passiuæ, sicut & realem distinctionem ab actu, & realem receptionem illius: ergo esse in potentia passiua, iuxta mentem D. Th. conuenit habitui de sua ratione formali. *Tertio.* Ac denique, esse medium per rationem conuenit potentiæ actiuæ ex suo conceptu formali: & tamen conuenit Deo, vt docet D. Tho. *loco* de potentia *allegato*: ergo cum habitum excludit à Deo, quia est medius inter potentiam, & actum, est, quia sentit ex suo conceptu formali esse medium verè, & realitèr.

177 *Deinde impugnatur solutio.* Et quod hoc ita sit, probo: nam habitus, vel est naturalis, vel supernaturalis; sed vterque ex sua ratione formali petit mediare realiter inter potentiam, & actum: ergo habitus ex sua ratione formali petit realem mediationem inter potentiam, & actum. Minor probatur primo de habitu supernaturali, iste namque petit potentiam carentem virtute proportionata cum actu; sed potentia nequit esse improportionatæ virtutis ad actum sibi identificatum: nam eo ipso, quod actus identificatus sit cum potentia, exigitur ab intrinseco ab illa, actui autem improportionato repugnat terminare exigentiam potentiæ: ergo habitus supernaturalis petit potentiam realiter distinctam ab actu; & consequenter quam eleuet ad realem elicientiam illius; sed forma eleuans potentiam ad realem elicientiam actus, realiter mediat inter potentiam, & actum: ergo habitus supernaturalis petit mediare inter actum, & potentiam.

178 *Idem de habitu naturali probatur.* Deinde probatur minor de habitu naturali: nam iste ex sua natura ordinatur ad dandam potentiæ facilitatem, vt promptè, & facilè eliciat actum ad quem de se facilis, & prompta non erat; sed ad actum realiter identificatum potentiæ, nequit esse in potentia intrinseca difficultas, vt ex terminis est manifestum: ergo ab intrinseco petit concurrere, adiuuando potentiam ad actum realiter ab illa distinctum; & consequenter petit mediationem realem inter potentiam, & actum; quod enim adiuuat potentiam intrinsecè ad eliciendum actum à se realiter distinctum, realiter mediat inter potentiam, & actum: ergo esse medium reale inter potentiam, & actum, respicere potentiam passiuam, & esse qualitatem, & accidens, quę sunt inter se connexa conueniunt habitui ex se, & ex sua ratione formali, & non solum ex conceptu creati: ac proinde iure optimo ex istis tribus capitibus excludit D. Thomas habitum ab intellectu, & voluntate diuina.

179 *Tertio probatur conclusio.* Et ex his suadetur conclusio tertio: habitus ex sua ratione formali supponit potentiam imperfectam in linea, & ratione potentiæ; sed intellectus diuinus est in linea potentiæ intellectiuę perfectus: ergo non est capax habitus. Consequentia tenet. Minor est certa: nam quæuis diuina perfectio, vt virtualiter ab alia distincta, petit esse in propria linea infinita; & consequenter perfecta. Maior autem probatur: habitus ex sua ratione ordinatur ad præbendam potentiæ virtutem, vel proportionem, vel facilitatem ad actum: ergo ex sua ratione supponit potentiam de se carentem virtute, vel proportione cum actu, vel facilitate ad illum; sed potentia carens virtute, vel proportione cum actu, vel facilitate ad illum, est in linea potentię imperfecta: ergo habitus ex suo conceptu formali supponit potentiam imperfectam in linea, & ratione potentiæ.

180 *Vltimo probatur conclusio.* Denique suadetur conclusio contra Recentiores ad hominem: nam munus habitus consistit in iuuando potentiam ad actu; sed potentia intellectiua prout ab ipsis Deo attribuitur, non est capax vt iuuetur ad actum: ergo non est capax habitus. Probo minorem: potentia intellectiua, prout ab ipsis Deo attribuitur, consistit in non repugnantia proxima ad perceptionem actualem obiecti non explicante actualem expressionem illius; sed non repugnantia proxima absque vlla vi eliciua, non est capax vt adiuuetur ad actum, nec vllo indiget iuuamine, vt ex ipsis terminis claret: ergo intellectus diuinus, prout ab ipsis constituitur, capax habitus non est.

Explicatur, & augetur difficultas: habitus operatiuus non potest in non repugnantia consistere, nec in hoc, quod pręster proximam non repugnantiam præscindibilem ab actu absque vlla difficultate, sed in hoc quod præstet facilitatem potentiæ ad operandum; aliàs proxima non repugnantia ad existendum sine vlla difficultate, etiam posset dici habitus; sed potentia intellectiua consistens in non repugnantia proxima ad perceptionem actualem obiecti, absque vlla vi elicitiua actualis operationis, non est capax, vt iuuetur aliquo ad operationem: ergo intellectus diuinus, prout ab his Recentioribus Deo attribuitur, capax habitus non est. 181 *Confirmatur.*

§. Vltimus.

Soluuntur contraria argumenta, & nonnulla inferuntur ex dictis.

ARGVITVR primo: aggregatum ex potentia, & habitu intellectiuo nullam dicit imperfectionem in suo conceptu formali: ergo reperitur in Deo, non solum intellectiua potentia, sed etiam habitus scientiæ. Consequentia tenet ex dictis; in Deo namque reperitur formaliter quidquid in suo conceptu formali non dicit imperfectionem: ergo si in aggregato ex potentia & habitu intellectiuo nulla imperfectio importatur, conuenit formaliter Deo. Antecedens autem probatur: aggregatum ex intellectu, & habitu scientiæ nihil aliud dicit, quam potentiam facilem ad actum scientiæ, sed in aggregato ex potentia, & facilitate ad actum nulla imperfectio importatur; non enim est imperfectio, potentia, vt supponimus ex dictis, nec facilitas est imperfectio, imò est maxime perfectio: nam illius oppositum contrarium, nempè, difficultas sciendi, & contradictorium, nempè, carentia facilitatis, imperfectionem important; ergo in aggregato ex potentia intellectiua, & scientia per modum habitus nulla imperfectio importatur. 182 *Arg. 1.*

Respondeo, negando antecedens. Ad illius probationem, distinguo maiorem. potentiam facilem ex conceptu potentiæ, nego maiorem: potentiam facilem facilitate superaddita potentiæ supponente difficultatem in illa, concedo maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: nam ratio formalis habitus non cōsistit in facilitate conueniente ab intrinseco potentiæ, vt videmus in potentia visiua, quæ de se, non solum est potens videre sed etiam est facilis ab intrinseco ad videndum, & tamen nemo in potentia visiua constituit formalē rationem habitus: ratio ergo formalis illius consistit in facilitate superaddita potentiæ supponente in illa difficultatem, quam vincat, aut improportionem, quam tollat, in iqua facilitate importatur imperfectio distinctionis realis à potentia, & actu, & mediationis realis inter illa, vt ex D. Thoma vidimus; & consequenter supponitur maxima imperfectio in potentia, nempè, carentia virtutis, aut proportionis cum actu, & facilitatis ad illum, ex qua consequenter infertur distinctio realis inter potentiam, & actum, quæ maxima est imperfectio, vt argumentabamur *supra*. 183 *Respond.*

Secundo arguitur, & instatur contra hanc solutionem: vis *proximè* intellectiua, & facilitas ad intelligendum distinguuntur in diuino intellectu distinctione virtuali; sed facilitas, vt distincta à vi *proximè* intellectiua, sufficit ad constituendam formalem rationem habitus: ergo in diuino intellectu prout est in actu primo proximo ad intelligendum inuenitur ratio habitus. Illatio tenet. Minor constat primo: nam facilitas illa virtualiter distincta à potentia intellectiua concurrit virtualiter ad diuinam intellectionem; sed non per modum speciei; non enim concurrit ex parte obiecti, nec vt est eius similitudo formalis, aut virtualis, nec concurrit per modum potentiæ; cum non exprimat rationem potentiæ, sed ab illa distinguatur; ergo concurrit per modum habitus & consequenter constituit rationem formalem habitus. Secundo: nam facilitas illa vt distincta virtualiter a potentia intellectiua concurrit iuuando, & facilitando potentiam; sed iuuare, & facilitare est concursus proprius habitus: ergo concurrit ad intellectionem vt habitus. 184 *Secundo arg. & replicatur contra solutionem.* *Minor probatur primo:* *Secundo*

Maior autem probatur: illa distinguuntur virtualiter in Deo, quæ à nobis distinguuntur ratione fundata in diuina eminentia; sed facilitas, & vis proxima intellectiua distinguuntur per rationem cum fundamento in eminentia diuina: ergo distinguuntur distinctione virtuali. Maior constat ex doctrina à nobis tradita. Minor ostenditur primo: possumus concipere Deum vt potentem intelligere, quin ipsum concipiamus, vt facilem ad intelligendum & similiter potest intellectus noster facilitatem ad intelligendum in diuino intellectu concipere, non concipiendo expressè vim proximè intellectiuam, in hoc enim nulla repugnantia inuenitur, cum possit quis esse certus Deum esse ad intelligendum potentem, & dubitare an sit facilis: ergo potentia proxima, & facilitas ad intelligendum distinguuntur ratione ratiocinata penes implicitum, & explicitum, quam solam distinctionem nos inter intellectum, & intellectionem diuinam statuimus; aliàs huiusmodi distinctio fundatur in ipso Deo in se vnitè continente illa duo prædicata: ergo facilitas, & vis 185 *Maior argum. probatur* *Minor probatur primo*

proximè

proximè intellectiua distinguuntur in intellectu diuino distinctione rationis ratiocinatæ.

86 Secundo probatur minor; quia namque Deus in se vnitè continet perfectiones iustitiæ, & misericordiæ, quæ in creaturis distinguuntur, præbet nobis fundamentum, vt in ipso per rationem distinguamus iustitiam, & misericordiam; sed etiam vnitè continet vim proximam, & facilitatem ad intelligendum, quæ in creaturis distinguuntur penes habitum, & potentiam: ergo præbet fundamentum vt in ipso distinguamus per rationem vim proximam, & facilitatem. Denique suaderi potest; vt enim *supra* vidimus ex D. Thoma, quia sapientia, & bonitas non equiuocè sed analogicè dicuntur de Deo, & creaturis, & in illis ratio sapientiæ non est ratio bonitatis, distinguuntur sapientia, & bonitas Dei ratione ratiocinata, ex qua doctrina deduximus distinctionem virtualem, & rationis ratiocinatæ intellectus ab intellectione, & speciei à natura, & intellectione diuina; sed vis *proximè* intellectiua, & facilitas ad intelligendum dicuntur de Deo, & creaturis, non equiuocè, sed secundum rationem analogam, & in illis ratio vis proximè intellectiuæ, non est ratio facilitatis: ergo distinguuntur ratione ratiocinata.

87 Respondeo, negando maiorem. Ad illius probationem, concessa maiori, nego minorem. Ad primam probationem, nego antecedens: nam eo ipso, quod concipiamus Deum potentem intelligere potentia, quæ sit diuina, debemus intelligere potentiam in linea potentiæ perfectam, & infinitam; aliàs conciperetur vt priuatiuè imperfecta, vtpotè, cui deesset perfectio ad illius lineam spectans; ac proinde concipi debet vt proportionata cum actu: nam proportio potentiæ cum actu pertinet ad lineam potentiæ, & vt facilis ad actum, quia etiam facilitas ad lineam potentiæ spectat, vnde potentia sine proportione, aut sine facilitate concepta, priuatiuè imperfecta concipitur, ad quod esse nequit fundamentum in eminentia diuina.

88 Et ex his ad secundam minoris probationem, distinguo secundam partem maioris: quæ in creaturis distinguuntur ex sola limitatione, nego maiorem: quæ in creaturis distinguuntur ex rationibus formalibus, concedo maiorem: & sub eadem distinctione secundæ partis minoris, nego consequentiam: nam licet distinctio realis iustitiæ à misericordia proueniat in creaturis ex imperfectione, & limitatione creata, distinctio autem essentialis iustitiæ à misericordia non prouenit ex imperfectione misericordiæ, aut iustitiæ, sed ex suis rationibus, & conceptibus formalibus; & ideò relicta distinctione reali, quam obtinent in creaturis misericordia, & iustitia ex capite imperfectionis, retinent in Deo distinctionem virtualem, & rationem nostra formalem; distinctio autem potentiæ à proportione cum actu, & à facilitate operatiua illius adæquatè prouenit ex imperfectione potentiæ, ac proinde vbi potentia est perfecta, & proportionem, & facilitatem habet, quod non solum est verum in Deo, sed etiam in potentijs creatis: vnde intellectus Angelicus, quia est perfecta potentia in ordine naturali, se ipso est proportionatus, & facilis ad naturalem intellectionē.

89 Ex his etiam ad vltimam probationem, concessa maiori, distinguo secundam partem minoris: ratio potentiæ imperfectæ, non est ratio facilitatis, concedo minorem: ratio potentiæ perfectæ in linea potentiæ, non est ratio facilitatis, nego minorem, & consequentiam: nam ratio sapientiæ, etiam perfectæ in propria linea sapientiæ, non est ratio bonitatis, & ideò potest concipi sapientia omninò in sua linea perfecta, non expressa ratione bonitatis; ex quo benè infertur sapientiam, & bonitatem in Deo retinere virtualem distinctionem, & per rationem formalem; potentia verò non esset in propria linea perfecta cum sola capacitate proxima agendi absque proportione, & facilitate: quo circa voluntas nostra est imperfecta potentia in ordine ad actus supernaturales, quia solum habet capacitatem remotè, aut improportionatè actiuam, & in ordine ad actus naturales, ad quorum elicientiam facilem indiget habitu, quia penes ordinem ad illos facilitatem non habet: licet ergo ratio potentiæ ex communi conceptu potentiæ abstrahentis à perfecta, & imperfecta non sit ratio facilitatis, ratio tamen potentiæ perfectæ, est formaliter ratio facilitatis, & quia potentia quæuis diuina petit concipi, vt perfecta in propria linea potentiæ, petit concipi sub expressione, non solum actiuitatis, sed etiam facilitatis.

90 Sed dices, & sit tertium argumentum; esto sit imperfectio in potentia indigere facilitate iuuante realiter à se distincta ad propriam operationem, indigere tamen facilitate iuuante virtualiter solum distincta imperfectionem non dicit: ergo potest intellectus diuinus perfectus concipi in propria linea potentiæ absque expressione facilitatis ad actum intelligendi. Consequentia patet, eo namque ipso, quod absque vlla imperfectione possit virtualiter distingui facilitas à potentia, potest hæc perfecta concipi absque illius expressione.

Antecedens autem probatur primo: vt enim *supra* docuimus, & colligitur ex doctrina Diui Thomę *quæst. 1. de potentia art. 1. ad 14. argum.* licet indigentia potentię realiter à natura distinctæ sit imperfectio in natura, indigentia tamen potentiæ virtualiter distinctæ, vt comprincipij iuuantis, & proximè virtualiter ad intellectionem concurrentis, imperfectionem in natura non dicit, sed de facto in Deo adstruitur: ergo pariter, quamuis indigentia facilitatis iuuantis realiter à potentia distinctæ imperfectio maxima sit, indigentia tamen facilitatis iuuantis virtualiter à potentia distinctæ, nulla erit imperfectio.

Secundo id ipsum probatur: licet namque indigentia speciei realiter distinctæ ab intellectu, imperfectio maxima sit, indigentia tamen speciei virtualiter solum ab intellectu distinctæ pro elicientia virtualiter solum ab intellectu distinctæ pro elicientia virtuali intellectionis, imperfectionem non dicit, vt constat ex dictis: ergo pariter quamuis imperfectio sit in potentia intellectiua indigere ad elicientiam actus facilitate à se realiter distincta, indigere facilitate iuuante, solum virtualiter, & ratione distincta nulla erit imperfectio. 192 *Secundo probatur.*

Respondeo, negando antecedens. Ad primam probationem, concesso antecedenti, nego consequentiam; ratio autem discriminis est: nam proportio cum actu, & facilitas ad illum sunt perfectiones debitæ potentiæ proximæ intra lineam potentiæ: ac proinde potentia in linea potentiæ perfecta petit illas perfectiones virtualiter, & constitutiuè sibi identificatas: ex quo fit, vt sine illis vt non expressis, & vt non identificatis realiter, & virtualiter, imperfecta sit priuatiuè; ratio autem potentiæ proximæ, non est perfectio naturæ in linea naturæ, & ideo sine expressione formalitatis potentiæ, & cum distinctione virtuali ab illa saluatur natura in sua linea perfecta, & solum imperfecta negatiuè. Et ex his ad secundam probationem constat solutio: etenim ratio speciei non pertinet ad lineam potentiæ, atque adeo vt potentia, perfecta in propria linea concipiatur, non petit identitatem virtualem cum illa; cuius oppositum, in facilitate ad actum, & proportione cum illo contingit, vt constat ex dictis. 193 *Resp. Ad 1. probationem antecedentis.* *Ad 2.*

Sed instabis adhuc primo: ideo ratio potentiæ non pertinet ad lineam naturæ, quia principium radicale, & proximum in linea principij operatiui essentialiter distinguuntur; sed etiam potentia, & habitus præstans facilitatem distinguuntur essentialiter in linea principij: ergo facilitas, vel proportio non pertinet ad lineam potentiæ. Secundo: ratio speciei pertinet ad lineam obiecti; & tamen perfectio obiecti saluatur sola identitate reali cum ratione speciei stante diuersitate virtuali inter speciem, & obiectum, vt docuimus *in secunda parte disput.* ergo quamuis facilitas ad operationem spectet ad lineam potentię, saluabitur perfectio in potentia cum distinctione virtuali à facilitate, per solam identitatem realem cum illa. 194 *Instabis primo.* *Secundo*

Respondeo ad primam replicam, concessis maiori, & minori, negando consequentiam: licet namque habitus, & potentia essentialiter distinguantur, vis tamen proximè actiua, & proportio cum actu, & facilitas ad illum non differunt essentialiter: nam licet reperiatur vis actiua proximè quandoque sine proportione, vt plures in potentijs naturalibus in ordine ad actus supernaturales admittunt, & quandoque sine facilitate, vt omnes in potentijs imperfectis fatentur; vis tam actiua in ratione vis actiuæ perfecta, & proportionem, & facilitatem importat, ac proinde sine illis constitutiuè importatis, & identificatis virtualiter, imperfecta concipietur potentia in ratione potentiæ. 195 *Ad 1. instantiam resp.*

Ad secundam, nego maiorem, sicut namque in linea principij operatiui inueniuntur radicale, & proximum, & licet proximum ex parte radicatis se teneat, non tamen pertinet ad lineam specificam illius: ita in linea principij obiectiuè concurrentis, & inueniuntur obiectum concurrens radicaliter ad intellectionem, & virtus proxima ad illam, in qua consistit ratio speciei: vnde quamuis hæc ex parte obiecti se teneat, vt virtus proxima illius, non tamen ad illius lineam spectat. 196 *Ad secundam.*

Ex dictis in discursu disputationis colligo primo, ex his, quæ ad intellectionem creatam ex parte actus primi concurrunt, omnia reperiri in Deo præter rationē, & formalitatem habitus. Patet: nam in ordine ad intellectionem creatam ex parte actus primi concurrunt principiū radicale, & proximum, species obiectū, & habitus; sed in Deo dantur principium proximum, & radicale, & insuper obiectum, & species, & solum negatur habitus: ergo præter rationem habitus, omnia alia, quæ ad intellectionem creatam in actu primo concurrunt, reperiuntur in Deo. 197 *Corollarium. Probatur*

Colligo secundo ex dictis; illos qui potentiam intellectiuā sola ratione ratiocinante ab intellectione distinguunt, teneri eadem ratione, qua potentiam intellectiuam fatentur, & habitum intellectualem adstruere. Quod probo: nam illi Auctores solum concedunt in Deo potentiam intellectiuā, quia actualitas diuina concipitur à nobis ad instar potentię, & actionis, idest, per speciem actionis, & per speciem potentiæ intellectiuæ; sed etiam potest actualitas diuina concipi per speciem habitus: ergo eadem proprietate, & ratione, qua præfati Auctores concedunt potentiam intellectiuam, & actionem intelligendi in Deo, tenentur etiam habitus rationem admittere. 198 *Secundo. Probatur*

Quod amplius confirmo: nam quod de Deo dicitur secundum modum significandi tantum, impropriè de ipso enuntiatur, vt expressè docet Diu. Thomas *in 1. dist. 35. quæst. 1. art. 1. ad 5.* illis 199 *Confirmatur.*

5. illis verbis: *Vnde vbi est intellectus in actu tantum, nihil horum propriè dicitur, sed secundum modum intelligendi tantum*; vbi vt clare constat pro eodem sumitur a D. Th. dici aliquid de Deo secundum modum significandi tantum, ac non dici propriè de ipso; sed nullum est inconueniens quod ratio habitus impropriè dicatur de Deo: ergo nec inconueniens debet censeri, quod habitus dicatur de ipso secundum modum significandi tantum, consequenter si solum hoc modo dicuntur de Deo actio intelligendi, & potentia intellectiua, vt docent plures discipuli D. Thomæ, in eodem sensu, & eadem ratione, qua potentia, & actio intelligendi dicuntur de Deo, etiam habitus de ipso enuntiatur.

200 *Potentiã intellectiuam obiectiuè Deo conuenire, probatur 1.* Et ex his robur accipit nostra sententia, quod scilicet potentia intellectiua obiectiuè Deo conueniat, & non tantum ex modo significandi, primo; nam Diuus Thomas concedit potentiam, negat autem habitum in Deo; sed habitum ex modo significandi tantum non negat: ergo concedit potentiam, quæ talis sit obiectiuè, & ex parte rei significatæ. Secundo: nam concedit intellectum cum proprietate in Deo: ergo admittit potentiam intellectiuam propriè; sed potentia, quæ talis est secundum modum significandi tantum, potentia propriè non est: ergo statuit potentiam intellectiuam in Deo ex parte rei significatæ. *Secundo.*

201 *Tertium corollarium.* Denique infero, dari in Deo in linea absoluta rationem speciei expressæ, non propriè idest, adæquatè, sed communiter, idest inadæquate. Quod patet: nam species expressa idem est quod Verbum intellectuale; sed datur in linea absoluta in Deo Verbum non propriè, sed communitèr acceptum, idest, non adæquatè, sed inadæquatè sumptum: ergo reperitur in Deo species expressa in huiusmodi acceptione. Maior constat ex communi consensu. Minorem docebimus *Tractatu de Trinitate infra quæst.* 34. *art.* 1. Et breuiter suadetur primo ex D. Thoma *in* 1. *dist.* 27. *quæst.* 2. *art.* 2. *Et quæst.* 4. *de veritate art.* 2. *in corp. ad finem*, illis verbis: *Vnde si Verbum propriè accipiatur in diuinis, non dicitur nisi personaliter; si autem accipiatur communitèr, poterit etiam dici essentialiter*: ergo iuxta D. Thomam Verbum communiter sumptum, idest, secundum inadæquatam Verbi rationem, Deo conuenit in linea absoluta. *Minor probatur primo.*

202 *Secundo.* Secundo probatur: nam in Verbo sumpto adæquatè duo importantur, nempè, ratio intellecti in vltima actualitate, vel ratio ræpresentationis actualissimæ obiecti, & insuper ratio expressi, realiterque producti à dicente; sed in Deo pro priori ad relationes inuenitur ratio intellecti in vltima actualitate, & ræpresentationis actualissimæ diuinæ essentiæ, attributorum, & creaturarum, secus autem relatio realis expressi, & producti realiter à dicente: ergo inuenitur ratio Verbi inadæquatè, & communiter, non autem propriè, & adæquatè.

203 *Confirmatur.* Confirmatur: sicut namque species impressa se tenet ex parte obiecti, vt quo obiectum ad intellectionem concurrit ex parte principij, ita species expressa, seu Verbum inadæquatè sumptum se tenet ex parte obiecti, vt terminantis intellectionem; sed quia diuina essentia se ipsam ræpresentat intellectui, & ex parte principij ad intellectionem concurrit, adstruimus speciem impressam in Deo: ergo quia se ipsam repræsentat vt intellectionem essentialem actualissimè terminans, debemus in Deo adstruere rationem speciei expressæ, aut Verbi, saltim secundum inadæquatam Verbi rationem.

204 *Differentia inter speciem impressam, & expressam comparatiuè ad Deum.* Si autem rationem inquiras, cur ratio speciei impressæ absolutè, & adæquatè Deo in linea absoluta attribuatur, secus autem ratio speciei expressæ, & Verbi. Respondeo, rationem esse, quia nominibus vtendum est, vt plures vtuntur, & maximè SS. Patres, & quia omnes sancti communiter vtuntur nomine. Verbi prout personalitèr dicitur, & vt significat realem relationem, realiter expressi, & producti, & vt sic non conuenit Deo essentialiter, ideò absolutè non est dicendum Verbum, aut species expressa in diuinis essentialiter. Ita D. Thom. *quæst.* 4. *de veritate art.* 2. *ad finem corp.* Et *in* 1. *dist.* 27. *quæst.* 2. *art.* 2. *in corpore*, species autem impressa communi vsu sumitur pro eo quod est intellectui ratio intelligendi ex parte principij, siuè realem relationem, siuè rationis tantum ad intellectionem, & rem intellectam importat, & quia totum hoc reperitur in Deo, consequens fit, vt species impressa absolutè, & essentialiter dicatur. Qua ratione discriminis vsus est Diuus Thomas loco nuper *ex disputatis* relato *solut. ad* 1. *argumentum*, vt absolutè concedat in Deo amorem in linea essentiali, non autem Verbum, quia nempè Verbum in communi vsu Sanctorum realem processionem importat, amor autem solum denotat processum secundum rationem.

205 *M. Sent.* Et hæc de ista disputatione applicanda litteræ Magistri *in* 1. *dist.* 35. *§.* 1. ad illa verba. *Dicitur enim tantum scientia, sed et iam præscientia, vel prouidentia, dispositio, prædestinatio, & potentia.* Et *dist.* 7. *§.* illis verbis: *An Pater potuerit generare Filium?* disputando, an potentia generatiua vera potentia sit respectu generationis actiuæ. Et *dist.* 42 *§.* 1 ad illa verba: *Nunc omnipotentia Dei*; similiter disputando, an diuina omnipotentia rationem potentiæ sortiatur, non solum respectu creaturarum, quas efficienter producit, sed etiam respectu operationis actiuæ; Ac denique *dist.* 45. similem quæstionem mouendo de voluntate.

DISPVTATIO XXV.

Quod sit obiectum primarium intellectus diuini.

§. I.

Deum cognoscere se ipsum, probatur.

PRIMO certum est Deum cognoscere se ipsum, de quo D. Thomas *quæst.* 2 *de scientia Dei art.* 2. 1. *Contra Gentes capit.* 47. & 48 *in* 1. *sententiarum dist.* 35. *quæst.* 1. *art. ad Annibaldum in eadem dist. quæst. vnic. art.* 3. & *in hac quæst. artic.* 2. constatque primo ex Paulo 1. *ad Chorintios* 2. illis verbis: *Quæ sunt Dei nemo nouit, nisi Spiritus Dei.* Et ex illo ad Hebræos 4. *Omnia nuda, & aperta sunt oculis eius*; si enim omnia illius intellectui sunt nuda, & aperta, Deus ipse absconditus sibi non est; quod adeò consonat naturali rationi, vt Phylosophus *lib.* 12. *metaphysicæ cap.* 9. de Deo loquens, sic inferat: *Se ipsum ergo intelligit, si est quidem quod optimum est*; non valens coniungere cum suprema Dei perfectione carentiam cognitionis sui. Nu. 1 *Deum cognoscere se ipsum ex Scriptura.*

2 *Oppon.* Nec obstat idem Phylosophus lib. 2. magnorum moralium cap. 15. vbi, de Deo loquens, ait: *Quid igitur inspiciet: nam si quidnam aliud inspiciet, id erit melius, hoc vero absurdum est, vt se quidnam melius habeat, Deus se igitur inspiciet; at hoc absurdum est: nam hominem, qui se suspexerit, insanum iudicamus.* Quibus verbis sentire videtur Deum se ipsum non cognoscere. Cæterum dicendum est Phylosophum verba illa non ex propria mente, sed vt ab alijs dicta asseruisse: nam ante verba relata, sic habet: *Est quidem sermo iactatus de Deo*; & statim prosequitur verba in contrarium obiecta, ipse tamen tunc non resoluit, quia sermo ille erat de homine, an amicis indigeat, & ideò sermonem illum ab alijs iactatum, sine resolutione reliquit. *Respon.*

3 *Probatur ratione. Secundo. Tertio. Quarto.* Et breuiter ostenditur primo: Deo namque conuenit omnis perfectio non innoluens imperfectionem in sui ratione formali; sed cognitio Dei huius est conditionis: ergo Deo conuenit cognitio sui. Secundo: Deus namque est naturæ cognoscitiuæ, vt probatum relinquimus, & in hac linea infinitè perfectus; & consequenter potens cognoscere omne obiectum cognoscibile; sed Deus maximè cognoscibilis est, vtpotè summè immaterialis: ergo est potens se cognoscere, Tertio: nam summa felicitas in Dei cognitione consistit; Deus autem summè felix est, & beatus: ergo se ipsum cognoscit. Quarto: nam omne cognoscitiuum, maximè cognoscit obiectum sibi magis proportionatum: sed inter omnia obiecta cognoscibilia maximè proportionatur Deus ipse cum proprio intellectu: ergo maximè cognoscit se ipsum.

4 *Vltima probatio D. Thom.* Denique probatur ratione Diui Thomæ *in præsenti art.* 2. intellectus omnibus modis idem cum obiecto intelligibili, necessario illud intelligit; sed diuinus intellectus est idem omnibus modis cum Deo: ergo Deum necessario intelligit. Maior constat: ex namque aliquid intelligitur, quod intellectus informatur actu specie obiecti intelligibilis, per quam fit quodammodo res intellecta: ergo intellectus omnibus modis idem cum obiecto intelligibili, necessario illud intelligit. Minor autem probatur: quod namque intellectus non sit idem cum obiecto intelligibili, vel prouenit ex carentia speciei, vel quia species obiecti non est idem cum intellectu; sed intellectus diuinus specie repræsentante Deum carere non potest, & species illa identificatur cum illo: ergo est idem omnibus modis cum obiecto intelligibili. Probatur minor: carentia speciei intelligibilis, & negatio identitatis cum illa proueniunt ex potentialitate intellectus; sed intellectus diuinus est actus purus, & consequenter carens omni potentialitate: ergo nec potest specie intelligibili carere, nec non esse identificatus cum illa.

5 *Oppon.* Si opponas: intellectus Angeli non caret specie intelligibili sui, & consequenter in potentia non est, & species, qua se intelligit est idem cum substantia illius, vt docetur *infra quæst.* 56. *art* 1. & tamen non est omnino idem intellectus Angeli cum obiecto intellecto: ergo ex eo quod intellectus diuinus in potentia ad speciem intelligibilem non sit, & quod species, qua se intelligit identificetur cum Deo, non sequitur omnimoda identitas cum obiecto intellecto,

Respon-

Respondet Caietanus primo. Respondet Caietanus primo: non carentia speciei, & identitate illius cum substantia intelligentis, non probari à D. Thoma omnimodam identitatem cum obiecto intellecto absolutè, sed solum quoad hoc, cum enim ad intellectionem concurrant intellectus, & species impressa ex parte principij, & obiectum sub specie expressa ex parte termini, nunquam esse in potentia ad speciem intelligibilem, & identitas illius cum substantia intelligentis, non probat identitatem cum obiecto intellecto quoad omnia, sed tantum quoad aliqua, nempè, quoad illa, quæ ex parte actus primi se tenent. Quod videtur ad intentum Diu. Thomæ sufficere, quod erat Deum se ipsum per se ipsum intelligere: nam probato Deum esse per se ipsum constitutum in actu primo proximo ad intelligendum se ipsum, rectè infertur, quod se intelligat; tum, quia in necessarijs idem est esse, & posse. Tum etiam, quia probata expeditione actus primi ad intelligendum, nihil est, quod obstet actuali intellectioni.

7 *Contra illius solutionem facit.* Obstat tamen contra istam expositionem, quod si exemplum Angeli cogit nos, vt negemus Diu. Thomam concludere omnimodam identitatem intellectus diuini cum obiecto intellecto absolutè, probat etiam non concludere identitatem quoad hæc, nempè quoad illa, quæ se tenent ex parte actus primi; sed hoc non probat, vt fatetur Caietanus: ergo nec illud conuincit. Probo maiorem: intellectus Angeli non est idem cum propria substantia, quæ in ordine ad cognitionem sui sortitur munus speciei: ergo non est idem perfectè cum specie, qua Angelus se cognoscit; & consequenter non est idem cum obiecto intellecto quoad illa, quæ ex parte actus primi ad intellectionem concurrunt: ac proinde si exemplum Angeli probat, Diu. Thomam non concludere identitatem intellectus diuini cum obiecto intellecto quoad omnia, probat etiam non concludere identitatem quoad illa, quæ ex parte actus primi ad intellectionem concurrunt.

8 *Secundo respond.* Secundo respondet Caietanus, nomine speciei non accipi à Diuo Thoma speciem impressam tantum, quæ ex parte actus primi se tenet, sed etiam expressam se tenentem ex parte termini, sic autem vniuersaliter verum est: vbi enim intellectus est idem cum specie impressa, & expressa est idem omnibus modis cum obiecto intellecto. Cui doctrinæ non officit instantia in Angelo adducta: nam licet substantia Angeli sit idem cum specie impressa, qua Angelus se cognoscit, non tamen cum specie expressa, seu Verbo, vt enim docet Diu. Thomas 4. *Contra Gentes cap. 11 proximè ad initium: Licet Angelus per se ipsum cognoscat, nondum tamen ad vltimam perfectionem vitæ ipsum pertingit, quia licet intentio intellecta sit eis omnino intrinseca, non tamen ipsa intentio intellecta est eorum substantia, quia non est idem in eis intelligere, & esse.*

9 *Tertio Respond.* Tertio responderi potest, concessis maiori, & minori, negando consequentiam: nam Diuus Thomas non infert omnimodam identitatem intellectus diuini cum obiecto intellecto ex eo quod non sit in potentia ad speciem, & hæc sit eadem cum substantia Dei intelligentis, sed quia est eadem cum substantia intellecta, in Angelo autem vt intelligente se ipsum, licet species, qua se cognoscit sit idem cum substantia intellecta non est idem cum intellectu Angeli intelligentis, & ideò intellectus Angeli intelligentis se ipsum, non est omnino idem cum obiecto intellecto.

10 *Respond.* Sed dices, ex identitate intellectus cum specie impressa non probatur omnimoda identitas cum obiecto intellecto: ergo vt Diuus Thomas omnimodam identitatem intellectus diuini cum Deo vt intellecto concludat, sumit pro medio identitatem intellectus, non solum cum specie impressa, sed etiam cum specie expressa, vt contendit Caietanus. *Antecedens prob. 1.* Probatur antecedens primo: nam obiectum, vt actu intellectum petit speciem impressam, & expressam, illam vt cognitionis principium, & istam vt terminum, & medium in quo intellectionis: ergo ex identitate cum specie impressa non probatur omnimoda identitas cum obiecto vt actu intellecto.

11 *Secundo. Tertio.* Secundo: nam species impressa non dat obiecto actu intelligi, sed tantum esse proxime intelligibile: ergo ex identitate intellectus cum illa non probatur identitas omnimoda cum obiecto intellecto. Tertio: nam de facto substantia Angeli identificatur cum specie impressa, qua Angelus se cognoscit; & tamen non est idem cum se ipsa vt intellecta, cum non sit idem specie, per quam intellecta constituitur: ergo ex identitate intellectus cum specie impressa non colligitur omnimoda identitas cum obiecto intellecto.

12 *Respondet. 1.* Respondeo primo, distinguendo antecedens: non sequitur omnimoda identitas cum obiecto intellecto, vt actu intellecto, concedo antecedens: cum obiecto intellecto vt proximè intelligibili, nego antecedens, & consequentiam; vt enim D. Thom. probaret Deum se ipsum intelligere, sufficiebat probare, omnimodam identitatem intellectus diuini cum obiecto vt proximè intelligibili: hæc autem; ex identitate intellectus cum specie impressa deducitur, & consequenter ex huiusmodi identitate intentum Diu. Thomæ concluditur. Nec in hoc à prima expositione Caietani recessimus, sed in exemplo Angeli, quoad illam conuincebatur, eo quod si paritas ex Angelo sumpta aliquid conuincebat, non solum erat negatio identitatis intellectus diuini cum Deo vt intellecto absolutè, & quoad omnia, sed etiam quoad illa, quæ ex parte actus primi ad intellectionem concurrunt.

13 *Respondet. 2.* Secundo respondeo, negando antecedens: nam eo ipso quod intellectus diuinus identificetur cum specie, qua Deus se intelligit: cum hæc sit ipsa essentia, & substantia diuina, identificatur cum illa; essentia autem diuina est se ipsa non solum species impressa ex parte principij se tenens, sed etiam expressa se tenens ex parte termini; vnde de primo ad vltimum per consequentiam euidentem infertur identitas intellectus diuini cum specie expressa terminante Dei cognitionem, ac proinde omnimoda identitas cum Deo vt obiecto intellecto.

14 *Ad 1. antecedentis probationem.* Et ex his ad primam antecedentis probationem, concesso antecedenti, distinguo consequens: ex identitate cum specie impressa obiecti non identificantis sibi expressam, concedo consequentiam: ex identitate cum specie impressa obiecti identificantis sibi impressam, & expressam speciem, nego consequentiam: & quia talis est species repræsentans intellectui diuino propriam essentiam, fit consequens, vt ex identitate intellectus diuini cum specie impressa, qua Deus se cognoscit, rectè inferatur omnimoda identitas cum Deo, vt obiecto actu intellecto.

Ad 2. & tertiam. Ex quibus ad secundam, & tertiam antecedentis probationem constat solutio: nam substantia Angeli identificatur quidem cum specie impressa, qua Angelus cognoscit se ipsum, cæterum species impressa, qua se Angelus cognoscit, distinguitur realiter ab expressa, vt constat ex D. Thoma 4. *Contra Gentes cap. 11.* & ideo ex eo quod substantia Angeli sit idem cum specie impressa, non sequitur sibi identificari absolutè, vt obiecto actu intellecto.

§. II.

Deum se ipsum comprehendere, & alia à se propria cognitione cognoscere.

15 *Deus se ipsum comprehendit perfectè. Probat.* SECVNDO apud omnes certum, Deum se ipsum comprehendere. Quod docuit D. Thomas loci est *vbi supra relatis*, & *in hac quæst. art. 3.* & probatur: nam comprehensio tripliciter sumitur: primo pro cognitione obiecti: in quo sensu dixit Augustinus *lib. 83. quæstionum quæst. 14. Omne, quod intelligit se, comprehendit se*, nimirum, comprehensione non strictè, sed largè accepta. Secundo pro cognitione, quam nihil obiecti latet, quæ dicitur comprehensio extensiua, in quo sensu Augustinus, *Epist. 112. cap. 8.* docuit, tunc aliquid comprehendi, quando nihil eius latet videntem. Tertio sumitur pro cognitione adæquante extensiuè, & intensiuè cognoscibilitatem obiecti, in quo sensu definitur communiter, quod sit cognitio obiecti quantum cognoscibile est, idest, ea perfectione, qua de se petit cognosci; sed Deus se cognoscit; vt constat ex dictis, & nihil sui latet propriam cognitionem; aliàs aliquid ad se pertinens ignoraret, quod absurdissimum est, & illius cognitio tantæ perfectionis est, quantam petit illius cognoscibilitas: ergo se comprehendit in omni sensu, in quo accipitur comprehensio.

16 *Minor pro tertia parte probatur 1. Secundo.* Minor quoad duas priores partes probata relinquitur. Quoad tertiam probatur primo: nam cognoscibilitas Dei solum exigere potest cognitionem infinitam per essentiam; talis est cognitio diuina: ergo est tantæ perfectionis, quantam petit illius cognoscibilitas. Secundo: nam quantitas cognoscibilitatis diuinæ sumitur ex Dei actualitate; sed ad eandem consequitur quantitas diuinæ cognitionis; aut penès illam pensatur: ergo cognitio diuina tanta est, quanta Dei cognoscibilitas.

17 *Oppones primo. Minor probatur primo.* Si opponas primo, Deus in Sacra Scriptura dicitur incomprehensibilis, Hieremiæ 32. *Magnus consilio & incomprehensibilis cogitatu*; sed hoc accipiendum est respectu omnis intellectus: ergo nec à se ipso potest Deus comprehendi. Probatur minor primo: nam dicitur incomprehensibilis absolutè; sed quod ab vno intellectu comprehensibile est, etsi ab alijs comprehendi non possit, non est cur dicatur absolutè incomprehensibile: ergo cum Deus incomprehensibilis dicitur, accipiendum est respectu omnis intellectus. *Secundo.* Secundo: ideò namque quamuis Deus dicatur in Scriptura inuisibilis ab intellectu creato, explicatur de inuisibilitate per vires naturæ, quia ex alijs testimonijs Scripturæ constat Deum à nobis videri posse vt est illud Ioannis: *Videbimus eum sicuti est*; sed nullibi in Scriptura asseritur Deum posse à se ipso comprehendi: ergo absque fundamento cum incomprehensibilis dicitur, à nobis limitatur respectu intellectus creati. *Tertio.* Tertio probatur; nam attributa competunt Deo respectu omnis intellectus, & maximè per

respectum ad proprium, quem nulla Dei perfectio potest latere; sed incomprehensibilitas est attributum Dei: ergo illi conuenit respectu proprij intellectus; & consequenter à se ipso comprehendi non potest.

18 *Respon. Ad 1. probationem minoris.* Respondeo, negando minorem. Ad primam probationem, concessa maiori, nego minorem; ratio autem cur Deus absolutè incomprehensibilis dicitur, quamuis à se ipso comprehendi possit, est, quia incomprehensibilis dicitur ad declarandam illius eleuationem, & excessum ad creaturam, & quia ad hanc conducit, quod comprehendi non possit ab intellectu creato; secus autem quod nequeat comprehendi à se ipso; sit consequens, vt absolutè in Scriptura Sacra dicatur incomprehensibilis, quamuis possit à se ipso comprehendi.

19 *Ad 2. resp. 1.* Ad secundam probationem, prætermissa causali maioris, nego minorem: nam 1. Corinthior. 2. dicitur: *Spiritus omnia scrutatur, etiam profunda Dei*, ex quo solo PP. colligunt diuinitatem Spiritus Sancti, verbum *scrutari* sumentes pro comprehendere. Ita Basilius quo *lib. 5. Eunomium*, & Diuus Thomas *in prædicta verba Pauli*.

20 *Respondebis 2.* Vel secundo responderi potest, prætermissa maiori, & minori, negando consequentiam: nam licet nullibi in Scriptura exprimatur, Deum se ipsum comprehendere, quia tamen de fide habemus Deum esse in omni linea infinitum per essentiam; & consequenter in linea intellectualitatis actiuæ, ex quo adiuncta descriptione comprehensionis, euidenti illatione colligitur Deo respectu sui conuenire; sit consequens, vt cogamur, cum incomprehensibilis dicitur, id accipere per comparationem ad intellectum creatum.

21 *Respondebis 3.* Vel denique potest responderi, negando minorem, quod enim Deus comprehendat se ipsum, colligitur ex omnibus testimonijs Sacræ Scripturæ, in quibus dicitur, Deum cognoscere se; cum enim necessario sint accipienda de cognitione infinita per essentiam, & hanc ad Dei comprehensionem sufficere euidenter probetur, sufficienter ex illis testimonijs colligitur, Deum se ipsum comprehendere.

Ad tertiam probationem minoris, distinguo maiorem: exercitè, nego maiorem: signatè, concedo maiorem: & concessa minori, distinguo consequens distinctione maioris; solum enim sequitur, Deum cognoscere se, esse à creatura incomprehensibilem, quod est esse incomprehensibilem signatè respectu diuini intellectus, non autem quod à se ipso non comprehendatur, quòd necessarium erat, vt respectu sui intellectus esset exercitè incomprehensibilis. Et quidem Deum esse inuisibilem à creatura attributum Dei est; & consequenter à beato Deum vt in se intuente videtur: videt ergo beatus Deum esse à creatura viribus naturæ inuisibilem, ex quo tantum sequitur Deum esse inuisibilem beato signatè, non autem esse exercitè inuisibilem beato, imo videndo Deum esse inuisibilem exercetur visibilitas; ac proinde est exercitè visibilis respectu beati, & signatè est inuisibilis.

22 *Oppones secundo.* Si opponas secundo, iuxta Augustinum *lib. 83. quæstionum quæst. 14.* quod se comprehendit, finitum est sibi; sed Deus nequit esse finitus sibi: ergo à se comprehendi non potest. Minor probatur; verius est vnum quodque secundum esse, quod habet apud Deum, quam secundum esse, quod habet apud nos; sed si Deus est sibi finitus, esset finitus apud Deum: ergo verius esset esse finitum, quam esse infinitum. *Confirmatur 1.* Confirmatur primo; vt enim docet D. Thom. *in præsenti art. 3. in corpore*, tunc aliquid dicitur comprehendi, quando peruenitur ad finem cognitionis ipsius; sed Deus nequit peruenire ad finem cognitionis sui; cognitio enim diuina dum infinita sit, caret fine: ergo nequit se comprehendere.

23 *Confirmatur 2.* Confirmatur secundo: vt enim docet Augustinus loco vbi proximè, *intellectus noster, quia se intelligit finitus est sibi, nec infinitus esse vult, quamuis possit; quia notus sibi esse vult, amat enim se*; ergo quod vult se nosse, infinitum esse non vult; sed Deus vult se esse infinitum; cum sit infinitus, & non possit non velle quod est, amat enim se, & omnes perfectiones suas necessario amore: ergo non vult à se ipso cognosci; & consequenter non comprehendit se ipsum. *Confirmatur 3.* Confirmatur tertio; vt enim *sexto Physicor.* dicitur, infinitum pertransiri non potest, nec à finito, nec ab infinito; sed Deus infinitus est: ergo non potest in esse cognoscibili pertransiri etiam à proprio intellectu quantumuis infinitus sit.

24 *Resp. 1.* Respondeo primo explicando maiorem, & doctrinam Augustini: cum cognoscens est finitum, concedo maiorem: cum est infinitum, nego maiorem: & concessa minori, nego consequentiam: Deus namque infinitus est in essendo, & cognoscendo; & ideo ex eo quod se comprehendat, non sequitur esse sibi finitum. Ita D. Thomas *quæstione secunda de Veritate articulo secundo ad sextum*.

Resp. 2. Secundo explico, & distinguo maiorem: finitum est sibi ex parte obiecti cogniti, nego maiorem, ex parte modi cognoscendi, subdistinguo maiorem: finitudine dicente perfectum modum cognitionis, quod est idem ac esse perfectè cognitum à se, concedo maiorem: dicente limitationem efficaciæ cognitionis, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: Deus namque à se ipso comprehensiuè, finitus est sibi, non quia ex parte obiecti vt finitus cognoscatur, nec quia cognoscatur efficacia finita, sed quia perfectè cognoscitur. Ita D. Thomas *vbi nuper solutionum, ad nonum*.

Vel tertio explico maiorem: quod se comprehendit finitum 25 *Resp. 3.* est sibi positiuè, & propriè, nego maiorem: negatiuè, & similitudinariè, concedo maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam; cum enim docet Augustinus, quod se comprehendit finitum esse sibi, si doctrina non limitetur ad comprehendentes creatum, sed extendatur ad omne cognoscitiuum, non est accipiendum de finitudine positiua, sed negatiua, ita vt idem sit, quod nihil cognoscentem latere, quæ non latentia finitudo dicitur, non propriè, sed similitudinariè, ex quo tantum sequitur, Deum vt à se comprehensum, esse sibi finitum, non positiuè, & propriè, sed negatiuè, & similitudinariè, id est taliter à se cognosci, quod nihil sui lateat proprium intellectum, in quo sic se habet respectu proprij intellectus, sicut obiectum finitum respectu intellectus finiti. Ita Diuus Thomas *vbi nuper solutione ad 7.*

Ex hisque ad primam confirmationem, explico maiorem primo: 26 *Ad 1. confirmationem.* ad finem cognitionis positiuè, nego maiorem: negatiuè concedo maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam. Vel aliter explico maiorem: ad finem ex parte obiecti, nego maiorem: ex parte modi cognoscendi, subdistinguo maiorem: fine cognitionis dicente perfectionem illius, concedo maiorem: dicente limitationem in efficacia, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam. *Ad secundam.* Quæ doctrina constat ex dictis, & ex eisdem constat solutio secundæ confirmationis; vel enim accipiendus est Augustinus limitatè ad intelligens creatum, vel explicandus de finitudine aliquo ex prædictis modis.

Ad tertiam, concessis maiori, & minori, concedo etiam con- 27 *Ad tertiam.* sequentiam: quod nempe, Deus à se ipso pertransiri non potest, ex hoc tamen non sequitur se ipsum non comprehendere: nam infinitum pertransiri non posse, est quod in illo primum, & vltimum inueniri non potest, quod verissimum est, siue infinitum sit quantitate continua, siue discreta, siue perfectione; cum quo tamen stat, Deum taliter à se cognosci, quod nihil sui lateat proprium intellectum, & quod tanta sit eius vis cognoscitiua quanta eius cognoscibilitas, quod est à se comprehendi.

Tertio præmittendum est, Deum non solum se ipsum, sed 28 *Deus cognoscit alia à se cognitione non confusa, sed propria, non in communi, sed etiam secundum particulares rationes.* etiam alia à se cognoscere, non confusa, sed propria cognitione, non in communi solum, sed etiam secundum proprias, & particulares rationes. D. Thomas locis *vbi supra* allegatis, & *in hac quæstione articulo quinto, & sexto*, quem sequuntur omnes Theologi, excepto Aureolo apud Capreolum *in primo distinctione 35. quæstione prima*, qui docuit, non cognoscere creaturas, quatenus à se distinctas. Cui opinioni fauet Aberroes à Diuo Thoma sine nomine *articulo sexto relatus*, qui 12. *Metaphysicè commentario quinto* asseruit, Deum non cognoscere creaturas secundum peculiares rationes, sed tantum ea ratione, qua communicant in esse, & licet infra sit fusius examinandum, modo tamen breuiter est supponendum, Deum cognoscere creaturas, quatenus à Deo distinctas, & etiam prout distinctas inter se. *Primum probat D. Thom.* Primum probat Diuus Thomas *articulo quinto*, hac ratione: nam Deus se ipsum perfectè cognoscit; & consequenter cognoscit virtutem suam, qua creaturas in se continet; sed non potest virtus causæ perfectè cognosci, nisi cognoscantur ea, ad quæ virtus causæ se extendit: ergo Deus se ipsum, & virtutem suam perfectè cognoscens, cognoscit etiam creaturas, ad quas virtus eius extenditur.

Secundum probat *artic. 6.* primo: nam Deo imperfecta co- 29 *Prob. 2. ex eodem D. Thom. primo.* gnitio repugnat; sed cognitio creaturarum solum sub ratione communi, est cognitio imperfecta, vtpotè potentialis, & confusa: ergo repugnat Deo cognoscere creaturas solum sub ratione communi. *Secundo prob.* Secundo probatur: nam Deus cognoscit creaturas in se ipso, vt causa illas in se continente; sed non solum continet id in quo creaturæ conueniunt, sed etiam illa, quibus inter se distinguuntur: ergo cognoscit creatura, non solum sub ea ratione, qua distinguuntur à Deo, & conueniunt inter se, sed etiam sub proprijs rationibus, quibus inter se distinguuntur.

Ex quibus apertè sequitur creaturas, vt distinctas à Deo, & 30 *Creaturæ vt distinctæ à Deo & inter se continentur sub obiecto extensiuo intellectus diuini.* etiam prout inter se distinguuntur, contineri sub obiecto extensiuo intellectus diuini, & tale obiectum esse ens in communi abstrahens à creato, & increato. Primum patet: nam obiectum extensiuum alicuius potentiæ est omne id, ad quod potest potentia terminari, & extendi; sed intellectus diuinus se extendit ad cognoscendas creaturas: ergo pertinent ad obiectum extensiuum intellectus diuini, & continentur sub illo.

Secundum eadem ratione probatur: nam obiectum extensiuum est illud, quod sub se ambit, & continet omnia, ad quæ potentia extenditur, siue primario, & ratione sui, siue ratione alte-

alterius, & secundario; sed ens abstrahens à creato, & increato huius conditionis est: ergo est obiectum extensiuum intellectus diuini. Difficultas ergo nostra non de obiecto extensionis, sed de obiecto primario intellectus diuini procedit, an scilicet, sit ens in hac communi ratione, vel solum ens increatum, & diuinum, & sub quo conceptu, & ratione.

§. III.

Referuntur sententiæ, & prima reijcitur.

31 Prima sententia circa obiectũ primarium. *Ocham. Gabriel. Durand. Albiz.* PRIMA sententia docet, obiectum primarium intellectus diuini esse ens commune per prædicationem Deo, & creaturis. Pro hac referuntur Molina, & Radda *vbi infra*, sed falsò: nam loquuntur de obiecto extensiuo, non primario, & specificatiuo. Referuntur etiam Occamus *in 1. dist. 35 quæst. 3.* & Gabriel *in eadem dist. art. 2.* Illa tenet Durandus *in 1. dist. 35. quæst. 1. num. 9.* cui adhæsit Albiz *tract. 1. de Scientia Dei disp 5. sect. 9.* vbi docet, Deum quidem esse principale obiectum diuini intellectus, non autem adæquatum, primarium, & immediatum, sed creaturas etiam directè, & immediatè à diuino intellectu cognosci. Ex quo sequitur obiectum primarium intellectus diuini non esse verum increatum, sed vel abstraheos à creato, & increato, vel ex vtroque coalescens.

32 Secunda. *Capreol. Palud. Hisp. Ferrar. Caietan. Bañez. Zumel. Nazar. Albeld. Serra. Corneio. Salmãt. Arauio. M.S.T. Crux. Radda. Smising. Fœlix. Molin. Suar. Vazqu. Arrub. Granad. Alar. Ruiz. Fasol.* Secunda sententia tenet; obiectum primarium, & specificatiuum intellectus diuini non esse ens in communi abstrahens creato, & increato, sed ens increatum. Ita communiter Theologi, Capreolus *in 1. distinct. 35. quæst. 2. artic. 1.* Paludanus, & Hispalensis *ibidem*. Ferrara *1. Contra Gentes cap. 48.* Caietanus *in præsenti artic. 5. & 6.* Bañez *dub. vnic. conclus. 2.* Zumel *art. 5. disput. vnic. conclus. 2.* Nazarius *controuers. 7.* Albelda *disput. 35.* Marcus de la Serra *art. 6. dub. vnic. ad finem.* Corneio *art. 3. disput. vnic. dub. 1. & 3. & art. 5. & 6. disput 2. dub. 1. & 2.* PP. Salmanticenses *de Scientia Dei disput. 3. dub. 1. & 2.* Illustrissimus Arauio *art. 6. dub. 1.* Mag. Sancto Thoma *disput. 17. artic. 1.* Andreas à Cruce *disput 81. dub. vnic. & disputat. 85. dub. etiam vnic.* Tenent ex Discipulis Scoti Radda *tom. 1. controuersiar. controu. 29. artic. 1.* Theodorus Smising. *tractat 3. de Deo vno disput. 2 q. 2. & 3.* & Franciscus Fœlix *de Scientia Dei cap. 3. difficultat. 1.* Tenent etiam ex PP. Societatis Molina *artic. 5. & disputat. vnic. conclus. 2.* Suarez *lib. 3. de attributis cap. 1. & 2. & lib. 9. de Trinitate cap 5. numer. 4. & 6.* Vazquez *disput. 142. num 10. & disputat. 163. cap. 4.* Arrubal. *disputat. 29. cap. 3.* Granadus *controu. 2. de Scientia Dei tract. 1. disput. 2.* & Alarcon *tract. 2. de Scientia Dei disput. 2. cap 1.* referens Ruizium *de Scientia Dei disput. 5. sect. 6.* Fasolus *art. 2. dubitatione 2.* addens, essentiam diuinam, non solum esse obiectum primarium, sed etiam adæquatum obiectum.

Quia tamen in Deo plures sunt formalitates, nempè, natura vt radix attributorum, & relationum, attributa, & relationes, & ens diuinum transcendens Logica trascendentia omnia prædicata Dei, licet præfati Auctores conueniant in assignando pro obiecto primario intellectus diuini ens, & verum increatum, in constituendo autem sub qua ratione rationem primarij obiecti sortiatur, in plures diuiduntur sententias.

33 *Prima explicatio 2. sententiæ.* Quidam Dei naturam, prout ab attributis, & relationibus virtualiter distinctam, asserunt, esse obiectum primarium, & specificatiuum intellectus diuini. Ita ex nostris Corneio, Salmanticenses, & Andreas à Cruce *vbi supra*, quam sententiam tenent omnes Discipuli Scoti, & ex Patribus Societatis Suarez, Vazquez, Granadus, & Alarcon.

34 *Secunda.* Alij per oppositum docent, esse diuinam essentiam, vt amplectitur naturam, attributa, & relationes. Ita ex nostris Albelda, ex alienis Molina, & Ruizius, non satis explicantes, an de obiecto motiuo, an de terminatiuo loquatur. *Tertia.* Tertio alij asserunt, obiectum specificatiuum diuini intellectus esse diuinam essentiam secundum omnia absoluta; proprietates autem relatiuas ad illud non pertinere. *Quarta.* Quartus modus dicendi est, obiectum formale motiuum diuini intellectus esse solam Dei essentiam vt ab attributis, & relationibus virtualiter distinctam, obiectum autem formale primarium terminatiuum esse naturam, attributa, & relationes, vel ens diuinum, vt commune per Logicam transcendentiam omnibus prædicatis diuinis. Veram sententiam frequentibus assertionibus explico.

35 *Prima conclusio.* PRIMA SIT. *Obiectum primarium intellectus diuini est ens vt commune analogicè enti creato, & increato sed solum ens increatum.* Ita omnes Authores pro secunda sententia allegati; & ostenditur *Prob. 1. ex D. Th.* primo: obiectũ primarium voluntatis diuinæ non est bonum in cõmuni abstrahens à creato, & increato, sed bonum increatum, & diuinum, ergo pariter, obiectum primarium intellectus diuini non est verum in communi abstrahens à creato, & increato, sed verum diuinum, & increatum. Consequentia tenet à paritate rationis. *Antecedens probat. 1.* Antecedens autem pluribus ostendemus *infra 1 tract. de Volunt.* & breuiter ostenditur primo, quia est expressum D. Tho. *Opusc. 2. cap. 101. q. 23. de Verit. art. 1 ad 3. & 6. vel 7 arg. in 1. Sentent. dist. 45. q. vnic. art. 2. in corp. & solut. ad 1. & 2. ad Annibald. ibi GODOT in 1. p. Tom. 1.* *art. 1. & 2. 1. Contra Gentes cap. 74. 75. & 76. & in hac 1. par. q. 19. art. 1. ad 3. & art. 2. in corp. & solut. ad secundum, & tertium argumentum.* *S. Tho.*

36 Quibus locis expressè docet Diu. Thom. principale volitum à diuina voluntate esse solam bonitatem diuinam; sed explicari non potest de obiecto solius principalitatis: ergo sentit obiectum adæquatum primarium voluntatis diuinæ esse Dei bonitatem. Patet minor: nam ratio, qua probat solam bonitatem Dei esse obiectum principale voluntatis diuinæ, est quia principale volitum mouet voluntatem; nulla autem bonitas, præter diuinam, & increatam, potest Dei voluntatem mouere; sed non solum obiectum principalitatis, sed quodcumque aliud intra obiectum primarium, & specificatiuum contentum, est voluntatis motiuum: ergo sentit obiectum adæquatum primarium voluntatis diuinæ esse Dei bonitatem.

Secundo probatur: nam obiectum primarium voluntatis est finis; media namque, non ratione sui amantur, sed solum ratione finis; & consequenter sunt extra obiectum voluntatis primarium, sed nulla bonitas, præter increatam, & diuinam, esse potest finis voluntatis diuinæ; cum finis sit vera, & realis causa, imo in ratione causæ omni alia causa perfectior, vt 2. *Physicorum* probatur, perfectiones autem diuinæ veram causam habere non possint ex ratione entis à se, ex qua sicut repugnant causæ efficienti reali, ita & causæ reali finali: ergo sola bonitas increata est obiectum diuinæ voluntatis primarium: nam licet diuina bonitas esse nequeat finis voluntatis diuinæ per influxum finalem formalem, potest tamen esse finis virtualis. 37 *Secundo.*

38 *Secundo probatur conclusio ex eodem D Tho.* Secundo probatur conclusio ex D. Thom *1. Contra Gentes cap. 48. & 49.* vbi docet, principale cognitum ab intellectu diuino esse suam essentiam. Quod etiam docet *in hac q. art. 5.* & locis omnibus initio Disputationis §. 1. relatis; sed explicari non potest de obiecto solius principalitatis: ergo debet necessario intelligi de obiecto primario adæquato. *Minor probatur primo.* Minor patet primo: vt enim *proximè* argumentabamur, cum docet Diuus Thomas principale volitum à diuina voluntate esse bonitatem diuinam, non potest explicari de obiecto solius principalitatis, sed necessario intelligitur de obiecto adæquato primario: ergo pariter, cum docet principale cognitum à diuino intellectu esse diuinam essentiam, hanc interpretationem non sustinet.

39 *Secundo.* Secundo: nam verba Diu. Thomæ 1. *Contra Gentes cap. 48.* sunt hæc: *Ex præmissis autem apparet, quod Deus primo, & per se solum se ipsum cognoscit*; sed non solum principale obiectum, sed etiam minus principale primo, & per se attingitur à potentia, si continetur formaliter sub obiecto primario, & specificatiuo illius, vt constat discurrendo per obiecta potentiarum, & habituum: ergo si Deus primo, & per se solum se ipsum cognoscit, solus Deus continetur sub obiecto primario proprij intellectus.

40 *Tertio.* Tertio: nam ideò excludit creaturas ab obiecto principali intellectus diuini, ne ab illis specificetur; sed si solum excludantur ab obiecto principalitatis, non vitatur inconueniens: ergo excludi illas ab obiecto adæquato primario. Patet minor: nam specificatio potentiæ non est adæquatè ab obiecto principalitatis, sed ab omni contento sub obiecto primario illam specificante: ergo vt saluetur, veritatem creatam non specificare, etiam inadæquatè intellectum diuinum, excludi debent, non solum ab obiecto principalitatis, sed etiam ab obiecto primario adæquationis.

41 *Prob. 3. triplici ratione à D. Tho. tradita: prima est.* Denique probatur triplici ratione Angelici Præceptoris loco *vbi proximè*. Prima sit: nam obiectum primo, & per se ab aliqua potentia attingibili dat illi specificationem; sed nihil à Deo distinctum potest intellectui diuino specificationem tribuere: ergo nihil distinctum à Deo potest per se primo intellectu diuino cognosci; & consequenter sola veritas increata est primarium adæquatum obiectum illius. Secunda consequentia ex prima euidenter colligitur: nam quod continetur sub obiecto primario intellectus, per se primo attingitur ab illo: ergo si nihil distinctum à Deo potest per se primo cognosci ab intellectu diuino, nihil distinctum à Deo continetur sub obiecto primario intellectus diuini. Prima consequentia ex præmissis infertur. Minor videtur certa: nam dare specificationem potentiæ est in illam exercere veram, & propriam causalitatem, nihil autem creatum potest esse causa vera, & propria alicuius perfectionis diuinæ; aliàs aliqua diuina perfectio verè, & propriè dependeret, quod implicat.

42 *Maior principalis prob.* Maior autem probatur; tùm, quia est commune Philosophorum, & Theologorum axioma, potentias, habitusque ab obiectis sumere specificationem, quod intelligendum est de obiectis formalibus, & primarijs. Tùm etiam; quia in hoc obiectum primarium à secundario distinguitur, quod hoc purè terminat actum potentiæ, illud autem non terminat purè; & consequenter aliquid aliud, quam terminare in potentiam exercet; sed supra pure terminare, nihil aliud addi potest, quam specificare potentiam: ergo obiectum primo per se, & ratione sui ab aliqua potentia attactum dat illi specificationem.

43 *Secunda ratio.* Secunda ratio sic à D. Thoma formatur; nam primo, & per se intellectum, est perfectio intelligentis, secundum hoc enim intellectus est perfectus, quod intelligit in actu, quod fit per hoc quod est vnum cum primo, & per se intellecto; sed nihil creatum potest esse perfectio intellectus diuini: ergo nihil creatum potest esse primo intellectum ab ipso; & consequenter solus Deus est obiectum primarium proprij intellectus.

44 *Tertia ratio.* Tertia ratio sic formatur; illud solum per se primo ab intellectu cognoscitur, cuius specie intellectus intelligit; sed species qua Deus intelligit, est sola diuina essentia: ergo primo intellectum ab intellectu diuino, est sola diuina essentia; & consequenter creaturæ sunt extra obiectum primarium intellectus diuini. Consequentia tenet. Minorem docuit D. Th. 1. *Contra Gentes cap. 46. & in hac quæst. artic. 5.* Et patet: nam species est simul cum intellectu principium intellectionis; sed nihil à diuina essentia distinctum esse potest principium intellectionis diuinæ: ergo nihil à diuina essentia distinctum esse potest species, qua Deus intelligit.

Maior etiam probatur: operatio namque proportionatur formæ, quæ est operationis principium; sed species est forma, & principium intellectionis: ergo hæc debet cum illa proportionari; & consequenter non potest illam excedere; sed si aliud esset per se primo ab intellectione cognitum, & aliud per se primo ab specie repræsentatũ, nõ seruaretur proportio intellectionis cum specie: ergo solum id est per se primo intellectum, quod per se primo repræsentatur per speciem; & consequenter id solum per se primo ab intellectu cognoscitur, cuius specie intellectus intelligit, quæ est maior propositio D. Thomæ.

45 *Respondes.* Respondebis, speciem impressam non esse primo intellectum vt *quod*, sed tantum vt *quo*; ac proinde ex eo quod solum essentia diuina sit species, qua Deus intelligit, tantum sequitur solam essentiam diuinam esse primo vt *quo* intellectam, ex quo non infertur creaturas non esse primo à Deo intellectas vt *quod*, sed tantum non esse primo intellectas vt *quo*. Et hoc solum esse intentum Diu. Thom. *Motiuũ solutionis.* constat *ex 1. Sentent. distinct. 35. quæst. 1. artic. 2. in corp.* illis verbis: *Similiter intellectum primum est ipsa rei similitudo, quæ est in intellectu, & est intellectum secundum, quod est ipsa res, quæ per similitudinem illam intelligitur, si ergo consideretur intellectum primum, nihil aliud intelligit Deus, nisi se, quia non recipit species rerum, per quas cognoscat, sed per essentiam suam cognoscit, quæ est similitudo omnium rerum, sed si accipiatur intellectum secundum, sic non tantum se intelligit, sed etiam alia.* Quod etiam repetit *solut. ad* 1. vbi Diu. Thom. creaturas solum excludit ab hoc, quod est esse primum intellectum à Deo ea ratione, qua species est primo intellecta; hæc autem solum est primo intellecta vt *quo*, non autem vt *quod*: ergo solum excluduntur ab hoc, quod est esse primo intellectas vt *quo*.

46 *Hanc solutionem non esse de mente D. Tho. probatur primo.* Hæc tamen solutio, nec est ad mentem Diu. Thom. nec vera. Primum patet primo: nam maior à Diu. Thoma assumpta hæc est: *Illa enim res solum est primo, & per se ab intellectu cognita, cuius specie intelligit*; at hæc propositio non est vera de primo intellecto vt *quo*, sed vt *quod*: ergo ratio D. Thom. & conclusio de primo vt *quod* intellecto procedunt. Probo minorem: res cuius specie intellectus intelligit, non intelligitur vt *quo*, sed vt *quod*, ipsa autem species est quæ vt *quo* ab intellectu cognoscitur; sed maior D. Thom. est de re per speciem repræsentata: ergo non est de primo intellecto vt *quo*, sed de primo intellecto vt *quod*.

47 *Secundo.* Secundo nam 1. *Contra Gentes* post quam *cap.* 46. probauerat Diu. Thomas solam essentiam diuinam esse speciem, qua Deus intelligit *cap.* 48. inquirit de principali, hoc est de primo obiecto diuini intellectus, & resoluit esse solam Dei essentiam; at si loqueretur de primo intellecto vt *quo* tantum, superflueret inquirere de primo intellecto à Deo; cum iam resolutum esset *cap.* 46. ergo cum docet solam Dei essentiam esse primo intellectam à Deo, non loquitur de primo intellecto vt *quo*, sed vt *quod*; & consequenter creaturæ, non solum non sunt primo intellectum vt *quo* ab intellectu diuino, sed etiam excludi debent à primo intellecto vt *quod*.

48 *Ad motiuum solutionis. Respond.* Nec obstat, quod in contrarium adducitur; tùm, quia cum esse primo intellectum dupliciter accipiatur vt *quo*, & vt *quod*, ex eo quod ibi exclúserit primum modum, non sequitur alijs locis secundum non exclusisse: tùm etiam: nam ex eo quod nulla forma creata sit primo intellecta vt *quo* ab intellectu diuino, rectè infertur creaturas non esse primo intellectas vt *quod*: ergo quamuis Diuus Thomas *loco* ex Sententiarijs relato solum expressè negauerit creaturas esse à Deo primo intellectas vt *quo*, non sequitur admisisse esse primo vt *quod* intellectas ab intellectu diuino.

49 *Deinde solutio impugnatur.* Antecedens probatur, & simul falsitas solutionis ostenditur; vt enim obiectum aliquod per se primo ab intellectu attingatur, debet per se primo per speciem repræsentari; sed eo ipso, quod nulla forma creata, sed sola diuina essentia sit species, qua Deus intelligit, quod idem est, ac nullam formam creatam esse primo vt *quo* intellectam, sequitur creatum primario repræsentari per speciem, qua Deus intelligit: ergo ex eo quod nulla forma creata sit primum intellectum vt *quo* ab intellectu diuino, sequitur, nihil creatum esse à Deo primo intellectum vt *quod*; & consequenter ex eo, quod diuina essentia sit species, qua Deus intelligit, rectè infert Diu. Thom. nihil à diuina essentia distinctum esse à Deo primo intellectum vt *quod*. Vtraque consequentia euidenter infertur. Maior constat: nam ex intellectu, & specie fit adæquatum intellectionis principium, nec intellectus aliter, quam specie obiecti fecundatus potens est *proximè* exire in intellectionem; sed species non potest per se primo intellectum fecundare, nisi tantum in obiectum per se primo ab illa repræsentatum; cum media repræsentatione fecundet: ergo intellectus non potest per se primo aliquid intelligere, nisi species illud per se primo repræsentet; & consequenter non potest obiectum aliquod per se primo ab intellectu esse cognitum, nisi per se primo repræsentetur per speciem.

Deinde minor discursus facti probatur: diuina essentia, vt species, solum potest per se primo repræsentare se ipsam: ergo ex eo quod nulla entitas creata, sed sola diuina essentia sit species, qua Deus intelligit, sequitur, nihil creatum primario repræsentari per speciem, qua Deus intelligit. 50 *Probatur diuinam essentiam, vt speciẽ solum se ipsam per se primo repræsentare.*

Antecedens, cui soli potest difficultas in esse ostenditur primo: essentia Angeli vt species, solum se ipsam per se primo repræsentat, alia autem à se, prout in ipsa continentur: ergo pariter essentia diuina vt species solum se ipsam potest primario repræsentare. Secundo: nam repræsentatio speciei, vel est ratione similitudinis, vel ratione identitatis; sed species repræsentans obiectum ratione similitudinis, solum per se primo repræsentat obiectum, cui assimilatur: ergo species repræsentans obiectum ratione omnimodæ identitatis, solum repræsentat per se primo id, cum quo identificatur; at diuina essentia cum nulla entitate creata potest identificari: ergo nullam entitatem creatam potest primario repræsentare, sed tantum secundario: eo quod eminenter continentur in obiecto per se primo ab ipsa repræsentato. *Antecedens probatur 1. Secundo.*

51 *Tertio.* Tertio: nam obiectum per se primo per speciem repræsentatum debet conuenire cum illa, saltim in eodem gradu immaterialitatis, vt docet D. Thomas *supra quæst. 12. art. 2.* inferens ex hoc principio nullam speciem creatam posse repræsentare quidditatiuè Deum; sed nihil creatum potest cum diuina essentia conuenire in eodem gradu immaterialitatis, vt omnibus est manifestum: ergo nihil creatum potest per se primo repræsentari per illam, vt speciem. Denique probatur, species est virtus obiecti primario per ipsam repræsentari, & vt illius virtus ad intellectionem concurrit; *Quarto.* sed diuina essentia nequit ad intellectionem diuinam concurrere vt virtus alicuius entis creati: ergo nihil creatum potest per se primo repræsentari per illam. Maior traditur à Discipulis Diu. Thom. *supra q. 12. art. 2.* Minor autem probatur: nam intellectio per se, & propriè dependet ab illo obiecto, vt cuius virtus species ad intellectionem concurrit; sed intellectio diuina non potest per se dependere ab aliquo obiecto creato; aliàs esset effectus illius, quod implicatorium est: ergo diuina essentia, vt gerit munus speciei, nequit ad intellectionem diuinam concurrere, vt virtus entis creati; & consequenter illud per se primo repræsentare non potest, sed tantum secundario, quia eminenter continetur in obiecto per se primo ab ipsa repræsentato.

§. IV.

Argumentis in contrarium occurritur.

52 *Arg. 1.* CONTRA istam conclusionem arguitur primo argumento Durandi: etenim quo aliqua potentia est perfectior, eo vniuersalius habet obiectum; sed intellectus diuinus est potentia perfectissima: ergo vniuersalissimum habet obiectum; sed verum abstrahens à creato, & increato vniuersalius est vero increato: ergo obiectum, & specificatiuum intellectus diuini non est verum increatum, & diuinum, sed abstrahens à vero creato, & increato. Minor vtriusque consequentiæ certissima est. Vtraque consequentia bona. Maior autem probatur primo inductione; *Maior probatur.* quia namque sensus exteriores ab interioribus perfectione exceduntur, obiecta interiorum vniuersaliora sunt, & quia inter sensus interiores præeminet sensus communis, vniuersalius illi correspondet obiectum; & quia intellectus excedit in perfectione imaginatiuam, illi respondet vniuersalius obiectum: ergo vniuersaliter verum est, quo aliqua potentia est perfectior, eo illi correspondere vniuersalius obiectum.

53 *Secundo.* Secundo probatur: potentiæ perfectiori respondet obiectum perfectius; sed obiectum, quo est magis vniuersale, eo est magis perfectum: ergo potentiæ quo perfectior est correspondet illi vniuersalius obiectum. Probatur minor: quo obiectum est abstractius abstractione formali, eo est perfectius; cum abstractio formalis sit abstractio formæ à materia, & actus à potentialitate; sed quo obiectum vniuersalius est, eo est abstractius abstractione formali: ergo quo est vniuersalius, est magis perfectum.

Re-

54 *Responditur Ad 1. probationem maioris.* Respondeo, distinguendo maiorem: vniuersalitate prædicationis, nego maiorem: vniuersalitate continentiæ, & causalitatis, concedo maiorem: & concessa minori, distinguo consequens distinctione maioris; solum enim sequitur obiectum intellectus diuini, vniuersaliua esse debere, non vniuersalitate prædicationis, sed continentiæ, & causalitatis, & hoc verum est: nam verum increatum, quod est obiectum specificatiuum intellectus diuini, eminenter actualissimè continet omne verum creatum, ad quod secundario diuinus intellectus extenditur.

55 *Ad secundam.* Ex his ad secundam probationem, concessa maiori, distinguo minorem: quo est vniuersalius continentia, & causalitate, eo est perfectius, concedo minorem: prædicatione, nego minorem: & sub eadem distinctione, concedo, & nego consequentiam. Solum enim sequitur obiectum intellectus diuini, debere esse vniuersalius continentia, & causalitate, non autem prædicatione: nam vniuersalitas continentiæ eminentialis, perfectior est vniuersalitate prædicationis; cum hæc in potentialitate fundetur, illa verò in actualitate. Contra quam doctrinam non obstat minoris probatio: nam licet prædicata superiora in ordine ad inferiora creata duplici abstractione gaudeant scilicet potentiali, & formali, in ordine tamen ad Deum nihil potest abstrahi abstractione formali; cum enim hæc abstractio potentialitatem habeat pro termino à quo, & in Deo nulla sit, nec concipi potentialitas possit, fit vt in ordine ad ipsum nihil possit abstrahi abstractione formali.

56 *Replicabis. 1.* Si opponas primo: ens vt abstrahens à Deo, & creaturis continet perfectionem diuinam, & perfectiones omnium creaturarum actu formali in sententia Thomistarum, non admittentium in ente præcisionem obiectiuam; sed ens increatum tum solum continet actu formaliter perfectiones diuinas: ergo ens vt abstrahens à creato, & increato est perfectius ente increato; & consequenter assignandum est pro obiecto intellectus diuini.

Secundo. Secundo: obiectum metaphysicæ est ens in communi, vt abstrahens à creato, & increato; sed obiecta scientiarum constituuntur abstractione potentiali, sed abstractione formali, per quam redduntur immaterialia: ergo ens vt commune Deo, & creaturis gaudet abstractione formali.

57 *Ad 1. replicā respondetur.* Respondeo ad primam replicam, distinguendo maiorem: actu explicito formali, nego maiorem: actu implicito cum explicita potentialitate, concedo maiorem: & concessa minori, nego consequentiam: nam ens sub illa communitate, solum explicat rationem essendi determinabilē per rationes entis creati, & increati, quas actu implicitè includit ad differentiam gradus generici, extra cuius conceptum sunt differentiæ contractiuæ, etenim rationes illæ non continentur actu explicitè in formalitate explicata, nec in illa eminenter continentur: ens autem increatum importat constitutiuè formaliter rationem entis diuini, in qua eminenter actualissimè continentur omnes perfectiones creatæ, ac proinde excedit in perfectione ens sumptum in illa communitate.

58 *Ad 2.* Ad secundam, concessa maiori, distinguo minorem: abstractione formali positiua, aut negatiua, concedo minorem: positiua in ordine ad omnia inferiora, nego minorem, & consequentiam. Itaque obiectum metaphysicæ v. g. est ens non vt totum potentiale, sic enim imperfectius est obiectis aliarum scientiarum, sed quasi totum actuale, idest secundum eam rationem, quam actu explicitè importat secundum prædicata constitutiua, quæ quidem licet respectu differentiarum creatarum, in quibus est potentialitas, à qua positiuè abstrahat, gaudeat abstractione formali positiua, in ordine tamen ad Deum, in quo nulla est potentialitas, abstractione formali positiua non gaudet, sed tantum potest dici abstracta abstractione formali negatiua, quatenus ratio illa communis à metaphysica inspicitur tanquam obiectum formale secundum rationem explicitam, non attendendo in illa, vt terminante tendentiam, aliquam potentialitatem.

59 *Instabis.* Sed dices: ratio illa communis entis est obiectum metaphysicæ formale: ergo est ratio constituendi intra ambitum metaphysicæ omnia, quæ ab illa considerantur; sed Deus continetur intra ambitum metaphysicæ: ergo est Deo ratio formalis, vt cadat sub metaphysica; & consequenter ad Deum comparatur vt forma. Patet hæc vltima consequentia: nam ratio formalis est forma: ergo si comparatur vt ratio formalis ad Deum, comparatur ad ipsum vt forma. *Respōd.* Respondeo, distinguendo consequens: vt forma physica, vel metaphysica, nego consequentiam: vt forma in ratione obiecti, concedo consequentiam: ex hoc tamen non colligitur, rationem entis abstrahere abstractione formali respectu entis increati, quia ad hoc necessarium erat comparari ad illud, vt actum physicum, vel metaphysicum, & quod in ente increato aliqua potentialitas, esset quam respiceret, vt terminum à quo abstractionis.

60 *Secundo arguitur.* Secundo arguitur: obiectum adæquatum alicuius potentiæ continere debet sub se omnia, quæ possunt ab illa attingi; sed verum increatum non continet sub se omnia, quæ possunt ab intellectu diuino cognosci: ergo non est obiectum adæquatum intellectus diuini, sed ens abstrahens à creato, & increato. Patet minor intellectus diuinus non solum cognoscit Deum, sed etiam cognoscit creaturas secundum proprias rationes; sed creaturæ non continentur sub ente increato, benè tamen sub ente vt sic abstrahente à creato, & increato: ergo ens increatum non continet omnia, quæ attingit intellectus diuinus. Maior autem probatur primo: nam obiectum adæquatum non potest excedi à potentia, aliàs adæquatum cum illa non erit; sed si non contineat omnia, quæ potentia valet attingere, excedetur à potentia: ergo debet illa omnia continere. *Maior probatur primo.*

61 *Secundò.* Secundo probatur: nam potentia cognoscitiua potest distinguere inter illa, quæ potest cognoscere; sed nulla potentia cognoscitiua potest distinguere inter illa, quæ non continentur sub obiecto sibi adæquato: ergo omnia, quæ attingere potest, debent contineri sub sibi adæquato obiecto. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur: etenim potentia visiua non potest inter colorem, & saporem discernere; at non alia ratione, nisi quia vnum illorum est extra obiectum sibi adæquatum: ergo potentia cognoscitiua non potest distinguere inter illa, quæ non continentur intra suum obiectum adæquatum.

62 *Respond.* Respondeo, distinguendo maiorem: obiectum adæquatum extensiuum, concedo maiorem: obiectum adæquatum specificatiuum, subdistinguo maiorem: continentia formali, aut eminentiali, omitto maiorem: continentia determinatè formali, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris distinguo consequens: non est obiectum adæquatum extensiuum, concedo consequentiam: adæquatum specificatiuum, nego consequentiam. Itaque obiectum adæquatum specificatiuum potentiæ est à quo potentia suam sumit specificationem, & quod primo ab illa attingitur, & quia intellectus diuinus licet Deum, & creaturas cognoscat, speciem tamen à creaturis non accipit, nec per se primo erga creaturas versatur, ideo obiectum adæquatum specificationis intellectus diuini est sola increata veritas, vt autem secundario creaturas cognoscat, sufficit eminenter perfectissimè contineri in veritate increata primo cognita ab intellectu diuino. Et ex his ad primam probationem maioris, concessa maiori, distinguo minorem: si non contineat omnia continentia formali, aut eminentiali, transeat minor: continentia determinatè formali, nego minorem, & distinguo consequens sub eadem distinctione. *Ad 1. probationem minoris.*

63 *Ad 2.* Ad secundam, concessa maiori, distinguo minorem: inter illa, quæ non continentur aliquo ex prædictis modis sub obiecto sibi adæquato, concedo minorem: inter illa, quæ non continentur continentia solum formali, nego minorem, & distinguo consequens sub eadem distinctione. Et instatur argumentum in obiecto nostri intellectus, non enim specificatur ab ente communi reali, & rationis, sed tantum ab ente reali; & tamen secundario ens rationis cognoscit propter habitudinem, quam importat ad ens reale, & dependentiam ab illo. Similiter metaphysica adæquatè specificatur ab ente reali, & tamen secundario ens rationis considerat, & de illo passiones demonstrat, quia ens rationis ab ente reali dependet, & ad illius instar confingitur: sicut ergo ens rationis formaliter continetur sub obiecto extensiuo intellectus creati, & tamen non pertinet ad obiectum speificatiuum illius: ita creaturæ formaliter continentur sub obiecto extensiuo intellectus diuini, non tamen continentur formaliter sub obiecto primario, & specificatiuo, & sicut saluatur in ente reali esse obiectum specificatiuum adæquatum intellectus creati, quamuis ens rationis cognoscat, quia cognoscit, ens rationis per ordinem ad ens reale, & per speciem entis realis; ita in veritate increata saluatur esse obiectum adæquatum specificatiuum intellectus diuini, quia creaturas solum secundario cognoscit, & illas considerat in veritate increata, quæ solum instar speciei vnitur cum intellectu diuino. *Instatur argumētum.*

64 *Tertio arguitur.* Tertio arguitur: ens commune Deo, & creaturis cognoscitur ab intellectu diuino primario, & ratione sui: ergo est obiectum illius primarium. *Antecedens probatur primo.* Antecedens probatur primo: Deus cognoscit omne verum omnimodo, quo est cognoscibile; sed ens est cognoscibile primario, & ratione sui, & sic de facto cognoscitur ab intellectu creato: ergo ratione sui cognoscitur ab intellectu diuino. *Secundo.* Secundo: nam in eo quod sic cognoscatur nulla inuoluitur imperfectio; non enim sequitur imperfectio dependentiæ ab entitate creata; cum ens vt sic entitatem creatam non explicet, sed prædicatum Deo, & creaturis commune: ergo cognoscitur ab intellectu diuino primario, & ratione sui. *Tertio.* Tertio: nam ens vt sic cognoscitur ab intellectu diuino; aliàs Deus non cognosceret omnia sua prædicata, quorū vnum est ens vt sic, in quo cum creaturis habet analogam conuenientiam; sed non cognoscitur secundario; obiectum enim secundarium non clauditur in primario, ens autem vt sic Deo essentialiter conuenit: ergo cognoscitur ab intellectu diuino primario, & ratione sui.

Res-

65 *Respond. Ad 1. probationem antecedentis.* Respondeo, negando antecedens. Ad primam probationem, distinguo maiorem: omni modo, quo est cognoscibile absolutè, & a quouis intellectu, nego maiorem: omnimodo, quo est cognoscibile ab intellectu diuino, concedo maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: nam licet ens vt sic possit cognosci primario, & ratione sui ab intellectu creato, à diuino tamen non potest ob rationes assignatas.

Ad 2. Ad secundam, nego antecedens: in tali enim cognitione multiplex imperfectio importatur, est enim confusa, & potentialis cognitio, non exprimens sed tantum implicite importans differentias contrahentiuas: est etiam dependens in sua specificatione ab aliquo prædicato non exprimente infinitam perfectionem, & quod est negatiuè creatum, hoc est, non dicens perfectionem increatam; & insuper eo ipso quod ratione sui attingeretur ab intellectu diuino argueretur possibilis dependentia ab ente positiuè creato in specificatione cognitionis diuinæ, cum ens creatum sub ente vt sic contineatur, & potentia attingens per se primo aliquam rationem communem, possit primario erga illius inferiora versari.

66 *Ad tertiam.* Ad tertiam dicatur: ens posse dupliciter sumi; primo secundum omne, quod implicitè includit; secundo pro eo, quod explicat. Primo modo sumptum cognoscitur ab intellectu diuino, partim primario, prout, nempè, includit Deum; & partim secundario, prout scilicet, includit creaturas: secundo autem modo sumptum non cognoscitur omnino primario, nec propriè secundario, sed tanquam prædicatum inclusum in obiecto primario, ad eum modum, quo partes physicæ, vel metaphysicæ cognoscuntur in toto.

67 *Vltimo arguitur. Consequentia probatur primo. Secundo. Antecedens probatur primo.* Denique arguitur. obiectum primarium, & specificatiuum scientiæ diuinæ est ens vt Deo, & creaturis commune: ergo ens sic sumptum est obiectum specificatiuum diuini intellectus, & non ens diuinum. Consequentia tenet primo, quia obiectum peculiaris virtutis intellectualis, qualis est diuina scientia, non potest esse vniuersalius obiecto potentiæ, in qua talis virtus residet. Tum etiam quia rationes probantes obiectum diuini intellectus non posse esse ens vt sic, vel id ipsum de diuina scientias conuincunt, vel de intellectu diuino non probant. Antecedens autem probatur primo: nam scientia Dei formaliter est metaphysica; cum hæc perfectio sine imperfectione sit, & consequenter formaliter reperiatur in Deo; sed obiectum metaphysicæ est ens vt sic sub conceptu Deo, & creaturis communi; ergo sub hac ratione est obiectum scientiæ diuinæ.

68 *Secundo.* Secundo: nam obiectum scientiæ creatæ non potest esse vniuersalius obiecto scientiæ diuinæ, alias esset illo perfectius; sed obiectum nostræ metaphysicæ est ens à Deo, & creaturis suo modo præscindens: ergo obiectum scientiæ diuinæ non est ens diuinum, sed ens creato, & increato commune. Tertio: nam si obiectum metaphysicæ nostræ esset ens vt sic, & obiectum scientiæ Dei ens diuinum, sequeretur, scientiam diuinam metaphysicæ subalternari; cum illius obiectum esset obiecto metaphysicæ inferius, illique subalternatum; & consequens admittendum non est: ergo obiectum scientiæ diuinæ primarium, & specificatiuum non est ens diuinum, sed ens Deo, & creaturis commune.

69 *Respond. Ad 1. probationem antecedentis.* Respondeo, negando antecedens. Ad primam probationem nego maiorem, & maioris probationem; etenim diuina scientia eminenter est metaphysica, physica, logica, & mathematica; nullum tamen ex his prædicatis illi conuenit formaliter, quia de illorum conceptibus est imperfectio specificationis ab aliquo obiecto creato: vnde sicut hac ratione phylosophia nostra non conuenit formaliter Deo, quia ad hoc debebat specificari cognitio diuina ab ente mobili, quod est phylosophiæ obiectum, & sub abstractione phylosophica attingi; ita metaphysica nostra non conuenit formaliter Deo, quia ad hoc necessarium erat, quod increata cognitio attingeret ens vt sic sub abstractione propria metaphysicæ, omnes tamen istæ perfectiones eminenter reperiuntur in Deo, quia omnium obiecta cognoscit, sub alio tamen, & actualiori ratione, nempè ratione entis diuini; in qua eminenter continentur.

70 *Ad 2.* Ad secundam, distingo maiorem: non est vniuersalius prædicatione, nego maiorem: continentia, & causalitate, concedo maiorem: & concessa minori, nego consequentiam; vt enim obiectum scietiæ diuinæ non excedatur ab obiecto scientiæ creatæ sufficit esse vniuersalius causalitate, & continentia, quamuis prædicatione vniuersalius non sit: nam in vniuersali prædicatione continentur inferiora potentialiter, in vniuersali autem causalitate continentur actualiter eminenter, qui modus continentiæ multò perfectior est.

71 *Ad 3.* Ad tertiam, nego sequelam: nam scientia subalternata illa dicitur, quæ à subalternante accipit principia, ex quibus suas conclusiones cognoscit; scientia autem diuina non attingit suas conclusiones ex principijs traditis à metaphysica, sed ex diuina essentia, vel in illa cognita, attributa, & proprietates diuinas, essentiasque, & proprietates creaturarum cognoscit. Nec obstat, ens diuinum, à quo scientia Dei specificatur, vt inferius contineri sub ente vt sic specificante metaphysicam. Tùm, quia hæc continentia ad subalternationem vnius scientiæ ad aliam non sufficit; aliàs omnes scientiæ nostræ subalternarentur metaphysicæ, cuius obiectum obiecta omnium scientiarum continet vt sibi inferiora. Tum etiam; quia ens diuinum, etsi sit inferius prædicatione, est superius actualitate, & omnia entis inferiora eminenter actualissimè continet, quæ duæ conditiones non possunt obiecto scientiæ subalternatæ conuenire respectu obiecti subalternantis.

§. V.

Obiectum, formale motiuum intellectus diuini explicatur.

SEcunda Conclusio. *Obiectum formale motiuum diuini intellectus est sola diuina essentia, vt distincta à relationibus, & à proprietatibus absolutis:* Hæc conclusio ex principijs D. Thomæ non potest clare deduci: nam licet *in hac quæst. art. 5.* & alijs locis, vbi agit de obiecto intellectus diuini primario, asserat, esse diuinam essentiam, incertum est, quid nomine essentiæ intelligat, an omnia, quæ in Deo formaliter reperiuntur absoluta, & relatiua, an verò solum naturam diuinam vt distinctam virtualiter ab attributis, & relationibus. Nec ex eo quod *in hac qu. art. 4.* docuerit in Deo intellectum, speciem intelligibilem, & id, quod intelligitur, & ipsum intelligere esse omnino vnum, & idem, rectè infertur primo intellectu à Deo esse illius naturam vt ab alijs perfectionibus diuinis distinctam; & eo quod solum cum natura diuina sic sumpta identificatur intellectus virtuali identitate, vt arguunt docti Recentiores Thomistæ. 72 *Secunda cõclusio. Aliqui Recentiores illam ex D. Tho. deduci contendunt.*

Non inquam rectè ex hac doctrina nostra conclusio deducitur. Nam D. Thom. nomine identitatis omnimodæ, quam statuit inter intellectum, & obiectum illius, non sumit identitatem oppositam distinctioni virtuali, sed tantum identitatem realem formalem: ergo ex eo quod attributa, & relationes virtualiter distinguantur ab intellectu diuino, perperam infertur à prædictis Recentioribus non esse obiectum primarium illius motiuum aut terminatiuum. Consequentia tenet. Antecedens autem constat primo: nam in argumento *sed contra* probat D. Thomas intelligere esse idem quod esse Dei, quia iuxta Augustinum *lib. 7. de Trinitate cap. 7. Deo hoc est esse quod sapientem esse, hoc autem est sapientem esse quod intelligere.* En vbi D. Thomas ex identitate sapientiæ cum esse diuino probat identitatem intellectionis cum illo; sed iuxta Recentiores arguentes, sapientia non est idem virtualiter, & constitutiuè, sed tantum formaliter realiter cum esse Dei: ergo iuxta D. Thom. intelligere non est idem virtualiter cum natura diuina, sed tantum realiter formaliter, & consequenter cum Diuus Thomas *art. 4.* docet, intellectum, intelligere, speciem intelligibilem, & obiectum intellectum esse omnino vnum, & idem, non loquitur de identitate opposita distinctioni virtuali, sed tantum formali. 73 *Inefficaciter illos arguere probatur. Antecedens probatur primo.*

Secundo: nam docet *in eodem art.* intellectionem in Deo consequi speciem intelligibilem; hæc autem consequntio non stat cum omnimoda identitate excludente virtualem distinctionem: ergo illam non excludit Diuus Thomas ab intellectu comparato cum intelligere, nec eum obiecto intellecto. 74 *Secundo.*

Denique; nam D. Thom. de illa identitate loquitur quæ sufficit, & requiritur, vt subsistat omnimoda simplicitas Dei; hanc autem, distinctio virtualis intellectus diuini ab intellectione, & obiecto primo intellecto non tollit, sicut nec illam destruit virtualis distinctio naturæ ab attributis, & proprietatibus relatiuis: ergo identitas, quam D. Thomas astruit inter intellectum diuinum, speciem intelligibilem, actualem intellectionem, & obiectum per se primo intellectum, non opponitur distinctioni virtuali, sed tantum reali formali; ac proinde ex eo quod attributa, & relationes virtualiter distinguantur ab intellectu diuino, non sequitur non pertinere ad obiectum primarium illius motiuum, aut terminatiuum. Licet autem nostra conclusio expressa non inueniatur in doctrina D. Thomæ, est tamen illi conformior, vt ex dicendis constabit, & ideò illam frequentius amplectuntur Thomistæ, & præter *supra* allegatos illam tuetur Nazarius *infra quæst. 34. art. 3. controuersi. 1. in postrema controu. p.* 75 *Tertio.*

Et ostenditur primo in sententia illorum, qui intellectum diuinum, & actuale intelligere non distinguunt virtualiter à natura diuina iuxta quam sententiam suadetur nostra conclusio intellectus diuinus, actualisque intellectio nihil supponunt in Deo se ipsis virtualiter prius; sed nisi diuina essentia, vt virtualiter ab attributis, & relationibus distincta constituatur pro obiecto primario formali adæquatè motiuo, aliquid ab intellectu, & intellectione actuali virtualiter distinctum, virtualiter supponitur ad intellectum diuinum, actualemque intellectionem: ergo sola essentia diuina, vt virtualiter ab attributis, & proprietatibus relatiuis distincta, est obiectum formale motiuum intellectus diuini. Consequentia tenet. Minor est certa; 76 *Probatur primo cõclusio.*

ta; nam obiectum motiuum virtualiter ab intellectione distinctum, est prius virtualiter actu, & potentia specificatis ab ipso: ergo si aliquid à diuina essentia distinctum est obiectum motiuum intellectus, & intellectionis diuinæ, aliquid ab illis distinctum virtualiter illa præcedit. Maior etiam probatur: nam de ratione primarij constitutiui est esse primum, quod in re constituta intelligitur cætera radicans, & nihil à se distinctum supponens; ergo si intellectus, & intellectio metaphysicè Dei naturam constituunt, nihil supponunt in Deo se ipsis virtualiter prius.

77 *Secundo probatur conclusio.* Secundo probatur conclusio; nam obiectum motiuum intellectus diuini, vel sunt omnia attributa, vel nullum; cum de omnibus eadem militet ratio; sed est aliquod attributum cui repugnat esse obiectum formale motiuum intellectus diuini; ergo nullum attributum est illius obiectum motiuum; & consequenter sola diuina essentia, vt distincta virtualiter ab attributis, relationibus est objectum formale motiuum intellectus diuini. Consequentia tenet. Maior est certa, & minor probatur: cui repugnat ad intellectionem actualem mouere, repugnat esse obiectum motiuum intellectus; sed volitioni diuinæ repugnat ad intellectionem diuinam mouere: ergo repugnat illi esse obiectum motiuum formale intellectus diuini. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur: obiectum motiuum intellectionis est prius illa virtualiter; sed volitio diuina non potest esse prior virtualiter diuina intellectione, cum intellectio prior sit volitione: ergo repugnat volitioni diuinæ esse obiectum motiuum respectu intellectionis diuinæ.

78 *Responsio.* Dices: non repugnare inter duo mutuam præcedentiam in diuerso genere causæ; intellectio autem diuina est prior volitione regulatiuè: quia cognitio regulat volitionem, ex quo tantum sequitur non posse volitionem regulatiuè præcedere cognitionem diuinam, non autem quod non possit esse illa priorem in genere obiecti motiui: nam causalitas obiecti motiui diuersa est à causalitate regulatiua. *Contra.* Sed contra: nam obiectum motiuum causat efficienter cognitionem per formalem, aut virtualem influxum in frequentiori sententia; sed cognitio non potest efficienter causari ab actu regulato per ipsam: ergo non potest ab illo procedere vt obiecto motiuo. Minor probatur: quia namque visio beatifica regulat amorem diuinum, non potest ab illo procedere in genere causæ efficientis: ergo verum est vniuersaliter cognitionem non posse procedere in genere causæ efficientis ab actu regulato per ipsam.

79 *Opponitur.* Si dicas, Spiritus Sanctus procedit à filio in genere principij effectiui, aut quasi effectiui; & tamen Filius procedit ex cognitione non solum Patris, sed etiam Spiritus Sancti, vt docent frequentius Theologi *infra quæst.* 34. & consequenter à spiritu Sancto, vt ab obiecto cognito procedit: ergo, quamuis cognitio sit principium regulans, imo efficiens volitionem, poterit à volitione, vt ab obiecto causari & ab illa obiectiuè moueri. *Respond.* Respondeo Spiritum Sanctum non esse obiectum motiuum cognitionis, ex qua Verbum diuinum procedit, sed tantum terminatiuum; obiectum autem purè terminatiuum non concurrit efficienter ad cognitionem, nec ad terminum illius: vnde ex eo quod Verbum diuinum ex cognitione Spiritus sancti procedat, non sequitur Spiritum Sanctum esse principium illius; cæterum obiectum motiuum efficienter ad cognitionem concurrit, non autem stare potest, quod cognitio regulans volitionem à volitione regulata efficiatur, & consequenter nec ab illa potest obiectiuè moueri.

80 *Vltimo probatur conclusio.* Denique probatur conclusio: illud namque est obiectum formale motiuum intellectus, quod vel per se ipsum gerit munus speciei vel mediante specie sui intellectum ad intelligendum fecundat, & cum illo ad intellectionem concurrit; sed sola diuina essentia, vt distincta virtualiter ab attributis, & relationibus est species, qua intellectus diuinus fecundatur ad intellectionem, & cum ipso ex parte principij ad intellectionem concurrit: ergo diuina essentia sic sumpta est obiectum formale motiuum intellectus diuini. Consequentia est euidens. Maior constat ex D. Thoma *in hac quæst. art.* 5. *ad* 2. illis verbis: *Dicendum, quod intellectum est perfectio intelligentis, non secundum suam substantiam, sed secundum suam speciem, secundum quam est in intellectu, vt forma, & perfectio eius.* Et *solut. ad* 3. illius verbis: *Dicendum, quod intelligere non specificatur per id quod in alio intelligitur, sed per principale intellectum, quo alia intelliguntur; in tantum enim ipsum specificatur per obiectum suum, in quantum forma intelligibilis est principium intellectualis operationis: nam omnis operatio specificatur per formam, quæ est operationis principium, sicut calefactio per calorem: vnde per illam formam intelligibilem specificatur intellectualis operatio, quæ facit intellectum in actu, & hæc est species principalis intellecti, quæ in Deo nihil est aliud, quam essentia sua.* Ex quibus verbis probatur maior assumpta inhunc modum: illud est obiectum motiuū intellectus, quod specificat intellectionem ex parte principij sub conceptu operationis: sed solum id, quod vel per se ipsum gerit munus speciei: vel mediante specie sui vnitur cum intellectu, specificat intellectionem ex parte principij sub conceptu operationis: ergo id solum sortitur rationem obiecti motiui.

81 *Minor probatur primo.* Minor autem ostenditur primo: quamuis Angelus comprehendens se ipsum, non solum substantiam suam, sed etiam proprietates, & cætera prædicata ad ipsum, pertinentia cognoscat, sola tamen Angeli substantia vnitur cum proprio intellectu ad hæc omnia cognoscenda: ergo pariter, quamuis Deus se ipsum comprehendens, cognoscat, non solum essentiam suam, sed etiam attributa, & relationes, sola tamen essentia, vt ab illis virtualiter distincta, est species, qua diuinus intellectus intelligit. *Secundo* Secundo; nam diuina essentia, quia continet eminenter creaturas, est species, qua Deus illas intelligit; sed essentia, & natura diuina, vt distincta virtualiter à cæteris prædicatis, illa continet radicaliter: ergo sufficit, vt species ad illorum cognitionem.

82 *Tertio.* Tertio: quia namque intellectus diuinus est infinitus simpliciter in linea intellectus, non datur in Deo intellectus multiplex virtualiter, sed vnus, nedum reali, verum etiam virtuali vnitate; sed diuina essentia vt species est infinita formaliter in ratione, & linea speciei: ergo in ratione speciei est vna, nedum reali, sed etiam virtuali vnitate; sed si non sola essentia diuina vt ab alijs virtualiter distincta, sed etiam attributa, & relationes vt ab essentia virtualiter distincta, essent species, qua intellectus Dei intelligeret, non esset in Deo vna species vnitate virtuali, sed multiplex virtualiter; quæ namque essentiæ, attributis, & relationibus, quatenus distinguuntur, conueniunt, virtualiter multiplicantur in Deo: ergo sola Dei essentia vt distincta virtualiter à cæteris prædicatis diuinis est species, qua diuinus intellectus intelligit.

83 *Confirmatur.* Et augetur difficultas: si namque relationes diuinæ, non solum ratione essentiæ, sed etiam ratione sui essent species, quibus Deus intelligeret, sequeretur non solum virtualiter, sed etiam realiter multiplicari rationem speciei in Deo; consequens est falsum: ergo sola Dei essentia vt distincta virtualiter ab alijs prædicatis diuinis est species, qua Dei intellectus intelligit. Falsitas consequentis est manifesta: non enim minus inconueniens videtur multiplicari in Deo realiter speciem intelligibilem, quam intellectum, vel intellectionem. Sequela probatur: ea namque, quæ conueniunt relationibus diuinis ratione illius quod addunt supra essentiam, & lineam absolutam, realiter multiplicantur; ergo si illis conuenit ratione superadditi ad essentiam ratio speciei, realiter multiplicatur species in Deo.

84 *Quarto probatur minor loquendo de relationibus.* Denique probatur minor loquendo de relationibus: nam species est principium *quo* intelligendi; sed relationes diuinæ non sunt principium *quo* intellectionis essentialis: ergo ratione sui non sunt species, nec gerunt munus speciei. Maior supponitur ex frequentiori doctrina. *Minor probatur primo.* Minor autem probatur primo: nam absoluta sunt priora notionalibus, & consequenter nequeunt ab illis esse vt a principio: nam principium prius est eo quod est à principio, intellectio autem essentialis absoluta est, & consequenter nequeunt relationes esse principium *quo* illius. *Secundo* Secundo: nam principium *quo* intellectionis essentialis est principium *quo* intellectionis notionalis, & termini illius; sed relationes Filij, & spiritus Sancti non sunt principium *quo* intellectionis notionalis, nec Verbi, imo nec paternitas est principium *quo* illius: nam Verbum est simile Patri dicenti in principio *quo*; Verbum autem diuinum non est simile Patri dicenti in relatione paternitatis Spiritus Sanctus, nec in relatione spirati; ergo relationes istæ non sunt principium *quo* intellectionis essentialis.

85 *Id ipsum de attributis ostenditur.* Et ex his id ipsum de attributis probatur: nam Verbum procedit vt simile per se primo obiecto primario repræsentato per speciem, sed Verbum diuinum non procedit vt per se primo simile Patri dicenti in attributis, sed in natura sub conceptu naturæ: ergo species, vel obiectum per se primo repræsentatum per aliam non sunt attributa, sed natura diuina. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur; nam Verbum procedit vt simile Patri, in eo quod illi communicatur per generationem; sed quod per se primo communicatur Verbo diuino per generationem est natura diuina, non autem attributa: ergo procedit vt simile Patri per se primo in natura, non autem in attributis; & consequenter natura vt distincta ab attributis, & etiam à relationibus est species, qua diuinus intellectus intelligit, & obiectum per se primo per illam repræsentatum.

86 *Confirmatur ex D. Tho.* Extat pro hac doctrina confirmanda elegans testimonium D. Thomæ *quæst.* 2. *de Verit. art.* 3. *ad* 7. ibi: *Dicendum, quod ex parte cognoscentis omninò eadem cognitione cognoscit Deus se esse Deum, & esse Patrem, sed non est idem quo cognoscit ex parte cogniti; cognoscit enim se esse Deum Deitate, & se esse Patrem Paternitate, quæ secundum modum intelligendi non idem est quod Deitas.* Ex quibus verbis tale argumentum deducitur: si Paternitas, vt distincta ab essentia esset Deo ratio cognoscendi Paternitatem ex parte principij, non esset maior identitas in ratio-

ratione cognoscendi ex parte cognoscentis, quam ex parte cogniti; sed iuxta D. Thom. ex parte cognoscentis est omnimoda identitas, non autem ex parte cogniti, prout cognoscit se esse Deum, & se esse Patrem: ergo ratio cognoscendi Paternitatem ex parte cognoscentis, non est Paternitas, sed essentia, vt distincta à Paternitate.

§. VI.

Argumentis in contrarium occurritur.

87 *Arg. 1.* ARguitur primo: obiectum motiuum intellectionis petit virtualiter ab illa distingui; sed essentia diuina, vt ab attributis virtualiter distincta non distinguitur virtualiter ab intellectu, & intellectione diuina: ergo essentia prout sic sumpta non est obiectum formale motiuum intellectus, aut intellectionis diuinæ. Consequentia tenet. Minor constat: nam est probabilis Thomistarum sententia, asserentium, intellectionem actualem constituere naturam, & essentiam diuinam metaphysica constitutione, sed constitutiuum metaphysicum diuinæ naturæ non distinguitur virtualiter ab illa; aliàs illam præsupponeret; & consequenter non constitueret: ergo intellectio actualis non distinguitur virtualiter à natura, & essentia diuina. Ex quo infertur, idem esse de intellectu asserendum: cum enim intellectus prior sit intellectione actuali, si hæc est de conceptu primario, & constitutiuo Deitatis sub ratione essentiæ, & naturæ, & ab illa indistincta virtualiter, intellectus etiam ad illius constitutionem metaphysicam pertinet; & consequenter non potest virtualiter à natura diuina distingui.

88 *Maior probatur.* Maior autem probatur: nam principium operationis necessario ab illa distinguitur iuxta influxus qualitatem, realiter quidem, si realiter influat in illam, si tamen influxus sit virtualis, distinctione virtuali: idem namque à se ipso vt à principio esse nequit; sed obiectum motiuum intellectionis est principium *quo*, saltim virtuale illius, vt constat ex dictis: ergo saltim virtualiter debet ab intellectione distingui, & consequenter etiam petit eadem distinctione ab intellectu gaudere.

89 *Respond. Herice.* Hoc argumento conuictus Pater Herice *tractatu primo disputatione quarta cap. primo numero* 11. *& sequentibus*, negat respectu cognitionis diuinæ obiectum propriè motiuum, addens intellectionem diuinam, prout est cognitio sui non habere obiectum, nec etiam ratione nostra: prout verò est cognitio prædicatorum transcendentium habere obiectum ratione nostra terminatiuum, & ratione nostra prius proprietate subsistendi consequentia, prout autem est cognitio attributorum, v. g. voluntatis, omnipotentiæ, misericordiæ, & iustitiæ habere obiectum ratione nostra terminatiuum, quod tamen non est, etiam per rationem prius cognitione diuina, sed potius ratione nostra posterius: nam cognitio actualis constituit metaphysicè naturam, hæc autem prior est attributis, & consequenter cognitio præcedit ratione nostra, præcedentiaque virtuali attributa, quæ cognoscit.

Sibi opponitur. Quod si in contrarium obijcias, D. Thom. locis *vbi supra*, asserentem, primarium diuini intellectus obiectum esse diuinam essentiam, & secundarium creaturas, cui sententiæ ferè omnes Theologi adhærent. *Respond.* Respondet, Diuum Thomam, & Theologos id asserentes, non loqui de obiecto in stricta acceptione, sed largè.

90 *Reijcitur solutio ista.* Hic tamen modus dicendi displicet communiter Theologis, nedum exteris, verum etiam domesticis; & reijcitur primo: quia sine vrgenti fundamento Diuum Thomam, & communem Theologorum assertum ad improprium sensum extorquet. *Secundo.* Secundo: quia non requiritur maior distinctio rei cognitæ à cognitione ad saluandum in illa propriam rationem obiecti, quam cognitionis à re cognita, vt saluetur strictus cognitionis conceptus: sed absque vlla distinctione cognitionis diuinæ à se ipsa saluatur, in sententia huius Auctoris, strictus cognitionis conceptus in diuina cognitione, non solum prout terminatur ad creaturas, & ad diuina attributa, sed etiam prout est sui cognitio: ergo absque distinctione reali, virtuali, aut rationis rei cognitæ à cognitione, saluabitur in re cognita propria, & stricta ratio obiecti.

91 *Tertio.* Denique: nam sequitur ex hoc modo dicendi, creaturas à Deo cognitas esse obiectum primarium adæquatum cognitionis diuinæ, loquendo de obiecto strictè; consequens aduersatur Diuo Thomæ, & communi Theologorum sententiæ; ergo & tradita solutio. Probatur sequela: illud est primarium obiectum, & adæquatum cognitionis, & intellectus, strictè loquendo de obiecto, quod strictè obiectum est; & aliàs non præsupponit obiectum à se distinctum, quod strictè rationem obiecti sortitur; sed creaturæ cognitæ à Deo sunt strictè obiectum cognitionis diuinæ, & inter illas, & diuinam cognitionem nihil mediat, quod sortiatur rigorosam rationem obiecti: ergo sunt obiectum primarium adæquatum cognitionis diuinæ.

Minor pro secunda parte constat ex doctrina huius Auctoris: quod enim mediat inter creaturas, & cognitionem diuinam, vel est natura Dei sub conceptu naturæ, vel sunt diuina attributa; sed diuina natura nullatenus est obiectum, vt prædictus Auctor fatetur; attributa autem diuina solum ratione nostra sortiuntur rationem obiecti, quod autem solum per rationem sortitur munus obiecti, obiectum strictè non est: ergo nihil mediat inter creaturas, & cognitionem diuinam, quod sit rigorosè, & strictè obiectum. Pro prima verò parte probatur; nam creaturæ verè, & propriè cognoscuntur à Deo; & aliàs realiter distinguuntur à cognitione diuina: ergo verè, & propriè habent rationem obiecti.

Secundo alij argumento facto occurrunt, negando maiorem: imo cum intellectus intelligendo fiat res intellecta, tantum abest, vt in supremo sui analogato petat ab obiecto intellecto virtualiter distingui, quod potius exposcat oppositum, nempè, esse obiectum primario, & per se intellectum, nedum absque distinctione reali, aut formali, sed etiam absque virtuali distinctione intellectionis ab illo: nam iste est supremus identitatis gradus, quem proinde intellectus exposcit in supremo sui analogato, qualis est intellectus diuinus; imò hac ratione attributa, & relationes excluduntur ab obiecto primario formali intellectus diuini, quia cum illo non identificantur identitate virtuali, sed tantum reali formali. Ita colligitur ex doctrina Patrum Salmanticensium *tractatu tertio de Scientia Dei disputatione tertia dubio secundo, §. secundo, num. decimo octauo, §. quarto, nu.* 28. — 92 *Secundo respondent PP. Salmanticenses.* *Salmant.*

Ad probationem autem maioris respondetur ex istorum Patrum doctrina *tractatu tertio relato disputatione quarta dubio secundo, §. quarto numero* 53. obiectum quod est tale formaliter debere ab intellectione distingui aliquo ex prædictis modis, nempè, formali, aut virtuali distinctione; quod autem est tale formaliter eminenter, non petere aliquo ex prædictis modis ab intellectione distingui, eo quod non influit in illam, nec formaliter, nec virtualiter, sed tantum æquiualenter, aut eminentialiter; essentia autem diuina solum habet rationem obiecti motiui formaliter eminenter, quatenus eadem formalitas identitate nedum reali, verum etiam virtuali, & rationis ratiocinatæ exercet munia, quæ in creatis exercentur inter duas entitates, nempè cognitionem, & obiectum. Ita prædicti PP. respondent loquendo in simili de radice intellectionis, & intellectione actuali. 93 *Ad probationem maioris respons.*

Contra quam doctrinam obstat: quod Deo conuenit eminenter solum, & ex parte modi significandi non conuenire illi propriè; ergo si ratio obiecti, eminenter solum reperitur in diuina essentia respectu intellectionis essentialis, non conuenit propriè Deo, sed impropriè, & metaphoricè, quod est incidere in sententiam Herice impugnatam. 94 *Contra.*

Antecedens constat primo ex Diuo Thoma *in primo Sententiarum distinctione* 35. *quæstione prima articulo primo ad quartum*, illis verbis: *Ad quartum dicendum, quod omnia ista vocabula, quibus dicitur scientiam esse assimilationem, vel apprehensionem, vel impressionem, vel aliquid huiusmodi, veniunt ex consideratione intellectus possibilis, qui non cognoscit, nisi per receptionem alicuius speciei, respectu cuius est in potentia, per quam assimilatur rei extra animam: vnde vbi est intellectus in actu tantum, nihil horum propriè dicitur, sed secundum modum intelligendi tantum.* *Antecedens probatur 1.*

Hæc Diuus Thomas ex quibus probo antecedens: assimilatio ad obiectum cognitum, apprehensio illius, & impressio speciei reperiuntur in diuina scientia eminenter, cum præstet vna, & indiuisibilis manens omnia, quæ in creaturis præstant species impressa formaliter, & simplex obiecti apprehensio; & tamen non dicuntur propriè in Deo, sed tantum secundum modum significandi: ergo quod eminenter solum reperitur in Deo, non dicitur de ipso propriè.

Secundo probatur: nam in Deo est eminenter discursus; cum Dei cognitio absque discursu formali præstet quidquid intellectus creatus per formalem discursum assequitur, multo eminentiori modo; reperitur etiam in intellectu diuino ratio habitus eminenter, cum in ipso reperiatur eminenti, & eleuatiori modo, quod in conflato ex intellectu nostro, & habitu reperitur, nempè, promptitudo, expeditio, facilitas in intelligendo: in personalitate diuina inuenitur eminenter ratio accidentis relatiui, & etiam ratio modi substantialis creati; cum vna, & indiuisa manens præstet, quod in creaturis præstatur à substantia, & accidenti, nempè, incommunicabiliter subsistere, & ad alterum referre; & tamen nihil horum de Deo propriè enunciatur, vt de discursu, & accidenti omnes Theologi, de habitu verò, ferè omnes, paucis exceptis, fatentur: ergo si ratio obiecti solum conuenit diuinæ essentiæ eminenter respectu cognitionis sui, non conuenit illi propriè, sed tantum secundum modum significandi, quod est impropriè competere, vt constat ex modo loquendi Angelici Præceptoris, qui conuenientiam ex solo modo nostro intelligendi conuenientiæ propriæ contraposuit. 95 *Secundo.*

Nec

96 *Ad motiuum solutionis resp.* Nec motiuum prædictorum Patrum vrget: nam intellectui in supremo analogato, solum debet conuenire summa identitas cum obiecto intellecto, cum qua possit ratio obiecti, & intellectionis subsistere, hæc autem saluari nequeunt cum identitate, etiam virtuali intellectionis, & obiecti; benè tamen cum identitate omnimoda reali formali, vt probatum relinquimus, & ideò intellectus diuinus, & diuina intellectio priorem identitatis modum cum obiecto sui primario non postulant.

Instatur argumentum. Et instò manifestè argumentum: nam etiam de ratione scientiæ est, quod per illam intelligens fiat res intellecta; & tamen in supremo sui analogato non obtinet identitatem cum obiecto suo primario: nam scientia diuina, quæ supremum analogatum est scientiæ vt sic, virtualiter distinguitur ab essentia, & cæteris attributis, quæ sunt obiectum primarium illius, vt prædicti PP. fatentur; ergo ex eo quod intellectus vt sic petat identitatem cum obiecto quando illud intelligit, non sequitur in supremo analogato obtinere identitatem virtualem cum obiecto primario intellecto.

97 *Tertio respondent quidam Recentiores.* Tertio respondent Iuniores, de ratione obiecti motiui solum esse, quod sit cognitum ab intellectu, & quod det esse physicè intellectui, aut cognitioni, quod totum in intellectione actuali constituente Dei naturam saluatur absque distinctione virtuali à natura: nam cognoscitur per se ipsam, sibique dat esse physicè, non specificatiuè extrinsecè, finaliter, aut effectiuè, sed intrinsecè constitutiuè per omnimodam identitatem. Ex quo inferunt, intellectum, & intellectionem Dei habere naturam diuinam pro obiecto motiuo physicè, quia modo explicato natura dat esse intellectui, & intellectioni physicè, attributa si ab intellectione virtualiter distinguuntur, relationes, quæ ab illa distinguuntur virtualiter, & creaturas realiter ab illa distinctas esse quidem obiecta cognitionis diuinæ motiua intentionaliter, non autem sortiri rationem obiecti physicè motiui illius.

98 *Reijcitur primo.* Verum quidquid sit de motiuo intentionali, quod creaturis cognitis respectu diuinæ cognitionis allegati Recentiores concedunt, quod inferius à nobis examinabitur, tradita solutio non placet; & reijcitur primo: nam ratio obiecti motiui, quam Theologi diuinæ essentiæ respectu propriæ cognitionis, & intellectus concedunt, sumitur ex ratione obiecti motiui, quæ in creaturis reperitur, & explicatur per analogiam ad illam; sed ratio obiecti physicè motiui in creatis, non saluatur per hoc, quod est dare esse cognitioni, aut intellectui physicè constitutiuè, & intrinsecè, sed extrinsecè specificatiuè finaliter, aut effectiuè: ergo vt saluetur in Deo, constitui debet vt dans esse cognitioni, & intellectui diuino aliquo ex prædictis modis, non quidem influxu reali formali, qui imperfectionem importat, sed influxu virtuali, in quo nulla imperfectio importatur, & qui nequit absque distinctione virtuali subsistere.

99 *Secundo Falsitas consequentis prob. primo. secundo.* Secundo reijcitur: nam sequitur Angelum comprehendentem se ipsum habere pro obiecto physicè motiuo comprehensionis sui propriam sui cognitionem; consequens est falsum: ergo & tradita solutio. Falsitas consequentis constat primo: quia nullus Theologorum id docuit. Secundo: quia non ipse, sed substantia Angeli est, quæ vnitur intellectui proprio, vt species in cognitione, qua se comprehendit; & consequenter non ipsa, sed propria substantia est, quæ rationem obiecti physicè motiui talis cognitionis sortitur. Tùm tertio, quia obiectum secundario per cognitionem attectum non est motiuum illius: Angelus autem, dum comprehendit se ipsum non attingit propriam cognitionem primario, sed secundario in substantia primo cognita: ergo Angelica cognitio non est obiectum physicè motiuum sui.

100 *Quarto Deinde probatur sequela.* Tum denique: nam, esto in Deo non sit necessaria realis, aut virtualis distinctio cognitionis ab obiecto motiuo, in creaturis autem realem distinctionem requiri, est communis Metaphysicorum sententia, nullo, quem viderim, dempto. Sequela verò probatur: cognitio Angeli est obiectum cognitum per actum quo se comprehendit; & aliàs tali actui dat esse physicè constitutiuè intrinsecè: nã talis cognitio non alio à se, sed se ipsa intrinsecè formaliter constituitur: ergo si hæc sufficiunt ad rationem obiecti physicè motiui, erit prædicta cognitio obiectum physicè motiuum sui.

101 *Vera argumenti solutio.* Quare, prætermissis his solutionibus, ad argumentum respondeo, concessa maiori, negando minorem: etenim natura diuina non constituitur metaphysicè actuali intellectione, sed per intelligere radicale virtualiter distinctum ab intellectu per modum actus primi, & ab intellectione actuali, vt constat ex dictis *supra Disput. 4.*

102 *Opponet.* Si dicas, esto ita sit, negari tamen non potest esse in via Diui Thomæ probabile Dei naturam Metaphysicè constitui per actualem intellectionem; sed constitutiuum Metaphysicum diuinæ naturæ non potest ab illa virtualiter distingui, nec aliquid prius se præsupponere: ergo saltim est in via Diui Thomæ probabile intellectionem actualem non distingui virtualiter à diuina natura, nec in Deo supponere prædicatum aliquod, etiam virtualiter prius, à quo specificari possit specificatione virtuali; ex quo vlterius sequitur non posse à diuina essentia, vt obiecto motiuo virtualiter specificari.

103 *Respond.* Respondeo, concessa maiori, negando minorem: plures enim Dei naturam constituentes actuali intellectione, admittunt in Deo radicem virtualem, & principium proximum intellectionis; & consequenter virtualem distinctionem recognoscunt inter illa, quo non obstante, defendunt non consistere adæquatè in radice intelligendi, nec in principio proximo intellectiuo, prout præcedunt virtualiter actualem intellectionem, sed in omnibus his prædicatis, illorum quolibet inadæquatè ingrediente constitutionem naturæ diuinæ, & omnibus simul sumptis adæquatè constituentibus. Ita Petrus Cornejo *in hac quæstione articulo quarto dubio secundo, tertio, & quarto*, cuius sententiam sequutus est, & transcripsit Andreas à Cruce *disputatione 83. dub. primo, secundo, & tertio.* *Cornejio. Crux.*

104 Iuxta quam facile erit componere virtualem specificationem intellectionis, & intellectus à natura diuina, vt ab obiecto formali motiuo, non enim minus est de ratione principij vitalis ad actum vitæ supponi, quam de ratione obiecti motiui actum specificatum præcedere: ergo sicut cum ratione principij radicalis, & proximi componunt præfatæ sententiæ Auctores Dei naturam intellectione actuali constitui, poterit eadem probabilitate componi intellectionem, & intellectum diuinum habere naturam Dei pro obiecto formali motiuo, & nihilominus esse de constitutione Metaphysica illius: vnde consequenter ad istam doctrinam distinguenda est minor, & concedenda de distinctione virtuali adæquata, neganda autem de distinctione inadæquata constitutiui Metaphysici & natura constituta, potest enim vna, & eadem natura pluribus prædicatis virtualiter inadæquatè distinctis constitui, quorum vnum supponatur ad aliud, illudque virtualiter specificet.

105 *Arg. 3.* Secundo principaliter arguitur: diuina essentia est motiuum intellectus diuini, prout est in se; sed diuina essentia in se est attributa, & relationes: ergo vt mouet intellectum diuinum est attributa, & relationes; & consequenter omnes Dei formalitates sunt obiectum motiuum intellectus diuini. Consequentia tenet. Minor constat: nam diuina essentia solum ratione ratiocinata distinguitur ab attributis, & relationibus: ergo vt in se est attributa, & relationes. Maior etiam non minus nota videtur: nam quod sit obiectum motiuum, non conuenit essentiæ diuinæ per nostram considerationem; ergo prout est in se sortitur rationem obiecti motiui.

106 *Confirmatur 1.* Et augetur difficultas: nam obiectum motiuum intellectus diuini debet esse perfectissimum; sed essentia vt distincta ab attributis, & relationibus non est omnium perfectissimum; cum conflatum ex essentia, attributis, & relationibus sit perfectius essentia, vt ab attributis distincta: ergo obiectum motiuum non est sola essentia, vt ab attributis distincta, sed & attributa, relationesque comprehendit.

Confirmatur 2. Confirmatur, & vrgetur secundo: nam obiectum motiuum intellectus diuini est aliquid supernaturale; sed Deus vt vnus supernaturalis non est; cum ratione naturali cognoscatur à nobis, benè tamen Deus vt Trinus, qua ratione naturalem nostram cognitionem excedit; ergo Deus vt Trinus, est obiectum formale motiuum intellectus diuini; & consequenter relationes diuinæ excludendæ non sunt ab illius obiecto motiuo.

107 *Respond.* Respondeo, concessa maiori, distinguendo minorem: identitate reali formali, concedo minorem: virtuali, nego minorem, & consequentiam; vt enim essentia diuina moueat, & non attributa, & relationes, sufficit virtualis distinctio, quamuis moueat prout in se, & vt sic sit attributa, & relationes, sicut virtualis distinctio inter paternitatem, & essentiam, sufficit, vt essentia communicetur Filio, & non communicetur Paternitas, & distinctio virtualis naturæ à personalitate Filij sufficit, vt hæc immediatè vniatur humanitati, & natura non vniatur immediatè, & distinctio virtualis inter veritatem, & bonitatem diuinam, sufficit, vt veritas, & non bonitas specificet intellectum, & bonitas, & non veritas specificet voluntatem: vnde sicut illa consequentia non valet: *Intellectus specificatur à veritate, vt in re; veritas vt in re est bonitas: ergo specificatur à bonitate;* quia veritas à bonitate virtualiter distinguitur; ita consequentia contra Nos facta non tenet ob similem distinctionem, quæ inter essentiam, attributa, & relationes versatur.

108 *Replicabis.* Sed dices: quia diuina essentia in se terminet visionem beatificam, & in se est attributa, & relationes, inferunt Discipuli Diui Thomæ *supra quæstione 12. articulo quinto, & sexto*, non posse videri essentiam non visis attributis, & relationibus: ergo pariter ex eo quod moueat intellectum diuinum vt in se, & prout sic sit attributa, & relationes, rectè

colli-

colligitur, non poſſe eſſentiam mouere, quia moueant attributa, & relationes.

Reſpond. Reſpondeo, conceſſo antecedenti, negando conſequentiam; ratio autem diſcriminis eſt: nam in terminando conueniunt omnes diuinæ formalitates, ſecus autem in mouendo, & ideò non

108 poteſt vna terminare cognitionem intuitiuam, altera non terminante, aut latente cognitionem, poteſt autem vna mouere altera non mouente, etiam ſi prout in ſe moueat, ſicut non poteſt veritas diuina videri lateſcente bonitate; poteſt autem veritas ſpecificare intellectum tanquam ratio formalis *ſub qua*, bonitate non ſpecificante, & ſimiliter non poteſt amari bonitas amore comprehenſiuo non amata veritate, & tamen poteſt bonitas ſpecificare voluntatem non ſpecificante veritate, cuius ratio alia eſſe nequit, niſi quia in terminando conueniunt, ſecus in ſpecificando. Et quidem certiſſimum eſt in doctrina Diui Thomæ, non poſſe comprehendi omnipotentiam non cognitis poſſibilibus; & tamen poteſt omnipotentia moueri, quin poſſibilia motiuè ad cognitionem concurrant.

109 *Ad 2. confirmationem.* Ad primam confirmationem, diſtinguo maiorem: debet eſſe perfectiſſimum inter omnia prædicata diuiſiuè, omitto maiorem collectiuè, nego maiorem: & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam: nam licet diuina eſſentia non excedat omnia prædicata diuina ſumpta collectiuè ſingula tamen excedit, & formale obiectum motiuum intellectus diuini non petit exceſſum ad collectionem omnium formalitatum cognoſcibilium à Deo, ſed ſufficit, quod excedat omnia illa diuiſiuè.

110 *Ad 2.* Ad ſecundam confirmationem, conceſſa maiori, nego minorem; nam Deus non ſolum vt trinus, ſed etiam vt vnus ſupernaturalis eſt entitatiuè in omnium Theologorum ſententia. Nec obſtat à nobis ratione naturali cognoſci *quoad an eſt* mediatè, & abſtractiuè: hoc namque ſolum conuincit Deum vt vnum, non eſſe ſupernaturalem in ratione cognoſcibilis abſtractiuè, mediatè, & *quoad an eſt*, quod libenter fatemur, non autem quod entitatiuè ſupernaturalis non ſit; aliàs non ſolum à poſteriori, & *quoad an eſt*, poſſet Deus à nobis viribus naturæ cognoſci, ſed etiam poſſet vt vnus cognoſci quidditatiuè per ſolas vires naturæ, & à priori poſſent illius abſolutè perfectiones naturaliter perfectè demonſtrari, imo & poſſet quatenus vnus naturaliter intuitiuè videri, quod communi Theologorum ſenſui repugnat; ratio autem cur vt vnus ſit ſupernaturalis entitatiuè, non autem in ratione cognoſcibilis cognitione mediata, & abſtractiua, & vt Trinus vtroque modo ſupernaturalis ſit, ea eſt, quia vt Vnus cum effectibus naturæ connectitur, ſecus autem vt Trinus, & ideò poteſt vt Vnus viribus naturæ *quoad an eſt*, & abſtractiuè cognoſci, ſecus autem vt Trinus, De quo *infra quæſtione 32. articulo primo*.

111 *Vltimo argumtub.* Denique arguitur: non ſolum natura, ſed etiam attributa, & relationes diuinæ ratione ſui ſortiuntur rationem ſpeciei: ergo non ſolum natura, ſed etiam attributa, & relationes ſunt ratione ſui obiectum formale motiuum intellectus diuini. Conſequentia tenet ex dictis. Antecedens autem probatur: ideò natura diuina eſt ratione ſui ſpecies, qua diuinus intellectus intelligit, quia eſt actus purus omnem potentialitatem excludens: ſed etiam attributa, & relationes ratione ſui, quatenus à diuina eſſentia diſtincta, ſunt actus purus, omnemque potentialitatem excludunt; aliàs ſummè perfecta non eſſent; cum potentialitas ſit imperfectio; & conſequenter potentialitatem includens ſummè perfectum non ſit: ergo attributa, & relationes ratione ſui, quatenus ab eſſentia diſtincta, ſunt ſpecies, qua illa diuinus intellectus intelligit.

112 *Quorundam ſolutio.* Huic argumento quidam, quos ſine nomine referunt PP. Salmanticenſes *tract. 3. de Scientia Dei diſput. 3. dub. 2. num. 31.* reſpondent, attributa, & relationes quantum eſt de ſe poſſe ratione ſui, quatenus ab eſſentia diſtincta, vniri per modum ſpeciei cum intellectu diuino, non tamen vniri de facto, eo quod præueniuntur à diuina eſſentia vnita per modum ſpeciei, non ſolum ad ſui, ſed etiam ad cognitionem omnium, quæ reperiuntur in Deo. Ex quo non ſequitur de facto eſſe obiectum formale motiuum intellectus diuini, ſed ſolum poſſe quantum eſt de ſe rationem obiecti motiui obtinere. Quam ſolutionem vt probabilem prædicti Patres admittunt.

113 *Reijcitur prima.* Hæc tamen ſolutio difficilis redditur primo: nam exercitium non liberum formalitatibus diuinis poſſibiliter conueniens, neceſſario illis conuenit; ſed actualis vnio cum intellectu diuino in ordine ad intellectionem ſui, non conuenit neceſſario attributis, & relationibus; & aliàs liberum exercitium non eſt, ſicut creaturarum cognitio, aut volitio, & terminatio naturæ creatæ: ergo non eſt illis poſſibilis, etiam quantum eſt de ſe.

Secundo. Secundo: nam quod alicui ab intrinſeco repugnat, non eſt illi, quantum eſt de ſe, poſſibile; cum poſſibilitas ab intrinſeco, & intrinſeca repugnantia ſint prædicata oppoſita; ſed attributis, & relationibus ab intrinſeco repugnat vniri cum diuino intellectu ſub munere, & conceptu ſpeciei: ergo non eſt illis, quantum eſt de ſe, poſſibile. Minor, cui ineſt difficultas, probatur: attributis, & relationibus ab intrinſeco conuenit ſupponere diuinam eſſentiam vnitam per modum ſpeciei cum intellectu diuino ad cognitionem omnium, quæ formaliter competunt Deo; ſed cum hac ſuppoſitione non ſtat ipſa vniri ſub munere, & conceptu ſpeciei: ergo huiuſmodi vnio illis ab intrinſeco repugnat.

Tertio: non enim ſtat formam aliquam ab intrinſeco exigere carere effectu formali, aut exercitio ſibi quantum eſt de ſe poſſibili; ſed attributa, & relationes ab intrinſeco petunt præuiam vnionem eſſentiæ ad modum ſpeciei, cum qua vnione non compatitur ipſa vt ſpecies vniri; & conſequenter ab intrinſeco petunt huiuſmodi vnione carere: ergo huiuſcemodi vnio non eſt illis, quantum eſt de ſe poſſibilia. 114 *Tertio.*

Denique: nam id, quod de ſe eſt per ſe ipſum intelligibile, non poteſt per aliud intelligibile reddi, vt *fuſè* oſtendunt Diſcipuli Diui Thomæ *ſupra quæſtione 12. articulo ſecundo*, ex hoc principio inferentes implicare ſpeciem impreſſam quidditatiuam Dei; ſed de facto attributa, & relationes conſtituuntur *proximè* intelligibilia ab intellectu diuino ratione diuinæ eſſentiæ vnitæ per modum ſpeciei: ergo ratione ſui proximè intelligibilia non ſunt; & conſequenter non poſſunt vniri per modum ſpeciei cum intellectu diuino. *Quarto.*

Vnde aliter argumento facto reſpondeo, negando antecedens. Ad probationem, diſtinguo maiorem; ex communi ratione actus puri, nego maiorem: quia eſt purus actus primordialis, omnes Dei perfectiones radicalitèr continens, concedo maiorem: & conceſſa minori, nego conſequentiam: ſicut namque licet natura Angeli, & illius proprietates in gradu immaterialitatis conueniant, ſola natura vnitur intellectui proprio vt ſpecies, quia eſt radix cæterarum perfectionum; ita quamuis attributa, & relationes cum natura, in ratione actus puri conueniant, ſola tamen natura eſt ſpecies qua diuinus intellectus omnes Dei formalitates cognoſcit, quia eſt radix omnium illarum, & conſequenter ſufficiens ad omnia repræſentanda, & vt principium ſit ad omnia illa cognoſcenda, eo autem ipſo, quod natura diuina ſit ſpecies reddens intelligibilia proximè attributa, & relationes, non poſſunt eſſe ratione ſui proximè intelligibilia, ac proinde nec ratione ſui poſſunt gerere munus ſpeciei, qua diuinus intellectus attributa, & relationes cognoſcat. 115 *Vera ſolutio vlt. argumenti.*

Sed dices: eſtò diuina eſſentia ſit ſpecies repræſentans attributa mediatè in eſſentia vt prius repræſentata, non tamen eſt ſpecies illa immediatè repræſentans; ſed poſſunt attributa diuina mediatè, & immediatè repræſentari: ergo ſortiuntur rationem ſpeciei repræſentantis immediatè ſe ipſa. Maior cum conſequentia tenet. 116 *Replicabis.*

Minor autem oſtenditur primo: poteſt namque effectus creatus mediatè per ſpeciem cauſæ repræſentari, & per propriam ſpeciem immediatè intellectui creato: ergo pariter attributa diuina, quæ ſunt veluti effectus eſſentiæ, poſſunt diuino intellectui repræſentari per ſpeciem eſſentiæ mediatè, & per ſe ipſa immediatè. *Minor probatur primo.*

Secundo: nam quod poteſt mediatè, & immediatè cognoſci, poteſt mediatè, & immediatè repræſentari; ſed attributa diuina poſſunt mediatè, & immediatè cognoſci, & de facto ſic cognoſcuntur: nam lumen intellectus diuini non ſiſtit in ſola eſſentia, ſed in illa prout eſt lumen principiorum attributa intuetur, cognitio verò ſcientifica, attributa in ſe ipſis attingit frequentiori Thomiſtarum ſententia diſtinguente lumen principiorum, & ſcientificum in Deo: ergo poſſunt intellectui diuino mediatè, & immediatè repræſentari. 117 *Secundo.*

Reſpondeo, conceſſa maiori, negando minorem. Ad primam probationem, conceſſo antecedenti, nego conſequentiam; ratio autem diſcriminis eſt, quia repræſentatio effectus per ſpeciem cauſæ creatæ, non neceſſario ſupponitur ab effectu vt cognoſcendo, & ideò datur locus repræſentationi effectus per propriam ſpeciem immediatè; repræſentatio autem attributorum Dei per diuinam eſſentiam, neceſſario in omni attributorum cognitione ſupponitur, & cum aliunde omni illorum cognitioni ſufficiat, non adeſt locus repræſentationi per ſpeciem diſtinctam. 118 *Reſpond. Ad 1. probationem minoris.*

Ad ſecundam, diſtinguo maiorem: quod poteſt mediatè, & immediatè cognoſci immediatione, tam vt *quod*, quam vt *quo*, prætermitto maiorem: immediatione ſolum vt *quod*, nego maiorem: & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam; quia licet attributa, & relationes poſſint cognoſci immediatè immediatione excludente eſſentiam mediantem vt *quod* reſpectu ſcientificæ cognitionis, non tamen poſſunt immediatè cognoſci immediatione excludente eſſentiam vt medium *quo*; eo autem ipſo, quod eſſentia diuina ſic mediet, ſufficit ipſa pro ſpecie vt *quo* cognitionem illam principiante ex parte obiecti; ac proinde excluditur neceſſitas alterius ſpeciei, ſicut quamuis ens rationis à noſtro intellectu immediatè *vt quod* cognoſcatur, hoc eſt, quin ens reale vt *quod* cognitionem illam terminet, quia tamen ens reale mediat vt obie- 119 *Ad ſecundam.*

obiectum *quo* illius, specie distincta à specie entis realis non indiget.

120 *Instabis.* Instabis: esto diuina essentia vt *quo* mediet respectu cognitionis scientificæ, quia tamen non mediat vt *quod* distincto lumine attingitur ab eo quo essentia cognoscitur vt *quod* immediatè, & mediatè attributa, nempè, lumine scientifico, quod in frequentiori Thomistarum sententia realiter in nostro intellectu, & virtualiter in intellectu diuino distinguitur à lumine principiorum: ergo pariter quamuis mediet vt *quo*, quia tamen non mediat vt *quod*, indiget distincta specie; & consequenter licet per diuinam essentiam vt speciem repræsententur prout secundario terminant actum luminis principiorum, prout tamen primario vt *quod* terminant actum scientificæ cognitionis, se ipsis repræsentantur, & gerunt munus speciei.

121 *Respond.* Respondeo, negando consequentiam; nam vna species sufficit ad plures cognitiones subordinatè se habentes; cognitio autem scientifica attingens vt *quod* attributa, & vt *quo* naturam diuinam, subordinatè se habet ad illam, qua essentia vt *quod*, & in illa attributa secundario cognoscuntur, & ideò diuina essentia sufficiens ad primum vt species, sufficiens est pro secundo, ac proinde omnis alia species superfluit. *Instatur argumentum.* Et quidem potest Angelus vnam speciem, v. g. humanam, actu distincto cognoscere ab illo, quo naturam equi cognoscit, & tamen ad hoc species distincta non petitur ab ea, quæ genus animalis adæquatè repræsentat.

§. VII.

Obiectum formale terminatiuum intellectus diuini explicatur.

122 *Quarta conclusio.* SIT QVARTA CONCLVSIO. *Obiectum formale primarium terminatiuum intellectus diuini, est diuina essentia vt distincta virtualiter ab attributis, & relationibus.* Hanc tenent Auctores pro conclusione præcedenti relati excepto Nazario, qui distinguens inter obiectum formale motiuum, & terminatiuum, docet, essentiam diuinam solam esse obiectum motiuum intellectus diuini, secus autem terminatiuum, sed hoc amplecti attributa, & relationes. *Illam probant aliqui Recentiores prima.* Illam probant Recentiores Thomistæ primo ex D.Thom. *art.*4. asserente, in Deo intellectum, speciem intelligibilem, actualem intellectionem, & obiectum intellectum esse omnino vnum, & idem. Ex quo videtur inferri statuisse D. Thomam identitatem non solum realem formalem, verum etiam virtualem inter intellectum diuinum, & obiectum eius primarium: nam ly *omnino* omnem distinctionem excludit, distinctio autem virtualis aliqua distinctio est, & consequenter exclusa ab Angelico Doctore inter intellectum diuinum, & obiectum eius primarium; sed attributa, & relationes virtualiter distinguuntur ab intellectu diuino: ergo sunt extra obiectum formale primarium diuini intellectus; & consequenter sola essentia, & natura diuina, quæ ab intellectu Dei est virtualiter indistincta, est obiectum eius terminatiuum formale, & primarium.

123 *Secundo.* Secundo probant ratione: nam intellectus vt sic petit identitatem cum obiecto intelligibili cum de facto illud intelligit: ergo in supremo sui analogato petit summam identitatem cum illo; sed summa identitas omnem distinctionem excludit: ergo petit in supremo analogato, qualis est intellectus diuinus, identitatem excludentem omne genus distinctionis; & consequenter intellectus diuinus cum obiecto suo primario non solum est realiter formaliter idem, verum etiam virtualiter.

124 *Tertio.* Tertio: nam intellectus, & obiectum eius primarium debent conuenire in gradu immaterialitatis; sed sola diuina essentia conuenit cum diuino intellectu in gradu immaterialitatis: ergo sola essentia est obiectum formale primarium intellectus diuini. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur: intellectus, & intellectio diuina, cum constituant metaphysicè naturam, sunt re, & ratione indistincta ab existentia, & vltima actualitate; sed attributa, & relationes virtualiter, & ratione ratiocinata distinguuntur ab existentia; cum existant per existentiam essentiæ, quæ non minus quam essentia virtualiter ab illis distinguitur: ergo non sunt in eodem gradu actualitatis cum intellectu diuino; & consequenter nec in eodem gradu immaterialitatis: nam actualitas, & immaterialitas in Deo non distinguuntur.

125 *Hæc argumenta non vrgent. Ad 1. respondetur.* Hæc tamen argumenta non vrgent. Non primum; vt enim §. 5. monstrauimus, D. Thomas illis verbis non intendit identitatem oppositam distinctioni virtuali, sed solum reali formali; hanc autem habent attributa, & relationes cum intellectu diuino: ergo ex doctrina D. Thomæ allegata, non probatur, quod non sint obiectum formale illius. *Ad 2.* Nec magis vrget secundum: nam concesso antecedenti, consequens est distinguendum, concedendumque de suprema identitate possibili intellectus cum obiecto primario, & negandum de identitate impossibili; identitas autem excludens virtualem distinctionem, impossibilis est inter intellectum, & eius obiectum primarium: nam eo ipso quod subsistat ratio obiecti, debet intercedere specificatio, vel realis, vel virtualis; & consequenter saltim virtualis distinctio: vnde vel negandum est obiectum diuino intellectui, vel asserendum distingui virtualiter ab illo, sicut vel negari debet intellectioni diuinæ, quod sit obiectiuè actio, vel necessario est concedendum distingui virtualiter, & ratione ratiocinata à principio, & natura intellectiua; non enim est minus de ratione obiecti distingui ab actu, & potentia ab ipso specificatis, quam de ratione actionis à suo principio distingui.

Nec denique tertium vrget; tum quia ex principijs dubijs in doctrina D. Thomæ procedit, nempe ex eo quod intellectus sit de constitutione metaphysica diuinæ naturæ, cuius contrarium *disp.*4. §. 3. monstrauimus, & ex eo quod essentia diuina ab existentia actuali virtualiter sit indistincta, quod etiam incertum est in doctrina D. Thomæ, & oppositum, vt probabilius defenditur à pluribus eius discipulis. Tum etiam; nam gratis vtroque principio concesso, nempè, intellectum diuinum Dei naturam metaphysicè constituere, & hanc ab existentia actuali virtualiter esse indistinctam, & quod attributa, & relationes virtualiter distinguantur ab existentia, qua existunt, nempè, ab existentia essentiæ, adhuc non sequitur, attributa, & intellectum non conuenire in gradu immaterialitatis: ergo, gratis tota illa doctrina admissa, non bene excluduntur ab obiecto formali primario terminatiuo intellectus diuini. Antecedens, in quo solo est posita difficultas, ostenditur primo: nam ex tradita doctrina solum sequitur excessus specificus naturæ, & intellectus diuini supra attributa, & relationes in ratione actualitatis, & immaterialitatis; sed cum excessu specifico stat conuenientia in gradu, vt omnibus est manifestum, & ex dicendis constabit: ergo ex illa non colligitur, quod attributa, & relationes non conueniant in gradu immaterialitatis cum intellectu diuino. 126 *Ad tertium.* *Antecedens probatur 1.*

Secundo idem antecedens probatur: natura Angelica perfectior est intellectu ad illam sequuto in ratione actualitatis, & immaterialitatis; vnus etiam Angelus est alio in ratione immaterialitatis perfectior; & tamen inter hæc omnia datur conuenientia in gradu: ergo pariter, estò intellectus diuinus actualior sit attributis ob rationem assignatam; & consequenter illa in ratione immaterialis excedat, non ideo cum illis in gradu immaterialitatis non conuenit. Tertio; nam gradus immaterialitatis diuinæ consistit in exclusione materiæ, & omnis potentialitatis; sed attributa diuina, estò sint ab existentia, qua existunt, virtualiter distincta, materiam, & omnem potentialitatem excludunt: ergo, non obstante illo discrimine inter attributa, & intellectum diuinum, conueniunt in gradu immaterialitatis. 127 *Secundo probatur antecedens.* *Tertio.*

Quod amplius vrgetur: attributa namque Dei pertinent per se ad aliquem gradum immaterialitatis; sed non continentur in gradu immaterialitatis creatæ: ergo per se spectant ad gradum immaterialitatis diuinæ. Confirmatur, & vrgetur secundo: attributa & ens pertinent ad eundem immaterialitatis gradum; ergo attributa naturæ diuinæ, & ipsa natura in eodem gradu immaterialitatis existunt; & consequenter ex defectu conuenientiæ in gradu immaterialitatis, non sunt excludenda attributa ab obiecto formali primario terminatiuo intellectus diuini conueniente diuinæ naturæ. 128 *Confirmatur 1.* *Confirmatur 2.*

Tandem ab alijs arguitur pro nostra sententia: nam attributa, & relationes sunt immaterialia ratione essentiæ diuinæ, essentia autem ratione sui: ergo essentia ratione sui est intelligibilis ab intellectu diuino: attributa verò, & relationes ratione essentiæ, & consequenter essentia est obiectum formale terminatiuum intellectus diuini. Antecedens, in quo solo est posita difficultas, probatur: in Deo immaterialitas, & actualitas sunt omnino vnum, & idem; sed essentia ratione sui est actualis, attributa autem, & relationes sunt actualia actualitate essentiæ diuinæ, & ratione illius; cum ratione essentiæ existant per existentiam essentiæ, vt communiter docetur à discipulis D. Thomæ non agnoscentibus existentias relatiuas realiter inter se distinctas, nec existentias virtualiter distinctas, quibus attributa existant: ergo essentia ratione sui immaterialis est, attributa verò, & relationes sunt immaterialia ratione solius essentiæ, quam transcendentaliter imbibunt. 129 *Denique alij arguunt.*

Hoc argumentum efficaciter nostram sententiam suaderet, si vera esset antecedentis doctrina, quod, nempè, attributa, & relationes ratione illius, quod superaddunt essentiæ non gauderent propria actualitate, sed solum ratione essentiæ inclusæ actualia, & immaterialia essent; hæc autem doctrina est falsa, & ideo argumentum non concludit. Assumptum probatur: nam licet actualitas existentiæ vna, & eadem sit in omnibus attributis, & diuinis relationibus, eo quod omnia existunt per existentiam essentiæ, actualitas tamen entitatiua multiplicatur in illis, virtualiter quidem in attributis, & relationibus realiter; sed immaterialitas non consistit in actualitate existentiæ, sed in actualitate essentiæ, vel entitatis: ergo attributa, & relationes non sunt immaterialia formaliter ratione 130 *Nec ista ratio placet.*

solius essentiæ, quam transcendentaliter claudunt, sed etiam ratione illius, quod superaddunt essentiæ. Maior, cui inest difficultas, probatur, actualitas entitatiua prout distincta ab actualitate existentiæ, est idem cum entitate; sed attributa, & relationes ratione illius, quod superaddunt essentiæ, sunt entitates reales, & entitas virtualiter multiplicatur in attributis, & relationibus realiter: ergo ratione illius, quod superaddunt essentiæ, sunt actualia actualitate entitatiua, & hæc in attributis virtualiter multiplicatur, & in relationibus realiter.

131 *Probatur nostra conclusio.* His igitur argumentis omissis, suadetur conclusio hac ratione: illud est obiectum formale primarium alicuius potentiæ, quod ratione sui à tali potentia attingitur, & ratione cuius cætera attinguntur ab illa, sed essentia diuina, vt virtualiter ab attributis distincta ratione sui attingitur ab intellectu diuino, attributa vero, & relationes ratione diuinæ essentiæ: ergo hæc vt ab illis distincta, est obiectum formale terminatiuum primarium intellectus diuini. Illatio tenet. Maior probatur, & explicatur simul, quia namque ens reale, vt sic, ratione sui attingitur à nostro intellectu, alia vero quæ continentur sub ente, attinguntur ratione illius, ens reale vt sic, est obiectum formale primatium specificatiuum nostri intellectus: similiter, quia coloratum lucidum vt sic, ratione sui attingitur à potentia visiua, hoc autem, & illud coloratum ratione lucidi colorati comparantur ad illam, lucidum coloratum vt sic, est obiectum formale primarium potentiæ visiuæ, & sic de alijs potentijs, & habitibus: ergo illud est obiectum formale primarium alicuius potentiæ, quod ratione sui à tali potentia attingitur, & ratione

Minor pro 1. parte probatur dupliciter. cuius alia attinguntur ab ipsa. Minor autem pro prima parte constat: nam essentia diuina ratione sui est species, qua illam diuinus intellectus intelligit: ergo ratione sui attingitur ab intellectu diuino. Deinde, quia essentia diuina est summè proportionata cum diuino intellectu, nec excogitari potest, quid illi desit, vt ratione sui attingatur ab illo.

132 *Quoad secundam partem probat. 1:* Quod autem ratione diuinæ essentiæ attingantur alia ab intellectu diuino, ostenditur primo: quia namque diuina essentia est infinita simpliciter in ratione speciei, non solum est ratio cognoscendi se ipsam per modum speciei, sed etiam creaturas, & omnia alia, quæ cognoscuntur à Diuino intellectu; sed etiam in ratione obiecti cognoscibilis, & repræsentabilis est infinita simpliciter: ergo non solum est ratio obiectiua cognoscendi se ipsam, sed etiam omne obiectum cognoscibile ab intellectu di-

Secundo. uino. Secundo probatur: quia namque ens reale vt sic ratione sui cognoscitur à nostro intellectu, & aliàs per transcendentiam includitur in omni entitate creata, est illi sufficiens ratio cognoscendi quamlibet entitatem creatam; sed diuina essentia vt distincta ab attributis ratione sui cognoscitur à diuino intellectu, & aliàs transcendit omnem perfectionem, & formalitatem diuinam, siue relatiuam, siue absolutam: ergo est ratio obiectiua intellectui diuino cognoscendi omnem diuinam formalitatem.

133 *Tertio.* Tertio: nam ratio, ob quam in opposita sententia ens diuinum commune per transcendentiam logicam omnibus prædicatis diuinis, est ratione cuius huiusmodi prædicata attinguntur a diuino intellectu, est, quia in illis per intimam transcendentiam imbibitur; sed diuina essentia vt ab attributis distincta, etiam includitur per intimam transcendentiam in attributis, & relationibus, licet non logica, sed physica transcendentia, vt fusè ostendemus *tract. de Trinitate quæst.* 28. ergo ratione illius possunt attributa, & relationes attingi ab intellectu diui-

Quarto. no. Quarto: nam idem diuina essentia est intellectui diuino ratio ex parte obiecti cognoscendi creaturas, quia illas continet eminenter; sed etiam continet eminenter attributa, & relationes: ergo est ratio intellectui diuino terminationis ad illa.

134 *Quinto.* Denique: nam quod non ratione sui, sed ratione essentiæ repræsentatur intellectui diuino per speciem, qua redditur ad intelligendum fecundus, non ratione sui, sed ratione essentiæ cognoscitur; sed attributa, relationes, & creaturæ non ratione sui, sed ratione essentiæ repræsentantur intellectui diuino: ergo non ratione sui, sed ratione essentiæ cognoscuntur ab ipso. Consequentia tenet. Maior est certa: nam idem ordo seruatur inter obiecta in terminando cognitionem, atque in terminando repræsentationem: vnde quia ens rationis, non per propriam speciem, sed per speciem entis realis secundario repræsentatur, non primario, sed secundario ab intellectu nostro cognoscitur; nec alia ratione creaturæ secundario cognoscuntur à Deo, nisi quia secundario repræsentantur per speciem, qua diuinus intellectus intelligit: ergo vniuersaliter verum est id, quod non ratione sui, sed ratione alterius per speciem repræsentatur, non ratione sui, sed ratione alterius terminare cognitionem; & consequenter, quod non ratione sui, sed ratione essentiæ repræsentatur intellectui diuino: non ratione sui, sed ratione essentiæ attingitur à diuino intellectu.

135 Minor autem probatur: nam species, quæ non est per se primo ordinata ad repræsentandum, sed ad essendum, primo repræsentat se, alia autem ratione sui, vel quia illa eminenter, aut radicaliter continet, vel quia in illis intimè includitur, vel quia cum eis identificatur; sed diuina essentia vt distincta ab attributis, quæ sola est species, qua diuinus intellectus intelligit, vt ex superioribus constat, non est per se primo ordinata ad repræsentandum alia; hæc enim ordinatio est imperfectio soli enti intentionali conueniens: ergo primo repræsentat se ipsam, alia autem ratione sui, vel quia illa eminenter continet, nempè, creaturas, vel ratione continentiæ radicalis, vel ratione transcendentiæ, vt attributa, & relationes; & consequenter hæc omnia non ratione sui, sed ratione essentiæ repræsentantur intellectui diuino.

Explicatur, & vrgetur primo: quia namque substantia Angeli non est species per se primo ordinata ad repræsentandum, primario repræsentat se ipsam proprio intellectui, proprietates autem, & cæteras perfectiones, non ratione illarum, sed ratione sui; sed diuina essentia est species non ordinata per se primo vt repræsentet: ergo per se primo repræsentat se ipsam, attributa verò, & relationes, etsi quæ sunt aliæ diuinæ formalitates, non ratione illarum, sed ratione sui, vt in illis inclusæ transcendentaliter, vel vt illa radicaliter continentis, repræsentat intellectui diuino. Confirmatur, & vrgetur secundo: quia creaturæ cognitæ à Deo non vniuntur ratione sui, vt species cum diuino intellectu, non repræsentantur ratione sui, sed ratione essentiæ; sed attributa, & relationes non vniuntur vt species ratione sui, sed ratione essentiæ diuinæ: ergo non ratione sui, sed ratione essentiæ repræsentantur. 136 *Confirmatur 1.* *Confirmatur 2.*

Confirmatur, & vrgetur vltimo: si attributa, & relationes ratione sui repræsentarentur per speciem, qua diuinus intellectus intelligit, & non ratione essentiæ, quam transcendentaliter claudunt, vel in qua radicaliter continentur, non solum essent obiectum formale terminatiuum, sed etiam essent obiectum formale motiuum; hoc secundum negant Auctores, contra quos disputamus: ergo & primum negare tenentur. Probo sequelam: ad rationem obiecti motiui non exigitur, quod se ipso vniatur per modum speciei, nec quod causet efficienter speciem impressam sui, sed sufficit, quod ratione sui repræsentetur per speciem, vt constat in vno Angelo, quatenus ab alio cognito, qui absque dubio obtinet rationem obiecti motiui; & tamen, nec vnitur per se ipsum intellectui alterius, vt species, nec efficienter causat speciem sui residentem in illo, sed à Deo immediatè infunditur, vt cum D. Thoma docent communiter Theologi 1. *p. quæst.* 55. *art.* 2. *& quæst.* 56. *art.* etiam 2. sed ideo solum sortitur rationem obiecti motiui, quia ratione sui repræsentatur per speciem à Deo infusam: ergo si attributa, & relationes ratione sui pro eo quod addunt essentiæ, repræsentantur per speciem, qua diuinus intellectus intelligit, non solum sunt obiectum formale terminatiuum, sed etiam formale motiuum intellectus diuini, quod, vt dixi, inficiantur Auctores, contra quos nostra conclusio procedit. 137 *Confirmatur.*

§. Vltimus.

Argumentis contra nostram conclusionem occurritur.

ARGVITVR primo: eo modo comparantur attributa in ratione veri, & cognoscibilis ad intellectum diuinum, quoad diuinam voluntatem in ratione boni, & appetibilis; sed ratione sui comparantur ad voluntatem diuinam vt obiectum formale terminatiuum: ergo etiam ratione sui terminant intellectum diuinum. Consequentia tenet. Maior est certa: non enim potest aliqua discriminis ratio assignari. Minor autem probatur primo ex D. Thoma *lib. 1. Contra Gentes cap* 74. *ratione* 5. illis verbis: *Diuinæ voluntati nihil ex æquo proportionatur, nisi eius essentia: igitur principale obiectum diuinæ voluntatis est diuina essentia; cum autem diuina essentia sit Dei intelligere, & omnia alia quæ in ipso esse dicuntur, manifestum est, quod eodem modo principaliter vult se intelligere, se velle, se esse vnum, & quidquid aliud est huius modi*; sed si essentia diuina vt distincta ab attributis esset formale obiectum terminatiuum diuinæ voluntatis, attributa autem solum ratione essentiæ amarentur à Deo, non vellet eodem modo essentiam, & attributa; non enim eodem modo comparantur ad potentiam obiectum secundarium, & primarium, nec obiectum terminatiuum formale, & obiectum materiale: ergo attributa ratione sui terminant voluntatem diuinam. 138 *Arguitur primo.* *Minor probatur primo.*

Secundo probatur: nam obiectum formale voluntatis diuinæ est bonitas increata; sed hæc attributis conuenit, non solum ratione essentiæ, sed etiam ratione sui pro eo quod addunt essentiæ: ergo ratione sui sunt obiectum formale terminatiuum voluntatis diuinæ. Tertio: nam Deus amari à nobis potest, non solum quia Deus, sed etiam quia sapiens, quia iustus, quia misericors, & sic de alijs perfectionibus, sicut vnus homo potest ab altero amari non solum quia homo est, sed etiam ratione sapientiæ, ratione pulchritudinis, ratione fortitudinis, & aliarum perfectionum: ergo ratio formalis terminandi voluntatem diuinam in Deo, non solum est Dei natura, sed etiam 139 *Secundo probatur minor.* *Tertio.*

quodli-

quodlibet attributum ratione illius, quod essentiæ superaddit, & ab essentia distinguitur.

140 *Respond. Ad 1. probationem minoris.* Respondeo, concessa maiori, negando minorem. Ad primam probationem ex D. Thoma dicatur, similitudinem tenere quoad rationem primarij, & principalis obiecti, non autem quoad omnia, ex quo tantum sequitur, attributa pertinere ad obiectum principale, hoc est primarium voluntatis diuinæ, & contineri sub illo, quod libenter fatemur, & inferius explicabimus, non autem, quod ratione illius quod explicant, & essentiæ superaddunt, sint obiectum formale terminatiuum voluntatis diuinæ, vt enim ad obiectum primarium diuinæ voluntatis pertineant, sufficit habere in se inclusam transcendentaliter essentiam, & naturam diuinam, quæ est obiectum eius formale, vt constat in homine, & equo contentis sub obiecto primario nostri intellectus, non quia ratione illius, in quo distinguuntur, formaliter illum specificent, sed quia includunt per intimam transcendentiam rationem entis realis, quæ est obiectum formale specificatiuum illius: ita similiter misericordia, iustitia, & omnipotentia diuina non pertinent ad obiectum secundarium diuinæ voluntatis, sed ad principale, & primarium: vnde non liberè, sed necessario amantur à Deo, vt docet D. Thomas 1. *Contra Gentes cap.* 88. non quia ratione illius, in quo inter se, & ab essentia virtualiter distinguuntur, sint ratio formalis motiua, aut terminatiua voluntatis diuinæ, sed quia transcendentaliter imbibunt essentiam, & naturam diuinam, quæ est ratione sui obiectum illius formale motiuum, & terminatiuum.

141 *Ad 2.* Ad secundam minoris probationem, distinguo maiorem: bonitas increata primaria, & radicalis virtute continens omnem Dei bonitatem, & in illa inclusa transcendentia reali formali; concedo maiorem: bonitas increata communis per logicam transcendentiam omni perfectioni diuinæ, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: nam licet bonitas diuina sequuta ad ens diuinum vt sic, & transcendens logicè omnem Dei perfectionem, attributis conueniat ratione illius, quod addunt ad essentiam diuinam, & in illis virtualiter multiplicetur; bonitas autem diuina primordialis, & radicalis, quæ est bonitas essentiæ, vt distinctæ ab attributis, non conuenit attributis ratione superadditi ad essentiam, sed ratione essentiæ inclusæ, & hæc est obiectum formale motiuum, & terminatiuum voluntatis diuinæ.

142 *Ad tertiā.* Ad tertiam; prætermisso antecedenti, nego consequentiam, vel claritatis gratia distinguo consequens: ratio formalis terminandi comparatione peculiaris actus, concedo consequentiam: comparatione potentiæ, nego consequentiam: plura namque obiecta, quæ formaliter comparantur ad actus, quos specificant, & ab inuicem distinguunt, materialiter comparantur ad habitus, & quæ respectu habituum se habent formaliter, non se habent formaliter, sed materialiter respectu potentiæ: vnde ex eo quod Deus possit à se amari, quia sapiens, sapientia formaliter obiectiuè se habente, solum sequitur sapientiam secundum bonitatem, quam superaddit essentiæ esse rationem formalem terminandi illum peculiarem actum amoris, non autem quod sit ratio formalis terminatiua voluntatis diuinæ, sicut homo vt distinctus ab equo est ratio formalis terminandi cognitionem sui, & tamen veritas peculiaris hominis prout ab equo distincti, non formaliter se habet comparatione intellectus, sed materialiter: nam intellectus respicit hominem, & equum sub ratione entitatis. Quæ doctrina amplius ex dicendis constabit.

143 *Secundo arguitur.* Secundo arguitur. ens diuinum commune per transcendentiam logicam omni perfectioni, & formalitati diuinæ, est obiectum formale terminatiuum diuini intellectus: ergo essentia diuina, vt ab attributis distincta, non est obiectum formale terminatiuum intellectus diuini. Consequentia euidens est. *Antecedens probatur 1.* Antecedens autem ostenditur primo: non minus proportionatur ens diuinum cum diuino intellectu, quam ens vt sic cum intellectu creato; sed ens vt sic est obiectum formale terminatiuum intellectus creati: ergo ens diuinum est obiectum formale terminatiuum intellectus diuini.

144 *Secundo.* Secundo probatur: illud est obiectum formale terminatiuum intellectus diuini, quod illum obiectiuè distinguit ab intellectu creato; sed ens diuinum sufficienter obiectiuè distinguit intellectum diuinum ab intellectu creato specificato ab ente abstrahente à creato, & increato: ergo est obiectum formale terminatiuum intellectus diuini. *Tertio.* Tertio: quamuis intellectus Angeli suas proprietates cognoscat per substantiam suam vt speciem, obiectum formale terminatiuum illius est commune essentiæ Angeli, & illius proprietatibus: ergo quamuis intellectus diuinus essentiam, attributa, & relationes per solam essentiam vt speciem cognoscat, obiectum formale terminatiuum illius non est essentia diuina, sed ens diuinum essentiæ, relationibus, & attributis commune.

145 *Quarto.* Quarto: nam illud est obiectum formale terminatiuum alicuius potentiæ, cum quo conuertitur ratio formalis sub qua specificatiua illius; sed ratio formalis sub qua specificatiua intellectus diuini non conuertitur cum essentia diuina vt distincta ab attributis, sed cum ente diuino transcendenti: nam ratio sub qua est veritas diuina, hæc autem ad ens diuinum consequitur, & cum illo se habet ad conuertentiam, non autem cum essentia diuina: ergo obiectum formale terminatiuum diuini intellectus non est essentia diuina vt distincta ab attributis, sed ens diuinum transcendens omnes perfectiones, & formalitates diuinas. Quinto: nam illud est obiectum formale terminatiuum intellectus diuini, cum quo conuertitur gradus immaterialitatis diuinæ, nempè, ratio actus puri omnem potentialitatem excludens; sed hæc non conuertitur cum essentia diuina; cum non solum prædicetur de ipsa, sed etiam de alijs perfectionibus Dei, bene tamen cum ente diuino vt sic; cum prædicetur de omni, de quo ipsum prædicatur, & de nullo alio enuncietur: ergo idem quod prius. *Quinto.*

Denique: nam obiectum formale primarium terminatiuum alicuius potentiæ debet esse commune omni obiecto materiali inspecto à tali potentia; sed ens diuinum vt sic gaudet ista communitate, secus autem diuina essentia vt distincta ab attributis: ergo illud, non autem diuina essentia est obiectum formale terminatiuum intellectus diuini. Maior probatur, & explicatur simul, quia namque homo, & equus, v. g. sunt obiecta materialia intellectus creati, obiectum illius formale specificatiuum est aliquid vtrique per prædicationem commune: similiter obiectum metaphysicæ formale specificatiuum petit prædicari de omni obiecto materiali: & ratio est; nam aliter comparatur obiectum formale alicuius potentiæ, vel habitus ad obiecta materialia, atque ad obiecta secundaria, quæ alietas consistit in eo quod ad rationem obiecti secundarij, sufficit quod dicat habitudinem ad obiectum primarium, vel vt effectus ad causam, vel vt causæ ad effectum; ad rationem autem obiecti materialis hæc habitudo non sufficit, sed requiritur sub primario contineri, tanquam de quo prædicatur: ergo obiectum formale primarium specificatiuum alicuius potentiæ debet sub se continere omne obiectum materiale, tanquam aliquid illis per prædicationem commune. Minor autem probatur: nam relationes, & attributa non sunt obiecta secundaria intellectus diuini, sed obiecta veluti materialia, vt *inferius* explicabimus, sed de illis non prædicatur essentia quatenus ab ipsis distinguitur, benè tamen ens diuinum: ergo communitas explicata conuenit enti diuino, non autem diuinæ essentiæ, vt distinctæ ab attributis. 146 *Sex probatur antecedens.*

Respondeo, negando antecedens. Ad primam probationem, nego maiorem: cum enim intellectus diuinus perfectissimus sit, oportet illi assignare perfectissimam obiecti communitatem, communitas autem realis, qua gaudet diuina essentia respectu perfectionum diuinarum, & virtualis, qua gaudet eadem essentia respectu creaturarum perfectior est communitate rationis, quæ conuenit enti diuino transcendenti: nam commune per rationem, potentialiter ad sua inferiora se habet, & vt diuisibile in illa, & ideò commune per rationem est proportionatum obiectum intellectus creati, non autem intellectus diuini. Quæ doctrina est Ferratiensis 1. *Contra Gentes cap.* 74. *ad finem.* 147 *Respond. Ad 1. probationem antecedentis.*

Ad secundam probationem, nego minorem: nam licet intellectui creato repugnet habere pro obiecto specificatiuo adæquato ens diuinum transcendens, non inde fit tale obiectum sufficienter obiectiuè distinguere ab intellectu creato intellectum diuinum: nam vltra id exigitur, vt illi assignetur obiectum debito modo quantum ad actualitatem, & communitatem, hæc autem non seruatur in ente diuino communi per Logicam transcendentiam ob rationem assignatam. Ad tertiam, concesso antecedenti, nego consequentiam: quia licet Angelus suas proprietates cognoscat per suam substantiam vt speciem, alia tamen entia creata per illorum species cognoscit: ex quo infertur, non substantiam propriam, sed ens illi, & alijs commune, esse obiectum primarium terminatiuum intellectus Angelici, & quia sub ente illius proprietates continentur, vlterius colligitur, obiectum specificatiuum intellectus Angeli esse aliquid communitate rationis substantiæ Angeli, & proprietatibus eius. 148 *Ad secundam.* *Ad tertiam.*

Ad quartam, concessa maiori, nego minorem: nam ratio formalis *sub qua* specificatiua intellectus diuini, non est veritas communis communitate rationis omni perfectioni, & formalitati diuinæ, sed veritas illis communis reali, & virtuali communitate, hæc autem, non cum ente diuino vt sic, sed cum diuina essentia conuertitur, & ideò non ens diuinum vt sic, sed essentia, vt ab attributis virtualiter distincta est obiectum formale primarium terminatiuum intellectus diuini. Ad quintam, concessa maiori, nego minorem: cum enim diuina essentia, etiam vt distincta ab attributis; includatur in illis transcendentaliter, & in omni diuina formalitate, prædicatur de omni perfectione, & formalitate diuina: ac proinde conuertitur cum gradu diuinæ immaterialitatis, quandoquidem prædicatur de omni, de quo talis gradus prædicatur. 149 *Ad quartam.* *Ad quintam.*

Et ex his ad vltimam antecedentis probationem, concessa maiori, 150 *Ad sextam.*

maiori, nego minorem: nam licet diuina essentia non sit communis communitate rationis omni prædicato diuino, est tamen communis communitate reali, & in omni Dei prædicato reali transcendentia includitur; & consequenter prædicatur de omni formalitate diuina, quæ est obiectum materiale intellectus diuini. Ex quibus ad probationem minoris, concessa maiori, nego minorem: nam cum essentia diuina, vt distincta virtualiter ab attributis, & relationibus includatur per realem transcendentiam in illis, etiam vt sic distincta de illis omnibus prædicatur.

151 *Essentia diuina, & non ens diuinum vt sic, est obiectum formale terminatiuum intellectus diuini.* Si autem inquiras, cum ens diuinum vt sic, sit omni enti diuino commune, & etiam diuina essentia, cur hæc, & non illud constituatur à Nobis pro obiecto formali primario terminatiuo diuini intellectus? Respondeo ex dictis: ideo essentia, & non ens diuinum, quamuis vtrumque commune sit, à Nobis assignatur pro obiecto formali primario terminatiuo, quia communitas essentiæ actualior est communitate entis diuini, & perfectior, vtpote realis, & actu virtualiter continens omnes Dei formalitates, & attributales perfectiones; communitas autem entis diuini est rationis, & aliqualiter potentialis à nobis consideratur; cum concipiatur, vt contrahibile, & multiplicabile virtualiter in attributis, & in relationibus realiter.

152 *Vltimo arguitur. Antecedens probatur 1.* Denique arguitur: attributa, & relationes ratione sui sunt obiectum terminatiuum intellectus diuini: ergo obiectum formale terminatiuum illius non est sola essentia vt distincta ab attributis. Consequentia tenet: Antecedens autem ostenditur primo: obiectum formale terminatiuum intellectus diuini, est diuina essentia vt in se, cum id non habeat per nostram considerationem; sed diuina essentia vt in se est attributa, & relationes; & aliàs in terminando non habent oppositionem: ergo attributa, & relationes sunt obiectum formale primarium terminatiuum, non minus, quam essentia respectu intellectus diuini.

153 *Secundo.* Secundo probatur: nam obiectum formale terminatiuum intellectus diuini est aliquid perfectissimum; sed diuina essentia, vt ab attributis distincta non est aliquid omnium perfectissimum; cum perfectius quid sit essentia sola: ergo conflatum ex essentia, attributis, & relationibus est obiectum formale terminatiuum; & consequenter attributa, & relationes, non minus, quam essentia diuina sunt formale obiectum terminatiuum intellectus diuini.

Tertio. Tertio probatur: attributa namque, vt *supra* asseuerabamus, sunt in eodem gradu immaterialitatis cum essentia, vtpote actus puri omnem excludentes materiam, & omnem potentialitatem: ergo sunt eodem modo, quo essentia cognoscibilia ab intellectu diuino: nam cognoscibilitas ad immaterialitatem consequitur; sed essentia ratione sui ab intellectu diuino cognoscitur, & ideò est obiectum formale terminatiuum illius: ergo etiam attributa, & relationes.

154 *Quarto.* Denique: nam quod per se, & ratione sui terminat actum alicuius potentiæ primario pertinentem ad illam, per se, & ratione sui terminat habitudinem talis potentiæ, sed attributa per se, & ratione sui terminant actum intellectus diuini, primario ad illum spectantem: ergo ratione sui terminant intellectum diuinum, & consequenter sunt obiectum formale specificatiuum illius. Maior constat: nam obiectum formale specificatiuum potentiæ, debet specificare omnem actum talis potentiæ primarium: ergo quod per se, & ratione sui terminat actum potentiæ, specificat potentiam; & consequenter est obiectum formale terminatiuum illius.

Minor autem probatur; nam actus scientiæ non est actus secundarius intellectus diuini, sed inter primarios contentus, sicut actus scientiæ creatæ, non est secundarius actus intellectus creati, sed continetur inter primarios; sed attributa per se, & ratione sui terminant actum scientiæ diuinæ; cum distinguatur à lumine principiorum; & consequenter distinctum habeat obiectum; lumen autem intellectus habeat pro formali obiecto essentiam diuinam, & consequenter scientia debeat habere pro formali obiecto attributa: ergo hæc terminant per se, & ratione sui actum contentum inter primarios actus diuini intellectus.

155 *Respond. Ad 1. probationem antecedentis.* Respondeo, negando antecedens. Ad primam probationem dicatur: essentiam in se esse attributa, & relationes identitate reali formali, non autem identitate virtuali, distinctio autem virtualis sufficit, vt de essentia affirmatur esse formale obiectum terminatiuum intellectus diuini; & negatur de attributis, & relationibus. Nec obstat, quod ibi obijcitur, nempè, non opponi in terminando. Nam hoc verum est, loquendo de terminatione abstrahente a formali, & materiali, falsum autem de terminatione formali, quia in terminando formaliter reduplicatur distinctio virtualis vnius formalitatis ab alia, nempè, essentiæ ab alijs prædicatis diuinis, & ideò affirmatur de essentia, & de cæteris prædicatis negatur, sicut communicabilitas affirmatur de essentia, & de paternitate negatur, quia est prædicatum reduplicans distinctionem virtualem essentiæ à paternitate.

Ad secundam probationem dicatur: obiectum formale specificatiuum, & terminatiuum intellectus diuini debere esse perfectissimum inter singulas formalitates comparatas diuisiuè, non autem comparatione facta collectionis omnium ad vnam, vt *supra* asseuerabamus, loquendo de obiecto motiuo, & in comparatione singularum diuisiuè essentia tenet primatum, & ideò est obiectum formale terminatiuum intellectus diuini. 156 *Ad secundam.*

Ad tertiam dicatur: ex conuenientia attributorum cum diuina essentia in gradu immaterialitatis, tantum inferri esse eodem modo intelligibilia, quo essentia, quoad rationem obiecti primarij, & non secundarij, non autem quoad rationem formalis, & materialis: vnde quamuis in gradu immaterialitatis conueniant, essentia, vt distincta à cæteris prædicatis, est formale obiectum terminatiuum, attributa autem, quamuis non secundario, sed primario terminent intellectum diuinum, non tamen formaliter, sed materialiter comparantur ad illum, & hoc ideò, quia immaterialitas diuina primo conuenit essentiæ, alijs autem prædicatis secundario, & ratione essentiæ, vt radicis actualissimæ. 157 *Ad tertiam.*

Et quidem inferiora entis, & ens conueniunt in immaterialitate specificante intellectum creatum, & tamen inde non sequitur inferiora entis ratione illius, quod superaddunt ad ens, & in quo distinguuntur ab illo, specificare intellectum creatum, sed specificatur ab ente, cui immaterialitas illa conuenit primo, & per se, sed tantum infertur inferiora entis realis non esse obiecta secundaria intellectus, sed primario licet materialiter comparari cum illo. Et quidem Auctores, contra quos nostra conclusio procedit, non obstante conuenientia prædicta in gradu immaterialitatis, docent attributa, & relationes non esse obiectum formale motiuum intellectus diuini, sed hoc soli essentiæ competere; id ipsum Nos dicimus de obiecto formali terminatiuo, & eadem ratione: non enim poterit aliqua ratio discriminis, conuenientia illa supposita inter attributa, & essentiam, constitui, quæ vrgeat pro obiecto formali motiuo, & eadem efficacia non militet pro obiecto formali terminatiuo. *Instatur argumentum.*

Ad vltimam probationem, distinguo maiorem: per se, & ratione sui, hoc est, secundum aliquod prædicatum, quod imbibunt, concedo maiorem: per se, & ratione sui, hoc est, ratione omnis formalitatis secundum conceptum expressum, nego maiorem: & omissa minori, vel nego consequentiam, vel distinguo consequens: per se terminant intellectum diuinum ratione essentiæ, quam transcendentaliter claudunt, concedo consequentiam: ratione illius, quod explicant, & superaddunt essentiæ, nego consequentiam. 158 *Ad 4. probationem antecedentis.*

Et insto clarè in principijs Thomistarum: nam homo vt ab equo distinctus, formaliter terminat cognitionem sui, & equus vt ab homine distinctus cognitionem sui quidditatiuam formaliter terminat, illamque ratione suæ vltimæ differentiæ specificat, & ab hominis cognitione distinguit, & tamen differentiæ distinguentes inter hominem, & equum non comparantur formaliter ratione illius, quod explicant cum nostro intellectu, sed materialiter, & sola ratio entis in prædictis differentijs inclusa transcendentaliter, formaliter se habet ad terminandum intellectum nostrum, illumque specificandum, & vniuersaliter circumferuntur inter nostros Thomistas: rationes obiectiuas formaliter comparatas ad actus, materialiter se habere comparatas cum habitibus, & illas, quæ formaliter comparantur ad habitus, materialiter comparari ad potentiam, vt constat in habitibus scientiarum pertinentibus ad intellectum, & habitibus virtutum spectantibus ad voluntatem. Id ipsum Nos asserimus in ordine ad intellectum diuinum, attributa, & relationes secundum suos conceptus explicitos posse formaliter terminare actum cognitionis diuinæ, quin ex hoc inferatur tales conceptus explicitos formaliter terminare, aut specificare intellectum, sed intellectum diuinum specificari formaliter ab essentia in attributis, & relationibus inclusa transcendentaliter, explicitis differentijs se habentibus materialiter. 159 *Instatur argumentum.*

Ex dictis concluditur, obiectum formale motiuum, & terminatiuum intellectus diuini esse diuinam essentiam vt distinctam ab attributis, creaturas esse obiectum secundarium, attributa verò, & relationes, etsi non sint obiectum formale motiuum, aut terminatiuum, non esse obiectum secundarium, sed sub primario obiecto diuini intellectus contineri tanquam obiecta materialia illius. Prima, & secunda pars corollarij constat ex dictis. 160 *Corollarium ex dictis.*

Tertia pars eiusdem corollarij probatur primo, quia vt vidimus ex D. Tho. 1. *Contra Gentes cap. 74.* attributa non sunt obiectum secundarium voluntatis diuinæ; sed eodem modo comparantur ad intellectum in ratione veri, quoad voluntatem in ratione boni, & appetibilis: ergo non sunt obiectum secundarium intellectus diuini. *Tertia pars probatur 1.*

Secun-

161 *Secundo.* Secundo: quia obiectum secundarium non habet intimè inclusum obiectum formale primarium, vt constat in creaturis respectu diuini Intellectus, in ente rationis comparato cum nostro Intellectu, & in proximo respectu charitatis Theologicæ; sed attributa, & relationes per realem transcendentiam includunt diuinam essentiam, quæ est obiectum formale specificatiuum intellectus diuini: ergo non sunt obiectum secundarium illius.

162 *Vltima pars probatur.* Vltima pars ex eodem principio probatur: nam obiectum materiale elicitiuus potentiæ illud est, quod licet ratione sui non specificet potentiam, contrahit tamen, vel per transcendentiam includit rationem specificantem; sed attributa, & relationes per realem transcendentiam includunt diuinam essentiam, quæ est obiectum formale specificatiuum intellectus diuini: ergo continentur materialiter sub obiecto primario. Et quidem homo, & equus continentur materialiter sub obiecto primario intellectus creati, quia claudunt rationem entis; à qua, vt obiecto formali, suam specificationem capit; sed attributa, & relationes claudunt reali transcendentia essentiam, & naturam diuinam, à qua specificatur diuinus intellectus: ergo continentur materialiter sub obiecto primario specificatiuo illius; cum hac tamen differentia, quod homo, & equus implicant, & multiplicant rationem entis inclusam; attributa autem, & relationes, licet imbibant naturam diuinam, illam tamen non multiplicant. Et hæc de ista Disputatione applicanda literæ *M. Sent.* Magistri *in 1. dist. 35. §. 4* ad illa verba: *Scientia verò, vel sapientia, &c.* & *dist. 45. §. 2.* potest eadem quæstio de Voluntate excitari.

DISPVTATIO XXVI.

Qua ratione Deus cognoscat creaturas in se ipso, an in se ipsis?

NOn de creaturis futuris absolutè, aut sub conditione præsens difficultas procedit, sed tantum de possibilibus, siuè habituræ sint existentiam, siuè eam nunquam sint habituræ.

§. I.

Referuntur sententiæ, & prima reijcitur.

Num. 1. *Prima sententia.* IN hac disputatione variæ sunt Theologorum sententiæ. Prima docet, Deum non cognoscere creaturas in se ipsis vllo modo, nec etiam ex parte obiecti secundarij terminantis cognitionem, sed adæquatè in se ipso, ita vt diuina cognitio sistat adæquatè in Deo, nec transeat vllo modo ad creaturas secundum esse formale, quo à Deo, & inter se distinguuntur, sed tantum secundum esse eminentiale, prout in Deo continentur, qua ratione, vt communiter circumfertur ex Augustino, creatura, vt in Deo est creatrix essentia. Ita censuit Aureolus apud Capreolum *in 1. distinct. 35. quæst. 2* à qua sententia parum *Capreol. Auerr.* discessit Auerroes 12 *Metaphysica commentar.* 51. vbi docuit, Deum non cognoscere creaturas cognitione distinctè, prout inter se distinguuntur, sed tantum cognitione confusa sub communi entis ratione. Eandem sententiam nonnulli attribuunt Philosopho, falsò tamen, vt communiter docetur à Theologis.

2 *Secunda. Occam. Gabriel.* Secunda per extremum affirmat, Deum creaturas non in se ipso vllo modo, sed tantum in ipsis primario, & per se cognoscere. Pro hac sententia referuntur Occamus in 1. *distinct.* 35. *quæst.* 3. & Gabriel *ibi art. 2. conclus.* 2. *Tertia.* Tertia docet, Deum cognoscere creaturas in se ipso, non vt causa, vel obiecto prius cognito, sed vt in specie expressa, & Verbo, & *Vazquez Beccanus Alarc.* immediatè in se ipsis per exclusionem medij prius terminantis cognitionem. Hanc tenent Vazquez *in præsenti disp. 60. cap. 3.* Beccanus *cap. 10. quæst. 4.* & Alarcon *tract. 2. de Scientia Dei disp. 2. cap. 3.*

3 *Quarta. Albiz. Herice. Lugo.* Quarta sententia docet, possibilia cognosci à Deo in se ipso, vt in causa, & medio prius cognito, & simul immediatè in se ipsis. Hanc tenent Albiz *disput. 5. sectione 2. numero 18. & sect. 12. num. 3.* Herice *disp. 5. cap. 4.* & Franciscus de Lugo *lib. 1. de Deo Vno disput 28. cap. 4.* quos alij Recentiores sequuntur. Qui inter se dissident, quibusdam affirmantibus creaturas possibiles cognosci à Deo in se ipsis purè terminatiuè, alijs docentibus cognosci immediatè in se ipsis, non solum terminatiuè, sed etiam motiuè, non motione physica, sed tantum intentionali.

4 *Quinta.* Vltima, & vera sententia defendit, Deum cognoscere creaturas in se ipso, vt obiecto, & causa prius cognita, non autem immediatè in se ipsis, nec motiuè, nec etiam terminatiuè. Hanc tenet Capreolus *in 1. dist 35. quæst. 2* Paludanus, & Hispalensis *ibi*, Ferrara 1. *Contra Gentes cap. 48* Caietanus *in præsenti art. 5. & 6.* Bañez, Zumel, Biescas, Zenardus, Rippa, & Marcus de la Serre *ibidem*, Cornejo *tract. 1. disp. 2. dub. 1. & sequentibus* Nazarius *contrau. 2.* Albelde *disp. 27. sect. 2 & 3.* Mag. S. Thom. *disp. 17. art. 2.* Andreas à Cruce *disp 85. dub vnic.* & Patres Salmanticenses remissiuè ad *art. 2. 7. & 8. quæst. 12.* quibus accessit Auersa *in hac quæst. sect. 11. & 12.* Tenent etiam ex Patribus Societatis Molina *art. 5. & 6. disp. vnic.* Valentia *in hac quæst punct. 3.* Suarez *lib. 3. de attributis cap. 2.* Granadus *tract. 2. de Scientia Dei disp. 3.* Albertinus *tom. 2. disp. 1 de substantia quæst. 1. num. 48* & Tanerus *disp. 2 de Deo quæst. 8. dub. 3.* pro illa referens Alensem *1. p. quæst. 23.* Henricum *quodlibet. 9. quæst 2.* Ægidium *in 1. dist. 35. quæst. 3.* Argentinam *quæst 1.* & Durandum *quæst. 2.* ex quo infert merito posse dici communem. Pro cuius explicatione sit. *Capreol. Hispal. Caiet. Serra. Cornejo. Nazar. Albeld. Araujo. M. S. T. Crux. Salmant. Molin. Valent. Suar. Granad. Albert. Taner. Alens. Henric. Ægid. Argent. Durand.*

5 *Prima conclusio.* Prima conclusio. *Deus cognoscit creaturas possibiles, non solum secundum esse eminentiale, quod habent in Deo, sed etiam secundum suam propriam essentiam, non solum in communi, sed etiam secundum proprias, & particulares rationes.* Ita omnes Theologi, præter Aureolum, in eo gradu certitudinis: vt suppositum censeant erroneum: & ostenditur primo ex Scriptura, ad Hebræos 4. illis *Prob. 1. ex Script.* verbis: *Non est vlla creatura inuisibilis in conspectu eius, omnia autem nuda, & aperta sunt oculis eius*; si autem creaturæ possibiles, vt distinctæ à Deo, eius intellectum laterent, aliqua creatura esset illi inuisibilis: Deus ergo creaturas possibiles vt à Deo, & *Genes. 1.* inter se distinctas cognoscit. Genesis 1. *Vidit Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valdè bona.* *Eccl. 16.* Ecclesiastici 16. *Ecce cælum, & cæli cælorum, & abyssus, & vniuersa terra, & quæ in eis sunt, in conspectu illius.* *Prou. 16. Iob 28.* Prouerb. 16. *Omnis vita hominis patet oculis eius.* Iob 28. *Fines mundi intuetur, & omnia, quæ sub cælo sunt, respicit.* Ex quibus, & passim alibi constat, Deum creaturas cognoscere, quod est eum proprietate accipiendum; cum ex hoc nullum inconueniens sequatur, et cognoscere Deum eminenter continentem creaturas, non est propriè creaturas cognoscere, sicut nec propriè est creatura Deus, vt creaturam continens: ergo asserere Deum solum cognoscere creaturas secundum esse eminentiale, quod habent in ipso, non autem secundum esse formale, quo à Deo, & inter se distinguuntur, testimonijs Scripturæ aduersatur.

6 *Respondebis.* Dices, & alia testimonia loqui de creaturis existentibus, vel aliquando exstituris: vnde ex illis non colligitur cognitio possibilium in Deo. *Contra 1.* Sed contra primo: nam Aureolus, non solum distinctam possibilium cognitionem secundum esse formale, sed etiam existentium negat Deo, vt illius argumenta demonstrant: ergo saltim pro ea parte, quæ negat formalem creaturarum existentium cognitionem Scripturæ Sacræ aduersatur. *Secundo.* Deinde: nam in illis asseritur, nullam creaturam esse inuisibilem Deo; sed homo v. g. possibilis verè est creatura: ergo Deo inuisibilis non est; & consequenter ab illius intellectu cognoscitur.

7 *Secundo prob. conclusio ratione.* Secundo probatur: nam Deus se ipsum, suamque omnipotentiam comprehendit prout est causa creaturarum; sed non stat virtutem causæ comprehendi, nisi cognoscantur illa, ad quæ se potest extendere, & quæ virtualiter, aut eminenter continet: ergo cognoscit terminum suæ omnipotentiæ, qui sunt creaturæ possibiles.

8 *Respondebis.* Nec sufficit respondere, cognoscere possibilia sub communi entis ratione, non autem prout inter se distinguuntur. Nam terminus virtutis causæ cognosci debet à comprehendente causam, secundum id, quod in causa continetur; sed possibilia *Contra.* continentur in Deo secundum proprias, peculiaresque perfectiones, prout inter se distinguuntur: ergo Deus comprehendens se ipsum, & omnipotentiam suam, cognoscit creaturas possibiles, non solum sub communi entis ratione, sed etiam secundum rationes proprias prout inter se distinguuntur. Sic arguit D. Th. *q. 2. de Verit. art. 4. in corp & solut. ad 6. & 7. argum.*

9 *Tertio prob. conclusio.* Tertio: nam Deus habet de omnibus creaturis perfectissimam prouidentiam; sed hæc saluari nequit in Deo absque cognitione illarum sub ratione possibilium: ergo illas vt sic cognoscit. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur: non stat prouidentia de creaturis absque decreto productionis illarum; sed non subsistit decretum sine cognitione illarum sub ratione possibilium: ergo nec prouidentia subsistit absque tali cognitione. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur: decretum de producendis creaturis est actus voluntatis in Deo; sed actus voluntatis cognitionem obiecti supponit iuxtà commune proloquium, *nihil volitum, quin præcognitum*: ergo decretum de creaturis producendis, cognitionem creaturarum supponit in Deo; sed talis cognitio non est creaturarum vt existentium, cum hæc ad decretum subsequatur: ergo cognitio ad decretum præsupposita est creaturarum possibilium; & consequenter absque ista cognitione non potest perfecta prouidentia subsistere, quam Deus habet de creaturis.

10 *Opponet contra istam rationem primo.* Si opponas contra istam rationem primo: nam Spiritus Sanctus per actum voluntatis procedit; & consequenter ad illum regulans cognitio ad Spiritum Sanctum terminata supponitur; & tamen cognitio hæc regulans non est Spiritus Sancti, vt possibilis, sed vt existentis; cum sit cognitio intuitiua, vt docetur à Thomistis infra q. 34. ergo cognitio regulans, & præcedens decretum voluntatis diuinæ, quo producuntur creaturæ, potest ad illas, vt existentes, terminari; & consequenter ex perfecta prouidentia, quam Deus habet de creaturis, non infertur creaturarum possibilium cognitio. *Respond.* Respondeo, negando consequentiam; disparitas autem est: nam pro priori originis ad Spiritum Sanctum supponitur essentia diuina cum illo, vt existente, connexa: ac proinde in illa potest pro illo priori Spiritus Sanctus intuitiuè, vt existens, cognosci; cæterum pro priori ad decretum productionis creaturarum nihil supponitur cum illarum existentia connexum; & ideò cognitio decretum regulans, & illud præsupposita, non potest ad illas, nisi vt possibiles terminari.

11 *Opponet secundo.* Si opponas secundo: nam in nostra, & communi Thomistarum doctrina productio creaturarum à Deo regulatur, non solum notitia simplici, sed etiam scientiam visionis: ergo decretum productionis creaturarum scientia visionis regulantem supponit; & consequenter ex regulatione necessaria in intellectu diuino pro decreto creaturarum, non sequitur illarum abstractiua cognitio sub ratione possibilium.

Respond. Respondeo, duplex decretum esse distinguendum in Deo in ordine ad productionem creaturarum, vnum intentiuum, & aliud executiuum, hoc secundum scientiam visionis creaturarum illud regulantem supponit, quia ante illud præsupponitur decretum efficax intentiuum cum creaturarum existentia connexum, cui visio regulans vt medio innitatur; primum illud decretum, cum nihil ante se præsupponat cum existentia creaturarum connexum, non potest cognitionem creaturarum existentium pro regula præsupponere, & de hoc decreto argumentum à nobis factum procedit. Quod si hoc duplex decretum non admittatur in Deo, non potest regulatio scientiæ visionis in productione creaturarum defendi, sed sola scientia simplicis intelligentiæ regulatiuè ad illarum productionem concurret.

12 *Vltimo probatur conclusio.* Denique probatur nostra, & communis conclusio; etenim cognitio diuina, vtpotè infinita simpliciter in ratione cognitionis, debet terminari actu ad omne obiectum, quod est actu cognoscibile; sed creaturæ possibiles vt à Deo, & inter se distinguuntur, sunt obiectum actu cognoscibile: ergo vt sic cognoscuntur ab ipso. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur: si namque actu cognoscibiles non essent, maximè, quia actu non existunt; sed hoc non obstat: tum, quia præterita, & futura actu physicè non existunt, & tamen actu sunt cognoscibilia, vt docet D. Thom. quæst. 2. de Verit. art. 3. ad 12. ibi: *Dicendum, quod quamuis cognitio non sit nisi entis, non tamen oportet, quod illud, quod cognoscitur sit tunc ens in sui natura quando cognoscitur; sicut enim cognoscimus distantia loco, ita cognoscimus distantia tempore, vt patet de præteritis, & ita non est inconueniens si cognitio ponatur de rebus non æternis.* (S.THO.) Tum etiam, quia actu cognoscuntur ab intellectu creato, quamuis actu non existant: ergo creaturæ possibiles secundum esse formale, quo à Deo, & inter se distinguuntur, actu cognoscibiles sunt.

13 *Si respondeas. In contrarium arguitur.* Si forte dicatur, esse quidem cognoscibiles à nobis, non autem ab intellectu diuino. Obstat contra hanc solutionem, id quod actu est cognoscibile ab intellectu creato, esse etiam actu cognoscibile ab intellectu diuino, nisi in eius cognitione imperfectio Deo repugnans importetur; sed in cognitione creaturarum possibilium secundum esse formale, nulla imperfectio importatur: ergo sunt actu cognoscibiles, non solum ab intellectu creato, sed etiam ab intellectu diuino. *Minor probatur primo.* Minor, in qua est posita difficultas, ostenditur primo: in cognitione creaturarum existentium nulla includitur imperfectio, sicut nec in illarum amore aliqua imperfectio includitur: ergo cognitio creaturarum possibilium nullam dicit imperfectionem. *Secundo.* Secundo: in continentia physica creaturarum possibilium nulla includitur imperfectio; aliàs Deus non contineret eminenter creaturas possibiles continentia physica entitatiua, ex quo fieret, vt omnipotens non esset; cum omnipotentia in physica continentia creaturarum possibilium consistat: ergo in continentia illarum intentionali, & intelligibili nulla imperfectio importatur; & consequenter in earundem cognitione nulla apparet imperfectio.

14 *Quid de censura opposita sententia dicendum.* Si inquiras, qua censura digna sit sententia negans Deo distinctam possibilium cognitionem secundum esse formale, quo à Deo, & inter se distinguuntur. Molina, & plures alij censent esse contra fidem immediatè propter testimonia Scripturæ. Dicendum tamen existimo, quod licet sententia Aureoli prout negat Deo omnem creaturarum cognitionem fidei immediatè aduersetur ob prædicta testimonia, prout tamen negat cognitionem possibilium, non posse hac censura notari; esse tamen temerariam, & erroneam, vel saltim errori proximam.

15 *Sententia negans Deo cognitionem distinctam possibilium nō aduersatur fidei immediatè. Est tamen temeraria.* Primum probo: nam testimonia allegata possunt de creaturis existentibus, vel existuris aliquando explicari, de quibus nomen *creatura* citrà dubium enuntiatur, non autem de possibilibus, de quibus negari potest, quin euidenter euincatur. Secundum constat, est enim illa sententia contraria communi Theologorum consensui in re Theologica, & graui; sed in hoc temeritas Theologica alicuius sententiæ consistit: ergo sententia negans Deo cognitionem creaturarum possibilium secundum esse formale ad minus est temeraria.

16 *Vel erronea, aut errori proxima.* Tertium probatur: nam illa sententia est erronea, quæ opponitur conclusioni euidenter illatæ ex vna præmissa de fide, & alia nota lumine naturali; illa autem est proxima errori, quæ opponitur conclusioni euidenter illatæ ex vna de fide, & alia efficacissimo argumento monstrabili; at sententia negans Deo distinctam cognitionem creaturarum possibilium, huius conditionis est: ergo censenda est erronea, vel saltim proxima errori. Probatur minor: cognitio creaturarum possibilium secundum suum esse formale, & particulare colligitur ex his duabus præmissis, nempè, *Deus habet prouidentiam perfectam creaturarum, & perfecta creaturarum prouidentia distinctam cognitionem possibilium supponit*; quarum prima est immediatè de fide, secunda autem, aut euidenter, aut saltim efficacissimo argumento, & insolubili penè monstrabilis: ergo sententia dictam cognitionem negans opponitur conclusioni per euidentem consequentiam deductæ ex vna præmissa de fide, & alia euidenter cognoscibili, aut saltim efficacissimo argumento monstrabili.

§. II.

Argumenta contraria soluuntur.

17 *Arg. 1. ex August.* CONTRA istam conclusionem arguitur primo ex Parente Augustino *lib. 83. qq. q. 46.* vbi de Deo loquens, ait: *Non enim extra se quidquam positum intuebatur, vt secundum id constitueret, quod constituebat: nam hoc opinari sacrilegium est*: ergo iuxta Augustinum, Deus nihil extra se cognoscit; & consequenter non cognoscit entia possibilia creata secundum esse formale, quo distinguuntur à Deo. *Resp. 1.* Respondeo ex D. Thoma *art. 5. ad 1.* explicando Augustinum, non de obiecto cognito, sed de medio cognitionis, in quo sensu verum est, Deum nihil extra positum intueri; quia quod extra se cognoscit, non est medium cognitionis diuinæ, sed tantum obiectum cognitum à Deo in se ipso. *Resp. 2.* Vel secundo potest explicari de obiecto primario cognito à Deo, sic autem verum est Deum nihil extra se cognoscere. *Tertio respondent alij.* Tertio ab alijs explicatur de idea, & exemplari, in quo sensu verum est nihil creatum fuisse Deo exemplar, quo indiguerit in rerum fabricatione: vnde ex Augustini verbis neutiquam infertur Deum creaturas possibiles non cognoscere secundum esse formale, quo à Deo, & inter se distinguuntur, vt obiectum secundarium.

18 *Arg. 2. ex Hierony.* Secundo arguitur difficili testimonio Hieronymi in illud Habacuc. 1. *Mundi sunt oculi tui ne videas malum*, vbi hæc habet verba: *Cæterùm absurdum est ad hoc Dei deducere maiestatem, vt sciat per momenta singula quot nascantur culices, quotque moriantur, &c.* & paucis interpositis addit: *Ex quo liber ille Apocryphus stultitiæ condemnandus est, in quo scriptum est, quemdam Angelum nomine Tyri præesse reptilibus.* Quibus verbis apertè negat Hieronymus, Deum omnes creaturas sigillatim, & distinctè cognoscere: non ergo est Deo attribuenda distincta creaturarum cognitio, quam absurdam Hieronymus iudicauit.

19 *Respōdet Vazquez.* Respondet Vazquez *art. 6. in comment. num. 16.* Hieronymum loco allegato in ea fuisse sententia, vt negaret Deo minimarum rerum distinctam cognitionem, & solum concessit generalem quamdam notitiam sed non propter hoc, sententiam Hieronymi labefactare debere catholicam veritatem, quam idem Hieronymus docuit in illud Matthæi 10. *Nonne duo passeres asse veneunt?* vbi ait: *Si parua animalia absque Deo Auctore non decidunt, &c. Vos qui æterni estis, non timere debetis, quod absque Dei viuatis prouidentia.* Quibus verbis minimarum rerum prouidentiam, & consequenter distinctam illarum cognitionem statuit in Deo.

20 *Displicet eius solutio.* Hæc tamen istius Auctoris doctrina Nobis placere non potest, sicut nec placuit domesticis suæ familiæ Doctoribus. Et quidem mirum est virum aliàs magni ingenij, & qui in excusandis hæreticis, & pro catholica veritate explicandis sæpe insudauerit, tam parum de Hieronymi Auctoritata curasse, vt nullum inconueniens censuerit, Doctorem Maximum ita absurdam sententiam aliquando tenuisse, maximè cum non difficilem admittat explicationem, quam postea adhibebimus.

21 *Secundo respondent alij. Illam, & benè reijcit Vazquez.* Secundo alij respondent, Hieronymum allegatis verbis solum negasse nouam minimarum rerum cognitionem per singula momenta incipientem, non autem distinctam harum rerum cognitionem ab æterno existentem. Ita apud Vazquez *vbi proximè* Magister *in 1. dist. 39. §. 4.* Et Episcopus Lucensis *in lib. aduertentiarum ad 6 tom.* Hieronymi *cap. 5.* Quæ interpretatio quibusdam Recentioribus placuit. Illam tamen reijcit Vazquez, & benè: nam Hieronymus statuit discrimen inter minimas

minimas creaturas, & homines respectu cognitionis diuinæ, vt constat ex illis verbis: *Non sumus tam fatui adulatores Dei, vt dum potentiam eius, etiam ad ima detrahimus, in nosmetipsos iniuriosissimus eandem rationabilium, quam irrationabilium prouidentiam esse dicentes*. Vbi, vt aperte constat, prouidentiam, & cognitionem, quam negat Deo respectu irretionabilium, in ordine ad creaturas rationales concedit; at creaturas rationales non cognoscit Deus cognitione in tempore de nouo incipiente, sed ab æterno: ergo cognitio, quam neget respectu irretionabilium, non est, quæ de nouo in tempore incipiat, & quam singulis momentis acquirat.

22 *Tertia solutio reijcitur.* Tertio respondere potest, loqui Hieronymum de cognitione primario terminata ad creaturas, non autem negare cognitionem distinctam illarum secundario ad ipsa terminatam. Sed hæc interpretatio eodem argumento reijcitur: nam cognitio diuina, nec etiam ad creaturas rationales terminatur primario; sed Hieronymus statuit discrimen inter rationales, & irrationales creaturas quoad terminare cognitionem diuinam; ergo, quod negat respectu irrationabilium, non est solum primaria terminatio diuinæ cognitionis ad illas.

23 *Vera argumenti solutio.* Quare, his omissis, ad argumentum respondeo, Hieronymum non negare distinctam minimarum rerum cognitionem in Deo, quam fides docet, & naturalis ratio suadet, nec potuisse Doctorem maximum notitiam istam absurdam in diuina mente censere; cum Deus ex minimarum rerum cognitione non impediatur à consideratione maximarum, nec in illarum cognitione vilescat, sed tantum negauit illam specialem prouidentiam erga creaturas irrationales habere, quam habet de rationalibus, quibus præcepta tradidit, eisque rectè viuendi legem præscripsit, præmia promisit, ad illaque adipiscenda quasdam efficaciter, & omnes sufficienter ordinauit. Ita interpretantur Hieronymum *M. Sent.* Magister *in 1. dist. 39. §. 4.* *Hugo.* Hugo de S. Victore *in summa Tract. 1. cap. 1.* & ex ipsis Recentiores. Qua ratione D. Thom. *in hac 1. p. quæst. 22. art. 2. ad 5.* *S. THO.* accepit illud Pauli 1. Corinthiorum 9. *Nunquid de bobus cura est Deo*: non quia irrationales creaturæ sub Dei prouidentia non cadant, sed speciali illo modo, quo regitur rationalis creatura, vt scilicet aliquid illa imputetur ad culpam, vel meritum, & reddatur ei aliquid, vt pœna, vel præmium. Hoc inquam modo speciali creatura irrationalis Dei prouidentiæ non subditur, hanc specialem prouidentiam, & curam, inquit Diuus Thomas, Apostolus remouet à bobus, & hanc Nos asserimus negasse in Deo erga irrationalia Hieronymum.

24 *Opponit Vazquez.* Contra quam interpretationem nil opponit Vazquez, nisi quod verba Hieronymi aliud manifestè indicant, vt legenti constabit. Verum hoc eadem facilitate, qua dicitur, eadem negatur, & maiori cum fundamento: nam inquiro, quod Verbum est in testimonio allegato manifestè indicans negationem cognitionis distinctè irrationabilium in Deo? nullum certè: nam *Respond.* Deum scire per momenta singula neget Hieronymus ab inconuenienti, quod infert, nempe, eandem fore in Deo irrationabilium prouidentiam, ac rationabilium creaturarum; sed hoc inconueniens non sequitur ex notitia distincta singulorum, sed tantum ex scientia practica ordinatiua in eundem finem, & dispositiuam eorundem mediorum: ergo hanc negat, non illam. Et quidem Paulus negans Deo curam de bobus, rectè explicatur de cura speciali, quam habet de creaturis rationalibus; sed etiam habet de creaturis rationalibus scientiam specialem practicam, quam de irrationalibus creaturis non habet: ergo Hieronymus negans Deo scientiam irrationabilium absque violentia aliqua congruentissimè explicatur, quod neget scientiam specialem practicam creaturarum irrationabilium, quam habet de rationalibus.

25 *Instabis.* Si dicas, sequi ex hac interpretatione posse eodem modo Aureolum explicari, cum negat in Deo cognitionem creaturarum, quod nempe negauerit scientiam eandem quam Deus habet de se ipso; consequens non admittemus: ergo nec tradita interpretatio admitti debet. *Respond. primo.* Respondeo primo, omittendo consequens, quod ita explicari possit, cæterum Nobis non eadem cura esse debet de Aureolo, ac de Hieronymo Ecclesiæ Doctore, & inter Doctores Maximo. Et quidem multoties PP. aliquem impugnantes errorem, in oppositum inclinare videntur verbis adeo claris, ac sunt alia, quæ in hæreticis reperiuntur, quo non obstente PP. in catholico sensu explicantur, & hæreticorum verba accipiuntur vt sonant, quia eorum mens est suspecta, nec de illa curantur in sanum sensum reducere. Ita in præsenti, licet non quoad omnia, discurrimus.

26 *Respond. secundo.* Secundo, nego sequelam: tum, quia Aureolus expressè docet cognosci à Deo creaturas secundum esse eminentiale, quod habent in Deo, non secundum esse formale, quo distinguuntur ab ipso, quæ doctrina nullam interpretationem admittit. Tum etiam; quia fundamenta quibus Aureolus suam probat sententiam, omnem cognitionem ad creaturas formaliter terminatam excludunt. Tum denique: nam omnes Scholastici Aureoli sententiam in hoc sensu acceperunt, cum tamen mentem Hieronymi omnes, Vazquio excepto, in catholico sensu explicauerint.

Deinde arguit Aureolus: nulla perfectio Dei potest dependere à creatura; sed si Deus creaturas cognosceret secundum suum esse formale, quo distinguuntur à Deo, aliqua diuina perfectio à creaturis dependeret: ergo illas sic non cognoscit. 27 *Tertio arguit Aureolus.* Maior constat: nam omnis Dei perfectio est ens per se, & à se, & consequenter omnem dependentiam excludit, quæ constituit ens ab alio. Minor autem probatur: cognitio creaturarum, si datur in Deo est perfectio Dei; sed hæc à creatura dependeret, si ad illam terminaretur: ergo si Deus creaturas cognosceret, aliqua diuina perfectio dependeret à creatura. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur: cognitio realiter ab obiecto distincta, realiter dependet ab illo; sed cognitio diuina realiter à creatura distinguitur: ergo si illam habet pro obiecto, realiter ab illa dependet. *Respond.* Respondeo, concessa maiori, negando minorem. Ad probationem, nego minorem: ad illius probationem, distinguo maiorem: ab obiecto primario, concedo maiorem: à secundario, nego maiorem. & concesse minori, distinguo consequens: si creaturam habet pro obiecto primario, concedo consequentiam: si secundario terminatur ad illam, vt de facto contingit, nego consequentiam.

Sed instat contra solutionem istam Aureolus: id dependet ab alio, quod sine illo subsistere nequit, vel quod, illo ablato, aufertur; sed siue primario, siue secundario cognitio Dei terminetur ad creaturas, non potest sine illis subsistere, & illis ablatis non manet: ergo siuè primario, siuè secundario terminetur ad creaturas, dependet ab illis. 28 *Replicat Aureolus.* Maior videtur esse definitio dependentiæ. Minor probatur: non existente creatura Deus illam non cognoscit, & creaturæ possibili reddita repugnente, non posset Deus illam cognoscere: ergo ex non esse existentiæ creaturæ tollitur cognitio diuina de illa, & ex repugnantia creaturæ, quæ de facto est possibilis aufertur Dei cognitio, quam habet de illa.

Respondeo, negando maiorem, & quod illa sit adæquata definitio dependentiæ, sed insuper est necessarium, quod illa connexio nascatur ex subordinatione ad id, ex cuius non esse defectus, quod in scientia Dei creaturarum, siue existentium siue possibilium non euenit. 29 *Respond.* Quæ doctrina *infra* exemplis manifestis illustrabitur. Et instò argumentum in diuina omnipotentia, quam perseuerare in Deo creaturis possibilibus redditis repugnantibus non minus repugnat, quam manere scientiam eorundem in Deo, repugnantia illorum supposita; & tamen ex hoc non colligitur dependentia omnipotentiæ à creaturis possibilibus: ergo ex non perseuerantia alicuius perfectionis, altera non existente, vel reddita repugnante, non sequitur dependentia. *Instatur argumentum.*

Quarto arguitur: cognitio creaturarum possibilium probatur in Deo ex comprehensione sui, & virtutis causatiuæ illarum; sed ex hac comprehensione non sequitur cognitio illarum distincta in particulari, sed ad summum cognitio illarum confusa sub communi entis creati ratione: ergo quamuis hæc concedatur, illa admittenda non est. 30 *Quarto arguitur.* Minor autem ostenditur primo: nam in aliquo vniuersali non habetur distincta, & particularis cognitio; sed Deus est causa vniuersalis creaturarum; ergo in ipso, & ex vi illius non habetur distincta creaturarum cognitio. *Minor probatur primo.*

Secundo: nam vt virtus causæ comprehendatur, non est necessarium omnes illius effectus in particulari cognoscere, vt constat in Angelo comprehendente se ipsum, & potentiam suam intellectiuam, qui tamen cognoscit in particulari omnes actus sibi possibiles; aliàs Angelus comprehendens se ipsum, in se ipso omnes creaturas possibiles deberet cognoscere; cum ad omnes in particulari possint illius actus possibiles terminati: ergo vt Deus se comprehendat, & virtutem suam productiuam, necessarium non est omnes creaturas possibiles cognoscere in particulari, & consequenter ex comprehensione, quam Deus habet de se ipso, non probatur, quod in se omnia possibilia in particulari cognoscat, sed solum infertur cognitio illorum confusa sub communi entis ratione. 31 *Secundo.*

Respondeo, concessa maiori, negando minorem: primam probationem distinguo maiorem: in vniuersali per prædicationem concedo maiorem: in vniuersali adæquatè continente omnes particulares ratione effectuum cognoscibilium, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: nam Deus est causa vniuersalis eminenter perfectissimè continens omnia prædicata creaturarum possibilium, & omnem illorum causam, & ideo ex Dei comprehensione rectè colligitur cognitio omnium creaturarum possibilium non solum in communi, sed etiam secundum omnes proprias & peculiares rationes. Ita in substantia Diuus Thomas *quæst. 2. de scientia Dei art. 4. ad 7.* 32 *Respond. Ad 1. probationem minoris.*

Ad secundam probationem distinguo antecedens: virtus causæ adæquatæ continentis effectus sub omni ratione illorum, nego antecedens: virtus causæ non adæquatæ, concedo antecedens, & nego consequentiam: nam Deus est adæquata causa creaturarum possibilium sub omni illarum ratione eminenter continens, non solum prædicata communia, & vniuersalia, sed etiam specifica, & indiuidualia, & ideo vt comprehenda- 33 *Ad 2. probationem.*

tur,

tur, debent omnes creaturæ possibiles non solum in communi, sed etiam in particulari cognosci: secus in Angelo opposita de causa contingit: nam intellectus Angeli non est causa sufficiens omnium cognitionum possibilium secundum omnem differentiam illarum, sed tantum secundum rationem cognitionis Angelicæ: vnde potest comprehendi, quin in illo omnes cognitiones possibiles vt distinctæ cognoscantur: quæ doctrina est D. Thomæ *quæstione 2. de verit. art. 4. in corp. & in solut. ad 3. & 7. argumentum.*

34 *Instabis.* Sed dices: in causa non adæquata non potest effectus cognosci secundum omnem rationem; sed dantur aliqui effectus, quorum Deus causa adæquata non est; ergo saltim isti effectus non cognoscuntur in Deo secundum omnem rationem: & consequenter non cognoscuntur ab ipso. Maior constat ex doctrina nuper tradita. Minor autem probatur: ideo principium vitale non est causa omnino adæquata sui actus, quia indiget diuino concursu, sine quo ipsum adæquatè non continet; sed Deus se solo sine principio vitali non potest actum vitalem producere, vt tenet verior sententia: ergo illius causa omnino adæquata non est; & consequenter actus vitalis vt possibilis non cognoscetur à Deo in se ipso secundum omnem rationem.

35 *Respond.* Respondeo, negando minorem. Ad probationem, distinguo maiorem: quia indiget Dei concursu, & illum in se non continet, nec formaliter, nec eminenter, concedo maiorem; præcisè, quia illo indiget, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: quia licet Deus nequeat sine principio vitali actum vitalem producere; in se tamen continet eminenter principium ipsum vitale, & omne quod ad existentiam actus vitalis exigitur, & ideo est sufficiens medium cognoscendi actum vitalem secundum omnem rationem. Quæ doctrina est D. Thomæ *loco nuper allegato in corp. & in solut. ad 3.*

§. III.

Vltimum argumentum proponitur, & examinantur varij modi dicendi.

36 *Vltimo arguitur.* DENIQVE arguitur: quod in se actu non est, non est actu cognoscibile; sed creaturæ possibiles in statu possibilitatis actu non sunt: ergo non sunt cognoscibiles actu; & consequenter in se ipsis non cognoscuntur à Deo, nec primario, nec secundario. Consequentia liquet. Maior constat: nam cognoscibilitas consequitur entitatem: ergo quod actu non est, non est actu cognoscibile. Minor autem probatur: creaturæ pro statu possibilitatis actu sunt nihil, aliàs aliquid creatum existeret necessario ab æterno, & sine Dei causalitate, quæ necessaria esse nequit; sed nihil, & ens opponuntur: ergo pro statu possibilitatis actu non sunt; & consequenter cognoscibiles actu esse nequeunt.

37 *Prima solutio Henrici.* Huic argumento variè occurritur à Theologis iuxta varios modos explicandi possibilitatem creaturarum. Prima solutio, concessa maiori, negat minorem; licet namque creaturæ possibiles antequam in tempore producantur, existentiam non habeant, habent tamē actu extra Deum aliquod verum esse ab æterno, & ratione istius esse sunt cognoscibiles actu, & actu terminant cognitionem diuinam. Hæc tribuitur Henrico *quodlib. 8. quæst. 1. & 9.* Illamque vt principijs fidei disonam reijciunt communiter Theologi, & merito, si Henricus aliquod verum esse physicum æternitate positiuè mensuratum extra Deum creaturis conuenire contendat. Nam sequitur, vel Deum de necessitate illud esse creasse, vel esse independens à Deo, quorum vtrumque disonat fidei principijs, ex quibus habetur Deum in tempore omnia creasse, & nihil extra se necessario producere, & omne ens creatum illius concursu dependere. Si tamen de esse essentiæ consistente in connexione prædicatorum essentialium loquatur, quod non positiuè, sed negatiuè tantum dicatur æternum, veram esse illius doctrinam ex dicendis *infra* constabit.

Hæc solutio principijs fidei aduersatur. Et reijcitur.

38 *Secunda solutio. Scotistarum.* Secunda solutio, concessa etiam argumenti maiori, distinguit minorem: non sunt actu in esse physico entitatiuo, & perfecto, concedit minorem: in esse cognito, quod est esse diminutum, negat minorem, & consequentiam. Hæc tribuitur Scoto *in 1. dist. 35. & 36. & dist. 43. §. aliter dico, & in 2. dist. 1. quæst. 2. prope finem*, vbi docet, creaturas antequam de facto in tempore producantur à Deo, nullum esse reale sibi intrinsecum habere, nec essentiæ, nec existentiæ, ab æterno tamen produci ab intellectu diuino, non secundum esse reale, sed secundum esse cognitum: non in primo instanti naturæ, nam in hoc Deus se ipsum cognoscit sine vllo respectu ad creaturas, sed in secundo instanti; in hoc namque creaturas cognoscit, & illas in esse cognito producit, quod non est esse simpliciter, sed tantum secundum quid, & diminutum, & ab hac cognitione diuina habent creaturæ primam possibilitatem, & creatura sub hoc esse producta, se ipsa habet vt illi existentia non repugnet.

39 *Si opponatur.* Nec valet: *Producitur ab æterno homo, v. g. in esse cognito: ergo producitur absolutè, & simpliciter*; quia esse in cognitione est diminutum respectu esse simpliciter, sicut producta imagine Cæsaris mortui, Cæsar producitur in esse repræsentati: ex quo non colligitur Cæsarem produci simpliciter; nec sequitur: *ergo simpliciter est*: quia vt repræsentetur non est necessarium vt sit. Scotum sequuntur Radda. *1. p. controuers. 29. art. 3.* Smising. *de Deo vno tract. 3. disp. 2. num. 35.* & Franciscus Fœlix *de scientia Dei cap. 4. difficultate 1. num. 9. & sequentibus*, & communiter omnes Scotistæ, vno solo, quem viderim, dempto, scilicet, Pontio *in cursu Philosophyco disp. 69.* vbi docet, creaturas ratione sui in statu possibilitatis habere esse quoddam diminutum, ratione cuius illis non repugnat existere, quod esse diminutum, nec consistit in extrinseca denominatione ab omnipotentia, vel aliquo Dei attributo, nec efficienter causatur ab intellectione diuina, sed ipsis conuenit ab intrinseco, & est medium inter ens reale, & rationis, non quia sit vtrumque extremum, sed quia conuenit cum ente rationis in eo quod non existit realiter, & cum ente reali conuenit in eo quod illi realis existentia non repugnat. Scotum autem docentem creaturas possibiles ab intellectu diuino habere, quod sint possibiles explicat de proxima possibilitate, quia cum, vt sint, ab omnipotentia & voluntate dependeant, & voluntas in incognitum ferri non possit, sit, vt creaturæ non sint proximè possibiles, nisi vt actu cognitæ à diuino intellectu, sicut bonum non est proximè amabile, nisi vt est in apprehensione.

Respond.

Radda Smising. Fœlix.

Pontius aliter Scotū explicat.

40 *Hæc explicatio est contra Scoti mentem.* Hæc tamen explicatio, Scoti menti non congruit: nam dist. 43. relata hæc habet verba: obiectum habet, quod sit primo possibile per intellectum diuinum producentem in primo instanti illud in esse intelligibili; at possibilitas proxima non dat obiecto, quod sit primo possibile, sed remotam possibilitatem supponit, vt Pontius fatetur: ergo verba Scoti non saluat, nec mentem. Præterquamquod locis allegatis expressè fatetur ante illud esse cognitum, nullum esse formale in creaturis præsupponit distinctum ab esse increato Dei; at iuxta istum Auctorem ad esse cognitum, ex quo habent proximam possibilitatem, supponitur in creaturis aliud esse diminutum distinctum à Deo, per quod habent primo possibilitatem: ergo mentem Scoti non sequitur.

41 *Aliquorum impugnatio.* Quidquid tamen de hoc sit sententia ex Scoto relata communiter à cætera Theologia extra eius Scholam deseritur. Contra illam opponunt aliqui: nam scientia speculatiua non facit, sed supponit obiectum; sed scientia Dei possibilium prout ad illa terminata, non est practica, sed speculatiua: ergo non dat rebus possibilitatem, nec sub aliquo esse etiam diminuto producit. Hoc tamen argumentum non viget: instatur namque in notitia, ex qua diuinum Verbum procedit, quæ quidem practica cognitio non est; & tamen Verbum producit, & hoc ideo quia licet ex illa diuinum Verbum procedat, non tamen talis est quod tradat regulas operandi, quod ad cognitionem practicam est necessarium; ergo quamuis cognitio Dei creaturarum possibilium non practica, sed speculatiua sit, poterit illa sub aliquo esse producere, vel saltim ex hoc principio talis productio non tollitur.

Hæc impugnatio non viget.

42 *Scoti solutio reijcitur primo.* Aliter ergo sententia Scoti impugnatur primo: nam illud esse diminutum, vel est à cognitione diuina formaliter, vel efficienter: neutrum dici potest: ergo creaturæ possibiles in nullo esse reali etiam diminuto causantur ab æterno ab intellectu diuino. Maior est certa: non enim alius modus imaginabilis est, quo creaturæ in esse cognito causentur ab intellectu diuino, nisi vel per hoc, quod à diuina cognitione cognitæ denominentur, vel ab illa aliquod esse efficiatur. Minor pro prima parte ostenditur primo: nam per illud esse cognitum, vel diminutum constituuntur creaturæ possibiles in ratione obiecti terminantis cognitionem diuinam, sed cognitio, vt terminata ad obiectum, non potest per modum formæ suum obiectum constituere, sicut visio non potest formaliter constituere proprium obiectum, nec potentia, vt forma, proprium obiectum constituit: ergo illud esse diminutum, & æternum non est à Diuina cognitione formaliter.

Minor pro 1. parte probatur primo.

43 *Secundo probatur.* Secundo probatur: nam eo ipso quod creaturæ à diuina cognitione formaliter esse diminutum haberent, non possent dici ab æterno per diuinum intellectum productæ; sed iuxta Scotum ab æterno producuntur per diuinum intellectum: ergo id non habent à cognitione diuina formaliter. Minor est doctrina Scoti; maior autem probatur: non enim stat cognitum, vt à cognitione denominatum produci, nisi à producente cognitionem denominationem tribuentem; sicut visum vt à visione denominatum nequit produci, nisi à producente visionem; sed diuina cognitio non producitur ab æterno ab intellectu diuino, aliàs realiter distingueretur ab illo, quod Scotus non concedet: ergo eo ipso quod creaturæ haberent illud esse diminutum à diuina cognitione formaliter, non possent dici ab æterno secundum illud esse per intellectum productæ.

44 *Respōdet Scotus.* Nec sufficit respondere cum Scoto: creaturas in secundo instanti naturæ produci in esse cognito per hoc, quod cognitio diuina in illo instanti protendatur ad illas, ad quas pro primo instanti cognitionis essentiæ, non terminabatur. Non, inquam, sufficit,

contra. sufficit; sicut namque diuina cognitio sub prima terminatione ad essentiam non est vere ab intellectu producta: ita sub secunda terminatione, vel extensione, producta ab intellectu diuino non est, & eadem ratione, quia, nempè, sub nulla ex his considerationibus realiter ab illo distinguitur: ergo si esse cognitum, & diminutum creaturis ab æterno conueniens præstatur formaliter à diuina intellectione vt in secundo instanti ad illas extensa, non possunt dici secundum illud esse ab intellectu diuino ab æterno productæ.

45 *Confirmatur.* Quod amplius vrgetur: non enim potest dici essentiam diuinam ab intellectu produci secundum esse cognitum; at non alia ratione nisi quia esse cognitum præstatur formaliter à cognitione improducta: ergo si esse cognitum, & diminutum prouenit formaliter à cognitione diuina prout in secundo instanti ad creaturas terminata, & prout sic improducta, non possunt creaturæ secundum illud esse, dici productæ ab intellectu diuino.

46 *Si respondeatur.* Si fortè dicatur: rationem cur diuina essentia nequeat dici producta secundum esse cognitum, non esse quia præstatur formaliter à cognitione improducta, sed quia supponitur habens esse simpliciter pro priori ad sui cognitionem, creaturæ autem primum esse per cognitionem accipiunt, & ideo dici possunt ab intellectu productæ. *In contrarium obstat.* In contrarium obstat, supponi essentiam diuinam ante sui cognitionem, & non supponi creaturas, tantum probare creaturas primo produci, & non essentiam diuinam, non autem quod hæc nullo modo producatur: ergo si essentia diuina per hoc quod à Deo cognoscatur, non potest dici vlla ratione producta, ideo est, quia cognita formaliter constituitur per cognitionem improductam.

47 *Antecedens probatur.* Probo antecedens: quod essentia diuina supponatur ante sui cognitionem, solum probat non produci secundum id, quod supponitur in illa; sed quamuis supponatur essentia ante cognitionem, non tamen supponitur ante illam vt cognita, nec vt cognitionem terminans: ergo ex tali suppositione solum sequitur non produci essentiam sub ratione essentiæ, non autem quod producatur vt cognita, vel vt cognitionem terminans, si esse cognitum, vel terminans cognitionem capax est terminandi productionem; & consequenter si etiam prout sic non producitur ab intellectu diuino, ideo est, quia cognita constituitur cognitione improducta. Ex quo vlterius sequitur, esse cognitum, & diminutum, sub quo producuntur creaturæ ab intellectu diuino, non esse à cognitione diuina formaliter, nec in extrinseca cogniti denominatione consistere, vt defendit Smising. *vt supra.*

48 *Minor principalis discursus quoad 2. p. probatur.* Quod autem illud esse diminutum creaturarum possibilium non sit ab intellectione diuina efficienter, probatur: nam eo ipso quod sit à diuina cognitione efficienter, non est aliquid increatum, sed creatum; cum nulla formalitas increata efficienter causetur à Deo; sed non potest affirmari esse aliquid creatum: ergo non potest esse ab intellectione diuina efficienter. *Minor prob. 1.* Probatur minor primo: nam secundum fidem omne esse creatum incœpit in tempore esse. ergo nullum esse creatum est ab æterno productum ab intellectu diuino. *Secundo.* Secundo: quia nullum esse creatum à Deo necessario causatur; sed illud esse diminutum, non libere, sed necessario est à Deo: ergo aliquid creatum non est.

49 *Respondebis.* Dices, veram esse minorem de esse creato reali, & simpliciter tali; hoc namque, nec fuit ab æterno, nec à Deo potest necessario procedere; falsam autem de esse creato diminuto, intentionali, & rationis; esse autem, quod Scotus tribuit creaturis possibilibus ab æterno productum ab intellectu diuino, non est simpliciter tale, nec reale, sed diminutum, intentionale, & rationis, quod esse ab æterno, & necessario produci per intellectum diuinum absque vllo inconuenienti conceditur.

50 *Contra 1.* Sed contra primo: non enim minus inconueniens apparet, quod Deus necessitatus sit ab intrinseco ad causandum ens diminutum rationis, quam ens simpliciter reale: ergo si ad esse reale simpliciter necessitari non potest, nec etiam ad ens diminutum, & rationis. *Secundo.* Secundo: nam ens rationis est, quod non habet verum esse, sed ab intellectu fictum; sed fictio diuino intellectui repugnat: ergo ab illo nequit causari illud esse diminutum. *Tertio.* Tertio: nam enti rationis, realis existentia repugnat; sed ei, quod iuxta Scotum ab æterno producitur ab intellectu diuino, non repugnat realiter existere: ergo ens rationis non est.

51 *Secundo, & principaliter reijcitur Scoti solutio.* Secundo principaliter sententia Scoti impugnatur: ad hoc enim constituitur à Scoto productio creaturarum sub illo esse diminuto ab intellectu diuino, vt illis possibilitas conueniat consistens in non repugnantia vt existant; sed hæc non potest illis ab intellectu diuino competere: ergo talis productio non datur. Maior constat: nam iuxta Scotum, creaturæ ab intellectu diuino recipiunt primam possibilitatem, vt ex eius verbis contra Pontium *supra* vidimus. Et insuper: nam si independenter ab intellectu illis possibilitas conueniret; ad intellectum diuinum supponerentur creaturæ secundum esse formale: nam possibilitas de creaturis formaliter prædicatur: ergo productio creaturarum secundum esse rationis, & diminutum, ad hoc, in doctrina Scoti adstruitur, vt illis possibilitas conueniat.

Minor autem ostenditur primo: quod enim homini non repugnet existentia, & chimeræ existentia repugnet, non potest prouenire ab intellectu diuino; aliàs hæc causalis esset vera; *ideo homo non repugnat, quia cognoscitur à Deo: & ideò repugnat chimera, quia cognoscitur ab intellectu diuino*, quod asserere ridiculum est: ergo, quod creaturis non repugnet existentia, non habent ab intellectu diuino. 52 *Minor probatur primo.*

Secundo: nam ab eo, in quo homo, & chimera conueniunt, non potest prouenire, quod vni, & non alteri realis existentia repugnet; at in hoc, quod est cognosci ab intellectu diuino conueniunt chimera, & homo; vtrumque namque cognoscitur: ergo quod homini non repugnet existentia, in quo eius possibilitas consistit, non potest illi competere ab intellectu diuino. Tertio: nam huius, quod est homini non repugnare existentiam, & chimeræ repugnare, debet reddi aliqua ratio, à qua possibilitas hominis, & impossibilitas chimeræ proueniat; sed huius discriminis prima ratio esse non potest cognosci, vel non cognosci ab intellectu diuino: ergo ab alio, quam ab intellectu diuino habent creaturæ possibiles primam possibilitatem; quod adeò certum censuit Pontius vbi *supra*, vt asserat, non posse ab aliquo Scotista negari. *Secundo.* *Tertio.*

Respondebis, hominem (exempli gratia, & idem est de quauis alia creatura asserendum) à se ipso habere formaliter, quod illi existentia non repugnet, cæterum principiatiuè id habere ab intellectu diuino, à quo habet efficienter illud esse diminutum. Ex quo tantum sequitur à se ipso habere possibilitatem formaliter, quod non inficiatur Scotus, non autem quod id non habeat à diuino intellectu efficienter. 53 *Respondebis.*

Quæ doctrina in eo, quantum percipio, consistit, quod sicut hominem existere animal rationale habet à se ipso formaliter, à Deo tamen efficienter, qui dat existentiam homini; ita quod non repugnantia ad realiter existendum homini conueniat, prouenit ab ipso homine formaliter, & efficienter ab intellectu diuino, qui hominem cognoscendo, efficienter causat hominem sub illo esse intentionali, cui conuenit, & de quo prædicatur prædicta non repugnantia, quia hæc conuenire non potest, nisi supponatur extremum, de quo affirmetur; & sicut inconueniens non est, quod prædicata opposita hominis, & equi v. g. illis vt existentia à Deo principiatiuè conueniant, quamuis in hoc, quod est à Deo effici assimilentur; ita inconueniens non est, quod repugnantia, & non repugnantia ad realiter existendum conueniant chimeræ, & homini principiatiuè ab intellectu diuino, quamuis tam chimera, quam homo illius terminent cognitionem, & in hoc non disconueniant. 54 *Explicatur solutio.*

Sed contra primo: vt enim non repugnantia ad realiter existendum esset ab intellectu diuino efficienter, oportebat effici ab ipso aliquod extremum, cui ratione sui conueniret prædicta non repugnantia; sed hoc non potest defendi; ergo nec quod non repugnantia ad realiter existendum homini conueniat ratione sui formaliter, & efficienter ab intellectu diuino. 55 *Reijcitur primo.*

Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur: quod efficitur ab intellectu diuino non est verum ens, & reale, sed rationis; aliàs aliquod ens reale, & verum esset ab æterno necessario productum ab intellectu diuino, in quo sensu Caietanus, & alij docti Thomistę sententiam Scoti acceperunt, & sic acceptam acritèr damnarunt, & meritò; sed enti rationis, realis existentia repugnat: ergo non potest defendi effici necessario ab intellectu diuino extremum non repugnantiæ ad realiter existendum, id est, extremum, cui non repugnantia realis existentiæ conueniat, & de quo hæc non repugnantia enuncietur.

Contra secundo, & explicatur obiectionis efficacia retorquendo exemplum adductum, ideò Petrus est albus à Deo efficienter, & Paulus à Deo efficienter est niger, quia per actionem diuinam efficienter causantur istæ qualitates oppositæ, quæ ratione sui oppositos præbent effectus in genere causæ formalis: ergo vt possibilitas conueniat homini v.g. ab intellectu diuino efficienter, & chimeræ impossibilitas, debet præter diuinam intellectionem dari aliquid causatum ab illa efficienter, quod sit ratio possibilitatis hominis, & impossibilitatis chimeræ; sed ens rationis, quod solum in sententia Scoti ab intellectione diuina causatur, non potest esse ratio possibilitatis realis, qualis est possibilitas hominis: ergo possibilitas hominis, & chimeræ impossibilitas nequeunt esse principiatiuè efficienter ab intellectu diuino. 56 *Secundo.*

Quod si propter hæc asseratur cum Pontio, illud esse diminutum, non esse ens rationis, nec reale, sed medium conueniens cum ente rationis in negatione realis existentiæ, & cum ente reali in non repugnantia ad realiter existendum. Obstat primo, iam deseri sententiam Scoti, qui, vt vidimus, & vt communiter explicatur, illud esse diminutum, asserit, esse ens rationis, non relatiuum, sed absolutum. 57 *Respondebis.* *Contra 1.*

Obstat

Contra 2

Obstat secundo: hoc esse medium inter ens reale, & rationis in nullo alio posse consistere, quam in esse essentiæ, & quidditatis; at esse essentiæ non conuenit creaturis ab intellectu diuino, sed ratione sui ab intrinseco: ergo ratione huius esse non producuntur creaturæ possibiles ab æterno secundum esse aliquod diminutum...

38 *Aliorum Solutio*

Aliorum solutio est, creaturas possibiles pro statu possibilitatis nullum esse habere actu essentiæ, vel existentiæ in se ipsis, sed tantum sunt actu in causa, in se ipsis possibiliter, & hoc sufficit vt actu cognoscantur à Deo, quia quamuis actu cognoscantur ex parte cognoscentis, non tamen actu obiectiuè, hoc est, actu cognosci, non vt actu, sed vt possibiliter existentes. Hæc tribuitur Herueo *quodlibet.* 11. *q.* 1. Soncinati *l.* 9. *Metaphysica q.* 4. quos sequuntur Bañes, & Zumel *supra q.* 10. *art.* 3. & Suarez *in Metaphysica tom.* 2 *disp.* 31. *sect.* 2. vbi docet, creaturis possibilibus ab æterno nullum esse conuenire, esse certum secundum fidem.

Herv. Soncin. Bañez. Zumel. Suar.

59 *In forma respondent argumento facto.*

Iuxta quos Auctores in forma respondetur argumento facto: quod in se actu non est, non est actu cognoscibile motiuè, concedo maiorem, terminatiuè tantùm, subdistinguo maiorem: non est actu cognoscibile, vt actu existens, concedo maiorem: vt existens possibiliter, nego maiorem: & concessa minori de esse formali in se ipsis, distinguo consequens distinctione maioris: non sunt actu cognoscibiles motiuè, concedo consequentiam: terminatiuè, vel nego consequentiam, vel distinguo consequens: non sunt actu cognoscibiles, vt existentes actu, concedo consequentiam: vt possibiliter existentes, nego consequentiam. Itaque sicut futura actu terminant cognitionem diuinam, non vt existentia actu, sed vt actu extitura, quia in causa habent esse determinatum, vt pro suo tempore sint; ita possibilia actu cognoscuntur à Deo, non vt existentia, nec vt extitura actu, sed vt possibiliter existentia, quia licet in se actu non sint in se ipsis formaliter, sunt actu eminenter in causa, cum illorum existentia vt possibili connexa.

60 *Confirmãt solutionem ex D.Thom.*

Quæ solutio videtur tradita ab Angelico Doctore *in hac quæst. art.* 9. *ad* 1. vbi cum sibi obiecisset: *Scientia Dei non est nisi verorum; sed verum, & ens conuertuntur: ergo scientia Dei non est non entium*, idest non existentium. Respondet. *Ad primum dicendum quod secundum quod sunt in potentia, sic habent veritatem, ea quæ non sunt actu, verum est enim ea esse in potentia, & sic sciuntur à Deo.* Et *quæst.* 2. *de Veritate art.* 3. *ad* 12. ibi: *Dicendum, quod quamuis cognitio non sit, nisi entis, non tamen oportet, quod illud, quod cognoscitur, sit tunc ens in sui natura, quando cognoscitur; sicut enim cognoscimus distantia loco, ita cognoscimus distantia tempore.*

61 *Reijcitur ista solutio.*

Cæterum contra hanc solutionem obstat: nam licet illius doctrina sit vera loquendo de ente participaliter, qua ratione importat existentiam, de quo sic sumpto loquutus est D. Thomas, non tamen est vera de ente nominaliter sumpto, qua ratione est concretum essentiæ: quod probo: nam hæc propositio, *homo est ens*, ab æterno cognoscitur à Deo vt vera; sed in illa non enuntiatur ens vt conueniens possibiliter, sed vt de facto conueniens: ergo ab æterno actu cognoscitur ab intellectu diuino hominem esse actu ens; & consequenter homo in statu possibilitatis est ens verum, & reale ab æterno, non realitate existentiæ, sed essentiæ. Vtraque consequentia est bona. Maior constat: nam hæc propositio, *homo est ens*, est æternæ veritatis, non minus quam ista, *homo est animal, viuens, &c.* ergo nunquam incœpit esse vera, sed ab æterno fuit vera, & vt talis actu cognita à Deo.

62 *Minor probatur primo.*

Minor autem ostenditur primo: nam hæc propositio, *homo est ens*, diuersa est ab ista, *homo potest esse ens*; sed in hac secunda enuntiatur ens, vt conueniens possibiliter: ergo in prima, vt conueniens de facto. *Secundo.* Secundo: nam homo ad sua prædicata essentialiter conuenientia, nunquam fuit in potentia; sed in illa propositione prædicatur ens de homine secundum essentialem conuenientiam: ergo non prædicatur vt possibiliter, sed vt actu conueniens. *Tertio.* Tertio: nam in hac propositione, *homo est animal*, non prædicatur animal posse conuenire homini, sed vt conueniens actu: ergo pariter in hac propositione, *homo est ens*, non prædicatur ens, vt possibiliter, sed vt actu conueniens.

63 *Quarto.*

Denique: nam si in hac propositione, *homo est ens, animal, viuens, &c.* non enuntiarentur prædicata vt actu, sed vt possibiliter conuenientia, nullum esset discrimen inter propositiones de prædicatis contingentibus, & de prædicatis necessarijs, & essentialibus; sed hoc asserendum non est: ergo prædicata necessaria enuntiantur, non vt possibiliter, sed vt actu conuenientia. Probatur maior: hæc propositio, *homo est quantus, vel extensus*, enuntiata quantitate, vt possibiliter conueniente, est æternæ veritatis: nam ex conceptu substantiæ conuenit essentialiter homini capacitas suscipiendi quantitatem: ergo si prædicata essentialia enuntiantur de subiecto tantum vt possibiliter conuenientia, nullum erit discrimen inter propositiones de prædicato essentiali, & de prædicato accidentali, & contingenti.

Dices, propositionem istam essentialem, *homo est ens*, esse in sensu conditionali accipiendam, & similiter istam, *homo est animal*, ita vt sensus sit, *si homo est, animal est, si homo est, est ens*, & sic de alijs propositionibus essentialibus; vt autem in hoc sensu sint veræ ab æterno, non est necessaria realitas essentiæ, vel existentiæ ab æterno conueniens; conditionalis enim nihil ponit in esse, sed solum petit bonitatem consequentiæ. 64 *Responsio debilis.* Sed contra: nam sequitur, hanc propositionem, *homo est animal existens*, esse æternæ veritatis, non minus, quam ista, *homo est animal*; consequens est falsum: ergo & tradita solutio. Minor cum consequentia tenet. Sequela autem probatur: hæc propositio, *homo est animal existens* in sensu conditionali est æternæ veritatis; cum sit consequentia formalis, & quæ nunquam potest instari, *homo existit: ergo est animal existens*: ergo si hæc propositio, *homo est animal*, solum est æternæ, & necessariæ veritatis accepta in sensu conditionali, hæc etiam, *homo est animal existens*, erit necessaria, & veritatis æternæ. *Contra*

§ IV.

Traditur, & defenditur vera argumenti solutio.

65 *Pro vera argumenti solutione nota I. Secundo.*

VNDE, hac solutione in sua probabilitate relicta, aliter est argumento facto occurrendum, notando primo: ens accipi dupliciter posse: primo nominaliter, qua ratione est concretum essentiæ; secundo participaliter, qua ratione est concretum existentiæ, & est idem, quod existens. Notando secundo: quod verbum *est*, etiam dupliciter potest considerari: primo, prout dicens connexionem essentialem prædicati cum subiecto, qua ratione, etsi significetur cum tempore, quia connexionem illam importat, vt ex parte modi significandi tempore mensuratam, absoluitur tamen à tempore, quia non petit, vt extrema existant pro differentia temporis, quam importat. Secundo accipitur pro existentia vnitiuè significata, qui est proprius modus significandi verbi, & sic à tempore non absoluitur, sed restringit extrema, hoc est, ad veritatem propositionis petit, vt extrema existant pro differentia temporis, quam importat, scilicet, pro tempore præsenti.

66 *Creaturæ possibiles sunt entia nominaliter, non participaliter.*

His positis, asserendum existimo, creaturas in statu possibilitatis non esse actu entia, sumpto ente participaliter; & verbo vniente pro existentia, & restringente extrema propositionis, esse tamen actu entia, sumpto ente nominaliter, prout est concretum essentiæ, & verbo vniente pro connexione essentiali, & à tempore absoluto, & hanc realitatem essentiæ, vt actu illis conuenientem sufficere vt obiectiuè sint veræ, & actu in se ipsis secundario, & terminatiuè ab æterno cognoscantur ab intellectu diuino.

67 *Ad arg. in forma resp.*

Iuxta quam doctrinam respondeo ad argumentum in forma, distinguendo maiorem: quod in se actu non est, ly *est* vniente pro essentia, non est actu cognoscibile, concedo maiorem: ly *est* vniente pro existentia, nego maiorem. & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: nam licet creaturæ possibiles in statu possibilitatis, non sint actu, sed tantum in potentia existantes, nec ens, sumpto ente participaliter, & verbo copulante pro existentia, sunt tamen actu ens sumpto ente nominaliter, & verbo vniente pro essentia.

68 *Ad minoris probationem.*

Ad probationem minoris, quatenus distinctioni traditæ obstare potest, distinguo maiorem: creaturæ possibiles actu sunt nihil, prout nihil, opponitur enti participaliter, hoc est enti realiter existenti, concedo maiorem. prout nihil opponitur enti sumpto nominaliter, hoc est, pro habente essentiam, & quidditatem, nego maiorem: & concessa minori, distinguo consequens distinctione maioris: solùm enim sequitur non esse actu existentia, non autem non esse actu, ens, hoc est, actu habens sua prædicata essentialia, suam quidditatem, & essentiam.

69 *Capreol.*

Modum illum dicendi docuit Capreolus *in* 1. *dist.* 8. *q.* 1. *art.* 1. *in* 1. *ratione* 1. *concl. & art.* 3. *ad* 5. *Godofredi, & ad* 1. *&* 3. *argum. Aureoli, & in* 2. *dist.* 1. *q.* 2. *art.* 3. *ad* 4. *Aureoli contra* 1. *conclusionem*, & videtur non obscurè tradi à Caietano *cap.* 4. *de ente, & essentia quæstione* 6. *& cap.* 5. *quæst.* 11 vbi docet, rerum essentias esse entia realia, vt ens reale opponitur enti fabricato ab intellectu. Illum sequitur, & fusè explicat Nazarius *in hac prima parte quæstione tertia artic. quarto controuers.* 1. Tenet etiam Basilius Legionensis *quæstione octaua Scholastica cap.* 8. & ex PP. Societatis Granadus *tract. de Potentia Dei disp.* 7. *sect.* 2. *num.* 6. & Albertinus *tom.* 2. *de prædicamento substantiæ q.* 1. & nouissimè sequitur Mag. Martinez *in Metaphysica* 1. *p. controu.* 7. *art.* 1. probatque ex D. Thoma *quodlibeto* 8. *art.* 1. *in corpore*, vbi docet: quod *remotis omnibus, quæ senario perficiuntur, adhuc remanet natura senarij, & illius naturæ competit perfectio*, quod etiam repetit *solut. ad* 1. *& ad* 3. docet, nulla remanente creatura quoad esse, adhuc naturam humanam talem mãsuram, quod ei rationalitas competat, non autem potest senario non existenti cõuenire perfectio, & humanitati existenti cõuenire rationalitas quin illis realitas competat, quæ cum realitas existentiæ non sit, erit realitas essentiæ in connexione prædicatorum consistens.

Nazar. Legion. Granad. Albert. Mart. S.Tho.

Sed

70 *Replicabis 1.* Sed contra hanc doctrinam obijcies primo: nihil distinctum à Deo potest esse ens absolutè, & simpliciter necessarium; sed si creaturæ possibiles in statu possibilitatis essent ens verum, & reale, aliquid distinctum à Deo, esset absolutè, & simpliciter necessarium, cum creaturæ vt sic à Deo distinguerentur, illisque essentialiter repugnaret non esse, in quo consistit esse necessarium simpliciter: ergo creaturæ in statu possibilitatis non sunt actu ens verum, & reale. *Secundo.* Secundo: nam si homo v. g. ante sui primam productionem in tempore, esset ens verum, & reale, fieret, non fuisse creatum in tempore: consequens est contra fidem: ergo doctrina solutionis nullatenus sustineri potest. Patet sequela: nam creatio est productio entis ex nihilo; sed id, cuius essentia realis supponitur non fit ex nihilo: ergo si homo ante sui productionem habuit realitatem essentiæ, non fuit creatus.

71 *Confirmatur 1.* Confirmatur, & vrgetur primò: id, cuius productioni materia supponitur, non creatur: ergo id, cuius productioni supponitur realis essentia, non potest creari. *Confirmatur 2.* Confirmatur, & vrgetur secundo: nam sequitur, non posse hominem annihilari de potentia absoluta; consequens derogat fidei: ergo doctrina tradita sustinenda non est. Probatur sequela: annihilatio est desitio entis in nihilum, idest, nullo sui remanente; sed implicaret hominem desinere in nihilum; cum implicaret non remanere illius esse essentiæ quidditatiuum, quod, vt supponitur, est verum, & reale ens: ergo implicaret hominem annihilari.

72 *Confirmatur 3.* Confirmatur, & vrgetur vltimo: nam sequitur essentias rerum fuisse ab æterno creatas; consequens est contra fidem: ergo creaturis in statu possibilitatis, nullum reale actuale competit. Probatur sequela: homo v. g. in statu possibilitatis est verum ens reale realitate essentiæ, non à se, alias esset Deus: ergo ab alio; & consequenter media vera, & reali actione; sed talis actio est creatio, cum sit productio entis ex nihilo, hoc est nihil præsupponens: ergo est ab æterno creatus, & idem est de quauis alia creatura in statu possibilitatis dicendum, quod nempè, sit ab æterno creata.

73 *Respondebis 1.* Tertio objicies: de fide est essentias creaturarum non extitisse ab æterno; sed si haberent, non solum esse potentiale in causa; sed etiam esse actuale in se ipsis; extitissent ab æterno: ergo in se ipsis omni esse actuali carent; & consequenter solum habent esse potentiale in causa. *Minor probatur primo.* Minor ostenditur primo: nam iuxta Diuum Thomam *supra quæstione quinta articulo primo ad primum. Secundum hoc simpliciter aliquid dicitur ens, secundum quod primo discernitur ab eo, quod est in potentia tantum*; sed si creaturæ possibiles haberent actu esse reale in se ipsis, essent discretæ ab eo, quod est tantum in potentia causarum: ergo essent simpliciter ens; & consequenter in se ipsis existerent. *Secundo.* Secundo ex eodem Diuo Thoma 3. *p. quæstione decima articulo tertio in corpore*: illis verbis: *Dupliciter aliquid dicitur ens, vno modo simpliciter, quod scilicet, est ens actu, alio modo secundum quid, quod est ens in potentia*: ergo si creaturæ ab æterno actu sunt entia, sunt entia simpliciter, & consequenter sunt actu existentia.

74 *Tertio Antecedens probatur 1.* Tertio: nam existere nihil est aliud, quam intrinsecè actualiter esse in se ipso: ergo si essentiæ creaturarum sunt actu ab æterno in se ipsis, ab æterno sunt existentes. Antecedens probatur primo: Deus namque non alia ratione existit, nisi quia est actualiter in se ipso. *Secundo.* Secundo, quia non est imaginabilis alius effectus existentiæ, vt abstrahit à creata, & increata, quam tribuere essentiæ esse actu in se ipsa.

Tertio. Tertio: nam quod extrinsecè est in potentia factiua sui, excludit non esse simpliciter talis potentiæ: ergo quod intrinsecè est in se ipso, excludit non esse simpliciter in se ipso; sed existere nihil est aliud, quam esse in statu excludente non esse simpliciter sui in se ipso: ergo non est aliud quam esse actualiter intrinsecè in se ipso.

75 *Vltimo replicabis.* Denique objicies: nam iuxta Augustinum *super Genesim propè finem*, res antequam fierent erant, & non erant, erant quidem in Dei scientia, sed non erant in natura propria; sed si creaturæ in statu possibilitatis haberent esse quidditatiuum, & essentiæ essent ab æterno, non solum in Dei scientia, sed etiam actu in se ipsis: ergo iuxta Augustinum creaturæ in illo statu, esse reale quidditatiuum non habent.

76 *Confirmatur 1.* Et confirmabis primo: nam vt docet Augustinus, creaturæ antequam in tempore existant, & producantur à Deo, sunt in Dei scientia, non tamen actu in se ipsis, vel in natura propria; ergo ad esse cognitum à diuino intellectu non requiritur esse obiectiuè actu in se ipso. *Confirmatur 2.* Confirmabis, & vrgebis secundo; non solum esse essentiæ creaturarum, sed etiam esse existentiæ actu à Deo ab æterno cognoscitur; & tamen existentia creata non est actu ab æterno, nec actu creaturis conuenit: ergo quamuis essentia, & quidditas creaturarum actu ab æterno cognoscatur Deo, actu ab æterno non erit, nec actu creaturis competet, nec de illis prædicabitur.

Confirmatur 3. Denique vrgebis: tam necessaria est hæc veritas: *existentia hominis est illi ratio existendi*, sicut ista, *homo est animal rationale*; sed prior veritas actu à Deo ab æterno cognoscitur, quin existentia hominis actu sit ab æterno: ergo secunda veritas actu ab æterno cognosceretur ab ipso, quin essentia, aut quidditas hominis actu sit ab æterno.

Hæc tamen parum vrgent. Ad primum respondeo, distinguendo maiorem: quoad esse existentiæ, concedo maiorem: quoad esse quidditatiuum, & essentiæ, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam; nam Deus est ens necessario existens, qua necessitas nulli potest conuenire creaturæ; quod autem aliquid distinctum à Deo sit necessario ens, sumpto ente nominaliter, & quoad esse quidditatiuum, & essentiæ cum contingentia, & non necessitate existendi, nullum est inconueniens, imo est necessario dicendum, nisi velimus, propositiones istas, *homo est animal viuens, & ens*, non necessarias, sed contingentes esse, quod nullus asserit. 77 *Ad 1. replicam resp.*

Ad secundum, nego sequelam. Ad probationem explico, & distinguo maiorem: creatio est productio totius entis ex nihilo essentiæ, nego maiorem: ex nihilo existentiæ, concedo maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam; vt enim homo creetur, sufficit nihil illius existens ad sui productionem supponi, non autem quod nihil essentiæ supponatur, vt conueniens essentialiter homini; & ratio est; nam eo modo petit creatio *nihil* vt terminum *à quo*, quo petit *ens* pro termino *ad quem*, terminus autem *ad quem* inspectus ab actione creatiua non est ens, prout dicit essentiam, sed ens participialiter sumptum, prout existentiam importat; ergo solum petit nihil, vt existens supponere, non autem quod nulla essentia, vel quidditas supponatur ad illam. 78 *Ad secundam.*

Ex hisque ad primam confirmationem constat solutio; nam præsuppositio materiæ, quæ obstat conceptui creationis, est materiæ existentis, essentia autem non supponitur existens, sed solum essentialiter conueniens, & ideò dispar est ratio. 79 *Ad 1. confirmation.*

Ad secundam, nego sequelam. Ad probationem dicatur, quod sicut creatio est productio entis ex nihilo existentiæ, non autem ex nihilo essentiæ, ita annihilatio est desitio totius entis in nihilum existentiæ, non in nihilum essentiæ; vnde si materia, & forma v. g. hominis destruantur, verè anihilabitur, non obstante non desitione essentiæ quoad prædicata essentialia; hæc namque est omninò implicatoria. *Ad secundam.*

Ad tertiam confirmationem, nego sequelam. Ad illius probationem dicatur, quod sicut de homine, & quacumque alia creatura ab æterno prædicatur ens, ita de illis affirmatur ens creatum, & ab alio, non quidem dependentia exercita, sed signata, ad quod non requiritur actio vt exercitè existēs, sed actio vt existens possibiliter; & signatè importata secundum essentiam actionis. Nec ex hoc sequitur, hominem v. g. actu esse ab æterno creatum: quia ad hoc necessaria erat creatio ab æterno existens. 80 *Ad tertiam.*

Sed dices; supposito quod creaturæ sint entia positiua ab æterno, entitate sumpta pro essentia, hæc non creatur in tempore; ergo in illa suppositione debet necessario affirmari fuisse ab æterno creatam. Consequentia patet; nam essentia de facto conuenit homini; ergo vel creatione æterna, vel creatione temporali, & in tempore incipiente. Antecedens autem probatur: terminus creationis non supponitur ad illam; sed essentia creaturarum supponitur ad creationem quandoquidem in nostra sententia, actus illis conuenit ab æterno; ergo creatur in tempore. 81 *Instabis.*

Respondeo, in creaturis existentibus duplicem actualitatem à Discipulis D. Thom. distingui distinctione reali entitatiua, aut modali, nempe, actualitatem essentiæ, quæ est subiectum reale existentiæ, & actualitatem existentiæ, per quam completè extra causas constituitur, & vtramque actualitatem terminare productionem ingrediente actualitate essentiæ vt ratione formali, vt conditione, & complemento actualitate existentiæ. Qua doctrina ex 1. *Physicor.* supposita, & ex his, quæ à Thomistis docentur *supra q.* 3. ad obiectionem respondeo negando antecedens. Ad probationem, concessa maiori, distinguo minorem; essentia creaturarum præsupponitur creationi, & conuenit ab æterno creaturis conuenientia essentiali consistente in connexione prædicatorum, secundum esse signatum essentiæ, concedo minorem; secundum actualitatem exercitam essentiæ, prout suscipit realiter existentiam, nego minorem, & consequentiam, vel distinguo consequens; non creatur secundum esse signatum actualitatis essentiæ, concedo consequentiam; secundum esse exercitum, prout est existentiæ subiectum, nego consequentiam. 82 *Respond.*

Ad tertium principale argumentum, concessa maiori nego minorem. Ad primam probationem ex Diuo Thoma dicatur, loqui de ente participialiter, qua ratione non dicitur de creatura simpliciter, nisi prout discreta per existentiam distinctione positiua exercitè existente à se ipsa, prout est in potentia causarum; licet autem creaturæ sub esse possibili ratione suæ essentiæ discernantur distinctione signata à se ipsis prout in po- 83 *Ad 3. replicam. Ad 1. probationem minoris.*

ten-

tentia causarum reduplicata continentia actiua causæ, non tamen discernuntur distinctione positiua exercitè existente, & ideò non sunt entia simpliciter sumpto ente participialiter pro ente existente, quidquid sit, an sint dicendæ simpliciter, idest, absolutè entia in alia entis acceptione, qua sumitur nominaliter, & est concretum essentiæ.

Quod autem D. Thom. loquatur de ente participialiter, non
84 *Salutio est de mẽ. e D. Th.* verò nominaliter sumpto, constat: nam loquitur in eadem entis acceptione, in qua *art. 2. seq.* docet, materiam primam participare bonum, non autem participare ens, quia supponitur non ens, vbi certum est loqui de ente participialiter sumpto: nam loquendo de ente nominaliter falsum est materiam primam non esse ens ratione sui: ergo loco in argumento relato loquitur de ente accepto participialitèr.

Ex qua doctrina ad secundam minoris probationem con-
Ad 2. probationem minoris. stat solutio: nempè, D. Thomam loqui de ente participialiter sumpto, qua ratione solum dicitur simpliciter de ente existente in se ipso, de eo autem quod existit in potentia suæ causæ, dicitur secundum quid, creaturæ autem in statu possibilitatis, non sunt actu entia sumpto ente participialiter; vnde non sunt simpliciter entia in hac entis acceptione: ac proinde non sequitur, quod sint existentia.

Ad tertiam, distinguo antecedens: actualiter esse in se ipso
85 actualitate exercita capaci dante capacitatem ad proprias ope-
Ad tertiã. rationes, accidentiaque recipienda, concedo antecedens: actualitate signata solum capaci terminandi veram cognitionem, nego antecedens, & distinguo consequens: si essent ab æterno in se ipsis actualitate exercita, concedo consequentiam: actualitate signata, nego consequentiam. Et ex his ad primam, & secundam antecedentis probationem constat solutio: Deus namque ideò est essentialiter existens,
Ad 1. & 2. prob. antecedentis. quia est actu intrinsecè in se ipso actualitate exercita capaci propriarum operationum, & iste est effectus formalis existentiæ vt sic abstrahentis à creata, & increata.

Ad vltimam antecedentis probationem, concesso antece-
86 *Ad tertiam.* denti, nego consequentiam, disparitas autem est: nam esse extrinsece in potentia actiua causæ supponit necessario causam existentem; cum enim operari consequatur ad esse, non potest causa actu continere effectum, nisi existat actualiter, & ideò esse extrinsecè in potentia causæ, excludit non esse simpliciter causæ, sumpto ente participialiter; esse autem in se ipso stat dupliciter, vno modo nominaliter, scilicet, esse essentiæ, alio participialiter per esse existentiæ, & ideò non omne esse actu intrinsecè in se ipso excludit non esse simpliciter, ente sumpto participialiter, sed solum esse exercitè actu actualitate capaci ad proprias operationes.

Ad vltimum argumentum dicatur, Augustinum loqui de
87 esse existentiæ, sic autem certum est creaturas, antequam es-
Ad vltimã replicãex Augustino sumptam resp. sent, esse, & non esse; esse quidem in Dei scientia, & non esse actu in se ipsis. Quod autem iste sit sensus Augustini constat; nam vtitur verbo *est* de secundo adiacente, vt autem ex Summulis constat, verbum *est* de secundo adiacente existentiam importat, v.g. in hac propositione, *Petrus est*, existentia enuntiatur, non minus quam in ista *Petrus existit*, si autem prædicatum addatur, aliquando vnit pro essentia, quando prædicatum est essentiale, vt in hac, *Petrus est animal, viuens substantia, &c.* aliquando vero pro existentia, cum nempè, prædicatum est accidentale, vt in hac, *Petrus est albus*.

Et ex his ad primam confirmationem, concesso anteceden-
88 ti, distinguo consequens: non requiritur esse existentiæ obiecti
Ad 1. confirmationem. in se ipso, concedo consequentiam: non requiritur esse essentiæ, nego consequentiam. Ad secundam, distinguo maiorem: esse existentiæ actu ab æterno cognoscitur, vt actu conueniens creaturis, nego maiorem: vt conueniens possibiliter, concedo
Ad secundam. maiorem, & concessa minori, nego consequentiam. nam esse essentiæ cognoscitur actu ab æterno, vt actu conueniens & ex illo modo terminandi actu cognitionem diuinam probamus actualem conuenientiam essentiæ rebus creatis.

Ad tertiam confirmationem, concessa maiori, distinguo
89 minorem: quin existentia hominis actu sit ab æterno secundum
Ad tertiã. actualitatem existentiæ exercitam, concedo minorem: secundum actualitatem signatam essentiæ, nego minorem, & consequentiam. Itaque non solum essentia hominis v.c. sua habet prædicata quidditatiua de illa actu ab æterno enuntiata per propositionem necessariam, essentialem, & æternæ veritatis, sed etiam existentia hominis suam habet quidditatem, quæ de illa necessario enuntiatur; ac proinde considerata existentia secundum actualitatem signatam, est ab æterno, verbo *est* vtente pro essentia existentiæ, in quo deceptus est Albertinus constituens quoad hoc discrimen inter essentias, existentiasque creaturarum; considerata vero existentia secundum actualitatem exercitam, sic non est ab æterno, sed in tempore incœpit.

§ V.

Deum in se ipso cognoscere creaturas possibiles.

SECVNDA CONCLVSIO. *Deus cognoscit creaturas possibiles in se ipso vt obiecto primario, & vt causa prius cognita.* In prima conclusionis parte conueniunt Arrubal, & Alarcon locis *ubi supra* relatis. Eidem assentiuntur. Radda 1. *p. controuers. 29. conclus. 4. & 7.* Theodorus Smising. *de Deo vno tract. 3. disp. 2. q. vlt. 2. n. 25.* & Franciscus Fœlix *de Scientia Dei cap. 4. difficultat. 3.* estque expressa D. Thom. *in præsenti art. 5. & 6. & alibi sæpe*. Et probatur primo: nam omnis potentia secundarium obiectum attingit ratione primarij, quod est illud in primario aliquo modo attingere; sed creaturæ sunt obiectum secundarium diuini intellectus, Deus autem, vel diuina essentia, est obiectum primarium: ergo cognoscit creaturas in se ipso, vt obiecto primario. 90 *Secunda conclusio. Alar. Radda. Smising. Fœlix S. Thom. Prima pars probatur 1.*

Secundo: nam cognosci in aliquo tanquam in obiecto primario, est ratione illius, vt mouentia terminare cognitionem; sed Deus in cognitione creaturarum non mouetur ab ipsis, sed à propria essentia, qua vtitur per modum speciei; tam in sui cognitione, quam in cognitione creaturarum; aliàs diuina cognitio dependeret à creaturis, & perficeretur ab illis, quod implicat: ergo cognoscit illas in se ipso vt in obiecto primario. Tertio: nam cognosci in alio, vt in obiecto primario, est cognosci per speciem illius; sed creaturę cognoscuntur à Deo per speciem non illis propriam, sed sui: ergo illas in se ipso cognoscit, vt in obiecto primario. 91 *Secundo.*

Secunda pars conclusionis, quod nempè, Deus cognoscat creaturas in se ipso, vt in causa, est contra secundam, & tertiam sententiam, estque expressa D. Thomæ *in præsenti art. 5. & 6.* vbi probat, Deum alia à se ipso cognoscere, quia causa nequit comprehendi aut perfectè cognosci, nisi cognoscantur effectus; sed cognitio effectuum quæ arguitur ex comprehensione causæ, terminatur ad illos in causa vt cognita prius: ergo iuxta D. Thomam Deus cognoscit creaturas in se ipso vt causa prius cognita. 92 *Secunda pars conclusionis prob. 1. ex D. Th.*

Et *qu. 2. de Scientia Dei art. 4.* vbi probat, Deum de rebus creatis distinctam cognitionem habere, quia per cognitionem causæ cognoscitur effectus secundum hoc, quod effectus ex ea consequitur, & quia omnium creaturarum propria prædicata, & omnes illarum causæ continentur in Deo; fit, vt Deus omnium rerum propriam habeat cognitionem: sentit ergo Diu. Thomas, Deum cognoscere creaturas ex vi cognitionis sui, quatenus causa illarum; & consequenter in se ipso, vt causa prius cognita, creaturas cognoscit. *Confirmatur 1. ex D. Th.*

Et 1. *Contra Gentes c. 49* id expressè docet, his verbis: *Colligendo ergo has duas conclusiones, apparet Deum cognoscere se ipsum quasi primo, & per se notum, alia verò sicut in essentia sua visa.* Quod autem loquatur de essentia sua visa, vt causa creaturarum, constat: nam conclusionem deductam probat primo: *Effectus enim cognitio sufficienter habetur per cognitionem suæ causæ*; Deus autem causa est creaturarum. Secundo ex Dionysio *cap. 7. de diuinis nominibus*, vbi ait: *Non secundum visionem singulis se immittit, sed secundum causæ continentiam scit omnia*; ergo cum docet cognoscere creaturas in essentia sua visa, loquitur de essentia visa, vt est causa creaturarum. 93 *Confirmatur 2. ex eodem.*

Probatur conclusio primo ex Dionysio *cap. 7. de diuinis nominibus*, vbi hæc habet verba: *Neque enim ea, quæ sunt ex his, quæ sunt discens nouit diuina mens, sed ex se, & in se per causam, rerum omnium cognitionem, scientiam, essentiamque anticipatam, & ante comprehensam habet, non quod per speciem singula consideret, sed quod vno causæ complexu omnia sciat.* Et paucis interpositis, addit: *Se ipsam ergo cognoscens diuina sapientia nouit omnia.* In quibus verbis expresse nostram contineri sententiam, docet Diu. Thomas 1. *Contra Gentes cap. 49.* nullamque interpretationem admittere sentiunt plures Recentiores ex familia Societatis. 94 *Deinde prob. ex Dionysio.*

Illa tamen interpretari conatur Vazquez *disput. alleg. cap. 4. n. 13.* vbi ait, Dionysium nil aliud voluisse, nisi quod Deus à se ipso, non à rebus cognitionem accipiat; & cum docet non per speciem singula considerare, sed vno causæ complexu omnia scire, sensus est, non habere singularum rerum singulas cognitiones, sed vno intuitu omnia cognoscere. Hæc tamen interpretatio verbis Dionysij non congruit. Nam docet ex se, & in se per causam rerum omnium habere anticipatam notitiam; sed per hoc, quod non accipiat cognitionem à rebus, licet saluetur ex se illas cognoscere, non tamen saluatur illas in se per causam cognoscere: Angelus namque non accipit cognitionem à rebus; & tamen propter hoc nequit dici, res à se distinctas cognoscere in se per causam: ergo per hoc solum, quod Deus non accipiat cognitionem à rebus, non saluantur verba Dionysij. 95 *Respond. Vasquez. Reijcitur primo.*

Deinde: nam si illa verba, *sed vno causæ complexu omnia nosciт*, non aliud significarent, quam quod vnica cognitione Deus cognosceret omnia, eodem modo esset verum Deum se ipsum 96 *Secundo.*

ipsum vno creaturarum complexu cognoscere, sicut est verum cognoscere creaturas vnico causæ complexu quandoquidem se, & creaturas vna cognitione attingit, & nec se in creaturis, nec creaturas in se ipso cognoscit; sed hoc verba Dionysij non sustinent: ergo nec traditam interpretationem admittunt.

97 Tertio. Denique: nam si Deus in se ipso non cognosceret creaturas, verba illa, *se ipsam ergo cognoscens diuina sapientia nouit omnia*, solum in sensu concomitanti essent vera, quia, nempè, vnica cognitione cognoscit diuina sapientia se, & creaturas, quin ordo aliquis inter obiecta cognita intercedat; hoc autem asserendum non est, aliàs eodem modo esset verum diuinam sapientiam cognoscendo creaturas se ipsam cognoscere, sicut verum est cognoscendo se ipsam cognoscere obiecta creata: ne ergo hoc asseramus dicendum est, Dionysium in ea fuisse sententia, vt doceret Deum in se ipso, vt obiecto, & causa prius cognita cognoscere creaturas possibiles, quod asserit nostra conclusio.

98 Tertio probatur pars conclusionis ex Augustino. Deinde probatur aperto Augustini testimonio *lib. 5. de Genesi ad litteram cap. 15.* illis verbis: *Sed etiam si hoc legamus, & intelligamus, quod factum est in illo, vita est, manet ista sententia, vt id, quod per ipsum factum est, vita esse in illo intelligatur, in qua vita vidit omnia, quando fecit, & sicut vidit ea, ita fecit, non præter se ipsum videns, sed in se ipso.* Quibus verbis non minus clare quam D. Thomas nostram sententiam expressit.

99 Confirmatur. Confirmatur ex eodem Augustino *lib. 4. de Genesi ad litteram cap. 23. & 24.* vbi loquens de Angelis beatis, ait: *Procul dubio vniuersam creaturam, in qua ipsi sunt principaliter conditi, in ipso Verbo Dei prius nouerunt, in quo sunt, etiam omnium, quæ temporaliter facta sunt, æternæ rationes tanquam in eo, per quod facta sunt, ac deinde in ipsa creatura, &c.* Vbi Augustinus, & passim alibi duplicem creaturarum cognitionem in mente Angelorum distinguit, alteram illarum in Verbo, quam matutinam vocat, & asserit in illo tanquam per illud, per quod factæ sunt creaturas cognosci quod idem est ac cognosci, in Verbo vt causa altera creaturarum in propria ipsarum natura quam vespertinam appellat: ergo iuxta illius mentem Angeli beati cognoscunt creaturas in Deo tanquam in causa; sed Deus perfectius, quam Angeli se ipsum vt creaturarum causam cognoscit: ergo in se vt causa cognoscit creaturas.

100 Responsio Vazquez. Respondet Vazquez *disp. 51. cap. 3.* cognitionem creaturarum in Verbo, quam Augustinus Angelis beatis attribuit, & matutinam appellat, non esse illarum secundum esse formale, quo distinguuntur à Deo, sed esse cognitionem Dei, secundum ea, quæ sunt in ipso formaliter, atque adeo ipsarum creaturarum, quatenus in Deo dicuntur habere esse. Quod autem cognitio matutina non sit, creaturarum secundum suum esse formale, sed secundum esse eminentiale, quo in Deo continentur, probat primo, quia ita aperte sentit D. Thomas, quem in hac parte sequi fatetur; ipsum tamen *num. 17.* inconsequentiæ redarguit, eo quod simul doceat à beato eo plures creaturas videri in Verbo, quo perfectius videat Verbum, quod stare non potest loquendo de cognitione creaturarum secundum esse, quod habent in Deo: nam secundum hoc esse omnes videntur ab omnibus. (Probat solutionem primo.)

101 Secundo. Secundo ex Augustino *lib. 83. quæstionum quæst. 26.* vbi de cognitione matutina loquens, vt probet melius creaturam videri in Verbo Dei, quam in se ipsa, adducit illud Ioannis 1. *Quod factum est in ipso, vita erat,* subiunxit hæc verba: *Omnia ergo, quæ facta sunt in ipso, & vitam non habent, in ipso Verbo Dei vita sunt, in se ipsis vita non sunt*; vnde infert: *Ac per hoc plus videntur ab Angelis sanctis in Verbo Dei, vbi vita sunt, quam in se ipsis*; sed si cognitio matutina, qua creaturæ cognoscuntur in Verbo, terminaretur ad illas secundum esse formale, non posset fieri, vt non viuentia, sicut lapis, viderentur viuere, & corruptibilia incorruptibilia esse: ergo iuxta Augustinum cognitio matutina non est creaturarum in Verbo secundum suas rationes formales.

102 Tertio. Tertio, omissis alijs Augustini testimonijs, quæ in sui fauorem adducit, & in nullo illi fauent, mouetur ex eodem Augustino 4. *de Genesi ad litteram cap. 32.* illis verbis: *Facta est vespera, quia necessaria erat, & ista cognitio, qua distingueretur à creatore creatura aliter in se ipsa cognita, quam in illo*; quod si cognitio matutina terminaretur in Verbo ad creaturas secundum suum esse formale, non esset necessaria ad distinguendum à creatore creaturam cognitio vespertina terminata ad illas in propria natura: cum per cognitionem matutinam discerneretur creatura à creatore, quandoquidem per illam cognosceretur secundum proprium esse creatum, per quod à creatore distinguitur: ergo iuxta Augustinum cognitio matutina, qua Angeli cognoscunt creaturas in Verbo, non terminatur ad illas secundum proprias rationes

103 Solutio ista est contra D. Th. Hæc tamen interpretatio omnino violenta est, atque adeò non sustinenda, & in primis contra illam est apertè D. Thomas infra *quæst. 58. art. 7. in corpore*, vbi statuens vt certum in suis principijs non posse cognitionem vespertinam in Angelis dici per hoc quod cognoscant res creatas in propria natura, ita vt hæc propositio *in* importet habitudinem principij, non enim Angeli accipiunt cognitionem à rebus, vt Angelicus Doctor docuerat *quæst. 55. art. 2.* in hunc modum concludit: *Relinquitur igitur, quod hoc quod dicitur in propria natura, accipiatur secundum rationem cogniti, secundum quod subest cognitioni, vt scilicet cognitio vespertina in Angelis dicatur secundum quod cognoscunt esse rerum, quod habent res in propria natura, quod quidem per duplex medium cognoscunt, scilicet, per species innatas, & per rationes rerum in Verbo existentes, non enim videndo Verbum cognoscunt solum illud esse rerum quod habent in Verbo, sed illud esse quod habent in propria natura, sicut Deus per hoc quod vidit se cognoscit esse rerum, quod habent in propria natura. Si ergo dicatur cognitio vespertina secundum quod cognoscunt esse rerum, quod habent in propria natura videndo Verbum, sic vna, & eadem secundum essentiam est cognitio vespertina, & matutina, differens solum secundum cognita. Si vero cognitio vespertina dicatur secundum quod Angeli cognoscunt esse rerum, quod habent in propria natura per formas innatas, sic alia est cognitio vespertina, & matutina. Et ita videtur intelligere Augustinus, cum vnam ponat imperfectam respectu alterius.* Hæc Diuus Thomas, cuius verba ita ad longum, præter morem proprium, retuli, vt constet quam longe distet Vazquez à mente D. Thomæ, quem sequi se dicit.

104 Vazquez recedit à D. Tho. quem se qui se dicit probatur 1. Quod probo primo: nam Vazquez duplicem cognitionem realiter distinctam statuit, vnam terminatam ad Verbum, & nullatenus ad creaturas secundum proprias rationes, aliam creaturarum in propria natura; at D. Thomas oppositum docet, tum ibi: *non enim videndo Verbum cognoscunt illud esse solum, quod habent in Verbo, sed illud esse, quod habent in propria natura.* Tum etiam: nam ait, quod si cognitio matutina, & vespertina non distinguantur ex parte medij, sed tantum ex parte obiecti cogniti, vna tantum est cognitio secundum essentiam, quæ appellatur matutina ex terminatione ad Verbum, & vespertina ex terminatione ad creaturas: ergo quoad hoc istius Auctoris sententia pugnat apertè cum sententia D. Thomæ.

105 Secundo. Secundo: nam D. Thomas secundum modum dicendi distinguentem cognitionem matutinam, & vespertinam non penes obiecta cognita, sed per media cognitionis, sequitur vt de mente Augustini, sed in hoc modo dicendi cognitio matutina terminatur ad creaturas in Verbo secundum proprias, & formales rationes: ergo iuxta Diuum Thomam, & etiam iuxta Augustinum creaturæ cognoscuntur in Verbo, non solum secundum esse eminentiale, in quo à Verbo non distinguuntur, sed etiam secundum proprias rationes.

106 Eius interpretatio reijcitur primo. Deinde prædicta interpretatio reijcitur: nam Deus vt continens eminenter creaturas, non propriè, sed metaphorice est creatura: ergo creaturas cognosci in Verbo secundum esse eminentiale Verbi, non est proprie cognosci creaturas in Verbo, sed tantum metaphorica loquutio; sed nihil est vrgens vt Augustinum in metaphorico sensu accipiamus: ergo non est sic accipiendus, sed quod fuerit loquutus de creaturis secundum suas proprias, & formales rationes.

107 Secundo. Denique: nam si Augustinum docentem creaturas cognosci in Verbo, licet interpretari de Verbo vt actiue continente creaturas, etiam cum scriptura tribuit Deo cognitionem creaturarum, poterit explicari de cognitione Verbi, vt illas eminenter continentis, at hoc commum Theologorum sententiæ aduersatur, vt vidimus §. 1. omnes enim contra Aureolum fatentur creaturas cognosci à Deo secundum esse formale, quo distinguuntur à Deo, & hoc inferunt ex testimonijs Scripturæ, quibus Deo creaturarum cognitio attribuitur: ergo interpretatio verbis Augustini tradita admittenda non est.

108 Ad 1. motiuum P. Vazquez. Nec motiua in oppositum alicuius ponderis sunt. Non primum, vt enim apertè monstrauimus, omnino falsum est, D. Thomam illius fuisse sententiæ. Nec secundum; cum enim docet Augustinus, plus videri creaturas in Verbo, vbi vita sunt, idem est, ac melius videri, quod verissimum est, non quia sola vita Verbi illas eminenter continens cognoscatur, sed quia cognitio illarum in Verbo perfectiori medio innititur, quam cognitio illarum in se ipsis. Ad 2.

109 Ad tertium. Ad tertium dicatur, loqui Augustinum de necessitate ad distinguendum à creatore creaturam, non ex parte obiecti cogniti, sed in medio cognoscendi; ad sic autem distinguendum creaturam à creatore necessaria erat cognitio vespertina, quia licet per matutinam terminatam ad creaturas in Verbo ex parte obiecti attingatur distinctio, non tamen ex parte medij: nam in eodem medio creator, & creatura attinguntur matutina cognitione: vnde vt in diuerso medio cognosceretur distinctio, necessaria erat cognitio Angeli vespertina, qua cognoscerentur creaturæ per proprias illarum species, & immediate

mediate in se ipsis. Quæ explicatio constat ex vltimis verbis adductis ex Augustino ibi: *Aliter in se ipsa cognita, quam in illo*: ergo ex parte obiecti vtraque cognitione attinguntur, licet aliter ex parte medij: nam matutina mediate ad creaturas terminatur in Verbo ex vi scientiæ diuinæ, vt speciei, & vt obiecti primarij, vespertina verò ad illas immediate in se ipsis terminatur per propriam illarum species.

110 *Tertio probatur 2. pars conclusionis.* Tertio suadetur secunda pars conclusionis: nam eo modo vnum in alio cognoscitur, quo in illo continetur; sed creaturæ continentur in Deo tanquam in causa ergo in se ipso vt causa cognoscuntur à Deo. Dices, contineri quidem in Deo tanquam in causa eminenter, non tamen hoc solo modo, sed etiam continentur in Deo vt obiecto repræsentante; cum enim continentia repræsentatiua obiectiua omnis obiecti repræsentabilis sit perfectio nullam dicens imperfectionem est in Deo constituenda: ac proinde possunt in Deo vt obiecto cognosci creaturæ possibiles, quin in illo, vt in causa contineantur.

111 *Contra.* Sed contra: nam continentia repræsentatiua obiectiua conuenit Deo ratione continentiæ eminentialis, qua continet creaturas, vt causa: ergo non possunt in Deo cognosci, nisi in ipso vt in causa cognoscantur. Consequentia tenet. Antecedens autem probo: nam continentia repræsentatiua vnius obiecti in alio, vel prouenit ratione similitudinis, vt filius repræsentat Patrem, vel ratione dependentiæ, vt creaturæ repræsentant Deum, vel ratione continentiæ virtualis, aut eminentialis, qua ratione causa repræsentat effectum; sed Deo non conuenit repræsentatio obiectiua creaturarum ratione similitudinis: distat namque distantia infinita ab illis, & solum analogam conuenientiam potest cum creaturis habere; nec ratione dependentiæ: nam Deus est omnino independens à creaturis: ergo solum illas repræsentat repræsentatione fundata in continentia eminentiali, qua illas continet vt causa.

112 *Confirmatur.* Et augetur difficultas; quia creaturæ Deum repræsentant ratione dependentiæ, non possunt in Dei cognitionem ducere, nisi cognitæ vt effectus: ergo si Deus repræsentat creaturas repræsentatione fundata in continentia, non potest Deus, nec intellectui proprio, nec intellectui creato Angelico, vel humano illas repræsentare, nisi cognitus vt causa. Qua ratione vsus est Diu. Thom. *quæst. 20. de veritate artic. 4. in corpore.*

113 *Vltimo prob. conclusio ratione D. Thom.* Denique probatur conclusio ratione D. Tho. *in præsenti art. 5. & 6.* & locis *vbi supra* relatis. non enim potest causa aliqua comprehendi, quin in illa cognoscantur effectus in ea contenti; sed Deus est causa continens eminenter perfectissimè creaturas, & se ipsum comprehendit sub omni formalitate, & consequenter prout est causa creaturarum: ergo in se vt causa cognita cognoscit omnes creaturas. Minor cum consequentia tenet. Maior autem probatur. tunc obiectum comprehenditur, cum adæquate obiectiuè cognoscitur, quod est cognosci, quantum cognoscibile est; sed causa non potest adequate, & obiectiuè, & omni modo, quo est cognoscibilis, cognosci, nisi in illa, etiam illius cognoscantur effectus, quos in se continet: ergo non potest aliqua causa comprehensiuè cognosci, nisi in illa cognoscantur effectus in ea contenti. Minor in qua sola est posita difficultas, probatur: causa continens in se perfectè aliquos effectus potest attingi, vt ratio cognitionis illorum: ergo nisi sic cognoscatur, non cognoscitur adæquatè; hoc est omni modo, quo cognoscibilis est.

114 *Respond. Vazquez* Huic argumento, cui potissimè nititur nostra, & communis sententia, respondet Vazquez *disputat. 60.* relata *numer. 8.* veram de causa omnino absoluta: Deus autem nulla ratione esse maiorem de causa relata ad effectus falsam autem de si relatione ad creaturas refertur, sed tantum relatione rationis quæ nec à beatis, nec ab ipso Deo confingitur: & ideo non est necessarium, quod vt Deus comprehendatur, in illo vt in causa, & obiecto prius cognito cognoscantur effectus creati, aut creaturæ possibiles.

115 *Contra.* Sed contra primo: nam quod causa vt cognita obiectiuè repræsentet effectum, non prouenit ex eo quod in illo imperfectionis est, sed ex eo quod est perfectionis; sed causam ad effectum referri relatione reali transcendentali ad imperfectionem pertinet, continentia autem virtualis, aut eminentialis pertinet ad perfectionem: ergo obiectiua repræsentatio per modum obiecti cogniti non conuenit causæ, quæ refertur ad effectus, quia refertur ad illos, sed quia illos in se continet, ac proinde perfectissimè conuenit Deo huiuscemodi repræsentatio, quamuis omnino sit absolutus ab ordine reali ad creaturas.

116 *Secundo* Secundo, relatio transcendentalis est relatio dependentiæ: ergo causa in quantum relata transcendentaliter ad effectum, non est formaliter causa, sed effectus sui effectus, sed causa in qua effectus cognoscitur, non est medium *in quo* cognitionis formaliter vt effectus, sed formaliter vt causa, & consequenter non ratione relationis, sed ratione continentiæ, quæ cum perfectissimè Deo respectu creaturarum conueniat, erit medium *in quo* cognoscantur, quamuis absolutus sit ab omni respectu ad creaturas. Tertio: non enim est ratio cur requiratur in causa ad esse medium *in quo* relatio realis ad illos, & non sufficiat realis cum illis connexio; sed Deus, quamuis sit absolutus ab omni reali respectu ad creaturas, est tamen intrinsecè connexus cum illis vt bilibus, vt conclusione sequenti videbimus: ergo potest esse medium per modum obiecti cogniti in quo creaturæ possibiles cognoscantur. *Tertio.*

Quartò reijcitur: vt enim Deus per modum obiecti cogniti repræsentet creaturas, non requiritur respectus realis ad illas: ergo ex eo quod sit causa non relata ad creaturas, sed absoluta ab respectu ad illas, non tollitur, quod in illo vt causa, & obiecto cognito cognoscantur. Antecedens probo primo: vt enim fatetur Vazquez, absque eo quod dicat realem aliquem respectum ad creaturas, illas repræsentat vt Verbum repræsentatione formali; sed non est ratio cur magis requiratur respectus realis in repræsentante obiectiuè, quam in repræsentante formaliter: ergo vt Deus repræsentet creaturas per modum obiecti cogniti, & tamquam medium in quo, non exigitur realis respectus. Secundo probatur, Deus physicè continet turas, vt fides docet; aliàs non esset omnipotens; & tamen absolutus est à respectu reali ad illas, vt Vazquez fatetur: ergo etiam absque reali respectu ad creaturas continebit illas repræsentatiuè obiectiuè. Patet consequentia; non enim est ratio assignabilis cur continentia physica effectus absque respectu reali saluetur, & continentia intentionalis, qualis est continentia obiecti repræsentantis, realem respectum exposcat. 117 *Quartò.* *Antecedens probatur 1.* *Secundo probat.*

118 *Tertio probatur antecedens.* Tertio idem antecedens probatur ex alia istius Auctoris doctrina, vt enim docet *disput. alleg. num. 15.* licet creaturæ non cognoscantur in Deo, vt obiecto cognito, cognoscuntur tamen ex illo; & tamen absolutus est à respectu reali ad creaturas: ergo absque reali respectu erit medium, *in quo* cognoscantur. Patet consequentia: non enim potest vlla ratio assignari, cur magis requiratur respectus ad esse medium *in quo*, quam ad esse medium *ex quo*. Et quidem si creaturas non contineret, nec posset esse medium *in quo*, nec *ex quo*, vt constat in homine, in quo non potest Angelus cognosci, nec vt in medio *in quo*, *nec ex quo*, quia non continet Angelum: ergo si Deus ratione solius continentiæ absque vllo reali respectu potest esse medium, *ex quo* cognoscantur creaturæ, etiam erit medium *in quo* absque tali respectu.

119 *Respond.* Dices, non ideo ex Deo cognosci creaturas, quia ex illo vt obiecto cognito nascatur illarum cognitio; hoc enim rectè argumentum factum concludit, sed ideo ex Deo cognosci, aut in Deo, quia cognoscuntur ex vi cognitionis, qua Deus se ipsum cognoscit. Sed contra, quia hac sola ratione non magis dicuntur creaturas cognosci in Deo, aut ex Deo, quam Deum ex creaturis, vel in creaturis; hoc non docet Vazquez: ergo aliquid amplius fateri tenetur. Probatur maior: sicut creaturæ cognoscuntur ex vi eiusdem cognitionis, qua cognoscitur Deus, ita Deus cognoscitur ex vi eiusdem cognitionis, qua cognoscuntur creaturæ: ergo si ea ratione dicitur creaturas cognosci *in*, vel *ex* Deo, quia cognoscuntur ex vi eiusdem cognitionis, qua Deus, diceturetiam se in creaturis, & ex creaturis cognoscere. *Contra*

120 *Respond.* Dices, esse maximum discrimen consistens in eo, quod illa eadem cognitio, qua Deus, & creatura cognoscuntur, petit primario terminari ad Deum, & secundario ad creaturas, ita vt hæc secunda terminatio deducatur ex prima, & per locum intrinsecum inferatur ex eo quod Dei cognitio non terminetur ad Deum vt ad obiectum primarium, non reddere Deum cognoscentem creaturas, non tamen è contra ex eo quod Dei cognitio non faceret Deum intelligentem creaturas per locum intrinsecum sequitur non facere Deum intelligentem se ipsum, & hoc sufficere, vt Deus dicatur in se ipso creaturas cognoscere, non tamen se cognoscere in illis. Ita Vazquez *disput. citata cap. 3 num. 10.* Sed contra, vt enim hic Auctor fatetur Deus vt cognitus non habet connexionem cum creaturis vt cognitis, alias in illo, aut ex illo vt obiecto cognito creaturæ cognoscerentur, quod negat, vt ex ipso iam vidimus: ergo cognitio Dei quatenus terminata ad ipsum, non connectitur cum terminatione ad creaturas; & consequenter illam à priori non infert. *Contra*

121 *Respond.* Respondebis forte ex istius Auctoris doctrina *disp. 53. cap. 4. num. 17.* vt obiectum comprehendatur peti, vt ex vi eiusdem cognitionis, & ea quæ formaliter ad ipsum pertinent, & quæ in illo continentur eminenter, aut virtualiter cognoscantur, quare cum cognitio, qua Deus se ipsum cognoscit comprehensiua sit sui, petit ab intrinseco non solum prædicata formalia Dei, sed etiam quæ eminenter in illo continentur, cognoscere, ac per consequens creaturas.

122 *Contra.* Sed contra: nam si in Deo vt obiecto cognito non continentur creaturæ, nihil interest ad Dei comprehensionem creaturarum cognitio; sed vt docet Vazquez non continentur creaturæ in Deo, vt obiecto cognito: ergo cognitio Dei ex conceptu

gnitio Dei ex conceptu comprehensionis ipsius, non postulat terminari ad creaturas. Illatio tenet, minor constat: nam si continerentur creaturæ in Deo, vt obiecto cognito, posset vt obiectum in illarum ducere cognitionem, sicut quia continentur in Deo vt omnipotente, potest vt omnipotens illarum physicam existentiam causare; sed non potest in illius sententia, vt obiectum cognitum ducere in cognitionem creaturarum: ergo in illo vt obiecto cognito non continentur. Maior autem probatur, vt cognitio sit comprehensio, sufficit cum illo adæquari in ratione obiecti cognoscibilis, vt constat ex definitione comprehensionis, qua dicitur, quod est cognitio obiecti quantum cognoscibile est, idest cognitio adæquata cum obiecti cognoscibilitate; sed si in Deo tanquam in obiecto cognito non continentur creaturæ, etiamsi non cognoscantur, adæquatur cognitio cum Deo vt obiecto cognoscibili, quandoquidem creaturæ non cognitæ ad ipsum vt obiectum cognoscibile nullatenus pertinent, nec Deus vt obiectum cognitum habet connexionem cum illis: ergo si creaturæ non continentur in Deo tanquam in obiecto cognito, nil interest illarum cognitio, vel non cognitio ad Dei comprehensionem, & consequenter non petit diuina cognitio ex conceptu comprehensionis Dei, secundario ad creaturas terminari.

§. VI.

Argumentis in contrarium occurritur.

123 *Arguitur primo.* CONTRA nostram conclusionem arguit Vasquez primo: nam vnum prius cognitum non ducit in alterius cognitionem, nisi ad illud referatur; sed Deus est omnino absolutus ab ordine ad creaturas: ergo in illo vt medio, & obiecto prius cognito nequeunt creaturæ cognosci, nec à Deo, nec ab

Respond. intellectu creato. Respondeo, negando maiorem, quamuis enim medium absoluatur ab ordine, dummodo connexionem habeat cum alio, potest vt cognitum in illius ducere cognitionem, vt *supra* arguebamus; Deus autem etsi ad creaturas realem respectum non dicat, quod libenter fatemur, habet tamen realem connexionem cum illis, & ideo in illo vt medio, & obiecto prius cognito possunt creaturæ cognosci. Quod instantijs *supra* factis in vltimo argumēto pro nostra conclusione efficaciter satis probatur.

124 *Secundo arguitur.* Secundo sic arguit: non enim potest obiectum prius cognitum esse medium cognoscendi aliud quidditatiuo; & proprio conceptu, si non continet in se totam rationem illius, & non est eiusdem rationis cum illo, si namque diuersum est, non potest aliud ad instar illius cognosci; sed Deus non continet in se formaliter perfectiones creaturarum: ergo cognitus non po-

Respond. test esse medium cognitionis illarum. Respondeo, veram esse maiorem de continentia formali, virtuali, aut eminentiali, falsam autem si vt necessariam formalem continentiam requirat, & concessa maiori, neganda est consequentia: Deus namque, etsi formaliter in se non contineat creaturas, illas tamen continet eminenter perfectissimè, & ipsæ continentur in Deo, vt actus imperfectus in actu perfecto, vt docet D. Thomas *in præsenti art. 6. in corp. & solut. ad* 2. & ideo possunt in Deo vt obiecto prius cognito creaturæ cognosci, sicut in essentia creaturæ cognoscuntur proprietates, quamuis sint diuersæ rationis, quia illas continet radicaliter, & in causa æquiuoca creata cognoscuntur effectus, quia illos continet eminenter, quamuis non sint omnino eiusdem rationis.

125 *Ad probationem maioris.* Nec obstat, quod obijcit Vazquez, nempè, non posse vnum ad instar alterius cognosci, si sit rationis diuersæ. Nam diuersitas rationis non obest, vt vnum ad instar alterius cognoscatur, si in illo continetur eminenter, illudque aliqua ratione etsi deficiente imitatur, vt constat in ente rationis cognito ab intellectu creato ad instar entis realis, & per speciem illius, quamuis sint diuersæ rationis, quia ens rationis est imitatio entis realis, creaturæ autem Deum imitantur vt exemplar: vnde vt docet D. Thomas in præsenti *art. 6. ad* 3. in Deo sunt rationes creaturarum; vnde potest accipi vt propria ratio vnius cuiusque creaturæ secundum quod diuersimode est imitabilis, vel participabilis à diuersis creaturis.

126 *Tertio arguitur.* Tertio arguit Vazquez: si Deus in se ipso, vt in causa prius cognita creaturas cognosceret, cognosceret illas in se ipso vt omnipotente; cum per omnipotentiam causa sit creaturarum; sed non cognoscit creaturas in se vt omnipotente: ergo non cognoscit illas in se vt in causa prius cognita. Minorem probat, si cognosceret creaturas in se vt omnipotente, dato per impossibile quod omnipotens non esset, fieret per locum ab intrinseco, quod creaturas non cognosceret: sed dato hoc impossibili, non colligitur per locum intrinsecum non cognosciturum creaturas: ergo non cognoscit illas in se vt omnipotente. Illatio est bona. Maior constat: nam sublato medio in quo ali-

quod obiectum cognoscitur, per locum ab intrinseco tollitur talis obiecti cognitio: ergo si Deus vt omnipotens est medium in quo ab ipso cognoscuntur creaturæ, dato quod omnipotens non sit per locum ab intrinseco tollitur à Deo creaturarum cognitio.

Minorem autem probat primo, id quod est prius alio non 127 *Minor probo.* 1.
tollitur per locum intrinsecum ex illius ablatione; sed scientia in Deo nostro modo intelligendi est prior omnipotentia; cum hæc aut in voluntate consistat, vel in potentia executiua voluntatem supponente, vt applicantem, scientiam vero vt dirigentem: ergo scientia creaturarum non tollitur per locum intrinsecum ex ablata, vel negata omnipotentia.

Secundo probatur minor: Angelus cognoscit plura, quo- *Secundo*
rum causa non est, nec continet in propria virtute: ergo Deus creaturas cognosceret, quamuis illas non contineret, vt causa per suam omnipotentiam.

Ad hoc argumentum variè occurritur ab Auctoribus nostræ 128
sententiæ. Prima solutio est: omnipotentiam posse dupliciter *Prima solutio.*
sumi: primo pro virtute proxima; secundo pro virtute radicali: priori modo est posterior scientia, quam Deus habet de creaturis possibilibus, & prout sic non est medium, ratione cuius Deus cognoscit creaturas. Secundo modo est ipsa diuina essentia prout radix attributorum, & prout sic scientiam creaturarum præcedit, estque medium, ratione cuius Deus illas cognoscit. Ita noster Albelda *disputatione* 37. *sectione secunda numero* 29. *ad* 1. *tertia sententia*.

Secunda solutio est: omnipotentiam dupliciter etiam consi- 129
derari posse: primo vt dantem Deo posse physicè creaturas *Secundo respondēt alij.*
producere: secundo, vt constituentem Deum liberè, & prudenter potentem: primo modo non inuoluit scientiam creaturarum, sed ad illam supponitur; secundo autem modo scientiam creaturarum vt dirigentem includit; vt verò sit medium in quo Deus cognoscat creaturas, sufficit omnipotentia, vt dans physicam virtutem. Ita quidem Recentiores.

Tertio alij respondent; omnipotentiam, nec in scientia, nec 130
in voluntate consistere, nec in facultate proxima supponente *Tertio respōdet.*
voluntatem, & intellectum diuinum, sed esse attributum ratione à scientia, & voluntate distinctum, & præuio ad scientiam, & voluntatem nostro modo intelligendi. Ita Magister Cornejo *supra dubio sexto ad secundam confirmationem primi argumenti*. De quibus solutionibus quid sit sentiendum ex dicendis pro nostra solutione constabit. *M. Cornejo.*

Pro qua aduerto primo; creaturas possibiles duplici cogni- 131
tione à diuino intellectu cognosci, vna luminis principiorum, *Pro vera solutione Not.* 1.
qua nempè, Deus primo suam essentiam cognoscit, & secundo attributa; cum enim ista cognitio sit essentiæ comprehensio, non potest non terminari secundariò ad attributa; & consequenter ad omne cum attributis connexum, quales sunt creaturæ possibiles, cum quibus plures perfectiones attributales connexionem habent intrinsecam, vt ex dicendis constabit. Secunda cognitio Dei, qua etiam cognoscuntur possibilia, est cognitio scientifica, quam Deus habet de attributis, & ad illa immediatè terminatur immediatione excludente obiectum *quod* prius terminans hanc eandem cognitionem: nam licet diuina essentia vt *quo* attingatur per illam, non tamen vt *quod* cognoscitur. Quæ doctrina constat ex dictis *Disputatione præcedenti* §. *vltimo*: etenim cum hæc cognitio sit comprehensio attributorum, quorum aliqua intrinsecè connectuntur cum creaturis possibilibus; & consequenter sine illis cognitis nequeunt perfectè, & comprehensiuè cognosci; fit, vt non possit præscindere à creaturis possibilibus.

Aduerto secundo: in vtraque ex his cognitionibus debere in- 132 *Not.* 2
gredi attributa, vt terminetur ad creaturas possibiles, ad neutram tamen ingredi vt obiecta motiua. Primum patet; vt enim Deus cognoscat creaturas possibiles, debet adæquatam illarum causam cognoscere; alias illas non comprehendet; sed causam adæquatam creaturarum possibilium ingrediuntur plura attributa, nempè, voluntas, vt mouens, scientia, vt dirigens subiectiuè, idea, vt dirigens obiectiuè, & omnipotentia, vt exequens: ergo vt quæuis ex his cognitionibus terminetur ad creaturas possibiles, debet etiam terminari ad attributa.

Quod autem hæc non ingrediantur ad aliquam illarum mo- 133
tiuè in ordine ad creaturas possibiles, patet: nam vt *Disputatione præcedenti* §. *quinto* monstrauimus, obiectum adæquatè motiuum intellectus diuini est sola diuina essentia, vt distincta ab attributis: ergo ab his nequit moueri aliqua diuina cognitio. Et quidem attributa nequeunt ad creaturarum cognitionem mouere, nisi moueant ad cognitionem sui; sed ad sui cognitionem non mouent, quamuis illam formaliter terminent, vt ex *ibi* dictis constat: ergo non ingrediuntur motiuè in ordine ad cognitionem creaturarum possibilium.

Tertio aduerto: non eodem modo comparari attributa ad 134 *Not.* 3
primam cognitionem, qua in essentia, vt prius cognita cognoscuntur, atque ad secundam, qua cognoscuntur immediatè in se ipsis: ad primam namque comparantur vbi obiectū secunda-

rium, aut omninò materiale & quia ſecundarium, aut materiale obiectum non ſpecificat actum; & conſequenter non præcedit illum prioritate aliqua *à quo*, reſpectu primæ cognitionis nullam præcedentiam habet: ad ſecundam verò comparantur vt terminus, vel obiectum *quod* formale; & quia obiectum formale in genere cauſæ formalis extrinſecæ præcedit actum, attributa formaliter vt *quod* ſecundam cognitionem terminantia, illam virtualiter præcedunt prioritate *à quo* virtuali in genere cauſæ formalis extrinſecæ.

135 Ex quo ſequitur, omnipotentiam, & alia attributa diuina, quæ ad creaturarum productionem concurrunt comparari ad primam cognitionem, vt obiectum materiale, in quo cognoſcuntur creaturæ; atque adeo ex ablatione omnipotentiæ, non ſequi à priori terminationem talis cognitionis ad creaturas poſſibiles, ſed tantum à poſteriori, ſicut ex non eſſe poſſibilium, non à priori, ſed tantum à poſteriori, ſequitur non eſſe diuinæ ſcientiæ, prout ad illa terminatæ, quia non ſunt obiectum primarium illius, ſed omninò ſecundarium; ſecus autem de ſecunda cognitione dicendum; cum enim ſint obiectum *quod* formale prædictæ cognitionis, in illis, & ratione illorum, vt obiecti formalis cognoſcuntur creaturæ poſſibiles; & conſequenter ex eo quod Deus omnipotentia careret, ſequeretur per locum intrinſecum non eſſe ſcientiæ diuinæ ad creaturas poſſibiles terminatæ in omnipotentia, vt in obiecto formali.

136 *Ad argumentum reſp.* Ex quibus ad argumentum reſpondeo in forma, conceſſa maiori, negando minorem: ad probationem, diſtinguo maiorem: cognitione primario, & formaliter ad omnipotentiam terminata, concedo maiorem: cognitione ſecundario, & materialiter terminata ad omnipotentiam, nego maiorem: & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam: nam prima cognitio terminata ad poſſibilia in omnipotentia, vt in obiecto ſecundario, & materiali, tolleretur quidem ex omnipotentiæ ablatione, non per locum à priori, ſed tantum à poſteriori: quia ſi Deus non eſſet omnipotens repugnarent creaturæ poſſibiles; & conſequenter nec ſecundario poſſent terminare cognitionem; ſecunda verò cognitio, quæ nempè creaturas poſſibiles attingit in omnipotentia, vt in obiecto primario, ex ablata omnipotentia auferretur à priori, quia talis cognitio ab omnipotentia virtualiter ſpecificatur.

137 *Ad 1. probationem minoris.* Ad primam minoris probationem, quatenus obſtare poteſt contra iſtam diſtinctionem, diſtinguo maiorem: quod eſt prius alio, & nullatenus poſterius, concedo maiorem: quod in vno genere eſt prius; cum dependentia, & poſterioritate in alio, nego maiorem: & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam: nam licet ſcientia Dei creaturarum poſſibilium ſit prior omnipotentia virtualiter in genere cauſæ effectiuæ, quia nempè, vel Dei naturam conſtituit; & conſequenter omnia attributa radicat, vel eſto attributum ſit, eſt attributum præcedens omnipotentiam, eſt tamen poſterior omnipotentia in genere cauſæ obiectiuæ, ſeu formalis extrinſecæ virtualiter ſpecificantis; & conſequenter ex non eſſe omnipotentiæ à priori, & per locum intrinſecum non eſſe talis ſcientia colligitur.

138 *Ad ſecundam.* Ad ſecundam minoris probationem, conceſſo antecedenti, nego conſequentiam: ratio autem diſcriminis eſt: nam Angelus plura in ſe ipſis cognoſcit per proprias illorum ſpecies à Deo immediatè infuſas, Deo autem repugnat alia extra ſe cognoſcere per ſpeciem à ſua eſſentia diſtinctam; & cum eſſentia diuina non poſſit alia à ſe repræſentare, niſi illa eminenter contineat, nec ad alia à Deo immediatè referatur, ſed media diuina eſſentia, vt prius repræſentata; & alia obiectiuè continente, & hæc continentia obiectiua in eminentiali per modum cauſæ fundetur, vt *ſuperius* arguebamus, fit, vt à Deo omnipotentia ſublata, continentiaque eminentiali, ex conſequenti creaturarum cognitio auferatur à priori, loquendo de cognitione ſcientifica, & à poſteriori ſi de cognitione luminis principiorum loquamur.

Ex qua doctrina facilè eſt de ſolutionibus ſupra memoratis ferre iudicium. Et quidem ſi prima ſolutio Albeldæ, quam etiam ſequitur Serra de obiecto motiuo, in quo poſſibilia cognoſcuntur, procedat, vera eſt, illamque amplectitur, ſi autem de obiecto adæquato, *in quo* motiuo, & terminatiuo, formali, vel materiali, cenſeo eſſe diminutam; vt enim *ſupra* arguebamus, cognitio poſſibilium in Deo debet eſſe comprehenſiua; & conſequenter debet terminari ad illa in cauſa omninò adæquata; at eſſentia diuina, vt diſtincta ab attributis, non eſt adæquata cauſa: ergo in illa ſola præciſiuè ab attributis non cognoſcuntur creaturæ.

139 *Iudicium de 1. ſolutione.*

Secunda etiam, & tertia ſolutio eodem defectu laborant. Et præterea contra tertiam facit inniti doctrinæ minus probabili in principijs D. Thom. in quibus omnipotentia, vel non eſt attributum ab intellectu indiſtinctum, vel intellectum, & voluntatem ſupponit, de quo *infra*. Et quidem prima proprietas naturæ intellectualis eſt intellectus, ad quem voluntas conſequitur: ergo ſi omnipotentia eſt attributum ab intellectu, & voluntate diſtinctum, non poteſt eſſe illis prius. Quod etiam ordo doctrinæ Angelici Doctoris teſtatur, qui prius de intellectu, deinde de voluntate, & poſt modum de omnipotentia tractauit, ſatis hoc proceſſu indicans potentiam productiuam ad extra non eſſe intellectu, & voluntate priorem.

140 *De 2. & 3.*

Sed contra noſtram reſolutionem inſtat Vazquez: non ideò dicitur Deus omnia ſcire, quia eſt omnipotens, ſed potius è contra, ideò eſt omnipotens, quia omnia ſcit; ſcientia enim, & voluntate dicitur omnia poſſe, aut tanquam principio proximo, aut ſaltim vt principio dirigente: ſcientia enim dirigit omnipotentiam, ſi eſt virtus ab illa diſtincta, ſicut ſcientia creata dirigit potentiam executiuam in artifice creato: ergo prius eſt Deum cognoſcere poſſibilia, quam intelligitur omnipotens; & conſequenter non cognoſcit poſſibilia in ſe ipſo vt omnipotente. 141 *Contra ſolutionem datam opponit Vazquez.*

Deinde poſſumus contra eandem ſolutionem inſtare: nam omnipotentia non diſtinguitur à ſcientia, ſed eſt vnum, & idem attributum; ſed Deus non dicitur propriè in ſua ſcientia cognoſcere poſſibilia: ergo nec propriè dicetur illa in omnipotentia cognoſcere. 142 *Secundò opponit.*

Tertio: nam eſto dicatur ſcientiam eſſe attributum ab omnipotentia diſtinctum, non tamen poteſt negari ſcientiam Dei eſſe cauſam creaturarum, de quo Diuus Th. *in hac quæſtione articulo octauo*, ſed Deus non cognoſcit poſſibilia in ſua ſcientia; aliàs cognitio, quam habet de poſſibilibus, eſſet reflexa: ergo medium cognitionis poſſibilium non eſt Deus, vt cauſa omninò adæquata; atque adeò ex hoc principio male intulimus debere in omnipotentia cognoſci. *Tertiò.*

Reſpondeo ad primam replicam; Deum per omnipotentiam, tanquam per rationem formalem conſtitui potentem ad rerum productionem ad extra, per ſcientiam verò, vt dirigentem, voluntatemque vt mouentem in ratione potentis completi, vnde dicitur potens, quia ſciens, ly *quia* importante complementum, cum quo benè ſtat, vt dicatur ſciens, quia potens, ly *quia* dicente rationem à priori obiectiuam, non mouentem, ſed terminantem formaliter, non primam, ſed ſecundam cognitionem, vt *ſuperius* explicuimus. 143 *Ad 1. replicã reſpondetur.*

Ad ſecundam reſpondeo primo, negando antecedens: etenim omnipotentia in via Scoti eſt voluntate indiſtincta, in frequentiori Thomiſtarum ſententia eſt indiſtincta ab intellectu, qui vt *ſupra* docuimus, eſt diſtinctum attributum à ſcientia, & vt alij probabiliter contendunt, eſt potentia executiua diſtincta ab intellectu, & voluntate, & ad illa conſequuta. Secundo reſpondeo, diſtinguendo maiorem: non diſtinguitur à ſcientia, vt ſpeculatiua, & practicè directiua, nego maiorem: ſub conceptu virtutis executiuæ, omitto maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam: nam conſtituentes omnipotentiam diuinam indiſtinctum attributum à ſcientia, diſtinguunt triplicem conceptum in ſcientia, nempè, contemplationis, directionis practicæ, & virtutis executiuæ, & in illa ſub hoc vltimo conceptu omnipotentiam conſtituunt; licet autem in ſcientia, vt ſpeculatiua non dicatur propriè Deum cognoſcere poſſibilia; in illa autem vt eſt virtus executiua propriè dicitur poſſibilia cognoſcere. Et ex his ad tertiam obiectionem conſtat ſolutio. nam in ſcientia vt practicè directiua Deum poſſibilia cognoſcere, qua ratione ad creaturarum productionem concurrit, abſque improprietate dicitur, eſto in ſcientia vt ſpeculatiua propriè nequeat affirmari. 144 *Ad ſecundam reſp. 1.* *Reſp. 2.* *Ad tertiã.*

Si dicas; ſcientia poſſibilium in Deo eſt cognitio directa; ſed cognitio, qua Deus ſcientiam poſſibilium cognoſcit eſt cognitio reflexa: ergo non cognoſcit poſſibilia in ſua ſcientia vt prius cognita. Reſpondeo, cognitionem reflexam eſſe à cognitione directa diſtinctam, & immediatè ſupra cognitionem cadere, in Deo autem non datur cognitio à ſua cognitione diſtincta, qua cognoſcat ſe cognoſcere, & immediatè ſupra cognitionem feratur, ſed cognitio luminis principiorum, qua cognoſcit ſuam eſſentiam, vel eſt indiſtincta ab ipſa, quia nempè, eſſentiam conſtituit, vt plures probabiliter volunt, vel immediatè terminatur ad eſſentiam, & in eſſentia ad omnia attributa Dei, inter quæ ipſa continetur cognitio; cognitio autem ſcientifica non multiplicatur virtualiter in Deo iuxta numerum attributorum, ſed vna numero ſcientia omnia attributa cognoſcit; & conſequenter intellectum, & ſcientiam, quæ ſunt diuina attributa, atque adeò in Deo non datur reflexa cognitio, etſi ſe cognoſcere cognoſcat: vnde quamuis in ſua ſcientia cognita cognoſcat creaturas poſſibiles, non ſequitur illas cognitione reflexa cognoſcere. Vel ſecundo, ad tertiam obiectionem reſpondeo; Deum eſſe medium cognitionis creaturarum, vt cognitum ſecundum omnia, quibus cauſa creaturarum conſtituitur, excepta ipſa cognitione, quæ cum ſit formalis creaturarum cognitio, non oportet, vt ex parte medij *in quo* cognitionis ingrediatur. 145 *Inſtabis.* *Reſpond.* *Reſp. 2.*

Et quidem hoc argumentum, cui potiſſimè contraria ſententia confidit duplici inſtantia infirmatur. Prima in omnipotentia, quam Deus neceſſario cognoſcit: vel ergo omnipotentia ſui cognitionem præcedit, vel non? Si primum: 146 *Inſtatur primo.*

ergo

ergo stat mutua prioritas inter omnipotentiam, & illius cognitionem, quando quidem scientia Dei prior est omnipotentia; & aliàs illa posterior. Si secundum: ergo etiam vt medium cognitionis possibilium, necessarium non est talem cognitionem præcedere: non enim magis requiritur præcedentia medij, quam obiecti ad cognitionem.

147 *Instatur secundo.* Secunda, in creaturis possibilibus sumptis reduplicatiuè, vt omnipotentiæ effectibus: sic namque non possent cognosci, omnipotentia per impossibile ablata, cum nec ratio effectus omnipotentiæ posset in illis perseuerare; & tamen cognitio creaturarum, vt effectuum omnipotentiæ regulatiuè omnipotentiam præcedit; aliàs cognitio, quæ vt regula omnipotentiæ supponitur, comprehensiua creaturarum non esset, quandoquidem non cognosceret illas sub omni formalitate: ergo ex eo quod scientia terminata ad creaturas possibiles sit prior omnipotentia, non sequitur fore, vt maneret in Deo omnipotentia negata.

148 *Arg. 2.* Secundo arguitur: plura Deus cognoscit, quæ non causantur ab ipso: ergo non cognoscit Deus omnia in se ipso vt in causa. Consequentia tenet nam quod à Deo causari repugnat, nequit cognosci in ipso vt in causa. Antecedens autem probatur primo: *Antecedens probatur 1.* Deus non solum possibilia, sed etiam impossibilia, chimeram v. g. cognoscit; sed Deus causa impossibilium non est: ergo verum est antecedens. Secundo: nam Deus cognoscit peccata, non solum vt existentia, sed etiam vt possibilia; *Secundo.* & tamen peccata non sunt causabilia à Deo: ergo idem quod prius. Tertio; nam creaturæ sub conceptu non repugnantium, cognoscantur à Deo; sed quod creaturæ non repugnent, non *Tertio.* habent ab omnipotentia vt causa: ergo cognoscitur aliquid ab intellectu diuino non contentum in omnipotentia vt in causa. Maior constat: nam prima rerum possibilitas consistit in non repugnantia vt existant; sed creaturæ cognoscuntur à Deo sub ratione possibilium: ergo cognoscuntur ab ipso sub conceptu non repugnantiæ ad essendum.

149 *Minor probatur primo.* Minor autem ostenditur primo ex D. Thoma *infra q. 46. art. 1. ad 1.* illis verbis. *Dicendum, quod antequam mundus esset, possibile fuit mundum esse, non quidem secundum potentiam passiuam, quæ est materia, sed secundum potentiam actiuam Dei, & etiam secundum quod dicitur aliquid absolutè possibile, non secundum aliquã potentiam, sed ex sola habitudine terminorum, qui sibi non repugnat, secundum quod possibile opponitur impossibili, vt patet per Phylosophum in 5. Metaphysica* Quibus verbis duplicem tradit acceptionem possibilis, vna, qua dicitur secundum aliquam potentiam, alia qua dicitur absolutè possibile ex habitudine terminorum non repugnantium: ergo non repugnantia ad essendum, in qua consistit absoluta possibilitas, non conuenit creaturis ab omnipotentia diuina; aliàs non distingueretur à prima acceptione possibilis.

150 *Secundo.* Secundo probatur ex eodem D. Thom. *infra q. 25. art. 3. in corp.* vbi docet non posse dici Deum esse omnipotentem, quia potest omnia possibilia suæ potentiæ, erit enim circulatio vitiosa, non enim erit aliud, quam dicere, quod Deus est omnipotens, quia potest omnia, quæ potest: vnde concludit, Deum dici omnipotentem, quia potest omnia possibilia absolutè; sed si non repugnantia ad essendum, in qua consistit possibilitas absoluta, vt *ibidem* docet D. Thomas, conueniret creaturis ab omnipotentia Dei, idem esset dicere Deum esse omnipotentem, quia potest omnia possibilia absolutè, ac dicere esse omnipotentem, quia potest omnia possibilia suæ potentiæ; quandoquidem absolutè possibile sumeretur ex ordine ad omnipotentiam diuinam: ergo non repugnantia ad essendum, non conuenit creaturis possibilibus ab omnipotentia diuina.

151 *Tertio.* Denique probatur minor ex eodem D. Thoma vbi *proximè art. 3. ad finem corporis,* illis verbis: *Ea verò, quæ contradictionem implicant, sub diuina omnipotentia non continentur, quia non possunt habere possibilium rationem: vndè conuenientius dicitur, quod ea non possunt fieri, quam quod Deus non possit facere.* Ex quibus tale argumentum conficitur: impossibile absolutè non dicitur ex defectu potentiæ, quæ reperiatur in Deo; aliàs diceretur conuenienter, Deum non posse id efficere, & ideò impossibile esse, quia id Deus non potest facere: ergo pariter absolutè possibile non sumitur ab omnipotentia diuina, neque ideò aliquid est absolutè possibile, quia Deus illud efficere potest.

152 *Respond.* Respondeo, distinguendo antecedens: Deus plura cognoscit immediatè in se ipso, quæ non causantur ab illo, nego antecedens: cognoscit illa in effectibus ab ipso causatis, vel causabilibus, concedo antecedens, & distinguo consequens: ergo non omnia cognoscit in se ipso, vt in causa omnis quod ab ipso cognoscitur, concedo consequentiam: vt in causa rei cognitæ, *S. THO.* vel alterius, in qua, vel per quam cognoscitur, nego consequentiam. Quæ doctrina est D. Thomæ *q. 2. de Verit. art. 15. ad 1. in 1. dist. 30. q. 2. art. 3. ad 1. & in hac quæst. art. 10. ad 2.* & 3. *& in corpore*, vbi docet, Deum cognoscere mala per bona creata, quibus opponuntur, & quia boni, per quod malum cognoscitur, Deus est causa, omnia vt in se ipso vt in causa cognoscit, non quia mali causa sit, sed quia est causa boni, per quod malum cognoscitur.

153 Ex quibus ad primam probationem constat solutio: nam impossibile v. g. chimera componitur ex extremis inter se repugnantibus, vt ex cauda Leonis, Draconis capite, & corpore hominis, quibus coniungi ab intrinseco repugnat: vnde cognitis extremis, illorum repugnantia cognoscitur, & cum extrema in Deo contineantur vt causa, etiam chimera, quæ impossibilis est in Deo vt in causa cognoscitur, non quidem vt in causa chimeræ, sed vt in causa extremorum, ex quibus chimera componitur, quorum coniunctio est repugnans. *Ad 1. probationem antecedentis.*

Ex eisdem etiam ad secundam probationem constat solutio: nam peccatum dupliciter sumitur, scilicet, priuatiuè, aut contrariè, priuatiuè est corruptio bonitatis moralis, & cognoscitur per illam, hoc est, per speciem illius, & etiam potest cognosci per speciem materialis, supra quod fundatur priuatio, cuius Deus causa est: si verò contrariè sumatur, cognoscitur etiam per bonitatem oppositam, cuius est corruptiuum contrariè, & per materiale supra quod deformitas positiua fundatur vnde vtroque modo sumptum, cognoscitur à Deo in se ipso vt in causa, non ipsius peccati sub ratione formalis malitiæ, sed vt in causa bonitatis oppositæ, & entitatis materialis peccati, per quæ formalis malitia in peccato inuenta cognoscitur. 154 *Ad secundam.*

Ad tertiam antecedentis probationem, concessa maiori, distinguo minorem: non habent, quod non repugnent ab omnipotentia diuina denominatiuè, & causatiuè exercitè, concedo minorem: terminatiuè, & causatiuè signatè, nego minorem: & consequentiam: nam licet non repugnantia creaturæ, in qua possibilitas illius remota consistit, non sit extrinseca denominatio ab omnipotentia diuina, nec ab illa causetur causalitate exercita, quia tamen non est non repugnantia ad essendum communis Deo, & creaturis, sed est non repugnantia creata distincta à non repugnantia Dei, consistit in non repugnantia ad essendum ab alio, quæ est propria entis creati; & consequenter dicit dependentiam signatam ab omnipotentia diuina. 155 *Ad tertiã.*

Et ex his ad primam probationem minoris ex doctrina Diui Thomæ sumptam, constat solutio; cum enim docet Diuus Thomas possibile absolutè dici ex non repugnantia terminorum, non excludit à possibili creato ordinem dependentiæ signatæ ad omnipotentiam diuinam, sed tantum denominationem ab illa, quia licet in non repugnantia creaturæ dependentia ab omnipotentia signatè importetur, nõ tamen cõsistit in denominatione extrinseca desumpta ab omnipotentia. 156 *Ad 1. probationem minoris.*

Ad secundam minoris probationem, concessa doctrina D. Thomæ in maiori contenta, nego minorem: nam licet in non repugnantia creaturæ, dependentia à Deo signatè importetur, non tamen est necessarium, quod in definitione omnipotentiæ ipsa in obliquo exprimatur dicendo, Deus est omnipotens, quia potest omne sibi possibile, in quo circulationem vitiosam notauit D. Th. sed dicendum est, Deum esse omnipotentem, quia omne, quod non implicat, potest. Quod autem Deus dicatur non potens ad ea, quæ contradictionem inuoluunt, docuit expresse D. Tho. 2. *Contra Gentes cap. 25. ratione 7.* illis verbis: *Oportet, quod Deus dicatur non posse quidquid est contra rationem entis, in quantum est ens.* 157 *Ad secundam.*

Ad tertiam dicatur, impossibile, aut implicans, ideò etiam esse tale, quia Deus non potest, non quidem defectu priuatiuo potentiæ, sed defectu tantum negatiuo, & vt explicetur defectum illum non priuatiuum, sed negatiuum tantum esse, ex quo nulla imperfectio constituitur in Deo, rectè monet D. Thomas conuenientius dici, impossibilia non posse fieri, quam quod Deus illa non possit facere. *Ad tertiã.*

Tertio arguitur: particulares rationes creaturarum possibilium non cognoscuntur in Deo vt in causa prius cognita: ergo non omnia cognoscuntur à Deo in se ipso vt causa illorum. Antecedens probatur: id in Deo cognoscitur, vt in causa prius cognita, sine quo vt cognito non potest eius virtus comprehendi, vt constat ex ratione D. Thomæ, qua nostram conclusionem probauimus; sed potest comprehendi omnipotentia non cognitis possibilibus secundum suas peculiares rationes: ergo vt sic non cognoscuntur in Deo, vt in causa prius cognita. 158 *Arg. 3.*

Minor probatur: Angelus comprehendit suam virtutem intellectiuam; & tamen non cognoscit in illa omnes intellectiones in particulari possibiles: ergo pariter poterit virtus diuina comprehendi, quin in illa cognoscantur omnes effectus, quos continet secundum suas peculiares rationes. Consequentia tenet à paritate rationis. Maior supponitur ex communi Theologorum doctrina asserentium, quemlibet Angelum à se ipso comprehendi; & consequenter proprium intellectum comprehensiuè cognoscere.

Minor autem probatur: si Angelus propria virtute comprehenderet omnes actus intellectus, quos in sua virtute continet, secundum suas particulares rationes, quibus inuicem distinguuntur, sequeretur, sua virtute naturali cognoscere omnes creaturas possibiles in particulari, saltim quoad *an est*; consequens aduersatur communi Theologorum sententiæ, id ne- 159 *Minor probatur*

tiam visionis, & scientiam simplicis intelligentiæ virtualis distinctio.

172 *Respond.* Respondeo, concessa maiori, distinguendo minorem: continentur in essentia adæquatè, nego minorem: inadæquatè vt primordiali radice dependenter ab omnipotentia, vt virtute proxima operatiua, concedo minorem, & nego consequentiam pro secunda parte; cum enim debeant cognosci comprehensiuè, petunt cognosci in sua causa adæquata; essentia autem diuina vt virtualiter ab attributis distincta, non est causa adæquata creaturarum: sicut enim agens creatum constituitur per formam substantialem operatiuum radicaliter, & potens proximè operari constituitur per potentias à forma substantiali distinctas, & sine vtroque principio, nempè radicali, & proximo non intelligitur adæquata causa effectus; ita Deus per essentiam, vt ab attributis distinctam, constituitur radicaliter operatiuus, & per omnipotentiam proximè, ex quibus, ingredientibus etiam intellectu, vt directiuo, & voluntate, vt applicatiua, adæquata causa creaturarum virtualiter consurgit: vnde in sola essentia diuina non possunt creaturæ cognosci, vt adæquatè, sed tantum inchoatiuè, & radicaliter possibiles, ac proinde vt cognoscantur, debent hæc omnia cognosci, non quidem ita, vt ingrediantur omnia motiuè, sed sola essentia alia autem terminatiuè, materialiter, aut formaliter, iuxta dicta *in solut. 1. argumenti*.

173 *Ad 1. confirmationẽ.* Ad primam confirmationem, concessa maiori, & minori, nego consequentiam: ex eo namque, quod Deus in idæis cognoscat creaturas, & ideæ distinguantur ab omnipotentia, non sequitur, non cognosci in illa, vt enim sæpè monuimus, Deus cognoscit creaturas in se ipso, vt causa illarum, & quia Deus pluribus constituitur in ratione causæ creaturarum; in omnibus, ex quibus in ratione causæ coalescit, cognoscuntur ab ipso creaturæ; ac proinde ex eo quod cognoscantur in essentia, vt participabili à creaturis, ab illis imitabili, non sequitur, quod in omnipotentia non cognoscantur, benè tamen sequeretur, si sermo D. Thomæ esset exclusiuus, quia tamen exclusiuè non loquitur; consequentia facta non tenet.

Ad 2. & 3. confirmationẽ. Et ex his ad secundam confirmationem constat solutio. Ad tertiam confirmationem, distinguo antecedens: cognoscuntur in decreto tanquam in medio adæquato, nego antecedens; inadæquato, concedo antecedens, & distinguo consequens: in voluntate sola, & vt in medio adæquato cognitionis possibilium, nego consequentiam: tanquam in medio inadæquato simul cum essentia, & omnipotentia diuina, concedo consequentiam. Quæ doctrina constat ex dictis, nec contra illam vrgent probationes consequentiæ, vt consideranti constabit.

§. VII.

Deum cum creaturis possibilibus intrinsecè connecti, probatur.

174 *Tertia conclusio.* TERTIA Conclusio; *Deus vt causa creaturarum est ab intrinseco connexus cum illarum possibilitate, ita vt si per impossibile aliqua ex illis redderetur impossibilis, Deo aliqua intrinseca perfectio deficeret*. Hanc statuo contra plures recentiores, qui astruentes Deum in se, vt in causa prius cognita cognoscere creaturas possibiles, negant, Deum ab intrinseco esse cum illis connexum. Nostram conclusionem tuentur omnes Thomistæ, quos pro vltima sententia retulimus, quibus plures ex PP. Societatis adhærent. Et ostendo illam primo ex D. Thom. *quæst. 2. de veritate art. 3. ad 11.* illis verbis: *Dicendum, quod quamuis à linea, si diminuatur punctus in actu, nihil depereat de lineæ quantitate, si tamen diminuatur à linea quod non sit ad punctum terminabilis periret linea substantia: similiter etiam est de Deo: non enim aliquid Deo deperit, si eiusmodi creatura ponatur non esse, deperit tamen perfectioni ipsius, si auferatur ab eo potestas producendi creaturas, non autem cognoscit res solum secundum quod sunt in actu sed etiam secundum quod sunt in potentia eius.* Hæc D. Thomas, ex quibus tale argumentum conficio: si auferatur à Deo potestas producendi creaturam, deperit aliquid perfectioni ipsius; sed si creaturæ modo possibiles rederentur repugnantes; auferretur à Deo potestas producendi creaturam: ergo periret aliquid perfectionis ipsius: & consequenter Deus ratione suæ perfectionis intrinsecæ, est intrinsecè connexus cum creaturis possibilibus.

Probatur ex D. Th. primò.

175 *Respondebis 1.* Respondebis primo: D. Thom. loqui de potentia conditionata producendi creaturas, scilicet sub conditione non repugnantiæ illarum, qua ablata verum est auferri à Deo intrinsecam perfectionem; hæc autem ex repugnantia creaturarum possibilium non tollitur, sed tantum potentia producendi creaturas absolutè, quæ partim intrinseca est, & partim extrinseca, & consequenter potest non esse absque detrimento intrinsecæ perfectionis diuinæ.

176 *Respondebis. 2.* Vel secundo respondebis, loqui Angelicum Doctorem de potentia producendi creaturas sumpta absolutè, & secundum suam entitatem, quæ est perfectio Deo intrinseca; ac proinde ex illius ablatione aliquid deperiret perfectioni eius intrinsecæ, non autem de potentia productiua creaturarum secundum respectum rationis, aut denominationem potentiæ; ex eo namque quod sic sumpta Deo non conueniret, non sequitur defecturam perfectionem Deo intrinsecam, & solum sub hac secunda consideratione auferretur ex repugnantia creaturarum, modo possibilium; ac proinde ex verbis D. Thomæ non probatur connexio intrinseca Dei cum creaturis possibilibus.

Sed neutra solutio satisfacit, & contra primam facit: nam loquitur de potentia Dei, vt est medium cognitionis actualis creaturarum possibilium, de qua argumentum procedebat; sed non est medium cognitionis creaturarum possibilium potentia productiua illarum sub conditione, sed potentia productiua absolutè; vt ex dicendis constabit: ergo non loquitur de potentia conditionata, sed de potentia absolutè productiua. Deinde secunda reijcitur: nam potentia productiua de qua D. Thomas loquebatur, vt est medium cognitionis actualis creaturarum possibilium, est connexa cum illarum possibilitate; vt ex dicendis constabit, sed vt docet Diuus Thomas, potentia prout sic, ablata, aliquid deperiret perfectioni diuinæ: ergo sentit perfectionem Deo intrinsecam esse connexam cum creaturarum possibilitate, tunc enim vnum cum alio est intrinsece connexum, quando ex illius non esse, vel destructione, secundum aliquid sibi intrinsecum destruitur. 177 *Prima solutio reijcitur.* *Contra 2. facit.*

178 *Secunda prob. cõclusio.* Secundo probatur: in causa indifferenti ex se ad esse, & non esse effectus, non potest esse effectus determinatè cognosci: sed in Deo vt causa cognita cognoscuntur creaturæ vt possibiles; ergo Deus vt causa creaturarum, non est ab intrinseco indifferens ad esse, & non esse talis possibilitatis, sed ad esse ab intrinseco determinatus; & consequenter intrinsecè cum possibilitate creaturarum connexus. Vtraque consequentia ex præmissis infertur, minor traditur à pluribus, contra quos nostra conclusio procedit. Et maior ostenditur primo; sic enim se habet aliquid ad cognosci, quo se habet ad esse: ergo in causa indifferenti ad esse, & non esse, non potest aliquid illorum determinate cognosci. Secundo: id solum cognoscitur in causa ex vi cognitionis illius, quod necessarium est cognosci ad eius comprehensionem; sed, vt causa indifferens comprehendatur, non est necessaria cognitio alicuius determinati: ergo in causa indifferenti ad extrema contradictoria, nullum illorum potest determinate cognosci. *Maior probatur primo.* *Secundo.*

Tertio: in diuina essentia, vt præcedit libera decreta Dei, non possunt cognosci futura, & idem de omnipotentia, & quouis alio attributo est dicendum, sed necessarium est, vt in illis cognoscantur, adiungi decreta libera, vt docet D. Thomas *in 1. dist. 35. q. 1. art. 3. ad 4.* sed non alia ratione, nisi quia essentia omnipotentia, & alia attributa diuina, prout libera decreta præcedunt, sunt indifferentia ad futuritionem, & negationem futuritionis; ergo vniuersaliter verum est in medio indifferenti ad extrema contradictionis, non posse illorum aliquod determinate cognosci. Quarto probatur, in voluntate creata, etiam vt à Deo super comprehensa, non possunt actus liberi, vt futuri certo cognosci, vt contra Molinam docent communiter Theologi, sed non alia ratione, nisi quia voluntas creata sumpta prout in actu primo, est indifferens ad futuritionem, & non futuritionem illorum: ergo medium de se indifferens non potest esse ratio determinatæ cognitionis. 179 *Tertio.* *Quarto.*

Denique probatur maior: ex medio indifferenti non potest inferri demonstratiuè conclusio determinata: ergo in medio indifferenti non potest aliquod extremum suæ indifferentiæ determinate cognosci. Antecedens est certum: nam medium de se indifferens; potest, quantum est de se, cum quolibet extremo suæ indifferentiæ coniungi; principium autem demonstrationis non potest cum contradictorio conclusionis demonstratæ coniungi, aliàs in bona demonstratione posset veritas præmissarum cum falsitate conclusionis coniungi, quod implicat, cum in bona consequentia non possit dari antecedens verum, & consequens falsum; demonstratio autem bonitatem consequentiæ includit, & aliquid addit: ergo ex principio indifferenti non potest demonstratiuè deduci conclusio determinata. Consequentia autem ostenditur primo: non enim minor connexio requiritur in medio *in quo* cognitionis cum extremo in illo cognito, quam in medio *ex quo* cum conclusione ex ipso deducta: ergo si ex principio, aut medio *ex quo* indifferenti, non potest inferri determinata conclusio, in medio *in quo* indifferenti non potest aliquid determinate cognosci. 180 *Quinto probatur maior.* *Consequentia probatur 1.*

Secundo: nam medium *in quo* cognitum, & medium *ex quo*, solum differunt, quod in primo ex vi eiusdem cognitionis cognoscuntur extremum, & medium, in secundo autem diuersa cognitione attinguntur, quarum vna infertur ex alia; sed vnitas cognitionis non tollit, sed potius arguit connexionem medij cum extremo cognoscendo: ergo si medium *ex quo* indifferens non potest esse principium conclusionis determinatæ, medium *in quo* indifferens non potest esse ratio determinatæ cognitionis. Denique nam ideo medium *ex quo* conclusiones demon- 181 *Secundo.* *Tertio.*

demonstratæ non potest esse indifferens ad illam, & eius contradictoriam, quia debet esse probatiuum efficaciter conclusionis demonstratæ; sed etiam medium *in quo* probatiuum est veritatis cognitæ in ipso, etsi diuersa cognitione attingantur, vna ax alia probatiuè inferretur: ergo nequit esse indifferens ad veritatem cognitam, & illius contradictoriam.

182 *Respondebis 1.* Respondebis primo, veram esse maioram nostræ retionis, si medium sit indifferens absolutè, & conditionate: falsem eutem, si quamuis sit indifferens absolutè, sit temen determinatum sub aliqua conditione; essentia autem, & omnipotentia diuina, quamuis sint absolutè indifferentes ed possibilitatem creaturarum, & illarum repugnantiam, sunt tamen determinetæ ad continendas creaturas, sub conditione, quod contradictionem non implicent, physica, & intentioneli continentia, ac proinde, non repugnantia supposita, continantur creaturæ possibiles in diuina omnipotentia physicè, & intentionaliter, & consequenter possunt in illa cognosci.

183 *Contra 1.* Sed contra primo: decretum subiectiuè absolutum, & conditionatū obiectiuè non potest esse medium cognoscendi determinatè futurum absolutè, quia illud prout sic non infert, sed potest cum negatione futuritionis absolutæ coniungi; sed omnipotentia diuina est ab intrinseco indifferens ad possibilitatem, & repugnantiam creaturarum possibilium, potensque quantum est de *Secundo.* se cum vtraque coniungi: ergo quamuis sit determinata ad possibilitatam sub conditione non repugnantiæ, non potest esse medium in quo creaturæ possibiles, vt ebsolutè possibiles cognoscantur. Secundo: ex suppositiona non implicationis hominis v.g. nihil intrinsecum aduenit omnipotentiæ: sed pro priori ad illam suppositionem non eret cum possibilitate hominis intrinsecè connexa: ergo etiam sub tali suppositione manet inconnexa intrinsacè; sed ex penetratione alicuius intrinsecè inconnexi cum alio, nec formaliter, nec illatiuè potest alterum cognosci: ergo atiam ex ille suppositione non potest creaturarum possibilitas in omnipotentia, aut ax illa quantumcumque penetrata cognosci.

184 *Tertio.* Tertio: nam omnipotentia iuxta solutionem traditam non continet de se hominem, nisi sub conditione, quod homo non implicet: ergo Deus non cognoscit hominem in omnipotentia, nisi præcognoscendo purificatam conditionem, nempè, quod homo non implicet; sed idem est hominem non implicare, ac hominem esse possibilem: ergo ad cognitionem terminatam ad hominem in omnipotentia supponitur in ipso cognitio hominis, vt absolutè possibilis; & consequenter homo vt possibilis non cognoscitur à Deo in se ipso vt causa.

185 *Confirmatur.* Vrgetur, & explicetur efficacia obiectionis, futurum conditionatum non transit in futurum absolutè, nec vt tale cognoscitur nisi purificata, & præcognita conditione: argo contentum in omnipotentia sub conditione non cognoscitur vt absolutè; argo contentum omnipotantia nisi præcognita purificatione conditionis; sed homo non continetur in omnipotentia absolutè, sed tantum sub conditione non repugnantiæ: ergo non cognoscitur vt contantus in omnipotentia, nisi præcognita, vt purificata conditione, nempe hominem non rapugnare; sed idem est hominem non repugnare, ac esse absolnte possibilem: ergo ad cognitionem hominis, vt contenti in omnipotentia, supponitur cognitio hominis vt possibilis ebsolute; & consequenter prout sic non cognoscitur in Deo vt omnipotente, ac proinde in Deo vt causa cognita non cognoscitur.

Raspondebis secundo: creaturarum possibilitate supposita

186 *Resp. 2. Contra 1.* superaddi omnipotentiæ respectum quendam rationis, & in omnipotentia, vt subest prædicto respectui creaturas possibiles cognosci ab intellectu diuino. Sed contra primo: nam cognitio creaturarum possibilium à Deo in omnipotentia, illi conuenit ab æterno; at respectus rationis, æternus esse non potest; cum intellectus creatus ab æterno non sit, diuinus autem, qui ætarnus est, illius causa asse non possit, vtpote, cui confictio rapugnat, ens autem rationis sine causa ipsum formante existere nequeat: ergo omnipotentia, vt subest respectui rationis non est medium cognitionis possibilium.

187 *Contra 2.* Secundo: nam respectus rationis omnipotentiæ ad creaturas est illis posterior resultans ex comparatione omnipotentiæ cum illis; sed omnipotentia ast medium cognitionis possibilium sub ratione causæ illorum, & consequenter est prior: ergo non est medium ex respectu superaddito. Tertio: nam id, in quo, & ra*Contra 3.*tione cuius Deus possibilia cognoscit, non spectet ad obiectum secundarium, sed ad primarium intellectus diuini; at respectus rationis nequit ad obiectum primarium intellactus diuini spectare. ergo omnipotentia ratione illius nequit asse Deo ratio cognoscendi possibilia.

188 *Resp. 3.* Denique respondebis, omnipotentiam ratione suæ entitatis esse omnino à creaturis absolutam, & cum illis inconnexam, sub denominatione tamen potentiæ, quæ realis, & intrinseca est, connecti cum creaturis possibilibus, ac proinde posse asse medium, & ratio cognitionis illarum; & quia ex suppositione, quod creaturæ non repugnent; Deo conuenit omnipotentia, nedum entitatiuè, sed etiam denominatiuè, fit consequens, vt non repugnantia creaturarum supposita, cognoscantur creaturæ possibiles in omnipotentia, vt cognita.

Sed contra primo: nam hæc denominatio potentis creaturas producere, verè prædicatur de Deo; sed non prædicatione contingenti, nec prædicatione necessaria nacessitate solius connaturalitatis, sicut passiones realiter distinctæ ab essentia, sunt separabiles ab illa de potentia absolute; cum nec ille porantia attenta possit Deo non conuenire: ergo prædicatur de Deo prædicatione essentiali; sad essentialie Dei cognoseuntur ab ipso pro omni signo comprehensionis essentiæ: ergo hæc denominatio pro omni signo cognoscitur; & consequenter non expectat signum possibilitatis creaturarum, quod est posterius signo prædicatorum, quæ sunt essentialia Deo. 189 *Contra 1.*

Secundo: nam ista denominatio est aliquid increatum, & consequenter magis necessarium omni entitate creata; & tamen est cum veritete create creaturarum possibilium intrinsece necessario connexa; ergo fateri tenentur vtentes hac solutione, posse formelitatem increetam magis necessariam, cum veritate creata minus necessarie connecti; & consequenter ex hoc capite non repugnare prædictam connexionem entitati omnipotantiæ 190 *Secundo.*

Tertio: nam illa denominatio vel est prior possibilitate creaturarum, vel comitans, vel posterior? Si primum, non expectat suppositionem non repugnantiæ creaturarum possibilium, quandoquidem illam præcedit. Si comitans, vel posterior, non potest esse Deo ratio cognoscendi creaturas in se ipso, vt in causa, quandoquidem, quod causendi ratio non est, nec asse potest ratio non cognoscendi eliud in ceuse; ergo perperem confugitur ad hanc denominationem, & omnipotentia sit medium cognitionis possibilium. *Tertio.*

Explicatur, & vrgetur; vel denominatio ista infert à priori possibilitatem creaturarum, val infertur ex illa à priori, vel disparate se habent; nullum ex his dici potest: ergo nec potest ad denominationem illam recurri pro statuendo medium cognitionis possibilium. Minor pro tertia parte nota videtur: nam si disperate se haberent, non expectaret possibilitatam creaturæ, vt de Deo diceretur. Pro secunda patet: nam si infertur à priori ex non repugnentia creaturarum possibilium: ergo non est ratio cognitionis possibilium, sed potius possibilitas illorum est ratio cognoscendi talam denominationem. Tandem pro prima parte probatur: nam quod infert aliud à priori, ast prius illo prioritata naturæ: ergo si denominatio intrinseca potentis infert à priori possibilitatem creaturæ, procedit illam prioritate naturæ; ac per consequens non conuenit ex suppositione illius. 191 *Confirmatur.*

Tertio principaliter suadetur nostra conclusio: si Deus non asset ab intrinseco connexus cum creaturis possibilibus, maximè quia magis necessarium non potest cum minus necessario connecti, Deus eutem magis nacessarius est, quam creaturæ, sic arguit Vasquez *disput.* 104. *cap.* 6. *n.* 26. sed stat magis necessarium cum minus necessario, ab intrinseco connacti, ergo Deus ab intrinseco connectitur cum creaturis possibilibus. Minor, in qua est difficultas, ostenditur primo: vt enim aduarserij fatentur, nec potest Vazquez negare, omnipotentia diuina est daterminata ab intrinseco ad continendum eminenter hominem sub conditione, quod non implicet contradictionem, & consequenter est necessario connexa cum passiua continentia hominis sub prædicta conditione; sed continentie passiua hominis, etiam sub conditione assignata, eliquid creatum est, & consequenter minus necessarium antitate omnipotentiæ, quæ est aliquid increatum habens necessitatem à se: ergo megis necessarium potest intrinsecè cum minus necessario connecti. 192 *Tertio probatur conclusio.* *Maior probatur primo.*

Secundo probatur minor: veritas principiorum est magis necessaria, quem veritas conclusionis, vt ex Aristotela docent communiter Logici, ea ducti ratione: nam *propter quod vnumquodque tale, & illud magis*; conclusio autem ast necessaria ex principijs, & consequenter principia magis necessaria sunt; & tamen illorum veritas est intrinsecè connexa cum varitata conclusionis, ita, vt illa deficiante, veritas principiorum deficeret; alias in bona damonstratione possent præmissæ esse veræ, quamuis conclusio esset falsa, quod omnium sententiæ aduersetur, & rationi naturali: ergo megis necessarium potest intrinsecè cum minus necessario connecti; & consequenter, quamuis entitas omnipotentiæ magis necessaria sit, quam essentia creaturarum possibilium, erit intrinsecè cum illa connaxa: & ratio à priori est: nam eo ipso, quod vnum sit necessarium à se, & altarum sit necessarium ab elio, illud magis necassarium ast; stat autem necassarium à se connecti cum habente necessitatem ab alio, vt constat in principijs, & conclusione: ergo stat cum maiori necessitate connexio. 193 *Secundo.*

Denique suadetur conclusio: summæ necessitati Dei, & omnipotentiæ diuinæ non obstat connexio, cum creaturis possibilibus; sed non potest ax alio principio negari: ergo conceden- 194

da

da est. Minor cum consequentia tenet. Maior autem probatur: summa necessitas Dei saluatur per hoc, quod sit ens necessarium à se, sed necessitati à se non opponitur connexio cum creaturis possibilibus: ergo non opponitur summæ necessitati Dei, & omnipotentia diuinæ connexio cum possibilibus. Minor, in qua sola est posita difficultas, probatur: necessitas entis à se solum tollitur per necessitatem ab alio; sed connexio Dei cum creaturis possibilibus non constituit ipsum necessarium ab alio: ergo non tollit eius necessitatem à se, nec opponitur cum illa. *Vltimo prob. conclusio.*

195 *Respondebis.* Respondebis: connexionem cum creaturis possibilibus non constituere Deum necessarium ab alio immediatè, & formaliter, bene tamen arguitiuè, & mediatè: ac proinde, licet non destruat formaliter, & immediatè necessitatem entis à se, illam tamen destruit arguitiuè, & mediatè; & hoc ideo, quia de ratione entis necessarij à se, est nullatenus ab aliquo extra se dependere; eo autem ipso, quod Deus intrinsecè connectatur cum creaturis possibilibus, ab illarum possibilitate dependet dependentia saltim à posteriori: ac proinde, quamuis huiusmodi connexio non ponat formaliter necessitatem ab alio, nec formaliter tollat necessitatem entis à se, ponit tamen necessitatem ab alio, & tollit necessitatem à se arguitiuè, & mediatè.

196 *Contra 1.* Sed contra primo: nam dependentia à posteriori est implicatoria in terminis: ergo si connexio Dei cum creaturis possibilibus non constituit ipsum dependentem à priori, nullam dependentiam immediatè constituit; & consequenter nec mediatè, nec immediatè, nec formaliter, nec arguitiuè tollit necessitatem entis à se. Antecedens probatur: dependens in quantum tale formaliter, vt effectus, & terminus à quo dependentiæ, est formaliter causa: ergo implicat dependentia, quæ non sit formaliter effectus à causa; sed dependentia à priori nihil aliud est, quam dependentia effectus à causa: ergo implicat in terminis dependentia ab aliquo à posteriori.

197 *Contra 2.* Contra secundo: connexio, quæ imperfectio non est, nec formaliter, nec arguitiuè tollit à Deo necessitatem à se; sed connexio cum creaturis possibilibus imperfectio non est: ergo nec formaliter; nec arguitiuè immediatè, vel mediatè tollit à Deo necessitatem entis à se, & consequenter nullatenus cum illius summa necessitate incomponitur. Consequentia tenet. Maior est certa. Minor autem probatur, connexio sine dependentia imperfectio non est; sed connexio Dei cum creaturis possibilibus est connexio sine dependentia: ergo nullatenus est imperfectio. Minor probatur: ast connexio causæ, vt causæ prout eminentialiter continentis effectum cum effectu, vt effectu formaliter, vt eminenter in causa contento; sed connexio causæ, vt causæ formaliter reduplicatiuè, vt continentis eminenter effectum, non est dependentia causæ ab effectu, sed potius dependentia effectus à causa; causa enim in quantum talis formaliter non dependet ab effectu: ergo connexio Dei cum creaturis possibilibus est connexio deputata à ratione dependentiæ; & consequenter ab imperfectione immunis.

198 *Contra 3.* Tertio tradita solutio reijcitur: stat vnum intrinsecè connecti cum alio, & non dependere ab illo: ergo ex connexione Dei cum creaturis possibilibus non infertur, quod ab illis dependeat; & consequenter non arguitur in Deo necessitas entis ab alio, ac proinde nec tollitur arguitiuè necessitas entis à se. Illationes omnes tenent. Antecedens autem ostenditur primo: essentia namque vt radix est proprietatum, est intrinsecè connexa cum illis vt possibilibus; & tamen prout sic non est ab illis dependens: ergo stat sine dependentia connexio. Secundo probatur: vnum enim relatiuum est cum altero connexum; & tamen non dependet ab illo; aliàs non essent simul natura, & cognitione: ergo verum est antecedens. Tertio: vt enim aduersarij fatentur omnipotentia ex connexa cum homine, licet non absolutè, bene tamen sub conditione non implicationis hominis; & tamen non dependet ab illo, nec dependentia absoluta, nec dependentia conditionata: ergo conceptus connexionis est à conceptu dependentiæ distinctus, & ab illo separabilis. *Antecedens probatur 1. Secundo. Tertio.*

199 *Quarto.* Quarto: nam veritas principiorum prout à priori inferunt: veritatem conclusionis est connexa necessario cum illa; aliàs, vt *supra* arguebamus, posset veritas principiorum in recta demonstratione cum falsitate conclusionis coniungi, quod implicat; & tamen veritas principiorum vt à priori inferentium veritatem conclusionis, non est dependens ab illa, si namque vt dependens inferret, inferret formaliter vt effectus, ac proinde non à priori, sed à posteriori probaret: ergo idem quod prius. Denique probatur: nam Pater diuinus est intrinsecè connexus cum Filio; & tamen non est dependens ab illo: ergo stat vnum connecti cum alio, & ab illo non dependere. *Quinto.*

200 *Respondebis.* Dices, Patrem ideo non dependere à Filio in diuinis, quamuis realiter intrinsecè connectatur cum illo, quia sunt eiusdem essentiæ, & naturæ, cumque essentia, & natura diuina omnem dependentiam excludat, vtpote increata, & à se, fit vt quamuis Pater intrinsecè connectatur cum Filio, ab illo sit independens. Imo exemplum potest contra nos retorqueri: nam Patres non alia ratione excludunt dependentiam inter diuinas personas, nisi quia sunt eiusdem essentiæ, & naturæ: ergo vbi realis connexio intercedit inter extrema diuersæ naturæ, non potest realis dependentia vitari: ac proinde, cum Deus distinctæ naturæ sit à creaturis possibilibus, non potest realiter cum illis connecti, quin realiter ab illis dependeat.

201 *Contra 1.* Sed contra primo: nam in alijs exemplis in confirmatione antecedentis adductis intercedit realis connexio inter extrema distinctæ naturæ; & tamen dependentia realis non datur: ergo quod connexio Patris cum Filio in diuinis realis dependentia non sit, non est quia sunt eiusdem naturæ, sed quia conceptus connexionis est à conceptu dependentiæ distinctus, nec illum necessario infert. Secundo: si namque ideò solum Pater connexus cum Filio non dependeret ab illo, quia sunt eiusdem naturæ, sequeretur, quod quamuis Pater non dependeret à Filio, realiter tamen Pater à Filio procederet: consequens non potest in sensu aliquo catholico admitti: ergo quod Pater connexus realiter cum Filio in diuinis, sit realiter independens ab illo, non est quia sunt eiusdem naturæ, sed quia realis connexio ab intrinseco realem dependentiam, nec dicit, nec infert. Minor cum consequentia tenet; sequela autem manifestè probatur: identitas extremorum in natura non obstat processioni vnius ab alio, vt constat in Filio diuino, qui realiter à Patre procedit; & tamen sunt eiusdem naturæ: ergo si connexio realis intrinseca inter extrema distinctæ naturæ essentialiter est dependentia, connexio intrinseca realis inter extrema eiusdem naturæ essentialiter erit processio; ac proinde cum Pater diuinus sit intrinsecè connexus cum illo, quamuis ob identitatem naturæ non dependeat à Filio procedet. *Secundo.*

202 Nec PP. causalem illam reddunt cum de Patre cum Filio comparato loquuntur, sed cum loquuntur de Filio, & Spiritu Sancto; cum enim sint personæ productæ, nisi eandem naturam acciperent cum principio à quo procedunt, non possent non dependere. Plura alia circa hanc difficultatem fusè dabimus *infra quæst.* 34. cum de processione Verbi ex cognitione creaturarum possibilium tractamus, à quibus supersedemus, ne eadem repetamus. Argumenta etiam, quibus Vazquez, & alij ad oppositum nostræ conclusionis ducuntur, ex dictis soluta manent.

§. VIII.

Cognitio immediata possibilium in se ipsis à diuina mente excluditur.

203 *Quarta conclusio. Prob. 1. ex Dionysio.* QVARTA CONCLVSIO *Non datur in Deo cognitio creaturarum possibilium in se ipsis immediatè motiuè, aut terminatiuè.* Ita omnes Auctores pro vltima sententia relati. Et ostendo illam primo ex Dionysio 7. *de diuinis nominibus*, vbi de Deo loquens, sic ait: *Non secundum visionem singulis se immittit, sed secundum causæ continentiam scit omnia.* Et infra: *Diuina sapientia se ipsam cognoscens scit alia.* Et insuper ibi: *Deus ea, quæ sunt noscit, non rerum notitia, sed sui*; sed si Deus præter scientiam possibilium in se ipso, illa in se ipsis immediatè cognosceret, secundum visionem singulis se immitteret, & illa sciret, non solum se ipsum noscens, & notitia, non Dei, sed creaturarum propria: ergo iuxta Dionysium Deus non cognoscit creaturas possibiles immediatè in se ipsis; sed tantum in se ipso, & mediatè.

204 Minor pro prima parte constat: nam cognoscens secundum visionem se immittere obiecto, non est ab illo accipere speciem: nam in hoc non se immittit obiecto, sed potius obiectum se immittit cognoscenti: ergo est immediatè erga obiectum versari; non enim videtur, in quo alio consistere possit; & consequenter si Deus creaturas possibiles immediatè cognoscit se immittit secundum visionem creaturis. Pro secunda parte etiam constat: nam cognosceret creaturas possibiles in se ipso, & immediatè in se ipsis: ergo cognosceret illas, non solum notitia, qua se cognoscit, sed etiam alia notitia, quod à Dionysio excluditur: nam illius sensus exclusiuus est; aliàs non sufficienter explicuisset modum, quo à Deo cognoscuntur creaturæ. Denique pro tertia parte probatur: etenim notitia illius obiecti dicitur, ad quod immediatè, & primario terminatur; sed notitia, qua Deus possibilia in se ipsis immediatè cognosceret, illas haberet pro obiecto immediato, & primario: ergo si daretur in Deo, cognosceret illas, non Dei, sed ipsarum notitia.

205 *Cuidam obiectioni occurritur.* Nec obstat, talem notitiam non nasci ex specie ab ipsis accepta, sed ex ipsa essentia gerente munus speciei, vt dicatur creaturarum propria, si semel immediatè in illas terminatur: notitia namque, quam Angeli habent de alijs ab ipsis distinctis, non habetur per species à rebus acceptas, sed à Deo immedia-

mediatè infusas, vt suppono ex frequentiori sententia; & tamen, quia immediatè ad illa terminatur, verè dicitur propria rerum cognitarum notitia: ergo si cognitio Dei, quam habet de creaturis possibilibus, immediatè ad illas terminatur, quamuis ab specie ab ipsis non procedat causata, verè erit, & dicetur notitia rerum possibilium propria; & consequenter falsa erit propositio Dionysij.

206 *Secundo prob. conclusio ex D. Thom.* Secundo probatur ex D. Thoma *in præsenti artic. quinto in corpore*, quod ita concludit: *Sic igitur dicendum est, quod Deus se ipsum videt in se ipso, quia se ipsum videt per essentiam suam, alia autem à se videt non in ipsis, sed in se ipso, in quantum essentia sua continet similitudinem aliorum ab ipso:* sed si Deus creatus possibiles cognosceret cognitione immediata, non solum illa in se ipso cognosceret, sed etiam in ipsis: ergo iuxta D. Thom. non datur in Deo cognitio immediata possibilium in se ipsis.

207 *Respondebis* Respondebis, D. Thom. solum negare Deum cognoscere creaturas per species illarum proprias, & cum illis adæquata, in quo, explicauerat in corpore illius articuli consistere aliquid in se ipso cognosci, non autem negat illas immediatè in se ipsis cognoscere, hoc est, cognitione ad illas immediatè terminata. *Contra. 1.* Sed contra primo: nam cognosci aliquid cognitione immediata, est verè, & propriè cognosci in se ipso; sed D. Thomas absolutè negat, creaturas à Deo cognosci in se ipsis: ergo negat cognosci cognitione ad illas immediatè terminata.

208 *Secundo.* Secundo: nam si præter illum modum cognitionis alicuius in se, scilicet, per speciem propriam, est alius, nempè, terminando in se immediatè cognitionem, D. Thomas primum negans, & secundum non explicans diminutissimè processisset; sed hoc admittendum non est ab his, qui illius auctoritate se protegunt: ergo asserere debemus, negasse intellectui diuino omnem modum cognitionis creaturarum in se ipsis. *Tertio.* Denique: vt enim statim videbimus, eo ipso quod creaturæ possibiles non cognoscantur à Deo per speciem illarum propriam, sed per speciem continentis, non possunt immediatè cognitionem terminare; at iuxta D. Thom. solum secundo modo cognoscuntur à Deo: ergo non cognoscuntur ab ipso immediatè in se ipsis.

209 *Tertio probatur ratione.* Deinde probatur conclusio: nam eo modo cognoscuntur creaturæ ab intellectu diuino, quo repræsentantur per speciem, qua intelligit; sed non repræsentantur immediatè in se ipsis, sed mediatè, & in alio, scilicet in Deo vt prius repræsentato: ergo non cognoscuntur immediatè in se ipsis, sed mediatè in Deo vt prius cognito. Consequentia tenet. Maior videtur certa, quia namque ex intellectu, & obiecto media specie coalescit adæquatum principium intellectionis, nihil potest intellectus intelligere, nisi per speciem repræsentetur: ergo non poterit immediatè intelligere, quod in specie immediatè non continetur. Minor autem probatur: nam species, qua diuinus intellectus intelligit, est sola diuina essentia; sed hæc non repræsentat immediatè creaturas, sed mediante Deo, vt prius repræsentato: ergo species, qua diuinus intellectus intelligit, non repræsentat immediatè creaturas, sed solum mediatè.

210 *Respondebis 1.* Respodebis primo, negando suppositum maioris: quod nempè, Deus creaturas per speciem intelligat, non enim implicat intellectus se ipso completus ad intelligendum absque concursu speciei, cumque hæc independentia, absque dubio sit præfectio, concedenda est intellectui diuino. *Respondebis 2.* Vel secundo respondebis, concessa maiori, negando minorem: nam diuina essentia est species repræsentans creaturas, quia illas continet eminenter; continet autem illas eminenter immediatè, proinde illas immediatè repræsentat.

211 *Prima solutio reijcitur primo.* Sed neutra solutio satisfacit, & prima reijcitur primo: quia Deum cognoscere creaturas per speciem illas repræsentantem est communis Theologorum sententia. *Secundo.* Secundo: nam id docet D. Thom. *in præsenti art. 5. in corpore, & solut. ad 3. & art. 6. in corpore, & ad 3.* Id ipsum docet 1. *Contra Gentes cap. 48. ratione 1. & alibi sæpè.* *Tertio.* Tertio: nam Deus se primo intelligit, & secundo creaturas; & consequenter eodem modo ex parte principij cognitionis creaturas, & se ipsum cognoscit; sed se cognoscit media sua essentia vt specie intelligibili, & principio intellectionis, vt expressè docet Diuus Thomas locis proximè allegatis, & Nos ex ipso docuimus *supra*: ergo etiam creaturas mediante specie cognoscit.

212 *Quarto.* Denique, non enim minus est de ratione intellectionis ab intellectu, & obiecto intra illum intelligibiliter constituto procedere, quam de ratione volitionis procedere à voluntate, media obiecti apprehensione; sed implicat voluntas, quæ sit volitionis principium, nisi media apprehensione: ergo implicat intellectus, qui sit principium intellectionis, sine concursu obiecti intra ipsum constituti in ratione intelligibilis, sed obiectum vt concurrens obiectiuè ad intellectionem gerit munus speciei: ergo implicat intellectus principians sine specie intellectionem; & consequenter, sicut voluntas diuina, quamuis sit infinita, non potest aliquid velle, sine præuia cognitione: ita intellectus diuinus, quamuis sit infinitè perfectus, non poterit aliquid intelligere, nisi media specie impressa.

213 *Secunda solutio reijcitur primo.* Deinde secunda solutio reijcitur primo: nam diuina essentia in ratione cognoscibilis, non est minus infinita, quam in ratione speciei: ergo in ratione intelligibilis, & repræsentabilis adæquat se ipsam in ratione repræsentatiuæ; sed si aliquid distinctum à Deo immediatè repræsentaret, sumpta in ratione repræsentabilis, non adæquaret se ipsam in ratione repræsentatiuæ: ergo nihil distinctum à Deo immediatè repræsentat, sed mediante Deo vt prius repræsentato.

Secundo. Secundo: nam obiectum immediatè repræsentatum per speciem, debet conuenire cum illa in gradu immaterialitatis; sed nihil distinctum à Deo potest cum diuina essentia dictam conuenientiam habere: nam gradus diuinæ immaterialitatis consistit in exclusione omnis potentialitatis, quæ nulli enti non diuino potest conuenire: ergo nihil distinctum à Deo potest immediatè repræsentari per diuinam essentiam, vt speciem.

214 *Tertio.* Tertio: nam plura non possunt vna specie repræsentari, nisi vel prout conuenientia in aliqua ratione communi, vel vt contenta in vno obiecto primario repræsentato, sed diuina species est vna, & non repræsentat Deum, & creaturas ratione conuenientiæ in aliquo per prædicationem commune: ergo repræsentat creaturas, vt contentas in Deo vt prius repræsentato; & consequenter non repræsentat immediatè creaturas. Maior constat: nam vnitas speciei vnitatem in obiecto requirit: ergo vel conuenientiæ in aliqua ratione per prædicationem communi, vel continentiæ in aliquo vno obiecto primario repræsentato. Minor pro prima parte est certa; sicut enim diuinus intellectus est vnus, ita species, qua intelligit, vna; cum non sit species diuina minus infinita in ratione, & linea speciei, quam intellectus diuinus in ratione, & linea intellectus.

215 *Minor pro 2. parte prob.* Pro secunda parte probatur: nam Deus & creaturæ non conueniunt in ratione entis diuini, sed solum in ratione entis vt sic abstrahentis à creato, & increato; sed non repræsentantur Deus, & creaturæ à diuina essentia, vt specie, ratione conuenientiæ in ratione entis vt sic: ergo non repræsentantur ratione vnitatis conuenientiæ. Probatur minor: si repræsentarentur ratione conuenientiæ in conceptu entis vt sic, hæc ratio entis esset ratio formalis obiectiua diuinæ essentiæ sub conceptu speciei, & obiectum formale primarium illius; sed ens sub ista communitate non est obiectum formale, & primarium essentiæ diuinæ, vt obtinet rationem speciei: ergo non repræsentat Deum, & creaturas ratione vnitatis conuenientiæ in conceptu entis vt sic. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur: obiectum formale, & primarium speciei non potest excedere obiectum formale, & primarium intellectus cuius est species; sed obiectum formale, & primarium intellectus diuini non est ens, vt abstrahit à creato, & increato, sed ens increatum, & diuinum, vt docuimus *Disput. 25. §. 3.* ergo obiectum formale, & primarium diuinæ essentiæ, vt sortitur rationem speciei, non est ene abstrahens à creato, & increato, & vtrique per prædicationem commune, sed increatum, & diuinum.

216 *Quarto probatur conclusio.* Quarto probatur conclusio: nulla cognitio diuina potest habere pro obiecto primario creaturas; sed si aliqua diuina cognitio immediatè ad creaturas terminaretur, essent obiectum primarium illius: ergo nulla Dei cognitio potest terminari ad creaturas immediatè in se ipsis. Consequentia tenet. Minor constat: illud namque est obiectum primarium intellectionis, quod primo illam terminat; sed si aliqua diuina cognitio terminaretur immediatè ad creaturas, creaturæ illam terminarent per se primo; quando quidem nihil me[...]aret inter talem cognitionem, & creaturas cognitas, ad [...]uod prius terminaretur: ergo si aliqua diuina cognitio termin[...]retur immediatè ad creaturas, creaturæ essent obiectum [...]rmale, & primarium illius. Maior autem est expressa D. Th[...]m. 1. Contra Gentes cap. 48. & probatur: nam obiectum pri[...]arium intellectionis dat illi nobilitatem, & speciem; sed e[...]itas creata non potest dare intellectioni diuinæ nobilitatem, aut speciem; aliàs dependeret diuina intellectio ab illa: [...]rgo nulla Dei cognitio potest habere pro obiecto primario sui, & à se primo intellecto, formalitatem, aut entitatem cr[...]tam. Sic arguit D. Thomas loco nuper allegato ratione 7.

217 *Respondebis 1.* Respondebis primo, D. Thom. loqui de obiect[...] primario cognitionis motiuo physicè illius: hoc namque ph[...]sicè causare debet speciem, & prædicata intrinseca intellecti[...]nis: diuinæ autem cognitioni ex ratione entis à se phy[...]cè dependentia ab aliquo creato repugnat, & ideò nihil cre[...]um potest esse obiectum primarium motiuum physicè illi[...]; non autem negare, quod formalitas creata possit effe[...], & sit de facto, obiectum primarium terminatiuum, & mot[...]um intentionale intellectionis diuinæ: hoc namque non pe[...]t influxum physicum in sui cognitionem exercere, sed solum [...]iectiuè cognitam veritatem suadere, & quod sit ipsa veritas [...] cognita ratio assentiendi sibi, aut alteri veritati, qui concursus [...]iectiuus, & pure

218 purè intentionalis, non est cur veritati creatæ respectu diuinæ cognitionis repugnet.

Respondebis. 2. Vel secundo respondebis, D. Thom. loqui de obiecto primario motiuo; hoc namque dat speciem intellectioni tenens se ex parte principij, & simul cum intellectu ad intellectionem concurrit, non autem de obiecto primario terminatiuo, de cuius conceptu non est dare esse, vel speciem intellectioni, sed purè illam terminare, absque medio prius terminante, quæ pura terminatio absque vlla causalitate non repugnat veritati creatæ respectu intellectionis diuinæ.

219 *Prima solutio reijcitur.* Nulla tamen ex his solutionibus argumento facto satisfacit. Et prima reijcitur: nam esse obiectum motiuum intentionale non est purè terminare intellectionem; aliàs Recentiores docentes, creaturas esse obiectum motiuum intellectionis diuinæ, nihil præter verba adderent sententiæ affirmanti esse solum obiectum primarium terminatiuum: ergo obiectum motiuum intentionale aliquid exercet in intellectionem, præter illam terminare, sed hoc superadditum ad puram terminationem, non potest non esse aliqua vera causalitas: nam omne, quod causalitas non est, in exercitio terminandi importatur: ergo si creaturæ sunt ratione suæ veritatis creatæ obiectum immediatum, & primarium cognitionis diuinæ, non terminatiuum purè, sed etiam motiuum intentionale, aliquam veram causalitatem exercent in illam; sed causalitati dependentia correspondet: ergo diuina cognitio aliqua vera, & reali dependentia dependet à veritate creata, quod implicat ex conceptu entis à se.

220 *Confirmatur.* Et augetur difficultas: aut motio intentionalis exercetur à veritate creata in terminationem actiuam cognitionis diuinæ, aut solum in terminationem passiuam; neutrum dici potest: ergo nec quod creaturæ sint obiectum primarium terminatiuum, & motiuum intentionale intellectionis diuinæ. Minor pro secunda parte constat: nam obiectum primarium motiuum intellectionis, debet ad illam aliqua ratione mouere; sed terminatio passiua intellectionis diuinæ non est ipsa diuina intellectio, sed ex parte obiecti se tenet: ergo mouere ad terminationem passiuam, non sufficit ad saluandum obiectum primarium motiuum, intellectionis diuinæ. Pro prima parte probatur: terminatio intellectionis diuinæ actiuè considerata, est aliquid increatum: ergo taliter a se, vt repugnet dependentiæ ab entitate creata: sed moueri à veritate creata est ab illa dependere vera, & reali dependentia: ergo repugnat intellectioni diuinæ secundum terminationem actiuam moueri intentionaliter à veritate creata.

221 *Secunda solutio reijcitur primo.* Deinde secunda solutio reijcitur primo: nam cognitio, etsi sub conceptu actionis speciem sumat ab obiecto motiuo, sub conceptu tamen passionis specificatur ab obiecto primario terminatiuo: ergo si creaturæ sunt obiectum formalem primarium terminatiuum cognitionis diuinæ, specificatur ab illis, & extrinsecè ab illis causatur.

Antecedens probatur 1. Antecedens ostenditur primo ex D. Thoma 1. 2. *q.* 1. *art.* 3. *in corp.* vbi docet, actionem specificari à principio, & passionem à termino, & quia finis se habet ex parte principij determinando ad actum voluntatis, & ex parte termini illum terminando specificare actum voluntatis sub vtraque ratione: ergo pariter actio intellectus vt actio, speciem sumit ab obiecto vt motiue qua ratione intellectum determinat, & vt passio ab obiecto vt terminatiuo, qua ratione illam terminat. *Secundo.* Secundo: nam intellectio vt passio non exprimit ordinem ad principium, sed tantum ad terminum: ergo vt sic sumptam formaliter speciem sumit ab obiecto, non sub ratione motiui, sed sub ratione terminatiui.

222 *Secundo reijcitur solutio.* Secundo reijcitur: cognitio realiter distincta à suo obiecto primario terminatiuo, realiter ab illo dependet in genere causæ formali specificantis extrinsecè: ergo si aliqua diuina cognitio terminatur per se primo ad creaturas possibiles, realiter dependet ab illis in prædicto genere causæ, quod implicat. Antecedens probatur: cognitio realiter à suo principio distincta, realiter dependet ab illo in genere causæ efficientis volitio etiam realiter distincta a suo obiecto primario, realiter dependet ab illo in genere causæ finalis, & vt realiter distinguitur à cognitione proponente obiectum, realiter regulatiuè dependet ab illa: ergo cognitio realiter distincta ab obiecto primario terminatiuo, specificatiuè realiter dependet ab illo.

Patet consequentia; non enim minus est de ratione obiecti causaret specificatiuè, & in genere causæ formalis extrinsecæ, quam de ratione principij vitalis causare efficienter, & de ratione cognitionis proponentis causare regulatiuè, & de ratione obiecti voluntatis influere in genere causæ finalis: ergo si principium, cognitio, & obiectum realiter ab actu vitali, & ab actu voluntatis distincta, realiter influunt in genere causæ efficientis, regulantis, & finalizantis, obiectum primarium terminatiuum realiter distinctum à cognitione, realiter influit in illam in genere causæ formalis specificantis extrinsecè.

223 *Respondebis.* Respondebis: hæc omnia verificari de obiecto primario terminatiuo entitatis cognitionis, secus autem si solum comparetur primario ad cognitionem sub conceptu terminationis; veritas autem creata creaturarum possibilium non comparatur primario ad entitatem cognitionis diuinæ, sed solum ad conceptum terminationis, est enim vnus, & idem actus entitatiuè quo Deus, & creaturæ cognoscuntur, & solum habet diuersam terminationem; ac proinde creaturæ possibiles non comparantur primario ad cognitionem diuinam sumptam entitatiuè sed solum sub conceptu terminationis.

Sed contra: nam saltem sequitur, veritatem creatam causare cognitionem diuinam sub conceptu terminationis in genere causæ formalis extrinsecæ; sed nec etiam sub hoc conceptu potest illam causare: ergo nec primario potest veritas creata illam prout sic terminare. Sequela patet: nam obiectum primarium causat extrinsecè actum sub illa ratione, sub qua primario comparatur ad illum: ergo si veritas creata primario comparatur ad cognitionem diuinam sub conceptu terminationis, illam causat extrinsecè sub conceptu terminationis. Minor autem probatur: conceptus terminationis actiuæ est intrinsecus cognitioni diuinæ, & aliquid increatum: ergo sicut hac ratione repugnat dependentiæ ab alio in genere causæ efficientis, & finalis, etiam repugnat dependentiæ ab alio in genere causæ formalis extrinsecæ. 224 *Contra*

Dices, veritatem creatam comparari ad cognitionem diuinam sub illa consideratione purè terminatiuè; purus autem terminus nullam causalitatem exercet in rem terminatam, & ideò non causat cognitionem diuinam, etiam sub conceptu terminationis actiuæ. Sed contra: nam de ratione obiecti primarij est non purè terminare, sed etiam specificare: ergo si veritas creata est obiectum primarium cognitionis diuinæ sub aliquod conceptu intrinseco cognitioni, non comparatur ad illam purè, terminatiuè. Antecedens constat primo: non enim minus cognitio ab obiecto dependet, quam volitio ab obiecto, & cognitione; sed de ratione obiecti primarij volitionis est, quod non tantum terminet, sed etiam finalicet actum, & de ratione cognitionis proponentis obiectum est, non purè terminarè habitudinem volitionis, sed etiam illam regulare: ergo de ratione obiecti primarij cognitionis est non purè terminare, sed etiam specificare, & causere in genere causæ formalis extrinsecæ. Secundo: nam obiectum primarium in ordine ad cognitionem ab obiecto secundario distinguitur; sed obiectum secundarium purè terminat, & non causat actum secundario terminatum ad ipsum: ergo obiectum primarium vltra hoc, quod est terminare, habet specificare, & influere in aliquo genere causæ, nempè formalis extrinsecæ. 225 *Respondebis.* *Contra.* *Antecedens probatur 1.* *Secundo.*

Respondebis fortè, hoc verum esse de obiecto, quod primarium est positiuè, falsum autem de eo, quod tantum negatiuè est primarium, quia nempè, non supponit aliud prius, in quo aut ratione cuius attingatur, & hoc secundo modo veritatem creatam esse obiectum primarium cognitionis diuinæ, non primo; atque adeò non petit influxum aliquem exercere in diuinam cognitionem. 226 *Respondebis.*

Sed contra primo: omnis cognitio habet obiectum positiuè primarium: ergo si veritas creata non est obiectum primarium: positiuè cognitionis diuinæ terminatæ ad creaturas possibiles, erit veritas increata obiectum primarium positiuè illius & consequenter non terminabitur ad illas immediatè in se ipsis, sed mediatè in se ipsis, sed mediatè, & secundario. Consequentia est euidens. Antecedens autem ostenditur primo: omnis actus voluntatis habet obiectum positiuè primarium, & cognitionem positiue regulantem: ergo pariter omnis actus intellectus petit habere obiectum positiue primarium, & non solum negatiue. Secundo probatur: obiectum cognitionis attactum ab illa ratione alterius, non negatiue, sed positiue attingitur ratione illius: ergo obiectum in se, & ratione sui attactum, non negatiue, sed positiue attingitur ratione sui; & consequenter non solum est obiectum negatiue primarium, sed etiam positiue. *Contra 1.*

Et ex his secundo tradita solutio reijcitur: ideò namque in aduersariorum sententia, creaturæ sunt obiectum immediatum, & primarium cognitionis diuinæ, quia veritas illarum creata se ipsam Deo cognoscenti suadet; sed non negatiue, sed positiue suadet se ipsam, supposito quod Deus in illius cognitione priori veritati non innititur: ergo in hac suppositione, non solum negatiue, sed etiam positiue est obiectum primarium cognitionis diuinæ. 227 *Cōtra 2.*

Denique principaliter suadetur conclusio; sic comparatur bonitas creata ad voluntatem diuinam, sicut veritas creata ad diuinum intellectum; sed bonitas creata nequit ratione sui immediate terminare actum voluntatis diuinæ; ergo veritas creata non potest ratione sui primario, & immediate terminare actum diuini intellectus. Maior cum consequentia tenet. Minor autem est expressa Diui Thomæ *infra q.* 19. *art.* 2. *in corpore, & solutione ad secundum, & tertium*. Huic argumento variè occurritur à contrarijs Auctoribus. Illorum tamen euasiones reijciemus *Tractatu de voluntate Dei artic.* 2. *& Tract. de Charitate art.* 1. 228 *Vltimo prob. conclusio.*

§. IX.

Argumentis in contrarium occurritur.

229 *Arg. 1.* CONTRA nostram conclusionem objiciunt Recentiores primo: Deus independenter ab omni cognitione de se ipso, cognoscit propositiones identicas, v. g. *homo est homo; si Petrus existit, existit*; sed veritates istæ aliquid creatum sunt: ergo Deus cognoscit veritates creatas immediatè in se ipsis. Maiorem probant: veritates istæ adeò per se notæ sunt, vt cuiuis intellectui creato per se ipsas fine aliqua manuductione, hoc est, sine aliquo principio probatiuo innotescant: ergo sunt sufficienter per se ipsas cognoscibiles ab intellectu diuino, quin opus sit vt prius se ipsum cognoscat, vel suam omnipotentiam.

230 *Respond.* Respondeo, negando maiorem: ad probationem, concesso antecedenti, nego consequentiam ob duplicem rationem discriminis. Prima: nam creato intellectui non repugnat specificari à veritate creata; repugnat autem intellectui diuino, & ideò possunt ab intellectu creato in se ipsis immediatè cognosci, nullo alio obiecto præcognito: secus autem ab intellectu diuino. Secunda: nam intellectus diuinus non potest cognoscere veritatem creatam cognitione, quæ non sit perfectissima comprehensio; comprehensio autem perfectissima veritatis creatæ non potest haberi, nisi omnes illius causæ cognoscantur; & quia præcipua causa veritatis creatæ est Deus, non possunt à Deo cognosci, nisi in sua omnipotentia, & in se ipso vt præcognito, quæ ratio in intellectu creato non militat, & ideò possunt veritates illæ ab intellectu creato in se ipsis immediatè cognosci, omni alio medio non cognito, secus autem ab intellectu diuino.

231 *Arg. 2.* Secundo objiciunt: si creaturæ in esse existentiæ darentur, necessario ab æterno, Deus illas in se ipsis immediatè cognosceret; sed in esse possibili dantur necessario, & ab æterno: ergo vt sic cognoscuntur à Deo immediatè in se ipsis. Minor cum consequentia tenet. Et maiorem probant: si creaturæ necessario existerent, essent ratione sui veritates determinatæ: ergo in se ipsis immediatè cognoscerentur à Deo, nisi aliqua indecentia in diuino intellectu sequatur; sed nulla indecentia sequitur: ergo à Deo in se ipsis immeditè cognoscerent.

S.THO. Minorem probant ex D. Thom. 1. *Contra Gentes cap. 70.* vbi ait: *Quod Deus cognoscat vilia, nobilitati scientiæ eius non repugnat, sed attestatur*: & addit: *Vilitas cognitorum in cognoscentem non redundat per se, sed per accidens, vel ex eo quod dum vilia considerat à nobilioribus abstrahitur cogitandis, vel ex eo quod ex consideratione vilium in aliquas indebitas considerationes inclinatur, quod in Deum cadere non potest: non igitur derogat diuinæ nobilitati vilium rerum cognitio.* Hæc D. Thomas; sed ex cognitione immediata veritatis creatæ se ipsa non abstrahitur intellectus diuinus à nobilioribus veritatibus cogitandis, nec ex illius cognitione immediata inclinatur in affectiones indebitas: ergo cognitio immediata veritatis creatæ in se ipsa, non dedecet intellectum diuinum, nec illius vilitas in Deum cognoscentem redundat.

232 *Respond.* Respondeo, negando maiorem: ad probationem, concesso antecedenti, & prima consequentia, nego minorem: ad illius probationem ex D. Thoma dicatur; cognitionem rei vilis, aut cuiusuis veritatis creatæ, vt abstrahit à mediata, & immediata, non posse refundere vilitatem, indecentiam; aut imperfectionem in cognoscentem, nisi ex aliquo ex capitibus expressis à Diuo Thoma; & quia nullum militat in Deo, rectè concludit D. Thomas, Deum res viles cognoscere absque redundantia vilitatis, indecentiæ, aut imperfectionis in ipsum, cognitio autem immediata veritatis creatæ in se ipsa, ex alio capite inducit imperfectionem; quia nempè, vt sic cognoscatur debet esse obiectum primarium cognitionis diuinæ; cumque ab illa realiter distinguatur, debet illam realiter specificare, vt *supra* ex D. Thoma, & ex ratione arguebamus; ex quo sequitur dependentia cognitionis diuinæ à veritate creata, quæ est imperfectio, omni Dei perfectioni repugnans.

233 *Arg. 3.* Tertio arguitur argumento cui præcipuè contraria sententia nititur: Deus cognoscit veritates creatas omni modo, quo cognoscibiles sunt; aliàs infinitus in cognoscendo non esset; sed veritates creatæ sunt cognoscibiles mediatè in diuina essentia, & immediatè in se ipsis: ergo illas vtroque modo cognoscit; & consequenter cognoscit creaturas possibiles in se ipsis immediate. *Confirmatur.* Confirmatur: vt enim communiter docetur à Theologis 3. p. q. 9. intellectus animæ Christi, (& idem est de quocumque beato dicendum) cognoscit veritates creatas in Verbo, hoc est, in diuina essentia mediatè, & immediatè in se ipsis extra Verbum per scientiam supernaturalem infusam; & hoc ideò, vt animæ Christi detur omnis modus cognitionis rerum possibilis; sed hæc ratio vrgentius premit in intellectu diuino: ergo cognoscit veritates creatas, non solum in diuina essentia visa, sed etiam immediatè in se ipsis.

Nec sufficit respondere, cognita veritate creata in diuina essentia visa, superfluere cognitionem veritatis creatæ immediatam in se ipsa. Hæc namque euasio præclusa manet ex dictis: nam supposita cognitione creaturarum in diuina essentia visa, non superfluit in anima Christi cognitio illarum in se ipsis extra Verbum, imo est perfectio illi debita, vt supponimus ex communi Theologorum sententia: ergo pariter supposita cognitione creaturarum à Deo in se ipso, vt causa illarum, & in sua essentia visa, non superfluit cognitio illarum in se ipsis immediatè, sed necessario est constituenda in intellectu diuino. 234 *Si respondeatur 1. Contra.*

Nec sufficit respondere secundo, cognitionem creaturarum in diuina essentia, vt cognita ab intellectu diuino, esse infinitam simpliciter, & idcirco, non admittere aliam cognitionem in Deo ad creaturas immediate in se ipsis terminatam. 235 *Si respondeatur 2.*

Non inquam sufficit: tum ex dictis à nobis *disput. præcedentibus*, etsi attributa diuina cognoscantur in diuina essentia cognita per notitiam luminis principiorum, & hæc cognitio sit infinita simpliciter, datur præter illam in intellectu diuino cognitio scientifica terminata immediatè ad attributa: ergo pariter quamuis creaturæ possibiles cognoscantur ab intellectu diuino in diuina essentia cognita, & hæc sit simpliciter infinita, nihilominus est admittenda cognitio possibilium in se ipsis immediatè, nisi aliunde talis cognitio repugnet. *Contra 1.* Tum etiam; nam ideo hæc doctrina est vera, quia cognitio attributorum in essentia vt prius cognita, esto entitatiuè sit in omni linea infinita, formaliter infinita in omni linea cognitionis non est; sed hæc eadem ratio militat respectu cognitionis possibilium: ergo debet admitti in Deo cognitio ad creaturas possibiles immediatè in se ipsis terminata. *Secundo.*

Nec respondere sufficit tertio, cognitionem possibilium in se ipsis immediate, esse minus perfectam cognitione illorum mediata in essentia diuina: omnis autem Dei cognitio debet esse perfectissima. Nam obstat contra hanc solutionem, quod licet omne perfectissimum debeat reperiri in Deo, non tamen est necessarium, quod omne repertum in Deo sit formaliter perfectissimum, quamuis petat non esse imperfectum positiuè, aut priuatiuè, vt expresse docet Diuus Thomas *quæst. de potentia art. 1. ad 2.* aliàs non esset in Deo voluntas, quia formaliter inspecta perfectissima non est, cum à diuino intellectu virtualiter in perfectione excedatur: ergo quamuis cognitio creaturarum in se ipsis immediate, perfectissima non sit, dummodo non sit imperfecta positiuè, aut priuatiuè, non est releganda à Deo. 236 *Si respondeatur 3. Contra.*

Quare his prætermissis solutionibus, ad argumentum respondeo distinguendo maiorem: omnimodo non dicente imperfectionem ex parte cognitionis; & cognoscentis, concedo maiorem: si modus cognoscendi inuoluat imperfectionem, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: nam cognitio immediata possibilium in se ipsis, imperfectionem in cognitionem refundit dependentiæ, & specificationis ab ipsis, vt constat ex dictis inter probandum nostram conclusionem; & ideo quamuis creaturæ possibiles sint in se ipsis immediate cognoscibiles, & de facto sic cognoscantur ab intellectu animæ Christi creato, cuius actibus non repugnat huiusmodi imperfectio, non cognoscuntur, nec cognosci possunt, ab intellectu diuino in se ipsis immediate. Per quod ad confirmationem constat solutio: 237 *Vera argumenti solutio.* *Ad confirmationem.*

Et quidem veritates creatæ sunt cognoscibiles in se ipsis, & ratione sui non solum terminatiuè, & motiuè intentionaliter, sed etiam motiue physice, & sic cognoscuntur ab intellectu creato; & tamen ab intellectu diuino non cognoscuntur hoc modo, quia ex illo redundat imperfectio in cognitionem, tum dependentiæ effectiuæ, tum etiam specificationis formalis à veritate creata, vt se tenet ex parte principij: pariter ergo Nos dicimus, quamuis sint cognoscibiles in se ipsis immediate ratione sui motiuè intentionaliter, & terminatiuè terminatione formali, & de facto sic cognoscantur ab intellectu creato, non sic cognoscuntur ab intellectu diuino, quia ex hoc modo cognoscendi veritates creatas in se ipsis, sequitur in cognitione imperfectio dependentiæ à veritate creata in genere causæ formalis specificantis extrinsece. 238 *Instatur argumentum*

Sed contra istam solutionem instant oppositi Auctores: ex cognitione immediata possibilium in se ipsis motiuè intentionaliter solum, & terminatiuè formaliter, non sequitur dependentia cognitionis Dei ab ipsis: ergo nulla imperfectio colligitur; & consequenter sunt à Deo cognoscibilia in se ipsis immediate. Antecedens probant primo: obiectum motiuum intentionaliter, non petit ratione propriæ entitatis dare esse cognitioni, vel assensui, sed iuuare tantum vt cognitum ad hoc quod cognoscens propter illud assentiatur veritati; sed iuuare sic vt cognitum, non est assensum accipere suum esse ab entitate physica illius, sed accipere suum esse intrinsece constitutiue à cognitione talis obiecti motiui: ergo ex terminatione immediatæ cognitionis ad creaturas in se ipsis 239 *Replicabis.* *Antecedens prob. 1.*

mo-

motiuè, & terminatiuè, non sequitur dapendentia cognitionis à creaturis; & consequenter nulla imperfectio ex hac terminatione colligitur.

240 *Secundo.* Secundo idem antecedens probant: nam specificatio alienius rei ab alia, tripliciter stare potest; primo tanquam à causante prædicata intrinseca rei, sicut visio coloris specificatur ab illo, quia immittendo speciem sui mediate causat prædicata intrinseca illius: secundo, constitutiuè intrinsecè, sicut homo specificatur per animal rationale, & in vtroque ex his modis specificatum à specificante dependet: tertio, tanquam à tarmino ordinis intrinsece constituentis, in quo modo nulla dependantia importatur, sed ex terminatione immediata cognitionis Dei ad creaturas in sa ipsia; non sequitur specificari ab illis primo, vel secundo modo, sed solum tanquam à termino ordinis intrinsecè constituentis: ergo in tali terminationa, non clauditur dependentia à creaturis, nec colligitur ax illa.

241 *Respond. Ad 1. probationem antecedentis.* Respondeo negando antecedens. Ad primam probationem, nego maiorem: nam iuuare, vt cognitum ad assensum veritatis conuenit obiecto materiali, & secundario, & nullatenus motiuo; non enim potast cognoscens obiecto secundario, & matariali assentiri, nisi tale obiectum cognoscat: & consequenter, vt cognitum iuuat ad assensum sui, & ad talem assansum conducit; obiectum autem formale primarium, & motiuum, aliter debet ad sui assensum concurrere, ac obiectum secundarium; & omnino materiale, & nullatenus motiuum; & consequenter, non sufficit ad rationem obiecti formaliter terminantis, & intentionalitar mouentis, vt cognitum ad sui assensum iuuare, nisi etiam rationa sui obiectiue, vt causa formalis axtrinseca influat in assansum sui, quod Recentiores fateri suo ipso argumento videntur, cum dicant debere iuuare obiectum intentionalirer mouens ad assentiendum veritati propter ipsum: nam ly *propter* causalitatem importat; cumque non sit causalitas effectiua, finalis, materialis, aut formalis intrinsacè constituentis, debet asse causalitas specificatiua, quæ est causalitas formalia extrinseca, quam actus in potentias, & obiecta in actus terminatos ad illa primario, & immediate axercere, constat ex communi doctrina ex Aristotele sumpta, qua dicitur potentias specificari per actus, actus autem per obiecta, ex qua communi illationa colligitur potentias suam specificationem mediate ab obiectis desumere.

242 *Ad 2. probationem.* Et ex his ad sacundam antecedentis probationem, nego maiorem vt adæquatam: nam præter specificationem ab aliquo in genere causæ efficientis mediatè, vel immediatè, & specificationem ab extrinsece constituenta, & specificationem a termino, vt pure termino, quæ melius specificatio ad terminum, quam à termino appellatur, vt ex Caietano docent Logici loquendo de relatiuis, quod nempe vnum relatiuum, non tam dicendum est, specificari ab altero, quam specificari ad illud, est alius modus specificationis alicuius rei ab alia, nempe vt à causa extrinseca formali, in qua specificatione dependentia specificati ab specificante importatur; ad rationem autem obiecti formalis primarij, & intentionalitar mouentis non sufficit terminatio pura ordinis, vel connexionis intrinsecè constituentis, sed insuper ast necessaria tarminatio cum causalitate obiectiua, quæ reducitur ad causam formalem, & vocatur causalitas formalis extrinseca, & consequenter ratio obiecti primarij formalis, & mouentis intentionalitar, non potest sine dependentia cognitionis ab ipso subsistere.

243 *Dari causalitatem formalē extrinsecam probatur 1. Secundo.* Quod varo illa causalitas admittenda sit necessario, constat primo; est enim communis Logicorum, & Metaphysicorum doctrina. Secundo: nam obiectum primarium motiuum intellectus Angeli causa ast intellectus, & intellectionum ipsius, à qua intellectus Angeli mediata, & actus immediate specificantur, & tamen non tanquam à causante species, quibus Angelus intelligit; cum immediate infundantur à Deo in frequentiori, & vera sententia; nec tanquam ab intrinsece constituente, vt est per sa manifestum: ergo tanquam à causa formali extrinseca; & consequenter præter illos modos specificationis ab alio, iste recensendus est. Quod autam ad rationem obiecti formalis terminatiui, & intentionaliter motiui exigatur, patet ex dictis: nam pure terminare sine influxu causatiuo actus conuenit obiecto materiali secundario, & nullatenus motiuo: ergo vt ab hoc in aliquo obiectum primarium formale, & motiuum distinguatur, non sufficit pura tarminatio ordinis, aut connexionis intrinsece constituentis, sed insuper est necessaria causalitas formalis extrinseca ratione cuius cognitio subordinetur obiecto, & ab illo accipiat esse, & existat propter illud.

244 *Instabis.* Sed vrgebis, per hoc quod obiectum ratione sui terminet cognitionem, sufficienter distinguitur ab obiecto materiali, & secundario, quod non terminat ratione sui, sed ratione alterius; sed stat tarminare ratione sui connexionem, vel habitudinem cognitionis, absque eo quod influat in illam in aliquo genere causæ: ergo ex distinctione necessario seruanda inter obiectum primarium formale motiuum, aut terminatiuum, & obiectum materiale, & secundarium, perperam à Nobis colligitur debere aliqua ratione influere. Maior cum consequentia tenet. Minor autem ostenditur primo: vnum correlatiuum terminat ratione sui tanquam terminus formalis habitudinem alterius; & tamen non influit in illud aliàs simul natura, & cognitione non essent: ergo stat obiectum aliquod ratione sui terminare connexionem, vel habitudinem cognitionis, absque aliquo reali influxu. *Minor probatur primo.*

245 *Secundo.* Secundo: creaturæ ratione sui terminant immediate habitudinem, vel connexionem omnipotentiæ diuinæ; & tamen nullum influxum realem exercent in illam: ergo stare potest formalis terminatio habitudinis cognitionis, absq; influxu reali in illam. Minor cum consequentia tanet. Maior autem probatur; habitudo, vel connexio constituens omnipotentiam, ast virtutis effectiuæ; sed habitudo factiui, vel productiui per sa, & ratione sui terminatur ad factibila: ergo habitudo omnipotentiæ terminatur ad effectibile ab ipsa; sed nulla formalitas increata est ab omnipotentia factibilis: ergo ratio formalis terminandi habitudinem, vel connexionem constituentem omnipotentiam, non est formalitas increata; & consequenter craaturæ ratione sui sunt terminus formalis illius.

246 *Respond. Ad 1. probationem minoris.* Respondeo concessa maiori, negando minorem. Ad primam probationem, concessa maiori, & minori, nego consequentiam: disparitas autem est: nam de ratione relatiui ast terminari ad suum correlatiuum, vt ad purum terminum, hoc est ad terminum non causantem, sed præcisè terminantem, & ideo stat altarum correlatiuum ratione sui terminate habitudinem sui correlatiui, absque reali influxu in illud; terminus autem habitudinis cognitionis non est purus terminus, sed obiectum de cuius rationa est dare speciem potentiæ, vel actui, nisi ab alio præueniatur; ac proinde si ratione sui terminet habitudinem potentiæ, vel actus, dat illis speciem per verum, & realem influxum.

247 *Ad secundam.* Ad secundam nego maiorem: ad illius probationem, nego etiam maiorem: nam diuina omnipotentia, vel est indistincta ab intellectu, vel idem cum voluntate diuina? Si primum, constitutiuum illius est habitudo, vel connexio potentiæ cognoscitiuæ. Si secundum, constitutiuum illius est habitudo constituens voluntatem diuinam: ac proinde formale obiectum omnipotantiæ diuinæ est idem cum obiecto intellectus, vel cum obiecto voluntatis diuinæ, cumque intellectus Dei specificetur à veritate diuina, & voluntas à bonitate increata, aut veritas, aut bonitas increata sunt formale obiectum omnipotentiæ diuinæ. ratio autem virtutis productiuæ, est danominatio secunda in diuina omnipotentia, eo autem ipso quod sit secunda denominatio, non habet specificatiuum distinctum, aliàs speciem distinctam haberet, quod non compatitur cum rationa secundæ denominationis; ac proinda, quamuis immediate comparetur ad creaturas denominatiuè, non tamen comparatur ad illas immediatè entitatiuè.

248 Quod si admittatur omnipotentiam esse attributum distinctum ab intellectu, & voluntata consistens in virtute axecutiua, & productiua ad extra consequuta ad voluntatem, & intellectum diuinum, adhuc asserendum est, obiectum specificatiuum illius non esse creaturas vt non repugnantes, sed essentiam diuinam, vt participabilem à creaturis, & ab ipsis imitabilem, quæ licet non sit vt *quod* producibilis ab omnipotentia, est tamen vt *quo* producibilis, & prout sic specificat diuinam omnipotentiam; nec ideo dicendum est creaturas vt *quod* saltim specificare diuinam omnipotentiam: nam licet à diuina essentia vt *quo* constituantur vt *quod* producibiles, non tamen constituuntur specificantes vt *quod*, sed diuina essantia producibilia vt *quo*, specificat etiam vt *quod*; & hoc ideo, quia creaturæ sunt capaces racipiendi denominationem producibilium, non autem sunt capacas denominationis specificantium omnipotentiam diuinam, quia ex conceptu entia increati, & à se, est incapax dependentiæ ab entitate creata, & consequenter specificationis ab illa.

249 *Quarto arguitur.* Quarto arguitur, & instatur contra dicta: stat bene creaturas ratione sui terminare cognitionem diuinam, quin specificent illam: ergo absque omni raali influxu; & consequanter absque vlla imperfectione possunt creaturæ rationa sui, & immediatè in se ipsia cognosci ab intellectu diuino. Consequentia tenet ax dictis. Antecedens autem ostenditur primo ex Diu. Thom. *in præsenti art. 5. ad 2.* illis verbis: *Dicendum, quod intellectum est perfectio intelligentis, non quidem secundum suam substantiam, sed secundum suam speciem, secundum quam est in intellectu, vt forma, & perfectio eius. lapis enim non est in anima, sed species eius, vt dicitur in 3. de Anima. Ea vero, quæ sunt alia à Deo, intelliguntur à Deo in quantum essentia Dei continet species eorum, vt dictum est. vnde non sequitur, quod aliquid aliud sit perfectio diuini intellectus, quam ipsa essentia Dei*: sed quamuis creaturæ ratione sui intelligerentur à Deo, non essent secundum suam substantiam, & intrinsecam *Antecedens probatur primo.*

entitatem, intra intellectum diuinum, vt constat in exemplo lapidis, quo vtitur D. Thomas: lapis namque ratione propriæ entitatis terminat cognitionem sui ab intellectu creato; & tamen non est intra anima secundum substantiam suam, vt Diu. Thomas fatetur: ergo quamuis, ratione propriæ entitatis intelligerentur à Deo, non essent Dei intelligentis perfectio; at si specificarent intellectionem diuinam ratione propriæ entitatis, ratione illius essent Dei intelligentis perfectio: ergo stat ratione sui immediate terminare diuinam cognitionem, quin specificent illam.

Secundo probatur ex eodem Diu. Thom. *art. 5. ad 3.* illis ver-
250 *Secundo.* bis: *In tantum enim ipsum intelligere specificatur per obiectum suum, in quantum forma intelligibilis est principium intellectualis operationis;* sed ex eo quod creaturæ sint obiectum formale primarium terminatiuum intellectionis diuinæ, non sequitur ratione propriæ entitatis esse principium illius: ergo stare potest formalis, immediataque terminatio cognitionis diuinæ ad creaturas ratione propriæ entitatis, quin specificetur ab illis.

251 *Tertio.* Tertio probatur ex eodem Diu. Thoma *quæst. 2. de veritate art. 3. ad 14. argum.* ibi: *Dicendum, quod intelligibile, & sensibile, non mouent sensum, vel intellectum, nisi secundum quod cognitio sensitiua, vel intellectiua à rebus accipitur, non est autem talis diuina cognitio, & ideo ratio non procedit. Et solut. ad 15. argum.* ibi: *Vnde patet, quod res, quæ intelligitur, non est causa delectationis in intellectu, nisi quando cognitio intellectus à rebus accipitur, quod non est in intellectu diuino.* Ex quibus verbis sic probatur antecedens: eatenus solum obiectum intelligibile causat cognitionem, quatenus ab illo species accipitur, quæ est intelligendi principium; sed ex eo quod creaturæ ratione propriæ entitatis immediate terminent cognitionem diuinam, non sequitur speciem, quæ est intelligendi principium, in Deo accipi à creaturis intellectis: ergo ex eo quod ratione suæ entitatis immediatè intelligatur à Deo, non sequitur causare intellectionem diuinam; & consequenter, nec sequitur illam specificare.

252 *Respond. Ad probationem antecedentis.* Responden negando antecedens. Ad primam probationem admissa doctrina maioris, distinguo minorem: secundum suam substantiam immediate, concedo minorem: mediante specie propria illarum, nego minorem, & distinguo consequens: non essent Dei intelligentis perfectio intrinseca ratione sui immediate, concedo consequentiam: mediante propria specie immediatè, & seipsis mediate, nego consequentiam. Itaque obiectum, non perficit intelligentem intrinsecè ratione sui immediate, sed ratione speciei, qua cum intellectu vnitur, est tamen hæc differentia inter obiectum principale, idest primario intellectum, & obiectum secundario intellectum, quam notat Diu. Thomas *solut. ad 3.* quod secundario intellectum, non perficit intelligentem ratione propriæ speciei: sed ratione speciei obiecti primo intellecti, & ideo ratione sui non perficit intelligentem, etiam extrinsecè; primarium autem obiectum ratione propriæ speciei perficit intrinsecè, & ratione sui extrinsecè; si autem creaturæ ratione sui immediatè terminarent intellectionem diuinam, essent obiectum eius primarium; ac proinde ratione propriæ speciei diuinum intellectum perficerent intrinsecè, & ratione suæ intrinsecæ entitatis, extrinsecè illum perficerent, quod est inconueniens.

253 *Ad secundam.* Ad secundam probationem, admissa etiam doctrina Diu. Thomæ, distinguo minorem: ratione propriæ entitatis, vt in se, concedo minorem: vt in specie propria sui, nego minorem, & consequentiam: nam eo ipso quod ratione sui terminent immediate intellectionem diuinam, erunt obiectum principale, hoc est per se primo intellectum, ac proinde per speciem propriam, non per speciem continentis; eo autem ipso quod per speciem sibi adæquatam, & propriam vnirentur cum intellectu diuino, vt contentæ in specie, specificarent diuinam intellectionem sub conceptu actionis, & ratione sui, vel saltim in Verbo sibi proprio, & adæquato, illam specificarent in speciam sub conceptu passionis, ac proinde intellectio diuina ad creaturas terminata non specificaretur à diuina essentia vt specie, & vt Verbo creaturarum, quæ illarum propria esse nequit, sed ab aliqua specie creata specificaretur ex parte principij, & à Verbo creato ex parte termini sumeret specificationem.

254 *Ad tertium.* Ad tertiam probationem dicatur, obiectum intellectus dupliciter ipsum mouere, nempè physicè immittendo speciem adiuuantem intellectum, & obiectiuè specificando speciem vt obiectum primarium illius: vtroque modo mouetur à suo obiecto intellectus humanus, intellectus Angelicus non primo, sed secundo modo: nam species, quibus intelligit non sunt à rebus acceptæ, sed à Deo immediatè infusæ, specificantur tamen ab obiectis sibi adæquatis: vnde accipi scientiam à rebus dupliciter accipi potest, nempè effectiuè antecedenter, quatenus res intellectæ effectiue immittunt species, & obiectiuè formaliter, quatenus species, quæ sunt cognitionis principium, à rebus specificantur, vt obiectis sibi adæquatis, & vtramque istam motionem à creaturis intellectis excludit Diu. Thomas ab intellectu diuino. Ex quibus ad argumentum in forma distinguo maiorem: quatenus ab illo accipitur species effectiue; aut obiectiue, concedo maiorem: effectiue tantum, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam. nam eo ipso quod creaturæ ratione sui immediatè terminarent diuinam intellectionem, species, quæ esset talis intellectionis principium, ab illis esset obiectiuè formaliter, quamuis non effectiuè, & hoc sufficit vt intellectio diuina causaretur ab illis.

Quinto arguitur, & instatur contra hanc solutionem: stat bene obiectum ratione sui, & in se ipso immediate terminare cogni- 255 *Quinto arguitur.*
tionem, & non vniri cum intellectu per speciem propriam sui, sed per speciem rei alterius: ergo ex eo quod creaturæ ratione sui terminent cognitionem diuinam in se ipsis immediate, non sequitur vniri cum intellectu diuino per speciem ipsarum propriam, & ab ipsis specificatam, sed poterunt immediate cognitionem terminare ratione diuinæ essentiæ, vt gerentia munus speciei. Consequentia tenet ex dictis. Antecedens autem probatur: ens rationis cognoscitur à nostro intellectu immediate, & ratione sui, hoc est cognitione non prius ad ens reale terminata; & tamen non vnitur cum illo per speciem sibi propriam, sed per speciem entis realis: ergo stat obiectum ratione sui terminare cognitionem, etsi vniatur ex parte principij vnione tantum mediata, non per propriam speciem, sed per speciem rei alterius.

Et augetur difficultas 1. vt enim sæpè admisimus, præter 256 *Confirmatur. 1*
simplicem notitiam, qua Deus primo, & per se suam essentiam cognoscit, & in illa sua attributa, datur cognitio scientifica attributorum ad illam in se ipsis immediate terminata hoc est absque media essentia talem terminante notitiam; & tamen species, qua diuinus intellectus intelligit, non repræsentat immediatè attributa, sed media essentia vt prius repræsentata ergo licet creaturæ non repræsententur immediate per speciem, qua diuinus intellectus intelligit, poterunt immediate cognosci, hoc est cognitione non prius terminata ad aliquam perfectionem, aut formalitatem diuinam.

Confirmatur, & vrgetur secundo: inde ducimur, vt in 257 *Confirmatur 2.*
Deo constituamus cognitionem terminatam immediate ad attributa, quia cognitio scientifica attributorum distincta est à cognitione, qua suam essentiam cognoscit; sed etiam cognitio creaturarum distincta est à cognitione essentiæ, & attributorum: ergo terminatur ad creaturas in se ipsis immediatè. Minor in qua sola est posita difficultas probatur ex Diu. Thoma *in 1. distinct. 27. quæst. 2. articul. 3. ad 3.* illis verbis: *Non enim deest cognitio absoluta sui ipsius, nec etiam cognitio absoluta creaturarum, nec etiam cognitio comparata secundum quod cognoscit esse causam illarum, quamuis illæ tres cognitiones, non differant realiter in ipso, sed ratione tantum, & ideo non exigitur ad intellectum verbi secundum quod eo intelligitur Pater dixisse se ipsum respectus ad creaturam, sed secundum quod eo intelligatur creaturas dixisse, & ideo Verbum absolutè, & cum respectu ad creaturam intelligitur.* Hæc Diu. Thom. Ex quibus apertè constat admisisse triplicem cognitionem in Deo, vnam sui ipsius absolute, aliam creaturarum absolute, aliam comparatam, qua se vt causam creaturarum cognoscit; sed cognitio, qua Deus se ipsum absolute cognoscit, est cognitio suæ essentiæ, cognitio autem comparata, qua se cognoscit vt causam creaturarum, est cognitio attributorum: ergo cognitio creaturarum per rationem distinguitur à cognitione essentiæ; & à cognitione attributorum.

Ad argumentum respondeo, circa modum, quo ens rationis à nostro intellectu cognoscitur, varias circumferri senten- 258 *Respond. primo.*
tias: nam aliqui sicut negant speciem impressam, ita etiam expressam immediate ad illud terminatam; & consequenter cognitionem entis rationis in se ipso immediate reijciunt: alij admittentes conceptum entis rationis in se ipso immediate, concedunt etiam speciem impressam illius, non ab illo deriuatam, sed causatam ab intellectu possibili media specie impressa; & expressa entis realis, ad cuius instar cognoscitur: alij denique concedunt, speciem expressam propriam, & cognitionem immediatam entis rationis, negant autem speciem impressam sicut causatam ab illo, siue ab intellectu agente, siue ab intellectu possibili. Iuxta primam, & secundam sententiam cessat argumenti vis.

Quia tamen tertia est probabilis, & frequentior apud Tho-
mistas, iuxta illam concesso antecedenti neganda est conse- 259
quentia: ratio autem discriminis est: nam vt obiectum non repræsentatum immediate per speciem impressam terminet immediate cognitionem, debet cognosci saltim ad instar obiecti immediate per speciem repræsentati, ita vt tale obiectum saltim in obliquo tali cognitione attingatur; & ita in cognitione entis rationis contingit: terminatur enim ad ens rationis in recto, quia tamen illud ad instar entis realis attingit, in obliquo ad ens reale terminatur; Deus autem non potest co-
gno-

gnoscere creaturas ad instar sui, ita vt cognitio in recto ad creaturas, & in obliquo ad se ipsum terminetur, quia cognitio immediate creaturarum, & ad Deum in obliquo terminata est imperfecta cognitio, & ideo nequit ad creaturas mediate repræsentatas immediate terminari.

260 *Ad 1. confirmationem.* Ad primam confirmationem concessa maiori, & minori, nego consequentiam: nam cognitio scientifica attributorum, etsi ad illa immediate vt *quod* terminetur, non tamen immediatè vt *quo*, nam hoc modo mediat essentia diuina, vt *disp. præcedenti* docuimus, & hoc sufficit, vt species per se primo repræsentans essentiam, sit principium cognitionis terminatæ ad attributa, vt *ibidem* explicuimus; respectu autem creaturarum non potest mediare vt *quo* tantum: nam ratio quare vt *quo* mediat in cognitione attributorum, est, quia intrinsecè reperitur in illis: vnde sicut ens vt sic, quod dat speciem nostro intellectui, vt *quo* mediat in cognitione inferiorum, quæ sub ipso continentur, v. g. in cognitione hominis, equi, Angelorum, &c. Ita essentia diuina reali transcendentia in attributis inclusa vt *quo* mediat in illorum cognitione; in creaturis autem non inuenitur per transcendentiam inclusa, & ideo nequit mediare vt *quo* intrinsecè respectu cognitionis creaturarum; vt autem vt *quo* extrinsece mediaret, deberent cognosci creaturæ ad instar Dei, ita vt cognitio creaturarum ad Deum in obliquo transiret, quod non posse contingere, constat ex dictis: quia cognitio immediata creaturarum non nisi imperfectè Deum potest repræsentare, Deo autem repugnat imperfecta sui cognitio.

261 *Secundo respond. argumento.* Vel potest secundo argumento responderi, concesso antecedenti, negando consequentiam: nam in ordine ad intellectum diuinum eadem ratio quæ militat, ne creaturæ immediate repræsententur per speciem, vrget etiam, ne immediate terminent cognitionem, scilicet, quia specificare nequeunt aliquam Dei formalitatem, quod non minus vrget respectu cognitionis, quam respectu speciei; secus in intellectu creato, nam ratio quare non datur species impressa entis rationis, est, quia in nobis non habet proprium phantasma medio quo species impressa causatur in nostro intellectu, nec in Deo idæam propriam, media qua species infunduntur in Angelis, quæ ratio cognitioni immediate ad ens rationis terminatæ, non obstat.

262 *Ad 1. confirmationem.* Et ex his ad primam confirmationem, concessa maiori, & minori, nego consequentiam: ratio autem discriminis est, nam perfectioni cognitionis diuinæ non obstat specificatio à diuinis perfectionibus, & ideo potest immediate ad illas vt *quod* terminari, quod autem ab entitate creata suam specificationem accipiat, repugnat, atque adeo illam immediate terminare non potest. Præterquamquod, cum Auctores oppositi cognitionem creaturarum ad illas, tam vt *quod*, quam vt *quo* immediate terminatam constituant, nobis contra illos sufficeret statuisse, non posse aliquam cognitionem diuinam ad creaturas terminari in se ipsis immediate immediatione excludente formalitatem diuinam, saltim mediantem vt *quo*.

263 *Ad secundam.* Ad secundam confirmationem, quæ contra vtranque solutionem militat, respondeo distinguendo maiorem: quia est distincta distinctione essentiali, concedo maiorem: distinctione solius terminationis secundum præcisionem, & non præcisionem, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: nam cognitio creaturarum in Deo non distinguitur à cognitione sui distinctione essentiali, & in ratione actualitatis, sed solum distinctione terminationis, & exercitij, & hoc penes præcisionem, & non præcisionem, non autem distinctione disparata, quia nempe actus ille prout à nobis concipitur terminatus ad Deum præscindit à terminatione ad creaturas, prout tamen terminatus ad creaturas imbibit terminationem ad Deum ratione cuius ad creaturas terminatur, & de hac distinctione rationis loquutus est D. Thomas, vt testatur Capreolus *in 1. dist. 35. quæst. 2. art. 2. ad 1. Aureoli contra 1. conclusionem*, vbi docet, scientiam Dei, & scientiam creaturarum in Deo distingui secundum præcisionem, non secundum disparationem. Ex quo modo distinctionis non sequitur cognitionem creaturarum immediate ad illas terminari, sed potius oppositum: nam scientia Dei, etiam vt terminata creatura, importat cognitionem essentiæ vt obiecti immediati, & addit terminationem ad creaturas vt obiectum mediatum, & secundarium.

§. Vltimus.

Corollaria præcedentis doctrinæ.

264 *Prima corollaria. Prima pars probatur.* EX dictis in discursu huius, & præcedentis disputationis colligo primo, obiectum *in quo motiue* Deus cognoscit creaturas esse diuinam essentiam, vt distinctam virtualiter ab attributis, & relationibus; obiectum autem *in quo* terminatiuum, non esse solam essentiam diuinam, sed coalescere ex illa, & alijs quæ Deum causam creaturarum constituunt. Pri-

ma pars corollarij suadetur: nam obiectum *in quo* motiue cognoscit Deus creaturas, est quod ratione sui vnitur cum intellectu diuino per modum speciei; sed sola diuina essentia vt distincta ab attributis est species, qua diuinus intellectus intelligit; & obiectum ratione sui repræsentatum per speciem: ergo sola illa prout sic est obiectum *in quo* motiue Deus cognoscit creaturas.

Si dicas, obiectum *in quo* motiuum cognitionis creaturarum debet esse adæquata causa illarum; non enim nisi media causa adæquata potest comprehendi effectus; sed sola diuina essentia non est causa adæquata creaturarum, sed simul cum attributis: ergo sola non est obiectum adæquate motiuum. Respondeo, distinguendo maiorem: formaliter, vel radicaliter concedo maiorem: necessario formaliter, nego maiorem, & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: nam diuina essentia radicaliter continet omnia attributa diuina, & sicut hoc sufficit vt sit obiectum motiuum cognitionis attributorum, sufficit à fortiori vt sit obiectum motiuum cognitionis creaturarum. 265 *Oppones.* *Respond.*

266 *Secunda pars probatur.* Secunda pars corollarij probatur: vt enim docet D. Tho *q. 2. de Veritate art. 4. in corpore*; ideò Deus per essentiam suam cognoscit, non solum prædicata communia, sed etiam propria creaturarum, quia ipse est causa omnium causarum propriarum, & communium, quibus cognitis propria creaturarum innotescunt: ergo ad cognitionem creaturarum propriam, & comprehensiuam, qualis est diuina cognitio, requiritur causam adæquatam cognosci, & consequenter, quod sit obiectum *in quo* terminatiuè, saltim talis cognitionis; sed diuina essentia, vt distincta ab attributis, non est causa adæquata creaturarum, Deus enim causa illarum constituitur essentia, vt radicali principio, omnipotentia vt virtute executiua, intellectu vt dirigente, & voluntate vt mouente, & applicante: ergo obiectum *in quo* terminatiuè cognitionis creaturarum, non est sola Dei essentia, sed simul cum attributis, ex quibus adæquata creaturarum causa coalescit.

Cum quo tamen stat, vt comparatione facta essentiæ cum attributis, principalius in essentia, quam in illis cognoscatur. Tùm, quia essentia motiuè, & terminatiuè, ad creaturarum cognitionem concurrit. Tùm etiam, quia intra lineam concursus terminatiui, præcipuum obtinet locum: nam quod principalius concurrit ad esse, principalius etiam concurrit ad effectus cognitionem; sed diuina essentia in ordine ad causandas creaturas principalius, quam attributa concurrit; sicut forma in agente creato principalius concurrit ad productionem effectuum, quam potentia executiua, & quam cæteræ potentiæ: ergo in linea concursus obiecti terminatiui, principalius concurrit essentia, quam attributa diuina. 267

Quod voluisse videtur D. Tho. *q. 2. de Veritate art. 8. ad finem corporis*, vbi docet, quod quamuis possit dici, quod Deus ea quæ nunquam facere decreuit, in sua potentia intueatur, tamen accomodatius dicitur, quod intuetur ea in sua bonitate, quæ est finis omnium, quæ ab eo fiunt. Vbi nomine *bonitatis* actualitatem, & primariam Dei perfectionem intelligit, quæ est diuina essentia, vt radix attributorum, & vt radicaliter participabilis à creaturis. 268 *Est ex mente D. Tho.*

Quod autem non sola essentia, sed etiam alia, quibus Deus ad creaturas producendas concurrit, debeant ingredi obiectiuè ad illarum cognitionem, constat ex eodem Diuo Thoma *in primo distinctione 35. quæst. prima articulo tertio ad quartum*; vbi docet: *Quod non solum esse diuinum est causa essendi rei, sed etiam, & voluntas sua, ex quibus optimè concluditur esse rei, quia illud, quod Deus vult esse, cum possit, & sciat, virtute essentiæ suæ in esse producit; hæc autem Deo cognita sunt, & ita certam de rebus cognitionem habet*: Hæc Diuus Thomas. Ex quibus habetur, ideò Deo attribuere certam rerum cognitionem, quia Deo cognita sunt omnia, quæ ad esse rerum concurrunt: omnium ergo cognitio requiritur; & consequenter omnia ingrediuntur obiectiuè, & terminatiuè. 269 *Vltima pars probatur.*

Si dicas, sequi ex hoc, etiam causas creatas esse obiectum *in quo* terminatiuè, saltim Deus cognoscit creaturas; cum etiam ab illis esse creaturarum dependeat; hoc autem falsum est, aliàs adæquata ratio cognoscendi creaturas in Deo non esset aliquid increatum, quod est inconueniens: ergo deficiunt principia, ex quibus doctrinam corollarij deducimus. 270 *Oppones.*

Respondeo, concedendo sequelam: de obiecto *in quo* materiali, & secundario, negando autem de obiecto *in quo* formali dante esse specificatiuè cognitioni diuinæ, & in hoc secundo sensu veritas increata est adæquata ratio cognitionis diuinæ: non autem in primo; in hoc etiam attributa differunt à causis creatis: nam in illa sunt obiectum formale cognitionis Dei scientificæ specificatæ ab illis; & ideo in eis, vt in obiecto formali, cognoscuntur creaturæ per prædictam cognitionem; causæ autem creatæ ad nullam Dei cognitionem formaliter comparantur. *Respond.*

Colligo secundo: Deum in scientia speculatiua creatura- 271

Secundũ corollarium. probatur. ium, quatenus reflexè cognita, non cognoſcere creaturas, nec in actu complacentiæ voluntatis diuinæ. Quod probo: Deus namque non poteſt creaturas cognoſcere cognitione quoad *an eſt*, vel tantum quidditatiuè, ſed omnis diuina cognitio, debet eſſe perfectiſſima comprehenſio: ſed ex vi ſcientiæ diuinæ, prout eſt ſpeculatiua creaturarum cognitio, non poſſunt comprehenſiuè, imo nec quidditatiuè creaturæ cognoſci: ergo non cognoſcuntur à Deo in ſcientia illarum ſpeculatiua, quatenus reflexè cognita. Maior conſtat: nam omnis cognitio non comprehenſiua obiecti, imperfecta cognitio eſt; Deo autem cognitio imperfecta repugnat: ergo repugnat Deo cognitio creaturarum, quæ comprehenſio non ſit. Minor autem oſtenditur primo: vt enim docet Diuus Thomas *in præſenti articulo quinto, & ſexto*, & locis *ſupra* citatis; ideò in Deo vt in cauſa, cognoſcuntur perfectæ creaturæ, quia in illo vt ſic continentur, vt actus imperfectus imperfecto, ideſt, quia in illo eminenter continentur quoad omnes ſuas perfectiones communes, & peculiares; ſed in ſcientia Dei, quatenus ſpeculatiua, non continentur eminenter creaturæ: ergo in illa nequeunt perfectè cognoſci. *Minor probatur primo.*

272 *Secundò.* Secundo probatur minor: vt enim communiter docetur à Theologis *Tractatu de Scientia Chriſti*, intellectus animæ Chriſti creatus per ſcientiam ſupernaturalem infuſam comprehenſiuè cognoſcit viſionem propriam beatificam, quin in illa, aut ex vi illius cognoſcat myſterium Trinitatis quidditatiuè, & perfecte, quia in illa non continetur, niſi ſolum obiectiuè, ideſt, per modum obiecti terminantis viſionem beatam; ſed in ſcientia Dei, quatenus ſpeculatiua, prout ab alijs attributis diſtincta, non continentur creaturæ, niſi tantum terminatiuè obiectiuè: ergo in illa, & ex vi illius nequeunt creaturæ perfectè, quidditatiuè, aut comprehenſiuè cognoſci.

273 *Confirmatur.* Et augetur difficultas ad hominem contra quoſdam Thomiſtas, oppoſitæ ſententiæ adhærentes: ideò namque ex mente illorum Deus non cognoſcit ſe in effectibus creatis, quia in illis non poteſt Deus cognoſci, niſi tantùm quoad *an eſt*, & cognitione imperfecta, Deo autem imperfecta cognitio repugnat; ſed in ſcientia ſpeculatiua Dei, non poteſt dari perfecta creaturarum cognitio: ergo in illa vt reflexe cognita, non cognoſcit Deus creaturas.

274 *Oppones.* Contrariam ſententiam tenent plures Recentiores, quorum argumentis conſtat ex dictis *diſp.* 23. *§.* 7. ducti ex eo quod in omni re cum alio extremo connexa, poteſt extremum connexionis cognoſci; quo circa ex vi vnius correlatiui cognoſcitur ſibi oppoſitum, in cauſa, effectus, in actione, terminus cognoſcuntur, quia nempè, intrinſecè connectuntur cum illis: vnde ſicut in eſſendo, ita & in cognoſci, non poſſunt ab illis præſcindere; ſed ſcientia ſpeculatiua Dei ab intrinſeco connectitur cum veritate creata; cum illi repugnet falſitas: ergo in ſcientia ſpeculatiua Dei; quatenus reflexè cognita, cognoſcuntur creaturæ ab intellectu diuino.

275 *Confirmatur.* Et augetur difficultas: non poteſt ſcientia comprehenſiuè cognoſci, niſi illius cognoſcatur obiectum, ſicut nec relatio poteſt comprehendi ſine cognitione termini, nec effectus ſine cognitione cauſæ, & vniuerſaliter habitudo, ſiuè prædicamentalis, ſiuè tranſcendentalis ſit, ſine ſui termini cognitione; ſed Deus comprehendit ſcientiam ſuam ſpeculatiuam: ergo in illa, & ex vi illius cognoſcitur eius obiectum; & conſequenter in illa, vt reflexe cognita, cognoſcuntur creaturæ ab intellectu diuino.

276 *Reſpond.* Reſpondeo; diſtinguendo maiorem: à cognoſcente capaci perfectæ, & imperfectæ cognitionis, concedo maiorem: à cognoſcente incapaci cognitionis imperfectæ, nego maiorem, & conceſſa minori, nego conſequentiam: Deus enim non eſt capax cognitionis imperfectæ, medium autem non continens eminenter extremum, quamuis connectatur cum illo, non poteſt eſſe ratio cognoſcendi cognitione perfecta, & ideò in tali medio à Deo cognoſci non poteſt: qua ratione *ſupra* docuimus, Deum in creaturis ſe ipſum non poſſe cognoſcere, quia in illis non repræſentatur perfectè. Ad confirmationem, conceſſa maiori, & minori, nego conſequentiam: vt enim ſcientia comprehendatur à Deo, ſufficit obiectum illius cognoſci, quamuis non in illa, nec ex vi cognitionis illius cognoſcatur, ſed ex vi alterius medij, & alterius cognitionis. *Ad confirmationem.*

277 *Inſtabis.* Si dicas: non ſtat aliquid comprehendi, niſi ex vi illius cognoſcatur quod ex vi illius eſt cognoſcibile; niſi enim ſic attingatur, non cognoſcitur quantum cognoſcibile eſt; ſed ex vi ſcientiæ cognitæ, eſt illius obiectum cognoſcibile, ſaltim abſtractiuè, *quoad an eſt*: ergo ſi Deus in ſcientia ſpeculatiua creaturarum, & ex vi cognitionis illius, non cognoſcit creaturas abſtractiue, & *quoad an eſt*, non cognoſcit illam comprehenſiuè.

Reſpond. Reſpondeo, diſtinguendo maiorem: ex vi illius, vel alterius, in quo eminentius contineatur quod ex vi illius eſt cognoſcibile, concedo maiorem: ex vi illius neceſſario, nego maiorem, & conceſſa minori, nego conſequentiam: nam licet Deus in ſua ſcientia ſpeculatiua non cognoſcat eius obiectum, illud tamen in ſe ipſo, vt eius cauſa cognoſcit; & hoc ad ſcientiæ comprehenſionem ſufficere, conſtat in effectu creato, quem Deus comprehendit, quia licet in illo non ſe cognoſcat vt cauſam, ſe tamen in ſe ipſo cognoſcit: conſtat etiam in entitate creata, quam Deus comprehenſiuè cognoſcit, quamuis ſit in ſe ipſa ratione ſui cognoſcibilis, & Deus illam non cognoſcat in ipſa ratione ſui, quia nempè, cognoſcit illam in ſe ipſo, in quo eminenter continetur.

Obijcies D. Th. *in hac q. art.* 9. vbi probat, ea quæ ſunt actu in potentia creaturæ, cognoſci à Deo comprehendente talem potentiam; at ſi poſſet aliquid comprehendi, non cognito in ipſo, aut ex ipſo, quod in ipſo cognoſcibile eſt, ex eo quod Deus comprehenderet potentiam creaturæ, non ſequeretur cognoſcere in illa contenta: ergo deficit ſolutionis doctrina. Reſpondeo primo, D. Tho. *ibi* tantum docere ea, quæ ſunt in potentia creaturæ, debere cognoſci à Deo comprehendente creaturam, non autem determinare, quod debeant in illa, & ex vi cognitionis illius cognoſci: vnde conſequentia contra Nos facta non tenet. 278 *Vrgebis.* *Reſpond. primo.*

Vel ſecundo reſpondeo, aliqua in potentia creaturæ contineri, quæ non poſſunt, niſi in illa cognoſci, quia ſolum ab ea ſunt cauſabilia: vnde ſi Deus non cognoſceret illa in potentia creaturæ, nullatenus illa cognoſceret; ex quo vlterius ſequeretur potentiam creaturæ à Deo non comprehendi: vt enim ex dictis conſtat, contentum in aliquo, vel cum illo neceſſario connexum, debet cognoſci vt illud comprehendatur, vel in illo, vel in alio, in quo eminenter contineatur. Vel tertio reſpondeo, loqui D. Thomam de contentis, vt effectibus in potentia creaturæ, quod autem ſic continetur, poteſt etiam à Deo in cauſa continente cognoſci, licet in illa non adæquate, aliàs non cognoſceretur perfectè, bene tamen cum conſortio aliarum cauſarum, in quibus adæquatè continetur; quando autem aliquid eſt cognoſcibile in alio, abſque vlla imperfectione, debet in illo cognoſci, vt comprehendatur id ratione cuius, vel in quo eſt cognoſcibile. 279 *Reſp.* 2. *Tertio.*

Tertio ex dictis infertur, Deum cognoſcere creaturas cognitione directa in ſe, vt ſpecie, & Verbo illarum. Quod patet: nam Deus ſe, & creaturas eadem cognitione cognoſcit, ſe ipſum vt obiectum principale, & primarium, creaturas autem vt obiectum ſecundarium; ſed cognoſcit ſe ipſum in ſe, vt ſpecie, & Verbo primo ipſum repræſentante, vt conſtat ex dictis *ſupra*: ergo cognoſcit creaturas in ſe ipſo vt ſpecie, & Verbo illas ſecundario repræſentante. 280 *Tertium corollarium. probatur.*

Colligo quarto, Deum attributa ſua cognoſcere in ſua eſſentia, & ex illa; creaturas autem in ſe ipſo, non tamen ex ſe ipſo cognoſcere. Prima pars corollarij probatur: id enim in alio cognoſcitur, quod in illo attingitur ex vi eiuſdem cognitionis, id vero ex alio cognoſcitur, quod attingitur cognitione diſtincta, orta formaliter, aut virtualiter ex illius cognitione; ſed Deus attributa ſua cognoſcit ſecundario in ſua eſſentia ex vi cognitionis luminis intellectus primo terminatæ ad eſſentiam, ſecundarioque ad attributa, & inſuper cognitione ſcientifica terminata ad illa immediatè, ortaque virtualiter ex prima cognitione eſſentiæ, vt conſtat ex dictis *diſputatione* 23. ergo cognoſcit attributa in eſſentia, & ex eſſentia, primo modo per priorem cognitionem; ſecundo autem modo per cognitionem ſcientificam. 281 *Quartum corollarij Prima pars probatur.*

Secunda pars corollarij ex oppoſito principio, probatur: vt enim conſtat ex dictis *§. præcedenti*, non datur in Deo duplex cognitio, vna ſui, & altera creaturarum diſtincta diſtinctione virtuali, ſed vna, & indiuiſibili cognitione ſe ipſum, & creaturas cognoſcit: ergo cognoſcit in ſe ipſo creaturas, non tamen illas ex ſe ipſo cognoſcit; ad hoc enim neceſſarium erat creaturas, & Deum duplici cognitione virtualiter diſtincta cognoſci, quarum vna ex alia eſſet, ſaltim virtuali cauſalitate. 282 *Secunda pars probatur.*

Quinto ex dictis colligitur, Deum non ſolum naturas cauſales, ſed etiam ſingularia cognoſcere. Quod docet D. Tho. *in* 1. *diſt.* 36. *q.* 1. *art.* 1. *q.* 2. *de Verit. art.* 5. 1 *Contra Gentes cap.* 66. & *in hac q. art.* 11. & conſtat primo: nam omnis perfectio competens intellectui creato, conuenit etiam diuino, niſi talis ſit, quæ in ſuo conceptu formali inuoluat imperfectionem; ſed intellectui creato conuenit ſingularia cognoſcere, & cognitio ſingularium in ſuo conceptu formali non claudit imperfectionem: ergo talis cognitio Deo concedenda eſt. 283 *Quintum corollarij Prob.* 1.

Secundo: nam ſcientia Dei non eſt minus vniuerſalis, quam illius omnipotentia, & cauſalitas; ſed cauſalitas diuina, non ſolum attingit formam, à qua deſumitur ſpecies, ſed etiam materiam tangit, non ſolum ſecundum ſe, ſed etiam vt quantitate ſignatam, qua ratione eſt indiuiduationis principium: ergo ſcientia Dei non ſolum attingit principia rei ſub conceptu vniuerſali, ſed etiam principia indiuiduationis; & conſequenter Deus non ſolum res in vniuerſali, ſed etiam in ſingulari cognoſcit. Tertio: nam Deus ideò in ſe, vt in cauſa cognoſcit creaturas ſecundum proprias rationes, quibus diſtinguuntur ad inuicem, quia continet cauſas illarum, quibus inuicem diſtinguuntur; ſed etiam continet cauſas principiorum indiuiduantium, 284 *Secundo. Tertio.*

tium, quibus inuicem distinguuntur indiuidua; ergo in se vt causa, non solum naturas vniuersales, sed etiam singularia cognoscit.

Sexto infertur; Deum cognoscere non entia. Quod docet
285 *Textum corollarium.* D. Th. *q. 2. de Verit. art. 8. 1. Contra Gentes c. 66. & in hac q. art. 6.* Ante cuius probationem aduerto primo: non ens multipliciter sumi: primo, pro non existente, quod tamen habuit, vel habiturum est illam; secundo, pro carente existentia, quam numquam est habiturum, cui tamen existentia non repugnat, & vocatur purè possibile: tertio pro eo, cui essentialiter repugnat existere: quarto, pro ente rationis, quod dicitur non ens, quia non est verum, sed fictum. Aduerto secundo, non ens in prima, & secunda acceptione considerari posse dupliciter, primo subiectiuè, pro subiecto scilicet negationis, secundo formaliter, nempè, pro ipsa negatione.

286 *Deum cognoscere non entia quomodocumque dicantur prob. 1. secundo.* Asserimus ergo, Deum non entia quomodocumque sumpta cognoscere. Et probatur primo, absolutè de non ente quomodocumq; sumatur: nam cognitio non entis est perfectio competens intellectui creato, & in suo conceptu formali non dicens imperfectionem: ergo constituenda est in Deo.

Deinde per singulas partes: Deus namque cognoscit futura, & præterita, & simul negationem existentiæ præsentis: ergo cognoscit non ens in prima eius acceptione. Secundo, cognoscit creaturas purè possibiles, & quod numquam habituræ sint existentiam, v. g. cognoscit non repugnare alteri mundo existentiam, & quod nunquam extiterit, nec aliquando sit extiturus; cum cognoscat suum decretum, quod id ab æterno decreuit: ergo cognoscit non ens prout secundo accipitur. Quod autem cognoscat non ens in tertia acceptione, probatur: nam repugnare alium Deum, & hominem esse equum, est veritas cognoscibilis; & aliàs in illius cognitione nulla imperfectio importatur: ergo à Deo de facto cognoscitur.

287 *Deum cognoscere entia rationis, probatur.* Denique, quod Deus entia rationis cognoscat, docet D. Thomas *in hac quæst. art. 9.* ibi: *Quæcumque igitur possunt per creaturam fieri, vel cogitari, vel dici, omnia cognoscit Deus:* ens autem rationis potest fieri, & cogitari ab intellectu creato, ac proinde à Deo cognoscitur. Ratio est primo: quia omnis veritas est à Deo cognoscibilis, alias infinitus in cognoscendo non esset; sed ens rationis non esse verum ens reale, esse fabricabile ab intellectu creato, & de facto quandoque fabricatum ab illo, veritas est: ergo à Deo cognoscibilis; & consequenter ens rationis ab ipso cognoscitur. Secundo:
Secundo. nam Deus cognoscit, & comprehendit omnem actum intellectus creati; sed aliqui habent pro termino, effectu, & obiecto ens rationis: ergo Deus rationis cognoscit. Patet consequentia: nam causa comprehendi, & perfectè cognosci non potest, non cognito illius effectu, nec actus potest perfectè, & comprehensiuè cognosci, non cognito illius obiecto.

288 *Respondebis.* Nec sufficit respondere, cognitionem entis rationis ad illud terminari ad instar entis realis; atque adeò sufficere, vt comprahendatur, ens illud reale cognosci. Non inquam, sufficit:
Contra. nam cognitio entis rationis ad instar, & modo entis realis, essentialiter distinguitur à cognitione entis realis; non nisi per ens rationis, quod est obiectum illius: ergo nequit ea cognitio comprehendi, non cognito ente rationis, non enim potest vnus actus, vt ab alio distinctus comprehendi, non cognito eo, quod obiectiuè distinguit. Quæ rationes adeò efficaces sunt visæ Tannero *disp. 3. de Deo q. 8. dub. 8. assert. 5.* vt docuerit euidenter concludere.

289 *Opponit Vazquez.* Contrarium nihilominus docuit Vazquez *disp. 118. cap. 4. num. 13.* ea ductus ratione; nam si Deus ens rationis cognoscit, necessario illud facit; Deus autem ens rationis efficere nequit, ac proinde neque illud potest cognoscere. Assumptum
Maior probatur primo. probatur primo: nam esse entis rationis est cognosci intellectu: ergo si à diuino intellectu cognoscitur, ab illo accipit existentiam; & consequenter efficitur. Secundo: nam ens rationis est illud, quod solum habet esse obiectiuè in intellectu;
Secundo. sed si Deus ens rationis cognoscit, habet esse solum obiectiuè in intellectu diuino; non enim habet esse verum, & reale; aliàs ens rationis non esset, nec confictum ab intellectu creato, cum enim ab æterno non sit, non potest ab æterno dare esse confictum: ergo si Deus ens rationis cognoscit, necessarium est quod ens rationis efficiat.

290 *Respond. ad 1. probationem maioris.* Hoc tamen fundamentum non vrget. Ad quod breuiter respondeo, ne in re Logica immoremus, quam *alibi* fusè tractauimus, negando maiorem. Ad primam probationem dicatur: esse entis rationis non consistere formalitèr in cognosci: nam existentia, qualiscumque illa sit, est entis rationis intrinseca; cognosci autem, est denominatio extrinseca: solum ergo consistit in cognosci effectiuè, idest, efficitur cognitione, non speculatiua, sed practica; vt autem cognitio practica sit, & ens rationis efficiat, debet rem aliter ac est cognoscere, v. g. animal à rationali præcisum, à quo verè præcisum non est, vt relatum ad hominem, equum, & cæteras species, ad quas non refertur re ipsa; Deus autem non cognoscit rem aliquam aliter ac est in se; cum enim ens rationis cognoscit, vel attingit illud, vt confingibile ab intellectu creato, vel vt de facto confictum; licet autem ens rationis non sit ens verum, & reale, verè tamen est ab intellectu nostro confingibile; cum in hoc illius essentia consistat; ac proinde de illo verè affirmatur, vereque habet esse confictum, quando de facto confingitur; ac per consequens Deus ens rationis cognoscens, vt fabricabile à nobis, vel vt actu fabricatum, nihil sua cognitione fingit, nec rem aliter ac est cognoscit, sed vt est: vnde ens rationis non facit.

Ad secundam, concessa maiori, & minori, nego conse- 291 *Ad secundam.*
quentiam: nam licet ens rationis sit illud, quod solum habet esse obiectiuè in intellectu; in hoc namque eius definitio consistit, non tamen tunc existit quando habet esse solum in intellectu; cum enim nos definimus ens rationis, ens rationis definitum habet esse solum obiectiuè in intellectu, & tamen definiendo ens rationis non formatur ens rationis, quod definitur, v. g. definiendo genus, non formatur, nec existit genus, nec definiendo speciem, formatur, & existit species definita: oportet ergo vt ens rationis existat, non solum quod ens rationis signatè obijciatur intellectui, sed quod aliquid aliter ac est concipiatur; ac proinde ex eo quod Deus ab æterno cognoscat ens rationis vt confingibile, vel confictum ab intellectu creato, confictione mensurata æternitate, & illud quod cognoscitur, solum habeat esse obiectiuè intellectu diuino, infertur quidem, & benè illud, quod ab intellectu diuino cognoscitur, esse ens rationis, non tamen infertur existere ex vi cognitionis, sed si vt à nobis fictum cognoscitur, præexistit ex vi nostræ cognitionis, vt mensurata æternitate, qualiter ab intellectu diuino ab æterno cognoscitur, vt si cognoscitur, vt confingibile, nullatenus ens rationis existit, quia diuina cognitio illud cognoscens, vt à nobis fabricabile, nihil aliter ac est cognoscit, sed attingit illud vt est: nam licet ens rationis non sit verum ens; verè tamen est ens à nobis fabricabile, quod solum à diuino intellectu cognoscitur.

Sed dices, ens rationis à Deo cognitum habet esse obiectiuum, 292 *Replicabis.*
non verum; aliàs esset ens reale: ergo fictum; & consequenter
existit. Respondeo, distinguendo minorem: veritate entitatiua, concedo minorem: veritate obiectiua, nego minorem, & *Respond.*
consequentiam: nàm licet ens rationis non habeat esse verum, & reale; verum tamen est non habere esse verum, & reale; ac proinde ens rationis vt sic cognitum est verum veritate obiectiua, quamuis non veritate entitatiua. Sed de his fusè in Logica, vbi à diuino intellectu omnis entis rationis fabricationem reiecimus.

Restat tamen difficultas, an non entia, quibus nempè, ab
intrinseco existentia repugnat, negationesque, & priuationes 293 *An impossibilia cognoscantur à Deo per assensum, vel per dissensum?*
per dissensum solum cognoscantur à diuino intellectu; an verò etiam per assensum? Primum docet Vazquez *disp. 61. cap. 2.* Thomistæ per oppositum docent à Deo per assensum cognosci, quibus adhærendum existimo. Vt autem difficultas aperiatur, & omnis æquiuocatio vitetur, animaduertendum est primo, assensum esse actum intellectus, quo approbat veritatem asserendo ita est; dissensum vero esse actum reprobantem falsitatem, asserendo non est ita, sicut per propositionem enuntiatur. *Prima. Sententia*

Aduertendum est secundo, circa non ens posse varias propo- *Secunda*
sitiones formari, negatiuas nempè, quibus de illis negatur entitas, v. g. asserendo, *chimera non est ens*, & affirmatiuas, qui- *Notandum*
bus eis entitas attribuatur, dicendo, *chimera est verum, & reale* *primo.*
ens; & aliàs, quibus de eis affirmetur non ens sumptum *infinitatèr* dicendo, *chimera est non ens*, vel quibus affirmetur esse 294 *Not. 2.*
ens rationis confictum ab intellectu: & similiter negatio, vel priuatio alicui subiecto conueniens, dupliciter potest enuntiari de illo, negatiue nempè, asserendo, v. g. *homo non videns, non est albus &c.* & affirmatiuè asserendo, *homo est non videns*, vel *cæcus, est non albus*, & sic de alijs.

His positis certum est primo propositioni neganti, chimeræ
v. g. entitatem realem, intellectum Dei assentiri. Quod patet: 295 *Duo vt certa supponuntur 1. est.*
nam veritati non potest Dei intellectus dissentiri, sed ei necessario assentitur; dissensus enim veritatis est, falsitas autem intellectui diuino repugnat; sed propositio negans chimeræ entitatem realem, est vera: ergo illi intellectus Dei assentitur. Secundo certum est, propositioni affirmanti entitatem de chimera dissentiri intellectum diuinum, nec illi assentiri posse. *Secundum.*
Quod patet: nam falso, vt falso, non potest diuinus intellectus assentiri; sed dicta propositio est falsa, & æternæ falsitatis: ergo non potest Dei assensum terminare. Hæc duo adeò certa sunt, vt de illis nullus dubitare possit.

Restat ergo difficultas, an Deus possit de chimera affirmare esse non ens, & insuper esse ens rationis, & assensum præ- 296 *Punctus*
bere his enuntiationibus affirmatiuis. Hoc est, meo iudicio, *difficultatis.*
quod negat Vazquez, & cum illo aliqui Recentiores, ducti primo: quia vt aliquid de chimera affirmetur, debet concipi ac si esset aliquid, quod cum re vera nihil sit: nam de eo quod nihil *Prima*
est, & vt nihil concipitur, nihil affirmari potest; sed Deus ne- *ra-*

tio dubitandi. quit concipere chimeram, ac ſi eſset aliquid, eſt enim imperfecta cognitio, non attingens obiectum vt eſt in ſe; aliàs ens rationis formaret; non enim alia ratione à noſtro intellectu formatur, niſi quia illud, quod ens non eſt, concipit, ac ſi eſset ens: ergo nequit intellectus diuinus aliquid de chimera affirmare, nec propoſitioni aliquid de chimera affirmanti aſsentiri.

Secundo. Secundo: nam verbum *eſt* aliquid poſitiuum importat; de chimera autem; & de quolibet non ente, nihil poſitiuum poteſt cum veritate enuntiari: ergo de chimera, & idem eſt de quouis alio non ente dicendum, nihil poteſt affirmare intellectus diuinus; & conſequenter nulli propoſitioni affirmatiuæ de non entibus formatæ, poteſt aſsentiri.

297 *Vera ſententia probatur.* Oppoſitum tamen eſt verum. Et patet: nam veræ propoſitioni intellectus Dei neceſſario aſſentitur; ſed chimeram eſſe non ens, & eſſe ens rationis fabricabile ab intellectu, eſt verum veritate neceſſaria; cum in hoc illius eſſentia conſiſtit: ergo propoſitioni affirmanti de chimera eſſe non ens, & eſse ens rationis fabricabile ab intellectu creato, aſsentitur diuinus intellectus.

Confirmatur. Quod amplius vrgetur: non enim minus verum eſt, cæcitatem eſſe carentiam viſus in ſubiecto capaci, peccatum omiſſionis eſse carentiam actus debiti ex lege poſitiua, quam hominem eſse animal rationale: ergo ſicut propoſitioni affirmanti de homine eſse animal rationale Dei intellectus aſsentitur, ita affirmanti de cæcitate, & peccato omiſſionis prædictæ prædicata; & conſequenter etiam aſsentitur propoſitioni affirmanti de chimera non ens, & affirmanti eſse ens rationis fabricabile ab intellectu creato.

298 *Ad 1. motiuum reſp.* Nec motiua in oppoſitum vrgent. Non primum, cuius maior eſt neganda: licet namque, cum affirmatur prædicatum poſitiuum, debeat concipi ſubiectum ad modum habentis eſse; cum verò non aliquid poſitiuum, ſed negatiuum affirmatur, hoc neceſsarium non eſt, quod autem affirmatur de chimera, non poſitiuum, ſed negatiuum eſt, nempè, *non ens*, & ideo neceſsarium non eſt concipi, ac ſi eſset aliquid. Nec obſtat affirmari ens rationis: nam cum hoc non ſit ens verum, ſed

Ad ſecundum. tantum fictum, ſufficit ex parte ſubiecti concipi à Deo, vt quid fictum, vel confingibile ab intellectu creato, quod de facto ità contingit abſque vlla imperfectione. Nec magis vrget ſecundum: nam copula *eſt* in propoſitione affirmatiua, non importat de neceſſitate eſse verum, & poſitiuum, ſed quandoque importat eſse verum exiſtentiæ, quandoque eſse exiſtentiæ confictum, aliquando eſse eſſentiæ poſitiuum, vel reale, vel rationis, & aliquando eſse eſſentiæ negatiuum; & cum ſit ad omnes iſtas indifferens, ſupponit, vel vnit pro eſse eſſentiæ poſitiuo, quando extrema poſitiua ſunt, & pro eſse eſſentiæ negatiuo, quando extrema ſunt negatiua.

299 *Omni propoſitioni vere, ſiuè affirmatiuæ, ſiuè negatiuæ aſſentitur intellectus diuinus.* Ex his ſequitur, Deum non ſolum aſsentiri huic propoſitioni negatiuæ, *homo eſt videns*, ſed etiam his, quæ affirmatiuæ ſunt, *homo eſt non videns*, *homo eſt non equus*, in quibus priuatio affirmatiuè de ſubiecto enuntiatur. Quod patet ex dictis: nam intellectus diuinus aſsentitur omni veritati: ſed non ſolum negatiua eſt vera, ſed etiam affirmatiua: ergo omnibus aſsentitur. Minor, cui ſoli poteſt difficultas ineſse, probatur ex communi Dialecticorum regula aſserente, *à negatiua ad affirmatiuam variato prædicato de negatiuo in affirmatiuum, & poſita conſtantia valere*; ſed de Petro cæco exiſtente eſt verum dicere, quod non videt; & aliàs verè affirmatur, quod eſt: ergo de illo verè affirmatur non videns, & idem de cæcitate in concreto dicendum.

300 *Opponens.* Si dicas, non poteſt cæcitas affirmari de Petro, niſi concipiatur aliter ac eſt, nempè, ad modum formæ poſitiuæ; ſed Deus nequit concipere cæcitatem aliter ac eſt in ſe; aliàs priuationem rationis efficeret: ergo non poteſt cæcitatem affir-

Reſpond. mare de Petro, nec propoſitioni illam affirmanti aſsentiri. Reſpondeo, negando maiorem, loquendo de intellectu diuino omnia concipiente vt ſunt: nam hoc in noſtro intellectu contingit, quia priuationes concipit per ſpeciem formæ poſitiuæ, quæ ſpecies, cum imperfecta in repræſentando ſit; repræſentat priuationem ad modum formæ poſitiuæ, & ideò intellectus noſter illam iſto modo concipit; Deus autem licet per ſpeciem ſuæ eſſentiæ, & non per ſpeciem propriam priuationem concipiat, quia tamen diuina eſsentia perfectius repræſentat, etiam ſecundaria obiecta quam poſsunt repræſentari per ſpecies ſibi adæquatas, ſi de facto illas haberent; fit conſequens; vt priuationem repræſentet vt eſt, etiam cum de ſubiecto affirmatur, ac proinde ex hoc capite non repugnat propoſitioni cæcitatem affirmanti aſsentiri.

301 *Septimum corollarium.* Septimo ex dictis infertur, Deum cognoſcere mala, non immediatè in ſe ipſis, nec per propriam bonitatem immediatè, ſed per bona creata, quibus immediatè opponuntur. Ita Diuus Thomas *in 1. diſt. 36. q. 1. art. 2. quæſt. 2. de Verit art. 15. 1. Contra Gentes cap. 71. & in hac quæſt. art. 10.* Prima pars corollarij eſt certa ſecundum fidem: & probatur primo ex Pſalmo

Prima pars probatur 1. 68. illis verbis: *Delicta mea à te non ſunt abſcondita.* Et Iob 11. *Ipſe enim nouit hominum vanitatem, & videns iniquitatem nonne conſiderat?* Deinde probatur: nam malum pænæ Deus cauſat iuxta illud: *Si eſt malum in ciuitate, quod Dominus non fecerit*; cauſat autem omnia per intellectum, & voluntatem; & conſequenter illud cognoſcit; malum culpæ Deus punit, punire

Secundo. autem ſine cognitione delicti inſipientis eſt iudicis; ac proinde malum culpæ cognoſcit. Tertio: nam licet malum agere, malum ſit, cognoſcere tamen malum perfectio eſt nullam dicens imperfectionem; ſed Deo omnis talis perfectio eſt attri-

Tertio. buenda: ergo in illo eſt mali cognitio.

302 *Quarto.* Denique: nam Deus comprehendit voluntatem creatam, & conſequenter illam vt potentem peccare cognoſcit, comprehendit etiam bona creata, quibus mala priuatiuè opponuntur, cognoſci etiam ſuum decretum permiſſiuum, quo poſito infallibiliter peccatum conſequitur; ſed voluntas vt potens peccare comprehendi non poteſt, non cognito peccato vt poſſibili, bonum etiam creatum comprehendi non poteſt, non cognito vt per malum corruptibile; & conſequenter non cognito malo vt poſſibili, decretumque permiſſiuum nequit cognoſci non cognito malo culpæ exiſtente, quod neceſsario ſequitur decreto permiſſiuo ſuppoſito: ergo Deus cognoſcit malum culpæ, vt exiſtens, & vt poſſibile.

303 *Secunda pars probatur 1.* Secunda pars eiuſdem corollarij, quam negant quidam Recentiores, oſtenditur primo: nullum enim ens creatum cognoſcitur à Deo immediatè in ſe ipſo, vt conſtat ex dictis: ergo à fortiori malum cognoſci immediatè à diuino intellectu non poteſt. Secundo: nam omne cognitum, vel eſt tale, quia cauſat ſui cognitionem, vel quia cauſatur ab illa; ſed malum ratione ſui nequit ſui cognitionem cauſare, nec poteſt ratione

Secundo. ſui immediatè à Deo cauſari: ergo non poteſt immediatè cognoſci, nec ab intellectu creato, nec ab intellectu diuino, ſed à creato intelligitur per ſpeciem cauſatam à bono creato, cui opponitur, & à diuino per ſpeciem increatam vt repræſentantem bonum, cum quo oppoſitionem habet.

304 *Tertia pars probatur 1.* Tertia pars corollarij eſt expreſsa D. Thomæ 1. *Contra Gentes cap. 71.* proximè ad finem, illis verbis: *Rurſus ſciendum, quod ſi Deus hoc modo ſe ipſum cognoſceret, quod cognoſcendo ſe non cognoſceret alia entia, quæ ſunt particularia bona, nullo modo cognoſceret priuationem aut malum, quia bono, quod eſt ipſe, non eſt aliqua priuatio oppoſita* Et paucis interpoſitis ſubdit: *Sed quia cognoſcendo ſe, cognoſcit etiam entia, in quibus nata ſunt eſſe priuationes, neceſſe eſt vt cognoſcat priuationes oppoſitas, & mala oppoſita particularibus bonis.* Hæc Diuus Thomas. Ex quibus apertè conſtat negara Deo cognitionem mali, vel priuationis per propriam bonitatem immediatè.

305 *Secundo.* Deinde probatur, notando cognoſci vnum per aliud intelligi poſse dupliciter: primo, tanquam per terminum, vel extremum cointellectum: ſecundo, vt per prius cognitum, in quo aliud cognoſcatur. Quo poſito aſserimus, malum, & priuationem cognoſci per bonum ſibi oppoſitum, non ſolum primo, ſed etiam ſecundo modo, & hoc bonum eſse creatum; bonitatem autem diuinam non eſse id, per quod immediatè malum cognoſcitur. Quod primo modo cognoſcatur malum, vel priuatio per oppoſitam bonitatem patet; nam priuatio definitur per bonum; eſt enim carentia boni: ergo bonum illius cognitionem ingreditur, ſaltim terminatiuè; & conſequenter per bonum primo modo cognoſcitur. Quod autem etiam ſecundo modo patet: nam priuatio ſpecificatur per formam, cuius eſt priuatio; ſed ſpecificatum per ſuum ſpecificatiuum, vt præcognitum, cognoſcitur: ergo priuatio cognoſcitur per bonum ſibi oppoſitum, vt præcognitum. Deinde: nam priuatio non cognoſcitur per propriam ſpeciem; ergò per ſpeciem boni, cuius eſt priuatio, debet cognoſci; & conſequenter per bonum ſibi oppoſitum, & ratione illius vt præcogniti.

306 *Nulla priuatio cognoſcitur per bonum increatum.* Quod autem hoc bonum non ſit bonum diuinum, & increatum, probatur ratione D. Thom. vbi *proximè*: nam priuatio cognoſcitur immediatè per bonum, cuius eſt priuatio; ſed malum non eſt priuatio bonitatis diuinæ: ergo non cognoſcitur immediatè per illam. Maior conſtat ex dictis. Minor autem probatur: nam priuatio, & forma, cuius eſt priuatio idem ſubiectum reſpiciunt; ſed Deus incapax eſt priuationis; aliàs poſset aliqua perfectione, cuius eſt capax, carere, quod implicat; ergo bonitas, cui priuatiuè opponitur malum, non eſt bonitas diuina.

307 *Opponens primo.* Obijcies primo, nihil creatum poteſt eſse Deo ratio cognoſcendi; aliàs eius ſcientia dependeret à rebus; ſed ſi malum, aut priuatio cognoſceretur à Deo per bonum creatum, eſset illi ratio cognoſcendi priuationem: ergo Deus, non cognoſcit mala per bona creata. Reſpondeo; rationem cognoſcendi

Reſpond. poſse quadrupliciter ſumi: primo, ex parte cognoſcentis per modum ſpeciei, aut Verbi: ſecundo, per modum obiecti motiui: tertio, per modum obiecti formalis terminatiui: quarto, vt obiectum *in quo* materiale. Tribus illis modis nihil creatum poteſt eſſe Deo ratio cognoſcendi, ne illius cognitio à creatura dependeat. Quarto modo poteſt aliquid creatum eſſe illi ratio cognoſcendi, nec ex illo ſequitur dependentia cognitionis diuinæ à creatura, ſed tantum dependentia

tia obiectorum; & solum hoc modo malum per bonum creatum ab intellectu diuino cognoscitur.

308 *Replicabis.* Sed dices, sequi ex ista solutione non aliter mala per bona creata cognosci, ac effectus creati cognoscuntur per causas creatas; consequens est falsum; aliàs nihil speciale de priuatione, & malo Diu. Thomas doceret, quoad cognosci ab intellectu diuino: ergo Deus non cognoscit mala per bona creata, etiam vt obiecta *in quo* materialia. Probatur sequela; ideò iuxta dicta à Nobis, mala cognoscuntur per bona, quia cognitio boni ad mali cognitionem supponitur, & in illo vt obiecto materiali cognitionis diuinæ cognoscitur; sed etiam effectus creati hoc modo cognoscuntur in causis creatis: ergo nulla est differentia.

309 *Respond.* Respondeo, negando sequelam: ratio autem discriminis est: nam effectus creati causantur à Deo dupliciter, scilicet, mediante causa creata, & per immediatum concursum: vnde dupliciter repræsentantur per diuinam essentiam, vt speciem, nempè, media causa creata, & immediatè in se ipsis; ac proinde dupliciter cognoscuntur, nempè, in causa, & in se ipsis, non excludendo mediationem essentiæ diuinæ, sed tantum mediationem causæ creatæ; priuatio autem, in quantum talis, nullum terminat immediatum concursum, ac proinde, nec immediatam repræsentationem, sed solum repræsentatur mediate, & solum sic cognoscitur à diuino intellectu.

310 *Oppones secundo* *Respond.* Obijcies secundo: cognosci per aliud est imperfecte cognosci; sed Deo imperfecta cognitio repugnat: ergo non cognoscit mala per bona creata. Respondeo cum Diu. Thoma *in hac quæst. art. 10. ad 4.* cognoscere vnum per aliud, tunc esse imperfectæ cognitionis, quando est cognoscibile per se; malum autem non est sic cognoscibile, & ideo absque vlla imperfectione cognoscitur per bonum creatum.

311 *Replicabis.* Sed dices: omnis Dei cognitio debet esse comprehensio; sed in bono creato malum comprehendi non potest: ergo nec per illud à diuino intellectu cognosci. Probatur minor, in non continente aliud eminenter non potest, vt in obiecto cognito, aliud perfectè cognosci, quo circa, nec Deus in creaturis, nec obiectum in scientia speculatiua possunt perfecte cognosci, vt constat ex dictis; sed bonum non continet eminenter malum sibi oppositum: ergo in illo non potest comprehensiue malum cognosci. *Respond.* Respondeo, concessa maiori, negando minorem. Ad illius probationem dicatur, quod licet bonum non contineat malum oppositum eminenter in genere entis, continet tamen illud eminenter in genere cognoscibilis; quia omne cognoscibile, vel est cognoscibile per sibi simile, vel per sibi oppositum; malum autem per sibi simile cognosci non potest, & ideo solum per sibi oppositum cognoscibile est; ac proinde in ratione cognoscibilis in sibi opposito eminenter continetur.

312 *Denique oppones.* Denique obijcies: mala cognoscuntur à Deo per bonitatem increatam immediate: ergo falsa est vltima pars corollarij. *Antecedens probatur primo.* Antecedens probatur primo: peccatum mortale immediate auertit à Deo, & illius legi opponitur: ergo per bonitatem diuinam immediate cognoscitur. *Secundo.* Secundo: nam Deus continet eminenter omnem bonitatem creatam: ergo quidquid opponitur bonitati creatæ, opponitur etiam bonitati diuinæ illam eminenter continenti; & consequenter potest per illam immediatè cognosci. *Tertio.* Tertio: nam peccatum in ratione offensæ immediate opponitur Deo: Tum, quia vt sic non est malum creaturæ, sed Dei. Tum etiam: nam Deum respicit vt subiectum, qua ratione, infinitæ grauitatis euadit: ergo in ratione offensæ non cognoscitur per bonum creatum, sed per bonitatem diuinam immediate.

313 *Reijcitur solutio.* Hoc argumento conuictus M. Zumel *in præsenti art. 10. disputat. vnica conclusione 3.* Antiquiores quosdam sequutus & à communi sententia recedens, docuit, Deum per propriam bonitatem immediate omnem rationem mali cognoscere, quia cum eminenter omnem bonitatem creatam contineat, in eo est ratio cognoscendi quodcumque malum creatum. Et quidem si de ratione cognoscendi incognita; quæ est species impressa illius sententia procedat, verissima est; si autem de ratione immediata cognoscendi per modum obiecti cogniti, est Diuo Thom. contraria, & communi Theologorum, & ideo non sustinenda.

314 *Resp. ad arg. Ad 1. antecedentis probationem.* Ad argumentum respondeo negando antecedens. Ad primam probationem dicatur, peccatum auertere à Deo, vt obiecto, tollendo conuersionem ad ipsum immediata oppositione, ex quo tantum sequitur mediatè cognosci per bonitatem diuinam, non vero, quod immediate cognoscatur per illam. *Ad secundam.* Ad secundam, concesso antecedenti, nego consequentiam: nam bonitas diuina, vt eminenter continens, non est capax terminandi oppositionem immediatam priuatiuam, bene tamen prout in creaturis participatur. Præterquam quod ex prædicto antecedenti, ad summum inferri posset oppositio mediata; cum diuina bonitate eminenter continente bonitatem creatam, non vero oppositio immediata cum illa secundum se. Ad tertiam probationem dicatur, peccatum in ratione offensæ non posse cognosci, non præcognita malitia; hæc autem cognosci non potest, non præcognita bonitate creata, cui opponitur, ac proinde peccatum in ratione offensæ cognosci non potest, non præcognita bonitate creata. *Aduertiam.*

Est autem pro complemento disputationis aduertendum, quod licet nihil Deo priuatiuè opponatur, atque adeo nulla priuatio possit immediatè per diuinam bonitatem cognosci, contradictoriè autem, & negatiuè Deo aliquid potest opponi, vt *non Deus non bonum*, Deo in se ipso negatiuè opponuntur: vnde huiuscemodi negationes immediate per bonitatem diuinam cognoscuntur: negatio etiam personalitatis diuinæ in Petro verb. grat. per personalitatem diuinam cognoscitur. Et in hoc sensu accipiendus, & interpretandus est Diu. Thom. *in 1. dist. 36. quæst. 1. art. 2. in corpore*, vbi docuit, malum non opponi bono prout in Deo est determinate, sed forte opponi Deo secundum communem rationem boni. Et *quæst. 2. de veritate art. 15. ad 4.* vbi docuit oppositionem vnius ad aliud accipi posse dupliciter, vno modo in generali, sicut dicimus malum opponi bono, & hoc modo malum opponitur Deo: alio modo speciali, prout dicimus hoc album opponi huic nigro, & sic non est oppositio mali, nisi ad aliud bonum, quod potest per malum priuari, & cui potest esse nociuum: & sic malum non opponitur Deo. 315 *Deo nihil priuatiuè opponitur: bene tamen contradictoriè, & negatiuè.*

316 *Doctrina D. Tho. explicatur.* Quibus verbis non intendit D. Thomas, peccatum sub communi ratione mali, Deo priuatiuè opponi, & non secundum peculiarem rationem huius, vel illius mali, vt aliqui intellexerunt, ex hoc inferentes peccatum sub communi ratione priuationis, immediate per diuinam bonitatem cognosci, sed tantum intendit malum sub communi ratione, hoc est secundum negationem boni; quam claudit, Deo opponi, non priuatiue, sed negatiue, & oppositione incompatibilitatis. Ex quo tantum sequitur sub conceptu negationis, quem claudit, posse per diuinam bonitatem immediate cognosci, non autem sub conceptu priuationis: nihil enim potest Deo priuatiue opponi oppositione immediata, ac proinde nulla priuatio potest immediate per diuinam bonitatem cognosci.

317 *Oppones.* Si dicas, licet Deo in se nihil priuatiue opponatur, Deo autem vt nobis communicabili per vnionem hypostaticam, & vnibili in ratione speciei, potest aliquid opponi priuatiue: carentia enim vnionis personalitatis diuinæ cum natura Angelica, v. g. priuatiue opponitur personalitati diuinæ, vt vnibili cum Angelica natura: carentia etiam vnionis diuinæ essentiæ cum intellectu creato in ratione speciei intelligibilis, priuatiue opponitur diuinæ essentiæ vt vnibili; cum sit carentia formæ in subiecto capaci: ergo saltem illæ priuationes possunt immediate per diuinas perfectiones, aut formalitates cognosci.

318 *Respond.* Respondeo, etsi totum hoc admittatur, nihil contra doctri. nam Angelici Præceptoris inferri; loquitur enim de Deo prout in se ipso, cui nihil potest contrarie, aut priuatiue opponi, sicut autem cum Deo, vt à nobis participabili, potest dari priuatiua oppositio, ita quod cum Deo vt nobis communicabili, aut vnibili detur, nullum est inconueniens. Cæterum de exemplis adductis sic sentio; carentia personalitatis diuinæ non est in Angelo priuatio, sed tantum negatio; quia licet in natura Angelica sit capacitas ad illam, non tamen est debitum, quod ad plenam rationem priuationis exigitur: quod si aliqua præuia dispositione physica, vel morali, potest debita constitui, & à Deo illius vnio negari, tunc erit priuatio, & de illa sicut de carentia diuinæ essentiæ per modum speciei censendum; hæc autem absolute priuatio non est, quia est indebita toti naturæ; quod si meritis efficiatur moraliter debita, & lumine gloriæ infuso fiat debita physicè, & illius vnio cum intellectu negetur à Deo, erit priuatio, vtpote carentia formæ in subiecto capaci, & cum debito vel physico, vel morali, & huiusmodi carentia, aut priuatio cognoscetur à Deo per oppositam formam, quæ est diuina essentia, vt vnibilis cum intellectu creato in ratione speciei, semper tamen in forma opposita creatum aliquid de connotato importatur. Et hæc de ista disputatione applicanda litteræ Magistri locis *vbi* disputatio præcedens.

DISPV-

DISPVTATIO XXVII.

An cognitio diuina diuidatur in distincta attributa?

§ I.

Relatis sententijs, prima conclusio statuitur.

Nu. 1. *Difficultatis punctus aperitur.* SVPPONO, vt certum, cognitionem Dei sumptam in actu primo non distingui in varia attributa iuxta numerum intellectualium virtutum. Quod patet: nam eatenus prædictæ virtutes distinguuntur in nobis per modum actus primi; quatenus ante actum secundum dantur in nostro intellectu habitus facilitantes, vel eleuantes ipsum ad operandum; sed in Deo non dantur habitus operatiui, vt constat ex dictis Disp. 24. ergo in Deo non distinguuntur per modum actus primi. Explicatur, & vrgetur; virtutes intellectuales sumptæ in actu primo non distinguuntur attributaliter à diuino intellectu: ergo sic sumptæ non distinguuntur attributaliter inter se. Consequentia tenet; nam intellectus est vnicum, & indiuisibile attributum in Deo: ergo si virtutes intellectuales sumptæ in actu primo non distinguuntur attributaliter ab intellectu Dei, non distinguuntur attributaliter inter se. Antecedens autem probatur: etenim prædictæ virtutes sumptæ in actu primo non habent rationem habitus; vt *disp. citat.* monstrauimus: ergo solum obtinent rationem potentiæ. Sed non potentiæ distinctæ ab intellectu, aliàs essent in Deo plures potentiæ intellectiuæ, quod falsissimum est, cum nec in nobis plures intellectus dentur, sed vnus, & omnino indiuisibilis ad omnia intelligibilia se extendens: ergo sunt vna, & eadem intellectiua potentia; & consequenter sumptæ in actu primo non distinguuntur attributaliter.

2 *Prima sententia.* Restat ergo difficultas de diuina cognitione sumpta per modum actus secundi, an scilicet, distinguatur penes diuersa attributa, in quo duplex versatur sententia. Prima est negatiua, quam tenet Suarez in metaphysica *Disp.* 30. *sect.* 15. *nu.* 33. vbi docet, vnicam simplicissimam Dei scientiam formaliter, & eminenter obtinere omnem perfectionem intellectualis virtutis. Eandem sententiam tenent Recentiores aliqui ex eadem familia. *Suarez. Secunda* Secunda sententia docet, cognitionem diuinam distingui in varia attributa iuxta diuersitatem intellectualium virtutum, scientiæ, luminis principiorum, prudentiæ, & artis; sapientiam verò, & scientiam esse vnum, & indiuisibile attributum. Ita Henricus in summa *quæst.* 73. *num.* 20. Albelda *in hac quæstione art.* 1. *sectione* 4. PP. Salmanticenses *Tract.* 3. *disp.* 1. *dub.* 4. *num.* 77. & Marcus de la Serra *in hac quæst. art.* 1. *dub.* 2. *Henricus. Albel ad P. Salman. Serra.*

3 *Prima cõclusio probatur primo.* PRIMA Conclusio. *Scientia Dei per modum actus secundi virtualiter distinguitur a lumine principiorum, non verò à sapientia.* Hæc conclusio quoad primam partem probatur primo: nam lumen principiorum, & scientia distinguuntur essentialiter ex proprijs conceptibus: ergo in Deo virtualiter distinguuntur. Consequentia patet: ideo namque intellectus, & voluntas in Deo distinguuntur virtualiter, quia ex proprijs conceptibus essentialiter distinguuntur. Antecedens autem probatur: nam illi actus ex proprijs conceptibus distinguuntur essentialiter, quorum obiecta formalia formaliter distinguuntur; sed obiectum formale luminis principiorum distinguitur formaliter ab obiecto formali scientiæ: ergo intellectus, & scientia distinguuntur essentialiter. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur: nam obiectum formale luminis principiorum sunt principia vt immediatè vera, & in se cognoscibilia, obiectum formale scientiæ est veritas conclusionis, vt ex principijs deducta: ergo obiectum formale scientiæ, & obiectum formale luminis principiorum formaliter distinguuntur.

4. *Respondebis.* Respondebis, totam istam distinctionem esse materialem respectu actus diuini intellectus, esto formalis sit respectu actuum intellectus creati: eo quod isti ob sui limitationem per se distinctionem illam obiectiuam respiciunt, secus vero actus diuini intellectus, qui ob sui infinitatem non respicit distinctionem illam per se, sed conclusiones, & principia attingit per se primo, vt conueniunt in ratione entis, & veri diuini; distinctio autem obiectiua materialiter se habens per comparationem ad potentiam, vel actum, non inducit essentialem distinctionem in actum, vel potentiam, ad quas materialiter comparatur.

5 *Sed contra:* Sed contra: nam sequitur ex hac solutione, actum intellectus non distingui virtualiter ab actu voluntatis in Deo; consequens est falsum: ergo & tradita solutio. Probatur sequela; ideo iuxta solutionem actus luminis principiorum non distinguitur virtualiter ab actu scientifico in Deo, quia actus diuini intellectus ob sui illimitationem non attingit principia solum, sed etiam conclusiones, & vtrumque sub aliqua ratione communi, nempe, sub ratione entis, & veri diuini: ergo etiam actus intellectus, quia illimitatus, & infinitus est, extendetur ad bonum, & verum sub aliqua ratione vtriq; obiecto communi; & consequenter non distinguetur virtualiter ab actu voluntatis diuinæ, sed voluntas, & intellectus erunt vnum, & indiuisibile attriburum, quod, si concedatur, erit consequenter dicendum, non dari in Deo distinctionem attributorum, sed omnes perfectiones Dei absolutas esse vnum, & indiuisibile attributum absque virtuali distinctione.

6 *Confirmatur.* Confirmatur: Infinitas intellectus, & voluntatis diuinæ non obstat, vt ratio veri formaliter ab intellectu attingatur, & ratio boni attingatur formaliter à voluntate, & vt distinctio obiectiua, quæ inter bonum, & verum versatur, sit formalis comparatione voluntatis, & intellectus in Deo: ergo pariter infinitas luminis principiorum, & scientiæ obstare non potest, vt distinctio obiectiua, quæ inter principia, & conclusiones versatur, comparetur per se ad illa; & consequenter inferat virtualem distinctionem inter actum scientiæ, & actum luminis principiorũ in Deo.

7 *Secundo probat.* Secundo probatur: sic comparatur actus ad principium proximum, sicut principium proximum ad radicale; sed in Deo in vna, & eadem natura dantur plura principia proxima virtualiter distincta: ergo in vna, & eadem potentia, quæ est principium proximum operandi constituendi sunt plures actus virtualiter distincti; & consequenter scientia, & intellectus in Deo per modum actus secundi virtualiter distinguuntur. Discursus tenet. Minor est frequentior sententia inter Theologos. Maior autem ostenditur primo: nam in creatis, vbi inter omnia illa interuenit realis distinctio sic comparatur actus ad potentiam quoad extensionem, & limitationem, sicut potentia, quæ est principium proximum comparatur ad naturam, quæ est principium radicale operandi: ergo est admittenda similis proportio in Deo cum distinctione virtuali. Secundo: nulla enim potest assignari ratio, cur extensio potentiæ non adæquet extensionem radicis, quæ non conuincat extensionem actus non posse adæquare extensionem potentiæ, ergo sic comparatur actus ad potentiam, sicut ista ad radicem.

8 *Respondebis.* Respondebis forte ex doctrina Alarcon: ideo in creatis multiplicari actus in vna, & eadem potentia, quia cum actus limitati sint, & finiti, non potest vnus actus adæquari cum potentia; in Deo autem non ita contingit: cum enim actus scientiæ, v.g. infinitus sit, totam obiecti intelligibilitatem adęquat; & consequenter etiam adæquat vim proximam intellectiuam Dei; ideoque non est possibilis in intellectu diuino actus intelligendi ab actu scientiæ distinctus.

9 *Sed contra.* Sed contra: nam ex limitatione creata, & illimitatione actus scientifici Dei solum sequitur non esse constituendos in Deo plures actus intelligendi realiter inter se distinctos; non vero sequitur non esse adstruendos in intellectu diuino actus intelligendi distinctos distinctione virtuali: ergo solutio tradita est nulla. Probatur antecedens primo: actus enim scientiæ diuinæ, quamuis sit realiter in omni linea infinitus, formaliter tamen non ita, sed solum in linea scientiæ: ergo quamuis petat realem identitatem cum omni actu diuini intellectus, non tamen petit identitatem formalem cum exclusione virtualis distinctionis. Secundo probatur: nam etiam potentiæ diuinæ sunt aliquid infinitum; & tamen ex hoc non sequitur non dari plures potentias virtualiter distinctas in vna, & eadem natura: ergo pariter, ex eo quod actus diuini intellectus sint aliquid infinitum, non sequitur non dari plures actus intelligendi virtualiter distinctos in vno, & eodem intellectu.

10 *Tertio probatur prima pars conclusionis* Tertio principaliter probatur prima pars conclusionis: scientia virtualiter distincta à lumine principiorum nullam dicit imperfectionem; ergo sic distincta est in Deo constituenda. Probatur antecedens: nam omnis imperfectio tollitur ab illa per realem identitatem cum lumine principiorum, & omnia alia perfectione diuina: ergo virtualiter solum distincta à lumine principiorum nullam dicit imperfectionem. Antecedens probatur primo: nam posita reali identitate, ponitur in illa infinitas per essentiam, & ratio actus puri; sed cum his prædicatis nulla imperfectio compatitur: ergo posita prædicta identitate, omnis imperfectio à diuina scientia excluditur. Secundo probatur ad hominem contra Alarcon: ipsa namque fatetur tolli omnem imperfectionem à diuina voluntate, & à diuino intellectu per hoc quod cum suis actibus identificentur formaliter realiter quamuis ab illis virtualiter distinguantur: ergo pariter per hoc quod scientia realiter identificetur cum lumine principiorum, quamuis ab illo virtualiter distinguatur, omnis imperfectio à diuina scientia excluditur.

11 *Secunda pars conclusionis probatur* Secunda pars conclusionis probatur: vt enim docet D. Thomas *in* 1. *sent. dist.* 35. *quæst.* 1. *art.* 1. *ad* 5. *Omnis sapientia scientia est, sed non conuertitur; quia illa sola scientia sapientia est, quæ causas altissimas considerat*, sed scientia diuina formalissimè ratione sui considerat altissimas causas; ergo formalissimè...

malissimæ est sapientia ; & consequenter scientia, & sapientia Deo non sunt attributa distincta. Quod amplius vrgetur ; nam sapientia idem est quod perfectissima scientia ; sed diuina scientia est formaliter perfectissima : scientia ergo est sapientia formaliter.

12 *Quid de arte, & prudentia?* Ex dictis obiter infero, artem, & prudentiam esse attributa, tum inter se, tum à scientia, & lumine principiorum distincta: & ratio est, quia respiciunt obiecta distincta inter se, & distincta ab obiectis scientiæ, & luminis principiorum: ergo attributaliter distinguuntur inter se, & à scientia, & intellectu. Consequentia tenet ex dictis, & antecedens probatur : ars enim respicit suum obiectum vt factibile, prudentia vero respicit agibilia cum conformitate ad appetitum rectum ; sed ista obiecta distinguuntur formaliter inter se, & ab obiectis scientiæ, & luminis principiorum : ergo verum est antecedens.

13 *Contra conclusionem arg. Confirmatur 1.* Contra istam conclusionem arguitur: diuina scientia est infinita in ratione cognitionis: ergo se ipsa formaliter attingit omne cognoscibile in Deo ; & consequenter non est constituenda in ipso alia cognitio attributaliter ab illa distincta. Confirmatur primo: scientia diuina comprehendit attributa Dei ; sed non potest illa comprehendere, quin attingat naturam vt *quod*, & omnia prædicata transcendentia, & communia : ergo hæc omnia attinguntur per scientiam formaliter ; & consequenter non manet obiectum attingibile ab actu luminis principiorum, illum à scientia distinguens. Probatur minor : comprehensio est cognitio obiecti quantum cognoscibile est, & attingit in illo omne, quod in eo potest cognosci ; sed natura, & prædicata transcendentia possunt in attributis cognosci, cum sint de conceptu implicito illorum : ergo cognitio scientifica comprehendens attributa hæc omnia in illis attingit.

14 *Secundo.* Confirmatur secundo : scientia Dei attingit attributa prout sunt in ipsis ; sed attributa vt in se non distinguuntur à natura diuina : ergo attingit formaliter naturam diuinam ; & consequenter non distinguitur attributaliter à linea principiorum.

Tertio. Vrgetur, & confirmatur tertio: si scientia Dei attingeret attributa, & non naturam diuinam, faceret distinctionem rationis inter attributa, & naturam ; sed hoc admittendum non est : ergo attingit naturam formaliter. Probatur sequela : ideo nos prædictam distinctionem formamus, quia per actum quo attributa cognoscimus, non cognoscimus naturam diuinam : ergo si hoc ipsum in diuino intellectu contingit, formabit intellectus diuinus distinctionem rationis inter attributa, & naturam.

15 *Ad argumentum resp.* Ad argumentum respondeo, scientiam Dei prout est in re esse in omni linea infinitam, & prout sic attingere omne obiectum cognoscibile in Deo, ex quo solum sequi non distingui in re à lumine principiorum ; cæterum considerata formaliter quatenus per nostros conceptus cum fundamento in re ab alijs attributis distinguitur, non est in omni linea infinita, nec in genere cognitionis vt sic, sed solum in specie, seu quasi specie cognitionis scientificæ : vnde sic sumpta solum petit attingere omne cognoscibile scientificè, non vero omne cognoscibile absolute, & solum petit adæquari cum obiecto infinito prout scibili, non vero prout absolute cognoscibili, nec cum omni illius intelligibilitate. Et in forma, loquendo de illa formaliter, distinguo antecedens : est infinita in genere cognitionis, nego antecedens : in specie, seu quasi specie cognitionis scientificæ, concedo antecedens: & distinguo consequens : debet attingere omne cognoscibile in Deo omni modo cognoscibilitatis, nego consequentiam : omne cognoscibile in Deo cognoscibilitate scientifica, concedo consequentiam. Ex eo enim quod sit infinita in ratione scientiæ formaliter, solum sequitur debere attingere omne scibile, non autem quod se ipsa formaliter debeat omne cognoscibile attingere.

16 *Si oppones.* Si opponas : diuina scientia est formaliter in linea cognitionis ; sed non potest dici, quod sit in hac linea finita : ergo est infinita in illa ; & consequenter attingit omne obiectum cognoscibile. Secunda consequentia ex prima colligitur. Prima autem probatur : nam inter finitum, & infinitum non datur medium : ergo si cognitio scientifica Dei non est finita in genere cognitionis vt sic, est infinita in hoc genere.

17 *Respond.* Respondeo, concessis maiori, & minori, negando consequentiam. Ad probationem dicatur, quod licet non detur medium inter finitum, & infinitum in re ; inter finitum verò, & infinitum sub reduplicatione alicuius rationis communis medium potest assignari, scilicet, non finitum, quod potest dici infinitum negatiue : vnde scientia Dei in re est in omni linea infinita, reduplicata verò linea cognitionis vt sic, & sumpta scientia formaliter prout ab alijs attributis distincta, nec est finita, nec infinita positiuè, sed non finita, seu negatiue infinita. Et instatur argumentum, supposita communi sententia distinguente virtualiter naturam ab attributis, iuxta quam necessario est asserendum, quod licet natura Dei sit formaliter infinita in linea entitatis absolutæ, non tamen est formaliter infinita in linea entitatis vt sic communis absolute relatiuæ ; & consequenter ista consequentia non tenet : *Natura diuina est formaliter in linea entitatis sub prædicta communitate ; sed non est formaliter finita ; ergo est formaliter infinita.* Ita in nostro casu est dicendum.

18 *Ad 1. confirmationē.* Ad primam confirmationem, concessa maiori, nego minorem. Ad illius probationem dicatur, cognitionem comprehensiuam scientificã debere in attributis attingere quidquid in illis est cognoscibile scientifice, & demonstratiuè, non vero quidquid potest absolute in illis cognosci ; natura autem diuina, esto in attributis claudatur, non tamen est cognoscibilis demonstratiue, & scientifice, vnde non debent per scientificam cognitionem attingi, quæ non est illorum comprehensio absolute, sed solum comprehensio scientifica.

19 *Ad 2.* Ad secundam confirmationem datur, scientiam Dei sumptam prout in se, qualiter non distinguitur ab alijs cognitionibus diuinis attingere attributa prout sunt in se adæquate, & consequenter non præscindere à natura diuina ; sumptam vero prout à nobis cum fundamento in re distinguitur à lumine principiorum, non attingere attributa prout sunt in se adæquate idest secundum omnia, cum quibus identificantur in re ; sed solum attingit illa prout virtualiter à natura distincta, qua ratione, & non aliter sunt cognoscibilia scientificè, & demonstratiue.

20 *Ad tertium.* Ad tertiam confirmationem, nego sequelam ; ad cuius probationem distinguo antecedens : quia non attingimus naturam diuinam per illum actum, nec formaliter, nec identicè sumptum, concedo antecedens : quia non attingimus naturam diuinam per illum actum formaliter sumptum, nego antecedens, & consequentiam. Nam actus scientificus diuini intellectus, licet sumptus formaliter, quatenus à nostro intellectu concipitur, vt distinctus ab alijs cognitionibus diuinis, solum attributa cognoscat, & ad naturam non terminetur, sumptus vero identice, prout nempè identificatur cum lumine principiorum, etiam naturam cognoscit, & ideo non facit distinctionem rationis inter attributa, & naturam ; nam ad hoc necessum erat, vt etiam identicè sumptus taliter attributa cognosceret, vt à natura præscinderet, vt in nostro intellectu contingit. Ad alia argumenta, quæ possunt contra istam conclusionem opponi *Disp. sequenti* occurremus.

§. II.

Vnitas diuinæ scientiæ explicatur.

21 *Secunda conclusio. Durand. Cornejo. Prob. conclusio.* SECVNDA CONCLVSIO. *Scientia diuina non multiplicatur attributaliter, iuxta numerum scientiarum, quæ in creatis reperiuntur.* Oppositum docuisse Durandum *in 1. dist. 35. q. 4. num. 7.* refert Cornejo *tract. de Scientia Dei disputat. 1. dubio vltim.* Nostra tamen conclusio communis est apud Theologos ; & probatur hac ratione : nam scientia diuina est infinita in ratione scientiæ formaliter : ergo absque virtuali multiplicitate se extendit ad omne scibile ; & consequenter non multiplicatur attributaliter iuxta numerum scientiarum, quæ in nostro intellectu inueniuntur. Secunda consequentia euidenter ex prima colligitur. Prima consequentia patet : ideò namque est vnica misericordia, etiam cum exclusione multiplicitatis virtualis, & similiter vnica iustitia in Deo, quia quælibet illarū est in propria linea formaliter infinita : ergo si scientia diuina est in linea scientiæ infinita, est vna cum exclusione virtualis multiplicitatis. Antecedens autem probatur : nam omne attributum diuinum est in propria linea formaliter infinitum, intellectus v. g. in linea intellectus, voluntas in linea voluntatis, & de alijs attributis : ergo scientia diuina est in linea scientiæ formaliter infinita.

22 *Respondebis.* Respondebis, scientiam diuinam non esse vnam, veluti specificè athomè, sed veluti genericè, diuidique in Metaphysicam, Physicam, Logicam, & alias scientias, quæ reperiuntur in nobis, cum hoc tantum discrimine, quod in nobis distinguuntur realiter, in Deo autem solum virtualiter, & quamlibet ex his scientijs esse in propria linea formaliter infinitam ; in ratione autem scientiæ, nec finitam, nec infinitam formaliter, sicut dicebamus de scientia in ratione cognitionis : ex quo non sequitur dari vnam scientiam in Deo cum exclusione virtualis multiplicitatis, sicut nec sequitur dari vnam cognitionem vnitate excludente distinctionem virtualem.

23 *Sed contra.* Sed contra : non enim dantur in Deo Physica, & Metaphysica (& sic de alijs scientijs, quæ reperiuntur in nobis) secundum eas rationes quibus inter se distinguuntur, sed solum secundum rationem scientiæ : ergo diuina scientia non est formaliter infinita in specie, seu quasi specie Metaphysicæ, aut Physicæ, sed in ratione scientiæ absolutè ; & consequenter non multiplicatur attributaliter. Consequentia tenet ex dictis. Antecedens autem probatur ; prædictæ scientiæ secundum id, in quo distinguuntur, dicunt imperfectionem ; ergo prout sic non conueniunt formaliter Deo, cui omnis imperfectio repugnat. Probatur antecedens : eatenus inter se distinguuntur, quatenus physica respicit suum obiectum cum abstractione à materia sin-

gu-

gulari, & concernentia materiæ sensibilis in communi; Metaphysica verò respicit suum obiectum cum abstractione à materia physica, permittendo in illo Metaphysicam potentialitatem; sed hæc dicunt maximam imperfectionem: ergo secundum id, in quo distinguuntur, important imperfectionem.

Maior cum consequentia tenet. Et minor loquendo de Physica constat; de Metaphysica vero probatur: nam eo ipso, quod in obiecto specificatiuo permittat potentialitatem, actus tale obiectum attingens non potest esse actus purus, cui omnis potentialitas repugnet; cum actus, & obiectum proportionentur in immaterialitate: ergo respicere obiectum, permittendo in illo potentialitatem, maxima imperfectio est.

24 *Confirmatur.* Quod amplius vrgetur: in Deo namque non inueniuntur formaliter fides, nec Theologia secundum suos conceptus formales, quia illa petit pro obiecto formali obscuram reuelationem; Theologia verò, etsi obscuritatem in obiecto non petat, illam tamen permittit: ergo pariter non erit in Deo formaliter Philosophia, vt à Metaphysica distincta, quia positiuè petit in suo obiecto formali abstractionem, non omnimodam, sed cum aliqua concernentia materiæ, nec Metaphysica, prout à Philosophia distincta, quia potentialitatem permittit in suo obiecto primario.

25 *Respondebis.* Respondebis, prædictas imperfectiones non conuenire Philosophiæ, & Metaphysicæ ex conceptibus formalibus, quibus inter se distinguuntur, sed ex limitatione, qua gaudent, prout reperiuntur in nobis; quod non sufficit, vt Deo non conueniant formaliter, quatenus distinctæ inter se, vt constat in scientia, sapientia, & alijs perfectionibus repertis in Deo formaliter, quamuis in nobis plures habeant imperfectiones admixtas, quia tales imperfectiones formaliter non important.

Contra. Sed contra: nam ablatis ab his scientijs, seu præcisis illis modis respiciendi propria obiecta, non remanet per quid distinguantur, sed solum manet in illis conceptus communis scientiæ: ergo illæ imperfectiones competunt prædictis scientijs ex conceptibus formalibus, quibus inter se distinguuntur; & consequenter prout sic non competunt Deo formaliter.

§. III.

Quid de intellectione sumpta absolutè?

26 *Tertia conclusio prob. 1.* TERTIA CONCLVSIO. *In Deo non est ponenda intellectio absoluta virtualiter distincta ab attributis enumeratis.* Probatur conclusio: omnis diuina cognitio, vel est practica, vel speculatiua: si primum, erit formaliter prouidentiæ, vel artis: si speculatiua, necessario debet esse, vel scientiæ formaliter, vel luminis principiorum: ergo non est ponenda cognitio absoluta à ceteris attributis intellectualibus virtualiter distincta. Consequentia tenet. Et minor pro secunda parte, in qua est difficultas, probatur: in Deo non datur simplex apprehensio, sed omnis diuina cognitio est perfectum iudicium: ergo vel attingens principium indemonstrabile, & sic pertinebit ad lumen principiorum; vel conclusionem in principio, & causa, & sic erit formaliter cognitio scientifica; & consequenter nulla datur in Deo speculatiua cognitio, quæ non sit scientifica formaliter, vel formaliter luminis principiorum.

27 *Confirmatur.* Confirmatur, & explicatur hoc: vel diuina cognitio speculatiua terminatur ad diuinam essentiam secundum primum conceptum, nempè naturæ, vel ad attributa, vel ad creaturas: si primum, est luminis principiorum: si secundum, vel tertium, necessario est formaliter cognitio scientifica: ergo omnis diuina cognitio, vel est luminis principiorum formaliter, vel formaliter cognitio scientifica.

Minor propria ma parte probatur Ostendo minorem quoad primam partem: cognitio attingens diuinam essentiam secundum primarium conceptum naturæ, attingit aliquid indemonstrabile, & per se notum: ergo est cognitio luminis principiorum. Pro secunda, & tertia parte probatur: cognitio diuina tendens in attributa, & creaturas, cum comprehensiua sit; & consequenter cognitio à priori, necessario attingit attributa in essentia, tanquam in radice, & effectus creatos in se ipsa tanquam in causa: ergo necessario est formaliter cognitio scientifica. *Prob. 2. & 3 pars minoris.*

28 *Respondebis.* Respondebis cum Salmanticensibus *loco alleg. num.* 80. posse attingi essentiam, & attributa, & idem intellige de effectibus creatis, dupliciter, scilicet, vel attingendo essentiam, vt per se notam radicem attributorum, & causam creaturarum reduplicatiuè, vel tantum specificatiuè, idest, attingendo radicem, & causam, non tamen formaliter, quia radix, & causa, & quia per se nota, sed sub aliqua altiori ratione, si primum contingat, est cognitio luminis principiorum formaliter, secus vero si secundum eueniat; & quia non omnis diuina cognitio attingit diuinam essentiam, vt per se notam radicem, & causam reduplicatiuè, sed specificatiuè potest aliqua illam attingere sub alia ratione formaliter: hinc fit, quod non omnis diuina cognitio attingens diuinam essentiam secundum primarium conceptũ naturæ debeat esse formaliter luminis principiorum, & idem dicitur de cognitione terminata ad attributa, & effectus creatos.

29 *Contra 1.* Sed contra solutionem istam sic insurgo primo: diuina natura secundum conceptum naturæ nequit attingi certo, & euidenti iudicio, quod non sit formaliter actus luminis principiorum; attributa verò, & creaturæ nequeunt attingi per iudicium certum, quod formaliter scientia non sit; ergo solutio est nulla. Probo antecedens pro prima parte primo: omnis actus certus, & euidens indicatiuus nostri intellectus circa prima principia, est formaliter actus luminis principiorum: ergo pariter in diuino Intellectu. Secundo, vt actus aliquis sit luminis principiorum formaliter, sufficit attingere principium non ex alio, esto non attingatur sub ratione, qua est causa, & principium aliorum: ergo quamuis non attingatur reduplicatiuè vt principium, erit actus luminis principiorum. Consequentia tenet: & antecedens constat in nostro intellectu, in quo quamuis non attingatur principium reduplicatiuè, vt principium, sed specificatiuè solum, actus illum attingens est luminis principiorum formaliter. *Prima pars antecedentis prob. 1. Secundo.*

30 *Secunda pars antecedentis prob. Contra 2.* Deinde pro secunda parte probatur: actus attingens creaturas, & attributa, cum sit comprehensiuus illorum, debet illa attingere ratione diuinæ naturæ vt radicis attributorum, & causæ creaturarum: ergo non stat actus in Deo attingens attributa, & creaturas, qui formaliter scientia non sit. Secundo: omnis actus certus, & euidens intellectus Angelici, aut humani circa creaturas, & attributa Dei, debet necessario esse scientia formaliter, & illa attingere ratione essentiæ, vt radicis, vel causæ: ergo pariter in diuino intellectu. Secundo probatur conclusio à posteriori: nullus actus iudicatiuus certus, &

31 *Secundo probatur conclusio.* euidens, est dabilis in intellectu Angelico, aut humano, qui non sit formaliter luminis principiorum, aut scientiæ: ergo in Deo similiter non dabitur actus speculatiuus certus, & euidens, qui non sit formaliter scientiæ, aut luminis principiorum formaliter. Antecedens videtur certum, & consequentiam probo: tum à paritate; tùm etiam, quia si daretur in Deo actus ille intelligendi; cum non sit assignabile, vnde in suo conceptu claudat imparticipabilitatem à creatura, participatus reperiretur in aliquo actu intellectus creati: ergo si non datur actus creatus illum participans, est, quia talis actus non reperitur in diuino intellectu.

32 *Confirmatur.* Confirmatur, & explicatur hoc: cæteri actus diuini intellectus de facto participantur formali, aut virtuali participatione à creaturis, vt constat in scientia, lumine principiorum, prouidentia, & arte: ergo pariter actus ille si daretur, deberet in creaturis participatus inueniri; at non est assignabilis actus aliquis creatus illum participans: ergo quia non datur talis actus in intellectu diuino, qui speculatiuus sit, & distinctus à scientia, & lumine principiorum.

33 *Argumentum contrariorum proponitur.* Contra istam conclusionem obijciunt contrarij Auctores: actus diuini intellectus distinguuntur virtualiter iuxta distinctionem obiectorum; sed datur obiectum intellectionis in ipsorum sententia constituentis naturam diuinam, distinctum virtualiter ab obiecto scientiæ, & luminis principiorum: ergo datur in diuino intellectu actu intelligẽdi virtualiter ad illis distinctus. Probatur minor: obiectum scientiæ sunt diuinæ perfectiones, vt demonstrabiles, & attingibiles scientifico modo, obiectum luminis principiorum est diuina natura secundum primum conceptum naturæ, qua ratione est indemonstrabilis; at præter ista datur tertium obiectum, ergo datur obiectum intellectionis ab obiecto scientiæ & luminis principiorum virtualiter distinctum. Patet minor; præter ista datur ens diuinum vt sic, quod est obiectum adæquatum diuini intellectus: ergo datur tertium obiectum.

34 *Confirmatur 1.* Confirmatur hoc primo: obiectum scientiæ, & luminis principiorum diuini conueniunt in vna ratione communi specificantis diuinum intellectum; sed illud est potens specificare actum virtualiter ab vtroque distinctum: ergo de facto datur. Maior est certa. Et minor probatur primo: illud specificat intellectum ab illis virtualiter distinctum in nostra sententia; ergo & actum poterit specificare ab vtroque distinctum. Patet consequentia; quia non videtur posse reddi sufficientem rationem oppositi. Secundo: illud est verè intelligibile per actum diuini intellectus; non per aliquem illorum: ergo per actum distinctum.

35 *Confirmatur 2.* Confirmatur, & vrgetur secundo: diuina voluntas distinguitur à misericordia diuina, per hoc, quod illa respicit bonum diuinum in tota sua amplitudine, ista vero respicit illud sub speciali ratione, nempè, vt est ratio subleuandi alienam miseriam: ergo pariter dabitur in diuino intellectu actus intelligendi virtualiter distinctus à scientia, & lumine principiorum, per hoc quod ille respiciat verum diuinum sub tota sua amplitudine; ista vero non ita, sed sub peculiaribus rationibus veritatis, nempè, lumen principiorum veritates vt indemonstrabiles, scientia vero sub ratione, qua sunt demonstrabiles.

36 *Respondetur* Ad hoc argumentum respondetur, concessa maiori, negãdo minorem. Ad cuius probationem negatur similiter minor. Ad illius

Ad argumentum. Ad illius probationem, concesso antecedenti, distinguo consequens: datur tertium obiectum attingibile exercitè per actum attributaliter ab alijs distinctum, nego consequentiam; quasi signatè attingibile per actum diuini intellectus signatè conceptum, distinctum ab alijs, tanquam ratio communis à rationibus particularibus, concedo consequentiam. Itaque illa ratio communis non potest exercitè attingi, nisi per actum luminis principiorum, ob rationes superius traditas; quia cum sit indemonstrabilis, eo ipso quod per actum euidentem indicatiuum attingatur, iam attingitur per actum luminis principiorum; signatè tamen importat intelligibilitatem vtrique obiecto communem specificantem actum diuini intellectus, qui est communis per transcendentiam vtrique actui, & alijs diuini intellectus; sicut ab actibus omnibus intellectus humani est abstrahibilis ratio communis specifica à communi obiecto.

37 *Ad 1. confirmationem.* Ad primam confirmationem respondetur, concessa maiori, negando minorem. Ad primam illius probationem, concesso antecedenti, nego consequentiam; quia vt intellectum specificet, non est necessarium, quod sit attingibile exercitè ab ipso, actu aliquo distincto ab illis, sed sufficit, attingibilitas signata, vtrique obiecto illorum actuum communi; *Ad 1. probationem minoris.* cæterum vt specificaret actum distinctum virtualiter, deberet esse exercitè attingibile actu distincto.

38 *Ad secundam.* Ad secundam minoris probationem, concessa maiori, nego minorem: sed dico, quod ea ratione, qua est attingibilis in actu exercitè attingitur per actum luminis principiorum, vt ex iam dictis constat.

Ad 2. confirmationem. Ad secundam confirmationem, concesso antecedenti, nego consequentiam; nec ex illo infertur, nisi solum quod etiam intellectus, qui à nobis ponitur, vt potentia, habeat distingui ab illis actibus, ob rationem ibi assignatam, quod libenter concedo, non vero infertur, debere dari actum virtualiter ab illis distinctum attingentem ens diuinum sub illa generali ratione.

39 *Si opponas.* Si obijcias; in voluntate diuina præter intentionem, quæ attingit finem, & electionem attingentem media, datur actus virtualiter ab illis distinctus, qui versatur circa bonum diuinum in communi; ergo pariter in diuino intellectu, præter actum luminis principiorum, & actum scientiæ, debet admitti actus virtualiter ab vtroque distinctus, qui attingat rationem entis diuini communem.

Vrgetur. Confirmatur hoc, & explicatur amplius; sic se habet in appetibilibus finis, sicut principium in speculabilibus, at finis potest attingi, & de facto attingitur à Deo per actum intentionis, & per simplicem volitionem, quæ ab intentione essentialiter distinguitur: ergo pariter principia poterunt attingi, & de facto cognoscentur à Deo duplici cognitione virtualiter distincta, quarum altera consideret principia, vt principia, per comparationem ad conclusiones, & altera illa inspiciat secundum se, non cognitis, vt dicunt, talem ordinem. Consequentia videtur bona. Maior ex communi axiomate constat. Et minorem probo: in creatis datur circa finem ille duplex actus essentialiter distinctus: ergo in Deo debet admitti cum virtuali distinctione; cum hoc non videatur aliquam importare imperfectionem.

40 *Respond. ad replicam.* Ad replicam respondeo, negando antecedens; cum enim in diuina bonitate *vt sic*, non detur diuersa ratio amabilitatis ab illa, quæ est in medijs, & fine, non est cur ille duplex actus virtualiter distinctus Deo concedatur.

Ad confirmationem. Ad confirmationem, concessa maiori, nego minorem. Ad eius probationem, concesso antecedenti, nego consequentiam: quia in creatis ponitur ille duplex actus ob imperfectionem nostræ voluntatis; in Deo autem non est ponendus, quia solum multiplicantur actus ex diuersitate motiui, & obiecti, quæ non datur in fine ex illa duplici consideratione; aliàs etiam daretur simplex desiderium mediorum distinctum virtualiter ab efficaci illorum electione, quod est falsum; quia nulla datur voluntas mediorum in Deo, quæ respectu alicuius finis ab ipso intenti efficaciter non impleatur.

DISPVTATIO XXVIII.

Vtrum scientia Dei sit discursiua.

§. I.

Relatis sententijs, verior eligitur, & probatur.

TANQVAM certum suppono, non dari in diuino intellectu discursum formalem; in quo vnanimiter conueniunt omnes Theologi; id docuit Angelicus Doctor multis suæ doctrinæ locis, *in primo distinctione quinta quæstione prima articulo primo ad quintum. Et distinctione 39. quæstione prima articulo tertio ad quintum, & septimum: de Potentia quæstione nona articulo secundo ad 10. 1. 2. quæstione 14. articulo primo ad secundum. 2. 2. quæstione nona articulo primo ad primum. Primo Contra Gentes cap. 57.* nouem rationibus id demonstrans: ex quibus omnibus efficaciorem eligit *in hac quæstione articulo septimo*, quæ potest ad hanc formam reduci. Ad discursum formalem requiritur realis multitudo cognitionum, quarum vna realiter ex alia causetur; at in diuino intellectu talis multitudo non datur, sed vnica cognitione realiter indiuisibili omnia cognoscit; & consequenter, nec in illo potest reperiri realis causalitas vnius cognitionis in aliam: ergo in illo non reperitur formalis discursus. Num. 1. *Supponitur in Deo non dari discursum formalē.* S. TH. *Probatur*

Et confirmatur; discursus est motus de noto ad ignotum; at diuino intellectui nihil est ignotum, sed omnia nota, iuxta illud ad Hebræos 4. *Omnia nuda, & aperta sunt oculis eius*: ergo in illo non datur formalis discursus. Vrgetur secundo; intellectus discurrens, de potentia ad actum procedit; at intellectus diuinus nequit de potentia ad actum procedere: ergo nec formaliter potest discurrere. 2 *Confirmatur 1.* *Secundo.*

Hoc supposito, quod in dubium vertimus est, an Dei scientia sit discursiua, saltim virtualiter. Negant plures Thomistæ, cum quibus Cornejo *1. part. quæst. 14. art. 7. tract. 1. disput. vnic. dub. 1.* referens pro eadem sententia Suarez *1. part. lib. 2. cap. 25. num. 5.* Cæterum Suarez solum negat *ibi* formalem discursum; de virtuali autem, nec insinuauit; cum exemplum ponat in Angelo; cui tamen virtualem discursum non repugnare, communiter affirmant Thomistæ: nescio, an Suarez oppositum teneat. Alij affirmatiuam tenent sententiam, & ex Thomistis plures, inter quos Serra *1. part. quæst. 14. circa art. 7.* quibus subscribens affirmatiua conclusione respondeo. 3 Prima Sententia. *Cornejo. Suar.* Secunda *Conclusio.*

Moueor ad illam primo; quia D. Thom. locis citatis, nec leniter insinuauit oppositum, sed tantum negat discursum formalem: quod patet clarè ex medio assumpto ad probandum, non dari discursum in diuino intellectu; id namque colligit ex indistinctione, & vnitate cognitionis diuinæ; at talis vnitas non est per exclusionem virtualis distinctionis, vt communiter fatentur Thomistæ, sed solum excludit realem distinctionem cognitionum: ergo solum infert impossibilitatem formalis discursus, non vero virtualis. 4 *Prob. 1.*

Si dicas, D. Thom. docuisse oppositum, cum asseruerit loco primæ partis citato, nullo modo esse discursum in Deo; discursus autem virtualiter aliquomodo discursus est. Obstat in contra primo, quod etiam asserit multis in locis, in Angelis non esse discursum, idem autem est, dicere, non esse discursum, ac dicere, nullo modo discursum esse; cum negatio, totum, quod potest ex se inuenire, destruat; quo non obstante, admittitur communiter virtualis discursus in Angelis. 5 *Dices.* *Contra 1.*

Secundo, quia conclusio debet semper intelligi iuxta vim præmissarum ad illam inferendam; præmissæ autem à Diuo Thom. assumptæ, vt constat ex dictis, solum possunt inferre impossibilitatem formalis discursus: ergo illa particula *nullo modo*, debet sic temperari, vt excludat formalem, non vero virtualem discursum. 6 *Secundo.*

Deinde: quia D. Tho. locis relatis *supra*, asseruit naturam, & intellectionem in Deo, esse omninò idem: quo non obstante, à multis Thomistis absque iniuria litteræ, accipitur illa particula per exclusionem realis distinctionis, non vero virtualis; pariter ergo ista, *nullo modo*, poterit sic intelligi conformiter ad litteram, per exclusionem formalis discursus, quin excludat discursum virtualem. *Tertio.*

Moueor secundo: quia ex principijs D. Thom. clarè colligitur, quod sic ostendo ex *1. sent. dist. 35. q. 1. art. 1. ad 5.* illis verbis: *In Deo non est aliud intelligere, quam scire, nisi secundum rationem*: ergo ex mente D. Thom. cognitio, qua attingit principia, quam vocat intelligere, virtualiter, & secundum rationem, distinguitur ab actu scientifico: ergo ex eius men- 7 *Prob. 2. conclusio.*

mente colligitur, virtualis discursus in Deo. Probo hanc consequentiam; in Angelis agnoscunt Thomistæ, & extra Scholam D. Thom. communiter, discursum virtualem, vt conformem ad mentem Angelici Doctoris; at non aliunde possunt id ex D. Thom. deducere, nisi quia admittat virtualem distinctionem inter cognitiones, quarum vna Angelus attingit principia, & alia conclusiones; cum virtualem discursum D. Thom. in Angelis nunquam expresserit: ergo ex eodem principio colligitur iuxta mentem ipsius virtualis discursus in Deo.

8 *Prob. 3.* Tertio id ostendo: eatenus Deo repugnat discursus, quatenus ei repugnat causalitas vnius cognitionis in aliam; at non repugnat virtualis causalitas, benè tamen causalitas realis: ergo nec repugnabit virtualis discursus. Consequentia tenet. Maior est certa. Et minorem sic probo primo: etsi repugnet Deo realis causalitas naturæ in attributa, & vnius attributi in aliud, non tamen repugnat ei virtualis influxus inter prædicta: ergo pariter non repugnabit virtualis causalitas vnius cognitionis in aliam. Secundo eatenus repugnat inter cognitiones causalitas, quatenus repugnat distinctio, quod clarè constat; si namque inter cognitiones diuinas esset realis distinctio, esset realis causalitas; at non repugnat, sed de facto datur virtualis distinctio inter cognitiones: ergo dabitur etiam inter illas virtualis causalitas.

Minor suadetur primo.

Secundo.

9 *Tertio.* Tertio, inter obiectum luminis principiorum diuini, quod est natura, & obiectum scientiæ, quod sunt attributa, intercedit virtualis causalitas: ergo & inter cognitiones ipsas. Patet consequentia; quia ex obiecto ad actum transferri, debet quidquid in actu imperfectionem non ponit; at virtualis causalitas illam non dicit: ergo debet transferri.

Quarto. Denique; quia virtualis causalitas sic communiter explicatur, quod sic se habeant duo, quod si vnum ab alio realiter distingueretur, realiter causaretur ab illo; sed si cognitio scientifica Dei realiter distingueretur à cognitione luminis principiorum, realiter causaretur ab illa: ergo modo interuenit virtualis causalitas.

10 *Quarto suaditur conclusio* Vltimo suadeo positam conclusionem: Deus attingit suam naturam secundum conceptum naturæ per actum virtualiter distinctum ab actu scientifico attingente attributa: ergo ex illo ad istum virtualiter procedit. Patet consequentia: tùm primo, quia ideò Angelus virtualiter discurrit ex principijs ad conclusionem, & homo formaliter; quia Angelus attingit principia per actum virtualiter distinctum à scientia, & homo per actum realiter distinctum: ergo si intellectus diuinus attingit naturam sub conceptu naturæ per actum distinctum virtualiter ab actu scientifico, discurret virtualiter à principijs ad conclusionem. Secundo: in illo actu virtualiter continetur actus scientificus erga attributa: ergo ex illo ad istum datur virtualis processus, seu discursus. Consequentia tenet. Et antecedens constat: in obiecto primi actus virtualiter continetur obiectum alterius: ergo & actus in actu; non enim aliunde continentia vnius actus in alio potest oriri, quam ex continentia obiecti in obiecto.

Consequentia patet.

Secundo.

11 *Instabis.* Nec refert, si instes, rationalitatem realiter continere risibilitatem, tanquam vera realis illius; & tamen non continetur reali continentia actus scientificus Angeli risibilitatem attingens, in actu, quo rationalitatem cognoscit: ergo ex continentia obiectiua perperam inferimus continentiam formalem in actibus. Obstat namque in contra, Me non arguere in sensu absoluto, sed supposita distinctione inter actus; & quia hic non interuenit realis actuum distinctio; bene tamen ibi distinctio virtualis; hinc fit, quod ibi rectè inferatur similis continentia inter actus; secus vero in casu obiectionis.

Contra.

12 *Tertio prob. consequentia.* Denique tertio probatur illatio; quia non potest vlla, adhuc apparens ratio assignari, supposita virtuali distinctione inter actus, cur non detur virtualis processus ex vno ad alium. Dices forte, rationem esse; quia vt ex actu vno procedatur in alium, debet primus attingere principium, quatenus est principium formaliter; actus autem luminis principiorum diuini non attingit naturam formaliter, vt est radix attributorum; & idcirco ex illo non potest intellectus diuinus virtualiter procedere ad actum scientificum.

Dices.

13 *Contra 1.* Cæterum insufficientia huius solutionis clarè colligitur ex superius dictis *Disput. præcedenti* immediatè, & *Disput.* 23. & impugnatur breuiter sic primo; natura diuina vt radix attributorum, non attingitur per actum scientificum, nisi solum vt *quo*, vt diximus *Disput.* 23. ergo vt *quod* attingitur formaliter sub ratione radicis per actum luminis principiorum diuini. Secundo, lumen principiorum creatum attingit vt *quod* prima principia, etiam vt habent rationem principiorum reduplicatiuè; aliàs ex illo scientia non generaretur, si attingeret solum principia specificatiuè: ergo lumen diuinum attinget vt *quod* naturam diuinam, vt formaliter habet rationem radicis. Tertio, natura diuina vt radix attributorum formaliter, & sub quouis alio conceptu, est intra lineam eiusdem athomæ immaterialitatis: ergo sub omni ratione, ab eodem actu indiuisibili etiam virtualiter, debet attingi. Tenet consequentia ex dictis *Disput. præcedenti*.

Secundo.

Tertio.

14 *Infertur 1. ex hac doctrina contra aliquos Modernos.* Hinc infero primo, malè aliquos Doctores Modernos constituere discursum virtualem in Deo, qui tamen non distinguunt cognitiones diuinas, etiam virtualiter. Quorum in consequentia sic probatur: ad discursum formalem requiritur realis causalitas vnius cognitionis in aliam, & realis distinctio inter illas: ergo ad virtualem necessario exigetur virtualis causalitas, & virtualis distinctio inter cognitiones; atque adeò, qui discursum virtualem agnoscunt in Deo, & tamen auferunt virtualem distinctionem inter cognitiones diuinas, parum consequenter loquuntur.

15 *Secundo infertur* Infero secundo, quod si intellectus diuinus attingat creaturas, & attributa eodem indiuisibili actu, etiam virtualiter, & quoad rationem terminationis, non saluabitur virtualis processus ex attributis cognitis, ad creaturarum cognitionem: bene tamen, si saltim diuersis terminationibus virtualiter, omnipotentiam, & creaturas cognoscat. Constat hoc, si magis prematur, & explicetur præcedens ratio. Quid autem absolute dicendum sit? pendet ex discussione vnitatis, vel distinctionis in terminatione ad essentiam, & creaturas.

16 *Tertio infertur, Quarto.* Infero tertio, illos, qui negant scientiam in Deo respectu attributorum, & solum admittunt illam respectu creaturarum cum indiuisibilitate omnimoda actus, & terminationis, parum consequenter loquutos admittentes discursum in diuino intellectu. Infero quarto, visionem beatificam, qua beatus intuetur essentiam, & attributa, esse virtualiter discursiuam secundum attingentiam attributorum. Constat ex dictis: si enim diuina cognitio est virtualiter multiplex, & id circa discursiua, secundum quod circa attributa versatur, id à fortiori debet concedi in visionem Beatorum, quæ est formalis participatio cognitionis diuinæ.

17 *Quinto.* Colligo quinto, fidem, nec virtualiter esse discursiuam; quia etsi possit vnico actu naturam diuinam, & attributa attingere, non tamen attributa in natura, sed vtrumque innitendo diuinæ relationi, non necessario cognitæ vt *quod* in vi eiusdem actus, sed solum vt *quo*; illi autem vt *quo*, & reuelatis vt *quod* eodem actu, virtualiter etiam indiuisibili, assentitur; si autem aliquem discursum fidelis ad credendum format, totum hoc est antecedenter, nec per fidem fit talis discursus.

§. II.

Diluuntur contraria argumenta.

18 *Arg. 1.* CONTRA conclusionem arguitur sic primo; eodem actu, etiam virtualiter indiuisibili, quo Deus attingit suam naturam, attingit etiam propria attributa: ergo ex natura ad attributa etiam virtualiter non discurrit. Consequentia tenet: sicuti namque nequit formaliter discurrere à principijs ad conclusiones, qui vtrumque attingit vno actu absque reali distinctione; qui vtrumque attingerit vno actu, ita nec virtualiter discurrere poterit, etiam virtualiter indiuisibili. Antecedens probo; actus ille luminis principiorum, quo Deus suam naturam cognoscit, formaliter intra propriam lineam est comprehensiuus naturæ diuinæ, vt natura est: ergo debet attingere omnia, quæ virtualiter continentur in illa. Antecedens videtur certum. Tum, quia est infinitus. Tum etiam, quia cognitio quidditatiua, & non comprehensiua sui obiecti, videtur imperfecta cognitio.

19 *Consequentia prob. primo.* Consequentiam autem probo primo: quia ad rationem comprehensionis non sufficit cognoscere omnia, quæ formaliter continentur in causa, sed requiri cognoscere omnia, quæ virtualiter continentur in illa: quo circa visio beatifica Angelorum, & hominum non est comprehensiua Dei, esto attingat omnes formalitates diuinas, quia non attingit omnes creaturas possibiles eminenter contentas in Deo: ergo si formaliter intra propriam lineam comprehendit prædictus actus diuinam naturam, debet etiam formaliter attingere attributa radicaliter in natura contenta.

20 *Secundo.* Secundo: actus qui secundum suam realitatem non cognoscit in causa omnes effectus, non comprehendit causam: ergo pariter actus, qui secundum suam formalitatem non attingit in causa, & radice omnia eminentialiter contenta, & virtualiter radicata, non erit formaliter comprehensiuus causæ, & radicis. Confirmatur; intellectio non attingens omnia, quæ sunt in Deo, est finita, & imperfecta: ergo si cognitio luminis principiorum diuini non attingit formaliter omnia, quæ sunt in Deo, & diuina natura formaliter, radicaliter, & eminenter, erit imperfecta, & finita cognitio. Probo antecedens: ideò visio Beatorum est finita, & imperfecta; quia non attingit omnia, quæ formaliter, & eminenter continentur in Deo.

Confirmatur.

21 *Respond.* Huic argumento respondent Patres Salmanticenses *Tract.* 3. *disp.* 1. *dub.* 4. in simili casu loquendo de intelligere constitutiuo,

PP. Salmanticenses. tiuo, ipsorũ sententia, naturæ diuinæ, actum omnẽ diuini intellectus attingere formaliter omnia, quæ sunt formaliter, & eminenter in Deo: cæterum non omnes sub eadem ratione, sed actus ille constituens diuinam naturam, attingit omnia, vt stant sub intelligibilitate communi diuinæ essentiæ; actus luminis principiorum attingit naturam, & alia reduplicatiue vt per se nota; actus scientificus omnia cognoscit ratione essentiæ, vt est radix, & causa.

22 *Contra 1. Secundo. Tertio.* Cæterum hæc solutio non placet. Tum, ob superius dicta, impugnando illum actum absolutum distinctum ab alijs particularibus scientiis, & luminis principiorum. Tum etiam: quia attributa non possunt cognosci ratione essentiæ, nisi quia est radix illorum, vt dixi. Tum denique: quia omnis creaturarum cognitio, cum sit comprehensiua illarum, & consequenter à priori, debet illas attingere in causa, vt est causa, & ratione illius.

23 *Respond. Ad 1. consequentiæ probationem.* Vnde aliter ad argumentum factum respondeo, negando antecedens. Ad probationem concedo antecedens, & nego consequentiam. Ad illius primam probationem explico antecedens: debet cognoscere omnia radicata, vel contenta in causa formaliter nego antecedens: formaliter, vel radicaliter, concedo antecedens, & nego consequentiam: itaque vt actus aliquis causam comprehendat, non est necessarium, quod ipse attingat causam, & contenta in causa ratione sui formaliter, sed sufficit, quod ratione sui formaliter causam attingat, & simul sit radix alterius actus, seu alterius formalitatis attingentis contenta, & radicata in causa: & quia formalitas actus luminis principiorum est radix alterius, nempe scientifici attingentis diuina attributa; hinc fit, quod sit comprehensio naturæ formaliter: vnde visio Beatorum ideò comprehensiua non est, quia nec attingit omnes creaturas, nec est radix actus attingentis omnes.

24 *Ad 2.* Ad secundam, distinguo antecedens: si nec secundum suam realitatem, nec secundum aliam in illa radicatam, attingat omnia, concedo antecedens; si præcisè non attingat secundum realitatem propriam, nego antecedens, & distinguo *Instatur.* consequens, eodem modo. Et insto argumentum in Angelo, in quo, cum detur in communi Thomistarum sententia virtualis discursus, datur duplex actus virtualiter distinctus, quorum vno causam attingit, & alio effectum; & tamen primus comprehensiuus est causæ, quamuis non cognoscat effectus ratione sui, sed ratione alicuius virtualiter distincti, & in ipso radicati.

25 *Ad confirmationem.* Ad confirmationem respondeo, distinguendo antecedens: si nec secundum suam formalitatem, nec secundum aliam sibi identificatam attingat omnia, concedo antecedens: si non attingat secundum propriam formalitatem, bene tamen secundum aliam, cum qua identificatur, nego antecedens, & nego consequentiam: quia quamuis actus luminis principiorum inspectus intra propriam lineam, omnia non attingat; attingit tamen omnia secundum alias formalitates, cum quibus identificatur.

26 *Dices.* Dices, sequi ex ista solutione, posse constitui in Deo cognitionem sui quoad *an est* absque vlla imperfectione; consequens repugnat dictis disp. 23. ergo, & solutio, & consequenter admittenda non est. Probatur sequela: absque vlla imperfectione ponimus nos in actum attingentem naturam, & non attributa; quia licet illa non cognoscat secundum propriam formalitatem, cognoscit tamen secundum aliam sibi identificatam: ergo pariter poterit absque imperfectione constitui in Deo cognitio sui quoad *an est* tantum sub aliqua formalitate, per hoc, quod sub alia, cum qua identificatur, ipsum Deum attingat quoad *quid est*; & intuitiuè.

27 *Confirmatur.* Explicatur hoc amplius: ponere in Deo actum, qui naturam attingat, & nullatenus attributa, est imperfectio, non minor, quam ponere in ipso cognitionem abstractiuam, & nullatenus intuitiuam: ergo sicuti omnis imperfectio tollitur à primo, per hoc, quod attributa cognoscat secundum formalitatem sibi identificatam; ita pariter tolletur omnis imperfectio à cognitione abstractiua, per hoc, quod secundum aliam formalitatem sibi identificatam sit intuitiua.

28 *Respond.* Respondeo, negando sequelam; & ratio disparitatis est: quia omnis actus existens in Deo, debet intra propriam lineam attingere suum obiectum, ea perfectione, qua petit cognosci, & sic non attingi est imperfectio in actu: hinc ergo nascitur ratio discriminis; natura namque diuina perfectè cognoscitur ea perfectione, qua petit cognosci intra propriam lineam; quamuis non attingantur attributa in vi eiusdem formalitatis actus; quia cum virtualiter distinguatur ab attributis, non petit attingi simul cum illis in vi eiusdem actus virtualiter indiuisibilis: cæterum omnis formalitas diuina petit attingi secundum se, idest, secundum suam propriam realitatem, non vt possibilem; atque adeò sic non attingi, etiam per aliquam actus formalitatem, *Ad confirmationem.* est imperfectio maxima in actu; sed de hoc inferius latior redibit sermo, per quod ad explicationem, seu confirmationem constat solutio.

29 Secundo arguitur: discursus est motus rationis; sed motus, etiam virtualis, repugnat Deo: ergo repugnat ipsi virtualis discursus. Probatur minor, Deo repugnat potentialitas virtualis: ergo, & virtualis motus, de cuius ratione est, quod sit actus entis in potentia, secundum quod in potentia. Confirmatur; discursus est processus ex noto ad ignotum; sed repugnat Deo, aliquid esse ignotum, nedum in re, verum etiam per nostram rationem: ergo idem quod prius. Patet minor: quia omnino repugnat, nos verè concipere in Deo aliquid ipsi ignotum. *Secundo arguitur. Confirmatur.*

Respondeo primo, definitionem allatam discursus esse intelligendam de discursu formali, de quo similiter intelligitur, quod debeat de noto ad ignotum procedere. Secundo respondetur, explicando dictam definitionem, quæ debet intelligi, vel de motu qui verè sit motus, vel sumpto pro actione; Deo autem actio non repugnat: sicut etiam dicitur in definitione vitæ, quod viuere est mouere se, & explicatur per hoc, quod est agere à se: ita similiter quando discursus definitur per motum, debet sic intelligi, & explicari: discursus est motus, idest, processus, abstrahendo à formali, vel virtuali, de vna actione in aliam, vel realiter, vel virtualiter distinctam: qua ratione nihil Deo repugnans importat. 30 *Respond. primo. Secundo.*

Ad confirmationem distinguo maiorem, vel explico illud axioma, de noto ad ignotum absolutè, nego maiorem; de noto ad ignotum ex vi virtualitatis vnius, qua prius notum cognoscitur, concedo maiorem: & distinguo minorem, eodem modo, & nego consequentiam: Deus namque ex vi notitiæ, quam habet de propria natura, virtualiter procedit ad notitiam attributorum, quæ sunt ignota ipsi ex vi primæ virtualitatis: quia, vt constat ex dictis, non attingit illa per actum luminis principiorum formaliter, sed per actum scientiæ virtualiter ab illo distinctum. 31 *Ad confirmationem.*

Tertio arguitur: Deo repugnat compositio etiam virtualis: ergo virtualis discursus. Consequentia tenet: proportionantur namque compositio in cognitione enuntiationum, cum discursu in cognitione conclusionum; & ideo homo formaliter componens in enuntiando, formaliter etiam discurrit in actu scientifico. Antecedens probatur: in hac propositione, *Deus est volitiuus*, seu *misericors*, *&c.* Deus vnico, & indiuisibili actu cognoscit subiectum, & prædicatum: ergo nec virtualiter etiam componit in cognitione enuntiationum. 32 *Tertio arguitur.*

Si dicas, cognoscere vnico indiuisibili actu realiter, non vero indiuisibili virtualiter. Obstat in contra primo: ergo non cum maiori vnitate actus, Deus cognoscit subiectum, & prædicatum enuntiationum, quam Angelus; consequens videtur derogare perfectioni diuinæ cognitionis: ergo ruit hoc effugium. Patet sequela: tam Deus, quam Angelus attingerent prædicatum, & subiectum vno actu realiter, & multiplici virtualiter: ergo non cum maiori vnitate Deus, quam Angelus. 33 *Si dicas. Contra 1.*

Secundo: quia sequitur, dari in Deo compositionem rationis per nostros conceptus cum fundamento in re, consequens obstare videtur communi Thomistarum sententiæ: ergo idem quod prius. Patet sequela: quia pro fundamento compositionis rationis sufficit virtualis illa multitudo conceptuum obiectiuorum ex parte cognitionis diuinæ ad hoc quod noster intellectus concipiat fundate, vnam cum altera componere, nempe, cognitionem subiecti cum cognitione prædicati: ergo si datur illa virtualis multitudo cognitionum, dabitur compositio rationis inter illas cum fundamento in re. 34 *Secundo.*

Tertio: si daretur illa virtualis multitudo cognitionum subiecti, & prædicati, deberet vna ex altera oriri, & in altera radicari; at non possunt sic coordinari. quia non est maior ratio, cur vna, quam alia sit radix: ergo non datur talis distinctio inter cognitiones. Probatur maior: Tum, quia in discursu ponimus plures cognitiones, ponimus vnam radicatam in alia: ergo si damus illam multitudinem virtualem cognitionum, à fortiori debemus vnam assignare originem, & radicem alterius. Tum etiam: quia aliàs cognitio subiecti, non esset illius comprehensiua; consequens est falsum: ergo idem quod prius. Probatur sequela: quia ex vna parte, ratione sui formaliter non attingit prædicatum, quod est attributum virtualiter in illo contentum, & ex alia non radicat cognitionem attingentem prædicatum; at, vt iam diximus, ad comprehensionem requiri, attingere omnia contenta in aliquo subiecto, vel causa, aut ratione sui formaliter, aut ratione alterius cognitionis, cuius sit radix: ergo talis cognitio subiecti, illius comprehensiua non esset. 35 *Tertio.*

Ad hoc argumentum respondetur, notando, duplicem esse compositionem, alteram duorum conceptuum mutuo se excludentium, tam implicite, quam explicite, qualiter reperitur inter genus, & differentiam, & hæc appellatur compositio metaphysica ex actu, & potentia. Alteram duorum conceptuum, quorum vnus, etsi alterum non explicet, nec è contra; inuicem tamen mutuo se includunt; sicuti est illa, quæ inter ens, & modos illius quasi contractiuos reperitur; & hæc non est proprie compositio. Prima negant omnes Thomi- 36 *Respond. ad argumentum.*

ſtæ ; & Nos eum ipſis denegamus , contra Vazquez , & ipſum ſequentes , Deo : ſecunda à nullo poteſt negari , qui diſtinctionem cognoſcat inter perfectiones diuinas ; cum namque compoſitio ſit diſtinctorum vnio , eo ipſo quod in Deo ponantur perfectiones obiectiuæ ratione diſtinctæ , debet admitti illarum compoſitio , quæ ſolum *ſecundum quid* eſt talis , adhuc inter limites compoſitionis rationis . Dico ergo ad argumentum , Deum intelligere componendo virtualiter iſto modo compoſitionis , ita vt cognitio prædicati non excludat , ſaltim implicite , cognitionem ſubiecti , & è contra , ſed inuicem implicite vna in altera includatur : vnde ſuſtinendo traditam ſolutionem

37 *Ad 1. replicam.* Ad primam replicam reſpondeo , negando conſequentiam : & ratio differentiæ eſt , quod Angelus , eſto vno actu multoties attingat ſubiectum , & prædicatum ; poteſt tamen diuerſis actibus realiter , quodlibet ſeorſim attingere : Deus autem taliter illa vno actu realiter cognoſcit , quod repugnat illi per plures actus illa cognoſcere , etiam ſeorſim conſiderando ; & in hoc ſtatuimus magnum diſcrimen inter Deum , & Angelum.

38 *Ad 2.* Ad ſecundam reſpondeo diſtinguendo conſeqnens , ſequitur dari in Deo compoſitionem rationis ſimpliciter talem ex pluribus obiectiuis conceptibus mutuo ſe excludentibus explicite , & implicite , nego ſequelam : ſecundum *quid talem* ex pluribus mutuo ſe actu implicite includentibus , concedo ſequelam , quæ diſtinctio ex doctrina tradita conſtat , nec iſtum modum compoſitionis , negat imo nec negare poſſunt Thomiſtæ , ſed tantum primum.

39 *Ad 3.* Ad tertiam concedo ſequelam , & nego minorem : dico namque , cognitionem prædicati in cognitione ſubiecti virtualiter contineri ; ſicuti , & prædicatum in ſubiecto continetur ; & hæc eſt ratio , cur cognitio prædicati virtualiter contineat cognitionem ſubiecti , & non è conuerſo , quæ doctrina conſtat ex tertio , & quarto argumento facto in comprobationem noſtræ ſententiæ . Et hæc de iſta diſputatione ſufficiant.

DISPVTATIO XXIX.

Qualis ſit diuiſio ſcientiæ Dei in ſcientiam viſionis , & ſimplicis intelligentiæ, & an ſit adæquata?

§. I.

Prima pars diſputationis reſoluitur.

Num. 1. *Communis ſententia pro concluſione ſtatuitur.* A PRIMA parte diſputationis , in qua de qualitate diuiſionis inquirimus , an , ſcilicet , ſit eſſentialis cum virtuali intrinſeca diſtinctione ex parte actus , an vero non ita , ſed ſolum per extrinſeca connotata , facile Nos expediemus ; quia ferè conſtat ex dictis in ſuperioribus : eſt communis Theologorum ſententia , ſcientiam viſionis , & ſimplicis intelligentiæ in Deo non differre tanquam duo attributa , ſed eſſe vnicum , & inuiſibile attributum in Deo . Illam expreſsè docuit Diu Thom. *de veritate quæſt.* 9. *art.* 2. *ad* 1. dicens , prædictam diuiſionem non dari de ſcientia ex parte ſcientis , ſed ſolum ex parte ſcitorum , quatenus vnum exiſtit , & aliud non : ipſum ſequuntur omnes eius diſcipuli , noſter Albelda 1. *part. quæſt.* 14. *art.* 9. *diſp.* 39. *ſect.* 2. Cornejo *eodem art.* 9. *diſp.* 2. *dub.* 1. *in ſolutione ad* 1. *& art.* 5. *diſp.* 1. *dub.* 2. PP. Salmanticenſes *Tract.* 3. *de ſcientia Dei* , *diſp.* 5. *dub.* 2. & extra Scholam D. Thom. ferè communiter. *Albelda. Cornejo. Salmant.*

2 *M. Cornejo probat noſtram concluſionẽ.* Illam probat Magiſter Cornejo hac ratione ; cognitio qua Deus creaturas cognoſcit , non eſt virtualiter diſtincta à cognitione , qua cognoſcit ſe ipſum : ergo nequit attributaliter multiplicari ex creaturarum diuerſitate . Probat antecedens ; cognitio , qua Deus cognoſcit ſe ipſum , eſt comprehenſio : ergo non poteſt non ſecundario ad creaturas ipſa formaliter terminari ; & conſequenter cognitio creaturas attingens , non diſtinguitur virtualiter à cognitione , qua ſe ipſum cognoſcit : Cæterum hæc ratio non placet , quia licet antecedens ſit verum , & conſequentia legitima ; probatio tamen antecedentis eſt inſufficiens : conuincit namque , ſi aliquid probat , in Deo non diſtingui virtualiter cognitionem naturæ à cognitione attributorum ; cuius oppoſitum probatum reliquimus *ſupra* : & ad illam ex ibidem dictis poſſet reſponderi , ad comprehenſionem ſufficere , quod ratione ſui cognoſcat Deum , & ratione alterius formalitatis , cuius ipſa ſit radix , cognoſcat creaturas. *Hæc ratio placet.*

3 Vnde aliter eſt probanda noſtra concluſio , & communis ſententia ratione deſumpta ex Diu. Thom. loco allegato , quæ ſic poteſt formari : in multiplicato obiecto primario , non multiplicantur attributa in Deo virtualiter ; at obiectum primarium ſcientiæ ſimplicis intelligentiæ , & viſionis non multiplicatur, ſed omnino idem : ergo ſcientia viſionis , & ſimplicis intelligentiæ non diſtinguitur in Deo virtualiter attribualiter . Conſequentia tenet . Maior eſt certa , & minor probatur : tam creaturas exiſtentes , quam poſſibiles cognoſcit Deus in ſe ipſo tanquam in cauſa , & obiecto primario prius cognito , vt ex dicendis *infra* conſtabit : ergo obiectum primarium vtriuſque eſt omnino vnum, & idem. *Probatur concluſio ratione D. Thom.*

4 *Reſpondebis.* Reſpondebis forte , Deum cognoſcere creaturas exiſtentes in ſe ipſo , vel in ſua eſſentia vt actu cauſante , & per decretum determinata ; at vero creaturas poſſibiles cognoſcere in ſua omnipotentia vt cauſatiua in actu primo , & vt præuenit omnem liberi decreti determinationem : vnde iam aſſignatur ſufficiens diſtinctio in obiecto primario , vt virtualiter inter ſe diſtinguatur ſcientia viſionis , & ſimplicis intelligentiæ . Sed contra primo ; omnipotentia diuina vt cauſans in actu ſecundo , ſecundum ea quæ illius cauſalitas importat in recto , & vt potens cauſare , eſt eiuſdem prorſus immaterialitatis : ergo non poteſt obiectiue diſtinguere attributa in Deo. *Contra 1.*

5 *Secundo.* Secundo , Deus eadem cognitione indiuiſibili , etiam virtualiter , cognoſcit omnipotentiam vt cauſatiuam , & vt actu cauſantem : ergo pariter eadem indiuiſibili cognitione , etiam virtualiter cognoſcit poſſibilia , & actu exiſtentia . Conſequentia tenet , & antecedens probo : eadem cognitione adhuc virtualiter indiuiſibili cognoſcit Deus intellectum , & voluntatem , & alia attributa ; alias multiplicarentur virtualiter attributaliter ſcientiæ in Deo , cuius contrarium ſupra ſatis oſtendimus : ergo pariter etiam cognoſcet eadem cognitione , adhuc virtualiter indiuiſibili , omnipotentiam vt cauſatiuam , & vt actu cauſantem . Tenet conſequentia ; quia ſi quæ eſt diſtinctio inter omnipotentiam vt in actu primo , & in actu ſecundo , tanta eſt , aut maior inter alia attributa inter ſe ; ergo ſi hæc eſt inſufficiens ad variandas attributaliter cognitiones , pariter , & illa inſufficiens erit.

§. II.

Obiectionibus in contrarium occurritur.

6 *Obijcitur primo.* OBIICIES primo , intellectus diuinus cognoſcit Dei naturam in ſe ipſa , & attributa in eadem natura , & ex vi cognitionis illius ; & tamen ponimus diuerſas cognitiones attributaliter , vt conſtat ex dictis : ergo quod medium in quo cognoſcit creaturas exiſtentes , & poſſibiles , ſit omnino idem , non conuincit , non eſſe multiplicandas attributaliter cognitiones . Reſpondeo , conceſſo antecedenti , negando conſequentiam ; quia reſpectu cognitionis attributorum , ſolum ſe habet obiectiue vt *quo* diuina natura ; cum tamen reſpectu propriæ cognitionis ſe habeat vt *quo* , & vt *quod* : vnde iam aſſignamus obiecta diuerſa ; at vero reſpectu cognitionis creaturarum , tam vt *quo* , quam vt *quod* obiectum primarium eſt diuina eſſentia , vt conſtat ex dictis ſupra. *Reſpondetur.*

7 *Obijcitur ſecundo.* Obijcies ſecundo ; in creatis multiplicantur realiter eſſentialiter actus , in multiplicato obiecto primario : ergo in diuinis , illo in multiplicato , poterunt virtualiter actus diſtingui . Tenet conſequentia , & probatur antecedens : actus , quo noſter intellectus cognoſcit ens rationis differt realiter , & eſſentialiter ab actu , quo intelligit ens reale ; & tamen obiectum primarium vtriuſque eſt vnum , & idem , nempe ens reale : ergo , in multiplicato obiecto primario , multiplicantur actus realiter eſſentialiter in creatis.

8 *Si dicitur.* Si reſpondeatur , quod licet obiectum primarium noſtri intellectus ſit ens reale, non tamen eſt obiectum primarium cuiuslibet actus ; ſed reſpectu illius, qui ens rationis attingit, ipſum ens rationis eſt obiectum primarium , & ens reale eſt obiectum primarium actus, quo cognoſcitur: vnde iam ponuntur obiecta primaria diuerſa . Obſtat in contra , non poſſe intellectum elicere actum circa obiectum aliquod , niſi vt ſtat ſub ratione formali ſui obiecti adæquati , & ſpecificatiui : ergo ſi adæquatum ſpecificatiuum intellectus humani eſt ens reale , illud etiam debet eſſe obiectum primarium , & ſpecificatiuum cuiuslibet actus. *Contra inſurgit.*

9 *Reſpond.* Reſpondeo iuxta datam ſolutionem . Ad replicam dico , ad ſummum conuincere , quod reſpectu actus , quo ens rationis à noſtro intellectu cognoſcitur , debet ens reale eſſe obiectum *quo* , quatenus per eius ſpeciem , & ad inſtar illius debet cognoſci , non tamen quod reſpectu illius : actus ens reale obijciatur vt *quod* , ſed vt ſic per illum ſolum cognoſcitur primario ens rationis , quod ſufficit vt in nobis multiplicentur actus ; at vero in noſtro caſu tam vt *quo* , quam vt *quod* , tam reſpectu intellectus , quam reſpectu actus , obiectum primarium eſt diuina eſſentia , ſeu omnipotentia diuina , vt ex ſupra dictis conſtat.

Obij-

10 *Obijcitur tertio.* Obijcies tertio, obiectum pimarium scientiæ simplicis intelligentiæ in quo Deus cognoscit creaturas possibiles, est omnipotentia, & obiectum primarium scientiæ visionis, in quo Deus intuetur creaturas existentes, est diuinum decretum, quod est actus voluntatis diuinæ: at decretum liberum Dei virtualiter differt ab omnipotentia; cum ista sit intellectus practiens, in communiori Thomistarum sententia, vel attributum ab intellectu, & voluntate distinctum, vt volunt nonnulli: ergo obiectum primarium scientiæ visionis, & simplicis intelligentiæ non est omnino idem, sed virtualiter diuersum; & consequenter, & ipsæ scientiæ virtualiter attributaliter differunt.

11 *Respond.* Respondeo, omissa pro nunc maiori, & minori, negando consequentiam, vel claritatis gratia, distinguendo consequens: differunt virtualiter in esse entis, transeat consequens: in ratione obiecti, nego consequentiam. Et ratio est; quia estò differant tanquam duo attributa, decretum, in quo intuetur futura, & omnipotentia, in qua attingit possibilia; quia tamen in ratione eiusdem immaterialitatis conueniunt: hinc fit, quod non distinguantur formaliter in ratione obiecti scientiæ diuinæ. Pro cuius pleniori intelligentia recolantur dicta supra.

12 *Instabis.* Sed instabis in contra: si omnipotentia non distinguitur ab intellectu practico, vt magis communiter docent nostri Thomistæ, & decretum est actus voluntatis, differunt etiam in ratione immaterialitatis; ita vt sit maior immaterialitas omnipotentiæ, immaterialitate decreti; cum intellectus præstet voluntati in immaterialitate, in nobis realiter, & in Deo virtualiter: ergo differunt etiam in ratione obiecti formaliter, & consequenter scientiæ, quæ ab illis sumunt specificationem, attributaliter distinguentur. Patet consequentia ex dictis supra: ideo namque docuimus, lumen principiorum virtualiter differre ab actu scientifico in Deo; quia natura, quæ est obiectum luminis, est immaterialior virtualiter attributis, quæ specificant scientiam: ergo si omnipotentia specificans simplicem notitiam, est immaterialior decreto specificante visionem, visio, & simplex intelligentia virtualiter different.

13 *Respond.* Respondeo, concesso antecedenti, negando consequentiam. Ad cuius probationem respondeo; totum iustum excessum inter attributa, esse merè materialem in ordine ad actum scientificum; quia omnia conueniunt in eadem ratione demonstrabilis; aliàs respectu singulorum attributorum essent multiplicandi virtualiter actus in Deo, quod est falsum; & à nemine assertum; at vero excessus naturæ ad attributa, est excessus formalis; quia non conueniunt in vna ratione veritatis demonstrabilis: & ideirco dispar est ratio, quæ doctrina est notissima ex his, quæ in specificatione scientiam solent doceri.

14 *Obijcies quarto.* Obijcies quarto: de scientia visionis secundum ea, quæ importat in recto & intrinsecè verificatur, quod est causa rerum in actu secundo, & hoc idem negatur de scientia simplicis intelligentiæ, etiam secundum ea, quæ intrinsecè, & in recto importat, vt postea dicemus: ergo verificantur de illis secundum intrinseca, duo contradictoria; & consequenter virtualiter intrinsecè differunt.

15 *Notatur pro solutione.* Ad hoc argumentum respondeo, notando, quod licet scientia visionis, & simplicis intelligentiæ non differant secundum actualitatem, & perfectionem: differunt tamen secundum terminationem; ita vt scientia visionis addat supra simplicem notitiam terminationem ab obiecta existentia, & non solum extrinsecam connotationem obiecti existentis: vnde quamuis quidquid verificatur de vna secundum actualitatem, & perfectionem, verificetur de altera, potest tamen, aliquid verificari de vna secundum terminationem intrinsecam, quod de alia secundum propriam terminationem negetur.

16 *Resp. in forma.* Quo supposito, sic in forma distinguatur consequens: ergo differunt secundum intrinseca: quoad terminationem, concedo consequentiam: quoad actualitatem, & perfectionem, quod erat necessarium, vt attributaliter distinguerentur, nego consequentiam. Et si inquiras rationem, cur illa terminatio diuersa, non sit etiam diuersa actualitas, & perfectio. Respondeo, rationem esse: quia diuersa actualitas, & perfectio debet desumi ex diuerso obiecto primario, & quia vtraque habet idem obiectum primarium; hinc fit, quod gaudeant eadem indiuisibili perfectione, & actualitate. Multa possunt obijci, sed quia propriam solutionem habent *quæst. 19. 1. par.* vbi agitur de actu libero Dei: ideò ad illum locum remittuntur: dicta sufficiant pro prima parte Disputationis.

§. III.

Secunda pars disputationis resoluitur.

17 *Prima sententia.* CIRCA secundam partem, in qua de sufficientia prædictæ diuisionis disquirimus, an, scilicet sit adæquata, apud Antiquos nulla fuit controuersia: omnes namque illam vt adæquatam admittunt: inter Modernos autem aliquale dissidium versatur. Noster Vincentius *relectione de Gratia Christi q. 6. dub.* 1. tertium membrum superaddendum esse, existimauit, nempè scientiam approbationis, qua Deus cognoscit futura. Ex professoribus Scientiæ Mediæ, etsi omnes conueniant in eo, quod est media inter liberam, & necessariam; non tamen omnes mediam illam constituunt inter scientiam simplicis intelligentiæ, & visionis, sed quidam illorum prædictam scientiam ad aliquod ex his membris reducunt. Alij vero tertium membrum constituere affirmant, sic Gabriel Vazquez *prima parte disputatione* 67. *capitulo quarto numero* 27. inconueniens non reputans à communi Antiquorum sententia recedere; quia, vt inquit ipse, Scientiæ Mediæ non meminerunt; & ideò non mirum, quod prædictam diuisionem adæquatam esse, asseruerint. Vbi aduertatur obiter Scientiæ Mediæ nouitas in illius professorum sententia; eidem subscribit P. Granados *tractatu quinto de Scientia Dei disputatione quinta numero quinto*, referens pro se Ludouicum de Molina. *Vazquez*

18 *Secunda. Albeld.* Communem antiquorum sententiam dictam diuisionem adæquatam esse asserentem, tuentur, vt solent, nostri Thomistæ: Magister Albelda *disputatione* 39. *sectione secunda conclusione tertia*, Cornejo, & Patres Salmanticenses locis relatis in principio disputationis; & Patres Societatis quamplures; & ideirco à nobis statuitur pro conclusione. Et probatur hac ratione satis efficaci; inter obiecta scientiæ simplicis intelligentiæ, & visionis non datur medium: ergo nec etiam ex parte scientiæ medium est assignabile inter simplicem intelligentiam, & visionem. Consequentia tenet. Et antecedens probo: obiectum scientiæ simplicis intelligentiæ, est res non existens exercitè; obiectum visionis est illud, quod exercitè existit; at inter exercitè existere, & non existere exercitè, medium non datur; cum opponantur contradictoriè: ergo inter obiecta non datur medium. *Pro conclusione statuitur. Probatur*

19 *Respondebis.* Respondebis primo, inter existens, & non existens, dari medium, nempè, futurum sub conditione, quod ex vna parte non est merè possibile, & ex alia existens non est, cum multa conditionatim futura, numquam sint habitura existentiam; quia nunquam est ponenda conditio. Sed contra, futurum sub conditione, cuius conditio numquam est ponenda, verè non existit exercitè: ergo comprehenditur sub obiecto simplicis notitiæ. *Contra.*

20 *Dices.* Dices, obiectum simplicis notitiæ non esse non existens vtcumque, sed tantum non existens, quod est merè possibile, & quia futurum conditionatum non est merè possibile; hinc fit, non comprehendi sub obiecto illius. Sed contra primo: quia D. Th. respectu omnium, quæ nunquam erunt extra videntem, docet, Deum habere simplicem notitiam; at futura conditionata, de quibus loquimur, nunquam erunt extra videntem: ergo attinguntur à Deo per simplicem notitiam. *Contra 1.*

21 *Secundo.* Secundo, futurum, quod à nobis vt futurum cognoscitur, non attingitur per notitiam intuitiuam; cum ista sit notitia rei præsentis, vt præsens est: ergo per abstractiuam. Tenet consequentia; quia ista diuisio in nobis communiter traditor vt adæquata. Tum sic; sed diuisio scientiæ Dei in visionis, & simplicis intelligentiæ correspondet illi diuisioni, quæ fit de notitia creata, & in eodem sensu accipitur à Theologis: ergo prædicta futura cognoscentur à Deo per scientiam simplicis intelligentiæ.

22 *Tertio.* Tertio, obiectum scientiæ simplicis intelligentiæ est omne, quod est intra causam, sicut obiectum scientiæ visionis est, quod est extra causam; sed futurum sub conditione numquam ponenda, manet intra causam: ergo attingitur per scientiam simplicis intelligentiæ. Probatur minor; tandiù effectus manet intra causam, quandiù causa non applicatur ad eius productionem; sed ad productionem talis futuri causa non applicatur: ergo intra causam manet. Consequentia cum maiori constat, & minor probatur: conditio a qua pendet causæ applicatio, non est de facto, nec vnquam ponetur: ergo causa de facto non applicatur ad illius futuri productionem.

23 *Respondebis.* Respondebis secundo cum nostro Vincentio; inter existens, & non existens medium assignari, nempe futurum; & consequenter inter scientiam visionis, & simplicis intelligentiæ dabitur medium, nempè, scientia approbationis, qua Deus futura cognoscat. Sed præterquam quod Diuus Tho. scientiam approbationis non ex diuersa terminatione ad obiectum penes futurum, vel non futurum, sed ex ratione causalitatis, & voluntatis adiunctæ desumpsit, vt constat ex *art. 8. quæst.* 14. *in fine corporis articuli*. Ratione sic impugno traditam solutionem; esto Deus cognoscat futura absoluta, vt nobis futura, non tamen cognoscit vt futura sibi, sed vt suæ cognitioni præsentia: ergo cognoscit illa per scientiam visionis. Consequentia videtur bona. Et probo antecedens: Deus cognoscit futura in efficaci suæ voluntatis decreto; sed in instanti, in quo cognoscit decretum, non potest illa cognoscere vt sibi futura;

futura: ergo cognoscit illa vt sibi præsentia. Probo minorem in instanti decreti existit futurum in mensura æternitatis, qua mensuratur diuina cognitio: ergo in illo instanti nequit à Deo vt futurum cognosci respectu suæ cognitionis. Patet consequentia; quia futurum est illud, quod non existit, habebit tamen pro tempore sequenti existentiam: ergo si in illo instanti habet existentiam respectu cognitionis diuinæ, nequit pro illo vt futurum cognosci:

24 *Confirmatur.* Confirmatur, & explicatur hoc; quando res existit in instante mensurante cognitionem creatam, nequit nisi falsò cognosci vt futurum respectu talis cognitionis: ergo pariter pro instanti, quo futurum existit in mensura cognitionis diuinæ, nequibit nisi falsò, vt futurum cognitionis diuinæ, nequibit nisi falsò, vt futurum cognosci respectu illius. Consequentia tenet. Et antecedens probo: pro illo instanti non verificatur de illo, quod non existat: ergo pro illo instanti nequit nisi falsò vt futurum cognosci.

25 *Si dicas.* Si fortè respondeas, sufficere, vt assignetur pro tertio membro scientia approbationis attingentis futurum, quod cognoscatur vt futurum nobis: quamuis non vt futurum respectu cognitionis diuinæ. In contrariū obijcio: scientia visionis non constituitur in ratione talis per hoc, quod terminetur ad suū obiectū, vt nobis præsens, sed vt præsens Deo in mēsura suæ cognitionis: ergo etiam si Deus cognosceret futura vt nobis futura, dummodo ea attingat, vt præsentia sibi pro mensura propriæ cognitionis cognoscet illa per scientiam visionis, & non per aliam scientiam distinctam. Consequentia tenet. Et antecedens constat; quia aliàs Deus non ab æterno cognosceret futura per scientiam visionis, sed in tempore inciperet illa intueri; cum in tempore incipiant esse nobis exercitè præsentia.

§. Vltimus.

Occurritur argumentis in contra.

26 *Arg. 1.* ARGVITVR primo contra conclusionem: scientia, quam Deus de non entibus habet, nec est visionis, nec simplicis intelligentiæ: ergo danda est alia scientia in diuino intellectu; & consequenter tradita diuisio adæquata non est. Probatur antecedens: quia in primis, non est scientia simplicis intelligentiæ; hæc namque terminatur ad possibile in quantum tale; sed chimeram v. g. Deus non potest cognoscere vt possibilem; quia re vera possibilis non est: ergo Deus non cognoscit illam per simplicem notitiam: quod etiam illam non cognoscat per scientiam visionis probatur: quia illa debet terminari ad rem præsentem prout præsens est, idest, ad obiectum vt mensuratum, & coexistens in mensura cognitionis; sed chimera nequit coexistere in mensura diuinæ cognitionis: ergo nequit cognosci à Deo per scientiam visionis.

Probatur minor; ideò res coexistunt ab æterno Deo in mensura æternitatis; quia in tempore habituræ sunt existentiam in reali mensura, quæ continetur in æternitate ratione suæ infinitatis; sed chimera, & alia non entia nunquam habebunt existentiam in mensura aliqua, quæ contineatur in mensura æternitatis; cum nequeant mensurari tempore, quod est aliquid reale, & duratio rationis, si datur in æternitate non continetur, sicuti nec aliæ entitates rationis continentur in omnipotentia: ergo nequit Deus illa cognoscere scientia visionis.

27 *Respond.* Ad argumentum respondeo, entitates rationis in duplici statu posse considerari, & in statu possibilitatis; quando scilicet sunt solum in potentia confictiua nostra non determinata ad illorum actualem confictionem, & in statu existentiæ, cuius sunt capaces, quando videlicet actu confinguntur à nostro intellectu. Primo modo cognoscuntur à Deo per simplicem notitiam, ad quod necessarium non est, quod cognoscantur, vt potentes habere veram existentiam, sed sufficit cognosci, vt potentes habere existentiam confictam, quod de facto cognoscit Deus; cum comprehendat potentiam confictiuam. Secundo modo cognoscuntur scientia visionis; quia attinguntur vt existentes, ea existentia, cuius sunt capaces, nempè conficta, & sicuti vt cognoscantur à Deo per simplicem notitiam, non est necessarium, quod contineantur in omnipotentia tanquam in causa, sed sufficit contineri in potentia nostra, quæ in omnipotentia continetur: ita similiter, vt terminent notitiam intuitiuam Dei, necessarium non est, quod ipsæ ratione sui in æternitate contineantur, & ab illa mensurentur, sed sufficit, quod actus confingens illas contineatur, seu mensuretur ab æternitate. De quo Disputationibus sequentibus longior redibit sermo.

28 *Arg. 2.* Secundo arguitur: futura conditionata, quorum conditio nunquam est extra causas ponenda; quale est illud: *Væ tibi Corozain: væ tibi Betsayda, &c.* cognoscuntur à Deo; & tamen non cognoscuntur per aliquam ex prædictis scientijs: ergo datur in diuino intellectu scientia inter illas media, per quam cognoscantur. Consequentia tenet. Maior infra latè ostenditur; & minorem probo: quia in primis non cognoscuntur per scientiam simplicis intelligentiæ, cuius obiectum est entitas possibilis; talia autem futura merè possibilia non sunt; aliàs terminarent scientiam necessariam, nec per scientiam visionis, quia non sunt in æternitate præsentia, quod erat necessarium, vt terminarent diuinam intuitiuam notitiam: ergo per nullam ex scientijs prædictis cognoscuntur.

Ad hoc argumentum respondet Mag. Gonzalez vbi *supra num.* 14. cognitionem futurorum conditionatorum pertinere ad scientiam visionis, & probat primo: quia cognitio istorum futurorum est libera: ergo pertinet ad scientiam visionis. Patet consequentia; quia scientia libera, & scientia visionis pro eodem vsurpantur à Theologis, & oppositum, inquit ipse, parit magnam confusionem. Secundo, negationes confictæ ab intellectu nostro, cognoscuntur à Deo per scientiam visionis; quia esto non existant existentia physica, & vera, existunt tamen existentia conficta, cuius sunt capaces; sed etiam futura conditionata, esto absolutè non habeant existentiam; existunt tamen existentia conditionata in decreto causæ primæ absoluto ex parte subiecti, & conditionato ex parte obiecti: ergo cognoscuntur ab illo per scientiam visionis. 29 *Respōdet M. Gonzalez. Prob. 1. suam resolutionem. Secundo.*

Idem sentit Granados, ex suppositione, quod ad aliquam ex prædictis scientijs esset reducenda Scientia, media, seu conditionata, allegans pro se Patrem Suarez *cap.* 3. *nu.* 5. Cuius ratio est; quia scientia futurorum conditionatorum maiorem similitudinem habet cum scientia visionis, quam cum scientia simplicis intelligentiæ: ergo si reducenda est ad aliquam illarum, debet reduci ad scientiam visionis. Probat antecedens; quia vtrumque obiectum est contingens, seu non necessarium, pendens ex libera voluntate Dei; & vtraque scientia potuit non esse in Deo, nihilque perfectionis addit supra actum necessarium; cum tamen scientia simplicis intelligentiæ necessaria sit, & eius obiectum merè possibile, nullam dependentiam importans à diuina voluntate. 30 *P. Granadus sequitur eādem sententiam.*

Cæterum iste modus dicendi non placet. Tùm primo, quia aduersari videtur Angelico Doctori *quæst. secunda de Veritate articulo nono ad secundum*, illis verbis: *Per scientiam visionis Deus scire non dicitur, nisi quæ sunt extra ipsum*; at futura conditionata, de quibus loquimur, non sunt extra Deum: ergo non attinguntur per scientiam visionis. Respondebis primo, ista futura, quamuis non sint extra Deum absolutè, existunt tamen extra Deum conditionatim. 31 *Hac resolutio reijcitur 1. Respondebis 1.*

Sed contra: quia D. Thom. ex eo quod per scientiam visionis solum Deus cognoscat, quæ sunt extra ipsum, infert, per talem scientiam Deum non cognoscere infinita, benè tamen per simplicem notitiam: at si intelligeretur de existentibus extra Deum existentia absoluta, vel conditionata, non benè id inferret; cum existentia conditionata, seu conditionatim futura, sint infinita, vtpote circa omnes combinationes possibiles: ergo solum loquitur Angelicus Doctor de existentibus extra Deum existentia absoluta. *Contra 1.*

Respondebis secundo, loqui Diuum Thomam de scientia visionis, quæ absolutè est talis, non verò, quæ solum reductiuè est scientia visionis, sed contra primo: quia scientia horum futurorum est verè, absolutè, & simpliciter scientia: ergo vel simpliciter visionis, vel simpliciter simplicis intelligentiæ: ergo si loquitur Diuus Thom. de illa, quæ est simpliciter visionis, loquitur etiam de scientia futurorum conditionatorum. Secundo: quia D. Thom. *in solutione ad primum*, docuit, Deum non cognoscere infinita per scientiam visionis, benè tamen per simplicē notitiā; at si sentiret, esse scientiam visionis secundum quid talem infinita cognoscentem, diminutè procederet Angelicus Doctor: ergo idem quod prius. 32 *Respondebis 1. Contra 1. Secundo.*

Secundo principaliter impugnatur ab aliquibus modus iste dicendi: quia in communi sententia Theologorum cum D. Tho. 3. *p. quæst.* 10. *art.* 2. anima Christi in Verbo cognouit omnia, quæ scit Deus scientia visionis; at non cognouit omnia conditionatā futura: ergo conditionatim futura non cognouit Deus per scientiā visionis. Probo minorem, ex communi, & recepta sententia apud Doctos Thomistas, asserente, Deum habuisse ab æterno decreta conditionata circa omnes combinationes omnium possibilium; at ista decreta cognosci non possunt, quin omnia possibilia cognoscantur: ergo cum anima Christi in Verbo omnia possibilia non cognouerit in omnium sententia; imo nec cognoscere potuerit de absoluta Dei potentia in communiori Thomistarum consensu, nec etiam cognouit omnia conditionatam futura. Hæc tamen obiectio non vrget, & constat ex his, quæ diximus 3. *p. Tract.* 8. *disp.* 34. *§. vltimo*. 33 *Secundo impugnatur resolutio principalis.*

Tertio impugnatur: futura conditionata cognoscuntur à nobis notitia abstractiua, esto cognoscantur cum existentia conditionata, cuius sunt capaces: ergò pariter notitia, quam Deus habet de illis, erit abstractiua. Patet consequentia a paritate rationis. Dices, disparitatem esse, quod noster intellectus non cognoscit intuitiuè illorum determinationem; cum non intueatur decretum, quod est ratio determinandi, bene tamen intellectus diuinus. 34 *Tertio. Dices.*

Sed

35 *Contra 1.* Sed contra primo, quia intellectus noster, saltim respectu futurorum naturalium non contingentium habet intuitiuam notitiam causæ, quæ est ratio cognoscendi illa, quod ad minus de Angelo non potest negari, quod videlicet, causam naturalem determinatam cognoscat intuitiuè: & tamen non intuitiuè, sed abstractiuè cognoscit futura; sicuti etiamsi intueatur effectum cum causa connexum, causam tamen occultam non intuetur; aliàs intuitiuè cognosceret Deum: ergo quod Deus intueatur decretum, non infert intuitiuè attingere futura in decreto.

Secundo. Secundo: Deus intuitiuè cognoscit omnipotentiam, quæ est ratio cognoscendi possibilia; & tamen possibilia non intuetur, sed abstractiuè cognoscit: ergo quod intuitiuè attingat decretum, quod est ratio cognoscendi futura, non probat, intuitiuè attingere futura.

36 *Si dicas. Contra.* Si dicas, possibilia non habere existentiam aliquam, futura tamen conditionata habere existentiam, cuius sunt capaces. In contrarium vrgeo: futura conditionata nullam immutationem intrinsecam habent ratione decreti: ergo nec habent existentiam intrinsecam, sed solum extrinsecam in decreto, & ratione illius; at etiam possibilia habent existentiam, quamuis non intrinsecam, extrinsecam tamen in omni potentia, quæ illa possibilia denominat: ergo nulla est disparitas.

37 *Confirmatur.* Confirmatur, & vrgetur; sicut futura conditionata secundum se sunt capacia existendi absolutè, supposito tamen decreto de nunquam ponenda conditione, sunt incapacia; ita similiter purè possibilia secundum se spectata, possunt existere, non tamen id possunt, supposito decreto de non futuritione illorum: ergo sicuti illa habent existentiam, cuius sunt capaces, nempè in decreto, ita possibilia habent in omnipotentia existentiam, cuius sunt capaces; & tamen non cognoscuntur intuitiuè à Deo; quamuis omnipotentia intuitiuè cognoscatur: ergo pariter, quamuis decretum cognoscatur intuitiuè à Deo; futura tamen conditionata non cognoscentur ab ipso intuitiuè, sed abstractiuè, & consequenter per simplicem notitiam.

38 *Respond. ad 1. motiuum. M.Gonzalez.* Nec vrgent, quæ pro se adducit prædictus Mag. Ad primum namque facillimo negotio respondetur, negando consequentiam. Ad cuius probationem nego antecedens: quod scilicet, scientia libera, & scientia visionis pro eodem vsurpentur, nec confusionem parit, quod simplex notitia in liberam, & necessariam partiatur; sicuti nec confusionem aliquam inducit, quod scientia visionis simili diuisione diuidatur, nempè in naturalem, quatenus Deum respicit, & liberam, quatenus intuetur creaturas.

39 *Ad secundum.* Ad secundum, concesso antecedenti, nego consequentiam: quia negationes, & alia entia rationis verè existunt existentia conficta, nec vlterioris existentiæ sunt capaces; & sicuti hoc sufficit, vt intuitiuè cognoscantur à nobis, pariter etiam sufficit, vt intuitiuè cognoscantur à Deo: cæterum futura conditionata sunt capacia existentiæ intrinsecæ; in decreto autem solum habent extrinsecam ratione decreti, quod non sufficit, vt terminent scientiam visionis, vt dicebamus de possibilibus: imo etiam si capacia non essent vlterioris existentiæ, assererem ego, nec esse capacia terminandi intuitiuam notitiam.

40 *Si obijcias.* Si opponas; priuatio realis, v. g. visus, intuitiuè attingitur à Deo; & tamen non existit existentia intrinseca, sed solum extrinseca sui fundamenti; cum non ens, incapax sit intrinsecæ existentiæ: ergo existere solum existentia extrinseca, sufficiens est ad terminandum intuitiuam notitiam.

Respond. Respondeo, quod sicut ens reale est duplex, aliud positiuum, aliud priuatiuum, ita similiter existentia realis est duplex, positiua scilicet, & priuatiua, & hac secunda existit intrinsecè priuatio visus.

41 *Motiuum P. Granadus diluitur.* Ad fundamentum, quo conuincitur Pater Granadus, respondetur, negando antecedens. Ad cuius probationem, concesso antecedenti, nego consequentiam: quia conuenientia in libertate, & contingentia cum scientia visionis, est conuenientia quasi generica, non differentialis in eo, quod est illi peculiare, videlicet, in attingentia rei physice præsentis, vt præsens est; at vero conuenientia cum scientia simplicis notitiæ est differentialis in attingentia, scilicet abstractiua obiecti, quod est constitutiuum notitiæ abstractiuæ, cui libertas neutiquam repugnat.

42 *Secunda solutio argumenti principalis.* Alij supponendo, traditam diuisionem adæquatam esse, ad argumentum factum respondent: scientiam futurorum conditionatorum reductiuè pertinere ad scientiam visionis, & etiam reductiuè pertinere ad simplicem notitiam. Pro quo notant, scientiam simplicis intelligentiæ habere duo, & quod sit abstractiua, & quod sit de rebus quantum ad sua prædicata quidditatiua. Et similiter scientia visionis superaddit ad scientiam necessariam, & existentiam physicam obiecti, & decretum approbatiuum voluntatis diuinæ. Quo supposito dicunt, scientiam futurorum conditionatorum reduci ad simplicem notitiam pro ea parte, qua ista est abstractiua, non vero pro ea, qua quidditates respicit; & ad scientiam visionis reduci pro ea parte, qua decretum approbatiuum supponit, quamuis non simpliciter visionis, quia obiectum eius non existit physicè.

43 *Ista solutio reijcitur 1. Secundo.* Cæterum nec ille modus dicendi plenè satisfacit. Tùm, quia scientia ista; cum simpliciter habeat rationem scientiæ, etiam secundum terminationem ad obiectum, debet sub aliquo membro prædictæ diuisionis simpliciter, & directè contineri, vel tertium membrum simpliciter tale constituere, sicut contingit in omni diuisione: tùm etiam, quia vel est de conceptu vltimo constituente simplicem notitiam, terminari ad quidditates purè possibiles, & de conceptu visionis ad illas vt physicè existentes, vel non: si secundum dicatur, poterit directè contineri sub aliquo ex membris prædictis: si namque simplex notitia id non petat, sed solum terminari ad obiectum physicè non existens, simpliciter, & absolutè erit simplex notitia scientia futurorum conditionatorum: si dicatur primum: ergo ista scientia tertium membrum constituet. Patet consequentia, habet obiectum, nec physicè existens, nec purè possibile; & aliàs simpliciter scibile à Deo: ergo erit scientia simpliciter talis media, & distincta à scientia visionis, & simplicis notitiæ.

44 *Tertio.* Tum denique quia notitia, quam intellectus noster habet de futuris, simpliciter est abstractiua, nec ad intuitiuam reducitur: ergo pariter notitia futurorum in Deo absolutè, & simpliciter erit simplex notitia, nec reducetur ad scientiam visionis. Tenet consequentia; quia diuisio ista in Deo traditur communiter conformiter ad diuisionem prędictam notitiæ creatæ, & ex illius adæquatione istius adæquatio probatur, vt videre est apud nostros Thomistas.

45 *Vera solutio.* Vnde his omissis, ad argumentum principale respondetur, iuxta insinuata à Nobis inter probandam nostram conclusionem, negando minorem, dicimus namque simpliciter esse simplicem notitiam. Ad cuius impugnationem distinguo antecedens: obiectum principale, concedo antecedens: obiectum adæquatum, nego antecedens, & nego consequentiam. Vel aliter potest distingui: obiectum simplicis notitiæ necessariæ, est purè possibile, concedo antecedens: simplicis notitiæ liberæ, vel à necessaria, & libera abstrahentis, nego antecedens, & nego consequentiam. Itaque dico de conceptu simplicis notitiæ vt sic, solum esse, quod sit abstractiua terminata ad obiectum physicè extra causas non existens, ista diuiditur in necessariam, & liberam. Prima terminatur ad purè possibile; secunda verò ad futurum sub conditione, quod physicè extra causas non existit.

46 *Si opponas 1. ex D. Th.* Huic resolutioni obstare videtur primo D. Tho. *q. 3. de Veritat. art. 3 ad 8.* illis verbis: *Simplex notitia dicitur, non ad excludendum respectum scientiæ adiscitum, sed ad excludendum admixtionem eius, quod est extra genus notitiæ, sicut est existentia rerum, quam addit scientia visionis, vel ordo voluntatis ad res scitas producendas, quam addit scientia approbationis*; at sic est, quod scientia futurorum conditionatorum addit ordinem voluntatis ad res scitas: ergo non est simplex notitia.

47 *Respond.* Respondeo, quod licet illa scientia addat ordinem voluntatis ad res scitas, non tamen addit ordinem voluntatis ad res scitas producendas absolutè, & istum solum excludit simplex notitia; & quod D. Tho. in illa solutione non intendat exclusionem ordinis voluntatis ad res scitas producendas sub conditione, patet; quia solum intendebat saluare, simplicem notitiam esse in virtute practicam, non in actu, & id ad simplicem notitiam pertinere; scientia autem futurorum conditionatorum, esto addat respectum voluntatis ad res scitas producendas sub conditione, non est practica in actu.

48 *Solutio constat ex D. Tho.* Patet hoc ex illis verbis D. Thom. in corpore articuli: *Quædam cognoscit ordinando ad hoc, quod fiant secundum quodcumque tempus, & horum habet practicam cognitionem in actu; quædam vero cognoscit, quæ nullo tempore facere intendit, & de his habet scientiam in actu, non tamen actu practicam, sed virtute tantum*: cum ergo illa, quæ solum vt futura sub conditione cognoscit, nullo tempore facere intendat; fit consequens, quod respectu illorum non habeat scientiam practicam in actu; & consequenter ordo voluntatis ad res scitas sub conditione producendas, non excluditur à simplici notitia; cum solus ille ordo voluntatis excludatur, qui scientiam practicam in actu constituit.

49 *Si opponas 2.* Obstat secundo, quod scientia visionis, & scientia approbationis inter se adæquantur; at scientia futurorum conditionatorum est scientia approbationis: ergo est scientia visionis. Consequentia tenet. Minor constat, ex eo quod scientia approbationis est, nihil aliud superaddit ad scientiam, quam ordinem ad actum liberum voluntatis diuinæ; at scientia futurorum conditionatorum dicit ordinem ad decretum liberum voluntatis diuinæ circa futura: ergo est scientia approbationis. Maior vero probatur: scientia, qua Deus est causa rerum in actu secundo, est scientia visionis, vt alibi docuimus; at scientia, qua Deus causat res in actu secundo, est scientia approbationis, vt constat ex D. Tho. *art. 8. in fine corporis*, illis verbis: *Vnde scientia Dei secundum quod est causa rerum, consueuit nominari scientia approbationis*: ergo scientia visionis, & approbationis inter se adæquantur, & conuertuntur.

Ad hoc argumentum respondeo, quod solum id Deus dicitur approba-

approbare ſimpliciter, quod abſolutè exiſtere decernit; id vero quod ſolum ſub conditione efficaciter vult, ſimpliciter non approbat, imo reprobat ſimpliciter; cum decernat, quod abſolutè nunquam exiſtat, quia approbare, vel reprobare dicitur Deus, cui communicare vult, vel non vult communicare exiſtentiam: vnde ſcientia approbationis, ſimpliciter talis, conuertitur cum ſcientia viſionis; non vero cum illa conuertitur ſcientia approbationis, quæ *ſecundum quid* tantum eſt approbatio, vel ab vtroque abſtrahens. Et in forma diſtinguatur maior: ſcientia approbationis ſimpliciter talis, conuertitur cum ſcientia viſionis, concedo maiorem: ſcientia approbationis abſtrahens à tali ſimpliciter, & à tali *ſecundum quid*, nego maiorem, & diſtinguo minorem: ſcientia futurorum eſt approbationis ſimpliciter, nego minorem: *ſecundum quid*, concedo minorem, & nego conſequentiam.

51 *Infertur 1. ex diſputationis diſcurſu.* Ex dictis, primo infertur, ſcientiam approbationis non ponere in numero cum membris prædictæ diuiſionis, ſed ſi de ſcientia approbationis ſimpliciter tali loquamur, eſt ſcientia viſionis connotando ordinem ad decretum abſolutum, & efficax voluntatis diuinæ: ſi de illa, *quæ ſecundum quid* approbatio dicitur, loquamur, eſt ſcientia libera ſimplicis notitiæ, quæ per ordinem ad obiectum abſtractiua appellatur, & approbationis, quatenus ſimiliter connotat decretum efficax conditionatum diuinæ voluntatis circa futura.

52 *Secundo infertur.* Infertur ſecundo, ſcientiam ſimplicis intelligentiæ neceſſariam, nullatenus eſſe appellandam ſcientiam approbationis. Probatur: ſcientia approbationis ſupponit actum liberum voluntatis diuinæ, & ad illam, importat ordinem tanquam ad medium in quo ſuum obiectum attingit; at ſcientia ſimplicis intelligentiæ neceſſaria, non ſupponit actum liberæ voluntatis diuinæ, nec importat ad illum aliquem ordinem, tanquam ad medium in quo ſuum obiectum attingat: ergo nullatenus eſt appellanda ſcientia approbationis.

53 *Suarez arguit in contra.* Oppoſitum docuit Suarez *lib. 3. de attributis negatiuis cap. 4. n. 11.* motus ex eo quod Deus ſcit multa per ſcientiam iſtam, quæ ſaltim approbat per ſimplicem affectum: ergo ſicuti ſcientia viſionis eſt approbatio, quia verſatur erga obiecta à diuina voluntate efficaciter approbata; ita ſimiliter illa erit dicenda *Confirmatur.* ſcientia approbationis, ob ſimilem cauſam. Confirmat vlterius; ſcientia ſimplicis intelligentiæ eſt ſcientia practica: ergo & approbationis.

54 *Reſp. 1.* Verum hæc nihil obſtant: reſpondetur enim primo negando, quod Deus creaturas poſſibiles amet ſimplici etiam affectu. Vel ſi admittatur ſimplex ille affectus erga poſſibilia, vt admittitur extra Scholam D. Thomæ magis communiter, & ab aliquibus intra illam. Dicatur dupliciter, primo, ſimplicem affectum non eſſe approbationem; vel adhuc dato, quod approbatio ſit, non inde colligitur, ſimplicem notitiam eſſe ſcientiam approbationis; quia illum non ſupponit, nec ad illum importat ordinem tanquam ad medium quo ſuum obiectum attingat; cum potius ad illum ſupponatur tanquam regula illius; ſcientia autem viſionis, & ſimplicis notitiæ, quæ eſt libera, ſupponunt decretum, & ad illud important ordinem.

Ad confirmationem. Ad confirmationem dicatur cum Diuo Thoma loco ex *Diſput.* citato, ſcientiam ſpeculatiuam ſolum eſſe practicam in habitu, ſeu in virtute, non vero in actu. Ex quo non infertur, eſſe approbationis. An autem, & quo modo practica ſit, inferius conſtabit.

DISPVTATIO XXX.

An Deus cognoſcat per ſcientiam ſimplicis intelligentiæ quidditates poſſibiles, quæ aliquando erunt?

§. I.

Concluſio affirmatiua probatur.

Num. 1. *Prob. concluſio. Gonzal. Corneio. Vazquez. Suar.* CONCLVSIO eſt affirmatiua; illam tenet Mag. Gonzalez 1. *par. quæſt.* 14. *art.* 9. *diſput.* 39. *ſect.* 2. *in* 2. *concluſ.* Mag. Cornejo *diſput.* 1. *circa art.* 9. *dub.* 1. Vazquez *diſput.* 61. *cap.* 1. Suarez *lib.* 3. *de attributis poſitiuis c.* 4. quatenus docent iſti duo Auctores, omnia obiecta poſſibilia cognoſci à Deo per ſimplicem notitiam, eſtque communis apud omnes Auctores. Et probatur; quidditates poſſibiles, quæ aliquando erunt, cognoſcuntur à Deo per ſimplicem notitiam, eſtque communis apud omnes Auctores. Et probatur; quidditates poſſibiles, quæ aliquando erunt, cognoſcuntur à Deo, non *Minor probatur primo.* per ſcientiam viſionis: ergo per ſcientiam ſimplicis intelligentiæ. Conſequentia eſt bona. Maior certa, & minor probatur primo ex D. Tho. 1. *p. q.* 34. *art.* 3. aſſerente, Verbum diuinum procedere ex cognitione omnium poſſibilium; at non procedit ex ſcientia viſionis creaturarum, ſecundum prædicata neceſſaria: ergo nulla creatura, in quantum poſſibilis, cognoſcitur per ſcientiam viſionis.

Secundo, quidditates poſſibiles, quæ aliquando erunt, terminant neceſſariam Dei cognitionem; cum importent connexiones neceſſarias ſuorum prædicatorum; at ſcientia viſionis creaturarum eſt libera: ergo non cognoſcuntur à Deo per ſcientiam viſionis. Tertio; pro priori ante decretum, quod Deus habuit de exiſtentia horum poſſibilium, cognoſcebantur à Deo, quoad ſuas quidditates per ſcientiam ſimplicis intelligentiæ: ergo etiam in inſtanti decreti de illorum exiſtentia, cognoſcentur à Deo per eandem ſcientiam, & non per ſcientiam viſionis. Patet conſequentia: quia decretum liberum de illorum exiſtentia non tollit, quin pro eodem inſtanti illorum quidditates ſint cognoſcibiles ſcientia neceſſaria. 2 *Secundo.* *Tertio.*

Denique: ſicut per decretum liberum de futuritione redditur poſſibile futurum, ita per decretum liberum de non futuritione, redditur repugnans eius futuritio; ſed decretum liberum de non futuritione non tollit, quin pro eodem inſtanti cognoſcatur, quatenus poſſibile per ſcientiam ſimplicis notitiæ; & quatenus non futurum per ſcientiam liberam, ſeu viſionis: ergo pariter decretum liberum de futuritione non tollit quo minus pro eodem inſtanti cognoſcatur, quoad ſuam quidditatem per ſimplicem notitiam, & prout exiſtens per ſcientiam viſionis. 3 *Quarto.*

Secundo probatur concluſio. Obiectum ſcientiæ ſimplicis intelligentiæ non eſt quidditas rei ſub abſoluta negatione exiſtentiæ, ſeu futuritionis: ergo decretum de illius futuritione, ſeu exiſtentia non tollit quo minus ſcientiam ſimplicis intelligentiæ terminet. Conſequentia tenet, & antecedens probatur; ſi obiectum ſimplicis notitiæ eſſet quidditas rei ſub negatione abſoluta futuritionis, talis ſcientia non eſſet neceſſaria, ſed libera; at hoc eſt falſum: ergo eius obiectum non eſt quidditas ſub negatione abſoluta ad exiſtendum. Patet ſequela; quidditas poſſibilis conſtituitur ſub abſoluta negatione futuritionis per liberum decretum voluntatis diuinæ: ergo ſi eſſet obiectum ſimplicis notitiæ quidditas poſſibilis ſub negatione abſoluta futuritionis, talis ſcientia eſſet libera, & non neceſſaria. 4 *Concluſio oſtenditur ſecundo.*

§. II.

Argumenta diluuntur.

CONTRA concluſionem arguitur primo auctoritate D. Thom. *art.* 9. illis verbis; *Quædam enim, licet non ſint nunc in actu; tamen, vel fuerunt, vel erunt, & omnia iſta dicitur Deus ſcire ſcientia viſionis.* Et paucis interpoſitis, inquit: *Quædam vero ſunt, quæ ſunt in potentia Dei, vel creaturæ, quæ tamen nec ſunt, nec erunt, nec fuerunt, & reſpectu horum non dicitur habere ſcientiam viſionis, ſed ſimplicis intelligentiæ:* ergo ex mente D. Tho. illa, quæ ſunt, fuerunt, vel erunt, non cognoſcuntur à Deo per ſimplicem notitiam. 5 *Arguitur primo.*

Reſpondetur negando conſequentiam: quia D. Tho. reſpectu illorum, quæ futura ſunt, vel fuerunt, non appoſuit excluſiuam, ſed ſolum docuit, attingi per ſcientiam viſionis; non tamen negauit, ſimul etiam per ſimplicem notitiam cognoſci; imo cum reſpectu purè poſſibilium aſſeruerit, per ſimplicem notitiam attingi, non vero per ſcientiam viſionis; reſpectu vero futurorum non excluſerit ab illorum attingentia ſimplicem notitiam, videtur, id affirmare. 6 *Reſpond.*

Secundo arguitur: ſcientia ſimplicis intelligentiæ eſt notitia abſtractiua; at de poſſibilibus, quæ ſunt futura, Deus nequit habere notitiam abſtractiuam: ergo non attinguntur ab ipſo per ſimplicem notitiam. Conſequentia tenet, maior eſt certa, & minor probatur: eo ipſo quod decernantur futura, redduntur Deo phyſice in æternitate præſentia; at notitia abſtractiua, eſt notitia rei abſentis: ergo eo ipſo quod detur in Deo decretum de illorum futuritione, non poſſunt attingi à Deo per notitiam abſtractiuam. 7 *Arguitur ſecundo.*

Confirmatur: ad rationem notitiæ intuitiuæ ſufficit coexiſtentia rei pro inſtanti reali in menſura cognitionis, etiam ſi cognitio præcedat ipſam prioritate *à quo*, & cauſalitatis; ſed poſſibilia, quæ ſunt futura coexiſtunt Deo ratione decreti in menſura æternitatis: ergo quamuis diuina cognitio ea præcedat prioritate cauſalitatis, non erit abſtractiua, ſed intuitiua. Minor eſt certa, & maior in via Thomiſtarum nequit negari, aſſerentium ſcientiam viſionis eſſe cauſam rerum; & conſequenter priorem illis prioritate cauſalitatis, quo non obſtante, talis ſcientia eſt notitia intuitiua. 8 *Confirmatur.*

Vrgetur, & explicatur amplius. Ad rationem notitiæ abſtractiuæ requiritur obiectum abſens pro inſtanti reali cognitionis; at poſſibilia, quæ ſunt futura, non ſunt abſentia, ſeu non coexiſtentia pro inſtanti reali cognitionis diuinæ: ergo 9 *Confirmatur 2.*

nequeunt

nequeunt cognosci cognitione abstractiua. Minor est certa: quia coexistunt Deo in tota æternitate. Et maior probatur: non sufficit absentia, seu non coexistentia pro instanti rationis, seu pro priori *à quo*; alias scientia approbationis intuitiua non esset, cum præcedat creaturas prioritate *à quo*: ergo requiritur absentia, seu non coexistentiaa pro instanti reali.

10 *Respond. notando 1.* Ad hoc argumentum respondeo, concessa maiori, negando minorem. Ad cuius probationem, vt respondeatur; aduerto, quod ad rationem notitiæ abstractiuæ non est necessaria in eius obiecto absentia realis, idest, priuatio, seu negatio realis existentiæ, sed sufficit absentia negatiua obiectiua, nempè, quod cognitioni, vt præsens physicè non objiciatur; quamuis in re sit præsens. Hoc patet: tum quia alias, vt *supra* arguebamus, notitia Dei abstractiua esset libera semper, & nunquam daretur vlla scientia abstractiua necessaria in Deo: tum etiam, ex eo quod in nostro intellectu contingit, qui quamuis rem sibi coexistentem attingat; si tamen illam non cognoscat, prout sibi præsentem, non intuitiue, sed abstractiue dicitur illam cognoscere.

11 *Secundo* Aduerto secundo, quod quamuis quidditas possibilis per decretum reddatur physicè præsens, & coexistens Deo in mensura æternitatis, non tamen ita, quod illa coexistentia, seu præsentia sit illi essentialis; quod est certissimum. Vnde cognitio illam attingens quoad suam quidditatem, non attinget illam reduplicatiue vt præsentem, & coexistentem pro instanti reali: quia ergo simplex intelligentia Dei attingit quidditates possibiles, quantum ad quidditates; hinc fit, quod illi prout sic, non objiciantur vt physicè existentes, & consequenter, quod sit abstractiua.

12 *In forma respond.* Quibus positis sic in forma respondeo ad illius minoris probationem, distinguendo maiorem: redduntur præsentia præsentialitate illis essentiali cognoscibili per illarum quidditatiuam cognitionem, nego maiorem: accidentali, & non sic cognoscibili, concedo maiorem, & distinguo minorem; de ratione notitiæ abstractiuæ est, quod sit rei absentis absentia reali exercita, in re; nego minorem: absentia negatiua obiectiua, concedo minorem, & nego consequentiam. Ex quo ad confirma-

Ad 1. confirmationem. tionem constat solutio: maior namque est vera, si talis coexistentia per notitiam attingitur formaliter; secus si nō ita; & quia per cognitionem quidditatiuam Dei non attingitur talis coexistentia; bene tamen per scientiam approbationis; ideò hæc est intuitiua, quamuis præcedat prioritate causalitatis, secus vero illa.

13 *Ad 2.* Et ex hoc etiam ad secundam confirmationem respondetur, negando maiorem. Ad cuius probationem, concesso antecedenti, nego consequentiam: quia nec sufficit non coexistentia pro instanti *à quo*, seu causalitatis, nec requiritur negatio realis coexistentiæ, sed sufficit, quod, quamuis coexistat exercite, vt sic non cognoscatur, & quia per simplicem notitiam Dei non cognoscitur vt coexistens exercite, bene tamen per scientiam approbationis; hinc fit, quod ista intuitiua sit; illa vera abstractiua.

14 *Instabis.* Si in contrarium obijcias: non solum repugnat Deo cognoscere rem existentem, vt non existentem, sed etiam repugnat, illam non cognoscere vt existentem; primum namque opponitur eius veritati in cognoscendo, & secundum eius summæ sapientiæ: ergo non potest dari cognitio in Deo circa rem existentem physice in æternitate, qualiter possibilia existunt ratione decreti, quæ non terminetur ad illam coexistentiam; & consequenter ruit tota nostra doctrina, cui innitebatur argumenti solutio.

15 *Respond.* Respondeo, concesso antecedenti, distinguendo consequens: repugnat cognitio in Deo, quæ terminetur ad rem sic coexistentem, quin coexistantiam attingat sub aliqua formalitate, concedo consequentiam: sub omni sui conceptu, nego consequentiam: & ita contingit: cognitio namque scientifica Dei, licet sub ratione, qua est cognitio quidditatiua possibilium non attingat illorum existentiam; sub alio tamen conceptu, nempe sub conceptu liberæ, & visionis illam attingit; & sub priori dicimus, esse abstractiuam, & simplicem notitiam.

16 *Vltimo arguitur.* Denique arguitur: res physicè existens non potest cognosci vt possibilis pro instanti quo existit: ergo cum possibilia, de quibus loquimur, physice existant in æternitate, non poterunt cognosci vt possibilia; & consequenter, nec terminabunt simplicem notitiam. Probo antecedens primo; res sic existens non potest cognosci vt futura: ergo nec vt possibilis. Secundo: ideo perfectiones increatæ Dei non possunt cognosci vt possibiles, quia ab æterno existunt: ergo res omnis existens pro instanti, in quo existit, nequit vt possibilis cognosci.

17 *Respond.* Respondetur, possibilitatem dupliciter accipi, & pro potentia ad existendum, & non existendum; & pro non repugnantia ad existendum: res existens non potest cognosci, vt possibilis primo modo, pro instanti quo existit; bene tamen secundo modo; quia quando non existit, habet non repugnantiam ad existendum. Nec est eadem ratio de futuritione, quia futuritio in sui essentiali conceptu dicit negationem existentiæ, vt inferius magis constabit. Per quod soluitur prima antecedentis probatio. Ad secundam, quatenus distinctioni traditæ potest obstare, respondeo, non ideo præcisè perfectiones diuinas non posse à Deo cognosci vt possibiles, quia ab æterno existunt, sed quia existentia est illis essentialis: vnde non potest cognosci sine illa, quidditatiua cognitione.

Si dicas, possibilitas à nobis explicata est non repugnantia ad existendum; at Deus cognoscit suas perfectiones vt non repugnantes ad existendum: ergo cognoscit illas vt possibiles possibilitate explicata à Nobis; & consequenter abstractiue, si talis modus cognitionis possibilitatis obiecti, est sufficiens ad saluandam abstractiuam cognitionem. Respondeo, ad notitiam abstractiuam non sufficere cognosci obiectum vt non repugnans ad existendum quomodo libet, sed insuper requiritur, quod in sui essentiali conceptu existentiam exercitam non includat, quod saluatur in possibilibus creaturis, non vero in diuinis perfectionibus. Vnde dispar est ratio. 18 *Replicabis.* *Respond.*

DISPVTATIO XXXI.

Vtrum possibilia, quæ non sunt futura cognoscantur à Deo, quatenus non futura, per scientiam visionis?

§. I.

Relatis sententijs, vera eligitur.

DIXIMVS disputatione præcedenti, possibilia, quæ Deus decreuit fore, cognosci à diuino intellectu per simplicem notitiam quoad suas quidditates, & per scientiam visionis, quatenus existunt in æternitate. Modò inquirimus, an de possibilibus, quæ nunquam sunt futura, Deus habeat scientiam visionis, quatenus non sunt futura: quamuis illa sub ratione quidditatis attingat per simplicem notitiam? ver. gr. an negatio realis futuritionis alterius mundi, quem Deus decreuit, non fore, cognoscatur à Deo notitia intuitiua. Num. 1. *Sensus difficultatis aperitur.*

Et in vno omnes conueniunt; in eo videlicet, quod realem negationem futuritionis ex decreto de illis non producendis subortam cognoscit intellectus diuinus per scientiam liberam. An autem sit dicenda scientia visionis? non ita conueniunt; negat Caietanus circa *art. 9. §. ad hoc breuiter dicitur*, quem sequuntur alij Thomistæ. Id Caietanus probat, ex eo quod negatio per affirmationem cognoscitur, & illius genus, seu leges, sequitur tam in essendo, quam in cognoscendo; at ens in potentia per simplicem notitiam cognoscitur à Deo: ergo negatio futuritionis illius simplici etiam notitia cognosci debet. 2 *Caietani sententia.* *Probat illam Caietanus.*

Alij id ipsum sic probant: negatio futuritionis, seu existentiæ non est aliquid, sed purum nihil; at obiectum notitiæ intuitiuæ debet esse aliquid; cum debeat esse præsens: ergo negatio futuritionis, seu existentiæ non potest terminare intuitionem. Confirmatur; ex pura omissione decreti circa futuritionem rei, habetur negatio futuritionis: ergo est purum nihil; at ex eo quod per decretum positiuum habeatur, nihil ei entitatis, seu perfectionis accrescit, sed sola extrinseca denominatio ex decreto: ergo remanet purum nihil: & consequenter, quamuis decretum extrinsecè denominans intuitiuè attingatur; ipsa tamen negatio non terminabit intuitiuam notitiam. 3 *Aliorum fundamentum.* *Confirmant primo.*

Confirmatur secundo: negatio futuritionis conuenit possibili pro priori ante omne decretum; sed pro illo priori non datur in Deo intuitiua notitia alicuius extra se ipsum: ergo negatio non est sufficiens, vt terminet intuitiuam notitiam. Consequentia videtur bona, minor est certa, & maior probatur: quia hæc propositio est vera, loquendo de ente possibili ante omne decretum, *ens possibile non est futurum pro hoc priori*: ergo pro illo priori conuenit ei negatio futuritionis. *Secundo.*

Denique id ipsum docuisse videtur D. Thom. *art. 9.* vbi asserit, quod respectu eorum, quæ non sunt futura, Deus non habet scientiam visionis, sed simplicis notitiæ: ergo ex eius mente, sub nulla ratione cognoscuntur per scientiam visionis. Patet consequentia: nam quia futura cognoscuntur sub vna ratione, nempè sub ratione possibilis, per scientiam simplicis intelligentiæ, & sub alia per scientiam visionis, dixit, terminare scientiam visionis; non tamen exclusiuam apposuit de simplici notitia: ergo cum asseruerit, quod non futura, non terminant scien- 4 *Tertio ex D. Tho.*

scientiam visionis, sensit manifeste, sub nulla ratione illam terminare.

5 *Conclusio illa probat M. Gonzal. Hæc ratio non conuincit in contr.* His tamen non obstantibus, oppositum est asserendum cum M. Gonzalez *disp. 39 sect. 2. num. 13.* Quod probat prædictus Magister ab inconuenienti hoc modo: quia sequeretur, Deum intuitiue cognoscere peccata possibilia; cum cognoscat illa per gratiam, & virtutes, quæ intuitiue videntur à Deo. Cæterum hoc inconueniens non sequitur. Potest namque responderi, peccata possibilia cognosci per gratiam, non quatenus vt existens cognoscitur, sed quatenus cognoscitur vt possibilis: qua ratione terminat abstractiuam notitiam. Quare aliter est probanda nostra conclusio.

6 *Probatur conclusio primo euertendo. Caietani fundamentum. Antecedens probatur 1. Secundo.* Primo euertendo fundamentum Caietani: nam quamuis negatio cognoscatur per suum positiuum, tanquam per medium, & rationem formalem, non sequitur exinde, debere cognosci per eandem scientiam quoad rationem abstractiui, vel intuitiui: ergo fundamentum eius est nullum. Consequentia tenet, & antecedens probatur; tum quia illo non obstante entitas possibilis cognoscitur per scientiam necessariam, & negatio futuritionis illius per scientiam liberam: ergo pariter id non obstabit, vt quamuis possibile terminet simplicem notitiam, eius negatio terminet notitiam intuitiuam. Tum etiam, quia possibilia cognoscuntur à Deo ratione suæ omnipotentiæ; & tamen omnipotentiam intuitiue attingit, & possibilia abstractiue: ergo quod entitas possibilis cognoscatur à Deo per scientiam simplicis intelligentiæ, & sit ratio cognoscendi negationem futuritionis, non probat debere negationes per eandem scientiam *Tertio.* cognosci. Tum denique ad hominem, non enim potest Caietanus negare decretum liberum de non futuritione esse medium, & rationem in qua cognoscit Deus, negationem futuritionis, & tamen decretum intuitiuè attingitur à Deo, & negatio, in illius sententia, solum abstractiue: ergo pariter etiam ex eo quod cognoscatur per entitatem, & ratione illius, quæ abstractiue cognoscitur, non bene infertur, debere negationem abstractiue cognosci.

7 *Secundo probatur conclusio. Antecedens probatur 1.* Secundo probatur euertendo aliorum fundamentum: ex eo namque quod negatio sit nihil, non rectè infertur non posse intuitiuè cognosci: ergo fundamentum illud euanescit omnino. Antecedens ostenditur primo ex D. Thoma *art. 9.* in prioribus verbis conclusionis articuli, vbi sic habet: Deus scit omnia quæcumque sunt quocunque modo, scientia, scilicet, visionis; quæ verba, Caietano interprete, sic sunt intelligenda, quod Anti-Christum, v. g. cognoscit intellectus diuinus intuitiue, non solum pro tempore, quo Anti Christus existit, sed etiam pro tempore, quo non existit, intuendo videlicet, negationem existentiæ Anti-Christi pro nostro tempore: ergo ex eo quod negatio existentiæ futuritionis pure possibilium sit nihil, non bene infertur non posse terminare intuitiuam notitiam. Patet consequentia, quia etiam negatio existentiæ Anti-Christi pro hoc nostro tempore, est purum nihil.

8 *Secundo.* Secundo, quamuis negatio existentiæ nihil, prout opponitur enti reali positiuo, est tamen quid negatiuum; cum realiter existat, absque vllo nostri intellectus negotio: ergo sicut ob istam rationem, quatenus possibilis, terminat abstractiuam notitiam; ita pariter quatenus existens eo modo, quo est capax existentiæ terminare poterit intuitiuam. *Tertio.* Tertio, quamuis ens rationis sit purum nihil, prout *nihil* opponitur enti reali, terminat tamen intuitiuam notitiam, quatenus existit existentia conficta, cuius est capax: ergo pariter quamuis pura negatio sit nihil prout ly *nihil* opponitur enti positiuo, quando tamen de facto existit existentia reali negatiua, seu remotiua, cognosci poterit per notitiam intuitiuam. Patet consequentia; quia non est ratio cur definitio notitiæ intuitiuæ, quod videlicet sit *rei præsentis, vt præsens est*, debeat extendi ad præsentiam rationis entis conficti, & non ad præsentiam negationis, eo modo quo est capax illius.

9 *Confirmatur.* Confirmatur, & explicatur amplius; priuatio realis, v. g. visus, quando adest forma, cuius est priuatio, in subiecto cognoscitur notitia abstractiua: ergo quando ipsa existit, & non forma, cui opponitur, terminabit intuitiuam. Patet consequentia, tum primo, quia aliter cognoscitur ex parte rei cognitæ, quando ipsa existit, & non forma, cui opponitur, ac cognoscitur quando oppositum contingit; at hæc alietas non est in alio, quam penes intuitiuum, & abstractiuum: ergo cognoscitur intuitiue. Tum etiam; quia sicut est de ratione notitiæ intuitiuæ quod sit rei præsentis, ita de conceptu abstractiuæ, quod sit rei absentis; at quando consideratur vt possibilia, quamuis non sit res, cognoscitur abstractiue: ergo quando vt existens per modum remotionis cognoscitur, attingetur intuitiue, quamuis non sit præsens præsentia positiua.

10 *Ad motiua Caietani respond.* Nec motiua in oppositum vrgent, ex dictis namque illorum constat solutio. Ad primum ex Caietano adductum, respondeo, distinguendo antecedens: sequitur leges, & genus sui positiui quoad speciem actus, quo vtrumque attingitur, concedo antecedens: quoad denominationem actus ex parte rei attactæ desumpta, nego antecedens, & consequentiam. Et insto argumentum omnibus exemplis adductis pro nostra sententia in prima ratione. Itaque negatio, & oppositiuum, transeat quod debeant semper eodem actu, quoad speciem attingi, quando vnum primario, & aliud secundario attingitur, non tamen est necesse, quod si primarium attingitur sub denominatione intuitiui, & aliud similiter sub eadem denominatione attingatur; quia hæ denominationes desumuntur ex parte rei de materiali attactæ.

Sed dices, intuitiuum, & abstractiuum diuersificant actus secundum speciem: ergo si negatio, & positiuum attinguntur eodem actu secundum speciem, non potest negatio attingi intuitiue, & forma positiua abstractiue, vel è conuerso. Respondeo, illam sententiam, quæ notitiam essentialiter diuidit in intuitiuam, & abstractiuam, solum posse esse veram, quando intuitiuum, & abstractiuum conueniunt actui æque primo, & immediate, & desumuntur ex obiecto primario, non vero quando vnum conuenit primario, & aliud secundario, vnum desumitur ex parte obiecti primario attacti, aliud vero ex obiecto, quod secundario attingitur, qualiter in præsenti contingit. 11 *Instabis.* *Respond.*

Ad fundamentum, quo mouentur alij, respondetur ex dictis, quod quamuis negatio sit purum nihil prout ly *nihil* opponitur enti reali positiuo, est tamen aliquid reale priuatiuum, seu negatiuum, quod quandoque suo modo est possibile, & quandoque suo modo existens, & sicuti sub priori statu, attingitur per notitiam abstractiuam, ita sub secundo per intuitiuam. Ex quo ad primam confirmationem constat solutio. 12 *Ad fund. aliorum fundament. Ad 1. confirmationem.*

Ad secundam dicatur, possibili ante omne decretum, solum conuenire negationem futuritionis *neganter*, non vero *repugnanter*, idest, quod est verum dicere, quod pro illo priori non est futura, non tamen quod ei futuritio repugnet, negatio vero solum existit, quando subiectum est sub negatione formæ, taliter quod ei pro instanti reali repugnet forma opposita. Nec D. Thomas nobis aduersatur; imo potius fauet vt vidimus, vnde quando in loco allegato asseruit, quod circa illa, quæ non fuerunt, nec futura sunt, non habet Deus notitiam intuitiuam, seu scientiam visionis, loquutus fuit de illis, secundum suam positiuam entitatem, qua ratione certum est, quod non videntur intuitiue, vnde absolute dicuntur non videri à Deo, sicut de Petro, qui non existit absolute, & vere affirmatur, non videri à nobis, quamuis eius absentiam videamus, & absolute dicimus non videri lucem, quamuis lucis absentiam videamus. Non vero negauit Angelicus Doctor negationem futuritionis illorum in decreto intuitiuè videri. 13 *Ad 2.* *Ad 3.*

Sed contra hæc omnia obijciet aliquis primo; sequi ex dictis omnem notitiam abstractiuam esse essentialiter intuitiuam absentiæ obiecti, quod abstractiuè attingitur, quamuis ipsius obiecti abstractiua sit; consequens est falsum, & hucusque inauditum: ergo, & nostræ solutionis doctrina. Probatur sequela; notitia abstractiua essentialiter habet, quod sit notitia rei physicè absentis: ergo essentialiter habet attingere absentiam obiecti; at talis absentia præsens est suo modo, quamuis obiectum ipsum sit absens: ergo omnis notitia abstractiua essentialiter erit intuitiua absentiæ quamuis respectu obiecti de materiali attacti sit abstractiua. 14 *Instabis primo.*

Secundo, sequitur dari in Deo scientiam visionis, non solum ad intra, sed etiam ad extra, quæ sit necessaria; consequens aduersari videtur communi Theologorum sententiæ: ergo, & tradita doctrina. Patet sequela, negatio possibilitatis, seu existentiæ impossibilium, v. g. chimeræ, necessario existit eo modo, quo existere potest, nempe remotiuè: ergo pro vt sic necessario cognoscitur à Deo, sicuti, & impossibilia necessario cognoscuntur: ergo si sufficit vt negatio intuitiue videatur, quod cognoscatur vt existens eo modo, quo potest existere, talis negatio necessario videbitur; & consequenter dabitur in Deo scientia visionis, quæ sit necessaria. 15 *Secundo.*

Respondeo ad primam ex obiectionibus, negando sequelam; ad eius probationem, concesso antecedenti, distinguo consequens: habet essentialiter attingere absentiam obiecti *exercite* vt *quo*, concedo consequentiam: vt *quod*, nego consequentiam. Ad hoc autem quod esset notitia intuitiua respectu absentiæ obiecti, debebat illam vt *quod* attingere, sicuti quando tenebras attingimus vt *quod*, habemus illarum notitiam intuitiuam, quando vero lucem absentem cognoscimus, non cognita vt *quod* eius absentia, solum habemus abstractiuam notitiam. Ad secundam respondeo, admittendo sequelam, loquendo de scientia visionis; non entitatis positiuæ creatæ, sed repugnantiæ, & negationis entitatis. Nec in consequenti aliquod inconueniens inuenio, & quando Theologi communiter negant scientiam visionis extra perfectiones diuinas, quæ sit necessaria, loquuntur de scientia visionis entis positiui; quia cum de illius essentia existentia non sit; aliàs daretur aliquid positiuè æternum extra Deum; consequens sit, quod notitiam intuitiuam necessariam non possit terminare: in hoc autem; quod alicui negationi sit existentia, qua possit existere essentialis, nullum inconueniens apparet; & consequenter 16 *Ad 1. instantiam respond.* *Ad secundam.*

ter nec in eo quod scientiam visionis necessariam terminet.

17 *Vrgebis. Respond.* Instabis possibile in quantum tale non terminat intuitiuam notitiam: ergo nec impossibile, quod est tale essentialiter terminare poterit notitiam intuitiuam. Respondeo, concesso antecedenti, negando consequentiam: quia id quod est possibile, non existit in statu possibilitatis existentia positiua cuius est capax; & ideò notitiam intuitiuam non terminat: cæterum id, quod est essentialiter impossibile, essentialiter existit existentia negatiua; vnde terminare potest notitiam intuitiuam. Et hæc de ista Disputatione.

DISPVTATIO XXXII.

Vtrùm scientia diuina executiuè ad creaturarum productionem concurrat.

§. I.

Quibusdam præsuppositis referuntur sententiæ.

Num. 1. *Explicatur difficultatis sensus.* DEI scientiam directiuè ad productionem rerum concurrere extra controuersiam est. Dubitamus autem modò, an etiam executiuè: Cum autem in quolibet artifice creato plura ad artificiati productionem, seu factionem concurrant, voluntas vt mouens, scientia vt dirigens, & imperans, & vis executiua immediatè exequens, eo quod voluntas mouet, & intellectus dirigit, & imperat: modo vt plenius scientiæ diuinæ concursus ad creaturarum productionem agnoscatur, inquirimus, an præter hoc quod est dirigere, competat etiam scientiæ munus immediatè exequendi, & producendi creaturas? Quæ difficultas sub alijs terminis *infra quæst.* 15. *artic.* 1. solet à Thomistis, & alijs proponi, an scilicet, facultas executiua Dei, quæ formalissimè nihil est aliud, quam omnipotentia, ratione ratiocinata distinguatur ab intellectu, & voluntate? Et licet sub nostris, & sub alijs terminis idem inquiri videatur, non tamen vndequaque in idem coincidit; quia adhuc dato, quod vis executiua ab aliqua ex illis potentijs non distinguatur; restat vlterius quænam illarum sit in sensu formali, an intellectus, an voluntas, an vtraque simul, & adhuc conuicto, quod sit formalissimè, idem quod intellectus, restat inquirendum, quisnam ex eius actibus sit formalissimè, an sit intellectio formaliter, vel quid non illa distinctum? Sicut enim multi docentes processionem diuinam Verbi esse actum intellectus, dicunt tamen non esse formaliter intellectionem, sed productionem, seu dictionem: ita similiter, esto quispiam fateatur productionem creaturarum esse actum intellectus, asserere poterit, non esse intellectionem formaliter, sed productionem, seu quasi creaturarum distinctionem.

2 Et adhuc probato, quod actio creaturas producens sit formaliter intellectio, restat inquirendum vlterius, ad quod attributum intellectuale pertineat; an scilicet sit formaliter actus intellectus luminis principiorum, scientiæ, seu sapientiæ, prudentiæ, vel artis, quæ *supra* diximus attributaliter inter se distingui? Licet autem adæquatè in idem conueniat his, vel illis terminis proposita, non tamen potest sub nostris terminis ventilari, quin etiam quod in illis inquiritur, discutiatur.

3 *Omnipotentia, saltim ratione inadæquata distinguitur ab intellectu, & voluntate. Prob. 1. Secundo.* Ante cuius difficultatis plenam discursionem tanquam certum præmitto, vim executiuam ratione, saltim inadæquata ab illis potentijs distingui, & idem dicendum est de actuali productione ad actus illarum potentiarum comparata. Cuius ratio est, quia quæ definitione differunt, saltim ratione inadæquata, debent differre; at omnipotentia, & intellectus, atque voluntas differunt definitione, vt illas definienti constabit: ergo debent inter se differre ratione saltim inadæquata. Constat etiam ex eo quod intellectus secundum se non importat connotationem creaturarum, vt principium productiuum illarum, quam connotationem dicit omnipotentia, & illius actus: ergo sicuti actus liber differt à necessario ratione saltim inadæquata, & etiam scientia visionis à simplici notitia ob diuersa connotata, quæ important, pariter etiam omnipotentia, & actua illius ratione inadæquata distinguetur ab intellectu, & voluntate, illorumque actibus. Difficultas ergo consistit in eo, an sit constituenda inter illa virtualis adæquata attributalis distinctio, qualis inter intellectum, & voluntatem versatur?

4 *Secundum præsuppositum.* Secundo præmitto, omnipotentiam sumptam pro vi executiua in actu primo, virtualiter distingui ab actuali operatione, seu productione rerum, quod ex dictis *supra* colligitur, vbi satis ostendimus, actum intelligendi virtualiter ab intellectiua potentia differre: ergo pariter actus exequendi, seu actualis rerum productio à vi productiua in actu primo virtualiter debet differre.

5 *Tertium præsuppositum. Probatur.* Præmitto tertio; omnipotentiam sumptam in actu primo non esse formalissimè idem, quod scientia prout ab alijs attributis intellectualibus distincta. Et ratio ex ibidem dictis colligitur: Diximus enim ibi, scientiam in actu primo non esse attributum ab alijs distinctum, sed solum ab illis distingui, quatenus sumitur per modum actus secundi; at omnipotentia in actu primo nequit consistere in actu secundo alicuius potentiæ; tùm, quia habet rationem potentiæ: tùm etiam, quia nec in actu necessario simplicis notitiæ, nec in actu libero scientiæ visionis; aliàs posset deficere à Deo quoad denominationem omnipotentiæ: ergo nequit consistere formaliter omnipotentia in actu scientiæ, prout ab alijs attributis intellectualibus distincto, sed ad summum in illo prout sic, poterit actualis executio distingui, in quo nostrum dissidium versatur.

6 *Sententia Reijcitur.* Ex quo obiter manet expugnatus Molina, qui vt refert noster Albelda, loco inferius citando, docuit, omnipotentiam in actu libero voluntatis consistere. Ex cuius sententia manifestè colligitur, posse omnipotentiam Deo deficere, saltim quoad denominationem; sicuti & actus liber isto modo deficere potest, nisi velit Molina non consistere in illo sub ea ratione, qua liber est, & potest deficere, sed solum vt dicit entitatem, & perfectionem necessariam, quod an verum sit ex dicendis constabit.

7 *Prima sententia. Aureol. Durand. Suarez. Basil. Zumel.* His ita præmissis, circa præsentem difficultatem variant Auctores nedum exteri, verum etiam nostri Thomistæ, & in duas extremas sententias diuiduntur. Prima docet omnipotentiam, seu facultatem executiuam esse quid distinctum ab intellectu, & voluntate, & id ipsum fatetur de actu omnipotentiæ ad actus illarum potentiarum comparato. Ita Aureolus *int. dist.* 42. *art.* 2. Durandus *in prima dist.* 38. *q.* 1. Suarez *in Metaphys. disp.* 30. *sect.* 18. Basilius Poncius 1. *p. variar. disp. q.* 8. *Scholast. c.* 6. Zumel *inf. q.* 16. *art.* 1. *q. vnica* relati à Granados. Quam sententiam probabilem reputant omnes Thomistæ, licet magis communiter oppositæ adhæresnt sententiæ. Auctores tamen præfati non vno modo illam defendunt; Suarez namque sequutus Aureolum affirmat, omnipotentiam esse indistinctam à diuina essentia, & naturæ; cæteri vero eam à natura diuina attributaliter distingui, esseque attributum ab intellectu, & voluntate distinctum defendunt.

8 *Secunda. Ferrar. Caiet. Gonz. Scot. Molin. Valent. Granad. Hæc sententia variè à suis Auctoribus explicatur 1. explicatio.* Secunda per oppositum docet, omnipotentiam non distingui attributaliter adæquatè ab intellectu, & voluntate, sed ad aliquod illorum reduci. Ita magis communiter sentiunt Thomistæ, Ferrara *lib.* 2. *contra Gentes c.* 1. *§. vlt.* Caietanus 1. *p. q.* 25. *art.* 1. M. Gonzalez *ibid. disp.* 79. Scotus *in pr. dist.* 37. *q.* 1. Molina 1. *p. q.* 25. *art.* 1. *disp.* 2. Gregorius de Valentia *in eadem q. punct.* 1. Granadus *tract. de diuina Potentia disp.* 2. *sect.* 3. Qui etiam inter se diuiduntur, quibusdam asserentibus ad voluntatem spectare, non vero ad intellectum. Ita Scotus cum suis, quem sequitur Granadus, & inclinare videtur M. Gonzalez, quatenus locis *Disp. præced.* relatis, asseruit, voluntatem immediatius, quam intellectus rerum productionem attingere, quibus etiam consentire tenetur, Cornejo idem docens, quod M. Albelda de immediatiori concursu voluntatis ad res producendas *tract.* 1. *art.* 8. *dub.* 5.

9 *Secundus modus dicendi. Tertius.* Alijs asserentibus, omnipotentiam ab intellectu attributaliter non distingui, sed in illo consistere, non prout præcisè habet rationem scientiæ, sed prout superaddi vim productiuam, qua ratione voluntatem supponit. Ita Salmanticenses *tractat.* 5. *disput.* 5. *dub.* 3. Alijs medias incedentibus via, qui omnipotentiam in vtroque intellectu, scilicet, & voluntate constituunt; quam sententiam sequitur Vazquez *to.* 1. *in* 1. *p. disp.* 102. qui *cap.* 4. hoc discrimen inter intellectum, & voluntatem inuenit in ordine ad omnipotentiæ constitutionem, quod ex parte intellectus facultas proximè executiua non est intellectus quatenus est potentia, sed prout dicit actum, non scientia visionis, sed simplicis notitiæ. Ex parte vero voluntatis non est actus illius, sed ipsa volitiua potentia, est id in quo vis executiua consistit: ad actualem vero productionem ponit concurrere, & actum voluntatis æternum, & insuper actionem externam, qua Deus denominatur agens in tempore.

10 *D. Tho. vtrique sententiæ fauet.* Doctor noster Angelicus fauet vtrique sententiæ extremæ 1. *p. q.* 25. *art.* 1. *in solut. ad* 4. cui argumento duplicem solutionem adhibuit, asserens in prima: *Omnipotentiam non poni in Deo, vt distincta à scientia, & voluntate secundum rem, sed solum secundum rationem in quantum omnipotentia importat rationem principii executiui id quod voluntas imperat, & ad quod scientia dirigit.* In qua solutione fauet primæ sententiæ, quoad id in quo conueniunt illius Auctores. Addidit tamen aliam solutionem, his verbis: *Vel dicendum quod ipsa scientia, vel voluntas diuina secundum quod est principium effectiuum habet rationem potentiæ vnde consideratio scientiæ, & voluntatis præcedit in Deo considerationem potentiæ, sicut causa præcedit operationem, & effectum.* In qua solutione secundam

dam sententiam quoad id, in quo illius Auctores conueniunt expressit, & hoc fuit in causa, vt Thomistæ vtramque sententiam vt probabilem amplectantur. Quia tamen secunda solutio exprimit illius vltimam voluntatem vel vt melius dicam vltimum Sancti Doctoris iudicium; ideo in secundam sententiam magis communiter inclinant Thomistæ. An autem sit constituenda in voluntate, vel intellectu? nihil certum ex Doctore Angelico habetur. Sed vt quod illius menti conformius videtur producam: sit

§. II.

Facultatem executiuam in Deo distingui virtualiter ab essentia, probatur.

11 *Prima conclusio. Probatur ex D. Th.* PRIMA CONCLVSIO. *Facultas proxima executiua Dei ratione ratiocinata distinguitur ab essentia diuina tanquam attributum illius.* Hæc conclusio est D. Thom. expressa *q. 1. de Potentia art. 1. ad 9.* his verbis: *Potentia non intelligitur quasi quædam res addita supra essentiam, sed superaddit secundum intellectum solam relationem principij; ipsa enim essentia ex hoc, quod est principium agendi habet rationem potentiæ.* Et ad 14. *Potentia Dei non est media secundum rem, quia non distinguitur ab essentia nisi ratione, & ex hoc habetur, quod significetur vt medium.*

12 *Secundo probatur ratione.* Et probatur ratione; potentia executiua consistit in vi proximè productiua creaturarum ad extra; at vis proximè productiua virtualiter, & ratione ratiocinata à principio radicali distinguitur; ergo facultas proxima virtualiter attributaliter differt ab essentia diuina. Consequentia est legitima. Maior est certa, & minor ostenditur multipliciter.

Minor prob. 1. Primo, vis proximè intellectiua, & volitiua virtualiter attributaliter differunt à natura, quæ est radix intellectionis, iuxta magis communem sententiam, quam supra satis ostendimus: ergo vis proximè productiua virtualiter adæquatè differt ab essentia, quæ est remotum, & radicale principium continendi creaturas. *Secundo.* Secundo, facultas proximè productiua ad intra virtualiter differt à natura diuina: ergo pariter etiam facultas proximè productiua ad extra.

13 *Tertio.* Tertio, quæ gaudent diuersis specificatiuis virtualiter; distinguuntur virtualiter; at facultas proximè productiua, & essentia gaudent specificatiuis virtualiter distinctis: ergo virtualiter distinguuntur. Consequentia tenet. Maior est certa: ideò namque intellectus, & voluntas virtualiter differunt inter se, quia virtualiter specificantur ab specificatiuis virtualiter distinctis, intellectus, scilicet, à vero, & voluntas à bono. Minor autem probatur: essentia, seu natura diuina, vel à nullo specificatur, vel specificatur à propria existentia specificatione virtuali; at omnipotentia, seu virtus productiua vel specificatur virtualiter à creaturis, vt aliqui volunt vel à diuina essentia, quatenus est ratio obiectiua producendi creaturas, tanquam ab obiecto, & ab actuali illarum productione tanquam ab actu, sicut quævis aliæ potentiæ per actus; & obiecta specificantur: ergo habent virtualiter specificatiua virtualiter diuersa; & consequenter virtualiter inter se distinguuntur, sicut voluntas, & intellectus ob similem causam distinguuntur à diuina natura. *Quarto.* Denique minor principalis argumenti ostenditur: potentia productiua in creatis realiter ad minus formaliter ab essentia creaturæ distinguitur: ergo in diuinis vis productiua, & natura virtualiter, & ratione ratiocinata distinguuntur.

14 *Respondebis.* Respondebis, aliqua distingui realiter in creaturis, quæ tamen in Deo, nec virtualem adhuc retinent distinctionem, vt constat in relatione, & subsistentia, seu personalitate, quæ in creaturis realiter distinguuntur; & tamen in Deo non differunt adhuc virtualiter, saltim adæquatè, vt communiter docent Thomistæ contra Scotum, de constitutiuis personarum agentes. Constat etiam in specie, & intellectu creato, quæ inter se realiter distinguuntur, & tamen in Deo iuxta probabilissimam multorum Thomistarum sententiam virtualiter non distinguuntur: ergo ex hoc, quod potentia productiua, & natura realiter formaliter differant in creaturis, non benè infertur, quod debeant in Deo virtualem retinere distinctionem.

15 *Contra.* Sed contra sic instauro argumentum, quæ in creaturis distinguuntur realiter ex sola limitatione creata, non retinent in Deo virtualem adhuc distinctionem; cæterum illa, quæ ex proprijs conceptibus essentialiter distinguuntur, si inueniantur in Deo, debent reperiri cũ virtuali distinctione; at potentia productiua, & essentia in creaturis distinguuntur, non solũ ex limitatione creata, sed etiam ex proprijs conceptibus: ergo in Deo reperiuntur cum virtuali distinctione. Probo minorem; cæteræ facultates proximæ in creaturis repertæ, vt intellectus, voluntas, & aliæ, quamuis quod distinguantur realiter à natura sortiantur ex limitatione creata; quod autem inter se essentialiter distinguantur, ex proprijs conceptibus sortiuntur: ergo idem debet dici de potentia productiua, & essentia. Per quod constat exemplorum disparitas; relatio namque, & personalitas, solum distinguuntur ex limitatione creata, non vero ex proprijs conceptibus:

Sed dices; vnde prouenit, quod istorum distinctio non competat his ex proprijs conceptibus, bene tamen in nostro proposito? Respondeo, inde colligi, quia potentia productiua, & essentia distinguuntur ex diuersis specificatiuis; vel ex eo quod vnum specificatur ab alio, nempe potentia, natura vero à nullo recipit suam specificationem: distinctio autem, quæ prouenit ex intraneis specificatiuis, ortum habet ex proprijs conceptibus. Cæterum distinctio relationis à personalitate in creaturis, oritur ex hoc, quod relatio est accidens; personalitas vero substantia, ratio vero accidentis non est intranea relationi ex communi conceptu; aliàs ei repugnaret reperiri in diuinis; vnde illarum distinctio non habetur ex suis proprijs, & intraneis conceptibus. 16 *Oppones. Respond.*

Dices; etiam relationi prouenit distinctio à personalitate ex suo intrinseco specificatiuo: ruit ergo disparitas assignata. Probatur antecedens; prouenit ei ex eo quod specificatur à termino per modum puri termini; personalitas vero non ita, sed specificatur à se: ergo distinctio illorum nascitur ex proprijs conceptibus. Respondeo, negando antecedens. quia quamuis relatio specificetur à termino, hæc tamen specificatio, non repugnat personalitati vt sic, sed solum illi, quæ est absoluta, non vero abstrahenti ab absoluta, & relatiua; quia cum personalitas petat constituere personam distinctam, & alteri incommunicabilem, & hæc incommunicabilitas in diuinis oriri non possit, nisi ex relatiuo conceptu; consequens fit, quod sit dabilis aliqua personalitas, quæ ex proprio conceptu sit relatiua; ac proinde, quæ petat sui specificationem à termino accipere; ac per consequens specificatio relationis non repugnat personalitati ex communi personalitatis conceptu; tunc autem ex specificatiuis oritur distinctio, quando taliter vnum specificatur ab aliquo, quod talis specificatio alteri repugnat. 17 *Instabis* *Respond.*

Ex quo iterum modificatur nostrum argumentum, quando vnius specificatio alteri repugnat, distinguuntur ex proprijs conceptibus; sed sic contingit inter potentiam proximè productiuam, & essentiam: ergo distinguuntur ex proprijs conceptibus. Illatio tenet, & minorem ostendo: specificatio propria voluntatis, & intellectus repugnat essentiæ, & naturæ intellectuali ex proprio conceptu: ergo pariter specificatio productiua potentiæ repugnat essentiæ ex proprio conceptu. 18 *Instauratur ratio probatiua.*

Confirmatur, & explicatur; quia vt docet Suarez, quem in hac conclusione impugnamus, omnipotentia competit Deo ex ratione, qua est infinitus in ratione entis, intellectus vero competit ei ea ratione, qua est infinitus in ratione intellectiui, & voluntas secundum quod infinitatem habet in ratione volitiui: ergo sicuti proxima facultas intellectiua, & volitiua, non competunt Deo secundum communem rationem intellectiui, & volitiui radicaliter, cum virtuali indiuisibilitate, sed virtualiter distinguuntur ab illo prout sic; pariter etiam essentia diuina non erit proximè productiua sub conceptu essentiæ, sed sub aliquo ab illa virtualiter dimanante, virtualiterque ab illa distincto. Quod docuit D. Tho. *q. 1. de Potentia art. 5. in corpore*, dicens, potentiam Dei radicari in eius essentia. Et similiter, sicut specificatio potentiæ proximè intellectiuæ, & proximè volitiuæ repugnat naturæ radicaliter volitiuæ, & intellectiuæ secundum conceptum naturæ: ita specificatio potentiæ proximè productiuæ ad extra, repugnare debet essentiæ, secundum conceptum essentiæ. 19 *Confirmatur.*

Accipite etiam in huius rei confirmationem fundamentum, quo agit aduersus Suarez M. Basilius sic arguens; prius intelliguntur competere Deo intellectus, & voluntas, quam omnipotentia: ergo nequit esse indistincta virtualiter à diuina natura. Antecedens sic probat primo: prius intelligimus diuinam naturam constitutam, & perfectam in ordine ad se, quam in in ordine ad alia; at per intellectum, & voluntatem intelligitur perfici in ordine ad se, per omnipotentiam vero in ordine ad alia: ergo prius intelligitur Deus intellectiuus, & volitiuus, quam intelligatur omnipotens. Secundo probat idem antecedens ex ordine, quem actus illorum attributorum seruant inter se, prior est enim directio intellectus, & voluntatis motio, quam omnipotentiæ executio; at virtutes in actu primo seruant inter se eundem ordinem, quem illarum actus: ergo priores sunt prioritate rationis cum fundamento in re intellectus, & voluntas in Deo, quam vis, seu facultas executiua; at diuina quoad omnia, quæ de illa attributaliter non distinguuntur præintelligi debet completa ante attributorum virtualem emanationem: ergo omnipotentia attributaliter ab illa debet distingui. 20 *Alia impugnatio M. Basilij contra Suarez.*

§. III.

§. III.

Non distinguitur ab intellectu, & voluntate.

21 SECVNDA CONCLVSIO. *Vis proximè productiua creaturarum ad extra non est attributum distinctum ad intellectu, & voluntate.* Hanc statuo aduersus secundum modum explicandi primam sententiam. Moueor ad illam primo ex secunda solutione, quam Doctor Angelicus argumento illi quarto subiecit, qua, quia vltimo traditur, videtur esse magis ad illius mentem. Moueor secundo his rationibus non inefficacibus. Illa, quæ in aliqua perfecta creatura absque distinctione inueniuntur, à fortiori debent in Deo absque distinctione reperiri; sed vis executiua motus reperitur in Angelo absque distinctione ab intellectu, & voluntate: ergo à fortiori non debent in Deo virtualiter attributaliter distingui. Consequentia est legitima.

22 Maior omnibus constans, & minorem in hunc modum ostendo: primo ex D. Tho. 1. *p. q.* 54. *art.* 5. asserente, in Angelis solum dari intellectiuam potentiam, & voluntatem. Et duplici ratione probatur; natura Angelica est purè spiritualis, & intellectualis: ergo solum possunt illi conuenire intellectuales potentiæ; sed potentia loco motiua, realiter ab intellectu, & voluntate distincta, intellectualis non est: ergo nequit in Angelo admitti. Antecedens primum est certum ex differentia, quæ inter animam rationalem, & Angelicam naturam versatur; illa namque est in confinio corporalium, & spiritualium, & ideò vtrumque extremum participat; ista vero nihil corporeitatis admittit, sed complete spiritualis est, & consequenter purè intellectualis. Prima vero consequentia constat primo: quia potentiæ debent suæ radici proportionari, eius naturam sapere, & redolere, quo circa corporeæ naturæ, corporeæ potentiæ, & spirituali spirituales, & mixtæ vtriusque generis potentiæ accommodantur: ergo naturæ purè intellectuali, solum possunt aptari intellectuales potentiæ; tùm etiam, quia animæ separatæ à corpore, solum intellectuales potentiæ conueniunt, quia statum habet purè intellectualem: ergo à fortiori habenti essentiam purè intellectualem solæ intellectuales potentiæ possunt competere.

23 Minor vero subsumpta probatur: illa potentia est intellectualis, quæ vel est apprehensiua, vt intellectus, vel à præantecedenti apprehensione essentialiter in suis actibus pendet, vt voluntas, quæ nihil potest velle, nisi ab intellectu cognitum, & apprehensum præexistat; at potentia illa si realiter distincta ponatur ab intellectu, & voluntate, nec apprehensiua erit, nec ab apprehensione antecedenti in suis actibus necessario pendebit: ergo intellectualis non erit; & consequenter in Angelis non est admittenda.

24 Respondebis primo; potentiam istam esto realiter distincta ab intellectu, & voluntate ponatur, fore intellectualem, eo quod medio intellectu, & voluntate consequitur. Sed contra, eo ipso quod actus istius potentiæ per se non dependeat ab actibus intellectus, & voluntatis, nec ipsa medio intellectu, & voluntate potest resultare: ergo non stat solutio cum independentia actus illius ab actibus illarum potentiarum. Probo antecedens: tùm ab exemplo; quia namque voluntas medio intellectu consequitur, & ab illo in sui resultantia dependet, actus voluntatis, actum intellectus necessario supponit, & ab illo dependet: ergo si è contra, actus illius potentiæ non necessario pendent ab actibus intellectus, & voluntatis: pariter nec ipsa potentia vllam ab illis dependentiā, vt resultet habebit. Tùm etiam ratione; eundem ordinem seruant inter se actus potentiarum, quem habent potentiæ; eo quod in actibus natura potentiarum exprimitur: ergo si actus inter se non dependent, nec potentiæ inter se dependentiam habebunt.

25 Respondebis secundo, sufficere ad hoc, quod illa potentia rationalis sit, quod in suis actibus habeat dependentiam ab actibus intellectus, licet non essentialem, sed quoad coaptationem, vt rationi subdi possit, & in suis actibus à ratione imperari. Sed contra, omnes potentiæ animæ sensitiuæ rationi subduntur, & tamen rationales non sunt: ergo illa dependentia non sufficit ad constituendam rationalem potentiam.

26 Respondebis tertio, actus illius potentiæ dependere essentialiter ab actibus intellectus, & voluntatis, & hoc ideò, quia cum debeant esse liberi, & non possit libertas haberi, nisi ex actu voluntatis; consequens fit, quod actus prædictæ potentiæ esto realiter distinguatur ab alijs, fieri non possint, nisi ex præuijs actibus voluntatis, & intellectus. Sed contra primo: quia nulla est ratio, vt illa potentia aliquem actum necessarium habere non possit, maximè cum voluntas, quæ inter alias potentias primatum quoad libertatem obtinet, aliquos actus necessarios exerceat. Secundo: nullus actus etiam voluntatis essentialiter est liber, sed libertas pertinet ad exercitium actus, quo circa communiter dicitur actum necessarium, & liberum esse eiusdem speciei, si circa idem obiectum versentur: ergo actus illius potentiæ non erunt essentialiter liberi; alias non apparet aliqua ratio, cur quoad exercitium necessario libertatem exposcant: ergo nec potest aliqua ratio reddi, cur ab actibus voluntatis, & intellectus dependeat si semel ab illis realiter distincta asseratur.

27 *Tertio prob. minor principalis posita numero 22.* Tertio, minor principalis suadetur: omnis potentia competens Angelo, debet esse entitatiuè immaterialis; sed si prædicta potentia realiter distincta ponatur ab intellectu, & voluntate, necessario erit materialis: ergo nequit sic distincta constitui. Maior est certa. Et minor ostenditur primo: quia illa potentia si distincta ponatur, debet specificari ab obiecto mobili, & ab actu mouendi, non autem à vero, & bono, sed sic specificata, non potest non esse materialis; cum obiectum, & actio materialia sint, maximè in sententia Basilij constituentis actionem illam transeuntem formaliter in subiectum, & actum per motum: ergo necessario erit materialis.

28 *Respondebis. Contra.* Si dicas, modum attingendi esse immaterialem: obstat in contra; nullam potentiam aliam ab ista dari, quæ adæquate specificetur ab obiecto materiali, & materiali actione, & modo immateriali in illa feratur: ergo voluntariè id asseritur in prædicta potentia. Secundo minor principalis probatur; omnis potentia immaterialis potest suum obiectum primarium in communi attingere, & non solum in particulari, vt constabit discurrenti per alias; intellectus namque, quia immaterialis est, nedum attingit verum in singulari; sed etiam in communi, voluntas fertur in bonum nedum singulariter, sed etiam vniuersaliter tantum; at talis potentia si detur realiter ab alijs distincta, non poterit suum obiectum in communi attingere, sed tantummodo in singulari: ergo immaterialis esse non poterit.

29 *Oppones.* Sed obijcies contra primam probationem minoris; non repugnat spirituali actioni à materiali termino speciem desumere: ergo nec spirituali potentiæ poterit repugnare, ab obiecto materiali specificari. Consequentia tenet à paritate rationis, & antecedens probo; actio, qua Angelus corpora mouet, & simul mouetur in communiori Thomistarum sententia, est formaliter immanens, & solum virtualiter transiens, & tamen à termino producto, qui est quid corporeum speciem desumit: ergo spirituali actioni non repugnat à materiali termino specificari. *Respond.* Respondeo, negando antecedens. Ad cuius probationem, concessa maiori, nego minorem: quia eo ipso quod illa actio non sit, nisi virtualiter transiens, debet esse formaliter immanens; & consequenter secundum suum primarium conceptum debet esse, vel volitio, vel intellectio, & solum sub quadam formalitate in eadem entitate secundario reperta, habet esse termini materialis productio, ac proinde illius specificatio, non à motu producto, sed à bono, aut vero primario per illam attacto desumitur.

30 *Instabis.* Sed instabis, sub illa formalitate productionis, quam nos secundariam vocamus, necessario à termino materiali producto speciem desumit: ergo iam non repugnat alicui formalitati spirituali ab aliquo corpore specificari. *Respond.* Respondeo, negando antecedens: quia eo ipso, quod sit secundaria formalitas, debet sequi leges primariæ, & ab eodem à quo illa specificari; aliàs si specificatiua diuersa haberent, non coincidere coincidentia formali in eadem essentia. Nec refert, quod sub illa denominatione, productionis videlicet, non terminetur ad verum, aut bonum; quia vt ab illis speciem desumat, sufficit sub primario conceptu verum, & bonum attingere. *Vrgebis.* Vrgebis, sub illa formalitate habet aliquod specificatiuum, non verum, aut bonum; cum illa prout sic non attingat: ergo speciem desumit à termino producto. *Respond.* Respondeo, distinguendo maiorem: distinctum ab illo, à quo prima formalitas specificatur, nego maiorem: idem quod illa, concedo maiorem, & nego minorem: quia ad hoc necessarium nón est, quod illa formalitas circa verum, & bonum, versetur formaliter, sed sufficit, quod prima, cui adiungitur, & quam intime claudit circa illa versetur, vt sub omni ratione à vero, & bono specificationem recipiat.

31 *Tertio probatur conclusio* Tertio principaliter probatur conclusio; cuiuis potentiæ virtualiter attributaliter ab alia distinctæ, debet correspondere actio virtualiter distincta, à qua suam specificationem diuersam accipiat; at omnis potentiæ, seu facultati proximè productiuæ, nequit correspondere in Deo actio virtualiter distincta ab actibus intellectus, & voluntatis: ergo nec ipsa potest virtualiter attributaliter à prædictis potentijs distingui. Consequentia tenet. Maior constat ex illo axiomate communi, quod potentiæ sunt propter actus, & ab illis specificantur. Et minor, in qua est difficultas, suadetur, quia talis actio; cum Deus per illam operans constituatur, debet esse formaliter immanens; sed omnis actio formaliter immanens, est formaliter actio intellectus, aut voluntatis in natura intellectuali: ergo nequit in Deo actio ab illis virtualiter distincta assignari, à quo vis executiua, à prædictis potentijs virtualiter distincta speciem desumat.

32 *Respōdetur* Respondet Mag. Basilius sequutus Vazquez, negando maiorem: quod videlicet, actio, qua Deus constituitur operans, imma-

in contra primo D. Thom. 2. *Contra Gentes cap.* 23. *ratione* 4. illis verbis: *Diuina actio non potest esse de genere illarum actionum, quæ non sunt in agente; cum sua actio sit quæ substantia*: ergo sentit expressè, vel actionem transeuntem debere formaliter recipi in passo; vel dato, quod sufficiat terminatiue, recipi debere esse per ordinationem ad terminum in receptum, quorum neutrum potest diuinæ actioni competere. Patet consequentia; quia D. Thomas asserit diuinam actionem non esse de genere illarum actionum, quæ non sunt in agente: ergo sentit ei aliquid deesse ex requisitis ad actionem formaliter transeuntem: ergo vel quia deficit ei formalis receptio, quæ in sententia, quam veriorem reputo, exigitur, vel ordinatio per se ad terminum ad extra productum, quo deficiente; cum id ad actionem transeuntem desideretur, non poterit esse formaliter transiens.

44 *Contra 2.* Secundo; quia dato quod actio transiens, formaliter talis non exposcat, nec in se ipsa ad passum transire, nec posse ordinari ad terminum productum, nulla est assignabilis ratio cur non possit in eadem formalitate absque virtuali distinctione adæquata cum actione immanente coincidere: ergo sic distincta constitui non debet; ac proinde, nec cum sufficienti discrimine ad diuersificandas potentias virtualiter adæquate. Respondebis, esse sufficientem rationem, quod in his inferioribus cum essentiali distinctione inueniuntur. *Respondebis. Contra.* Sed contra; practicum, & speculatiuum essentialiter in formis inferioribus distinguuntur, & in aliquorum sententia, actus liber à necessario essentialiter differt; & tamen in Deo inueniuntur vnita absque virtuali distinctione adæquata: ergo pariter transiens, & immanens, quamuis in inferioribus actionibus essentialem distinctionem obtineant, poterunt absque distinctione adæquata in eadem actione diuina adunari.

§. IV.

Vlterior nostræ conclusionis probatio.

45 *Quarto probatur conclusio.* QVARTO principaliter conclusionem confirmo, vt potentiæ virtualiter distinguantur in Deo, debemus eis diuersa obiecta assignare; sed omnipotentiæ assignari non potest obiectum specificatiuum virtualiter ab obiecto voluntatis, & intellectus distinctum: ergo distinctio omnipotentiæ ab illis, possibilis non debet censeri. *Respondebis 1. contra.* Respondebis primo, obiectum omnipotentiæ esse creaturas, intellectus autem, & voluntas diuina à vero, & bono diuino speciem desumunt; vnde iam assignantur eis obiecta diuersa. Sed contra, creaturæ, nec formaliter, nec virtualiter, specificare possunt omnipotentiam diuinam: ergo solutio est falsa. Probo antecedens; & quidem de specificatione formali notum videtur; specificatiuum enim, si propriè, & formaliter tale sit, obtinet rationem causæ respectu specificati, omni autem perfectioni diuinæ ab aliquo creato, vt à vera, & reali causa dependere repugnat. Quod autem etiam virtualis specificatio non exerceatur, sic potest ostendi; tunc inter aliqua duo interuenit specificatio, vel dependentia virtualis, quando ita comparantur, quod si distinguerentur realiter formaliter, vnum ab alio realiter formaliter causarentur; at omnipotentia de facto distinguitur realiter à creaturis, & tamen de facto non dependet ab illis vt ab specificantibus: ergo creaturæ non specificant virtualiter diuinam omnipotentiam.

46 *Respondebis 2. Contra.* Respondebis secundo; ipsam diuinam essentiam, quatenus est ratio factibilium, posse sufficienter obiectiue distinguere omnipotentiam ab intellectu, qui specificatur ab illa sub ratione veri, & à voluntate, quæ ab illa sub ratione boni suam specificationem desumit. Sed contra; diuina essentia, vel est ratio factibilium quatenus habet rationem finis vltimi, vel quatenus est omnium exemplar, & idæa; si primum dicatur, pertinet ad rationem boni, quæ est formale obiectum voluntatis diuinæ; si secundum asseratur, pertinet ad rationem veri practici, quæ sub obiecto intellectus continetur: ergo nō assignatur ratio obiectiua sufficiens ad distinguendam omnipotentiam ab intellectu, & voluntate distinctione attributali adæquata.

47 *Confirmatur.* Confirmatur, & explicatur hoc: intellectus practicus diuinus in quantum talis respicit Dei essentiam in quantum est ratio faciendi creaturas, quæ contradictionem non implicant; & tamen non distinguitur attributaliter ab intellectu speculatiuo, illam respiciente sub ratione intelligibilis: ergo diuina essentia, vt est ratio obiectiua factibilium, sufficiens non est ad distinguendam attributaliter omnipotentiam ab intellectu. Consequentia cum minori constat, & maior probatur; intellectus dicitur practicus, quatenus extenditur, & quasi ordinatur ad opus: ergo intellectus diuinus in quantum practicus respicit essentiam diuinam, vt est ratio operandi, vel faciendi creaturas.

48 Respondebis; respicere diuinam essentiam vt est ratio faciendi, vel producendi creaturas *directiuè*, non vero prout est ratio illas *executiuè* producendi, sed isto modo ad omnipotentiam, quæ est vis executiua comparatur. *Respondebis.* Sed contra; essentia diuina vt est ratio obiectiua producendi creaturas obiectiue, non est sufficiens ad distinguendum intellectum practicum ab speculatiuo, qui illam respicit, vt cognoscibilem, tamquam duo attributa: ergo pariter diuina essentia, vt est ratio producendi creaturas exequutiue, distinguere non poterit obiectiue omnipotentiam ab intellectu practico, qui ad illam comparatur, vt est ratio producendi creaturas regulatiue. *Contra.* Antecedens suppono, & probo consequentiam; quia non magis distat diuina essentia, vt est ratio exequendi à se ipsa, vt est ratio regulandi productionem creaturarum, quam ipsa vt est ratio regulandi, à se ipsa vt est ratio cognoscendi: ergo si essentia vt est ratio regulandi non est obiectiue distincta à se ipsa, vt ratio cognoscendi sufficienter ad multiplicanda attributa; pariter etiam essentia vt ratio producendi, & vt ratio regulandi nequibit diuersa specificare attributa.

49 *Confirmatur.* Confirmatur, & vrgetur amplius; in essentia considerata obiectiue inueniuntur ratio veri, & boni, quæ attributaliter distinguuntur, & idcirco obiectiue deriuant in intellectum, & voluntatem, attributalem etiam distinctionem; at diuina essentia vt est obiectiue ratio faciendi, non distinguitur à se ipsa vt est idæa, seu ratio dirigens obiectiue distinctione attributali adæquata, nec quis vnquam talem distinctionem agnouit: ergo nec in potentias directiuam, scilicet, & executiuam, distinctionem adæquatam attributalem, poterunt deriuare. Et quidem si obiectiue dirigere, & esse rationem obiectiuam exequendi, non multiplicat in Deo attributa, cur dirigere, & exequi ad diuersa attributa debet spectare?

50 *Respondebis 3. Contra 1.* Tertio respondebis; omnipotentiam specificari, vel à creaturis vt non repugnantibus, vel à diuina essentia vt non repugnante, & vt est ratio attingendi non repugnantes creaturas; quam doctrinam videtur tradere M. Basilius loco *vbi supra*. Sed contra primo; quia in primis à creaturis vt non repugnantibus specificationem omnipotentiæ desumi non posse, constat ex impugnatione primæ solutionis. *Secundo.* Deinde, non repugnantia diuinæ essentiæ, illam specificare non potest; quia obiectum formale omnipotentiæ per quid positiuum debet constitui, & non per negationem. *Respondebis. Contra 1.* Dices, positiuum, quo constituitur esse ipsam rationem entis, quę est quid distinctum à ratione veri, & boni specificantibus voluntatem, & intellectum. Sed contra primo, specificatiuum intellectus est quidditas sub ratione quidditatis, veritate ingrediente tanquam cognitione: ergo per rationem entitatis, nequit constitui obiectum omnipotentiæ ab alijs distinctum.

51 *Secundo.* Secundo; quia vt M. Basilius fatetur, prius intelligitur cum fundamentum in re diuina natura intellectus, & voluntas, & quam omnipotentia; sed si ita speciem desumeret ab ente sub ratione entitatis non repugnantis, prior esset omnipotentia: ergo ista solutio cum illius doctrina nequit subsistere. Consequentia tenet: maior est doctrina expressa prædicti Magistri. Et minorem sic probo: quia potentiæ seruant inter se eundem ordinem prioritatis, quem illarum rationes obiectiuæ, ideoque intellectus præcedit voluntatem, quia ratio veri, seu entis specificatiua intellectus prior est ratione boni voluntatem specificante; at entitas sub conceptu entitatis non repugnantis est prior rationibus veri, & boni: ergo si ab illa specificatur omnipotentia, erit prior voluntate, & intellectu. Consequentia tenet. Maior constat, & minor omnibus nota videtur; quia verum, & bonum sunt passiones entis: ergo subsequuntur ad rationem entis. Et insuper suadetur ad hominem; ideo M. Basilius asseruit, intellectum, & voluntatem debere omnipotentiam præire; quia prius debet aliquid intelligi constitutum in se, quam in ordine ad alia; at conceptus entitatis non repugnantis, est conceptus absolutus, & ad se, ratio autem veri, & boni ordinant, vel connectunt entitatem cum intellectu, & voluntate: ergo ratio entis vt non repugnantis est prior vero, & bono intellectum, & voluntatem specificantibus.

Vltimo probatur conclusio. Denique principaliter nostram conclusionem ostendo; si omnipotentia deberet ab intellectu, & voluntate distingui, maximè quia respondent intellectui, voluntati & potentiæ productiuæ creatis essentialiter inter se distinctis, ex quo intellectus noster fundamentum desumit ad distinguenda attributa diuina distinctione rationis, vel quia conceptus omnipotentiæ explicitus nobis non offert explicitum voluntatis, aut intellectus conceptum; sed neutra ex his rationibus est alicuius roboris: ergo. Consequentia tenet. Maior adducit duo ex præcipuis fundamentis prædicti Magistri, & minorem ostendo; scientia practica, & speculatiua in creatis realiter essentialiter distinguuntur, similiter species, & intellectus, & tamen iuxta multorum sententiam satis probabilem, non distinguuntur attributaliter in Deo: ergo illud fundamentum non subsistit.

Si dicas, in aliquibus creaturis prædicta inueniri indistincta,

53 *Respondetur.* vt in nostra Theologia, & scientia Angelorum practicum, & speculatiuum formaliter identificata inueniuntur, & in Angelo ratio speciei, & naturæ, vel intellectus. Illud autem debet intelligi, quando in omnibus creaturis essentialiter realiter distinguuntur. *Contra 1.* Obstat in contrarium primo, quia vt superius arguebam, etiam ratio potentiæ executiuæ motus in Angelis identificata inuenitur, cum intellectu, vel voluntate: ergo solutio ruit. *Secundo.* Secundo, & vrgentius; ratio actionis, personalitatis, & relationis prædicamentalis in omnibus creaturis essentialiter distinguuntur, nec in vlla identificata inueniuntur, saltim identificatione formali; & tamen in Patre diuino relatio Paternitatis, personalitatis, & generatio actiua in eadem formalitate identificata inueniuntur: ergo adhuc cum limitatione assignata prædictum fundamentum euertitur. *Minor probatur primo.* Minorem sic probo, tum quia communiter contra Scotum defenditur, diuinas personas relationibus prædicamentalibus constitui; ac proinde relatio est formalissime personalitas, aliàs si in sensu identico dicta constitutio deberet intelligi, nihil contra Scotum defenderetur.

54 *Secundo.* Secundo ex communi axiomate asserente, in diuinis omnia esse communia, nisi quæ relationem formaliter important; at personalitas, relatio Paternitatis, & generatio actiua communia non sunt: ergo formaliter pertinent ad lineam relationis; non autem datur in Patre æterno triplex relatio adæquate distincta: ergo prædicta tria adæquate non distinguuntur. Ex quo etiam secundum fundamentum euertitur, Paternitas namque quatenus relatio est non explicat personalitatem, nec generationem actiuam, neque è contra; & tamen non distinguuntur adæquatè: ergo quod omnipotentiæ conceptus explicitus, non dicat explicite intellectum, & voluntatem, non rectè infert distinctionem virtualem adæquatam, inter illa versari.

§. V.

Explicatur in quo ex diuinis attributis consistat.

55 *Tertia conclusio.* TERTIA CONCLVSIO. *Omnipotentia non consistit formaliter in voluntate, & intellectu adæquate, & ex æquo, nec in voluntate, sed in intellectu, non prout dicit actum secundum, sed in actu primo considerato.* *Prima pars probatur.* Prima pars huius conclusionis probatur: vis exequutiua est simplex attributum in Deo: ergo ex voluntate, & intellectu ex æquo concurrentibus nequit conflari. Consequentia tenet, & antecedens constare videtur; tum, quia vis appetitiua est simplex attributum, & etiam vis intellectiua: ergo etiam vis exequutiua in vno simplici attributo consistit. Tum etiam, quia in nobis quamuis ad exequendum artificiatum aliquod plures potentiæ suo modo concurrant, vis tamen, quæ elicitiuè, seu exequutiuè concurrit, est vnica, & simplex potentia ex pluribus non conflata: ergo pariter in Deo in simplici attributo debet consistere. Tum denique quia actio quæ est actualis productio, seu exequutio, est vna simplex actio, non ex actu intellectus, & voluntatis ex æquo conflata: ergo pariter vis exequutiua vnicum simplex attributum erit. Consequentia tenet, & antecedens omnibus constat, vnius namque termini numquam datur duplex productio, aut causa, sed vnica tantum, sicut productio passiua.

56 *Secunda pars conclusionis suadetur ex D. Th.* Secunda pars conclusionis videtur à D. Thoma tradita *opusc.* 11. *art.* 3. vbi loquens de Angelis, hæc habet verba: *Non enim possunt mouere aliquod corpus per contactum quantitatis, cum sint incorporei, sed per contactum virtutis. Nihil autem in Angelis aliud, quam eorum intellectus, & ipsi à Dionysio intellectus, vel mentes nominentur, vnde eorum motiones à virtute intellectus procedunt. Ipsa autem conceptio intellectus secundum quod habet efficaciam aliquid transmutandi, imperium nominatur: vnde si mouent, nullo modo nisi per imperium mouere possunt.* Vbi quamuis Doctor Angelicus de Angelis sermonem instituat; quia tamen de virtute Dei motiua, seu productiua ad extra, omnes eodem modo, atque virtute Angelorum loco motiua loquantur, id ipsum de vi exequutiua diuina statuitur. Et eandem doctrinam insinuat D. Thomas *quod lib.* 6. *art.* 1.

57 *Secundo prob. ratione D. Thom.* Et probatur ratione D. Thomæ, Deus non agit ad extra per contactum quantitatis, sed per contactum virtutis: ergo debet agere per virtutem, & potentiam perfectiorem. Tenet consequentia, quia nulla ratio poterit assignari, cur non per illam, sed per minus perfectam agere debeat; at intellectus in nobis realiter voluntatem in perfectione excedit, & virtualiter in Deo, vt multis in locis docet D. Thomas: ergo per intellectum & non per voluntatem agit ad extra tanquam per principium exequutiuum. *Confirmatur.* Et confirmatur hoc, vis proxime productiua debet continere creaturas tanquam principium proximum productiuum illarum; at ista continentia melius intellectui, quam voluntati adaptatur: ergo intellectus obtinet rationem principij proximi productiui. Consequentia tenet, & minor probatur: tum, quia huiusmodi continentia maximam perfectionem præsefert: ergo perfectissimo attributo, qualis est intellectus melius accommodatur: tum etiam, quia proprium est intellectui formas aliarum rerum in se continere.

Si dicas, hoc esse verum de continentia intellectuali, non vero de continentia entitatiua: obstat in contra, ex hac rectè colligi magis proportionatum esse ad continentiam entitatiuam, intellectum, quam voluntas; si namque proprium est intellectus formas aliarum rerum intellectualiter in se continere; voluntas autem illas in se non continet, sed fertur in illas, magis proportionatur intellectus cum continentia virtuali earundem rerum in esse entitatiuo, quam voluntas, quæ ex proprio conceptu, & modo operandi suum obiectum in se non continet, sed in illud fertur. Explicatur hoc amplius, potentia exequutiua Dei supposito, vt probaui, quod non sit ab intellectu, & voluntate distincta, debet habere operationem formaliter immanentem respectu sui obiecti, & virtualiter transeuntem respectu termini per ipsam producendi, quem vt producat, debet virtualiter præcontinere; at hæc termini producendi præcontinentia amplius coniungitur, & magis proportionatur cum potentia præcontinenti obiectum, quam cum illa, quæ obiectum non continet, sed fertur in illud: ergo debet intellectui attribui, qui ex propria ratione habet proprium obiectum intellectualiter in se continere, quam voluntati, quæ suum obiectum in se non continet, sed in illud propendit. 58 *Respondebis. Contra. Confirmatur.*

Tertiam denique partem contra Gabrielem Vazquez in hunc modum ostendo primo; omnipotentia est vis productiua creaturarum per modum potentiæ; at quamuis demus actum intellectus vt principium ad creaturarum productionem concurrere, non tamen concurrit per modum potentiæ; cum obtineat essentialiter rationem actus: ergo in illo nequit attributum omnipotentiæ consistere, sed in intellectu considerato per modum potentiæ. Confirmatur primo; etiam si actus intellectus concurrat ad actum voluntatis, in sententia aliquorum in genere causæ efficientis, non tamen saluatur in illo vis volitiua per modum potentiæ: ergo etiam si demus actus intellectus vt principium effectiuum ad creaturarum productionem concurrere, non consistet in illo vis exequutiua per modum potentiæ, in qua ratio omnipotentiæ consistit. Confirmatur, & vrgetur secundo; etsi intellectio ad Verbi diuini productionem concurrat ex parte principij, non tamen obtinet rationem potentiæ generatiuæ Patris, sed in intellectu considerato per modum potentiæ consistit: ergo pariter in nostro proposito, esto admittamus actum scientiæ simplicis intelligentiæ, vt principium creaturarum effectiue concurrere, non tamen colligitur inde omnipotentiam in illo consistere; quia hoc non habet per modum potentiæ. 59 *Tertia pars probatur 1. Confirmatur 1. Confirmatur 2.*

Secundo probatur, & explicantur amplius prædicta impugnando rationem, qua vtitur Auctor prædictus, inde namque probat omnipotentiam consistere in actu scientiæ simplicis intelligentiæ, quia debet consistere in principio proximo; proximum autem creaturarum principium non est intellectus, sed actualis notitia simplex: at hæc ratio est nulla: ergo, & eius sententia. Probo minorem primo, intellectus non concurrit ad assensum conclusionum, nisi medio assensu præmissarum effectiue concurrente, nec voluntas ad electionem, nisi media intentione finis, vt communiter tuentur Thomistæ; & tamen, nec in assensu præmissarum ratio intellectus proxime discursiui; nec in intentione finis ratio voluntatis proxime electiuæ consistit: ergo ex eo quod intellectus diuinus non nisi media scientia actuali simplicis notitiæ ad creaturarum productionem effectiuæ concurrat, non bene colligitur in scientia prædicta debere consistere omnipotentiam proximè productiuam. Secundo probatur eadem minor ad hominem contra prædictum Auctorem; ipse namque contra Molinam docet, omnipotentiam ex parte voluntatis non consistere in actu libero sed in illa prout in actu primo; & tamen proximius concurrit actus liber ad creaturarum productionem, quam diuina voluntas: ergo ex eo quod scientia actualis simplicis notitiæ proximius concurrat quam intellectus non bene infertur debere in illa omnipotentiam consistere. 60 *Secundo probatur. Minor prob. 1. Secundo.*

Respondet Vasquez, disparitatem maximam esse; actus namque liber diuinæ voluntatis potest deficere, quoad denominationem; actus vero simplicis intelligentiæ, est omnino necessarius; omnipotentia autem cum sit perfectio necessaria in Deo, non potest in aliquo, quod deficere possit consistere; & idcirco in actu libero constituenda non est. Cæterum hæc solutio vim argumenti non euacuat, fateor omnipotentiam in aliquo libero non posse consistere, sed ex hoc argumentum desumo: ergo non debet in eo, quod proximius concurrit consistere, cum actus liber proximius, quam voluntas concurrat, in quo tamen ab ipso vis executiua non ponitur. 61 *Reijcitur hæc solutio.*

Vlterius

Vlterius sic procedo: ergo ex eo quod actus scientiæ simplicis intelligentiæ proximius, quam intellectus diuinus ad creaturarum productionem concurrat, rectè colligitur debere omnipotentiam consistere in illa, & sic illius fundamentum euertitur.

§. Vltimus.

Scientia executiuè concurrit.

62 *Vltima conclusio. Probatur.* VLTIMA CONCLVSIO. *Actualis productio, seu executio creaturarum, est formaliter actus scientiæ diuinæ; vnde etiam executiuè concurrit.* Probatur, actualis productio non est actus formaliter receptus in creaturis productis, vt probaui, nec actus voluntatis, vt habetur ex dictis: ergo est formaliter actus intellectus, non luminis principiorum, quod erga Deum versatur nec prudentiæ; quæ versatur erga agibilia: ergo est actus artis; sed ars à scientia practica nullatenus differt, vt in artifice creato conspicitur: ergo est formaliter actus scientiæ practicæ Dei. *Dices.* Dices, istum actum, quo creaturæ producuntur à Deo esse actum imperij; sed imperium est actus prouidentiæ: ergo actualis productio creaturarum, est actus prudentiæ, & non artis. Probatur minor; prædestinatio in imperio consistens, est pars prouidentiæ, prouidentia est pars prudentiæ: ergo imperium est actus prudentiæ.

Respond. Respondeo, quod imperium erga agibilia est pars prouidentiæ, imperium vero erga factibilia est actus artis; & quia actualis creaturarum productio erga factibilia versatur, idcirco est actus artis. Ex quibus infero, quod qui artem à scientia practica Dei attributaliter distinguunt, non possunt saluare scientiam Dei esse, quæ obtinet rationem potentiæ executiuæ, seu actualis executionis.

63 *Contra 2. conclusio-* Argumenta omnia, quæ contra istas conclusiones opponunt contrarij Auctores, ex dictis inter illas probandas manent soluta. Contra secundam arguit Basilius primo: ex eo quod omnipotentia non dicit explicitè idem, quod intellectus: ergo distinguuntur attributaliter. Concesso antecedenti, nego consequentiam, cuius ratio, & instantia *supra* est adducta. *Contra arg. 1. Respond.*

Arguit secundo, ex eo quod correspondent diuersis potentijs realiter in creatis: ergo attributaliter distinguuntur. Concesso etiam antecedenti, nego consequentiam; quia illud non est adæquata sufficiens ratio distinctionis attributorum, vt *supra* ostendimus. *Arg. 2. Respond.* Arguit tertio; omnipotentia respicit factibile, intellectus, verum: at ista sunt obiecta distincta: ergo specificant distinctas potentias. *Arg. 3.* Respondeo ex dictis, distinctionem illam esse materialem, & insufficientem ad varianda virtualiter adæquatè attributa; quia ratio factibilis, & veri practici in vna ratione adæquata conueniunt, vt *supra* monstrauimus. *Respond.*

Arguit quarto; omnipotentiæ, & intellectui correspondent actiones distinctæ; ergo sunt potentiæ attributaliter distinctæ. Tenet consequentia. Et antecedens probat: actio intellectus, est formaliter immanens; actio omnipotentiæ est formaliter transiens, & in creaturis recepta: quod probat; quia alias actio, qua Deus producit creaturas, esset ab æterno; sed nequit ab æterno esse: ergo est formaliter transiens. Probatur minor: actio nequit sine termino existere; sed creaturæ non sunt ab æterno: ergo neque actio productiua illarum potest ab æterno esse. 64 *Arg. 4.*

Respondeo ex dictis, distinguendo hoc vltimum consequens: nequit hæc actio ab æterno existere, quoad terminationem ad creaturas, concedo consequentiam: quoad entitatem, nego consequentiam. Itaque actio illa, quoad terminationem nequit sine termino existere; quoad entitatem verò optimè stat ab æterno sine termini coæternitate existere. Pro cuius luce videantur, quæ à Thomistis docentur 1. *par. quæst.* 19. agendo de actu libero. Dei Cætera argumenta, quæ contra alias conclusiones militare possunt, ex dictis soluta manent. Et hæc de ista Disputatione, & Tractatu. 65 *Respond.*

Hæc etiam de Primo Tomo in Primam Partem dicta sufficiant. Ecclesiæ correctioni subiecta, in laudem, & gloriam Omnipotentis Dei, Virginis Matris, Petri Apostolorum Principis, Petri Oxomensis Nostræ Ecclesiæ Reparatoris Egregij, Parentum Augustini, & Dominici, & Thomæ Doctoris Angelici, cui si quid dissonum inveniatur assertum, libenti animo retractamus, & omnia à Nobis dicta Sapientium emendationi subijcimus.

FINIS.

INDEX
LOCVPLETISSIMVS
RERVM NOTABILIVM,

Quæ in hoc Primo Tomo in Primam Partem D. Thomæ continentur.

D. vel Disp. *Disputationem*. N. *vel* Num. *Numerum marginalem designat*.

Licet

Index rerum notabilium.

Index rerum notabilium.

DEVS.

Deus

DIFFERENTIA.

DEFINITIO.

DIMANATIO.

DISCVRSVS.

DISPOSITIO.

DISTINCTIO.

E

EFFECTVS.

ELECTIO.

ENS, NON ENS.

ENS NATVRALE.

ENS RATIONIS.

ESSENTIA DIVINA.

Vide *Deus.*

Prout

HA-

Intelle-

INTELLECTVS DIVINVS.

L

LIBERTAS.

LOGICA.

LVMEN GLORIÆ.

LVMEN PRINCIPIORVM.

M

MALVS.

MATERIA PRIMA.

MEDIVM.

Medium

PRO-

Repu-

FINIS.

IN-

INDEX LOCORVM
SACRÆ SCRIPTVRÆ,
QVÆ IN HOC PRIMO TOMO
IN PRIMAM PARTEM DIVI THOMÆ
EXPLICANTVR.

D. vel Disp. *Disputationem*. N. *vel* Num. *Numerum marginalem denotat*.

Cap. 14.

FINIS.

SERIES CARTHARVM
HVIVS TOMI.

* ** ***

ABCDEFGHIKLMNOPQRSTVXYZ.

Aa Bb Cc Dd.

Omnes ſunt Terniones, præter ** *** Quaterniones, & * Dd Duerniones.

Et Habet 90.